Digitized by Google

EROTEMATA
ECCLESIASTICA
JOANNIS CLERICATI
PRÆPOSITI PATAVINI J. U. D.

Quibus ipſe utebatur pro examinandis Confeſſariis, ac Clericis, dum Auditoris, ac Vicarii Generalis fungeretur officio

Sub Illuſtriſſimo, ac Reverendiſſimo D. D.

GEORGIO CORNELIO SENIORE

Nec non ſub Eminentiſſimo, ac Reverendiſſimo D. D.

GREGORIO CARD. BARBADICO

PRÆSULIBUS PATAVINIS.

Proficua, & Utiliſſima Epiſcopis, Vicariis, Parochis, Confeſſariis, Clericis, Judicibus, & Advocatis Utriuſque fori; ac ceteris Theologiæ, Sacrorumque Canonum Studioſis.

Eminentiſſimo, ac Reverendiſſimo D. D.

GEORGIO CARD. CORNELIO
PATAVINO ANTISTITI DICATA.

EDITIO TERTIA.

Ab Auctore reviſa, & multis in locis locupletata: præcipuè advertendo, quæ reſponſa veterum DD. nunc cadant ſub opinionibus damnatis. Additis etiam in fine omnibus Propoſitionibus damnatis, & aliis Decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis noviſſimis.

VENETIIS, M.DCCVI.
Apud Andream Poleti, ſub Signo Italiæ.
SUPERIORUM PERMISSU, & PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Eminentiſs. ac Reverendiſs.
D. D.

GEORGIO
CORNELIO

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ

CARDINALI AMPLISSIMO
E T
ANTISTITI PATAVINO

JOANNES CLERICATUS J. U. D. PRÆPOSITUS
Fauſtam Perennitatem, & perennem Fauſtitatem.

CŒleſtis Paterfamilias Eminentiam Veſtram hujus ſuæ Vineæ Præſidem conſtituit; illamque, quaſi Feudum heredita-

Digitized by Google

rium ex Pacto, & Providentia Divina, eximiæ Veſtræ Pietati cuſtodiendam, atque regendam conceſſit; ut, quam Majores Veſtri defalcatam, & deruncinatam (ut ſeniorum utar vocabulis) ad ferendum aptam fecerunt, Veſtra Eminentia ita, & taliter, ſua Paſtorali ſollicitudine, excolat, ut cum ſpirituali ſponſa dicere valeat: *Poſuerunt me cuſtodem in vineis: Vineæ florentes* (Parœciæ ſcilicet Paduanæ ſuæ Diœceſeos) *dederunt odorem ſuum*; de quo myſtico odore gloriabatur Apoſtolus dicens: *Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto JESU, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco*. Veſtra Corneliorum Proſapia non ſolùm Cyprio Sceptro, Senatoriis Togis, & Ducali Dignitate ſplendet in Patria; ſed Sacris Infulis, purpureiſque Paludamentis inter Eccleſiaſticos Hierarchas ornata refulget; atque ſub hoc Patavino Cœlo; plurimorum Antiſtitum, MARCI videlicet Cardinalis Cornelii, FEDERICI Cornelii primi, & ſecundi pariter S. R. E. Cardinalium; nec non MARCI, MARCI ANTONII, & GEORGII Patrui Veſtræ Eminentiæ, Patavinorum Epiſcoporum celſitudine, vigilantia, fortitudine, pietate, liberalitate, cœteriſque heroicis virtutibus, magis, ac magis irradiata coruſcat. Verùm ſi tantis Majoribus Eminentia Veſtra lætatur; ipſi itidem tanto gloriantur NEPOTE;

Cant. 1.6.& 2.13.

2.Cor. 2.14.

in quo

in quo uno & aviti ſanguinis nobilitas, & egregiorum facinorum laudes; præcipuè in Romanis finibus à morbo epidemiali tuendis; & in Luſitana Monarchia Legati Apoſtolici munere obeundo, uberiùs collectæ; latiuſque diffuſæ emicant; adeòut cunctis de Eminentia Veſtra profiteri liceat id, quod de magno illo Pontifice, Oniæ filio, ſacra pagina profatur: *Qui curavit gentem, & liberavit eam à perditione. Qui prævaluit amplificare*. (Apoſtolicam Sedem.) *Qui adeptus eſt gloriam in converſatione gentis*. Eccl. 50.4.

His plauſibus humilitas mea excitata, reminiſcens benignitatem prælaudati, glorioſæ memoriæ, Patrui Eminentiæ Veſtræ GEORGII CORNELII Antiſtitis Patavini; qui me, etſi debilem, impigrum tamen operarium in hujus ditiſſimæ Vineæ cultura adhibuit, præſentes ſarculos, & ligones, *Erotemata*, nempè, *Eccleſiaſtica*, quibus primùm ſub eodem Clementiſſimo Hero, & Præſule: deindè ſub Eminentiſſimo, Sanctæ recordationis, CARDINALI BARBADICO ejus Succeſſore, per annos quadraginta circiter in examinandis Clericis, atque Confeſſariis uſus fui, reverenter offerre decrevit; in homagii mei laudemium, atque intimi obſequii teſtimonium; fidens, Eminentiam Veſtram humaniſſimo oculo ea conſpecturam; tanquam inſtrumenta poliendarum Vitum, & Arborum hujus Vineæ,

neæ , ut ampliùs ſub tanto Protomyſte de hac
Zacch. 8.12. Diœceſi verificetur : *Vinea dabit fructum ſuum.*
Joel. Et de Veſtra Eminentia : *Exulta , & lætare ,*
2.21. *quoniam magnificavit Dominus , ut faceret* . Ipſa
Eccl. enim *palàm faciet diſciplinam doctrinæ ſuæ* : Et
39.11. Pſal. *omnia quæcunque faciet , proſperabuntur* , ad ma-
1.4. jora Præſulatus ſui ſpiritualia incrementa , vi-
ta comite : quam Deum Optimum Maximum
enixè deprecor, diu feliciſſimam ſervare.

Patavii Calend. Julii Anno M. DCXCVIII.

Digitized by Google

Auctor benevolis Studioſis.

A*Bſque auxeſi loquar, ſi longiſſimo tempore, Patavinorum Antiſtitum juſſu, me graviſſimam, inter alias, hanc Sarcinam portaſſe dixero, onus ſcilicèt examinandi tùm Clericos ad ordines, tùm Confeſſarios ad Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem; quod munus me impulit, EROTEMATA hæc ECCLESIASTICA ex neotericis Theologis, ac Canoniſtis demere; ut viros etſi doctiſſimos, præcipuè Regulares, obedientiæ meritum, & laboris præmium in audiendis Confeſſionibus habituros, qua decebat comitate, & facilitate interrogando experirer, & experimentaliter examinando approbarem.*

Has eaſdem interrogationes, quibus tanquam ſarculis, & ligonibus diù in ſpirituali cultura hujus ſpiritualis vineæ Patavinæ utebar; ſenio tandem arreptus, & multo jam fractus membra labore, *repoſueram; quas cum amicorum plures inſpexiſſent, vehementi ſunt orexi excitati, ut eas typis darem, ſiſi pergratas Parochis, Confeſſariis, Ordinandis, Examinandis, nec non Examinatoribus futuras, tùm ob brevitatem in interrogando, & in reſpondendo; tùm ob caſus non metaphyſicos, ut ajunt, ſed quotidiè occurrentes in praxi, qua egent, qui inceſſanter in animarum cura operantur: ſiquidem juxta Proverbium:* Practica fit pluris, quàm tota ſcientia juris.

Amicorum itaque inclinatus inſtantiis, ut hæc EROTEMATA benevoli ſtudioſi amicè velint apud ſe hoſpitari, amiciter inſto; ſpondens iiſdem, Deciſiones De Sacrificio Miſſæ, *quas eorum expectat humanitas, me brevi in lucem editurum.*

Hæc ſtudioſis benevolis dixeram, quatuor ab hinc annis, in prima hujus libri editione. Nunc, cujus editio ſecunda ſit, ob prioris felicem exitum, addere cogor, in veræ, erga ſtudentes, obſervantiæ meæ teſtimonium, me relegiſſe eadem Erotemata, & pluribus in locis, novis quæſitis, ac reſponſis locupletaſſe; & ſignaſſe opiniones illas, quæ nunc cadunt ſub damnatis Propoſitionibus, quas omnes, ſcilicet Alexandro VII., Innocentio XI., ac Alexandro VIII. imprimi curavi in fine libri, cum aliis noviſſimis Decretis, & Conſtitutionibus Pontificiis ad majus Studentium commodum, & utilitatem.

NOI

Digitized by Google

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per fede di reviſione, & approbatione del P. F. Ambroſio Liſotti Inquiſitore nel Libro intitolato: *Erotemata Eccleſiaſtica Joannis Clericati Præpoſiti Patavini*, non eſſervi cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro niente contro Prencipi, & buoni coſtumi, concediamo licenza, che poſſi eſſere ſtampato oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle publiche Librarie di Venetia, e di Padova.

Data li 21. Febraro 1697.

{ Sebaſtian Foſcarini Cav. Proc. Refor.
{ Girolamo Venier Cav. Reformator.
{

Agoſtino Gadaldini Segretario.

INDEX

INDEX CAPITUM TOTIUS LIBRI.

CAPUT I.

De Peccatis. pag. 1

CAPUT II.

De Conſcientia. pag. 3

CAPUT III.

De Fide. pag. 4

CAPUT IV.

De Hæreſi. pag. 7

CAPUT V.

De Libris Prohibitis. pag. 8

CAPUT VI.

De Abſolutione ab hæreſi. pag. 10

CAPUT VII.

De Apoſtaſia, & Schiſmate. pag. 11

CAPUT VIII.

De Infidelibus. pag. 12

CAPUT IX.

De Judæis. pag. 13

CAPUT X.

De Fidei profeſſione emittenda. pag. 17

CAPUT XI.

De Spe. pag. 19

CAPUT XII.

De Charitate erga Deum. pag. 20

CAPUT XIII.

De Primo Decalogi Præcepto. pag. 22

CAPUT XIV.

De Adoratione. pag. 22

CAPUT XV.

De Agnis Dei. pag. 25

CAPUT XVI.

De Oratione. pag. 26

CAPUT XVII.

De Horis Canonicis. pag. 28

CAPUT XVIII.

De his, qui obligati ſunt ad Horas Canonicas. pag. 34

CAPUT XIX.

De Superſtitione. pag. 40

** CA-

INDEX CAPITUM.

CAPUT XX.

De Idololatria. pag. 41

CAPUT XXI.

De Magia. pag. 42

CAPUT XXII.

De Alchimia. pag. 44

CAPUT XXIII.

De Divinatione. pag. 45

CAPUT XXIV.

De Vana obſervantia. pag. 45

CAPUT XXV.

De Maleficio. pag. 47

CAPUT XXVI.

De Sacrilegio in genere. pag. 51

CAPUT XXVII.

De Sacrilegio in perſonas Sacras. pag. 51

CAPUT XXVIII.

De Sacrilegio in loca Sacra. pag. 57

CAPUT XXIX.

De Sacrilegio per effuſionem ſanguinis humani. pag. 58

CAPUT XXX.

De Sacrilegio per effuſionem ſeminis humani. pag. 64

CAPUT XXXI.

De Sacrilegio per Sepulturam excommunicati, vel infidelis. pag. 66

CAPUT XXXII.

De Sacrilegio ex violata Immunitate loci ſacri. pag. 68

CAPUT XXXIII.

De Sacrilegio in bonis Clericorum. pag. 75

CAPUT XXXIV.

De Blaſphemia. pag. 76

CAPUT XXXV.

De Simonia. pag. 82

CAPUT XXXVI.

De Secundo Decalogi Præcepto. pag. 90

CAPUT XXXVII.

De Juramento. pag. 90

CAPUT XXXVIII.

De Amphibologia, & æquivocatione in Juramentis. pag. 100

CAPUT XXXIX.

De Pœnis Perjurii. pag. 102

CAPUT XL.

De Obligatione à juramento. pag. 102

CA-

INDEX CAPITUM.

CAPUT XLI.

De Relaxatione Juramenti. pag. 103

CAPUT XLII.

De Commutatione Juramenti. pag. 104

CAPUT XLIII.

De Juramentis Judicialibus. pag. 106

CAPUT XLIV.

De Adjuratione. pag. 108

CAPUT XLV.

De Adjuratione Dæmonum. pag. 109

CAPUT XLVI.

De Voto. pag. 111

CAPUT XLVII.

De Tertio Decalogi Præcepto. pag. 120

CAPUT XLVIII.

De Quarto Decalogi Præcepto. pag. 125

CAPUT XLIX.

De Obligatione Filiorum erga genitores, & Genitorum erga filios. pag. 125

CAPUT L.

De Obligatione Mariti erga uxorem, & Uxoris erga maritum. pag. 127

CAPUT LI.

De Obligatione Fratrum, ac Sororum. pag. 128

CAPUT LII.

De Obligatione famulorum erga Dominos; & Dominorum erga famulos. pag. 128.

CAPUT LIII.

De Obligatione diſcipulorum erga Magiſtros; & Magiſtrorum erga diſcipulos. pag. 130

CAPUT LIV.

De Obligatione Diœceſanorum erga Prælatos; & Prælatorum erga Diœceſanos ſuos. pag. 131

CAPUT LV.

De Obligatione Parochorum erga ſuos Parochianos; & horum erga ſuos Parochos. pag. 134

CAPUT LVI.

De Obligatione Subditorum erga Reges, & Principes; horumque erga ſuos ſubditos. pag. 134

CAPUT LVII.

De Quinto Decalogi Præcepto. pag. 135

CAPUT LVIII.

De Homicidio. pag. 135

CAPUT LIX.

De Abortu. pag. 138

CAPUT LX.

De Homicidio Caſuali. pag. 139

INDEX CAPITUM.

CAPUT LXI.

De Circumſtantiis Homicidii. pag. 140

CAPUT LXII.

De Reſtitutione ob Homicidium. pag. 140

CAPUT LXIII.

De Irregularitate ex homicidio. pag. 142

CAPUT LXIV.

De Bello. pag. 143

CAPUT LXV.

De Odio. pag. 145

CAPUT LXVI.

De Sexto Præcepto Decalogi. pag. 146

CAPUT LXVII.

De Concubinatu. pag. 147

CAPUT LXVIII.

De Stupro. pag. 149

CAPUT LXIX.

De Raptu. pag. 150

CAPUT LXX.

De Adulterio. pag. 151

CAPUT LXXI.

De Inceſtu. pag. 152

CAPUT LXXII.

De Sacrilegio, & filia ſpirituali. pag. 153

CAPUT LXXIII.

De Luxuria contra naturam. pag. 155

CAPUT LXXIV.

De Septimo Præcepto Decalogi. pag. 157

CAPUT LXXV.

De Reſtitutione. pag. 158

CAPUT LXXVI.

De Cauſis excuſantibus à reſtitutione. pag. 164

CAPUT LXXVII.

De Contractibus in genere. pag. 167

CAPUT LXXVIII.

De Mutuo. pag. 167

CAPUT LXXIX.

De Uſura. pag. 168

CAPUT LXXX.

De Monte Pietatis. pag. 173

CAPUT LXXXI.

De Commodato. pag. 174

CA-

Digitized by Google

INDEX CAPITUM.

CAPUT LXXXII.

De Pignore. pag. 176

CAPUT LXXXIII.

De Depoſito. pag. 177

CAPUT LXXXIV.

De Solutione Indebiti. pag. 178

CAPUT LXXXV.

De Stipulatione. pag. 179

CAPUT LXXXVI.

De Aſſecuratione. pag. 180

CAPUT LXXXVII.

De Obligatione in forma Cameræ: pag. 181

CAPUT LXXXVIII.

De Fidejuſſione. pag. 182

CAPUT LXXXIX.

De Litterarum obligatione. pag. 184

CAPUT XC.

De Emptione, & Venditione. pag. 185

CAPUT XCI.

De Monopolio. pag. 188

CAPUT XCII.

De Cenſibus. pag. 188

CAPUT XCIII.

De Cambiis. pag. 190

CAPUT XCIV.

De Locatione, & Conductione. pag. 191

CAPUT XCV.

De Emphyteuſi. pag. 193

CAPUT XCVI.

De Libello. pag. 194

CAPUT XCVII.

De Feudo. pag. 196

CAPUT XCVIII.

De Societate. pag. 198

CAPUT XCIX.

De Mandato, & Procuratoribus. pag. 199

CAPUT C.

De Obligationibus, quæ ex quaſi contractu noſcuntur. pag. 202

CAPUT CI.

De Ludo, & Aleatoribus. pag. 202

CAPUT CII.

De Teſtamentis, & Legatis. pag. 206

CA-

INDEX CAPITUM.

CAPUT CIII.

De Octavo Præcepto Decalogi. pag. 209

CAPUT CIV.

De Detractione. pag. 209

CAPUT CV.

De Contumelia, Deriſione, & Suſurratione. pag. 213

CAPUT CVI.

De Judicio temerario, & Suſpicione. pag. 214

CAPUT CVII.

De Libellis famoſis, & lettere orbe. pag. 215

CAPUT CVIII.

De Nono, & Decimo Præcepto Decalogi. pag. 216

CAPUT CIX.

De Præceptis Eccleſiæ. pag. 220

CAPUT CX.

De Jejunio Eccleſiaſtico. pag. 221

CAPUT CXI.

De Præcepto annuæ Confeſſionis, & Communionis. pag. 225

CAPUT CXII.

De non celebrandis Nuptiis tempore vetito. pag. 229

CAPUT CXIII.

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus. pag. 231

CAPUT CXIV.

De Sacramentis in genere. pag. 235

CAPUT CXV.

De Baptiſmo. pag. 239

CAPUT CXVI.

De Confirmatione. pag. 247

CAPUT CXVII.

De Eucbariſtia. pag. 251

CAPUT CXVIII.

De Sacrificio Miſſæ. pag. 264

CAPUT CXIX.

De Sacramento Pœnitentiæ, & Contritione. pag. 272

CAPUT CXX.

De Confeſſione Sacramentali. pag. 274

CAPUT CXXI.

De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ. pag. 279

CA-

INDEX CAPITUM.

CAPUT CXXII.

De Caſibus Reſervatis. pag. 281

CAPUT CXXIII.

De Abſolutione Sacramentali. pag. 288

CAPUT CXXIV.

De Satisfactione Sacramentali. pag. 290

CAPUT CXXV.

De Sigillo Confeſſionis. pag. 294

CAPUT CXXVI.

De Confeſſario Sollicitante ad turpia in Confeſſione. pag. 298

CAPUT CXXVII.

De Extrema Unctione. pag. 300

CAPUT CXXVIII.

De Sacramento Ordinis. pag. 305

CAPUT CXXIX.

De Irregularitate. pag. 320

CAPUT CXXX.

De Bigamia. pag. 323

CAPUT CXXXI.

De Irregularitatibus ex delicto. pag. 325

CAPUT CXXXII.

De Sacramento Matrimonii. pag. 339

CAPUT CXXXIII.

De Impedimentis dirimentibus Matrimonium. pag. 340

CAPUT CXXXIV.

De Impedimentis non dirimentibus Matrimonium. pag. 361

CAPUT CXXXV.

De Diſpenſationibus ſuper impedimentis Matrimonii. pag. 363

CAPUT CXXXVI.

De Cauſis diſpenſandi in impedimentis Matrimonii. pag. 365

CAPUT CXXXVII.

De Diſpenſatione ſubreptitia, ſeu obreptitia, & invalida. pag. 367

CAPUT CXXXVIII.

De Clauſulis principalibus, quæ inferuntur in diſpenſationibus Matrimonialibus pro foro externo. pag. 370

CAPUT CXXXIX.

De Clauſulis in Litteris Sacræ Pœnitentiariæ pro foro interno. pag. 372

CAPUT CXL.

Quibus modis ceſſet diſpenſatio Matrimonialis. pag. 375

CAPUT CXLI.

De Sponſalibus. pag. 376

CA-

INDEX CAPITUM.

CAPUT CXLII.

De bis, quæ ſpectant ad Matrimonium tanquam Contractum. pag. 379

CAPUT CXLIII.

De bis, quæ pertinent ad Matrimonium tanquam Sacramentum. pag. 383

CAPUT CXLIV.

De Solemnitatibus neceſſariis in contrahendo Matrimonio. pag. 386

CAPUT CXLV.

De Obligationibus ex Matrimonio inſurgentibus, & iiſdem conjugatis imminentibus. pag. 389

CAPUT CXLVI.

De Divortio. pag. 395

CAPUT CXLVII.

De Cenſuris. pag. 401

CAPUT CXLVIII.

De Excommunicatione. pag. 404

CAPUT CXLIX.

De Excommunicatione ob duellum. pag. 410

CAPUT CL.

De Suſpenſione. pag. 411

CAPUT CLI.

De Interdicto. pag. 414

CAPUT CLII.

De Irregularitate ſecundùm doctrinam Maſtrii. pag. 416

CAPUT CLIII.

De Degradatione. pag. 421

ERO-

Digitized by Google

EROTEMATA ECCLESIASTICA.

CAPUT PRIMUM.

De Peccatis.

1. Quær. Quid ſit Peccatum? *Reſp.* Quod eſt dictum, factum, aut concupitum contra legem æternam, atque adeo contra rectam rationem. S. Auguſt. *lib.* 22. *contra Fauſt. cap.* 27.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Peccatum? *Reſp.* (omiſſo originali) eſſe duplex: Mortale, & Veniale; & utrumque committitur vel per commiſſionem, vel per omiſſionem. Mortale vel eſt tale ex genere ſuo ob materiam gravem, ut eſt Homicidium, Adulterium: vel eſt tale ex accidenti, ut ſi ex verbo otioſo reſultet occaſio peccati mortalis. Pari modo Veniale tale eſt ex ſuo genere, ut ſi agatur de re levi; at fit etiam tale per accidens, ut ſi quis ex imperfecta deliberatione aliquid faciat, quod ex genere ſuo eſſet mortale. Sanch. *in Decal. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. Tambur. *ibid. lib.* 1. *cap.* 1. §. 1. *num.* 3. & Maſtrius *in Theol. Moral. diſp.* 15. *num.* 36.

3. *Quær.* Quænam ſint Regulæ ad diſcernendum Peccatum mortale, à veniali? *Reſp.* Regulam generalem eſſe, mortale peccatum fieri, ubi graviter læditur charitas Dei, vel proximi, vel ſui ipſius. At ad cognoſcendam læſionem gravem charitatis dantur ſequentes regulæ. Prima: Si Deus ob eam rem in ſacris litteris comminetur excluſionem à regno cœlorum. Secunda: Si Eccleſia declaravit eſſe peccatum mortale. Tertia: Si Viri docti ſic communiter exiſtiment. Quarta: Si lædatur Virtus aliqua Theologica, ut fides, juſtitia. Quinta: Si confringantur Præcepta Decalogi. Sexta: Si repugnet Præceptum Eccleſiæ, vel Superioris ſub pœna peccati mortalis. Ex his regulis, ſeu ſignis cognoſci poterit mortale à veniali. Tambur. *d. cap.* 1. §. 2. & Maſtrius *d. diſp.* 15. *num.* 48. & 49.

4. *Quær.* Quot in caſibus mortale peccatum tranſeat in veniale? *Reſp.* Tribus in caſibus. Primo, ob parvitatem materiæ (excepto odio Dei, violatione virtutum Theologicarum, contemptu Dei, perjurio aſſertorio deliberatè, Magia, Simonia, Rè venerea ob libidinoſum finem, irritatione Sacramentorum, Sigilli ſacramentalis violatione, naturaliſque jejunii in ſumente Euchariſtiam) nam in his omnibus parvitas materiæ non excuſat à mortali. Secundo, mortale tranſit in veniale ob imperfectam deliberationem, ut in ſemidormiente, ſemiebrio, vel aliquid ob repentinum motum agente; nam DD. diſtinguunt tres motus; Primò primum, in quo nulla eſt advertentia, & in hoc nulla datur culpa, neque in re gravi. Secundò primum, in quo imperfectè, & confusè homo advertit, & in hoc culpa mortalis cenſetur tranſire in venialem. Ac motum deliberatum, & perfectum, per quem ſeriò res conſideratur, & in re gravi ſemper eſt mortale peccatum. Et tertiò mortale fit culpa venialis vel ob ignorantiam non omninò craſſam, vel ob aliquam urgentem neceſſitatem; ut latiùs declarat Tambur *d. lib.* 1. *in Decal. cap.* 1. §. 3. ubi dat normam cognoſcendi parvitatem materiæ, imperfectionem conſenſus, ignorantiam, ac neceſſitatem à mortali excuſantem; & idem docet Maſtrius *in Theol. Morali diſp.* 15. *num.* 51. & *ſeqq.*

5. *Quær.* An ſint caſus, in quibus culpa venialis tranſeat in mortalem? *Reſp.* Eſſe ſeptem caſus. Primus eſt reſpectu ultimi finis; ut ſi quis mendacium dicat, ut committat adulterium; vel ſi para-

paratus ſit patrare peccatum mortale, ut conſequatur aliquid, quod in ſe ſit tantùm veniale. Secundus eſt, reſpectu contemptus, quando contemnitur Superior, ut Superior; non autem ſi tanquam homo indiſcretus, vel ſeverus; ideſt contemnendo obedire etiam in re levi. Tertius eſt reſpectu periculi, quando ſcilicet non abſtinet à veniali, ſed ex eo imminet periculum labendi in mortale. Quartus eſt reſpectu conſcientiæ erroneæ, ut ſi quis ſpontè veniale committat, credens eſſe mortale. Quintus eſt reſpectu ſcandali, ut ſi quis verba jocoſa dicat, ſciens ex eis proximum audientem lapſurum in peccatum mortale. Sextus eſt, ſi ex unione plurium venialium formetur unum mortale, prout ſit in eo, qui modica furta, ſed pluries facit; vel ſæpè comedit aliquid parum in die jejunii. Tambur. *d. cap.* 1. §. 4. Et Septimus ſi ex re levi fiat damnum grave, ut furando acum ſutori alium non habenti. Bonac. *de Reſt. d.* 2. *q.* 8. *p.* 1. *n.* 8.

6. *Quær.* In quo caſu peccatum ex ſuo genere ſivè mortale, ſivè veniale non ſit peccatum? *Reſp.* Si actio peccaminoſa ſit involuntaria, ideſt commiſſa abſque advertentia, vel ſine voluntaria deliberatione, aut ſine conſenſu; itaut procedat vel ex motibus primò primis, vel ex coactione externa, vel ex rebellione carnis; tunc enim, licèt tutius ſit, poſitivè diſſentire dictæ actioni; tamen ſatis erit, ſe negativè habere, ideſt non conſentire; ideòque ſi Virgo per vim ſtupretur, vel ſi quis libidinoſas agitationes patiatur, non peccabit, ſi conſenſum non dederit, quamvis non eliciat actum diſſenſus. Jo: Sancius *diſput.* 21. *per totam*. Et Tamb. *d. lib.* 1. *in Decal. cap.* 2. §. 3. *n.* 3. 4. & 5.

7. *Quær.* An paſſiones humanæ, ut Ira, Amor, Deſiderium &c. valeant excuſare peccantem à peccato? *Reſp.* Negativè regulariter, quia non tollunt facultatem advertendi; at ſi ita violentes fuerint, ut libertatem omninò deliberandi auferant, poſſunt reddere peccantem immunem à peccato, ut ſolet eſſe in blaſphemantibus, vel percutientibus ex nimia ira, vel ſe interficientibus ex nimia triſtitia. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 2. *part.* 1. *punct.* 5. Tambur. *ubi ſupra* §. 4. Farinac. *de Pœnis temperand. q.* 91. *num.* 16.

8. *Quær.* An metus excuſet à peccato, itaut liceat tranſgredi Præcepta? *Reſp.* Cùm diſtinctione. Vel loquimur de Præceptis divinis? & hæc non licet tranſgredi per actiones intrinſecè malas, quamvis metus incuſſus ſit gravis, ut infamiæ, amiſſionis bonorum, ac etiam mortis; & ideò ad evitandam mortem non licet fornicari, adorare idola, aliudvè intrinſecè malum committere, ex quo Præceptum violetur. Si verò actio non ſit intrinſecè mala, tunc gravis metus excuſat à peccato, niſi ſimus in caſu *Propoſ.* 51. damnatæ ab Innocentio XI. de qua Cardenas *in Criſi Theol. Diſſert.* 31. Si verò loquimur de Præceptis humanis, eorum tranſgreſſio non eſt culpa mortalis, ſtante incuſſione gravis metus, ſi tranſgreſſio in ſe non ſit intrinſecè mala, & abſit ſcandalum, vel contemptus. Tambur. alios allegans *d. lib.* 1. *in Decalog. cap.* 2. §. 6. 7. 8. & 9. in quibus agit de nullitate Matrimonii, Votorum, & Contractuum ratione metus initorum. Et concordat Farinac. *de Pœnis temper. quæſt.* 97. *à n.* 5. & *ſeqq.*

9. *Quær.* Quotuplex ſit Ignorantia? *Reſp.* Quod alia eſt ignorantia Juris, alia eſt Ignorantia facti. Item alia eſt invincibilis, ſeu inculpabilis; alia vincibilis, & culpabilis. Culpabilis verò ſubdividitur, quia alia eſt craſſa, alia affectata, alia ſupina. Tambur. *d. lib.* 1. *in Dec. cap.* 2. §. 10. & Philippinus *de Privileg. Ignorantiæ tom.* 1. *num.* 7.

10. *Quær.* Quænam Ignorantia excuſet à peccato? *Reſp.* Ignorantiam invincibilem excuſare ab omni peccato, ſivè ſit juris, ſivè ſit facti. Ignorantiam verò vincibilem, craſſam, affectatam, & ſupinam excuſare à mortali in re non gravi; at in re gravi; & præcipuè in Præceptis divinis non excuſare. Tambur. *d.* §. 10. *per totum*. Farinac. *de Pœn. temperand. quæſt.* 90. *num.* 97. & *ſeqq.* & Phi-

Philippin. *d. tom.* 1. *cap* 3.

11. *Quær.* An ignorans pœnam à lege impoſitam, ſi delinquat, ſubjiciatur di- ctæ pœnæ? *Reſp.* Si pœna impoſita ſit à lege divina, vel à Jure naturali, aut gen- tium, ſubjici; quia nemo præſumitur, eas pœnas ignorare. Si autem pœna im- poſita ſit à Jure poſitivo, tunc ignorans invincibiliter, eam pœnam non incur- rit, & ideò qui neſcit excommunica- tionem latam in percutientem clericum, vel ſurripientem bona naufragantium, non incurrit In excommunicationem per- cutiendo, vel ſurripiendo; prout ne- que in pœnam non petendi debitum ille coniux, qui conſanguineam carnaliter cognovit, ignarus omninò de dicta pœ- na. Tamburin. *d.* §. 10. *à num.* 9. *& ſeqq.* Ubi non idem dicendum eſt, ſi culpa ſit affectata, & ſupina, quod latiùs proſe- quitur Farinacius *ubi ſupra q.* 90. *à num.* 92. *& ſeqq.*

CAPUT II.

De Conſcientia.

1. QUær. Quid ſit Conſcientia? *Reſp.* Quod conſcientia largè ſumpta eſt ſynderеſis interna; idest habi- tus quidam naturaliter nobis inſitus prin- cipiorum practicorum, quibus inſtruimur juſtè eſſe vivendum, neminem lædendum. S. Thom. 1. *p. q.* 79. *art.* 12. *&* 13. Con- ſcientia verò ſtrictè ſumpta eſt actus in- tellectus, quo applicamus cognitionem illam univerſalem practicam actioni ali- cui ſingulari, judicando hic, & nunc hanc rem eſſe exequendam, vel non. Lud. Abelly *in Medull. Theolog. par.* 2. *tract.* 2. *cap.* 1. *ſect.* 5. §. 1. Tambur. *d. lib.* 1. *in Decal. cap.* 3. § 1.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Conſcientia? *Reſp.* Eſt quadruplex; nempè *Recta*, *Erronea*, *Dubia*, *&* *Scrupuloſa*. Conſcien- tia *Recta* dicitur, quando judicium pra- cticum Intellectus verum eſt, ac rectæ rationi conſentaneum. *Erronea* eſt, quan- do falſum eſt. *Dubia*, quæ neutri parti ſcit aſſentire, ſed fluctuat. *Scrupuloſa*, quando ob frivolas rationes formidat pec- catum eſſe, ubi re vera non adeſt. Abel- ly, & Tambur. *ubi ſupra*. Maſtrius *in Theol. Morali diſp.* 1. *art.* 2.

3. *Quær.* Quam obligationem pariat unaquæque ex dictis Conſcientiæ ſpecie- bus? *Reſp.* Conſcientiam rectam obliga- re ad agendum ſecundùm illam, aliàs ho- mo peccatum, committit; quia ex ipſa reſultat proxima regula Voluntatis ope- rantis. S. Thom. 1. 2. *q.* 17. *art.* 3. *&* 9. Conſcientiam erroneam eſſe ſequendam, ſi ignorantia ſit invincibilis; nam operan- do contra conſcientiam erroneam invin- cibiliter, eſt peccatum. Si verò vinci- bilis ſit ignorantia; puta ſi quis credat, eſſe licitum mentiri in Judicio ad libe- randum reum, ſed ignorantia vincibili; quia poteſt informari, & non vult, in hoc caſu peccatum eſt tàm mentiri, quia eſt contra Veritatem, quàm non menti- ri, quia eſt contra conſcientiam creden- tem eſſe contra charitatem. Et ideò de- ponenda eſt quantocyùs hæc conſcientia. Abelly *ubi ſupra* §. 3. & Tambur. *d. c.* 3. §. 2. Maſtrius *d. diſp.* 1. *num.* 29. *& ſeqq.* Necnon Baldellus *in Theol. Mor. tom.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 4. 5. *&* 6. Conſcientiam du- biam ſequi peccatum eſt, quando du- bium poteſt deponi; quod ſi deponi non poſſit, & neſciat homo, quænam ſit opi- nio recta, poteſt eligere unam partem: tunc enim, cum neceſſitas urgeat, & non poſſit deponere dubium, non pec- cat, faciendo quod minus malum credit. Conſcientiam ſcrupuloſam eſſe deponen- dam, remittendo ſe monitis, & conſilio prudentis Viri; aliàs qui operatur cùm illa, peccabit. Abelly quo ſupra loco §. 4. & Tambur. *d. lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. §. 8. Maſtrius ubi ſupra, & Baldell. *d. lib.* 4. *diſp.* 7. 8. *&* 9.

4. *Quær.* Quænam ſit opinio proba- bilis? *Reſp.* Eſſe illam, quæ fulcitur tùm ratione, tùm auctoritate Doctorum. Abelly *d. par.* 2. *tract.* 2. *cap.* 1. *ſect.* 6. & Tamburin. *d. cap.* 3. §. 3. *Qui num.* 4. *&* 5. docet, ſufficere authoritatem unius Do- ctoris, dummodo ſit vir doctus, rem ex profeſſo tractet, & habeat pro ſe firmam rationem. Bordon. *tom.* 6. *in Propugna- culo Opinion. Probabil. cap.* 11. quamvis

Digitized by Google

plurimi teneant contrarium, ut advertit Baldellus *d. lib.* 4. *diſp.* 11. *num.* 10.

5. *Quær.* An liceat ſequi opinionem probabilem, probabiliori relicta? *Reſp.* Hoc eſſe quæſitum valdè controverſum inter Doctores, quorum Antesignanus pro negativa factus eſt Fagnanus *in cap. Ne innitaris. De Conſtitutionibus*; prout pro affirmativa præcellit Caramuel, quem poſtea impugnavit Vincentius Baronius *in ſua Theologia Morali*. Porrò communis eſt opinio, quod licitum ſit in foro interiori ſequi opinionem probabilem, omiſſa probabiliori; ſecùs autem in foro exteriori. Quapropter dicendum eſt, Regulam eſſe affirmativam; ſed ab ea excipi tria genera perſonarum, videlicet Judices in judicando, Medicos in medendo, & Sacerdotes circa eſſentialia Sacramentorum; nam hi omnes tenentur ſub peccato mortali ſequi opinionem probabiliorem. Abelly *d. par.* 2. *tract.* 2. *cap.* 1. §. 5. *verſ. dicendum tertiò. Et ſect.* 6. *per totam*. Tamburin. *d. lib.* 1. *in Decal. cap.* 3. §. 3. ubi plurimos allegat. *Et* §. 4. *per totum*. Diana *coordinatus par.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 1. *& ſeqq.* Noviſſimè P. Thyrſus Gonzalez *Generalis Societatis Jeſu, de Recto uſu Opin. Probab. Diſert.* 4. Et Cardenas *in Criſi Diſert.* 2. *&* 3. ubi Prop. Damnatæ.

6. *Quær.* In rebus dubiis quæ ſit opinio ſequenda? *Reſp.* Illa, pro qua favet poſſeſſio, vel quæ eſt tutior; quomodo autem cognoſci poſſit, videatur Tambur. *d. lib.* 1. *cap.* 7. §. 7. *in Decalog.* Ubi alphabetico ordine ponit plurima exempla caſuum dubiorum. Bordonus *d. tom.* 6. *c.* 4. & Thyrſus Gonzal. *eod. tract. Diſert.* 7. *præcipuè* §. 9. *&* §. 12. *& ſeqq.*

CAPUT III.

De Fide.

1. QUær. Quid ſit Fides? *Reſp.* Fides eſt Virtus Theologica, à Deo infuſa per quam firmiter propter ipſius Dei authoritatem aſſentimur iis, quæ à Deo revelata ſunt, & ab Eccleſia propoſita. S. Thom. 2. 2. *q.* 4. *art.* 1. Tambur. *in Decal. lib.* 2. *cap.* 1.

2. *Quær.* Quot ſunt Præcepta Fidei? *Reſp.* Eſſe quinque. Primum credendi articulos Fidei. Secundum eos ſciendi. Tertium illos exteriùs confitendi. Quartum fidem exteriùs non negandi. Quintum eandem interiùs non perdendi. Prima tria ſunt affirmativa, quæ non obligant ſemper; ultima duo ſunt negativa, & ideò obligant ſemper, & ad ſemper. Tamburin. *d. lib.* 2. *cap.* 1. *in Decal.* §. 1. & Maſtrius *in Theol. Morali diſp.* 10. *art.* 1. *& art.* 2.

3. *Quær.* Quam obligationem pariat primum fidei præceptum de credendis articulis Fidei? *Reſp.* Theologos eſſe inter ſe diſſidentes circa obligationem prædictam, ut videre eſt apud Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 1. §. 1. & Salellem *de Offic. Sanctæ Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 9. *Reg.* 78. Cæterùm communior ſententia eſt, quod fideles tàm de neceſſitate Præcepti, à quo Ignorantia inculpabilis excuſans, quàm de neceſſitate Medii, ſeu finis, à quo non datur ignorantia excuſans, teneantur explicitè credere myſterium Unitatis, & Trinitatis Divinæ, ac myſterium Incarnationis Domini Noſtri Jeſu Chriſti. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 23. Eſt enim cavendum à Propoſitione XXII. damnata ab Innoc. XI. quæ aſſerebat: quod *Non niſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii; non autem explicita Remuneratoris*. De ea Cardenas *in Criſi Diſert.* 15. *cap.* 1. tractat, demonſtrans, quæ myſteria Fidei ſint credenda.

4. *Quær.* Ad quid obliget ſecundum Præceptum ſciendi articulos Fidei? *Reſp.* Obligare populum Chriſtianum ad ſciendos, ſaltem quo ad ſubſtantiam Articulos Symboli Apoſtolici, Decalogum, & Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ; Sanchez *d. cap.* 3. *num.* 16. *&* 17. ad effugiendam aliam Propoſitionem damnatam *ab eod. Innoc.* XI. quæ dicebat, quod: *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem neſciat Myſterium SS. Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C.* Ita Propoſ. 64. de qua Cardenas *Diſert.* 41. *cap.* 1. *& ſeqq.*

5. *Quær.*

5. *Quær.* Quo tempore ſit obligatio fidelibus eliciendi actus fidei? *Reſp.* Quod frequenter eos elicere tenentur, præcipuè tempore tentationis, vel dum Sacramenta ſumunt, vel feſta ſolemnia celebrant. Card. de Lauræa *de Fide diſput.* 10. *art.* 5. Et ſunt evitandæ duæ Propoſitiones damnatæ, Una ab Alex. VII. *la Prima*, quæ affirmabat, quod *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi Præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Altera damnata ab Innocentio XI. *la* 17. quæ ſic dicebat: *Satis eſt actum Fidei ſemel in vita elicere.* Vide de eis Cardenam *in Criſi Diſert.* 11. *cap.* 2.

6. *Quær.* Quando obliget præceptum tertium. Fidei, ideſt illam exterius confitendi? *Reſp.* Obligare quando exterior Fidei confeſſio neceſſaria eſt, vel ad Dei magnum honorem, vel ad propriæ, ſeu alterius proximi animæ ſalutem: & ideò ubi non agitur de magno honore Dei, vel de ſalute animarum, non eſt obligatio exterioris confeſſionis Fidei. S. Thom. 2. 2. *q.* 3. *art.* 1. Suarez *de Fidei confeſs. lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 3. Imò, qui fine dictis duabus cauſis fidem ſuam propalando magnam gigneret perturbationem, peccaret.. Laym. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 11. *num.* 2. Baldell. *ubi ſupra diſp.* 11. & Eminent. Card. de Lauræa *diſp.* 11. *art.* 4. §. 6. & 7. *de Fide*.

7. *Quær.* An interrogatus de ſua fide fidelis, teneatur ſemper eam confiteri? *Reſp.* Si interrogans ſit Judex, aut Publica perſona Juſdicens, utique tenetur; ſecùs autem ſi ſit privatus, ſcurra, aut alius ſimilis. Tabien. *Verb. Fides*, *q. ult.* Tambur. *d. lib.* 2. *in Dec. cap.* 1. §. 2. *num.* 3. ubi laudantur fideles, qui exiſtentes in navi, interrogati ab hæretico, evaginato gladio, minante eos fidem fatentes occiſuro, nihil reſponderunt; nam tanquam ſcurra, & privatus erat eludendus. Baldellus *d. tom.* 2. *lib.* 1. *diſp.* 12. *num.* 9. Idcircò, & hìc quoque cavendum eſt à Propoſitione damnata ab Innocentio XI. *la* 18. quæ ſic ajebat: *Si à Poteſtate Publica quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri ut Deo, & Fidei glorioſum conſulo: tacere ut peccaminoſum per ſe non damno.* Agit de hac Propoſitione idem Cardenas *Diſert.* 12. *cap.* 1. & *ſeqq.* ubi demonſtrat, quando fidelis interrogatus de Fide teneatur eam ingenuè confiteri, & uſque ad mortem ſuſtinere.

8. *Quær.* An poſſit tacere, vel negare qui interrogaretur ab Hæretico Judice, An eſſet Sacerdos? an abſtineret ab eſu carnis in die Veneris? vel an eſſet Papiſta? *Reſp.* Quod eſſe Papiſtam, non poſſet negare, vel tacere, quia idem eſt, ac ſi interrogetur, an ſit Catholicus? benè poſſet tacere, vel negare ſub æquivocatione in aliis interrogationibus, quia concernunt ſtatum, non Fidem. Tambur. *ubi ſupra num.* 4. Baldell. *ibid. n.* 15. & 16.

9. *Quær.* An Tyranno præcipiente, ut fideles certam veſtem portent, ut ab eis pecuniam exigat; an teneantur obedire? *Reſp.* Negativè; niſi magnus Dei honor, aut proximorum profectus ſpiritualis indè reſultaret. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 4. *de Fide diſp.* 1. *punct.* 15. *num.* 4. Sed Emin. Card. de Lauræa tenet, in prædicto caſu Fideles teneri dictam certam Veſtem portare, quia aliàs negarent ſe eſſe Fideles. *d. tom.* 3. *diſp.* 11. *art.* 8. §. 5. ubi plurima refert exempla Sanctorum.

10. *Quær.* An Chriſtianus poſſit fugere à Regno, in quod timetur superventura perſecutio contra fidem? *Reſp.* Si ille talis eſt, ut ex ejus fuga non periclitetur Dei honor, vel ſalus animarum, poteſt fugere, ſecùs verò fugere non poteſt. Si ſit tantùm utilis, ſed non neceſſarius, remanere poteſt, ſed non eſt obligatus. Imò ſi ex ejus permanentia potiùs turbatio creſceret, peccaret permanendo, niſi ex ignorantia, vel bona fide eſſet excuſandus. Tambur. *d. lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. *num.* 6. Baldell. *d. tom.* 2. *lib.* 1. *diſp.* 13. & Emin. Card. de Lauræa *d. tom.* 3. *diſp.* 11. *art.* 1. §. 4. ubi de hac materia plenè.

11. *Quær.* An Chriſtianus videns Turcam, vel hæreticum conculcantem ſacras Imagines, vel profanantem Templum, aut ſacras Virgines, teneatur eum

eum cohibere cum propriæ vitæ diſcrimine? *Reſp.* Affirmativè, ſi proficere ſperat, nam ſic eſpoſcit Dei honor, & fidei indemnitas; ſecùs verò ſi nihil poſſit proficere. Tambur. *ubi ſupra num.* 7. Emin. Card. de Lauræa *d. tom.* 3. *diſp.* 11. *art.* 4. §. 5. *de Fide*.

12. *Quær.* Ex quarto Præcepto Fidei quænam obligatio inſurgat? *Reſp.* Hanc obligationem inſurgere, ut nunquam liceat verbis, vel actibus externis fidem negare, quamvis ea retineatur in corde; ideòque nunquam licet fideli negare ſe eſſe Catholicum, vel fidelem Chriſtianum. Emin. Card. de Lauræa *d. diſp.* 11. *art.* 5. Tambur. *d. lib.* 2. *cap.* 1. §. 3. *n.* 1. 2. & 3. ubi advertit; quod negare ſe eſſe Italum, Sacerdotem, Monachum, &c. non eſt negare Fidem, ſed ſtatum; & ſic mendacium ſimplex cenſeri, non autem peccatum contra Fidem, imò neque mendacium, ſi juſta æquivocatio intercedat. Baldell. *d. lib.* 1. *diſp.* 12. *num.* 15. & *num.* 17.

13. *Quær.* An liceat Chriſtiano uti veſtibus, aut aliis ſignis infidelium? *Reſp.* Cum diſtinctione: vel illa ſigna, & veſtes ordinatæ ſunt ad publicam fidei profeſſionem? & non licet. Vel ex uſu nationis, ſeu ad finem politicum, aut ex joco, & comœdia? & licet. Tambur. *ubi ſupra num.* 4. & *ſeqq.* Ricciullus *de Jure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.* 1. *cap.* 4. & 5. Emin. Card. de Lauræa *d. tom.* 3. *diſp.* 11. *art.* 8. ubi varias, ac elegantes eruditiones ponit circa diverſitatem veſtium antiquorum. Baldell. *d. lib.* 1. *diſp.* 15.

14. *Quær.* An poſſit Catholicus comedere carnes die vetito, ne cognoſcatur ab hæreticis? *Reſp.* Negativè, ſi dictus eſus carnium paretur ad confitendam, vel negandam Fidem. Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 7. ubi dat exemplum Eleazari ſenis Machabæi. At Affirmativè, ſi id fiat, ad effugiendam aliquam gravem vexationem, ex qua nullum bonum reſultet Religioni. Eminent. Card. de Lauræa *d. diſp.* 11. *art.* 10. §. 1. & 2. Baldell. *d. lib.* 1. *diſp.* 16. *per totam*, & Tamburin. *d.* §. 3. *num.* 8. ubi ſubdit, quandoque expedire Sacerdotibus inter hæreticos verſantibus, & officium omittere, ac à Miſſæ celebratione vacare; & ulteriùs non eſſe peccatum comedere de cœna hæreticorum materialiter tantùm, ac etiam de Idolothytis, ideſt de carnibus ſacrificatis Idolo, quando non in ſignum falſæ Religionis, ſed ad ſuſtentationem vitæ in neceſſitate, & abſque ſcandalo ſumitur.

15. *Quær.* An liceat ingredi templum hæreticorum, & eorum conciones audire? *Reſp.* Negativè, ſi ingreſſus ille ordinatus ſit cauſa Religionis falſæ profitendæ; ſecùs verò ſi famulatus magnæ perſonæ, vel alterius temporalis reſpectus cauſa fiat. Eminent Card. de Lauræa *d. diſp.* 11. *art.* 9. §. 4. Tambur. *ubi ſupra num.* 11. & 12. Ricciullus ubi ante *lib.* 1. *cap.* 8. qui *num.* 3. ponit declarationem Pauli Quinti ad Anglos; & *num.* 6. notat ſic conceſſum per Eliſæum Naamano, ut habetur 4. Reg. 5. & *ibi Lyran.* & *Abulenſ.* Et Ego *de Pœnit. Deciſ.* 26. *num.* 17.

16. *Quær.* An liceat Chriſtianis militare ſub Principe infideli? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel Chriſtiani ſunt ſubditi Principi infideli, vel non? Si non ſunt ſubditi, nullo pacto poſſunt ſub eo militare, quia evadunt fautores infidelium, ſeu hæreticorum, quod eſt prohibitum ſub excommunicatione. *Cap. Fraternitatis*, §. *Credentes*. *De Hæreticis*. Aut ſubditi ſunt? & tunc vel bellum geritur in odium Religionis, & militare non licet. *Cap. Julianus* 11. *q.* 3. Vel non eſt in odium Religionis, ſed ob cauſas prophanas, & militare licet. Ricciullus *d. lib.* 1. *cap.* 11.

17. *Quær.* Quid importet quintum Fidei Præceptum? *Reſp.* Quod interiùs fides non negetur, vel in totum, quod eſt Apoſtaſia, vel in partem, quod eſt Schiſma, vel Hæreſis. Tamburin. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 1 §. 4.

18. *Quær.* Quot ſunt vitia oppoſita Fidei? *Reſp.* Eſſe quinque: Hæreſim, Apoſtaſiam, Schiſma, Paganiſmum, & Judaiſmum. S. Thom. 2. 2. *q.* 10. De Profeſſione Fidei juxta Bullam Pii IV. vide *infra cap.* 99. *num.* 24.

CA-

CAPUT IV.

De Hæreſi.

1. **Q**Uær. Quid ſit Hæreſis? *Reſp.* Eſt error hominis baptizati in intellectu voluntarius, contra aliquem fidei articulum, cum pertinacia. Tamburin. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 1. §. 4. *num.* 2. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 7. *num.* 1. Farinac. *de Hæreſi quæſt.* 178. §. 1. *à num.* 3. & *ſeqq.* Hinc Cathecumenus non dicitur hæreticus, licèt renuat credere aliquem articulum; neque ille, qui non eſt pertinax; ideſt qui paratus eſt ſe ſubmittere judicio Eccleſiæ. Tamburin. *ubi ſupra d.* §. 4. *num.* 3. & 4. Baldellus *d. lib.* 1. *de Fide diſp.* 32.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Hæreſis? *Reſp.* Eſt duplex interna, & externa. Prima eſt, quando quis errorem ſuum contra fidem pertinaciter retinet in corde. Secunda eſt, quando dictum errorem exteriùs pandit dictis, vel factis; & ideò ad hæreſim externam habendam duo ſunt neceſſaria; ut verbum, vel ſignum exterius ex affectu hæreſis proferatur; & quod ex ſe aptum ſit exprimere ipſam hæreſim determinatè; idcircò quotieſcunque actus externi poſſunt referri ad aliud, quàm ad hæreſim, homo non dicitur hæreticus exterior: exempli gratia, ſi non genuflectat ad Euchariſtiam, nam referri poteſt ad irreverentiam; vel comedat carnem in die vetito, nam poteſt tribui gulæ; quod notandum eſt pro incurſu pœnarum, quæ ſolos hæreticos exteriores afficiunt. Tamburin. *d.* §. 4. *num.* 8. Verum tamen eſt quod contra prædictos poſſunt Inquiſitores procedere, & eos punire. Dian. Coordin. *tom.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 83. quæ in veteri eſt *p.* 4. *tract.* 8. *reſ.* 38.

3. *Quær.* Quæ, & quot ſint Hæreticorum Pœnæ? *Reſp.* Eſſe quatuordecim. Prima eſt excommunicatio ipſo jure, tùm per ſacros Canones. *Cap. Acatius* 24. *quæſt.* 1. *cap. Ad abolendam. Cap. Excommunicamus il primo. De Hæretic. Cap. Noverit. De Sent. Excomm.* tùm per *Cap.* 1. *Bullæ in Cæna Domini.* Theſaur. *de Pœnis Eccleſ. part.* 2. *verb. Hæreſis externa cap.* 1.

Secunda eſt Irregularitas, quando hæreticus eſt notorius, ſecùs verò ſi ſit occultus. Tambur. *d. lib.* 2. *cap.* 1. §. 5. *n.* 6. Garz. *de Benef. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 83. At contrarium dicit eſſe probabilius, & communius Theſaur. *d. verb. Hæreſis externa cap.* 1. *ſub num.* 3.

Tertia eſt infamia. *Cap. Infames* 6. *q.* 1. Farinac. *d. q.* 189. *de Hæreſi num.* 56. Quod in hæreſi notoria intelligendum ait Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 7. & 16. Sanchez, & alii.

Quarta, eſt privatio officiorum, & beneficiorum. *Cap. Ad abolendam* §. 1. *de Hæreticis*, quæ pariter procedit in hæreſi notoria, & poſt Judicis ſententiam. Garzias *d. cap.* 10. *num.* 81. Tambur. *d.* §. 5. *num.* 10. & 11. ubi *num.* 12. notat, privationem beneficiorum incurrere etiam eos, qui illa impetraverint ad preces hæreticorum.

Quinta eſt, quod non poſſit eſſe Patrinus filii Catholici in Baptiſmo. Sanch. *lib.* 2. *in Dec. cap.* 9. *num.* 12.

Sexta eſt, ut Hæreticus non poſſit contrahere Matrimonium cum Catholico. *Cap. Non oportet* 28. *q.* 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 72. *num.* 2. Quod eſt intelligendum, eſſe illicitum, non autem invalidum. Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 14. Et hoc non procedere in locis, in quibus Hæretici vivunt ſimul cum Catholicis, ut in Germania, Gallia, Polonia.

Septima eſt confiſcatio omnium bonorum; de qua latè Farinac. *in d. tract. de Hæreſi quæſt.* 190. & Tamburin. *d.* §. 5.

Octava eſt incapacitas teſtandi, & ſuccedendi ex teſtamento. Farin. *d. q.* 190. *num.* 94. Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 23.

Nona eſt exemptio filiorum à Patria poteſtate., amiſſio ſervorum, & Jurium quorumcumque. Illi ipſo Jure; iſti verò poſt ſententiam. DD. apud Tambur. *d.* §. 5. *num.* 24. & non etiam in regionibus palàm infectis. Theſaur. *de Pœnis d. par.* 2. *verb. Hæreſis externa num.* 4. *verſ. Limita.*

Decima eſt, quod hæreticus externus, non

non gaudet immunitate Eccleſiaſtica loci Sacri ex Bulla Gregorii XIV. Theſaurus *ubi ſupra num. 5. & verb. Immunitas cap.* 1.

Undecima eſt, quod qui ſemel publicè, vel ſecretè abjuravit de hæreſi formali, remaneat ſemper inhabilis ad confeſſiones audiendas. Theſaur. *d. Verb. Hæreſis externa num* 6.

Duodecima, quod talis hæreticus caret Eccleſiaſtica ſepultura. Theſaur. *ibid. n. 8. & verb. Sepultura cap.* 4.

Decima tertia, quod qui fuit hæreticus, vel ſchiſmaticus non poteſt eligi in Papam; & ſi eligatur, electio eſt ipſo jure nulla. Ex Bulla Pauli IV. 19. incipit: *Cum ex Apoſtolatus*. Theſaur. *d. verb. Hæreſis num.* 7.

Decima quarta, quod Relapſus traditur Curiæ ſæculari, prout impœnitens hæreticus, & mortis pœna afficitur, vivuſque comburitur. Farinac. *de Hæreſi quæſt.* 189. *per totam*.

4. *Quær.* Quis dicatur Hæreticus Relapſus? *Reſp.* Non dici relapſum qui pluries in foro pœnitentiæ relabitur in hæreſim; ſed illum, qui cum fuerit publicè correptus, & emendatus, iterùm labitur in hæreſim. DD. apud Tambur. *d. §. 5. n. 25. lib. 2. cap. 1. in Decal.*

5. *Quær.* An pœnæ inflictæ contra hæreticos ſe extendant ad alias perſonas? *Reſp.* Eas ſe extendere ad eorum cooperatores, qui quatuor ſunt, nempe Credentes, Receptatores, Defenſores, & Fautores. Illi dicuntur credentes hæreticorum, qui aſſentiuntur eorum erroribus, quamvis neſciant dictos errores in particulari. Receptatores ſunt, qui hæreticum cauſa hæreſis fugientem recipiunt, vel abſcondunt. Defenſores ſunt, qui hæreticum laudibus, auxiliis, ope (quamvis mortuum) defendunt. Fautores ſunt, qui cùm poſſint eum punire, vel capere, id facere nolunt, dummodò id eis ex officio incumbat, & hoc agant, non ut faveant hæretico tanquàm amico, ſed tanquàm hæretico. Tambur. *d. lib. 2. in Decal. cap. 1. §. 6. & ubi DD. à num. 1. & ſeqq.*

6. *Quær.* Quænam ſint pœnæ fulminatæ contra fautores hæreticorum? *Reſp.* Excommunicationem Summo Pontifici reſervatam; in quam ſi per annum poſt denunciationem inſorduerint, afficiuntur etiam infamia, privatione beneficiorum, & aliis pœnis, de quibus in *Cap. Excommunicamus*, *§. Credentes*. *De Hæreticis*.

CAPUT V.

De Libris Probibitis.

1. QUær. Quæ, & quot dentur prohibitiones librorum? *Reſp.* Quatuor. Prima eſt in Bulla Cœnæ de libris Hæreticorum continentibus hæreſim, vel de Religione tractantibus.

Secunda eſt Sixti Quinti prohibentis libros Aſtrologiæ Judiciariæ.

Tertia eſt Clementis Octavi, qui prohibet libros Hæreſiarcarum, etiamſi non tractent de Religione, nec hæreſim contineant, donec corrigantur; item libros de aliqua hæreſi infectos, Talmud Hebræorum, & Alcoranum Baſileæ impreſſum.

Quarta eſt Pauli Quinti, & Urbani Octavi, qui pro Regnis Hiſpaniæ prohibuerunt omnes libros damnatos à Sede Apoſtolica, vel ab ipſa Inquiſitione Hiſpanica: Ex quibus formandæ ſunt quatuor Regulæ ad cognoſcendas pœnas inflictas in eos, qui legunt, retinent, vel imprimunt libros prohibitos, proùt quatuor ſunt claſſes librorum prohibitorum.

Prima Regula: Legentes, retinentes, vel imprimentes libros hæreticorum tractantium de Religione, aut hæreſim continentes, incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, Papæ reſervatam. Bonac. *de Cenſuris in Bulla Cœnæ diſp. 1. quæſt. 2. punct. 4. num.* 7. Layman. *lib. 2. tract. 1. capit. 15, num.* 8. Theſaur. *de Pœnis par. 2. verb. Libros hæreticorum cap.* 1.

Secunda Regula eſt: Legentes &c. libros hæreticorum, qui non tractant de Religione, neque continent hæreſim, incurrunt excommunicationem Indicis, quæ tamen non eſt reſervata. Bonac. & Layman. *ubi ſupra*, advertentes, id procedere,

cedere, ſi libri damnati ſint ob ſuſpicionem falſi dogmatis, vel hæreſis; ſecùs autem ſi ſint Medici, Hiſtorici, vel Poetici.

Tertia Regula eſt, Legentes &c. librum Auctoris Catholicis, ſed damnatum ob aliquam hæreſim, vel falſum dogma in eo contentum, incurrere excommunicationem Indicis, quæ non eſt reſervata. Laym. *d. cap.* 15. *num.* 8. & Theſaur. *d. Verbo libros cap.* 2.

Quarta Regula eſt, Legentes libros prohibitos, eo quia tractant de rebus venereis, & obſcænis, nullam incurrere excommunicationem, ſed mortaliter peccare. Bonac. *d. punct.* 4. *num.* 5. Laym. *d. cap.* 15. *num.* 8. & Theſaur. *d. cap.* 2. *in fine*.

2. *Quær.* An libri Paganorum, vel Hebræorum tractantes de Religione ſint comprehenſi ſub excommunicatione lata in Bulla Cœnæ? *Reſp.* Negativè, quia præfati non ſunt propriè Hæretici. Suarez *diſp.* 20. *de fide ſect.* 2. *num.* 11.

3. *Quær.* An idem ſit dicendum de libris Græcorum, & Armenorum tractantibus de ſuis ritibus? *Reſp.* Negativè, quia ipſi tanquàm Schiſmatici ſunt etiam Hæretici. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 1. §. 7. *num.* 8. Et ideò qui eos legit, incurrit excommunicationem Bullæ.

4. *Quær.* An brevis Scriptura, Epiſtola, ſeu Oratio typis impreſſa Hæretici de religione tractans, vel hæreſim continens comprehendatur ſub prohibitione, & cenſura Bullæ reſervata? *Reſp.* Negativè ſecundùm Sanchez. Affirmativè ſecundùm Suarium, quos allegat Tambur. *d.* §. 7. *num.* 10. qui *num.* 11. notat, brevem ſcripturam dici, ſi in duobus foliis contineatur.

5. *Quær.* An retineri poſſit liber prohibitus propter hæreſim in eo contentam, ſi hæreſis deleatur? *Reſp.* Non poſſe. Tamb. *ibid. num.* 12.

6. *Quær.* An manuſcriptum prohibitum ſit eodem modo, quo liber Hæreticorum in Bulla Cœnæ? *Reſp.* Affirmativè ex Suario, & Sanchez citatis per Tamburin. *d* §. 7. *num.* 13. qui tamen *num.* 14. contrariam opinionem tenet, ea ratione, quia appellatione libri impreſſi non venit manuſcriptum; ideòque non eſt cenſendum contineri ſub cenſura Bullæ Cœnæ Domini, ſed ſub aliis cenſuris non reſervatis prohibentibus legere libros, ac ſcripturas erroneas contra Fidem.

7. *Quær.* Quis poſſit concedere licentiam legendi libros prohibitos? *Reſp.* Solus Pontifex concedit licentiam pro libris hæreticorum de Religione, vel hæreſi tractantibus. Pro aliis verò libris poſſe licentiam dare Epiſcopos, & Inquiſitores, tenet Tambur. *d.* §. 7. *num.* 18. & 19. exceptis locis, in quibus viget Hiſpanica Inquiſitio: quamvis ſub *num.* 20. ſe reddat ancipitem ob Conſtitutionem Urbani Octavi: *Apoſtolatus officium* die 2. Octobris 1631. in qua hæc ſunt verba: *Neque de cætero ſimiles licentiæ, niſi à Congregatione Sancti Officii, dum ſingulis hebdomadis coram Nobis habetur, vel ab aliis per Nos etiam in eadem Congregatione ſpecialiter deputandis, concedantur.* Ex quibus Tamburinus videtur innuere, conceſſiones Epiſcoporum nunc licitas non eſſe; at non invalidas. Baldellus autem *d. lib.* 1. *de fide diſp.* 47. *num.* 20. tenet neque Epiſcopos, neque Inquiſitores poſſe dare tales licentias. Cæterùm hic Patavii Epiſcopi nunquam eas concedunt; ſed eas ab Inquiſitore Venetiis commorante quilibet vir doctus, & probus abſque difficultate ſolet obtinere licentias prædictas ob ſpeciale indultum ejuſdem Inquiſitoris.

8. *Quær.* An ignorantia excuſet à culpa, & à pœna legentes libros prohibitos? *Reſp.* Ignorantiam invincibilem tàm juris, quàm facti excuſare legentem à culpa, & à pœna. Ignorantiam notabilem pariter excuſare à culpa gravi, & à pœna. At ignorantiam craſſam, vel ſupinam non excuſare à culpa; ſed ſolùm à pœna; quia Cenſuræ cenſentur inflictæ in præſumentes legere; & non dicitur præſumere qui eſt ignorans, licèt cum affectatione, vel pigritia. DD. quos allegat, & ſequitur Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 1. §. 7. *à num.* 21. 22. & *ſeqq.* Philippin. *de Privileg. Ignorantiæ tom.* 1. *num.* 225.

B 9. *Quær.*

Digitized by Google

9. *Quær.* An qui legit librum prohibitum, ſed eum non intelligit, incurrat in cenſuram? & quid de eo, qui non legit, ſed legentem audit, & intelligit? *Reſp.* Incurrere utrumque in Cenſuram, docere Bonacinam *de Cenſur. in Bulla Cœnæ d. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 13. Sed neutrum prædictorum incurrere, tenere DD. quos citat, & ſequitur Tambur. *d.* §. 7. *num.* 31. *& ſeqq. lib.* 2. *cap.* 1. *in Decalog.*

10. *Quær.* An parvitas materiæ excuſet legentem libros prohibitos à culpa, & à pœna? & quæ dicatur parvitas materiæ? *Reſp.* Excuſare à pœna, & à culpa; niſi voluntariè legeret locum hæreſis. Parvitas autem dicitur ſecundùm laxiorem opinionem lectio unius paginæ impreſſæ in folio. DD. citati per Tambur. *d.* §. 7. *num.* 34.

11. *Quær.* An incurrat culpam, & pœnam qui legit libros prohibitos abſque ſcandalo, & abſque periculo ſubverſionis, ſed ſolùm ad bonum finem, & ad errores confutandos? *Reſp.* Poſſe negativam reſponſionem dari ex communi Doctorum ſententia, quæ firmat, ceſſante fine legis, ceſſare obligationem legis, de qua Diana *part.* 1. *tractat.* 10. *reſ.* 28. & alii plurimi, quos congerit Tamburin. *d.* §. 7. *num.* 36. *& ſeqq.* Porrò Tamburinus trepidat in concluſione, & defenſione hujus caſus, quamvis ei favere magnoperè videatur; addendò, finem prohibitionis legendi libros Hæreticorum non eſſe tantummodò periculum ſubverſionis, ſed ſpretum inimicorum Eccleſiæ, obedientiam Summo Pontifici, & alia motiva, ex quibus dicendum eſt; legentem incurrere tàm in culpam, quàm in pœnam, & non excuſari ex ſola ſecuritate non ſe pervertendi.

12. *Quær.* An retinere librum prohibitum per aliquem diem tantùm excuſet à culpa, & à pœna? *Reſp.* Affirmativè, quia parvitas temporis excuſat. Tambur. *ubi ſupra* §. 7. *num.* 43. *&* 44. At extat Propoſitio damnata ab Alex. VII. *la* 45. quæ affirmabat, quod *Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri, uſque dum adhibita diligentia corrigantur.*

13. *Quær.* Cum afficiantur cenſura in Bulla Cœnæ Impreſſores Librorum Hæreticorum, qui nam cenſendi ſint impreſſores? *Reſp.* Omnes illi, qui immediatè laborant, & operam dant impreſſioni; quales ſunt non ſolùm domini officinæ impreſſoriæ, ſed etiam famuli omnes ejuſdem. Tambur. *d. lib.* 2. *cap.* 1. §. 7. *num.* 46.

CAPUT VI.

De Abſolutione ab Hæreſi.

1. QUær. Quis poſſit abſolvere ab Hæreſi in foro poli? *Reſp.* Plures eſſe caſus diſtinguendos. Primus eſt, quando ab hæreſis fuit merè interna, & ab hac quilibet poteſt abſolvere. Azor. *par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 19. *quæſ.* 4. Secundus eſt, quando fuit ſolùm externa, & non interna; ut ſi metu, vi, aut ſubita ira aliquid factum, vel dictum ſit contra fidem, ſed abſque errore intellectus; & probabile eſt etiam in hoc caſu quemlibet Confeſſarium poſſe abſolvere ex Dian. *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 143. *& par.* 4 *tract.* 4. *reſ.* 240. Tertius eſt, quando quis certò ſcit, lingua hæreſim pronunciaſſe, ſed dubitat, An mente conſenſerit? & hunc à Confeſſario non privilegiato abſolvi non poſſe tenet Sanch. *in Decal. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 74. ſed poſſe defendit Tamburin. *in Decal. d. lib.* 2. *cap.* 1. §. 8. *num.* 4. Quartus eſt caſus, quando fuit hæreſis externa, & interna, ſed pœnitens neſciebat, ei injunctam eſſe excommunicationem reſervatam, & poteſt à quocumque abſolvi, aſſerit Tamburinus *d.* §. 8. *num.* 5. Secùs autem ſi edoctus erat de ipſa Cenſura. Quintus eſt caſus, ſi hæreticus externus, & internus ſit in articulo mortis, & à quocumque poteſt abſolvi, recepto juramento de parendo mandatis Eccleſiæ. Tamburin. *ubi ſupra num.* 6. *&* 7. ubi notat idem eſſe articulum mortis, & probabile periculum mortis imminentis. Sextus eſt caſus perpetui impedimenti, ut ægritudinis, carceris, triremis, paupertatis, &c. & in hoc

hoc pariter quilibet poteſt abſolvere. Tambur. *ibid. num.* 8. & 9. Porrò excepto primo, & ſexto caſu dicendum omninò eſt, quod nullus poteſt abſolvere, niſi Papa, ut probant meæ Deciſiones de Pœnitentia *Deciſ.* 44. & 45.

2. *Quær.* An qui indiget abſolutione à Cenſura reſervata, & non poteſt adire Superiorem, teneatur ad eum mittere Nuncium, vel Epiſtolas ad petendam facultatem, ut abſolvatur? *Reſp.* Negativè. Caſtropalaus, quem citat, & ſequitur Tamb. *d.* §. 8. *num.* 10. ubi propterea admonet, Monialem lapſam in hæreſim poſſe à ſuo ordinario Confeſſario abſolvi. Porrò in praxi ego ſemper vidi Confeſſarios timoratæ conſcientiæ in caſibus reſervatis recurrere ad Superiorem, vel ad Sacram Pœnitentiariam, ſuppreſſo nomine pœnitentis, quia ſic ſecuriùs proceditur in negotio ſalutis.

3. *Quær.* An Inquiſitores poſſint abſolvere hæreticum? *Reſp.* Affirmativè, ſi Hæreticus ſit occultus; negativè, ſi ſit publicus, ſeu deductus ad forum contentioſum. Tambur. *d.* §. 8. *num.* 11. & Diana Coord. *par.* 5. *tract.* 8. *reſ.* 19. & 20. Et hoc ex ſpeciali facultate iiſdem à S. Sede conceſſa.

4. *Quær.* An Epiſcopus poſſit abſolvere Hæreticum occultum vigore Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de Ref. Reſp.* Hanc eſſe inſignem quæſtionem Theologorum, & Juriſtarum; & pro utraque opinione plures militare Doctores, quos refert Diana Coordinatus *d. part.* 5. *tract.* 8. *de hæreſi reſol.* 15. 16. & 17. Tambur. *d.* §. 8. *n.* 12. Barboſ. *allegat.* 50. *num.* 178. Pax Jordan. *lib.* 3 *de Pœnit. tit.* 4. *num.* 82. Canoniſtæ inſiſtunt in negativa; Theologi in affirmativa; Sed negativa eſt magis probabilis. Et hic quatenus amplectatur affirmativa, notanda ſunt tria ex Diana ſupracitato. Primum, quod Epiſcopus poteſt delegare abſolutionem Confeſſario particulari juxta caſuum occurrentiam; quia Concilium prohibuit delegationem generalem tantùm. Secundum, quod poteſt Epiſcopus abſolvere etiam extra Sacramentum Confeſſionis, & ſic abſentem, quia Concilium ait in foro conſcientiæ, quod differt à foro Pœnitentiæ. Tertium, quod Epiſcopus poteſt abſolvere, etiam ſi reperiatur extra Diœceſim, ſuum ſubditum, vel etiam peregrinum in ſua Diœceſi. Vide de Pœnitentia meas *Deciſ.* 44. & 45 ubi opinio negativa in prædictis firmatur: unde Diana, & ſequaces ſunt reiiciendi.

5. *Quær.* An Capitulum Sede Vacante poſſit ab hæreſi occulta abſolvere? *Reſp.* Id pendere ab opinione, quæ favet Epiſcopis; & ſic illam ſequendo, poterit etiam Capitulum. Tambur. *d.* §. 8. *ſub num.* 12. ſed verè non poteſt *d. Deciſ.* 45.

CAPUT VII.

De Apoſtaſia, & Schiſmate.

1. QUær. Quid ſit Apoſtaſia? *Reſp.* Eſt totalis fidei negatio. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 3. §. 9 *n.* 1.

2. *Quær.* Quæ pœnæ ſint inflictæ contra Apoſtatas? *Reſp.* Eæ omnes, quæ inflictæ ſunt contra Hæreticos. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 7. *à num.* 16. Menoch. *de Arbitr. caſu* 557. *num.* 6. Et eſt tex. *in cap. Contra de Hæretic. in* 6. attenta Bulla Cœnæ Domini.

3. *Quær.* An qui apoſtatavit à Religione, poſſit confitendo ſe accuſare, tantummodò contra articulos fidei peccaſſe? *Reſp.* Negativè, ſed tenetur exprimere, ſe apoſtataſſe, ac ulteriùs falſam religionem, quam amplexus fuit. Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *verb. Apoſtaſia à fide cap.* 1.

4. *Quær.* An Apoſtata externus, ſed non internus poſſit à quocunque Confeſſario abſolvi? *Reſp.* Affirmativè ſecundùm Dianam relatum à Theſaur. *ubi ſupra verſ. nota*. At in praxi eſt recurrendum ad S. Pœnitentiariam, quæ præcipere ſolet, ut priùs abjuret apud S. Officium.

5. *Quær.* Quis ſit Schiſmaticus? *Reſp.* Illum eſſe Schiſmaticum, qui credens omnes articulos fidei, retrahit ſe ab obedientia Summi Pontificis, ut eſt Chriſti Vicarius. Sanch. *lib.* 2 *in Decal. cap.* 36.

6. *Quær.* An omnis Schiſmaticus ſit Hæreticus? *Reſp.* Negativè, ſed eſt neceſſe, ut præter peccatum Schiſmatis ha-

Digitized by Google

beat in intellectu errores contra fidem. Nihilominùs omnis Schiſmaticus afficitur excommunicatione lata in Bulla Cœnæ Domini. Tambur. *d. lib. 2. in Decal. cap. 1. §. 9. num. 3.*

7. *Quær.* Quot in caſibus committatur Schiſma? *Reſp.* In duobus caſibus. Primò ſi quis obediat, & adhæreat Antipapæ, ideſt electo à minori parte Cardinalium. Secundò, deſerendo obedientiam Papæ, & communicationem cum Eccleſia Catholica. S. Thom. 2. 2 *q. 39. art.* 1. Theſaur. *par. 2. verb. Schiſma cap.* 1.

8. *Quær.* Quæ ſint pœnæ contra Schiſmaticos ſtatutæ? *Reſp.* eſſe ſex. Prima eſt excommunicatio ſupradicta lata in Bulla Cœnæ Domini, quæ eſt Papæ reſervata. Secunda eſt excommunicatio contra Antipapam, ejus electores, & fautores, ac ſectatores. *ex cap. Licet. de Elect.* quæ non eſt reſervata, & ex Bulla Gregorii XV. quæ eſt reſervata. Tertia eſt infamia, & irregularitas, ſi Schiſma ſit notorium. Quarta ſunt inhabiles ad beneficia obtinenda, & privandi ſunt obtentis ex jure antiquo; at ex Bulla Pauli IV. ipſo jure reſtant ſpoliati omnibus officiis, beneficiis, & juriſdictione, ſi fuerint convicti, vel deprehenſi in crimine iſto. Quinta Schiſmaticus non poteſt eligi in Papam. Sexta ordinationes Schiſmaticorum ſunt irritæ, adeò ut ordinatus à Schiſmatico ſit ſuſpenſus, & irregularis; & beneficii collatio per Schiſmaticum facta ſit invalida, pro ut alienatio bonorum; & qui in contrarium ſuſtinere prætenderet, incurreret in excommunicationem latam *in cap. 1. de Schiſmat.* Ita Theſaur. *ubi ſupra verb. Schiſma cap.* 1.

9. *Quær.* An liceat communicare cum Schiſmaticis toleratis? *Reſp.* Affirmativè in negotiis, & commerciis civilibus, ſecùs autem in rebus ſpiritualibus, prout circa Græcos Inſulæ Zacynthi reſpondiſſe S. Congregationem Anno 1626. teſtatur Nicolius *Lucubr. Canonic. lib. 5. tit. 8. pag.* 210.

10. *Quær.* An Epiſcopi Schiſmatici validè ordinent? *Reſp.* Affirmativè, ſed ordinati ſunt ſuſpenſi. *Cap. fin. de Schiſmat.* Clemens VIII. *Conſtit.* 34. §. 4. At invalidè abſolvunt etiam in articulo mortis. Ego *de Pœnit. Deciſ.* 45. *num.* 2.

CAPUT VIII.

De Infidelibus, & Paganis.

1. QUær. Quot ſint ſpecies infidelium? *Reſp.* Eſſe tres, videlicet: Paganorum, Saracenorum, & Judæorum. Primi adorant Idola, & vocantur Idololatræ, ac Gentiles. Secundi venerantur Maumethum, & dicuntur Maumetani, quales ſunt *Turcæ*, *Mauri*, *Arabes*. Tertii credunt veteri Teſtamento, ſed novum, & ſic Chriſtum reſpuunt, & ſunt Judæi. Tamb. *d. lib. 2. in Decal. cap.* 1. §. 10. *num.* 1. ubi ſubdit, alios addere quartam ſpeciem Atheiſtarum, qui nullum Deum, ac nullam Religionem admittunt; ſed talium non eſt ſecta communis alicui populo, ſed ſcelus alicujus particularis, quia nulla eſt natio, etſi barbara, quæ de Deo credulitatem, & opinionem non habeat. Torniell. *Annal. Teſtam. veteris in primord. Mund. num.* 1. & S. Thom. *part. 1. q. 1. per totam*.

2. *Quær.* An Pagani ſint cogendi ad fidem? *Reſp.* Negativè, ſed tantummodo muneribus alliciendi, quia fides eſt voluntariè ſuſcipienda; & hoc ſivè ſint ſubditi Principi Chriſtiano, ſivè non. S. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art.* 8. Tamburin. *d.* §. 10. *num.* 2. Ubi quod eis non poteſt bellum indici eo ſolo titulo, quod fidem reſpuant.

3. *Quær.* An Gentiles cogendi ſint ad audiendam Chriſtianæ fidei Prædicationem? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſubditi ſint Principi Chriſtiano, imò cogendi ad cavendum à peccatis contra jus naturale, & à blaſphemiis in Religionem Catholicam. Azor. Suarez, & alii citati per Tambur. *d.* §. 10. *num.* 3. ubi ſubdit, quod ſi ſubditi non ſint, & perſequantur Chriſtianos, & in Religionem Catholicam univerſali conſenſu invehant, poſſunt bello peti, & ſubjugari.

4. *Quær.* An Princeps Chriſtianus poſſit tolerare ritus Paganorum ſibi ſubditorum? *Reſp.* Affirmativè, dummodo non ſint contra jus naturale, & abſit

peri-

Digitized by Google

periculum ſubverſionis Catholicorum. S. Thom. 2. 2. *q.* 10. *artic.* 11.

5. *Quær.* An Pagani poſſint à Principe Chriſtiano eiici è ſuo Dominio? *Reſp.* Affirmativè; propoſita tamen electione, vel de fide amplectenda, vel de diſcedendo cum ſuis bonis. Tambur. *d.* §. 10. *num.* 5. Et ita Rex Hiſpaniarum ejecit Mauros, Anno 1611. Baptaglin. *in Annal. Sacerd. & Imper. d. Ann. num.* 14.

6. *Quær.* An liceat baptizare infantes Paganorum parentibus invitis? *Reſp.* Negativè, antequam infans habeat uſum rationis, & baptiſmum petat. Laym. *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 4. *num.* 41. Tamb. *in Decal. lib.* 1. *cap.* 3. § 7. *verb. baptiſmus num.* 3. Quod tamen ſic intelligit, niſi eſſet in articulo mortis, nam tunc liceret infantem baptizare; aut niſi ſic inſtaret mater converſa ipſius filii infantis, vel ejus patruus baptizatus; quia in eo caſu, etiamſi pater reclamaret, filius infans eſſet baptizandus. Gratian. *Diſcept. forenſ. cap.* 977. Paſchal. *de Patria poteſtate par.* 1. *cap.* 7. *num.* 4. Tondut. *in Quæſt. Canonic. part.* 1. *cap.* 48. *n.* 6. & Carena *de S. Officio par.* 2. *tit.* 15. §. 20.

CAPUT IX.

De Judæis.

1. QUær. In quibus interdicta ſit communicatio Chriſtianis cum Judæis? *Reſp.* In undecim ſequentibus actionibus; Videlicèt cum Judæis habitare; eorum azymis veſci; Judæis medicis uti; ab iiſdem medicamenta accipere; ſecum in balneo ſe lavare; ad eorum convivia accedere, vel eos ad illa invitare; obſtetrices, vel nutrices eſſe eorum in ſuis domibus; iiſdem famulari; legata relinquere; ipſorum mancipium fieri; iiſdem publica officia committere. *Toto titulo de Judæis. Et* 28. *q.* 1. *cap. Nullus, & cap. Omnes.* Tamb. *in Dec. d. lib.* 2. *cap.* 1. §. 8. *num.* 6. Baldell. *tom.* 2. *lib.* 1. *de Fide diſp.* 28. 29. & 30.

2. *Quær.* An ſupradictæ omnes actiones interdictæ ſint Chriſtianis etiam cum aliis infidelibus? *Reſp.* Negativè; ſed tres tantùm; videlicèt, iiſdem famulari; vel officia publica concedere, ſeu lignamina, victualia, vel arma tanquam hoſtibus deferre. *cap. Judæi. cap. Cum ſit. cap. Specialis. de Judæis.* Et *text.* in Bulla Cœnæ Domini, §. 7. Tambur. *ubi ſupra num.* 7. ubi addit, ulteriùs interdictum eſſe cum illis matrimonium contrahere.

3. *Quær.* An communicare cum Judæis in quacunque prædictarum actionum ſit mortale? *Reſp.* Negativè, ſed ſolummodò in duabus ultimls, nempè arma deferendo; aut matrimonia contrahendo; niſi eſſet ſcandalum, contemptus, vel periculum ſubverſionis. Tambur. *qui DD.* pro utraque opinione allegat *d.* §. 8. *num.* 8. Baldell. *d. lib.* 1. *diſp.* 30.

4. *Quær.* An hiſce temporibus liceat Judæis Polygamia, & duas uxores tenere? *Reſp.* Negativè. *l. Nemo Judæorum 6. ubi* Bart. *C. de Judæis.* Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 80. *num.* 12. & 14.

5. *Quær.* An poſſint Judæi dare libellum repudii uxoribus ſuis, & alias ducere? *Reſp.* Eſſe hinc inde Doctores contrarium ſentientes. Negant Sanchez *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 1. *num.* 9. Pontius *lib.* 7. *cap.* 50. & Guttier. *cap.* 106. *num.* 2. & 3. Affirmant Barboſa *in Rubrica ff. Solut. matrim. & in d. l. Nemo C. de Judæis.* Farinac. 1. *part. fragmentorum Littera I. n.* 651. Rota *Avenion. deciſ.* 57. Menoch. *de Arbitr. Jud caſu* 420. *num.* 94. Hanc affirmativam opinionem eſſe receptiorem, & in praxi obſervatam teſtatur Tondut. *Can. quæſt. d. part.* 1. *cap.* 48. *n.* 22. Sed negativam noviſſimè tuetur Carena *de S. Officio Inquiſ. part.* 2. *tit.* 14. §. 21.

6. *Quær.* Quomodo ſint intelligenda illa verba Evangelii Matth. *cap.* 19. *num.* 9. *Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur? Reſp.* Græcos ea ita intelligere, ut uxorem fornicantem liceat marito dimittere, & aliam ducere: quod tamen falſum eſt; quia nunquam licet aliam uxorem ducere, vivente prima. Cæterùm verba Chriſti ſic ſunt intelligenda: Quicunque dimiſerit uxorem ſuam abſque fornicationis cauſa mœchatur; & quicunque aliam duxerit pariter mœchatur; nam Judæi duo quæſita ſecerant Chriſto; an liceret uxorem dimittere? & an liceret aliam ducere? Reſpondit igitur ad pri-

Digitized by Google

primum licere ob cauſam fornicationis; ſed nunquam licere aliam ducere. Ita ex Cornelio à Lapide declarat Carolus Magrius *in ſuo Hierolexico* in contradictionibus apparentibus, *ad Matth. cap.* 19.

7. *Quær.* An liceat Chriſtianis exigere uſuras à Judæis? *Reſp.* Negativè. Marquar. *de Judæis. par.* 1. *cap.* 7. *in fine*.

8. *Quær.* An liceat Judæis exigere uſuras à Chriſtianis? *Reſp.* Pariter negativè; non obſtante *Deuteron. cap.* 23. in quo videtur, eſſe prohibitum Judæis exigere uſuram à fratribus ſuis, ſecùs ab alienis; nam procedit de Idololatris tunc temporis delendis juſſu Dei; non autem de populo Chriſtiano. Marquard. *d. par.* 1. *c.* 11. *à num.* 3. *& ſeqq.*

9. *Quær.* An Judæi ſint cogendi ad domus tapetibus ornandas, ſicut faciunt Chriſtiani, quando Sanctiſſima Euchariſtia defertur proceſſionaliter in die Corporis Chriſti ante domos, ubi ipſi habitant? *Reſp.* Affirmativè, ut eruditè pluribus ex rationibus demonſtrat Tondut. *d. par.* 1. *Quæſt. Canonic. cap.* 48. *per totum*.

10. *Quær.* An Judæus, ſi rejecto totaliter Judaiſmo adhæreat alicui ſectæ Paganiſmi, poſſit à S. Officio Inquiſitionis puniri? *Reſp.* Affirmativè, ut docet Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 2. & Salelles *de S. Officio Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 131. *& ſeqq.* ubi carpit Farinacium *de Hæreſi q.* 178. *num.* 132. & Ant. Souſam *lib.* 1 *Aphoriſm. cap.* 37. *num.* 27. contrarium ſcribentes.

11. *Quær.* In quot, & quibus caſibus Judæi poſſint puniri à Sacro Tribunali Inquiſitionis? *Reſp.* In decem, videlicet: Primo, ſi Deum unum, æternum, omnipotentem negarent. Secundo, ſi dæmones invocarent, aut cum eis commercium haberent. Tertio, ſi prædicta Chriſtianos docerent. Quarto, ſi blaſphemias hæreticales contra Chriſtum Dominum, aut Deiparam ſemper Virginem proferrent. Quinto, ſi aliquem Chriſtianum ad Apoſtaſiam ſeducerent. Sexto, ſi Cathecumenum, aut quem alium volentem fidem ſuſcipere vi, dolo, aut conſilio impedirent. Septimo, ſi Hæreticos, vel Apoſtatas reciperent, defenderent, aut occultarent. Octavo, ſi libros Talmudicos, aut alios Hæreticales detinerent. Nono, ſi aliquid in deriſum fidei Chriſtianæ, aut Paſſionis Domini perpetrarent. Decimo, ſi nutrices Chriſtianas detineant, & qua die Sacram Euchariſtiam ſumunt, lac earum emungant, & in latrinas, vel cloacas effundant. Ita Salelles *d. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 113. attenta Conſtitutione Gregorii XIII. quam per extenſum ibi ponit, & Carena *de S. Officio Inquiſitionis par.* 2. *tit.* 14. §. 6. *& ſeqq.*

12. *Quær.* Qua pœna plectendus ſit Judæus cognoſcens carnaliter mulierem Chriſtianam? *Reſp.* Si mulier ſit honeſtæ conditionis, eſſe plectendum morte, aut alia pœna corporali; ſi verò ſit inhoneſtæ, aut meretriciæ vitæ, pœna arbitraria eſſe puniendum. Farinac. *de Delictis carnis q.* 139. per totam.

13. *Quær.* Si Chriſtianus cognoſcat carnaliter Judæam, qua pœna debeat puniri? *Reſp.* Graviſſimos Doctores ſcribere, eſſe puniendum pœna mortis; ſed Farinacium putare, quod pœna ſit arbitraria Judici juxta qualitates aggravantes delictum. Ita Farinac. *d. q.* 139. *n.* 28. *&* 29.

14. *Quær.* Ad quem Judicem, Eccleſiaſticum, vel Laicum ſpectet delicta Judæorum punire? *Reſp.* In delictis merè temporalibus, ut homicidiis, furtis, ſpectare ad Judices Sæculares: At in mixtis eſſe locum præventioni. Carena, qui plurimos allegat 4. *d. part.* 2. *tit.* 14. §. 2. qui §. 3. ſubdit, Judæum cognoſcentem carnaliter Chriſtianam, ex veriori ſententia, eſſe puniendum à Judice Eccleſiaſtico.

15. *Quær.* In quot, & quibus ſectis olim Judæi fuiſſent diviſi? *Reſp.* In ſex præcipuè ſectis. Prima erat *Scribarum*, qui nolebant teneri ad obediendum legi, niſi pro eorum arbitrio. Secunda *Phariſeorum*, qui hypocriſim oſtentabant, quædam bona opera in publico facientes. Tertia *Eſſenorum*, qui monaſtico modo vivebant, ſed errores habebant circa Meſſiam. Quarta *Saducæorum*, qui vitam æternam, ac reſurrectionem à mortuis negabant, & more Epicureorum vivebant.

Digitized by Google

bant. Quinta *Samaritanorum*, qui diſſidebant circa locum adorandi Deum, dicentes non eſſe adorandum in Hieruſalem, ſed in ſuo Monte, & Templo Gazolitano. Sexta *Herodianorum*, qui docebant Herodem eſſe Chriſtum, & Meſſiam prædicabant. Ita ex SS. Patribus Salelles *lib. 3. cap. 4. num.* 100. *& ſeqq.* ubi alias ſectas notat, & ego *in Deciſ.* 24. *de Sacrif. Miſſæ*.

16. *Quær.* An Judæus, qui ad Baptiſmum acceſſit, & amplexus eſt fidem, poſſit puniri de delictis patratis ante converſionem? *Reſp.* Plurimorum ſententia Doctorum non eſſe puniendum; at communi Criminaliſtarum calculo pendere ab arbitrio Judicis, qui debet inclinare ad abſolutionem, cum hoc tamen, ut ſi quid ex delicto eſt reſtituendum, fiat reſtitutio. Bajard. *ad Clarum §. fin. q.* 51. *num.* 47. & alii, quos citat, & ſequitur Salelles *d. tractatu lib. 6. cap. 1. reg.* 446. *à num.* 478. *& ſeqq.*

17. *Quær.* An Judæus veniens ad fidem teneatur reſtituere uſuras antea perceptas? *Reſp.* Affirmativè, ſi reperiantur perſonæ, à quibus eas exegit, quod ſi non reperiantur, indultum eſt ei, ut illas retineat titulo eleemoſynæ per Bullam Pauli Tertii, de qua in *Bullar. par.* 1. *fol.* 415. Ita Salelles *d. cap.* 1. *reg.* 446. *num.* 486. & Nicolius *Lucubrat. civil. lib. 3. tit.* 1. *num.* 9. ubi quod ex Decreto *S. Congregationis P. F.* 15. *Junii* 1646. ei debetur legitima de bonis paternis.

18. *Quær.* An Judæi inter ſe contrahant cognationem ſpiritualem, vel legalem, vel publicam honeſtatem? *Reſp.* Negativè, quia hæc impedimenta proveniunt à jure Eccleſiaſtico, & Judæi ſunt extra Eccleſiam; ideò licèt Judæus baptizans conficiat Sacramentum, tamen non contrahit paternitatem. Ricciull. *de Perſonis extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 2. cap.* 3. ubi quod in gradibus à lege humana prohibitis contrahunt Matrimonia; & in eis perſeverant etiam poſt ſuſceptum Baptiſmum, & *in cap.* 4. ubi cognatione legali, ſpirituali, publicavè honeſtate non affici probat.

19. *Quær.* An ſaltem Judæi contrahant inter ſe affinitatem? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones tàm de illa, quæ provenit ex copula licita, quàm ex alia ex fornicatione; ſed magis probabilem reputari affirmativam, quia affinitas fundatur, & reſultat ex jure naturæ. Ricciull. *d. lib.* 5. *cap.* 5. ubi *num.* 11. notat ex *lib.* 2. *Reg. cap.* 20. David intactas reliquiſſe decem concubinas ſuas, quia eas Abſalom filius ſuus carnaliter cognoverat.

20. *Quær.* An Judæus contrahat irregularitatem ex homicidio, & ex bigamia? *Reſp.* Negativè quo ad irregularitatem ex homicidio, quia per baptiſmum tollitur ille horror ex ſanguine effuſo, & conſtituta eſt ſolo jure Eccleſiaſtico, etſi ad mentem juris divini: Affirmativè verò quo ad illam bigamiæ, quia reſultat à jure naturæ. Ricciull. plurimos allegans *d. lib.* 2. *cap.* 7. per totum, & eſt *text. in cap. Si quis viduam diſt.* 50. *& cap. Deinde diſt.* 26. & Sanch. *de Matrim. lib. 7. diſp.* 83. *num.* 9.

21. *Quær.* An Judæi gaudeant immunitate Eccleſiaſtica; itaut ſi fugiant ad Eccleſiam vel ob patratum delictum, vel ob æs alienum contractum, non poſſint in ea capi? *Reſp.* Hanc eſſe inſignem controverſiam, in qua plurimi Doctores ſequuti ſunt utramque ſententiam, ut videre eſt apud Ricciull. *de Jure perſonar. d. lib. 2. cap.* 12. Alii negant, quia non videtur juri conſonum, ut Eccleſia proſit iis, qui ſub ejus lege vivere recuſant. *l.* 1. *cum Auth. ſeq. C. de Hæretic.* Qui Affirmant, dicunt, immunitatem concedi non reſpectu perſonarum delinquentium, ſed propter honorem, & reverentiam, quæ locis ſacris, & Divino cultui debetur. *l. Præſenti. C. de His, qui ad Eccleſ. confug.* Affirmativa opinio, quod ſcilicet Judæus gaudeat immunitate Eccleſiaſtica cenſetur magis communis. Ricciull. *ubi ſupra num.* 9. Cevall. *comm. contra commun. quæſt.* 269 Farinac. *de Immun. num.* 79. & Diana Coordin. *tom. 9. tract.* 1. *reſol.* 44. *&* 45.

22. *Quær.* An Judæi venientes ad Fidem, & Clericalem ſtatum aſſumentes poſſint arceri à Canonicatibus, & beneficiis

neficiis Eccleſiaſticis? *Reſp.* Quod non poſſunt arceri. *Cap. Eam te. 7. de Præſcript.* Nicolius *Lucubrat. civil. d. lib. 3. tit. 1. ſub num. 9.* Secùs de filiis hæreticorum. Loter. *lib. 3. cap. 28. num. 70.*

23. *Quær.* An Judæo pauperi litiganti cum Chriſtiano decernenda ſint alimenta? *Reſp.* Si lis ſit ſuper credito particulari, negativè; ſi verò ſit ſuper omnibus bonis, aut eorum majori parte, affirmativè; ut latè probat Ricciull. *de Jure Perſon. d. lib. 2. cap. 21. à num 1. & ſeqq.* Ubi docet etiam, deberi alimenta Judæo pauperi detruſo in carcerem ad inſtantiam Chriſtiani ob debitum civile, ut decidit Rota *ibid. ſub num. 11.* allegata.

24. *Quær.* An Judæus poſſit eſſe Arbiter inter Chriſtianos? *Reſp.* Doctores plures plurima dicere de hac quæſtione; quam examinat Ricciull. *d. lib. 2. cap. 23.* ſed veriorem eſſe opinionem negativam, tàm ſi agatur de Arbitro neceſſario, quàm de voluntario; & tàm de arbitro ſolo, quàm conjuncto cum Chriſtiano, ut comprobat *ibid.* Ricciull. ubi tamen limitat ex ſententia Bartoli, quando Judæus ageret ut arbitrator, & compoſitor amicabilis, ideſt potiùs de facto, quàm de jure.

25. *Quær.* An Judæus poſſit promoveri ad lauream Doctoratus? *Reſp.* De jure ordinario negativè; at ex gratia ſpeciali Principis affirmativè pro Philoſophia, & Medicina tantùm, ut ſervatur hic Patavii, ex benignitate Sereniſſimæ Reipublicæ noſtræ; pro qua facit Staphil. *de Litteris gratiæ tit. De Proreg. Expect.* Mandoſ. *De Signat. litter. grat. ſub rubric. Licentia Doctorandi; verſ. Judæis concedi.* Et Ricciull. *dict. lib. 2. cap. 25.*

26. *Quær.* An Judæus poſſit eſſe Procurator, aut Advocatus, aut Notarius? *Reſp.* Negativè, non ſolùm pro negotiis Chriſtianorum, ſed neque pro cauſis Judæorum. Ricciull. *d. lib. 2. cap. 24. 26. & 27.*

27. *Quær.* An Judæi poſſint tenere Nutrices Chriſtianas in domibus ſuis pro lactandis filiis? *Reſp.* Negativè. *Cap. Et ſi Judæos. Cap. ad hæc. De Judæis*; neque ex diſpenſatione Epiſcopi. Ricciull. *d. lib. 2. cap. 28. num. 15. & 16.* Imò neque diſpenſare poteſt, ut lactent filios hæbreorum in domibus earundem Nutricum Chriſtianarum; niſi in caſu magnæ neceſſitatis, & hoc ad evitandam familiaritatem cum Judæis.

28. *Quær.* Cum ſupra dictum ſit *cap. 8. num. 6.* non licere infidelium infantes filios baptizare, quid eſſet agendum, ſi de facto baptizati fuiſſent? *Reſp.* Eſſe educandos ſeorſum à parentibus Judæis, & ſic apud Chriſtianos, ac inſtruendos in Fide Catholica, quia verè receperunt charecterem; ut ex pluribus probat Ricciull. *d. lib 2. cap. 34.* ubi ſic deciſum eſſe teſtatur à Sacr. Congregatione; quæ propterea damnavit Calderin. *conſ. 3 de Judæis*, & ejus ſectatores contrarium docentes. Aliter autem eſt, ſi adultus Judæus per vim præciſam, ac omninò reclamans fuiſſet baptizatus Ricciull *ibid. cap. 35.*

29. *Quær.* An liceat Chriſtianis relinquere aliquid Judæo vel ex teſtamento, vel ex legato, vel ab inteſtato? *Reſp.* Veriorem eſſe opinionem Negativam, quam latè probat Ricciullus *d. lib. 2. de Jure perſonar. extra Eccl. grem. exiſtent. cap. 44. per totum.* Niſi fortè teſtator eſſet ipſe pater Judæi antea baptizatus, quia ei liceret, cum de Jure naturæ filius ſuccedere poſſit, & habere bona patris. Ricciull. *ibid. cap. 47.*

30. *Quær.* An liceat Chriſtianis incitare Judæos ad faciendum aliquid contra Legem Moſaycam, quamvis ipſi Judæi putent, opus illud eſſe mortale, puta edere carnem porcinam, vel in die Sabbati laborare? *Reſp.* Non licere, niſi priùs monitos reddant eoſdem Judæos de ceſſatione legis, & quod ampliùs non obligat ad peccatum, & ratio eſt, quia ſi Judæus facit opus, quod putat mortale, licèt in ſe non ſit, tamen peccat mortaliter, quia agit cum conſcientia erronea; ut probat de Turca incitato per Chriſtianum ad potandum Vinum. Tamburin. *in Decal. lib. 2. c. 1. §. 10. num. 10.*

31. *Quær.* An liceat unicuique Chriſtiano diſputare de fide contra Judæos, aut alios infideles? *Reſp.* Negativè tum ex Præ-

ex Præcepto naturali, quo indocti non debent ſe exponere periculo errandi, vel cedendi fallaciis Judæorum; tum ex Præcepto Eccleſiaſtico *in cap. Quicunque. §. Inhibemus. De Hæreticis in 6.* ubi cavetur, ne Laici audeant publicè, aut privatim de fide diſputare ſub pœna excommunicationis. A quo textu exceptos eſſe Clericos, ac Laicos doctiſſimos cenſent Tambur. *d. lib. 2. cap. 1. §. 11.* ubi etiam notat dictam pœnam excommunicationis non eſſe latæ ſententiæ, & non obligare ſub mortali.

32. *Quær.* An Judæi ad fidem converſi gaudeant nobilitate? *Reſp.* Negativè. Rot. *p. 2. rec. deciſ. 249.* Plura, qui ſcire cupit de Judæis, legat noviſſimum opus doctiſſimi Abbatis Paſcuccii compilatoris conſultationum D. Pignatelli *tom. 1. V. Judæi*: ubi plurima ſcitu digna, ac curioſa; nec non Matth. de Afflictis *Dec. 151.*

CAPUT X.

De Fidei Profeſſione emittenda.

1. QUær. Qui, & quot teneantur ad faciendam fidei Profeſſionem? *Reſp.* Decem genera perſonarum, videlicet. Primò Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi. Secundò, Proviſi de Canonicatibus, vel dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus. Tertiò, Proviſi de beneficiis curam animarum habentibus. Quartò, Prælati Regulares Proviſi de Monaſteriis, Conventibus, aut aliis domibus in titulum. Quintò, Promovendi ad gradum Doctoratus. Sextò, Magiſtri Grammaticæ, Rhetoricæ, & aliarum artium liberalium. Septimò, Concionatores, & Lectores Sacræ Scripturæ, vel Theologiæ. Octavò, Lectores, Medici, aut Juriſconſulti. Nonò, Impreſſores librorum. Decimò, Omnes alii, à quibus periculum eſſe poſſit errorum diſſeminandorum. Nicol. *Lucubration. Canonicar. lib. 1. tit. 1. num. 11.* Ricciull. *de Jure perſonar. lib. 1. cap. 13.* Tambur. *in Decal. d. lib. 2. cap. 1. §. 12.* & Theſaur. *de Pœnis Eccl. part. 2. verb. Fidei profeſſio*, ubi ponit textus tàm juris communis, quàm Concilii Tridentini, & Summorum Pontificum Pii IV. Gregorii XIII. & B. Pii V.

2 *Quær.* An obligatio fidei Profeſſionis faciendæ ſit in uſu quo ad omnes ſupradictos? *Reſp.* Negativè; ſed tantummodo quo ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos, Canonicos, Parochos, & doctorandos. Theſaur. *ubi ſupra ſub num. 4.* Nicol. *num. 6.* & Tambur. *d. §. 12. num. 6. & 9.*

3. *Quær.* Coram quo ſit facienda fidei Profeſſio à Lectoribus in ſtudiis publicis? *Reſp.* Coram Superioribus ipſius ſtudii, vel omnibus Doctoribus congregatis unà cum Rectore Univerſitatis. Ricciull. *dict. lib. 1. cap. 13. num. 9. & ſeqq.* ubi ſubdit, legentes in privatis ædibus, ſeu Monaſteriis ſcientias, etſi de jure teneantur, tamen ex uſu non facere fidei profeſſionem.

4. *Quær.* An Vicarii deputati ad curam animarum in Eccleſiis de menſa teneantur ad fidei Profeſſionem? *Reſp.* Affirmativè, ſi deputati ſint perpetui; non autem amovibiles. Ricciull. *ibid. num. 12. & num. 59. & 60.*

5. *Quær.* An Canonici Cathedralium cenſeantur obligati ad hanc fidei Profeſſionem tàm Sæculares, quàm Regulares? *Reſp.* Tàm Sæculares, quàm Regulares. Garz. *de Benef. par. 3. cap. 3. num. 16.* Ricciull. *ubi ſupra d. lib. 1. cap. 13. num. 13.*

6. *Quær.* Coram quo profiteri fidem teneantur tàm Parochi, quàm Canonici? *Reſp.* Quod Parochi tenentur eam profiteri coram Epiſcopo, vel Vicario generali; Canonici verò tàm coram Epiſcopo, quàm coram Capitulo, ſivè ſint exempti, ſivè ſubiecti Epiſcopo. *S. Congr.* apud Garz. ubi ſupra *num. 21.* & Ricciull. *num. 14.*

7. *Quær.* Quomodo facienda ſit fidei Profeſſio Sede Epiſcopali vacante per Canonicos Cathedralis? *Reſp.* Et coram Capitulo, & coram Vicario capitulari, qui repræſentat Epiſcopum. Ricciull. *d. lib. 1. cap. 13. num 15. 16 & 17.*

8. *Quær.* Intra quod tempus eſt facienda fidei Profeſſio? *Reſp.* Intra bimeſtre à die adeptæ poſſeſſionis dignitatis, vel

vel beneficii. Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de ref.* & DD. ſupradicti.

9. *Quær.* Sub qua pœna ſit facienda fidei profeſſio? *Reſp.* Sub pœna amiſſionis fructuum. Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 12. Theſaur. *de Pœnis d. par.* 2. *verb. Fidei profeſſionem num.* 3.

10. *Quær.* An omiſſio profeſſionis fidei in ſupradictis perſonis ad eam obligatis ſit etiam peccatum mortale? *Reſp.* Eſſe hinc inde opinionem; ſed negativam videri probabilem, ex regula ordinaria, quod lex pœnalis, ut eſt iſta, non obligat ad culpam, ſed tantummodo ad pœnam. Tambur. *in Decal. d. lib.* 2. *cap.* 1. §. 12. *num.* 4. & de expedita Confeſſione *lib.* 3. *cap.* 1. §. 8. Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 2.

11. *Quær.* An Parochus, qui tranſit ad aliam Parochiam, vel Canonicus alium obtinens Canonicatum teneatur iteratò fidem profiteri, ſi antea profeſſionem illius fecerat? *Reſp.* Affirmativè. Garz. *d. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 17. & Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 19. *&* 20. ubi confutat contrarium ſentientes. Idem docet Barboſ. *alleg.* 61. *n.* 9. Et noviſſimè Pignatellus *tom.* 9. *conſultat.* 114. *num.* 45.

12. *Quær.* An hæc fidei profeſſio facienda ſi perſonaliter, vel ſufficiat per Procuratorem? *Reſp.* Eſſe diſcordes in opinione Doctores; ſed magis communiter ſentiunt, quod poſſit fieri per Procuratorem. Ricciull. *d. cap.* 13. *num.* 21. *&* 22. Pignatell. *d. num.* 45. & Nicol. *d. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. ubi tamen notat, in praxi conſultius eſſe, facultatem petere à S. Congregatione, quæ eam libenter impertitur abſentibus.

13. *Quær.* An neceſſarium ſit mandatum ſpeciale in Procuratore facturo fidei Profeſſionem? *Reſp.* Affirmativè, quia non poteſt jurari in animam alterius ſine ſpeciali mandato. Eſt tamen verum, quod ſufficit mandatum factum ad capiendam poſſeſſionem beneficii, & ſic explicita hæc qualitas fidei profeſſionis faciendæ non eſt neceſſaria, quia implicitè cenſetur exiſtere. Ricciull. *d. cap.* 13. *num.* 33. *&* 34.

14. *Quær.* An profeſſio fidei non facta à beneficiatis intra duos menſes, ſit ampliùs per eos facienda? *Reſp.* Affirmativè, quia terminus duorum menſium non eſt præfixus ad finiendam obligationem, ſed ad differendam pœnam. Navar. *conſ.* 4. *tit. de Summ. Trinit. & fide Cath.* & facit *tex. in cap. Cum dilecti.* §. *Præterea. De dolo, & contum.* Et debet fieri abſolutè, non ad recuperandos fructus amiſſos, ſed tantùm ad quærendos futuros. Pariſ. *de Reſignat. lib.* 10. *q.* 9. *num.* 12.

15. *Quær.* An beneficiatus poſſit cogi ab Epiſcopo ad docendum, & probandum feciſſe fidei profeſſionem? *Reſp.* Affirmativè: quando procedit ex officio, juxta *tex. in cap. Ordinarii ubi DD. De Off. ord. in* 6. Pariſ. *de Reſignat. lib.* 2. *q.* 14. *num.* 33. & Garz. *de Benef. d. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 48. Ideòque ſecus eſſet, ſi Epiſcopus procederet ad inſtantiam partis. Ricciull. *d. cap.* 13. *num.* 42.

16. *Quær.* An fructuum amiſſio ob non factam fidei profeſſionem incurratur ipſo jure, vel opus ſit ſententia, & declaratione? *Reſp.* Pro utraque opinione ſtare Doctores, quos refert Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 1. §. 12. ubi ait probabile, quod requiratur ſententia; ſed contrarium tenet Garz. *d. cap.* 3. *num.* 35. Porrò Ricciull. *d. cap.* 13. *num.* 49. & Nicol. *d. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. in fine monent, tutius eſſe recurrere ad S. Congregationem Concilii, vel ad Sacram Pœnitentiariam, quæ benignè ſolet condonare fructus malè perceptos, potiſſimum quando abſque culpa, & ex ſola ignorantia fidei profeſſio omiſſa fuit; cum hoc tamen, ut ſtatim eam faciant.

17. *Quær.* An tempus duorum menſium incipiat à reali poſſeſſione capta beneficii, etiamſi malitioſè fuerit dilata poſſeſſio? *Reſp.* Affirmativè: quia ad iſtum effectum Concilium non intendit obligare, niſi poſtquam fuerit ſequuta realis poſſeſſio. Garz. *d. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 32.

18. *Quær.* An omittens facere fidei profeſſionem amittat non ſolum fructus Præbendæ, ſed etiam quotidianas diſtributiones? *Reſp.* Amittere tantùm fructus

ctus Præbendæ; niſi Canonicatus alios fructus non haberet, quàm diſtributiones quotidianas; tunc enim ne pœna impoſita per Concilium fiat eluſoria, eas non lucraretur. Gonzal. *ad Reg.* 8. §. 7. *Præmiali num.* 157. Ricciull. *ubi ſupra num.* 55. Pignatellus *tom.* 6. *conſult.* 77. nec non *d.tom.*9. *conſult.* 114. *num.* 47.

19. *Quær.* An obligatio fidei profitendæ afficiat Canonicos Eccleſiæ Collegiatæ? *Reſp.* Negativè, prout neque Manſionarios, Portionarios, aut Capellanos Eccleſiæ Cathedralis. Ricciull. *d. cap.* 13. *num.* 56. & 57. niſi ſint Curati titulati, ac perpetui.

20. *Quær.* An Proviſus de beneficio Curato habitu, ſed non actu, teneatur emittere Profeſſionem fidei? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel eſt Curatum habitu, eo quia exercitium demandari ſolet Vicario? & adhuc Rector tenetur facere fidei Profeſſionem. Vel eſt Curatum habitu, quia Parochiani receſſerunt? & non tenetur, quia in hoc caſu beneficium dicitur ſimplex, & poteſt obtineri à Clerico 14. annorum, non cauſat incompatibilitatem, non obligat ad reſidentiam, neque ad Sacerdotium. Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 2.

21. *Quær.* An Regula de triennali ſuffragetur eos, qui non fecerunt fidei profeſſionem? *Reſp.* Eos ſuffragari quo ad titulum, & poſſeſſionem: ſecùs autem quo ad fructus. Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 12. Pignatell. *d. tom.* 9. *conſult.* 114. *num.* 47.

22. *Quær.* An ſint alii caſus, in quibus facienda ſit fidei Profeſſio à beneficiatis? *Reſp.* Eam eſſe faciendam in Concilio Provinciali, & Synodo Diœceſana. Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 2. *de ref.* quod eſt intelligendum de prima vice. Maſſobr. *de Synod. Diœceſ. cap.* 4. *dub.* 30. *num.* 12.

23. *Quær.* Sub qua forma ſit facienda ipſa fidei Profeſſio? *Reſp.* Sub forma præſcripta à Pio IV. in ejus Bulla de anno 1564. Idib. Nov. Quæ incipit *Injunctum*; Et quam ponit Quarant. *in Sum. Bullar. verb. fidei Profeſſio*; Et eſt impreſſa in fine Concilii Tridentini.

24. *Quær.* An Græci debeant facere fidei Profeſſionem ſub eadem forma? *Reſp.* Negativè, quia pro Græcis ſtatuta eſt alia forma à Gregorio XIII. quàm ſubnectit *ibid. Quaranta*. Et eam in melius reformatam eſſe ab Urbano VIII. teſtatur Nicol. *d. lib.* 1. *tit.* 1. *Lucubr. Canonic. num.* 2.

25. *Quær.* Si quis omiſerit facere fidei Profeſſionem, & non impetraverit condonationem fructuum, quibus ſint illi reſtituendi? *Reſp.* Eſſe reſtituendos pauperibus, vel fabricæ Eccleſiæ, niſi iidem ſolvantur à menſa capitulari; nam tunc poterunt retineri, quia ſpectant ad alios Canonicos per jus non decreſcendi. Theſaur. *de Pœnis d. par.* 2. *verb. fidei profeſſionem num.* 3. *in fin.* Sed contrarium eſſe deciſum à S. Congr. ait Pignatellus *d. tom.* 9. *conſult.* 114. *num.* 47. omninò videndus.

26. *Quær.* An Concionatores teneantur præciſè ad faciendam fidei Profeſſionem? *Reſp.* Non teneri, niſi Epiſcopo exigente. Ita declaraſſe S. Congr. teſtatur Nicolius *Lucubr. Canon. d. lib.* 1. *tit.* 1. *ſub num.* 11. *verſ.* 6.

CAPUT XI.

De Spe.

1. QUær. Quid ſit Spes? *Reſp.* Spes virtus Theologica eſt expectatio certa beatitudinis ex Dei gratia, & noſtris meritis, ipſi gratiæ cooperantibus. S. Thom. 2. 2. *q.* 14. *art.* 2.

2. *Quær.* Quot ſint peccata contra Spem? *Reſp.* Eſſe duo; *Præſumptionem*, & *Deſperationem*. Præſumptio eſt, cum quis confidit conſequi gratiam, & gloriam vel ex ſeipſo tantùm, vel ex ſola miſericordia Dei ſine ſui ipſius cooperatione. Deſperatio eſt, cum quis tenet Deum vel nolle, vel non poſſe ei gratiam, & gloriam concedere. Et utrumque peccatum, ſi ſit cum errore intellectus, & pertinacia, unitum eſt hæreſi; debetque in Confeſſione explicari. Tambur. *d. lib.* 2. *in Dec. cap.* 2. §. 1. & Abelly *in Medulla Theolog. par.* 2. *tract.* 2. *cap.* 4. *ſect.* 1. §. 2.

3. *Quær.* An ſit peccatum ponere ſpem in homine? *Reſp.* Si ponatur principali-

 ter,

ter, utique peccatum eſſe; ſecùs verò ſi ſecundariò, & ſolùm tanquam in Inſtrumento gratiæ cœleſtis. Abelly *ubi ſupra* & Tambur. § 2. *num.* 4.

4. *Quær.* Quando obliget Præceptum Spei? *Reſp.* Quatenus conſideratur, ut Præceptum negativum non deſperandi, obligare ſemper, & ad ſemper. Quatenus verò eſt affirmativum ſperandi obligare in tribus caſibus. Primò, quando primùm adultus intelligit, ſe creatum eſſe à Deo pro æterna ſalute conſequenda. Secundò, Quando debet aliquem actum facere, in quo Spes eſt neceſſaria, ut confiteri, contritionem agere. Tertiò, quando gravis tentatio deſperationis urget, à qua liberari aliter non poteſt, niſi actum ſpei eliciendo. Abelly *d.* §. 2. ubi notat ſufficere actum Spei implicitæ, & virtualis. Attende Propoſitionem damnatam, quam retuli ſupra *cap.* 3. *ſub Quæſ.* 5.

5. *Quær.* An in peccatis contra Spem detur parvitas materiæ? *Reſp.* Negativè, quia ubi deliberatè quis peccat vel præſumendo, vel deſperando, committit ſemper gravem Dei offenſam. Tambur. *d. lib.* 2. *cap.* 2 §. 1. *num.* 5.

6. *Quær.* Quid ſit tentatio Dei? *Reſp.* Eſt quædam Præſumptio, qua quis vult experiri de Deo per media incongrua, & aliena ab ejus providentia; & duplex eſt: Explicita, cum quis vult aliquid agere, vel expectare per miraculum; & Implicita, cum non vult adhibere media ordinaria, abſque peculiari Sancti Spiritus inſtinctu, ad aliquem obtinendum effectum, ut ſi quis nollet in infirmitate adhibere medicinas; vel monita ſalubria audire; dicens, ſe in Deo ſperare. Explicita reputatur ſemper culpa gravis contra Spem, ſeu contra Religionem; & ſi inſit error intellectus, poteſt etiam eſſe hæreſis. Implicita ſolet eſſe tantùm culpa venialis. Tolet *lib.* 4. *cap.* 29. *num.* 7.

7. *Quær.* An peccet mortaliter infirmus, qui non vult audire Medicos, neque ſumere medicinas? *Reſp.* Quod multi dicunt; & probabilius eſt, non peccare. DD. apud Gobatum *in Quinario tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 36. ob incertitudinem medicinæ, & ignorantiam Medicorum; de quibus Caramuel. *in Theolog. Fundam. numer.* 1564.

CAPUT XII.

De Charitate erga Deum.

1. QUær. Quid ſit Charitas in Deum? *Reſp.* Eſſe virtutem ſupernaturalem, qua Deum ſuper omnia appretiativè diligimus. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 3. §. 1. Et dicitur appretiativè, itaut Deus ex corde magis æſtimetur, quàm cætera; etſi aliquando dari poſſit, ut res aliqua magis intenſivè æſtimetur; nam eſſe poteſt, ut aliquando, genitores intenſiùs ament pecuniam, quàm filium; ſed ſi agatur vel de perdendo filio, vel de perdenda pecunia, volunt hanc potius perdere, quia magis appretiativè filium diligunt.

2. *Quær.* Quibus modis exerceatur hæc virtus Charitatis in Deum? *Reſp.* Ex S. Bernar. lib. de dilig. Deo, *modum diligendi Deum eſſe, illum diligere ſine modo.* Porrò S. Franciſcus Saleſius in ſuo eximio Tractatu Amoris Dei docet plures modos Amoris Dei. Primus eſt *Complacentiæ*, quo delectamur Celſitudine Dei, & Excellentia ejus; & aſpiramus ad ipſum cum ſumma animi jucunditate per orationem, meditationem, & contemplationem, ex qua provenit oratio Myſtica, & ſubindè liquefactiones, languores, & vulnera ſpiritualia, raptus ecſtaſis &c. Secundus eſt *Benevolentiæ*, quo deſideramus, Deum ab omnibus honorari, & amari, quia in ſe eſt infinitè bonus, & perfectus, ac infinitè diligibilis. Tertius eſt *Obedientiæ*, quo ſtudioſi reddimur in obediendis ejus mandatis, ac exequendis ejus conſiliis, & ſanctis inſpirationibus. Quartus eſt *Submiſſionis*, ſeu *Conformitatis*, quo homo Chriſtianus ſubmittit ſuam voluntatem voluntati Divinæ; ſe conformando ejus diſpoſitioni cum omnimoda indifferentia in infirmitatibus, in tribulationibus, in derelictionibus; ut fecit Job, dicendo in omni-

Digitized by Google

omnibus : *Sic Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Job* 1. 21.

3. *Quær.* An hi omnes modi diligendi Deum cadant ſub Præcepto? *Reſp.* Rigorosè loquendo cadere ſub Præcepto ſolummodò: Tertium modum, ſcilicet *Obedientiæ*; quia qui obedit mandatis Dei, adimplet legem charitatis, juxta illud : *Si diligitis me, mandata mea ſervate. Jo.* 14. 15. Et *qui habet præcepta mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me. Jo.* 14. 21. Et *Plenitudo legis eſt dilectio. Rom.* 13. 10. Tamburin. *ubi ſupra* §. 2. *num.* 3.

4. *Quær.* Quo tempore obliget Præceptum charitatis in Deum ? *Reſp.* DD. laborare multum in aſſignandis temporibus, quibus Chriſtianus tenetur elicere actum charitatis in Deum; & ſolent eſſe ſequentia. Primò, in initio uſus rationis. Secundò, in fine vitæ. Tertiò, unica ſaltem vice in tota vita. Quartò, omnibus feſtivis diebus. Quintò, in baptiſmo quando adulti baptizantur. Sextò, in ſumptione Euchariſtiæ. Septimò, in Martyrio. Octavò, ubi magnum à Deo recipitur beneficium. Nonò, quando auditur impius blaſphemare Deum. Decimò, ubi gravis urget tentatio. Emin. Card. de Lauræa *in 3. libr. Sent. tom.* 4. *de Charitate diſp.* 11. *art.* 1. ubi ſupradicta omnia tempora examinat, & approbat. Porrò Cardenas *in Criſi Theolog. Diſert. 6. cap.* 1. *num.* 18. dicit, Præceptum Charitatis obligare ad actus dilectionis Dei frequentes : & quia difficile eſt determinare tempus præciſum hujus obligationis, ſubdit, quod ſaltem ſingulis menſibus eliciendus eſt actus dilectionis Dei. Sed Tambur. *d. libr.* 2. *in Decal. cap.* 3. §. 2. docet probabilem, & tutiſſimam eſſe opinionem, fideles non eſſe præcisè obligatos ad ſe convertendos in Deum per ſpecificos actus amoris; ſed ſatis eſſe, ſi per obſervantiam Divinorum Præceptorum ſe exerceant in Præcepto charitatis, quia, ut dictum eſt : *Plenitudo legis eſt dilectio.* Apoſtolus *ad Rom.* 13. 10. Cæterùm Alexander Papa VII. *die* 24. *Septemb.* 1665. damnavit hanc Propoſitionem, quæ eſt la Prima : *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis.* Et Innocentius XI. *anno* 1679. damnavit has tres ſequentes 5. 6. 7. Videlicet : *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.* Item *Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigorosè quinquenniis per ſe obligare Præceptum Charitatis erga Deum.* Item *Tunc ſolum obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus :* De iiſdem damnatis Propoſitionibus latè agit Cardenas *in Criſi Diſert.* 6.

5. *Quær.* Quot ſint peccata contra charitatem Dei? *Reſp.* Eſſe duo. Unum omnium maximum, ideſt *Odium Dei*; ad quod aliquando impii deſcendunt, cogitantes Dei Juſtitiam punitivam culparum. Alterum eſt *Acedia*, videlicèt quoddam tædium, & triſtitia de bono ſpirituali, puta per ſuſceptionem Sacramentorum, & alia bona opera; quod opponitur charitati, cujus proprius effectus eſt gaudium in operibus ſpiritualibus. Abelly *in Medulla Theol. par. 2. tract. 2. cap. 4. ſect.* 1. §. 3. *ad finem.*

6. *Quær.* An peccet mortaliter contra charitatem, qui cuperet ſemper vivere in hoc mundo, & remanere in hac vita ? *Reſp.* Affirmativè, ſi præferret delicias hujus ſæculi viſioni, & fruitioni divinæ. Bonacin. *in Prim. Dec. Præcept. diſp. 3. q. 4. punct.* 1. *in fine.* At negativè, ſi cuperet in hac vita ſemper remanere ob timorem Judicii, & incertitudinem æternæ ſalutis. Caſtropal. & Sanch. quos citat, & ſequitur Tambur. *in Dec. d. lib.* 2. *cap.* 3. §. 1. *num.* 3.

7. *Quær.* An in hac vita homo poſſit eſſe certus certitudine fidei, vel Theologica, ſe habere charitatem Dei, & eſſe in gratia ? *Reſp.* Negativè, niſi ex peculiari revelatione; quia ut habetur *Eccl.* 9. *Neſcit homo, utrùm amore, vel odio dignus ſit.* Et Apoſtolus 1. *Cor.* 4. de ſe dicit : *Neque meipſum judico; nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum; qui autem judicat me, Dominus eſt;* quæ verba explicat S. Bernar. *Ser.* 23. *in Cant.* dicens, quod Apoſtolus intelligebat de puritate ſuæ conſcientiæ, ſeu de incertitudine

ſuæ

Digitized by Google

ſuæ charitatis; & hoc deciſum eſt à Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 9.* Deus enim id ſuæ divinæ providentiæ reſervat; ne homo, ſi ſciret ſe habere charitatem, negligens evadat in bonis operibus; ideòque in hac vita haberi non poteſt alia certitudo, quàm moralis, ut eruditè diſputat, & probat noviſſimè Gonet. *in Clypeo Theolog. tom. 4. de Gratia diſp. 5. art. 1. & 2. pag. 26. & ſeqq.* Et Collegium Salmanticen. *in Curſu Theol. tom. 6. tract. 14. de Gratia diſp. 9. per totam*.

8. *Quær.* Quæ ſint ſigna moralis certitudinis, quod homo ſit in gratia, & habeat Dei charitatem? *Reſp.* S. Bernardum *Ser. 1. & 2.* in feſto Paſchæ ſuper verbis 1. *Jo. 5. Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*, ponere tria ſigna dicendo: *Teſtimonia gratiæ ſunt hæc tria; In operibus ſpiritualibus exerceri; lacrymarum fonte ſordes peccatorum abluere; & ſanguinolento pœnitentiæ martyrio pravas affectiones perimere.* S. Thomas 1. 2. *quæſt. 112. art. 5.* ponit tria ſigna, nempe delectationem rerum ſpiritualium; contemptum rerum mundanarum; & conſcientiam abſque notitia peccati mortalis. Sotus addit aliud ſignum, nempè, affectum, & aviditatem audiendi verbum Dei, juxta illud *Jo. 8. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit*. Ita Gonet ubi ſupra *pag. 129.* Tandem S. Franciſcus Saleſius in ſuo Tractatu Amoris Dei *par. 2. lib. 2. cap. 5.* ponit pro ſigno, ſi homo talem reſolutionem in corde teneat, potiùs amittendi omnia, quàm Deum ſcienter offendere; exemplo S. Michaelis, qui exclamavit contra Angelos prævaricantes: *Quis ut Deus?* Et Joſephi Patriarchæ, qui ab Hera provocatus ad libidinem intulit: *Quomodo Deum meum offendam?*

CAPUT XIII.

De Primo Decalogi Præcepto: Unum cole Deum.

1. **Q***Uær.* Quid in hoc Præcepto præcipiatur? *Reſp.* Præcipi actus Religionis, quibus Deum Optimum Maximum colimus, & veneramur; & ad duas præcipuas Virtutes eos reduci, nempe ad *Adorationem*, & *Orationem*. Ulteriùs præcipi, ut abſtineamus à peccatis Religioni oppoſitis; quæ ſunt *Superſtitio*, *Idololatria*, *Magia*, *Divinatio*, *Vana obſervantia*, *Maleficium*, *Sacrilegium*, *Blaſphemia*, & *Simonia*.

CAPUT XIV.

De Adoratione.

1. **Q***Uær.* Quid ſit *Adoratio*? *Reſp.* Eſſe *Actum creaturæ rationalis, quo ſignificat ſubmiſſionem, & reverentiam ob excellentiam alicujus*; unde Lot. adoravit Angelos *Gen. 29.* & Berſabea Salomonem *3. Reg. 11.* ideſt ſubmiſſionem, & reverentiam iiſdem exhibuerunt. Porrò ſtrictè ſumpta adoratio eſt *Actus, quo quis profitetur cognoſcere, & colere excellentiam Dei*; in quo ſenſu *Deut. 6.* dictum eſt: *Dominum Deum tuum adorabis*; & *Matth. 4. Magi procidentes adoraverunt puerum Jeſum*. Et Jo. 19. Cœcus illuminatus *procidens adoravit Chriſtum*.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Adoratio? *Reſp.* Eſt Triplex: *Latriæ*, *Hiperduliæ*, & *Duliæ*. Per primam adoratur Deus; Per ſecundam Deipara Virgo. Per tertiam Sancti. Eſt tamen ſciendum, quod per Latriam dupliciter adoramus Deum; primò per ſe, & ratione ſui; & ſic adoratur Sancta Trinitas, Chriſtus Dominus, & Euchariſtia. Secundò per conjunctionem ad Deum; & hoc modo per Latriam adoratur Humanitas Chriſti, ejus Crux, & alia Inſtrumenta Dominicæ Paſſionis; quia licèt ex ſe non mereantur talem adorationem, tamen ut quid unum cum Chriſto, & relata ad ipſum eadem adoratione Latriæ adorantur. Similiter Reliquiæ B. Virginis Mariæ adorantur *Hiperdulia*; & Reliquiæ Sanctorum *Dulia* tantùm ob relationem reſpectivè ad Deiparam, & ad ipſos Sanctos. S. Thom. *3. p. q. 25.* & Tamburin. *in Decal. lib. 2. cap. 4. §. 1.* Maſtrius *in Theol. Morali diſp.*

diſp. 11. *numer.* 18. *& ſeqq.*

3. *Quær.* Imagines, & Icones qua ſint adoratione colendæ? *Reſp.* Eadem adoratione, qua adorantur Prototypa eorum; ideò Imagines Chriſti *Latria*, Deiparæ *Hiperdulia*, & Sanctorum *Dulia*; non quidem per ſe, ſed per relationem ad ea, quæ repræſentant. S. Thom. 3. *p. q.* 25. *art.* 4. Et Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. in Decreto *de Ven. Sanct.* Notandum tamen eſt, quod Crux Domini ſemper Latria adoratur, quia ſemper repræſentat Chriſtum, qui in ea pependit; at cœtera Inſtrumenta Paſſionis non ſunt adoranda Latria, niſi quando conſiderantur, non ut de per ſe, ſed tanquam repræſentantia Chriſtum paſſum. S. Thom. *d. art.* 4. & Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 22.

4. *Quær.* An Deipara ratione maternitatis, qua conjungitur Chriſto, poſſit adorari Latria? *Reſp.* Poſſe, ſed non ſolere, nec fidelibus id ſuadendum, propter periculum ipſam adorandi Latria propter ſe, quod periculum non ſubeſt in Cruce, quæ eſt res inanimata. Tambur. *d. cap.* 4. §. 1. *num.* 7.

5. *Quær.* Quinam ſint Sancti, quos *Dulia* licet adorare? *Reſp.* Eſſe illos Sanctos, quos Eccleſia Dei per Canonizationem, ſeu beatificationem tales eſſe publicè declaravit. Porrò ſi agatur de adoratione *Duliæ* non publica, ſed ſecreta, non eſt prohibitum, ea adorare Virum defunctum, quem quis Sanctum putat, & Paradiſi gloriam poſſidere, ejuſque res tanquam Reliquias venerari, & ſe per orationes illi commendare, ſecluſoque ſcandalo illum Beatum, ac Sanctum nominare in privatis colloquiis, & orationibus. Tambur. *ubi ſupra à num.* 8. *& ſeqq.* ubi advertit, Virum adhuc viventem non eſſe adorandum, quamvis ſanctum, & pium; ſed tantummodo ejus orationibus, & auxilio poſſe quemlibet devotum ſe commendare, quod docet etiam Barboſ. *in collect. DD.* ad Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 25. *De Invocat. Sanctor.*

6. *Quær.* An liceat tenere ſuper Altaribus imagines ſervorum Dei nondum Canonizatorum, ſeu beatificatorum? *Reſp.* Negativè, non ſolùm in locis publicis, ſed neque in domibus privatis, quia quodcumque Venerationis ſignum iis apponi prohibuit Urbanus Papa Octavus in ſuo Decreto 2. *Octobris* 1625. ut refert Barboſ. *in Collect.* ad Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 25. *De Invocat. SS. num.* 4. Et docet Contelor. *de Canonizat. Sanct. cap.* 22. Imò ſi quæ appoſitæ forent tabellæ votivæ, ſeu Imagines in ſignum gratiæ receptæ, Lampadeſvè accenſæ, aut alia lumina, ſunt omninò amovendæ. Eſt tamen licitum, ac permiſſum tabellas votivas, ac alias oblationes de licentia Ordinarii recipere, & aliquo ſeorsùm loco cuſtodire. Barboſ. *in cap. ult. De Reliq. & Veneratione Sanctor.*

7. *Quær.* An Epiſcopus poſſit recognoſcere, & approbare miracula alicujus Servi Dei, qui Martyrii fama; vel Sanctitatis opinione celebris è vita migravit? *Reſp.* Affirmativè; ſed tenetur negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere, ejuſque reſponſum expectare: nihil interim innovando ob rem nimis gravem, & periculoſam, ut ex Decreto ejuſdem Urbani Octavi *diei* 13. *Martii* 1625. advertit Fagnan. *in cap. Cum ex eo num.* 10. *De Reliq. & Venerat. Sanctor. tom.* 5. *pag.* 339. Jord. *lib.* 7. *tit.* 1 *num.* 158. *&* 159.

8. *Quær.* Quæ, & quot requirantur ad probandum ſufficienter miraculum ad effectum Canonizationis? *Reſp.* Quatuor requiri. Primum, ut ſit ex Deo, non ex arte, vel ex diabolo, nam quandoque etiam per malos miracula fiunt. *cap. Teneamus.* 1. *q.* 1. *cap. Prophetavit, & cap. Item Balaam.* 2. *q.* 7. Secundum, ut ſit ſupra naturam, ut patet de Virga Moyſis, & de Aſina loquente ad Balaam. *cap. Cum ex injuncto.* §. 1. *&* 2. *De Hæretic.* Tertium, ut non fiat ex virtute verborum, ſicut contingit in Sacramento Euchariſtiæ; vel ex vi parentelæ, ut in Rege Franciæ (ſanante ſcrophulas ſuo contactu) ſed ex merito hominis. Et Quartum, ut ſit ad corroborationem fidei; herba enim tranſit in Vitrum miniſterio hominis, ſed non ad corroborandam fidem. Fagnan. *in cap. Venerabilis num.* 2. 3. & 4.

Digitized by Google

3. & 4. *de Teſtib. tom.* 3. *pag.* 197. Jordan. *ubi ſupra num.* 163. & Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 54. & 56. nec non 67. & pleniùs *tom.* 10. *conſult.* 166.

9. *Quær.* Quot ſint ordines, ſeu genera miraculorum? *Reſp.* Eſſe tres ſecundùm doctrinam S. Thomæ 1. *par. q.* 105. *art.* 8. Videlicet contra naturam, ſuprà naturam, & præter naturam. Miracula contra naturam, quæ primi, ſeu ſummi gradus dicuntur, illa ſunt, quæ nullo modo natura facere poteſt, ſicut, quod duo corpora ſint ſimul, vel quod ſol retrocedat, aut quod corpus humanum glorificetur. Miracula ſecundi gradus, quæ dicuntur ſupra naturam, illa ſunt, quæ excedunt facultatem naturæ, ut reſurrectio mortuorum, & illuminatio cœcorum. Miracula tertii, ſeu infimi ordinis, quæ præter naturam vocantur, ſunt improviſa curatio infirmitatis, ſeu cum ſtatim aer Divina virtute in pluvias denſatur abſque naturalibus cauſis. Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 54. *num.* 1. & *ſeqq.* Pax Jordan. *d. lib.* 7 *tit.* 1. *num.* 166. & Zacchias *in Quæſt. Medicoleg. tom.* 2. *lib.* 10. *conſil.* 4. *per totum*.

10. *Quær.* An ſufficiant Miracula cujuſcunque ordinis, ſeu generis ad Canonizationem Servorum Dei? *Reſp.* Negativè, quia ex antiqua conſuetudine Eccleſiæ Romanæ non ſufficiunt miracula tertii ordinis, ſeu generis; ſed requiruntur duo, vel tria ritè probata ſaltem ſecundi generis, vel ordinis; qualia ſunt reſurrectiones mortuorum, illuminationes cœcorum, reſtitutiones viſus, ſeu auditus. Caſtellin. *de Dilatione Canonizat. Sanctor. punct.* 2. *ſub tit. Reg. De fine Miraculor. Corrollario* 4. *pag.* 57. Pignatellus *tom.* 5. *conſult.* 18. & *conſult.* 21. Et ita vidi ſervari in Proceſſibus mihi exhibitis Romæ, tanquam Auditori Eminentiſſimi D. mei Cardinalis Barbadici pro Canonizatione S. Franciſci Borgiæ, & S. Cajetani Thienæi; circa quos Eminentia ſua commiſit mihi extendere ejus Votum exhibendum in S. Rituum Congregatione, in quam ipſe Emin. Cardinalis ingrediebatur.

11. *Quær.* An ſatis ſit ad Canonizationem Servorum Dei obtinendam probare miracula? *Reſp.* Negativè, quia ultrà miracula opus eſt probare excellentiam vitæ, unà cum exercitio Virtutum non tàm Theologicarum, quàm Cardinalium in gradu heroico. Scacchus *De Notis, & ſignis ſanctitatis ſect.* 2. *c.* 4. *pag.* 141. Lezana *Conſult.* 1. *de Canonizat. Sanctor.* Et noviſſimè Pignatell. *Conſultationum Canonicarum tom.* 2. *à conſultatione ſeptima uſque ad conſult.* 20.

12. *Quær.* Quomodo debeant deponere teſtes, qui examinantur ſuper miraculis? *Reſp.* Quod debent deponere de certa ſcientia, non autem de auditu, & omnes circumſtantias exprimere. Jordan. *ubi ſupra num.* 164. & Genuen. *in Praxi cap.* 60. An autem ſufficiant teſtes ſingulares in uno quoque miraculo? non concordant Doctores, ut oſtendit Barboſ. *de Off. & poteſtate Epiſcopi allegat.* 97. *num.* 5. Jord. *ubi ſupra num.* 165. & Pignatell. *d. tom.* 5. *conſult.* 31. & *conſult.* 34.

13. *Quær.* Quæ ſint præcipuè adhibenda ad formandum Proceſſum pro Canonizatione Servorum Dei? *Reſp.* Eſſe ſervanda ea, quæ in Decretis Urbani Octavi ſuper hac materia in Sacra Generali Inquiſitione ſtatuta ſunt; quorum præcipuum eſt, quod conſtet de non cultu illius, de cujus Canonizatione tractatur, niſi fortè cultus ille eſſet immemorabilis, vel per Patrum, Virorumque Sanctorum ſcripta; vel per communem Eccleſiæ conſenſum; aut per longiſſimum tempus cum ſcientia, & tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarii. Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 236. & *conſult.* 242. & Salelles *de S. Inquiſit. tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 5. *reg.* 407. *num.* 816. ubi ponit Decretum per extenſum. Ulteriùs ſervanda ſunt Decreta Noviſſima Sacræ Rituum Congregationis Juſſu Innocentii Papæ XI. facta die 15. Octobris 1678. ad quorum normam duos Proceſſus ego compilavi anno 1691. ſuper cultu immemorabili tùm Beatæ Helenæ Henſelminæ de Padua; tùm Beati Emiliani Ordinis Beati Petri de Piſis; qui Proceſſus poſt rigoroſam diſcuſſionem fuerunt ab eadem S. Congregatione laudati.

4. *Quær.*

Digitized by Google

14. *Quær.* Quomodo probetur cultus immemorabilis? *Reſp.* Ipſum probari, per tempus excedens metam centum annorum, numerandum ſupra datam Decreti Urbani Octavi, nempe *diem* 13. *Martii* 1625. ut docet Scacchus *de Canonizat. Sanctor. ſect.* 10. *cap.* 1. *Lit. C.* & declaraſſe S. Congr. Rituum *die* 23. *Martii* 1652. teſtatur Pignatellus *tom.* 1. *Conſultat.* 243. & 246. ubi carpit Bonacinam non benè docentem ſufficere tempus 30. vel 40. annorum *tom.* 2. *ad Primum Præcept. Decal. diſp.* 3. *q.* 1. *punct.* 2. *num.* 2.

15. *Quær.* An mulieres admitti poſſint pro teſtibus in cauſis Canonizationis? *Reſp.* Affirmativè, ut reſolvendo objecta concludit Pignatell. *d. tom.* 1. *Conſult.* 252.

16. *Quær.* Ad quem ſpectet recognoſcere, & approbare Reliquias Sanctorum? *Reſp.* Ad Epiſcopum privativè ad quoſcunque alios inferiores, etiam in Eccleſiis Regularium. Barboſa *in Collect. DD.* ad Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 25. in Decreto *de Invoc. Vener. ac Reliq. Sanctor. num.* 9. ubi advertit, talem facultatem Epiſcopi verſari circa Reliquias Sanctorum jam Canonizatorum vel ab immemorabili cultum habentium: ſecùs autem circa Reliquias novas alicujus nondum Canonizati. Idcircò eodem anno 1691. ego tanquam Vicarius Generalis recognovi Reliquias SS. Felicitatis, Juliani, Arnaldi, & Urii in Eccleſia Sanctæ Juſtinæ de Padua Congregationis Caſſinen. ſic inſtante Reverendiſſimo Abbate, à cujus pietate Altaria eorumdem Sanctorum in nobiliorem formam fuerunt reædificata.

17. *Quær.* Quid agendum, quando miracula fieri dicuntur virtute Sacrarum Imaginum? *Reſp.* Epiſcopi munus eſſe mandare, ut imagines operiantur, januæ Eccleſiæ claudantur, & impediatur concurſus hominum, donec ſuper facto capiatur diligens informatio, & veritas habeatur cum conſilio Theologorum, & Juriſtarum. Genuenſ. *in Praxi d. cap.* 60. Piaſec. *in Praxi Epiſc. par.* 2. *cap.* 3. *n.* 18. Rubeus *in Aphoriſ. Epiſc. Verb. Miraculum num.* 3.

18. *Quær.* An in Lege naturæ, & in Lege ſcripta fuerit uſus Sanctarum Reliquiarum? *Reſp.* Affirmativè, ut erudite demonſtrat Ricciullus *Lucubrat. Eccleſiaſticar. lib.* 1. *cap.* 20. ubi ex probatis Auctoribus docet, Adam ſervaſſe veſtem Abellis tanquam Reliquiam innocentis, quæ prodigiosè, dum fiebant homicidia, ſanguinem effundebat. Oſſa Adæ pro Reliquiis ſervata à deſcendentibus filiis fuiſſe uſque ad tempora Noe, qui ea ſecum detulit in Arca; & deinde poſt Diluvium illa filiis ſuis dedit, ac Sem magis dilecto Calvariam conſignavit, qui Judæam poſtea habitavit, unde contigiſſe potuit, ut ſepeliretur in Monte Calvario, ubi Crux Domini infixa fuit; ac de aliis Patriarchis plurima exempla docet, potiſſimum in Lege ſcripta; ut videre eſt *d. lib.* 1. *cap.* 20. & 21. per totum.

CAPUT XV.

De Agnis Dei.

1. QUær. An inter Sacras Reliquias reputandi ſint Agni Dei Cerei à Papa benedicti? *Reſp.* Affirmare Sanchez *ad Præcepta Decal. lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 27. Sed negare Ricciull. *dict. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 2. ubi verius putat, eſſe reputandos inter Sacras Imagines, quia myſticè repræſentant Chriſtum Dominum; ſubdens eos tangi non poſſe à Laicis, ob unctionem Sacram, neque vendi poſſe, quamvis reſpectu materiæ tantùm, & multò minus pingi vel minio, aut auro ſub pœna excommunicationis *ex Conſt.* 2. *Gregorii Decimi Tertii.*

2. *Quær.* Quas virtutes habeant, vel ad quid proficiant ipſi Agni Dei? *Reſp.* Eos ex vi Sacræ Unctionis, & Benedictionis Papalis habere plurimum virtutis, prout teſtantur infraſcripta Carmina ſcripta per Urbanum Quintum Imperatori Græcorum, quæ referuntur à Magrio *in ſuo Hierolexicon, ſeu Sacro Dictionario Verb. Agnus Dei:* Videlicet.

Balſamus, & munda cera cum Chriſmatis unda.

Digitized by Google

Conficiunt Agnum: quod munus do tibi magnum.
Fonte velut natum, per Myſtica Sanctificatum.
Fulgura deſurſum depellit, & omne malignum.
Peccatum frangit, ut Chriſti ſanguis, & angit,
Prægnans ſervatur ſimul, & partus liberatur.
Dona defert dignis, virtutem deſtruit ignis.
Portatus mundè, de fluctibus eripit undæ.

Plura de Agnis Dei in libello Onuphrii Panvini Veronen. cum Corollar. Joſephi Mariæ Suareſii Epiſ. Vaſionen. impreſſo Romæ 1656. & in meis Deciſ. *de Sacrific. Miſſæ*, *Deciſ.* 42. *à num.* 65.

3. *Quær.* An committat Sacrilegium, qui rem Veneream agit, habens Agnum benedictum ad collum, vel alias Reliquias? *Reſp.* Negativè. Summa Diana *Verb. Circumſtantia num.* 104.

CAPUT XVI.

De Oratione.

1. QUær. Quid ſit Oratio? *Reſp.* Quod Oratio largè ſumpta ſignificat quamcumque elevationem mentis in Deum per Laudem, Invocationem, Confeſſionem peccatorum, gratiarum actionem &c. Propriè verò: *Oratio eſt petitio, quæ ad Deum, vel ad alium propter ipſum dirigitur, qua flagitamus bona nobis decentia.* S. Thom. 2. 2. *q.* 83. & Tambur. *dict. lib.* 2. *in Decal. cap.* 4. §. 2. *num.* 1.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Oratio? *Reſp.* Quod ex parte ipſius orantis alia eſt oratio *publica*, ut Horæ Canonicæ, Miſſa, & Divina Officia. Alia eſt *privata*; quales ſunt preces à quolibet fideli privatim recitatæ. Ex parte verò ipſius orationis alia eſt *Vocalis*, quam ore exprimunt orantes: Alia eſt *Mentalis*, quæ ſola mente fit per meditationem: & ſubdividitur in ordinariam, & extraordinariam. Ordinaria eſt, quæ per conſiderationem myſteriorum Paſſionis Dominicæ, ſeu quatuor extremorum, ſive pulchritudinis Virtutum, deformitatis Vitiorum, relevantiæ æternæ ſalutis exerceatur. Extraordinaria verò quæ dici ſolet oratio myſtica, vel oratio fidei, aut quietis; illa eſt, per quam anima à Deo elevatur vel plenè, vel ſemiplenè extra ſenſus, itaut miro quodam modo in divinis erudiatur per internam Sancti Spiritus elocutionem, ut piè, ac doctè explicat P. Lud. de Ponte *Soc. Jeſu in ſuis Meditationibus par.* 1. in Introductione *à* §. 1. *uſque ad* §. 13. Et Rodriquez *in Exercitio Perfect. par.* 1. *tractat.* 5. *de Oratione cap.* 4.

3. *Quær.* Quænam ſit differentia inter Orationem mentalem ordinariam, & extraordinariam? *Reſp.* Plures poſſe aſſignari differentias; ſed illam eſſe præcipuam, quod Oratio mentalis ordinaria pendet à noſtra induſtria, & ſtudio; extraordinaria verò nequaquam, ſed eſt merum donum Dei, ut in ſuis operibus non ſemel declarat S. Franciſcus Saleſius, & noviſſimè *in Opuſculo Sacrarum Reliquiar. part.* 2. *cap.* 11. Hinc fit, ut ſint reprehenſione digni Confeſſarii illi, ſeu directores ſpirituales, qui hortantur quamcumque perſonam ad Orationem mentalem extraordinariam exercendam, tùm quia plures perſonæ immortificatæ debent priùs procurare moderationem paſſionum, quàm appetere orationem myſticam; tùm quia hæc à Deo expectanda eſt, non viribus humanis acquirenda, ut eruditè probat Eminent. Cardin. de Lauræa in ſuo aureo libello de Oratione Chriſtiana *Opuſcul.* 3. *cap.* 17.

4. *Quær.* An ſit Præceptum Orationis faciendæ? *Reſp.* Affirmativè, & hoc eſt duplex. Unum naturale Divinum, quo obligamur ad procuranda bona nobis convenientia, & mala removenda, juxta illud *Deut.* 6. *Dominum Deum tuum adorabis.* Et *Luc.* 18 *Oportet ſemper orare.* Alterum Eccleſiaſticum, quo Religioſi obligantur ad horas Canonicas, & alii omnes fideles ad audiendum Sacrum diebus feſtivis, per quod unà cum Sacerdote Deum adorant, & orant. Tamburin. *d. cap.* 4. §. 2. *num.* 3 & Maſtrius *in Theolog. Moral. diſp.* 14. *art.* 1.

5. *Quær.*

Digitized by Google

5. *Quær.* Quandonam obligent Precepta prædicta de orando? *Reſp.* Præceptum Eccleſiaſticum obligare omnes fideles ſingulis diebus feſtivis; & Religioſos ad horas Canonicas ſingulis diebus, ut infra explicabitur. At Præceptum naturale Divinum videtur tantummodo obligare, quando urget neceſſitas vel alicujus boni acquirendi, vel mali, ſeu tentationis avertendæ. Tambur. *d. lib.* 2. *cap.* 4. §. 2. *num.* 4. Quamvis non eſſet à veritate alienum dicere, quod ex legitima conſuetudine factum eſt, ut quotidiè teneatur quilibet orare, quia ferè nullus reperiri poteſt etſi impius, vel perditus, qui ſaltem unum Pater, & Ave recitet quotidiè. Tambur. *ubi ſupra d. num.* 4. Et Emin. Card. de Lauræa de Oratione Chriſtiana *Opuſc.* 1. *cap.* 7.

6. *Quær.* An Beati in Cœlo, ac etiam Chriſtus Dominus orent pro nobis? *Reſp.* Affirmativè, ut probat S. Thom. 2. 2. *q* 83. *art.* 11. & habetur Heb. 7. 25. *Semper vivus ad interpellandum pro nobis.*

7. *Quær.* An Animæ in Purgatorio exiſtentes orent pro nobis Viatoribus? *Reſp.* Quamvis negativam ſententiam videatur tenere S. Thom. ubi ſupra *d. q.* 83 *art.* 11. *ad tertium*, nihilominùs affirmativa eſt magis communis, quam docet Emin. Card. Bellarm. *lib.* 2. *de Purgator. cap.* 15. & P. Roa *de Animabus Purgator. cap.* 21.

8. *Quær.* Quinam ſint effectus Orationis? *Reſp.* Tres, videlicet Satisfacere, Mereri, & Impetrare. Valent. *tom.* 3. *d.* 6. *q.* 2. *p.* 10. §. 4. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 13. Ceccoper. *de Canonicis lib.* 2. *num.* 136. Meæ Deciſ. *de Pœnitent. Deciſ.* IX.

9. *Quær.* Quas debeat habere qualitates Oratio, ut valeat ad ſatisfaciendum, ad merendum, & ad impetrandum? *Reſp.* Debere duas qualitates habere; Unam quod ſit cum devotione exteriori; Alteram, quod ſit cum attentione interna. Fagnan. *in cap. Dolentes à num.* 38. *& ſeqq. de Celebrat. Miſſarum.*

10. *Quær.* In quo conſiſtat externa devotio in oratione? *Reſp.* Conſiſtere in eo, ut orans abſtineat à confabulationibus, & aliis operibus exterioribus, quæ implicant cum devotione, ut eſt ludere, comedere, & ſimilia agere. Fagnan. *ubi ſupra num.* 39. & Ceccoperius *d. lib.* 2. *n.* 34. ubi notat, quod Deus non præmiat bonum quod agitur, niſi benè, ac ritè fiat; paria ſunt enim non facere, & non ritè facere. Abb. *in cap.* 1. *num.* 27. *de Re jud.*

11. *Quær.* In quo conſiſtat attentio interna? *Reſp.* Quod conſiſtit in tribus, videlicet ut orans attendat primò ad verba, ne unum verbum pro alio dicatur, ne vè quid omittatur. Secundò, ut attendat ad ſignificatum, & ſenſum verborum; & Tertiò ut elevatam habeat mentem in Deum vel eliciendo actus fidei, aut ſpei, aut charitatis; aut conſiderando myſterium aliquod Paſſionis Dominicæ, vel Divinæ eſſentiæ. Ceccoper. *d. lib.* 2. *num.* 136. & Fagnanus *in d. cap. Dolentes num.* 39. *de Celebrat. Miſſar.* ubi ſubdunt ſatis eſſe unam harum trium circumſtantiarum in oratione ſervare. Nicol. *in Floſc. verb. Officium num.* 5. ubi habet hos verſus:

Cum Domino pſalles, pſallendo tu tria ſerves.
Dirige cor ſurſum, benè profer, reſpice ſenſum.

12. *Quær.* Quotuplex ſit Attentio? *Reſp.* Eſſe duplex actualis, & virtualis. Attentio actualis eſt, cum quis orando actualiter attendit ad unam trium prædictarum qualitatum. Virtualis verò attentio dicitur, dum quis incipit orare cum actuali attentione, & devoto propoſito Deum laudandi; at in proſecutione orationis mens involuntariè diſtrahitur ad profana. Ceccoper. *aliis citatis d. lib.* 2. *num.* 139. & Fagnan. *in d. cap. Dolentes num.* 46. Quibus in locis omnes docent, ſolam attentionem virtualem ſufficere ad orandum, & ad fructus orationis obtinendos, videlicet ad ſatisfaciendum, merendum, & impetrandum; eo quia evagatio mentis non eſt culpa, ſed pœna, qua etiam homines Sancti afficiebantur, juxta illud *Pſal.* 39. *Cor meum dereliquit me*. Et eſt Doctrina S. Thom. 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. juxta quam devotos conſolari ſtudet P. Franc. Stadiera Soc. Jeſu in ſuo eximio tractatu *De*

gl' Inganni della Via Spirituale tract. 14. *c.* 8. & Alphonſ. Rodriq. in Magiſtrali ſuo libro *Eſercizio di Perfezione par.* 1. *tract.* 5. *cap.* 21.

13. *Quær.* Quæ, & quot ſint cauſæ diſtractionum, & mentis evagationis in oratione? *Reſp.* Eſſe tres. Primam, ob miſeriam noſtræ naturæ, quia poſt peccatum originale *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam. Sap.* 9. 15. Secundam ob aſtutias Dæmonum, qui ſatagunt impedire orationem, unde fit, ut Eccleſia ſæpè repetat in Divino Officio verſum illum, *Deus in adjutorium meum intende.* Tertiam ob ignaviam, & deſidiam hominum, qui minùs diligentes ſunt in reprimendis pravis cogitationibus, dum orant. Rodriq. *d. p.* 1. *tract.* 5. *cap.* 21. & Stadiera *d. tract.* 14. *cap.* 8. Emin. Card. de Lauræa *in d. Opuſcul.* 2. *cap.* 13.

14. *Quær.* Quod nam peccatum committat, qui orando voluntariè eſt diſtractus; & non adhibet attentionem neque actualem, neque virtualem? *Reſp.* Quod in oratione facta ex mera devotione committit culpam tantùm venialem. Sotus *de Juſt. & Jure lib.* 10. *quæſt.* 5. *art.* 5. Ceccoper. *d. lib.* 2. *num.* 135. Tambur. *lib.* 2. *in Dec. cap.* 4. §. 2. *num.* 9. Et de Sacrificio Miſſæ *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 7. In oratione verò ex Præcepto, ut in perſolvendis horis Canonicis, vel in Sacro audiendo diebus feſtivis, duplex eſt Doctorum opinio; Una, quod deficiente attentione actuali, & virtuali interna, ſed exiſtente attentione, & devotione externa, licèt orans advertat ſe eſſe internè diſtractum, & velit permanere in diſtractione, ſatisfaciat quidem Præcepto, at peccet tantùm venialiter. Ita Tambur. *lib.* 4. *in Decal. cap.* 2. §. 1. *num.* 19. Et de Sacrificio Miſſæ *d. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 5. Diana Coordinat. *tom.* 3. *tract.* 6. *De Hor. Canon. reſolut.* 47. & 48. ubi plurimi & Coton. *Controverſ. celebr. lib.* 3. *controverſ.* 3. *num.* 108. & 109. Altera opinio eſt, quod orans cum voluntaria mentis evagatione, & advertendo ſe eſſe interiùs diſtractum, quamvis externam devotionem ſervet, mortaliter peccet, & non adimpleat Præceptum. Fagnan. *in d. cap. Dolentes num.* 50. & 51. *De Celebrat. Miſſar.* Et Ceccoperius *de Canonicis. d. lib.* 2. *num.* 133. dummodò tamen diſtractio voluntaria tanta ſit, ut Officii, vel Miſſæ notabilem partem aſſumat; vel niſi plenè non adverterent ad diſtractionem, ſed tantummodò negligentes forent in mente colligenda. Ceccoper. *ibid. num.* 139. *Verſ. Verum eſt.*

15. *Quær.* An ſint quædam humana auxilia pro mentis evagatione ſaltem prolixa evitanda? *Reſp.* Tria præcipuè haberi ex ſtudio piarum perſonarum. Unum eſt, recogitare efficaciter in principio orationis, quod homo orando loquitur cum Deo, & ſtat ad præſentiam Dei. Alterum in fine cujuſcunque Pſalmi, dum dicit *Gloria Patri &c.* elevare actualiter mentem in Deum, & verſum illum dicere unà cum omnibus beatis. Tertium, habere in Breviario Imaginem aliquam devotam Deiparæ, vel alicujus Sancti, & frequenter renovare propoſitum pſallendi, ea devotione, & attentione, qua Deipara, vel Sanctus ille orabat. Hoc tertio auxilio uti ſolitam fuiſſe mihi retulit Abbatiſſa Monialium Capuccinarum Paduæ, quæ ſummæ virtutis Sanctimonialis erat, & obiit in Domino, me adſtante, Anno 1678.

CAPUT XVII.

De Horis Canonicis.

1. QUær. Qui nam obligati ſint ad Horas Canonicas recitandas? *Reſp.* Tres, videlicet Clerici conſtituti in Sacris. Regulares deputati ad Chorum. Et Clerici etiam in minoribus, habentes Eccleſiaſticum beneficium. Tambur. *in Decal. d. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 1. Maſtrius *in Theol. Moral. diſp.* 14. *q.* 2.

2. *Quær.* Unde proveniat obligatio recitandi Divinum Officium Clericis beneficiatis? *Reſp.* Ex Concil. Lateranen. ſub Leone X. *ſeſſ.* 29 *cap.* 9. Et ex Bulla B. Pii V. Incipit *Ex proximo*. Pyrr. Corrad. *de Diſpenſ. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 53. & 65.

3. *Quær.* Quo jure Clerici conſtituti in Sa-

in Sacris teneantur ad Horas Canonicas? *Reſp.* Sacerdotes teneri ex *cap. Sacerdotes. De Celebrat. Miſſar.* Diaconos ex *cap. ult. diſt.* 92. Subdiaconos verò ex generali Eccleſiæ conſuetudine. Navar. *De Oratione cap.* 7. *n.* 2. Maſtrius *d. diſp.* 14. *quæſt.* 2. *num.* 50.

4. *Quær.* An dentur Clerici in Sacris, qui non teneantur recitare ampliùs Horas Canonicas? *Reſp.* Omnes ſequentes non teneri juxta communem DD. opinionem. Primò, ordinatos de facto in Sacris, qui antea Uxorem habebant; vel poſtea duxerunt ex diſpenſatione Pontificis. Secundò, damnatos ad Triremes, vel captivos infidelium. Tertiò, detentos in publicis carceribus; item damnatos ad mortem. Quartò, affectos aliquo repentino, at maximo mœrore; ut jactura magni patrimonii, morte alicujus parentis. Ita Tambur. alios DD. allegans *d. cap.* 5. §. 1. *à num.* 3. *& ſeqq.* Maſtrius *d. diſp.* 14. *num.* 56. *in Theol. Morali.*

5. *Quær.* An Clerici in Sacris Excommunicati, vel ſuſpenſi, vel interdicti, vel degradati teneantur ad Horas Canonicas perſolvendas? *Reſp.* Teneri, quia non debent reportare commodum ex ſuo delicto. Maſtrius *ead. diſp.* 14. *num.* 50. quamvis non deſint, qui dicant degradatum non teneri. Tambur. *ibid. num.* 5.

6. *Quær.* Qui nam Regulares teneantur ad Horas Canonicas in Choro perſolvendas? *Reſp.* Omnes Regulares profeſſos, Choro addictos teneri; & ideò tales non ſunt Regulares Societatis Jeſu, neque Militares Religioſi; qui propterea, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeant, vel ordinem Sacrum, non tenentur ad officium. Tamb. *ubi ſupra num.* 6. Subindè Novitii, & Converſi non tenentur. Maſtrius *eadem diſp.* 14. *num.* 51.

7. *Quær.* An Profeſſi Regulares non recitantes Officium in Choro peccent mortaliter? *Reſp.* Negativè, quando alii ſunt, qui ſupplent in Choro; nec in eis eſt contemptus Chori, vel expreſſi Præcepti Superioris, quem decet in hoc procedere potiùs monitionibus, & ſalutaribus pœnitentiis, quàm præceptis. Tamb. *d. lib.* 2. *in Dec. cap.* 5. §. 1. *num.* 7.

8. *Quær.* Qualis numerus Regularium requiratur in Choro ad Horas Canonicas ritè perſolvendas? *Reſp.* Quatuor regulares ſaltem requiri; ideò ſi tanti non ſint in aliquo Conventu, non peccant, ſi non recitent Officium in Choro; quod locum habere etiam in Canonicis Eccleſiarum Collegiatarum docet Magign. *c.* 16. *num.* 24. *&* 28. ſed ei non aſſentitur Tamb. *ubi ſupra num.* 12. quia hi lucrantur diſtributiones, & fructus Præbendarum, quæ rigoroſiùs obligant ad recitandum in Choro.

9. *Quær.* An Regulares profeſſi, ſed non in Sacris conſtituti, in Religione Choro addicta, prout etiam omnes Moniales, teneantur recitare privàtim Officium, quando abſunt à Choro? *Reſp.* Hanc eſſe inſignem quæſtionem à DD. agitatam; in qua multi dixerunt, eos & eas non teneri, ut videri poteſt apud Philippinum *de Privil. Ignorat. tom.* 2. *n.* 192. 193. *& ſeqq.* Sed contrarium videtur verius, quia ex approbata conſuetudine Eccleſiæ tenentur, ut concludit Diana Coordinat. *tom.* 3. *tract.* 6. *De Horis Canon. reſolut.* 15. *& reſol.* 17. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 1. *num.* 13. & Maſtrius *dict. diſp.* 14. *num.* 51. Quamvis mordicùs diſſentiat noviſſimè P. Cotonius *d. lib.* 3. *controverſ.* 3. *num.* 22. *&* 26. Cui tamen non adhærent Pellizzar. *de Monialib. cap.* 6. *n.* 14. Neque Donatus *de Regularib. tom.* 4. *tract.* 18. *q.* 9. ubi firmant, Moniales etiam extra Chorum obligatas eſſe Officium recitare; & ita tenet etiam Aſcanius Tambur. *de Jure Abbatiſſar. diſput.* 15. *quæſ.* 1.

10. *Quær.* An Moniales converſæ teneantur ſub peccato ad recitandum Officium in tot Pater, & Ave eiſdem aſſignatum? *Reſp.* Negativè, ut probat Pellizzar. *d. cap.* 6. *num.* 14. *& ſeqq.* Imò nec tenebitur Monialis prius ad Chorum admiſſa, & poſtea de licentia Superioris, & Conventus ad ſtatum converſarum reducta, vel ut magis humilitati vacaret, vel quia litteras ſufficienter ſcire non poteſt; quod eſſe concedendum, illa ſic inſtante, docet Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 1. *num.* 15. & tenet etiam Aſcan. Tambur. *de Jure Abbatum tom.* 2. *diſp.* 10. *q.* 13. *num.* 4.

11. *Quær.*

11. *Quær.* Qui nam beneficiarii teneantur ad recitandum Divinum Officium? *Reſp.* Omnes, & ſinguli illi, qui beneficium Eccleſiaſticum poſſident, quales ſunt Epiſcopi, Abbates, Canonici, Parochi, & alii beneficia ſimplicia obtinentes; dummodo ſint beneficia Eccleſiaſtica, quæ ſcilicet ſint inſtituta cum Decreto Prælati, & in proviſione requirant Canonicam Inſtitutionem. Hinc fit, ut obtinentes Capellanias, vel Manſionarias Laicas, ideſt relictas à perſonis Laicis cum onere Miſſarum, quarum plurimæ habentur in hac Diæceſi Patavina, quamvis hæ conferantur à perſonis Eccleſiaſticis, ut à Capitulo Cathedralis Eccleſiæ, vel à Monialibus, tamen non obligant ad Divinum Officium, quia beneficia Eccleſiaſtica non ſunt. Tambur. *d. lib. 2. in Decal. cap. 5. §. 1. num.* 19. Pyrrh. Corrad. *de Diſpenſ. lib. 4. cap. 2.*

12. *Quær.* An Coadjutor in Canonicatu, vel Dignitate cum ſpe futuræ ſucceſſionis teneatur ad recitandum Divinum Officium? *Reſp.* Negativè, donec vivit Coadiutus, quia eo tempore Coadiutor non poſſidet beneficium. Tambur. *ubi ſupra num.* 20.

13. *Quær.* An teneatur ad recitationem Officii qui tenet beneficium manuale amovibile, vel ad præbendam aliquam in commendam? *Reſp.* Affirmativè. Azor. *par. 1. lib. 10. cap. 3. q. 2. 3. & 4.*

14. *Quær.* An intruſus in beneficio adſtringatur dicta obligatione? *Reſp.* Negativè, quando intruſio eſt talis, ut non faciat fructus ſuos, puta ſi ex Violentia; vel Simonia. Sanchez *in Opuſcul. moral. tom. 1. lib. 2. cap. 1. dub. 73. num.* 5. Tambur. *d. §. 1. num.* 21.

15. *Quær.* Quid dicendum de Clericis habentibus Penſiones Eccleſiaſticas? *Reſp.* Eos teneri recitare Officium B. Mariæ Virginis ex dicta Bulla B. Pii Quinti 138. *Ex Proximo.* Niſi fortè recitarent Officium Divinum ob aliud beneficium, vel ob ordines Sacros, quia in hoc caſu non tenentur ad illud parvum B. Mariæ Virginis. Garz. *de Benefic. par. 3. cap. 1. n.* 116. Tambur. *d. §. 1. num.* 22.

16. *Quær.* Quid de Reſignatario, nullos fructus beneficii percipiente, donec vivit Reſignans? *Reſp.* Non teneri ad Officium Divinum, ſi verè nullos fructus percipiat; ideò ſecùs eſt, ſi aliquam portionem habeat, vel quotidianas diſtributiones. Navar. *de Orat. cap.* 7. *n.* 28 Tamb. *d. §. 1. num.* 23. Pyrrh. Corrad. *d. lib. 4. c. 2. num.* 52.

17. *Quær.* Quid de habente beneficium tenue? *Reſp.* Probabilem eſſe utramque opinionem affirmativam, & negativam, quod teneatur ſcilicet, & non teneatur. Porrò tenue dicitur beneficium, ſi non excedat reditus ſexdecim, vel viginti aureorum ad ſummum, ſecundùm Doctores, quos allegat, & ſequitur Tamburin. *d. lib. 2. in Decal. cap. 5. §. 1. num.* 25. At mihi videtur nimis larga hæc opinio, quia cum idem Tamburinus firmet, tenue dici beneficium, quod tertiam partem non excedit quantitatis requiſitæ ad honeſtam ſuſtentationem & heneſta ſuſtentatio hic Patavii reputetur ſufficiens in Ducatis quadraginta; in qua ſumma conſtituuntur Patrimonia pro ordinibus ſacris conferendis; ideò ſi beneficium excedat Ducatos treſdecim in reditibus, non eſt dicendum tenue ad hoc, ut deobliget ab Officii recitatione, ut tutiùs videtur ſentire Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 31. num.* 169. Porrò tenenda eſt opinio Pyrr. Corrad. *d. lib. 4. cap. 2. num.* 53. quod omne beneficium quamvis tenue obliget ad Divinum Officium.

18. *Quær.* Quid ſentiendum, ſi aliquo anno beneficium pingue fiat ſterile, puta ob tempeſtates, vel alluviones? *Reſp.* Alios DD. ſentire, quod Officium ſit recitandum, nam compenſandi ſunt anni pingues cum annis ſterilibus; alios verò deobligare ab officio in anno ſterili. Tambur. qui utramque opinionem probabilem reputat *d. lib. 2. in Dec. cap. 5. §. 1. num.* 26.

19. *Quær.* Quid de Clerico habente plura beneficia exigua? *Reſp.* Teneri ad officium, ſi tertiam ſuſtentationis partem ſaltim attingant. Tambur. *ubi ſupra numer.* 27. ubi advertit, eum, qui plura beneficia, etſi pinguia poſſidet, teneri ad unicam officii in die recitatio-nem,

nem, quia etſi plures feſtivitates de præcepto cadant in eodem die, ſatisfacit audiendo unum Sacrum.

20. *Quær.* Quid, ſi in Eccleſia, ubi quis recipit beneficium, conſuetudo ſit, non percipiendi fructus per ſex menſes? *Reſp.* Per dictos ſex menſes non teneri. Tambur. *ubi ante num.* 28. qui tamen advertit talem conſuetudinem eſſe damnatam, tùm à Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *de refor. cap.* 14. tùm ex Conſtit. B. Pii V. 106. *Incipit Durum* ...

21. *Quær.* Quid reſpondendum, ſi quis habeat titulum beneficii, non autem poſſeſſionem? *Reſp.* Si per eum ſtet, teneri ad Officium. Si verò impediatur ob litem, vel aliam legitimam cauſam, non teneri, niſi ſpes moralis ſit conſequendi fructus etiam pro tempore litis, vel impedimenti. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 1. *num.* 29. 30. *&* 31. Pyrrh. Corrad. *d. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 51.

22. *Quær.* An ſit mortale ſi ſemel, aut bis in anno officium Divinum omittatur? *Reſp.* Affirmativè, prout mortale eſt ſemel, aut bis in anno omittere audire Sacrum in die feſto, vel non jejunare in Quadrageſima. Tambur. *ibid. num.* 32.

23. *Quær.* An qui Sacerdos eſt, & beneficium poſſidet; vel eſt religioſus deputatus ad Chorum, omittendo officium peccet unico peccato, vel duplici peccato; ſcilicet tàm contra juſtitiam, quàm contra Religionem? *Reſp.* Probabilius eſſe, peccare duplici peccato; at probabile etiam eſſe, quod uno peccato peccet, ideſt contra Religionem. Tambur. *qui DD. refert d.* §. 1. *num.* 33.

24. *Quær.* Sub qua forma recitandum ſit officium Divinum? *Reſp.* Sub forma Breviarii Romani à B. Pio Quinto editi, & Clemente, ac Urbano Octavis recogniti; niſi Eccleſiæ ſint ſolitæ per annos 200. ſupra, alio Breviario uti; prout faciunt Eccleſiæ Mediolanenſis, Samburgenſis, Leodienſis, & Ducalis Sancti Marci Venetiarum; nec non Monachi Benedictini, Regulares Carmelitæ, ac Dominicani. Tamburin. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 2. *num.* 1. Maſtrius *d. diſp.* 14. *num.* 52.

25. *Quær.* An prædictæ Eccleſiæ, & Religiones poſſint aſſumere Breviarium Romanum? *Reſp.* Affirmativè, de conſenſu tamen Prælati, & majoris partis Capituli; & ſemel facta dicta aſſumptione, non erit licitum deſerere amplius Breviarium Romanum. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 12. *num.* 74.

26. *Quær.* An qui habet Breviarium editum ſub B. Pio V. vel Clemente VIII. poſſit cum eo officium recitare? *Reſp.* Affirmativè, quia ſunt permiſſa dicta Breviaria, donec conſummentur; & tantummodò vetitum eſt, ea de novo typis mandari. Tambur. *d.* §. 2. *num.* 2. *&* 3. & eſt Bulla in Brev. Urbani Octavi *Incipiens Divinam Pſalmodiam*.

27. *Quær.* An Regulares, vel aliæ perſonæ exemptæ teneantur recitare officium de aliquo Sancto præſcriptum ab Epiſcopo pro ſua Diœceſi? *Reſp.* Affirmativè, ſi officium illud ſit Univerſale toti Diœceſi, puta de Patrono; ſecùs ſi ſit particulare, ut pro Reliquia inſigni. Tambur. *ubi ſupra num.* 5.

28. *Quær.* An Epiſcopi poſſint addere ſuis Calendariis aliqua officia, vel ritus mutare? *Reſp.* Negativè, ut prohibet Decretum Sac. Congregationis in principio Breviarii nuper appoſito. Tambur. *ibid. d. num.* 5.

29. *Quær.* An ſit culpa gravis aliquid addere in officio? *Reſp.* Negativè, ſi animo non mutandi ritum fiat; hinc licita ſunt Motteta, & Cantus inter unum, & alium Pſalmum. Tambur. *d.* §. 2. *num.* 8.

30. *Quær.* Quale peccatum ſit omittere aliquam partem officii? *Reſp.* In hac re duas eſſe Sententias. Unam, quod officium unius diei mandetur unico Præcepto, & ſi totum omittatur, unicum peccatum (etſi gravius) committi. Alteram, tot eſſe præcepta, quot ſunt horæ, nempe ſeptem; & totidem eſſe peccata ea omittere. His perpenſis, ad quæſitum reſpondendum eſt, varias eſſe opiniones Doctorum quærentium, quæ pars officii omiſſa faciat culpam gravem? Magis communis ſententia eſt, quod omiſſio unius horæ parvæ faciat culpam gravem; & è contra qui minorem partem horæ par-

parvæ omittit, graviter non peccet. Ita Maſtrius *in Theol. Moral. d. diſp.* 14. *num.* 54. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 9. *num.* 52. & Bonacina, cum aliis, quos allegat, & ſequitur Tambur. *d.* §. 2. *num.* 10. ubi tamen notat, qui parum recitaret unius parvæ horæ, & eam poſtea omitteret, totam omiſiſſe diceretur, & ſic graviter peccaret, quia parum pro nihilo reputatur.

31. *Quær.* An ſit de Præcepto recitare Officium B. M. V. vel Defunctorum, aut Litanias Sanctorum diebus, quibus in Breviario indicuntur? *Reſp.* Omnes Doctores in hoc eſſe concordes, extra Chorum nullam eſſe obligationem recitandi prædicta officia, ut patet ex Bulla B. Pii Quinti. Porrò circa officium Defunctorum die ſecunda Novembris, & Litanias in die S. Marci, & Rogationum extant hinc inde opiniones contrariæ, nam alii aſſerunt, alii negant recitandas eſſe de præcepto, ut videre eſt apud Pellizzar. *tom.* 1. Man. Regul. *tract.* 5. *cap.* 8. *num.* 48. & Coton. *lib.* 3. *controv.* 3. *à num.* 67. *& ſeqq.* Eſt tamen verum, quod fere omnes DD. tenent opinionem affirmativam, & inclinant in eam tanquam probabiliorem; & ſic dicendum eſt, Officium Defunctorum die 2. Novembris, & Litanias in die Sancti Marci, & Rogationum eſſe de præcepto. Lezana *in Sum. par.* 2. *cap.* 12. *num.* 23. & Ceccoper. *de Canonicis lib.* 2. *num.* 192.

32. *Quær.* An liceat recitare Pſalmos officii Divini in lingua Græca, vel Hebraica, vel vulgari? *Reſp.* Ex aliquo honeſto fine abſque peccato gravi poſſe Pſalmodiam divinam recitari privatè, non autem in Choro, lingua Græca, vel Hebraica; at non abſque gravi culpa in lingua vulgari. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 2. *à num.* 15. *& ſeqq.* ubi Pœnitentiam datam in tot Pater, & Ave recitari poſſe lingua vulgari concedit, quia hæ deprecationes paſſim docentur, & cantantur in Scholis Doctrinæ Chriſtianæ materna lingua.

33. *Quær.* An grave, vel leve peccatum ſit recitare officium pro officio; aut ſub ritu duplici pro ſemiduplici? *Reſp.* Qui ſic recitat ex aliqua juſta cauſa, vel non culpabili inadvertentia, nihil peccat: Qui verò ſic recitaret ex contemptu, vel aſſumeret officium octavæ Reſurrectionis Domini ob ejus brevitatem pluribus vicibus, utique graviter peccaret. Tambur. *d.* §. 2. *num.* 20. ubi DD. allegat, & ſubdit, poſſe aliquem craſtina die diſceſſurum à ſua Civitate, incipere in primis Veſperis officium duplex de aliquo Sancto, quod celebratur in loco, ad quem eſt ipſe profecturus dicta ſequenti die. Porrò notandæ ſunt duæ Propoſitiones damnatæ ab Alex. VII. anno 1666. nempe *la* 34. *&* 35. quæ ſic aſſerebant: *In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit Præcepto*. Item alia: *Unico officio poteſt quis ſatisfacere duplici Præcepto pro die præſenti, & craſtino*.

34. *Quær.* Dum quis ex itinere reperitur in loco, in quo recitatur officium aliud ab illo, quod in ſua Civitate dicitur, an poſſit, quod ſibi magis libet, recitare? *Reſp.* Affirmativè. Tambur. *ibid. num.* 26.

35. *Quær.* An liceat cuilibet ritum Socii, cum quo officium recitat, rationemque ſequi? *Reſp.* Affirmativè ſecundùm Tamburinum *ubi ſupra num.* 27. niſi ritus ille ſit ſpecialiter alteri ſocio prohibitus, ut Ambroſianus, Dominicanus, &c. At ego non ita abſolutè hanc reſponſionem admitterem, ſed eam reſtringerem, dummodo ſocius cum alio ſocio recitante aliquam dependentiam haberet. Quid enim, ſi exempli gratia ego Venetiis revertar, & in cymba ſit Presbyter Venetus, qui recitet officium de Sancto duplici juxta Calendarium Venetum, & invitet me Patavinum ad recitandum ſecum, qui cum eo nullam dependentiam habeo? Quid, inquam, debeo omittere ritum Eccleſiæ meæ Paduanæ, quæ forſan ea die facit de feria, ut ſociem Venetum recitantem de duplici? Igitur in tali caſu, crederem tutius eſſe, ut quilibet de per ſe proprium ritum recitando ſervaret, ut tradit Quintanadven. *tract.* 8. *ſingul.* 8. *num.* 8.

36. *Quær.* Quid agendum, ſi quis ex errore omitteret officium alicujus Sancti, & recitaret de feria? *Reſp.* Probabile eſſe, ut prima ſequenti die non impedita

faciat

Digitized by Google

faciat officium illius Sancti, & ſic compenſet, quod omiſit; at probabilius etiam eſſe, quod non teneatur ſupplere, ſed recitare juxta præſcriptum Calendarii; ne, ſi una die erravit, altera quoque die recedat à Calendario. Tamburin. *d. lib.* 2. *cap.* 5. §. 2. *num.* 29. & 30. ubi idem ſtatuit, ſi quis anticipatè recitaſſet de aliquo Sancto, quamvis poſt unam partem Officii tantùm recitatam errorem cognoſceret, nam melius eſt, quod remanet, juxta Calendarium illius diei recitare; nulla tamen ineſt obligatio repetendi id, quod jam recitavit.

37. *Quær.* An Capellanus Monialium poſſit recitare Officium de Sancto, de quo ipſe Moniales ex indulto faciunt? *Reſp.* Affirmativè, dummodo utatur Breviario Romano in recitando, prout poteſt Miſſam de eodem Sancto cum Miſſali Romano recitare. Tamburin. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 2. *num.* 32. & Quintanadven. *tract.* 8. *Singular.* 7. Qui tamen loquitur tantummodò de Capellano Majori, ſeu de Parocho deputato in Eccleſia Monialium. Ego tamen id concederem omnibus Capellanis, dummodo habeant Capellanias in titulum in Eccleſiis Monialium, & ſint beneficiati in eis; secùs ſi celebrent ob manuales tantùm eleemoſynas; ut ſunt in hac Eccleſia RR. Monialium S. Petri Paduæ Capellani S. Pauli, & S. Bellini, & nonnulli alii, qui Capellanias perpetuas obtinent in hac inſigni Eccleſia, & inſtitutionem, ac proviſionem habent ab hoc nobiliſſimo Monaſterio, juxta tradita per d. Quintanadven. *d. tract.* 8. *Singular.* 8. qui concedit his Capellanis beneficiatis, ut poſſint etiam recitare officium de Sanctiſſimo Sacramento, de Immaculata Conceptione Deiparæ, & de aliis officiis ex privilegio S. Sedis conceſſis prædictis Monialibus.

38. *Quær.* An Clericus Romanus poſſit recitare officium Ambroſianum aliqua vice? & ſubinde an Clericus Ambroſianus poſſit recitare officium Romanum? *Reſp.* Clericum Romanum neque una vice abſque gravi culpa poſſe recitare officium Ambroſianum, ſeu alterius ritus à Romano, reſiſtente Bulla B. Pii Quinti. At Clericum Ambroſianum, vel alterius ritus poſſe recitare Romanum privatim; niſi expreſsè prohibeatur à ſuo Superiore. Tambur. qui alios DD. citat *d. lib.* 2. *cap.* 5. §. 2. *num.* 33. *in Decalogum.*

39. *Quær.* Quem ritum ſervare debeat Clericus advena in officio recitando? *Reſp.* Si Regularis eſt, non poteſt deſerere ritum ſuæ Religionis. Si verò eſt Clericus ſæcularis, poteſt recitare officium vel juxta ritum Patriæ ſuæ, vel Eccleſiæ, in qua habet beneficium, vel loci, in quo moram trahit. Tamburin. *d.* §. 2. *num.* 36. & *ſeqq.*

40. *Quær.* Quot conditiones ſint ſervandæ in recitatione officii Divini? *Reſp.* Sex, videlicet, ut recitetur cum Attentione, Intentione, ſine verborum omiſſione, ſeu mutilatione, ſeu interruptione; & ſine ordinis inverſione. Attentio ſaltem virtualis eſſe debet, quia actualis ex humana infirmitate difficillimè cuſtoditur. Intentio conſiſtit in interno propoſito Deum orandi, & laudandi; & licet quis Horas perſolveret animo non ſatisfaciendi Præcepto, ſed eas iterùm recitandi, non tenetur tamen ampliùs recitare, quia ſervatur Præceptum, exhibita re præcepta, etiam ſine animo ſervandi Præceptum. Omiſſio Verborum eſt cavenda, quod fit ea integra recitando. Mutilatio eſt vitanda, maximè ſi lingua præcipiti quis recitet, vel ſocii finitum verſiculum non expectet. Interruptio non eſt in uſu habenda, niſi ad finem alicujus horæ, ceſſante tamen aliqua honeſta cauſa; nam cauſa interveniente interrumpi poteſt officium in quacunque parte, & deinde ſatis eſt illud reaſſumere ibi, ubi interruptum fuit. Ordinis Inverſio tandem eſt cavenda, quia dicere primò Veſperas poſtea horas abſque aliqua honeſta cauſa, culpa ſaltem venialis eſt, cum cauſa verò nulla eſt culpa: & ideò qui habet ſolum diurnum poteſt recitare horas; recitaturus poſtea domi Matutinum, ubi Breviarium tenet. Tamb. *latè d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 3. *per totum*, & Maſtrius *in Theol. Mor. d. diſp.* 14. *n.* 52. & 53.

Digitized by Google

CAPUT XVIII.

De illis, qui obligati ſunt recitare Horas Canonicas in Choro.

1. QUær. An Canonici, & alii Præbendati in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, qui ad Chori inteſſentiam tenentur, poſſint per aliquod tempus à Choro vacare? *Reſp.* Eos poſſe vacare à Choro per tres menſes, ſivè continuos, ſivè interpolatos, ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de ref. cap.* 12. Sed pro dictis tribus menſibus non lucrantur quotidianas diſtributiones, quæ intereſſentibus tantùm dantur. Surdus *deciſ.* 75. Ceccoper. *de Canonicis lib.* 2. *num.* 175. Quæ doctrina limitanda eſt, ſi ex conſuetudine dentur diſtributiones abſentibus per tres Menſes, prout dantur in hac Cathedrali Patavina; & hæc conſuetudo ſervanda eſt. Moneta *de Diſtribut. quotid. par.* 2. *q.* 12. *num.* 54.

2. *Quær.* An Canonicus, qui abeſt à Choro ultra tres menſes, nihil curans de diſtributionibus, ſed contentus fructibus ſuæ præbendæ, peccet mortaliter? *Reſp.* Pro utraque ſententia eſſe diverſos Doctores, quos referunt Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. § 4. *num.* 5. Et Ceccoper. *de Canon. d. lib.* 2. *num.* 179. qui inclinat in partem negativam, tanquam benigniorem; tribus tamen concurrentibus conditionibus; videlicèt primò, quod non abſit ex contemptu; ſecundò quod non fuerit ei præceptum à Superiore ad intereſſendum; tertiò quod alii Canonici ſint, qui frequentent Chorum, itaut Divinum ſervitium nullum patiatur detrimentum.

3. *Quær.* Quænam ſint legitimæ cauſæ, ob quas etiam in abſentia obligatus ad Chorum percipit quotidianas diſtributiones? *Reſp.* Eas eſſe plurimas in ſpecie, ſed in genere reduci ad duas, videlicèt, vel ad infirmitatem, ſeu inhabilitatem perſonæ, vel ad utilitatem Eccleſiæ; ideò hi, qui ſequuntur, lucrantur diſtributiones quotidianas etiam in abſentia, & ſunt Canonici, qui privilegium obtinent à Sede Apoſtolica, quales ſunt Auditores Rotæ, Commorantes in Curia, Collectores Cameræ Apoſtolicæ, Pœnitentiarii, dum audiunt Confeſſiones, Theologus Canonicus, quo die legit publicè caſus conſcientiæ, Canonici intereſſentes nomine Capituli Concilio Generali, Provinciali, vel Diœceſano, incumbentes animarum Curæ, quæ imminet ſuæ Præbendæ, qui accedunt ad S. Limina viſitanda, vel Epiſcopum ad ea accedentem comitantur, abſens pro aliquo negotio, vel lite Eccleſiæ Collegiatæ, vel ſuæ præbendæ, qui eſt infirmus, vel cœcus, vel laborat podagra, vel medicinam ſumit, vel ſanguine minuitur, qui ſenio nimio confecti ſunt, aut qui aliquo juſto metu non poſſunt ad Eccleſiam accedere; qui injuſta carceratione prohibentur, vel injuſta cenſura vexantur, quas omnes cauſas examinat, & ad ſingulas Doctores allegat Barboſ. ad Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *à n.* 75. *& ſeqq.*

4. *Quær.* An Canonici infirmi debeant habere diſtributiones, ſi contraxerint illam infirmitatem ex propria culpa, & peccato? *Reſp.* Affirmativè, ex ſententia S. Congregationis quam allegat Fagnan. *in cap. Niſi cum pridem, num.* 54. *de Renunc. tom.* 2. *pag* 157.

5. *Quær.* Dum quis in abſentia habet juſtam cauſam lucrandi diſtributiones, an lucretur non ſolùm diſtributiones, quas de ſua præbenda contribuit, ſed etiam illas, quæ proveniunt ex aliorum inexcuſabili abſentia? *Reſp.* Quod ſuas tantùm lucretur diſtributiones, tenere Garz. *de Benef. par.* 3. *cap.* 2. *num.* 465. & alios, quos allegat Ceccoper. *de Can. d. lib.* 2. *num* 168. à quibus tamen recedit ob decretum contrarium Sac. Congregationis apud Barboſam *in Collect. Apoſtolicar. deciſ. V. Canonici*, quod ego non potui reperire; ſed ejus loco valet conſuetudo, quæ talis eſt hic Patavii.

6. *Quær.* An abſentes cauſa Studii, vel in ſervitio Epiſcopi lucrentur diſtributiones? *Reſp.* Negativè, niſi conſiſterent in diſtributionibus omnes fructus Præbendæ, quo caſu duæ partes accreſcunt occupatis in Studio, vel in ſervitio Epiſcopi, & tertia pars cedit intereſſentibus Divino officio. Ceccoper. *d. lib.* 2. *ſub num.* 170.

7. *Quær.* An cauſa Studii poſſint abeſſe

eſſe à Choro tàm Canonici, quàm Manſionarii, ſeu Capellani Choro addicti? *Reſp.* Negativè, quia Indultum hoc conceſſum eſt à Jure ſolis Canonicis, ut hi litteris imbuti meliùs Eccleſiæ deſerviant. Vulp. *in Praxi Judic. cap.* 13. *num.* 6. Ceccoper. *d. lib.* 2. *num.* 170.

8. *Quær.* An abſens abſque cauſa legitima à Choro ultra trimeſtre, amittat ipſo Jure tàm diſtributiones quotidianas, quàm fructus præbendæ ſuæ? *Reſp.* Affirmativè quo ad diſtributiones, ſed negativè quo ad Præbendæ fructus; quia hos non tenetur reſtituere in conſcientia, niſi poſt condemnationem, dummodo tamen privatim officium recitaverit. Abb *in cap.* 1. *de Celebrat. Miſſar.* & Ceccoper. *d. lib.* 2. *num.* 178.

9. *Quær.* Quænam Pœna de Jure inflicta ſit contra beneficiatos non recitantes officium Divinum neque in Choro, neque extra Chorum? *Reſp.* Ultra pœnam peccati mortalis in primis ſex menſibus beneficiatos ad aliud non teneri. At ſemeſtre primo tranſacto, ſi omiſerint recitationem officii, teneri ad reſtituendos fructus fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus. Ceccoper. *d. lib.* 2. *num.* 182.

10. *Quær.* Si beneficiatus ſit pauper, & omiſerit recitare officium, itaut teneatur reſtituere fructus pauperibus, An poſſit ei à Confeſſario concedi, ut ſibi tanquam pauperi ipſos fructus reſtituendos retineat? *Reſp.* Affirmativè ex Leoncill. *de Privileg. pauper. par.* 2. *privil.* 37. *num.* 6. Dummodò promittat certè in poſterum non omittere officium. Graff. *de Caſ. reſer. lib.* 2. *cap.* 28. *in fin.* vel cum tali intentione non omiſerit officium. Vulpes *in Praxi cap.* 51. *num.* 57. Ceccoper. *d. lib.* 2. *num.* 182.

11. *Quær.* An qui ſemel, aut bis in anno prætermittit negligenter aliquas horas, eximatur ab onere reſtituendi fructus? *Reſp.* Affirmare nonnullos ex benignitate, ſed negativam opinionem eſſe omninò ſequendam ob præciſa verba Bullæ B. Pii Quinti obligantis ad reſtitutionem etiamſi una ſola hora omittatur. Garz. *de Benef. par.* 3. *cap.* 1. *num.* 27. Ceccoper. *d. num.* 182. ubi tamen concedit, quod ſi fructus reſtituendi ſint exigui, reſtitutio erit facienda ſub culpa veniali ob parvitatem materiæ, ſecùs ſi ſumma non ſit parva, puta duorum Juliorum, quia tunc prout in furto tenebitur ſub mortali. Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 14. *quæſ.* 8.

12. *Quær.* An quotidianæ diſtributiones ſint diſtribuendæ intereſſentibus ſemel tantùm in anno, vel pluries in anno? *Reſp.* Poſſe diſtribui vel ſemel, vel pluries juxta conſuetudinem, vel placitum Capitulorum. Patavii in Eccleſia Cathedrali, & in Congregatione Parochorum diſtributio fit bis in anno. Ego in Viſitatione Collegiatæ Eſtenſis, pro majori commoditate Capituli, decretum feci, ut ſingulis trimeſtribus diſtributiones dividerentur juxta doctrinam Monetæ *de Quotid. diſtribut. par.* 1. *q.* 4. *num.* 11. *in fine*, & *q.* 7. *num.* 4.

13. *Quær.* An recitans in Choro, vel cum ſocio teneatur attendere ad aliam partem Pſalmi, quam recitat alter Chorus? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones Doctorum, qui magis inclinant in affirmativam, adeòut difficilius ſit ſatisfacere recitationi officii in Choro, & cum ſocio, quàm recitando privatim, & abſque ſocio. Nihilominùs, abſque ſcrupulo ſatis eſt attendere moraliter, itaut expectetur finis verſus alterius partis Chori, quamvis vel non intelligantur verba, vel attentio interna non habeatur ex aliqua cauſa ad dictam aliam partem Chori. Tambur. *d. lib.* 2. §. 4. *num.* 9. & *ſeqq.* ubi plurimos DD. cumulat.

14. *Quær.* Quando pulſatur Organum in Canticis, Hymnis, & Antiphonis, an intereſſentes in Choro debeant ſubmiſſa voce recitare illam partem? *Reſp.* Affirmativè, niſi deputentur duo, qui clara voce recitent dictam portionem; tunc enim ſatis eſt, eos audire. Tambur. *dict. lib.* 2. *cap.* 5. §. 4. *num.* 14. Ceccoper. *d. lib.* 2. *n.* 115. Et ego *de Sacrif. Miſſ. Dec.* 37. *num.* 33. At quando cum Organo Muſici cantant, ſatis eſt pro ſatisfactione Chori eos audire abſque alia obligatione recitandi.

15. *Quær.* An lucretur diſtributiones ille, qui in Choro recitat quidem cum Choro, ſed adeò ſubmiſſa voce, ut ab alia parte Chori audiri non poſſit? *Reſp.* Non

lucrari, quia Choro non ſatisfacit; verùm tamen eſt, quod lucratur fructus Præbendæ ſic recitando. Tambur. *d.* §. 4. *n.* 15. & 16.

16. *Quær.* An ſatis ſit Canonicis ſuam ſolam præſentiam in Choro exhibere, ſed nihil dicere, neque ſubmiſſa voce recitare ad lucrandas quotidianas diſtributiones? *Reſp.* Non deeſſe Doctores, qui affirmant ſatis eſſe, ubi talis ſit conſuetudo, ut videre eſt apud Tamburin. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 4. *num.* 18. Cæterùm cum fuiſſet Romæ Illuſtriſs. & Reverendiſs. Petrus Leonius Canonicus Paduan. & pro ſuæ conſcientiæ ſecuritate interpellaſſet de hoc Illuſtriſs. & Reverendiſs. Archiepiſcopum de Vecchiis Secretarium S. Congregationis Conciliis, habuit reſponſum, conſuetudinem licèt immemorabilem non ſuffragari ad lucrandas diſtributiones, & ad effugiendum peccatum juxta plures declarationes ejuſdem Sac. Congregationis quarum copiam exhibuit præfato D. Canonico tenoris ſequentis. Videlicèt:

1. *Urbis die* 15. *Novembris* 1592. Sac. Congregatio cenſuit, Canonicus Baſilicæ Sancti Petri teneri ad pſallendum in Choro.

2. *Gneſnen.* 22. *Februarii* 1614. S. Congregatio reſpondit, Horas Canonicas non poſſe per Vicarios, ſed per ipſoſmet Canonicos decantari debere, non obſtante quacunque conſuetudine immemorabili.

3. *Buſcoducen.* 20. *Jun.* 1620. Sac. Congregatio reſpondit, Canonicos Cathedralium, non ſolùm teneri horis Canonicis intereſſe, ſed etiam per ſe ipſos pſallere, neque aliàs ſuæ obligationi ſatisfacere.

4. *Patavina* 17. *Septembris* 1667. Quo ad Canonicos ejus Cathedralis S. Congregatio declarationibus ſæpè aliàs editis inhærendo cenſuit, illos non ſolùm Canonicis horis intereſſe, ſed etiam per ſeipſos pſallere, quacunque etiam immemorabili contraria non ſuffragante conſuetudine teneri, neque aliàs ſuæ obligationi ſatisfacere.

Præterea præfatus Illuſtriſs. & Reverendiſs Secretarius ſubjunxit, S. Congregationem ad ſic declarandum præcipuè moveri ex verbis apertis S. Concilii Tridentini innuentibus, Canonicos debere perſonaliter in Choro pſallere, & Deum laudare; nam *in d. cap.* 12. *ſeſſ.* 24. *de Ref. verſ. præterea*, cum dictum ſit, quod diſtributiones *illi tantùm percipiant, qui ſtatis horis interfuerint;* deindè, quaſi explicans quid ſit ſtatis horis intereſſe, ſubdit Concilium hæc verba: *Omnes verò per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur inſervire, atque in Choro ad pſallendum inſtituto Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, ac diſtinctè laudare.* Quare non eſt attendenda ampliùs opinio Doctorum contrarium ſcribentium, ſtantibus præfatis declarationibus Sac. Congregationis, & ratione aperta reſultante ex verbis S. Tridentini Concilii, contra quæ nemo timoratæ conſcientiæ debet eſſe auſus operari. Vide Ceccoperium *d. lib.* 2. *num* 117.

17. *Quær.* An liceat recitare officium tertiatim, ideſt à tribus unitim dicendo non alternatim, ſed ſingulis ad tertium verſiculum? *Reſp.* Negativè, quia hic mos recitandi non eſt receptus in Eccleſia. Tambur. *d. lib.* 2. *cap.* 5. §. 4. *num.* 23.

18. *Quær.* An Vicarius Capitularis, qui eſt Canonicus, lucretur diſtributiones, ſi abſit à Choro cauſa ſui officii? *Reſp.* plures DD. negare, quos citat, & ſequitur Barboſ. *alleg.* 54. *num.* 165. ſed contrarium tenere Antonell. *de Regim. Eccleſiæ lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 21. quod *num.* 22. ampliat etiam ad examinatores Synodales, ſi talis ſit Eccleſiæ conſuetudo.

19. *Quær.* An ſit obligatio recitandi officium Divinum certis horis? *Reſp.* Affirmativè quo ad publicam recitationem in Choro, quo verò ad privatos Clericos nullam eſſe obligationem, itaut quacunque hora officium recitent, non peccent. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 5. *n.* 1. Niſi ſint celebraturi Miſſam, quia tunc debent recitaſſe ſaltem Mat. & Laudes. Ego *de Sacrif. Miſſæ Deciſ. L.*

20. *Quær.* Qua hora licitum ſit recitare Matutinum, & Laudes pro ſequenti die? *Reſp.* Plura plures dicere; ſed magis tuta opinio videtur, ut computentur horæ à meridie uſque ad occaſum, & tranſacta medietate dictarum horarum, poſſit Matuti-

tutinum ſequentis diei recitari. Exempli gratia in æſtate meridies eſt hora 16. & ſic remanent horæ octo ad occaſum Solis; tranſactis horis quatuor, & ſic hora vigeſima, licitum erit recitare Matutinum. In hyeme meridies eſt hora decima nona, poſt quam remanent horæ quinque ad noctem; medietas harum cum ſint duæ cum dimidia: poterit Matutinum recitari hora vigeſima prima, & dimidia, & ſic ante horam 22. Vide Tambur. plurima ratiocinantem de hoc *in d.* §. 5. *à num.* 2. *& ſeqq.*

21. *Quær.* An die antecedenti, hora Veſpertina poſſint recitari Litaniæ dicendæ in feſto S. Marci, & in Rogationibus? *Reſp.* Negare Tambur. *d.* §. 5. *n.* 7. qui concedit poſſe tantùm anticipari Matutinum Defunctorum pro ſecunda die Novembris. Affirmare tamen Gavantum *de Horis Canonicis ſect.* 6. *cap.* 16. *num.* 5. Gobatum *in Theol. exper. tract.* 5. *num.* 615. & Biſſum *in ſua Hierurgia tom.* 1. *verb. Litaniæ num.* 114. & cum ratione, nam ex Breviario dici debent ſimul cum Laudibus.

22. *Quær.* An Religioſus, vel Religioſa eo die, quo profeſſionem faciunt, teneantur totum officium recitare? *Reſp.* Negativè; ſed illam partem officii, quæ poſt factam Profeſſionem eſt in Choro recitanda. Tamburin. *ibid. num.* 8. Subdens, quod qui recitavit paulò ante Profeſſionem, vel Ordinis Sacri ſumptionem, officium illius diei, minimè tenetur illud repetere.

23. *Quær.* An liceat recitare officium Divinum ex obligatione, dum auditur Miſſa de Præcepto? *Reſp.* Affirmativè, quia utraque eſt attentio ad divina, neutra alteram impediens, Tambur. *ibid. n.* 9. *in fine*.

24. *Quær.* An recitandum ſit Matutinum cum Laudibus ante celebrationem Miſſæ? *Reſp.* Affirmare DD. ex conſilio, negare ex præcepto, adeòut quævis cauſa honeſta non recitandi excuſet etiam à culpa veniali, ut contra antiquiores defendit Tambur. *de Sacrif. Miſſæ lib.* 1. *cap.* 7. §. 2. & Gobat. *d. tract.* 5. *n.* 667. ubi tamen non excuſat à veniali culpa litantem abſque cauſa; & ex ſolo malo uſu, non recitato Matutino. Porrò eſſe culpam mortalem celebrare non recitato Matutino, & Laudibus illius diei, (legitima cauſa ceſſante) probavi *de Sacrific. Miſſæ d. deciſ.* 50. quam lectorem non pigeat obſervare.

25. *Quær.* An ſit aliqua obligatio circa locum recitandi Officium? *Reſp.* Quoad publicam recitationem eſſe recitandum in Choro, & certis temporibus, vel in Sacriſtia, vel in aliqua parte Eccleſiæ ad evitandum vel nimium frigus, vel nimium calorem juxta laudabiles conſuetudines Eccleſiarum. Porrò in privata recitatione quilibet locus aptus eſt, niſi diſtractiones inde, vel irreverentia deſumerentur; ideòque ſi ex neceſſitate, (utique urgentiſſima) quis recitaret etiam in immundo loco, vel ſuper latrina, probabile eſt neque venialiter peccare. Tamburin. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 6. ubi & de immodeſto ſitu corporis loquitur, & Gobat. *d. tract.* 5. *num.* 687.

26. *Quær.* An ſtare, vel genuflectere juxta Rubricarum tenorem in officio ſit de præcepto? *Reſp.* Negativè in recitatione privata; adeòut, ceſſante contemptu, neque venialis culpa ſit. Tamburin. *d.* §. 6. *num.* 4. Gobat. *ibid. num.* 695.

27. *Quær.* Quænam ſint cauſæ excuſantes à recitatione officii Divini? *Reſp.* Plurimas, ſed omnes reduci ad tres tantum, videlicet, Impotentiam, Gravem occupationem, Diſpenſationem. Tambur. *d. lib.* 2 *cap.* 5. §. 8. Gobat. *d. tract.* 5. *n.* 708. *& ſeqq.*

28. *Quær.* Qualis ſit Impotentia? *Reſp.* Impotentia præciſa, nempè ex privatione Breviarii, ex infirmitate, non tàm quæ advenit, ſed etiam quæ timetur probabiliter adventura. Tambur. *d.* §. 8. *num.* 2. Gobat. *d. tract.* 5. *num.* 709.

29. *Quær.* An qui non poteſt recitare totum officium, teneatur ſaltem unam partem recitare? *Reſp.* Hanc dari regulam à DD. quod qui non poteſt recitare majorem partem officii, poteſt autem minorem, ad neutram obligatur. E contra, qui poteſt majorem recitare, non autem minorem, teneri recitare majo-

rem

rem ipſam partem. Qui verò mediam æqualem tantùm partem dicere poteſt, tenetur eam dicere. Tamb. *d.* §. 8. *num.* 3. & 4. Jo: Sancius *diſp.* 15.

30. *Quær.* Quænam ſit major pars officii, & quæ minor? *Reſp.* Plures opiniones Doctorum reperiri. Præcipuæ ſunt, Matutinum cum Laudibus eſſe majorem officii partem, unde qui non poteſt illud recitare, neque ad alias horas recitandas tenetur. Vel majorem partem officii conſiſtere in Matutino, Laudibus, & horis uſque ad Nonam: undè qui uſque ad illam recitare non valet, neque Veſperas, & Completorium recitare tenetur. Ita Tambur. *alios allegans d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 8. *num.* 5. *& ſeqq.* ubi *num.* 10. aliam opinionem Joannis Sancii refert; videlicet, non eſſe obligationem recitandi illam horam, cujus notabilem partem quis neceſſe habet omittere, ut ſi careat Breviario, ſciat memoriter Pſalmos, ſed non poſſit dicere lectiones, vel capitula, & orationem. Ego autem dico, Matutinum cum Laudibus continere ſolam medietatem officii, idque deſumo ex Bulla B. Pii V. quæ condemnat ad reſtitutionem dimidiæ partis fructuum illius diei omittentem recitare Matutinum, & Laudes. Et ideò qui non poteſt recitare totum Officium, ſed tantùm unam partem eam recitare debet relictis opinionibus ſupracitatis, etenim cavendum eſt ab eis, ſtante Propoſitione damnata ab Innocentio XI. *la* 54. quæ dicebat: *Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.*

31. *Quær.* An qui cœcus eſt, & de per ſe non poteſt officium recitare, niſi cum ſocio, teneatur ſocium aſciſcere? *Reſp.* Negativè. Tamburin. *ubi ſupra num.* 11. qui tamen *num.* 12. contrarium ſentit in cœco habente pingue beneficium; ſed ego non recederem à negativa, quia infirmitas oculorum liberat ab onere recitandi officium; & quo ad fructus beneficii, ſi pingues ſint, reſtat obligatio faciendi eleemoſynas, non autem vocandi ſocium pro officio dicendo. Eminentiſs. Cardinal. Toletus *lib.* 2. *cap.* 14.

32. *Quær.* Quænam infirmitas requiratur ad omittendam recitationem Divini officii? *Reſp.* Talis infirmitas, quæ aliquod detrimentum, ad arbitrium Viri timorati, & bonæ conſcientiæ, cauſare valeat. Hinc ſolam quartanam excuſare ait Tambur. ex DD. per eum allegatis *d.* §. 8. *num.* 13. & quidem eam ego expertus per annum, quamvis nunquam omiſerim recitare officium ex Dei auxilio, quia ſollicitus eram in hoc, tamen laborem nimium ſentiebam, ſed imitari volebam exemplum exemplariſſimi Navarri idem de ſe ſcribentis *in Manuali cap.* 25. *n.* 100. & Gobat. *d. tract.* 5. *num.* 715.

33. *Quær.* An peccet ille, qui officium non recitat ob infirmitatem oculorum, ſed ſubinde per notabile tempus legit fabulas, vel libros profanos? *Reſp.* Peccare, ſed non ob omiſſionem officii, à quo infirmitas oculorum eum excuſat, ſed contra charitatem, legendo cum jactura oculorum, prout facit ille, qui comedit cibos nocivos ſanitati. Tambur. *ibid. n.* 14. Gobat. *ibid. num.* 718.

34. *Quær.* Quid agendum in dubio, an recitatio nocitura ſit ſanitati, nec ne? *Reſp.* Non eſſe recitandum, quia periculum nocumenti certum eſt, licèt ſit incertum nocumentum ipſum. Tamb. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 3. §. 7. *verb. Horæ Canonicæ. num.* 2. Gobat. *d. tract.* 5. *num.* 715.

35. *Quær.* An occupatio excuſet à recitatione officii? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſit gravis, & neceſſaria vel ad ſalutem animarum, ut in adminiſtrantibus Sacramenta, vel ad aliquod grave punctum honoris, vitæ, vel fortunarum. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 8. *num.* 16. 17. *& ſeq.* ubi DD. cumulat.

36. *Quær.* Quid dicendum, ſi quis propè mediam noctem recitaturus ſit officium, ac cœnaturus, & vocetur ad audiendam confeſſionem, itaut non remaneat tempus pro cœna, & pro officio, ſed pro uno horum tantùm, & ex neceſſitate debeat ſequenti die celebrare? *Reſp.* Tamburinum proponere hunc caſum *d.* §. 8. *num.* 19. ſed illum non reſolvere. Ego dicerem, quod niſi permultùs indigeret cibo, debe-

Digitized by Google

deberet recitare officium, quod ſi omninò egeret; omitteret officium, & manducaret. Et ita etiam reſpondet huic caſui Gobat. *in d. tract. 5. num.* 722.

37. *Quær.* An qui prævidet magnam occupationem in die habiturum, debeat recitare totum officium de manè? *Reſp.* Tamburinus affirmativè, reſpuitque negativam aliorum Doctorum, & idem dicit de eo, qui tenetur audire Sacrum ſummo manè, quando ſcit, non poſſe audire ſequentibus horis. Tamb. *dict.* §. 8. *n.* 20. & Gobat. *d. tract.* 5. *num.* 711. ubi DD. diſſentientes refert.

38. *Quær.* Quis poſſit diſpenſare à recitatione officii? *Reſp.* DD. docere, quod Papa erga omnes, Epiſcopi erga ſuos Diæceſanos, & Prælati Regulares erga ſuos ſubditos diſpenſare poſſunt. Papa abſque cauſa. Cæteri non ſine juſta cauſa: At Epiſcopi, & Prælati inferiores verè, & propriè diſpenſare non poſſunt, ſed declarare, legitimam eſſe cauſam non recitandi. Vide Tambur. *d.* §. 8. *à num.* 23. uſque in finem. Et Gobat. *eod. tract.* 5. *num.* 729. *&* 730.

39. *Quær.* An qui ob infirmitatem perpetuam non valet Divinum Officium recitare, teneatur diſpenſationem impetrare à Sede Apoſtolica, vel commutationem in alias preces? *Reſp.* Negativè, quia Pyrrh. Corrad. *lib.* 4. *cap.* 2. *à num.* 57. *& ſeqq.* docet, pluries per Romanos Pontifices hujuſmodi ſupplicationibus reſponſum fuiſſe, ſi non poteſt recitari Divinum officium, non eſt opus commutatione. Cæterùm quia importunè ſolent inſiſtere aliquando perſonæ ſcrupuloſæ, praxis inolevit, dandi commutationem, ut loco Matutini, & Laudum recitetur Corona Deiparæ, pro horis ſeptem Pater, & Ave, pro Veſpere duodecim Pater, & Ave; ac alios ſeptem pro Completorio, ac ſic ait diſpenſare Pœnitentiariam; ſed Datariam commutare in officio Deiparæ; Sacram quoque Congregationem remittere commutationem arbitrio Ordinarii, vel Confeſſarii; ac etiam commutari per Breve ſub annulo Piſcatoris ſub eadem formula, aliquibus paucis Orationibus mutatis.

40. *Quær.* Quam portionem fructuum amittant beneficiati, qui non recitant Divinum officium? *Reſp.* Ex Bulla B. Pii Quinti, quæ incipit *Ex proximo &c.* omittentem recitare totum officium uno, vel pluribus diebus amittere fructus correſpondentes illi, vel illis diebus. Eum verò, qui omittit tantum Matutinum, amittere dimidiam partem fructuum illius diei; qui omittit cæteras omnes horas, aliam dimidiam, qui verò harum aliquam ſextam partem fructuum illius diei amittere. Pyrrh. Corrad. *d. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 65. ubi Bullam ponit per extenſum. Noviſſimè Pignatellus *tom.* 9. *conſult.* 69. ubi plenè examinat hoc Quæſitum.

41. *Quær.* Quid agendum cum beneficiato, qui pluries omiſit recitare Divinum Officium, & non poteſt fructus reſtituere vel ob paupertatem, vel aliud grave incommodum? *Reſp.* Praxim eſſe, ut recurrat ad Sacram Penitentiariam, quæ reſcribit Confeſſario, ut eum abſolvat, injuncta ſalutari Pœnitentia, & impoſita aliqua eleemoſyna facienda pauperibus ad arbitrium Confeſſarii juxta Vires pœnitentis. Pyrrh. Corrad. *ubi ſupra num.* 67. *&* 68. & Pignatell. *d. conſult.* 69.

42. *Quær.* An Papa teneatur ſub mortali recitare quotidie Horas Canonicas? *Reſp.* Negare Jo: Præpoſitum *in p.* 2. *D. Thomæ q.* 95. *diſp.* 4. *dub.* 1. *num.* 4. & idem ſentire ſi non jejunet, ſepoſito tamen ſcandalo: at omninò affirmare Malderum *in p.* 2. *q.* 96. *art.* 5. §. *ut verò*, itaut omittendo recitationem Divini Officii abſque cauſa peccet mortaliter. Diana *Coordin. par.* 1. *tract.* 3. *reſ.* 48. *in fine.*

43. *Quær.* Quid ſentiendum de Cardinalibus nullum beneficium Eccleſiaſticum habentibus? an ſcilicet ob ſolam dignitatem Cardinalitiam teneantur ad horas Canonicas? *Reſp.* Hanc quæſtionem examinari à Diana *Coord. p.* 3. *tract.* 6. *reſolut.* 2. & pro utraque opinione Doctores, & rationes per eum adduci; & ipſe adhæret opinioni affirmativæ, videlicet quod teneantur, & quidem non à die recepti rubei galeri in Sacro Conciſtorio, quia illa eſt mera cæremonia; ſed à die recepti biretti rubei, nam ſtatim incipit

eſſe

Digitized by Google

eſſe Cardinalis, & fruitur illa ſublimi dignitate, etiam accedendo ad Conclave ad eligendum Summum Pontificem, ut vidi obſervatum in Eminentiſſimo Cardinali Delphino Patriarcha Aquilejenſi, qui fuit creatus Cardinalis ab Alexandro VII. & cum Papa obiiſſet antequam ei galerum rubeum impertitus eſſet, nihilominùs dictus Cardinalis ivit ad Conclave, & ad electionem Papæ Clementis Noni, à quo poſtea galerum rubeum ſolemniter recepit *Anno* 1667. *Menſe Junio*, quo tempore ego præſens eram in Alma Urbe cum meo Emin. Card. Barbadico.

44. *Quær.* An Clerici eo die, quo recipiunt Ordines ſivè Sacros, ſivè Minores; teneantur ſub mortali recitare Pſalmos, quos ei Epiſcopus injungit? *Reſp.* Eos, qui minores Ordines recipiunt non teneri ſub mortali, ſed ex ſola honeſtate: DD. quos allegat, & ſequitur Diana *d. p.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 3. *in Coord. & reſol.* 23. §. *ult.* ubi videtur tenere, quod etiam qui Sacros Ordines accipiunt non niſi ſub veniali obligatos eſſe ad injunctam recitationem Nocturni, vel Litaniarum ea die; ſed ego contrarium teneo.

45. *Quær.* An ſint aliæ Propoſitiones damnatæ circa beneficiatos, qui non recitant Officium? *Reſp.* Eſſe duas ſequentes. Una: *Reſtitutio à Pio V. impoſita beneficiatis non recitantibus non debetur in conſcientia ante Sententiam declaratoriam Judicis, eo quod ſit pœna.* Altera: *Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum ſuppleri poteſt per quaſcunque eleemoſynas, quas antea Beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit.* Ita Alex. VII. *Prop.* 20. & 23. Idcircò tales Propoſitiones, ac aſſertiones ſunt odio habendæ tanquàm ſcandaloſæ, & damnatæ.

CAPUT XIX.

De Peccatis contra Primum Decalogi Præceptum, & primo de Superſtitione.

Egimus de Adoratione, & Oratione, quæ ſpectant ad primum Præceptum Decalogi: Interrogemus nunc de peccatis contra ipſum primum Præceptum, & primo de Superſtitione. Ideò.

1. QUær. Quid ſit *Superſtitio*? *Reſp.* Superſtitio propriæ ſumpta *eſt offenſa facta Deo per cultum falſum, ſeu indebitum.* Tambur. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 1. & 2. Maſtrius *in Theol. Moral. diſp.* 11. *num.* 25.

2. *Quær* Quomodo intelligatur cultus falſus, & quomodo indebitus? *Reſp.* Cultum falſum eſſe, colere Deum per cæremonias Judaicas, vel Maumethanas, vel per Cantica turpia, & inhoneſta. At addere in Miſſa, vel Officio aliquam orationem ab Eccleſia non appoſitam eſſe cultum indebitum. Tamburin. *d.* §. 1. *n.* 2. & 3. Salelles *de S. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 14. *reg.* 11.

3. *Quær.* Quale peccatum ſit Superſtitio? *Reſp.* Eam, quæ committitur cum falſo cultu, eſſe peccatum mortale. Sed illam, quæ ex cultu indebito patratur, eſſe veniale, niſi fortè intermiſceatur aliquod pactum cum Dæmone, vel aliqua gravis irreverentia, vel tacitus, ſivè expreſſus contemptus Rubricarum; nam in his tribus caſibus etiam cultus indebitus eſt peccatum mortale. Tamburin. *d.* §. 1. *num.* 2. & *de Sacrificio Miſſæ lib.* 2 *cap.* 5. §. 1.

4. *Quær.* Quale peccatum ſit exponere adorandas falſas Reliquias, vel fingere miracula, non vera? *Reſp.* Eſſe ſemper mortale peccatum ob gravem injuriam, quæ infertur Religioni; etiamſi ex bona intentione quis hæc faceret. Tamburin. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 4.

5. *Quær.* An ſit aliqua culpa jejunare die Dominico? *Reſp.* Si fieret ad negandam Reſurrectionem Domini, ut faciebant Manichæi, eſſet culpa mortalis; ſi ex aliqua vanitate, aut ſtudio ſingularitatis, eſſet venialis; nulla verò eſſet culpa, ſi nullus horum defectuum interveniret. Tamb. *d.* §. 1 *num.* 5.

6. *Quær.* An ſit Superſtitio adhibere medicamenta ſympatica, illa ſcilicet applicando vel gladio, vel panno intincto ſan-

Digitized by Google

ſanguine vulnerati, vel infirmi, eodem abſente? *Reſp.* De hac re diſputare Dianam *Coord. tom. 5 tract. 10. reſol. 109.* ubi tàm pro opinione affirmativa, quàm negativa rationes, & Doctores allegat, & amplectitur ipſe affirmativam, & tenet eſſe rem ſuperſtitioſam; quia naturaliter non poteſt medicamentum illud operari in abſentem, ideò ope Dæmonis præſumenda eſt illa operatio; & ſic tenent Buſembaum, Bonacina, & alii ibidem relati; imò Diana adit, ſic medentes eſſe denunciandos S. Inquiſitionis Officio. Vide Delrium *Diſquiſit. Magicarum. lib. 1. cap. 3. q. 4.* ubi diſputat hanc quæſtionem. Et Emin. Card. de Lauræa *in 3. Sent. Tom. 4. diſp. 20. de Miraculis, art. 19. à n. 836. & ſeqq.* ubi ponit duodecim genera ſuperſtitionum.

7. *Quær.* An liceat ſanare ictericitiam, vulgò *giallezza*, mingendo in herbam vocatam Macrobium? *Reſp.* Dianam illicitum, & ſuperſtitioſum hoc putare *d. tom. 5. tract. 10. reſ. 109. num. 16.* & Tamburin. *in Decal. lib. 2. cap. 6. §. 1. n. 33.*

8. *Quær.* An ſuperſtitioſa ſit illa praxis, quæ viget in Flandria, ut nati in die Paraſceves ſuo contactu ſanent febricitantes? vel ſeptimus maſculus natus ex legitimo Matrimonio, nullo fœmineo fœtu intercedente? vel illa, quæ viget in Gallia, ut Reges ſanent ſtrumoſos per ſimplicem contactum? *Reſp.* Non eſſe ſuperſtitioſam; quia illa Flandriæ eſt in honorem diei ſacri, & matrimonii; illa verò Galliæ ex Virtute Divina, & ſic à Deo. Dian. *d. tom. 5. tract. 10. reſol. 109. num. 17.*

9. *Quær.* An ſit licitus quidam Enſalmus, qui circumfertur ad evitandam peſtem, incipien *Crux Chriſti ſalva me &c.* quem formatum dicunt à quodam Archiepiſcopo Græco, Sanctæ vitæ, & traditum Cardinalibus intereſſentibus Concilio Tridentino Anno 1546. tempore peſtis? *Reſp.* Non eſſe licitum; ſed ſuperſtitioſum cenſeri à Monſa, & Marchino, quos citat, & ſequitur Diana *tom. 8. Coord. tract. 2. reſol. 7.* addens, ita declaraſſe S. Congregationem *die 18. Septembr.* 1630. Et ideò non ſunt adhibendi hujuſcemodi Enſalmi, neque cum proteſtatione, ſi dæmon non ſubſit. Leſſius *de Juſt. & Jur. lib. 2. cap. 44. dub. 6. num. 46.*

10. *Quær.* An peccent mortaliter Æthyopes, & alii populi Chriſtiani, qui ſeipſos circumcidunt ad imitandum Chriſtum Dominum? *Reſp.* Non peccare mortaliter, ſi eos ignorantia invincibilis detineat, prout detineri videntur, cum abſint à veris Catholicis, & eos ſic licere doceant illorum Presbyteri. Salelles *d. reg. 11. num. 15.*

CAPUT XX.

De Idololatria.

1. QUær. Quid ſit *Idololatria? Reſp.* Eſt *actus adorationis, quo quis aliquid creatum colit loco Dei.* Et dicitur Idololatria, ideſt Idolorum Latria. Salelles *de S. Officio Inquiſ. dict. lib. 1. cap. 14. reg. 112. numer. 21. & 22.* Maſtrius *in Theol. Moral. d. diſp. 11. num. 26.*

2. *Quær.* Quotuplex ſit Idololatria? *Reſp.* Duplex; Una ſtrictè, & propriè ſumpta, quæ, ut dictum eſt, adorat creaturas, & Idola. Altera largè ſumpta, quæ metaphoricè ſic dicitur, quando quis ſic adhæret animo alicui vitio, vel peccato, ut quaſi videatur adorare illud; & ita de Avaris dixit Apoſtolus *Epheſ.* 5. quod Avaritia eſt idolorum ſervitus; & *Philipp.* 3. de Guloſis, quod eorum Deus Venter eſt. Salelles *d reg. 112. num. 22.*

3. *Quær.* Quale peccatum ſit Idololatria? *Reſp.* Eſſe peccatum graviſſimum, & Leſæ Majeſtatis Divinæ, continens aliquando hæreſim, aliquando odium Dei, & blaſphemiam. S. Thom. 2. 2. *q. 94. art. 3.* Salelles *de reg. 112. num. 29.* Maſtrius *d. num. 26.*

4. *Quær.* Quæ fuerunt cauſæ Idololatriæ introducendæ? *Reſp.* Eas plures fuiſſe; videlicet *Curioſitatem*, & ſic Egyptii ex aſpectu ſyderum, ea adorare cœperunt ob pulchritudinem; *Affectum*, & ſic Ninus ſtatuam erexit Belo Patri ſuo,

Alexander Magnus deificavit Epheſtionem amicum ſuum; *Adulationem*, & ſic Populus Romanus deificabat Imperatores; *Gratitudinem*, & ſic Dii ſunt proclamati Triptolemus ob bladas, Bacchus ob Vinum, Pan ob lyram, Sterculius, quia docuit agros ſtercorari; atque *Timorem*, & ſic ne læderentur populi, Deos falſos colebant, alios ad pellendam febrim, vel ſiccitatem, vel grandinem, alios ad habendam abundantiam, nempe Cererem, Pomonam, Floram, Liberum, & tot numina fabuloſa; ut eruditè enarrat P. D. Clemens Abbas Toſius in ſuo tractatu Indiæ Orientalis) *tom.* 1. *diſcurſu ſexto*; & Salelles *d. lib.* 1. *cap.* 14. *reg.* 113. ubi plures Theologos adducit, & præcipuè S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 94. *art.* 3. & 4.

5. *Quær.* An aliqui Idololatræ excuſari poſſint à peccato mortali ob ignorantiam adorando plures Deos? *Reſp.* Lactantium *lib.* 2. *Inſtit. cap.* 11. nulli excuſationem dare; at Valentiam *tom.* 2. *diſp.* 6. *punct.* 1. §. *Reliqua verò* tenere, quod plurimi Idololatræ non peccent, quia in eis dari poteſt invincibilis ignorantia, circa cognitionem Unius Dei, ſtante tot Philoſophorum varietate opinionum, & ſuorum parentum erronea inſtructione, ut refert idem Abb. Toſius *d. diſcurſ.* 60. *pag.* 217. & 218. & nos *in deciſ.* 21. *de Sacrificio Miſſæ*; ubi plenè hanc quæſtionem de Idololatris ignorantibus diſputavimus.

6. *Quær.* Quot Deorum genera coluerint Gentiles Idololatræ? *Reſp.* Quatuor; videlicet Hominum defunctorum, Idolorum, ſeu Statuarum, Elementorum, ſeu Syderum; ac rerum generi humano commodarum, ſeu noxiarum, quarum infinitus propè erat numerus. Salelles *d. reg.* 113. *lib.* 1. *cap.* 14. & nos *d. deciſ.* 21.

7. *Quær.* Quomodo gentiles credere potuerint tot Statuas, & Idola eſſe Deos veros? *Reſp.* Quia Dæmones ſtabant in eis loquentes juxta illud: *Omnes Dii gentium Dæmonia*. Pſal. 95. 5.

8. *Quær.* Quando originem habuerit Idololatria? *Reſp.* Plures plura dicere, ut refert d. Abbas Toſius *diſcurſu ſeptimo pag.* 221. & videre eſt apud Sallian. *An. Mundi* 250. & Torniell. *An. Mundi* 236. Siquidem alii volunt, eam originem habuiſſe ante Diluvium; alii verò poſt, dum in Babylone erecta fuit Statua Beli à Nino, qui fuit temporibus Abrahami. Delrius *dict. Diſquiſit. Magic. lib.* 1. *cap.* 3. & nos *de Sacrific. d. deciſ.* 21. *num.* 5. ubi ſtudioſus Lector reperiet plurima quæſita circa Idololatriam.

CAPUT XXI.

De Magia.

1. QUær. Quid ſit *Magia*? *Reſp.* Eſſe *poteſtatem inordinatam faciendi quod ſupra naturam eſt*. Ita Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 27. Vel quod eſt ars, ſeu facultas, vi creata, & non ſupernaturali, quædam mira, & inſolita efficiens, quorum ratio ſenſum, & communem hominum captum ſuperat. Martin. Delrius *Diſquiſit. Magic. lib.* 1. *cap.* 2. ubi ſingula verba diffinitionis explicat. Salelles *de S. Inquiſ. lib.* 1. *reg.* 119.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Magia? *Reſp.* Eſt triplex, *Naturalis*, *Artificioſa*, & *Diabolica*. Prima, & ſecunda bona eſt, & licita; quia innititur ſecretis naturalibus, herbarum, vel lapidum virtutibus. Tertia prohibita eſt, & mala; quia innititur pacto vel tacito, vel expreſſo cum Dæmone. Maſtrius *d. num.* 27. Delr. *d. cap.* 2. & Eminent. Card. de Lauræa *in d. lib.* 3. *Sent. tom.* 4. *diſp.* 20. *art.* 17.

3. *Quær.* Quomodo ſubdividatur Magia Diabolica? *Reſp.* Quod ſubdividitur in quatuor ſpecies, videlicet in *Magiæ Specificam*, quæ ſtudet facere mira. In *Divinationem*, quæ ſatagit ſcire res occultas. In *Maleficium*, quod artem nocendi quærit; & *in Vanam obſervantiam*, quæ ſpectat res nugaces, & inutiles ex levitate, vel voluptate animi. Delrius *dict. lib.* 1. *cap.* 2.

4. *Quær.* Quid ſit Magia naturalis? *Reſp.* Quod eſt exactio quædam arcanorum naturæ cognitio; qua cœlorum, ac ſyderum curſu, & influxu, nec non rerum ſingularum ſympathiis; ac antipathiis

Digitized by Google

pathiis obſervatis, ſuo tempore, loco, ac modo res rebus applicantur, & mirifica quædam perficiuntur, quæ cauſarum ignaris præſtigioſa, vel miraculoſa videntur. Delrius *d. lib.* 1. *cap.* 3. ubi plura exempla hujus naturalis Magiæ ſummatim recitat; ibidem videnda.

5. *Quær.* Qui fuerint benè inſtructi in hac naturali Magia, de quibus Sacræ Litteræ mentionem agunt? *Reſp.* Benè fuiſſe de ea inſtructos Adam, Salomonem, & tres Magos, qui ad adorandum Dominum acceſſere. Delrius *d. cap.* 3.

6. *Quær.* Quotuplex ſit *Magia naturalis*? *Reſp.* Eſt duplex *Operatrix*, quæ effectus miros facit, & *Divinatrix*, quæ pandit abſcondita, & occulta. Delrius *ibid. cap.* 3.

7. *Quær.* Quænam ſint exempla Naturalis Magiæ operatricis? *Reſp.* Talia eſſe, Sphæram vitream Archimedis, Combuſtiones Navium per ſpecula in obſidione Syracuſarum, Archytæ Columbam ligneam volantem, aviculas aureas cantilantes Leonis Imperatoris, & alias volantes Boetii, de quibus latiùs idem Martin. Delrius *d. lib.* 1. *cap.* 4.

8. *Quær.* Quomodo cognoſcatur, an Magia operatrix ſit licita? *Reſp.* Si effectus rei non ſuperet efficaciam cauſæ naturalis; ideò caput æneum, quod dicunt ab Alberto Magno ſic compoſitum, ut humanam vocem proferret, eſt reponendum inter Magiam præſtigiatricem, & illicitam, quia naturæ vires ſuperat, ut æneum caput loquatur. Delrius *d. cap.* 4.

9. *Quær.* An licita ſint prodigia illa, quæ fiunt à circulatoribus, agyrtis, & funambulis? *Reſp.* Plurima eſſe licita, quia fiunt ex agilitate manus, vel corporis. Porrò non eſſe toleranda, quando ſcandalum gerunt in populo fideli monet idem Delrius *d. cap.* 4. ſubdens, quod cautè agant Judices cum his circulatoribus, quia ſæpè ſub figmento dexteritatis ope dæmonis mirabilia faciunt, prout refert de nonnullis, qui à S. Inquiſitione convicti, & puniti fuerunt.

10. *Quær.* An ſit aliqua virtus Naturalis in numeris Arithmeticis? *Reſp.* Negativè, ſi ut numeri accipiantur. Gobat *in Opuſculo de Superſtitione num.* 930. ubi irridendos ait Medicos, vel Pharmacopolas, qui aſſererent, pillulas non profuturas, niſi in diſpari numero ſumantur. Sic non eſt curandum de diebus criticis, vel annis clymatericis, quia numerus dierum, vel annorum nullam habet virtutem, vel poteſtatem in hominum vitam; licèt verum ſit, quod natura in numero ſeptennario, vel alio ſtrictiori, vel laxiori ſoleat movere, ſeu conſumere humores peccaminoſos juxta complexionem individui calidiorem, vel frigidiorem; & ſic Medici ſolent prædicere in tali, vel tali die bonum, vel malum exitum infirmitatis. Delrius *d. lib.* 1. *cap.* 4. *q.* 2. & nos oſtendimus *De Sacrif. Miſſæ Deciſ.* 39. *n.* 29. ubi de diebus criticis.

11. *Quær.* An verbis, & Incantationibus inſit vis aliqua morbos ſanandi, aut mirifica perficiendi? *Reſp.* Negativè; & contrarium docentes, ſunt vel cabaliſtæ, vel ſeductores, ut latè demonſtrat Delrius *d. lib.* 1. *cap.* 4. *quæſt.* 3. ubi tamen excipit Orationes, & Exorciſmos Eccleſiæ, in quibus Dei Omnipotentis virtus operatur.

12. *Quær.* Quid ſit *Magia Dæmoniaca*? *Reſp.* Eſſe artem, per quam mediis inutilibus, & non à Divina providentia, ſed à dæmone inſtitutis, uti primo, & præcipuo ejus auctore, aliqui effectus expectantur, & re ipſa fiunt. Salelles *d. lib.* 1. *de Materiis Tribun. fidei reg.* 119. *num.* 169.

13. *Quær.* Quot modis Dæmon operetur magicis ſuis actibus? *Reſp.* Modis quatuor. Primò obiiciendo ſenſibus corpora vera aliunde aſportata. Secundò, repræſentando tantùm phantaſticas corporum ſimilitudines. Tertiò, illudendo ſenſibus externis, itaut homo credat videre, quod non videt. Quartò illudendo ſenſibus internis, & alterando imaginativam. Salelles *d. reg.* 119. *num.* 170.

14. *Quær.* In quo Tribunali ſint puniendi illi, qui hanc Magiam Dæmoniacam exercent? *Reſp.* In Tribunali Sanctæ Inquiſitionis ex Bulla Sixti V. incipit *Cœli*, & *Terræ*, &c. & tales Magi

Digitized by Google

dicuntur committere peccatum Idololatriæ, quia honorem, & fidem Deo debitam præſtant ipſi dæmoni. Salelles *dict. cap.* 14. *reg.* 119. *num.* 183. & Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 27.

15. *Quær.* Quis fuerit Auctor Magiæ Dæmoniacæ? *Reſp.* Auctores reputari Gigantes illos, qui extabant ante Diluvium, à quibus edoctus Cham filius Noe, ipſe poſtea hanc peſtiferam artem transmiſit in poſteros; & nunquam defecerunt Magiſtrelli peſſimi eam docentes, quales fuerunt Magi illi Pharaonis facientes prodigia, ſicut Moyſes cum Virga faciebat; & Simon Magus, de quo *Act.* 8. & ſemper aliqui erunt uſque in finem mundi, quando ſurgent Pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ, & facient ſigna, & prodigia. *Matth.* 23. Ita Salelles *d. reg.* 119. *num.* 186. & 187.

16. *Quær.* An Magiam Dæmoniacam exercentes poſſint abſolvi à quocunque Confeſſario? *Reſp.* Si Magia ſit cum errore intellectus, & ſic cum hæreſi, non poteſt abſolvi; nam Magus iſte eſt etiam hæreticus, & excommunicatus Bulla Cœnæ Domini: Si non ſit cum errore intellectus, poteſt abſolvi, quia non eſt excommunicatus, ſed excommunicandus. *Cap. Si quis* 26. *q.* 5. Idem dic de conſulentibus Magos. Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 27.

CAPUT XXII.

De Alchimia.

1. QUær. An Alchimia ſpectet ad Magiam naturalem? *Reſp.* Affirmative. Delrius *dict. lib.* 1. *Diſquiſ. Mag. cap.* 5.

2. *Quær.* Quid ſit Alchimia? *Reſp.* Quod eſt ars fundens, ſeu liquans metalla ad aurum conficiendum; & dicitur Alchimia à Verbo Hebraico *Alichim*, quod fluxum ſignificat. Delrius *d. cap.* 5. *quæſt.* 1. *ſect.* 1.

3. *Quær.* An verè Alchimia poſſit metalla in aurum transformare? *Reſp.* Tres eſſe Doctorum ſententias. Prima eſt, non poſſe per Alchimiam verum aurum produci. Toſtat. *in Exod. cap.* 7. *quæſt.* 10. Secunda eſt, poſſe quidem gigni aurum quaſi verum, quod tamen vendi non liceat, aut adhiberi pro vero. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 77. *art.* 2. *ad* 1. Tertia eſt, per Alchimiam poſſe fieri aurum perfectius, & purius, quam quod gignitur in viſceribus terræ; & hanc tenent omnes Chymici, quos refert Delrius *d. lib.* 1. *cap.* 5. *quæſt.* 1. *ſect.* 2. ubi quartam addit ſententiam, dicens: dubium omninò eſſe, an per Alchimiam aurum verum fieri poſſit.

4. *Quær.* An Alchimia ſit licita? *Reſp.* Aut loquimur in foro fori? & in hoc de Jure civili non reperitur prohibita; ſed de Jure Canonico prohibita reperitur in *Extravagan. Jo:* 22. *Spondent. de Crimine falſi in comm.* quamvis Delrius *dict. lib.* 1. *cap.* 5. *quæſt.* 4. dicat Canonem illum non eſſe in obſervantia. Aut loquimur in foro conſcientiæ, & in hoc dicendum eſt, licitam eſſe ſervatis quatuor conditionibus, videlicet: *Finis*, *Modi*, *Temporis*, & *Perſonæ*. Conditio *Finis* eſt, ut Alchimia exerceatur non ex lucro, aut avaritia, vel ut in medicamentis utatur, quia aurum illud non habet veras proprietates auri; ſed ex animi recreatione, vel ut illud adhibeat in ſua ſuppellectili, vel in anulis aut catenis. Conditio *Modi* eſt, ut abſit omninò pactum, ſeu auxilium diaboli expreſſum, vel tacitum. *Temporis*, ut non nimium tempus in hanc artem exercendam inſummatur, ſed tantùm, quantum honeſto otio licet dare. *Perſonæ* conditio eſt, ut hæc non ſit egena, & pauper; ſed ditiſſima, & locuples, quales ſunt Principes; ut diſertè ſcribit Delrius *dict. quæſt.* 4. ubi notat, Angliæ extare legem vetantem ſub pœna capitis, ne quis exerceat Alchimiam abſque licentia Regis, quam legem expediret ubique promulgari: Supradictas conditiones videtur approbare etiam Theſaur. *de Pœn. Eccl. par.* 2. *Verb. falſum cap.* 2. Vide Chaſſanæum *in Catal. Gloriæ Mundi par.* 11. *Conſid.* 40. ubi de Alchimia, & Alchimiſtis tractat.

CA-

CAPUT XXIII.

De Divinatione.

1. **Q**Uær. Quid ſit *Divinatio ? Reſp.* Eſt inordinata prædictio earum rerum, quæ naturaliter ſciri nequeunt, per media non conſtituta à Divina providentia. Tamb. *in Decal. lib.* 2. *cap.* 6. §. 1. *num.* 9. Maſtrius *diſp.* 11. *num.* 28.

2. *Quær.* Quæ, & quot ſint media illicita divinandi occulta, ſeu futura ? *Reſp.* Ea eſſe plura, ſed recipere nomen à modo, quo divinans utitur; & ideò vel eſt *Aſtrologia* cum recurrit ad motus Stellarum: vel *Auruſpicium* ad volatus avium: vel *Sortilegium*, cum ad jactum ſortium: vel *Necromantia*, cum ad oſſa, vel cadavera mortuorum: vel *Hidromantia*, cum utitur aqua: vel *Geomantia*, cum adhibet Terram: vel *Acromantia*, ſi aerem: aut *Pyromantiam*, ſi ignem. Tamburin. *dict.* §. 1. *num.* 9. & Maſtrius *eadem diſp.* 11. *num.* 28.

3. *Quær.* Quæ circumſtantiæ ſint perquirendæ à Confeſſario, dum audit antedictas ſpecies divinationum? *Reſp.* Duæ, videlicèt, an divinans fecerit pactum expreſſum cum Dæmone? & ad quem finem uſus ſit divinatione? quia ſi exempli gratia ad malum finem egerit, puta ad puellam ſubornandam, reus erit etiam incontinentiæ. Tambur. *d.* §. 1. *num.* 10. & 11. Maſtrius *ibid. num.* 28.

4. *Quær.* Quale peccatum ſit *Divinatio ? Reſp.* Eſſe peccatum mortale graviſſimum, ſi fiat cum expreſſo pacto Dæmonis. At ſi ex tacito tantùm, poteſt eſſe veniale, quando fit ex ignorantia, vel joci cauſa, & animo non credendi. Tambur. *d.* §. 1. *num.* 12.

5. *Quær.* An licitum Aſtrologis ex obſervatione ſyderum, & planetarum prædicere futura ? *Reſp.* Licitum eſſe in generali prædicere ea, quæ pertinent ad ſanitatem, mutationem temporum, ubertatem, ſterilitatem, & inclinationes hominum. At in particulari non licet aſſerere, id, vel id eſſe venturum; quia hoc ſoli Deo cognitum eſt, & cui voluerit Deus revelare; & ideò vetitum eſt Aſtrologis prædictiones de rebus particularibus futuris facere per Conſtitutionem Sixti Quinti. Tamburin. *d. lib.* 2. *in Dec. cap.* 6. §. 1. *num.* 13 & 14. & *ſeq.* Maſtrius *ead. diſp.* 11. *num.* 28. & 29. Noviſſimè Gobat *in libello de Superſtitione num.* 912.

6. *Quær.* An peccet ille, qui habuit ſui natalis figuram ab Aſtrologo, vel prædictionem aliquam, & ſecundùm illam ſe regit, vel ad effugienda pericula ſuppoſita, vel conſequenda lucra, aut dignitates ? *Reſp.* Si id agat cum infallibili credulitate, peccabit mortaliter: at ſi cum incertitudine, & tali quali ſpe, vel timore, erit culpa venialis. Tamb. *d.* §. 1. *n.* 20. Et ad cognoſcendum quàm vana ſit ars Aſtrologorum, ridiculum, ſed efficax eſt, quod legitur in Vita F. Pauli Veneti, ſuo ſcilicèt tempore in Palatio Ducis Mantuæ cum quadam nocte equa peperiſſet mulum, Princeps ille, recreationis cauſa, fecit ſignare conſtellationem Stellarum, & deinde pluribus ab Aſtrologis quæſivit horoſcopum, & nativitatem unius baſtardi, in Palatio Principis ſub ea conſtellatione nati; & ferè omnes impropria reſponſa dederunt, quia alii prædicebant, natum illum futurum eſſe Cardinalem, alii magnum Ducem exercituum, alii felicem in nuptiis; & ſic apparet, vaniſſimam eſſe artem Aſtrologorum, ut ex profeſſo ſcribit P. Joannes Baptiſta Noceetus Soc. Jeſu in ſuo libello *de Aſtronomia Optima, Indifferenti, & Peſſima*; impreſſo Pariſiis anno 1663.

CAPUT XXIV.

De Vana obſervantia.

1. **Q**Uær. Quid ſit *Vana obſervantia? Reſp.* Eſſe illam ſuperſtitionem, qua mediis inutilibus, & à Divina Providentia nequaquàm inſtitutis procurantur ſanitates, divitiæ, & ſimilia. Valen. 2. 2. *lib* 16. *quæſt.* 13. Tolet. *lib.* 14. *cap.* 15. & Maſtrius *in Theol. Moral. diſp.* 11. *num.* 30.

2. *Quær.* Quænam ſit differentia inter Vanam obſervantiam, & Divinationem? *Reſp.* Quod Divinatio refertur ad aliquid cogno-

cognoſcendum; ſed vana obſervantia ad aliquid obtinendum. Tambur. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 23. Maſtrius *ibid. num.* 30.

3. *Quær.* Quale peccatum ſit vana obſervantia? *Reſp.* Eſſe mortale graviſſimum, quando fit cum expreſſa Dæmonis invocatione. Eſt pariter mortale, quando fuerit cum invocatione tacita, niſi excuſet vel ignorantia, vel jocus, vel animus non credendi, vel raritas, & parvitas materiæ. Tambur. *d.* §. 1. *num.* 24. 25. 26. & meliùs *num.* 49. Idem Maſtrius *num.* 30. & 31.

4. *Quær.* Quando cenſenda ſit tacita Dæmonis invocatio? *Reſp.* Quando adſunt verba non ſignificantia, vel figuræ inutiles, vel conditiones vanæ, aut certæ promiſſiones. Tamburin. *ibid.* & Carena *de S. Inquiſit. part.* 2. *tit.* 12. *num.* 302.

5. *Quær.* Quænam eſſe ſoleant Vanæ obſervantiæ apud vulgum frequentiores? *Reſp.* Nolle opus incipere uno die potiùs, quàm alio. Die Veneris nolle ungues præſcindere. In Sabbato non nere. Servare ova excluſa die Paraſceves. In nocte Sancti Joannis Baptiſtæ herbas colligere, vel primam vocem, vel primum hominem advenientem attendere, ut maritus cognoſcatur. Icteritiam ſanare adhibito filo textoris. Morbos ex repentina Verborum Sacrorum prolatione fugare. Nolle inter treſdecim convitatos ad menſam ſedere. Gladium percuſſoris medicamentis fovere, & abſentem vulneratum ſanare; ac filum à quo pendeat lapillus, vel anulus inter pollicem, & indicem intra Vas aliquod ſuſpenſum tenere; & illum ictus horarum ſonantem audire; de quibus & aliis Tamburin. *d.* §. 1. *à num.* 33. *& ſeqq.* & *num.* 79. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6.

6. *Quær.* Quomodo, & quando Vana obſervantia in præfatis, & conſimilibus operibus cenſenda ſit prohibita, & mortalis? *Reſp.* Tres caſus eſſe diſtinguendos; Primò, ſi ſola Sacra adhibeantur. Secundò ſi ſola non Sacra. Tertiò ſi Sacra, & non Sacra ſimul. In primo caſu, ſi ſola Sacra adhibeantur ex mera devotione, & fiducia in Deum, non eſt peccatum, imò eſt opus pium, quia in Deo debemus ſperare. Si verò certus, & infallibilis eventus expectetur, eſt Vana obſervantia, & ſuperſtitio; & quidem mortalis, quia præter Sacramenta, & Sacramentalia nihil eſt ex Sacra Scriptura, quod infallibilem habeat eventum. Suarez *tom.* 1. *De Relig. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 27. Tamb. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 2. §. 1. *num.* 46. ubi tenet, mortale, & ſuperſtitioſum eſſe jejunium cum Communione factum in feſto S. Stephani, ad hoc ut nunquam gladio poſſint interfici, quia talis eventus infallibiliter non eſt expectandus; ſecùs verò ſi jejunium fiat ad obtinendam protectionem Sancti Stephani. Sic adhibere verſus Pſalmorum vel ad mutos reddendos canes, vel ad morbos ſanandos infallibiliter, ſuperſtitioſum eſt; non ita ſi ex ſpe auxilii Divini. Prout etiam mortale erit, adhibere res ſacras, etiam ſine credulitate certi eventus, at ad res vanas, leves, & inutiles, quia magna eſt irreverentia, & offenſa Dei. Idem ex Aſteſano depromit Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 30. & 31.

In ſecundo caſu, ſi res prophana tantùm adhibeatur, quæ non habet vires ad effectum quæſitum obtinendum, cenſetur mortale, quia operatio procederet ex operatione Dæmonis, & ex ejus invocatione vel expreſſa, vel tacita; erit tamen veniale tantùm, ſi parvitas materiæ, vel ignorantia excuſet. Porrò ſi in re vis naturalis inſit ad effectum illum producendum, nulla erit culpa, dummodo verba, vel circumſtantiæ vanæ tanquam neceſſariæ non apponantur. Tambur. *d.* §. 1. *à n.* 51. & *ſeqq*

In tertio caſu, quando res Sacræ, & non Sacræ ſimul adhibentur (non quidem Euchariſtia, vel Oleum Sacrum quia eſſet maximum Sacrilegium) ſed vel ſal benedictum, aut aqua, aut incenſum; in hoc caſu, ſi res habeat vim naturalem producendi effectum quæſitum, & verba, ſeu benedictiones adjungantur ad Dei opem magis implorandam, nullum eſt peccatum; ſecùs autem ſi tales vires res adhibita naturaliter non habeat, & verba quis proferat non ex devotione, ſed ex præſumptione certi eventus.

Tam-

Tambur. *ubi ante à num.* 57. *& ſeqq.* & Maſtrius *num.* 31.

7. *Quær.* Quando dubium naſcitur, an actio ſit ſuperſtitioſa, vel ne? quomodo cognoſci poteſt ipſa veritas? *Reſp.* Sequentes Regulas obſervandas eſſe. Prima eſt, quando in re nulla miſcetur ſuperſtitio verborum, aut circumſtantiarum, & ſortitur effectus, tenendum eſt, illum procedere occulta virtute naturæ. Secunda eſt, ſi effectus ſuperat omnem vim naturæ, ut eſt revelatio ſecretorum cordis, reſuſcitatio mortui, repentina ſanitas in morbis radicatis, dicendum eſt, eſſe operationem ſuperſtitioſam, niſi petita ſit à Deo, vel à Sanctis ſuis. Tertia ſi Viri docti, & pii laudent opus, poteſt fieri, ſecùs ſi deteſtentur. Et quarta eſt, ſi rei virtutem naturalem habenti addatur verbum, vel circumſtantia Superſtitioſa, eſt ab ea abſtinendum. Sanchez *in Decal. lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 44. Tamb. *d.* §. 1. *à num.* 63. *& ſeqq.* & Gobat *in Opuſcul. de Superſtitione num.* 926.

8. *Quær.* An eveniente aliquo effectu miraculoſo ex re, vel verbis devotis, ſit tribuendus Deo, vel Dæmoni? *Reſp.* Si ex oratione, & prece tantùm ob fiduciam in Deum proveniat, erit Deo tribuendus, at ſi aliqua ſuperſtitio quomodolibet juncta ſit, certuſque effectus, & infallibilis expectetur, referendus eſt ad pactum vel tacitum, vel expreſſum cum dæmone. Tambur. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 1. *num.* 68. *& ſeqq.* Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 30. *&* 31.

9. *Quær.* An licitum ſit uti re dubia ob magnam neceſſitatem, quando penſatis omnibus ſciri non poteſt, utrùm effectus ſit à Deo vel à Dæmone? *Reſp.* Licitum eſſe, ſed cum proteſtatione non utendi, quatenus ſit à Dæmone. Leſſius *lib.* 2. *c.* 44. *num.* 46.

CAPUT XXV.

De Maleficio.

1. QUær. Quid ſit *Maleficium*? *Reſp.* Eſt vis, ac poteſtas nocendi aliis ex pacto expreſſo, vel tacito cum Dæmone. Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 2. *num.* 1. Maſtrius *diſt. diſp.* 11. *num.* 32.

2. *Quær.* Quotuplex ſit *Maleficium*? *Reſp.* Quamvis DD. plures diviſiones aſſignent; illa tamen communior, & principalior eſt, quod ſit duplex, *Amatorium* ſcilicet, & *Veneficum*, ſeu *Hoſtile*. Primum eſt, quod ad captandas delectationes carnales intentatur. Alterum quod ad proximum damnificandum. Tambur. *ubi ſuprà*. Martin. Delrius *Diſquiſit. Magicar. lib.* 3. *quæſt.* 1. & Maſtrius *d. num.* 32.

3. *Quær.* Quot, & quibus modis fiat Maleficium amatorium? *Reſp.* Duobus modis, videlicet vel in corpore per cibum, aut potum; aut extra corpus per unctionem membrorum, vel appoſitionem rerum in cubiculis, lectis, vel veſtibus. Delr. *d. lib.* 3. *q.* 3. ubi advertit, quod ſæpè ſæpiùs adhibent Lamiæ, Sagæ, & Malefici res Sacras, & etiam (quod horrendum eſt) Sacroſanctam Euchariſtiam.

4. *Quær.* An Maleficia amatoria vim habeant ad cogendos homines, ut perſonas ament etiam inviti? *Reſp.* Negativè, ſi de omnimoda voluntatis coactiones loquamur. Tantummodò poſſunt perturbare imaginationem, conditare humores, & corpus æſtro quodam libidinis vexare, ut accedente perſona, ob quam factum eſt maleficium, poſſit feliciùs ipſe maleficiatus ad carnalem copulam devenire. Delrius *d. lib.* 3. *quæſt.* 3. *ſect.* 2. & facit Tex. *in l. Eorum. C. de Malefic.* Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 32.

5. *Quær.* Quot, & quibus modis fiat Maleficium *Veneficum*, ſeu *Hoſtile*? *Reſp.* Fieri pluribus modis, & ex eis varia nomina accipere. Ideò primum dicitur Maleficium *Somnificum*; & eſt illud, quo utuntur Malefici ad incutiendum tale ſomnum in illis de domo, ut commodè poſſint vel furari, vel filiolos opprimere, prout pluribus exemplis probat Delrius *d. lib.* 3. *quæſt.* 2.

Secundum dicitur *Faſcinatio*; quæ eſt triplex, vulgaris, ſeu Poetica, Philoſophica, & Magica. Prima provenit ex fixa quadam opinione alicujus, qui non videtur ex ea poſſe recedere; Secunda eſt, quam aliqui cauſant intuitu oculorum recipro-

ciproco. Tertia, quæ ex operatione Dæmonis proficiſcitur. Delrius *d. lib. 3. q. 4. ſect. 1.*

Tertium dicitur *Veneficium*, quod à Sagis, & Strigis ope Dæmonis variis modis fit in damnum proximorum; videlicet, vel per unguenta, ad quorum tactum, homines intereunt, vel per aereas tempeſtates provocatas; vel per pulverem in potu, vel cibo immixtum; vel inhalationem, vel ſufflationem in ore, undè venenum ad cor ſtatim deſcendit; vel per chirothecas, aut globulos odorem ſpirantes, de quibus omnibus exempla plura refert Martin. Delrius *d. lib. 3. cap. 4. ſect. 2.* ubi in fine notat, in prædictis Veneficiis opem Dæmonis ſemper inſtare, quia ſola naturali virtute eſſe non poteſt, ut venena ipſa ſic potenter agant in corpora humana.

Quartum eſt Maleficium *Devovendi*, per quod Dæmones ingrediuntur corpora hominum, ad illos vexandos; circa quod, & de modo habitandi Dæmonem in corporibus, & operandi in eis, & de mediis, quibus malefici utuntur, ad intrudendos Dæmones in ipſis corporibus, diſertè agit idem Delrius *d. cap. 4. ſect. 7.* per totam; ſubdens, quod ſæpè Dæmones ingrediuntur corpora humana vel ob aliquod grave peccatum obſeſſi, vel ob parentum imprecationes.

Quintum eſt Maleficium *Ligaminis*, quo ſponſi fiunt inhabiles ad copulam carnalem, & ad conſumandum Matrimonium, de quo extat integer titulus *de Frigid. & Maleficiatis*, & fit pluribus modis, videlicet *Primò* quando ex maleficio conjuges inter ſe redduntur, odioſi. *Secundò*, quando inter corpora conjugum ponitur impedimentum, itaut nequeant ad ſe appropinquare. *Tertiò*, quando ſpiritus vitales prohibentur tranſire ad membra generationis *Quartò*, quando ſemen prolificum exſiccatur, & ſubtrahitur. *Quintò*, quando Virga virilis fit flaccida, adeò ut nunquam ſponſus eam poſſit erigere: *Sextò*, quando Viri genitale vel retractatur, vel abſcondetur, vel adimitur. *Septimò*, quando vas muliebre vel coarctatur, vel penitùs obſcuratur. De quibus omnibus plenè agit Delrius *d. lib. 3. cap. 4. ſect. 8.* Theologi de Matrimonio quoad Impotentiam. Et ex Medicis Zacchias *in QQ. Medicolegali lib. 9. tit. 3. q. 2.* ubi à *num. 22.* docet ſigna, ad cognoſcendum an Conjux ſit frigidus, vel potiùs ſit maleficiatus.

Sextum eſt Maleficium *Odii*, cum maleficæ ſuis præſtigiis faciunt, ut conjuges ſe odio habeant, & ſimul non poſſint ampliùs habitare; quod quidem per potiones, vel cibos, aut alia ſigna patrant malefici, ſed Dæmone operante præviis imaginibus in phantaſia aptis odium movere; cum cauſis amaritudinis, ex quibus homo irritatur, & excandeſcit.

Septimum dicitur Maleficium *Oblivionis*, quo conjux obliviſcitur proprium conjugem, & filios, & ad veneficam, vel aliam adulteram accedit; ut exemplis demonſtrat Delrius *ubi ſuprà ſect. 9.*

Octavum denique appellatur Maleficium *Incendiarium*, quo malefici domos, fruges, ac humana corpora igne conſummunt, ut videre eſt apud eundem Delrium *ibid. ſect. 10.*

6. *Quær.* Quibus perſonis præcipuè Malefici valeant nocere? *Reſp.* Illis valent nocere, quibus Dei permiſſione non impediuntur, nam ut diabolus in porcos intraret, veniam à Chriſto Domino petiit; & Jobum non potuit affligere, niſi ex Dei permiſſione. Cæterùm præcipuè malefici videntur ſævire in infantulos, maximè non baptizatos, vel ex eorum odio in parentes, vel ex nimia impietate, ut eorum ſanguinem ſugant, vel corda comedant; ad patientiam in tormentis conſequendam, adeòut nunquàm crimina confiteantur. Martin. Delrius *d. lib. 3. quæſt. 5. num. 1. & 2.*

7. *Quær.* Quare Deus permittat infantulos à maleficis vexari, & occidi, præcipuè ante baptiſmum cum perpetua privatione æternæ felicitatis? *Reſp.* Si ſunt baptizati, hoc à Deo permitti, vel in pœnam parentum, vel ad eorum probationem, vel ut à peccatis præſervati cœlum conſcendant. S. Auguſt. *lib. 21. de Civit. Dei cap. 14.* Vel ſi baptizati non ſunt,

ſunt, ne propter actualia peccata, quæ viventes commiſiſſent, graviorem ſibi acquirerent damnationem. Delrius *d. lib. 3. quæſt. 5. num. 2.*

8. *Quær.* An malefici valeant etiam Judicibus, & juſtitiæ miniſtris nocere? *Reſp.* Experientiam docere, quod vel rarò, vel nunquam maleficia contra Judices, & Juſtitiæ miniſtros virtutem habeant; hoc autem præcipuè procedit ex Dei permiſſione, ut tandem ſceleſtiſſimi homines pœnas luant. Et licèt aliquando Malefici potuerint Judices offendere, id evenerit, in pœnam vel avaritiæ, vel injuſtitiæ eorum Judicum; nam qui cum pietate, zelo, & juſtitia judicant, non ſunt expoſiti, ex Dei defenſione, his maleficiis. Delrius *d. q. 5. num. 3.*

9. *Quær.* Cur Deus permittat, maleficos rebus ſacris abuti? *Reſp.* Præcipuam cauſam eſſe irreverentiam ipſorum Sacerdotum, vaſa Domini, non eo in honore, quo oportet, habentium; nec ſeipſos caſtos, & puros à labe peccatorum exhibentium, *ut Iſa. 1. num.* 13. dolet Dominus, & demonſtrat Delrius *d. lib. 3. quæſt. 6.*

10. *Quær.* Cur per maleficia ſic Deus permittat Dæmonem graſſari? *Reſp.* Ob duas præcipuas cauſas, ſcilicèt ob gloriam Dei, & ob hominum utilitatem. Gloria Dei reſultat ex multiplici ejus Clementia, Sapientia, & Suavitate, dum ſæpè recipit ad pœnitentiam eos, qui ſe pactis conventis, & data ſyngrapha Dæmoni manciparunt; dumque ſæpè Dæmonem ſuperbiæ patrem facit, ut imbecilles homulli ſuperent, & effugere obligent; & dum ſuam Juſtitiam etiam in hoc mundo exercet delicta hominum puniendo. Utilitas verò hominum reſultat, quia ipſi exercentur in patientia, recurrunt ad Sacramenta; omnes virtutes amplectuntur, fides noſtra roboratur, Athei, & Infideles confunduntur; dum tot, & tantis modis videntur Dæmones, & eorum artes per Catholicos deſtrui, & fugari, quod facere non valent Hæretici, & Sectarii Novatores. Delrius *dict. lib. 3. quæſt. 7. ſect. 1.*

11. *Quær.* An ſint aliæ cauſæ, ob quas Deus permittat homines à Diabolo offendi per maleficia? *Reſp.* In cauſa eſſe peccata, & peſſimos mores, præcipuè blaſphemias, luxurias, contemptus rerum Sacrarum, immiſericordiam in pauperes, & imprecationes, de quibus, & aliis exempla plurima refert Delrius *dict. quæſt. 7. ſect. 2.* Et ego *de Sacrif. Miſſæ Dec. 42. num.* 81.

12. *Quær.* Cum poſſit Diabolus de per ſe nocere hominibus, cur malit uti opera maleficiorum? *Reſp.* Ob duas cauſas. Una eſt, quia putat majorem injuriam inferre Deo, cum pervertit creaturas ſuas baptiſmate ablutas. Altera, quia plura poteſt mediantibus hominibus, quæ non poſſet à ſemetipſo; ut rebus Sacris abuti, hæreſes diſſeminare, errores docere, & ſimilia facere, ut probat Martin. Delrius *d. lib. 3. q. 8.*

13. *Quær.* Quæ, & quot obſervare debeat Confeſſarius, quando audit Confeſſionem *Malefici? Reſp.* Duo potiſſimùm. Unum, an fecerit pactum expreſſum cum Dæmone, & habuerit commercium actuale cum illo? qu a hoc eſt peccatum exprimendum manifeſtè. Tambur. *de Confeſſ. lib. 2. cap. 2. §. 5. & lib. 2. in Decalog. cap. 6. §. 1. num.* 10. Et multò magis ſi maleficus commiſiſſet cum Dæmone Idololatriam, fornicationem, vel in hæreſim incidiſſet. Tambur. *d. cap. 6. §. 2. num. 2.* Alterum, an Maleficus alicui intulerit damnum, nam tenebitur ad reſtitutionem. Tamb. *ibid. num.* 2. & Maſtrius *d. diſp. 11. num.* 32. Et Ego de Pœnitentia *deciſ. 27. num.* 4.

14. *Quær.* An liceat uti opera Malefici ad Maleficium diſſolvendum? *Reſp.* Si Maleficus id agere debeat faciendo novum Maleficium, non licere. Si verò tollendo tantùm ſignum maleficii, vel illud deſtruendo, in hoc caſu licere; quia hoc non eſt peccatum. Tambur. *d. §. 2. num. 4. & 5.* & Gobat *d. Opuſcul. de Superſtitione à num.* 941. *& ſeqq.* ubi curioſos caſus recenſet.

15. *Quær.* An quando aliquis ſcit, poſſe Maleficum diſſolvere maleficium tàm ſine novo maleficio, quàm faciendo novum Maleficium, ſed dubitat, quonam

G modo

modo ſit Maleficus uſurus; poſſit abſolutè petere, ut ſolvat? *Reſp.* Eſſe probabile quod poſſit petere; quia Maleficus valet ſatisfacere petitioni abſque peccato. Quod ſi cum peccato velit ſatisfacere, eſt imputandum illi, non autem petenti. Sanchez *in Dec. cap.* 41. *n.* 13. *lib.* 2. *& de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 95. *num.* 12. Tambur. *diſt.* §. 2. *num.* 7. Sed his non conſentit Gobat *de Superſtit. num.* 944. quia nulli eſt danda occaſio peccandi.

16. *Quær.* An quando Maleficus expreſsè proteſtatur velle diſſolvere maleficium, ſed cum ſuperſtitionibus, vel novo maleficio, poſſit, qui eget diſſolutione, id permittere? *Reſp.* Negativè, quia aliud eſt neſcire, quid Maleficus faciat; & aliud videre, & gratam habere operationem malam. Tambur. *d.* §. 2. *num.* 8. Gobat *ubi ſupra num.* 943.

17. *Quær.* An qui dubitat, utrùm Maleficus poſſit abſque novo maleficio maleficium diſſolvere, poſſit ab eo petere diſſolutionem? *Reſp.* Affirmativè, quando habet aliquam rationem probabilem credendi, quod poſſit diſſolvere abſque novo maleficio. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 44. *n.* 46. & Tamb. *d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 6. §. 2. *num.* 10.

18. *Quær.* Quomodo dicatur licitum eſſe petere diſſolutionem maleficii à Malefico, cum à Scriptura Sacra prohibitum ſit adire, & conſulere hoc genus perſonarum? *Reſp.* Ideò eſſe licitum, quia petens non conſulit eos tanquam maleficos, ſed tanquam doctos, & ſcientes tollere maleficia licitis modis. Hinc licèt quis à Dæmone didiciſſet artem bonam, vel medicinam naturalem, non peccaret, illam alios docendo, vel adhibendo. Tamburin *d. lib.* 2. *cap.* 6. §. 2. *num.* 11. *in Dec.* ubi narrat fabellam de ruſtico, qui cum audiſſet promiſſum factum per Dæmonem cuidam avaro, quod theſaurus ibi infoſſus à nemine auferreretur, niſi comediſſet pultem, & hilariter bibiſſet; abiit ruſticus, pultem portavit, manducavit, & bibit, ac theſaurum reperiit, & abſtulit; quod, ait Tamburinus, abſque peccato fecit, quia edere, & bibere non eſt res mala. Utrùm autem poſſet retinere? pendet à quæſtione illa, utrùm Theſaurus, cujus dominus cognoſcitur, poſſit eſſe inventoris? de qua Diana *tom.* 6. *tractat.* 6. *reſol.* 17. ubi videtur tenere opinionem negativam.

19. *Quær.* Ad quem effectum ſoleant Judices radere pilos maleficis torquendis, & eos lavare? *Reſp.* Ut auferantur ſigna, & pacta, ſi quæ habent cum Dæmone, abſcondita in pilis, vel in corpore; quorum vigore non ſentiant vim tormentorum. Tambur. *d. cap.* 6. §. 2. *num.* 13.

20. *Quær.* An licitum ſit ſignum illud adhibere, quo adhibito promiſerat Diabolus diſſolutionem maleficii? *Reſp.* Eſſe licitum, quando ſignum adhibendum ſit res bona, vel indifferens, & cum expreſſa intentione non obediendi Dæmoni, ſed procurandi ſanitatem, & diſſolutionem maleficii. Tamburin. *d.* §. 2. *num.* 13.

21. *Quær.* Quæ pœnæ ſint de Jure inflictæ contra Maleficos? *Reſp.* In foro exteriori eſſe inflictam pœnam mortis, vel alias pœnas corporales juxta qualitatem maleficiorum, de quibus Farinac. *in tractatu de Hæreſi per totum*. Laurentius Prior *in praxi Criminali Veneta Verb. Sortilegio pag.* 124. & Gobat *in d. Opuſc. de Superſtitione num.* 1039. *& ſeqq.* In foro autem interiori, ſi malefici inciderint in hæreſim, ligati ſunt excommunicatione reſervata Papæ per Bullam in Cœna Domini. Quod ſi hæreſim non contraxerint, poſſunt à quolibet Confeſſario abſolvi, quamvis Dæmonem adoraverint, & cum eo commercium habuerint; dummodo Epiſcopus ſibi hæc peccata ſpecialiter non reſervaverit, ut aliis citatis probat Tamburin. *d. lib.* 2. *in Decalog. cap.* 6. §. 2. *num.* 14. *&* 15. & Theſaur. *de Pœnis Eccleſiaſticis par.* 2 *Verb. Superſtitio cap.* 1. *à n.* 1. *uſque ad num.* 4.

22. *Quær.* An ſit aliqua Cenſura lata in eos, qui vacant ſtudiis Magiæ, & Maleficiorum? *Reſp.* Eſſe excommunicationem latam à Sixto Quinto in Bulla 17. *Cœli, & Terræ*, De qua *Quaranta Verbo Libri*, contra eos, qui ſcienter legunt, vel retinent libros, ſcripta, vel tracta-

tractatus de Divinationibus, aut Magicis artibus; ſed hæc Cenſura nulli eſt reſervata: niſi legens, aut retinens crederet, eſſe vera, quæ docentur circa coactionem arbitrii humani, vel ſecreta cordium, quia in hoc caſu eſt error hæreticalis, & ſic intrat excommunicatio, Bullæ Cœnæ Domini, Papæ reſervata. Theſaur. *dict. par.* 2. *Verb. Superſtitio cap.* 1. *num.* 4 *Verſ. Secundus eſt*.

23. *Quær.* An ſit aliqua pœna contra inquirentes de vita, & morte viventis Pontificis per Aruſpices, Ariolos, vel Vaticinatores? *Reſp.* Eſſe latam excommunicationem per Bullam Urbani Papæ Octavi. *Inſcrutabilis* editam 1631. *Kal. Aprilis*, quæ extenditur etiam circa inquirentes de vita, & morte Conſanguineorum Papæ uſque ad tertium gradum. Et comprehendit etiam habentes, ſeu retinentes præfata judicia, & vaticinia. Porrò contra inquirentes eſt reſervata Pontifici abſolutio, contra verò legentes, vel tenentes non eſt reſervata. Theſaur. *d. Verb. Superſtitio cap.* 1. *num.* 4. *Verſ. Tertius caſus eſt*. Et nos de Pœnitentia *deciſ.* 48. *num.* 11. *Verſ. Quarto*.

24. *Quær.* An Malefici, Vaticinatores, Superſtitioſi, & ſimiles ſint irregulares? *Reſp.* Affirmativè poſt ſententiam condemnatoriam, quia fiunt infames, & ſic irregulares. Borgaſ. *de Irregular. par.* 6. *tit. de Sortileg. num.* 7. & 8. Theſaur. *ubi ſupra num.* 5. Secùs autem ante ſententiam condemnatoriam. Sanch. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 38. *num.* 9. Niſi crimen eſſet omninò notorium, quo caſu multi cenſent, quod inducat irregularitatem. Sayr. *lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 2. quamvis diſſentiant Garzias *par.* 7. *cap.* 8. *num.* 66. & *par.* 11. *cap.* 3. *num.* 113. & 117. Layman. *de Irreg. cap.* 4. §. *Dico* 3.

CAPUT XXVI.

De Sacrilegio in genere.

1. QUær. Quid ſit *Sacrilegium? Reſp.* Sacrilegium eſſe rei Sacræ violationem. S. Thom. 2. 2. *q.* 99. *art.* 1.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Sacrilegium? *Reſp.* Eſt triplex, quia res Sacræ ſunt in triplici differentia, videlicet, Perſonæ, Locus, & Bona, & ideò qui confitetur commiſiſſe Sacrilegium debet exprimere, an commiſerit illud in perſonam, vel in locum, vel in bona Deo dedicata. Tambur. *in Methodo exped. Confeſs. lib.* 2. *c.* 1. §. 9. *num.* 59. & *in Decal. lib.* 2. *cap.* 6. §. 3. *num.* 1.

CAPUT XXVII.

De Sacrilegio in Perſonas Sacras.

1. QUær. Quot modis committatur Sacrilegium in perſonas Sacras? *Reſp.* Tribus modis. Primò per violentam manum injectionem. Secundò per uſurpatam Juriſdictionem, trahendo perſonas Eccleſiaſticas ad forum Sæculare, & iiſdem vectigalia imponendo. Tertiò per actiones Venereas; ut paſſim apud DD. & docet Tamb. *d. lib.* 2. *cap.* 6. §. 3. *num.* 2.

2. *Quær.* Quænam ſit pœna in eos, qui manus violentas iniiciunt in perſonas Sacras? *Reſp.* Latam eſſe excommunicationem per *cap. Si quis ſuadente diabolo* 17. *quæſt.* 4. quæ eſt Summo Pontifici reſervata. Barboſ. *in d. cap. Si quis*, & Theſaurus *de Pœnis Eccleſ. par.* 2. *Verbo Injuria cap.* 2. *num.* 1.

3. *Quær.* Appellatione Clerici, quæ perſonæ intelligantur circa dictam cenſuram? *Reſp.* Intelligi omnes perſonas Deo dicatas ſivè per votum ſolemne, ut ſunt Regulares utriuſque ſexus, ſivè per ordines majores, & minores, imò per ſolam primam Tonſuram. Barboſ. *ubi ſupra n.* 9. & Sayr. *lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 4.

4. *Quær.* An Clerici conjugati gaudeant Canonis Privilegio? *Reſp.* Affirmativè, ſi cum Unica, & Virgine contraxerint. *cap. unico. De Cleric. conjug. in* 6. Antonell. *de Regimine Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 3.

5. *Quær.* An eodem privilegio gaudeant Clerici excommunicati, vel irregulares? *Reſp.* Affirmativè, ac etiam degradati verbaliter, ſecùs autem ſi realiter, quia tunc privantur omni privilegio.

Digitized by Google

cap. Degradatio. De Pœnis in 6. Antonell. *d. cap.* 1. *num.* 4.

6. *Quær.* An incurrat excommunicationem, qui percutit Clericum, vel Monachum defunctum? *Reſp.* Affirmativè. Theſaurus *dict. Verbo Injuria cap.* 2. *Verſ. Amplia ſecundò*, ubi DD. allegat, à quibus diſſentit Henriquez *lib.* 14. *cap.* 3. *num.* 8.

7. *Quær.* An incurrat Cenſuram Clericus, qui percutit ſe ipſum? *Reſp.* Affirmativè, ſi hoc faciat ex ira, & indignatione; ſecùs ſi ſpiritu mortificationis, & pœnitentiæ. Clarus §. *fin. quæſt.* 77. *num.* 3. Theſaur. *ibid. ampliat.* 3. ubi tamen citat plures DD. contrarium tenentes.

8. *Quær.* An dicta Cenſura comprehendat alios, præter percuſſores? *Reſp.* Eam extendi ad mandantem, conſulentem, incitantem, conſentientem, non impedientem, & etiam contra ratam habentes percuſſionem eorum nomine factam. *cap. Quantæ. cap. Mulieres.* §. *ult. de Sent. excommunicat. cap. Cum quis. eod. in* 6. Theſaur. *ubi ſupra Ampl.* 4.

9. *Quær.* Quænam ſint aliæ perſonæ gaudentes dicto Privilegio Canonis? *Reſp.* Monachi quamvis bigami, vel Clerici in Sacris ordinibus, Equites tria Vota emittentes in religione à Sede Apoſtolica approbata. Item Novitii non ſolùm Religionem, ſed etiam Militiarum, Tertiarii, qui collegialiter vivunt; famuli ſervientes vel Monialibus, vel alicui Congregationi Presbyterorum canonicè inſtitutæ, ſi habitum Clericalem, vel Religioſum portent. Oblati, qui ſe, & bona ſua tradiderunt Religioni; Et Eremitæ, qui de licentia Epiſcopi in Eremitorio, vel loco ſacro vivunt, & ſerviunt; de quibus omnibus Antonellus *d. lib.* 4. *cap.* 1. *per totum*.

10. *Quær.* An Clericus in minoribus, ſi ſine veſte Clericali, & tonſura incedat, gaudeat Canonis privilegio? *Reſp.* Enim non gaudere, quandò monitus ad reaſſumendas Veſtes, non reaſſumit, vel enormitatibus ſe immiſcet. Antonellus *dict. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 1. & 2. ubi notat, tunc ſe immiſcere enormitatibus, quando talia delicta committit, ex quibus efficiatur infamis.

11. *Quær.* An Percuſſor Clerici ſit vitandus antequam declaretur excommunicatus? *Reſp.* Affirmativè, quando eſt notorius percuſſor juxta Extravag. Martini Quinti. Theſaurus *de Pœnis Verb. Cenſura cap.* 4. Quod ſi dubium ſit, an incurrerit? eſt expectanda ſententia declaratoria. Antonell. *de Reg. mil. Eccl. lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 14.

12. *Quær.* Quis poſſit abſolvere percuſſorem Clerici ab excommunicatione? *Reſp.* Solus Papa, ſi percuſſio eſt gravis. Si verò percuſſio ſit levis, etiam Epiſcopus. *cap. Pervenit. ubi DD. de Sent. excomm.* Antonell. *de Regimine mil. Eccleſi lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 1.

13. *Quær.* Quæ percuſſio dicatur levis, & quæ dicatur gravis? *Reſp.* Id eſſe arbitrarium Judici; nam levitas, vel gravitas judicatur ex circumſtantiis perſonarum, locorum, temporum, modi percuſſionis, & ipſius læſionis. Bellet. *de Favor. Cleric. Canon.* §. 3. *num.* 34. Antonell. *dict. lib.* 8. *cap.* 5. *num* 3.

14. *Quær.* An in dubio percuſſio judicanda ſit levis, vel gravis? *Reſp.* Quod eſt judicanda gravis juxta Extravag. Pii Secundi, quam refert Navar. *in Manual. cap.* 27. *num.* 91. Antonell. *d. cap.* 5. *num.* 6.

15. *Quær.* A quo ſit abſolvendus Regularis, vel Novitius percuſſor? *Reſp.* A ſuo Superiore etiam ob percuſſionem factam antequam in Religionem ingrederetur, ac etiam ob percuſſionem gravem, quia Regularium Superiores cenſentur habere Privilegium abſolvendi. Antonell. *d. lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 7. *in fine*. Niſi Regularis percuſſiſſet Clericum Sæcularem, quia tunc eſt abſolvendus ab Epiſcopo. *cap. Religioſo de Sent. excommunicat. in* 6.

16. *Quær.* An aliquando Clericus percutiatur ſine incurſu in excommunicationem? *Reſp.* Affirmativè, quando percuſſio fuit cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel quis incontinenti percuteret Clericum inventum turpia agere cum Matre, Uxore, Sorore, aut Filia; ſecùs ſi cum mulieribus in remotiori gradu. An-

Digitized by Google

du. Antonell. *d. cap.* 5. *num.* 10. ubi multò magis ait non incurrere, ſi percuſſor erat tentatus à Clerico de crimine peſſimo.

17. *Quær.* An Epiſcopus poſſit abſolvere ab hac cenſura, quando delictum eſt occultum, quamvis percuſſio ſit gravis? *Reſp.* Affirmativè ex Concil. Trid. *ſeſs.* 24. *de ref. cap.* 6. Antonell. *d. cap.* 5. *num.* 12. Et ego de Pœnitentia *deciſ.* 45. *num.* 4. & 5.

18. *Quær.* An ſint alii caſus, in quibus Epiſcopus poſſit abſolvere ab hac cenſura, etiam in percuſſione gravi? *Reſp.* Hos eſſe caſus, videlicet, ſi percuſſores ſint Clerici collegialiter viventes; Si officialis Principis percuſſerit in exercendo ſuum officium; ſi fuerint Moniales; ſi percuſſor habeat impedimentum, itaut non poſſit ad Sedem Apoſtolicam recurrere; quod ſi impedimentum non ſit perpetuum, eo ſublato, tenetur ad Sedem Apoſtolicam ire. Theſaur. *de Pœnis Verb. Injuria d. cap.* 2. Et Ego *de Pœnit. ubi ſuprà*.

19. *Quær.* An Vicarius Epiſcopi abſque ſpeciali mandato poſſit ab hac cenſura abſolvere, ſi percuſſio ſit levis? *Reſp.* Negativè ſecundùm Sbrozium *de Vic. lib.* 2. *quæſt.* 180. Affirmativè ſecundùm Bonacin. & alios apud Theſaur. *dict. cap.* 2.

20. *Quær.* An detur appellatio à ſententia declaratoria incurſus in hanc excommunicationem? *Reſp.* Affirmativè, quia potuit Judex injuſtè declarare; & de jure non appellatur à ſententia excommunicationis quo ad effectum ſuſpenſivum, ſed utique à ſententia declaratoria incurſus in excommunicationem. Genuenſ. *in Praxi capit.* 22. *numer.* 1. & 2. Antonell. *dict. lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 15.

21. *Quær.* Quænam pœnæ ſint de jure inflictæ contra percuſſores, vel offenſores Summi Pontificis? *Reſp.* Nullam eſſe ſpecificam pœnam, quaſi videatur impoſſibile, ut quis audeat Vicarium Dei, & Sanctiſſimum Pontificem percutere. Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *Verb. Majeſtatis læſæ crimen cap.* 2. Porrò ſi quis tantum facinus auderet perpetrare, incurreret omnes pœnas latas contra percuſſores Clericorum, Epiſcoporum, ac præcipuè Cardinalium. Theſaur. *ibid.*

22. *Quær.* Quænam ſint pœnæ latæ contra offendentes, vel percutientes Cardinales? *Reſp.* In cap. *Felicis*, *de Pœnis num.* 6. Latas eſſe ſequentes pœnas contra eos, qui Cardinalem, & à fortiori ipſum Papam fuerit hoſtiliter inſecutus, percuſſerit, vel cæperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandantis, vel factum ratum habuerit, aut conſilium dederit, vel favorem, aut poſtea receptaverit, vel defenſaverit ſcienter. Prima eſt excommunicatio Papæ reſervata; ſingulis Dominicis diebus pulſatis campanis, & accenſis candelis publicanda. Secunda, eſt infamia juris, & ſic irregularitas. Tertia, perpetuum bannum. Quarta, amiſſio facultatis teſtandi. Quinta, ut domus Rei diruatur. Sexta, ut nemo ei reſpondeat in Judicio. Septima Confiſcatio bonorum. Octava, privatio beneficiorum, & feudorum. Nona, ut non abſolvantur, niſi prævia publica Pœnitentia, quæ duret ſaltem per tres annos. Decima, filii, & eorum deſcendentes ſunt infames, irregulares, & incapaces beneficiorum, & omnium legitimorum Actuum. Undecima ſi Civitas hoc facinus commiſerit, vel conſenſerit, eſt interdicta, & privata dignitate Epiſcopali, Roma excepta. Duodecima, ſi Princeps, vel eorum officiales ſupradictas pœnas non fecerint obſervare, incurrunt excommunicationem, quæ tamen non eſt reſervata. Theſaur. *d. Verb. Majeſtatis Læſæ cap.* 2. *num.* 4. & *num.* 5. ubi notat ulteriùs per Bullam B. Pii V. *incipit Infelicis* (*la* 93,) ſupradictas pœnas omnes extendi ad illos, qui ſcientes facinus perpetrandum vel contra Papam, vel contra Cardinales, ſtatim non revelaverint. Farinac. *quæſt. Crimin.* 112. *à num.* 75.

23. *Quær.* An omnes prædictæ pœnæ *cap. Felicis* extendantur etiam contra offendentes familiares Papæ, vel Cardinalium? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones Do-

Doctorum, quos refert Theſaur. *dict. Verb. Majeſtatis Læſæ Crimen cap.* 5. ubi tamen ipſe adhæret opinioni negativæ, concludens in illo textu *in §. Præmiſſis* ſolummodò decerni, tales puniendos eſſe arbitrio Judicis graviùs quidem, quàm ſi aliquem alium Clericum, vel Religioſum offendiſſent; & tenet Menoch. *de Arbitr. Caſu* 552. *num.* 1.

24. *Quær.* Quænam ſint pœnæ latæ contra offendentes Epiſcopum? *Reſp.* In *Clem.* 1. *de Pœnis* offendentes, conſilium dantes, vel ratam habentes offenſionem Epiſcopi: Primò, excommunicati ſunt, & abſolutio eſt Papæ reſervata. Secundò, privati ſunt beneficiis, & feudis. Tertiò, filii, & deſcendentes ſunt inhabiles ad beneficia. Quartò, Civitas, quæ in hoc facinore conſenſerit, eſt interdicta. Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *Verb. Injuria cap.* 4.

25. *Quær.* An aliquando liceat percutere Clericos, vel Moniales ad correctionem? *Reſp.* Patrem poſſe percutere filium Clericum etiam in Sacris conſtitutum, cauſa correctionis, multò magis Prælatum, ac Magiſtrum ejuſdem Clerici. Seniores autem Clericos poſſe verberare eos, qui ſunt in minoribus quando perturbant divina officia. Bellet. *par.* 1. *de Favore Cleric. Can.* §. 2. *num.* 4. 5. 6. & 7. Moniales verò ſi ſint Superiores poſſe corrigendo verberare inobedientes ſivè Novitias, ſivè Profeſſas; at Moniales Seniores, quæ Superiores non ſunt, non poſſe corrigere, & percutere Moniales profeſſas, ſed Novitias tantùm docet Pellizzarius *de Monial. cap.* 10. *num.* 303. *verſ.* 24. Et percuſſio debet eſſe levis, aliàs incurrerent excommunicationem. Tandem hic notandi ſunt verſus, in quibus comprehenduntur illi percuſſores Clericorum, qui poſſunt abſolvi ab Epiſcopo, quos ponit, & explicat Bellet. *d. part.* 1. §. 3. & ſunt;

Regula, Mors, Sexus, Hoſtis, Puer, Officialis,
Delicioſus, Inops, Æger, Senexque Sodalis,
Janitor, Aſtrictus, Dubius, Cauſa Levis ictus.
Debili, abſolvi ſine Summa Sede merentur.

26. *Quær.* Quo Jure Clerici ſint exempti à Judicibus Laicis? *Reſp.* De jure divino, ut habetur *Geneſ.* 47. *Eſdr.* 8. *Ex.* 21. 3. *Reg.* 9. *Zachar.* 2 *Pſal.* 71. *Matt.* 12. 17. & 27. Ita Bellettus, qui innumeros DD. numerat *d.* §. 1. *num.* 18.

27. *Quær.* A quo pendeat Poteſtas Eccleſiaſtica? *Reſp.* Pendere immediatè à Deo, qui Sacerdotium, & Poteſtatem immediatam dederat Aaroni, à quo translata eſt in Chriſtum, & à Chriſto in Petrum, ejuſque Succeſſores, qui propterea eam habent immediatè à Deo. Porrò Epiſcopi eam habent immediatè à Summo Pontifice, & mediatè à Deo. D. Thom. *lib.* 4. *contra Gent. cap.* 76. *circa fin* Bellet. *d.* §. 1. *num.* 26. 27. qui ſubinde agit de origine Laicæ Poteſtatis.

28. *Quær.* An omnes Clerici gaudeant Privilegio fori? *Reſp.* Omnes gaudere, tàm conſtitutos in majoribus ordinibus, quàm in minoribus, & in prima tonſura; idemque eſt de Clericis conjugatis cum Virgine, habitum ferentibus, de Religioſis, Monialibus, Novitiis, Equitibus Profeſſis in Religione approbata. Bellet. *dict.* §. 2. *num.* 3. & *ſeqq.*

29. *Quær.* An Clerici poſſint renunciare Privilegio fori, & in Judicem Laicum conſentire? *Reſp.* Negativè, neque de licentia Epiſcopi. Bellet. *d.* §. 2. *num.* 20.

30. *Quær.* Quo Jure Reſpublica Veneta procedat contra Clericos, & Regulares etiam in Sacris ordinibus conſtitutos? *Reſp.* Ex Privilegiis Summorum Pontificum, ut teſtatur Jo. Baptiſta Ferret *Conſ.* 297. *num.* 8. & Sperell. *deciſ.* 133. *num.* 47. de quibus Privilegiis agit Pignatell. *in ſuis Conſultationibus Canonicis conſultat.* 103. *tom.* 1. nec non Petrus Zambonus *in Iſagoge in Tract. Criminal. ad leges Venetas c.* 14. *num.* 4. ubi allegat Bullas Sixti IV. 11. *Junii* 1474. Innocentii VIII. 31. *Octobr.* 1487. Alexandri VI. 29. *Julii* 1502. & Pauli III. 28. *Octobris* 1542.

31. *Quær.* An Magiſtratus Laici ex ſola conſuetudine poſſint Clericos judicare? *Reſp.* Negativè, ut pluribus rationibus, juribus, & auctoritatibus probat Bellet.

Digitized by Google

let. *d. par.* 1. *De Favore Cleric. perſon.* §. 3. *per totum*.

32. *Quær.* An omnes Clerici etiam in minoribus tantùm conſtituti gaudeant Privilegio fori? *Reſp.* Negativè, quia illi ſolùm gaudent fori Privilegio, qui vel habent beneficium, vel habitum, & tonſuram deferentes inſerviunt alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de Ref. cap.* 6. Antonell. *de Regim. Eccleſiæ lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 5. Ideò ſi Clericus in minoribus dimittat habitum, & tonſuram, amittit etiam hoc Privilegium. Antonell. *ibid. cap.* 2. *num.* 1.

33. *Quær.* An præter Clericos ſint alii, qui gaudeant Privilegio fori? *Reſp.* Omnes famulos, & familiares Epiſcopi, & Vicarii, nec non ejus Curiæ Officiales, ac Miniſtros gaudere hoc privilegio. Antonell. *d. lib.* 4. *cap.* 3. *per totum*.

34. *Quær.* Quid Juris ſi quis Laicus conveniatur coram Judice Laico, & antequam finiatur, ipſe Reus Laicus fiat Sacerdos? *Reſp.* Judicium eſſe terminandum à Judice Laico. *Cap. Propoſuiſti. de Foro competen.* Fagnan. *in cap. Magnus. num.* 24. *de obligat. ad ratiocin. tom.* 2. *pag.* 344.

35. *Quær.* An detur caſus, in quo Clerici teneantur concurrere cum Laicis in publicis gravedinibus? *Reſp.* Dari, quando concurrunt ſex circumſtantiæ infraſcriptæ. Prima ut Epiſcopus, & Clerus conſentiat. Secunda, ut evidens utilitas, vel neceſſitas ſubſit. Tertia, ut ſit communis tàm Laicis, quàm Clericis. Quarta, ut non ſufficiant bona Laicorum. Quinta, ut Clerici non cogantur, ſed rogentur, & exactio fiat per miniſtros Eccleſiaſticos. Sexta, ut Summus Ponti ex conſulatur. Ita Fagnan. *in cap. Non minus à num.* 22. *de Immunit. Eccleſiar. tom.* 5. *pag.* 368. & Antonell. *dict. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 24 & 25. Quæ omnia videntur adaptari gravedinibus, quas ſolvit Clerus Patavinus pro ripis Atheſis, & aliis publicis muneribus; vulgò Dadias, ſivè alias impoſitiones occaſione belli contra Turcas.

36. *Quær.* An Clericus negotiator teneatur ad gabellas? *Reſp.* Affirmativè. *cap. Quamquam de Cenſib. in* 6. *Clem. Præſenti ubi gloſſ. eod.* Antonell. *d. lib.* 4 *cap.* 6. *num.* 1. Dicitur autem negotiator, qui emit, ut vendat abſque mutatione. Sed excipiuntur plures caſus. Primò in his, quæ ſunt pro uſu Clericorum, & eorum familiæ. Secundò, ſi bona ſint Eccleſiæ. Tertiò, ſi Clericus non habens victum ſufficiens faciat aliquid ex induſtria, ut olim faciebat hic Patavii Parochus Sanctæ Agnetis, fabricans mira horologia ferrea quem Caſtaldiones Artis fabrorum volebant, ut gabellas ſolveret; ſed eum Judex à tali petitione liberavit. Quartò, ſi vendat ea, quæ collegit ex propriis fundis. Antonell. *ubi ſuprà d. cap.* 6.

37. *Quær.* Quomodo fiat Sacrilegium cum perſonis Sacris per Res Venereas? *Reſp.* Quando aliquid turpe patratur contra caſtitatem. Tambur. *in Meth. exped. Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 7. §. 5. *num.* 29.

38. *Quær.* An neceſſe ſit in Confeſſione declarare, quod ſemel, vel pluries caſtitatem quis voverit? *Reſp.* Negativè, ſed ſufficit dicere ſpeciem peccati carnalis, & votum habere caſtitatis. Tambur. *de Expedit. Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 7. §. 5. *num.* 29.

39. *Quær.* An qui Sacrilegium per copulam carnalem commiſit, teneatur explicare, an habeat votum ſolemne, vel votum ſimplex caſtitatis? *Reſp.* Sufficere ſi dicat habere Votum Caſtitatis, quia tàm ſolemne, quàm ſimplex reſpicit æquè eandem virtutem Religionis; & non differt ſpecie ſolemnitas Voti. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 27. *num.* 27. & *in Decal. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 14. Hinc ſufficit, quod Sacerdos, vel Epiſcopus, vel Generalis Religionis accuſet ſe peccaſſet carnaliter, & violaſſe votum Caſtitatis abſque eo, quod debeat exprimere ſuum characterem, vel ſuam Dignitatem (niſi dediſſet ſcandalum) tunc enim ratione ſcandali deberet ſe accuſare cum manifeſtatione Dignitatis. Vide Deciſiones de Pœnitentia. *Deciſ.* 26. *num.* 3 Item mulier, quæ peccavit cum Sacerdote, vel Regulari profeſſo, ſufficit quod dicat, copulam carnalem habuiſſe cum habente Votum Caſtitatis. Sanchez *dict. diſp.* 27. *numer.* 33. & Tamburin. *dict.* §. 5. *numer.* 31.

mer. 31. de Pœnit. *diſt. Deciſ. 26. num.* 7.

40. *Quær.* An Presbyter copulam habens carnalem cum muliere ſoluta dicatur committere Sacrilegium? *Reſp.* Secundum Juriſtas negativè, ut demonſtrat Clarus *in §. Fornicatio num.* 18. *ubi DD.* Affirmativè ſecundùm Theologos d. mea *Deciſ.* 26. *num.* 7. De Pœnit.

41. *Quær.* An qui habet Votum Caſtitatis, & inducit alios ad res Venereas committendas, teneatur confitendo ſuum peccatum manifeſtare ſuum Votum Caſtitatis? *Reſp.* Negativè, quia illud Votum obligat voventem ad non committendas res venereas in ſe, non autem in aliis. Sanch. *in Decal. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 10. Tambur. *d. §.* 5. *num.* 32. Sed contrarium eſt tenendum, ut dixi in *d. Deciſ.* 26. *n.* 7. quam ſtudioſus prorſus legat.

42. *Quær.* Quænam pœnæ inflictæ ſint contra rem carnalem habentes cum Monialibus? *Reſp.* De Jure civili eſſe inflictam pœnam mortis. Menoch. *de Arbitr. Judic. caſ.* 384. *num.* 24. Bellet. *de Pœnis Clericor. §.* 5. *num.* 5. de Jure verò Canonico talis Sacrilegus erit excommunicandus, perpetuo carceri mancipandus, & ejus bona Monaſterio applicanda. Farinac. *de Delict. carnis quæſt.* 45. *num.* 26. Bellet. *d. §.* 5. *num.* 5. *&* 6. Ubi notat, quod in tali Sacrilego punitur affectus etiamſi non ſit ſecutus effectus; & quod ei non conceditur Immunitas Eccleſiæ. Moniales verò, quæ ſe violari paſſæ fuerint, perpetuo carceri ſunt mancipandæ. Bellet. *ibid. num.* 7. Ulteriùs ingrediens in Clauſuram Monialium ob rem Veneream eſt excommunicatus, & abſolutio eſt reſervata Papæ. Barboſ. *allegat.* 50. *num.* 186. Theſaur. *de Pœnis Verb. Clauſuram. cap.* 7. *num.* 1 ubi advertit, quod qui ingreditur Monaſterium cum legitima licentia ad honeſtum finem, & ſtans intùs caderet in Sacrilegium cum Moniali, abſolutio non eſſet reſervata Papæ. Cæterùm ex Conſtitutionibus Synodalibus eſſet reſervata Epiſcopo.

43. *Quær.* An Epiſcopus poſſit abſolvere eum, qui ob malum finem violavit clauſuram, ſi delictum ſit occultum? *Reſp.* Negare Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 145. & Genuen. *cap.* 67. *num.* 11. Affirmare Bonacinam *de Cenſuris in Communi diſp.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 3. *num.* 1. *tom.* 1. *pag.* 422. *idem* Barboſ. ad Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Reform. num.* 23. hinc inde allegat DD. & videtur cum affirmantibus tranſire. Sed tenendum eſt, quod non poſſit, ut oſtendi de Pœnitentia *Deciſ.* 45. *num.* 6. omninò videnda.

44. *Quær.* Quid ſit Statutum de Jure contra Moniales, vel Clericos in Sacris conſtitutos contrahentes Matrimonium? *Reſp.* Eſſe excommunicatos per *Clement. Unicam de Conſanguinit. & Affinit.* & ſufficit Matrimonium contractum non conſummatum; & ligat quoſcunque Regulares profeſſos etiam S. Joannis Milites, qui nulliter contrahunt, irritante contractum Voto ſolemne. Theſaur. *de Pœnis Verb. Matrimonium cap.* 4. *verſ. ex hac Clementina.* Ubi notat, quod ſi Milites aliarum Religionum, qui non poſſunt contrahere matrimonium, niſi cum una, vel cum Virgine, vel abſque licentia Magni Magiſtri, ſi de facto contrafacientes Matrimonium contrahant, illud eſt validum. Dian. *par.* 2. *tract.* 2. *reſ.* 30.

45. *Quær.* An Papa valeat concedere Moniali, vel Religioſo profeſſo, ut Matrimonium contrahat? *Reſp.* Affirmativè, ſed ob magnam cauſam reſpicientem bonum publicum. Menoch. *lib.* 2. *Præſumpt.* 10. *num.* 35. ubi DD. & exempla adducit.

46. *Quær.* An Monialis clam à Viro corrupta poſſit petere, & recipere Velum Conſecrationis? *Reſp.* Communem eſſe Doctorum opinionem negativam, ut ſcribit Theſaur. *verb. Monialis cap.* 3. qui tamen propè finem Doctores allegat docentes, quod ad evitandum ſcandalum poteſt, & debet hæc Monialis Velum accipere.

47. *Quær.* An Monialis quæ patitur voluntarias pollutiones ſine Vaſis aperitione dicatur amittere Virginitatem? *Reſp.* Eam amittere ſecundùm Virtutem, & ſtatum; non autem ſecundùm integritatem carnis; ideò hæc poterit abſque ſcrupulo Velum Conſecrationis recipere. Theſaur. *d. Verb. Monialis cap.* 3. *Verſ. limita* 3.

48. *Quær.*

Digitized by Google

48. *Quær.* An concupiſcere mulierem dum quis Sacrum facit, vel Sacramenta adminiſtrat, ſit Sacrilegium expreſsè in confeſſione fatendum? *Reſp.* Affirmativè, quia eſt maxima irreverentia in Deum. Tambur. *Exped. Confeſſ. d. lib. 2. cap. 7. §. 5. num. 38.* ubi citat Dianam *par. 6. tractat. 7. reſolut. 36.* & id limitat, ſi concupiſceret, officium recitando. Vide noſtras Deciſiones de Pœnitentia *Deciſ. 27. num. 15.*

49. *Quær.* An ſit Sacrilegium, ſi perſonæ ſolutæ copulam carnalem habeant in die Veneris Sancti, aut Paſchatis? *Reſp.* Negativè, & hæc circumſtantia non eſt neceſſariò aperienda, niſi eſſet cum ſcandalo. Tambur. *d. §. 5. num. 40.* Contrarium tanquam magis probabile tenui de Pœnitentia *Deciſ. 28. num. 16.*

50. *Quær.* An ſit Sacrilegium rem carnalem habere cum filia Spirituali? *Reſp.* Negativè; dummodo non intret ſollicitatio; vel qualitas Confeſſarii non aſſumatur ut medium ad peccatum. Tamburin. *d. cap. 7. §. 4. lib. 2. exped. Confeſs. num. 18.* Et ideò non tenetur Confeſſarius explicare hanc circumſtantiam. Contrarium docent DD. à me relati, & approbati de Pœnitentia *Deciſ. 27. num. 11.* Et eò magis ſi Mœchus eam baptizaverit. Antonellus *de Regim. Mil. Eccl. lib. 8. cap. 4. num. 17. 18.*

51. *Quær.* An Sacerdotes Græci Uxorati committant Sacrilegium, ſi rem habeant cum aliis mulieribus? *Reſp.* Negativè ſecundùm Tamburinum *in Decalogum lib. 2. cap. 6. §. 3.* ea ratione quia Græci non vovent caſtitatem; & ideò, ait, licèt illa ſit circumſtantia gravis, tamen ſpeciem non mutat: at venit in confeſſione explicanda, ut dixi de Pœnitentia *deciſ. 25. num. 17.*

CAPUT XXVIII.

De Sacrilegio in loca Sacra.

1. QUær. Quot modis committatur Sacrilegium in loco Sacro? *Reſp.* Quinque modis. Primò ſi cum fractura auferatur res de loco Sacro. Secundò, ſi in eo exerceatur Judicium Sæculare. Tertiò, ſi Eccleſia, aut locus Sacer polluatur ſanguine, vel ſemine humano. Quartò, ſi in loco Sacro ſepeliatur excommunicatus, vel infidelis; Et quintò, ſi loci Sacri Immunitas violetur, extrahendo perſonas, quæ ibi refugerunt. Tambur. *d. lib. 2. cap. 6. §. 3. num. 6. in Decalog.*

De Sacrilegio, ob fracturam loci Sacri.

2. *Quær.* Quænam pœna ſit inflicta contra infringentes Eccleſias? *Reſp.* Inflictam eſſe pœnam excommunicationis latæ ſententiæ, quæ ante denunciationem non eſt reſervata; ſed poſtquam Epiſcopi denunciaverint effractores excommunicatos, non poſſunt eos ampliùs abſolvere, quia abſolutio eſt Papæ reſervata. Theſaur. *de Pœnis par. 2. Verb. Sacrilegium cap. 3.* ubi DD. & eſt Tex. *in cap. Conqueſt. 22. de Sent. Excomm.*

3. *Quær.* Qualis effractio requiratur ad hanc pœnam incurrendam? *Reſp.* Sufficere quamcunque effractionem vel in portis, vel in ſeris, vel in muris, vel in vectibus, vel in feneſtris etiam vitreis, ſi eas impingens faciat cadere, vel cedere, aut vi aperiri. Theſaur. *ibid. cap. 3.*

4. *Quær.* Quale furtum requiratur ad præfatam pœnam incurrendam? *Reſp.* Quod furtum ſit grave, attingens ad peccatum mortale. Theſaur. *d. cap. 3.* & ibi Suarez, & Filliucc.

5. *Quær.* An dicta excommunicatio contrahatur, ſi fractura fiat in Oratorio privato? *Reſp.* Negativè, & neque ſi in Cæmeterio non unito Eccleſiæ. Theſaur. *ubi ſupra.*

6. *Quær* An dicta pœna procedat, ſi quæcunque res inde auferantur? *Reſp.* Negativè, quia habet locum ſolummodò ſi auferantur res Eccleſiæ, vel ad ejus uſum deputatæ. Theſaur. *d. cap. 3.*

7. *Quær.* An auferre rem de loco Sacro ſine fractura ſit Sacrilegium? *Reſp.* Affirmativè, & poteſt fieri tribus modis, ſcilicèt furando rem Sacram de loco Sacro: vel rem Sacram de loco non Sacro: vel non Sacram de loco Sacro; dummodo

tamen ibi eſſet vel tanquam in cuſtodia, vel in ſervitio loci Sacri. Coton. *in Summa Dianæ verb. Sacrilegium. num.* 2. *& in Verb. Circumſtantia ubi num.* 39. & ideò qui furaretur crumenam à latere divitis orantis in Eccleſia, non committeret Sacrilegium, quia fur non facit Eccleſiæ ſpecialem injuriam, & non tenetur manifeſtare in Confeſſione hanc circumſtantiam. Coton. *dict. num.* 39. Porrò contrarium eſſe tenendum demonſtrant meæ deciſiones de Pœnitentia *Deciſ.* 27. *num.* 23. ubi DD. Salmanticenſes.

8. *Quær.* An furari Decimas debitas Clericis, vel obventiones, aut eleemoſynas eis datas ob functionem Sacram, ſit Sacrilegium? *Reſp.* Negativè. Coton. *d. Verb. circumſtantia Ubi num* 40.

9. *Quær.* An furatus rem Sacram de loco Sacro teneatur utramque circumſtantiam in Confeſſione aperire? *Reſp.* Negativè, quia utrumque eſt ejuſdem ſpeciei contra virtutem Religionis. Coton. *ibid. n.* 41. At utraque circumſtantia tanquam valdè aggravans eſſet exponenda. *d. Deciſ.* 25. *num.* 17. *de Pœnit.*

10. *Quær.* Quomodo committatur Sacrilegium per exercitium Judicii Sæcul ris? *Reſp.* Committitur Sacrilegium, ſi Laici Judices in Eccleſiis, ſeu locis Sacris Tribunalia erigant, quod de Jure Canonico eſt prohibitum. *cap.* 1. *de Immunitate Eccleſ.* & eſt peccatum mortale ex genere ſuo; & acta ſunt ipſo Jure nulla, exceptis actibus voluntariæ Juriſdictionis. Theſaur. *de Pœnis d. Verb. Sacrilegium, cap.* 2. ubi DD.

11. *Quær.* An teſtes poſſint citari in Eccleſia, vel in ea examinari à Judice Laico? *Reſp.* Negativè, ut contra Legiſtas contrarium ſcribentes probat Sperell. *deciſ.* 104. per totam, & præcipuè *à num.* 51. *& ſeqq.*

CAPUT XXIX.

De Sacrilegio per effuſionem Sanguinis humani in loco Sacro.

1. QUær. Quomodo Sacrilegium committatur, per ſanguinis humani effuſionem in loco Sacro? *Reſp.* Committi Sacrilegium, quando per violentiam, & iniuriam homo in loco Sacro offenditur, itaut ſequatur vel homicidium, vel humani Sanguinis effuſio. Petrus Franc. Paſſerinus *in tract. de Pollut. Eccleſ. diſp.* 5. *&* 6. Sed quia Paſſerini opiniones in hac materia ſunt nimis largæ Lector in caſu practico videat Barboſ. *de Epiſc. Alleg.* 28. Lezanam *tom.* 3. *Verb. Eccleſia num.* 12. Et meas Deciſiones *de Sacrif. Miſſæ deciſ.* 40. per totam.

2. *Quær.* Quodnam homicidium requiratur ab Eccleſiæ Pollutionem? *Reſp.* Homicidium proprium, & corporale, per quod anima à corpore hominis violenter ſeparatur; non autem improprium, vel figuratum, ut ſunt furta, detractiones. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 1.

3. *Quær.* An per nocumentum Lethale illatum homini in Eccleſia, ſed ſine ſanguinis effuſione, Eccleſia polluatur? *Reſp.* Negativè, quia homicidium debet eſſe verum, & conſummatum in Eccleſia, ut pluribus DD. probat Paſſerin. *diſp.* 5. *c.* 2. Quod tamen procedit, ſi ex eo nocumento mors non ſequatur. Cæterùm ſi mors ex eo eveniret, prout in illo, de quo ait Diana *par.* 6. *tract.* 6. *reſol.* 26. qui in Eccleſia Regularium fuit arenæ ſacculis ita acriter contuſus, ut poſt tres dies extra illam mortuus ſit; in hoc caſu, quamvis aliqui negent Eccleſiam pollui; verior ſententia eſt, eam pollutam cenſeri, quia cauſa, & malitia homicidii fuit completa in ea; ut defendit Paſſerinus *dict. diſp.* 5. *cap.* 4. ubi aliud dat exemplum de eo, qui in Eccleſia fuit reſti, ſeu laqueo ſtrangulatus, ſed antequam expiraret, raptus fuit extra Eccleſiam, ibique paulò poſt mortuus fuit; nam certè, & in hoc caſu Eccleſia eſt polluta. Pax Jordan. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 330. & Antonell. *de Regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 6.

4. *Quær.* An è contra ſi extra Eccleſiam quis percutiatur mortaliter, & ingreſſus Eccleſiam in ea moriatur, ſit Eccleſia polluta? *Reſp.* Negativè. Gloſs. *in cap. Unico. De Conſecrat. Eccleſ. in* 6. *Verb. Sanguinis.* Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 5. *num.* 4. ubi *num.* 5. id ampliat, quamvis Per-

Percuſſor eſſet in Eccleſia, puta ſi feriret ſaxo, ſclopeto, aut lancea, vel gladio aliquem exiſtentem extra Eccleſiam; quod docet etiam Jord. *lib.* 5. *tit.* 11. *num.* 15. & 16. At è contra Eccleſia eſſet polluta, ſi percuſſus lethaliter eſſet percuſſus in Eccleſia, quamvis percuſſor percutiendo ſtaret extra Eccleſiam. Paſſerin. *dict. cap.* 5. *num.* 5.

5. *Quær.* An Eccleſia polluatur ex homicidio intra illam cauſato, ſi mors non evenerit, niſi poſt multum tempus? *Reſp.* Pollui; quando ſufficiens cauſa homicidii data fuit in Eccleſia, & ex ea cauſa verè mors ſequatur, & ea ſit notoria, & cum ſcandalo. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 6. Antonell. *de Regim. Eccl. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 6. Jordan. *lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 70.

6. *Quær.* An Eccleſia polluatur per homicidium inculpabile? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel culpa eſt Theologica, ideſt cum malitia voluntaria; vel culpa eſt Juridica cum ſolo errore intellectus. Si eſt homicidium inculpabile, quia defecit culpa Theologica, non eſt Eccleſia polluta; multò minùs ſi eſt abſque culpa Juridica. At ſi fieret cum culpa Theologica, ſemper pollueretur. Si cum culpa Juridica non pollueretur. Paſſerin. *dict. diſp.* 5. *cap.* 8. *num.* 4. & 5. ubi firmat homicidium mero caſu in Eccleſia commiſſum illam non polluere. Quod ſi dubium eſſet, an quis homicidium commiſiſſet ex culpa gravi, vel ex culpa levi, Eccleſia erit polluta. Si verò dubitaretur, an fuiſſet commiſſum ſine ulla culpa, vel cum aliqua culpa, & hinc indè eſſet probationes æquales, in hoc caſu non eſſet polluta. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 9.

7. *Quær.* An polluatur Eccleſia per homicidium commiſſum non contra Juſtitiam, ſed contra charitatem, puta ſi quis dives permitteret pauperem mori ob famem in Eccleſia, vel medicus infirmum ob negatam medicinam? *Reſp.* Negativè, quia homicidium debet eſſe violentum, & contra juſtitiam. Paſſerin. *dict. diſp.* 5. *cap.* 10. Quod procedit ſi ex ſola omiſſione charitatis procedit, ſecùs ſi ex aliqua poſitiva operatione ad hunc effectum. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 26. *num.* 5.

8. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi in ea ex errore Petrus occidatur à volente occidere Paulum? *Reſp.* Cum diſtinctione, quia dupliciter iſte caſus poteſt accidere. Primò quia aberravit inculpabiliter à ſcopo, & ſic volens occidere Paulum, occidat Petrum ibi vicinum. Vel quia occidit Petrum credens eum eſſe Paulum; quem Petrum ſi cognoviſſet, non occidiſſet. In utroque caſu mens Doctorum eſt, quod ſi omninò inadvertenter, & adhibita diligentia ad non errandum, erravit, Eccleſia non eſt polluta; quia homicidium eſt omninò involuntarium. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 13. Porrò non ita facile erit probare, quod erraverit inculpabiliter, quia qui talia ſunt acturi, non ſolent ſatagere, & ab errore cavere, ut in praxi videmus quotidie. Hic Patavii accidit nonnullis ab hinc annis, ut Regularis quidam volens ſe vindicare de injuria recepta à Scholare, convocavit nonnulles amicos, & ſclopo armatus inceſſit cum illis ad obviandum Scholarem; quem repertum ſclopo voluit interimere; ſed ita incautè ut ictus, & pila ſclopi feriret unum ex amicis, qui dictum Regularem comitabatur. En? Quomodo dici poteſt, quod iſta Regularis faciendo, adhibuerit omnem diligentiam, ne erraret?

9. *Quær.* Quidam decreverat occidere Petrum, & Paulum; & repertum Paulum in Eccleſia occidit, credens eſſe Petrum, erit ne Eccleſia polluta? *Reſp.* Negativè ſecundùm Paſſerinum *d. cap.* 13. *num.* 6. Sed ego contrarium dico; quia cum decreviſſet occidere etiam Petrum, homicidium fuit voluntarium.

10. *Quær.* An per homicidium ex joco, vel ludo ſecutum Eccleſia polluatur? *Reſp.* Negativè, quando in jocando, vel ludendo non poterat prævideri periculum homicidii. DD. quos allegat, & ſequitur Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 14. *num.* 4. & Jordan. *lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 41. & *ſeqq.*

11. *Quær.* An remaneat polluta Eccleſia ſi homicidium in ea fiat à puero ante uſum rationis, ab amente, ebrio, vel furioſo, vel dormiente? *Reſp.* Non remanere pollutam, quando occidens talis eſt,

ut à peccato mortali valeat excuſari. Paſſerin. *d. diſp. 5. cap.* 15. Ideò, ſi occiſor coactè occidiſſet, ideſt ſub gravi metu ſic ab alio excitatus, Eccleſia eſſet polluta, quia in hoc caſu, non poteſt à peccato excuſari. Paſſerin. *ibid. cap.* 16. & Caramuel *in Theol. Moral. lib.* 4. *de Quinto Decalog. præcepto num.* 1597.

12. *Quær.* An pollutio fiat Eccleſiæ, ſi quis voluerit leviter tantùm percutere, & nullatenùs occidere, & tamen ex ea percuſſione ſequutum eſt homicidium? *Reſp.* Negativè ſi non potuit prævidere, quod ex ea percuſſione ſequeretur mors, & fuit mortalis percuſſio tantùm ex accidenti improviſo. E. G. ſi quis daret pugnum in humeris, vel in lumbis, & in eo inſtanti alius extolleret ei brachium, itaut percuteret penès oculum, vel alter ſe curvaret quàm citiſſimè; tunc enim quia prævidere non poterat, percuſſionem mortalem futuram, Eccleſia non cenſetur polluta. Paſſerin. *d. diſp. 5. cap.* 20.

13. *Quær.* An ſit Eccleſia polluta ob percuſſionem levem, ex qua ſequitur mors ex deficientia medicorum, vel medicaminum? *Reſp.* Si percuſſor prævidit deficere medicos, vel medicamina, & ſic levem percuſſionem poſſe cauſare mortem? & in hoc caſu, Eccleſia remanet polluta. Aut non prævidit, & tunc non ſubjacet pollutioni Paſſerin. alios citans *diſp. 5. cap.* 22. *& cap.* 23. ubi id ampliat, etiamſi percuſſus obiiſſet ex incuria medicorum.

14. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi quis in ea dederit alicui venenum, quo ſumpto, abiit, & domi obiit? *Reſp.* Affirmativè, quando ſcienter, & animo occidendi datum eſt venenum. Paſſer. *diſp.* 5. *cap.* 24. qui *num.* 7. id extendit etiam, quando quis peſte infectus tangeret alium in Eccleſia animo eum inficiendi, & vita privandi.

15. *Quær.* An per homicidium ex abortu factum in Eccleſia, ipſa polluatur? *Reſp.* Affirmativè, ſi fœtus erat animatus, & abortus procuratus fuit mediis directè tendentibus ad occidendum fœtum; ſecùs autem ſi principaliter tenderet ad ſalutem matris procurandam, vel propinatum eſſet poculum ad amorem. Paſſerin. *dict. diſp. 5. cap.* 25. ubi *num.* 5. addit, quod ſi ex poculo abortionis mater ipſa moreretur in Eccleſia, multò magis eſſet polluta. Et in his omnibus caſibus ſupponendum ſemper eſt delicta, & operationes ad hæc delicta contrahenda eſſe debere publica, vel publicitate juris, vel facti, vel ex publica voce, & fama. Idem Paſſerin. *de Pollut. Eccleſ. diſp. 3. cap.* 12. *& diſp. 4. cap.* 1. *&* 2. ubi DD.

16. *Quær.* An ſit polluta Eccleſia, ſi quis puta cœcus in ea occumbat ex præcipitio, aut alio offendiculo ei præparato tantùm ad riſum movendum? *Reſp.* Si præcipitium tale fuit, ut de per ſe aptum foret ad necem inferendam, utique Eccleſia remaneret polluta, ſecùs autem ſi de per ſe non habebat aptitudinem necis, ſed ex accidenti occubuit. Paſſerin. *d. diſp. 5. cap.* 27. per totum.

17. *Quær.* An remaneat Eccleſia polluta, ſi quis in ea occidatur à bruto, puta à Cane rabido, vel Urſo ad talem effectum concitatum, vel conductum? *Reſp.* Quod in tali caſu Paſſerinus *dict. diſp.* 5. *cap.* 28. tenet opinionem negativam, ea ratione quia Urſus, vel Canis occidens non ſunt Inſtrumentum, quo utitur homo ad occidendum; ſed ſunt cauſæ efficientes ipſius occiſionis; & quia in eis non poteſt eſſe animum injuriandi Eccleſiam, ideò ea non polluitur. Cæterùm hæc opinio mihi non placet; quia etſi in ſe bruta ſint cauſæ efficientes homicidii, tamen quo ad hominem inimicum volentem occidere, & qui ea ibi conduxit, & excitavit ad occiſionem, habent vim Inſtrumenti, & ſicut polluitur Eccleſia ex occiſione facta cum percuſſione ſaxi, vel ſclopi, cur ni etiam pollui debet per excitatum Urſum, vel rabidum Canem, quando malitioſè, & culpabiliter ad homicidium faciendum excitati ſunt? Imò ego dicerem, quod pollueretur Eccleſia, ſi ex accidenti animal brutum aufugiens de manu Cuſtodis, occideret in Eccleſia aliquem, quando cuſtos animalis poterat fugam prævidere, & non erat moraliter certus de bona cuſtodia ejuſdem animalis; ut hic Patavii aliquan-

aliquando accidit de Urſis penes Viros nobiles ad pompam cuſtoditis, qui ex abrupto ob incuriam, & ſic ob culpam cuſtodum, pueros occiderunt.

18. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi quis in ea occidat aggreſſorem ad ſuæ vitæ defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ? *Reſp.* Non pollui, quia licita eſt occiſio, & defenſio; imò non pollueretur, ſi occideret quis aggreſſorem cum dicto moderamine etiam ad tuendam vitam ſui proximi; ac etiam ad tuenda bona ſua, & bona proximi innocentis, pariterque in defendendo honore ſuo, & honore proximi injuſtè invaſi in Eccleſia, dummodo ſemper occiſio injuſti aggreſſoris fieret cum moderamine inculpatæ tutelæ. Paſſerin. qui plene diſputat de his omnibus, & DD. cumulat *dict. diſp.* 5. *cap.* 29. 30. 31. 32. & 33. & reſpondet illi objectioni, quod ſimus obligati magis diligere vitam proximi, quàm bona noſtra; nam objectio, ſeu hæc ratio procedit, quando proximus eſt in neceſſitate, & poteſt juvari re noſtra, ſecùs quando vult violenter bona noſtra arripere.

19. *Quær.* An ſi quis cum moderamine inculpatæ tutelæ ſuſcipiat duellum in Eccleſia, & in eo occidat inimicum, cenſenda ſit Eccleſia polluta? *Reſp.* Paſſerinum ſentire quod non ſit polluta, ſuppoſito quod duellum ſuſcipiatur ex præciſa neceſſitate, quo caſu verè, & propriè non poteſt dici duellum, ſed juxta defenſio; quia ut duellum dicatur, debet ex condicto determinari tempus, & locus ad pugnandum. Ideò qui acceptaret pro loco Eccleſiam ad duellum, illam pollueret feriendo. Paſſerin. *dict. diſp.* 5. *cap.* 34. ubi DD. & *cap.* 36. ubi firmat, Eccleſiam remanere pollutam, ſi foret in occiſione exceſſus moderaminis inculpatæ tutelæ, quamvis ex defenſione fieret occiſio.

20. *Quær.* Quid dicendum ſi quis occidat in Eccleſia invaſorem, quando fugere poterat? *Reſp.* Cum diſtinctione, vel fuga erat ignominioſa, ut in nobili viro, vel milite; vel non erat ignominioſa, ut in Religioſo, vel in plebejo. Primò caſu, certum eſt Eccleſiam non pollui. In ſecundo ſunt hinc inde opiniones, ſed Paſſerin. *diſp.* 5. *cap.* 37. tenet adhuc, Eccleſiam non pollui, quia non fugere in Religioſo, & plebeio non eſt peccatum contra Juſtitiam, ſed tantùm contra charitatem. Leſſius *de Juſt. & Jure lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 21. *num.* 136. Diana *par.* 5. *tractat.* 4. *reſol.* 48. & 49. Porrò extra controverſiam eſt, Eccleſiam non pollui ex homicidio commiſſo ex ſolo defectu charitatis.

21. *Quær.* An proveniat Eccleſiæ pollutio, quando in Eccleſia occiditur invaſor antequam invadere incipiat; vel poſtquam complevit invaſionem, & exinde diſcedebat? *Reſp.* Non provenire pollutionem, quando in utroque caſu occiſio ſic proxima eſt invaſioni, ut vel ante, vel poſt habeat naturam neceſſariæ defenſionis: Quod ſi neceſſitas defenſionis ceſſaret, Eccleſia pollueretur; quia homicidium remaneret injuſtum. Paſſerin. ex pluribus rationibus, & DD. *dict. diſp.* 5. *cap.* 38. & 39.

22. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi in ea occidatur mulier à marito comprehenſa in adulterio, ac ſimul ipſe adulter? *Reſp.* Eam pollui, quia licèt leges civiles concedant talia homicidia, Jus Canonicum tanquam peccaminoſa ea damnat, ſicque ſunt illicita. Farinac. *q.* 121. *num.* 55. Sanchez *de Matrim. lib.* 10. *n.* 39. & ſic tenet Paſſerin. *dict. diſp.* 5. *cap.* 40. Ubi *num.* 5. è contra advertit, quod ſi adulter, ſeu mulier ſe defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ contra invaſionem mariti, occiderent ibi in Eccleſia ipſum maritum, Eccleſia non eſſet polluta; quia licèt cauſam dederint invaſioni, tamen non amiſerunt jus ſe defendendi, quod eſt valdè notabile. Item eo loci notat, quod etſi non liceat marito occidere adulterum deprehenſum in adulterio cum ſua uxore, tamen ſi id faciat, & adulter eſſet Clericus, non incurreret in excommunicationem *ex text. in cap. Si verò il primo de Sent. excommun.*

23. *Quær.* An Eccleſia ſit cenſenda polluta ſi reus occidatur in Eccleſia ipſa

decre-

decreto publicæ auctoritatis? *Reſp.* Pollutam cenſeri, quia injuſtum eſſet tale decretum, & ſic homicidium; cum publica auctoritas ſæculari non habeat jus in loco Sacro. Quod ſi eſſet auctoritas publica Eccleſiaſtica, niſi proveniret à Summo Pontifice, adhuc eſſet illicita, & injuſta, & ſic cauſativa pollutionis. Paſſerin. *dict. diſp.* 5. *cap.* 41. & 42.

24. *Quær.* An cauſetur Eccleſia Pollutio, ſi in ea occidatur reus, qui ex Bulla Greg. XIV. non eſt dignus Eccleſiæ immunitate? *Reſp.* Pollutionem cauſari, quia etſi licita ſit extractio Rei ab Eccleſia, ſervatis ſervandis; non eſt licita occiſio. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 43. & *c.* 44. ubi id ipſum firmat de excommunicatis, & interdictis, & capitaliter bannitis, etiam ob crimen exceptum ab immunitate Eccleſiæ.

25. *Quær.* An ſi quis ſeipſum occidat in Eccleſia, remaneat polluta? *Reſp.* Affirmativè. DD. quos allegat Paſſerin. *dict. diſp.* 5. *cap.* 45.

26. *Quær.* An ſi occidatur in Eccleſia ſeditioſus, aut perturbator Reipublicæ, qui alibi capi, aut occidi non poſſit, Eccleſia polluatur? *Reſp.* Si concurrat conſenſus Eccleſiæ, & ea occiſio tanquam neceſſaria juſtè decernatur, Eccleſiam non pollui; aliàs pollutam remanere. Paſſer. *d. diſp.* 5. *cap.* 46.

27. *Quær.* Si mulier gravida moriatur, & deferatur ad Eccleſiam cum fœtu adhuc vivo in viſceribus, qui ſubindè in Eccleſia moriatur, an in hoc caſu ſit Eccleſia polluta? *Reſp.* Negativè, quando vel ex inadvertentia, vel ex incuria parentum ſic moriatur. At affirmativè ſi quis poſitivè, & phyſicè ſi cooperaretur ad fœtus necem conſequendam. Paſſerin. *dict. diſp.* 5. *cap.* 47.

28. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi in ea mors hominis ſequatur per Magicum maleficium illi immiſſum? *Reſp.* Non pollui, quia non eſt homicidium violentum patratum ab alio homine, ſed ope Dæmonis, & à Dæmone, ſic Deo permittente. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 48. ubi *num.* 5. id extondit, etiam ſi quis à Dæmone violenter occideretur, aſſumpta forma, & figura hominis.

29. *Quær.* Quid dicendum de homicidio commiſſo in Eccleſia ab Energumenis, ſeu Lunaticis? *Reſp.* Si tales non erant compotes mentis, Eccleſia non polluitur, ſecùs autem ſi mentis rationem tunc habebant. Paſſerin. *d. diſp.* 5. *cap.* 49.

30. *Quær.* Quid juris ſi Martyrum occiſio in Eccleſia fiat? *Reſp.* Eccleſiam pollui, non quidem ob ſanguinem Martyrum, qui ſanctus, & innocens eſt, ſed ob injuſtam, & ſacrilegam occiſionem. Paſſerin. pluribus citatis *d. diſp.* 5. *cap.* 50. *num.* 4. ubi *num.* 5. notat, quod licèt in tali caſu Eccleſia ſit reconcilianda, tamen locus ſanguinis effuſi non eſt lavandus, ut in aliis homicidiis, ſed potiùs ſanguis ipſe tanquam ſacer colligendus, & aſſervandus.

31. *Quær.* An Eccleſia ex vulnere ibi inflicto ſine ſanguinis effuſione polluatur? *Reſp.* Affirmativè, quando vulnus fuit grave, & injurioſum; quia non eſt neceſſaria effuſio ſanguinis ad pollutionem. Paſſerin. *diſp.* 6. *cap.* 1.

32. *Quær.* An ex quocunque vulnere ſivè gravi, ſivè levi inflicto in Eccleſia, ipſa polluatur? *Reſp.* Negativè; quia tantùm grave vulnus eam polluit. Porrò gravitas vulneris non eſt deſumenda ex magna quantitate ſanguinis effuſi; & è contra vulneris parvitas non eſt æſtimanda ex ſanguinis effuſi parvitate; quia pollutio pendet ex vulnere cauſante læſionem gravem in vulnerato. Paſſerin. *d. diſp.* 6. *cap.* 2.

33. *Quær.* An ſi quis alteri in Eccleſia os, brachium, vel crux frangat, ſine tamen ſciſſura carnis, vel cutis, inducatur pollutio? *Reſp.* Negativè, quia neceſſe eſt, fieri ſciſſuram carnis, & ſic eam rumpi; & aperiri. Ideò ſi tantùm tumefiat, non erit Eccleſia polluta, quod ſi ſtatim tumefactio ſcindatur, & aperiatur, in hoc caſu pollutio erit. Paſſerin. *d. diſp.* 6. *cap.* 3. & *cap.* 4.

34. *Quær.* Quale debeat eſſe vulnus, ut cauſet pollutionem? *Reſp.* Debet eſſe grave in ſe, non quod ſit cauſativum mortis in vulnerato, ſed quod habeat

in ſe

Digitized by Google

in ſe grave damnum, & factum ſit cum culpa gravi: ideò vulnus leve reſpectu damni, quamvis graviſſimum reſpectu injuriæ non cauſat pollutionem. Paſſerin. *d. diſp. 6. cap. 5. & cap. 6.*

35. *Quær.* An Eccleſia polluatur ex vulneribus inflictis ibi homini mortuo? *Reſp.* Eſſe hinc inde contrarias Doctorum opiniones. Sed magis probabilem eſſe negativam, quia cadaver non eſt homo; & tale dicitur, quaſi *caro data vermibus*, & ideò non cauſat pollutionem, quamvis ex vulneribus ſanguis prorumpat; prout non polluitur ex quocunque alio ſanguine non humano, puta brutorum, vel avium. Barboſ. *allegat.* 28. *num.* 32. Paſſerin. *dict. diſp.* 6 *cap.* 7.

36. *Quær.* An magna ſanguinis effuſio è naribus, ob percuſſionem in Eccleſia, operetur pollutionem? *Reſp.* Quod ipſa ſanguinis effuſio, de per ſe, quamvis magna, non operatur pollutionem Eccleſiæ; quia ulteriùs requiritur, quod percuſſio ſit gravis in ſe, & peccaminoſa. Ideò ſi ſanguis è naribus fluxerit ob gravem percuſſionem Eccleſia polluetur, ſecùs autem ſi è levi percuſſione, vel ex joco. Paſſerin. *d. diſp. 6. cap. 9.*

37. *Quær.* An ſi quis injurioſè ſibi cauſet magnum Ulcus in corpore, vel cum veneno, vel cum mineralibus, argento vivo, calce, & ſimilibus, polluatur Eccleſia? *Reſp.* Negativè, licèt ex ulcere illato profluat pus ſanguinolentum, vel ipſe ſanguis; quia Sacri Canones loquuntur de vulneribus, non de ulceribus. *Cap. Propoſuiſti de Conſecrat. Eccleſ. vel Alt. in* 6. Ideò ubi non eſt percuſſio, indè non venit pollutio, & ſic ſi venam quis ſibi rumperet in pectore, vel cum veneno, vel inflatione, & conatu, dummodo ſe non percutiat, Eccleſia non polluitur. Paſſerin. *d. diſp. 6. cap.* 10. & *cap.* 11. ubi magis firmat, requiri gravem, & injurioſam percuſſionem.

38. *Quær.* An ex vulneribus Sacræ Euchariſtiæ inflictis per impium hominem, & ex ſanguine miraculoſo inde erumpente, ut ſæpè accidit, Eccleſia polluatur? *Reſp.* Negativè, quia impia illa percuſſio non eſt in corpore paſſibili, prout Sacri Canones requirunt; & licèt in Hoſtia Sacra verè ſit Corpus Chriſti vivum, & humanum, tamen non eſt per modum corporis humani, ſed per modum cibi; ideò non cauſaretur Eccleſiæ pollutio. Paſſerin. *d. diſp. 6. cap.* 11.

39. *Quær.* An omnis locus Sacer ſit capax Pollutione? *Reſp.* Negativè, quia tantummodò Eccleſiæ, & Cæmeteria ſunt ſubjectum pollutionis, nam de his duobus tantummodò Sacri Canones loquuntur. Paſſerin. *diſp.* 2. *cap.* 2. *num.* 4.

40. *Quær.* Quæ veniant nomine Eccleſiæ, & ſint capacia Pollutionis? *Reſp.* Hæc omnia nomine Eccleſiæ venire; videlicèt Eccleſias ipſas conſecratas, vel benedictas. Oratoria publica benedicta; nec non Capellas Eremitorum. Itèm Eccleſias ab infidelibus in Meſchitas converſas. Eccleſias quamvis non completæ fabricæ, ſi una pars fuerit benedicta. Eccleſias plenè, vel ſemidirutas, ſi ſpes eſt reædificationis. Eccleſias licèt interdictas, vel antea pollutas, & non reconciliatas; nam qui novam pollutionem in eis committit, novum Sacrilegium patrat. Capellas omnes interiores Eccleſiæ. Baptiſteria quæcumque. Tectum Eccleſiæ interius, Scalas interiores, Meſaulos, & Andrones, vulgò *Anditi*. Coronas, vulgò *Cornicioni*, & Podia, vulgò *Poggiuoli*. Confeſſionalia interiora, Organorum loca, & Muſicorum Odea. Pulpita, & Suggeſta ad prædicandum. Chorum unitum Eccleſiæ. Rotas pro Monialibus in ipſa Eccleſia; & Armaria. Item locum Sacrarum Reliquiarum, quæ ibi tanquam perpetuæ Sepulturæ traditæ reperiuntur. Hæc omnia loca ſunt capacia Pollutionis, ut abundè diſputat, & demonſtrat Paſſerin. *diſp.* 2. per plura capita; DD. cumulans.

41. *Quær.* Quæ non ſint capacia Pollutionis, & non veniant nomine Eccleſiæ? *Reſp.* Quod infraſcripta, videlicèt: Eccleſiæ nondum benedictæ. Oratoria privata. Oratoria in Palatiis Cardinalium, Epiſcoporum, Poteſtatum, ſeu Civitatum Rectorum, Hoſpitalium, & Conventuum Regularium. Eccleſiæ ab hæreticis benedictæ. Synagogæ hebræorum. Eccleſia amplia-

Digitized by Google

ampliata, vel reædificata nondum benedicta. Intertectum Eccleſiæ, quod non videtur à ſtantibus in Eccleſia. Loca ſubter Pavimentum Eccleſiæ, in quo non ſepeliuntur fideles, vel Altaria non ſunt; ut ſubtus Eccleſiam Monaſterii S. Mariæ de Pratalea Diœceſis Paduanæ. Sacriſtia, niſi Miſſa in ea dicatur, vel detur ſepultura fidelibus, ut eſt illa S. Auguſtini de Padua. Campanile, Cellæ, aut Cameræ propè Eccleſiam. Veſtibula, & Oſtia ipſa Eccleſiarum. Feneſtræ, & Scaphæ, ideſt Nichii exteriores. Tribunæ, ſeu cellulæ ad audiendam Miſſam. Locus, in quo ſunt Armaria cum Sacris Reliquiis, in Vaſculis, Thecis, & Capſulis. Altaria portatilia, Calices, & Patenæ. Hæc omnia ſunt incapacia Pollutionis, & ſi in eis effuſio Sanguinis, vel Seminis humani ſequatur, non eſt opus, ut Eccleſia reconcilietur. Paſſerin. per plura capita ſingillatim de omnibus diſputans *d. diſp.* 2.

42. *Quær.* An Cæmeteria ſint capacia Pollutionis? *Reſp.* Affirmativè: Et nomine Cæmeterii intelligitur omnis locus Sacer ab Epiſcopo benedictus, & deputatus ſepulturæ fidelium. Ricciull. *de Jure Perſ. lib.* 4. *cap.* 60. *num.* 20. Paſſerin. *dict. diſp.* 2. *cap.* 46. ubi *num.* 4. notat, nihil intereſſe ſive Cæmeteria ſint Eccleſiæ contigua, ſive ſint ab Eccleſia ſeparata. Et *num.* 5. advertit Cæmeteria, atque Eccleſias quo ad Conſecrationem, vel benedictionem, Sacrilegium, Immunitatem, Interdictum, Pollutionem, & Reconciliationem pari paſſu ambulare; Eo excepto, quod polluta Eccleſia cenſetur pollutum etiam Cæmeterium, ſed non è contra.

43. *Quær.* An pollutio Eccleſiæ afficiat etiam Cæmeterium? *Reſp.* Affirmativè, quando Cæmeterium eſt continuum, vel contiguum Eccleſiæ. Quod ſi ſit alterum Cæmeterium contiguum primo Cæmeterio; Primum remanet pollutum, tanquam Eccleſiæ contiguum, non autem hoc ſecundum. Paſſerin. *d. diſp.* 2. *cap.* 47. *& cap.* 48.

44. *Quær.* Si quis vulneraretur ſtans in feneſtra exteriori Eccleſiæ ſupra Cæmeterium contiguum, an polluatur Eccleſia, vel Cæmeterium? *Reſp.* Pollui Cæmeterium. Barboſ. *in Votis deciſivis lib.* 3. *Vot.* 117. *num.* 43. *&* 44. Paſſerin. *d. diſp.* 2. *cap.* 50. *num.* 10.

CAPUT XXX.

De Sacrilegio in loco Sacro per Seminis humani effuſionem.

1. QUær. Quomodo polluatur Eccleſia per effuſionem Seminis? *Reſp.* Eam pollui per effuſionem peccaminoſam ſeminis humani, ſivè maris tantùm, ſivè fœminæ tantùm, ſivè utriuſque, & ſivè homo ſit fidelis, ſivè ſit infidelis. Hinc per ſemen brutorum, quamvis homine cooperante, non pollui docet Paſſerin. *de Pollut. Eccl. diſp.* 7. *cap.* 1. Hoc tamen ſemper ſuppoſito, quod talis effuſio publica ſit, & non ſolùm occulta. Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 15. *n.* 11. Paſſerin. *diſp.* 3. *cap.* 12.

2. *Quær.* An Eccleſia polluatur per Menſtruorum fœminæ effuſionem? *Reſp.* Negativè, quia purgamenta mulierum, & alii humores ab eis effluentes non ſunt verum ſemen. Barboſ. *alleg.* 28. *num.* 43. Paſſerin. *diſp.* 7. *cap.* 2.

3. *Quær.* An polluatur Eccleſia per effuſionem ſeminis factam in ſomno, vel ab ebrio? *Reſp.* Negativè, quia ſemper debet eſſe voluntaria, & peccaminoſa cum mortali peccato. DD. apud Paſſerin. *d. diſp.* 7. *cap.* 3. *&* 4. ubi ſubdit, quod ſi effuſio ipſa ſeminis non ſit peccaminoſa, ſed poſtea talis fiat ob complacentiam, & delectationem, nihilominùs Eccleſiam non eſſe pollutam.

4. *Quær.* Quid Juris ſi ſeminis effuſio non ſit peccaminoſa in effundente, puta quia dormiat, vel ſit amens, vel coactus; ſed ſit peccaminoſa in altero, eam tactibus, & confricatione procurante? *Reſp.* In hoc caſu Eccleſiam non pollui, quia effuſio ſeminis debet eſſet peccaminoſa in ipſo effundente, & ſic in eo omninò voluntaria. Paſſerin. *d. diſp.* 7. *cap.* 5. *& cap.* 6. ubi id extendit etiamſi ipſe effundens dediſſet cauſam peccaminoſam effuſioni ſeminis, quam poſtea retractaſſet per pœni-

pœnitentiam, itaut effuſio ipſa non eſſet peccaminoſa; nam neque in hoc caſu Eccleſia pollueretur.

5. *Quær.* Cum pollutio hominis extra copulam carnalem ſoleat eſſe peccaminoſa in tribus caſibus. Primò, ſi deliberatè deſideretur ob delectationem veneream. Secundò, ſi deliberatè procuretur tactibus, vel aſpectibus turpibus; & Tertiò, ſi non removeatur cauſa operativa pollutionis, ut eſt potatio, ſaltatio &c. An in his tribus caſibus ſemine effluente in Eccleſia, ipſa Eccleſia polluatur? *Reſp.* Quo ad primum caſum non pollui; quia pollutio Eccleſiæ non reſultat ex effuſione ſeminis proveniente à ſola cauſa interna. In ſecundò, & tertio caſu pollui; quia cauſa efficiens effuſionis ſeminis eſt externa, phyſica, & poſitiva. Quod ſi cauſa eſſet tantùm negativa, & conſiſteret in omiſſione remediorum pro impedienda ſeminis effuſione, non pollueretur Eccleſia, ut ſubtiliter diſputat Paſſerin. *d. diſput.* 7. *cap.* 8. 9. & 10.

6. *Quær.* An ſit neceſſe ad Eccleſiæ pollutionem, ut ſemen humanum cadat in terram, & ſolum Eccleſiæ attingat? *Reſp.* Negativè, quia pollutio Eccleſiæ provenit non ex contactu humani ſeminis, ſed ex turpi, & iniurioſa effuſione, ideòque, licèt ſemen recipiatur vel in vaſe fœmineo, vel in veſte, vel in ſudariolo, ſemper Eccleſia polluitur, ſuppoſita publicitate turpis hujus effuſionis, vel ex reorum confeſſione, vel ex teſtimonio eorum, qui aderant. Jordan. *lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 110. & Paſſerin. *dict. diſp.* 7. *cap.* 11. ubi confutat Graffium *deciſ. aur. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 48. *num.* 26. contrarium ſcribentem.

7. *Quær.* Quanta ſeminis humani copia requiratur ad polluendam Eccleſiam? *Reſp.* Quæcumque quantitas ſeminis ſufficit ad eam polluendam, dummodo ſit effuſio ſeminis, non autem ſimplex diſtillatio, vel alius humor, aut fluxus, & gonorrhæa; & in eo ſolet diſcerni, quod ſemen effunditur cum carnis voluptate, & genitalis membri erectione, ac pruritu; diſtillatio verò, ſivè alius humor fluere ſolet ſine commotione membri, & tanta delectatione venerea. Igitur ex diſtillatione Eccleſia non polluitur, ex ſeminis effuſione polluitur. Paſſerin. *dict. diſp.* 7. *cap.* 12. & 13. *Item* 14. & 15. ubi eam non pollui cenſet neque ex effuſione ſanguinis per genitale loco ſeminis, neque ex effuſione ſeminis corrupti, niſi concomitanter flueret etiam ſemen verum: quod ut dictum eſt, cognoſceretur, ſi flueret cum erectione membri, & nimia delectatione venerea.

8. *Quær.* An ex effuſione ſeminis per Spadones facta polluatur Eccleſia? *Reſp.* Negativè, quia hi non valent verum ſemen effundere, ſed tantummodò talem qualem humorem, ſeu diſtillationem; & idem eſſe in pueris, & puellis non viri potentibus. Paſſerin. *d. diſp.* 7. *cap.* 16. ubi *num.* 5. & 6. docet non ita eſſe de ſenibus, quando adhuc apti ſunt verum ſemen emittere.

9. *Quær.* An copula carnalis inter maritum, & uxorem facta in Eccleſia ſit ſemper pollutiva ipſius Eccleſiæ? *Reſp.* Quod ſi fiat ob neceſſitatem, & periculum incontinentiæ, eo quia coniuges non poſſunt ex Eccleſia diſcedere, Eccleſia eo caſu non polluitur. At ſi ſine neceſſitate fiat, Eccleſia polluitur, ut tenet Paſſerin. *dict. diſp.* 7. *cap.* 17. ubi pro hac opinione recenſet centum, & tres Doctores; adverſus quos allegat alios in numero duodecim, qui volunt, Eccleſiam non pollui per copulam conjugalem etiam ſine neceſſitate in Eccleſia habitam, ea ratione quia pollutio à Canonibus ſit fundata in copula peccaminoſa. Cæterùm communior eſt opinio contraria; & non pollutio Eccleſiæ reputatur, quando copula conjugum fit ex neceſſitate. Paſſerin. *dict. diſp.* 7. *cap.* 18.

10. *Quær.* An Eccleſia polluatur per effuſionem ſanguinis, vel ſeminis, ſi effundentes neſciant, has actiones eſſe pollutivas Eccleſiæ? *Reſp.* Affirmativè, quia pollutio Eccleſiæ pendet ab his actionibus turpibus, & injurioſis, non autem ab advertentia delinquentium. Paſſerin. *diſp.* 3. *cap.* 8.

11. *Quær.* An effuſio ſanguinis, vel ſeminis humani facta in Eccleſia ab eo, qui ignorabat illum eſſe locum Sacrum, cau-

ſet pollutionem? *Reſp.* Affirmativè. Neque obſtat, quod qui percutit Petrum Clericum, neſciens eſſe Clericum, non incurrat excommunicationem; quia ratio eſt diſſimilis in pollutione; quæ fundata eſt in morali macula, quam aſſumit Eccleſia ob actiones illas turpes quoquomodo commiſſas in ea. Paſſerin. *d. diſp. 3. cap. 9.* ubi tamen nullum citat auctorem pro hac opinione.

CAPUT XXXI.

De Sacrilegio in loco Sacro per Sepulturam excommunicati, vel infidelis.

1. Q*Uær.* Quomodo polluatur Eccleſia per ſepulturam excommunicati, vel infidelis? *Reſp.* Eam pollui, ſi excommunicatus, vel infidelis in ea ſepeliatur, ideſt ejus cadaver imponatur in tumba, ſeu in ſepulcro, vel fovea intùs Eccleſiam. Paſſerin. *diſp. 8. cap. 1. 2. & 3.* per Tex. *in cap. Conſuluiſti, de Conſecrat. Eccleſ. can. Eccleſiam 1. & 2. de Conſ. diſt. 1. cap. Is, qui de Sent. excommun. in 6. cap. fin. de Conſ. Eccleſ. vel Altar. cap. Unic. eodem in 6. cap. Ad hæc. de Privil.*

2. *Quær.* An polluatur Eccleſia ſi ibi corpus excommunicati, vel infidelis tantùm in depoſito ad tempus ſervetur? *Reſp.* Negativè. Paſſerin. *d. diſp. 8. cap. 3.* Sed interim non eſſet celebrandum in illa.

3. *Quær.* Quid Juris ſi non totum corpus ſepeliatur, ſed tantùm una pars, vel cineres? *Reſp.* Per cineres, & caput Eccleſiam pollui, non autem per alia membra; nec valet argumentum à Sanctis Reliquiis, circa quas ubi eſt Crux, vel brachium fit officium duplex, quia illa eſt materia favorabilis, hæc eſt odioſa. Paſſerin. *d. diſp. 8. cap. 4.*

4. *Quær.* An polluatur Eccleſia per ſepulturam excommunicati minori excommunicatione? *Reſp.* Negativè, quia debet eſſe excommunicati majori excommunicatione; & ſpecialiter, ac nominatim denunciati; niſi fortè eſſet notorius Clerici percuſſor; quia hæc duo tantùm generа excommunicatorum polluunt Eccleſiam, ſi eorum corpora in ea ſepeliantur. Paſſer. pluribus DD. citatis *diſp. 8. cap. 5. 6. 7. &* 8. ubi ſentire videtur, quod etiam ad faciendum aliquem notorium percuſſorem Clerici eſſe neceſſariam Judicis ſententiam, quia non ſufficit, quod notoriè percuſſerit, ſed quod notoriè injuſtè percuſſerit.

5. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi erat quidem alibi denunciatus excommunicatus, vel notorius Clerici percuſſor, non autem in loco, ubi ſepelitur? *Reſp.* Non pollui. Paſſerin. *d. diſp. 8. cap. 9.*

6. *Quær.* An cenſenda ſit Eccleſia polluta, ſi in ea ſepeliatur nominatim interdictus? *Reſp.* Negativè, quia etſi corpus Interdicti debeat exhumari. *cap. Is cui., de Sent. excommunicat. in 6.* nihilominùs Eccleſia non polluitur. Paſſerin. *d. diſp. 8. cap. 10.* Quia Jura in pœnalibus non extenduntur.

7. *Quær.* Quid Juris ſi quis denuncietur excommunicatus poſt mortem, & poſtquam cadaver erat in Eccleſia ſepultum? *Reſp.* Eſſe ſtatim, & abſque mora exhumandum, aliàs Eccleſia contrahit pollutionem. Paſſerin. *d. diſp. 8. cap. 11. n. 5.* Hinc Marcus Antonius de Dominis Archiepiſcopus Spalaten. cum poſt mortem fuerit ſententiatus hæreticus relapſus Romæ, ejus corpus exiſtens in Eccleſia SS. Apoſtolorum fuit indè extractum, & per manum Carnificis combuſtum Anno 1624. ut notat Illuſtriſs. Battaglinus in Annalib. Sacerdotii, & Imperii d. Anno 1624. num. 11. tanquam excommunicatum.

8. *Quær.* An ſi ſepeliantur in Eccleſia locuſtæ priùs excommunicatæ, Eccleſia polluatur? *Reſp.* Negativè, quia ſolus homo Chriſtianus excommunicatur; cæteræ res vel maledicuntur, vel execrantur. Paſſerin. *ubi ſupra d. cap. 11.* ubi advertit, neque Cathecumenum verè excommunicari.

9. *Quær.* An Eccleſia polluatur, ſi ſepeliatur ille, qui appellaverat à ſententia excommunicationis, vel de cujus validitate excommunicationis dubitatur? *Reſp.* Non pollui, donec diffiniatur ſuper validitate, & juſtitia excommunicationis. Paſſerin. *d. diſp. 8. cap. 12. 13. & 14.*

10. *Quær.*

10. *Quær.* An abſolutus ad reincidentiam, ſi reincidat, polluatur Eccleſia per ſepulturam ſui cadaveris? *Reſp.* Negativè, niſi denuò poſt reincidentiam fuerit denunciatus excommunicatus. Paſſerin. *dict. diſp.* 8. *cap.* 15.

11. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi excommunicatus fuerat abſolutus vel à ſimplici Sacerdote in articulo mortis, vel à ſimplici laico? *Reſp.* Abſolutionem datam à ſimplici Sacerdote in articulo, vel probabili periculo mortis eſſe validam, ideò ea data, corpus abſoluti non polluere Eccleſiam. At datam à laico non eſſe validam, ut ſcripſi de Pœnitentia *deciſ.* 31. *numer.* 13. & ideò corpus abſoluti à laico polluit Eccleſiam. Paſſerin. *dict. diſp.* 8. *cap.* 16. & 17. Et quamvis ſigna contritionis dederit, polluitur Eccleſia per ejus ſepulturam, donec verè abſolvatur; data autem vera abſolutione ceſſat pollutio. Paſſerin. *ibid. cap.* 18 & 19.

12. *Quær.* Cum Eccleſia polluatur per ſepulturam infidelis, quis intelligatur talis? *Reſp.* Appellatione infidelium venire Paganos, & Judæos tantùm; nomine verò paganorum comprehenduntur omnes ſectæ, quæ non recipiunt baptiſmum, ut Turcæ, Saraceni, Perſæ, Arabes, Tartari, & ſimiles, quorum cadavera ſi in Eccleſia ſepeliantur, oritur pollutio. Paſſerin. *diſp.* 8. *cap.* 20.

13. *Quær.* An per ſepulturam parvuli non baptizati Eccleſia polluatur? *Reſp.* Cum diſtinctione, ſi eſt filius Chriſtianorum non polluitur Eccleſia, etiamſi tantùm Pater, vel mater foret fidelis. Si verò eſt filius infidelium, Eccleſia polluitur. Paſſerin. *d. diſp.* 8. *cap.* 21. & 22.

14. *Quær.* An polluatur Eccleſia per ſepulturam Cathecumeni, vel baptizati tantùm baptiſmo Flaminis, vel Sanguinis? *Reſp.* Non pollui, quia hi inter fideles connumerantur. Paſſerin. *d. diſp.* 8. *c.* 23. 24. & 25.

15. *Quær.* Si Eccleſia fabricetur in loco, ubi antea fuerat ſepultus infidelis, vel excommunicatus, cenſeatur ſubjacere pollutioni? *Reſp.* Affirmativè; nec valet benedictio data Eccleſiæ, quia corpus illud eſt exhumandum, quando notoriè conſtat de ejus exiſtentia in eo loco. *cap. Eccleſiam* 1. & 2. *de Conſecrat. diſt.* 1. & ibi Gloſs. Paſſerin. *d. diſp.* 8. *cap.* 26.

16. *Quær.* Qui nam ſit effectus Pollutionis Eccleſiæ? *Reſp.* Eſt triplex; ideſt, Quod Sacramenta ibi non celebrentur. Quod divina officia ibi non perſolvantur. Et quod Eccleſiaſtica ſepultura ibi non tradatur. *cap. Eccleſiam* 1. & 2. *de Conſecrat. diſt.* 1. *cap. Is, qui, de Sent. excomm in* 6. *cap. fin. de Conſecrat. Eccleſ. vel Alt. cap. Unico. eod. tit. in* 6. & *cap. Tuarum, de Privileg.* Paſſerin. *diſp.* 9. *cap.* 1.

17. *Quær.* An pollutio non ſit ſervanda, niſi ſequatur ſententia declarativa pollutionis? *Reſp.* Negativè, quia eo ipſo quod Eccleſia polluitur, ſunt effectus pollutionis ſervandi, niſi dubium eſſet, an verè eſſet Eccleſia polluta, quia tunc eſt expectanda Epiſcopi declaratio. Paſſerin. *diſp.* 9. *cap.* 2.

18. *Quær.* An aliqua Sacramenta poſſint adminiſtrari in Eccleſia polluta? *Reſp.* Poſſe adminiſtrari. Primò: Baptiſmum, tàm parvulis, quàm adultis. *cap. Quoniam de Sent. excommunicat. in* 6. etiam publicè, & ſolemniter. Paſſerin. *diſp.* 9. *cap.* 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. & 17. ubi quod etiam ſolæ cæremoniæ baptiſmi poſſunt etiam in Eccleſia polluta ſuppleri. Secundò: Sacramentum Confirmationis. Paſſerin. *d. diſp.* 9. *cap.* 18. Tertiò: Sacramentum Pœnitentiæ. Paſſerin. *ibid. cap.* 19. Quartò: Sacramentum Matrimonii. Paſſerin. *ibid. cap.* 23. E contra verò Sacramentum Euchariſtiæ non poteſt miniſtrari niſi infirmis pro Viatico. Paſſerin. *dict. diſp.* 9. *cap.* 20. Miſſam verò non poterit Sacerdos celebrare in dicta Eccleſia, niſi ſemel in hebdomada ad renovandas particulas conſecratas pro infirmis. Paſſerin. *ibid. cap.* 24. & 25. Unctio autem Extrema datur extra Eccleſiam; & Ordinis Sacramentum non debet dari in Eccleſia polluta, niſi in maxima neceſſitate. Paſſer. *d. diſp.* 9. *cap.* 21. & *cap.* 22.

19. *Quær.* Quid agendum, ſi Sacerdos ſit ad Altare, & Miſſam celebret, quando Eccleſia polluitur? *Reſp.* Si incœperat oblationem, aut Canonem, debet continuare, & perficere Sacrificium. Si non-

dum ad oblationem panis, & vini devenerat, debet ſtatim diſcedere; prout facere debet, ſi veniret notorius excommunicatus in Eccleſiam, & nolet abire. Paſſerin. *dict. diſp.* 9. *cap.* 27.

20. *Quær.* Quænam orationes ſint prohibitæ in Eccleſia polluta? *Reſp.* Orationes publicæ, ut horæ canonicæ, quas deſerere ibi debent tàm Clerici, quàm Moniales. Porrò privatæ orationes non prohibentur. Paſſerin. *d. diſp.* 9. *cap.* 30.

21. *Quær.* An Campanæ pulſari poſſint, dum Eccleſia eſt polluta? *Reſp.* Eas non poſſe pulſari in his, quæ concernunt officia divina; ſecùs in aliis. Paſſerin. *diſp.* 9. *cap.* 43. *num.* 2. Cæterùm ſervâtur in Praxi, ut ſileant omninò Campanæ etiam ad Salutationem Angelicam ad majorem terrorem delicti pollutivi Eccleſiarum.

22. *Quær.* Quænam ſint Pœnæ ſtatutæ contra eos, qui celebrant, vel Sacramenta vetita adminiſtrant, aut ſepeliunt in Eccleſia polluta? *Reſp.* Duas eſſe pœnas. *Unam* peccatum mortale; *Alteram* Animadverſionem, ſeu Punitionem, quam in tranſgreſſores poteſt habere Ordinarius. Paſſerin. *diſp.* 10. *cap.* 1. *&* *cap.* 5. Ubi notat, quod qui celebrat in loco interdicto incurrit Suſpenſionem, & Irregularitatem; at qui id facit in loco polluto, peccat mortaliter tantùm, & poteſt ab Ordinario puniri.

23. *Quær.* An detur levitas materiæ, & ſic excuſatio à culpa gravi in materia pollutionis Eccleſiæ? *Reſp.* Affirmativè, ut oſtendit Paſſerin. *d. diſp.* 10. *cap.* 3. 4. *&* 5.

24. *Quær.* An poſſit celebrari in Eccleſia polluta de licentia Epiſcopi? *Reſp.* Affirmativè in caſu neceſſitatis. S. Thom. 3. *par. q.* 83. *art.* 3. *ad ſecundum*: Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *Verb. Sacrilegium cap.* 5.

25. *Quær.* An ſint exhumanda corpora fidelium ſepulta in Eccleſia, vel cæmeterio polluto? *Reſp.* Negativè, niſi eſſent excommunicati, vel perſonaliter interdicti. Theſaur. *d. Verb. Sacrilegium. Verſ. illud adverte.*

26. *Quær.* An polluta Eccleſia, ſi in ea aliquis Sacerdos bona fide celebraverit, hoc ipſo cenſeatur ſufficienter reconciliata? *Reſp.* Negativè, quia reconciliatio pendet ex certa verborum forma, & ſolemnitate ab Eccleſia inſtituta. Layman. *lib.* 5. *de Sacrif. Miſſæ cap.* 5. *num.* 13. Theſaur. *de Pœnis d. par.* 2. *Verb. Sacrilegium cap.* 5. *Verſ. Adverte etiam*, ubi contrarium ſentientes reprobat; & ait, non valere argumentum de Veſtibus, vel Calice nondum conſecratis, quæ conſecrantur ex ſola Miſſæ celebratione facta cum ipſis, ut tenet Diana *par.* 1. *tract.* 14. *reſol.* 69. Excipitur tamen, ſi Papa unico Verbo declararet Eccleſiam reconciliatam, quia tunc non eſſet opus alia reconciliatione. Theſaur. *d. cap.* 5. *in fine.*

27. *Quær.* Quis poſſit Eccleſias reconciliare à pollutione? *Reſp.* Si Eccleſia erat tantùm benedicta, poteſt eam reconciliari ſimplex Sacerdos de licentia Epiſcopi. *cap. Si Eccleſia*, *ubi* Gloſſa *verb. Lavetur. de Conſecrat. Eccleſ.* Si verò Eccleſia erat conſecrata, ſolus Epiſcopus eam reconciliare valet de Jure. *cap. Aqua. & cap. Propoſuiſti de Conſecrat. Eccleſ.* Verùm ex Privilegio Sedis Apoſtolicæ Superiores Regulares poſſunt ſuas Eccleſias reconciliare, ſi Epiſcopus abeſſet, & diſtaret ultra duas dietas. Novarius *in Summa Bullar. Comment.* 101. per totum; ubi *num.* 7. advertit, Superiores Caſſinenſes reconciliare ſuas Eccleſias etiam Epiſcopo non abſente, quod notat etiam Graff. *Conſil.* 2. *num.* 18. *de Conſecrat. Eccleſ.*

28. *Quær.* Quot milliaria contineat una Dieta? *Reſp.* Eam continere viginti milliaria. Gloſſ. *in cap. Nonnulli, Verb. duas Dietas, de reſcript.* Maſcard. *concl.* 1056. *num.* 6. Novar. *d. comment.* 101. *num.* 9.

CAPUT XXXII.

De Sacrilegio ex violata Immunitate loci Sacri.

1. QUær. Quid ſit Immunitas loci Sacri? *Reſp.* Eſſe Privilegium Eccleſiis, & locis ſacris conceſſum, ut Rei ad ea confugientes, per vim extrahi non poſſint. *cap. Nullus*, 17. *quæſt.* 4. *cap. Eccleſiæ*, *cap. Inter alia, de Immunit. Eccleſ.* & no-

& noviſſimè celebris Conſtitutio Gregorii Papæ Decimiquarti. *Incipien. Cùm aliàs nonnulli*. Quam explicat Novar. *in Summa Bullar. par.* 2. *Comment.* 80. Farinac. *Oper. Crimin. tom.* 10. *in fine*, & Diana *Coordinat. tom.* 9. *tract.* 1.

2. *Quær.* Quæ ſint loca Sacra gaudentia immunitate prædicta? *Reſp.* Eſſe ſequentia; Primò Eccleſias, etiam Pollutas, vel interdictas, vel nondum perfectè conſtructas, aut dirutas cum ſpe reædificationis; etiamſi in eas non ſervetur Euchariſtia. Coton. *in Summa Diana Verb. Immunitas Eccleſiarum quo ad loca num.* 2. ubi Textus, & DD. Secundò, Oratoria Confraternitatum, auctoritate Epiſcopi erecta. Coton. *ibid. num.* 3. Tertiò, Cæmeteria, etiam ab Eccleſiis ſeparata. Quartò, Hoſpitalia publica, Epiſcopi auctoritate erecta. Quinto, Monaſteria Religioſorum, quo ad totam eorum Clauſuram; nec non eorundem Grancias, ſeu hoſpitia, vel Monaſteriorum membra. Sextò, Domus Clericorum in communi viventium, quales ſunt domus Patrum Oratorii, & Seminarii. Septimò; Domus puellarum, & Orphanorum auctoritate Epiſcopi fundatas. Octavò, Palatia Epiſcoporum, ubique ſita; nec non domus Canonicorum ab Eccleſia ultra 40. paſſus non diſtantes. Item Palatia Epiſcoporum Titularium, & domus, in quibus Epiſcopi moram trahunt, ſeu hoſpitantur tempore Viſitationis. Nonò, Palatia, ſeu domus Cardinalium extra Urbem Romæ. Decimò, Domus Parochorum, & Canonicorum, quæ ſunt de Jure Eccleſiæ eorundem, quamvis eſſent locatæ laicis. Chartar. *deciſ. Criminal.* 46. *num.* 20. Undecimò. Campanile quamvis ſit ab Eccleſia ſejunctum. Duodecimò, Omnis locus, in quo præſens ſit Corpus Chriſti, qualis eſt camera ægroti, dum ei communio delata eſt, vel perſona Sacerdotis deferens Sacram Euchariſtiam, ad quam Reus confugiens gaudet immunitate; imò ſatis eſt, ſi ſe immiſceat cum gente aſſociante Sanctiſſimum Sacramentum: idemque in proceſſionibus Sacrarum Reliquiarum, vel Imaginum. Decimotertiò. Si Reus confugiat ad perſonam Cardinalis inde tranſeuntis. Et Decimoquartò, Si accedat Reus ad portantes aram portatilem, vulgò *Pietra Sacra*. De quibus omnibus locis Jura, & Doctores tractantes allegat, & ſequitur Summa Diana *in dicto Verb. Immunitas Eccleſiarum quo ad loca à num.* 2. *uſque ad num.* 10.

3. *Quær.* An ſit neceſſe, ut Reus gaudeat immunitate, ut introeat locum ſacrum? *Reſp.* Negativè, quia ſufficit, quod tangat muros extrinſecùs, aut ſi oſtio clauſo adhæreat, vel tectum Eccleſiæ aſcendat. Sperell. *deciſ.* 60. *num.* 9. Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 9. Imò ſufficit appropinquare Eccleſiæ Matrici per externum ambitum ad paſſus quadraginta; & aliis Eccleſiis ad paſſus triginta. *Cap. Sicut antiquitùs. Cap. Definivit. Cap. Quiſquis*, 17. *q.* 4. tam in Civitate, quàm extra, dummodo ſpatium ſit liberum, ut ſunt plateolæ coram Eccleſiis, ſecùs ſi ſint domus laicorum contiguæ ipſis Eccleſiis. Tuſchus *Verb. Immunitas concl.* 59. *num.* 18.

4. *Quær.* Quænam perſonæ confugientes ad loca ſacra gaudeant Immunitate? *Reſp.* Omnes, & quaſcunque perſonas gaudere, dummodo non commiſerint delicta excepta in Bulla Gregorii XIV. Ideò ſivè fidelis, ſivè infidelis ad Eccleſiam confugiat, non eſt inde extrahendus; & ſi de facto extrahatur, eſt ad eam reſtituendus, quia privilegium hoc non eſt conceſſum perſonis, ſed loco ſacro. Coton. *in Summa Diana ubi ſupra num.* 14. Jo: Ant. Novarius *in Summa Bullar. Comment.* 72. *&* *Comment.* 80.

5. *Quær.* An Clerici poſſint de mandato Epiſcopi capi, & detineri in loco ſacro etiam in delictis non exceptis? *Reſp.* Eſſe plurimos Doctores pro utraque opinione, quos cumulat Diana *Coordinatus tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 34. *&* 35. ubi oſtendit, Sacram Congregationem Concilii tenere partem negativam, quia etiam ipſi Clerici, ne ſint deterioris conditionis, quàm Laici, debent gaudere Immunitate. Porrò opinionem contrariam poſſe practicari, ubi talis eſſet conſuetu-

do,

do, docet Jo. Ant. Novarius *dict. Comment.* 80. *num.* 3. prout eſſe videtur in hac Diœceſi Patavina; in qua pluries ego ſcio, dum fungerer officio Promotoris Fiſcalis in Epiſcopatu, Clericos eſſe captos in Eccleſia, & nullum eorum dixiſſe de nullitate capturæ ob Immunitatem loci ſacri. Nihilominùs apud Doctores modernos prævalet opinio, quod Clerici non poſſint capi in loco ſacro; quia ſic tenet S. Congreg. Cardinalium, tùm Concilii, tùm Immunitatis, & ſic deciſum fuiſſe *in una Maceraten. Immunitatis die* 25. *Maii* 1655. teſtatur Jac. Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 176. *num.* 5. *tom.* 1.

6. *Quær.* An Clerici poſſint de mandato Epiſcopi capi in via, dum incedunt cum Cotta ad aliquod funus? *Reſp.* Negativè. Locatell. *de Tortura inſpect.* 5. *numer.* 164. Nicol. *in Lucubrat. civilib. tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 8. *poſt* §. *fin. de Immunit. Eccleſ. num.* 35. ubi ulteriùs advertit, neque Laicum poſſe capi per viam, quando eſt indutus ſacco alicujus confraternitatis ſpiritualis.

7. *Quær.* An Regulares confugientes ad Eccleſiam, poſſint inde extrahi de mandato ſuorum Superiorum? *Reſp.* Conſuetudinem eſſe, quod extrahi poſſint ex propriis Eccleſiis, ſecùs ex Eccleſiis non ſuis; aliàs nunquam poſſent Superiores Monaſteriorum punire ſubditos ſuos. Coton. *in d. Summa Diana Verb. Immunitas quo ad loca num.* 16. ubi ait, quotidie deferri ad S. Congregationem appellationes Regularium captorum in Eccleſiis ſuis contra ſuos Superiores, ſed eas parvipendi; & nihil curari. Cæterùm in puncto Juris, non poſſe capi Regulares in Eccleſiis tenet Diana *Coordin. d. tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 37. *num.* 2.

8. *Quær.* Quo jure ſit inducta Immunitas Eccleſiarum? *Reſp.* Super hoc quæſito non eſſe concordes Doctores, nam alii volunt eam eſſe de Jure Divino, alii de Jure Canonico, ut videre eſt apud Dianam *Coordinatum d. tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 1. & Chartar. *Deciſ. Crimin. deciſ.* 46. *num.* 34. & Sperell. *deciſ.* 104. *num.* 11.

9. *Quær.* Quænam ſint delicta excepta per Bullam Gregorianam, adeò ut, ea committentes non gaudeant Immunitate Eccleſiarum? *Reſp.* Ex Bulla Gregoriana non gaudere Immunitate Eccleſiarum Latrones publicos, Graſſatores viarum, aut Depopulatores agrorum, Homicidas proditorios; occidentes vel mutilantes in loco ſacro, idest vel in Eccleſia, vel in Cæmeterio, nec non reos aſſaſſinii, hæreſis, aut læſæ Ma eſtatis in perſonam Principis. Coton. *in Summa Dian. dict. Verb. Immunitas Eccleſiar. num.* 18. Novar. *d. Comment.* 72. *& Comment.* 80. Farinac. & Diana *de Immunit.* qui omnes declarant dictam Bullam Gregorii.

10. *Quær.* An dicta Bulla Gregoriana poſſit per contrariam conſuetudinem derogari? *Reſp.* Negativè, quia conſuetudo contrario Immunitati Eccleſiæ eſt corruptela, & abuſus, quæ nunquam poteſt vim acquirere. Coton. *in d. Sum. Verb. Immunitas Eccleſ. quo ad delicta d. num.* 18. *& Verb. conſuetudo num.* 2. Chartar. *deciſ. Crimin.* 46. *num.* 45. & Sperell. *deciſ.* 37. *num.* 63.

11. *Quær.* An fieri poſſit, quod eadem Bulla Gregoriana non acceptetur, & non ſit in uſu? *Reſp.* Negativè, quia in ea eſt Decretum irritans. Rota coram Merlino *die* 11. *April.* 1639. Coton. *ubi ante num.* 18.

12. *Quær.* An violatio dictæ Bullæ fiat per arreſtationem Rei in loco ſacro cum effectum ſecutam? *Reſp.* Sufficere ſi attentetur arreſtatio. Farinac. *de Immunit. cap.* 20. *num.* 322. Coton. *d. num.* 18.

13. *Quær.* An Judex, qui mandat Reum occidi in loco ſacro, à quo non poteſt eum extrahere, incidat in pœnas dictæ Bullæ? *Reſp.* Affirmativè. Squillant. *de Oblig. Cler. par.* 5. *dub.* 14. *num.* 90. Coton. *ibid.* ubi reſpondet objectis contrariis, & præcipuè, quod Reicidium non ſit prohibitum in Bulla, quæ tanquam pœnalis non videtur extendenda ad caſus non explicitos; quia imò dicta Conſtitutio eſt favorabilis, nam favet Eccleſiæ, & perſonis ad eam confugientibus. Et licèt interſit Reipublicæ, quod delicta, & maximè atrociora non remaneant impunita; tamen eo magis intereſt,

Digitized by Google

reſt, ut Deo reverentiam quiſque præſtet; & ejus domus, quæ Eccleſia eſt, Immunitate gaudeat, & tueatur eos, qui ad illam confugiunt. Guttierez *lib. 3. q. 3. num. 9.*

14. *Quær.* Quænam pœna ſit inflicta contra violantem Eccleſiæ immunitatem? *Reſp.* Pœnam excommunicationis inflictam eſſe, quæ eſt latæ ſententiæ, & Summo Pontifici reſervata. Coton. *ubi ante num. 19.*

15. *Quær.* Ad quem ſpectet judicare in dubio, an Reus gaudeat, nec ne Immunitate Eccleſiæ? *Reſp.* Spectare ad Judicem Eccleſiaſticum; qui non tenetur ſtare proceſſui formato per Judicem Laicum, ſed debet novas informationes recipere. Coton. *ubi ante num. 20. & in Verb. Judex Eccleſiaſticus à num. 11.* Et interim non permittet reum in Eccleſia exiſtentem poni in compedibus; quod malè docet Fontanell. *deciſ.* 200. & 201. & multò minus ipſum à Judice Laico detineri in carceribus; quia Bulla inquit, ut detineatur in carceribus Epiſcopi, adhibita (ſi opus ſit) cuſtodia Judicis Laici. Coton. *d. Verb. Immunitas Eccleſiæ quo ad delicta num. 20. pag. 454.*

16. *Quær.* An in dubio poſſit Epiſcopus pronunciare pro Judice Laico, & contra Reum? *Reſp.* Negativè, quia in dubio debet pro favore Eccleſiæ, & ſic pro Reo pronunciare. Coton. *ibid. & Verb. opinio num. 11.* Sperell. *deciſ.* 60. *num.* 13.

17. *Quær.* Quam pœnam incurrat Epiſcopus tradendo Reos Curiæ ſæculari., in caſu, in quo debent gaudere Immunitate Eccleſiæ? *Reſp.* Eum peccare mortaliter, incurrere excommunicationem Papalem, & eſſe obligatum ad damna ejuſdem Rei; qui ſi ad mortem damnetur, Epiſcopus remanet irregularis, ut advertit Novarius *in Comment. 72. num. 31.* & tenet Antonell. *de Loco legal. lib. 1. cap. 3. numer. 209.* Abb. Michael Juſtinian. *in addit. ad Novar. Comment. 72. & 80. pag. 10.*

18. *Quær.* An Judex Laicus in caſibus notoriè exceptis poſſit extrahere Reum de Eccleſia abſque Epiſcopi licentia? *Reſp.* Negativè, quia debet petere, & expectari licentiam Epiſcopi, ut mandat ipſa Bulla, & notat Coton. *ubi ante d. n. 20. in fine.*

19. *Quær.* An Interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, excommunicati, occidentes Clericum, vel pugnantes in duello, deflorantes Monialem, etiam in Eccleſia, Raptores Virginum etiam ex Eccleſia; blaſphemi (non hæreticales blaſphemias proferentes) Simoniaci, Adulteri, Sodomitæ, etiamſi in Eccleſia Sodomiam commiſiſſent, & Patricidæ gaudeant immunitate Eccleſiæ? *Reſp.* Affirmativè. Sperell. *deciſ.* 22. *num.* 10. Chartar. *deciſ.* 46. *num.* 84. Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico lib. 2. cap. 4. num. 95.* & Coton. *ubi ante num. 22.* & ibi DD. & *num.* 25. ubi idem de Monetariis ſentit.

20. *Quær.* Cum Hæreſis Reus non gaudeat immunitate Eccleſiæ an ſola hæreſis intelligatur? *Reſp.* Intelligi omnem culpam, quæ ſapiat hæreſim, & quæ cadat ſub Judicio Inquiſitorum. Farinac. *in Appendic. ad tractat. de Immunit. cap. 13. num* 175. Coton. *d. Verb. Immunitas Eccleſiar. num.* 24.

21. *Quær.* An Hæreticus capiendus pro aliquo alio delicto, ſi confugiat ad Eccleſiam, poſſit in ea capi? *Reſp.* Negativè, quia Bulla excipit hæreticum, dum agitur de delicto hæreſeos. Coton. *ibid. num.* 24.

22. *Quær.* Cum Homicidium committentes in Eccleſia non gaudeant Immunitate, an gaudere debeant, qui mandant homicidium in Eccleſia committi? *Reſp.* Gaudere debere, quia mandantes non ſunt homicidæ. Coton. *ubi ſupra n. 26. & ibi DD.*

23. *Quær.* An gaudeat immunitate qui exiſtens in Eccleſia occidit hominem exiſtentem extra Eccleſiam; & vice verſa qui exiſtens extra Eccleſiam occidit hominem ſtantem in Eccleſia? *Reſp* In primo caſu gaudere, in ſecundo non gaudere. Coton. *& ibi in DD. d. Verb. Immunitas Eccleſiar. num. 26.*

24. *Quær.* An occidens alium in Eccleſia ex calore iracundiæ, & in ſubita ira gaudeat Immunitate Eccleſiæ? *Reſp.* Gaudere, quia homicidium exceptum eſt

Digitized by Google

eſt cum animo deliberato factum, & ita deciſum fuiſſe Romæ Anno 1639. docet Novar. & Farinac. relati à Cotonio *diſt. num.* 26. ubi ſubdit gaudere eò magis qui ad defenſionem occidit, niſi fuerit provocator. Theſaur. *Verb. Immunit. num.* 2.

25. *Quær.* Cum mutilantes in loco ſacro non gaudeant immunitate loci, quomodò ſit intelligenda hæc mutilatio? *Reſp.* Quod ſit cum abſciſſione veri membri; ideò ſola vulneratio, vel etiam ſfrigia in faciem, licèt facta in Eccleſia, non privat Immunitate. Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 13 Cotoń. *diſt. num.* 26. & 27. ubi ſubdit gaudere, qui vulneraret aliquem confitentem in Eccleſia; vel occideret confitentem extra Eccleſiam, vel recipientem Oleum Sanctum, dummodo occidens non eſſet hæreticus.

26. *Quær.* An appellatione Eccleſiæ, in qua committitur homicidium, vel mutilatio, intelligatur omnis locus ſacer, vel Religioſus, prout ſupra dictum eſt de recurſu Rei? *Reſp.* Negativè, quia cum agitur de delicto in Eccleſia commiſſo, debet ſtrictè intelligi, & ſic Eccleſia ipſa formaliter eſt intelligenda; quia pœnalis eſt lex in hoc puncto. Ubi verò loquitur de recurſu, quia eſt punctum favorabile extenditur ad ſcalas Eccleſiæ, Palatia Epiſcoporum, & alia loca ſupra recenſita. Coton. *d. num.* 27.

27. *Quær.* Cum committentes Homicidium proditorium non gaudeant immunitate, qualiter intelligatur hoc delictum? *Reſp.* Intelligi formaliter, & cum effectu, itaut mors ſit ſecuta. Coton. *num.* 28.

28. *Quær.* Quale ſit homicidium Proditorium? *Reſp.* Eſſe illud, quod committitur cum ſimulata amicitia, & cum eo, qui non poterat præcavere. P. Coton. *d. num.* 28. ubi propterea exemplificat, & docet gaudere immunitate eos, qui homicidium committunt ex animo deliberato, & ut vulgò dicitur *appoſtatamente* in inimicum; vel explodentes ſclopum à tergo, vel dantes venenum per inſidias, etiamſi occidens eſſet filius inimicus contra Patrem, vel inimicus reconciliatus, non reaſſumpta ſtricta amicitia, vel cohabitatione; nam amicus reconciliatus reputatur non amicus. Riccius *par.* 1. *deciſ.* 168. *num.* 2. Coton. *d. num.* 28. ubi DD. allegat, & eos diſcrepantes quando quis occideret infidelem homicidio proditorio, nam Bulla videtur intelligenda de occidentibus fidelem.

29. *Quær.* Cum ſit exceptum Aſſaſſinium ab Immunitate, quomodo intelligatur hoc delictum? *Reſp.* Aſſaſſinium dici in duobus caſibus: primò, quando quis mercede recepta alterum occidit; ſecundò, quando ex motivo mercedis ducit alium in inſidias ad occidendum. Coton. DD. *citatis num.* 29. ubi notat, opus eſſe, ut Aſſaſſinus actuale homicidium committat, & quod mors ſequatur; nam teſtis falſus corruptus mercede, dans cauſam mortis, non dicitur aſſaſſinus; prout neque mediator aſſaſſinii. Ulteriùs ſi Aſſaſſinus tantùm vulneret citra caſum mortis gaudebit Immunitate.

30. *Quær.* An mandans committi Aſſaſſinium, eo ſequuto gaudeat Immunitate Eccleſiæ? *Reſp.* Non gaudere, ſi & ipſe interveniat in homicidio, prout non gaudent auxiliatores, proxenetæ, depoſitarii pecuniæ, & alii, qui cooperantur ad Aſſaſſinium, ſcientes qualitatem aſſaſſinii. Novar. *d. Comment.* 72. *num.* 61. ubi plurimi DD. & Coton. *d. num.* 29. Farinac. *conſ.* 100. Bonac. *tom.* 1. *deciſ.* 8. *q.* 8. §. 4. *num.* 18.

31. *Quær.* An dicatur Aſſaſſinus, qui homicidium committit ſolummodò, ut complaceat alicui? *Reſp.* Non dici. Honded. *conſ.* 93. *num.* 68. *lib.* 2. Coton. *ubi ante d. num.* 29. qui extendit negativam hanc etiam ubi facta fuiſſet pro homicidio promiſſio mercedis in generali, vel quod procuraret ei ſponſam, vel officium, aut ſimilia, quæ nomine pecuniæ, ſeu mercedis ſtrictè, & propriè non veniunt; & tandem ſi parvam tantùm pecuniam quis accepiſſet; quæ ad tale facinus mentem inclinare non poſſet. Vulpell. *conſ.* 143. *num.* 9.

32. *Quær.* Cum in Bulla excipiatur Crimen læſæ Majeſtatis in perſonam ipſius Principis, quænam perſonæ intelligantur

gantur nomine Principis ? *Reſp.* Intelligi illas perſonas, quæ Superiorem non recognoſcunt, ut Reges; proinde etiam Cardinales, qui cum Summo Pontifice faciunt unum corpus. Coton. *ubi ſupra num.* 30. ubi è contra docet, occidentes Epiſcopos, Duces, Marchiones, & alios habentes Superiorem non privari Eccleſiæ Immunitate; prout neque ſi occidant Conſiliarios, Præſides, Proreges, ac etiam Uxorem ipſius Regis; ac tandem ſi Principem offendant non in perſona, ſed tantùm in Dignitate, Poteſtate, vel Introitibus; quia hi omnes gaudebunt immunitate. DD. apud Coton. *d. num.* 30.

33. *Quær.* Cum ſint excepti ab Immunitate in Bulla Latrones publici, & Graſſatores Viarum; horum nomine qui nam intelligantur ? *Reſp.* Eos intelligi, qui multoties latrocinia commiſerunt in Viis publicis; & dummodo non tantùm tentaverint, ſed perfecerint latrocinia. Coton. *ibid. num.* 31. Novar. *d. Comment.* 72. *n.* 45. *&* 46.

34. *Quær.* An priventur Immunitate qui ſecretò per litteras, aut nuncios obligant aliquos ex comminatione ſibi pecunias tradere ? *Reſp.* Non privari. Coton. *ibi num.* 31. in fine. Quamvis contrarium ſentiat Novar. *d. Comm.* 72. *num.* 44. ubi etiam loquitur de Piratis, ſeu latronibus maritimis.

35. *Quær.* Cum excipiantur in Bulla agrorum Depopulatores, quales ſint hujuſmodi perſonæ? *Reſp.* Eos eſſe agrorum Depopulatores, qui ſegetes in agris depredantur, comburunt, & deſtruunt, vel ad agros alienos diripiendos deſtructores nocturni accedunt. Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 86 *&* 87. ubi hanc eſſe differentiam ait inter depopulatores agrorum, & publicos latrones, quod hi palàm, & publicè furantur, & illi clandeſtinè malè operantur, & clandeſtinè morantur in loco, ubi malè agunt. Porrò ſive nocturni, ſive diurni ſint hi depopulatores agrorum, nunquam gaudent Immunitate. Barboſ. *ibid. num.* 87. Coton. *ubi ſupra num.* 32.

36. *Quær.* Si quis aufugiat de manibus Satellitum, & Eccleſiam intret, an debeat gaudere immunitate ? *Reſp.* Affirmativè, niſi eſſet in caſibus exceptis; & hoc etiamſi aufugeret per violentiam, & cum vulneratione ſatellitum. DD. apud Coton. *d. Verb. Immunitas Eccl. num.* 33.

37. *Quær.* Quid Juris ſi Reus ab Eccleſia per miniſtros laicos extrahatur ? *Reſp.* Eſſe eidem Eccleſiæ omninò reſtituendum; ſive vi, ſive dolo fuerit extractus. Coton. *d. num.* 33. ubi DD.

38. *Quær.* Si Reus, dum ducitur ad furcam, tranſeat per aliquam Eccleſiam, poſſit prætendere ibi immunitatem ? *Reſp.* Eſſe diſcordes Doctores; nam Megala affirmat, negat Bobadilla, quos refert Coton. *d. Verb. Immunitas Eccleſ. num.* 35. *in fine*.

39. *Quær.* An bannitus confugiens in Eccleſiam poſſit ſpoliari armis, vel fur rebus furtivis ? *Reſp.* Negativè Ciarlin. *cap.* 10. *num.* 16. Coton. *ibid. num.* 36.

40. *Quær.* Reus injuſtè extractus cui ſit reſtituendus ? *Reſp.* Alios DD. ſentire, quod ſufficiat eum reſtituere alicui Eccleſiæ, vel Vicario Epiſcopi; at Barboſam *dict. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 54. velle, ut reſtituatur eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus, & ſic ſentit etiam P. Coton. *d. num.* 39. *in fine*.

41. *Quær.* Quid faciendum de debitoribus fraudulentis, qui in Eccleſiam confugiunt ? *Reſp.* Cum per aliquot dies ibi tolerati fuerint, eſſe licentiandos, & ex ea eiiciendos. Coton. *ubi ante num.* 42. Imò ſi Rei in Eccleſia committerent delictum etiam non exceptum, poſſent ab Epiſcopo carcerari, & ab eodem puniri, ut ſi ſtuprum, vel furtum ſtantes in Eccleſia patraſſent. Antonell. *de Loco legali lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 182. Quod ſi eſſent inſolentes, ſeu verbis injurioſis læderent miniſtros Eccleſiæ, poſſent expelli ab ea, itaut remaneant intra ſpatium 30. vel 40. paſſuum, qui valent ad gaudendum immunitate. Paſqualig. *Deciſ. moral.* 470. *num.* 1. *& ſeqq.* Bordon. *var. reſolut. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 22.

42. *Quær.* Quam pœnam incurrat Judex laicus, qui Reum extractum ab Eccleſia abſque ſuo mandato, retinet in ſuis carceribus, & reſtituere detrectat ? *Reſp.* Eum incurrere excommunicationem la-

tam in Bulla Gregoriana. Antonell. *de Loco legali d. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 197. *& ibi* Bonacin. & Ciarlin.

43. *Quær.* Quam pœnam incurrant ſatellites, vel aliæ perſonæ privatæ extrahentes Reum ab Eccleſia abſque licentia Epiſcopi? *Reſp.* Eas pariter incurrere excommunicationem Papalem, prout ipſos Officiales. Ciarlin. *lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 8. Antonell. *ubi ſupra num.* 220.

44. *Quær.* Quid agendum, Reo exiſtente in Eccleſia, donec fiunt probationes, an debeat gaudere Immunitate? *Reſp.* Eum eſſe cuſtodiendum ab utroque Judice, vel in carceribus Epiſcopi ducendum. Gratian. *Diſcept. for. cap.* 596. *num.* 5. *&* 11. Antonell. *d. cap.* 3. *num.* 217.

45. *Quær.* An excommunicatio lata in dicta Bulla Gregoriana contra extrahentes Reos ab Eccleſia ſit Papæ reſervata? *Reſp.* Affirmativè; ut tenet Farinac. *de Immunit. Eccleſ. num.* 315. Barboſ. *alleg.* 50. *n.* 167. Quamvis contrarium ſentiant Genuenſ. *cap.* 22. *num.* 3. Bonacin. & Diana, quos refutat Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *Verb. Immunitatem localem cap.* 1. *Verſ. Hæc autem excommunicatio*, ubi allegat Decretum S. Congregationis.

46. *Quær.* An ad incurrendam dictam excommunicationem requiratur indebita extractio Rei de Eccleſia actualiter, & eum effectu? *Reſp.* Negativè, quia ſufficit attentatio, etiam effectu non ſequuto ad incurrendam excommunicationem Papalem. Theſaur. *ubi ſuprà*, *Verſ. Procedit autem.*

47. *Quær.* Quot in ſumma ſint caſus excepti, in quibus Rei non gaudent immunitate Eccleſiæ? *Reſp.* Eſſe ſeptem.

Primus eſt in publicis latronibus, & graſſatoribus Viarum.

Secundus. In Depopulatoribus agrorum.

Tertius. In committentibus homicidia, vel mutilationes in Eccleſiis, ſeu Cæmeteriis (voluntariè, non caſualiter.)

Quartus. In iis, qui prôditoriè proximum ſuum occiderunt.

Quintus. In Reis Aſſaſſinii.

Sextus. In Reis hæreſis.

Septimus. In Reis læſæ Majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis. In iſtis caſibus rei, non gaudent immunitate Eccleſiæ, ſed poſſunt ex ea extrahi de licentia Epiſcopi, aliàs incurritur excommunicatio Papæ reſervata. Theſaur. *de Pœnis dict. par.* 2. *Verb. Immunitatem localem. cap.* 1. *Verſ. Limita hanc excommunicationem pag.* 182.

48. *Quær.* An Epiſcopi permittentes Reum extrahi de Eccleſia in caſibus non exceptis, ſed cum cautione, & proteſtatione impunitatis circa corpus Rei, ſi morti Reus tradatur, incurrant excommunicationem, & irregularitatem? *Reſp.* Affirmativè, ut probat Theſaur. *dict. cap.* 1. *num.* 2. quia proteſtatio eſt contraria facto, & peccant contra Juſtitiam, violando Jus Eccleſiæ, & immunitatem. Abbas Michael. Juſtin. *in Additionibus ad* Novar. *Comment.* 72. Porrò alii Clerici non defendentes reum à miniſtris Curiæ ſæcularis, non incurrerent irregularitatem, quia contra charitatem tantùm peccarent, & non tenentur ex officio reum tueri, ſicut Epiſcopus. Theſaur. *ibid.* ubi obſervat, quod in defendendo reum, debent Clerici abſtinere ab effuſione ſanguinis, nám tunc evaderent irregulares.

49. *Quær.* An extrahentes reum de Eccleſia contra formam Bullæ Gregorianæ, præter peccatum, & excommunicationem, incurrant aliam pœnam? *Reſp.* Incurrere infamiam Juris, & irregularitatem, quando fuerit damnatus de hoc crimine violatæ immunitatis, quia eſt crimen publicum. Theſaur. *d. cap.* 1. *in fine.*

50. *Quær.* An Epiſcopi poſſint abſolvere ab excommunicatione Judices, & Officiales, qui contra formam Bullæ Gregorianæ extraxerunt reos de Eccleſia ſaltem ad reincidentiam? *Reſp.* Negativè, quia eſt omninò Papæ reſervata. Abbas Mich. Juſtinian. *in Additionibus ad Novarium in fine operis ad Comment.* 72. *pag.* 10. *&* 11. ubi notat, quod neque Metropolitanus poteſt abſolvere, neque Cardinales Legati; neque Confeſſarius tempore Jubilæi, intelligendo tamen in foro exteriori, quatenùs Judices vel Officiales

les fuiſſent ab Epiſcopo denunciati excommunicati. Imò præſumentes abſolvere ab excommunicatione prædicta incurrerent in cenſuras reſervatas Papæ, ut declaravit Sac. Congregatio Immunitatis anno 1632. & 1661. teſte dicto Abb. Juſtiniano *in Addit. ad Novarium d. pag.* 11. in fine Operis. Qui plures alios caſus ſcire deſiderat circa hanc Immunitatem loci Sacri, legat Novarium in Summa Bullar. *par.* 1. *Comment.* 72. & *part.* 2. *Comment.* 80.

CAPUT XXXIII.

De Sacrilegio in bonis Clericorum.

1. QUær. Quomodo committatur Sacrilegium contra bona, ſeu in bonis Clericorum? *Reſp.* Committi per impoſitionem tributorum, vectigalium, ſeu gravedinum ab Eccleſiaſticis ſolvendorum. Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *Verb. Immunitas. cap.* 4.

2. *Quær.* Quæ ſint Jura prohibentia tributa, & vectigalia ſuper bonis Clericorum? *Reſp.* Eſſe diverſa Jura; quæ recenſet Theſaur. *dict. cap.* 4. Videlicet *cap. Non minus, de Immunit. Eccleſ. cap. Adverſus, eod. cap. Clericis, de Immun. Eccleſ. in* 6. *cap. Quamquam de Cenſib. & Clem. Præſenti, de Cenſib.* In quibus omnibus Juribus prohibitum eſt imponere tributa, ſeu vectigalia ſolvenda ab Eccleſiaſticis reſpectu bonorum ſeu Eccleſiaſticorum, ſeu Patrimonialium, ſub pœnis Cenſurarum; quæ prohibitiones renovatæ ſunt in Concilio Tridentino *ſeſs.* 25. *de refor. cap.* 20. & ſingulis annis innovantur pœnæ, & Cenſuræ prædictæ in Bulla Cœnæ Domini *cap.* 18.

3. *Quær.* Quid contineat dictum cap. 18. Bullæ in Cœna Domini? *Reſp.* In dicto *cap.* 18. fulminari excommunicationem Papæ reſervatam contra imponentes collectas, vel alia onera perſonis, aut bonis Eccleſiaſticis; & ea exigentes, etiam à ſponte dantibus ſine expreſſa Papæ licentia. Theſaur. *d. par.* 2. *Verb. Immunitatem cap.* 4. *num.* 4. ubi DD. allegat docentes, procedere etiam ſi collectæ imponantur bonis Patrimonialibus Clericorum, quamvis minores ordines tantùm habentium.

4. *Quær.* An aliquando liceat ab Eccleſiaſticis exigere collectas? *Reſp.* Licere in caſu maximè neceſſitatis, ſed concurrentibus illis ſex conditionibus, quas ſupra recenſuimus *De Sacrileg. in perſonas Sacras cap.* 27. *quæſt.* 35. *pag.* 54. quas docet Fagnan. *in cap. Non minus à num.* 22. *de Immun. Eccl. tom.* 5. *pag.* 368. & Antonell. *de Regim. Eccl. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 24.

5. *Quær.* Quænam pœnæ ſint Conſtitutæ contra Uſurpantes bona, vel proventus Eccleſiarum, ſeu locorum piorum, vel Montis pietatis? *Reſp.* Per Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *cap.* 11. *de ref.* latam eſſe excommunicationem contra prædictos, quæ eſt reſervata Papæ, & à qua abſolvi non poſſunt, niſi facta reſtitutione; & procedit non ſolùm contra Uſurpantes dicta bona, vel fructus tanquam ſibi debitos; ſed etiam contra detinentes injuſtè vi, vel clam; dummodo ſciant ea, vel eos pertinere ad Eccleſiam, vel pia loca; ut pluribus DD. citatis demonſtrat Theſaur. *de Pœnis Eccleſ. par.* 2. *Verb. Uſurpatio cap.* 1. *num.* 1.

6. *Quær.* An beneficiati cædentes arbores fructiferas Eccleſiæ, ut eas vendant, vel ſibi retineant, incurrant in dictam cenſuram? *Reſp.* Aſſerere Bonacinam; Azorium negare, quos refert Theſaur. *d. Verb. Uſurpatio cap.* 1. *Verſ. Item quod procedat.*

7. *Quær.* An ſit alia pœna præter Cenſuram contra Uſurpantes bona prædicta? *Reſp.* Contra Patronos eſſe privationem Juriſpatronatus, & contra beneficiatos privationem beneficiorum; ſed dicta privatio non ligat ante ſententiam declaratoriam. Theſaur. *d. cap.* 1. *Verſ. Nota ſecundò*, ſaltem in foro exteriori; quia multi volunt, quod in foro conſcientiæ obliget etiam ante ſententiam. Theſ. *ibid.*

8. *Quær.* An præter pœnas à Concilio Tridentino inflictas extet alia Conſtitutio? *Reſp.* Eſſe Bullam in Cœna Domini, quæ in *cap.* 17. excommunicat Uſurpantes Juriſdictiones, fructus, & bona ſpectantia ad Sedem Apoſtolicam,

vel ad alias Eccleſias, ſeu perſonas Eccleſiaſticas. Theſaur. *dict. Verb. Uſurpatio cap.* 1. *num.* 2.

9. *Quær.* An licitum ſit dare in Emphyteuſim bona Eccleſiarum? *Reſp.* Negativè, niſi de licentia Summi Pontificis, per *Extravag. Ambitioſæ*, *de Rebus Eccleſiæ non alienan.* in qua prohibitæ ſunt alienationes, & locationes ultra triennium; & ſi de facto fiant, ſunt nullæ. Mart. *deciſ.* 86. Novar. *in Summa Bullar. Comment.* 129. *num.* 3. *part.* 1.

10. *Quær.* Quæ requirantur ad habendam licentiam alienandi, ſeu locandi ad longum tempus? *Reſp.* Utilitas Eccleſiæ & licentia Summi Pontificis. Novar. *ibid. num.* 1. & 2.

11. *Quær.* Quomodo cognoſcatur utilitas Eccleſiæ? *Reſp.* Quando ejus conditio melior, & locupletior ſit; ideò ſi tantum recipiat, quantum dimittit, non dicitur Utilitas. Rota *par.* 2. *rec. deciſ.* 430. *num.* 6. Novar. *d. Comment.* 129. *num.* 6. 7. 8. & 9.

12. *Quær.* Quanta debeat eſſe Utilitas Eccleſiæ ad alienationem faciendam? *Reſp.* Eam relinqui Judicis arbitrio. Rot. *par.* 1. *diverſ. deciſ.* 674.

13. *Quær.* Si alienatio facta ſit ſine ſolemnitatibus, an poſſit infringi non ſolùm ab Eccleſia, ſed etiam ab emptore? *Reſp.* Affirmativè. Capell. Tholoſan. *deciſ.* 97. Novar. *ibid. num.* 13.

14. *Quær.* Si retractetur alienatio tanquàm malè, vel nulliter facta, an ſint reſtituendi fructus? *Reſp.* Affirmativè. Rota *par.* 1. *diverſ. deciſ.* 14. Novar. *ibid. num.* 16.

15. *Quær.* An ſubhaſtationes ſint neceſſariæ in alienatione bonorum Eccleſiæ? *Reſp.* Negativè, ut pluribus citatis probat Novarius contra Redoan. & Gratian. contrarium docentes. *dict. Comment.* 129. *num.* 29. & 30.

16. *Quær.* An detur caſus, ut poſſint Bona Eccleſiæ alienari ſine licentia Summi Pontificis? *Reſp.* Dari duos caſus; Unus eſt, ſi Terra alienanda ſit modici valoris. *Cap. Terrulas* 12. *q.* 2. Alter, ſi bona ſint incognita, vel incerta, aut difficillimæ recuperationis. Rota *par.* 2. *recent. deciſ.* 631. Novar. *d. Comment.* 129. *num.* 43. quod eſt notatu dignum.

17. *Quær.* Quomodo cognoſcatur, an Terra ſit modici valoris? *Reſp.* Quando ejus valor non excedit vigintiquinque ſcuta aurea. Gavant. *in Manuali Epiſc. Verb. Alienatio num.* 24. Etſi verius ſit, quod circa valorem, & modicitatem ejus ſtetur arbitrio Epiſcopi. Riccius *Collectan.* 3054. Barboſ. *in d. cap. Terrulas*.

18. *Quær.* An liceat alienare bona Eccleſiæ cum clauſula, Salvo beneplacito Apoſtolico? *Reſp.* Negativè, & qui ſic alienaret, & traderet rei poſſeſſionem, incurreret cenſuras. Riccius *par.* 1. *reſolut.* 53. *in Praxi*.

19. *Quær.* An Confraternitates, vel Oratoria poſſint ſua bona alienare abſque licentia Summi Pontificis? *Reſp.* Cum diſtinctione; nam ſi dictæ Confraternitates erectæ ſunt cum decreto Epiſcopi? alienare non poſſunt, quia ſunt Religioſæ; vel ſine decreto Epiſcopi, ſeu Papæ ſunt fundatæ; & poſſunt alienare; quia non ſunt Religioſæ. Barboſa *de Jure Eccleſiaſtico lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 88. Bonacin. *tom.* 1. *de Alienat. bon. Eccleſ. diſput.* 2. *quæſt. Unic. punct.* 2. *num.* 10. & Sperell. *deciſ.* 155. *num.* 1. 2. & 3.

20. *Quær.* Quænam pœnæ inflictæ ſint contra alienantes bona Eccleſiæ ſine ſolemnitatibus? *Reſp.* Eſſe inflictam excommunicationem, quam tamen non incurrunt alienantes ex Juris, & facti ignorantia. Sperell. *d. deciſ.* 155. *num.* 15.

21. *Quær.* An facta conventione alienandi, ſi Rector Eccleſiæ moriatur antequam expeditum ſit Beneplacitum Apoſtolicum, poſſit ſucceſſor recedere à conventione, quando Beneplacitum præſentatur? *Reſp.* Negativè. Rota, quam allegat Sperell. *d. deciſ.* 155. *num.* 84.

CAPUT XXXIV.

De Blaſphemia.

1. QUær. Quid importet hoc nomen Blaſphemia? *Reſp.* Importare Idolatriam, ut Eſdræ *cap.* 9. *Fecerunt blaſphemias magnas*, & *cap. Cum ſit, de Judæis*.

Digitized by Google

Judæis. Item importare quamcunque maledicentiam. *cap. Si igitur*. 34. *q.* 4. *l. Apud Labeonem*, §. *Ait Prætor*, *ff. de Injur.* At ex communi conſuetudine maledicentia eſt, quæ fertur in homines, blaſphemia verò, quæ fertur in Deum. S. Thom. 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. Gloſs & DD. *in cap.* 1. *&* 2. *de Maledic.* Menoch. *de Arbitr. Jud. caſu* 375. *num.* 13. *&* 18. Illuſtriſſimus D. Antonius Ricciullus Archiepiſcopus Coſentinus in ſuo eleganti tractatu *de Perſonis quæ in ſtatu reprobo verſantur lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 2.

2. *Quær.* Quid ſit Blaſphemia? *Reſp. Quod eſt Contumelia verbo in Deum prolata, vel Sanctos*. Dicitur Contumelia, tùm quia comprehendit quamcunque injuriam alicui factam. *l.* 1. *ff. de Injur.* tùm quia Verbum ut ſit blaſphemia, debet eſſe contumelioſum, non autem materialiter tantùm prolatum, & ſic non ſunt blaſphemi Notarii, & Judices, qui ſcribunt in proceſſu verba blaſphemiæ à delinquentibus prolata. Ricciull. *ubi ſupra num.* 3. dicitur *Verbo*, tùm quia hoc vitium eſt proprium linguæ, Job. *cap.* 5. ibi *Imitaris linguam blaſphemantium*, tùm ad diſtinctionem factorum, quibus ſit contumelia non autem blaſphemia propriè ſumpta. Novar. *in Summ. Bullar. par.* 1. *Comment.* 33. *num.* 3. Sed appellatione *Verbi* intelligitur etiam blaſphemia prolata calamo, & ſcriptura. 2. *Paralipom. cap.* 23. Dicitur in *Deum*, *vel Sanctos*. Quia utroque modo blaſphemia committitur. Novar. *d. Comment.* 33. *num.* 3. *Verſ. Tertiò dicitur*; prolata ſivè ore, ſivè corde, quia etiam interiùs tantùm blaſphemari poteſt, ut infra demonſtrabitur.

3. *Quær.* An blaſphemia differat ab odio Dei, à deſperatione, à perjurio, & ab infidelitate? *Reſp.* Differre, quia hæc omnia peccata conſiſtunt formaliter in pravo cordis affectu abſque detractione divini honoris; at blaſphemia formaliter conſiſtit in ipſa divini honoris detractione contumelioſa. Suarez *de Relig. tit. de Irreligioſit. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 8.

4. *Quær.* Quanta ſit gravitas peccati blaſphemiæ? *Reſp.* Eſſe incomparabilem, & inexplicabilem, ut docent S. Thom. 2. 2. *q.* 15. *art.* 3. Farinac. *in Praxi lib.* 1. *q.* 20. & Julius Cartar. *deciſ.* 2. *num.* 1. *& ſeqq.* Et ea demonſtratur ex Levitic. *cap.* 24. ubi Juvenis, qui in rixa blaſphemaverat, juſſus eſt à Deo lapidari; & non fuit excuſatus neque ob ætatem, neque ob iracundiam, neque ob primam vicem, neque ob locum caſtrorum; & ab ipſo Deo fuit condemnatus, ut eruditè demonſtrat Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 3. ubi *num.* 14. ait, blaſphemos eſſe canibus pejores, quia non mordent Dominos ſuos; & cæteris delictis blaſphemiam eſſe graviorem, quia ad eam nulla voluptas, nullumvè lucrum impellit, ut ad alias culpas accidit. Et ideò Sancti Patres etiam hoc nomen horruerunt, & ejus loco uſurpabant benedicere, ut *Job* 1. *&* 3. *Reg.* 21. Et propter blaſphemias venire Peſtem, Famem, Terremotum, & alias plagas Divinæ Juſtitiæ teſtatur Imp. Juſtinianus *in Auth. Ut non luxurientur* §. *Præterea*.

5. *Quær.* Quibus modis blaſphematur? *Reſp.* Tribus modis, Primò per modum ſimplicis maledictionis, quoties nomen Dei maledicitur, vel execratur. S. Thom. 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. Graff. *de Caſibus reſerv. cap.* 10. *num.* 27. Secundò per modum convitii. Et Tertiò per modum irriſionis. *Deciſ. Cler. Patavini Anno* 1682. *Menſe Majo ad tertium*. Ricciull. *alios DD. allegans dict. lib.* 1. *cap.* 4. *numer.* 2.

6. *Quær.* An Verba dubia ſint interpretanda pro blaſphemia? *Reſp.* Cum diſtinctione; vel proferens eſt perſona malæ qualitatis? & tunc interpretantur pro blaſphemia; vel eſt bonæ conditionis? & ſtatur ejus declarationi. Ricciull. *d. cap.* 4. *num.* 5. *& ſeq.*

7. *Quær.* An ſit blaſphemus, qui protulerit hæc verba: *Mal babbi*, *non dico Dio*, vel *Sia maledetto di.* retenta ultima vocali? *Reſp.* Affirmare Hoſtien. *de Blaſphem. num.* 12. *& de Maledic. num.* 117. Sed negare conſtanter DD. quos allegat, & ſequitur Ricciull. *dict. cap.* 4. *num.* 14. *&* 18. ubi tamen dicit, ſic dicentes eſſe puniendos ob nimiam temeritatem, & ſcandalum.

8. *Quær.* An ſint verba blaſphemiæ *Mal' babbi Dio bacco*, vel *Dio Criſtofo-*

ro,

ro, vel *la Vergine Giovanna*? *Reſp.* Non eſſe verba blaſphemiæ, ſed temeritatis, & ſcandali. Ricciull. *d. cap.* 4. *num.* 17.

9. *Quær.* Quid judicandum de his verbis: *Dio becco Diavolo. Sia maledetto quel becco, che mi tiene al Mondo? Reſp.* Prima verba judicari blaſphema: non etiam ſecunda, quia per ea alius à Deo poteſt cenſeri, qui eum teneat in mundo, nempè alimenta præbens. Ricciull. *ubi ante num.* 21. & 22.

10. *Quær.* An maledicere Virgini Mariæ, vel Apoſtolo, ſit blaſphemia? *Reſp.* Affirmativè, quia per antonomaſiam intelligitur de Deipara, & de S. Paulo.

11. *Quær.* Quomodo quis dicatur blaſphemare per modum Convitii? *Reſp.* Quando tribuit Deo, quod illi non competit, vel aufert à Deo, quod illi competit, vel tribuit creaturæ, quod ſoli Deo competit. Ricciull. *dict. lib.* 1. *cap.* 5. *in princ.*

12. *Quær.* Quando quis blaſphemet per irriſionem? *Reſp.* Quando quis dicit de Deo, vel Sanctis ſuis aliquod verbum tendens ad injuriam: vel irreverentiam, ut eſt *Potta di Dio. Potta di noſtra Donna*. Farinacc. *in Praxi quæſt.* 20. *n.* 16. & *ſeqq.* Ricciull. *d. cap.* 5. *à num.* 2. *uſque in finem.*

13. *Quær.* An ſit blaſphemia Jurare per Corpus Dei, aut per Membra, vel per Sanguinem Dei? *Reſp.* Rigorosè loquendo eſſe blaſphemiam, & quidem hæreticalem, quando quis intelligeret de Deo tanquàm eſt Deus; ut Theologi docent, & Canoniſtæ, quos cumulat, & ſequitur Ricciull. *dict. lib.* 1. *cap.* 6. *à n.* 1. & *ſeqq.* niſi excuſaret ignorantia, vel inadvertentia, vel relatio ad Deitatem in Chriſto.

14. *Quær.* An Jurare per membra Chriſti ſit blaſphemia? *Reſp.* Si nominentur membra verecunda, erit blaſphemia ob irriſionem, & irreverentiam. Sanchez *in Summ. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 6. Novar. *dict. Comm.* 33. *num.* 3. *verſ. ſecundò*. Si membra honeſta, & abſque irreverentia nuncupata, non erit blaſphemia. Ricciull. *ubi ſupra num.* 9. & *ſeqq.* ubi tamen damnat hanc formam Jurandi.

15. *Quær.* An una blaſphemia differat ſpecie ab alia blaſphemia? *Reſp.* Negativè, quia licèt una differat ab alia in gravitate, tamen omnes blaſphemiæ ſunt ejuſdem ſpeciei, ſcilicèt quia earum malitia eſt contra Religionem. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 28. *quæſt.* 10. Ricciull. plures DD. referens *dict. lib.* 1. *cap.* 7. *ubi num.* 3. *ait*, blaſphemias in Sanctos non differre ſpecie à blaſphemia in Deum; idemque eſſe de blaſphemia in Crucem, & alia Inſtrumenta paſſionis Domini. Verum tamen eſt, quod eſt differentia quo ad pœnam, quia alia pœna punitur blaſphemans Deum, vel Deiparam, & alia pœna qui blaſphemat Sanctos. Farinac. *de Delict. & Pœnis quæſt.* 20. *num.* 27. Prout etiam differentia eſt, quo ad modum ſe accuſandi in Confeſſione, nam debet Pœnitens explicare, an blaſphemaverit Deum, vel Deiparam, vel Sanctos, ratione majoris, vel minoris gravitatis. Sanchez *in Præcept. Decal. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 39. Ricciull. *dict. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 10. Deciſiones Cleri Patavini Anno 1682. *Menſe Majo ad* 2. *Caſum*, & *Menſe Junio ad* 3. Item Deciſ. de Pœnitentia *Deciſ.* 27. *num.* 3.

16. *Quær.* Quotuplex ſit Blaſphemia? *Reſp.* Quod alia eſt ſimplex, & alia eſt hæreticalis. Novar. *dict. Comment.* 33. *num.* 6. Prima eſt, quæ infert contumeliam in Deum. Secunda, quæ aſſerit de Deo aliquid, quod ſapit hæreſim, & hæc ſpecie differt à blaſphemia ſimplici, quia ultra contumeliam in Deum continet errorem contra fidem; prout differt ſpecie illa, quæ procedit ex odio formali in Deum, quia opponitur charitati, qua tenemur diligere Deum, & ideò ſunt ſpecificandæ in Confeſſione non tàm ratione gravitatis, quàm mutationis ſpeciei. Sanchez *dict. cap.* 31. *num.* 38. Ricciull. *d. cap* 7. *num.* 14. & *ſeqq.* Et ego docui de Pœnitentia *dict. Deciſ.* 27. *num.* 3.

17. *Quær.* An detur blaſphemia interna? *Reſp.* Affirmativè, & eſt illa, quæ corde profertur contra Deum, ſivè ob malum affectum voluntatis, ſivè ob errorem intellectus; juxta illud: *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Pſal.*

13. & *Job* 1. *Ne fortè peccaverint filii mei, & benedixerint Deo* (i. blaſphemaverint) *in cordibus ſuis*. Ita Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 8. ubi advertit talem blaſphemiam non ſubjacere pœnis humanis, niſi ſponte reus illam confiteatur in Judicio.

18. *Quær.* An detur blaſphemia conſiſtens in factis contumelioſis citra verba quæcunque? *Reſp.* Eſſe hinc inde Doctores, ſed veriorem opinionem eſſe negativam, quia facta contumelioſa in Crucem, in Imagines, aut Res Sacras, non ſunt veræ, & propriæ blaſphemiæ, ſed actus contumeliæ contra Religionem; qui etiam pœna mortis puniuntur Jul. Chartar. *dict. deciſ.* 102. *num.* 18. Menoch. *Caſu* 396. & Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 9. per totum.

19. *Quær.* An blaſphemia hæreticalis debeat perneceſſe continere errorem contra fidem? *Reſp.* Negativè, quia Dæmones maximè ſunt blaſphemi, ut ait S. Th. 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 4. & tamen credunt, & contremiſcunt. *Jac.* 1. Ideò ſatis eſt ad faciendam blaſphemiam hæreticalem, quod in ea aliquid ſit contra fidem, licet blaſphemus errorem contra fidem, non teneat. Ricciull. *DD. allegans d. lib.* 1. *cap.* 19.

20. *Quær.* Quænam ſit blaſphemia dicere: *La farò al diſpetto di Dio*. Vel *Vogli, ò non vogli Dio?* *Reſp.* Eſſe blaſphemiam hæreticalem ſecundùm *Clarum* §. *Blaſphemia num.* 2. & alios citatos per Ricciull. *d. cap.* 10. *num.* 15. quia detrahit Dei potentiæ, quamvis contrarium ſentiat Bald. *conſ.* 476. *lib.* 3.

21. *Quær.* An ſit blaſphemia, ſi creditor dicat debitori renuenti ſolvere, *Mi pagherai, ſe ſi opponeſſe la Vergine Maria?* *Reſp.* Negare Maſcard. *de probat. concluſ.* 168. *num.* 8. Affirmare *Clarum in* §. *Blaſphemia*. Et Farinac. *de Delictis, & Pœnis quæſt.* 20. *num.* 15. cui adhæret Ricciull. *d. cap.* 10. *num.* 21. & 22. quia ſunt verba Deiparæ contumelioſa.

22. *Quær.* An liceat jurare per Deos falſos, vel per Diabolum? *Reſp.* Negativè, quia eſſet blaſphemia hæreticalis, niſi fieret joci causâ. *Cap. Etſi Chriſtus. De Jurejurando*. Ricciull. *d. cap.* 10. *num.* 30. & 31. ubi DD.

23. *Quær.* An ſit blaſphemia dicere: *Hoc eſt ita verum, ſicut verum eſt, Chriſtum eſſe natum ex Maria Vergine*, vel *ſicut eſt verum Evangelium?* *Reſp.* Eſſe blaſphemiam hæreticalem, quando ſic loquens intenderet aſſerere tantam eſſe certitudinem in Evangelio, vel Incarnatione Domini, quantam in illo ſuo humano negotio. Secùs autem ſi loqueretur ad ſignificandam veritatem, & eam magnificandam. DD. apud Ricciull. *dict. cap.* 10. *num.* 35. & 36. & Covaruvias *in cap. Quamvis de Pactis par.* 1. §. 7. *num.* 9. *verſ.* 11.

24. *Quær.* Quis dicatur blaſphemus conſuetudinarius? *Reſp.* Ille, qui tribus diſtinctis actibus, ſeu temporibus blaſphemavit. Dicitur *diſtinctis*, quia ſi in uno, & eodem tempore ſucceſſivè etiam decies blaſphemet, non dicitur conſuetudinarius; quamvis gravius peccet, imò tot peccata committat, quot blaſphemias profert. Azor. *par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 4. *quæſt.* 5. Ricciull. *d. lib.* 1. *de Perſonis in ſtatu reprobo verſan. cap.* 11. *num.* 6.

25. *Quær.* Quot peccata committat, qui unico contextu blaſphemat Chriſtum, & Apoſtolos? *Reſp.* Tredecim peccata committere, quia peccatum habet tot malitias, in quot perſonas profertur. Baldellus *in Theol. Morali tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 22. *num.* 3. Ricciull. *ibid. num.* 11. & ſic qui unico ictu occideret tres Clericos, incurreret tres excommunicationes. Navar. *in Man. cap.* 6. *num.* 19. & Sayr. *de Cenſur. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 9. *ad fin.*

26. *Quær.* Quomodo probetur quis eſſe blaſphemus? *Reſp.* Per duos teſtes ſaltem, qui deponant, eum blaſphemare audiviſſe tribus vicibus diſtinctis, quando agitur de pœna ordinaria inferenda; aliàs non poterit deveniri, niſi ad pœnam extraordinariam. Ricciull. *pluribus citatis d. lib.* 1. *cap.* 13.

27. *Quær.* Quæ ſint pœnæ ſtatutæ in blaſphemos? *Reſp.* De Jure Moſayco erat lapidatio. *Levit.* 24. De Jure Civili mors naturalis. *Auth. Ut non luxurientur contra*

tra

tra naturam §. 1. & 2. De Jure Canonum excommunicatio. *Cap.* 2. *de Maledic.* & tandem de Jure Pontificio *per Bullam* 4. *B. Pii V.* impoſitæ ſunt pœnæ pecuniariæ Laicis, & Clericis ſecundùm numerum, & qualitatem blaſphemiarum, cum pœnis etiam corpore afflictivis, privatione beneficiorum, ut in ea videre eſt. Ricciull. *dict. lib.* 1. *cap.* 14. qui *num.* 10. notat, hoc tempore contra Clericos infligi pœnas ad normam *dictæ Bullæ* 4. *B. Pii V.* at contra Laicos, pœnam eſſe arbitrariam, penſata qualitate delicti, & perſonarum; quod docet etiam Chartar. *decif.* 2. *num.* 22. & Novar. *d. Comment.* 33. *num.* 1.

28. *Quær.* An blaſphemantes facto, ut deturpantes Imaginem Chriſti, vel Sanctorum, poſſint puniri pœna mortis? *Reſp.* Affirmativè. Menoch. *Caſ.* 396. Vincen. de Franchis *decif.* 504. Ricciull. ubi ſupra *num.* 16. & ſic factum fuit Venetiis contra nonnullos carceratos, qui tàm nefarium crimen joci cauſa in carceribus commiſerant Patavii: nam formato proceſſu ab Excelſo Conſilio de Decem, combuſti fuerunt in platea S. Marci, non multi ſunt anni. De aliis locis ſimiles punitiones refert Novar. *in Summa Bullar. d. p.* 1. *Comment.* 33. *num.* 3.

29. *Quær.* An in crimine blaſphemiæ Judex poſſit reo pœnam remittere, vel ad componendum ſe gratiam facere? *Reſp.* Negativè, quia agitur de contumelia facta honori Divino, qui non cadit in arbitrio hominum. Franchus *decif.* 504. Ideò neque Judex Laicus, neque Epiſcopus poteſt gratiam facere in hoc delicto. Riciull. *d. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 6. & 7. ubi advertit, hoc crimen eſſe crimen mixti fori; & poſſe Judices procedere ex officio, & omnes poſſunt admitti ad ferendum teſtimonium. Sicut è contra blaſphemus non poteſt eſſe teſtis, neque denunciator, & ſufficit ad eum repellendum probare, quod ſit publicus blaſphemus; licèt non ſit condemnatus ut talis. Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 5. & 6. *ac ſeqq.* ubi ſubdit quod licèt teſtis blaſphemus probaret, ſe nunc emendatum, nihilominùs ejus dictum non valeret quo ad teſtificandum contra tertium, niſi ageretur in cauſa civili, vel civiliter.

30. *Quær.* An in crimine blaſphemiæ admittatur repulſa teſtium? *Reſp.* Affirmativè ad effectum tantummodò, ut innocentia non opprimatur, & veritas manifeſta fiat. Ricciull. *d. lib.* 1. *cap.* 17. ubi *n.* 7. notat, eam præcipuè admitti ex capite inimicitiæ capitalis; ex capite conſpirationis, & ex capite minoris ætatis, & defectus intellectus.

31. *Quær.* An ſtantibus indiciis in crimine blaſphemiæ poſſit dari reo tortura pro habenda veritate? *Reſp.* Cum diſtinctione, vel blaſphemia eſt hæreticalis, vel ſic enormis, ut pœna corporis afflictiva veniat imponenda? & Reus poteſt torturæ ſubiici, etiam ſuper Intentione. Vel non eſt talis, & pœna infligenda eſt tantùm pecuniaria; & in hoc caſu non eſt danda tortura, quia eſſet major pœna torturæ, quàm delicti. Ricciull. *dict. lib.* 1. *cap.* 18.

32. *Quær.* An dentur cauſæ, propter quas mitiganda ſit pœna blaſphemantibus? *Reſp.* A Doctoribus notari has cauſas. Primò, ſi conſuetudo ſit univerſalis in regione proferendi verba blaſphemiæ materialiter tantùm, ideſt ſine opinione, vel advertentia ad ſenſum blaſphemum. Secundò, ſi ex nimio dolore, vel iracundia ita homo è mente exeat, ut blaſphemet. Tertiò, ſi ſtatim ſe corripiat, percutiendo pectus, aut os ſuum; nam actio injuriarum ceſſat revocatione etiam cum hominibus; undè eo magis cum Deo, *qui non vult mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur, & vivat. cap. Pium. de Pœnit. diſt.* 3. Quartò, ſi blaſphemavit in magna ebrietate, quam incurrerat inadvertenter. Quintò, ſi eſt ruſticus neſciens ſenſum verborum. Sextò, ſi ſit impubes, quamvis S. Gregorius *Dial. lib.* 4. *cap.* 48. referat puerum quinque annorum blaſphemum fuiſſe à Diabolo dilaniatum, ut eruditè diſſerit Ricciull. plures DD. allegans *d. lib.* 1. *de Perſonis in ſtatu reprobo Verſan. cap.* 19. *per totum*.

33. *Quær.* Quis ſit Judex competens in crimi-

crimine blaſphemiæ? *Reſp.* Si blaſphemia eſt hæreticalis, Judex competens eſt Officium S. Inquiſitionis. Si eſt ſimplex, eſt mixti fori, & eſt locus præventioni, niſi reus ſit Clericus, nam puniri non poteſt niſi à Judice Eccleſiaſtico. Ricc. *ib. c.* 20.

34. *Quær.* An qui facit alium blaſphemare, ſit puniendus pœna blaſphemiæ? *Reſp.* Affirmativè, dummodo ſit cauſa efficax ad blaſphemandum. Ricciull. *cap.* 21. *d. lib.* 1.

35. *Quær.* An audientes aliquem blaſphemantem debeant illum corripere, & denunciare? *Reſp.* Affirmativè quò ad correptionem fraternam, tùm ex Evangelio, tùm ex Concilio Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. §. *Ad abolendam*, quando hoc ſine ſuo periculo facere poteſt. Quo verò ad denunciationem, ſi blaſphemia eſt hæreticalis, eſt denunciandus blaſphemus ſivè publicus ſit, ſivè occultus. Triviſan. *lib.* 2. *deciſ.* 51. *num.* 6. & 7. Farinac. *De Hæreſi quæſt.* 197. *num.* 35. Baldellus *in Theol. Morali tom.* 2. *lib.* 1. *diſp.* 61. ubi denunciationem, ait, eſſe faciendam ſub mortali tàm in blaſphemia hæreticali, quàm in non hæreticali, quamvis de hac ultima uſus ſit contrarius, *num.* 8. At ſi blaſphemia ſit ſimplex, non eſt denunciandus, quando eſt occultus, & eſt ſpes emendationis. Ricciull. *ubi ante d. lib.* 1. *cap.* 22. ubi *num.* 18. docet in hæreticali blaſphemia eſſe denunciationem faciendam in S. Inquiſitione, nulla correptione fraterna præmiſſa; & *num.* 31. limitat, quando audiens timeret ſibi aliquod magnum malum obventurum à denunciatione ex Menoch. *Caſu* 487.

36. *Quær.* An blaſphemus gaudeat Immunitate Eccleſiæ, itaut in ea capi non poſſit? *Reſp.* Diſſentire inter ſe Doctores, quorum tamen verior opinio eſt, quod Reus blaſphemiæ non hæreticalis gaudeat Eccleſiæ immunitate. Gambacurt. *de Immunit. lib.* 4. *cap.* 9. Ambroſin. *eod. tract. cap.* 8. *num.* 10. & 11. At quod reus blaſphemiæ hæreticalis minimè gaudeat, tenent iidem Doctores, quos cum aliis refert, & ſequitur Ricciull. *dict. lib.* 1. *cap.* 23. ubi *num.* 10. reddit rationem illam, quia ſcilicèt talis delinquens præſumitur hæreticus, qui comprehenditur in Bulla Gregorii; & in ea poſitus eſt inter perſonas indignas Immunitate, & protectione Eccleſiæ.

37. *Quær.* An à ſententia condemnatoria contra blaſphemum detur appellatio? *Reſp.* Negativè, quando fuit vel confeſſus, vel legitimis probationibus convictus; niſi opponeret de falſitate teſtium, quia illa poteſt probari etiam in gradu appellationis. Ricciull. DD. referens *d. lib.* 1. *cap* 25.

38. *Quær.* An Clericus convictus de blaſphemia ſit puniendus pœna corporali, vel pecuniaria, quando beneficium non habet? *Reſp.* Eſſe in ejus electione; an pecuniariam pœnam, vel corporalem ſubire velit; eo quia Bulla B. Pii V. loquitur alternativè. Novar. *in Sum. Bullar. d. Comment.* 33. *par.* 1. *num.* 10. ubi eruditè notat; quod quando pœna imponitur alternativa per legem, ſi verba dirigantur ad Judicem, electio pœnæ erit ipſius Judicis; ſi verò ad Reum, electio erit ipſius Rei; exempli gratia, qui fecerit tale delictum ſolvat mille, vel exulet. Si autem verba ſint dubia, puta pœna talis delicti ſit mille aureorum, vel exilii, tunc electio erit Judicis; quod ſingulariter docuit Bartol. *in l. Quicunque, C. de Servis fugitiv. num.* 4. & tradunt Felin. *in cap. Inter cæteras, de Reſcript.* & Menoch. *de Arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 56.

39. *Quær.* An blaſphemia prolata in Eccleſia, & loco Sacro tranſeat in Sacrilegium, & ſit exprimenda hæc circumſtantia tanquam mutans ſpeciem? *Reſp.* Negativè, quia cenſetur tantummodò circumſtantia, quæ aggravat, ut ex Vaſquez docet Anton. Volpi *in Reſolut. Moral reſol.* 26. *num.* 24 Contrarium tamen tanquam magis verum ſcripſi de Pœnitentia *deciſ.* 8. *num.* 2. *ubi DD.*

40. *Quær.* An ſit blaſphemia jurare per Vitam Dei, vel Mariæ Virginis, aut Divi Petri? *Reſp.* Affirmativè; quia tale Juramentum cenſetur execratorium, & habet vim dicendi, ſi hoc non eſt verum, moriatur Deus, Deipara, D. Petrus; quod quidem impium eſt, & blaſphemum. Azor. *tom.* 1. *Inſt. mor. lib.* 11. *cap.* 3. *quæſt.* 2.

quæſt. 2. Pignatell. *tom.* 8. *conſult.* 143. ubi alii caſus.

41. *Quær.* An dicere *Al diſpetto di Dio* ſit blaſphemia? *Reſp.* Affirmativè, ut docet Covaruvias *De Pactis par.* 1. §. 7. *num.* 5. & Menoch. *de Arbitr. caſ.* 375. *num.* 4. eò quia dicta Verba ſignificant, etiamſi Deus nol.t, faciam hoc; ut explicat Pignatellus *dict. tom.* 8. *conſ.* 143. *num.* 19.

42. *Quær.* An ſi quis iratus proferat hæc Verba *Corpus Dei*, vel *Sanguis Dei*; dicatur blaſphemare? *Reſp.* Quod non; dummodo non ea proferat ex contumelia in Deum, ſed ex ira contra aliam perſonam: itaut multi reputant eſſe peccatum veniale irreverentiæ nominis Dei. Sotus *De Juramentor. abuſu cap.* 6. Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *punct.* 1. *Verſ. Sed tantum illud.* Pignatellus *ubi ſupra num.* 18. *& Deciſiones Cleri Patavini Anno* 1682. *Menſe Junio Ad Primum.*

43. *Quær.* An ſit blaſphemia vulgò *coſpettare*; & dicere *al coſpetto &c.* vel *al coſp ttone &c.* ſeu *coſpettonazzo &c.* *Reſp.* Quod verbum *al coſpetto*, ſecundùm P. Caſſianum à S. Elia *dict. deciſ.* 63. *num.* 29. non videtur blaſphemia; quia aliud non ſignificat, niſi *alla preſenza di Dio*. Alia autem Verba *al coſpettone*, & *al coſpettonazzo* eſſe blaſphemias, quia nominant Dei præſentiam cum magna irreverentia, & contemptu. Porrò ego aliud ſentio de verbo *Al coſpetto*; quod blaſphemum reputo; ea ratione quia apud proferentes, & apud illud audientes non ſonat *alla preſenza di Dio*; ſed *al diſpetto di Dio*, *& in onta di Dio*, ut manifeſtè patet audientibus, & conſiderantibus talia verba prolata ab hominimus iratis, & exagitatis appetitu vindictæ; aiunt enim, faciam hoc, ſeu non faciam hoc *al coſpetto di &c.* videlicèt *al diſpetto*, hoc eſt velit, nolit Deus; & ita negant Divinam Omnipotentiam, eamque à Deo auferunt. Ulterius dictum verbum *al coſpetto* continet magnam irreverentiam contra Deum, quia à piis auribus non ſentitur, niſi cum horrore, & dolore offenſæ Dei; & ex hoc etiam capite reputandum eſt blaſphemia, ut concedit in fine ipſe P. Caſſianus à S. Elia *d. deciſ.* 63. *num.* 31.

44. *Quær.* An qui audiunt aliquem blaſphemantem, & illum non denunciant, incurrant in aliquam pœnam? *Reſp.* Si blaſphemia ſit hæreticalis, incurrunt in excommunicationem, ut notat Pignatellus *dict. tom.* 8. *conſultat.* 143. *num.* 12. In aliis autem blaſphemiis non hæreticalibus attendenda ſunt dicta *ſupra num.* 35. & Baldellus *ibi citatus*.

45. *Quær.* Qui poſſit abſolvere blaſphemos? *Reſp.* Solus Papa, ſi dixerint blaſphemias hæreticales. Solus Epiſcopus, ſi blaſphemia ſimplex ſit ei reſervata. Ac etiam ſi fuerit prolata hæreticalis, dummodo in corde non habuerit errorem contra fidem. Diana Coordinatus *tom.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 25. ubi DD.

CAPUT XXXV.

De Simonia.

1. QUær. Quid ſit Simonia? *Reſp.* Eſſe ſtudioſam voluntatem emendi, vel vendendi aliquid Spirituale, vel Spirituali annexum. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. Deciſiones Cleri Patavini *An.* 1682. *Menſe Octobri ad Primum*, ubi notatur, eſſe peccatum contra virtutem Religionis prohibitum Jure Divino, Naturali, & Eccleſiaſtico.

2. *Quær.* An in Materia Simoniæ detur parvitas Materiæ, quæ excuſet à mortali? *Reſp.* Nonnullos DD. affirmare, quos refert Diana *part.* 5. *tractat.* 5. *reſol.* 2. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 5. *tractat.* 7. *reſol.* 2. Sed communiter negare graviſſimos Auctores, inter quos Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 5. & Paſqualig. *deciſ.* 478.

3. *Quær.* Quotuplex ſit Simonia? *Reſp.* Quod Simonia conſideratur vel ex parte modi, vel ex parte Juris. Quo ad modum Simonia eſt Triplex, Mentalis, Conventionalis, & Realis. Reginald. *lib.* 10. *c.* 27. *num.* 229. Quo ad Jus alia eſt prohibita de Jure Divino; & alia de Jure Eccleſiaſtico. Bonacina *tom.* 1. *de Simonia diſp.* 1. *q.* 2. *à num.* 1. *& ſeqq.*

4. *Quær.*

4. *Quær.* Quæ ſit Simonia Confidentialis? *Reſp.* Illam eſſe, quæ committitur in reſignationibus beneficiorum, vel cum pacto traſmittendi beneficia in tertiam perſonam, vel exigendi partem fructuum, aut Penſionem inſcio Pontifice, contra Bullam Pii Quarti, quæ incipit *Romanum decet*, & alteram B. Pii Quinti incipien. *Intolerabilis*, & de his ſpeciebus, præter Pariſium, tractat Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *Verb. Simonia cap.* 3. Sanchez *in Conſil. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 34. & Gibalinus, qui integrum tractatum edidit de Simonia Anno 1659.

5. *Quær.* Quæ ſint res, circa quas committitur hoc crimen Simoniæ? *Reſp.* Eas eſſe triplicis generis. Vel *purè Spirituales*, ut Virtutes ſupernaturales, & poteſtates. Vel mixtas ex Spiritualibus, & Temporalibus, in quibus tamen ſuperat Spiritualitas; ut Sacramenta, Sacramentalia, & beneficia. Vel mixtas, ut ante; ſed in quibus excellit Temporalitas, ut Vaſa Sacra, loca Templorum, Officia Cantorum, & ſimilia; in quibus omnibus committitur Simonia, ſi pro eis detur pretium. Meæ Deciſiones ad Menſem Octobris *Anno* 1682. *ad tertium quæſitum* de Simonia.

6. *Quær.* Quotuplex ſit pretium? *Reſp.* Triplex; *A Manu*, ut pecunia; *à Lingua*, ut laus, vel vituperium, *ab Obſequio*, ut ſervire pro beneficio habendo. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 84. Summ. Dianæ *Verb. Simonia*, *num.* 3.

7. *Quær.* An ſit Simonia petere aliquid pro adminiſtratione Sacramentorum? *Reſp.* Affirmativè, & eſt peccatum mortale. *cap. Cum in Eccleſiæ corpore*, 9. *&* *cap. Tua nos*, 34. *De Simon.* Diana Coordin. *par.* 11. *tract.* 6. *reſolut.* 34. etiamſi petitio eſſet de re levi, quia contemnitur res ſpiritualis ex tali petitione, ſeu pactione. Theſaur. *dict. Verb. Simonia*, *cap.* 1. *Verſ. Amplia tertiò*.

8. *Quær.* An liceat in permutatione Beneficiorum paciſci de aliqua ſumma pecuniæ pro compenſando aliquo onere in beneficio permutato exiſtente; E. G. penſione? *Reſp.* Si ſit onus de futuro, non licere abſque diſpenſatione Papæ, vel Epiſcopi; aliàs committitur Simonia, Rota coram Penia *deciſ.* 430. Bonacin. *tom.* 1. *De Simonia diſp.* 1. *q.* 4. §. 12. *n.* 10. Deciſiones meæ in prædicto *Anno* 1682. *de Menſe Octobri caſu ſecundo*.

9. *Quær.* An ob Simoniam commiſſam in beneficio abſque ſcientia ipſius beneficiarii, teneatur ipſe dimittere beneficium? *Reſp.* Affirmativè, ſi nondum ſit expletum triennium. Negativè ſi jam ſit tranſactum; quia ob bonam fidem juvatur Regula de Triennali poſſeſſore. Gomez *ad d. Reg. quæſt.* 12. Bonacin. ubi ſupra *q.* 7. *punct.* 2. *num.* 20. Garzias *de Benef. par.* 7. *cap.* 1. *num.* 14.

10. *Quær.* An Simonia ſit prohibita, quia eſt mala, vel ſit mala, quia eſt prohibita? *Reſp.* Simoniam prohibitam à Jure naturali, vel divino, ut accipere pretium pro rebus Sacris, vel Spiritualibus, prohibitam eſſe, quia eſt mala; & ideò eam incurreret etiam Papa, ſi pro eis pretium acciperet. Simoniam verò prohibitam à ſolo Jure poſitivo, ut accipere pretium in examine, vendere officia Eccleſiaſtica, eſſe malam, quia eſt prohibita; & hanc non incurrit Papa, dum in ea diſpenſat. Gloſſ. *in cap. Ex parte* 1. *Verb. Remittere*, & ibi DD. *De Off. deleg.* Layman. *lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 8. *n.* 61. Nicol. *tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 18. §. 1. *num.* 23.

11. *Quær.* An liceat dare pecuniam pro redimenda vexatione in beneficio conſequendo? *Reſp.* Cum diſtinctione; ſi habet *jus* in Re, poteſt dare; ſi tantùm Jus ad rem, non poteſt. Fagnan. *in cap. Nobis*, *num.* 104. *de Simonia*. Jus ad Rem acquiritur ex electione, vel præſentatione. Jus in Re ex Inſtitutione, ſeu confirmatione; & in hoc caſu licet, quia cum jam acquiſiverit Jus in beneficio, non cenſetur dare pecuniam pro beneficio, ſed pro vexatione repellenda. Laym. *d. tractat.* 10. *cap. ult.* §. 2. *num.* 22.

12. *Quær.* Quas pœnas incurrat Patronus recipiens pecuniam à præſentando ad beneficium? *Reſp.* Eſt reus Simoniæ. Redoan. *De Simon. par.* 3. *cap.* 13 *num.* 22. Ideò aggravat animam ſuam primò culpa mortali. *cap. Mandato*, *de Simonia*. Secundò, Excommunicatione reſervata Papæ.

Papæ. *Extravag. ſecunda*, *de Simon.* & Bulla B. Pii Quinti. *Cum primum*, §. 8. Tertiò, Tenetur reſtituere pecuniam acceptam vel Eccleſiæ, vel pauperibus. *cap. De hoc. cap. Audivimus*, *eodem tit.* Quartò, Debet procurare remotionem beneficiati tanquam inhabilis, & incapacis. Theſaur. *d. Verb. Simonia. cap.* 2. & *cap.* 3.

13. *Quær.* An beneficiarius poſſit extinguere Penſionem exiſtentem ſuper ſuo beneficio, dando pecuniam Penſionario abſque auctoritate Papæ, vel Epiſcopi? *Reſp.* Duplicem reperiri opinionem DD. Nam alii negant. Bonacin. *de Simon. dict. diſp.* 1. *quæſt.* 4. §. 17. *num.* 7. Alii affirmant. Lotter. *de Re benef. lib.* 1. *quæſt.* 42. & *lib.* 3. *quæſt.* 29. *num.* 81. & *ſeqq.* Negativa opinio eſt ſecurior; ſed affirmativa eſt uſitatior, ut teſtantur Theſaur. *in Praxi fori Eccl. par.* 2. *cap.* 7. *num.* 74. Vivian. *de Jurepatr. lib.* 13. *cap.* 9. *num.* 47. Tondut. *de Penſionib. cap.* 17. *num.* 24. & 25. ubi rationem reddit, quia Penſio eſt quid temporale; & obligatio recitandi Officium Deiparæ eſt per accidens: hoc tamen eſt intelligendum de Penſione legitima auctoritate impoſita; ſecùs de Penſione imponenda; qu a non poteſt extingui anticipatis ſolutionibus abſque labe Simoniæ, deficiente auctoritate Papæ. Deciſiones meæ de Simonia *dict. Anno* 1682. *Menſe Novembri ad ſecundum Caſum*.

14. *Quær.* Quale crimen ſit Simonia? *Reſp.* Eſſe crimen publicum, ideò ex eo provenire infamiam, & irregularitatem, non ſolùm ſequuta ſententia; ſed etiam ea non ſequuta, quando crimen eſt notorium. Theſaur. *de Pœnis d. par.* 2. *Verb. Simonia cap.* 1. Etſi ſecundùm aliquos in Simonia circa beneficia requiratur ſententia. Sanchez *conſ. mor. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 104. *num.* 9. & 16.

15. *Quær.* An Simonia mentalis ſit punibilis in foro fori? *Reſp.* Affirmativè, ſi de ea probationes haberi poſſint. Maſcard. *de Probat. concluſ.* 1310. *num.* 23. & ſi acceptum fuerit pretium, facienda eſt ejus reſtitutio. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de Simonia cap.* 59. *num.* 44.

16. *Quær.* Quæ, & quot ſint pœnæ ob Simoniam realem completa in dando, vel recipiendo beneficio? *Reſp.* Eas eſſe octo. Prima eſt nullitas collationis illius beneficii, quod proindè retineri non poteſt à Simoniaco, ſed eſt omninò dimittendum, non expectata ſententia. *Extravag. Deteſtabile*, §. *Per electionem*, *de Simonia*, d. Bulla Pii Quinti. Incipien. *Cum primum* §. 8. ſivè Simonia ſit manifeſta, ſivè occulta. Suarez *d. lib.* 4. *cap.* 57. *num.* 27. Etiamſi contracta eſſet bona fide, ideſt ex Ignorantia Juris, vel facti; dummodo ſi factum ſit alienum, non ſit tranſactum Triennium, ut dictum eſt ſupra *num.* 9. Theſaur. *d. Verb. Simonia*, *cap.* 2. *num.* 2.

Secunda eſt obligatio reſtituendi fructus perceptos ex beneficio Simoniacè, & mala fide acquiſito, etiam in foro conſcientiæ, & ante ſententiam declaratoriam. *D. Extravag. Deteſtabile*. Et Bulla B. Pii Quinti. *Cum primum*, §. 8. Suarez *d. cap* 57. *num.* 36. Quæ obligatio in ſubſidium afficit Mediatores, & Cooperatores Simoniacos. Ugolin. *lib.* 4. *de Simonia cap.* 8. *num.* 3. & 4. Imò etiam Confeſſarium; qui, abſolvendo Simoniacos, cauſa fuerit, quominùs fructus perceptos reſtituant. Quarant. *Verb. Simonia*. §. *Altera pœna*. Reſtitutio autem fieri debet Eccleſiæ læſæ.

Tertia pœna eſt obligatio reſtituendi etiam pretium Simoniacum tàm à principali, quàm à mediatoribus habitum. *cap. De hoc. cap. Audivimus. De Simonia*, etiam ante ſententiam declaratoriam, & reſtitutio fieri debet Eccleſiæ, cui fuit injuria facta; vel etiam pauperibus. Theſaur. *ubi ſupra num.* 4.

Quarta pœna eſt excommunicatio Papalis, quam incurrunt omnes complices ipſius Simoniæ, ſivè ſint principales, ſivè mediatores. *D. Extrav. Cum Deteſtabile*. §. *Statuentes*, *de Simon.* D. Bulla B. Pii Quinti. *Cum Primum*. §. 8. Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 151. Quæ in Coord. eſt *tom.* 5. *tract.* 7. *reſ.* 22. Theſaur. *ubi ſupra num.* 5. Quæ excommunicatio eſt Papæ reſervata. Theſaur. *ibid. Verb. Simonia cap.* 2. *n.* 5. Gibalin. *De Simonia quæſt.* 25. *num.* 1. ubi notat, eam afficere etiam Cardinales, & quoſ-

quoſcunque mediatores. Adeò ut ab ea neque Epiſcopus poſſit abſolvere, quamvis ſit Simonia occulta, ut docui de *Pœnitentia deciſ.* 45. *num.* 6. Prout neque poteſt diſpenſare, ut beneficia retineat. Barboſa *de Jure Eccl. Univ. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 142.

Quinta pœna eſt inhabilitas ipſius Simoniaci proviſi ad obtinendum idem beneficium, etiamſi denuò ſibi canonicè conferatur; niſi diſpenſatus fuerit ſuper ejus priori ingreſſu Simoniaco, quantumvis occulto, vel ignorante. *cap. penult. de Elect. cap. De Simoniacè, de Simonia.* D. Bulla B. Pii Quinti. Garzias *de Benefic. par.* 8. *cap.* 1. *num.* 56. & Gibalin. *diſt. q.* 25. *num.* 2.

Sexta pœna eſt inhabilitas tàm ipſius beneficiarii Simoniaci, quàm mediatorum, & complicum ad quæcunque alia beneficia obtinenda. *d. Bulla Piana* Garz. *d. cap.* 1. *num.* 71. Quæ afficit omnes eo ipſo, nulla expectata ſententia declaratoria; ut tuetur Azor. *tom.* 3. *lib.* 12. *cap.* 21. *in fin.* Theſaur. *d. cap.* 2. *num.* 7. Gibalin. *ibid. num.* 6.

Septima pœna eſt privatio beneficiorum ante Simoniæ labem obtentorum; ſi tamen ſequatur ſententia Judicis, hanc privationem inducentis; nam poteſt illos illis privare, prout etiam corporaliter punire. Antonell. *de Regim. Eccl. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 6. *in fine*. Tondut. *Reſolut. benef. par.* 3. *cap.* 135. *num.* 23. & 24. Lotter. *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 161. & Gibalin. *diſt. q.* 25. *num.* 3.

Octava pœna eſt Infamia, & Irregularitas, quibus affectis remanent omnes Simoniaci; dummodo tales declarentur; vel Judiciali ſententia, vel facti notorietate. Theſaur. *ubi ſupra num.* 8. & 9. ubi DD. qui notant, neminem poſſe diſpenſare à prædictis pœnis, præter Romanum Pontificem, neque ejus Summum Pœnitentiarium in Simonia Reali contracta ſcienter in beneficio. Adeò ut ipſe Summus Pœnitentiarius diſpenſet tantùm ſi Simonia ſit contracta per ignorantiam inculpatam, & ſi caſus ſit occultus; nunquam autem ſi caſus ſit publicus tàm circa beneficia, quàm circa Ordines. Deciſiones meæ *de Pœnitentia deciſ.* 48. *num.* 11. *Verſ. Decimò*. De ſupradictis pœnis agit Nicolius *in Lucubrat. Civil. lib.* 4. *tit.* 18. §. *Publica à num.* 35. & *ſeqq.*

17. *Quær.* Quæ ſint pœnæ Simoniæ Conventionalis tantùm? *Reſp.* Eſſe diſtinguendos ſex Caſus, prout in Deciſ. meis de Simonia *d. Anno* 1682. *Menſe Novembri*.

Primus caſus eſt, quando conventio Simoniaca à neutra parte deducta fuit ad effectum: & in hoc caſu non intrant pœnæ ipſo Jure inflictæ contra Simoniacos. Mareſcot. *Var. reſol. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 24. & 25. Sed peccant mortaliter, & in foro fori utraque pars eſt punibilis arbitrio Judicis. Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *de Simon. cap.* 55. *num.* 15. Antonell. *d. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 5. Navar. *in Manuali cap.* 23. *num.* 111. Piaſecius *in Praxi par.* 1. *cap.* 4. *num.* 48. Gomez *ad reg. Trien. q.* 12.

Secundus caſus eſt, quando ab una parte datum eſt pretium temporale, ſed ab alia non eſt tradita res Spiritualis; & in hoc pariter caſu pœnæ, & cenſuræ ipſo Jure latæ in Simoniacos non intrant; ut plenè probat Suarez *d. cap.* 55. *num.* 12. & 13. ea ratione quia, donec non eſt tradita res Spiritualis, non eſt commiſſa plena irreverentia in illam, cujus irreverentiæ cauſa pœnæ ſunt inflictæ. Tondut. *diſt. par.* 3. *cap.* 160. *num.* 10. Attamen utraque pars peccat mortaliter, & eſt à Judice punienda. Antonell. *d. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 5. Et pretium illud ante ſententiam reſtitui poteſt ei, qui illud dedit; ſed poſt ſententiam eſt à Judice applicandum vel pauperibus, vel ipſi Eccleſiæ. Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 157. & 167. Quæ in Coordin. ſunt *tom.* 5. *tract.* 7. *reſol.* 6. & 9. Antonell. *ubi ſupra num.* 5.

Tertius caſus eſt, quando ab una parte tradita eſt Res Spiritualis, ſed ab altera parte non eſt traditum pretium: Et in hoc caſu; quod pœnæ omnes, & cenſuræ latæ ipſo jure in Simoniacos incurrantur, volunt multi Doctores, quos cumulat Garz. *par.* 8. *cap.* 1. *à num.* 16. & *ſeqq.* quorum ratio eſt, quia per traditionem rei abſque pretio eſt vera emptio, & ven-

Digitized by Google

venditio, & ſic Simonia completa. Quod autem in hoc caſu pœnæ, & cenſuræ non incurrantur, tenent plurimi de quibus Sanchez *dict. cap.* 56. *num.* 25. ea ratione, quia pœnæ inflictæ pro delicto, intelliguntur de delicto plenè conſummato, quod non eſt in hoc caſu, donec pretium non fuerit ſolutum. Prima opinio eſt ſecurior, ſecunda benignior; utraque probabilis, ut monet Pax Jordan. *tom.* 2. *lib.* 10. *tit.* 11. *num.* 35. excepta tamen Simonia in ordine, in qua etiam pretio non tradito, cum datus ſit ordo, Pœnæ incurruntur eo ipſo. *Cap. penult. de Simon.* quod notat Suarez *dict. cap.* 56. *num.* 32.

Quartus Caſus eſt, quando data eſt res ſpiritualis, pretium autem ſolutum fuit in parte, & non in toto; Et in hoc Caſu communi Doctorum ſententia incurrunt Simoniaci omnes pœnas, & cenſuras. Sanchez *d. cap.* 55. & 56. *num.* 17. & 30. Pyrrh. Corrad. *in Praxi Diſpenſ. Apoſtolicar. cap.* 9. *num.* 5. & 6. Tondut. *d. p.* 3. *cap.* 160. *num.* 6.

Quintus Caſus eſt, quando pretium fuit fictè promiſſum, & animo non ſolvendi, ſed decipiendi datorem rei ſpiritualis; Et in hoc caſu pœnæ, & Cenſuræ ſupraſcriptæ non intrant, ſed ita promittens, & recipiens, peccat mortaliter, quia cooperatur Simoniæ alterius; & poteſt à Judice puniri. Nicol. *Lucubr. Civil. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 18. §. *Simonia n.* 22. Bonacin. *tom.* 1. *eod. tit. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 8.

Sextus tandem Caſus eſt, quando Simonia eſt Confidentialis; in quo licèt pretium temporale non ſit traditum, ſed ſola res ſpiritualis ſit data, pœnæ intrant, & afficiunt contrahentes. Nicol *dict. tit.* 18. *num.* 36. Pariſius *De Simon. Confid. quæſt.* 1. *num.* 150. 159. Sanchez *Conſ. Mor. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 106. *num.* 5. Tondut. *dict. par.* 3. *cap.* 160. *num.* 11.

18. *Quær.* Quot modis fiat Simonia Confidentialis? *Reſp.* Fieri, quando beneficium Eccleſiaſticum confertur, reſignatur, permutatur, ſeu alio modo circa ipſum diſponitur, hoc animo, ut beneficium ipſum, aut fructus ejus, aut pars aliqua ipſorum reſtituantur, vel reſerventur conferenti, vel eligenti, vel præſentanti, vel reſignanti, aut alteri perſonæ, juxta beneplacitum prædictorum. Jordan. *dict. lib.* 10. *tit.* 11 *num.* 67. Layman. *dict. tract.* 10. *De Simonia cap. ult.* §. 8. *num.* 75. Contra quam extant duæ Bullæ Apoſtolicæ; Una Pii Quarti *la* 85. Altera B. Pii Quinti la 45. in quibus prohibita eſt conventio, & pactio, ut reſignans faciat expenſas pro reſignatario, vel hic faciat expenſas Bullarum Penſionis pro reſignante. Navar. *conſ.* 74. *de Simonia*.

19. *Quær.* Quæ ſint pœnæ Simoniæ Confidentialis? *Reſp.* Eas eſſe quatuor.

Prima Pœna eſt nullitas collationis aut proviſionis illius beneficii; quod eo ipſo vacat, & eſt reſervatum Sedi Apoſtolicæ.

Secunda eſt obligatio reſtituendi fructus ex eo perceptos Cameræ Apoſtolicæ.

Tertia eſt Excommunicatio Papæ reſervata, qua afficiuntur ipſi beneficiarii recipientes beneficium in Commendam; qui ſi eſſent Cardinales, vel Epiſcopi afficiuntur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ.

Quarta eſt, quod ipſi Confidentiarii Simoniaci privantur aliis beneficiis priùs obtentis, & fiunt inhabiles ad obtinenda alia. Ita ex dictis Bullis Pianis Pariſius *de Confid. quæſt.* 22. Maſcard. *Concluſ.* 1312. Theſaur. *d. par.* 2. *Verb. Simonia cap.* 3.

20. *Quær.* An dictæ quatuor pœnæ afficiant tàm recipientes beneficia, quàm dantes in confidentiam, nec non mediatores, & cooperatores? *Reſp.* Afficere tantùm recipientes. At quando beneficium pervenerit in eum, in quem fuit ex confidentia facta conventio, tunc dantes, mediatores, & cooperatores afficiuntur omnibus pœnis Simoniæ realis, de quibus diximus ſupra. Bonacin. *de Simon. d. diſp.* 1. *quæſt.* 7. §. 1. *num.* 11. Layman *de Simon. num.* 78.

21. *Quær.* An ipſe recipiens beneficium in confidentiam incurrat omnes quatuor pœnas ſupradictas, etſi res temporalis, vel fructus beneficii non ſint da-

ta

ta juxta confidentiam? *Reſp.* Incurrere, excepta pœna privationis aliorum beneficiorum antea obtentorum; quia his privatus non remanet, niſi completa Simonia per traditionem rei temporalis; vel adimplementum pacti confidentialiter conventi. Theſaur. *d. cap. 3. in fine.*

22. *Quær.* Quàs pœnas incurrant examinatores recipientes aliquid temporale in examine ad beneficia? *Reſp.* Ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de ref. cap. 18.* ſi recipiant aliquid vel ante, vel poſt Examen; ipſi examinatores incurrunt quatuor pœnas.

Prima eſt Excommunicatio illa, quæ lata eſt contra Simoniacos reales. Navar. *conſ. 67. de Simon.* Theſaur. *d. par. 2. Verb. Simonia cap 4.*

Secunda eſt nullitas collationis illius beneficii, quod examinatus tenetur dimittere abſque alia declaratione. Theſaur. *cap. 2. & cap. 4. d. Verb. Simonia*, & Ugolin. *eod. tract. tab. 1. cap. 48. §. 7.*

Tertia privari poſſunt per ſententiam tàm examinatores, quàm examinati aliis beneficiis, antea obtentis. Theſaur. *dict. cap. 4.* Leſſius *cap. 35. num. 148.* Tanner. *par. 3. diſp. 5. q. 8. num. 98.*

Quarta eſt inhabilitas in iiſdem ad alia beneficia obtinenda. Concil. Trident. *ubi ſupra d. ſeſſ. 24. cap. 18.*

23. *Quær.* An ab his pœnis excuſentur Examinatores ob parvitatem muneris, vel levem materiam donatam? *Reſp.* Non excuſari, quia Concilium Tridentinum prohibet *Ne quidquam prorsùs accipiant*; quod notat Garzias *par. 9. cap. 2. num. 360. & 375.* ubi Decreta S. Congregationis. Benè verum eſt, quod ad incurrendas dictas pœnas oportet, ut Simonia ſit ab utraque parte completa, videlicèt, quod examinator dederit ſuffragium, & receperit ab examinato munus. Theſaur. *dict. Verb. Simonia cap. 4.*

24. *Quær.* An liceat Epiſcopo ordinanti recipere ab ordinato aliquod munus ſpontè datum? *Reſp.* Non licere, ſub pœna Simoniæ, quia Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de ref. cap. 1.* ita prohibet, ut obſervat Fagnan. *in cap. In ordinand. num. 11. de Simonia.*

25. *Quær.* Quæ ſint pœnæ ſtatutæ in collatione Simoniaca ordinum? *Reſp.* Eſſe tres.

Prima, Excommunicatio Papæ reſervata, quam incurrit tàm ordinans, quàm ordinatus, & mediatores. *Extrav. 2. de Simonia.* Theſaur. *d. par. 2. Verb. Simonia cap. 9.*

Secunda; ordinans eſt ſuſpenſus perpetuò à collatione ordinum, ab exercitio Pontificalium, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus per Bullam Sixti Quinti 61. *Incipit Sanctum, & ſalutarem.*

Tertia ordinatus pariter eſt perpetuò ſuſpenſus ab ordinibus. *d. Extravag. 2. de Simonia.*

26. *Quær.* Quid Juris, ſi dictæ cenſuræ violentur, vel ſpernantur? *Reſp.* Ordinans, & ordinatus incurrunt irregularitatem, & ulteriùs ordinans eſt ſuſpenſus ab Eccleſiæ, & fructuum adminiſtratione; ordinatus verò amittit beneficia, ſi eſt Sæcularis, ſi verò Regularis vocem activam, & paſſivam. Sayr. *de Cenſur. lib. 4. cap. 17. in fin.*

27. *Quær.* An in hac Simonià ordinum, ſi ſit occulta, Epiſcopus poſſit diſpenſare in dictis pœnis? *Reſp.* Negativè, quia id expreſsè prohibet Sixtus Quintus *in dicta ſua Conſtitutione 61.* Theſaur. ubi ante. Et Barboſ. *de Jur. Eccl. lib. 1. cap. 11. num. 142.* Ideò, ut dictum eſt, vix diſpenſat Summus Pœnitentiarius in caſu occulto. Meæ Deciſiones de Pœnitentia. *Deciſ. 48. num. 11. Verſ. Decimo.*

28. *Quær.* An ordinans poſſit retinere pretium habitum pro ordinibus? *Reſp.* Negativè, ſed debet illud pauperibus reſtituere. Theſaur. *dict. Verb. Simonia cap. 9. num. 5.* Leſſius *de Juſt. & Jur. lib. 2. cap. 35. num. 169.*

29. *Quær.* An liceat donare aliquid familiaribus Epiſcopi, ut faciant ab eo ſibi ordines conferri? *Reſp.* Negativè; & talis donatio eſſet Simoniaca, & ſubjecta omnibus pœnis ante dictis. *Cap. de ordinationibus 1. q. 1. cap. 1. De Simonia.* Et Conc. Trident. *d. ſeſſ. 21. de ref. cap. 1.*

30. *Quær.* Quæ pacta ſint licita in reſignationibus beneficiorum? *Reſp.* Omnia pacta, quæ ſunt juri conformia, & quæ

tacitè

tacitè de jure inſunt; itaut eſſent completa, licèt non fuiſſent in pactum deducta. *cap. Significaſti ubi Gloſſ. & DD. de Elect.* Sanchez *in Opuſc. Mor. lib. 2. cap. 3. dub.* 25. *num.* 9. & Rota coram Buratto *deciſ.* 445. *num.* 2.

31. *Quær.* Quos fructus in reſignatione beneficii poſſit reſignans ſibi reſervare, etiamque in pactum deducere? *Reſp.* Omnes fructus, qui maturantur uſque ad diem; in qua reſignatarius adipiſcitur poſſeſſionem beneficii. Rota coram Coccino *deciſ.* 858. *num.* 5. & Antonell. *de Regimine Eccl. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 19.

32. *Quær.* An in diviſione fructuum beneficii inter reſignantem, & reſignatarium, ſivè ſucceſſorem, & hæredes prædeceſſoris attendatur tempus ratæ conventæ in locatione ad ſolvendum, vel tempus, quo fructus ipſi ſunt maturati? *Reſp.* Attendendum eſſe tempus, quo fructus maturati ſunt; quia tempus ſolutionis ponitur in gratiam conductoris, ideò ſi fructus ſint maturati ante reſignationem, vel ante mortem beneficiati, debentur reſignanti, vel hæredibus defuncti, etſi nondum advenerit tempus ratæ ſolutionis. Bonac. *tom.* 1. *de obligat. benef. diſp.* 4. *punct.* 3. *num.* 8. Antonell. *d. lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 20. 21. Rota coram Cavaller. *Deciſ.* 104. *num.* 5. & 6. & Theſaur. *d. par.* 2. *Verb. Simonia cap.* 2. *in fine*.

33. *Quær.* An ad inducendam Simoniam ſufficiat pactum tacitum? *Reſp.* Affirmativè, quod quidem probari poteſt ex conjecturis, & præſumptionibus. Loter. *lib.* 3. *q.* 29. *num.* 45. & *num.* 54. & 55.

34. *Quær.* An ſit Simonia in collatione, vel reſignatione beneficii paciſci, ut detur pecunia non ratione pretii, ſed ratione gratitudinis? *Reſp.* Eſſe Simoniam, ut probat Ferrus *in QQ. Moral. & Vicar. part.* 2. *quæſt.* 74. ubi reprobat Dianam contrarium, & quidem nimis largè aſſerentem. Secùs eſſet dicendum tantummodò ſi in corde retineretur ſpes recipiendi aliquid pro gratitudine. Tondut *Reſol. Can. lib.* 1. *cap.* 75. At non eſt amplius diſputandum, cum jam Propoſitiones aſſerentes non eſſe Simoniam, ſint damnatæ ab Innocentio XI. videlicet *Propoſ.* 45. & 46. quas lector videat.

35. *Quær.* Quæ probationes ſint neceſſariæ in hoc crimine Simoniæ? *Reſp.* Cum diſtinctione, videlicèt: Vel agitur ad effectum privandi beneficio Simoniacum? & in hoc caſu requiruntur plenæ, & concludentes probationes. Farinac. *conſ.* 75. *num.* 13. & ibi Rota in fine. Vel agitur ad impediendum, ne Simoniacus obtineat beneficium; & in hoc caſu ſufficiunt leviores probationes, conjecturæ, & præſumptiones. Chartar. *deciſ. Crimin.* 91. *num.* 63. Rota coram Seraphin. *deciſ.* 516. *num.* 4. & *deciſ.* 1029. Rota *diverſ. par.* 1. *deciſ.* 191. Abb. *in cap. Sicut Simoniaca num.* 2. & 3. *de Simon.* Bellett. *de Pœnis Clericor.* §. 35. *num.* 25. Clarus *Verb. Simonia num.* 12. & Nicol. *tom.* 1. *pag.* 466. *num.* 43. *in fine*.

36. *Quær.* An ſit Simonia dare aliquod munus Aulico, vel familiari Epiſcopi, ut impetret beneficium ipſi danti? *Reſp.* Affirmativè, ut diſſerit Collegium Salmaticenſe *in Curſu Theol. Moral. tom.* 4. *tract.* 19. *de Simonia cap.* 1. §. 4. ubi diſtinguit plures intentiones in dante, & in accipiente; & licèt dicat diſputabile, quod non ſit Simonia, ſi datum ſit munus pro informando Prælato de meritis illius perſonæ, ſecùs autem ſi pro impetrando beneficio; tamen hæc diſtinctio in praxi non eſt ſecura; ut ibidem concluditur.

37. *Quær.* An liceat paciſci inter reſignantem, & reſignatarium de ſolvendis penſionibus anticipatè per aliquot annos? *Reſp.* Negativè, quia eſſet Simonia. *Cap. Quæſitum cap. Olim. De Rerum permutatione*. Colleg. Salm. *dict. tract.* 19. *cap.* 2. *punct.* 10.

38. *Quær.* An liceat dare pecuniam Parocho, vel Sacerdoti nolenti adminiſtrare Sacramenta, ut illa adminiſtret? *Reſp.* Si pecunia detur tanquam in commutationem Sacramentorum, non licet; ſi verò ad redimendam vexationem, & ut miniſter ille recedat à ſua injuſta negativa, licebit. Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 19. *num.* 7. & Colleg. Salmant. *d. c.* 2. *punct.* 2. ubi plures caſus curioſos conſiderat, & reſolvit.

39. *Quær.* An ſit Simonia dare pecuniam

niam Parocho, ut concedat locum honoratiorem pro ſepultura in Eccleſia? *Reſp.* Non eſſe Simoniam. Sà *Verb. Simonia n.* 2. Bonacina *tract.* 1. *de Simonia quæſt.* 4. *§.* 6. *num.* 1. ubi alios Theologos cumulat.

40. *Quær.* An ſit Simonia procurare dignitates in Religione, put Guardianatus, Prioratus, Provincialatus, &c. dando pecuniam electoribus? *Reſp.* Eſſe hinc inde Doctores negantes, & affirmantes; horum autem affirmantium verior videtur ſententia, quam tuetur Filliuc *tom.* 3. *tract.* 15. *cap.* 4 *quæſt.* 7. *num.* 87. & Pignatellus *tom.* 10. *conſult.* 44. ubi plenè de Simoniacis electionibus. At eſſe Simoniam eſt omninò dicendum, etiamſi pecunia non ſit data, ſed tantùm promiſſa; quamvis uni ſoli electori; & licet ejus Votum non eſſet neceſſarium, ſed ſuperfluum. Fagnanus *in cap. Nobis. De Simonia num.* 6 *& num.* 18. In quo caſu electio eſſet nulla ipſo Jure; tametſi ageretur de electione Papæ.

41. *Quær.* Quæ, & quot peccata committeret, qui Sanctiſſimam Euchariſtiam venderet? *Reſp.* Tria, ſcilicèt Simoniæ peccatum, vendendo rem Sacram: Irreligioſitatis crimen, vendendo rem Divinam; & Sacrilegium horrendum, ſi venderet ad Magicos uſus. Bonacina *diſp.* 1. *de Simonia quæſt.* 4. *num.* 4. ubi alii DD.

42. *Quær.* An ſit Simonia dare, vel promittere pecuniam alicui, ut fiat Chriſtianus, vel Religioſus? *Reſp.* Negativè, quia non datur pro pretio fidei, ſeu Religionis, ſed ad tollenda impedimenta paupertatis, ſeu ad alliciendum animum ad virtutem. Bonacina *d. diſp.* 1. *de Simonia q.* 4. *§.* 7. ubi DD.

43. *Quær.* An liceat Monaſterio recipere pecuniam à Novitiis, ſeu profeſſionem facturis abſque Simonia? *Reſp.* Affirmativè, quia illa exactio pecuniæ fit ob ſuſtentationem Novitii, ſeu profeſſi; & ideò etiamſi Monaſterium ſit dives, poteſt dotem exigere pro ſuſtentatione prædicta. Bonacin. *De Simon. diſp.* 1. *q.* 4. *§.* 8. Sanch. *conſil. mor. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 23. & Fagundez *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 19. *numer.* 5.

44. *Quær.* An Reliquiæ Sanctorum vendi poſſint? *Reſp.* Negativè, quia eſſet Simonia, ſi daretur pecunia pro ipſis, tanquam rebus Sanctis; ſecùs ſi pro Vaſe argenteo, vel aureo, in quo exiſterent. Sylveſt. *Verb. Reliquiæ*. Abbas *in cap. ult. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum*, & idem dicendum de Coronis, Roſaris, Miſſalibus, & Calicibus.

45. *Quær.* An pro exercendis operibus Miſericordiæ corporalis, vel Spiritualis liceat pretium exigere abſque Simonia? *Reſp.* Licere, quia ſunt opera non ſupernaturalia; & ideò in eis Simonia eſſe non poteſt. Benè poſſet eſſe peccatum injuſtitiæ, ſi quis teneretur gratis ea præſtare, & vellet pretium exigere, vel illud majus juſto. Reginal. *lib.* 23. *num.* 208. *&* 226. Suarez *de Relig. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 24.

46. *Quær.* An Simoniacus ſit, qui impartitur aliis Virtutes ob lucrum temporale? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel agimus de Virtutibus acquiſitis, & moralibus? & has explicando licet pretium recipere ratione laboris. Vel agitur de Virtutibus infuſis à Deo, ut donum linguarum, ſanitatum, prophetiæ, & ſimiles? & qui has exerceret pro pretio, eſſet Simoniacus, cum ſint ſupernaturales; niſi aliquid acciperet pro ſui ſuſtentatione. Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 5. *dub.* 4. ubi DD.

47. *Quær.* An committant Simoniam Parochi paciſcentes pecuniam pro Exequiis defunctorum, pro Orationibus, Proceſſionibus, & ſimilibus ſpiritualibus functionibus? an etiam Prædicatores requirentes ſtipendium, ut prædicent? *Reſp.* Negativè, ſi pro neceſſaria ſuſtentatione ſui ſtatus requirant, vel paciſcantur, prout conſuetudo univerſalis Eccleſiæ concedit. Sanch. *conſil. d. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 11. alios DD. addens.

48. *Quær.* An liceat Sacerdoti paciſci de ſtipendio pro Miſſa celebranda ultra ſolitum abſque Simonia? *Reſp.* Non licere, niſi ratione longioris itineris, vel alterius incommodi extraordinarii, ratione viarum, vel temporis. Baſſeus *Verb. Simonia* 5. *num.* 3. Palaus *tom.* 3. *tract. de Simonia diſp.* 3. *punct.* 11. *num.* 2.

49. *Quær*. An ſit Simonia dare pecuniam pro omiſſione actus Spiritualis; e. g. ne quis abſolvatur, non ordinetur, & ſimilia? *Reſp*. Eſſe Simoniam, quando qui accipit, tenetur ex officio ad illos actus Spirituales, quia quodammodo vendit poteſtatem Spiritualem; non erit autem Simonia, quando non tenetur ex officio; quia tunc non vendit poteſtatem, ſed abſtinet ab ejus uſu ex ſua voluntate. Ugolin. *de Simonia tab. 1. cap.* 40. & Leſſius *de Juſtit. lib. 2. cap. 35. dub. 11. num. 64*.

50. *Quær*. An Capitulum poſſit exigere aliquam ſummam pecuniæ à Canonico noviter proviſo pro concedenda ei poſſeſſione ſui Canonicatus? *Reſp*. Cum diſtinctione, vel illa pecunia impenditur pro fabrica Eccleſiæ, vel uſui pio applicatur ex ſtatuto, vel antiqua conſuetudine, & licitè exigi poteſt. Vel tranſit incommodum ipſius Capituli, & Canonicorum, & licitè exigi non poteſt; imò exigentes Simoniam committunt, & Simoniæ pœnis innodantur per Tex. *in cap. Jacobus, de Simonia*, & in Concil. Trident. *ſeſs. 44. de ref. cap.* 14. ubi Barboſ. innumeros Doctores allegat: & extat etiam Bulla B. Pii V. incipien. *Durum nimis*, qua eadem prohibitio ſub iiſdem pœnis omninò renovatur. Ideò ſi taxa, quam ſolvunt novi Canonici, expendatur pro palliis Altarium faciendis, vel aliis ornamentis Sacris, aut Suppellectilibus, non eſſet illicita: quod ſi applicaretur expenſis factis, ſeu faciendis à Capitulo in litibus, & ad hunc effectum reponeretur in Scrinio, eſſet Simoniaca, & reprehenſibilis, tanquam damnata à Tridentino Concilio, & à Bulla Piana, quia cedit in beneficium, & utilitatem Canonicorum; qui ſi lites fovere, vel facere volunt, debent de propria crumena pecuniam educere. Barboſ. *de Canon. cap. 15. num.* 24. Novar. *in Summa Bullar. Commentar. 117. par. 1.* & Sanchez *Conſil. lib. 2. cap. 3. dub. 25. & ſeqq.* qui plurimos Caſus, imò totam materiam Simoniacæ pravitatis expendit; quem in caſuum contingentia adire, prout etiam Dianam, Gibalinum, & Bonacinam, de eadem plenè agentes, non pigebit Lectorem.

51. *Quær*. An extent Propoſitiones damnatæ à Summis Pontificibus in materia Simoniæ? *Reſp*. Extare tres; & ſunt ſequentes.

Prima Innocentii XI. quæ eſt la 45. ſic dicens: *Dare Temporale pro Spirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, ſed dumtaxat tanquam motivum conferendi: & efficiendi Spirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro Spirituali, aut è contra*.

Secunda, & eſt la 46. inter damnatas ab eodem Papa, ſic ait: *Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale, imò etiamſi ſit finis ipſius Rei Spiritualis; ſic ut illud pluris æſtimetur, quam res Spiritualis*.

Tertia eſt la 22. inter damnatas ab Alexandro Papa Septimo, & ſic dicit: *Non eſt contra Juſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur*.

CAPUT XXXVI.

De Secundo Decalogi Præcepto.

1. QUær. Quot, & quibus modis homines ſoleant peccare contra hoc Præceptum? *Reſp*. Cum in hoc Præcepto Deus mandaverit hominibus, *Ne aſſumant Nomen ejus in vanum*; ſolent ipſi peccare, malè adhibendo Juramentum, Adjurationem, & Vota; ideò de his in hoc Præcepto erit agendum ſecundùm Thom. Tambur. *lib. 3. in Decalog*.

CAPUT XXXVII.

De Juramento.

1. QUær. Quid ſit *Juramentum*? *Reſp*. Eſt invocatio Divini Teſtimonii

Digitized by Google

nii ad faciendam fidem. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 1.

2. *Quær.* Quot modis poſſit fieri Juramentum? *Reſp.* Quatuor modis: *Verbo*, cum quis ore profert *Juro per Deum*, hoc ita eſſe &c. *Nutu*, ut ſi aliquis invitet alium, ut Juret per Deum, & ille oculis, vel capite annuat. *Facto*, ut ſi alicui offeratur Liber Evangeliorum, ut illum tangendo Juret, & *ipſe tangat*, nihil proferendo; nam eo ipſo cenſetur jurare: vel ſi ſe ſubſcribat ſcripturæ continenti formulam Juramenti. *Mente*, ut ſi quis interiùs in corde ſuo promittat aliquid facere, & jurejurando determinet ſe illud facturum; nam ſi non facit, peccat contra virtutem Religionis. Tamb. *d. lib.* 3. *cap.* 1. §. 1.

3. *Quær.* An teneatur Juramento, qui Juravit per hæc Evangelia, credens eſſe Liber Evangeliorum, ſi fuiſſet liber profanus? *Reſp.* Teneri, quia licèt erraverit in materia, non erravit in propoſito. Tamburin. *dict. cap.* 1. §. 1. *numer.* 4.

4. *Quær.* An ſint Juramenta vera, & obligantia jurare *in veritate*, *profectò*, *certè*, *per fidem meam*? *Reſp.* Cum diſtinctione, vel iſte ſciebat, per hæc verba non fieri Juramentum, & Deum non invocari; ſed tantùm intendebat fidem, & veritatem humanam, & in hoc caſu nullum extat Juramentum: vel credebat ſic dicendo Jurare, & Deum invocare; & in hoc caſu ſecundùm Sanch. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 2. *num.* 7. adſtringitur Juramento: ſed ſecundùm Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 1. §. 1. *num.* 8. non adſtringitur, quia cum nulla ſit Dei invocatio, nullum dici poteſt Juramentum.

5. *Quær.* An teneatur adimplere Juramentum, qui juravit ſe aliquid facturum, ſed neſciebat, juramentum habere vim obligandi? *Reſp.* Teneri, niſi fortè in corde ſuo ſtatuiſſet poſitivè, ſe nolle obligari, quia aliàs cenſetur, voluiſſe obligari. Ita Caſtropal. & Sanchez apud Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 12. §. 1. *num.* 5. 6. 7. 8.

6. *Quær.* Quotuplex ſit Juramentum? *Reſp.* Plures aſſignari diviſiones juramenti, de quibus Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 1. §. 2. At præcipua hæc eſt, quod juramentum vel eſt judiciale, vel extrajudiciale. *Primum* eſt, quod certo ritu, vel forma coram Judice, vel Notario exhibetur. *Alterum*, quod paſſim fit inter privatos; & hoc ſubdividitur in quatuor ſpecies; quia aliud dicitur juramentum *aſſertorium*, aliud *promiſſorium*, aliud *comminatorium*, aliud *execratorium*. Primo, aſſeritur aliquid ita eſſe. Secundo aliquid daturus eſſe, facturoſvè promittimus. Tertio comminamur punitionem alicui. Quarto nobis execramur Dei indignationem, vel filiis noſtris, ſi mentiamur, ut latiùs explicat Tambur. *d.* §. 2.

7. *Quær.* An ſint juramenta valida illorum, qui aliquid aſſerunt, vel promittunt, & invocant in teſtes aliquas Creaturas, vel Sanctos, puta Cœlum, Solem, Ignem, Aerem, Deiparam, Crucem, &c. *Reſp.* A Theologis hanc Regulam dari, videlicèt, quoties juratur per Creaturam, quæ habet aliquam inſignem qualitatem à Deo; ex qua excitatur peculiaris quodammodo in nobis memoria Dei, vel ejus attributorum, tunc eſt verum, & validum juramentum, quia fit relatio ad Deum. Secùs autem ſi per res, aut creaturas inferioris gradus, & ordinariæ conditionis. Ideò jurare per Cœlum, per Solem, per Ignem, in quibus emicat ſpecialiter potentia Dei, erit validum juramentum, eò magis jurare per Deiparam, per Sanctos, per Crucem; & univerſaliter quotieſcunque adjungitur vox Dei, ſemper cenſetur validum juramentum, ut per Solem Dei, per Aerem Dei, per Ignem Dei, per Crucem Dei. Sanchez *in Decal lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 9. & Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 1. §. 3. *num.* 1. & 2. *ubi num.* 3. notat, quod ſi vox Dei proferatur enunciando, non invocando, nullum erit juramentum, ut *ò Crux Dei? ò Cœlum Dei?*

8. *Quær.* Quot conditiones debeat habere juramentum? *Reſp.* Tres, nempè Veritatem, Juſtitiam, & Judicium. Tamb. *ubi ſupra* §. 4. *num.* 1.

9. *Quær.* Quid ſit jurare cum Veritate?

te ? *Reſp.* Jurare non ſolùm prout res in facto eſt, ſed etiam prout ipſe jurans credit, & ſentit in corde ſuo; ideò qui juraret rem materialiter quidem veram, ſed formaliter falſam, quia jurans firmè crederet, ſe aliter haberi, juraret cum falſitate. Tambur. *d.* §. 4. *num.* 1.

10. *Quær.* Quale peccatum ſit jurare ſine Veritate? *Reſp.* Eſſe mortale, etiam in re levi, niſi tamen nòn deliberatè juraret; quia ex defectu plenæ deliberationis excuſatur, ſicut in omnibus actibus humanis. Tambur. *d.* §. 4. *num.* 1.

11. *Quær.* An ſit explicandum in Confeſſione, an falſum juramentum fuerit aſſertorium, vel promiſſorium? *Reſp.* Negativè ſecundùm Tambur. *d.* §. 4. *num.* 4. etſi contrarium ſentiat Caſtropal. *ibidem* allegatus.

12. *Quær.* Quid ſit jurare cum Juſtitia? *Reſp.* Quod illa res, quæ aſſeritur, vel promittitur, ſit conſona juſtitiæ, rectitudini, & honeſtati; quod ſi è contra ſit res injuſta, turpis, & indigna; ſi gravis, juramentum erit mortale; puta juro per Deum, Blancam commiſiſſe adulterium; vel me baculo fracturum caput Franciſco; quod ſi ſit injuſtitia levis, veniale erit juramentum. Tambur. *d. c.* 1. §. 4. *num.* 5. *lib.* 3. *in Decal.*

13. *Quær.* Quid ſit jurare cum Judicio? *Reſp.* Cum neceſſitate, cauſaque pia, utili, & rationabili; non autem abſque neceſſitate, & cum irreverentia; quamvis omnes DD. aſſerant, hujus conditionis defectum facere tantùm culpam venialem, ſi in juramento ſit veritas, & Juſtitia. Tambur. *ubi ſupra num.* 7.

14. *Quær.* An mortaliter peccent, qui ex conſuetudine in omni re jurant? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſoliti ſint jurare falſum, & non curent, extirpare illam conſuetudinem. Secùs autem ſi non ſint ſoliti pejerare. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 1. §. 5.

15. *Quær.* An talis conſuetudinarius in jurando teneatur manifeſtare Confeſſario hanc ſuam conſuetudinem? *Reſp.* Aſſerere Caſtropalaum, ſed inficiari Tamburinum *dict.* §. 5. ex eo quia aliud ſit conſuetudo intrinſeca, aliud occaſio proxima explicita, & voluntariè retenta; ut in eo, qui detinet domi Concubinam, cum qua ſolitus eſt fornicari; & ideò, ſi pejerans pejeratur ex ſola negligentia in auferenda prava conſuetudine, non tenetur, ſe accuſare de illa, quia novum peccatum non committit diſtinctum à perjurio; ſecùs autem ſi ex pravo animo vellet illam peſſimam conſuetudinem in ſe retinere. Tambur. *d.* §. 5. *per totum*.

16. *Quær.* An peccet, qui exigit juramentum ab eo, quem ſcit eſſe pejeraturum? *Reſp.* Si exigatur juramentum abſque cauſa, & abſque neceſſitate, peccat mortaliter, quia dat anſam pejerandi proximo ſuo: At ſi ex cauſa, puta juris ſui tuendi, vel ex officio; ut in Judice, qui reum conſtituendo, dat ei juramentum, non peccat; quia juſta cauſa excuſat à culpa. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 98. *art.* 4. Suarez *de Relig. tomo* 2. *lib.* 3. *De Jurament. cap.* 14. Sanchez *in Decalog. cap.* 8. *numer.* 8. & Tamb. *dict. tract. lib.* 3. *cap.* 1. §. 6. *num.* 1. & 2.

17. *Quær.* An peccet ille, qui inducit aliquem ad jurandum falſum, etſi ipſe jurans credat eſſe verum, quod jurat? *Reſp.* Peccare mortaliter; quia, non obſtante bona fide jurantis, facit, quod Deus vocetur in teſtimonium falſitatis. Bonacin. *De Jurament. tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct.* 11. ubi DD. Tamburin. *dict.* §. 6. *num.* 3. ubi exemplis comprobat hanc doctrinam; videlicet, de eo qui provocat ebrium ad contumelias in parentes, vel qui inducit infantem ad blaſphemandum, vel conculcandum imaginem; vel qui ſervum credentem non eſſe diem feſtum, facit laborare; nam non peccabit quidem ipſe ebrius, ipſe infans, ipſe ſervus; ſed utique mortaliter peccabit ille, qui eos inducit ad patranda illa opera peccaminoſa, ut latè explicat Caſtropal. *tom.* 1. *diſp.* 1. *de legib. punct.* 24. §. 2. & ipſe Tambur. *dict.* §. 7. qui *num.* 7. videtur recedere à priori opinione, & defendere, quod qui inducit ad jurandum falſum illum hominem, qui credit jurare verum,

non

non peccet; quia ſic jurans exercet actum Religionis, & ſic rem bonam; quod dici non poteſt in exemplis ſupra relatis de contumeliis, blaſphemiis, & inhonoratione feſti; ob quam differentiam, etiam Hurtadus, & Tancreda tenent eſſe licitum ſic inducere, quos ſequitur Diana *par.* 5. *tractat.* 7. *reſol.* 14. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 7. *tractat.* 5. *reſol.* 58. Sed horum opinionem non approbat Card. de Lugo *tom.* 2. *de Juſtit. diſp.* 39. *ſect.* 3. *à num.* 31. Quare ſtandum eſt primæ opinioni, quod non liceat ſic inducere; & quod inducens peccet.

18. *Quær.* An peccet mortaliter qui dubitans de certitudine rei, jurat eam eſſe certam? *Reſp.* Affirmativè, quia ſe exponit voluntario periculo falſitatis. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 1. ubi probat certitudinem à parte rei eſſe ſumendam moraliter, & juxta communem uſum loquendi, non autem mathematicè; ut ſi Parochus fidem juratam faciat, quod Clericus integro anno, & totis diebus feſtivis frequentaverit Doctrinam Chriſtianam, quamvis per aliquot vices ad eam non fuerit.

19. *Quær.* An ſint judicanda falſa juramenta hyperbolicè prolata, utpotè ego profitebor tibi obligationem infinitam? Juro Petrum pollere divitiis infinitis? Materve juret, ſe filio inobedienti eſſe caput fracturam, vel baculo percuſſuram? *Reſp.* Non eſſe judicanda falſa, ſi in re jurata aliquis etſi modicus exceſſus interveniat; nam qui hyperbolicè loquuntur, non juxta ſtrictam verborum ſignificationem; ſed moralem tantùm intelliguntur. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 2. *§.* 1. *num.* 4. *&* 5.

20. *Quær.* An liceat jurare tanquam verum, & certum, quod quis tantummodo ſcit ex probabilitate, & veriſimilitudine? *Reſp.* Negativè; quia ad reverentiam juramenti, ultra probabilitatem requiritur ſaltem moralis certitudo veritatis. Tamburin. *ubi ſupra num.* 6. puta ſi quis audiviſſet illam à viro probo; quod eſt intelligendum extra judicium; nam in Judicio qui ſcit rem aliquam ex ſolo auditu alieno non poteſt aſſerere, eam eſſe veram, & certam. Sanchez *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 13.

21 *Quær.* An creditor centum aureorum, ad convincendum debitorem ſuum injuſtè negantem debitum, poſſit inducere duos teſtes ad teſtificandum debitum illud eſſe verum, cum verè verum ſit? *Reſp.* Non poſſe; & ſi illi jurarent, mortaliter peccarent in Judicio, ubi requiritur à Judice, ut jurent de certa ſcientia, non autem de credulitate. Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 2. *§.* 1. *num.* 10. *&* 11. ubi ſubdit, quod ſi bona fide ita juraſſent, nullam culpam commiſiſſent, & ad nullam reſtitutionem eſſent obnoxii; quod ſi priùs admoniti, ne jurent, juraſſent, peccati mortalis rei eſſent ob violatam veritatem, & fidem judiciis debitam; ſed non tenerentur reſtituere; cum nihil operati eſſent contra commutativam Juſtitiam in damnum iniqui debitoris; quod placet etiam Card. de Lugo *ubi ſupra*, & Navar. *in Man. cap.* 25. *num.* 41.

22. *Quær.* An in juramento jocoſo requiratur in jurante certitudo veritatis? *Reſp.* Affirmativè; quia etſi ex joco, tamen juramentum eſt, & in eo debet eſſe veritas. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 12. *q.* 4.

23. *Quær.* An peccet mortaliter, qui promittit aliquid cum juramento ſine animo adimplendi? *Reſp.* Affirmativè, quia deficit veritas, ex quo defectu graviter Deus offenditur, & religio violatur; & ulteriùs damnum proximi reſultat; & ſic læditur Juſtitia. Leſſius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 8. *num.* 42. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 3. *§.* 2. *num.* 1.

24. *Quær.* An qui jurejurando aliquid promittit, animo tamen non ſe obligandi, adſtringatur juramento? *Reſp.* In foro conſcientiæ non adſtringi; quia cum noluerit ſe obligare, coram Deo non eſt obligatus. At in foro fori eſt adſtrictus, & à Judice compellendus eſt promiſſa ſervare; quia præſumptio ſtat pro juramento, quod ſe voluerit obligare tùm ex virtute Religionis, tùm ex fide humana. Tambur. pluribus citatis *d. lib.* 3. *cap.* 3. *§.* 2. *&* *§.* 5. per totum ubi DD.

25. *Quær.*

25. *Quær*. An promiſſio jurata de re contra Juſtitiam, vel contra conſilia Evangelica obliget ad executionem? *Reſp*. Negativè, ea communi ratione, quia juramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis. *cap. Quando, de Jurejur.*

26. *Quær*. An jurantes concubini; ſe cum aliis rem carnalem non habituros, teneantur vi Juramenti ab omni alia copula abſtinere? *Reſp*. Negativè, quia aliàs juramentum eſſet vinculum concubinatus, ad cujus manutentionem cenſetur emiſſum. Fagund. *in Præcept. Decalog. lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 19.

27. *Quær*. Quale peccatum ſit non adimplere promiſſum ſub juramento? *Reſp*. Si promiſſum ſit de re gravi, eſſe mortale; nam & Religio erga Deum graviter læditur, & Juſtitia proximi. Si verò ſit de re levi; alii ſentiunt eſſe mortale; alii tenent, eſſe tantùm veniale; quia Deus vocatus fuit in teſtem ſinceræ voluntatis promittentis ab initio; non etiam executionis in adimplendo; & ideò jurans non adimplens non dicitur mendax coram Deo, ſed infidus erga proximum. Ita Tambur. alios referens DD. *dict. lib.* 3. *cap.* 3. §. 3. *num.* 4.

28. *Quær*. An ſint exequenda juramenta promiſſoria de re injuſta? *Reſp*. Negativè; & quidem ſub pœna peccati mortali, ſi res injuſta ſit gravis; venialis autem, ſi ſit levis. Tamburin. *dict.* §. 3. *num.* 5. & *num.* 9. & 10.

29. *Quær*. An peccent Domini, vel Magiſtri, qui jurarunt verberare pueros; aut viri nobiles, ſe nolle eſſe primos in ingreſſu, vel egreſſu domus; quando non ſervant id quod jurarunt? *Reſp*. Non peccare, ſi excuſatio aliqua ſuperveniat, puta humiliatio, vel emendatio puerorum, ſupplicatio amici, & ſimilia; prout etiam in nobilibus viris mùtua remiſſio juramenti, prætereuàm quod cenſentur jurare abſque animo ſe obligandi. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 9. *à num.* 16. Gobat *in Opuſcul. de juramento num.* 528. & Tamburin. *ubi ſupra*.

30. *Quær*. An Juramenta promiſſoria ſoli Deo facta obligent? *Reſp*. Affirmativè, dummodo, adinſtar voti, ſint de re licita, & honeſta (non indifferenti tantùm) & non impeditiva majoris boni. Ideò ſi promiſiſti jejunare, & jejunium impediat tibi converſionem animarum, non teneris jejunare. Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 3. §. 3. *num.* 7. & 8.

31. *Quær*. Quale peccatum ſit promittere Deo cum Juramento rem impoſſibilem? *Reſp*. Eſſe mortale ſi advertenter quis juret, nam videtur Deum irridere; veniale autem ſi inadvertenter, & abſque judicio. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 7. Sanchez *in Decal. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 4. Tamb. *d.* §. 3. *num.* 10.

32. *Quær*. An Juramenta promiſſoria, de re indifferenti facta hominibus ſint obligatoria? *Reſp*. Affirmativè, & hæc eſt differentia inter juramentum promiſſorium factum homini, & Votum factum Deo, quia votum de re indifferenti non valet, quoniam non reſpicit obſequium Dei; ſed promiſſio jurata facta homini de re indifferenti valet, & obligat ex eo, quòd poteſt eſſe grata, & utilis ipſi homini. Hinc qui juravit Deo ducere in Uxorem Margaritam, poteſt vovere, & ſervare caſtitatem, poſthabito Juramento, ne ſit impeditivum majoris boni; at ſi juravit ipſi Margaritæ eam ducere in Uxorem, non poteſt ampliùs vovere caſtitatem, ſed tenetur eam ducere pro Juramento ſervando; quod ſemper ſervari, & adimpleri debet, quando ejus inobſervantia eſſet peccatum. Sanchez *in Decal. lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 19. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 3. §. 3. *num.* 11. & 12.

33. *Quær*. An ſit adimplenda promiſſio jurata facta e. g. dictæ puellæ Margaritæ de ea ducenda, ſi ipſa non acceptavit promiſſionem? *Reſp*. Cum diſtinctione: Vel Juramentum fuit Deo factum, & in ejus honorem; & eſt adimplenda ob virtutem Religionis, quia cenſetur à Deo promiſſio acceptata. Sanchez, & Tamburin. *ubi ſupra*. At ſi quis promiſit jurando, reſpexit tamen ad ipſam puellam, non tenetur adimplere, ea ratione quia promiſſio non acceptata non obligat. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 7. *num.* 24. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 52. & Juramentum ſequitur natu-

ram

ram Actus, cui adnectitur. Tamburin. *d. cap.* 3. §. 3. *num.* 13. & §. 4. *num.* 3.

34. *Quær.* An Juramenta promiſſoria hominibus facta vel de famulatu ſervando, vel de Matrimonio ineundo, poſſint poſthaberi, & non obſervari, ad effectum ut promiſſor poſſit ingredi Religionem, & fieri Religioſus? *Reſp.* Cum diſtinctione. Si promiſſio jurata fuit ex mera liberalitate, non obligat; ſed poteſt eam poſthabere, & ingredi Religionem; eſt enim privilegium hoc in jure, ut etiam poſt contractum Matrimonium, & non conſummatum intra bimeſtre liceat recedere, & Religionem ingredi. *Cap. Ex publico, de Converſ. Conjugator.* At ſi promiſſio jurata fuit ex juſtitia, puta quia defloraverat puellam, vel pecuniam à Domino, ut ei famularetur, accepit: in hoc caſu tenetur exequi juramentum, & abſtinere à Religione; nam prævalet obligatio juſtitiæ. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 3. §. 3. *num.* 14. & 15. ubi *num.* 16. ſubdit, quod dicta jurata promiſſio liberalis non eſſet obſervanda, ſi jurans vellet ſuſcipere ordines ſacros, excepta promiſſione Jurata futuri matrimonii: quia ab hujus implemento non liberat, niſi realis Religionis ingreſſus.

35. *Quær.* Qualis interpretatio ſit facienda, ubi dubitare contingat de intelligentia, obſervantia, vel executione Juramentorum? *Reſp.* Quando conſtat de mente Jurantis, & de intentione, quam habuit in promiſſorio Juramento, non eſt opus interpretatione; ſed adamuſſim eſt adimplendum juramentum. Porrò ubi dubitare contingat, vel circa intentionem, quam habuit jurans, vel circa verba dubia ipſius Jurantis, tunc dantur tres Regulæ.

Prima Regula eſt: Servata proprietate verborum ea debet fieri interpretatio, quæ minùs obliget ipſum jurantem; nam præſumitur, voluiſſe minùs lædere ſuam libertatem. Hinc qui juravit ingredi Religionem in genere, poteſt minùs ſtrictam ingredi; vel ſi alicui ſervire, ſufficit, ſi per aliquot dies ſerviat; vel ſi dare eleemoſynam, poteſt minimam tantùm elargiri. Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 3. §. 4. *num.* 2. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 4.

Secunda Regula. Juramentum eſt ſemper reſtringendum juxta naturam actus, ſuper quem cadit, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis; nec jurans præſumitur, alio modo ſe obligare voluiſſe. Quare omnes reſtrictiones, vel conditiones, quas de jure, vel conſuetudine habet promiſſio, eaſdem omnes habet juramentum illi adhærens. Hæ autem ſolent eſſe quatuor. Prima ſi potuero de jure, vel de facto; nam ad impoſſibile, vel ad turpia nemo tenetur. Secunda, ſi Superior legitimè non contradicat. Tertia, ſi res non fuerint notabiliter mutatæ. Quarta, ſi promiſſio fuerit acceptata, vel non remiſſa à parte. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 22. & Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 3. §. 4. *à num.* 3. & *ſeqq.* ubi plura ponit exempla; quorum illud, quod ſi Clericus juravit reſidentiam, poteſt non reſidere in caſibus à jure conceſſis; nempè in Congregatione Parochorum Paduæ, in qua reſidentia non eſt præciſa, ſed conditionata, & cauſativa ad lucrandas partes, & diſtributiones ejuſdem Congregationis. Item exemplificat de eo, qui juravit ducere ſponſam, nam ſi fornicata ſit, vel infirmitate moleſta afficiatur, aut reperiat non habere tantam dotem, non tenetur adimplere juramentum. Item qui juravit non nocere inimico, ſi is novam cauſam inimicitiæ dedit, jurans eſt abſolutus à ſuo juramento. Gobat. *in d. Opuſc. de Juramento à num.* 495. *uſque ad num.* 500.

Tertia Regula. Juramentum nunquam cenſetur factum in præjudicium tertii, quia ſic eſſet illicitum. *cap. Venientes. cap. Cum contingat, de jure jur. cap.* 2. *eod. in* 6. Hinc qui juravit alicui ſecretum ſe ſervaturum, ſi ex ſecreto penderet malum alteri, poteſt ei revelare, abſque tamen nocumento primi. Qui juravit peregrinationem, poteſt deſiſtere, ſi ex ea magnum reſultet præjudicium familiæ; ut latiùs Tamburin. *d. cap.* 3. §. 4. *num.* 7. & 8.

36. *Quær.* An obligent Juramenta promiſſoria in actibus à lege prohibitis? *Reſp.* Non

Non obligare; ideò qui ex metu contraxit Matrimonium cum juramento, vel Profeſſionem fecit, non obligatur. *cap.* 2. *de eo, qui duxit*. Et ſi Novitius renunciationi bonorum per ſe factæ contra formam à Tridentino Concilio *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regul.* juramentum adiiciat, non adſtringitur. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 3. §. 5. *num.* 2.

37. *Quær.* An ſit obligatorium juramentum extortum à latrone dandi ei pecuniam, vel ab Uſurario ſolvendi ei uſuras ex mutuo? *Reſp.* Eſſe obligatorium ob religionem, & reverentiam erga Deum, qui vocatus fuit in teſtem; nam etſi latro, & Uſurarius recipere non poſſint abſque peccato; qui juravit, dare poteſt ſine peccato. Layman. *lib.* 4 *tract.* 3. *cap.* 7. *num.* 1. Verum tamen eſt, quod ſic ſolventi competit Jus petendi relaxationem juramenti, & repetitionem ſoluti. Tamb. *d. cap.* 3. §. 5. *num.* 6.

38. *Quær.* An ille, qui caſtitatem vovit, vel juravit, deinde promittit cum juramento ſe ducturum in Uxorem Franciſcam, obligetur eam ducere? *Reſp.* Non obligari, quia ob præcedens votum, vel juramentum, hæc eſt materia mala, & jurans peccavit. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de Juram. cap.* 19. *num.* 10. Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 7.

39. *Quær* An qui contraxit ſponſalia cum una abſque juramento; deinde contrahit ſponſalia jurata cum alia teneatur adimplere juramentum? *Reſp.* Negativè, quia juramentum eſt invalidum, tanquam factum de re injuſta. Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 50.

40. *Quær.* An ſaltem ille teneatur ducere ſecundam, ſi prima voluntariè remittat ſua ſponſalia? *Reſp.* Non teneri, quia quod ab initio non valet, tractu temporis non convaleſcit; & cum ab initio ſecunda ſponſalia fuerint invalida, non reconvaleſcunt per remiſſionem, quam facit prima ſponſa. Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 50. Tambur. *d. cap.* 3. §. 5. *num.* 8. ubi ſubdit, quod ſi poſt dictam remiſſionem renovetur promiſſio cum ſecunda, in hoc caſu valebit.

41. *Quær.* An diſpoſitiones factæ contra prius juramentum ſint validæ? Ut exempli gratia, ſi quis juravit non vendere ſuum equum, & vendat, alterique tradat? Vel non mutaturum teſtamentum, & mutet? vel non ducturum aliam in Uxorem, & aliam ducat? *Reſp.* Has ſecundas diſpoſitiones, contra præcedens juramentum factas eſſe quidem illicitas, & continere perjurium; nihilominùs eſſe validas, quia juramentum non inhabilitat jurantem, itaut non poſſit facere actum, quem validè antea agere poterat. Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 3. §. 5. *num.* 9. & 10. Ubi notat ly *Quem validè agere poterat*: quia ſi juraſſet alteri non vendere equum, quem tibi vendiderat, & tradiderat; ſi de facto alteri vendat, ſecunda venditio eſt non ſolùm illicita, ſed invalida; quia equus non eſt ampliùs in ſua poteſtate, & nulliter etiam ſine præcedenti juramento vendidiſſet alteri. Similiter ſi quis juraverit non alienare fundum dotalem; & illum alienet poſtea abſque debitis ſolemnitatibus, venditio illa erit illicita, & invalida; quia non eſt in ejus poteſtate, dotalem fundum vendere.

42. *Quær.* An teneatur ad aliquid, qui non ſervat juramentum factum in favorem tertii? *Reſp.* Teneri ad reſarcienda omnia damna provenientia illi tertio ob violatum juramentum. Tamburin. *dict.* §. 5. *num.* 11.

43. *Quær.* An ſint valida ſponſalia contracta per metum gravem, ſi iis addatur juramentum? *Reſp.* Negativè; & ideò qui juravit, non tenetur contrahere cum illa ſponſa, neque petere relaxationem juramenti, cum ex nullitate conſenſus, cui fuit ſuperadditum, non obligaverit. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 3 §. 5. *num.* 12. 13. 14. ubi tamen ſubdit; quod ſi metus fuiſſet levis, juramentum obligaret; ſed poſſet Epiſcopus in foro interno dictam obligationem juratoriam relaxare.

44. *Quær.* An Juramentum de accuſando, vel è contra de nunquam accuſando obliget? *Reſp.* Obligare donec & quouſque illius obſervantia non cauſet aliquod grave malum, vel peccatum. Sanch.

Sanch. *lib.* 3. *in Dec. cap.* 21. *num.* 12. Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 15. & 16. ubi notat, juramenta matris accuſandi filium Patri, non eſſe obligatoria, ſi filium videat pœnitere, vel emendari. Gobat *d. Opuſcul. de Juram. num.* 528.

45. *Quær.* An valeat jurata promiſſio dandi mille aureos meretrici ad fornicandum? *Reſp.* Ante fornicationem non valere, imò adimpleri non poſſe abſque peccato. At poſt fornicationem, communio opinio eſt, quod valeat, & ſit obligatus illos ſolvere, quia licèt finis fuerit peccaminoſus, donatio tamen eſt licita; niſi fortè in parte retractanda ob exceſſum; quod tamen DD. plurimi non admittunt, ſed volunt, eſſe de juſtitia ſolvendam integrè. Sanchez *lib.* 3. *in Dec. cap.* 9. *num.* 18. Bonacin. *tom.* 2. *diſp.* 4. *de Juram. quæſt.* 1. *punct.* 4. *num.* 3. Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 17. & 18. qui vult, ob prodigalitatem non eſſe in toto ſolvendam; quia prodigalitas eſt res mala, ad quam juramentum non obligat.

46. *Quær.* An juramentum vel per errorem, vel per dolum extortum obliget jurantem? *Reſp.* Negativè, ſi error, vel dolus verſetur in ſubſtantia, quæ dedit cauſam juramento: ſecùs ſi in accidentalibus tantùm, quamvis in hoc caſu poſſit peti juramenti relaxatio; ratio prioris eſt, quia ubi eſt error, nullus eſt conſenſus. Ita Lay. *lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 7. Tambur. *d.* §. 5. *num.* 21. 22. & 23. ubi exemplificat de eo, qui juravit ducere puellam in Uxorem, credens eam eſſe Virginem, quam violatam reperiit; vel qui juravit emere gemmam, credens veram, & ſit vitrea, & de ſimilibus.

47. *Quær.* An juramenta de rebus indifferentibus ſint aliquando obligatoria? *Reſp.* Affirmativè, quando ſcilicet facta ſunt ob aliquem bonum finem ſpiritualem; & nullum damnum cauſant tertio. Tambur. *d.* §. 5. *num.* 28.

48. *Quær.* An qui promiſit cum juramento redire ad carcerem, teneatur redire? *Reſp.* Affirmativè etiam cum diſcrimine vitæ, ſi carcer ſit juſtus, juſtaque ſententia; nam juramentum tunc eſt de re virtuoſa. At ſi carcer ſit injuſtus; quod non teneatur redire tenet Vaſquez, & alii apud Caſtropal. *tom.* 3. *tract.* 14. *diſput.* 2. *punct.* 4. *num.* 14. ea ratione, quia temerarium eſt offerre ſe morti injuſtæ, & juramentum de re temeraria non obligat. Porrò quod teneatur redire, quia licet etiam injuſtæ morti ſe offerre ad ſervandam fidelitatem, & veritatem juramenti docent Suarez, & Layman. quos allegat Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 3. §. 5. *num.* 31. dicens, priorem opinionem probabiliorem eſſe, hanc poſteriorem probabilem; & quod in hoc caſu Epiſcopus poſſet relaxare tale juramentum; & tandem quod ſi ante reditum ad carcerem, mutatæ ſint circumſtantiæ in aliqua re notabili, ceſſat obligatio juramenti, & non tenetur redire. Gobat *d. Opuſc. de Juram. n.* 511. De reditu faciendo ad carcerem juxta juramentum eſt pulchrum exemplum M. Attilii Reguli Romani carcerati à Carthaginenſibus, à quibus dimiſſus Romam ad concordandam commutationem carceratorum, cum Senatus recuſaſſet eam facere, reverſus eſt Carthaginem ad carcerem prout facere juraverat. Ita in libello *Mente del Savio*, *pag.* 16.

49. *Quær.* An creditor aureorum centum, cùm viderit debitorem ſuum difficilem in ſolvendo; petieritque, & obtinuerit ab eo alios centum aureos mutuò cum juramento de reſtituendis intra menſem, poſſit negare reſtitutionem priori ſuo debitori, & ſecum uti compenſatione? *Reſp.* Affirmativè, quia non eſt perjurius, qui legitimè præpeditur implere promiſſa. *l. fin ff. Qui ſatisdare cogantur*. At iſte creditor legitimè impeditur reſtituere pecuniam ſuo debitori, à quo tantumdem ſibi debitam non poteſt exigere; quod ex Juriſtarum, & Canoniſtarum auctoritate probat Tambur. *d.* §. 5. *num.* 35.

50. *Quær.* An obliget juramentum factum contra legem? *Reſp.* Cum diſtinctione. Si contra legem Eccleſiaſticam factum ſit, minimè obligat. Si verò contra legem Civilem, ſubdiſtingue: Vel lex Civilis tendit ad publicum bonum, & eſt univerſalis, & neque tunc juramentum contrarium obligat, quia ſaltem ve-

niale eſt facere contra dictam legem. Vel ipſa lex concernit commodum privatarum perſonarum; & tunc juramentum obligat, quia lex cenſetur permittere, ut privati poſſint privilegio ſuo renunciare. Ita Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 9. *num.* 29.

Sed contrarium docet Caſtropal. *tract.* 3. *de Juram. diſp.* 2. *punct.* 8. *num.* 6. quem citat Tambur. *d.* §. 5. *num.* 41. ex eo quia intereſt Reipublicæ, ut omnes leges ſerventur; quare hi DD. dant hanc aliam regulam, videlicèt, aut lex jubet, vel vetat? & non valet juramentum promiſſorium contra eam emiſſum. Vel permittit, & concedit; & contra hanc juratoria promiſſio ſuſtinetur. Hinc ſi alienetur fundus dotalis, pro executione juramenti, alienatio non valet; nam lex prohibet talem alienationem; at ſi alienans jurat, ſe non repetere fundum dotalem alienatum, juramentum obligat, quia ita lex permittit. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 3. §. 5. *num* 42. ubi dat alia exempla, & *num.* 47. notat, in his caſibus ſemper tutius eſſe petere relaxationem juramenti.

51. *Quær.* Quid ſentiendum de juramentis fieri ſolitis à venditoribus, vel emptoribus, ſe non eſſe daturos plus, vel vendituros minori pretio? *Reſp.* Talia juramenta non obligare, tum quia vel ſunt inutilia; vel ſi utilitatem propriam reſpiciunt, poteſt qui fecit, ſibi ipſi illam remittere. Caſtropal. *tom.* 3. *tract.* 14. *diſp.* 2. *punct.* 7. §. 2. *num.* 4. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *de Juram. q.* 1. *punct.* 4. *num.* 3. Niſi illa jurata promiſſio faveret tertiæ perſonæ, à qua eſſet acceptata; quia tunc reſilire ab eodem non poſſet. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 3. §. 5. *num.* 49. & Gobat *d. Opuſculo de Juramento num.* 529.

52. *Quær.* An qui juravit Statuta, vel Conſtitutiones ſervare; teneatur ad juramentum, ſi contraria ſit conſuetudo? *Reſp.* Non teneri, quia intelligendum eſt juramentum de ſtatutis in viridi obſervantia exiſtentibus. Gobat *ibid. num.* 650. At ſi ſtatuta ſint confirmata à Superiore, & jurata à capitularibus, ſunt omninò ab eis ſervanda. Felin. *in cap. Cum acceſſiſſent, num.* 13. *de Conſtit.* Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 76. *num.* 6. Porrò Canonici Paduani qui jurant ſervare ſtatuta, & conſuetudines illius Capituli, non ſunt obligati, niſi ad conſuetudines ſcriptas in volumine Statutorum; ut deciſum eſt *in eodem volum. ad Statut.* 42.

53. *Quær.* An Alumnus Seminarii, qui juravit Clericalem vitam ſe facturum, poſſit ingredi Religionem? *Reſp.* Affirmative tanquam magis perfectam vitam, niſi ob bonum publicum id eis prohibeatur, ut fit Alumnis Collegii Anglicani Romæ ex Pellizzar. Layman. & aliis apud Tambur. *d.* §. 5. *num.* 55.

54. *Quær.* Quid ſentiendum de juramentis non ludendi? *Reſp.* Circa hæc dantur tres Regulæ. Prima eſt, ſi jurans non diſtinxit de ludo moderato, vel immoderato? & poterit ludere ludo moderato; quia omnis obligatio interpretatur ſemper in minorem partem. *l. Quidquid adſtringendæ, ff. de verb. obligat.*

Secunda regula, ſi juravit abſtinere tàm ab immoderato, quàm à moderato ludo; tenetur omninò abſtinere, licèt enim moderatus ludus videatur ſpectare ad virtutem Eutropeliæ. S. Thom. 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. nihilominùs ob mortificationem abſtinere eſt major virtus, prout abſtinentia à cibo, à converſationibus, & ſimilibus, ut ait Caſtropal. apud Tambur. *dict.* §. 5. *num.* 58.

Tertia Regula; juramentum non ludendi in tali loco, vel cum tali perſona, ſi fuit ob vindictam, vel abſque aliquo fine honeſto, non obligat; eſt enim de re indifferenti; at obligabit, ſi ob aliquem bonum finem, puta evitandi rixas, vel pecunias non conſummandi, fuerit juramentum emiſſum. Navar. & Bonacin. penès Tambur. *d.* §. 5. *num.* 61. Gobat *d. Opuſc. de Juram. num.* 524. *& ſeqq.*

55. *Quær.* An qui juravit non ludere, poſſit per intermediam perſonam ludere? *Reſp.* Affirmativè, etiamſi ſtet præſens, niſi in ſuo juramento hoc etiam incluſiſſet. Caſtropal. & Tambur. *d.* §. 5. *num.* 62.

56. *Quær.* An qui non ludere juravit, poſſit alieno nomine, alienisvè pecuniis ludere? *Reſp.* Metiendum eſſe ex intentione, qua juravit non ludere. Quia ſi id fecit, ne tereret tempus, vel jurgia haberet, non poteſt. Si verò ne conſumeret pecu-

pecuniam ſuam, poterit. Tamb. *d. lib.* 3. *in Decal. cap.* 3. §. 5. *num.* 63.

57. *Quær.* Si Filius promiſiſſet, & juraſſet Patri eunti Romam, ſe non luſurum aleis, donec ipſe rediret Roma; ſi Pater Romæ moriatur, poteritnè filius ludere? *Reſp.* Negativè ſecundùm Bonacinam *tom.* 2. *diſp.* 4. *de Jur. punct.* 16. *n.* 6. Sed affirmativè ſecundùm Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. §. 5. *num.* 64. quia non ad litteram eſt intelligendum juramentum filii, ſed ſecundùm mentem, qua juravit; quæ fuit non ludendi per tantum tempus, quantum interceſſit, ſi Pater vivens expeditus à negotiis reverteretur in Patriam.

58. *Quær.* An ille, cui Inſignis Medicus revelavit ſecretum medicamentum contra malignas febres, exacto priùs juramento non manifeſtandi illud, niſi uni ex ſuis conſanguineis, poſſit, non obſtante juramento, illud manifeſtare? *Reſp.* Quod poſſit, arbitrati ſunt Fagund. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 14. *num.* 17. & Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de Jur. cap.* 17. *num.* 11. ea ratione, quia celare illud videtur eſſe contra bonum publicum, & charitatem proximi, & ſic juramentum non obligare. At Tambur. *dict.* §. 5. *num.* 65. & Gobat *d. Opuſc. de Juram. num.* 555. putant obligare, tùm quia ille unus, cui revelabitur ſecretum, poterit ſufficienter ſuccurrere proximo indigenti; tùm etiam quia extant alia remedia pro febribus, quibus uti poſſunt infirmi.

59. *Quær.* An ſint obligatoria juramenta de non mutuando, vel fidejubendo? *Reſp.* Non eſſe obligatoria, quia ſunt contra proximi charitatem. Suarez *dict. cap.* 17. *num.* 12. & Sanchez *in Decal. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 18. At ſi fiant in gratiam filiorum, vel ad effugiendas occaſiones blaſphemandi, aut ad faciendas copioſiores eleemoſynas, habent vim obligandi, quia ſunt de re grata Deo. Tamburin. *dict.* §. 5. *num.* 66. & Gobat *dict. Opuſc. de Juram. num.* 521.

60. *Quær.* An obliget juramentum factum de mutuando omnibus petentibus? *Reſp.* Obligare, quia cenſetur factum in laudem Dei, & ob charitatem proximi; ceſſaret autem obligatio, ſi nimium detrimentum ipſi Juranti reſultaret, quia talis caſus non cenſetur incluſus. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. §. 5. *num.* 69.

61. *Quær.* An qui juravit mutuare, vel dare eleemoſynam pauperi, poſſit expectare, donec ſibi petatur? *Reſp.* Niſi intellexit ſtatim dare, poſſe mutuum differre, quouſque ſibi petatur; eleemoſynam verò debet illam ſtatim facere, niſi voluerit eſſe dandam petentibus. Tambur. *d.* §. 5. *num.* 70.

62. *Quær.* An juramentum poſitum in contractu invalido confirmet ipſum contractum? *Reſp.* Eſſe difficultatem magnam de hoc inter Theologos; quare alii ſentiunt, non confirmare; itaut habita relaxatione juramenti, contractus ſit reſcindendus; quia obſtabat tantùm Religio in Deum ob juramentum, non autem jus validitatis, & juſtitiæ acquiſitum parti. DD. apud Sanchez *in Decal. dict. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 4. *&* 8. Alii autem docent, ferè omnes contractus juramento adeò confirmari, ut, licèt ex ſe invalidi forent, ob juramentum ſint inreſcindibiles; & ſunt omnes illi contractus, in quorum ſtipulatione, & adimplemento non intrat peccatum. Tamburin. DD. allegans *dict. lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. §. 6. *num.* 4. *&* 5. qui huic ſententiæ non acquieſcit, ſed primam dicit probabiliorem; nimis enim videtur durum, quod fœminæ, vel minores jurantes ſuper validitate alienationum, quas cum ſui detrimento faciunt, non poſſint, poſt obtentam relaxationem juramenti à Prelato, agere ad reſciſſionem contractus; nam ſemper eſt firma illa ratio, quod juramentum non confirmat contractus invalidos, neque cauſat obligationem ex Juſtitia, ſed tantùm ex Religione, ob obſequium erga Deum vocatum in teſtem. Tamburin. *ibid. num.* 7 *&* 8.

63. *Quær.* An juramentum Teſtatoris obliget hæredem? *Reſp.* Non obligare, ſi ſoli Deo juravit Teſtator ſe aliquid facturum, vel daturum. Secùs autem ſi juravit perſonæ alicui, à qua ſit acceptata jurata promiſſio, de re tamen

N 2 juſta.

juſta. Tamburin. *d. lib. 3. in Decal. cap.* 3. §. 6. *num.* 2. & 3. ubi *num.* 4. advertit, quod ſi Teſtator juraſſet dare eleemoſynam, vel opus pium facere, tenetur hæres adimplere; non vi illius Juramenti, vel Voti; ſed quia Jus Canonicum, & Civile ſic illum obligat, nec alio modo ſinit eum adire hæreditatem. *cap. Licet de Voto. cap. Si hæres de Teſtam. cap. Ex parte, de Cenſib.* & *l. 2. ff. de Pollicitat.*

64. *Quær.* An jurata promiſſio tibi facta, & à te acceptata tranſeat ad hæredem tuum? *Reſp.* Affirmativè, quia parit actionem, & omnis actio tranſit ad hæredes. Tambur. *d.* §. 6. *in fine*.

65. *Quær.* An ſit peccatum jurare per falſos Deos, ut per Deum Bacchum? *Reſp.* Eſſe peccatum graviſſimum blaſphemiæ, niſi joci cauſa ſic juretur. Gobat *in Opuſcul. de Blaſphemia num.* 722. ſemper tamèn ſunt objurgandi ſic jurantes, & ab hac ſcandaloſa locutione retrahendi.

CAPUT XXXVIII.

De Amphibologia, & Æquivocatione in Juramentis.

1. QUær. An in juramentis ſit licitum uti æquivocatione, & amphibologia, vel reſtrictione mentali, ad occultandam veritatem interroganti abſque peccato? *Reſp.* Ad hæc uſque tempora communem fuiſſe Neotericorum, & Caſiſtarum doctrinam, quod juſta ſubſiſtente cauſa evitandi aliquod periculum, vel incommodum, licitè eſſent amphibologiæ, & æquivocationes, etiam cum juramento tàm in Judicio, quàm extra Judicium, quia per reſtrictionem mentalem ſalva erat Veritas, neque incurrebat mendacium qui ſic jurabat; ſivè eſſet contrahens, ſivè teſtis coram Judice, ſivè Reus, ut refert Tamburin. (qui plurimos DD. allegat) *dict. lib. 3. in Decalog. cap.* 4. *num.* 1. 2. & 3. & pluries docuit Diana; videlicet in Opere ſuo Coordin. *tom. 5. tract. 7. reſolut.* 14. *num.* 3. & *tom. 6. tract.* 1. *reſol.* 100. 101. & 102. & *tom. 8. tract.* 4. *reſol.* 64. ubi ponit plurima exempla, & caſus reſponſionum amphibologicarum, & æquivocationum, collectos ex propriis Auctoribus; quos repetit etiam Coton. *in ſuis Controverſ. lib.* 1. *Controv.* 11. *num.* 17. & Gobat *d. Opuſc. n.* 596. & *ſeq.*

At in præſenti non eſt ampliùs deferendum dictis Doctoribus, & eorum Auctoritati, ac doctrinæ, cum à Sanctiſs. D. N. Innocentio XI. fuerint damnatæ Propoſitiones tres circa prædictas amphibologias, & æquivocationes, ac reſtrictiones mentales; quæ ſunt ſequentes decerptæ ex libello earumdem condemnatarum Propoſitionum 26. 27. & 28.

Prima eſt: *Si quis vel ſolus, vel coram aliis ſivè interrogatus, ſivè propria ſponte, ſivè recreationis cauſa, ſivè quocumque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec eſt perjurus. Eſt la* 26.

Secunda eſt: *Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, itaut Veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa. Eſt la* 27.

Tertia eſt: *Qui mediante Commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel Officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare Juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi; non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenemur fateri crimen occultum. Eſt la* 28.

2. *Quær.* Quid igitur hiſce temporibus tenendum, docendum, practicandumvè ſit in hac materia Amphibologiæ, & Æquivocationum? *Reſp.* Eſſe diſtinguendum; nam vel de ipſis quærimus prolatis extrajudicialiter, vel in Judicio.

Si extrajudicialiter, Regula ſit: non eſſe ampliùs utendum Amphibologiis, Æquivocationibus, aut reſtrictionibus mentis, tàm ſine juramento, quia ſunt men-

Digitized by Google

mendacia; quàm cum juramento, quia ſunt perjuria, attentis Propoſitionibus 26. 27. 28. damnatis per Sanctiſs. D. N. Innocentium Papam Undecimum *die* 4. *Martii* 1679. ſupra tranſcriptis.

Porrò limitanda eſt hæc Regula, & intelligenda ſolùm de Amphibologiis, & Æquivocationibus in Mentis reſtrictione; videlicet quando aſſerens aliquid, vel jurans intelligit intra ſe, & in mente ſua aliquid aliud ad faciendam rem veram, cujus reſtrictionis, & additionis mentalis audiens nullo modo poteſt eſſe capax; nam hoc pacto violatur ſinceritas commercii humani, quia nemo certus eſſe poteſt, rem ita eſſe, prout eam audit, ſi concederetur, aliter poſſe dici exteriùs, & aliud intendi interiùs à proferente, ſeu loquente. Emin. Card. de Lauræa *tom.* 2. *in* 3. *ſent. de Virtutibus in genere diſp.* 25. *à num.* 110. *& ſeqq.*

At Amphibologiæ fundatæ in proprietate vocabuli, ſeu ſermonis habentis ex communi uſu duplicem ſignificationem: eam ſcilicet, quam ſumit audiens; & eam, quam intelligit qui loquitur, non cenſentur damnatæ, neque prohibitæ, ſi nulli præjudicium faciant. Ita ex Turrecremata, Cajetano, Soto, & aliis concedit Fagnanus, qui fuit acerrimus impugnator amphibologiarum, & æquivocationum, *in cap. Falſidicum num.* 147. 148. *de Crimine falſi tom.* 6. *pag.* 310. ubi exemplificat de Sancto Franciſco, qui poſitis manibus intra manicas Veſtis dixit latroni exquirenti, nùm per illam viam certa perſona tranſiſſet: Nullus hac tranſivit; & idem docet Navar. *in Manual. cap.* 12. *n.* 8. *& in cap. Humanæ aures* 22. *quæſt.* 5. *in ſecunda quæſt. num.* 10. & plenè Eminentiſs. Card. de Lauræa *dict. diſp.* 25. *n.* 112. *&* 113. ubi examinat exempla Abrahami dum dixit Pharaoni, quod Sara ejus Uxor erat Soror ſua. *Geneſ.* 20. 2. Angeli Raphaelis, qui dixit Tobiæ, quod erat *Azarias Ananiæ magni filius*. *Tob.* 5. 16. ac aliorum ibidem relatorum ad explicationem hujus materiæ, mira quidem eruditione propria tanti Auctoris. Concordat cum ſupradictis DD. idemque docet, ac licitum eſſe probat uti prædictis Amphibologiis, ſeu Verbis æquivocis, ob aliquam urgentem cauſam. Cardenas *in Criſi Theolog. Diſertat.* 19. *cap.* 4. omninò videndus.

Quod ſi loquamur in Judicio; relictis tot, & tantis DD. diſcurſibus, regula eſt Theologorum, & Juriſtarum, quod Reus, & Teſtis tenentur fateri Veritatem, & non poſſunt eam occultare amphibologiis, vel æquivocationibus, quando à legitimo Judice juridicè interrogantur; & tunc interrogatio eſt juridica, quando præceſſerunt Accuſatio, vel Denunciatio, ſemiplena probatio ſaltem, indicia, ſeu diffamatio de crimine; & quod hæc conſtent in Proceſſu; & Reus, vel teſtis certior fiat à Judice. Ita omnium noviſſimus, ſed doctiſſimus Carolus Pellegrinus *in Praxi Vicarior. parte* 4. *ſect.* 9. *à num.* 1. *& ſeqq.* ubi Canones citat, & DD. antiquos allegat, inter quos S. Thom. 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. *ad* 3. Quod ſi infamia, indicia, & ſemiplena probatio non exiſtant in proceſſu; & de eis Reus, vel teſtis non certioretur, non tenentur fateri crimen occultum, neque dicere veritatem; & poſſunt eam tuta conſcientia negare, quia contra Jus naturæ eſt, ut qui occultè delictum commiſit, ſe prodat. S. Thom. *dict.* 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. Pellegrin. *dict. par.* 4. *ſect.* 9. *num.* 9. Imò etiamſi Reus, vel teſtis tantummodo dubitet, juſtène, vel injuſtè Judex interroget, non tenetur veritatem fateri, & poteſt eam negare; ut rejecta opinione contraria docet idem Pellegrinus, rationes allegans *dict. ſect.* 9. *num.* 23. & Tamb. *in Decal. lib.* 3. *cap.* 4. §. 3. ubi DD. & ex Scholaſticis Eminentiſs. Cardinal. de Lauræa *dict. tom.* 2. *in* 3. *ſentent. diſp.* 23. *art.* 10. per totum, *& dict. diſp.* 25. *n.* 111. Noviſſimè Carden. *in Criſi Theologica dict. Diſſert.* 19. ubi elucidat materiam æquivocationum, & amphibologiæ diverſis exemplis.

CA-

CAPUT XXXIX.

De Pœnis Perjurii, & eorum qui falsò jurant.

1. QUær. Quæ, & quot ſint pœnæ contra pejerantes, ſeu falſa juramenta proferentes? *Reſp.* Eſſe ſex, quas explicat Theſaur. *in tract. de Pœnis Eccleſiaſticis par. 2. Verb. Perjurium, cap. 1.*

Prima eſt infamia Juris, & irregularitas *cap. Infames 6. quæſt. 1.* dummodò tamen ſequuta ſit ſententia declaratoria ſuper Perjurio. Rota coram Seraph. *deciſ.* 1285. *in fin.* à qua Irregularitate Epiſcopus poteſt diſpenſare. Tolet. *lib. 1. cap. 62. §. ultim.*

Secunda pœna eſt, quod repellitur à perhibendo Teſtimonio. *cap. Quicumque, 6. quæſt. 1.*

Tertia eſt, quod non admittitur ad jurandum in Litem. Jaſ. & DD. *in l. Qui juraſſe, §. ultimo n. 3. ff. de jure jurand.*

Quarta, quod violans contractum, vel tranſactionem juratam perdit actionem, & non auditur ampliùs in judicio. Seraphin. *deciſ.* 1243.

Quinta, quod ſi eſt Clericus privetur beneficiis, vel ipſo Jure ſecundùm aliquos, vel ſaltem per ſententiam. Diaz *in Praxi cap. 95. Verſ. Sed privandus.*

Sexta, quod ipſe Clericus Perjurus ſit inhabilis ad alia beneficia obtinenda. Clar. *in §. Perjurium. Verſ. item Clericus.* Diaz. *d. cap. 95.* Seraph. *deciſ.* 1286.

2. *Quær.* In foro Poli an alia ſit pœna? *Reſp.* Ultra lethale peccatum, frequenter eſſe obligationem reſtituendi damna, quando juramentum falſum nocuit proximo; & ſi Perjurium dictum ſit in Judicio eſt caſus reſervatus in hac Diœceſi Patavina, etſi fuerit officioſum; ideſt non in damnum alicujus, ſed ad favorem inducentis; ut ex pagella caſuum reſervatorum.

3. *Quær.* An qui habet conſuetudinem pejerandi teneatur in confeſſione ſe accuſare non ſolùm de perjuriis prolatis, ſed etiam de conſuetudine? *Reſp.* Affirmativè, ut advertit Cardenas in Criſi *Diſert. 37. cap. 2. num. 12.* & ego notavi *de Pœnitent. deciſ. 27. num. 5.*

CAPUT XL.

De obligatione à Juramento.

1. QUær. Quot, & quibus modis ceſſet obligatio juramenti? *Reſp.* Ceſſare quatuor modis, nempe Irritatione, Remiſſione, Diſpenſatione, ſivè Relaxatione, & Commutatione.

2. *Quær.* Quis poſſit irritare juramenta? *Reſp.* Omnis Superior ipſius jurantis, nempe Pater, Prelatus, Dominus, Vir reſpectu ſuorum ſubditorum. S. Thom. 2. 2. *quæſt. 89. art. 9.* & Tambur. *d. lib. 3. in Decal. cap. 7. §. 1.*

3. *Quær.* Quæ juramenta poſſint irritari à prædictis Superioribus? *Reſp.* Non ſolùm ea, quæ ſunt ſimpliciter Deo facta; ſed etiam illa, quæ hominibus promiſſa ſunt; dummodo ſint de rebus ſubjectis poteſtati ipſorum Superiorum; & in utroque caſu, etiam ſine cauſa poſſunt ea irritare; & multò magis, ſi ſibi, vel domui ſuæ aliquod detrimentum afferant. Laym. *lib. 3. tract. 3. cap. 11. num. 2.* Tambur. *dict. cap. 7. §. 1. num. 2.*

4. *Quær.* Quis poſſit remittere obligationem juramenti? *Reſp.* Ille, in cujus utilitatem, vel favorem facta fuit promiſſio jurata. *Cap. 1. de Jurejur. cap. Significavit, de Cenſib. cap. 1. de Sponſal.*

5. *Quær.* An remitti poſſit juramentum factum quidem in utilitatem hominis, ſed præcipuo motivo honoris Dei? ut ſi quis promiſiſſet, & juraſſet dare centum Petro pauperi ob gloriam, vel honorem Dei? *Reſp.* Si promiſſio jurata facta eſt pauperi certo, & nominato, ut dicto Petro; poteſt iſte pauper remittere obligationem. At ſi generaliter juravit, nullo expreſſo paupere, cui daret; non poteſt remitti; quia ſoli Deo eſt factum juramentum. Tambur. *dict. lib. 3. cap. 7. §. 2. num. 2.*

6. *Quær.* An Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ poſſint irritare Juramenta ſuarum Monialium? *Reſp.* Affirmativè; & multò magis

Digitized by Google

magis Abbates, ſeu Priores, aut Guardiani illa ſuorum ſubditorum. Lezana *in Summa tom. 3. Verb. Juramentum, num.* 25. & ibi alii DD.

7. *Quær.* An ſi quis juravit aliquid agere, vel facere in commodum ſuum, puta ire Romam ad petendum beneficium, vel petere eleemoſynam tota hebdomada, poſſit pœnitere, & ſibi ipſi remittere juramentum? *Reſp.* Negare Abb. *in cap. Quanto num.* 8. *de Jurejur.* ſed affirmare Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 7. §. 2. *num.* 4. & 5.

CAPUT XLI.

De Relaxatione Juramenti.

1. QUær. Quæ juramenta relaxari, ſive diſpenſari poſſint? *Reſp.* Diſtinguendo: Aut juramenta fuerunt Deo ſoli facta; & hæc poſſunt à Prælato relaxari. Aut fuerunt facta homini in ejus utilitatem; & ab eodem homine acceptata? & non poſſunt à quovis Superiore relaxari, ſi juſta ſint. Quod ſi ſint injuſta, ut puta ſi facta fuerunt latroni de pecunia ſolvenda; vel non fuerunt ab homine acceptata; & in his caſibus, juſta ſuadente cauſa, vel ob aliquod notabile bonum, poſſunt à Prælato proprio relaxari. Ita ex Cajetan. 2. 2. *q.* 89 *art.* 9. & Sanch. *in Dec. lib.* 4. *cap.* 41. *num.* 6. docet Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 7. §. 3. *num.* 2. & 3.

2. *Quær.* An dentur juramenta omninò indiſpenſabilia? *Reſp.* Affirmativè; & ſunt illa, quæ adhærent actibus per ſe perpetuis, & firmis, qualia ſunt juramenta in profeſſione fidei, de ſervanda fide Matrimoniali, Caſtitate Religioſa, & ſimilibus. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 4.

3. *Quær.* Qui ſint Prælati, quibus competit facultas relaxandi juramenta? *Reſp.* Inter cæteros Summus Pontifex in tota Eccleſia Catholica; deinde omnes Prælati habentes juriſdictionem ſpiritualem reſpectu ſuorum ſubditorum. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 5. & 6. Lezana *d. tom.* 3. *Verb. Juramentum num.* 26.

4. *Quær.* An dentur aliqua juramenta, quæ à ſolo Papa relaxari poſſint? *Reſp.* Duas eſſe opiniones. Una docet, quod juramenta, quæ ſi Voto firmata eſſent, ſpectarent ad ſolum Summum Pontificem, ab eodem quoque tantùm ſint relaxanda; videlicet de Caſtitate perpetua abſolutè emiſſa, Religionis, & trium Peregrinationum Romanæ, Compoſtellanæ, & Hieroſolymitanæ. Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 13. *num.* 7. & *in Decal. lib.* 4. *cap.* 54. *num.* 21. Altera eſt opinio, quæ ſuſtinet, nulla eſſe juramenta reſervata Summo Pontifici, etſi facta forent de quinque ſupradictis rebus; nam juramentum eſt quid diſtinctum, & diverſum à voto; & hoc eſt aliquid majus. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 89. *articul.* 8. Et ideò ſi ſoli Deo ſunt facta, & juſta adſit cauſa relaxandi, poſſunt ab Epiſcopis, vel Prælatis, eorumvè Vicariis habentibus quaſi Epiſcopalem juriſdictionem relaxari. Layman. *lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 11. *num.* 4. Caſtropal. & alii, quos allegat, & ſequitur Tamburin. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 7. §. 3. *num.* 7.

5. *Quær.* An qui habet Privilegium relaxandi Vota pro foro interno, poſſit etiam relaxare juramenta? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſoli Deo ſint facta; vel minus principaliter in utilitatem hominis, nam in hoc vota, & juramenta parificantur. Pontius *de Matrim. lib.* 8. *cap.* 11. Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 14. *à num.* 19. & Tambur. *d.* §. 3. *num.* 8.

6. *Quær.* Qui ſint Religioſi, qui habeant facultatem relaxandi, vel etiam commutandi juramenta? *Reſp.* Benedictinos eam habere ex Indulto Martini Quinti, teſte Tambur. *dict.* §. 3. *num.* 9. & per conſequens virtute Communicationis, quam ad invicem habent omnes Regulares ſuorum Privilegiorum, ut probat Aſcanius Tamburin. *de Jur. Ab. tom.* 1. *diſp.* 17. *q.* 1. & Coton. *lib.* 4. *controverſ.* 8. *cap.* 1. *à num.* 54. docens omnes Regulares in foro conſcientiæ poſſe relaxare juramenta, quæ tamen ſint ſoli Deo facta, vel non acceptata ab homine, ſi in ejus utilitatem emiſſa. Thom. Tamburin. *d. lib.* 3. *cap.* 7. §. 3. *num.* 10. 11. & 12. ubi extendit facultatem Regularium ad commutanda, relaxanda, & diſputanda tàm

vota,

vota, quàm juramenta ſoli Deo facta, pro foro interno tantùm, quod ego etiam docui *de Pœnit. Deciſ.* 46. *num.* 19. *in fin.*

7. *Quær.* An Judex Laicus poſſit relaxare juramenta? *Reſp.* Negativè, niſi eſſent in ſui favorem facta, quia poteſt ea remittere. Layman. *lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 9. *num.* 9. Tamburin. *dict. cap.* 3. §. 7. *num.* 13. ubi ſubdit, quod ſi eſſet juramentum in præjudicium Auctoritatis ipſius Judicis Laici, poſſet compellere ſubditum ad faciendum contra juramentum; ſed ex eo forſan, quia juramentum foret injuſtum, & ſic non obligaret. Cæterùm Princeps Laicus non poteſt relaxare juramentum, quia eſt quid ſpirituale. Nicol. *lib.* 3. *Inſt. Civil. tit.* 21. §. *fin. num.* 16. *pag.* 282.

8. *Quær.* Si relaxandum ſit juramentum factum homini, & jurans ſit unius Diœceſis, ille autem, cui juratum eſt, ſit alterius Diœceſis, à quo Prælato erit petenda relaxatio? A Prælato jurantis ait Abb. *in cap. Si quis contra Clericum num.* 3. *de foro competen.* quia is eſt ejus Superior: At à Superiore ejus, cui juratum eſt, docet Molina *tom.* 1. *de Juſtit. diſp.* 111. & *diſp.* 149. quia ejus eſt condonare jus ſubditi ſui. Porrò diſtinguit Caſtropal. *tom.* 3. *tractat.* 14. *diſp.* 3. *punct.* 6. *num.* 2. Quod ſi relaxatio petatur in foro conſcientiæ, ſpectet ad Superiorem jurantis; ſi in foro fori ad Superiorem ejus; cui juratum eſt, quia neceſſaria eſt citatio partis, & ad hunc ſpectat citare. Coton. *lib.* 1. *controv.* 11. *num.* 43. & ibi Diana *par.* 11. *tract.* 2. *reſol.* 36. At citatio partis non eſt neceſſaria, ſi relaxatio petatur ſolùm ad effectum agendi; ſecùs ſi ad tollendam obligationem. Nicol. *Inſtit. Can. lib.* 2. *tit.* 24. *pag.* 101. Pax Jordan. *tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 22. *num.* 360. 361.

9. *Quær.* Quid requiratur ad validam relaxationem juramenti faciendam? *Reſp.* Requiri juſtam cauſam, etiamſi fiat à Summo Pontifice; aliàs coram Deo relaxatio erit nulla. S. Thom. 2. 2. *q.* 89. *art.* 9. Abb. *in cap. Quanto. num.* 8. *de jurejur.* Sperell. *deciſ.* 111. *num.* 74.

10. *Quær.* Quæ ſint juſtæ cauſæ pro relaxatione juramenti? *Reſp.* Cum diſtinctione. Pro ralaxandis juramentis ſoli Deo factis, tres dantur cauſæ juſtæ. Prima ſi res promiſſa ſit reddita illicita, vel inutilis. Secunda, ſi reſpectu jurantis facta ſit difficilis nimis, vel incommoda, puta ob ſupervenientiam infirmitatis, vel paupertatis. Tertia, ſi magis bono communi expediat, ut tale juramentum non adimpleatur. Tamburin. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 7. §. 4. *num.* 12. Pro relaxandis autem juramentis homini factis, ad effectum agendi in Judicio ad reſcindendum contractum, vel obligationem, quinque ſunt præcipuè cauſæ. Prima, ſi juramentum fuiſſet extortum dolo, vi, aut metu. Secunda, quando dubium eſt an juramentum valeat. Tertia, quando timetur læſio tertiæ perſonæ. Quarta, quando dubium eſt, ut naſcatur occaſio ſcandali. Quinta, quando juramentum fuit inconſideratè, temerè, vel ex iræ, aut doloris perturbatione factum. Dictum eſt ſi dubium ſit, vel timetur, quia ubi ſcandalum, vel læſio eſſet certa, juramentum de per ſe eſſet nullum. Tamb. *dict. lib.* 3. *cap.* 7. §. 3. *num.* 16. ubi dat aliam cauſam licitam generalem relaxandi juramentum, & eſt; quandocunque is, cui juratum eſt, tenetur in conſcientia rem juranti reddere, vel non poteſt ſalva conſcientia rem promiſſam accipere, aut acceptam retinere. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 21. *à num.* 3. Quod ſi cauſa ſit dubia, juramentum erit commutandum in aliquod aliud pium opus. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 17.

CAPUT XLII.

De Commutatione Juramenti.

1. QUær. Quot modis poſſit fieri commutatio juramenti? *Reſp.* Tribus modis, ſcilicet vel in opus bonum majus, vel in æquale, vel minùs. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 7. §. 4. *num.* 1.

2. *Quær.* A quibus fieri poſſit commutatio juramenti? *Reſp.* Ab illis omnibus, à quibus poteſt fieri relaxatio, ſeu diſpenſatio, cum hac tamen differentia, quod Confeſſarii Privilegiati commutant

tant tantùm de per ſe, & in foro poli: At Prælati habentes juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi, poſſunt delegare aliis facultatem commutandi etiam in utroque foro. Tamburin. *dict.* §. 4. *num.* 3. & 4. ubi notat, quod ubi eſt in uſu Bulla Cruciatæ, confeſſarii electi virtute dictæ Bullæ poſſunt commutare juramenta ſoli Deo facta, etſi Bulla loquatur de commutatione votorum tantùm, quia his juramenta prædicta æquiparantur. Bord. *de Bull. Cruc. par.* 2. *tract.* 7. *cap.* 1. *ſect.* 10.

3. *Quær.* An ipſe jurans poſſit de per ſe commutare ſibi juramentum ſoli Deo factum? *Reſp.* Affirmativè, tùm in melius. Caſtropal. *tom.* 3. *tract.* 14. *diſp.* 3. *punct.* 1. *num.* 6. Sylveſt. *Verb. Juramentum* 5. *quæſt.* 6. tùm etiam in æquale, quia tunc reddit Deo, quod æquè illi gratum eſt. Bonacin. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 17. *num.* 11. Tambur. *dict.* §. 4. *num.* 5. & latiùs *d. lib.* 3. *cap.* 17. §. 2. *num.* 11. & 12. ubi notat, in hoc caſu requiri aliquam legitimam cauſam. Non etiam in minus, quia requiritur in hoc poteſtas juriſdictionis. Juramenta autem facta principaliter homini, & ab eo acceptata, abſque illius conſenſu commutari non poſſunt. Tambur. *ibid. d.* §. 4. *num.* 5. Quod ſi juramentum principaliter ſit factum Deo, minùs autem principaliter homini, & ab hoc non ſit acceptatum; poterit adhuc ipſe jurans illud commutare propria auctoritatem vel in melius, vel in æquale. Suarez *de Voto lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 11. Sanchez *lib.* 4. *in Decal. cap.* 41. *num.* 8. Pontius *de Matrim. lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 15. & Tambur. *d. lib.* 3. *in Decal. cap.* 17. §. 2. *num.* 13. 14. & 15. ubi ulteriùs probat id licere, etiamſi ab homine fuiſſet acceptatum prædictum juramentum, principaliter in honorem Dei, ſecundariò autem in utilitatem hominis emiſſum.

4. *Quær.* An, ad commutandum juramentum in aliud opus minus, ſit neceſſaria aliqua cauſa? *Reſp.* Affirmativè, tùm ut commutatio ſit licita, tùm ut ſit valida. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 19. *num.* 4. Cauſæ autem ſunt illæ tres ſupra relatæ, ſi res ſit facta illicita, vel inutilis; ſi jurans ſit factus inhabilis; ſi magis expediat publico bono commutationem facere. Tambur. *d. cap.* 7. §. 4. *à num.* 9. & *ſeqq.*

5. *Quær.* An qui non adimplet rem commutatam loco juramenti, ſit perjurus? *Reſp.* Negativè, quia eam acceptat non ex novo juramento (ut ſupponimus) ſed ex pacto: ideò peccabit contra pactum, & quidem mortaliter ſi res commutata ſit gravis, venialiter verò ſi ſit levis, etiamſi juramentum præcedens fuiſſet de re gravi. Leſs. *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 57. Tambur. *dict. cap.* 7. §. 5. quia etiam pœnitentiam levem pro gravibus peccatis impoſitam non ſervare, eſt peccatum veniale. Idem Tamburin. *de exped. Confeſſ. lib.* 4. *cap.* 2. §. 5. *num.* 5. Contrarium tamen eſt in Votis commutatis, quia in his remanet primus nexus religioſitatis, & prima obligatio Voti; quam non adimplere ſemper eſt mortale. Tambur. *dict. cap.* 7. §. 5. *num.* 2.

6. *Quær.* An qui juravit, vel vovit ducere in uxorem puellam inopem, nullam determinando, poſſit obtinere ab Epiſcopo diſpenſationem? *Reſp.* Affirmativè, quia juramentum fuit Deo principaliter factum; ſecundariò verò in utilitatem puellæ inopis, quæ nec deſignata fuit, nec juramentum acceptavit. Tamburin. *dict. cap.* 7. §. 6. *num.* 1. qui *n.* 2. ait, ſecùs eſſe, ſi promiſſio jurata facta fuiſſet principaliter ipſi puellæ, & eam acceptaſſet.

7. *Quær.* Quid dicendum, ſi facto jam juramento de ducenda puella inope indeterminata; poſtea unam determinet, & ei ſignificet ſuum juramentum, poteritné amplius petere commutationem? *Reſp.* Affirmativè, ſi tantùm innuerit, quod juravit: at negativè ſi de novo juret dictæ puellæ, vel illi ſpondeat, ipſaque acceptet promiſſionem. Sanch. *lib.* 4. *in Decal. c.* 41. *num.* 14. & Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decalog. cap.* 7. *num.* 3. & 4.

8. *Quær.* An ſimplices Confeſſarii poſſint commutare Juramenta à ſuis pœnitentibus emiſſa? *Reſp.* Quod Confeſſarii Sæculares non poſſunt, niſi tempore Jubilæi, aut ubi eſt in uſu Bulla Cruciatæ. Confeſſarii verò Regulares poſſunt quandocunque vigore ſuorum Privile-

giorum. Lezana *tom.* 3. *Verb. Confeſſarius num.* 15. *Et Verb. Juramentum. num.* 29. Bordonus, quem ego allegavi in meis Deciſionibus de *Pœnitentia*, *deciſ.* 46. *num.* 19. quam ſtudioſus legere curet.

CAPUT XLIII.

De Juramentis Judicialibus.

1. QUær. Quæ, & quot ſint Juramenta Judicialia, ſeu quæ emittuntur in Judicio? *Reſp.* Eſſe tria; nempè Juramentum Calumniæ, Juramentum Credulitatis, & Juramentum Veritatis. Pax Jordan. *tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 7. Nicol. *Inſt. Civil. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 145. Ridolphin. *in Praxi par.* 1. *cap.* 8. Maranta, Gravat. ad Veſtr. & alii, quos allegat Pellegrin. *in ſua Praxi Vicariorum par.* 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 2.

2. *Quær.* Quid ſit juramentum Calumniæ? *Reſp.* Eſt illud, quod præſtatur in Judicio per utramque Partem, Actorem ſcilicet, & Reum de vitanda calumnia in curſu cauſæ. *cap. Cum cauſam in fin. de Juram. calumn. cap. Dudum.* 2. *de Elect.* Pellegrin. *dict. par.* 2. *ſect.* 2. *ſub ſect.* 2. *num.* 1. Jordan. *d. lib.* 14. *tit.* 7. *num.* 3. ubi ait, quod per hoc juramentum Actor jurat, *ſe bona fide*, *non calumniandi animo*, *cauſam moviſſe*, *vel movere*; Reus verò, quod putans ſe bona fide inſtantia uti, ad reluctandum pervenerit. *l.* 2. *C. eod* Goffred. *in Summa eod. tit.* ubi notat, in juramento calumniæ includi omnia, quæ in his verſibus compræhenduntur. Videlicet.

Illud juretur, quod lis ſibi juſta videtur:
Et ſi quæretur, verum non inficietur:
Nil promittetur, nec falſa probatio detur;
Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

3. *Quær.* An tale juramentum calumniæ ſit neceſſarium in Judicio? *Reſp.* Affirmativè, ſi fuerit petitum ab una ex partibus litigantibus, & inſtitum, ut præſtetur; quo caſu ejus omiſſio facit proceſſum nullum. Ridolphin. *in Praxi dict. cap.* 8. *num.* 99. quia introductum eſt ad publicam utilitatem, ut evitentur mendacia, calumniæ, cavillationes, dolus, & fraus. Pellegrin. *dict. ſubſect.* 2. *num.* 4. ubi notat, non poſſe expreſsè ſibi à partibus remiſſionem de eo fieri; etſi tacitè remitti poſſit; prout hodie in noſtris Tribunalibus tacitè remittitur, tàm in Eccleſiaſticis Curiis, quàm in Sæcularibus, in quibus nunquam vidi, illud peti; forſan quia actus forenſes pleni ſunt tot, & tantis calumniis, cavillationibus, & fraudibus, ut ſi hoc juramentum præſtaretur, eo fœdiùs conſcientiæ litigantium, & Advocatorum macularentur. Sperell. qui hanc infelicitatem deplorat, *deciſ.* 117. *num.* 58. unde neque in Regno Neapolitano hodie eſt in uſu. Pellegrin. *d. ſubſect.* 2. *num.* 14.

4. *Quær.* A quibus ſit præſtandum hoc juramentum calumniæ? *Reſp.* Ab ipſis principalibus litigantibus, vel per ſe, vel per procuratores ſuos, datis mandatis ſpecialibus; vel generalibus cum clauſula etiam quodcunque juramentum præſtandi; quo caſu diſputant DD an procurator jurare debeat in Animam ſuam, vel conſtituentis? ut videre eſt apud Pellegrin. *ubi ſupra num.* 9. & 10. Imò etiam Advocati olim tenebantur hoc juramentum præſtare, licèt id hodie non ſit in uſu. Scaccia *de Judic. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 178.

5. *Quær.* In quibus cauſis ſit præſtandum hoc juramentum? *Reſp.* In omnibus judiciis, tàm civilibus ordinariis, & ſummariis, quàm criminalibus, & mixtis. *c.* 2. *de Jur. calum.* etiam in cauſa appellationis. Pellegrin. *ubi ſupra d. par.* 2 *ſect.* 2 *ſubſect.* 2. *num.* 13.

6. *Quær.* Quid ſit juramentum credulitatis? *Reſp.* Eſt illud, quod emittunt litigantes, per Verbum *Credo*, vel *Non Credo*, reſpondentes poſitionibus, quæ fiunt ab Adverſario, ut per Confeſſionem ſui Adverſarii relevetur ab onere examinandi teſtes. Jurat autem ipſe ponens, quod poſitiones contineatur veritatem, & petit, cogi adverſarium ad reſpondendum iiſdem poſitionibus per conſimile juramentum, reſervato ſibi jure eas probandi per quodcunque genus probationum, caſu quo Adverſarius illas neget. Gregor. XV. *deciſ.* 385. *num.* 3. & ibi Beltram. *num.* 5. Pellegrin. DD. cumu-

lans

Digitized by Google

lans *d. ſubſect.* 2. *num.* 2. & 3. ubi advertit, quod ſi Adverſarius velit reſpondere ad illas per Verbum *Neſcio*, non debet recipi, neque notari talis reſponſio, quia debet reſpondere per Verbum *Credo*, vel *Non Credo*. Natta *conſil.* 59. *num.* 1. Gregor. XV. *deciſ.* 282. *num.* 10. Benè tamen poſſet reſpondere per Verb m *Exiſtimo*. Specul. *lib.* 2. *de Poſitionibus*, §. 6. *num.* 11. Quod ſi debitor fateatur poſitiones veras, & credere eas continere veritatem; condemnandus venit, quia æquè ſibi præjudicavit, ac ſi juraſſet juramentum veritatis, & litis deciſivum. Specul. *dict.* §. 6. Veſtr. & Gravat. *in Praxi lib.* 5 *cap.* 14. *num.* 7 & 28. Pellegrin. *ubi ſupra num.* 4.

7. *Quær.* An Adverſarius in Judicio teneatur fateri poſitiones veras, ſi veræ ſunt; vel poſſit illas negare? *Reſp.* Teneri, illas fateri; neque ſalva conſcientia poſſe illas negare; quod ſi veræ ſint, & illas negaverit, committit perjurium. Bald. *in l.* 2. *num.* 161. & *ſeq. ff. de jurejur.* Fenzon. *ad Statuta Urbis cap.* 68. *num.* 45. Pellegrin. *dict. num.* 4. & Fagnan. *in cap. Olim num.* 95. *de Litis Conteſtat. tom.* 3. *pag.* 111. Eſt tamen ſciendum, dari caſum, in quo Reus, ſeu debitor, non teneatur fateri veras dictas poſitiones, etſi aliàs veritatem contineant; videlicet quando ipſe non poteſt eas fateri niſi cum ſuo præjudicio, & Actor fraudolenter procedit; puta ſi mutuaſſet Reo decem ſcuta, quæ etiam reſtituiſſet, ſed vellet iterùm ea malitiosè exigere; & ſic poneret cum juramento, veritatem eſſe, quod ei mutuavit decem ſcuta; nam Reus qui ea reſtituit, poteſt abſque perjurio reſpondere negando, ſubintelligens, ut ſit debitor, cum jam reſtituerit; ut concedit Anton. de Poſſentibus *Singular.* 227. & hoc abſque ſcrupulo facere poteſt Reus, quando aliqua juſta cauſa poteſt ſe eximere à prætenſione Actoris, utendo formula propria reſponſionis ad poſitiones; videlicèt, *Non credere ut ponitur ad effectum, ad quem ponitur*. Ita Pellegrin. *dict. num.* 4. licèt Beltram. *in addit. ad Gregor. XV. deciſ.* 282. *num.* 10. advertat, quod non eſſet ſufficiens dicta reſponſio, niſi adderetur dictio *Et*, vel *Neque*, dicendo, *Non credere ut ponitur*, *neque ad effectum*, *ad quem ponitur*.

8. *Quær.* An litigans, qui negat poſitiones, etſi ſciat eſſe veras, ſit aliqua pœna plectendus ob perjurium? *Reſp.* Affirmare Bajard. ad Clarum *in* §. *Perjurium*. *Verſ. Item quando*. Sed negare Menoch. *de arbitr. Jud. caſu* 319. *num.* 29. & *ſeqq.* Cui adhæſit in facto Anton. de Poſſentibus *dict. Singular.* 227 Eo quia, qui ſic pejerat ſolum Deum habet ultorem.

9. *Quær.* Quid, & quotuplex ſit juramentum veritatis in Judicio? *Reſp.* Eſſe illud, ad quod Partes recurrunt, omiſſis aliis probationibus, pro cauſa terminanda: cum enim Actor poſſit fundare intentionem ſuam vel per Teſtes, vel per Inſtrumenta *l. In exercendis* 15. *C. de fide Inſtrum.* ſæpè ſæpiùs recedit ab his probationibus, & defert Juramentum Reo, qui tenetur aut jurare, aut referre, aut ſolvere. *l. Juſjurandum*, & *l. Pecunias*, 34. §. *Ait Prætor. ff. v. de Jurejur.* Nicol. *Inſtit. Civil. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 146. *pag.* 69. Porrò tale juramentum veritatis eſt duplex; aliud enim dicitur litis Deciſivum, aliud Suppletorium.

10. *Quær.* Quod nam ſit juramentum Deciſorium litis? *Reſp.* Eſſe illud, quod ab una parte litigante, quæ ſuam opinionem probare non vult, vel non poteſt, defertur alteri; quæ quidem tenetur jurare, vel referre; aliàs habetur pro confeſſa. *l. Manifeſtæ*, *ff. de jurejur. l. In bonæ fidei*, *C. de Reb. creditis*. Maranta *in Specul. par.* 6. *art.* 9. *num.* 22. Pellegrin. *in Praxi par.* 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 11. *num.* 37. ubi notat, quod præſtito hoc juramento finita eſt omninò cauſa civilis; adeòut ſi pars quæ detulit juramentum, prætendat eſſe perjurium, debeat criminaliter agere contra illum, qui juravit.

11. *Quær.* Cui à Judice ſit deferendum juramentum, ſi utraque pars ſe offerat ad jurandum paratam? *Reſp.* Vel ei, qui præſumitur magis inſtructus de veritate; vel in paritate, ipſimet Reo. Pellegrin. *d. num.* 37. ſed non debet deferri, niſi ſaltem dato fumo de illius veritate. Ridolphin. *in Praxi par.* 1. *cap.* 10. *num.* 121. *cum ſeqq.*

12. *Quær.* In quibus caſibus darl poſſit hoc juramentum? *Reſp.* In omnibus caſibus civilibus, & pecuniariis, ſivè in rem, ſivè in Perſonam agatur. *l. 3. §. Quacunque ff. v. de Jurejur.* Imò ſecundùm modernos etiam in Criminalibus, ſine tamen præjudicio Judicis, qui poteſt cauſam proſequi ad vindictam publicam, etſi accuſator recedat ob juramentum à Reo præſtitum; & exceptis cauſis in quibus non licet tranſigere, e. g. Adulterii, Matrimonii, & Criminum, pro quibus venit imponenda pœna ſanguinis. Nicol. *dict. lib. 4. tit. 6. num.* 148.

13. *Quær.* Quid ſit Juramentum ſuppletorium? *Reſp.* Illud eſſe, quod Actor petit à Judice in ſupplementum ſuarum probationum, quas ob aliquod impedimentum non poteſt plenè facere, & concludenter terminare. *cap. fin. extra de Jurejur.* Nicol. *dict. lib. 3. tit. 6. num.* 151. Pellegrin. *dict. par. 2. ſect. 2. ſubſect.* 11. *num.* 37. & Ridolphin. *in Praxi par. 2. cap.* 4.

14. *Quær.* Quot conditiones ſint à Judice obſervandæ, in hoc juramento litis ſuppletorio deferendo? *Reſp.* Quinque. Prima, Quòd cauſa nec ſit Criminalis, nec Matrimonialis; quia in his ſuppletorium juramentum regulariter non datur; præſertim ſi agatur contra fœdus Matrimonii. Ferret. *conſ.* 363. *num.* 1. *&* 2. Maſcard. *concluſ.* 1022. *num.* 9. Dixi regulariter, quia aliquando poteſt Judex illud deferre; tunc ſcilicèt, quando fuit pluſquam plenè probatum, Genuenſ. *in Praxi cap.* 27. *num.* 2. Piaſec. *par.* 2. *cap.* 4. *ſub num.* 36. Sperell. qui ſic practicaſſe teſtatur in cauſa Matrimoniali, facta priùs ſeria, ac gravi monitione de juramenti importantia. *Deciſ.* 75. *num.* 58. *&* 59. Secunda, Quod perſona, quæ jurare debet, ſit integra, & omni exceptione major. Gramat. *deciſ.* 81. *num.* 53. Sperell. *dict. deciſ.* 75. *num.* 59. Tertia, Quod non agatur de magna quantitate rei, vel valoris, quod pendet ab arbitrio Judicis attenta conditione perſonarum, de quarum intereſſe agitur. Nicol. *d. lib.* 4. *tit.* 6. *ſub num.* 152. Menoch. *de Arbitr. Judic. caſu* 190. *num.* 17. Quamvis, ubi eſſet pluſquam ſemiplenè probatum, poſſet concedi. DD. quos allegat Sperell. *deciſ.* 28. *num.* 70. Quarta, Quod juraturus poſſit eſſe bene informatus de facto, ſuper quo lis extat; nam hæredi ſuper facto defuncti non eſſet deferendum. Nicol. *d. n.* 152. *verſ.* 5. Et Quinta, Quod deducta in litem ſint ſaltem ſemiplenè probata vel per unum teſtem omni exceptione majorem; vel per indicia illi æquipollentia. Nicol. *dict. num.* 152. Ridolphin. *dict. par.* 2. *cap.* 4. *à num.* 157. *& ſeqq.* ubi ponit quadraginta caſus, in quibus non defertur tale juramentum. Maſcard. *concluſ.* 955. *num.* 3. At reſiſtit huic quintæ conditioni Gabriel *conſ.* 40. *vol.* 2. ubi probat, non eſſe ſatis ſemiplenam probationem ad deferendum hoc juramentum; ſed requiri, ut aliquid magis ſit probatum, quod tenuit in practica Anton. de Poſſentibus *Singular.* 1. *& Singular.* 2. quia ſupplementum non debet eſſe ejuſdem ponderis, ac probatio principalis. Ideò pluſquam ſemiplenè probatum eſſe debet. Sperell. *dict. deciſ.* 28. *num.* 69. *&* 70.

15. *Quær.* Qui nam ſit effectus juramenti tùm ſuppletorii, tùm deciſivi? *Reſp.* Quod pariat actionem, & exceptionem litis finitæ; & habeat vim ſententiæ diffinitivæ, & executionem paratam. Nicol. *dict. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 153. ubi plures alias non inutiles quæſtiones de juramento Judiciali facit; & latiſſimè Pax Jordanus *tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 22. *de Jureiur.* ubi tractat materiam omnium juramentorum tàm extra, quàm in Judicio; & noviſſimè P. Georgius Gobat. Soc. Jeſu *in ſuo Alphabeto Quadruplici par.* 2. *De Juramento à num.* 448. *uſque ad* 693. Impreſſo Conſtantiæ Anno Domini 1672. continente Opuſcula quatuor, videlicèt de Voto, de Juramento, de Superſtitione, & de Blaſphemia.

CAPUT XLIV.

De Adjuratione.

1. QUær. Quid ſit *Adjuratio? Reſp.* Eſt imprecatio, juſſiovè, qua quis aliquid petit vel in obſequium Dei, aut Sanctorum, aut excellentis

lentis alicujus creaturæ. Tambur. *lib. 3. in Decal. cap.* 8. §. 1.

2. *Quær.* Ad quam virtutem ſpectat Adjuratio? *Reſp.* Si ea exhibeatur per Deum, vel per ea, quæ ad Deum pertinent, eſt actus Religionis latriæ. Si per Deiparam, Hiperduliæ. Si per Sanctos, Duliæ. Si per Homines, Polyticæ humanæ. Tamb. *d.* §. 1. *num.* 2.

3. *Quær.* An Adjuratio inducat obligationem? *Reſp.* Negativè: quia habet vim movendi animum perſonæ adjuratæ, ex reverentia debita ei, in cujus nomine adjurat; ſed non habet vim obligandi. Tamburin. *ibid. num.* 3.

4. *Quær.* Quæ ſint ſervandæ conditiones in adjuratione? *Reſp.* Illæ tres, quæ etiam in juramento requiruntur, videlicèt Veritas, Juſtitia, & Judicium. Tambur. *ubi ſupra* §. 1. *num.* 4.

5. *Quær.* Quomodo intelligatur Veritas in adjuratione? *Reſp.* Primò, ut hæc non fiat per falſos Deos, Dæmonemvè, aut Luciferum, quia eſſet mortale peccatum. Secundò, ut quis adjurando non dicat mendacia, veluti ſi dives adjuraret homines, ut ſibi tanquam pauperi eleemoſynam darent. Tamburin. *dict.* §. 1. *num.* 4.

6. *Quær.* An mendici pecunias habentes, peccent mortaliter adjurantes per Deum, per Deiparam &c. ut ſibi tanquam pauperibus gentes dent eleemoſynam? *Reſp.* Aſſerit Caſtropal. *tom.* 3. *tract.* 14. *diſp.* 4. *de Adjurat. punct.* 1. *num.* 5. quia aſſumunt nomen Dei ad iniquitatem patrandam. Negat Sanchez *lib.* 2. *in Decal. cap.* 42. *num.* 5. tenens, tantùm venialiter peccare, quia etſi committant irreverentiam in ſuis adjurationibus, tamen ſunt ad finem boni operis in adjurato, nempè ad eleemoſynam faciendam, quod placet Tambur. *d.* §. 1. *num.* 4.

7. *Quær.* Quid importet Juſtitia in Adjuratione? *Reſp.* Quod quis ea non intendat obtinere rem injuſtam, & peccaminoſam. Quare qui adjuraret per Deum, aut Sanctos ad rem mortalem agendam, peccaret mortaliter peccato contra Religionem, præter peccatum rei illius; ſi verò ad rem venialem, venialiter peccaret. Quod ſi adjuratio fieret per creaturas non adderetur nova ſpecies peccati. Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 8. §. 1. *num.* 5.

8. *Quær.* Quid conditio Judicii importet? *Reſp.* Quod non indiſcretè, & abſque neceſſitate fiat adjuratio, aliàs regulariter eſt culpa Venialis; niſi gravis committeretur irreverentia in Deum; vel nimia moleſtia, aut injuria in homines; tunc enim poſſet eſſe culpa mortalis. Tambur. *d.* §. 1. *num.* 6. & ibi Suarez.

CAPUT XLV.

De Adjuratione Dæmonum.

1. QVær. Quæ ſint ſigna cognoſcendi, an aliquis ſit obſeſſus à Dæmone? *Reſp.* Si ipſe loquatur diverſo, ignotoque idiomate; ſi canat, legat, ſcribat, aliaque faciat, quæ anteà nulla ratione callebat; ſi ita ſtet immotus, ut à robuſtiſſimis non poſſit dimoveri, ſi patefaciat occulta, ſeu diſtantia; Delrius *Diſquiſit. Magic. lib.* 2. *cap.* 2. *q.* 3. *ſect.* 2. Schottus *in Phyſica Curioſa lib.* 4. *cap.* 9. §. 1. Alia autem ſigna, ut diſſonæ voces, ſævi dolores, motus corporis inſoliti, & ſimilia ſunt valdè incerta. Tamb. *d. lib.* 3. *cap.* 8. §. 2. *num.* 1.

2. *Quær.* Quo modo, & quo fine ſit facienda Adjuratio in Dæmones? *Reſp.* Imperativè, non autem deprecativè; & ad hoc ut exeat de corpore, vel de loco, & deſiſtat à nocendo. Tambur. *dict.* §. 2. *num.* 2. & ibi Sanchez, & Suar. advertentes, eſſe peccatum mortale habere longas, curioſaſque confabulationes, & interrogationes inutiles cum Dæmone in adjurando.

3. *Quær.* Quæ licitè peti poſſint à Dæmone? *Reſp.* Ea omnia, quæ conducunt ad ejus exitum de corpore obſeſſi. Quæ autem valeant ad ſervitutem, & obſequium adjurantis, non ſunt petenda, quia indicarent familiaritatem cum communi hoſte. Quæ verò ſunt inutilia, ſeu curioſa, ſi petantur, ſecundùm Caſtropalaum cauſant culpam mortalem; at ſecundùm Sanchez venialem, quos citat Tam-

Tamburin. *dict. cap.* 8. §. 2. *num.* 8. 9. *&* 10.

4. *Quær.* An extantibus pluribus Dæmonibus in obſeſſo, poſſit Exorciſta petere, ut Spiritus ſuperior pellat inferiores? *Reſp.* Affirmativè. Sylveſt. *Verb. Adjuratio quæſt.* 5. quia non eſt petere ſervitium à Dæmone, ſed ei præcipere in virtute Chriſti, ut alios expellat. Tambur. *dict.* §. 2. *num.* 11. *&* 12.

5. *Quær.* An Exorciſta poſſit exaudire Dæmonem petentem, ne emandet illum in infernum, ſed in deſertum locum? *Reſp.* Affirmativè, ſub ſpe divinæ ratificationis, cum Deus permittat magnam partem Dæmonum extra inferni carcerem vagari uſque ad diem Judicii; poſt quem diem concludentur poſtea omnes in barathro. Caſtropal. apud Tambur. *d.* §. 2. *num.* 15.

6. *Quær.* An ſit exaudiendus Dæmon petens ſe immitti, e. g. in equum Petri? *Reſp.* Eſſe hinc inde Doctorum opiniones; quia etſi Dominus eum immiſerit in porcos, erat ipſe Dominus omnium. Cæterùm affirmant DD. quando non ſit grave damnum reſultaturum proximo, quia quilibet tenetur pati aliquod detrimentum pro ſublevando Dæmoniaco ab illa pœnoſiſſima obſeſſione. Caſtropal. Tancred. & alii apud Tamburin. *dict.* §. 2. *num.* 16. 17.

7. *Quær.* Quid ſi Diabolus petat licentiam arripiendi alium hominem? *Reſp.* Non eſſe hanc licentiam concedendam, quia nemo eſt Dominus vitæ proximi. Delrius *lib.* 16. *Diſq. Magic. cap.* 3. Sanchez *lib.* 2 *in Decal. cap.* 42. *num.* 36. Tamb. *ubi ſupra num.* 18. ubi advertit aliquos docere contrarium, concurrentibus quinque conditionibus, ſed ipſe talem opinionem reprobat. Neque relevat, quod S. Paulus tradiderit Satanæ virum inceſtuoſum, quia fuit ſpecialis diſpenſatio ex Dei inſpiratione, quæ non facit exemplum.

8. *Quær.* An Exorciſtæ teneantur adjurare Dæmones in corporibus obſeſſis exiſtentes? *Reſp.* Affirmativè ex debito Juſtitiæ, ſi ipſe curam habeat Animarum, & ſperet, ſe obſeſſo profuturum. Aliàs ex charitate tantùm tenetur, ſi ſit peritus, & habilis ad adjurandum.

9. *Quær.* An peccet laicus, qui munus adjurandi Dæmones, & energumenos aggreditur? *Reſp.* Affirmat Tancredi apud Tamburin. *dict.* §. 2. *num.* 24. & quidem mortaliter. At ipſe Tambur. negat, tùm quia laici inſerviunt Miſſæ, & alias functiones minorum ordinum paſſim exercent; tùm quia omnes Chriſtiani terribiles ſunt Dæmonibus ob characterem baptiſmi; ideò ex his, & pluribus aliis rationibus ait, probabilem opinionem eſſe, quod laicus Vir doctus ſemel, ac iterùm, non autem ex profeſſo, poſſit Dæmoniacum exorcizare. Tamburin. *d.* §. 2. *num.* 24.

10. *Quær.* An liceat Exorciſtæ percutere obſeſſum, in faciem ejus ſpuere, piloſ radere, vel conſimilia facere? *Reſp.* Affirmativè in contemptum Dæmonis, prudenter tamen, & ſine offenſa charitatis ſe ducendo; nam acriter percutere, & energumenum flagellare non licet. Delrius *lib.* 2. *D. M. q.* 30. *ſect.* 3.

11. *Quær.* An Exorciſta percutiens Clericum energumenum in adjuratione eſſet excommunicatus? *Reſp.* Affirmativè; qui excuſari non poſſet ab injuria illata ipſi Clerico, Diabolo ſuadente, imò provocante Exorciſtam ad excandeſſentiam. Ita Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 8. §. 2. *num.* 27. ubi dat exemplum de eo, qui proſequeretur canem latrantem, & recurrentem in ſinum Clerici domini ſui, ibique eum pugione confoderet, transfigendo pectus ipſi Clerico eodem tempore; nam tunc certè incurreret excommunicationem.

12. *Quær.* Qua de cauſa permittat Deus ut homines obſideantur à Diabolo? *Reſp.* Ut plurimùm ob eorum peccata; ut pluribus exemplis demonſtrat Schottus *in Phyſica Cur. dict. lib.* 4. *cap.* 14. ubi in fine advertit, quod ex hac obſeſſione vult Deus, quod diſcamus, eſſe Dæmones ad confundendos Athæos; & quàm malum ſit ſubeſſe tyrannidi Dæmonum per peccata, adeò crudelium, contra homines.

CA-

CAPUT XLVI.

De Voto.

1. QUær. Quid ſit *Votum? Reſp.* Eſt deliberata promiſſio facta Deo, de re ipſi grata. Tamburin. *lib. 3. in Decal. cap. 9. num.* 1. ſeu de meliori bono. Maſtrius *in Theol. Mor. diſp. 11. num. 59.* Gobat *in Opuſcul. de Voto num. 3.*

2. *Quær.* Quot requirantur ad conſtituendum Votum? *Reſp.* Quinque: Primò, ut ſit voluntarium. Secundò, ut ſit probatum: Tertiò, ut ſit promiſſio ſub obligatione. Quartò, ut ſit facta Deo. Quintò, ut ſit de re Deo grata. Tambur. *d. cap. 9. num.* 2. Maſtrius *d. num.* 59.

3. *Quær.* Quotuplex ſit Votum? *Reſp.* Plures dari diviſiones Voti.

Prima, quod aliud ſit ſolemne, eò quia acceptatur ab Eccleſia in Ordine ſacro, & in Religioſa Profeſſione: & aliud ſit privatum.

Secunda, quod privatum Votum aliud eſt Abſolutum, aliud Conditionatum, & aliud Pœnale.

Tertia, quod aliud eſt de re præcepta; aliud de re libera.

Quarta, quod aliud eſt Reale, aliud Perſonale, & aliud Mixtum.

Quinta, quod aliud eſt Affirmativum, ut dare eleemoſynam; aliud Negativum; ut abſtinere à carnibus, à ludo.

Sexta, tandem quod Votum aliud eſt Perpetuum, & aliud eſt Temporale: Tambur. *dict. cap. 9. num.* 1. Maſtrius *dict. diſp. 11. num.* 60.

4. *Quær.* Cum Votum ſit deliberata Promiſſio, qualis eſſe debeat hæc deliberatio? *Reſp.* Ea, quæ requiritur ad peccatum mortale. Nam Votum eſt lex, quam ſibi Vovens imponit; ideò hæc impoſitio fieri non debet ſine maturo judicio, plenoque imperio libertatis. Gloſs. *in cap. Mulieres 32. quæſt. 1.* Laym. *lib. 4. tract. 4. cap. 1. num.* 3. Igitur non eſt opus exactiſſima diſcuſſione in faciendo votum validè, ſed ſufficit tanta advertentia, quanta ſufficeret ad peccandum; & ita valent Vota facta in calore iracundiæ, vel timoris. Tamburin. *dict. lib. 3. in Dec. cap. 10. §. 1. num.* 1. ubi notat, Vovere cum ſemiplena deliberatione eſſe peccatum veniale, quia in re gravi adeſt defectus prudentiæ, & Votum non valere: Maſtrius *d. diſp. 11. num. 59. & 61.*

5. *Quær.* Qui dubitat an voverit cum ſufficienti deliberatione, nec ne? Utrùm teneatur ad Votum? *Reſp.* Affirmat Sanchez *lib. 4. in Decal. cap. 1. num. 14. & 15.* negat Palaus apud Tamburin. *lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 7. Verb. Votum num.* 19.

6. *Quær.* An ſit valida Profeſſio illius Monialis, quæ parata ad profitendum tali die, recitat ſuam voluntatem animo ſponte diſtracto, & ſine actuali attentione? *Reſp.* Eſſe validam, quia extat virtualis deliberatio, quæ ſufficit in omni actu, etiam confectione Sacramentorum. Tamburin. *dict. lib. 3. cap. 10. §. 2 in Decal.*

7. *Quær.* Quid ſit Propoſitum? *Reſp.* Eſt deliberatio in voluntate faciendi opus. Tambur. *dict. lib. 3. cap. 11 num.* 1. Ideò ad eſſentiam Voti, ultra propoſitum requiritur promiſſio, & ſic alter actus voluntatis diſtinctus à primo. Maſtrius *dict. diſp. 11. num.* 59.

8. *Quær.* An reſilire à Propoſito faciendi certum bonum opus ſit peccatum? *Reſp.* Affirmat Palaus apud Tamburin. *ubi ſupra*, quia eſt defectus conſtantiæ; at negat Sanchez *ibidem*, quia cum nulla lex præcipiat illud bonum opus, ſi deſeratur, nullum eſt peccatum: & ita tenet etiam Tambur. *dict. cap. 11. num.* 2. Et eſt tex. *in cap. Litteraturam, de Voto, & Voti redem.* Gobat *in Opuſcul. de Voto num. 5. & ſeqq.*

9. *Quær.* An teneatur ad Votum, qui promiſit aliquid Deo, cum intentione non ſe obligandi? *Reſp.* Non teneri, niſi Votum ſit ex juſtitia, quale eſt in Ordine ſacro, & Profeſſione Religioſa; in his enim omnis Vovens, etiam nolens obligari, obligatur. DD. apud Tamburin. *dict. lib. 3. cap. 12. num. 2. & 3.* ubi quod quis poteſt vovere rem gravem ſub ſola obligatione venialis peccati. Maſtrius *d. diſp. 11. num.* 61.

10. *Quær.* An ſit obligatus Voto, qui vovit

vovit animo ſe obligandi, ſed animo non exequendi? *Reſp.* Eſſe obligatum, quia diſtincta eſt executio ab obligatione; & hæc eſt obligatoria, licèt habeat malam voluntatem non exequendi, ob quam lethaliter peccabit. DD. apud Tamburin. *d. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 4. ubi confutat Valentiam aſſerentem contrarium.

11. *Quær.* E contra, an ſit obligatus Voto, qui Vovens habuit animum exequendi Votum, ſed intendit, ſe non obligare ad Votum? *Reſp.* Non eſſe obligatum. Tamburin. *dict. cap.* 12. *num.* 6. & 7. ubi DD. inter ſe contrarios.

12. *Quær.* An peccet, qui pœnitet Voti facti? *Reſp.* Si fidelis ſit in exequendo Votum, probabile eſſe quod non peccet, etſi doleat, vel pœniteat, ſe voviſſe. Tamb. *d. cap.* 12. §. 2. *num.* 5.

13. *Quær.* An Votum factum pro anno venturo, obliget ſtatim? *Reſp.* Negativè, ſed ad tempus præfixum. Tamburin. *dict. cap.* 12. §. 3. *num.* 1. *ubi DD.*

14. *Quær.* An qui prævidet anno venturo non poſſe exequi Votum deſtinatum pro dicto anno, teneatur prævenire nunc in executione, ſi poſſit? *Reſp.* Non teneri, licèt benè faciet præveniendo. Ratio eſt, quia non ſe obligavit ad exequendum, niſi anno venturo. Sanchez *lib.* 4. *in Decal. cap.* 11. *num.* 14. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 2. & 3. Ubi quod ſi vovit jejunium in menſe Novembri, & prævidet in fine menſis non poſſe exequi, tenetur jejunare in principio, quia ab initio menſis incipit obligatio; ſicut ille, qui prævidens non poſſe audire ſacrum die Dominico, non tenetur audire die Sabbathi; ſed prævidens non poſſe audire hora decima octava, ſi poteſt, audire debet hora decimaquarta illius diei Dominici. Laym. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 5.

15. *Quær.* Quantum poſſit retardari executio Voti, ubi à Vovente nullum fuit determinatum tempus? *Reſp.* Teneri ad executionem quamprimùm poteſt ſine notabili detrimento. Hinc qui vovit Religionem, poteſt differre ingreſſum, donec vel ſcientiam, vel vires acquirat; vel Pater conſentiat. Tambur. *d. cap.* 12. §. 3. *num.* 5. & 7. ubi quod extenſio eò amplior fieri poteſt in differendo, quò certum eſt materiæ Voti nihil præjudicari. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 64.

16. *Quær.* Quid dicendum ſi certus de Voto, anceps ſit circa tempus determinatum ad exequendum? *Reſp.* Dicendum eſſe, prout diceretur de illo, qui ſine temporis præfinitione voviſſet. Sanch. *lib.* 4. *in Decal. cap.* 14. *num.* 3.

17. *Quær.* Quantum tempus eſt arbitrandum ad culpam mortalem in dilatione Voti? *Reſp.* Diſcordes eſſe Doctores. Alii dicunt, quod in Votis occupantibus totam vitam Voventis, ut Religionis, ſervitii in Xenodochio, & ſimilibus, dilatio trium annorum non facit peccatum mortale. In aliis Votis nullum tempus in dilatione facere mortale peccatum, ſi nullum præjudicium fiat executioni Voti. Alii volunt, in primo caſu dilationem ultra ſex menſes, eſſe mortalem: in ſecundo caſu, ſi ultra duos, vel tres tantùm menſes differatur. Alii in primo caſu conſiderandam volunt ætatem Voventis: nam ſi eſt in 15. circiter anno, poteſt differre uſque ad 20. ſine peccato. Quod ſi vovens ſit quadragenarius, non cenſetur poſſe differre ultra ſex menſes abſque culpa. In aliis Votis dilatio quæcunque non facit mortalem culpam, ubi non præjudicatur Voto; & ad ſummum erit culpa venialis, ſi nulla ſubſit cauſa. Tambur. *ubi DD. d. lib.* 3 *in Decal. cap.* 12. §. 3. *à num.* 8. 9. 10. 11. & 12.

18. *Quær.* An Votum Patris obliget filium ad ingrediendam Religionem? *Reſp.* Negativè, quia poteſt illum hortari, ſed non cogere. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 12. §. 4. *n.* 1. Deciſiones meæ Anni 1689. *deciſ.* 62. *num.* 16. & 17. *De Ven. Euch Sacr.*

19. *Quær.* An hæres teneatur adimplere Vota defuncti? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vota perſonalia non tenetur adimplere ex vi Religionis; ſed utique ex vi Statuti, ſivè ex vi contractus. Sanchez *lib.* 4. *in Decal. cap.* 15 *à num.* 16. Vota verò Realia tenetur ex vi juſtitiæ juxta vires hæreditarias, etiam in foro conſcientiæ. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 12. §. 4. *num.* 3. & 4. ubi notat: Primò eſſe ſolvendum æs alienum, Secundò legitimam debitam conſanguineis.

guineis. Tertiò, Vota adimplenda. Quartò, legata; quia his Vota præferuntur, nam prior fuit obligatio Votorum, quam legatorum. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 13. qui advertit, ſi plura ſint Vota realia, & hæreditas non ſufficiat adimplenda omnia, non unum tantùm eſſe adimplendum, ſed ſingula pro rata.

20. *Quær.* An Monaſterium ſuccedens in bona Profeſſi, teneatur ſolvere Vota realia ipſius Profeſſi facta ante profeſſionem? *Reſp.* Negativè; quia per Profeſſionem omnia alia vota irritantur; & hæres non tenetur ſolvere Vota extincta per irritationem, aut commutationem. Bonacin. *de Voto diſp.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. §. 2. *num.* 7.

21. *Quær.* An filii familias, poſſint facere Vota? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſint ſeptennes; vel etiam ante, ſi plenum uſum rationis habeant. Vota tamen perſonalia, ſi & quatenus Pater non contradicat ante, vel non irritet poſtea; & idem eſt dicendum de Religioſis. Tambur. alios DD. allegans *d. cap.* 12. §. 5. *num.* 5. ubi excipit in Religioſis Votum tranſeundi ad arctiorem Religionem; & ulteriùs notat, ſed reſpuit, doctrinam Valentiæ, & aliorum docentium, nulla Vota impuberum, & Religioſorum eſſe valida, niſi expreſsè approbentur à Patre, vel à Prælato; quia Deus, qui eos his ſubjecit, non acceptat eorum voluntatem, niſi approbantibus Superioribus à Deo datis. Cæterùm Tamburinus hanc opinionem non amplectitur, tenens valere vota non præjudicantia Patri, aut Prælato, donec ab illis non irritentur; & ita ſentit etiam Palaus, & Sanchez *ibid. citat. num.* 8.

22. *Quær.* An vota conditionalia ſtatim obligent? *Reſp.* Affirmativè in conditione de præterito vera exiſtente. At in conditione de futuro, obligationem Voti reſtare in ſuſpenſo, donec ipſa verificetur. Sanchez *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 23. & alii apud Tamburin. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 12. §. 6. *num.* 1. & 2. ubi advertit, Vota ſub conditione impoſſibili non valere; ad differentiam Matrimonii, & Teſtamenti, in quibus è contra ipſa valent, rejecta conditione quia ſic leges ſanxère.

23. *Quær.* An Votum ſub conditione factum obliget, ſi non illa propria conditio adimpleatur, ſed alia æquivalens? E. G. Quis vovit eleemoſynam, ſi lucretur centum ex negotiatione, & ei relinquantur centum ex legato? *Reſp.* Non obligare, niſi intendiſſet eleemoſynam vovere quocunque modo centum ſibi lucrosè advenirent. Sanchez *d. cap.* 23. *num.* 26. Tamb. *d. cap.* 12. *num.* 4. §. 6.

24. *Quær.* An mulier, quæ vovit eleemoſynam, cum egrederetur domo; & jejunium, cum ingrederetur Eccleſiam, peccet non egrediendo domo, nec ingrediendo Eccleſiam, ne vota illa adimpleat? *Reſp.* Non peccare, quia conditio pendet ab ejus libera voluntate. Tamb. *dict.* §. 6. *num.* 5. ubi notat, Votum jejunii ſupradictum tanquam impeditivum majoris boni, quod eſt Eccleſias frequentare, eſſe de jure irritum; undè poteſt dicta mulier ad Eccleſiam accedere, abſque obligatione jejunandi.

25. *Quær.* An Petrus, qui vovit ingreſſum Religionis, ſi ejus Pater conſenſerit, poſſit abſque peccato rogare Patrem, ne conſentiat? *Reſp.* Poſſe, etſi nonnulli id negent; nam rogando, non tollit liberam voluntatem Patris. Laym. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 6. *quæſt.* 1. Tambur. & ibi Sanch. & Suar. *d.* §. 6. *num.* 6. qui *num.* 7. advertit, quod ſi vi, aut fraude impediverit conſenſum Patris; ſi adhuc vivit, debet ceſſare à vi, & fraude, ut liberè conſentiat, vel non conſentiat, at ſi mortuus jam fuerit; Bonacina aſſerit obligatum eſſe ingredi Religionem: negat verò Layman rationibus ab eis conſideratis, & utramque opinionem probabilem Tamb. appellat.

26. *Quær.* Quid Juris, ſi ille, qui vovit Religionem, & ingreſſus eſt in eam, malè ſe gerat de induſtria, ut dimittatur? *Reſp.* Licèt dimiſſus tenetur ad Votum, & ſic iterùm petere, ut admittatur, aperiendo fraudem ſuam, & meliùs ſe geſſurum promittendo. Quod ſi Superior adhuc nollet eum recipere, eſſet ab obligatione voti liberatus. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Dec. c.* 12. §. 6. *num.* 8.

27. *Quær.* An teneatur ſolvere pœnam, qui fecit Votum pœnale, toties, quoties frangit Votum? Puta de jejunando ſi luſerit, vel de peregrinando Hieroſolymam, ſi adulterium fecerit? *Reſp.* Si pœna eſt de ordinariis, toties eſt præſtanda, quoties votum frangitur. Si eſt extraordinaria, & inſolita, obligat pro prima vice tantùm. DD. apud Tamb. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 12. §. 7.

28. *Quær.* Quid reſpondendum illi, qui recordatur ſe voviſſe ſub pœna e. g. non ludere; ſed non recordatur ipſam pœnam? *Reſp.* Ludendo, teneri ad culpam, ſed non teneri ad pœnam. Tamb. *lib.* 1. *cap.* 2. §. 6. *num.* 26. & *dict. lib.* 3. *c.* 12. §. 7. *num.* 4.

29. *Quær.* An teneatur ad pœnam promiſſam pro traſgreſſione Voti, ſi tranſgreſſio ſit abſque culpa ſaltem gravi? *Reſp.* non teneri. Sanch. *lib.* 4. *in Decal. cap.* 22. *à num.* 14.

30. *Quær.* An diſpenſatus à Voto, teneatur ampliùs ad pœnam? *Reſp.* Non teneri. Tamb. *d. cap.* 12. §. 7. *num.* 5.

31. *Quær.* An teneatur ad Religionem qui illam vovit, credens non eſſe perpetuam? *Reſp.* Non teneri, quia erravit in ſubſtantia, & eſſentia Religionis; ideòque talis error irritat Votum; niſi intendiſſet vovere, prout omnes alii vovent. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 13. *num.* 1. & 2. ubi numeris ſeqq. adjungit, quod ſi error ſit in qualitate, tunc ſi hæc ſit magni ponderis, irritat votum; non autem ſi ſit levis, aut parvi momenti. Ut ſi quis voviſſet Religionem Capuccinorum, neſciens eorum corpora tegi rudi panno; vel Carthuſianorum, ignorans, eos à carne ſemper abſtinere. Hi enim non tenetur ad Votum. Quæ autem ſit qualitas magni ponderis, redundans in ſubſtantiam Voti, pendet ab arbitrio boni Viri. Tambur. *ibid.*

32. *Quær.* Quid Juris, ſi error extet in cauſa finali ipſius Voti? *Reſp.* Si cauſa finalis fuit principalis, Votum non obligat; ſi verò tantùm motiva obligat. E. G. voviſti ire Neapolim, credens ibi eſſe corpus S. Nicolai, non tenet votum. At ſi voveas ire Barrium ad S. Nicolaum, ſi etiam ibi ſalutes amicum tuum; ſi amicus abſit, adhuc teneris votum adimplere. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 13. *à n.* 9. & *ſeqq.* ubi notat, quod ſi duæ ſint cauſæ finales æquè principales, ob quas ſit Votum, una earum corruente, corruit & Votum. Item ſi una ſit principalis, & alia dependens; & pereat quæ principalis exiſtit. Quæ autem ſit cauſa finalis, ſeu principalis voti judicanda eſt arbitrio boni Viri, penſatis motivis, quibus vovens ſe movit ad vovendum.

33. *Quær.* An ſit Votum; ſi quid promittatur non Deo, ſed Sanctis? *Reſp.* Rigoroſè non eſſe; ſed lato ſumpto Vocabulo eſſe, & dici Votum, quia ſicut Sanctos rogamus, ſic in eorum honorem poſſumus aliquid boni promittere, & vovere. DD. apud Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 14. Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 59 *in Theolog. Morali.*

34. *Quær.* An valeat Votum de re impoſſibili? *Reſp.* Negativè, quia de re poſſibili Votum eſſe debet. S. Thom. 2. 2. *q.* 88 *art.* 2. Hinc non obligat Votum de facto alieno, de non moriendo, de non committendis peccatis Venialibus. Tambur. *d. lib.* 3. *in Decal. cap.* 15. §. 1. ubi notat ſic voventem ex bona intentione non eſſe damnandum de culpa mortali; quia talia Vota habentur tanquam non facta.

35. *Quær.* Quomodo S. Thereſia fecit Votum de non committendis peccatis venialibus, ut refert in ejus Vita *Didacus de Lopez Epiſcop. Tarraconen. lib.* 3. *c.* 1.? *Reſp.* Ita voviſſe ex ſpeciali Dei inſpiratione, & de conſilio ſuorum Superiorum. Ita ait Collegium Salmantic. *in Theol. Mor. tom.* 4. *de Voto tract.* 17. *cap.* 1. *num.* 84.

36. *Quær.* Quid dicendum, ſi quis voveat duo opera poſſibilia ſeparata, ſed impoſſibilia ſimul; ut audire Confeſſiones die Dominico, & inſervire hoſpitali? *Reſp.* Debere eligere, & adimplere quod eſt majoris boni; at ſi utrumque contineat eamdem bonitatem, eligat unum tantùm pro ſuo arbitrio, & aliud contemnat. Sanchez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 23. Tamburin. *dict. cap.* 15. §. 1. *num.* 3. & 4. ubi advertit, quod ſi voviſſet ex dictis operibus unum prius, aliud poſterius; tunc pri-

primum eſt adimplendum, ſecundum autem eſt deſerendum, quia obligatio cadit in primo, non in ſecundo. Verum tamen eſt, quod ſi hoc ſecundum eſſet majoris perfectionis, deberet perfici, primo relicto, tanquam non ampliùs obligante, uti impeditivo majoris boni. Sanchez *in Decal. dict. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 24. At huic opinioni non acquieſcit Tambur. *dict.* §. 1. *num.* 6. quia ſecundum Votum tanquam incompoſſibile cum primo non eſt obligatorium.

37. *Quær.* An ſit peccatum vovere rem malam? *Reſp.* Affirmativè, quia ſit injuria Deo, cui non eſt vovenda niſi res honeſta, ac bona, ut ei ſit grata; & ideò ſi res mala ſit ex ſe peccatum veniale, etiam vovens venialiter peccabit; at ſi mortale, pariter peccabit mortaliter, & quidem dupliciter, contra virtutem, cui ſe opponit res illa peccaminoſa; & contra virtutem Religionis, ſiquidem eſt peculiaris Dei injuria velle Voto firmare peccatum: S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 2. Tamburin. *in Decal. dict. lib.* 3. *cap.* 15. §. 2. *num.* 1. ubi notat Juramentum promiſſorium factum homini de re indifferenti eſſe obligatorium, quia homo illud acceptat, & Deus vocatur tantùm in teſtem illius promiſſionis; at Juramentum, vel votum de eadem re indifferenti factum Deo non obligat, quia Deus non acceptat niſi quod ſibi gratum eſt, & capax ſui cultus.

38. *Quær.* An valeat Votum de re bona, ſed ob finem malum? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel malus finis eſt præcipuum motivum Voti; ut dare eleemoſynam pauperi, ut occidat inimicum ipſius voventis? & Votum non valet, imò vovens mortaliter peccat. Vel ipſum Votum de re bona eſt principaliter intentum, malus verò finis eſt accidentarius, ut dandi eleemoſynam coram multis, ut ab eis laudetur vovens? & in hoc caſu Votum valet. Sanch. *in Decal. lib.* 4. *cap.* 6. *à n.* 31. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 15 §. 2. *num.* 3. & 4. ubi ſubdit, quod ſi malus finis æqualiter intenderetur à vovente cùm animo faciendi rem bonam, adhuc votum non teneret, & qualis eſſet pravitas finis, talis eſſet qualitas peccati; ut vovere eleemoſynam ad deflorandam virginem, ad honores indignè obtinendos, & ſimilia.

39. *Quær.* An vovere rem bonam puta jejunium, vel eleemoſynam, ut quis ex bello injuſto incolumis evadat, vel ex concubina filium maſculum ſuſcipiat, vel ex ludo illicito, (ſed non injuſto) lucrum reportet; ſit validum votum? *Reſp.* Duas eſſe opiniones, unam Sanchez *d. lib.* 4. *in Decalog. cap.* 6. *à num.* 31. affirmantem, quia prædicti obtentus non ſunt mali; & de eis gratiæ Deo agendæ. Alteram Caſtropalai *tom.* 3. *tract.* 15. *diſp.* 1. *punct.* 8. §. 3. *num.* 3. negantem; & tenentem, non valere votum, quia ſunt de re non bona, cum omnia prædicta imbibant uſum mediorum malorum; & hanc retinet Tambur. *d. lib.* 3. *in Decal. cap.* 15. §. 2. *num.* 5. concedens tamen valere votum, ſi poſt ſuſcepta fiat ad gratias agendas.

40. *Quær.* An votum factum in pœnam, ſi res mala committatur, puta adulterium, furtum &c. valeat? *Reſp.* Affirmativè, quia non ſit ad patrandam rem malam, ſed in pœnam, & punitionem mali commiſſi. Tambur. *ibid. num.* 6.

41. *Quær.* An quis validè voveat ob rem indifferentem; puta ſi ingreſſus fuero talem domum, ſi mercaturam fecero; & ſimilia? *Reſp.* Cum diſtinctione; vel Votum ſit ob aliquem finem directum ad gloriam Dei; & valebit; ſecùs ſi abſque tali fine, & directionem. Tamb. *ibid. num.* 7. & 8. advertens, quod ſi res non ſit capax boni finis, ut ſi quis voveat non præſcindere ungues in die Sabbati, ob reverentiam Deiparæ, inane eſt votum, quia illa præſciſſio nullam cauſat reverentiam, vel irreverentiam; prout ſi quis voveat non nere in die Sabbathi, vel non comedere de capite animalium in reverentiam S. Joannis Baptiſtæ. Excipe niſi ex aliqua circumſtantia Votum eſſet de re bona, puta ad refrænandam gulam, ad vacandum orationi, & induendum veſtibus humilitatem habentibus, vel devotionem ſignificantibus; ut his, qui in infirmitates vovent, ſe veſtire veſte coloris Habitus Deiparæ Carmelitanæ, vel S. Antonii Patavini.

Digitized by Google

42. *Quær.* An ſit obllgatus ille, qui fecit votum eundi ad domum Lauretanam; ſed dubitat, an voverit ex devotione, vel ex curioſitate, vel ex commoditate converſandi cum puella ab eo dilecta? *Reſp.* Secundùm Sanchez *d. lib.* 4. *in Decal. cap.* 7. *num.* 28. valere, quia licèt ſit incertus de fine Voti, eſt certus de Voto. At non valere ſecundùm Tamburin. *d. lib.* 3. *cap.* 15. §. 2. *num.* 15. Quia certitudo boni finis in Voto eſt de eſſentia Voti, & cum ſimus incerti de fine, ſumus incerti de voto.

43. *Quær.* An ordinatus in Sacris, vel Religioſus profeſſus, qui iterùm vovit ob ſuam devotionem caſtitatem ſervare, ſi incidat in mollitiem, vel fornicationem, teneatur in confeſſione exprimere, ſe duplici Voto eſſe adſtrictum? *Reſp.* Non teneri, quia multiplicatio nova Votorum non facit differre ſpecie peccatum; nam iterùm vovens non contrahit novam obligationem, ſed priorem confirmat; ſicut ſi quis pluries promitteret, ſe ſoluturum id, quod ante debebat... Diana *part.* 1. *tract.* 7. *reſ.* 9. quæ in Coordin. eſt *tom.* 1. *tract.* 7. *reſ.* 75. & ibi Filliuc. *tom.* 2. *tractat.* 30. *cap.* 7. *num.* 26. ubi dicit, quod Votum ſolemne, & ſimplex differunt tantùm accidentaliter, & non eſt circumſtantia in Confeſſione exprimenda. Secùs autem eſſet, ſi Religioſus profeſſus, vel in ſacris ordinatus juraret, ſe non eſſe fornicaturum, & fornicaretur; nam eſſet obligatus exprimere, tàm votum, quàm juramentum, ea ratione quia vinculum juramenti eſt diverſæ virtutis eſſentialis à Voto; & diverſa ratione utrumque ſpectat ad Religionem, nimirùm Votum, ut fides Deo ſervetur; & ne Deus vocetur in teſtem falſi, juramentum. Dian. *par.* 11. *tract.* 4. *reſ.* 4. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 6. *tract.* 1. *reſol.* 38. *num.* 8. *in fine*. Et Eminentiſs. Card. de Lauræa *in* 4. *Sentent. tom.* 2. *de Sacram. Pœnit. diſp.* 11. *art.* 6. *num.* 98.

44. *Quær.* An valeant Vota impeditiva majoris boni? *Reſp.* Negativè. Tambur. *in Decal. d. lib.* 3. *cap.* 15. §. 3.

45. *Quær.* Quæ ſint Vota impeditiva majoris boni? *Reſp.* Eorum cognitionem pendere à circumſtantiis loci, temporis, & perſonæ; per prudentem virum conſiderandis. Ut plurimùm autem ſequentia Vota non valebunt, tanquam impeditiva majoris boni; videlicèt. Primò, Votum de nunquam vovendo. Secundò, Votum de contrahendo Matrimonio etiam cum puella paupere, vel cum meretrice; niſi tibi matrimonium eſſet neceſſarium ob nimiam incontinentiam refrenandam. Tertiò, Votum non ſuſcipiendi ſacros Ordines; niſi ex nimia humilitate, ut in Sancto Franciſco. Quartò, Votum non petendi diſpenſationem à Voto; quando ſubſit cauſa legitima, aut neceſſaria petendi diſpenſationem. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 15. §. 4. & Sanchez *in Decal. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 47. & *ſeqq.*

46. *Quær.* An valeat Votum, cujus materia partim eſt apta, ſed partim eſt inepta? *Reſp.* Cum diſtinctione; ſi pars materiæ ineptæ eſt diviſibilis, & ſeparabilis à parte apta, valet Votum in ea parte, quæ apta eſt; ſecùs ſi ab invicem ſeparari non poſſit. Hinc qui vovit dare decem pro eleemoſyna, & non poteſt dare niſi quinque, tenetur illa quinque dare. Qui vovit jejunare tali die; ſi ob defectum ſtomachi non poſſit ſtare ſine cibo uſque ad meridiem, eſt liber à Voto. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 15. §. 5. Sanchez *d. lib.* 4. *in Decal. cap.* 10.

47. *Quær.* Si quis voviſſet peregrinationem equeſtrem ad Urbem Romam, teneatur ad Votum, ſi careat equo? *Reſp.* Non teneri. Tamb. *d. lib.* 3. *cap.* 15. §. 5. *n.* 4.

48. *Quær.* Quænam Regula ſervanda, dum ſumus in dubiis, & agitur de interpretatione Voti? *Reſp.* Regulam eſſe, ut Vota benignè interpretentur; itaut quantominùs ſit poſſibile, gravent Voventem. Layman. *lib.* 4. *de Voto cap.* 3. *num.* 3. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 15. §. 6. ubi *num.* 3. dicit, quod qui vovit peregrinationem, poteſt eam adimplere equitando. Qui vovit audire Miſſam quotidie, non tenetur die feſto, niſi unam Miſſam audire. Qui vovit recitare Roſarium, ſatisfacit recitando tertiam partem tantùm, vel alternatim cum ſocio. Qui vovit jejunium; more Eccleſiaſtico jejunare tenetur;

tur; itaut ſi dies jejunii incidat in die Dominico, vel in die feſto Corporis Chriſti, debeat die præcedenti jejunare. Et qui vovit jejunare ſingulis ſextis feriis; ſi eo die incidat Natalis Domini, non tenetur jejunare, niſi expreſsè excluſiſſet eandem feſtivitatem.

49. *Quær.* An ſi quis voveat jejunium ex devotione, & ea die comedat ſemel carnes, & jejunium frangendo peccet; teneatur ulteriùs, eo die abſtinere ab eſu carnium? *Reſp.* Negat Sanchez *in Decal. lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 42. quia ceſſat facultas eo die jejunandi, & ſicut alii poſſunt carnes eo die comedere; ita & illa Vovens. Affirmat tamen Suarez *lib.* 3. *de Voto c.* 7. *num.* 9. & 12. putans ob votum jejunii illum diem factum eſſe diem Vigiliæ de præcepto, in quo qui fregit jejunium, tenetur abſtinere ab eſu carnium. Utramque opinionem probabilem ait Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. & Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 15. §. 6. *num.* 11.

50. *Quær.* An qui vovit jejunare in pane, & aqua; poſſit bibere de manè parum aquæ vitæ? *Reſp.* Poſſe, quia bibitur pro corroboratione ſtomachi tantùm; & eſt quid parum, quod non offendit Votum. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 15. §. 6. *num.* 14.

51. *Quær.* An qui Votum fecit de jejunando in pane, & aqua tali die; ſi vinum ſemel bibat, teneatur iterùm abſtinere à vino; vel, cum ſit violatum Votum, poſſit deinceps bibere vinum? *Reſp.* Affirmare Sancheſium *lib.* 4. *in Decal. cap.* 11. *num.* 41. Negare Caſtropalaum *tom.* 3. *tract.* 15. *diſput.* 1. *punct.* 12. *num.* 19. Sed diſtinguere Tamburinum *dict. cap.* 15. §. 6. *num.* 17. Vel vovit abſtinere à vino tota illa die? & tenendum cum Palao. Vel vovit ſimplex jejunium, & adhærendum Sancheſio.

52. *Quær.* An qui pariter vovit jejunare in pane, & aqua, poſſit comedere paſtillos exculentos ex farina coctos in aqua, quos appellamus *Macherones*, ſeu *Vermicellos*, ſivè *Bigoli*, aut *Sugoli*? *Reſp.* Negativè, quia habent formam pulmenti; quod repugnat auſteritati intellectæ per panem, & aquam. Tamb. *dict. lib.* 3. *in Decalog. cap.* 15. §. 6. *n.* 20. Ubi tamen concedit, poſſe elixari panem in aqua ebullienti, & ex utroquè fieri vulgò la *Pannada*. Nam, ſicut panis poteſt aſſari ad prunas abſque fractione jejunii, vel in furno; ita elixari in aqua.

53. *Quær.* An qui vovit abſtinere à lacticiniis, poſſit comedere carnem? *Reſp.* Negativè, eſſet enim ridiculum, ut qui non poteſt comedere ovum, poſſit comedere gallinam. At è contra, qui vovit, non edere carnem, poteſt edere lacticinia. Tambur. *d.* §. 6. *num.* 21.

54. *Quær.* Quid agendum, ſi quis vovit dare pro eleemoſyna rem indeterminatam? *Reſp.* Poterit eam determinare cum minori incommodo ipſius voventis, ſed abſque fraude, & cum conſilio viri prudentis. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 15. §. 7. Sanch. *lib.* 4. *in Decal. cap.* 13. *num.* 19.

55. *Quær.* Quot, & quibus modis ceſſet obligatio voti? *Reſp.* Ceſſare quinque modis. Primò, ex natura rei. Secundò, ex lapſu temporis. Tertiò, ex irritatione. Quartò, ex diſpenſatione. Quintò, ex commutatione.

56. *Quær.* Quomodo ex natura rei voti obligatio ceſſet? *Reſp.* Si emergant tales circumſtantiæ, quarum cauſa votum adimpleri non poſſit abſque jactura vitæ, honoris, familiæ, aut alterius gravi damno juxta prudentem virorum conſilium. Vel mutatio rei ſuccedat. E. G. ſi voviſti dare eleemoſynam quotidie Petro; & hic dives evadat. Vel ad obtinendam ſanitatem filii, & hic moriatur. Tamburin. *d. lib.* 3. *cap.* 16. §. 1. *num.* 2. *ubi num.* 4. advertit, quod qui adimplet votum, licèt non recordetur de ipſo Voto, non tenetur ampliùs adimplere; agitur enim de actu Religionis, cui ſatisfit per adimplementum promiſſionis, quamvis deſit intentio ex doctrina Card. de Lugo *tom.* 1. *de Juſt. & Jure diſp.* 4. *num.* 46. Non obſtante contraria opinione Doctorum, quando agitur de re debita ex Juſtitia, ut videri poteſt apud Dianam *part.* 6. *tract.* 6. *reſol.* 43. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 1. *tract.* 6. *reſol.* 33. & *reſol.* 55. ubi loquitur de illo, qui adimplet Pœnitentiam Sacra-

cramentalem, abſque explicita intentione illam adimplendi, ſunt enim contrariæ DD. opiniones, an teneatur iterùm adimplere illam.

57. *Quær.* Quomodo ceſſet obligatio Voti ex lapſu temporis? *Reſp.* Quando quis vovit ſe aliquid facere in aliquo peculiari tempore tantùm, & non potuit, vel neglexit eo tempore adimplere; ut ſi quis voviſſet peregrinari Romam Anno ſancto; vel jejunare totis ſextis feriis hujus Anni; ſi enim omiſerit implementum Voti, & tranſactus ſit Annus; non tenetur ampliùs adimplere; ſecùs autem ſi tempus præfixum fuiſſet ad incipiendam obligationem voti; vel intentio voventis fuiſſet, remanere obligationem etiam tranſacto eo tempore. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 16. §. 2. Sanchez *lib.* 4. *in Decal.cap.* 14. *num.* 32. Bonacina *de Voto diſp.* 4. *quæſt.* 2. *p.* 5. *num.* 9.

58. *Quær.* Ex irritatione quomodo ceſſet obligatio Voti? *Reſp.* Quando Superior voventis votum irritat, nolens illud à ſuo ſubdito adimpleri. Superior autem dicitur Pater erga filium, Dominus erga ſervum, Prælatus erga Religioſum, Tutor erga pupillum; Curator erga minorem, Avia, & Mater, mortuo Pater, erga nepotem, ſeu filium; Socer erga generum carentem proprio Patre, Maritus erga Uxorem, & Abbatiſſa erga Moniales. Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 16. §. 3. Sanchez *lib.* 4. *in Decal. à cap.* 29 *& ſeqq.* Collegium Salmanticen. *in Curſu Theol. Moral. tom.* 4. *tract.* 17. *cap.* 3. *per totum*; & Maſtrius *in Theol. Mor. diſp.* 11. *num.* 67.

59. *Quær.* An ſupradicti Superiores poſſint irritare omnia Vota ſuorum ſubditorum? *Reſp.* Eos poſſe irritare vota perſonalia, qualia ſunt jejunia, orationes, diſciplinas, ingreſſum in Religionem, & ſimilia, ſi emiſſa ſint ante annos pubertatis; videlicèt ante annum 14. in maſculo; ante annum 12. in fœmina. Vota verò realia, nempe de eleemoſyna, & quæcunque alia, quæ licèt perſonalia cauſarent magnam perturbationem in familia; etiam poſt pubertatem poſſunt à prædictis Superioribus irritari. Tambur. *dict. cap.* 16. §. 3. ubi DD. Sanchez *in Decalog. dict. lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 15. & Colleg. Salmantic. *dict. tom.* 4. *tract.* 17. *cap.* 3. *punct.* 8.

60. *Quær.* An Pater poſſit irritare vota filii emiſſa ante pubertatem, ſi jam egreſſus ſit de impubertate? *Reſp.* Affirmativè. Salmantic. *d. cap.* 3. *num.* 73. etiam ſi filius factus pubes eſſet emancipatus; dummodo tamen non ratificaſſet illa vota poſt pubertatem, vel poſt emancipationem; & niſi in emancipato votum eſſet reale.

61. *Quær.* An Superior poſſit irritare vota ſubditorum, quorum adimplementum deſtinatum fuit à vovente tempore finitæ ſubjectionis? *Reſp.* Affirmativè. Salmantic. *d. cap.* 3. *num.* 74. & ibi DD. Tamb. *d. lib.* 3. *cap.* 16. §. 3. *num.* 49.

62. *Quær.* An vota emiſſa tempore, quo vovens non erat ſubditus alicujus; poſſint irritari à Superiore, cujus poſtea vovens factus eſt ſubditus? *Reſp.* Negativè; ſed tantummodo poteſt ſuſpendere executionem illius Voti, ſi ſibi ſit præjudiciale. Sanchez *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 31. *num.* 9. Salmantic. *d. cap.* 3. *num.* 75.

63. *Quær.* An Superiores prædicti poſſint irritare vota ſubditorum emiſſa de eorum licentia? *Reſp.* Non eſſe concordes DD. alii enim negant, alii affirmant. Tambur. *dict. lib.* 3. *in Decal. cap.* 16. §. 3. *num.* 15. ubi illos allegat.

64. *Quær.* An requiratur cauſa in Superioribus volentibus irritare vota ſubditorum? *Reſp.* Negativè, imò poſſunt irritare, etiam ſubditis contradicentibus. Tamburin. *ibid. num.* 13. & 14.

65. *Quær.* An Superiores Regulares poſſint irritare Vota Novitiorum? *Reſp.* Negativè, niſi voviſſent ante pubertatem; tunc enim poſſent Superiores Regulares illa irritare, quia ſuccedunt loco parentum. Tamburin. *d. cap.* 16. §. 3. *n.* 40. & 41.

66. *Quær.* Quæ vota emiſſa ab Uxoribus poſſint irritari à Marito? *Reſp.* Ea omnia, quæ præjudicant rectæ domus gubernationi. Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 3. *num.* 7. *& diſp.* 39. *num.* 4. *& in Decalog. lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 3. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 48.

67. *Quær.*

67. *Quær.* An Uxores poſſint irritare vota maritorum? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſibi ſint præjudicialia, puta de Caſtitate ſervanda, de peregrinatione aſſumenda, de rigoroſis jejuniis ineundis. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 54.

68. *Quær.* Quis poſſit tollere Vota per diſpenſationem? *Reſp.* Superior Eccleſiaſticus vi ſuæ Juriſdictionis. Videlicèt Papa in omnibus votis, & cum omnibus perſonis. Epiſcopus in ſua Diœceſi, & Legatus in ſua Provincia. Capitulum Sede Vacante. Prælati habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem; Summus Pœnitentiarius; Vicarius Epiſcopi; & Confeſſarii ex ſpeciali delegatione Epiſcopi; hi omnes poſſunt diſpenſare in votis, ſi juxta cauſa ſubſit, exceptis tamen votis quinque; videlicèt. Primò, Caſtitatis perpetuæ. Secundò, Religionis. Tertiò, Peregrinationis Romanæ. Quartò, Hieroſolymitanæ. Quintò, Compoſtellanæ. Tamburin. *d. lib.* 3. *in Decal. cap.* 16. §. 4. *num.* 4. *&* *num.* 26. *& ſeqq.* ubi *num.* 32. notat, ſupradicta Vota reſervata poſſe diſpenſari ab Epiſcopo, ſi fuerint conditionata, vel pœnalia; quod latiùs examinat Pax Jordanus *tom.* 2. *lib.* 9. *tit.* 1. præcipuè *à num.* 271. ad quem in praxi nunquam me pœnituit recurriſſe.

69. *Quær.* Quis poſſit diſpenſare vota emiſſa ab Epiſcopo? *Reſp.* Vel Archiepiſcopus, vel ipſe Epiſcopus erga ſemetipſum immediatè; vel mediante ſuo Confeſſario, ei impertiendo facultatem, ut illum ab obligatione Votorum liberet, tàm in Confeſſione, quàm extra. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 16. §. 4. *num.* 6.

70. *Quær.* An Regulares habeant Privilegium diſpenſandi cum ſæcularibus in Votis? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſint ritè approbati ad eorum confeſſiones audiendas. Pellizzar. *in Manuali Regular. tract.* 8. *cap.* 3. *num.* 141. Sanchez *lib.* 4. *in Decal. cap.* 43. Aſcanius Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 2. *diſp.* 19. *Quæſ.* 8. & ipſe Thomas Tamb. *dict. lib.* 3. *in Decalog. cap.* 16. §. 4. *num.* 46. 47. *&* 48. ubi refert ipſa Priviiegia; & *num.* 49. ubi ponit Cathalogum Votorum, à quibus poſſunt Confeſſarii Regulares abſolvere pœnitentes. Idem ego docui de Pœnitentia *decis.* 46. *num.* 19.

71. *Quær.* An Abbatiſſæ poſſint diſpenſare, vel commutare Vota ſuarum Monialium, vel Novitiarum? *Reſp.* Negativè. Nam irritare quidem Vota earum, poſſunt ob auctoritatem dominativam, quâ pollent; non autem diſpenſare, vel commutare; quia opus eſt juriſdictione Eccleſiaſtica, quâ ipſæ carent. Sanchez *lib.* 4. *in Decal. cap.* 39. *num.* 7. & Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 16. §. 4. *num.* 9. Vide dicta ſupra *cap.* 40. *Quæſ.* 6.

72. *Quær.* Cum dictum ſit opus eſſe juſta cauſa ad diſpenſandum in Votis; quæ etiam requiritur, etſi minùs urgens, ad commutandum; quæ ſit juxta cauſa ad effectum præmiſſum? *Reſp.* Juſtam cauſam eſſe, 1. Imperfectam deliberationem in vovente vel reſpectu ætatis, vel iræ, vel alterius paſſionis, vel timoris naufragii, aut alterius mali. 2. Si damnum aliquod conſiderabile immineat in executione voti. 3. Si ex diſpenſatione ſequatur bonum majus ſpirituale. Dicitur ſpirituale; quia bonum temporale ſequuturum ſufficit ad commutandum Votum, non etiam ad diſpenſandum. 4. Si agatur de evitando gravi damno etiam temporali alicujus alterius perſonæ. Tambur. *d. lib.* 3. *cap.* 16. *à num.* 10. *& ſeqq.*

73. *Quær.* An ſit differentia inter poteſtatem Epiſcopi; & inter poteſtatem Regularium quo ad diſpenſationem, vel commutationem Votorum? *Reſp.* Hanc eſſe differentiam, quod Epiſcopi diſpenſare poſſunt cum ſolis ſui Diœceſanis; At Regulares cum omnibus ad ſe accedentibus. Item Regularium poteſtas non ſe extendit ad illa quinque Vota reſervata Summo Pontifici; At poteſtas Epiſcoporum aliquando ſe extendit etiam ad illa quinque, puta ſi ſint pœnalia, factavè ſub conditione; vel in caſu urgentis neceſſitatis. Item Epiſcopi poſſunt delegare alii dictam poteſtatem; non autem Regulares. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 27. Pellizzar. *d. tract.* 8. *cap.* 3. *num.* 153. & Tambur. *dict cap.* 16. §. 4 *num.* 50. *&* 51. Porrò convenit Poteſtas Epiſcopi, & Regularium, quia utrique poſſunt diſpenſare, vel commutare extra Sacramentum Con-

Confeſſionis, ac etiam abſentibus, & per litteras. Item utrique diſpenſat in votis conditionatis, vel pœnalibus (excipe illa quinque reſervata Papæ.) Item utrique diſpenſant in voto caſtitatis emiſſo à Conjuge ad effectum, ut poſſit petere debitum. Tamburin. *ibid. num.* 52. 53. 54.

76. *Quær.* Qui poſſint commutare Vota? *Reſp.* Omnes ſupradicti, quibus poteſtas eſt diſpenſandi; ac ulteriùs ipſe vovens, ſi commutet in melius, niſi agatur de præjudicio Tertii, ut ſi voviſſes dare decem Titio pauperi, qui acceptavit oblationem tuam; non enim poteris commutare votum illud, dando alteri viginti. Tamburin. *dict. lib.* 3. *cap.* 16. §. 5. *num.* 4. & 5. At commutare in minus ipſe vovens non poteſt; imò neque Epiſcopus, neque Superior, aut Confeſſarius abſque juſta cauſa, quamvis ſit tempus Jubilæi. Tambur. *dict.* §. 5. *num.* 8. & 9. In æquale autem, utrùm ipſe vovens poſſit ſuum votum commutare, alii aſſerunt, alii negant, quos citat Tambur. *dict.* §. 5. *num.* 12. 13. & 14. ubi dicit, utramque opinionem eſſe probabilem; præcipuè ſi juſta aliqua cauſa ſic commutandi concurrat; & æqualitas ſervetur, juxta doctas regulas, quas ipſe adjungit *ibid.* §. 6. quem adire juvabit, ubi de commutando aliquo Voto contingat.

77. *Quær.* An facta commutatione voti, liceat redire ad primum votum? *Reſp.* Affirmativè. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 27. Tamburin. *dict. cap.* 16. §. 7. *num.* 4. Quod ſi materia commutata fiat impoſſibilis, non eſt opus reaſſumendi primum votum; quia primum votum jam extinctum eſt. Idcircò ſi Oratio, vel eleemoſyna ex voto commutata ſit in jejunio certi alicujus diei; & in illo die tu non potuiſti jejunare ob infirmitatem, non es obligatus facere priſtinam Orationem, vel eleemoſynam. Caſtropal. *de Voto diſp.* 2. *punct.* 18. *num.* 2. Tambur. *dict. lib.* 3. *cap.* 16. §. 7. *num.* 1. Quæ quidem ſunt intelligenda de commutatione facta à Superiore. Quandoquidem ſi propria auctoritate vovens commutaſſet ſibi votum in materiam majorem, vel æqualem, & hanc adimplere non poſſit, utique tenetur ſervare primum votum. Tamburin. *d.* §. 7. *num.* 6.

78. *Quær.* An Votum perenne factum ab aliqua Communitate jejunandi tali die, vel eum ſervandi feſtivum de Præcepto ſingulis Annis, obliget omnes poſteros, ac ſucceſſores ejuſdem Communitatis? *Reſp.* Affirmativè. Gobatus *in Theol. Exper. tract.* 5. *num.* 86. ubi DD. qui ſudant in aſſignanda ratione hujus obligationis, de qua videatur S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 98. *art.* 2. & Sanchez *in Decal. lib.* 4. *c.* 15. *n.* 16. 17. & 18.

CAPUT XLVII.

De Tertio Decalogi Præcepto.

1. QUær. Quid jubeat hoc Præceptum? *Reſp.* Sanctificationem Feſtorum juxta illud: *Memento, ut diem Sabbati Sanctifices. Exod.* 20. 9.

2. *Quær.* Quid intelligerent Hebræi appellatione Sabbati? *Reſp.* Quod intelligebant tria. 1. Ultimam diem hebdomadæ, quam etiam nos Sabbatum vocamus. 2. Totam integram hebdomadam, ideò dicebat Phariſæus ille: *Jejuno bis in Sabbato. Luc.* 18. ideſt bis in hebdomada. 3. Quamlibet diem feſtivam, cujus ſanctificatio erat injuncta Hebræis, quibus dictum erat *Levit.* 23. *A Veſpere in Veſperum celebrabitis Sabbata veſtra*; ideſt feſtos dies veſtros. Pax Jordan. *tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 1. *num.* 4. Card. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 24. Tirin. *in Chronic. Sacr. cap.* 3.

3. *Quær.* Quare Judæi erat feſtiva ſeptima dies Sabbati? *Reſp.* Ob tria. 1. Ob memoriam Creationis Mundi, à qua Deus ceſſavit die ſeptimo. 2. Ob memoriam futuri Meſſiæ, ideſt Chriſti, qui die Sabbato requievit in Sepulchro. 3. Ad refocillandas vires tùm animæ per actus Religionis, tùm corporis abſtinendo à laboribus. Card. Tolet. *dict. cap.* 24. & Jordan. *d. tit.* 1. *num.* 5.

4. *Quær.* Quare nobis Chriſtianis ſit feſtiva dies Dominica? *Reſp.* Quia, ut habetur in ſexta Synodo Generali Conſtantinopolitana *cap.* 8. *In die Dominico*

Deus

Deus lucem condidit: in eo Manna in Bremo pluit; in eo naſci dignatus eſt: in eo Stella Magis refulſit: in eo baptiſmum in Jordane à Joanne ſuſcepit: in eo ipſe prius Redemptor ſpontè pro ſalute noſtra à mortuis reſurrexit: in eo Spiritum Sanctum ſuper diſcipulos infudit, &c.

5. *Quær.* Quare mutatum ſit Sabbatum feſtivum in die Dominicam, cum de eo dictum fuerit, *Exod.* 31. *Pactum eſt ſempiternum, ſignumque perpetuum? Reſp.* Quia erat cæremoniale, & umbra futuri Meſſiæ, per cujus adventum ceſſavit; ſicut lux ſuperveniens facit ceſſare umbras, ac tenebras. *cap. Pervenit, de Conſecrat. diſt.* 3. Jordan. *ubi ſupra num.* 10. & de mutatione feſtivitatum Judaicarum in feſtos dies Chriſtianorum videndus S. Th. 1. 2. *quæſt.* 103. *art.* 3. & 4. atque Nicolius *in Floſcul. Verb. Feſtum.*

6. *Quær.* Quot requirantur ad Sanctificationem Feſtorum? *Reſp.* Tria requiri. Auditionem Miſſæ. Abſtinentiam ab operibus ſervilibus. Et Ceſſationem ab actibus forenſibus. Cajetan. *in Sum. Verb. Feſt. Violatio.*

7. *Quær.* Qui poſſint indicere dies feſtivos? *Reſp.* Summus Pontifex in toto mundo. *cap. Conqueſtis, de Feriis, cap.* 1. *de Conſ. diſt.* 3. Ac etiam Epiſcopus in ſua Diœceſi de conſenſu ſui Capituli. *cap. Cum Clerici, de Verb. ſignificat.* Tambur. *lib.* 4. *in Decal. cap.* 1. *num.* 1. & 3. ubi obſervat, Urbanum Papam Octavum, in ſua Bulla *Idib. Septemb. anno* 1642. *Incipien. Univerſa per Orbem.* (Quæ eſt in Bullario, *la* 291. *tom.* 5. & quam ponit per extenſum Jordan. *dict. tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 1. *num.* 198.) reſtrinxiſſe dies feſtos ad numerum in eadem Bulla terminatum; & quoſcunque alios dies vel ex conſuetudine, vel ex alia lege feſtivos non eſſe obligatorios; ſed non abſtuliſſe facultatem Epiſcopis indicendi aliquem diem feſtum de conſenſu Cleri, & populi; etſi eos monuerit, ſe conformes reddere eidem Bullæ.

8. *Quær.* An extantibus pluribus Sanctis Patronis unius Civitatis, earum feſta ſint omnia de Præcepto? *Reſp.* Negativè; ſed die feſtus Patroni principalioris tantùm eſt ſervandus de Præcepto; aliorum verò Sanctorum Patronorum dies feſti non ſunt de Præcepto, ſic ſtatuente Urbano VIII. in dicta Bulla. Ita Squill. *de Obligat. Epiſc. par.* 3. *cap.* 37. *num.* 3. Hinc Patavii Feſtum Sancti Proſdocimi eſt de Præcepto, Feſta verò Sancti Danielis, Antonii, & Juſtinæ, non ſunt ampliùs de Præcepto, quia hi ſunt Patroni minùs principales; S. Proſdocimus verò eſt iiſdem principalior.

9. *Quær.* An ſit ſervandus dies feſtus indictus à Principe laico ob aliquam victoriam, vel aliam publicam cauſam? *Reſp.* Eſſe ſervandum ob obedientiam debitam Principi, ſed non ob virtutem Religionis; ideò, qui abſque contemptu non abſtineret ab operibus ſervilibus, nonpeccaret. S. Antonin. *in Summ.* 2. *par. tit.* 9. *cap.* 6. §. 1. Tambur. *dict. lib.* 4. *cap.* 1. §. 1. *num.* 2.

10. *Quær.* Qua hora incipiat dies feſtivus? *Reſp.* A media nocte antecedenti; & durat uſque ad mediam noctem ſubſequentem. Abb. *in cap.* 2. *de Feriis.* Sylveſt. *Verb. Dominica, num.* 4. Et dixi de Sacrificio Miſſæ *deciſ.* 39. *num.* 21.

11. *Quær.* Quæ ſit prima obligatio adimplenda in die feſto? *Reſp.* Auditio Miſſæ; & ad hanc tenentur omnes baptizati, exceptis parvulis, amentibus, & aliis habentibus legitimum impedimentum. Tambur. *dict. lib.* 4. *cap.* 2. §. 1. *num.* 1.

12. *Quær.* An qui integram Miſſam non audit, ſatisfaciat præcepto? *Reſp.* Satisfacere, ſi eam audiat ſaltem ab Evangelio uſque in finem. Vel ſaltem à principio uſque ad communionem. Tamburin. *dict.* §. 1. *num.* 3. ubi adjungit ex mente Card. de Lugo *diſp.* 22. *de Euchar. num.* 4. ſatisfacere, ſi audiens Miſſam diſcedat tempore conſecrationis, ſed revertatur antè Communionem.

13. *Quær.* An accedens ad Eccleſiam, dum dicitur Præfatio Miſſæ in die feſto teneatur reliquum ipſius Miſſæ audire, ſi alia haberi non poſſit? *Reſp.* Affirmativè. Secùs ſi facta fuiſſet conſecratio. Card. de Lugo *dict. diſp.* 22. *num.* 6. Tamburin. *dict.* §. 1. *num.* 5. rejecto Joan.

Sancio *diſputat.* 15. *num.* 5.

14. *Quær.* An ſit præceptum genuflectendi ad Miſſam? *Reſp.* Negativè; ſed cavendum ab irreverentia; quæ eſſet culpa mortalis in non genuflectente ad elevationem Sacramenti, abſque impedimento; ut docet conſuetudo Chriſtianorum. Tamburin. *d.* §. 1. *num.* 8.

15. *Quær.* An ſatisfaciat Præcepto, qui audit mediam Miſſam unius Sacerdotis, & aliam mediam alterius? *Reſp.* Aſſerere plures Theologos relatos à Tamburino *dict.* §. 1. *num.* 10. qui contrarium tenet; & hodie eſt Propoſitio damnata ab *Innocent. XI. la* 53. de qua Cardenas *in Criſi Theolog. diſſert.* 32. *num.* 41.

16. *Quær.* Quæ præſentia requiratur ad ſatisfaciendum præcepto Miſſæ? *Reſp.* Requiri præſentiam moralem, & humanam; ut ſcilicet fidelis vel audiat, vel videat Sacerdotem celebrantem; aut ſaltem ſit vicinus aliis adſtantibus, audientibus vel videntibus, etſi non poſſet ingredi Eccleſiam ob multitudinem populi, vel aliud legitimum impedimentum. Card. de Lugo *de Euchar. dict. diſp.* 22 *num.* 21. Tamburin. *dict.* §. 1. *num.* 11. & *ſeqq.* ubi notat dormientem tempore Miſſæ, vel confitentem ſua peccata non ſatisfacere juxta Sanchez *conſ. Moral. tom.* 2. *lib* 7. *cap.* 2. *dub.* 33. & Azorium 1. *part. lib.* 7. *cap.* 7. *quæſ.* 2.

17. *Quær.* Qua intentione audienda ſit Miſſa? *Reſp.* Intentione ſatisfaciendi præcepto. Quamvis, qui intenderet audire ex ſola devotione, adhuc ſatisfacere. Tamburin. *d.* §. 1. *num* 17. & 18.

18. *Quær.* An ſit neceſſaria attentio, & qualis, in audienda Miſſa? *Reſp.* Utique eſſe neceſſarium attendere ad rem Sacram; & abſtinere à confabulationibus, & aliis diſtractionibus; ut eſt legere hiſtorias, ſcribere, pingere. Non deſunt tamen DD. aſſerentes ſufficere ſolam attentionem externam, quos citat, & probat Card. de Lugo *de Euch. d. diſp.* 22. *num.* 27. Tamburin. *dict.* §. 1. *num.* 19. & *in Opuſcul. de Sacrific. Miſſæ libr.* 2. *cap.* 3.

19. *Quær.* Qui ſint excuſati ab obligatione audiendi Miſſam? *Reſp.* Excommunicati, Interdicti, Carcere detenti, Infirmi, diſtantes nimis à Templo, præcipuè tempore hyemis, pluviæ, vel nivis; Itinerantes, navigantes, qui veſtimenta ſuo ſtatui convenientia non habent; hi, quibus Superior prohibet egredi è domo; ſi timor ſit alicujus gravis mali vel in vita, vel in honore, vel in bonis; reſpectu ſui, vel alterius proximi, & ſic excuſantur, qui aſſiſtunt infirmo; ac matres, ſeu nutrices, quæ parvulos ſolos relinquere non poſſunt, & ſi ad Eccleſiam portarent, moleſtos nimis haberent. Card. de Lugo *dict. diſp.* 22. *num.* 14. & 15. Tambur. *dict. lib.* 4. *cap.* 2. §. 2. *à num.* 1. & *ſeqq.*

20. *Quær.* An excuſentur ab audienda Miſſa mulieres poſt partum diu non egredientes domo? vel ob aliquem conjunctum defunctum? vel ſi ſactæ ſint ſponſæ? *Reſp.* Excuſari, ſi talis ſit conſuetudo, quam Epiſcopus non damnaverit abuſivam, ut ſæpè legitur in Synodalibus Conſtitutionibus. Tamb. *ibid. num.* 9.

21. *Quær.* An Peregrini qua die in eorum Civitate non eſt feſtum de Præcepto, ſed ubi reperiuntur, eſt dies feſtus, teneantur audire Miſſam? *Reſp.* Si ſunt tranſeuntes, vel parùm immoraturi, non tenentur; ſecùs ſi per duas, vel tres hebdomadas ibi moram trahant. Tamburin. alios DD. cumulans *d. lib.* 4. *cap.* 2. §. 2. *num.* 10. & 11.

22. *Quær.* An Peregrinus, in cujus Patria eſt dies feſtus; non autem in loco, ubi reperitur, teneatur ibi Miſſam audire? *Reſp.* Negativè; etiamſi diſceſſiſſet è Patria manè diei feſti. Tambur. pluribus citatis DD. *d.* §. 2. *num.* 12. ea ratione, quia poterat differre auditionem Miſſæ uſque ad meridiem; & eo tempore reperitur in loco, ubi non eſt obligatio.

23. *Quær.* An qui diſcedit à ſua Civitate die, quo ibi celebratur feſtum Sancti Rocchi, & accedit ad aliam Civitatem, in qua celebratur feſtum S. Hyacinthi; ſi non audivit Miſſam in ſua Civitate, teneatur eam audire in iſta? *Reſp.* Negativè. Ratio de prima ſua Civitate, quia diſceſſit, durante tempore audiendi Miſſam in ea uſque ad meridiem. Ratio de

de ſecunda, quia in ea Civitate eſt peregrinus, & advena. Tamb. *d.* §. 2. *num.* 13. Joan. Sancius *in Select. diſp.* 54. *num.* 31.

24 *Quær.* An liceat omittere auditionem Miſſæ in die ſeſto ad effectum interim confitendi peccata? *Reſp.* Affirmativè, ſi peccata mortalia quis habeat, & non poſſit deinceps, ſi Miſſam audiat, habere copiam Confeſſarii. Bauci *in Singularib. cap.* 12. Tamburin. *dict.* §. 2. *num.* 18.

25. *Quær.* An qui prævidet non poſſe audire Miſſam in meridie, teneatur eam audire manè diluculò? *Reſp.* Affirmativè; quod ſi facere poteſt, & omittat, mortaliter peccat. Tambur. *dict. lib.* 4. *in Decal. cap.* 3. §. 3. *num.* 4. *& de Sacrificio Miſſæ in Opuſc. lib.* 3. *cap.* 6. §. 2.

26. *Quær.* An liceat ſolatii cauſa diſcedere è Civitate, & ſe conferre in locum diſtantem, ubi adveniente die feſto non habeatur Miſſa? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones, quas refert, occaſione nobilium euntium ad Venationes, Tambur. *d. lib.* 4. *in Decal. cap.* 3. §. 3. *num.* 9.

27. *Quær.* Circa abſtinentiam ab operibus ſervilibus in die feſto, quæ ſint opera ſervilia? *Reſp.* Opera ſervilia ita dici ad differentiam artium liberalium; hæ etenim ſpectant principaliter ad animum; illæ verò pertinent præcipuè ad laborem corporis, & fieri ſolebant ſolùm à ſervis, & mancipiis. Itaque opera ſervilia ſunt arare, fodere, ſerere, ligna, lapideſvè cedere, fabricare, & alias artes mechanicas exhibere. Liberales verò artes ſunt concionari, conſilia dare, ſtudere, docere, diſcere, cantare, organa muſica pulſare, choræas agere, digladiare, (vulgò *ſchermire.*) Tamburin. alios allegans *d. lib.* 4. *in Decal. cap.* 3. §. 1. *num.* 1. ubi ſubdit alia opera eſſe media inter ſupradicta, nempè venari, piſcari, iter facere.

28. *Quær.* Quo jure ſint prohibita opera ſervilia in diebus feſtis? *Reſp.* Jure Divino *ex Levit.* 28. ibi *Omne opus ſervile non facies in eo;* quod receptum eſt ab Eccleſia *in cap. Licet, de Feriis.*

29. *Quær.* An liceat facere opera ſervilia in die feſto, non ob lucrum, ſed gratis? *Reſp.* Negativè, quia ſemper ſunt in ſua propria qualitate. Tambur. *d.* §. 1. *num.* 3. E contra fieri poſſunt liberalia ob lucrum. Ideò licet ſcribere, & tranſcribere ob pretium; characteres pro typis componere; (non autem cum torculari litteras imprimere), acu pingere, ac pennicillis picturas facere, non autem colores terere; Lohner *Inſtit. pract. tract.* 5. §. 5. *pag.* 575. venari, piſcari, (ſi tamen retia, & alia inſtrumenta ſint compoſita, & parata) prout etiam iter agere; quamvis quo ad onera à beſtiis ferenda, ſit altercatio inter DD. quorum major pars concedit eſſe licitum ob communem hominum neceſſitatem, ſi mulliones, & Agaſones priùs Miſſam audiant. Diana *part.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 36. Quæ in Coordinato Opere eſt *tom.* 7. *tract.* 5. *reſ.* 16. Layman. *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 2. Tamb. *dict. cap.* 3. §. 1. *à num.* 6. *& ſeqq.* ubi *num.* 10. advertit, artem Sculptoriam eſſe omninò ſervilem, & prohibitam in die feſto. Quo verò ad uſum molendinorum ſtandum eſſe conſuetudini, quæ à Prælatis ſit approbata. Hic Patavii uſus eſt, ut hora vigeſima ſecunda, dum Sol ad occaſum appropinquat, molendina truſatilia, quæ aquis ducuntur, mollere incipiant in diebus feſtis.

30. *Quær.* An qui habet ſervos Turcas, Mauros, alioſvè infideles, poſſit iiſdem præcipere opera ſervilia diebus feſtis? *Reſp.* Negativè, quia qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur; ut ex doctrina Theologorum docet Tamburin. *dict. cap.* 3. §. 1. *num* 15. 16. *&* 17. & aliorum apud Dianam *par.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 7. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 7. *tract.* 8. *reſ.* 49. quamvis ipſe Diana recedat à dicta opinione, neque Tamburinus ſit conſtans.

31. *Quær.* Quæ ſint cauſæ excuſantes à peccato, ſi fiant opera ſervilia in die feſto? *Reſp.* Brevitas temporis, ideſt ſpatium duarum horarum. Cultus divinus, ut Templum verrere, aut parietes ornare: ſed non ita eos ſpoliare. Neceſſitas corporalis tùm quo ad cibum parandum, tùm quo ad veſtes terminandas, vel medicinam componendam. Hinc ferrarii ferreas laminas equorum pedibus imponentes ob neceſſitatem iter

agentium , excuſantur ; ac etiam coquentes calcem , lateres , & vitrum , ſi nimium damnum ſequeretur ex interruptione ignis die feſto . Tempore meſſis, vel vindemiæ , ſi immineat periculum bladarum , vel uvarum, niſi colligantur. Si emergat occaſio alicujus extraordinarii magni lucri , ut tempore piſcandi Alecia (vulgò *le Sardelle* , *ò Arenghe*) vel Tymnos, *ex cap. Licet*, *de Feriis*. Tandem quæ concernunt victum quotidianum , ut coquere panem pulmentum , carnes, & ſimilia , juxta conſuetudinem univerſalem , quam admittunt Theologi apud Tambur. *dict. cap.* 3. §. 2. *à num.* 6. *& ſeqq.*

32. *Quær.* An peccent Barbitonſores artem ſuam exercentes in die feſto ? *Reſp.* Ex communi placito DD. negativè , ex rationibus allatis per Tamburin. *dict.* §. 2. *num.* 13. & præcipuè ob lucrum ceſſans, & ob conſuetudinem à Prælatis approbatam; de vi autem conſuetudinis in hac materia plura congerit idem Tambur. *ibid. à num.* 21.

33. *Quær.* Si res facienda in die feſto habeat cauſam dubiam , quid agendum? *Reſp.* Petendam eſſe diſpenſationem , quam dare poſſunt Papa , Epiſcopi , aliique juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes; ac etiam Parochi ex univerſali Epiſcoporum conceſſione ; qui omnes tali caſu benè faciunt , ſi aliquam eleemoſynam injungant . Layman. *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 22. *num.* 29. Tamburin. *dict. lib.* 4. *in Decal. cap.* 3. §. 2. *num.* 36. 37. *&* 38.

34. *Quær.* An in die feſto ſint licitæ nundinæ , & mercatus ? *Reſp.* Affirmativè ob univerſalem conſuetudinem , & communem populi neceſſitatem ; cujus cauſa permiſſum eſt artificibus ſuas artes vendere ; ut hic Patavii conceditur Cerdonibus tenere apothecas ſemiapertas, & calceos vendere , præcipuè ruſticis , die feſto Urbem petentibus. Tamb. *dict. lib.* 4. *cap.* 4. §. 1.

35. *Quær.* Qui ſint actus forenſes , à quibus abſtinendum eſt diebus feſtis? *Reſp.* Sunt citationes, formationes proceſſuum , & expeditiones , ac ſententiæ; quæ non ſolùm ſunt illicitæ , ſed nullæ, & invalidæ, ſi fiant in die feſto; niſi agatur de Religione , vel de perſonis miſerabilibus ſuffragandis. Layman. *d. lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 2. *num.* 7. Tambur. *d. lib.* 4. *cap.* 4. §. 1. *num.* 4. ubi advertit, non eſſe illicitas collationes beneficiorum, præſentationes , alioſvè actus voluntariæ Juriſdictionis.

36. *Quær.* An die feſto ſint licita juramenta ? *Reſp.* Judicialia non eſſe licita . *cap.* 1. *de Feriis*. Alia eſſe licita , ſic conſuetudine Textum illum interpretante . Layman. *d. cap.* 2. *num.* 8. & Tambur. *dict.* §. 1. *num.* 8.

37. *Quær.* An teſtes poſſint examinari die feſto ? *Reſp.* Affirmativè , ſi iiſdem datum ſit juramentum præcedenti die ; vel niſi agatur de cauſa criminali, ob bonum Reipublicæ . Nicolius *in Lucubrat. Canonic. lib.* 2. *tit.* 9. *de Feriis num.* 5.

38. *Quær.* Qui poſſint punire tranſgreſſores feſtorum ? *Reſp.* Tàm Epiſcopi , quàm Magiſtratus Sæculares ; & inter eos datur locus præventioni juxta Bullam B. Pii V. Incipien. *Cum primum Apoſtolatus* . §. 7. Nicolius *dict. tit.* 9. *num.* 6.

39. *Quær.* An Regulares teneantur ſervare dies feſtos indictos ab Epiſcopis? *Reſp.* Affirmativè. Conc. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 12. ad quod cogi poſſunt cenſuris , ut pluries declaravit Sac. Congregatio , cujus decreta refert Nicol. *in Lucubrat. Can. lib.* 3. *tit.* 31. *de Regularib. num.* 27. ubi notat , eoſdem Regulares poſſe eo die ſervare ſuum ritum quo ad Officium , & Miſſas ; ſed in concionibus , & ſermonibus publicis debere ſe conformare textui Evangelii , quo illo die utitur Clerus Sæcularis.

40. *Quær.* An Regulares poſſint annunciare Feſta, & Vigilias populo? *Reſp.* Negativè, quia hoc ſpectat ad Parochos; ut ex Decreto Sac. Congregationis notat Nicol. *in Floſc. Verb. Feſtum num.* 8.

41. *Quær.* An Larvæ , Choreæ, Comediæ , ac ſimilia ſint licita diebus feſtis? *Reſp.* Non eſſe licita ; quamvis tolerentur in multis Civitatibus . Romæ enim nunquam ſiunt in die feſto , neque in die Veneris, neque Anno Jubilæi, neque

Sede

Sede Apoſtolica vacante. Nicol. *d. Verb. Feſtum num.* 17. In bacchanali hujus anni 1702. fuerunt omninò prohibitæ Romæ à Summo Pontifice Clemente XI. attento bellorum flagello in Italia ſæviente.

42. *Quær.* An Epiſcopi poſſint facere caſum reſervatum tranſgreſſionem feſtorum? *Reſp.* Negativè, ut pluries reſpondiſſe S. Congreg. teſtatur Nicol. *d. Verb. Feſtum, num.* 26.

43. *Quær.* An ſint audiendæ tres Miſſæ in die Natalis Domini; vel Miſſa in die Veneris Sancti, ſi incidat feſtum Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis in eo? *Reſp.* Negativè, ex decreto S. Congreg. de quo *Macer in Hierolex. Verb. Paraſceves*, & Summa Diana *Verb. Miſſam audire num.* 10. Ratio eſt, quia in die Paraſceves non fit Sacrificium, & non conſecratur Hoſtia, ut dixi *de Sacrif. Miſſæ decif.* 31. *num.* 21.

CAPUT XLVIII.

De Quarto Præcepti Decalogo.

1. **Q***Vær.* Quid hoc præceptum jubeat? *Reſp.* Honorare Parentes; quorum verborum appellatione continetur obligatio, quam habent 1. Filii erga Genitores, & è contra quam Genitores tenent erga filios. 2. Item quàm Maritus erga Uxorem, ac Uxor erga Maritum. 3. Quam inter ſe fratres, atque ſorores. 4. Quam Domini erga famulos, & famuli erga Dominos. 5. Quam diſcipuli erga Magiſtros; nec non Magiſtri erga diſcipulos. 6. Quam Diœceſani erga Prælatum, & Prælati erga illos. 7. Quam Parochiani erga Parochum, & Parochi, ſivè Curati erga ſuos Parochianos. 8. Et tandem quàm Reges erga Subditos, & hi erga Reges, ac Principes ſuos. Tolet. *lib.* 5. *à cap.* 1. *uſque ad cap.* 10. Bonacina *tom.* 2. *de Quarto Præcepto Decal. diſp.* 6. Coton. *lib.* 3. *Controverſ.* 6. & 7. *Item lib.* 4. *Controverſ.* 9. & *lib.* 5. *Controverſ.* 2. 3. & 5. *nec non Controverſ.* 9. & 12. atque Tambur. *in Decalog. lib.* 5. *cap.* 2. & *ſeqq.*

CAPUT XLIX.

De Obligatione Filiorum erga Genitores, & Genitorum erga Filios.

1. **Q***Vær.* Quæ filii debeant præſtare erga parentes? *Reſp.* Debent præſtare tria; Amorem, Reverentiam, & Obedientiam. Tamb. *dict. lib.* 5. *cap.* 2. §. 2. *num.* 1.

2. *Quær.* In quibus conſiſtat Amor debitus à filiis erga ſuos parentes? *Reſp.* Ut eos filii diligant amore interno; nam ſi odio interno eos perſequantur, mortaliter peccant, & tenentur hanc filiationis circumſtantiam exprimere. Tamburin. *in Opuſc. de Exped. Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 5. §. 1. & *cap.* 7. *num.* 48. Item amore externo; quia is, qui durè, & aſperè agit cum parentibus, peccat. Sylveſt. *Verb. Filii, q.* 22. Navar. *in Man. cap.* 14. *num.* 11. Ulteriùs ne deſint iiſdem in Spiritualibus tempore mortis, & in exequendis teſtamentis morte ſecuta. Navar. *ibid. num.* 15. & Tamburin. *dict. lib.* 5. *in Decal. cap.* 2. §. 2. *num.* 5. & 6. Ac etiam in temporalibus, ſubminiſtrando alimenta, & alia neceſſaria ipſis Parentibus indigentibus. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 101. *art.* 2. Navar. *dict. cap.* 14. *num.* 12. & 13.

3. *Quær.* An filius teneatur ſolvere mutuam pecuniam habitam à Patre pro alimento familiæ, ſi ei Pater nulla bona reliquit? *Reſp.* Eſſe celebrem Juriſtarum quæſtionem, pro qua ſunt hinc inde Doctores; ſed magis probabile videtur, filium non teneri. Tambur. *dict. cap.* 2. §. 2. *num.* 7. & 8.

4. *Quær.* In quibus conſiſtat Reverentia debita per filios Parentibus? *Reſp.* In abſtinentia à ſequentibus. 1. A percuſſione; filii enim percutientes Patrem, vel Matrem, etſi leviter, peccant mortaliter. Navar. *in Man. d. cap.* 14. *n.* 12. Imò etſi ſolùm attollant manus ad verberandum. Bonacin. *dict. tom.* 2. *de Quarto Præc. Dec. diſp.* 6. *quæſt.* 5. *punct.* 2. *num.* 4. & hic Patavii eſt caſus reſervatus non ſolùm percuſſio, ſed etiam verbalis contumelia. Ideò 2. debent abſtinere

ſtinere à maledicendis parentibus. 3. Ab accuſandis iiſdem parentibus de crimine quamvis vero; excepta hæreſi, & conſpiratione in Principem. Azor. *par.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 13. Debent 4. Filii abſtinere à contemptu Parentum, ſi devenerint in paupertatem; illos enim negligere, aut fugere ex contemptu lethale peccatum eſt; ſecùs ſi ad evitandum aliquod grave incommodum. Tambur. *dict. lib.* 5. *cap.* 2. §. 2. *num.* 17.

5. *Quær.* Si Princeps det liberam facultatem occidendi bannitos, & talis ſit Pater, An liceat filio illum occidere? *Reſp.* Hanc eſſe inſignem quæſtionem Theologorum, ac Juriſtarum, quos citat Diana *par.* 8. *tract.* 7. *reſolut.* 42. Quæ in Coordinato reſidet *tom.* 8. *tract.* 5. *reſ.* 41. & Tambur. *dict. lib.* 5. *in Decalog. cap.* 2. §. 2. *num.* 15. *&* 16. ubi amplectitur opinionem negativam, nimis enim repugnat naturæ, ut filius poſſit occidere ſuum genitorem.

6. *Quær.* Quid compræhendat Obedientia, quam filii tenentur præſtare Parentibus? *Reſp.* Primò, quod obediant illis præcipientibus, ut vivant cum Dei timore, & caveant à peccatis; quare in his minùs obedientes peccant mortaliter, & eſt circumſtantia exprimenda in Confeſſione. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 104. *art.* 5. Angelus *in Summ. Verb. Filius*, *num.* 29. Et ego notavi de Pœnitentia *deciſ.* 27. *num.* 7. Secundò, quod obediant in iis, quæ ſibi præcipiuntur à parentibus circa gubernationem domus; aliàs ſi contemnant illos in re gravi, graviter peccant. Tambur. *d. cap.* 2. §. 2. *num.* 18.

7. *Quær.* An filii poſſint abſque culpa contrahere matrimonium invitis parentibus? *Reſp.* Cum diſtinctione; vel contrahunt cum dignis, & paris conditionis abſque ullo incommodo familiæ? & non peccant. Vel contrahunt cum indignis, & cum dedecore familiæ? Et tunc eos mortaliter peccare docet Sanch. *de Matrim. lib.* 4. *diſp.* 23. *num.* 9. ubi DD. Sed adhuc eos non peccare ait Tambur. *d. cap.* 2. §. 3. *num.* 5. ob naturalem libertatem eligendi, quam malint, ſibi uxorem. Illud eſt certum, & experientia probatum; infelicia ſemper eſſe matrimonia contracta per filios invitis parentibus.

8. *Quær.* An filius invitis parentibus poſſit ingredi Religionem? *Reſp.* Affirmativè, niſi parentes, ejuſve ſorores graviter ejus auxilio indigeant. Sanchez *lib.* 4. *in Decal. cap.* 20. *à num.* 14. Tambur. alios allegans *d. lib.* 5. *in Decal. cap.* 2. §. 5. per totum. Exemplum magnificum habemus de Doctore Angelico; qui reluctantibus parentibus factus eſt Religioſus; ut in ejus Vita.

9. *Quær.* An è contra Parentes cogere poſſint ſuos filios ad ingrediendam Religionem? *Reſp.* Negativè; & qui ſic eos cogunt, etiam ſolo metu reverentiali incidunt in Excommunicationem latam à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 18. Diana *par.* 2. *tract.* 15. *reſolut.* 56. Quæ eſt in Coordinato Opere *tom.* 5. *tract.* 1. *reſ.* 81. Tamb. *d. cap.* 2. §. 4.

10. *Quær.* An Parentes, vel aliæ perſonæ impedientes, aut diſſuadentes filios ab ingreſſu Religionis; vel eos egredi facientes, teneantur aliquid reſtituere Religioni? *Reſp.* Negativè ex communi Theologorum placito (Molina excepto) quos allegat Tambur. *d. lib.* 5. *cap.* 2. §. 5. *num.* 9. & Emin. Card. de Lugo *de Juſtitia*, *&* *Jure tom.* 1. *diſp.* 9. *ſect.* 3. ubi loquitur, quando non fuit adhibita vis, dolus, aut fraus.

11. *Quær.* Quam obligationem habeant Patres erga Filios? *Reſp.* Præſtandi iiſdem alimenta ſecundùm ſtatum, & conditionem ſuam. Sanchez *in Conſil. Mor. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 34. Tamburin. *dict. lib.* 5. *in Decal. cap.* 3. §. 1. *ubi num.* 4. addit, peccare mortaliter parentes, qui ſine gravi cauſa ſuos infantes in hoſpitali alendos exponunt.

12. *Quær.* An ſic exponentes in hoſpitalibus Infantes ſuos alendos, ſi divites ſint, teneantur reficere expenſas hoſpitali? *Reſp.* Aliquos DD. aſſerere, alios negare, quos allegat Tambur. *d. lib.* 5. *cap.* 3. §. 1. *num.* 4. *&* 5. ubi rationes ponderat pro utraque opinione.

13. *Quær.* An filio ſpurio Pater debeat dare alimenta? *Reſp.* Affirmativè; etiam ex redditibus Eccleſiaſticis, ſi alia bona

non

non habeat; & ex eis tenetur dotare filiam ſpuriam; ut latè probant Sanch. *in Conſ. Mor. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 35. 36. & 39. & alii apud Tambur. *d. cap.* 3. *num.* 6.

14. *Quær.* An dentur cauſæ, ob quas Pater poteſt exhæredare filium, ac ei alimenta negare? *Reſp.* Affirmativè, quæ habentur in *Authent. Ut cum de Appellat. cognoſc.* §. *Cauſas autem*. Et eas referunt Bonacina, Molina, Sanchez, & alii relati à Tamburin. *dict. cap.* 3. *num.* 8. Quæ omnes concernunt gravem injuriam illatam Patri à filio, vel in ejus vitam, vel in ejus honorem.

15. *Quær.* Si exiſtat Avus, Filius, & Nepos, ipſeque Filius ſit in egeſtate, & Avus, ac Nepos ſint divites, à quo erit alendus Filius prædictus? *Reſp.* Alios aſſerere eſſe alendum ab Avo patre ſuo; alios à Nepote filio ſuo, ut refert Diana *part.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 3. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 4. *tractat.* 7. *reſ.* 45. & Tamburin. *d.* §. 1. *num.* 11. ubi ſubdit, dicendum fore; Avum, & Nepotem alere debere pro dimidia.

16. *Quær.* An peccent Matres, quæ non lactant filios ſuos; ſed eos tradunt aliis fœminis lactandos? *Reſp.* Si ſine juxta cauſa eos ipſæ Matres non lactent; peccare, non obſtante conſuetudine, quæ pravus abuſus eſſe dicitur *in cap. Ad ejus diſt.* 5. ubi Barboſa *in Collect.* DD. Quamvis enim tres allegentur cauſæ, paupertas Matris, defectus lactis, & timor decoris, quo utuntur Matres nobiles, nè proprios filios lactent, tamen non eſt cauſa legitima; quia Matres nobiliſſimæ olim filios ſuos lactabant, ut de Sara, & de Anna Matre Samuelis, de Hecuba Regina Trojæ, de Teſſalonica Matre Regis Antipatri, & de aliis nota Tiraquell. *de Nobilit. cap.* 20. *num.* 78. Menochius *in Oeconomic. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 1. Quare non excuſari has matres à culpa ſaltem veniali teſtantur tùm Canoniſtæ, tùm Moraliſtæ, quos allegant Barboſ. *in d. cap. Ad ejus diſt.* 5. Narbona *in Tract. de Ætate Anno* 3. *q.* 1. Covar. *in Epitome lib.* 4. *Decretal. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 13. Surdus *de Alim. tit.* 8. *privileg.* 56. *num.* 25 Azor. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 4. *q.* 3. Navar. *in Man. cap.* 14. *n.* 17. & Tamb. *dict. lib.* 5. *cap.* 3. §. 2. Repugnat enim inſtituto naturæ, quæ lac ſubminiſtrat parturientibus tàm egenis, quàm divitibus; & periculum inſtat, imbuendi infantem lacte iniquo, & perverſis moribus, quibus ſæpè imbuta eſt nutrix. De hoc abuſu non lactandi proprios filios vide etiam Ambroſinum *de Immunit. Eccleſ. cap.* 5. §. 3. *n.* 11. & 12. Nec non Cornelium à Lapide *in Geneſ. cap.* 21. Porrò an mulier lactans poſſit petere, & reddere debitum? videndus Zacchias *in QQ. Medicolegal. lib.* 7. *tit.* 3. *q.* 3. *num.* 23. & *q.* 4. *num.* 14.

CAPUT L.

De Obligatione Mariti erga Uxorem, ac Uxoris erga Maritum.

1. Quær. Quæ, & quot ſint obligationes reciprocæ inter Maritum, & Uxorem? *Reſp.* Eſſe ſequentes, 1. Ut ſimul cohabitent: quare ſine gravi cauſa non poſſunt diverſam habere habitationem, ut explicant DD. videlicèt, ſi alter conjugum morbo contagioſo laboraret; ſi vagabundus vellet per orbem ire; vel aliquod periculum corpori, aut animæ alteri conjugii ex cohabitatione reſultaret, plenè oſtendit Tamburin. *de Matrimonio lib.* 8. *tract.* 7. *cap.* 1. ubi alios allegat. 2. Ut conjuges ſibi præſtent alimenta; nempè Maritus Uxori ſemper; aliquando etiam Uxor Marito; ſi hic ſit pauper, illa dives. Sed quibus in caſibus maritus non teneatur alere uxorem, tractat Tamburin. *lib.* 5. *in Decal. cap.* 3. §. 3. & §. 4. ubi ille præcipuus, ſi Maritus dotem non habuit, vel ab Uxore fuit conſumpta. 3. Utrique conjuges tenentur filios alere, & educare, ut dictum eſt ſupra. 4. Tenentur conjuges correctionem mutuam inter ſe habere; ſi eorum alter in aliquo peccet, aut deficiat. Hæc autem correctio per exhortationem fieri debet. Aliquando per punitionem, ſed levem; nam gravis punitio per verbera rarò permiſſa eſt Marito in Uxorem. Caſtropal. *de Sponſalib. diſp.* 3. *punct.* 5. §. 3. *num.* 3. Tambur. *de Matrim. lib.* 8. *tract.* 7. *cap.* 1.

cap. 1. §. 3. ubi ſervandam ait conſuetudinem regionis. Et 5. tenentur conjuges reddere adinvicem debitum Matrimonialem ad procreandam prolem, de quo latè Tamb. *in Decal. lib.* 7. *cap.* 3. §. 5.

2. *Quær.* An Maritus, & Uxor poſſint adinvicem ſibi donationes facere? *Reſp.* Negativè; quod ſi de facto ſibi donent, donatio eſt invalida, ſic Jure Civili ſtatuente. Cæterùm ſunt aliqui caſus, in quibus quando agitur de parvo præjudicio conjugis donantis, valet donatio, quos cumulat idem Tambur. *dict. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 7. *cap.* 2. §. 1. ubi alios Moraliſtas allegat.

3. *Quær.* Quid ſit Sponſalitia largitas? & an ſit licita? *Reſp.* Eſſe donationem, quam ſibi faciunt Sponſi ante celebrationem Matrimonii de rebus pretioſis, & ſibi charis; quæ quidem donatio eſt licita, & valida; quamvis ſuccedente morte Sponſi donantis ante celebrationem Matrimonii, donatarius aliquando dimidium rei donatæ debeat reſtituere, aliquando nihil, & aliquando totum; ut videri poteſt apud Sanchez *de Matrim. lib.* 6. *diſp.* 18. *&* *diſp.* 19. & apud Tamburin. *dict. lib.* 8. *de Matrim. tractat.* 7. *cap.* 2. §. 2.

4. *Quær.* Moriente Uxore, ubi ſit ſepelienda? *Reſp.* In ſepulchro Mariti. Thomat. *deciſ.* 257. *part.* 2.

CAPUT LI.

De Obligatione Fratrum, ac Sororum.

1. QUær. Quæ obligatio vigeat inter Fratres, ac Sorores? *Reſp.* 1. Ut Frater dives teneatur alere Fratres, vel Sorores pauperes. Tambur. *dict. lib.* 5. *in Decal. cap.* 4. §. 4. ubi id procedere affirmat tàm inter Fratres, & Sorores ex eodem Patre, quàm ex eadem Matre, nempè uterinos. 2. Ut Sorores, ſi non fuerint dotatæ per Patrem, dotentur à Fratre. Molina *de Juſt. & Jure tom.* 3. *diſputat.* 224. Surdus *de Alimentis tit.* 1. *q.* 25. *num.* 9. ubi plurimos DD. cumulat Caniſtas, & Juriſtas. Cum quibus concordat Peregrin. *vol.* 2. *conſ.* 106. *num.* 11. 3. Quod Fratri decedenti ab inteſtato ſuccedant tàm alii Fratres, quàm Sorores. §. *Si igitur defunctus il* 2. *Auth. de Hæred. ab inteſt. venien.* Rota *par.* 19. *Rec. deciſ.* 38. *num.* 1. 4. Quod Frater tenetur corrigere Sororem, ſi in aliquo defectu vivat; & eam etiam leviter verberare. Reginald. *lib.* 20. *num.* 51. Tambur. *dict. lib.* 5. *in Dec. cap.* 4. §. 4. *num.* 4. Porrò ſi Fratres, aut Sorores adinvicem contumeliis, ſeu injuriis afficiantur, circumſtantia fraternitatis eorum eſt in confeſſione explicanda; ut ſcripſi in meis Deciſionibus *de Pœnitentia deciſ.* 27. *num.* 7.

CAPUT LII.

Quam Obligationem habeant famuli erga Dominos; & Domini erga illos?

1. QUær. Quæ ſit differentia inter famulos noſtri temporis, & ſervos antiquos? *Reſp.* Quod famuli noſtri temporis ſunt liberi homines, capaces omnium jurium, & actionum civilium, qui operas ſuas aliorum ſervitio ad tempus promittunt. Servi verò antiqui erant expertes cujuſcunque juris, tanquam ſub omnimoda poteſtate Dominorum; qui in eos habebant jus vitæ, & necis. *l.* 1. *ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni juris.* Et ideò quadrupedibus comparabantur. *l.* 2. *ff. Ad leg. Aquil.*

2. *Quær.* A quanto tempore deſierint eſſe ſervi prædicti apud Chriſtianos? *Reſp.* A quingentis annis citra; nam legitur in libro Privilegiorum Reverendiſſimi Capituli Paduani pag. 41. quod Anno 1195. Henricus Canonicus Patavinus ſic diſpoſuit in ſuo teſtamento: *Balduinum ſervum ſuum liberum dimiſit cum omni peculio ſuo; & eum ab omni vinculo ſervitutis abſolvit; & jus Patronatus ei remiſit.* Ergo ſervitus hominum, quæ erat apud Romanos Gentiles, duravit Patavii apud Chriſtianos uſque ad annum milleſimum ducenteſimum. Idem

decent

docent DD. apud Coton. *lib.* 5. *controv.* 5. *num.* 57.

3. *Quær.* Quid debeant famuli præſtare Dominis ſuis? *Reſp.* Tria: Amorem, Reverentiam, & Obedientiam in his, quæ peccatum non ſunt. Coton. *in Controverſ. Illuſtr. lib.* 5. *Controverſ.* 5. *cap.* 4. *num.* 68.

4. *Quær.* An famuli inito pacto per quinquennium de gratis ſerviendo pro arte aliqua diſcenda, peccent, ſi ea didicita, diſcedant ante quinquennium? *Reſp.* Si diſcedant ob nimiam aſperitatem Domini, nihil peccare. Si nullum, aut parvum damnum reſultet Domino ſe benè gerenti, peccare venialiter. Si grave damnum Domino inferrent, peccare mortaliter. Valer. *Verb. Locatio diff.* 4. Coton. *d. lib.* 5. *Contr.* 5. *num.* 69.

5. *Quær.* An famulus, qui convenit cum Domino ſervire exiguo ſtipendio, poſſit ſibi compenſare? *Reſp.* Negativè; & contraria opinio eſt una ex damnatis ab Innocentio Papa XI. *die Jovis* 2. *Menſis Martii* 1679. ut legitur inter ipſas *num.* 37. ubi ſic: *Famuli, & Famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.* Videatur Cardenas *in Criſi Theol. Diſer.* 23. *num.* 37.

6. *Quær.* An ſaltem poſſint ſibi compenſare, ſi ſervitia extraordinaria faciant? *Reſp.* Negativè, quia non cauſant debitum juſtitiæ in Domino, ſed voluntariæ gratitudinis. Diana *par.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 16. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 176.

7. *Quær.* An famulus teneatur præferre vitam Domini vitæ propriæ? *Reſp.* Negativè, niſi vita Domini eſſet neceſſaria Eccleſiæ, vel Reipublicæ; vel niſi famulus eſſet ſtipendiatus ad hunc effectum, ut Dominum tueretur ab invaſoribus. Coton. *d. lib.* 5. *Controv.* 5. *num.* 42.

8. *Quær.* An famuli teneantur cuſtodire res familiares Dominorum ſuorum, itaut ſi quis eas ſurripiat, ipſi ſint obligati ad ſolutionem? *Reſp.* Si res illas habeant in cuſtodiam, & ſurripiantur ob eorum negligentiam, tenentur ad reſtitutionem. Coton. *d. Controv.* 5. *num.* 44. Si verò non habeant res in cuſtodia, aliqui dicunt non teneri niſi ex charitate impedire furta; ſed verius eſt, teneri ex juſtitia ratione famulatus. Card. de Lugo *de Juſtit. diſp.* 19. *num.* 105. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *reſ.* 6. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 8. *tract.* 7. *reſ.* 33.

8. *Quær.* An peccent famuli laborantes in diebus feſtis, ut obediant ſuis Dominis? *Reſp.* Peccare, ſi abſque gravi detrimento poſſint reſiſtere Dominis, vel eos deſerere. Secùs ſi grave detrimentum ſentirent, forſan quia alium non reperirent pro ſervitute præſtanda. Sanchez *in Conſil. Moralib. tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 18. *n.* 16. S. Antonin. *in Summa* 2. *par. tit.* 9. *cap.* 7. §. *ultimo*.

10. *Quær.* An peccent famuli comitantes herum euntem ad meretricandum, vel deferentes munera, aut litteras meretrici? *Reſp.* Olim DD. docuiſſe, non peccare, maximè ſi id facerent ad evitandum grave damnum, & obirent tantùm materialiter miniſterium illud. Bonacina *de Matrim. quæſt.* 4. *punct.* 14. *num.* 6. Secùs ſi cooperarentur aliquo modo adjuvando herum in ingreſſu domus; vel hortando meretricem ad conſentiendum; qui enim hæc faciunt, non excuſantur à peccato. At nunc hæc opinio eſt una ex damnatis ab Innocentio Papa XI. *dict. die* 2. *Martii* 1679. ubi *num.* 51. ſic ait: *Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam Virginem; & multoties eidem ſubſervit, deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter; ſi id faciat metu notabilis detrimenti; puta ne à Domino malè tractetur; ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.* Igitur hæ omnes actiones ſunt peccata mortalia, quia ſunt immediatè cooperativæ offenſæ Dei, quam Herus vult committere; cui famulus non debet opem ſuam contribuere; prout docent DD. quos citat ipſe Bonacin. *dict. punct.* 14. *num.* 6. *in fine*; & Cardenas *in Criſi Diſert.* 31.

11. *Quær.* Quænam ſit obligatio Dominorum erga ſuos famulos? *Reſp.* Duas

eſſe; unam, procurare, ut vivant cum Dei timore. Alteram, ut eis debita alimenta, ac ſalarium miniſtrent. Coton. *d. lib.* 5. *Controv.* 5. *num.* 74.

12. *Quær*. Quid agendum Dominis, ſi famuli ſint nequam, ſeu vitioſi? *Reſp*. Debent eos corrigere; & ita agere, ut ſe emendent. Quod ſi contumaces ſint; tenentur, eos à ſuo ſervitio expellere. Azor. *par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 39. *quæſ.* 9. Coton. *dict. lib.* 5. *Controv.* 5. *num.* 80.

13. *Quær*. Utrùm Dominus expellens ſervum domo nondum completo tempore conſtituto, teneatur ei ſolvere integrum ſalarium? *Reſp.* Affirmativè; niſi expulſus eſſet ob ſuam culpam. Bonacin. *de Contract. diſp.* 3. *q.* 7. *punct.* 4. *num.* 11. ubi DD.

14. *Quær*. An famulus diſcedens à ſervitio Domini ante conſtitutum tempus perdat totam mercedem? *Reſp*. Aſſerere Azorium, negare Bonacinam ſupracitatum; qui vult, dandam eſſe mercedem famulo ad ratam temporis, quo ſervivit: niſi magnum damnum reſultaret Domino ex illo diſceſſu; tunc enim poſſet ſibi retinere ſalarium titulo compenſationis.

15. *Quær*. An famulo ægrotanti debeat Dominus ſolvere ſalarium? *Reſp*. Eſſe famoſam quæſtionem apud Juriſtas, & Theologos; circa quam tres ſunt opiniones. Una, quod debeatur ſalarium. Ita Salicetus, & Speculator apud Petr. Navar. *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 213. & apud Azor. 2. *par. lib.* 2. *cap.* 39. Alia, quod non debeatur ſalarium, ſed alimenta tantùm. Ita Sylv. & Angel. *Verb. Famulus*. Tertia quod ſtandum ſit conſuetudini, vel conventioni. Bonac. *de Contract. lib. d. diſp.* 3. *q.* 7. *punct.* 4. *n.* 13. & Reginald. *lib.* 25. *num.* 517. Et hæc videtur in praxi tenenda. Coton. *dict. lib.* 5. *Controv.* 5. *num.* 77.

16. *Quær*. An famulo ægrotante Dominus teneatur ei ſubminiſtrare medicinas ære proprio? *Reſp*. Negativè; niſi ex charitate; quod ſi famulus non habeat ad eas ſibi emendas, ire debet ad Hoſpitale. Coton. *ibid. num.* 76. & Bonacina *d. punct.* 4. *num.* 13.

17. *Quær*. An Dominus loco pecuniæ conventæ, poſſit ſatisfacere famulo aliis rebus? *Reſp*. Negativè, niſi liberè conſentiant, & nullum detrimentum patiatur in pretio rerum; quas ſi minoris vendere cogeretur, Dominus eſſet obligatus ad reſtitutionem damni; quod utinam adverterent Mercatores, qui operariis ſuis pro mercede non dant debitam pecuniam; ſed pannum, vel calceos eo pretio, quod ipſi operarii habere non valent, dum vendunt minoris res illas. Bonac. *dict. diſp.* 3. *de Contract. quæſt.* 7. *punct.* 4. *n.* 15. Hinc ex Dei punitione hi Mercatores frequenter evadunt falliti, & reducuntur ad inopiam.

18. *Quær*. An famulo conducto ad ſerviendum Collegio certa mercede, hæc ſit ei augenda, ſi numerus Collegialium augeatur? *Reſp*. Negativè; niſi exceſſivum eſſet augmentum; vel niſi merces data fuiſſet, habito reſpectu ad perſonas ſingulares. Bonacina *d. punct.* 4. *num.* 16.

CAPUT LIII.

De Obligationibus Diſcipulorum erga Magiſtros; & horum erga illos.

1. QUær. Quæ, & quot ſint præſtanda per diſcipulos Magiſtris? *Reſp*. Tria, ſcilicet Reverentia, Obedientia, & Stipendium. Moſcon. *de Majeſt. Militan. Eccl. lib.* 2. *cap.* 6. *prope fin.* Surdus *de Alim. tit. quæſt.* 73.

2. *Quær*. In quo conſiſtat Reverentia? *Reſp*. In hoc conſiſtere, ut diſcipuli debitum honorem præſtent Magiſtris, quos tanquam Patres debent venerari. *Gloſſ. in l. Liberto ff. de Obſequiis &c. l.* 1. *& ibi Gloſſ. C. de Excuſat. Artif. lib.* 10. ubi diſcipulus appellatur filius. Ideò diſcipuli non poſſunt in jus vocare Magiſtros ſine venia. Surdus *d. tit.* 1. *quæſt.* 53. *num.* 8.

3. *Quær*. Qualem obedientiam debeant diſcipuli præſtare Magiſtris? *Reſp*. Eam, quæ decet bonos filios, & convenit eorum ſtudio. Idcircò ſi ſint contumaces, poſſunt à Magiſtris coerceri, & verberari. *cap.* 1. 23. *quæſt.* 5. moderatè tamen,

tamen, & cum diſcretione. S. Antonin. 3. *par. tit.* 5. *cap.* 2.

4. *Quær.* An Magiſter ſit excommunicatus, ſi diſcipulum Clericum corrigendo verberet, aut percutiat? *Reſp.* Negativè *cap.* 1. & *cap. Ex tenore* 10. *ubi Gloſs. de Sent. Excommunic.* Qui textus intelligendi ſunt; etiamſi diſcipulus Clericus habeat Ordines ſacros. Diana *par.* 9. *tract.* 4. *reſol.* 1. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 5. *tract.* 2. *reſolut.* 15. Fagnan. *in c. Cum voluntate n.* 32. & 33. *de Sent. Excommun.*

5. *Quær.* An Magiſter percutiendo graviter diſcipulum, itaut ſequatur mutilatio membri, aut mors ex percuſſione, fiat irregularis? *Reſp.* Affirmativè *cap. Preſbyterum*, & *cap. Ad audientiam*, *de Homicid.* Bonac. *de Irregularit. diſput.* 7. *quæſt.* 4. *punct.* 7. *num.* 14.

6. *Quær.* Quæ dicatur gravis percuſſio ad cognoſcendum, an Magiſter factus ſit Irregularis, diſcipulum percutiendo? *Reſp.* Eam pendere à Judicis arbitrio; qui conſiderare debet inſtrumentum, quo uſus eſt Magiſter in corrigendo diſcipulum; nec non partem corporis, in qua illum percuſſit: nam ſi cum baculo, & in capite percuſſiſſet, foret irregularis; ſecùs ſi dediſſet palmatam, vel in humeris, vel cum molli cingulo. Fagnan. *in cap. Audientiam*, *à n.* 12. & *ſeqq. de Homicidio.*

7. *Quær.* An peccet diſcipulus doctorandus, qui clàm legit argumenta ſibi à Doctore facienda in Doctoratu? *Reſp.* Affirmativè; & dicitur peccatum violati ſecreti; quia contra mentem Doctoris legit illa argumenta, quæ ſub ſecreto apud ſe retinebat. Item peccatum mendacii, dum ſimulat ſolutiones argumentorum eſſe in ſe improviſas, & extemporaneas. Item peccatum Vanægloriæ, volens videri excellens pluſquàm ſit in reſpondendo dictis argumentis. Baldell. *in Theol. Moral. tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 11. *num.* 12.

8. *Quær.* Stipendii cauſa, quam obligationem habeant diſcipuli ergà Magiſtrum? *Reſp.* Quod ſolvant ei debitam mercedem pro ſuo labore, ut poſſit ſe alere: *l.* 2. §. *fin. ff. de Orig. Jur.* Item ei donaria convenientia mittere. *l. Aquilius Regulus. ff. de Donat. l. Cum plures*; §. *Cum tutor*, *ff. de Adminiſtr. Tutor.* Surdus *de Aliment. dict. tit.* 1. *quæſt.* 53. Quæ procedunt, ſi Magiſter non ſit à Civitate, vel à Principe ſtipendiatus; tunc enim debet eſſe contentus ſuo ſtipendio; & nihil aliud exigere, præcipuè à Scholaribus egenis, aliàs committit injuſtitiam, & Simoniam. Hoſtien. *in cap. Quia nonnulli*, *de Magiſtr. Archidiac. in cap. de quibuſdam*, *diſt.* 37. Moſconius *dict. lib.* 2. *cap.* 6. *pag* 758.

9. *Quær.* Quas obligationes habeant Magiſtri erga diſcipulos? *Reſp.* 1. Ut dent ei bonum exemplum circa probitatem vitæ, & morum honeſtatem. 2. Ut eis proponant bonos libros; & non permittant, eos legere pravos Authores. 3. Ut ſint diligentes, & ſolliciti, itaut non ſinant diſcipulos terere tempus. 4. Ut doceant eos illa, quæ poſſunt capere, & non obruant nimiis lectionibus debile ingenium Studentium; ſed ſe conforment eorum capacitati. *cap. Oportet*, 8. *quæſt.* 1. Quod utinam attenderent, qui ex officio Scholas ducunt, neque diſcernunt inter ingenioſos, & rudes diſcipulos; quos ego cum pluries examinaverim pro ſuſceptione ordinum, reperi plures annos conſumpſiſſe in Studio Philoſophiæ, ac Theologiæ inutiliter, quia non erant capaces ob ingenii obſcuritatem, & linguæ latinæ defectum; unde à culpa gravi excuſari non poterant Scholarum Præfecti, & Præfectorum Superiores. Moſcon. *dict. lib.* 2. *par.* 1. *cap.* 6. *ad* §. *Modus docendi.* Reginald. *in Praxi lib.* 2. *ſub num.* 38. §. 10. & §. 11. ubi de his obligationibus.

CAPUT LIV.

De Obligatione Diœceſanorum erga Prælatos: atque Prælatorum erga Diœceſanos ſuos.

1. QUær. Quæ, & quot Diœceſani debeant Epiſcopis, ſeu Prælatis ſuis exhibere? *Reſp.* Tria, Reverentiam, Obedientiam, & Dile-

ctionis affectum. Alberic. *in Dictionar. Verb. Reverentia*, *ult.*

2. *Quær.* In quo conſiſtat Reverentia? *Reſp.* In quatuor. Primò, In priorem, digniorem, & ſublimiorem locum ipſi Prælato concedendo, tam ambulando, quàm ſedendo. *cap. Non oportet*, & *cap. Epiſcopus il* 2. *diſt.* 95. Secundò, In ejus officio non uſurpando. *cap. Presbyt. ead. diſt.* 95. Tertiò Prælatum temerariè non arguendo, vel judicando. *cap. Nolite*. 21. *diſt.* Et Quartò Prælati defectus non revelando, ſed potiùs cooperiendo. *cap. In ſcripturis*, 96. *diſt.* Hinc Cicero in *Rhetor.* ait: *Reverentia eſt virtus, aliqua prælatione ſublimitatis, debitæ honorificationis cultum exhibens*. Et eſt virtus, quæ ſpectat, & reducitur ad juſtitiam, ut docet Emin. Card. de Lauræa *in* 3. *ſent. tom.* 2. *de Virtutibus in genere diſp.* 25. *num.* 65. Hinc Reverentia, & Obedientia debitæ Epiſcopis appellantur eorum Juſtitiæ. *cap. ult. de Confirm. utili*, *vel inut. in fine*.

3. *Quær.* In quo conſiſtat obedientia debita Epiſcopis, ac propriis Prælatis? *Reſp.* In exequendis eorum præceptis, & hæc executio eſt de intrinſeca ratione Superioritatis. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 104. *art.* 1. & in hac virtute conſiſtit vis, & nervus Eccleſiaſticæ poteſtatis. Barboſ. *de Offic. & Pot. Epiſc. alleg.* 128. *num.* 5. Hinc extra controverſiam eſt, Epiſcopos poſſe condere leges, ſtatuta, & conſtitutiones pro regimine ſuæ Diœceſis; ut notant omnes tàm Canoniſtæ, quàm Theologi, quos cumulat Baldell. *tom.* 1. *Theol. Mor. lib.* 5. *diſp.* 5. *num.* 13. & tenuit Rota *par.* 2. *rec. deciſ.* 757.

4. *Quær.* An Epiſcopus in condendis Legibus teneatur adhibere conſilium, & conſenſum Canonicorum? *Reſp.* In Legibus particularibus extra Synodum ad nihil teneri. In Synodo, adhibendum ei eſſe conſilium Capituli, non autem expectandum conſenſum, niſi in certis caſibus in Jure expreſſis. Baldell. *dict. lib.* 5. *diſp.* 5. *num.* 18. Squillant. *de Obligat. & Privileg. Epiſc. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 9.

5. *Quær.* Quæ ſit differentia inter Leges Epiſcopi factas extra Synodum, & illas, quas in Synodo facit? *Reſp.* Quod hæ ſunt perpetuæ, & durant etiam mortuo Epiſcopo; illæ verò expirant cum morte Epiſcopi. Barboſ. *alleg.* 93. *num.* 23. Sperellus *deciſ.* 14. *num.* 21.

6. *Quær.* An ſubditi, & Diœceſani poſſint ſe ſubtrahere ab obedientia Epiſcoporum, ſeu Prælatorum ſaltem per præſcriptionem immemorabilem? *Reſp.* Cum diſtinctione; per præſcriptionem translativam, quæ transtulit eoſdem Diœceſanos ſub juriſdictione alterius Prælati, vel immediata juriſdictione Romani Pontificis, poſſunt. At per præſcriptionem extinctivam totius Superioritatis, & omnimodæ libertatis, non poſſunt; aliàs enim eſſent acephali, ideſt membra ſine capite. Barboſ. *allegat.* 128. *num.* 14. & 15. Bordon. in Opere Poſthumo *in tit. de Legatis cap.* 16. *num.* 25.

7. *Quær.* In quo conſiſtant Dilectionis affectum, ad quem Diœceſani tenentur erga Prælatum? *Reſp.* In tribus. Primò in complacentia bonitatis, & ſanctitatis, qua eum vident ornatum. Emin. Card. de Lauræa *in* 3. *ſent. tom.* 4. *de Charitate diſp.* 10. *num.* 85. Secundò in veneratione ejus tanquàm Paſtoris, & Patris Spiritualis. *cap. Eſto*, 95. *diſt.* Pater enim eſt cæteris magis diligendus, & in dilectione præferendus etiam filiis. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 26. *art.* 9. Emin. Card. de Lauræa *dict. diſp.* 10. *num.* 93. Tertiò in ſolvendo eidem Prælato charitativum ſubſidium: *cap. Conquerente*, *de Offic. Ordinar. cap. Cum Apoſtolus*, §. 1. *de Cenſib.* Barboſ. *alleg.* 87. ubi ponit cauſas, ob quas Prælatus poteſt exigere charitativum ſubſidium, quæ omnes concernunt ejus indigentiam ob extraordinarias expenſas; & *num.* 49. notat ſolutionem prædictam ab Eccleſiaſticis tantùm, non autem à laicis eſſe faciendam, ex Bellancin. *de Charitat. Subſid. num.* 26. & Azorio *par.* 2. *lib.* 9. *c.* 14. *quæſt.* 6.

8. *Quær.* Quæ, & quot teneantur præſtare Epiſcopi, ac Prælati erga Diœceſanos ſuos? *Reſp.* Tot, & talia, quæ ſi homines maturè conſiderarent, rarò Prælaturas acciperent. Præcipua ſunt hæc. Primò Prælatus debet diligere quemlibet, etſi minimum de ſua Diœceſi, tanquam

quam ovem gregis Dominici, quem Redemptor *acquiſivit Sanguine ſuo*. *Act.* 20. Secundò debet in ſeipſo habere eximiam Sanctitatem, & fulgere omnibus virtutibus, de quibus Apoſtolus ſcribit in *Epiſt. ad Tim. cap.* 3. *& ad Tit. cap.* 1. quæ ponuntur in officio Confeſſoris Pontificis *Noct.* 1. & eas explicant Barboſ. *de Epiſc. par.* 1. *tit.* 2. *per Gloſs.* 17. & Pax Jordan. *tom.* 1. *lib.* 1. *per titul.* 21. quas Prælatos legere oporteret ſemel ſaltem in anno, ut ab omni defectu ſe cuſtodirent; eſt enim tremenda, & timenda Theologorum aſſertio, quod *Prælatorum malum exemplum etiam in levitate materiæ, ex qua inferioribus poteſt venire ſpiritualis ruina, eſt culpa mortalis*. Ita Emin. Card. de Lauræa *in* 3. *ſent. tom.* 4. *diſput.* 14. *num.* 416. *& ſeqq.* & præcipuè *num.* 422. *in fine*. Ratio horum omnium eſt; quia Prælatus debet eſſe in ſtatu perfectionis adeptæ, ideſt ardentiſſima charitate Dei, & Proximi præditus. Squillant. *de Oblig. Epiſc. par.* 1. *c.* 4. Tertiò tenentur Prælati corripere peccantes ſubditos, ut eruditè probat idem Emin. Card. de Lauræa *ibid. diſp.* 12. *num.* 84. *& ſeqq.* & ad hunc effectum tenentur ex officio explorare ſubditorum crimina ad medelam, ut firmat ipſe Eminent. Card. de Lauræa *eadem diſp.* 12. *n.* 167. & Squillant. *dict. par.* 1. *cap.* 21. Quartò idcircò obligati ſunt Prælati reſidere in Diœceſi, eam viſitare, & jugiter Verbum Dei prædicare. Concil. Trid. *ſeſs.* 6. *de Ref. cap.* 1. *& ſeſſ.* 24. *de Ref. cap.* 3. *& cap.* 4. Squillant. *dict. par.* 1. *cap.* 2. *cap.* 3. *& cap.* 7. ubi advertit, eſſe ſecuriorem ſententiam, Epiſcopos prædicare debere per ſeipſos; & non ſufficere, ſi per alios prædicent; ſiquidem in eorum conſecratione ipſis dicitur: *Accipe Evangelium, vade, & prædica populo tibi commiſſo.* Quintò Prælati obligati ſunt eleemoſynas facere de Reditibus Eccleſiaſticis, quos habent. *cap. Quatuor*, 12. *quæſt.* 2. itaut ſibi ipſis retinere non poſſint, niſi neceſſaria ad ſuſtentationem propriæ familiæ. Punctum difficile; ex quo difficilis videtur ſalus æterna Prælatorum; ſi vera, prout veriſſima ſunt, quæ ſcribit S. Bernardus *lib.* 3. *de Conſid. ad Eugen. & in Epiſtola* 2. *ad Fulconem*, videlicet: *Quidquid præter neceſſarium victum, & veſtitum de Altari retines, tuum non eſt; rapina eſt; ſacrilegium eſt; & quod uni dico, omnibus dico*. Concordant omnes Sancti Patres, quos refert Squillant. *dict. par.* 1. *cap.* 7. ubi *num.* 21. notat, quòd Epiſcopus ex officio tenetur inquirere pauperes, ut eis eleemoſynas eroget. Et de hac urgentiſſima obligatione egi de Pœnitentia *deciſ.* 10. *à num.* 5. *& ſeqq.* quam legiſſe omnes Eccleſiaſticos juvabit. Sextò Prælati tenentur, beneficia Eccleſiaſtica dignioribus Clericis conferre. *cap. Licet*. *Verſ. Qui præſtantior*, 8. *quæſt.* 1. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Ref. cap.* 1. *& cap.* 18. Sed & hic eſt ſcopulus, in quem impingunt Epiſcopi, & de eorum ſalute æterna valdè contremiſco; quia neminem hucuſque vidi his temporibus conſtantem in hac obligatione; quamvis omnes Canoniſtæ, & Theologi aſſerant, eos peccare mortaliter; & plurimi doceant, teneri ad reſtitutionem. Squillant. *dict. par.* 1. *c.* 15. per totum. Caveant Prælati ab inſtantiis parentum, & amicorum; hi enim frequenter eos adigunt dare beneficia non ſolùm minùs dignis, ſed etiam indignis. Et quid erit de animabus Prælatorum? Septimò adſtricti ſunt Prælati ad invigilandum, & curandum, ut omnes Parochi ſint ſolliciti in cura animarum; & in Diœceſi tot, & tales ſint Sacerdotes, qui ſufficiant pro Confeſſionibus populorum excipiendis, Sacramentis adminiſtrandis, & pueris, ac rudibus in doctrina Chriſtiana erudiendis; ipſe enim Epiſcopus eſt primus Parochus totius Diœceſis. *cap. Quæcunque*, 10. *quæſt.* 1. *c. Præcipimus*, 12. *quæſt.* 1. S. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 5. Squillant. *dict. par.* 1. *cap.* 20. Octavò obligati ſunt Prælati idoneos miniſtros ſibi eligere pro his, quæ ad forum externum ſpectant; videlicet Vicarios, Fiſcales, Judices, ac Notarios; omnia enim; quæ hi malè gerunt vel per imperitiam, vel per deſidiam, vel per malitiam, remanent ſuper conſcientia Prælati; qui reus eſt omnium coram Deo. Cajetan. *in Summa*. *Verb. Epiſcoporum peccata*. Emin. Card. Toletus *lib.* 5. *cap.* 4. Genuenſ. *in Manuali Epiſc. cap.* 41. Squillant.

lant. *dict. par.* 1. *cap.* 24. Ex quibus diſcere poſſunt Epiſcopi, quæ, & quanta teneantur facere, ut diſpendium æternæ ſalutis effugiant: & quàm laborioſus, & pericu-loſus ſit ſtatus Epiſcopalis.

CAPUT LV.

Quam obligationem habeant Parochiani erga Parochos; & hi erga ſuos Parochianos?

1. QUær. In quibus conſiſtat obligatio Parochianorum erga ſuos Parochos? *Reſp.* Præter Reverentiam, Obedientiam, & Dilectionem tanquam filii erga Patres Spirituales, de quibus ſupra, ad tria præcipua eorum obligatio reducitur. Unum eſt, quod in Paſchate recipiant Euchariſtiam à ſuis Parochis. *cap. Omnis utriuſque ſexus, de Pœnitent. & Remiſs.* Barboſa *de Parocho cap.* 20. *num.* 10. Alterum, quod iiſdem Parochis fideliter ſolvant Decimas, ſeu Quarteſia: *cap. Parochianos. cap. A nobis. cap. Nuper, de Decimis.* Tertium, quod in morte recipiant Sacrum Viaticum, & Extremam Unctionem ab iiſdem ſuis Parochis, & ſine illis non ſepeliantur, ſolvantque eis Quartam funeralem. Rota *part.* 2. *recent. deciſ.* 340. *num.* 1. Barboſ. *de Parocho d. cap.* 20. *n.* 31. *cap.* 22. *num.* 2. & *cap.* 25. *num.* 1.

2. *Quær.* Quæ ſint Parochorum obligationes erga ſuos Parochianos? *Reſp.* Ultra bonum exemplum per vitam immaculatam tenentur Parochi: Primò, prædicare verbum Dei, explicare Evangelium, notificare vigilias, dieſque feſtos; ac docere pueros doctrinam Chriſtianam. Secundò, adminiſtrare Sacramenta tàm ſanis petentibus, quàm infirmis, & eis aſſiſtere in articulo mortis. Tertiò, eleemoſynas facere ſuis Populis indigentibus de reditibus beneficii, ſibi ad honeſtam vitæ ſuſtentationem non neceſſariis. Et Quartò, Parochianorum publica peccata corripere; lites concordare; & pro populo orationem jugem, ac ſacrificium diebus Dominicis Deo offerre; de quibus omnibus piè, eruditè, ac doctè agit *P. Paulus Segneri* in aureo Opuſculo *Il Parocho iſtruito*; quem non legiſſe Parochos, magnum erit piaculum; non enim invenient excuſationem, ſi prædictas ſuas obligationes omiſerint, & eos cavere oportet à peccatis omiſſionum, ut oſtendi de Pœnitentia *deciſ.* 21. *num.* 13. quam obſervare juvabit.

CAPUT LVI.

Quæ ſit Obligatio Subditorum erga Reges, & Principes ſuos; & horum erga Subditos?

1. QUær. Quæ ſit Subditorum obligatio erga ſuos Reges, & Principes? *Reſp.* Primò ad Reverentiam, Obedientiam, & Dilectionem, ut ſupra de Prælatis probatum eſt. Secundò ad fidelitatem. Tertiò ad ſolvenda tributa, & datia, ſeù vectigalia. Et quartò ad effundendum ſanguinem, & dandam propriam vitam pro ſalute Patriæ, ac ipſius Principis. Coton. *lib.* 5. *Controv.* 6. *num.* 26. & 27. & *Controv.* 12. *num.* 46. & 47.

2. *Quær.* An Subditi, qui fraudant gabellas, & datia, peccent mortaliter? *Reſp.* Affirmativè ſecundùm magis probabilem opinionem, quam tuetur Farinacc. *de Furtis quæſt.* 173. *num.* 5. ubi DD. cumulat. Et quamvis aliqui requirant, quod gabellæ ſint proportionatæ Principis neceſſitati, & Subditorum facultatibus; his ita reſpondet Seraphin. Maſſin. *de Confiſcatione quæſt.* 21. *num.* 45. Videlicet: *Ego tamen non recederem à Farinaccio volente, fraudantem peccare, & ad reſtitutionem teneri, quoniam ſicut eſt nefas dubitare de Principis authoritate; ita non eſt præſumendum, quod inconſultò, & temerè voluerit gravare Subditos, quorum commodis ipſe aſſiduè invigilat.*

3. *Quær.* Quæ ſit obligatio Regis, aut Principis reſpectu Subditorum? *Reſp.* Tueri fidem, ac Religionem. Populum ab injuriis, tàm Hoſtilibus, quàm Civilibus defendere. Virtutes, ac Litteras fovere. Crimina plectere. Magiſtratus merentibus, & rectè geſturis commendare;

re; ac bonis Conſiliariis uti. Azor. *par.* 2. *lib.* 11. *cap.* 5. & 6. Coton. *d. lib.* 5. *Controv.* 9. *num.* 55. In quibus omnibus ſi Reges deficiant, mortaliter peccant peccato omiſſionis; at de his peccatis tremebat, & expavebat in ſua agonia, & in puncto mortis Philippus III. Rex Hiſpaniarum, ut notant Annales Sacerdotii, & Imperii ab Illuſtriſſimo, ac Reverendiſſimo Epiſcopo Baptalgino nuper publicati *ad Ann.* 1621. *num.* 14. *in fine*.

CAPUT LVII.

De Quinto Præcepto Decalogi.

1. QUær. Quæ prohibeantur in hoc Præcepto? *Reſp.* Duo prohiberi. *Homicidium*, nec non *Odium* erga proximum. Tolet. *lib.* 5. *c.* 11. Azor. *tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 12. & *tom.* 3. *lib.* 2. *cap.* 1. ubi advertit, ex prohibita hominis occiſione venire quamcunque vulnerationem, mutilationem, verberationem, ac percuſſionem: & ſub prohibitione Odii comprehendi quamcunque invidiam, affectum vindictæ, ſimulationes, ſeditiones, & illicita diſſidia; quæ noviſſimè proſequitur Maſtrius *in Theolog. Mor. diſp.* 11. *num.* 102. Et è contra tenemur diligere proximum ſicut noſmetipſos.

2. *Quær.* An ſint aliquæ Propoſitiones damnatæ circa dilectionem Proximi? *Reſp.* Eſſe duas. Unam: *Non tenemur Proximum diligere actu interno, & formali*. Alteram: *Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos*. Ita Innocent. XI. *Propoſ.* 10. & 11.

CAPUT LVIII.

De Homicidio.

1. QUær. Quid ſit Homicidium? *Reſp.* Quod eſt *Injuſta hominis occiſio*. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 6. *n.* 1. Dicitur injuſta occiſio; ut ſciamus, non eſſe homicidia necare homines improbos ex publica authoritate. Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 103. ubi defendit Scotum, quem aliqui Moraliſtæ aſſeruerunt docuiſſe contrarium; & ait, *eos temerè, ac temerariè hunc errorem tanto Doctori impingere*. Dicitur *Hominis* non tàm alterius, quàm ſui ipſius; quia nullus eſt dominus ſuæ vitæ, aut membrorum, & ſic nemo poteſt occidere ſeipſum. Maſtrius *Theol. Mor. diſp.* 3. *num.* 31. & *diſp.* 11. *num.* 104. Eminentiſs. Card. Capiſuch. *in Controverſ. Theolog. ſelectis*, *Controverſ.* 27. §. 9. ubi oſtendit, peccare mortaliter illos, qui accendunt pulverem tormentarium in navi, eligentes ita mori, ne in manus hoſtium perveniant; quamvis contrarium teneat Tambur. *in Decal. lib.* 6. *cap.* 2. §. 2. *num.* 8.

2. *Quær.* An peccet ille, qui ſibi abbreviat vitam, per nimiam inediam, & immoderatis corporis afflictionibus? *Reſp.* Affirmativè, niſi excuſetur ob bonam fidem, & zelum Deo placendi. Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 104. Vide dicta de reſpuentibus Medicos, ac Medicinas ſupra *cap.* 11. *Quæſ.* 7.

3. *Quær.* Quotuplex ſit Homicidium? *Reſp.* Eſſe duplex. *Voluntarium*, & *Caſuale*. Illud dicitur *Voluntarium*, quod eſt per ſe intentum, ſeu procuratum. *Caſuale* verò quod contingit præter intentionem agentis. Azor. *dict. lib.* 2. *de Quinto Præc. Decal. in princ.* Emin. Card. Capiſuch. *d.* §. 9.

4. *Quær.* Quibus modis committi poſſit homicidium? *Reſp.* Sex modis. Facto, conſilio, mandato, defenſione, permiſſione, & auxilio. *Innoc. in cap. Ad audientiam*, *de Homicid.*

5. *Quær.* An aliquando licitum ſit homicidium? *Reſp.* Eſſe licitum in duobus caſibus. Primò, quando malefactores auctoritate publica necantur juxta illud *Exod.* 22. *Maleficos ne patiaris vivere*. Secundò, auctoritate privata, quando quis iniquum invaſorem, & aggreſſorem occidit ob ſuæ vitæ defenſionem, dummodo id fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Azor. *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 1. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 110.

6. *Quær.* Quid ſignificent illa verba, *Cum moderamine inculpatæ tutelæ? Reſp.* Plures plura docere, ut videre eſt apud Azor. *d. lib.* 2. *cap.* 1. *q.* 2. & apud Barboſ.

de Jure

Digitized by Google

de Jure Eccl. Univ. lib. 1. *cap.* 39. *num.* 66. Sed ſtrictè loquendo juxta doctrinam Bordoni *deciſ. Miſcellan.* 81. Moderamen inculpatæ tutelæ tria requirit; *Unum*, quod ſit æqualitas armorum, quia non licet pugione ferire illum, à quo quis impetitur pugnis. *Alterum*, quod repercuſſio fiat incontinenti; ſi enim intercedat aliquod temporis ſpatium, erit vindicta; non neceſſaria defenſio. *Tertium*, quod aggreſſus non poſſit aliter ſalvare ſuam vitam, niſi percutiendo aggreſſorem; ſi enim poteſt ſe cuſtodire in loco tuto, vel abſque honoris jactura fugere, & percutiat aggreſſorem, reus erit homicidii.

7. *Quær.* An licitum ſit cuicunque perſonæ occidere injuſtum aggreſſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ? *Reſp.* Affirmativè; ſivè ſint Laici, ſivè ſint Clerici, ac etiam Monachi. Maſtr. *diſp.* 11. *num.* 110. etiamſi aggreſſus deprehenſus fuiſſet committere rem illicitam. Hinc Uxor, & Amaſius deprehenſi à Marito in adulterio; ne occidantur à Marito eos aggredientes cum armis, niſi aliàs tueri ſe valeant, poſſunt Maritum aggreſſorem occidere. Tamburin. *in Decal. lib.* 6. *cap.* 1. §. 4. *num.* 3. Azor. *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 8. & ibi Sotus, & Navar. maximè attenta opinione damnata, (quod poſſit Maritus occidere Uxorem in adulterio deprehenſam) *à Sacr. Congreg.* 1665. *die* 24. *Septembr.* de qua Maſtrius *d. diſp.* 11. *n.* 109. ubi ſubdit, quod ab aggreſſis poſſunt occidi injuſti aggreſſores, quamvis hi ſint conditionis excellentioris, vel ſuperioris; quod etiam docet Azor. *dict. cap.* 1. *q.* 6. & 7.

8. *Quær.* An liceat prævenire, & præveniendo occidere illum, à quo quis eſt occidendus? *Reſp.* Duas eſſe opiniones, quas refert Tambur. *in Decal. lib.* 6. *cap.* 1. §. 1. *num.* 15. & Azor. *d. lib.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 12. ubi affirmativam tenent, quando quis aliter vitam propriam defendere non poteſt ab aggreſſore, armis contra ſe irruente. Dixi *Armis*, quia ſi quis impeteretur falſis accuſationibus, aut injuſto proceſſu, non eſſet licitum occidere falſos teſtes, vel judicem iniquum, juxta contrariam opinionem damnatam *à Sacr. Congregat. dict. anno* 1665. Maſtr. *diſp.* 11. *num.* 110.

9. *Quær.* An licitum ſit occidere furem ſurripientem bona mea? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones, quas Azor. *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 19. concordat ſub hac diſtinctione: ſi bona ſunt neceſſaria pro tua vita, & illa aliàs conſervare, vel recuperare non potes, licet furem occidere. At ſi bona non ſint magni valoris, nec tibi penitùs neceſſaria ad vitam, vel ſpes eſt, illa recuperandi, non licet ſurripientem occidere; quia ordo charitatis requirit, ut vita proximi præferatur bonis temporalibus propriis. Et ita docet etiam Fagnanus *in cap. Suſcepimus, num.* 13. *de Homicid.* & Genuenſis *in Pract. Eccl. q.* 660.

10. *Quær.* An aggreſſus, qui poteſt fugere, ſed timet incurrere infamiam ob fugam, poſſit injuſtum aggreſſorem occidere? *Reſp.* Id licitum eſſe viris nobilibus; ſecùs autem plebeis, aut Clericis, vel Religioſis. Azor. *d. lib.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 14. & Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 111.

11. *Quær.* An puella ad tuendam ſuam corporis integritatem poſſit impudicum invaſorem occidere? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſe defendere alio modo non poſſit. Sylveſt. *Verb. Homicidium* 1. *quæſt.* 5. Azor. *d. cap.* 1. *quæſt.* 18.

12. *Quær.* An etiam puella poſſit occidere ſe ipſam, ne ab aliquo violetur? *Reſp.* Negativè, quia non eſt violatio, ubi non eſt conſenſus, ſicut ait S. Lucia ad Tyrannum. Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 115.

13. *Quær.* An liceat Viro nobili acceptare duellum, ne vilis habeatur cum dedecore, & amiſſione honoris? *Reſp.* Moraliſtas ſolitos fuiſſe affirmare; ſed ab eis eſt cavendum; cum *à Sacr. Cong. d. anno* 1665. damnata ſit hæc propoſitio: *Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat*. Et jure quidem, nam omnis pugna privata, expoſita periculo cædis proximi, eſt illicita, & graviſſimis Conſtitutionibus Summorum Pontificum prohibita; nec deſunt remedia conſervandi honorem in ſimilibus provocationibus, de quibus idem Maſtrius *in Theol.*

Mor.

Mor. diſp. 10. *num.* 113. *& diſp.* 11. pariter *num.* 113. ubi ſubdit, licitum eſſe acceptare duellum, quando ob recuſationem quis eſſet ſtatim ab inimico ſuo armato confodiendus, cum ipſe non haberet arma ad ſe defendendum; vel ſi in bello juſto ad terminandum bellum hinc inde Principes bellantes conveniant, ut per duellum terminetur diſcordia; & hoc ob commune bonum, & ad parcendum cædi majoris numeri militum. His addit Tambur. *lib. 6. in Decalog. cap.* 1. §. 3. *num.* 8. ſi quis non acceptans duellum, perderet plura bona pretioſa, vel officium, aut dignitatem tanquam vilis, & ignavus; quod probabile dicit Diana *par.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 99. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 5. *tract.* 1. *reſol.* 55. Sed, poſt damnatam opinionem ſupradictam, non videtur eis aſſentiendum.

14. *Quær.* An licitum ſit, fugientem inſequi ad recuperandum honorem propter acceptam ab eo alapam, illumque vulnerare, & repercutere? *Reſp.* Alii negant, quia eſt ſpecies vindictæ proſequi fugientem. Alii affirmant, ſi alapa percuſſus ſtatim, & incontinenti inſequatur fugientem, ad recuperandum honorem, quem ſibi ipſo actu aufert fugiendo. Secùs ſi ex intervallo, & interpoſita mora, tunc enim eſt vindictam facere. Maſtrius, & apud eum DD. *d. diſp.* 11. *num.* 114.

15. *Quær.* An licitè parentes filios ſuos caſtrare faciant, ut voce, & cantu Eccleſiæ ſerviant? *Reſp.* Plures aſſerere, inter quos Tamburin. *par.* 2. *in Decal. lib.* 6. §. 1. plures autem negare, inter quos Caramuelem *in Theol. Fund. à num.* 1603. *& pluribus ſeqq.* ubi mordicùs defendit opinionem negativam; ſed Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 116. potiùs adhæret affirmativè; *quam (*inquit*) probabiliorem reddit quotidiana praxis, præſertim in Romana Curia, ubi hujuſmodi Eunuchi permittuntur in ſervitium Muſices, & Eccleſiarum.*

16. *Quær.* An dimiſſus è carcere data fide, vel præſtito Juramento de redeundo ad carcerem, teneatur redire, ſi certò ſciat, ſe eſſe damnandum ad mortem? *Reſp.* Aſſerere Cajetan. 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 7. *ad* 4. Negare *Gloſſam in Clem. Paſtoralis, de ſentent. & re judic.* quam ſequuntur Canoniſtæ omnes. Alii diſtinguunt, ſi talis dimiſſus eſt innocens, non tenetur redire; ſecùs autem ſi ſit reus, & juridicè contra eum judex procedat. Azor. *d. p.* 3. *lib.* 2. *cap.* 3. *quæſt.* 8.

17. *Quær.* An Carthuſianus, iter agens, ſi ad edendum non reperiat, niſi carnem, poſſit illam comedere; vel teneatur ob famem mortem ſubire? *Reſp.* In eo caſu, teneri carnem edere; ejus enim regula obligat abſtinere ab eſu carnium, ubi alia ſunt alimenta. Azor. *dict. cap.* 3. *q.* 14.

18. *Quær.* Tempore naufragii ſi duo ſint in navicula; & niſi unus eiiciatur in mare, ambo ſint perituri; An liceat uni eiicere alium, ut ſalvet ſeipſum? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones; & caſum eſſe difficilem; nam qui eiicit ſocium in mare, videtur intendere conſervationem ſuæ vitæ, non autem mortem illius. At uterque eſt in poſſeſſione naviculæ; neque majus jus competit eiicienti, quàm ejecto. Azor. *d. cap.* 3. *q.* 20.

19. *Quær.* An bannitus, & proſcriptus à Principe cum licentia unicuique illum impunè occidendi, poſſit ſe defendere, & ſuos aggreſſores occidere? *Reſp.* Eſſe diſcrepantiam inter criminaliſtas, quos citat Tamburin. *dict. lib. 6. in Decal. cap.* 1. §. 1. *num.* 8. ubi ſentit, ſe defendendo poſſe bannitum aggreſſores occidere, quia per ſententiam Judicis non amiſit jus tuendi ſuam vitam. Qui verò occidunt taliter bannitos, & proſcriptos non peccant. Tambur. *dict. cap.* 1. §. 4.

20. *Quær.* An quis, ut defendat unum ex proximis, teneatur injuſtum aggreſſorem occidere? *Reſp.* Si ille proximus ſit ei cognatione conjunctus, vel ſit ejus Superior, tenetur, ſi poteſt, eum defendere occidendo injuſtum aggreſſorem. Secùs ſi aggreſſus ſit unus ex communi proximo; tunc enim eadem charitas urget pro vita aggreſſoris, ac aggreſſi. Ita ex Suarez. Tamburin. *dict. lib. 6. cap.* 1. §. 1. *num.* 11.

21. *Quær.* An Judex poſſit condemna-

re ad mortem illum, qui ſecundùm allegata, & probata videtur reus; ſi Judex ſciat tanquàm vir privatus eſſe innocentem? *Reſp.* Alios DD. aſſerere, alios negare, ut refert Tamb. *d. cap.* 1. §. 4. *à n.* 8. *& ſeqq.* & Maſtrius *in Theol. Mor. diſp.* 8. *num.* 28. qui adhærent opinioni negativæ, non ſolùm ſi Judex ſit ſupremus Princeps; ſed etiam ſi ſit inferior, quia nunquam jura permittunt condemnare innocentem. Idem affirmant, ſi malefactor ſit occultus; illum enim condemnare ad mortem nullus Judex poteſt, neque Princeps, etſi certus de ejus reitate; niſi ex ejus vita ageretur de magno Reipublicæ damno.

22. *Quær.* An liceat privata auctoritate Tyrannum occidere? *Reſp.* Cum diſtinctione. Si ſit Tyrannus, quia per vim occupavit Regnum, licet. Si verò tyrannicè gubernat; non licet. Maſtrius *dict. diſp.* 8. *num.* 27.

CAPUT LIX.

De Abortu.

1. QUær. An liceat prægnanti infirmæ pro tuenda vita ſua procurare abortum? *Reſp.* Si fœtus ſit inanimatus, poteſt procurari abortus non directè, ſed indirectè ad ſanitatem matris conſequendam. Si verò ſit fœtus animatus; alii dicunt neque directè, neque indirectè poſſe matrem pharmaca ſumere ad recuperandam ſanitatem, ſi inde abortus ſit ſequuturus; quia debet præferre ſalutem ſpiritualem prolis ſanitati ſuæ corporali. Alii diſtinguunt: ſi matre abſtinente à medicamentis ſpes probabilis ſit, quod proles ſit viva naſcitura? tenetur mater abſtinere: at ſi hæc ſpes ceſſet, poterit mater ad conſervationem ſuæ vitæ ſumere pharmaca, quamvis ſequuturus ſit abortus; nam evitari non poterat, ſi mater mortua eſſet. Maſtrius *d. diſp.* 8. *num.* 30. & 31. & Tambur. *d. lib.* 6. *in Decalog. cap.* §. 4. Et noviſſimè Cardenas *in Criſi Theolog. Diſſert.* 22. *n.* 21. *& ſeqq.*

2. *Quær.* Quo tempore fœtus ſit animatus? *Reſp.* Si fœtus humanus ſit maſculus, animatur anima rationali poſt quadraginta dies à conceptione; ſi verò ſit fœmininus, poſt dies octoginta ſecundùm Ariſtotelem *lib.* 5. *Animal. cap.* 3. & 9. Farinac. *q.* 122. *n.* 141. Cæſar. de Panimoll. *deciſ.* 68. *num.* 17. Porrò Cardenas *in Criſi Theolog. part.* 1. *tract.* 1. *diſp.* 14. *c.* 3. *n.* 28. & *ſeq.* auctoritate doctiſſimorum Medicorum docet, etiam prima, ſecunda, aut tertia die fœtum fieri animatum.

3. *Quær.* An liceat procurare abortum fœtus inanimati, ne puella gravida infametur, aut occidatur à ſuis parentibus? *Reſp.* Olim opinionem affirmativam tanquam probabilem plures Moraliſtas docuiſſe, quos citat Diana Coordin. *tom.* 5. *tract.* 6. *reſ.* 44. *& reſ.* 46. & Cardenas *in Criſi Theol. dict. Diſſert.* 22. *cap.* 4. *cum tribus ſeqq.* Sed hodie hæc opinio eſt damnata à Sanctiſs. Innocentio XI. *Propoſ.* 34. Quare ſivè fœtus ſit animatus, ſivè inanimatus non licet ejus abortum procurare; ea ratione, quia eſt intrinſecè malum tùm innocentem occidere, tùm deſtruere generationis actum; & diſpoſitionem jam inceptam ad vitam hominis. Tambur. *dict. lib.* 6. *in Decal. cap.* 2. §. 4. *num.* 5. & 6. Ac Philippin. *de Privil. Ignor. cap.* 10. *Priv.* 7. ubi tamen perperàm conatur excuſare à cenſura ob ignorantiam procurantes abortum fœtus animati, effectu ſecuto, quia ignorantia juris neminem excuſat, ſi actio eſt manifeſtè mala, & peccaminoſa, ac prohibita jure naturali, vel divino. Theſaur. *de Pœnis Eccl. part.* 1. *cap.* 15. *reſp.* 3. & 4.

4. *Quær.* Quæ ſint pœnæ inflictæ contra procurantes abortum fœtus animati, effectu ſecuto? *Reſp.* Eſſe ſequentes. 1. Excommunicationem Papalem, ſi fœtus erat animatus, reſervatam hodie locorum Ordinariis. 2. Si procurantes ſint Clerici, incurrunt privationem privilegii Clericalis, ac beneficiorum; & ſiunt inhabiles ad illa. 3. Non gaudent immunitate loci ſacri, quia cenſentur homicidæ proditores. 4. Infamiam Juris. 5. Irregularitatem: Ita Theſaur. *de Pœnis part.* 2. *Verb. Abortus procuratio.*

5. *Quær.* Quis poſſit abſolvere à prædicta Excommunicatione ob abortum? *Reſp.*

Reſp. Epiſcopi , & locorum Ordinarii , qui poſſunt facultatem delegare cuicunque Confeſſario . Regulares verò, habentes privilegium abſolvendi à reſervatis Sedi Apoſtolicæ , poterunt abſolvere etiam ab hac cenſura ; niſi Epiſcopi ſpecialiter ſibi reſervaverint hunc caſum ; ut ubique fieri ſolet . Theſaur. *dict. Verb. Abortus . Verſ. Primo* . Et Lezana *tom. 3. eod. Verb. num.* 7. Quia Regulares nunquam poſſunt abſolvere à peccatis per Epiſcopos reſervatis , ut oſtendi *de Pœnitentia deciſ. 46. num. 16.*

6. Quær. Quæ ſint pœnæ contra procurantes abortum fœtus inanimati ? *Reſp.* Præter culpam mortalem eſſe pœnam Juris communis , videlicèt fuſtigationem mulieris , & condemnationem virorum ad triremes ; vel ad carcerem , ut docent Criminaliſtæ , quos cumulat Cæſar de Panimoll. *deciſ. 68. à num. 7. & ſeqq.*

7. Quær. An irregularis occultus ob procuratum abortum poſſit diſpenſari à Sacra Pœnitentiaria ? *Reſp.* Affirmativè; ſed debet exprimere , ſi fœtus erat à ſe genitus , aliàs gratia erit ſubreptitia . Theſaur. *dict. par. 2. cap. 1. Verb. Abortus , in fine.*

8. Quær. An incurrat pœnas antedictas , qui cauſat abortum , vel percutiendo mulierem gravidam , vel cum ea immoderatum coitum exercendo ? *Reſp.* Negativè , ſi non adverterit ad periculum abortus . Non tamen effugiet irregularitatem , abortu fœtus animati ſecuto . Lezana *tomo 3. in Sum. Verb. Abortus num. 16.*

9. Quær. An incurrat dictas pœnas , qui ratum , & gratum habet abortum ejus nomine factum ? *Reſp.* Negativè , ſi id ſciverit poſt factum . Affirmativè , ſi antequam fieret , approbaſſet . Lezana *d. Verb. Abortus num. 17.*

10. Quær. An ſit aliqua Propoſitio evitanda tanquam damnata circa abortum ? *Reſp.* Eſſe *la* 35. inter illas damnatas ab Innocentio XI. quæ ſic aſſerebat : *Videtur probabile omnem fœtum , quamdiù in utero eſt , carere anima rationali ; & tunc primùm incipere eamdem habere , cum paritur , ac conſequenter dicendum erit , in nullo abortu homicidium committi* : De iniquitate , ne dicam beſtialitate hujus Propoſitionis tractat Cardenas *in Criſi Diſſertat. 22. cap. 8.* ubi eam vocat delirium .

CAPUT LX.

De Homicidio Caſuali.

1. QUær. Quæ , & quot ſint Regulæ ad cognoſcendum an Homicidium fuerit Voluntarium , vel Caſuale ? *Reſp.* Eſſe quatuor Regulas . *Prima* eſt , cum quis dat operam rei licitæ , ut ſi Murator cooperiat domum ; & tunc ſi poſuerit ſignum , vel clamaverit ; & viator ligno , vel ſaxo occidatur , homicidium erit caſuale , & abſque ulla culpa . Si verò Murator negligens fuerit in clamando , vel ponendo ſignum ; erit culpa Venialis , ſi negligentia fuerit levis ; at mortalis ſi negligentia fuerit gravis . *Secunda* Regula eſt , cum quis dat operam rei illicitæ , & tunc niſi adhibeat omnem diligentiam , ne ſequatur mors alterius , erit reus homicidii etſi caſualis . Exempli gratia , ſi quis ludat pugnis cum alio : Vel ſe inebriet , ſciens fieri furioſum , & percuſſorem in ebrietate . Vel coeat cum uxorata , non adhibens omnem diligentiam , ne maritus eam occidat . *Tertia* Regula , qui non adimplet ea , ad quæ tenetur ex officio ſivè per incuriam , ſivè per ignorantiam , homicidia , quæ ſequuntur , etſi caſualia , ſunt mortalia , & obligant ad reſtitutionem . Exempla ſint . Si Medicus malè curet ægrotum , Advocatus non benè defendat clientem . Dux non coerceat milites . Prætor non inſequatur latrones . Dominus non benè ligatas teneat feras . *Quarta* Regula ; qui non impedit homicidium faciendo id , quod ex ſola charitate facere debebat , eſt reus homicidii , ſed non tenetur ad reſtitutionem , neque incurrit irregularitatem . Sit exemplum de eo , qui eleemoſynam non dedit alicui in gravi neceſſitate conſtituto ; vel qui non manifeſtavit inſidias , ut fugeret mortem ; ſeu qui diſſuaſit volentem manifeſtare . Tamburin. *dict. lib. 6. in Decalog.*

Digitized by Google

calog. cap. 3. §. 1. *num.* 4. *& ſeqq.* ubi DD. cumulat.

CAPUT LXI.

De Circumſtantiis Homicidii.

1. QUær. Quot, & quas circumſtantias Confeſſarius requirere debeat à Pœnitente homicida? *Reſp.* Quinque circumſtantias eſſe requirendas. *Prima* eſt de qualitate Pœnitentis, an ſit Clericus, vel Sacerdos? ut ſciat, utrùm factus ſit irregularis, & an ſuſceperit Ordines in irregularitate, vel Miſſam celebraverit, quia ſunt nova peccata. *Secunda* eſt circa perſonam occiſam, an fuerit ſibi conſanguinitate conjuncta? quia eſſet aliud peccatum contra pietatem debitam parentibus. Vel an fuerit Clericus, vel Monachus? nam affectus eſſet excommunicatione ex *cap. Si quis ſuadente*. Vel an fuerit in Dignitate Eccleſiaſtica conſtituta, ut Epiſcopus, Nuncius, Cardinalis? nam ligatus eſſet alia excommunicatione Papæ reſervata; vel an eſſet perſona petens Romam? ob aliam excommunicationem contra hujuſmodi iter agentium occiſores pariter fulminatam. Vel an occiſus eſſet Pater familias, & reliquerit filios, vel filias pauperes; nam tenetur homicida ad reſtituenda damna; & providere eorum paupertati. *Tertia* Circumſtantia requirenda ab homicida eſt circa locum, ubi commiſit homicidium: ſi enim fuit locus Sacer, commiſit etiam Sacrilegium. *Quarta* eſt circa auxiliatores: ſiquidem ſi alios ſocios aſſumpſit, tot alia peccata commiſit. *Quinta* tandem eſt circa tempus, an ſcilicet ex improviſo hominem necaverit, vel diù meditatus eſt in corde de nece hominis; nam in tali caſu multiplicavit numerum peccatorum, neceſſariò in Confeſſione exprimendum. Ita Tambur. *dict. lib.* 6. *in Decal. cap.* 3. §. 2. per totum. Et ego in Deciſionibus de Pœnitentia *deciſ.* 27. *num.* 8.

2. *Quær.* Quam pœnitentiam Confeſſarius injungere debeat homicidæ? *Reſp.* Ut à propinquis occiſi veniam petat. Ut iiſdem damna reſarciat. Ut ſaltem per annum ſingulis hebdomadis unam Miſſam celebrare faciat, eleemoſynam aliquam det, & Roſarium recitet pro anima occiſi. Ut tota vita quotidie ſaltem unum Pater, & Ave pro ejuſdem anima genibus flexis recitet; vel aliquam peregrinationem aſſumat. Comitol. *in Reſp. Moral. lib.* 4. *q.* 11. *num.* 8. Tambur. *d. cap.* 3. §. 3. *& de Exped. Confeſſ. lib.* 4. *cap.* 3. *&* 4.

CAPUT LXII.

De Reſtitutione ob Homicidium.

1. QUær. Si quis innocens condemnetur à Judice ob homicidium occultum ab alio factum: An teneatur homicida reſarcire damna ipſius innocentis? *Reſp.* Negativè, quia non fuit cauſa moralis illius damni; niſi adhibuiſſet arma illius innocentis, ex quorum indicio condemnatus fuiſſet. Tamburin. *d. lib.* 6. *cap.* 4. §. 1. Emin. Card. de Lugo *de Juſt. & Jur. diſp.* 8. *num.* 82. ubi id docent, quamvis homicida prævidiſſet, imò intendiſſet ex ſuo homicidio, aliquem innocentem fore condemnandum. Verum tamen eſt, quod ſi occiſor poſuiſſet cadaver vel in agro, vel ad domum vicini, ex qua circumſtantia vicinus à Juſtitia vexaretur, ipſe occiſor eſſet obligatus eidem damna reſarcire; ut prædicti DD. notant. Porrò circa caſum in quæſito propoſitum vide pulchrum contrarium exemplum in meis Deciſionibus *de Pœnitentia deciſ.* 27. *num.* 26.

2. *Quær.* An Pater teneatur ad reſtitutionem, ſi homicidium committatur à filio? *Reſp.* Negativè, niſi in legitima damnetur. Tamburin. *dict. lib.* 6. *cap.* 4. §. 2. *num.* 6.

3. *Quær.* An Dominus teneatur ad damna reſarcienda, ſi homicidium committatur ab ejus ſervo, vel animali? *Reſp.* Affirmativè, ſi Dominus fuit in culpa. Negativè; ſi abſque ejus culpa. Verùm ſi ſententietur ad reſarcienda damna, tenetur vel reſarcire, vel dare ſervum, aut animal pro noxa. Tamb. *d.* §. 2. *num.* 5.

4. *Quær.*

Digitized by Google

4. *Quær.* Quanta debeat eſſe reſtitutio pro homicidio injuſto? *Reſp.* Ad arbitrium boni viri, penſata ætate, & induſtria occiſi. Tambur. *dict. lib. 6. cap.* 4. §. 3. ubi advertit, reſtitutionem faciendam eſſe hæredibus occiſi, cum quibus bonum eſt concordare, & tranſigere.

5. *Quær.* An ob homicidium ſequutum in duello voluntario facienda ſit reſtitutio? *Reſp.* Negativè; niſi occiſus fuiſſet deceptus, vel coactus. Tambur. *dict.* §. 3. *num.* 2.

6. *Quær.* Si occiſus remiſiſſet omne debitum homicidæ, an ejus uxor, & filii poſſint petere damna, quæ patiuntur? *Reſp.* Affirmativè, quia remiſſio facta ab interfecto habet locum in damnis præteritis uſque ad ejus mortem, non autem in ſubſequentibus. Emin. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 11. *num.* 63. & Tamb. *dict. cap.* 4. §. 3. *num.* 10. & 11.

7. *Quær.* An homicida aliquid debeat creditoribus occiſi? item pauperibus, quibus occiſus eleemoſynas facere ſolebat? nec non amicis, quibus ex liberalitate, vel gratitudine multa donabat? *Reſp.* Negativè, niſi homicida eo animo, & intentione occidiſſet, ut ſupradictos iis bonis privaret; tunc enim quia occiſor contra juſtitiam peccaverit, ad reſarcienda damna iiſdem teneretur. Leſſius *de juſt. & jure lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 154. Tamb. *dict. lib.* 6. *in Decalog. cap.* 4. §. 3. *num.* 12. & 13.

8. *Quær.* An hæredes homicidæ, qui fuit pœna perſonali punitus, teneantur reſarcire damna filiis, uxori, & aliis deſcendentibus ab occiſo? *Reſp.* Affirmativè, ſi iſti ſint pauperes; ſecùs ſi ſint divites; hi enim ſolent eſſe contenti pœna perſonali inflicta per Judicem. Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 4. *dub.* 6. Leſſius *d. cap.* 9. *num.* 138. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 14.

9. *Quær.* An qui invaſus excedit modum neceſſariæ defenſionis, & invaſorem occidit, teneatur ad reſtitutionem damnorum hæredibus occiſi? *Reſp.* Negativè, quia invaſor aggrediendo alium videtur cedere ſuis damnis: & ad ſummum poſſet invaſus condemnari in aliquam partem ad arbitrium prudentum virorum. Tambur. *d. lib.* 6. *in Decal. cap.* 4. §. 3. *num.* 15. & 16. ubi idem affirmat de eo, qui poterat fugere, & non fugit; ſed aggreſſorem occidit.

10. *Quær.* Si quis excitet ſocios ad pugnam pro ſui defenſione, ut facere ſolent Scholares Patavii, dum rixam ineunt contra Satellites; & unus ex ſociis occidatur; Utrùm qui excitavit dictos ſocios, teneatur ad reſtituenda damna hæredibus occiſi? *Reſp.* Cum diſtinctione. Si pugna erat juſta, ad nihil tenetur. Si autem injuſta tenebitur reſtituere damna, quia excitans operabatur contra juſtitiam. Eminent. Card. de Lugo *de juſt. & jure diſp.* 12. *num.* 58. & Tambur. *dict.* §. 3. *num.* 19.

11. *Quær.* An homicida teneatur facere reſtitutionem pro bonis ſpiritualibus, quæ occiſus facere ſolebat, vel decreverat; exempli gratia Miſſam unam in hebdomada, vel aliam eleemoſynam? *Reſp.* Negare Leſſium *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 25. Affirmare Tamb. *d.* §. 3. *num.* 20. & 21. quia ea opera ſpiritualia habent in ſe certitudinem.

12. *Quær.* An percuſſor pro cicatrice illata, vel mutilatione alicujus membri, præſcindendo ab aliis damnis temporalibus, teneatur aliquid reſtituere? *Reſp.* Negativè, quia bona altioris ordinis, qualis eſt vita, non compenſantur bonis inferioris ordinis, qualis eſt pecunia. Leſſius *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 23. & Tamburin. *dict. lib.* 6. *in Decalog. cap.* 4. §. 3. *num.* 22. ubi advertit, contrarium docere plures Scotiſtas.

13. *Quær.* An teneatur ad reſtitutionem ille, qui volens occidere Petrum, occidit Paulum per errorem? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones; alii enim negant teneri, quia occiſio Pauli fuit involuntaria; ideò ſi Paulus eſſet Clericus, occiſor non incurreret excommunicationem. Alii affirmant, quia occiſor dabat operam rei illicitæ, cum vellet occidere Petrum. Sanchez *de Matr. lib.* 9. *diſp.* 32. *num.* 26. Tambur. *dict.* §. 3. *n.* 23. & 24. Et Eminentiſs. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 7. *num.* 25. *ac etiam diſp.* 17 *num.* 75.

14. *Quær.*

14. *Quær*. Si tu infeciſti veneno vinum bibendum à tuo inimico, quod amicus ſuperveniens bibat, & moriatur; eriſne tu homicida, & irregularis? *Reſp*. Negativè, ſi non poteras monere amicum abſque periculo tuæ vitæ; fuit enim ejus mors tibi involuntaria. Emin. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſput.* 8. *num.* 86. Tamb. *d. lib.* 6. *in Decal. cap.* 4. §. 4. *num.* 2. Sic obiit Alexander Papa VI. ut ait Platina *in ejus Vita*.

15. *Quær*. Si tu coactus à latronibus oſtendiſti domum Pauli, qui ab illis occiſus fuit, & domus incenſa, teneris ne tu ad reſtitutionem damnorum? *Reſp*. Negativè ſi coactus; at affirmativè, ſi ſine coactione. Emin. Card. de Lugo *diſp.* 41. *num.* 21. Tambur. *d.* §. 4. *num.* 3. Diana *par.* 5. *tr.* 4. *reſol.* 63. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 8. *tr.* 5. *reſolut.* 84.

16. *Quær*. An ſit reus homicidii, qui conſilium dedit alicui, ut hominem occideret? *Reſp*. Si occiſor erat omninò determinatus ad illum hominem occidendum, Conſulens non eſt reus homicidii, neque eſt irregularis. Secùs autem ſi motus fuit illo conſilio. Tamb. *d. lib.* 6. *cap.* 4. §. 5. *num.* 2.

CAPUT LXIII.

De Irregularitate ex Homicidio.

1. QUær. Petrus conſuluit tibi, ut homicidium faceres; Paulus tibi mandatum dedit de eodem homicidio faciendo. Petrus, & Paulus ante executionem revocant conſilium, & mandatum; erunt ne rei homicidii, & irregulares, ſi tu nihilominùs homicidium facies? *Reſp*. Alios DD. aſſerere de conſulente; negare de mandante; alios verò DD. de utroque docere, quod non ſint rei, neque irregulares, ut ſcribit Diana *par.* 3. *tractat.* 5. *reſol.* 83. & *par.* 4. *tractat.* 2. *reſol.* 14. Quæ in Coordinato habentur *tom.* 5. *tract.* 2. *reſol.* 41. & *tom.* 5. *tract.* 5. *reſ.* 114. & Tambur. *d. lib.* 6. *in Dec. cap.* 4. §. 5. *num.* 3. & 4.

2. *Quær*. Petrum tuo nomine homicidium fecit; quod tibi ſignificatum ratum habuiſti: eriſnè tu irregularis, & obligatus ad damna reſarcienda? *Reſp*. Negativè, quia ratum habere non eſt mandare, neque conſulere. Emin. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 19. *num.* 32. Tambur. *d.* §. 5. *num.* 7. ubi tamen advertit, quod qui ratam habet occiſionem Clerici ſuo nomine factam, incurrit in excommunicationem; quia hoc ſpecialiter eſt ſtatutum in Jure per Tex. *in cap. Cum quis. de Sentent. Excommunic. in* 6. quæ Conſtitutio non ſe extendit ad irregularitatem, neque ad reſtitutionem damnorum.

3. *Quær*. An qui voluit Petrum occidere; ſed tantummodò vulneravit, incurrat irregularitatem? *Reſp*. Negativè, ſi Petrus ſanus fiat; & dummodo èi aliquod membrum mutilatum non fuerit. Ugolin. *de Irregular. cap.* 4. §. 6. *num.* 2. & 3. Membra autem, ex quorum mutilatione inſurgit irregularitas in mutilante, ſunt iſta: Oculi, Aures, Nares, Lingua, Manus, Genitalia, & Pedes. Idem Ugolin. *dict. cap.* 4. §. 4. *pag.* 16.

4. *Quær*. An irregularis ob homicidium voluntarium diſpenſari poſſit ab Epiſcopo ſaltem circa minores ordines, ſeu beneficium ſimplex? *Reſp*. Negativè. Fagnan. *in cap. Henricus num.* 43. *de Cleric. pugnan. in duello*.

5. *Quær*. An ſi irregularis ex homicidio de facto ſuſcipiat Ordines, incurrat aliquam Cenſuram, vel novam irregularitatem? *Reſp*. Negativè; & ſi celebret, tantummodò peccabit mortaliter: & ad obtinendam diſpenſationem ſatis eſt exprimere ſuam irregularitatem, & nihil tenetur dicere de ſuſceptione Ordinum. Pax Jord. *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 6. *à num.* 389. & *ſeqq.* ubi *num.* 390. ait, id eſſe notatu pulchrum.

6. *Quær*. An irregularis quis evadat ob homicidium caſuale; non autem voluntarium, neque deliberatum? *Reſp*. Tres caſus eſſe diſtinguendos. *Primus* caſus eſt, quando occidens, vel mutilans dabat operam rei illicitæ; & in hoc caſu fit irregularis, quia eſt voluntarium quo ad cauſam. Fagnan. *in cap. Ad audientiam*

tiam num. 19. *de Homicid. tom.* 6. *pag.* 263. ubi dat exempla de Clerico Venatore, qui credens telum immittere in feram, interfecit hominem; secùs ſi pellens porcos ex agro, inadvertenter cum lapide occidiſſet puerum. De Clerico qui ſe inebriat, ſciens in ebrietate ſe ſolitum eſſe furere, ſi quem ebrius occidat. De mandante verberare aliquem, ſi executor mutilet, vel occidat. De conſulente capi caſtrum, vel machinam jactari. De aſſociante illum, qui vadit ad aliquem occidendum. De eo, qui animum alicujus inflammavit ad vindictam, ex qua fecit homicidium. Ita Fagnan. *ibid. à num.* 20. *uſque ad num.* 33. *Secundus* caſus eſt, cum quis dabat operam rei licitæ, ſed non adhibuit debitam diligentiam: nam & hic fit irregularis. Fagnan. *in d. cap. Ad audientiam à num.* 35. *& ſeqq.* ubi exemplificat de eo, qui ſcit, ſe in ſomnis arma ſumere; & antequam vadat dormitum, ea non abſcondit. De Chirurgo ignaro artis ſuæ, ſi infirmus moriatur. De illo, qui tenet urſos, aut leones non benè cuſtoditos. De Clerico, qui cum fune miſit puerum in puteum ad ſumendam ſuppellectilem, ſi fune fracto puer ſuffocetur. Et de illo, qui in Campanili attraxit funem Campanæ, ne quis eam pulſaret, licèt ſentiret gravi pondere funem onuſtum, cumque deſcendiſſet, invenit puerum, qui manibus funem tenebat, illapſum, & mortuum; hunc enim Sac. Congregatio declaravit irregularem. *Tertius* caſus eſt, cum quis dat operam rei licitæ: ſed cum intentione nocendi; undè qui feneſtram aperit, ſciens aliquem, ſe projecturum ex ea, vel furem denunciat, aut tradit Judici cum intentione, ut morti tradatur, fit irregularis. Fagnan. *ubi ſupra num.* 45. & Tamburin. *de Irregularitate cap.* 15. §. 2. per totum, *&* §§. 3. 4. 5. *&* 6. ubi pleniſſimè agit de Irregularitate ex homicidio caſuali.

7. *Quær.* An in jure ſint expreſſi aliqui caſus, in quibus Incurritur Irregularitas ob homicidium caſuale, & non voluntarium? *Reſp.* Eſſe tres caſus expreſſos. *Primus* eſt de Clerico Chirurgiam exercente, ſi ex ſectione venæ, vel aduſtione ſequatur mors. *cap. Tua nos de Homicid.* ubi DD. *Secundus* eſt de mandante aliquem verberari, cum prohibitione, ne occidatur, ſi nihilominùs mors eveniat. *cap. ult. de Homicid. in* 6. & ibi Barboſa. *Tertius* eſt, de Clerico colludente cum muliere prægnante, ſi ex ludo ſequatur abortus fœtus animati. *cap. Sicut.* 20. *de Homicid.* quem exornant Canoniſtæ ſuper illo ſcribentes.

CAPUT LXIV.

De Bello.

1. QUær. Quid ſit Bellum? *Reſp.* Quod eſt Regum, ſeu Principum, ſivè liberorum populorum diſcordia, arma ſibi invicem inferentium. Calepin. *in Verb. Bellum*, ubi Feſtus ait, Bellum dici à belluis, eò quod belluarum ſit mutuò ſe laniatu conficere: & differt Bellum à prælio, ſeu pugna, vel certamine; quia hæc dicuntur, quoties fit conflictus; Bellum verò eſt totum illud tempus, quo durat diſcordia inter Principes.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Bellum? *Reſp.* Eſſe duplex. *Defenſivum*, quando Princeps, vel Reſpublica vim ſibi injuſtè illatam armis repellit. Et *Offenſivum*, cum ipſe Princeps, vel Reſpublica juſtis de cauſis inimicos ſuos aggreditur: quod quidem eſt licitum Principibus, ut oſtendit S. Auguſt. *lib.* 2. *contra Manichæos*, qui contrarium aſſerebant; & probat Maſtrius *in Theol. Mor. diſp.* 10. *num.* 106.

3. *Quær.* Quot ſint conditiones ad Bellum juſtum requiſitæ? *Reſp* Eſſe tres. *Prima* eſt legitima auctoritas, quæ ſolùm reſidet in Principe, aut Republica non recognoſcente alium Superiorem; nam ſi alium recognoſceret, ad ipſum deberet recurrere, ut ſibi jus faceret. *Secunda* eſt juſta cauſa, ſeu juſtus bellandi titulus; hæc autem generatim loquendo eſt injuria illata Principi, vel Reipublicæ; quæ debet eſſe gravis, ut tanta pœna puniatur; videlicèt ad recuperandum regnum, ad reprimendos ſubditos rebelles; & hæc cauſa debet eſſe Principi

certa,

certa, & explorata, non autem dubia; & approbata à viris doctis, & timoratis. *Tertia* cauſa eſt recta intentio bellantium; ut ſcilicet non ex odio, ſed pacis ſtudio, & ut mali coerceantur, & boni ſubleventur, bellum fiat. Maſtrius *in Theol. Mor. dict. diſp.* 10. *num.* 106. *& ſeq.* Lezana *in Summa tom.* 3. *Verb. Bellum*, *num.* 3. & ex Canoniſtis Gonzalez in *cap. Sicut* 29. *de jurejurando;* qui prædictas conditiones examinat, & exornat.

4. *Quær.* An ſubditi teneantur ſe informare de juſtitia belli, ut militent pro Principe? *Reſp.* Negativè; ſed ſatis eſt illis, ſi non conſtet de injuſtitia belli; quamvis etiam dubitarent de illa. S. Aug. *lib.* 22. *contra Fauſtum cap.* 75. & Maſtr. *d.diſp.* 10. *num.* 107.

5. *Quær.* An ſint aliqua obſervanda à Principibus etiam in bello juſto? *Reſp.* Duo eſſe ſervanda. *Unum*, ut antequam juſtum bellum moveatur, Princeps petat à ſuo Adverſario quod ſibi debetur; ſi enim paratus ſit juſtam ſatisfactionem ei dare à bello eſt abſtinendum. *Alterum*, ut innocentes directè non occidantur, quales ſunt pueri, mulieres, Religioſi, hoſpites, & peregrini; dicitur directè, quia, ut plurimùm, indirectè, & hi offenduntur, cum ita ſint immixti cum militibus, ut ab eis ſeparari non poſſint in incendio Urbium, & everſione arcium, & murorum. Maſtrius *d. diſp.* 10. *num.* 108. Hinc Bellum ſævam rem, & cumulum injuriarum appellavit Plutarcus in *Vita Camilli*, ut refert idem Gonzalez *in cap. Piſanis* 19. *de Reſtit. Spol. num.* 4. & ibi S. Auguſtinus miſerias belli collacrymans, quem utinam non cogamur imitari.

6. *Quær.* An in bello liceat uti inſidiis? *Reſp.* Cum diſtinctione; Vel inſidiæ continent mendacia, & violationem fidei datæ, vel promiſſionis factæ hoſtibus? & hæ non licent; quia ſunt intrinſecè malæ: vel continent induſtrias ad decipiendos hoſtes? & ſunt licitæ; quia non tenetur Princeps patefacere ſuis hoſtibus conſilia, & reſolutiones, quas ſumit ad eos debellandos. DD. quos allegat Maſtrius *dict. diſp.* 10. *num.* 110. ubi notat, dicta per Judith ad Holofernem non in omnibus ab Eccleſia approbari: etſi pro ejuſdem mulieris zelo, & religioſitate recitentur, & laudentur.

7. *Quær.* An peccatum ſit pugnare in die feſto? *Reſp.* Negativè; ſicut enim in diebus feſtis licet ea facere, quæ concernunt ſanitatem hominis privati; ita ea, quæ attinent ad ſalutem totius Reipublicæ. *Cap. Si Nulla* 23. *q.* 8.

8. *Quær.* An ſit licitum omnibus pugnare in bello juſto? *Reſp.* Affirmativè, exceptis Eccleſiaſticis, quibus de jure poſitivo id eis interdicitur. *Cap. Hortatu*, 23. *q.* 8. niſi in caſu ſummæ neceſſitatis pro defenſione Patriæ; vel pro eorum vita tuenda. Maſtrius *dict. diſp.* 10. *num.* 111. & Gonzalez *in cap. Petitio tua*, 24. *de Homicid.* qui *num.* 4. ex Hiſtoriis, & Conciliis demonſtrat, quid Clerici agere poſſint, ſi ſequantur exercitus.

9. *Quær.* An Clerici pugnantes in bello, & occidentes Hoſtes, incurrant irregularitatem? *Reſp.* Affirmativè ſecundùm Navar. *in ſum. cap.* 27. *num.* 213. Negativè ſecundùm alios, quando pugnant pro neceſſaria defenſione vitæ, vel Reipublicæ. Lezana *in Sum. d. tom.* 3. *Verb. Bellum*, *n.* 14. Maſtrius *ibid. num.* 111.

10. *Quær.* An liceat Principi Chriſtiano bellum juſtum gerenti aſſumere in auxilium ſibi milites Hæreticos, ſeu Infideles? *Reſp.* Affirmativè; ſi ita diſciplinam militarem cuſtodire faciat, ut ex dictorum militum conſortio nullum infectionis periculum fideles ſubeant. Maſtr. *d. num.* 111.

11. *Quær.* An inſervientes in Bello injuſto, vel ſpiritualiter miniſtrando Sacramenta, vel corporaliter præbendo obſonia, incurrant irregularitatem? *Reſp.* Negativè, ſi abſtineant à mutilationibus, & occiſionibus. Summ. Dian. *Verb. Bellum*, *num.* 4.

12. *Quær.* An bona capta in Bello injuſto, ſi aliis vendantur, poſſint ab emptoribus juſtè retineri? *Reſp.* Negativè, & ſunt veris dominis reſtituenda; præcipuè ſi hi ſint Eccleſiaſtici. Sum. Dian. *d. Verb. Bellum*, *num.* 4. *ubi DD.*

CA-

CAPUT LXV.

De Odio.

1. QVær. Quid ſit Odium ? *Reſp.* Odium eſſe nomen Verbale, inſtitutum ad ſignificandam nolitionem alicujus rei; proprié enim qui alium odit, vellet, illum non eſſe juxta illud Horat. *lib.* 1. *Epiſt.* 19. *Oderunt hilarem triſtes; triſtemque jocoſi*, id eſt adinvicem volentes, ut non eſſent. Emin. Card. de Lauræa *in* 3. *Sent. tom.* 4. *diſp.* 14. *num.* 1. Ideò Odium eſt malevolentia, qua quis vult malum alteri abſoluté. Azor. *tom.* 3. *par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 20.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Odium? *Reſp.* Eſſe duplex. Unum abominationis, cum nolumus aliquid tanquam nobis contrarium. Alterum inimicitiæ, cupientes aliquid non eſſe tanquam nobis inviſum. Emin. Card. de Lauræa *ibid. num.* 4. *&* *num.* 42. ubi advertit, Odium aliud eſſe internum, ideſt retentum in corde; aliud externum eſſe, quod deducitur ad offenſionem rei, quæ odio habetur.

3. *Quær.* Quale peccatum ſit Odium proximi ? *Reſp.* Eſſe mortale, contra præceptum charitatis; quo jubemur, proximum etiam inimicum diligere; & per conſequens prohibemur illum Odio habere; juxta illud *Levit.* 19. 17. *Ne oderis Fratrem tuum in corde*. Et Pſalm. 33. *Qui oderunt juſtum, delinquent*. Et 1. Joan. 3. 15. *Qui odit Fratrem ſuum, homicida eſt*.

4. *Quær.* An detur Odium in proximum, quod non ſit peccatum ? *Reſp.* Affirmativé, quando quis non odit perſonam, ſed iniquitatem, quæ eſt in ipſa perſona, juxta illud Pſal. 100. *Facientes prævaricationes odivi*. Eminent. Card. de Lauræa *d. diſp.* 14. *num.* 49.

5. *Quær.* An Odium ſit peccatum non ſolùm mortale, ſed etiam capitale? *Reſp.* Affirmativé, quia ab eo tanquam à capite pullulant alia peccata: nam *Odium ſuſcitat rixas.*, Prov. 10. 12. Et Odium impulit Caim in fratricidium; & Fratres Joſeph in ejus venditionem.

6. *Quær.* Quæ, & quot ſint peccata, quæ proveniunt ex Odio ? *Reſp.* Cum quis odit aliquem ob injuriam acceptam, provenit ira. Vel ob ejus eximias qualitates, & naſcitur invidia; & hæc duo peccata ſunt præcipuæ ſoboles Odii. Azor. *d. par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 20.

7. *Quær.* An Odium in proximum ſit ſemper peccatum mortale ? *Reſp.* Quod non ſiquidem, licét ex natura ſua ſit mortale, quia opponitur præcepto charitatis, tamen poteſt eſſe veniale vel ex imperfectione deliberationis, vel ex levitate mali, quod deſideratur ei, quem quis odit. Azor. *ibid. q.* 1.

8. *Quær.* An aliquando liceat velle malum temporale proximo ſuo ? *Reſp.* Affirmativé, ſcilicét ob bonum ejus ſpirituale; puta ſi diviti, & robuſto peccanti cupias morbum, ac paupertatem; ut convertatur ad Deum. S. Thom. 2. 2. *q.* 36. *art.* 2. Imò etiam mors poteſt ei deſiderari, ſi ſit profectura ad ſalutem animæ. Sotus *lib.* 1. *de juſt. quæſt.* 12. *art.* 7. Emin. Card. de Lauræa *in* 3. *Sent. tom.* 4. *diſp.* 11. *num.* 134.

9. *Quær.* An naturalis antipatia, quam aliquis ſentit contra allum, ſit culpa mortalis ? *Reſp.* Negativé, quando voluntas non deſiderat ei malum: nam à naturæ conditione; & temperamento oriuntur inclinationes quædam circa aliquos, & averſiones circa alios ob ſimboleitatem, vel contrarietatem temperamentorum; & iſtæ averſiones non ſunt imputabiles ad malum; quia non ſunt actus liberi: ſicuti neque concupiſcentia; quæ licét inclinet ad peccatum, & ſit ex radice peccati, tamen ipſa peccatum non eſt ex Trid. *ſeſſ.* 5. *de Peccato Orig. cap.* 5. Quando veró ad eam averſionem naturalem accedit actus voluntatis, quæ ſibi in ea complacet; & vult aliquod malum ei, circa quem avertitur, tunc eſt peccatum, vel mortale, vel veniale juxta gravitatem, vel levitatem mali voliti. Ita Eminentiſs. Card. de Lauræa *dict. tom.* 4. *in* 3. *Sentent. diſp.* 14. *num.* 58.

10. *Quær.* Inter peccata Odii erga proximum quodnam ſit majus peccatum?

tum ? *Reſp.* Odium erga parentes; nam major pœna impoſita eſt pro Odio Patris, & Matris, quam pro Odio aliorum, ut legitur in *Levit.* 20. 9. *Qui maledixerit Patri, vel Matri, morte moriatur*. Ita Eminentiſs. Card. de Lauræa *d. tom.* 4. *diſp.* 10. *num.* 83.

11. *Quær.* Quæ ſint ſigna ad cognoſcendum, quod quis Odio habeat proximum ſuum ? *Reſp.* Signa eſſe, cum incipit de ſuo proximo detrahere, calumnias inventare, actiones vilipendere, vias el nocendi quærere, & cum diſplicentia ejus laudes, aut proſperitates ſentire. Emin. Card. de Lauræa *d. tom.* 4. *in* 3. *Sent. diſp.* 14. *num.* 66 & 70.

12. *Quær.* Qua pœna ſint puniendi fideles, qui ab odio inter ſe retrahi non poſſunt ? *Reſp.* Sunt Excommunicandi, donec reconcilientur. Concil. Arelaten. 2. *cap.* 31. Emin. Card. de Lauræa *in Epitome Canonum Verb. Odium*. Et non abſque ratione; nam Odium eſt malum ita grave, ut ejus cauſa aliqui apoſtataverint à fide; ut fecit Sapritius Presbyter, qui cum odio haberet Nicephorum, & captus eſſet à Tyrannis tanquam Chriſtianus, dum duceretur ad Martyrium, negare potiùs fidem voluit, quàm ſe reconciliare cum Nicephoro. Emin. Card. Baron. *Ann.* 260. *num* 32.

13. *Quær.* Quos Auctores legere oporteat ad prædicandum contra peccatum Odii ? *Reſp.* Eſſe legendos S. Franciſcum Saleſium *in Philotea par.* 3. *cap.* 8. Rodriquez *in Exercit. Perſ. part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 13. & 14. Segnerium *in Chriſtiano Inſtructo par.* 1. *Serm.* 22 & Franciſcum Stadiera *Inganni della via Spirituale tract.* 13. *cap.* 16. ubi monet, cavendum eſſe ab odio; nam invadit etiam viros ſpirituales.

14. *Quær.* Cum quis in confeſſione ſe accuſat de peccato Odii, quas circumſtantias debeat etiam explicare ? *Reſp.* Debet explicare qualitatem mali voliti, quia ſi fuerit de occidendo, vel de bonis ſurripiendis, vel detractionibus infamandi, ſunt peccata contra diverſa præcepta, & hæ circumſtantiæ mutant ſpeciem; prout etiam ſi proximus odio habitus fuiſſet Parens, vel Superior, aut Benefactor, ut docui de Pœnitentia *deciſ.* 27. *n.* 8. ad quam ſtudioſus recurrat.

CAPUT LXVI.

De Sexto Præcepto.

1. QUær. Quid ſit Luxuria ? *Reſp.* Eſt inordinatus appetitus ſenſus venerei, qui fit cum commotione ſpirituum generationi ſervientium, circa partes corporis Venereas. Maſtrius *in Theol. Moral. diſp.* 11. *num.* 117.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Luxuria ? *Reſp.* Duplex; alia perfecta, quando ordinatur ad habendos actus Venereos; & alia imperfecta, quando ultimus finis non eſt executio rei Venereæ, ſed ſe continet in moroſa delectatione ſenſitiva, ſeu ſenſitivorum. Tamburin. *lib.* 7. *in Decalog. in princ.*

3. *Quær.* Quot ſunt ſpecies Luxuriæ perfectæ ? *Reſp.* Novem ſunt ſpecies Luxuriæ perfectæ, quarum ſex dicuntur ſecundùm naturam, & aliæ tres dicuntur contra naturam. Tamb. *in Methodo Exped. Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 7.

4. *Quær.* Quæ ſint hæ novem Luxuriæ ſpecies ? *Reſp.* Quod ſunt ſequentes, videlicet. Fornicatio, Stuprum, Raptus, Adulterium, Inceſtus, & Sacrilegium. Et hæc dicuntur ſecundùm naturam. Porrò aliæ tres contra naturam ſunt: Mollities, ſeu Pollutio, Sodomia, & Beſtialitas. Maſtrius *d. num.* 117.

5. *Quær.* Quid ſit Fornicatio ? *Reſp.* Eſt concubitus ſoluti cum ſoluta voluntarius. Tunc autem perſona eſt ſoluta, quæ ſit libera à Religione, à Voto, & à Matrimonio. Maſtrius *d. diſp.* 11. *n.* 118. & eſt peccatum mortale, contrariumque aſſerere eſt hæreſis. Clem. *Ad noſtram de Hæretic.* Et noviſſimè eſt damnata Propoſitio 48. ab Innocentio XI. de qua Cardenas *in Criſi Theolog. Diſſertat.* 29. *cap.* 1.

6. *Quær.* Quotuplex ſit Fornicatio ? *Reſp.* Eſt duplex; Una ex concubitu vago, ideſt modò cum una muliere, modò cum alia; & altera ex concubitu ſtabili cum eadem muliere ad hunc effectum electa;

electa; & dicitur Concubinatus. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 118. Tamburin. *in Decalog. d. lib.* 7. *cap.* 1. §. 2.

CAPUT LXVII.

De Concubinatu.

1. QUær. Quæ requirantur ad inducendum Concubinatum? *Reſp.* Requiri, ut mulier retineatur vel domi, vel extra domum, ac ſi eſſet propria Uxor; & cum illa vir habeat aſſiduam conſuetudinem. Antonell. *de Regimine Eccl. milit. lib.* 6. *cap.* 29. *num.* 1.

2. *Quær.* Quid ſit obſervandum in abſolutione Sacramentali Concubinariorum? *Reſp.* Quod in primis, & ante omnia dimittatur Concubina, tollatur ſcandalum, & periculum reincidendi in peccatum. Maſtrius *d. diſp.* 11 *num.* 118.

3. *Quær.* An Concubinarius poſſit abſolvi antequam expellat Concubinam, quando promittit eam expellere, & oſtendit ſigna contritionis? *Reſp.* Quod quamvis affirmativè reſpondeant aliqui DD. inter quos Sanctius *in ſuis Select. diſput.* 10. *num.* 4. Tamen ſecundùm magis communem opinionem non eſt abſolvendus, ut docet Caſtropalaus *tom.* 1. *tract.* 2. *diſput.* 2. *punct.* 9. §. 3. *num.* 18 Quia, licèt Confeſſarius tanquam judex non debeat negare contrito abſolutionem; ea tamen tanquam Medicus dare non debet, ubi eſt proxima occaſio, & periculum reincidentiæ in peccatum. Et ita tenent DD. plurimi, quos citat, & ſequitur Cardenas *in Criſi Diſſertat.* 40. *num.* 75. *&* *num.* 95. ubi quod nec pro prima vice.

4. *Quær.* An Concubinarius cogendus ſit ante abſolutionem eiicere Concubinam, ſi ipſa facta ſit deformis, aut infirma, vel conjuncta conſanguinitate, itaut ceſſare videatur periculum reincidendi? *Reſp.* Caſtropalaus, quod in tali caſu poſſet abſolutio impendi; ſed tutius eſt non abſolvere, niſi ejecta Concubina; quod præciſè ſervandum eſt, ubi ſcandalum duraret. Tamburin. *in Method. Confeſſ. lib.* 3. *cap.* 3. Et nos in noſtris Deciſionibus de Eucharistia *deciſ.* 28. ubi plenè de hoc quæſito. Et Cardenas ubi ſupra.

5. *Quær.* An poſſit abſolvi Concubinarius pœnitens, qui Concubinam non dimittit, vel quia in ejus gubernio eſt apta; vel quia perderet aliquam pecuniæ ſummam, vel quia nimis triſtaretur, & promittit emendationem? *Reſp.* Negativè, & contrarium aſſerere eſt opinio damnata ab Alexandro VII. Quamvis olim multi DD. ex modernis eam tenerent. Cardenas *in Criſi Diſſert.* 40. *per totam*.

6. *Quær.* An dimiſſa Concubina licitum ſit pœnitenti eam viſitare vel ad alimenta miniſtranda, vel ad filios viſendos, quos ipſa nutriret? *Reſp.* Non licere, quia eſt periculum reincidendi, ut tenet Beja *par.* 1. *cap.* 14. ac etiam ſcandalum, à quo eſt cavendum. Summa Diana *Verb. Confeſſarius quo ad examen, num.* 32.

7. *Quær.* An Confeſſarius Concubinarius poſſit audire confeſſionem ſuæ Concubinæ? *Reſp.* In jure nullam eſſe prohibitionem, undè rigorosè loquendo validè audiret, & abſolveret, ſi eſſet dolor, & propoſitum emendationis; de quo tamen valdè eſt dubitandum. Sancius *ubi ſupra diſp.* 11. *num.* 16. & ideò non eſt laudabilis hæc opinio. Porrò in Provincia Mediolanenſi hoc eſt per Concilia Provincialia interdictum. Bonacin. *tom.* 1. *de Pœnit. Sacramento diſp.* 5. *q.* 7. *punct.* 5. §. 5. *num.* 10. *& ſeqq. pag. mihi* 231. & noviſſimè hic eſt caſus prohibitus, ac reſervatus Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Vallareſio Epiſcopo Concordien. in ſua Synodo Diœceſana, in qua egregius ejus zelus reſulget.

8. *Quær.* Quæ pœnæ ſint inflictæ de Jure in foro exteriori contra Laicos Concubinarios? *Reſp.* Quod de jure communi Canonico erant puniendi arbitrio Epiſcopi. Antonell. *dict. lib.* 6. *cap.* 29. *num.* 3. quia de Jure Civili Concubinatus non punitur. *toto tit. ff. & C. de Concubin.* At ex Sacro Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *de Ref. Matrim. cap.* 8. ſi poſt trinam admonitionem Laici Concubinarii non eiiciant Concubinas, debent ab Epiſco-

pis excommunicari; & mulieres ſi ter admonitæ non paruerint, debent exilio mulctari. Noviſſimè Pignatellus *tom.* 9. *conſult.* 139. ubi amplè agit de modo puniendi Concubinarios tàm Laicos, quàm Clericos, & ponit multa Decreta, ac Reſponſa S. Congregationis.

9. *Quær.* Quæ ſint pœnæ de Jure inflictæ contra Clericos Concubinarios? *Reſp.* Quod de Jure antiquo nullus debebat audire Miſſam Concubinarii, vel ab eo Sacramenta recipere. *cap. Nullus*, & *cap. Præter*, 32. *diſt. cap. Fraternitatis*, *de Hæretic.* Item Concubinarii Clerici cenſebantur ipſo Jure ſuſpenſi. *cap. Quæſitum*, *de Cohabit. Cleric.* & *Mulier.* Et celebrando fiebant irregulares. Garzia *de Beneſic. par.* 7. *cap.* 14. *num.* 11. Gloſs. *in cap. Cum dilectus*, *de Accuſat.* At ex communi calculo Doctorum hodie hæ pœnæ non ſunt ampliùs in uſu: ſed ſolùm attenditur diſpoſitio Concilii Tridentini, in quo *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. *de ref.* ſancitum eſt, quod Epiſcopi Concubinarii, vel ſuſpectas mulieres habentes, ſi à Synodo Provinciali admoniti non ſe emendent, ipſo facto ſint ſuſpenſi: quod ſi adhuc perſeverent, deferenda eſt res ad Papam. Clerici verò inferiores, ſi moniti à Superioribus Concubinas non ejecerint, pro prima vice privantur ipſo facto tertia parte fructuum beneficiorum, vel penſionum. Si ſecundò admoniti non ſe emendent, fructus omnes amittunt, & ſunt ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpenſi. Si poſt tertiam monitionem, non paruerint, beneficiis, & penſionibus perpetuò privandi ſunt. Quod ſi poſtquam eas dimiſerint, intermiſſum conſortium repetant, excommunicantur. Antonell. *dict. lib.* 6. *cap.* 29. *num.* 3. Theſaur. *de Pœnis Eccleſiaſticis part.* 2. *verb. Concubinatus cap.* 1. & Pignatellus *d. conſult.* 139.

10. *Quær.* Quomodo puniantur Clerici Concubinarii non habentes penſiones, aut beneficia? *Reſp.* Puniendos eſſe carcèris pœna, ſuſpenſione à Divinis, inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliiſvè pœnis juxta qualitatem delicti, & contumaciæ. Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 25. *de ref. cap.* 14. & Pignatellus *ubi ante*:

11. *Quær.* Quomodo fieri debeant monitiones per Epiſcopos Clericis Concubinariis? *Reſp.* Quod fieri debent monitiones ſpeciales, & perſonales, non autem generales per Edictum. Garzias *par.* 11. *c.* 10. *num.* 186.

12. *Quær.* An debeant eſſe tres diſtinctæ monitiones, aut una, quæ dicatur valere pro tribus? *Reſp.* Cum hac diſtinctione. Ad hoc ut procedatur ad primam, ſecundam, & tertiam pœnam ſtatutam à Concilio, ideſt privationem tertiæ partis fructuum, privationem omnium fructuum, & demùm ad privationem beneficiorum, non ſufficere unam monitionem cum clauſula, quod debeat valere pro tribus; quia pro quacunque ex dictis pœnis infligendis, requiritur ſua ſpecialis monitio. Porrò antequam infligatur unaquæque ex dictis pœnis poteſt fieri vel trina monitio, vel una tantùm cum clauſula, quod deſervire debeat pro prima, ſecunda, & tertia Canonica monitiòne, quod eſt diligenter advertendum in praxi. Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *Verb. Judex cap.* 2. & Pignatellus *dict. tom.* 9. *conſult.* 139.

13. *Quær.* Quantum tempus debeat intercedere inter ſupradictas monitiones, ac pœnarum inflictionem? *Reſp.* Arbitrio Epiſcopi. Garz. *dict. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 186.

14. *Quær.* An poſſint fieri dictæ monitiones ab Epiſcopo Clericis Concubinariis etiam verbaliter? *Reſp.* Affirmativè, puta per verba reprehenſiva. Saravia *de juriſdict. Adjunctor. q.* 16. *num.* 13. Marta *de juriſdict. par.* 2. *cap.* 36. *num.* 15. Sed conſtare debet de monitione verbali facta ab Epiſcopo, vel per duos teſtes, vel per Inſtrumentum à Notario publico rogatum. Idem Saravia *dict. q.* 16. *num.* 16. & Marta *par.* 3. *cap.* 3. *num.* 8. Undè falluntur Epiſcopi, qui monent Clericos incontinentes ſecretò, & in cubiculo ſine teſtibus, quia tunc non valet illa monitio ad elevandas pœnas ſtatutas à Concilio. Scaccia *de Judic. lib.* 1. *cap.* 9. per totum.

15. *Quær.* An Clerici Concubinarii poſ-

Digitized by Google

poſſint abſque dictis monitionibus ab Epiſcopo puniri? *Reſp.* Affirmativè, quando Epiſcopus non vult infligere pœnas ſtatutas à Concilio Tridentino, ſed intendit procedere ad alias pœnas, puta carceris, ſeu pecuniarias; quia tunc abſque dictis monitionibus poteſt Concubinarios coercere. Bellet. *tit. de Favor. Cleric. real.* §. 5. *num.* 48. Antonel. *dict. lib.* 6. *cap.* 29. *num.* 4. & Pignatellus *dict. tom.* 9. *conſult.* 139.

16. *Quær.* An dictæ monitiones ſint neceſſariæ, quando Concubinatus eſt publicus, & notorius? *Reſp.* Eſſe neceſſarias, ubi procedendum eſt ad pœnas ſtatutas à Concilio. Antonell. *d. cap.* 25. *num.* 5.

17. *Quær.* An meretrices peccantes cum Clericis poſſint ab Epiſcopo puniri? *Reſp.* Affirmativè, tàm Excommunicatione, quàm carceratione. Barboſa *de Jure Eccleſiaſtico lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *num.* 61.

18. *Quær.* An meretrices poſſint expelli è propriis domibus, ſi habitent apud Eccleſias, vel apud Moniales? *Reſp.* Affirmativè. Barboſ. *ubi ſupra lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 57.

19. *Quær.* An ſint aliæ pœnæ in Jure contra Concubinarios? *Reſp.* Quod ſi ſint publici, & moriantur abſque ſignis pœnitentiæ, ſunt privandi Eccleſiaſtica ſepultura. Decian. *tractat. crimin. lib.* 6. *cap.* 21. *num.* 26. Pignatellus, qui alios DD. cumulat *dict. tom.* 9. *conſult.* 139. *num.* 228. ubi docet, quæ ſigna pœnitentiæ in tali caſu ſufficiant.

20. *Quær.* An polluatur Eccleſia, ſi in ea ſepeliatur publicus Concubinarius impœnitens? *Reſp.* Negativè. Layman. *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 12. *de ſepultur. num.* 12. Sed ſi cognoſcatur, erit exhumandus. *cap. Sacris, de ſepult.* Pignatell. *dict. num.* 228.

21. *Quær.* Quomodo cognoſcatur, quod moriens dederit ſigna pœnitentiæ? *Reſp.* Si nomen Jeſus invocaverit; ſi dixerit *Miſerere mei Deus*. Si manibus pectus tutuderit. Si Confeſſarium petierit. Pignatellus *ubi proximè*, & Theſaur. *de Pœnis, dict. Verb. Concubinatus cap.* 1. *num.* 5. *ubi DD.* qui advertunt, ſuper his ſufficere unum teſtem.

22. *Quær.* An valeat legatum, ſeu donatio facta à Clerico Concubinæ? *Reſp.* Non valere, prout non valet ſi fieret à milite armatæ militiæ, neque ab Advocato, qui comparatur, juxta DD. quos allegat Antonell. *dict. cap.* 29. *in fin.* & Theſaur. *de Pœnis, Verb. Concubinatus: num.* 6. ubi ait, tale legatum, vel donationem neque in foro conſcientiæ valere: Excipe, niſi Concubina fuiſſet emendata. Pignatell. *ubi ſupr. num.* 234.

23. *Quær.* An congreſſus cum alterius ſponſa ſit ſimplex fornicatio, ſeu adulterium? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones. Canoniſtæ videntur tenere quod ſit Adulterium. Theologi verò, quod ſit ſimplex fornicatio, quamvis eum hac circumſtantia initorum Sponſalium aperienda in Confeſſione. Sanchez *de Matrim. tom.* 1. *lib.* 1. *diſp.* 2. *num.* 6. Diana *par.* 1. *tract.* 7. *reſol.* 5.

CAPUT LXVIII.

De Stupro.

1. QUær. Quid ſit Stuprum? *Reſp.* Stuprum eſt defloratio Virginis ipſa invita. Dicitur invita, quia ſi conſentiat, erit tantùm fornicatio ſimplex, nec circumſtantia in confeſſione aperienda. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 12.

2. *Quær.* An Stuprum committi poſſit etiam cum muliere non Virgine? *Reſp.* Affirmativè, ſed largo modo dicitur Stuprum, nempè quando copula per vim habetur cum Vidua, ſeu alia muliere honeſtè vivente. Antonell. *d. lib.* 6. *cap.* 30. *num.* 1.

3. *Quær.* Quæ pœnæ ſint inflictæ de Jure Civili contra committentes Stuprum? *Reſp.* Quod Stuprum commiſſum cum violentia punitur pœna mortis, ſi ſit completum. *l.* 1. §. *fin. ff. de Extraordin. Crimin.* Gloſſ. *in cap.* 2. *verbi Plectendus, de Adult. & Stupr.* At ſi completum non ſit, pœna extraordinaria arbitrio Judicis punitur. Barboſ. *in*

cap.

cap. 1. *num.* 6. *de Adult.* Ubi verò non ſit violenta, de Jure civili non punitur, niſi Officiali prætextu Officii mulierem carnaliter cognoſcat. Riccius *in Collect. part.* 3. *deciſ.* 559.

4. *Quær.* Quæ ſint pœnæ de Jure Canonico? *Reſp.* Stuprator Laicus ſi Virginem ſeduxit, vel decepit, in foro contentioſo tenetur eam dotare, & in uxorem accipere; quod ſi nolit eam in uxorem accipere; data dote, ulteriùs punitur Judicis arbitrio. In foro conſcientiæ, ſi nolit eam ducere, tenetur ad dandam dotem, & alia damna reſarcienda. Antonell. *d. cap.* 30.

5. *Quær.* An ſint caſus, in quibus ſtuprator non teneatur dare dotem? *Reſp.* Eſſe ſequentes: Si puella ſponte in copulam conſenſerit, vel leviter rogata. Si Virgo non vivebat honeſtè, nec ſervato verecundiæ pudore. Si puella poſt ſtuprum patiatur ſe ab aliis carnaliter cognoſci. Antonell. *d. cap.* 30.

6. *Quær.* Quæ ſint pœnæ contra Clericos ſtuprum committentes inflictæ? *Reſp.* Quod damnatus de ſtupro Clericus efficitur infamis, & ſubindè irregularis evadit, itaut abſque diſpenſatione ad ordines, & beneficia promoveri non poſſit, tàm ſi fuerit factum ſtuprum cum violentia, quàm ſine violentia. Majol. *de Irregular. lib.* 5. *cap.* 40. *num.* 1. Diaz *in Praxi cap.* 85. *num.* 2. Farinac. *q.* 147. *num.* 62. Ulteriùs tenetur iſte Clericus puellam dotare, ac pœnam Judicis arbitrio ſubire. Farinac. *d. q.* 147. *num.* 108. Abb. *in cap.* 1. & 3. *de Adult.*

CAPUT LXIX.

De Raptu.

1. Quær. Quid ſit Raptus? *Reſp.* Raptus eſt abductio maſculi, vel fœminæ, illata vi, libidinis cauſa. Dicitur illata vi, quia ſi puella ſponte diſcedat cum Amaſio, dicitur fuga, & non raptus, & non additur circumſtantia diſtincta à fornicatione. Diana *par.* 1. *tract.* 7. *reſ.* 37.

2. *Quær.* Qualis vis requiratur ad hoc delictum conſtituendum? *Reſp.* Sufficere etiam vim non abſolutam; illam ſcilicet, quæ procedit ex ſuaſionibus, importunis precibus, & blandimentis. Navar. *conſ.* 1. *de Raptor.*

3. *Quær.* Quæ ſit pœna de Jure Civili contra Raptores inflicta? *Reſp.* Eſſe pœnam mortis, ubi raptus ſit cum Vi abſoluta. Si verò non fuerit cum violentia abſoluta, puniuntur pœna arbitraria. Boſſius *de Rapt. Mulier. num.* 7. Quamvis Clarus in §. *Raptus*, teneat, ſemper eſſe inferendam pœnam mortis; ſed intelligendus eſt, quando commiſſa ſit copula carnalis.

4. *Quær.* Quæ ſit pœna de Jure Canonicò contra eoſdem Raptores ordinata? *Reſp.* Triplex eſt pœna. Primò, Sunt ipſo Jure excommunicati; & ſi Clerici ſunt, decidunt à proprio gradu. Secundò, Tenentur raptam mulierem dotare. Tertiò, Invalidum eſt matrimonium cum rapta, quandiu ipſa in poteſtate Raptoris ſteterit. Ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Refor. cap.* 6. Antonell. *dict. lib.* 6. *cap.* 30. *num.* 7.

5. *Quær.* An dictæ pœnæ locum habeant, ſi mulier rapiat adoleſcentem puerum ad libidinem explendam, vel ut ei nubat? *Reſp.* Secundùm magis communem opinionem dictas pœnas locum non habere. Bonacin. *de Matrim. quæſt.* 4. *punct.* 18. *num.* 7.

6. *Quær.* An valeat Matrimonium cum puella, quæ invitis parentibus diſceſſit cum Amaſio, ſolis ejus precibus abducta, ſine violentia? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones. Tutius autem exiſtimari, matrimonium eſſe invalidum, & ideò ſolet priùs ſeparari, & in loco tuto reponi. Antonell. *d. cap.* 30. *num.* 11. & ita practicatur in hac Curia Patavina, in qua frequenter puellæ ruſticorum ab Amaſiis deducuntur à domibus Parentum recuſantium eas illis concedere in Matrimonium. Undè ſeparantur, & publicam Pœnitentiam agere coguntur, antequam ineant Matrimonium.

7. *Quær.* An ſit alia pœna contra Raptores de Jure Canonico? *Reſp.* Eoſdem eſſe ipſo Jure infames, & per conſequens irre-

irregulares, & incapaces ordinum, & beneficiorum. Navar. *conſ.* 3. *num.* 5. *de Raptoribus*. At depoſitio in Clericis ordinatis, & beneficiatis eſt ferendæ ſententiæ. Theſaur. *de Pœnis Eccleſiaſticis Verb. Raptus mulieris cap.* 2. *in fine*.

8. *Quær*. An excommunicatio lata à Concilio Tridentino contra Raptores, & auxilium dantes, ſit latæ ſententiæ, & reſervata? *Reſp*. Eſſe quidem latæ ſententiæ, ſed nulli eſſe reſervatam. Theſaur. *ubi ſupra*. & Farinac. *q*. 145. *num*. 21.

CAPUT LXX.

De Adulterio.

1. Quær. Quid ſit Adulterium? *Reſp*. Eſt copula carnalis inter eos, quorum ambo, vel unus eorum eſt conjunctus matrimonio.

2. *Quær*. An conſentiente marito copulæ illicitæ uxoris ſuæ fiat adulterium. *Reſp*. Affirmativè, quia licèt non fiat injuria marito, fit injuria Sacramento, & Præcepto Divino. Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 121.

3. *Quær*. An ſit in Confeſſione exprimendum, quod ſit conjugatus tantùm ipſe adulter, vel tantùm ipſa adultera, vel quod uterque? *Reſp*. Eſſe utrumque exprimendum; quia majus peccatum eſt, ſi mulier ſit conjugata; maximum ſi uterque, ideſt adulter, & adultera ſint in matrimonio proprio conſtituti. Maſtrius *ibidem*. Et probavi in meis Deciſionibus de Pœnitentia *deciſ.* 27. *num.* 17.

4 *Quær*. Cujus fori ſit delictum Adulterii? *Reſp*. Quod ſi agatur ad pœnam infligendam, eſt mixti fori. Si verò ad ſeparationem thori, & ad dotem reſtituendam, & alimenta præſtanda, pertinet ad Judicem Eccleſiaſticum tantùm. Antonell. *d. lib.* 6. *cap.* 33. *num.* 1. Porrò ubi de pœna ſanguinis in adulterum agitur; judicium ſoli Judici Laico relinquitur.

5. *Quær*. Quæ ſit pœna Adulterii de Jure Civili? *Reſp*. Secundùm jura antiqua eſt pœna mortis. Sed hodie non videtur eſſe in uſu; at ejus loco pœna arbitraria, vel fuſtigationis, vel carceris, vel pecuniæ. Clar. *in* §. *Adulterium*. Antonell. *d. cap.* 33. *num.* 3.

6. *Quær*. Quæ ſit pœna de Jure Canonico? *Reſp*. 1. Separatio thori. *cap. Ex litteris, de Divortiis*. 2. Privatio dotis. *cap. Plerumque*, ubi Gloſſ. *de donat. inter Vir. & Uxor*. 3. Infamia. *cap. Infames*, 6. *q*. 1. 4. Alia pœna Epiſcopi arbitraria. *cap. Perniciosam, de Offic. Ordinar.*

7. *Quær*. An ſint caſus, in quibus adulteri non amittant Dotem? *Reſp*. Eſſe ſequentes. 1. Si uxor habeat filios ex primo marito. 2. Si maritus habeat concubinam, vel & ipſe commiſerit adulterium. 3. Si maritus occidat mulierem in adulterium deprehenſam, (hoc enim ei non licet) 4. Si agatur de bonis paraphernalibus. 5. Si interceſſerint tantùm oſcula, vel amplexus. 6. Si uxor cum conſenſu mariti deliquerit. Ita Antonellus DD. allegans *dict. lib.* 6. *cap.* 33. *num.* 5.

8. *Quær*. Quæ ſit pœna contra Clericos adulterium committentes? *Reſp*. Antiquitùs erant deponendi, & in Monaſterium detrudendi. *cap. Si quis Clericus*. 81. *diſt*. Hodie hæc pœna non eſt in uſu, & puniuntur arbitrio Epiſcopi. Antonell. *d. cap.* 33. *num.* 9.

9. *Quær*. Qua pœna puniuntur incurrentes Polygamiam; idest conjuges, qui vivente alio conjuge, novas nuptias ineunt? *Reſp*. Polygamiæ crimen ſecundùm aliquos ſpectare ad ſolos Inquiſitores, quaſi videantur malè ſentire de Sacramento Matrimonii. Diana *par.* 4. *tr.* 7. *reſol.* 4. Sed verius eſt eſſe delictum mixti fori, & puniri pœna arbitraria, vel triremium, vel ictibus funis, vel exilio, vel pecuniaria. Diana *ubi ſupra*, & Ferrus *quæſt. moral. par.* 1. *q.* 59. *num.* 1. & 2. Clar. *in* §. *Fornicatio*. *Verſ. Dicitur etiam*, ubi ait, morte damnatum fuiſſe quemdam, qui quatuor uxores habebat.

10. *Quær*. Qua pœna puniantur Clerici in Sacris ordinati, qui Matrimonium contrahunt? *Reſp*. Pœna arbitraria, & ad Inquiſitionem tanquam hæretici ſunt deferendi. Barboſ. *allegat.* 40. *num.* 43. Diana *par.* 4. *tract.* 7. *reſ.* 5.

11. *Quær*. An cauſa Adulterii incurrantur de Jure Canonico aliæ pœnæ? *Reſp*.

Reſp. Damnatus de Adulterio efficitur infamis, & per conſequens irregularis. Qui ſi ſit Laicus, & à Principe reſtituatur ex gratia adverſus hanc infamiam, erit etiam liber ab irregularitate, à qua multò magis Epiſcopus poteſt diſpenſare. *cap. At ſi Clerici*, §. *de Adulteriis, de Judic.* Ugolin. *de Irregularit. cap.* 6. §. 5. *num.* 3.

12. *Quær.* An Clericus adulter fiat irregularis, ſi cauſa ejus adulterii maritus occidat uxorem? *Reſp.* Affirmativè, quando nulla cautela adhibita commiſit adulterium. Suarez *de Cenſur. diſp.* 45. *ſect.* 6. *num.* 5.

13. *Quær.* An Adulter perdat Jus petendi debitum cum conjuge innocente? *Reſp.* Negativè in foro conſcientiæ; ſecùs autem ſi à conjuge innocente repellatur. Sanchez *de Matr. lib.* 10. *diſp.* 9. *n.* 30. *& diſp.* 12. *num.* 7.

14. *Quær.* Si conjugatus cadat in ſpurcitias carnales cum aliis perſonis, ideſt oſcula, tactus, mollitiem &c. An teneatur in Confeſſione manifeſtare, ſe eſſe conjugatum? *Reſp.* Affirmativè, quia hæc eſt circumſtantia neceſſariò exprimenda, ut dixi de Pœnitentia *d. deciſ.* 27. *num.* 17. ubi compilavi alia peccata in uſu Matrimonii omninò explicanda, & à Confeſſariis ſcienda.

CAPUT LXXI.

De Inceſtu.

1. QUær. Quid ſit Inceſtus? *Reſp.* Eſt congreſſus cum conſanguinea, vel affine uſque ad quartum gradum; & quò gradus eſt propinquior, eò gravius eſt peccatum. Maſtr. *d. diſput.* 11. *num.* 122.

2. *Quær.* An in confeſſione ſit exprimendus gradus? *Reſp.* Securius eſſe illum exprimere; quamvis multi DD. dicant, non eſſe neceſſarium, quia non mutatur ſpecies per mutationem gradus. Maſtrius *ibid.*

3. *Quær.* An qui committit Inceſtum in primo gradu, teneatur declarare, an fuerit cum matre, vel cum filia, vel cum ſorore? *Reſp.* Alii DD. dicunt non teneri, alii verò volunt teneri, & certè tutius erit hanc circumſtantiam exprimere; ſicut etiam illam, quando Confeſſarius rem habuiſſet cum filia Spirituali. Sanchez *de Matrim. lib.* 6. 7. *diſp.* 55. Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 122. & 123. ubi advertit, etſi non ſit neceſſe exprimere gradum, eſſe tamen exprimendam ſpeciem vel conſanguinitatis, vel affinitatis, vel cognationis ſpiritualis, nam hæ differunt ſpecie.

5. *Quær.* Quæ ſit pœna de Jure Civili contra committentes Inceſtum, vel nuptias inceſtuoſas? *Reſp.* Eſt privatio dignitatum, & plectuntur ad arbitrium Judicis. Riccius *in collect. par.* 1. *deciſ.* 151. *& par.* 5. *deciſ.* 1869.

5. *Quær.* Quæ ſint pœnæ de Jure Canonico contra patrantes Inceſtus delictum? *Reſp.* Quod fiunt Infames. *cap. Conſanguineorum,* 3. *quæſt.* 4. *cap. Infames,* 6. *q.* 1. Poſſunt excommunicari, *cap. Inceſtuoſi,* 35. *quæſt.* 8. Et privantur facultate contrahendi Matrimonium, *cap. In lectum, & cap. ſeq.* 34. *q.* 2. Quamvis ſi de facto contrahant, Matrimonium valeat. Navar. *conſ.* 1. *num.* 52. *de Conſtit.*

6. *Quær.* Quæ ſit inflicta pœna de Jure Canonico contra contrahentes inceſtuoſas Nuptias? *Reſp.* Qui ſcienter contrahunt in gradibus prohibitis, ſunt ipſo facto excommunicati. Clem. *Unica*, ubi Gloſſ. *de Conſang. & Affinit. cap. Non debet, extra eod. tit.* Filii non ſunt legitimi, nec parentibus ſuccedunt, *cap.* 1. 35. *quæſt.* 7. Secùs ſi ignoranter contraxerint. *cap. Inter, & cap. Ex tenore. Qui filii ſint legitim.* Inceſtuoſus perdit Jus petendi debitum in primo, & ſecundo gradu.

7. *Quær.* An pœnas ſupradictas incurrat, qui non ſeminavit in vaſe debito mulieris, ſed contra naturam coivit? *Reſp.* Non incurrere. Navar. *in Manual. c.* 22. *num.* 43.

8. *Quær.* Quam pœnam incurrant Clerici committentes inceſtum? *Reſp.* Eſſe ab Ordinibus deponendos. Clarus *in* §. *Inceſtus, Verſ. Sed quæro.* Et ipſo Jure vacant eorum beneficia. Guid. Pap. *deciſ.* 239. Riccius *in collect. deciſ.* 1864.

par. 5. Item Infames efficiuntur, & ſic irregulares. Farinac. *quæſt*. 149. *num*. 1. & *num*. 136. Intellige ſi naſcatur ſententia ſuper veritate delicti.

9. *Quær*. An habentes copulam inceſtuoſam teneantur eam exprimere in obtinenda diſpenſatione pro contrahendo matrimodio in gradu prohibito? *Reſp*. Affirmativè, aliàs diſpenſatio erit ſurreptitia, & nulla. Concil. Trident. *ſeſs*. 24. *cap*. 5. *de Ref. Matrim*. Garzias *par*. 8. *c*. 3. *num*. 36. Sanch. *lib*. 8. *diſp*. 25. *num*. 8. Imò ſi copula habita fuerit cum ſpe faciliùs obtinendæ diſpenſationis, id erit exprimendum. Garz. *ibid. num*. 93. & 97. Sanchez *num*. 38. Item litteræ diſpenſationis fiunt ſubreptitiæ, ſi copula habeatur poſt earum expeditionem, & antequam Commiſſarius eas exequatur. Garzias *ibidem num*. 69 Corrad. *in Praxi diſpenſ. lib*. 8. *cap*. 5. *num*. 38. §. *Cæterùm*. Et ego dixi de Pœnitentia *deciſ*. 48. *num*. 11. *Verſ. Decimo quarto*.

10. *Quær*. Quid agendum ſi gradus ſit publicus, copula verò ſit occulta? *Reſp*. Poſſe peti in Dataria diſpenſationem gradus, & in Pœnitentiaria diſpenſationem copulæ inceſtuoſæ. Sanchez *dict. diſp*. 25. *num*. 11. & 12. Theſaur. *de Pœnis*. *Verb. inceſtus par*. 2. *n*. 6. Dicta mea Deciſio 48. *ibid*.

11. *Quær*. Quid Juris ſi quis ſponſalia ſecundò contrahat, primis legitimè non diſſolutis? *Reſp*. Efficitur ipſo facto infamis, & ſubinde irregularis quo ad Ordines ſuſcipiendos, vel beneficia habenda. Layman. *de Irregul. cap*. 4. *num*. 1. Theſaur. *Verb. Sponſalia*, *cap*. 1.

CAPUT LXXII.

De Sacrilegio, & filia ſpirituali.

1. QUær. Quid ſit Sacrilegium? *Reſp*. Eſt violatio per actum Venereum Rei Sacræ. Et eſt duplex, vel locale, quando actus venereus fit in Eccleſia, cæmeterio, aut loco ſacro. Vel perſonale, quando exercetur cum perſona voto caſtitatis conſecrata. Maſtrius *d. diſp*. 11. *num*. 125.

2. *Quær*. An ſit in confeſſione exprimendum, an perſona fuerit adſtricta voto ſimplici caſtitatis, vel voto ſolemni? *Reſp*. Modernos DD. tenere, quod id non ſit neceſſariò exprimendum; ſed tutius erit exprimere, quia magna differentia eſt, aliquem habuiſſe copulam cum muliere voto ſimplici caſtitatis adſtricta, & copulam habuiſſe cum Moniali. Tamb. *lib*. 7. *in Decal. cap*. 2. §. 1. *num*. 4. & Sanchez *in Decal. cap*. 6. *num*. 14.

3. *Quær*. An mulier teneatur exprimere ſe habuiſſe copulam cum Religioſo Regulari, vel ſufficiat dicere cum Religioſo? *Reſp*. Secundùm modernos ſufficere, ſi dicat cum Religioſo; quia peccatum eſt idem, eademque malitia. Sanchez *lib*. 7. *diſp*. 27. *num*. 27. *de Matrim*.

4. *Quær*. Quam pœnam incurrant mulieres ingredientes clauſuram Regularium ad malum finem? *Reſp*. Mulieres ipſas incurrere excommunicationem Papæ reſervatam. Navar. *cap*. 27. *n*. 150. Quaranta *Verb. Monaſteria*. Theſaur. *Verb. Clauſuram Regularium*, *cap*. 2. *in fin*.

5. *Quær*. Qua pœna feriatur, qui rem habet carnalem cum Moniali ingrediendo Clauſuram? *Reſp*. Incurrit excommunicationem Papæ reſervatam. Barboſ. *alleg*. 50. *num*. 186. Si ſit Clericus, eſt omninò deponendus. Diaz *in Praxi c*. 84. Farinac. *quæſt*. 146. *num*. 26. Eſt ipſo jure infamis, & irregularis, & pœna arbitraria punitur. Menoch. *de Arbitrar. Judic. lib*. 2. *caſu* 360. *num*. 58. At in Laicis ſtatuta eſt pœna mortis. Farinac. *q*. 146. §. *Sacrilegium num*. 3.

6. *Quær*. Quid agendum cum Confeſſario, qui in Sacramento Pœnitentiæ ſollicitavit mulierem ad turpia? *Reſp*. Ex Bulla Gregorii XV. eſt Sancto Officio denunciandus; & ideò Epiſcopi tenentur Confeſſariis in mandato Confeſſionis hanc obligationem inſerere. Diana *par*. 4. *tract*. 5. *reſolut*. 31. ut dicimus infra *cap*. 126.

7. *Quær*. Quis teneatur talem Confeſſarium denunciare? *Reſp*. Perſona ſollicitata, ac quilibet alius, qui notitiam habeat ſollicitationis ſaltem ex auditu

V per-

perſonæ fide dignæ. Diana *par.* 4. *tract.* 5. *reſ.* 28.

8. *Quær.* An mulier ſollicitans Confeſſarium ſit denuncianda? *Reſp.* Negativè, quia cum id rarò accidat, Bulla facta eſt non contra pœnitentes, ſed contra Confeſſarios. Riccius *part.* 3. *reſolut.* 67. *num.* 1.

9. *Quær.* An ſit denunciandus Confeſſarius, qui ſollicitaret ad turpia mulierem in Confeſſione non pro ſe, ſed pro alio? *Reſp.* Affirmativè, ob illa verba Bullæ *ad inhoneſta ſivè inter ſe, ſivè cum aliis perpetranda*.

10. *Quær.* An ſit denunciandus Confeſſarius, qui petit à muliere pœnitente domum, in quam conducat ſuam Concubinam? *Reſp.* Affirmativè, ob verba Bullæ ſupradicta; & quia irrogat gravem injuriam Sacramento. Diana *p.* 4. *tract.* 5. *reſ.* 45.

11. *Quær.* An debeat denunciari Laicus, vel Clericus non Sacerdos; qui fingens ſe Confeſſarium ſollicitaret in loco confeſſionis? *Reſp.* Aut iſte talis dat abſolutionem pœnitenti? & eſt denunciandus tanquam malè ſentiens de Sacramento. Aut non dat abſolutionem? & non eſt denunciandus; quia Bulla lata eſt contra Sacerdotes Confeſſarios ſollicitantes. Diana *par.* 1. *tract.* 4. *reſol.* 15. Sanctarell. *de Hæret. cap.* 46. *dub. unic. num.* 9.

12. *Quær.* An denunciationi ſubjaceat Sacerdos non approbatus ad Confeſſiones, qui in loco confeſſionis ſollicitaret? *Reſp.* Eſt opinio pro utraque parte; ſed communior eſt affirmativa. Caſtropalaus *tr.* 4. *diſp.* 9. *punct.* 9. *num.* 1. Diana *par.* 9. *tr.* 9. *reſol.* 32.

13. *Quær.* An debeat ille denunciari, qui ſollicitaret ad turpia in aliis Sacramentis præter Confeſſionem? *Reſp.* Negativè. Diana *p.* 4. *tract.* 15. *reſol.* 16

14. *Quær.* An veniat denunciandus, qui ſollicitat ad alia vitia, non autem ad luxuriam? *Reſp.* Negativè. Dian. *p.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 17.

15. *Quær.* An ſi ſollicitet maſculum ad turpia? *Reſp.* Affirmativè. Diana *par.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 33.

16. *Quær.* An ſi ipſe Confeſſarius ſit ſollicitatus à muliere, & eidem conſentiat? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones contrarias. *d. par.* 4. *tract.* 5. *reſ.* 42. ubi quod debeat denunciari eſt tutior ſententia, quia turpes tractatus admittit in Confeſſione.

17. *Quær.* An ſit denunciandus Confeſſarius ſollicitans mulierem completa Confeſſione, non in Confeſſionario; ſed aut domi, aut per viam, aut etiam in eadem Eccleſia? *Reſp.* Negativè, quia actus debet eſſe proximus Confeſſioni, & talis non dicitur, quando mulier diſceſſit à loco confeſſionis. Dian. *par.* 1. *tract.* 4. *reſ.* 14. *par.* 4. *tract.* 5. *reſ.* 7. & ſic multò minus ſi ſollicitaret per litteras amatorias, vel per lenones ad domum miſſos. Dian. *par.* 1. *tract.* 4. *reſ.* 14.

18. *Quær.* An ſit denunciandus ſi chartam ſollicitationis det mulieri in Confeſſione legendam extra, ſeu poſt Confeſſionem? *Reſp.* Affirmativè, quia incipit cauſa ſollicitationis in Confeſſione. Idem eſſet dicendum, ſi daret pœnitentiam mulieri, ut nuda ab eo aſpiceretur; vel quid ſimile inhoneſtum. Summa Dian. *in Verb. Denunciare Confeſſarium num.* 13.

19. *Quær.* An veniat denunciandus ob parvitatem materiæ in ſollicitando; ideſt digitum mulieri ſtringendo, pedem premendo &c.? *Reſp.* Affirmativè, tùm quia in materia Luxuriæ parvitas materiæ non excuſat à mortali, tùm quia neque excuſat in materia Religionis. d. Summa Dian. *ubi ſupra num.* 16. Diana *par.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 32. ubi ait denunciandum fore, ſi diceret in Confeſſione mulieri; *Se io foſſi Secolare vi prenderei per moglie*.

20. *Quær.* An teneatur denunciare, qui ſcit ſollicitationem ſub ſecreto naturali? *Reſp* Affirmativè. Diana *part.* 9. *tract.* 8. *reſ.* 46. Non autem ſi ſub ſigillo Sacramentali.

21. *Quær.* An committat Sacrilegium, qui concupiſcit mulierem, dum Miſſam celebrat, vel aliis adminiſtrat Sacramenta? *Reſp.* Affirmativè, ut hæ circumſtantiæ ſunt exponendæ in Confeſſione, ut docui de Pœnitentia *deciſ.* 27. *num.* 15. ubi etiam dixi, eſſe Sacrilegium, ſi laicum mulierem concupiſceret

piſceret ſtatim antè, vel poſt Communionem.

CAPUT LXXIII.

De Luxuria contra Naturam.

1. QUær. Quæ ſint Peccata contra Naturam? *Reſp.* Jam dictum eſſe, quod tria ſunt: Pollutio, Sodomia, & Beſtialitas.

2. *Quær.* Quid ſit pollutio? *Reſp.* Eſt voluntaria emiſſio ſeminis abſque carnali copula, illud foras effundendo, ut in maſculis; vel intùs in matricem diffluendo, ut in fœminis, quod quidem eſt mortale; & ulteriùs in confeſſione aperienda eſt intentio, ſeu objectum, ad quod ſpectabat ipſe polluens, quia peccatum ſumit qualitatem ſpeciei, quam haberet, ſi verè cum eo objecto copulam habuiſſet. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 129.

3. *Quær.* An liceat ad tuendam ſanitatem, vel aliam juſtam cauſam procurare pollutionem? *Reſp.* Negativè, quia eſt res intrinſecè mala; & molles à regno Cœlorum excluduntur, ut ait Apoſtolus 1. *Cor.* 6. Idem Maſtrius *dict. num.* 129. Et aſſerere contrarium eſt opinio damnata ab Innocentio XI. *la* 49. & de ea agit P. Caſſianus à S. Elia in ſua *Theol. Morali Verb. Mollities.*

4. *Quær.* An ſit peccatum non impedire pollutionem jam cœptam in ſomnis? *Reſp.* Negativè, dummodò non conſentiat in ipſam. Maſtrius *ibid.*

5. *Quær.* Quando pollutio in ſomnis ſit mortale peccatum? *Reſp.* Quando ante ſomnum deſiderata fuit; & quando poſt ſomnum eidem conſenſus datur. Tambur. *in Decal. d. lib.* 7. *cap.* 7. §. 2. *num.* 11.

6. *Quær.* An peccet, qui opus facit, ex quo ſcit ſe paſſurum pollutionem? *Reſp.* Si opus eſt licitum, & ſuo officio conveniens; non peccat, dummodo non conſentiat voluptati; ut audiendo confeſſiones mulierum, ſtudendo, medendo &c. Si autem opus non ſit licitum, vel ſibi non conveniat, peccabit; ut legendo turpia ex curioſitate, aſpiciendo verenda, ſe inebriando, & ſimilia faciendo. Tambur. *dict.* §. 2. Et nota, quod pollutio mutat malitiam, & circumſtantias juxta ſtatum perſonæ, de qua ſe polluens delectatur. DD. apud Caſſian. *d. Verb. Mollities, num.* 14.

7. *Quær.* Quid ſit Sodomia? *Reſp.* Eſt nefandum, & abominabile ſcelus, quo ipſa natura violatur ob concubitum contrarium propagationi generis humani. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 131.

8. *Quær.* Quotuplex ſit Sodomia? *Reſp.* Duplex. Perfecta, & Imperfecta. Prima eſt congreſſus duorum ejuſdem ſexus, ut maris cum mare, vel fœminæ cum fœmina. Altera eſt congreſſus cum debito quidem ſexu, nempe maris cum fœmina, ſed extra vas naturale. Porrò utraque ſpecies aſſumit malitiam aliorum peccatorum carnalium, nempe Inceſtus, Adulterii, Sacrilegii ſecundùm qualitatem perſonarum, tantum facinus patrantium. Maſtrius *d. num.* 131.

9. *Quær.* Quæ circumſtantiæ ſint explicandæ in confeſſione hujus delicti? *Reſp.* Secundùm magis tutam opinionem explicandum eſt, an quis fuerit agens, vel patiens? & an fuerit cognatio, ſeu affinitas inter ipſos delinquentes? gradum autem explicare non videtur neceſſarium. Eſcobar. *de Actib. hum. Ex.* 2. *cap.* 6. Diana *par.* 6. *tract.* 6. *reſol.* 36. Maſtr. *dict. diſp.* 11. *num.* 131. *&* 132.

10. *Quær.* Quæ pœnæ ſint inflictæ de Jure Civili contra Sodomitas? *Reſp.* Eſſe inflictam pœnam mortis. *l. Cum vir nubit. C. ad Leg. Jul. de Adulteriis.* Barboſ. *alleg.* 44. *num.* 10. Et de conſuetudine igne comburuntur, bona confiſcantur, & remanent infames. Clar. *in* §. *Sodomia. Verſ. ſed quæro.* Et teſtari non poſſunt; quod intelligitur, ſi facinus ſit publicum, ſeu notorium.

11. *Quær.* Contra eoſdem quas pœnas infligat Jus Canonicum? *Reſp.* Fit ſeparatio thori. Laici excommunicantur, Clerici degradantur. Sunt ſuſpenſi, infames, & irregulares; & ſecundùm Conſtitutionem B. Pii V. traduntur Judici Seculari, ut moriantur. Quaran. *in Verb. Sodomia.* Quod intellige, ſi crimen ſit

conſummatum, & multipliciter factum, aliàs punirentur pœna carceris, vel triremium. Antonellus *lib. 6. cap. 27. num. 6. & num.* 10. Pignatellus *tom. 9. conſult.* 14. ubi in puncto notat, tanti ſceleris reos non eſſe privandos Immunitate loci Sacri; quia Bulla Gregor. XIV. non excipit hoc crimen.

12. *Quær.* An pœnæ privationis beneficiorum ligent in foro conſcientiæ ante ſententiam declaratoriam? *Reſp.* Negativè, quia ſola cenſura ligat in conſcientia ſine declaratione: aliæ verò pœnæ quamvis ipſo jure incurrendæ, non ligant in conſcientia, niſi prius Judex declaraverit commiſſum fuiſſe delictum. Ita Prop. Auguſt. *in Addit. ad Quaran. Verb. Sodomia, limit.* 5. Barboſ. *allegat.* 44. *num.* 28. & 29. Antonell. *d. cap.* 27. *num.* 6.

13. *Quær.* An iiſdem pœnis puniantur pueri hoc facinus patrantes? *Reſp.* Mitiori pœna eos puniendos, ideſt ante annos 14. quos neque comprehendi ſub caſu reſervato docet ex Paludano Diana *par. 6. tract.* 15. *reſol.* 1.

14. *Quær.* Quid ſit Beſtialitas? *Reſp.* Eſt coitus, in quo non ſervatur identitas ſpeciei. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num* 134.

15. *Quær.* An ſit neceſſe explicare beſtiam, cum qua homo coivit? *Reſp.* Negativè, quia differentia eſt tantùm materialis, & in generatione entis, non autem formalis, ſeu in generatione moris. Eſcob. *de Act. human. Ex.* 2. *cap.* 6. Maſtrius *dict. num.* 134. Et meæ Deciſiones de Pœnitentia *deciſ.* 27. *num.* 21.

16. *Quær.* An hujus facinoris ſit alia ſpecialis iniquitas? *Reſp.* Eſſe & illam, qua homo, aut mulier coit cum Dæmone, ſeu Succubo, ſeu Incubo; cui peccato ſuperadditur malitia contra Religionem, & præterea etiam Sodomiæ, Adulterii, vel Inceſtus, juxta affectum viri, vel mulieris coeuntis cum Dæmone. Bonacina *de Matrim. quæſt.* 4. *punct.* 12. Et hoc loco notandum eſt, quod eruditè dicit P. Segnerus in *Opuſculo Pœnitentis Inſtructi cap.* 12. *num.* 4. videlicet, ſic horrendum eſſe Sodomiæ crimen, ut nunquam legatur, Dæmonem illum paſſum eſſe à viris, quamvis aliàs vel formam mulieris patientis, ideſt Succubi; vel Viri coeuntis, ideſt Incubi non vereatur aſſumere.

17. *Quær.* Quibus pœnis plectantur beſtialitatem committentes? *Reſp.* Iiſdem pœnis, quibus Sodomitæ. Antonell. *dict. cap.* 27.

18. *Quær.* An ſit peccatum aſpicere coitum beſtiarum, vel hominum, aut eorundem pudenda? *Reſp.* Si ſit periculum ſenſualitatis in aſpiciente, eſſe quidem peccatum; & ferè ſemper aſpiciendo coitum hominum; ſecùs autem ſi quis eſſet prudentiſſimus, & ex abrupto tantùm aſpiceret. Summa Dian. *Verb. Luxuria n.* 2. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 134.

19. *Quær.* An in rebus Venereis detur parvitas materiæ? *Reſp.* Inſignem eſſe diſputationem Doctorum, à quibus utraque ſententia defenditur; ſed prævalet opinio docentium, non dari parvitatem materiæ in rebus venereis; & ſic eſſe definitum à Clemente VIII. Quare ſi quis ex levitate tangat verenda alterius, vel digitum, aut manum fœminæ ob delectationem carnalem; vel oſculetur perſonas ob voluptatem ſenſualem, peccabit mortaliter, ut diſputando firmat Diana *par.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 1. & 89. & *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 136. §. *Notandum*, & *par.* 5. *tract.* 5. *reſolut.* 5. & 9. & Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 144. & 145. ubi plenè de hac re.

20. *Quær.* An confricare pudenda brutorum ex curioſitate videndi ſemen, ſit peccatum mortale? *Reſp.* Affirmativè ex Dian. *par.* 9. *tract.* 8. *reſ.* 31. ubi confutat contrarium tenentes.

21. *Quær.* An ſint peccatum mortale inhoneſti tactus inter conjuges? *Reſp.* Eos eſſe mortale, ſi ſint cum periculo pollutionis; ſecùs autem ſi dictum periculum abſit; prout eos non peccare, ſi venerem incipiant in vaſe indebito, at eam compleant in vaſe debito. Summa Diana *dict. Verb. Luxuria num.* 4. Tamb. *in Decal. dict. lib.* 7. *cap.* 3. §. 5. Sed Utrùm Maritus poſſit deſiſtere à copula antequam ſeminet? Vide meas Deciſiones de Pœnitentia *dict. deciſ.* 27. *num.* 18. ubi alii caſus de his materiis.

22. *Quær.* An peccent Pictores imagines

nes nudas pingentes ? *Reſp.* Eos peccare mortaliter, cum incitent homines ad Luxuriam; & idem eſt dicendum de mulieribus mamillas nudas deferentes. Diana *part.* 11. *tract.* 4. *reſol.* 32.

23. *Quær.* An verba turpia, lectio obſcænorum, ſpectatio comædiarum turpium, cantiones inhoneſtæ, litteræ, aut dona amatoria ſint peccata mortalia ? *Reſp.* Cum diſtinctione; ſi fiant ex ſola curioſitate, ſine periculo pollutionis, aut conſenſus in Venerem, ſunt venialia. Secùs verò cenſentur mortalia. Buſemb. *lib.* 3. *tr.* 4. *cap.* 2. *dub.* 1. *num.* 8.

24. *Quær.* An Choreæ ſint peccata mortalia ? *Reſp.* Si fiant ſine honeſto, ut lætitiæ, civilis recreationis; non ſunt peccata: At ſi extet periculum incitandi ad libidinem, vel cum alia circumſtantia mala, non ſunt immunes à culpa lethali, & de his intelligunt Sancti Patres, quando contra eas loquuntur. Cajetan. *Verb. Chorea*. Tambur. *in Decal. dict. lib.* 7. *cap.* 8. §. 7.

25. *Quær.* Quid ſit licitum Sponſis de futuro inter ſe ante contractum Matrimonium ? *Reſp.* Doctores non eſſe concordes, nam alii eis concedunt tactus, amplexus, & oſcula, dummodò non incidant in pollutionem. Ita Sanch. *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 46. Alii verò ſupradicta non concedunt, niſi ſint juxta conſuetudinem Patriæ, & ſine offenſione pudoris. Ita Coton. *lib.* 1. *Controv.* 1. *de Matrim. cap.* 2. *num.* 55. & 56.

CAPUT LXXIV.

De Septimo Præcepto.

1. QVær. Quid vetet hoc Præceptum ? *Reſp.* In eo prohiberi, damnum, quod cauſatur proximo in bonis temporalibus. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 149.

2. *Quær.* Quot modis damnificetur Proximus in bonis temporalibus ? *Reſp.* Tripliciter. Bona auferendo; Damna illata non reparando; & contractus iniquos perficiendo. Et in his modis præter labem culpæ extat obligatio reſtitutionis. Maſtrius *ibid. num.* 150.

3. *Quær.* Quot modis bona auferantur ? *Reſp.* Dupliciter. Vel clam, & dicitur Furtum. Vel per vim, & dicitur Rapina; Quod ſi res ſit ſacra; vel in loco ſacro ad cuſtodiam depoſita; inſurgit alia ſpecies peccati; nempe Sacrilegium. Tambur. *in Decal. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 1.

4. *Quær.* Quid ſit Furtum ? *Reſp.* Eſt occulta, & injuſta rei alienæ ablatio, invito domino, cauſa lucri faciendi facta. Tambur. *ibid.*

5. *Quær.* Quale peccatum ſit furtum ? *Reſp.* Eſt peccatum mortale, niſi excuſet parvitas materiæ. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 153.

6. *Quær.* Quæ quantitas requiratur in furto, ut culpa ſit mortalis ? *Reſp.* Eam non eſſe metiendam mathematicè, ſed moraliter; & ex circumſtantiis perſonæ, cui ſit ablatio. Ideò tunc erit mortale peccatum, ſi grave damnum inferatur proximo, vel charitas Chriſtiana graviter lædatur; ut ſi quis furaretur rem non magni valoris, ſed valdè charam Domino, itaut gravem moleſtiam pateretur ex ejus ablatione, vel ei ſummè neceſſariam, ut acum ſutori. Tambur. *dict. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 2. & Maſtrius *dict. diſp.* 11. *num.* 156.

7. *Quær.* An peccet Uxor pecuniam ſurripiendo marito, pro neceſſitatibus domus ? Vel famuli faciendo eleemoſynam de bonis Dominorum ſuorum ? *Reſp.* Negativè, quando nimia non ſit quantitas, vel gravis lamentatio Domini, aut moleſtia ob rem ablatam. Tamburin. *dict. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 3.

8. *Quær.* An peccet, qui in extrema neceſſitate conſtitutus furatur ? *Reſp.* Negativè. Tambur. *dict. lib.* 8. *in Decal. cap.* 6. §. 1.

9. *Quær.* An peccet, qui furatur, ut ſuum creditum ſibi compenſet ? *Reſp.* Negativè, quando abſque magna difficultate non poterat ſuum creditum exigere. Tamburin. *ibid. dict. lib.* 8. *cap.* 5. §. 1. 2. 3. & 4.

10. *Quær.* Quale peccatum ſit, multa minuta furta committere ? *Reſp.* Cum diſtinctione. Si quis furatur modicum, modò

uni,

uni, modò alteri, ex accidenti, non peccat mortaliter. At ſi ex deliberata intentione diteſcendi: licèt executio ſit tantùm ex ſe venialis, tamen talis intentio facit peccatum mortale; & ſic non excuſantur ſutores, qui ſolent unicuique particulas panni ſurripere; neque mercatores, qui aliquid retinent in menſuris, vel in ponderibus in quacunque venditione. Tamburin. *dict. lib. 8. tract. 2. cap. 3. §. 1. & 2.*

11. *Quær.* An ſupradicti excuſentur à mortali in aliquo caſu? *Reſp.* Excuſantur in tribus. 1. Si non ex uſu, ſed ex accidenti id faciant. 2. Si ſic agant ad juſtum pretium conſequendum, quod aliàs non poſſent obtinere. 3. Si ſint in extrema neceſſitate. Tambur. *d. §. 2.*

12. *Quær.* An peccent mortaliter qui plures committunt ſingulatim furta minuta, ex quibus grave damnum Domino reſultet? *Reſp.* Aut omnes conſpirant in damnum Domini; & peccant mortaliter; ut ſi plures vadant in eamdem vineam, ut uvam auferant. Aut non conſpirant in hoc; ſed quilibet vadit de per ſe; & tunc non cenſetur peccatum niſi veniale. Tambur. *d. cap. 3. §. 3.*

13. *Quær.* Qualia peccata ſint furta domeſticorum, vel amicorum? *Reſp.* Si fiant in quantitate notabili; & res non conſumetur in opere, ad quod aliàs ipſe Dominus erat obligatus, vel obligandus, peccata mortalia erunt. Ideò talia cenſentur furta Uxorum, filiorum, vel parentum, qui notabilem rem ſurripiunt, & malè expendunt. At non talia, ſi in re neceſſaria domus, vel fur perſonæ eam convertunt. Tambur. *dict. lib. 8. in Decal. tract. 2. cap. 3. in fine.* Porrò notandæ ſunt tres Propoſitiones damnatæ ab Innocentio XI. & ſunt la 36. 37. 38. quæ ſic aſſerebant: *Permiſſum eſt furari non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.* Item: *Famuli, & Famulæ domeſticæ poſſunt occultæ Heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.* Item: *Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcunque ſit magna ſumma totalis.* De earundem falſa doctrina differit Cardenas in Criſi *Diſſert. 23.* per notam.

14. *Quær.* Quid ſit Rapina? *Reſp.* Eſt acceptio Rei alienæ per vim. *cap. Pœnale, 14. quæſt. 5. leg. 1. C. de Vi bonorum raptor.*

15. *Quær.* In quibus rebus committatur Rapina? *Reſp.* Secundùm Canoniſtas committitur in rebus mobilibus, non etiam immobilibus, aut perſonis, quorum raptores dicuntur Prædones. Abb. *in cap. 1. de Raptorib.* Sylveſt. *in Verb. Rapina*. At ſecundùm Theologos hæc non diſtinguuntur in foro conſcientiæ. Et hæc eſt differentia rapinæ à furto; quod illa, præter damnum, operatur etiam contemptum in Dominum rei ablatæ. Maſtrius *d. diſp. 11. num. 150.*

16. *Quær.* Quotuplex ſit Rapina? *Reſp.* Duplex eſt, una explicita, quando cum armis, & violentia aufert quis rem Domino. Alia implicita, & tres ſunt caſus. 1. Si Potentes imponant injuſtas exactiones. 2. Si ipſimet cogant inferiorem ad inæqualem contractum ſecum ineundum. 3. Si aliquid poſtulent rogando, quod inferiores non audeant ob metum negare. *cap. Militare, 23. q. 1. l. Qui cœtu, ff. ad leg. Juliam de Vi publica.*

CAPUT LXXV.

De Reſtitutione.

1. QUær. Quid ſit Reſtitutio? *Reſp. Eſt actus Juſtitiæ, quo reparatur damnum illatum proximo per injuriam ad æqualitatem rei.* Dicitur *Actus juſtitiæ*, quia hæc eſt radix reſtitutionis, & ideò damna illata contra charitatem non obligant ad reſtitutionem; ſed quæ inferuntur contra Juſtitiam, ſcilicet violando Jus, quod proximus habebat in re, vel ad rem. Item dicitur *per Injuriam.* Quæ eſt duplex; Aut Materialis tantùm, ut ſi quis domum deſtruat, rem auferat, credens id ſibi licere. Aut formalis, cum quis mala fide rem alienam ſurripit, vel damnum infert. Vel dici poteſt culpabiliter, & inculpabiliter. Dicitur *ad æqualitatem rei*; quia ſi quis damnificavit in cen-

centum; debet ea centum reſtituere. Maſtrius *in Theol. Mor. diſp. 7. num. 3.*

2. *Quær.* Quæ ſit differentia inter injuriam materialem, & formalem? *Reſp.* Quod qui intulit injuriam, damnumvè materialiter tantùm; non tenetur reſtituere, niſi quod ex re aliena adhuc ſupereſt; vel quantum ex ea ditior factus eſt. Qui verò formalem injuriam intulit, tantum tenetur reſtituere, quantum eſt damnum illatum. Tamb. *in Decal. d. lib. 8. tract. 3. cap. 2.*

3. *Quær.* An præceptum Reſtitutionis ſit Affirmativum, vel Negativum? *Reſp.* Eſſe Negativum, quia mandat, rem alterius non retineri, vel damnum in bonis temporalibus non fieri Proximo ſuo. Ita P. Cotonius *lib. 2. de Sacrament. Controv. 9. de reſtit. cap. 1. num. 6.*

4. *Quær.* An ex furtiva ferarum Venatione in loco prohibito, facienda ſit reſtitutio? *Reſp.* Affirmat Bonacina *de reſtitut. quæſt. 3. punct. 7. num. 22.* Negat Diana *par. 9. tract. 8. reſol. 39.* Quia licèt quis poſſit prohibere Venationem in loco, tamen feræ ſunt in nullius dominio. Et hæc videtur communior. Niſi eſſent feræ clauſæ in loco murato, quia tunc eſſent in dominio domini illius loci. P. Coton. *dict. cap. 1. num. 10.*

5. *Quær.* An reſtituere teneatur, qui ſine culpa damnum dedit, & non eſt ex eo factus ditior? Puta ſi accidentaliter, & inculpabiliter aliquem offendit? *Reſp.* Aliquos affirmare, ex *tit. ff. de noxalib. Actionib.* & Inſtit. *Si quadrupes pauperem feciſſe dicatur.* At id intelligi, ſi condemnetur per Judicis ſententiam. Dian. *par. 5. tractat. 4. reſol. 52.* P. Coton. *dict. cap. 1. num. 11.*

6. *Quær.* Qualis culpa requiratur ad inducendam obligationem reſtitutionis in conſcientia; ideſt, an debeat eſſe culpa mortalis, vel culpa venialis? *Reſp.* Quod ſi culpa eſt mortalis, abſque dubio inducit obligationem reſtitutionis. Si ſit venialis diſtinguendum eſt: aut eſt venialis reſpectu materiæ, & obligat ad reſtitutionem ſub pœna peccati venialis. Aut culpa eſt venialis reſpectu deliberationis; & in hoc caſu non obligat ad reſtitutionem. P. Coton. *dict. cap. 1. num. 13.*

7. *Quær.* Quæ, & quanta ſint conſideranda in materia reſtitutionis? *Reſp.* novem circumſtantias eſſe conſiderandas, ubi de reſtitutione agitur, quæ his duobus carminibus continentur.

Quis? Quid reſtituet? Cui? Quantum? Quomodò? Quando?
Ordine? Quovè loco? Quæ cauſa excuſet iniquum?

Ita Tolet. *in Sum. lib. 5. cap. 17.*

8. *Quær.* Sub illo Verbo *Quis?* Qui ſint illi, in quos cadit obligatio reſtitutionis? *Reſp.* Non ſolùm ille, qui damnum dedit; ſed qui quovis modo fuit in cauſa, ut damnum daretur, juxta ſequentes alios Verſus.

Juſſio, Conſilium, Conſenſus, Palpo, Recurſus.
Participans, Mutus, non obſtans, non manifeſtans.

Vide Tolet. *dict. lib. 5. cap. 21.*

9. *Quær.* Quomodo intelligantur, ſeu explicentur hæ voces? *Reſp. Juſſio* Significat illos, qui mandant fieri damna. *Conſilium*, illos, qui conſulunt, ut fiant damna. *Conſenſus*, illos, qui ſuffragantur in damno inferendo. *Palpo*; qui laudat inferentes damna, vel exprobratione ignaviæ excitat ad inferendum damnum. *Recurſus*, qui receptat in ſua domo inferentes damna, vel eorum inſtrumenta cuſtodit. *Participans*, qui habet partem prædæ, aut furti; eo quia cooperatus eſt in eo. Reliqui tres, qui non impediunt damna aut voce, aut opere, cum ex pacto, vel ex officio, vel ex ſtipendio ea impedire tenentur. De quibus omnibus infra particulares caſus, & quæſita proponentur. Tolet. *ibid.*

10. *Quær.* Ad quid teneatur Adulter, ſi filius ſpurius educetur à Marito adulteræ tanquam legitimus? *Reſp.* Tenetur ad reſarcienda damna tùm Patri in educatione, tùm fratribus in hæreditate. Card. de Lugo *diſp. 13. ſect. 2* P. Coton. *d. cap. 1. num. 16.* Talem obligationem habet etiam Mater adultera, quæ proinde curare debet, ut ſpurius Religionem ingrediatur.

11. *Quær.* An teneatur ad reſtitutionem qui ex odio, & animo nocendi operatur,

ratur, ne collator det beneficium perſonæ indebitum? *Reſp*. Non teneri, quando non utitur fraude, aut vi in impediendo, quia non operatur contra juſtitiam, & malum eſt in affectu, non in effectu. Diana *par*. 11. *tract*. 4. *reſ*. 36.

12. *Quær*. An reſtitutioni ſit obnoxius, qui Romæ exiſtens aperit per injuriam Litteras alterius, & cum ex eis intelligat beneficium vacaſſe, & ſibi procurare; præveniendo illud obtinet? *Reſp*. Negativè ſecundùm Dianam *par*. 5. *tract*. 8. *reſ*. 21. Affirmativè ſecundùm Cotonium *d. cap*. 1. *num*. 23. Quia aperiendo Litteras operatur contra juſtitiam.

13. *Quær*. An Reus, qui ſe malis artibus defendit à condemnatione, teneatur in conſcientia ſolvere fiſco pœnam, quam de Jure erat ſoluturus; vel adultera dotem, quam maritus lucratus fuiſſet ex condemnatione? *Reſp*. Negativè, quia nemo tenetur ad pœnam ante ſententiam; & impediendo ſententiam, impedit, ne alter acquirat Jus, non autem Jus quæſitum. Diana *part*. 1. *tract*. 8. *reſolut*. 29. & *par*. 3. *tract*. 6. *reſ*. 35.

14. *Quær*. An debeat reſtituere qui accipit eleemoſynam fingendo ſe mendicum, cum talis non ſit? *Reſp*. Affirmativè in eleemoſynis magnis, quæ dantur in ſubſtentationem egenorum. At in exiguis, quæ dantur oſtiatim, non videtur obligatio reſtitutionis. Dian. *par*. 5. *tract*. 6. *reſol*. 21. & 40.

15. *Quær*. An reſtitutioni ſe adſtringat, qui accipit pecuniam pro faciendo opere, cui tenebatur ex Juſtitia? Puta ferre ſententiam, dare legatum? *Reſp*. Affirmativè; quia cum ex Juſtitia teneretur, non poteſt abſque offenſione juſtitiæ accipere pecuniam. Diana *par*. 3. *tract*. 5. *reſ*. 55. & *par*. 6. *tract*. 6. *reſ*. 59. Aliqui id negant; ſi accipiat pecuniam à tertio, quaſi obligando obſequium ſuum; ſed hæc eſt opinio periculoſa, ut ait P. Coton. *d. cap*. 1. *num*. 32.

16. *Quær*. An reſtituendum ſit, quod acceptum eſt pro re turpi, ut à Meretrice pro carnali copula, ab Aſſaſſino pro interfecto homine, à Judice pro ſententia iniqua? *Reſp*. Communis ſententia eſt, non eſſe reſtituendum. Diana *part*. 2. *tract*. 16. *reſ*. 38. Eò quia qui dedit, ſponte dedit, pro re ſibi grata, quamvis turpi.

17. *Quær*. Si quis mandet occidi Petrum, & per errorem mandatarius occidat Paulum, an mandans teneatur ad reſtitutionem damnorum hæredibus, vel filiis Pauli? *Reſp*. Affirmativè ſecundùm Dianam *par*. 11. *tract*. 6. *reſ*. 19. licèt alii DD. negativam defendant, quia mors Pauli eſt involuntaria in ipſo mandante.

18. *Quær*. An Juſſor, ſeu mandans teneatur ad reſtitutionem, ſi mandatarius excedat Juſſionis terminos? *Reſp*. Cum diſtinctione, aut erat facile, & ſine periculo obſervare terminos Juſſionis? ut, exempli gratia, quòd de quatuor inimicis unus tantùm verberaretur; & in hoc caſu ſi mandatarius excedat, non eſt obligatus Juſſor, ſeu mandans ad reſtitutionem. Aut difficile erat ſervare terminos, exempli gratia, inflige vulnera, ſed non mortalia? & in hoc caſu ſi fiat exceſſus, Juſſor tenetur. P. Coton. *dict. lib*. 2. *controv*. 9. *cap*. 2. *num*. 52.

19. *Quær*. Quando Conſulens teneatur ad reſtitutionem? *Reſp*. Quando Conſilium eſt cauſa damni in ſubſtantia, non autem ſi in modo. Diana *par*. 3. *tract*. 5. *reſol*. 47. Ideò ſi parato furari decem, conſulas furari quindecim, teneris reſtituere quinque. Si autem parato furari quindecim conſulas furari decem, non teneris ad reſtitutionem. Hic autem notanda eſt Propoſitio damnata ab Innocentio XI. nempè in 39. quæ ſic docebat: *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio non tenetur ad reſtitutionem illius damni illati*. Vide de ea Cardenam *Diſſert*. 23. *cap*. 4.

20. *Quær*. An reſtituere teneatur Mandans, ſeu Conſulens, ſi ante damnum illatum revocet mandatum, ſeu conſilium? *Reſp*. Non teneri Mandantem. Sed circa Conſulentem diſtinguendum eſt, an dedit conſilium pro veritate; & cum illud revocet tanquam priùs deceptus, non tenetur ad reſtitutionem; ſed ſi conſuluit pro utilitate, exempli gratia dicendo mulieri, quod fornicando, multum lucraretur; tunc non videtur libe-

liberare ab onere reſtitutionis ſola revocatio Conſilii. Cardinal. de Lugo *diſp. 19. num.* 37. P. Cotonius *dict. cap.* 2. *num.* 57. *lib.* 2. *controverſ.* 9. Porrò quandocunque qui dedit conſilium malum fecit quantum potuit diſſuadendo, ne fiat illud malum; ſi conſultus fecerit ipſum malum, conſultor non tenetur ad reſtitutionem. Reginaldus *lib.* 10. *num.* 108. Salmanticenſes *tom.* 3. *tract.* 13. *de reſtitutione cap.* 1. *num.* 117.

21. *Quær.* An ſi revocari mandatum, vel conſilium non poſſit, debeat monere occidendus, ut ſibi caveat, ad vitandum onus reſtitutionis? *Reſp.* Diverſas eſſe opiniones Doctorum; ſed tutiorem eſſe affirmativam, quia ex ſua cauſa occidendus eſt in illo periculo. Diana *par.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 14. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 114.

22. *Quær.* Quando conſentiens teneatur ad reſtitutionem? *Reſp.* Quando præbuit ſuum conſenſum ante damnum illatum, ſecùs autem ſi poſtea; undè qui ſolummodo ratum habet malum, non tenetur ad reſtitutionem, licèt eſſet Pater, aut Dominus illius, qui damnum intulit, dummodo neſciebat ejus propoſitum: nam ſi ſciviſſet, tenebatur compeſcere. Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 64. P. Coton. *lib.* 2. *controv.* 9. *cap.* 2. *num.* 62. & 63.

23. *Quær.* Quando Participans teneatur reſtituere? *Reſp.* Quando fuit cauſa delicti; ideſt, quando ſine ejus cooperatione non fuiſſet factum delictum, ut ſi quis malitiosè indicaret hominem occidendum; niſi id faceret metu mortis. Diana *par.* 5. *tract.* 4. *reſol.* 63. Coton. *d. Controv.* 9. *n.* 64. *lib.* 2. Salmanticenſes *d. tract.* 13. *de Reſtit. cap.* 1. *num.* 127.

24. *Quær.* An falſi teſtes, ſi ſequatur ſententia cum damno innocentis, teneantur ad reſtitutionem? *Reſp.* Affirmativè; niſi eos excuſaret ignorantia, vel bona fides; aut eſſent ex teſtibus poſterioribus non neceſſariis. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 105.

25. *Quær.* Qui ſint illi, qui reſtituere tenentur, ſi non obſtent, aut non manifeſtent? *Reſp.* Omnes illi, qui ex Juſtitia ad id tenentur vel ex officio, vel ex ſtipendio; ut Tutores, Curatores, Cuſtodes, Judices, Advocati, Medici, Chirurgi, & ſimiles reſpectu ſuorum correlativorum. Sed qui tenentur obſtare ex ſola charitate, aut obedientia, non obligati erunt ad reſtitutionem. Cotonius *d. lib.* 2. *controv.* 9. *num.* 68. Salmanticenſes *d. tract.* 13. *cap.* 1. *num.* 131. & 132.

26. *Quær.* An reſtituere teneantur teſtes, qui ſe abſcondunt, & ex eorum negata teſtificatione naſcitur iniqua ſententia? *Reſp.* DD. eſſe in diverſa opinione, & magis inclinare in negativam, quia materialiter tantùm peccant, non formaliter. Pater Coton. *d. controverſ.* 9. *num.* 70.

27. *Quær.* An reſtitutio ſit imponenda illis, qui non revelant fures, quando publicatur Judicis monitorium? *Reſp.* Negativè, quia hæc revelatio debetur ex lege obedientiæ, non Juſtitiæ. P. Coton. *ibid. num.* 70.

28. *Quær.* An famuli, qui non revelant furta domeſtica conſamulorum, vel externorum, teneantur ad reſtitutionem? *Reſp.* Negativè, niſi ipſis ſit demandata cuſtodia rei familiaris Dominorum. Coton. *ibid. num.* 71. Salmantic. *dict. cap.* 1. *num.* 134. ubi aliter docent, ſi extranei furentur res Dominorum ſuorum, nam ratione famulatus tenentur tueri res eorumdem Dominorum ſuorum.

29. *Quær.* An Principes, & Magiſtratus teneantur reſtituere damna illata à latronibus in viis publicis? *Reſp.* Si ſciant, vias infeſtari à latronibus, & non curent eos capi, tenentur reſtituere: quod ſi morali diligentia utantur, non tenentur. Diana *par.* 8. *tract.* 7. *reſ.* 38. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 8. *tract.* 7. *reſ.* 37. & Coton. *ubi ſupra num.* 72.

30. *Quær.* An qui obligatus eſt obſtare damno ob contractum, ſeu ſtipendium, teneatur id præſtare cum mortis periculo, & cum majori ſui ipſius jactura? *Reſp.* Cum diſtinctione; ſi malum inferendum offendat Rempublicam, tenetur obſtare; ſi verò agatur de privatorum bono, non tenetur cum tanta jactura. Sot. *lib.* 4. *de juſt. q.* 7. *art.* 3. *ad tertium*.

31. *Quær.* An poſſeſſor bonæ fidei, ſi incipiat

cipiat dubitare, quod res poſſeſſa ſit aliena, poſſit eam vendere, & retinere ſibi pretium reperto Domino rei? *Reſp.* Poſſe vendere monendo emptorem de ſuo dubio; pretium verò eſſe reddendum vero domino, ſi venditor factus erat locupletior, ideſt ſi gratis eam rem habuerat, vel pluris vendiderat, quam emiſſet. P. Coton. *lib.* 2. *controv.* 9. *de reſtit. cap.* 3. *n.* 78. & 79.

32. *Quær.* An accipiens falſam monetam bona fide, & illam expendens bona fide, teneatur ad reſtitutionem damnificato? *Reſp.* Negativam ſententiam tenet Sylveſter *Verb Falſarii quæſt.* 6. Affirmativam tuetur Navarra *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 312. Diana dicit utramque probabilem, *par.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 3. ſed P. Coton. *d. controv.* 9. *cap.* 3. *num.* 90. amplectitur affirmativam, quia ignorantia excuſat à reſtitutione ratione injuſtæ acceptionis; non autem circa juſtitiam contractuum; & certè qui per ignorantiam emeret vitrum pro gemma, non poſſet ipſum pro gemma alteri vendere.

33. *Quær.* An res inventæ, quarum ignoratur Dominus, poſt debitam diligentiam retineri poſſint, vel debeant tradi pauperibus? *Reſp.* Utramque opinionem ſuſtineri à DD. Et quod poſſint retineri ab inventoribus tuetur P. Coton. *d. lib.* 2. *controv.* 9. *cap.* 3. *à num* 91. *& ſeqq.* Et hæc de primo Verbo circa reſtitutionem, nempè QUIS.

34. *Quær.* Circa Verbum: *Quid reſtituet*; quæ nam Regulam habeatur? *Reſp.* Hanc eſſe regulam, quod ſi Res aliena exſtat in ſpecie, ut dicunt Canoniſtæ, ſeu in Individuo, ut loquuntur Theologi, qualitercumque apud alium reperiatur, debet eademmet Res in ſpecie reſtitui. Quod ſi res uſu conſummatur, ut pecunia, triticum, debet tantumdem reddi, ſeu valor rei conſumptæ, quando erat poſſeſſor malæ fidei; ſecùs ſi bonæ fidei poſſeſſor. Coton. *dict. lib.* 2. *controv.* 9. *num.* 100.

35. *Quær.* Quid agendum in reſtitutione, ſi res melior, aut deterior inveniatur tempore reſtitutionis? *Reſp.* Si melior facta ſit? reſtitui debet, ſicut invenitur, ut de pullo equino, qui factus ſit equus perfectus; ſed in hoc caſu à bonæ fidei poſſeſſore detrahendæ ſunt expenſæ. Si autem res facta ſit deterior; tunc ſi fuerit bonæ fidei poſſeſſor, ſatisfacit reſtituendo rem, ſicut eſſe reperitur. Si malæ fidei poſſeſſor tenetur etiam ad lucrum ceſſans, & damnum emergens illius rei. Ita Card. de Lugo *de juſt. & jure diſp.* 18. *num.* 117. P. Coton. *d. controv.* 9. *de reſtit. num.* 102.

36. *Quær.* Ad quid teneatur Poſſeſſor bonæ fidei, qui rem alterius conſumpſit? *Reſp.* Tenetur reſtituere tantùm id, in quo factus eſt locupletior. Coton. *d. lib.* 2. *controv* 9. *num.* 106.

37. *Quær.* Si quis emerit rem furtivam bona fide, & eadem bona fide eam vendiderit, an poſtea teneatur reſtituere pretium domino comparenti? *Reſp.* Negativè. Quod ſi pluris vendidiſſet, teneretur reſtituere exceſſum pretii, ſi proveniſſet à valore rei, ſecùs verò ſi ex ſua induſtria. P. Coton. *dict. controverſ.* 9. *num.* 109.

38. *Quær.* Ad quid teneatur Poſſeſſor malæ fidei, apud quem res non ampliùs exſtat? *Reſp.* Tenetur reſtituere rei valorem, & fructus, ſeu lucrum ceſſans, & damnum emergens. Coton. *ibid. num.* 110.

39. *Quær.* Quid juris, ſi res mala fide poſſeſſa à principio valebat decem, medio tempore quindecim, & tempore reſtitutionis valet ſolùm decem? *Reſp.* Tutior opinio eſt, poſſeſſorem malæ fidei teneri reſtituere quindecim, quia per longiorem detentionem non eximitur ab obligatione valoris illius medii temporis. Diana *p.* 2. *tract.* 17. *reſ.* 51. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 18. *n.* 118. Excipe ſi verus dominus eam rem medio tempore non erat venditurus.

40. *Quær.* Quos fructus ex re aliena teneatur reſtituere bonæ fidei Poſſeſſor? *Reſp.* Fructus alii ſunt naturales, ut *poma*; alii induſtriales, ut *mercatura*, *artificum*; alii mixti, ut *ſegetes*, *& grana*. Igitur debet reſtituere naturales, & mixtos, detractis tamen expenſis; niſi eſſet tranſactum triennium, quia tunc ex

uſu-

uſucapione eos præſcripſiſſet. Induſtriales autem non tenetur reſtituere. P. Cotonius *d. controv. 9. num.* 120.

41. *Quær.* Quid juris in Poſſeſſore malæ fidei? *Reſp.* Tenetur iſte reſtituere omnes fructus, quos dominus ipſe erat percepturus ex re ſua; licèt ipſe fur ipſos fructus non percepiſſet. Ex fructibus tamen induſtrialibus poterit detrahere expenſas, quas idem dominus feciſſet. Coton. *ibid.*

42. *Quær.* Circa damna emergentia, & lucra ceſſantia ad quid teneantur malæ fidei Poſſeſſores? *Reſp.* Teneri reſarcire illud omne, quod offenſus, vel ejus hæredes patiuntur, vel in damno emergenti, vel in lucro ceſſanti ex cauſa ipſius actionis injuſtæ; ideò mutilator, vel homicida tenetur ad expenſas medicamentorum, & ad lucra ceſſantia ob infirmitatem offenſi, P. Coton. *dict. cap.* 4. *controv.* 9. *num.* 126.

43. *Quær.* An Homicida teneatur reſtituere creditoribus occiſi debita ipſius occiſi? *Reſp.* Affirmat Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 83. *n.* 8. Negat Leſſius *dub.* 26. *num.* 151. quia quo ad creditores videtur occiſio eſſe accidentalis; nam poterat debitor mori etiam naturaliter, & debebant creditores cautiùs agere in contrahendo. P. Coton. *d. cap.* 4. *controv.* 9. *num.* 129.

44. *Quær.* Circa verbum *Cui*; reſtitutio cui ſit facienda? *Reſp.* Illi, cujus eſt res ablata, vel illatum damnum, aut utilitas impedita per violationem juſtitiæ commutativæ ſivè formalem, ſivè materialem: non autem Juſtitiæ legalis; ideò non eſt reſtituenda pœna legalis, quam alter habuiſſet ex ſententia Judicis, ſi ipſa ſententia fuerit impedita. P. Coton. *de reſtitut. controverſ.* 9. *cap.* 5. *num.* 130.

45. *Quær.* Cui facienda ſit reſtitutio ex homicidio? *Reſp.* Expenſarum, titulo curationis, faciendam eſſe reſtitutionem hæredibus occiſi, ſivè hæredibus neceſſariis, ideſt filiis; ſivè non, ideſt extraneis; ratio eſt, quia occiſus ante mortem habebat jus ad illas, & jura realia tranſeunt ad hæredes. Diana *par.* 5. *tract.* 4. *reſ.* 19. Expenſarum autem, titulo alimentorum, eſſe faciendam reſtitutionem ſolùm hæredibus neceſſariis. Quod ſi uxor æquè commodis nuptiis potiatur, nulla eſt ei facienda reſtitutio. P. Coton. *cap.* 5. *de reſtit. num.* 135. *d. controv.* 9.

46. *Quær.* Cui reſtituenda res habita à minore; vel religioſo per modum illicitum, puta per ludum? *Reſp.* Satis eſſe, ſi eidem minori, vel religioſo reſtituatur. Diana *par.* 3. *tract.* 2. *reſ.* 98. At donata à Religioſis ſunt reſtituenda Monaſterio ex Bulla Clementis Octavi, & Urbani Octavi. P. Coton. *ubi ſupra n.* 136. *d. controv.* 9.

47. *Quær.* Cui reſtituendæ eleemoſynæ habitæ à paupere ficto? *Reſp.* Sunt reſtituendæ vel dominis, qui eas dederunt, vel pauperibus. Dian. *par.* 5. *tr.* 8. *reſ.* 22.

48. *Quær.* Circa Verbum *Quantum*, ſi quis culpabiliter det damnum in ſeminibus, quantum debeat reſtituere? *Reſp.* Alii diſtinguunt, an meſſis erat matura, & totus valor debet reſtitui; aut adhuc deerat multum tempus à maturitate, & minus eſt reſtituendum. Porrò arbitrio prudentis viri erit calculandum damnum, & ab eo metienda reſtitutio. P. Coton. *d. cap.* 5. *num.* 142. *controv.* 9.

49. *Quær.* Quantum ſit reſtituendum ex homicidio hominis utilis, puta medici, advocati, artificis plurimùm lucrantis? *Reſp.* Pro vita hominis nihil eſt reſtituendum; ſed pro damno filiorum calculanda utilitas, quæ eis ceſſat; & tempus, quod vivere poterat occiſus, & ſic ſtabilienda quantitas reſtitutionis; detrahendo tamen aliquid reſpectu incertitudinis longæ vitæ. S. Thom. 2. 2 *quæſt.* 62. *art.* 4.

50. *Quær.* Quantum tempus ſit calculandum, quod vixiſſet occiſus? *Reſp.* Vel juxta calculum præſcriptum in *l. Hæreditatum ff. Ad l. falcidiam.* Vel ad arbitrium prudentis viri, penſata fortitudine complexionis, & ætate ipſius occiſi. Tamb. *lib.* 6. *cap.* 4. §. 3. *in Decal.*

51. *Quær.* An ſit obligatus ad reſtitutionem, qui commiſit homicidium caſuale? *Reſp.* Cum diſtinctione: vel fuit

ſine culpa, nempe adhibita omni diligentia; & non eſt obligatus ad reſtitutionem. Vel fuit in culpa, quia non advertit, prout debebat; & in hoc caſu tenebitur. P. Coton. *num* 150.

52. *Quær.* Circa ly *Quomodo*, An debitum reale debeat reſtitui totum ſimul? *Reſp.* Affirmativè, quia dividere ipſum in multas partes cum detrimento creditoris non licet. P. Coton. *cap. 6. num.* 154. *d. controv. 9.*

53. *Quær.* An reſtitutio fieri poſſit per alium? *Reſp.* Affirmativè, puta per Confeſſarium; qui ſi deficiat in reſtituendo, adhuc debitorem eſſe obligatum alii tenent, alii verò non eſſe amplius obligatum; quod probabile dicit Diana *par.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 97. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 8. *tract.* 4. *reſol.* 71.

54. *Quær.* An qui infamavit alterum per impoſitionem falſi criminis, ſatisfaciat ſe retractando, & aſſerendo ſe falſum dixiſſe? *Reſp.* Satisfacere, quamvis aliqui ſint DD. qui requirunt ultra retractationem verbalem, etiam compenſationem damnorum. P. Coton. *dict. cap. 6. num.* 156. 157. *controv. 9.*

55. *Quær.* An qui propalavit crimen alterius verum, ſed occultum, ſatisfaciat, laudando diffamatum apud eoſdem? *Reſp.* Tutius eſſe quod ſe retractet, dicendo: ſe malè, & injuſtè locutum fuiſſe; & ulteriùs verbo, & officiis eumdem honorando. Diana *par.* 11. *tract.* 6. *reſ.* 56. P. Coton. *d. cap. 6. num.* 158. & 159.

56. *Quær.* Circa verbum *Quando*, Reſtitutio quando ſit facienda? *Reſp.* Cum primùm obligatus poteſt. Ideò non ſunt abſolvendi qui cum poſſint ſtatim reſtituere, volunt id committere ſuis hæredibus; nam ſæpè ſæpiùs videmus eſſe inutiles commiſſiones teſtamentarias. Diana *par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 104.

57. *Quær.* Quo ordine ſit facienda reſtitutio, quando plures ſunt creditores? *Reſp.* Debitorem his regulis eſſe dirigendum. Primò, debita certa ſunt præferenda incertis. Secundò, ſi res aliena exſtat in ſpecie, eſt ſuo domino reſtituenda. Tertiò, ſi creditor eſt hypothecarius, illi eſt tradenda res hypothecata. Quartò, ſi plures ſunt creditores perſonales, vel plures hypothecarii, in hoc caſu tres ſunt opiniones; una, quod antiquioribus ſit priùs reſtituendum. Altera, quod ſufficiat ſolvere diligentiori. Tertia, quod ſinguli pro rata ſit ſatisfaciendum; & hæ omnes opiniones cenſentur probabiles. Coton. *dict. controverſ. 9.* Salmanticenſ. *d. tract.* 13. *de reſtit. cap. 1. punct.* 12. per totum.

58. *Quær.* Quo loco ſit reſtitutio adimplenda? *Reſp.* In loco creditoris; quod ſi creditor nimis diſtaret, & debitor rem ad illum mittendo nimias expenſas eſſet facturus, tunc judicio viri prudentis poterit eam rem tradere, vel propinquis ejus, vel pauperibus. P. Coton. *d. c. 6. num.* 171.

59. *Quær.* Quibus ſit facienda reſtitutio rei alienæ, ſi ejus dominus, neque ejus hæredes reperiantur? *Reſp.* Eſſe reſtituendam pauperibus, ut diſputando oſtendunt Salmanticenſes *dict. tractat.* 13. *cap. 1. punct.* 11. §. 3. ubi alia plura Quæſita; & præcipuè quòd ſi ipſe debitor ſit egenus, poteſt pro ſe retinere, vel ſuis conſanguineis pauperibus dare. Ita *d.* §. 3. *num.* 219.

60. *Quær.* An ſatis ſit, ſi debitor reſtituat creditori ipſius veri domini, cui aliàs debetur reſtitutio? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones: ſed affirmativam tanquam probabiliorem tenent Salmanticenſes *d. tractat.* 13. *cap.* 1. §. 4. *num.* 221. & *ibi DD.*

CAPUT LXXVI.

De Cauſis excuſantibus à reſtitutione.

1. QUær. Quæ cauſæ excuſent à Reſtitutione? *Reſp.* Cauſæ excuſantes à reſtitutione ſunt ſequentes. Videlicet:

1. Condonatio, ſeu remiſſio debiti facta à creditore.
2. Damnum, quod creditori, vel tertiæ perſonæ ex reſtitutione obveniret.
3. Impotentia debitoris.
4. Ejuſdem extrema, vel gravis neceſſitas.

5. Ipſius

5. Ipſius debitoris notabile detrimentum.
6. Ignorantia ejuſdem.
7. Æquale creditoris debitum.
8. Compenſatio facta à debitore creditori ſuo.
9. Interitus Rei.
10. Præſcriptio.
11. Compoſitio.
12. Spes reſtituendi omnibus creditoribus, ſi ſtatim non reſtituat.

2. *Quær.* An excommunicatio creditoris liberet debitorem à reſtitutione? *Reſp.* Negativè. P. Coton. *d. lib.* 2. *controverſ.* 9. *cap.* 7. *num.* 178.

3. *Quær.* An ceſſio bonorum pariter à reſtitutione liberet? *Reſp.* Negativè; quia liberat in foro exteriori à carcere, non autem in interiori, ideſt in conſcientia. P. Coton. *d. num.* 178.

4. *Quær.* An condonatio, ſeu remiſſio facta ab occiſo ante mortem, liberet à reſtitutione occiſorem, ſi ſuperſint filii pauperes? *Reſp.* In conſcientia cenſet liberare Diana *par.* 5. *tract.* 4. *reſol.* 58. At contrarium tenet P. Coton. *ubi ſupra num.* 180.

5. *Quær.* An ſtuprator Virginis ſit liber à reſtitutione, ſi Virgo eam remittat, parentibus renuentibus? *Reſp.* Eſſe liberum, quia injuria facta fuit puellæ, & ipſa poteſt eam remittere. Coton. *ibidem num.* 183.

6. *Quær.* Qualis neceſſitas excuſet debitorem à reſtitutione? *Reſp.* Neceſſitas extrema, ac etiam neceſſitas gravis, qualis eſt, ſi debitor decaderet pænitùs à ſtatu ſuo, nempè ſi vir nobilis deberet mendicare, vel in ſervitutem redigi. At ſi ſolùm cogeretur dimittere ſplendorem externum in famulatu, & veſtibus, non excuſaretur, quia non licet tenere ſtatum ſolemnem de bonis alicujus; poſſet tamen in hoc caſu concedi aliqua dilatio reſtitutionis, quæ non eſſet noxia creditori. Pater Cotonius *dict. cap.* 7. *num.* 185. *controv.* 9.

7. *Quær.* An neceſſitas debitoris excuſet à reſtitutione, quando creditor eſt in eadem neceſſitate? *Reſp.* In hoc caſu tres eſſe opiniones. Prima eſt Scoti, qui ita diſtinguit. Aut ad extremam neceſſitatem priùs pervenit dominus, aut primò fur, aut ſimul uterque. Primò, & tertiò caſu reſtitutio eſt omninò facienda. Secundò verò caſu fur eſt liber à reſtitutione, quia ratione neceſſitatis translatum eſt dominium in illum; quod eſſe non poteſt in primo, & tertio caſu, in quibus neceſſitas ſuperveniens domino, firmat in eo dominium rei debitæ; & hanc opinionem tenet etiam Sylveſter. *Verb. Reſtitutio* 5. *quæſ.* 2. & Vaſquez *cap.* 1. *de Eleem. dub.* 9. Coton. *ubi ſupra num.* 186. Secunda opinio eſt Bonacinæ *de Reſtitut. diſp.* 2. *quæſt. ult. punct.* 1. *num.* 31. qui tenet in quocunque caſu, debitorem liberari neceſſitate ſuperveniente, quia in neceſſitate omnia ſunt communia, & melior eſt conditio poſſidentis; & hanc ſequitur Diana *par.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 11. & 12. & *par.* 11. *tract.* 2. *reſol.* 32. Tertia eſt P. Cotonii *dict. cap.* 7. *num.* 188. qui ait, eſſe diſtinguendum; Vel res aliena reſtituenda exſtat in ſua ſpecie; vel agitur de debito perſonali, aut quia jam res aliena fuit conſumpta; & quidem primo caſu reſtitutio eſt facienda creditori, quia neceſſitas debitoris non poteſt in eum transferre dominium rei creditoris pariter egentis, & in eadem neceſſitate conſtituti. Secundo verò caſu, debitor reſtituere non tenetur, quia in pari neceſſitate licet præferre ſemetipſum in re ſua, quamvis culpabiliter eſſet obnoxius reſtituere; nam neceſſitas excuſat à reſtitutione.

Hæc intelliguntur in perſonis privatis, non quando ageretur de perſonis publicis, circa quas ordo charitatis aliud dictaret.

8. *Quær.* An ſi debitor veniat ad meliorem fortunam, reviviſcat in eo obligatio reſtituendi? *Reſp.* Et in hoc caſu tres eſſe opiniones. Prima Scoti, qui tenet reviviſcere obligationem reſtituendi, nam debitum ob neceſſitatem non extinguitur, ſed ſuſpenditur; & ea ceſſante, adhuc viget. Secunda eſt Dianæ *par.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 13. tenentis, quod ſi res aliena conſumpta eſt in neceſſitate, nulla reviviſcit obligatio reſtituendi; quia eo tempore dominus rei obligatus erat eam tibi indigenti concedere. Tertia eſt Cardi-

Cardinalis de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 21. *num.* 1. quam ſequitur P. Coton. *ubi ſupra num.* 192. docentis, eſſe diſtinguendum, an res ſit accepta ante neceſſitatem, & conſumpta in neceſſitate, & hoc caſu eſt facienda reſtitutio pretii; quia jam res erat in ſua poſſeſſione. Aut res ablata eſt in ipſa neceſſitate, & conſumpta in neceſſitate, & in hoc caſu, non videtur reviviſcere obligatio reſtitutionis, quia neceſſitas extrema fecit ſurripientem dominum rei conſumendæ in neceſſitate. Porrò tutius erit reſtituere, juxta ſententiam illorum, qui docent, ſatis eſſe ſubvenire indigentibus per mutuum, aut per commodatum, ideſt cum onere reſtitutionis.

9. *Quær.* Quale dubium debitoris excuſet à reſtitutione? *Reſp.* Si debitor ſit certus de debito, & dubius de reſtitutione, tenetur reſtituere; quia poſſeſſio ſtat pro creditore. Quod ſi ſit dubius de debito, reſtituere non tenetur; quia poſſeſſio ſtat pro ipſo. P. Coton. *d. lib.* 2. *controverſ.* 9. *cap.* 7. *num.* 194.

10. *Quær.* Qualis compenſatio liberet à reſtitutione? *Reſp.* In foro fori requiritur compenſatio cum credito liquido pecuniario, aut ejuſdem ſpeciei. In foro poli ſufficere, ſi compenſatio ſit ob creditum pecunia æſtimabile; & ideò debitor diffamatus à creditore non poteſt deducere infamiam in compenſationem debiti, niſi damnum bonorum pateretur. Diana *p.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 30.

11. *Quær.* An debitor ex homicidio, ſi condemnetur ad mortem, excuſetur à reſtitutione damnorum? *Reſp.* Aut condemnatur ad inſtantiam partis læſæ, nihil aliud petentis; & non erit alia reſtitutio facienda; aut ex officio Judex condemnat, & tunc ſi pars læſa petat, erit facienda reſtitutio, ſecùs ſi taceat, quia videtur ſatisfacta ex morte homicidæ. P. Coton. *ubi ſupra num.* 197.

12. *Quær.* An compenſatio liberet in conſcientia, ſi debitor immemor debiti dederit creditori eamdem quantitatem titulo eleemoſynæ, & hanc velit poſtea compenſare pro ſuo debito? *Reſp.* Alios negare, ſed alios affirmare; quia præſumitur quiſquam dando eleemoſynam priùs ſatisfacere cum ea obligationibus ſuis, quamvis de eis non recordetur; & videtur facta cum conditione, do tibi ex charitate, niſi debeam ex Juſtitia. Diana *par.* 5. *tract.* 13. *reſ.* 94. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 8. *tract.* 2. *reſ.* 46.

13. *Quær.* An habens plura debita cum eodem creditore poſſit applicare ſolutionem, ſeu reſtitutionem pro debito ſibi meliùs viſo? *Reſp.* Affirmativè, quia debitor poteſt legem dicere rei ſuæ, eam tradendo. *l.* 1. 2. & 3. *ff. de Solut.* Diana *par.* 2. *tract.* 16. *reſ.* 49. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſ.* 146.

14. *Quær.* Qualis compoſitio liberet à reſtitutione facienda? *Reſp.* Si eſt certus creditor, cum eo debet fieri compoſitio; quæ ſit ſpontanea; quod ſi creditor ſit incertus, compoſitio poteſt fieri cum Sede Apoſtolica, aut cum Epiſcopo; & in Regnis Hiſpaniarum exſtat Bulla compoſitionis pro his debitis; per quam, qui ſolvit duos Reales in ſubſidium Cruciatæ aut belli contra infideles, liberatur à debito Realium quatuordecim de debitis incertis. P. Coton. *ubi ſupra num.* 201. *lib.* 2. *c.* 7. *controv.* 9.

15. *Quær.* An facta compoſitione ſit iterùm reſtituendum, ſi creditor certus evadat? *Reſp.* Alii negant, quia Papa eſt Dominus circa hanc compoſitionem ob bonum ſpirituale animarum: Quamvis alii doceant eſſe reſtituendum, quia Papa intelligit ſuffragari compoſitionem, ubi creditores ſunt incerti. Utraque opinio eſt probabilis. P. Coton. *num.* 204. *dict. controverſ.* 9. At nihil ampliùs eſſe reſtituendum vero domino tenent Salmanticenſes *dict. tractat.* 13. *cap.* 1. *num.* 217. Quia ſicut verus dominus amittit rem propriam per præſcriptionem alienam; ſic per eleemoſynam ritè, & rectè, pro eadem re pauperibus factam; ne res ſtent longo tempore in manibus Uſurpantium.

16. *Quær.* An qui excuſatur à reſtitutione ad tempus, teneatur ad damna emergentia vero domino, & lucra ceſſantia? *Reſp.* Duæ ſunt opiniones. Prima diſtinguit; aut dilatio ſit ob gravem neceſ-

Digitized by Google

neceſſitatem, & non tenetur ad damna, & lucra ſupradicta. Aut ob alias minores cauſas, & tenetur. Secunda diſtinguit; Aut debitor eſt culpabilis, & tenetur ad dicta damna, & lucra; vel in eo non eſt culpa, & non tenetur. P. Coton. *d. cap. 7. num. 206. controv. 9. lib. 2.*

17. *Quær.* Quæ, & quot ſint cauſæ excuſantes à reſtitutione famæ? *Reſp.* Eſſe novem. Prima, condonatio ejus, cujus fama non redundat in alios. Secunda, Juſta compenſatio. Tertia, Si fama alia ratione fuerit reparata. Quarta, Si infamia prudenter exiſtimatur abiiſſe in oblivionem. Quinta, Si crimen occultum alia via fiat publicum. Sexta, Si reſtitutio ſit impoſſibilis. Septima, Si non poſſit reſtitui abſque majori damno reſtituentis ratione majoris dignitatis. Octava, Si bona fide fuit facta diffamatio, credendo eſſe verum delictum, & reſarciri non poſſit ſine jactura ſua. Nona, Si diffamanti non fuit præſtita fides. Sed de hac materia alio loco erit loquendum.

CAPUT LXXVII.

De Contractibus in genere.

1. QUær. Quibus modis contrahitur obligatio? *Reſp.* Quatuor modis, nempè vel ex contractu, vel ex quaſi contractu, vel ex delicto, vel ex quaſi delicto. *§. 2. Inſtit. de Obligat.*

2. *Quær.* Quid ſit contractus? *Reſp.* Eſt pactum, ſeu conſenſus duorum, quo ſcienter liberè, & legitimè viciſſim ſe obligant, ſeu unus eorum obligatur. Nicol. *in Lucubrat. utriuſque Jur. tom. 1. lib. 3. tit. 14.*

3. *Quær.* Quot modis fiant contractus? *Reſp.* Quatuor modis, nempè Re, Verbis, Litteris, & Conſenſu. *dict. §. 2. Inſtit. de Obligat.* Et hi modi talem denominationem recipiunt, non quia in omnibus contractibus non ſit opus re, aut verbis, aut conſenſu; ſed quia in contractibus, in quibus principaliter attenditur aut rei datio, aut verba, aut conſenſus, dicitur obligatio naſci Re; Verbis, aut Conſenſu.

4. *Quær.* Qui ſint contractus, qui Re perficiuntur? *Reſp.* Sunt quinque, nempè Mutuum, Commodatum, Pignus, Depoſitum, & Indebiti ſolutio. *Inſtit. Quibus modis re contrahitur obligatio.* Nicol. *d. lib. 3. tit. 15.*

5. *Quær.* Quales ſint contractus, qui verbis fieri dicuntur? *Reſp.* Stipulatio, Aſſecuratio, Promiſſio, Fidejuſſio. Nicol. *d. lib. 3. tit. 16.*

6. *Quær.* Quis ſit contractus ex Litteris perficiendus? *Reſp.* Ille eſt, in quo aliquis fatetur ſyngrapha, ſeu chirographo, ſe accepiſſe ab alio pecuniam reſtituendam. *Inſtit. de Litterar. oblig.* Nicol. *dict. lib. 3. tit. 22.*

7. *Quær.* Qui ſint contractus, qui Conſenſu exiſtunt? *Reſp.* Tales ſunt Emptio, & Venditio, Locatio, & Conductio, Societas, & Mandatum. Nicol. *dict. lib. 3. tit. 24.*

8. *Quær.* Quales ſint quaſi contractus? *Reſp.* Sunt iſti, nempè Negotiorum geſtio, Tutela, & Cura, Hæreditatis communio, & Hæreditatis aditio. *Inſtit. de Oblig. quæ quaſi ex contractu naſcuntur*; de quibus omnibus nonnulla quæſita magis neceſſaria formabimus, & etiam aliquid de Ludo, ne Confeſſarius ea ignoret.

CAPUT LXXVIII.

De Mutuo.

1. QUær. Quid ſit Mutuum? *Reſp.* Eſt contractus, quo dominium alicujus rei, conſtantis numero, pondere, aut menſura, à mutuante in mutuatarium transfertur, cum obligatione reſtituendi conſimilem rem ſpecie, vel bonitate. Nicol. *dict. lib. 3. tit. 15. num. 2.*

2. *Quær.* Quæ ſit differentia inter mutuum, & alios contractus reales? *Reſp.* Hæc eſt differentia, quod in mutuo transfertur dominium, in aliis uſus tantùm transfertur, non etiam dominium. *Inſtit. d. tit. 15.*

3. *Quær.* Quomodo peccare poſſint qui dant res ſuas mutuo? *Reſp.* Dupliciter. Uno modo, ſi non moneant mutuatarium

tarium de vitio, quod forſan eſt in re mutuata. Altero modo, ſi lucrum accipiant cauſa mutui, tunc enim committunt Uſuram. Tamburin. *in Decalog. lib.* 8. *cap.* 8. §. 1.

CAPUT LXXIX.

De Uſura.

1. QUær. Quid ſit Uſura? *Reſp. Eſt lucrum immediatè proveniens ex mutuo*; quia cum res non ſit ampliùs mutuantis, ſed dominium tranſierit in mutuatarium, non licet ampliùs ex ea lucrum recipere. Hinc regula datur ad cognoſcendam Uſuram: nempè, *Omne pactum, vel gravamen, ſivè onus additum mutuo, præter id, quod eſt proprium, & intrinſecum eſt, reddit contractum Uſurarium*. Ita Bonac. *de contract. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 3. Tamb. *d. lib.* 8. *cap.* 8. §. 2. Deciſiones meæ *de Uſuris*.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Uſura? *Reſp.* Eſt duplex Mentalis, & Realis; & hæc ſubdividitur, quod alia eſt explicita, alia palliata. Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 11.

3. *Quær.* Quæ ſint ſpecies prædictæ Uſuræ? *Reſp.* Mentalis Uſura eſt, cum quis mutuum dat, ſperans in ſua mente recipere lucrum. Realis explicita eſt, cum quis paciſcitur de lucro habendo. Palliata Uſura eſt; cum quis, ut lucrum ex Uſura colligat, fingit alios contractus, de quibus Tolet. *lib.* 5. *cap.* 31. Salmanticenſes *de contractib. tract.* 14. *cap.* 3. *num.* 12.

4. *Quær.* An ſit Uſura recipere aliquid à mutuatario titulo gratitudinis? *Reſp.* Non eſſe uſuram; at ſi daretur tanquam debitum, eſſet uſura, & obligatio reſtituendi? Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 9. Ideò eſt Propoſitio damnata ab Innocentio XI. aſſerere, quod ſit licitum exigere aliquid ultra ſortem tanquam debitum ex benevolentia, & gratitudine; ut *in Propoſ.* 41. & 42. de quibus latè agit Cardenas *in Criſi Diſſert.* 25.

5. *Quær.* An ſit Uſura mutuare ad captandam amicitiam, ſeu benevolentiam? *Reſp.* Negativè, etiamſi ex illa amicitia aliquod beneficium eſſet proventurum; quando id non deducitur in pactum, vel principaliter non intenditur. Tolet. *dict. cap.* 31.

6. *Quær.* An ſit Uſura obligare mutuatarium, ut recipiat à te partem pecuniæ in mercibus, quibus non eget? *Reſp.* Affirmativè. Cardenas *in Criſi Diſſert.* 25. *num.* 59.

7. *Quær.* An ſit Uſura obligare eumdem mutuatarium, ut exigat pecuniam tuam à tuis creditoribus? *Reſp.* Eſſe uſuram, ſi difficilis ſit exactio, aut diſpendioſa. Tolet *d. lib.* 5. *tit.* 30. *num.* 2.

8. *Quær.* An liceat aliquo in caſu lucrum ex mutuo recipere? *Reſp.* Licere in tribus caſibus. Primò ob lucrum ceſſans. Secundò ob damnum emergens. Tertiò ob difficultatem, ſeu expenſas in repetendo mutuo. Tamburin. *in Decal. lib.* 8. *c.* 8. §. 3. & §. 4.

9. *Quær.* Quid ſit lucrum ceſſans? *Reſp.* Eſt illud lucrum, quod percepiſſes ex negotiatione illius pecuniæ, quam mutuò das petenti: Et adhoc ut ſit licitum tale lucrum tria debent intervenire. Unum, quod verè volueris cum ea pecunia negotiari. Alterum, quod non habeas aliam pecuniam ad negotiandum. Tertium, quod minùs exigas, quàm lucrari poteras ratione Incertitudinis, & deductis expenſis, ad arbitrium ſcilicet prudentis viri. Bonacina *dict. quæſtion.* 3. *punct.* 4. Tolet. *dict. lib.* 5. *tit.* 32. Salmanticenſes *d. tract.* 14. *de contractib. cap.* 3. *punct.* 9.

10. *Quær.* Quid ſit damnum emergens? *Reſp.* Eſt illud, quod provenit ex privatione illius pecuniæ mutuatæ; ut ſi volebas reficere domum, quæ corruit. Vel ſolvere publicas gravedines, & ex dilatione in pœnam incidiſti. Tolet. *dict. lib.* 5. *cap.* 32. *num.* 3.

11. *Quær.* Quomodo intelligatur illud lucrum ratione difficultatis, ſeu expenſarum in repetendo mutuum? *Reſp.* Si mutuans timeat difficultatem, vel fraudem mutuatarii in reſtituendo mutuum, poteſt paciſci, quod ſi non reſtituat tempore præfixo, ſolvat aliquid loco

pœnæ;

Digitized by Google

pœnæ ; ſed neceſſe eſt , ut moraliter mutuans ſciat, ſolutionem , ſeu reſtitutionem eo tempore poſſe fieri ; nam ubi certò ſciret, mutuatarium reſtituere non poſſe eo tempore, eſſet uſura. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 32. Bonac. *d. q.* 3. *punct.* 7.

12. *Quær.* An ſit Uſura emere credita difficilis exactionis minori ſumma ? *Reſp.* Negativè , ob difficultatem in exigendo. Nicol. *d. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 15. *n.* 12. *limit.* 2. *pag.* 264. *col.* 1.

13. *Quær.* An ſit Uſura dare pecora Ruſtico æſtimata, cum pacto, ut reſtituat ea cum eadem æſtimatione cum aliquo lucro? *Reſp.* Negativè, juxta Leotardum *de Uſuris quæſt.* 31. *à num.* 7. *& ſeq.* quod tamen intelligendum eſt ; ut detrimenta, & mortes, abſque culpa ruſtici in pecoribus futuræ, ſint æqualiter dividendæ ; nam hic cenſetur contractus Societatis , ſeu Negotiationis, in quo damnum debet eſſe commune ; niſi ruſticus aſſumat in ſe etiam damnum ob parvam ſummam lucri ſolvendi domino pecudum.

14. *Quær.* An in Uſura parvitas materiæ excuſet à peccato mortali ? *Reſp.* Diverſas eſſe DD. opiniones. Summa Dianæ *Verb. Uſura num.* 2. At quod etiam in minutiſſimo lucro uſura ſit mortale , tenet Leo *par.* 1. *reſolut.* 7. *num.* 37. Quòd non ſit mortale dixi in meis Deciſionibus Anni 1685. *Menſe Septemb. Quæſ.* 1. *de Uſuris*.

15. *Quær.* An peccet qui recipit mutuum cum pacto ſolvendi Uſuram ? *Reſp.* Si mutuatarius petat cum hoc animo inducendi mutuantem ad committendam Uſuram , peccat peccato ſcandali ; at ceſſante in eo hoc animo, non peccat neque petendo, neque uſuras ſolvendo . Summ. Dian. *Verb. Uſura num.* 4. *&* 5.

16. *Quær.* An Principes poſſint dare licentiam poſitivam Judæis exercendi uſuram? *Reſp.* Negativè. Diana *par.* 9. *tr.* 9. *reſolut.* 14.

17. *Quær.* An ſint Uſurarii contractus qui vulgò vocantur *Stocchi* ; nempè quando quis egens pecunia emit merces à mercatore pacto pretio centum librarum ; & ſtatim eas vendit eidem mercatori pretio nonaginta librarum in pecunia numerata ? *Reſp.* Moraliſtæ non eſſe Uſuram , tribus concurrentibus . Primò quod mercator ad hoc non cogat emptorem . Secundò , quod pretium , quo ipſe vendit ei merces non ſit majus ſummo . Tertiò , quod pretium , quo eas reemit , non ſit minus infimo . At ſi obliget ex pacto illi revendere minori pretio , eſt *Mobatra* , & Uſura . Cardenas *in Criſi Diſſert.* 24. Deciſiones meæ *d. Anni* 1685. *Menſe Octobri Caſ.* 1. ubi concluſi , quod hodie tales contractus ſunt illiciti ; ſtante *Propoſit.* 40. damnata ab Innocentio XI. quæ aſſerebat , quod *Contractus Mobatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito, cum intentione lucri.*

18. *Quær.* An ſit licitus contractus, qui nominatur vulgò *dare à godere ?* E. G. Ego trado tibi domum meam ad fruendum ; & tu tradis mihi pecuniam , quam cum reſtituero tibi , tu quoque reſtitues mihi domum ? *Reſp.* Eſſe licitum ; ſed duo requiri , unum quod fructus domus , ſeu prædii correſpondeant fructui , quem ex pecunia mercator poteſt trahere . Alterum , quod ponatur certum tempus, in quo domus, ſeu prædium, & pecunia ſit adinvicem reſtituenda ; & interim nullus moleſtetur , quia tunc eſt venditionis contractus ad tempus . Ita Homobon. *par.* 2. *tract.* 9. *cap.* 15. *quæſt.* 42. & Diana *part.* 1. *tract.* 8. *reſ.* 28. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 1. *reſ.* 29.

19. *Quær.* An licitus ſit contractus, qui dicitur *Lotto? Reſp.* Affirmativè, quia eſt fortuitus; debent tamen ceſſare fraudes , & pretia rerum debent eſſe proportionata earum valori, computatis expenſis, & laboribus miniſtrorum . Dian. *par.* 1. *tract.* 8. *reſ.* 81. Quæ reſidet in opere Coordin. *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 125.

20. *Quær.* An ſit Uſura dare magnam pecuniam mercatori ad negotiandum , cum hoc pacto , ut tibi ſolvat , ſex , aut octo pro centenario abſque alio damno , vel utili illius negotiationis ? *Reſp.* Non eſſe uſuram , ſi intendas facere ſaltem implicitè tres contractus una vice ; nempè unum ſocietatis, aliud aſſicurationis , tertium venditionis lucri incerti pro lu-

ero certo: oportet tamen, ut illa ſex, vel octo pro centenario ſint intra limites juſtitiæ ad arbitrium boni viri, computatis utilitatibus negotiationis, expenſis, damnis, & periculis. Bonac. *de Controv.diſp.* 3. *q.* 3. *punct.* 11. *num.* 2. & Diana *par.* 1. *tr.* 8. *reſ.* 30. Quæ Coordin. eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſolut.* 49. Salmanticenſes *de Contractib.tr.*14. *cap.* 3. *punct.* 11. ubi plenè diſputant, & examinant hoc Quæſitum.

21. *Quær.* An ſit differentia inter Uſurarium occultum, & Uſurarium manifeſtum? *Reſp.* Affirmativè, quia contra Uſurarios occultos nulla pœna latæ ſententiæ reperitur in jure; undè cum illis Confeſſarius poteſt procedere in foro conſcientiæ ſicut cum aliis obligatis ex delicto. Theſ. *de Pœnis Eccleſ. par.* 2. *Verb. uſurariorum pœnæ cap.* 1. An contra Uſurarios manifeſtos multæ pœnæ inflictæ ſunt à jure.

22. *Quær.* Quis dicatur Uſurarius occultus, & quis Uſurarius manifeſtus? *Reſp.* Uſurarius occultus cenſetur ille, de cujus crimine uſuræ non habetur notitia neque ex notorietate juris, neque ex notorietate facti. Et è contra manifeſtus Uſurarius cenſetur: Primò notorietate facti, ut ſi publicè habeat menſam ad fœnerandum expoſitam, vel ita frequenter fœneretur, ut res ſit notoria majori parti civitatis, vel oppidi, vel parœciæ, ſeu viciniæ. *Gloſſ. in cap.* 1. *verb. manifeſti de uſuris in* 6. Menochius *de Arbitr. Judic. caſu* 235. *num.* 9. Secundò notorietate juris, quando in Judicio fuit de uſura confeſſus, aut condemnatus. Menoch. *ubi ſupra num.* 12 Maſcard. *concluſ.* 1425. *num.* 8. Clarus *Verb. Uſura numer.* 5.

23. *Quær.* Quæ, & quot ſunt pœnæ, quas ipſo jure incurrunt Uſurarii manifeſti? *Reſp.* Sunt ſeptem.

Prima eſt, quod Sacramenta ſunt eis deneganda, donec realiter, & plenariè reſtituerint uſuras, vel idoneam cautionem præſtent de reſtituendo pro viribus patrimonii ſui. *Cap. Quia in omnibus de Uſuris. Cap. Quamquam*: *Eod. tit. in* 6. ubi quod non ſufficit, mandare in teſtamento reſtitutionem eſſe ab hæredibus faciendam, ſed ſaltem cautionem pignoratitiam, aut juratoriam eſſe dandam. Leſſius *de juſt. & jure lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 187. Theſaur. *d. cap.* 1.

Secunda pœna eſt, quod ante reſtitutionem Uſurarius manifeſtus non eſt permittendus intereſſe Miſſæ. *d. cap. Quia in omnibus, de Uſuris*. Et Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *in decreto de obſerv. & vitand. in celebrat. Miſſar.* Ugolin. *de Uſur. cap.* 24. *num.* 4.

Tertia eſt, quod non admittatur ad oblationes tàm in Sacrificio Miſſæ, quàm extra. *d. cap. Quia in omnib.* Si tamen haberet onera realia ſolvendi legata Eccleſiæ, ſunt recipienda etiam à publico Uſurario, à quo etiam eleemoſynas pauperes non prohibentur accipere. Suarez *de Cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 2. *num.* 6.

Quarta eſt, ut non admittatur ad Eccleſiaſticam ſepulturam, etiamſi pœnitens deceſſerit, niſi prævia reſtitutione, vel ſaltem præſtita cautione ab ipſo, vel ab hæredibus de reſtituendo quamprimùm fieri poterit. *d. cap. Quamquam, & cap. Quia in omnibus ubi Gloſſ. & in Clem.* 1. *verb. Manifeſtos, de Sepult.* Adeò ut non ſufficiat contritio, aut Confeſſio Sacramentalis, niſi ſequatur reſtitutio, vel cautio de reſtituendo. Sylveſt. *verb. Uſura* 9. *quæſt.* 4. Quod ſi Uſurarius mortuus impænitens ſit ſepultus in loco ſacro, venit exhumandus, & eiiciendus de loco ſacro ad ſepulturam Aſini. Abb. *conſ.* 81. Card. *conſ.* 2. & habetur 4. *Reg.* 23.

Quinta eſt, quod non poſſit facere teſtamentum, & ſi faciat, ſit ipſo jure nullum in utroque foro. *d. cap. Quamquam, de Uſuris* etiamſi factum ſit ante commiſſum crimen uſuræ. Surdus *de Aliment. tit.* 7. *quæſt.* 41. *num.* 18. & idem eſt de codicillis, & de donatione cauſa mortis. Clarus §. *Donatio, quæſt.* 7. & Cevall. *commun. contra commun. quæſt.* 11. *num.* 12. Valebit autem ſi ipſe Uſurarius pœnitentiam agendo reſtituat, vel cautionem det de reſtituendo. Secùs autem ſi ipſi hæredes vellent reſtituere, & ipſe Teſtator eſſet mortuus impœnitens. Lauren. de Rodulph. *tract. de Uſura par.* 2. *q.* 99. Leſſius *c.* 20. *num.* 188. *de juſt. & jure*.

Sexta pœna eſt infamia juris. *cap. In-*

ter dilectos, de Exceſſib. Prælator. cap. Infames 3. q. 7. & cap. Infames 6. q. 1. l. Improbum fœnus. C. Ex quib. cauſ. inf. irr. Hinc.

Septima pœna eſt Irregularitas ad ordines, & inhabilitas ad beneficia, *d. c. Inter dilectos*. Majol. *de Irregular. lib. 5. cap. 29. num. 1.* Porrò Deciſiones meæ *dict. Anni 1685. Menſ. Februar. quæſ. 1.* ponunt duodecim pœnas, ideò alias quinque require ibi, ubi egi de Uſuris.

24. *Quær.* An dictæ pœnæ incurrantur ipſo jure, vel opus ſit ſaltem ſententia declaratoria ſuper notorietate criminis? *Reſp.* Alios DD. tenere, quod ſit neceſſaria ſententia declaratoria delicti. Menoch. *caſu* 335. *num.* 12. & 13. Clarus §. *fin. q.* 9. *in fine*. Alios verò eam non eſſe expectandam defendunt. Maſcard. *Verb. Uſurarius concluſ.* 1425. *num.* 6. Theſaur. *d. Verb. Uſurarii pœna cap.* 1. *col.* 4. itaut ſufficiat notorium facti.

25. *Quær.* An Uſurarius Clericus ſi ſit manifeſtus poſſit obtentis beneficiis privari? *Reſp.* Affirmativè. Abb. *in d. cap. Inter dilectos, num.* 6.

26. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum Uſurario publico, ut poſſit ad ordines promoveri, & beneficia obtinere? *Reſp.* Affirmativè, ſi correctus, & emendatus fuerit. Abbas *ubi ſupra*. Ugolin. *de Uſur. cap.* 26. *num.* 7. Diaz *in Praxi cap.* 91. & *ibi* Salzedo *in Addit. lit. A.*

27. *Quær.* Ad quem Judicem ſpectet judicium de Uſura? *Reſp.* Quod ſi agatur in genere, an talis contractus ſit Uſurarius? ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum; an verò illa perſona commiſerit Uſuram, eſt crimen mixti fori. Diana *tract.* 2. *reſolut.* 77. Ceval. *comm. contra commun. q.* 11. *num.* 9. Marta *de juriſd. par.* 2. *cap.* 7.

28. *Quær.* Quomodo ſit facienda reſtitutio Uſurarum? *Reſp.* Uſuræ certorum dominorum iiſdem ſunt reſtituendæ. Si autem ſunt incertorum, in foro externo ſunt reſtituendæ pauperibus eligendis ad Epiſcopo: in foro autem interiori pauperibus ad arbitrium Uſurarii, vel hæredum ejus. *Cap. Cum tu, de Uſuris*. Rota *deciſ.* 152. *par.* 1. *rec.*

29. *Quær.* An ſufficiant legata pia pro reſtitutione Uſurarum? *Reſp.* Affirmativè, ſi domini ſint incerti; ſecùs verò, ſi certæ ſint perſonæ, à quibus habitum eſt lucrum improbum. *Gloſſa in cap.* 2. *Verb. Facultates, de Uſuris*.

30. *Quær.* An qui donationes recepit ab Uſurario mortuo impœnitente, poſſit licitè res donatas tenere? *Reſp.* Negativè, quia tenetur eas vel certis dominis, vel pauperibus reſtituere, etiam ante ſententiam. *Cap. Quamquam*; & *ibi Gloſſ. de Uſur. in* 6.

31. *Quær.* An Uſurarius mentalis tantùm teneatur reſtituere; ille ſcilicet, qui mutuavit non cum pacto explicito de fœnore ſibi ſolvendo, ſed ſpe lucrum reportandi; quod poſtea reportavit? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones DD. quorum aliqui diſtinguunt, ut teneatur reſtituere in foro conſcientiæ, non autem in foro exteriori; niſi ſolitus eſſet recipere lucrum ab omnibus mutuatariis; quia tunc Uſurarius manifeſtus præſumeretur. Abb. Innoc. Hoſt. & Ancharan. *in c. Conſuluit, de Uſuris*.

32. *Quær.* An hæredes Uſurarii ſine pœnitentia defuncti afficiantur aliqua pœna? *Reſp.* Irregulares ſunt donec reſtituant. Hoſtien. *in cap. Tua nos, de Uſuris*. Majol. *lib.* 5. *cap.* 29. *num.* 4. quod ſi repudiaverint hæreditatem, liberant ſe ab hac irregularitate. Abb. *in cap.* 1. *de oblig. ad ratiocin.*

33. *Quær.* An Parochus occaſione Uſurarii manifeſti Parochiæ ſuæ incurrat aliquam pœnam? *Reſp.* Incurrit in ſuſpenſionem à Divinis ipſo jure, ſi eum tradat Eccleſiaſticæ ſepulturæ, vel ab eodem oblationes recipiat. *cap. Quia in omnibus de Uſuris*. An autem ſit ſuſpenſus, ſi illum admittat ad communionem Altaris, eſt opinio diverſa Doctorum. Nam affirmat Sayr. *de Cenſur. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 5. Negat Suarez *diſp.* 32. *ſect.* 2. *n.* 6. & Bonac. *de Suſpenſ. part. quæſt.* 3. *punct.* 6. *num.* 1. & Filliuccius *tract.* 17. *n.* 100. Theſaur. *dict. loco cap.* 3. ubi hanc opinionem tenet etiam in admittente ad Sacramentum Pœnitentiæ.

34. *Quær.* An dicta pœna Suſpenſionis incurratur in admittente oblationes cujuſcunque Uſurarii, vel tradente ſepul-

pulturæ? *Reſp.* Nonnullos Doctores tenere, quod dictus Uſurarius debeat eſſe denunciatus propter *Extravag. Ad evitanda*. Ita Bonacin. *de Cenſur. in particulari diſput.* 3. *q.* 3. *punct.* 6. *num.* 7. Sed alios ſuſtinere, quod ad incurrendam à Parocho dictam pœnam ſuſpenſionis, ſufficere, ſi Uſurarius ſit notorius notorietate facti. Navar. *cap.* 17. *num.* 280. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 11. *cap.* 2. *in fine*.

35. *Quær.* An Uſurarius pœnitens poſſit tradi Eccleſiaſticæ ſepulturæ antequam facta ſit reſtitutio Uſurarum? *Reſp.* Negativè, quia debet præcedere reſtitutio, vel ſaltem cautio idonea de reſtitutione facienda pro viribus hæreditatis. *d. cap. Quamquam*, *de Uſuris in* 6.

36. *Quær.* An Epiſcopus, ſeu Parochus poſſit reſtringere, vel diminuere aliquid de legitima quantitate reſtituenda Uſurarum? *Reſp.* Negativè, imò ſi in hoc culpa aliqua laboraverint; ipſi de ſuo erunt obnoxii ad reſtitutionem ſupplendam, etiam in foro conſcientiæ. *Gloſſ. in d. cap. Quamquam*, *in verbo Teneatur*.

37. *Quær.* An Laici tradentes ſepulturæ Eccleſiaſticæ Uſurarium impœnitentem incurrant aliquam pœnam? *Reſp.* Incurrere in pœnam excommunicationis latam in *Clement.* 1. *de Sepultur.* quæ pœna extenditur etiam ad Clericos, & cumulatur cum pœna ſuſpenſionis ſupra notata. Abb. & Cardin. *in d. cap. Quia in omnibus*, *num.* 3. *de Uſuris*.

38. *Quær.* An ſit alia pœna, quæ occaſione Uſurariorum ſe extendat in alios? *Reſp.* Exſtat pœna excommunicationis latæ ſententiæ in *Clement. Unica*, *de Uſuris* contra Judices, & Rectores, qui approbant uſuras, aut ſtatuta illas permittentia non revocant. Salmanticenſes *d. tr.* 14. *cap.* 3. *num.* 117.

39. *Quær.* Quam pœnam incurrat, qui affirmat, Uſuras eſſe licitas? *Reſp.* Incurrit crimen hæreſis, & pœnas contra hæreticos inflictas. *Clem.* 1. §. *fin. & ibi Gloſſ. in Verb. Hæreticum*, *de Uſuris*. Barboſ. *ibid. num.* 12. & 13. Gratus *conſ.* 49. *num.* 24. *p.* 2.

40. *Quær.* An incurrat aliquam pœnam, qui domus ſuas locat publicis Uſurariis? *Reſp.* Quod hi locatores ſi ſunt Epiſcopi, vel Epiſcopis Superiores incurrunt pœnam ſuſpenſionis; ſi Clerici inferiores plectuntur pœna excommunicationis; ſi Univerſitates, vel Collegia afficiuntur pœna interdicti; & hi omnes ipſo jure. Si verò ſint Laici; ſunt ab Ordinario excommunicandi juxta Textum *in cap.* 1. *de Uſuris in* 6. Theſaur. *dict. Verb. Uſura cap.* 7.

41. *Quær.* An ſuſpenſio in Epiſcopos, & Superiores ſupradicta ſit ab officio, & beneficio ſimul? *Reſp.* Affirmativè, nam Textus loquitur generaliter, & ſuſpenſio abſolutè prolata intelligitur tàm ab officio, quàm à beneficio. Sayr. *de Cenſur. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 48. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 15. *de Cenſuris*.

42. *Quær.* An pœna illa interdicti lata contra Univerſitates afficiat Univerſitates Laicas, vel Eccleſiaſticas? *Reſp.* Afficere Eccleſiaſticas Univerſitates tantùm. Navar. *cap.* 27. *num.* 136. Azor. *tom.* 3. *lib.* 5. *de uſura cap.* 18. *Verſ. Tertia*, *pœna*. Quamvis contrarium dixerint Archidiac. & Ancharan. *in d. cap.* 1. *de Uſuris in* 6.

43. *Quær.* An dictæ pœnæ contra locantes domus ſuas publicis Uſurariis habeant locum etiam contra locantes domus Judæis? *Reſp.* Plurimos Doctores tenuiſſe, eas procedere etiam contra eos, qui locant domus etiam Judæis, ſi ipſi non ſint admiſſi ex licentia Papæ ſaltem tacita. Bonacin. *de Cenſur. particul. diſp.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 1. *num.* 2. At contrarium communiter tenent moderni, ut ait Azor. *d. tom.* 3. *lib.* 5. *tract. de Uſura cap.* 18. §. *tertia pœna*. Clarus §. *Uſura*, *verſ. Hæc autem*. Imò ſic fuiſſe declaratum ab Eugenio IV. ait Tabiena *Verb. Uſura* 1. *quæſt.* 5. *verſ.* 8.

44. *Quær.* An dicti locatores, qui domus publicis Uſurariis ad fœnerandum locant, alia pœna ſe adſtringant? *Reſp.* Se adſtringunt ad onus reſtitutionis Uſurarum, ſi, & quatenus ab ipſo Uſurario reſtitutio non fiat, nam directè cooperantur ad Uſuras. Tabiena *verb.*

Uſura 1. *quæſt.* 1. Sylveſt. *Verb. Uſura* 9. *quæſt.* 22.

45. *Quær.* An publicus Uſurarius, qui eſt ad pœnitentiam converſus, & fecit reſtitutionem, remaneat irregularis? *Reſp.* Non remanere, ſed irregularitatem per pœnitentiam, & reſtitutionem, ſeu cautionem de reſtituendo auferri. Salas *de Uſur. diſp.* 47. *num.* 1. Cevall. *comm. contra comm. q.* 11. *num.* 5.

46. *Quær.* An etiam Teſtamentum Judæorum Uſuras exercentium ſit ipſo jure nullum? *Reſp.* Negativè, quia nullitas teſtamenti afficit Uſurarium fidelem, non infidelem. Ita Azor. *par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 22. *quæſt.* 15.

47. *Quær.* Quam animadverſionem Epiſcopus teneatur adhibere contra hoc fœnoris crimen? *Reſp.* Tenetur Uſurarios à tanto crimine compeſcere per viam excommunicationis. *cap. Præterea*, & *cap. Tuas de Uſuris*.

48. *Quær.* Qua ratione ſint cohibendi Judæi ab iniquo Uſurarum exercitio? *Reſp.* Prohibendo Chriſtianis, ne cum eis commercium habeant ſub pœna excommunicationis. *cap. Poſt miſerabilem* 12. *cap. Quanto* 18. *de Uſuris*.

49. *Quær.* An licitè Judæi exerceant Uſuras cum Chriſtianis, & abſque peccato? *Reſp.* Negativè, nam nullo pacto permiſſum eſt eis uſuras imponere Chriſtianis, ut diſputant, & tenent Theologi, quos refert Marquard. *de Judæis c.* 11. *num.* 3. *par.* 1. Farinacc. *in Fragment. litter.* I. *num.* 667. Honorat. Leotard. *de Uſuris quæſt.* 100. *num.* 32. & Rota *p.* 5. *recent. deciſ.* 301. *à num.* 31. & *ſeqq.* ubi copiosè agit de hoc Quæſito. Illud autem, quod ſcriptum eſt in *Deut.* 23. *Non fœnerabis fratri tuo &c. ſed alieno*; interpretationem recipit de Chananæis, qui erant finitimi ipſis Judæis procedentibus ad Terram promiſſionis, nam cum Dominus Deus permiſerit Hebræis devaſtationem terræ Chananæorum ob eorum iniquitates, etiam ad uſuram eis aliquid dare poterant; erant enim adepturi omnia bona Chananæorum. Cæterùm, non ita eſt de Chriſtianis, qui eorum proximi ſunt, nam eumdem Deum colunt, in eos faciunt miſericordiam, illos apud ſe permittendo; & ideò non poſſunt abſque peccato uſuras cum Chriſtianis inire, ut doctè probat Marquard. *d. par.* 1. *cap.* 11. *per totum*. Et ex his patet gravitas hujus facinoris Uſurarii.

CAPUT LXXX.

De Monte Pietatis.

1. QUær. Quid ſit Mons Pietatis? *Reſp.* Eſt quædam ſumma pecuniæ, ſeu alterius rei uſu conſumptibilis, deputata ad ſubveniendum pauperibus, quibus ex ea mutuum datur, accepto ab ipſis pignore ad certum tempus cum pacto, ut mutuatarius pro rata temporis, quo pignus non reluerit, ſolvat aliquid pro ſuſtentatione Miniſtrorum deputatorum ad hoc opus, & aliis expenſis neceſſariis. Et ſi Mutuatarius non ſolverit tempore præfixo, pignus ſub haſta venditur, de cujus pretio ſatis ſit Monti ac Miniſtris; & ſi quid eſt reliquum, domino pignoris reſtituitur. Nicol. *in Elucubrat. utriuſque Juris tom.* 1. *tit.* 15. *num.* 13. *lib.* 3. *pag.* 264.

2. *Quær.* An Montes Pietatis, in quibus pro mutuata pecunia aliquid nomine expenſarum exigitur, ſint liciti? *Reſp.* Affirmativè, ſi pro neceſſariis tantùm expenſis exigatur. Leotard. *de Uſur. quæſt.* 22. *num.* 33. & ſic ſtatutum à Leone X. in Conc. Later. *ſeſſ.* 10.

3. *Quær.* An committant Uſuram Gubernatores Montium Pietatis aliquid magis recipientes ex pecunia mutuata? *Reſp.* Negativè, nam illud magis recipitur ratione expenſarum. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 38. *num.* 7.

4. *Quær.* An liceat aliquid parvum ultra neceſſarias expenſas exigere ſaltem pro ipſius Montis augumento? *Reſp.* Negativè, & ſi exigatur, reſtitutionis eſt obligatio, ut omnes DD. teſtantur apud d. Leotard. *d. q.* 22. *num.* 33.

5. *Quær.* Quam pœnam incurrant Officiales Montis Pietatis diſtrahentes pecuniam in alios, quàm pauperum uſus, ad quos deſtinata eſt? *Reſp.* Incurrunt in excom-

Digitized by Google

excommunicationem Papæ reſervatam per Bullam Pauli V. de anno 1615. incipit *Onerosa*. Quod ſi diſtrahentes fuerint Cardinales, vel Epiſcopi incidunt in ſuſpenſionem, *ut Conſtitut.* 82. Nicol. *dict. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 15. *de Monte Pietatis. num.* 13.

6. *Quær.* An poſſit aliquid ultra ſortem exigi à pauperibus mutuatariis, ſi Mons habeat alios reditus, quibus poſſit ſolvere mercedem Miniſtris? *Reſp.* Negativè, ut reſpondit Sac. Congregatio anno 1604. Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 15. *pag.* 264. *col.* 2. *ſub num.* 13.

7. *Quær.* Quantum poſſit exigi pro expenſis Montis? *Reſp.* Ter pro centenario, vel quatuor ad ſummum. S. Congregatio apud Nicolium *ubi ſupra*, quæ etiam reſpondit, eſſe attendendam ſolam expenſarum neceſſitatem, adeòut alicubi non liceat exigere niſi unum, aut duo pro centum.

8. *Quær.* Quid faciendum de pecunia, quæ in fine anni ſupereſſet ex exactionibus prædictis? *Reſp.* Danda eſt in eleemoſynam pauperibus. Sac. Congregatio 1615. *ibidem apud* Nicolium.

9. *Quær.* An liceat alicui diviti mutuare pecuniam Monti, ut ab ipſo Monte aliquod utile recipiat? *Reſp.* Negativè. Sac. Congreg. *ubi ſupra apud* Nicol. *ſub d. num.* 13.

10. *Quær.* An ſtatim poſt annum ſint pignora vendenda? *Reſp.* Eſſe expectandum per alium menſem, & facta venditione terminus octo dierum eſt concedendus domino pignoris ad illud redimendum. Sac. Congregatio *ubi ſupra*. Quod hic Patavii adamuſſim ſervatur.

11. *Quær.* Ad quem ſpectet confirmatio Officialium Montis? *Reſp.* Spectare ad Epiſcopum, vel ejus Vicarium generalem; nam & cauſæ, quæ contra dictos Officiales intentantur occaſione Montis, ſpectant ad forum Eccleſiaſticum privativè. Sac. Congregatio 28. *Januar.* 1640. *apud* Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 10. *pag.* 265. Quod Paduæ non ſervatur, quamvis leges Montis in ejus Inſtitutione recognoverint præcipuam Epiſcopi auctoritatem, in cujus exercitio, quo Jure neſcitur, nunc deficit Epiſcopus.

12 *Quær.* Quæ, & quot ſint peccata, quæ committi poſſunt à Miniſtris Montium Pietatis? *Reſp.* Eſſe videndas meas Deciſiones *d. Anni* 1685. *Menſe Majo quæſito* 3. ubi explicavi materiam Montium Pietatis abundanter.

CAPUT LXXXI.

De Commodato.

1. QUær. Quid ſit Commodatum? *Reſp.* Eſt alicujus rei ad certum uſum facta conceſſio, abſque translatione dominii, ſeu poſſeſſionis, cum ſpe ut eadem res in ſpecie, non autem alia ejuſdem generis, reſtituatur ad præfixum diem. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 15. *n.* 18. *pag.* 266. Gonzalez *in Comment. ad c. Unic. num.* 1. *de Commodato*.

2. *Quær.* Si in commodato non ſit præfixa dies ad reſtituendum, quando ſit facienda reſtitutio? *Reſp.* Finita occaſione, ob quam fuit res data in commodatum: quod ſi ex natura rei non poſſet cognoſci finis occaſionis, tunc petente domino reſtitutio erit facienda. Nicol. *ubi ſupra num.* 18.

3. *Quær.* Quanto tempore commodatarius poſſit detinere dolium commodatum, ſi de tempore non fuit facta mentio? *Reſp.* Per annum. Nicol. *ubi ſupra num.* 18. nam per tantum tempus ſervatur vinum.

4. *Quær.* An commodatarius poſſit cogi ad reſtituendam rem commodatam ante tempus permiſſum? *Reſp.* Negativè, quia juvari nos convenit beneficiis, non autem decipi *cap.* 1. *de Commod.*

5. *Quær.* An pro re commodata lucrum poſſit recipi? *Reſp.* Affirmativè, ſed non erit ampliùs commodatum, ſed locatio, aut contractus innominatus do, ut des. *l.* 1. *§. Si quis ſervum. ff. Depoſ. l. Naturali* 5. *ff. de Præſcript. Verbis*.

6. *Quær.* In quibus differat mutuum à commodato? *Reſp.* In quatuor. Primò, quia in mutuo transfertur dominium, & poſſeſſio rei. Secundò, præſtatur caſus for-

fortuitus. Tertiò, eadem res in ſpecie non redditur. Quartò, res datæ uſu conſummuntur: At totum contrarium ſervatur in commodato.

7. *Quær.* An Commodatum ſtare poſſit in re, quæ uſu conſumitur? *Reſp.* Negativè regulariter. At in uno caſu ſtare poteſt, quando res illa accipitur ad pompam, non ut conſummetur; ut ſi ſponſus accipiat pecuniam oſtendendam affinibus ſuis. *l. 3. §. fin. ff. Commodati.*

8. *Quær.* Si res commodata pereat, de qua culpa commodatarius teneatur? *Reſp.* Teneri de dolo, lata, levi, & leviſſima culpa, non tamen de caſu fortuito; niſi mora, culpa, vel pactum præceſſerit. *l. In rebus, 18. ff. Commodat. cap. 1. eodem.* Nicolius *d. lib. 3. tit. 15. num. 21.* Gonzalez *in d. cap. Unico, num. 2. de Commodato.*

9. *Quær.* Si commodatarius promiſit ſervare indemnem ipſum commodantem de re commodata, an teneatur ad caſum fortuitum? *Reſp.* Negativè, quia iſte caſus non venit ſub verbis generalibus, ſed eſt præcisè deducendus in pactum. Nicol. *ubi ſupra d. num. 21.*

10. *Quær.* Cujus debeat eſſe damnum rei pereuntis ex caſu fortuito, quando contractus initus eſt in gratiam utriuſque partis? *Reſp.* Damnum eſſe dividendum pro medietate. Dian. *par. 3. tract. 6. reſol. 10.* Quæ in Coordin. eſt *tom. 6. tract. 3. reſol. 121.*

11. *Quær.* Quæ regula ſit in Jure ad cognoſcendam culpæ obligationem in accipientem? *Reſp.* Si contractus eſt in gratiam dantis tantùm, accipiens tenetur ſolùm de dolo, & lata culpa. Si in gratiam utriuſque; de lata, & levi culpa tenetur. Si in gratiam accipientis tantùm; de lata, levi, & de leviſſima. *l. In rebus, & l. Si ut certo, §. Nunc videndum. ff. Commodati.* Caſus autem fortuitus non obligat, niſi ex pacto, culpa, aut mora accipientis. Navarrus *cap. 17. num. 178.* Gonzalez *ubi ſupra num. 7.*

12. *Quær.* An incendium præſumatur ortum fortuitò, vel ex culpa? *Reſp.* Præſumi ortum ex culpa leviſſima inhabitantium; undè ipſi tenentur ad reſtitutionem rerum, quæ ex contractu in gratiam ipſorum tantùm acceperunt, V. G. commodato. Nicol. *d. lib. 3. tit. 15. num. 23.* Quod ſi probent incendium ortum fortuitò, vel abſque eorum culpa leviſſima, ad nihil tenentur. Barboſ. *de Off. & Poteſtate Epiſcopi alleg. 51. num. 75.*

13. *Quær.* An Commodatarius poſſit retinere rem commodatam pro aliquo alio credito ſuo contra commodantem? *Reſp.* Negativè, niſi creditor factus ſit ratione expenſarum magnarum in re commodata factarum. *l. In rebus, 18. §. Poſſunt, ff. Commodati.*

14. *Quær.* An ſit commodatum præſtare rem non ad certum uſum, vel tempus, ſed quouſque Domino placuerit? *Reſp.* Non eſſe commodatum, ſed precarium, & poteſt quandocunque revocari; niſi eſſet cum damno accipientis. *l. Cum precario, 12. ff. de Precario.*

15. *Quær.* Ad quid teneatur accipiens ad Precarium? *Reſp.* Teneri de dolo, & lata culpa tantùm; & ratio eſt, quia dominus poteſt ad ſui libitum rem revocare. *l. Quæſitum, §. illud, ff. de Precario.* Bonacin. *de Contract. diſp. 3. q. 1. punct. 6. num. 5. tom. 2.* Gonzalez *in d. cap. Unico, num. 8. de Commodato*, ubi alias differentias notat inter Commodatum, & Precarium.

16. *Quær.* An qui commodat alteri pecuniam ſuam non ad uſum, ſed ad pompam, poſſit ex hoc accipere lucrum? *Reſp.* Affirmativè; quia non eſt mutuum, aut commodatum: ſed locatio illius materialis pecuniæ. Leotard. *de Uſur. q. 34. à n. 8. & ſeqq. ubi DD.*

17. *Quær.* An Commodatarius teneatur reſtituere lucrum, quod ex re commodata percepit? *Reſp.* Affirmativè, quia domino rei cedere debet: ideò ſi eam locaſſet alicui, vel partus natus eſſet, ad dominum rei ſpectabit. *l. 13. §. Si quem quæſtum. ff. Commodati.* Leotard. *de Uſur. d. q. 34. num. 20.*

18. *Quær.* An Commodatarius teneatur reſtituere lucrum habitum ex negotiatione pecuniæ in commodatum ad pompam acceptæ? *Reſp.* Non teneri, quia illud lucrum provenit ex ſua induſtria, ut probat ipſe Leotard. *de Uſuris d. quæſt. 34.*

quæſt. 34. *num.* 21. aliàs dictus Commodatarius eſſet deterioris conditionis, quàm fur, qui ob rem furtivam non tenetur reſtituere lucrum habitum ex ſua induſtria. Idem Leotard. *tota q.* 96.

CAPUT LXXXII.

De Pignore.

1. QUær. Quid ſit Pignus? *Reſp.* Eſt res mobilis, vel etiam res immobilis à debitore creditori tradita pro ſecuritate, donec ei de debito ſatisfiat. Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 15. *numero* 38.

2. *Quær.* In quo differat Pignus ab Hypotheca? *Reſp.* In hoc propriè differre, quod Pignus plerumque conſiſtit in rebus mobilibus, & traditur creditori; Hypotheca verò ſtat in rebus immobilibus, & remanet penes debitorem. Bonacin. *de Reſtit. diſp.* 1. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *num.* 3. Et eſt Tex. *in cap. Cum contra*, 6. *de Pignorib.* & ibi Gonzalez *num.* 6.

3. *Quær.* Quæ res prohibeantur pignori dari? *Reſp.* 1. Res Eccleſiaſticæ, pupillorum, & minorum. *cap.* 1. *de Pignor.* 2. Liber homo. *cap.* 2. *de Pignor. l. Qui filios.* 6. *C. Quæ res pign.* Poteſt tamen dari obſes cauſa belli evitandi. Bonacin. *de Contract. diſp.* 3. *quæſt.* 10. *punct.* 1. *n.* 4. 3. Res litigioſa. *l.* 1. *ff. Si res pignor.* 4. Inſtrumenta ruſtica ad agriculturam deputata. *l. Pignorum* 8. *cum auth. ſeq. C. Quæ res pignor.* 5. Servitutes urbanorum prædiorum, ſi aſpectu Urbis ex iis deformetur. *l. Si iis*, §. *fin. ff. de Pignor.* Et 6. Res aliena. Secùs ſit ſit communis, quia debitor rem pro parte ſua obligare poſſet. *l.* 1. §. 1. *ff. de Pignorib.* Nicolius *ubi ſupra num.* 39.

4. *Quær.* Ad cujus favorem cedat fructus rei Pignori datæ? *Reſp.* Ad favorem debitoris; & non ſolùm fructus percepti, ſed etiam fructus percipiendi, & ex negligentia creditoris etiam non percepti. *l.* 1. *C. de Diſtract. Pignor.*

5. *Quær.* Si debitor majorem partem debiti ſolvit, an poſſit repetere ſuum pignus? *Reſp.* Si pignus conſiſtit in re indiviſibili, non poteſt. *l. Quamdiu*, *C. de Diſtr. Pignor.* Secùs ſi pignus conſiſtat in pluribus rebus diviſibilibus. Rota apud Cencium *deciſ.* 69. *num.* 7.

6. *Quær.* Ad quam culpam teneatur creditor circa Pignus? *Reſp.* Teneri ad levem culpam, niſi ex pacto ſe obligaſſet ad leviſſimam, & ad caſum fortuitum. Nicolius *ubi ſupra num.* 44. *dict. lib.* 3. *tit.* 15.

7. *Quær.* Quando creditor poſſit vendere Pignus? *Reſp.* Quatuor ſunt caſus diſtinguendi. 1. Quando fecit pactum cum debitore, ut ſi intra tantum tempus non ſolverit, poſſit vendere; & in hoc caſu, tranſacto tempore, vendere poteſt abſque alia licentia, quia dies interpellat pro homine. *l. Magnam*, 12. *C. de Contrah. ſtipul.* 2. Si de venditione non fuit conventum, debet à Judice ſibi aſſignare facere tempus ad vendendum. *l. fin.* §. *Sin autem nulla pactio. C. de Jure dom. impetr.* 3. Si pactum fuit de non vendendo, nihilominùs, debitore non ſolvente, poterit ſibi aſſignare facere terminum, in quo poſſit vendere, à Judice. *d. l. fin.* 4. Quando creditor non reperit emptorem, & tunc petet à Judice, ut pignus ſibi judicet in ſolutum. Sed quod ſupra creditum ſuum eſt, ſolvet debitori. *dict. l. fin.* §. *Sed & ſi quidem minùs.*

8. *Quær.* An valeat pactum Legis Commiſſoriæ in Pignore; videlicèt, quod niſi debitor ſolvat intra certum tempus, pignus ſtatim fiat ipſius creditoris irrevocabiliter? *Reſp.* Regulariter non habere locum in Pignore tale pactum. At ſi abſque fraude tale pactum apponeretur in pœnam, & Pignoris pretium non excederet multam ſummam debiti, valeret; aliàs ſecùs, quia exceſſus valoris pignoris eſſet debitori reſtituendus. *l. Si fundus*, §. *fin. ff. de Pignor.* Navar. *cap.* 17. *num.* 217. Bonacin. *de Contract. diſp.* 3. *q.* 3. *punct.* 8. *num.* 2. Nicolius *lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 27.

9. *Quær.* An creditor poſſit aliquando ſibi retinere fructus pignoris? *Reſp.* Affirmativè, quando ſcilicet ex dilata ſolutione damnum patitur, & de hoc fecit pactum

Digitized by Google

pactum cum debitore. Salas *de Uſuris dub.* 28. *num.* 2. Leotard. *de Uſur. q.* 98. *num.* 45.

CAPUT LXXXIII.

De Depoſito.

1. QUær. Quid ſit Depoſitum? *Reſp.* Eſt contractus, quo ſola rei cuſtodia traditur. *l.* 1. *ff. Depoſiti*. Nicol. *dict. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 29.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Depoſitum? *Reſp.* Eſt duplex, Judiciale, & Privatum. Judiciale verò ſubdividitur; aliud enim eſt Activum, quando debitor offert pecuniam creditori, & eo recuſante accipere, illam deponit in loco publico ex Judicis decreto. *l. Acceptatam* 19. *C. de Uſuris*; & hoc depoſitum liberat debitorem à caſu fortuito, & ab omni intereſſe; nam habet vim liberationis, & ſolutionis. *l. Obligatione* 9. *C. de ſolut.* Rota *coram Ludoviſ. deciſ.* 146. Aliud judiciale depoſitum vocatur Paſſivum, dum res litigioſa deponitur apud ſequeſtratarium, donec ex cauſæ cognitione conſtet, cui debeatur: & interim neque Actor, neque Reus poſſidet. *l. Propriæ*, 6. *ff. Depoſiti*. *l. Licet*. 17. *ff. eod.* Item Judiciale depoſitum dividitur, quod aliud ſit voluntarium, dum partes concorditer rem litigioſam ſub ſequeſtro deponunt; & aliud neceſſarium, quando Judex decernit, rem ſequeſtrandam; & hoc jubere non debet niſi ex juſta cauſa, quia nemo Invitus debet ſua poſſeſſione privari. *l. Unica*. *C. de Prohibita ſequeſtrat. pecun.* Nicol. *ubi ſupra num.* 31.

3. *Quær.* Quæ ſit juſta cauſa decernendi ſequeſtrum? *Reſp.* Timor dilapidationis, vel ſi debitor vergit ad inopiam. *l. Si cum dotem*. 22. *§. Sin autem*. *ff. Solut. Matrim.*

4. *Quær.* Quando ſit revocandum ſequeſtrum Judiciale? *Reſp.* Ubi datur cautio de ſolvendo in caſu ſuccumbentiæ, præterquam in lite ſuper beneficiis; nam tunc ſequeſtrum debet ſtare uſque ad finem litis. Othobon. *deciſ.* 69.

5. *Quær.* Quale ſit Depoſitum Privatum? *Reſp.* Quando quis ſpontè rem ſuam deponit apud aliquem, & tria requiruntur, ut ſit depoſitum. *Primò*, ut eadem res reſtituatur; aliàs eſſet mutuum, & periret damno depoſitarii. *Secundò*, ut cauſa cuſtodiæ tradatur; aliàs eſſet commodatum. *Tertiò*, ut ſit gratuitum; aliter eſſet locatio, & conductio. *l.* 1. *§. Si veſtimenta*, *ff. Depoſiti*. Rota *coram Ludoviſ. d. deciſ.* 146. *num.* 16.

6. *Quær.* An depoſitarius poſſit uti re depoſita? *Reſp.* Negativè; & ſi utatur furtum committit. *l. Si ſacculum*, 29. *ff. Depoſiti*. *l.* 2. *C. eod.*

7. *Quær.* An depoſitarius poſſit retinere ſibi depoſitum titulo compenſationis alicujus ſui crediti? *Reſp.* Negativè, adeò ut etiam latroni ſpolia depoſita ſunt reſtituenda. *l.* 1. *§. Si prædo*. *ff. Depoſiti*. Secùs tamen eſſet in foro conſcientiæ ex Diana apud Nicolium *dict. lib.* 3. *tit.* 15. *ſub num.* 33.

8. *Quær.* De qua culpa teneatur depoſitarius? *Reſp.* De culpa lata, quæ æquiparatur dolo. *l.* 1. *§. Quoniam*. *ff. Depoſiti*. Nicol. *d. tit.* 15. *num.* 34.

9. *Quær.* An depoſitarius teneatur aliquando de leviſſima culpa? *Reſp.* Affirmativè. 1. Quando ſe obtulit depoſito. *l.* 1. *§. Sæpè evenit*, *ff. Depoſiti*. 2. Quando fuit in mora reſtituendi. Imò tenetur de caſu fortuito, ſi ſe obligavit ad illum, vel culpa præceſſit caſum. Ludoviſ. *dict. deciſ.* 146.

10. *Quær.* An Sacerdotes Sæculares poſſint eſſe depoſitarii pecuniæ, vel erarii publici? *Reſp.* Affirmativè, dummodo non faciant officium exactoris. Sac. Congreg. apud Nicolium *ubi ſupra numer.* 35.

11. *Quær.* An Moniales poſſint recipere in depoſitum bona ſæcularium? *Reſp.* Affirmativè, de licentia tamen Epiſcopi. Sac. Congregat. apud Nicolium *ubi ſupra num.* 35.

12. *Quær.* An Capuccini poſſint tenere in depoſitum pecuniam alicujus perſonæ? *Reſp.* Negativè, quia eis prohibitus eſt contactus pecuniæ non ſolùm moralis, ſed etiam phyſicus. *cap.*

Digitized by Google

Exiit, *qui ſeminat*. §. *Ad majorem autem*, *de Verbor. Signific. in* 6. Nicol. *d.lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 33.

13. *Quær.* Ad quid teneatur depoſitarius recuſans ſolvere depoſitum? *Reſp.* Si negavit depoſitum, & convincatur de eo, condemnatur in duplum. *l.* 1. §. 1. *&* §. *Quæ depoſitis*. *&* §. *Item Pomponius ff. Depoſiti*. Et ulteriùs efficitur infamis. *l. Qui Depoſitum*. 10. *C. Depoſiti*.

14. *Quær.* An depoſitarius poſſit aliquid prætendere pro cuſtodia depoſiti? *Reſp.* Negativè, niſi expenſas neceſſarias, quas feciſſet pro conſervatione rei depoſitæ. *l. Actione* 23. *ff. Depoſit.* Leotard. *de Uſur. quæſt.* 37.

CAPUT LXXXIV.

De Solutione Indebiti.

1. QUær. Quid ſit ſolutio indebiti? *Reſp.* Eſſe, quando alicui per errorem ſolvitur tanquam debitum, quod re vera non debetur. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 14.

2. *Quær.* Quot modis aliquid dicatur indebitum? *Reſp.* Quatuor modis.

Primò quod eſt indebitum civiliter, ſed debitum naturaliter; ut ex nudo pacto, vel teſtamento minùs ſolemni. Et tunc non datur repetitio, niſi ſolvens eſſet pupillus, aut miles, aut minor, aut ruſticus, aut alia perſona, quam Juris ignorantia excuſaret. *l. Cum quis* 10. *& ibi Gloſſ. C. de juris*, *& facti ignoran.*

Secundò quod eſt indebitum naturaliter, ſed debitum civiliter; ut in debito chirographi cum ſpe futuræ numerationis facti, & in quocunque alio debito poſt pactum de non petendo. Et hoc indebitum ſi ſolvatur, ſivè per errorem juris, ſivè per errorem facti, ſemper repeti poteſt. Gloſſ. & DD. *in l.* 1. *ff. de Condit. indebiti*.

Tertiò quod eſt indebitum naturaliter, & civiliter, ut ſi ſolvam tibi decem, credens Patrem meum illa tibi debuiſſe, quod cum reperiam non eſſe verum, ſemper datur repetitio. *DD. in d. l.* 1.

Quartò quod eſt indebitum ope exceptionis: ut ſi verè ego ſim tuus debitor, ſed habeam aliquam exceptionem, qua poſſim me tueri, ne ſolvam. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 15.

3. *Quær.* Quæ, & quótuplex ſit hæc exceptio? *Reſp.* Eſt quadruplex.

Prima eſt exceptio temporis, ut ſi debeam tibi centum, ſed tantummodo poſt annum, nam poſſum recuſare ſolutionem; ſed ſi ſolvero ante tempus non datur repetitio. *l. in diem* 10. *ff. de Cond. indeb.*

Secunda eſt exceptio perpetua; quæ ſi eſt favorabilis, ut Senatus Conſulti Velleiani, per quod mulier fidejubendo non obligatur; &, ſi per errorem ſolvat, poteſt repetere. Quod ſi ſit odioſa, nempe S. C. Macedoniani, per quod filius familias mutuum accipiens non tenetur; ſi ſolvat, repeti non poteſt. *l. Qui exceptionem* 40. *ff. de Cond. indebiti*.

Tertia eſt exceptio dubia, ut ſi debeam ſub conditione; nam ſi ante conditionem ſolvere, poſſum repetere, ſecùs ſi conditio ſupervenerit. *l. Sub conditione*. *ff. eod.*

Quarta eſt exceptio Epiſtolæ divi Adriani, per quam ſi plures ſint fidejuſſores unius debitoris, nemo tenetur niſi pro ſua portione; at ſi unus totum ſolverit, non poteſt repetere à creditore, cui ſolvit, ſed à confidejuſſoribus ſuis. Item qui à jure habet privilegium, ne conveniatur ultra id, quod facere poteſt, ut maritus pro dote, donator pro donatione, Sacerdos, aut Doctor pro quocunque debito. At, ſi hi totum ſolverint per errorem, repetere non poſſunt. *l. Quod noſtræ* 8. *ff. de Condit. indeb.* Nicol. *l. d. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 15.

4. *Quær.* Ad quid teneatur, qui recepit indebitum? *Reſp.* Si à ſponte offerente recepit, tenetur conditione indebiti ad reſtitutionem: ſi verò ſimulavit ſe creditorem, & exegit inſtando, & urgendo, tenetur furti. Bart. *in l. Falſus* 53. *ff. de Furtis*. Nicolius *d. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 17.

CAPUT LXXXV.

De Stipulatione.

1. Quær. Quid ſit Stipulatio? *Reſp.* Eſt contractus juris civilis nominatus, & ſtricti juris, ad cujus ſubſtantiam, ultra conſenſum, requiritur quædam verborum ſolemnitas, ut ſcilicet interrogatio præcedat, & ſequatur reſponſio. *l. 1. ff. de Verb. Oblig.* Nicol. *tom. 1. lib. 3. tit. 16. num. 1.*

2. *Quær.* Quæ requirantur ad Stipulationem? *Reſp.* Novem requiri: 1. Conſenſus. *l. 1. §. 3. ff. de Pactis.* 2. Ut præcedat interrogatio, & ſequatur reſponſio. *d. l. 1. ff. de Verb. Obligat.* 3. Ut uterque contrahentium loquatur; ob id mutuus, & infans ſtipulari non poteſt. *l. 1. §. Si quis, ff. eod.* 4. Ut partes ſe audiant, & intelligant, vel per ſe, vel per interpretem, ut ſi unus loquatur Græcè, alter Latinè. *d. l. 1.* 5. Ut reſponſio fiat incontinenti, aut poſt modicum intervallum. *d. l. 1.* 6. Ut reſponſio ſit conformis interrogationi. *d. l. 1. §. Si quis ſimpliciter.* 7. Ut fiat inter præſentes. *§. Item verborum. Inſt. de Inutilib. Stipul.* 8. Ut ſtipulatio contineat aliquid fieri, vel dari. *l. 2. ff. eod.* 9. Ut quis promittat factum ſuum, non alienum. *l. Stipulatio iſta 38. ff. de Verb. Obligat.* Ita Nicol. *d. tit. 16. num. 3.*

3. *Quær.* An ad validitatem Stipulationis ſit neceſſaria ſcriptura? *Reſp.* Negativè; ſed ſolùm ad majorem comprobationem, *l. 1. C. de Uſuris.*

4. *Quær.* Quot modis fieri poſſit Stipulatio? *Reſp.* Tribus modis, nempè pura, in diem, & ſub conditione. *§. Omnis ſtipulatio. Inſt. de Verb. Oblig.*

5. *Quær.* An debitor, adveniente die ſolutionis, ſtatim ſit adſtringendus ad illam? *Reſp.* Poſſe concedi aliquem terminum Judicis arbitrio, quia nemo debet ſtare cum ſacco paratus. *l. Quod dicimus 105. ff. de Solution.* Decius *in l. In omnib. ff. de Reg. Jur.*

6. *Quær.* An ſint termini aſſignati à jure ad ſolvendum? *Reſp.* Tres eſſe terminos. Primus decem dierum ſimplici Promiſſori. *l. Promiſſor. 21. §. 1. ff. de Conſtit. pecunia.* Secundus unius anni in reſtitutione dotis. *l. 1. §. Cum autem. C. de Rei uxor. act.* Tertius quatuor menſum ad ſolvendum id, in quo quis fuit per ſententiam condemnatus. *l. ult. §. fin. C. de Uſur. rei jud.* ſed hic terminus ex juſta cauſa poteſt à Judice vel prorogari, vel coarctari. *cap. Quod ad conſultationem 15. de Sent. & re judic.*

7. *Quær.* Si quis promiſiſſet mihi ſolvere centum Anno 1697. quando poſſim ea petere? *Reſp.* Prima die Anni 1698. quia totus annus 1697. eſt ad favorem debitoris. *l. Eum qui certarum 138. ff. de Verb. Obligat.* Niſi fortè promiſſio eſſet ad piam cauſam, quia ſtatim ſolvi debet. Tiraquell. *de Privileg. Piæ cauſæ. Privileg. 22.* At ſi annua ſit ſolutio facienda; puta promittis mihi decem ſolvere ſingulis annis, donec vivam? In hoc caſu debentur ſemper in principio uniuſcujuſque anni. *§. At ſi ita. Inſt. de Verb. Oblig.* Undè verſus memoriæ tenendi.

Anno ſi debes, in fine teneberis anni.
Annua ſi debes, tunc inſpicies caput anni.

8. *Quær.* An Vidua poſſit conſequi legatum relictum ei à marito ſub hac conditione, ſi non nupſerit? *Reſp.* Affirmativè, ſed præſtita cautione, quæ Mutiana appellatur, de non nubendo. *Auth. Cui relictum. C. de Ind. vid. toll.* Rota *coram Ludov. deciſ. 187.*

9. *Quær.* Cum ſæpè in ſtipulationibus partes teneantur ad intereſſe; quotuplex ſit intereſſe? *Reſp.* Intereſſe eſt triplex, *Conventum*, *Commune*, & *Singulare*. Intereſſe conventum eſt, quod inter partes à principio taxatum, & conventum eſt; quod propriè pœna dicitur. Commune eſt, quod ab omnibus communiter æſtimatur. *l. Pretia rerum 63. ff. ad Leg. Falcidiam.* Singulare eſt, quoties una res plus valet uni perſonæ, quàm aliis omnibus propter certam illius rei qualitatem; & hoc intereſſe ſingulare eſt duplex. Unum ſimplicis affectionis, ut ſi quis habeat collare donatum ab Amaſia, quod valet unum Julium, ſed æſtimatur ab habente reſpectu illius, quæ dedit, centum Julios; & in hoc caſu attenditur valor

verus rei, non æſtimatio domini. *l. Pretia rerum & l. Si ſervum 33. ff. ad Leg. Aquil.* Aliud eſt intereſſe affectionis ob utilitatem, ut liber proprio calamo ſcriptus valeret decem Julios, ſed ob diligentiam, laborem, & ſtudium Auctoris, qui ſcripſit, eum æſtimat centum Julios; & in hoc caſu augetur æſtimatio intereſſis communis ad duplum. Nicol. *d. lib. 3. tit. 16. num. 26.*

10. *Quær.* Quomodo probetur intereſſe à petente? *Reſp.* Si petat intereſſe ratione delicti, aut agit contra delinquentem, & ſtatur juramento petentis; & ſic ſi quis agat contra furem, qui furatus eſt ei crumenam; aut contra cauponam, cui fuit conſignata Valiſia clauſa, & eam reſtituit apertam; ſtatur juramento petentis circa ſummam pecuniæ, quæ erat in burſa, aut rerum, quæ erant in Valiſia. Aut agit contra alios, qui tenebantur impedire delictum; & tunc oportet probare concludenter ſummam intereſſis. *l. Aliquando 9. C. Unde vi, & cap. fin. de his, quæ vi.* Porrò Menochius docet, in his habere locum arbitrium Judicis circa modum probationis, attentis circumſtantiis. *De Arbitrar. Jud. caſ. 120.*

11. *Quær.* An ſint caſus, in quibus valeat Promiſſio, & Stipulatio de facto alieno? *Reſp.* Eſſe ſeptem caſus. 1. Quando talis promiſſio facta eſt ſub pœna. 2. Si promittat quis factum ſui hæredis. 3. Si promittat, quod nemo inquietabit emptorem fundi. 4. In ſtipulationibus Pretoriis, quando quis ſpondet, vel quod reus ſe præſentabit ad carceres, vel ſtabit Judicio. 5. Quando promiſit factum alterius cum Juramento. 6. Quando promiſit aliquid faciendum ab alio, quod ipſe erat facturus. Et 7. Quando promittit expreſsè ſe curaturum, ut alter faciat: & in hoc caſu, dum fecit, quantum potuit, liberatur, niſi ſit pœna adjecta; nam eam ſolvere tenetur. *§. Verſa Vice. Inſt. de Inutilib. Stipulat.* Nicol. *ibid. dict. lib. 3. tit. 20. num. 4.*

CAPUT LXXXVI.

De Aſſecuratione.

1. Quær. Quis, & qualis contractus ſit Aſſecuratio? *Reſp.* Eſt contractus, quo quis ob pretium, vel aliud intereſſe ſuſcipit in ſe periculum rei alienæ in totum, vel in partem; obligando ſe ad reddendam illius æſtimationem, ſi res tota perierit; vel ad reſtitutionem partis, juxta conventionem factam. Nicol. *tom. 1. lib. 3. tit. 21. num. 19.*

2. *Quær.* Quæ requirantur ad Juſtitiam hujus contractus Aſſecurationis? *Reſp.* Tria requiruntur. *Primum*, Juſtum pretium. *Secundum*, Admonitio de veris periculis. *Tertium*, quod re vera res aſſecurata exiſtat in periculo. Nicol. *ubi ſupra* ubi Bonac. *punct. 3. de contract. diſp. 3. q. 9. tom. 2.*

3. *Quær.* An Aſſecurans teneatur ad damnum, ſi tempore initæ Aſſecurationis, dominus rei ſciebat jam illam periiſſe? *Reſp.* Negativè, quia res non erat ampliùs in periculo. Rota *coram Ludoviſ. deciſ. 126.*

4. *Quær.* Quale dicatur juſtum pretium in Aſſecuratione? *Reſp.* Illud dici pretium juſtum, quod eſt taxatum à lege, vel à communi hominum æſtimatione, conſideratis periculis, quantitate, & qualitate rei. Ideò majus pretium accipi poteſt in Aſſecuratione navis ob majus periculum naufragii, quàm in Aſſecuratione capitalis in mercatura. Bonacin. *ubi ſupra numer. 3.*

5. *Quær.* An liceat obligare mutuatarium ad Aſſecurationem pecuniæ mutuatæ, & in mercaturam expenſæ? *Reſp.* Negativè, quia Aſſecuratio debet eſſe voluntaria; non neceſſaria; aliàs committitur uſura. *cap. Naviganti, de Uſuris*, Navar. *in Manuali cap. 17. num. 283.*

6. *Quær.* An poſſit Aſſecurationem inire ille, qui per Aſtrologiam ſcit hoc tempore non eſſe futuras tempeſtates in mari: vel per litteras amicorum certus factus eſt, mare eſſe expurgatum à Piratis; eodem pretio, quo faciunt alii, qui talem

Digitized by Google

talem cognitionem non habent? *Reſp.* Affirmativè, quia ejus ſcientia non debet illi obeſſe. Leſſius, & Azorius apud Bonacin. *ubi ſupra*. Sed contrarium tenet ipſe Bonacina; quia, ait: Aſſecuratio eſt contractus Sortis, & qui certus eſt de eventu, non ſe exponit periculo, & non innititur ſorti.

7. *Quær.* An poſſit Aſſecuratio fieri de vita hominis? *Reſp.* Affirmativè: & ideò ſi ego mutuavi centum Titio per quinquennium; poſſum inire Aſſecurationem cum alio; itaut ſi Titius vivat, ego ſolvam Aſſecuratori quinque, aut decem pro centenario annuatim. At ſi moriatur; ille ſolvat mihi vel partem illius mutui, vel totum juxta conventionem. Bonacin. *ubi ſupra num.* 6.

CAPUT LXXXVII.

De Promiſſione cum obligatione in forma Cameræ.

1. QUær. Quid ſit Promiſſio in forma Cameræ, ſeu cum obligatione Camerali? *Reſp.* Eſt obligatio, quam aliquis aſſumit ex quocunque legitimo contractu; ſed cum quadam formula verborum, compoſita ex multis juridicis cautionibus, juxta diuturnum Romanæ Curiæ uſum; vigore cujus formulæ debitores faciliùs per Judicem cogi poſſunt ad complenda promiſſa. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 14. *num.* 33. ubi exemplum, & formulam Obligationis Cameralis ponit per extenſum.

2. *Quær.* Qualis ſit clauſula principalis hujus obligationis Cameralis? *Reſp.* Quod promittens ſe obligare cenſetur ſub juramento, ex quo creditor habet executionem paratam; & ex ſola interpellatione extrajudiciali facta debitori poteſt ab eo petere omnia damna, & intereſſe. Rota apud *Galles, & Zacchiam de Obligat. Cameral. deciſ.* 21. *num.* 7.

3. *Quær.* An poſſit dari abſolutio ab hoc juramento ad effectum impugnandi contractum? *Reſp.* Affirmativè; imò juxta ſtylum conceditur abſque partis citatione. Gales *quæſt.* 25.

4. *Quær.* An alia vis inſit huic Camerali obligationi? *Reſp.* Ineſſe hypothecam omnium bonorum, tàm præſentium, quàm futurorum. Rota *coram Othobon. deciſ.* 156.

5. *Quær.* Qualis ſit effectus præcipuus hujus obligationis Cameralis? *Reſp.* Reddere executionem paratam, ſine mora formandi proceſſum ordinarium. Zacchias *in Addit. ad Galles quæſt.* 2. *num.* 1. Quod idem eſt cum guarentigia, ſeu inſtrumento guarentigiato; illo ſcilicet, in quo Notarius exprimebat, qualiter debitor aſſumebat in ſe judicium, ſeu ſententiam voluntariam, itaut creditor poſſet facere executionem abſque alio judicio. Nicol. *ubi ſupra num.* 49. *dict. lib.* 3. *tit.* 14.

6. *Quær.* An contra obligatum in forma Cameræ poſſit executivè procedi ad carcerationem, non facta bonorum excuſſione? *Reſp.* Affirmativè. *l. Abſtinendum. C. Quorum appellat. non recip.*

7. *Quær.* An obligato in forma Cameræ, & confitenti debitum debeat aſſignari terminus ad ſolvendum? *Reſp.* De Jure ei competere terminum unius Menſis. Galleſ. *quæſt.* 36. *num.* 35. Quem Judex poteſt reſtringere ad viginti, & etiam ad decem dies, ſi agatur de parva ſumma. *ibidem num.* 36.

8. *Quær.* An obligatio Cameralis extendatur contra Tertium bonorum poſſeſſorem? *Reſp.* Negativè, & ideò contra eum executivè procedi non poteſt. Rota *deciſ.* 47. *num.* 3. *& deciſ.* 96. *num.* 2. apud Galleſium.

9. *Quær.* Ubi poſſit conveniri debitor in forma Cameræ? *Reſp.* In omni loco, & coram quocunque Judice. Zacchias *q.* 7. *num.* 1. & ſic non poteſt opponere exceptionem declinatoriam fori.

10. *Quær.* An Clerici obligati in forma Cameræ poſſint carcerari non excuſſis bonis? *Reſp.* Affirmativè, ac etiam Epiſcopi, & alii in dignitate conſtituti; ſed cum mandato A. C. Nicol. *in* 2. *tomo tit. de Solut. lib.* 3. *tit.* 23. *num.* 4. *Lucubrat. Canonicarum*.

11. *Quær.*

11. *Quær.* Quas exceptiones poſſit opponere obligatus in forma Cameræ? *Reſp.* Tres tantùm exceptiones. *Primam*, Nullitatis, ſeu Falſitatis. *Secundam*, Quietationis. *Tertiam*, Solutionis. Zacchias *quæſt.* 17.

12. *Quær.* An in hac obligatione poſſit dari exceptio non numeratæ pecuniæ intra biennium? *Reſp.* Negativè; & ideò etiam intra biennium mutuatarius debet probare, ſibi pecuniam non fuiſſe ſolutam; & interim vel debet facere depoſitum, vel executio non retardatur. Zacchias ad Galleſ. *quæſt.* 20. *num.* 2.

13. *Quær.* Quomodo admittatur exceptio nullitatis, ſeu falſitatis? *Reſp.* Si ea reſultet ex ventre Inſtrumenti, & Contractus, vel ſi incontinenti debitor eam probet. E. G. ſi pupillus, vel minor ſe obligaſſet ſine ſolemnitatibus. Galleſ. *q.* 3. *num.* 5.

14. *Quær.* Quomodo Quietationis exceptio intret? *Reſp.* Si ex alio liquido credito debitor ſtatim doceat, quietationem ſibi à creditore deberi. *l. Debitor*. ubi Gloſs. *in Verb. mihi ff. de Neg. geſt.* & præcipuè ſi hoc creditum eſſet privilegiatum. Zacchias *q.* 18. *num.* 15.

15. *Quær.* An detur appellatio à ſententia contra obligatum in forma Cameræ? *Reſp.* Dari ad effectum devolutivum, non autem ſuſpenſivum. Zacchias *q.* 37. *num.* 47. niſi debitor confeſſus debitum ſuſcepiſſet terminum ad ſolvendum; nam in hoc caſu ad nullum effectum admittitur ampliùs appellatio. Zacchias *ibidem num.* 48.

16. *Quær.* An in aliquo caſu detur appellatio etiam quo ad effectum ſuſpenſivum? *Reſp.* Affirmativè, quando Judicium fuit intentatum via ordinaria; quando Judex intuliſſet notorium gravamen, vel feciſſet exceſſum in exequendo. Zacchias *d. quæſt.* 37. *num.* 35. 36. & 38.

CAPUT LXXXVIII.

De Fidejuſſione.

1. QUær. Quot ſint genera perſonarum, quæ pro aliis fidejubere, ideſt fidem ſuam interponere ſolent? *Reſp.* Sunt quinque. 1. Mandator, ut ſi ego ſcribam tibi, ut des centum Petro, remaneo obligatus apud te pro illis centum, ſi Petrus ea non tibi reſtituat. *l. Si mandato meo*, 14. *ff. de Fidejuſſor.* 2. Conſtitutor, ut ſi ego conſtituam, etiam nudo pacto, me ſoluturum, quod alius debet. §. *De conſtituta* 9. *Inſtitut. de Actionibus*. 3. Sponſor, qui ſponte, & non rogatus pro alio fidejubet. *l. Qui patitur*, 18. *ff. Mandati*. 4. Ex promiſſor, qui intercedit pro eo, qui non eſt efficaciter obligatus. *l. Si ſtipulationum* 5. §. *Satis acceptio*, *ff. de Verb. Oblig.* 5. Fidejuſſor, & propriè eſt ille, qui rogatus pro alio principaliter obligato intercedit, & acceſſoriè obligatur, *ut toto tit. de fidejuſſ.*

2. *Quær.* In quibus obligationibus poſſit intervenire Fidejuſſor? *Reſp.* In quacunque obligatione, tàm naturali tantùm, quàm civili tantùm, nec non naturali, & civili ſimul. *l. Marcellus*, 25. *l. Ex perſona* 33. *ff. de Fidejuſſor.*

3. *Quær.* An teneatur Fidejuſſor in contractu alienationis rei Eccleſiæ inito ſine ſolemnitatibus? *Reſp.* Negativè, quia cum nullus ſit contractus ipſo jure, nulla quoque eſt promiſſio Fidejuſſoris. *l. Cum lex*, 47. *ff. eod.*

4. *Quær.* An Fidejuſſor recipiatur pro perſona Rei à carceribus relaxanda ante ſententiam? *Reſp.* Negativè, ubi pœna corporalis venit infligenda. *l. Divus*, *ff. de Cuſtod. & exhib. reorum*.

5. *Quær.* An ſit auferenda pœna à Fidejuſſore, ſi ſequeſtratus, pro quo fidejuſſit, diſcedat domo, ſed ſtatim revertatur? vel Reus poſitus ſub Fidejuſſione extra carceres, ut dicunt ad largam, diſcedat, ſed revertatur ſtatim? *Reſp.* Negativè, ut reſpondit Sac. Congregat. apud Nicol. *tit.* 31. *l.* 3. *n.* 4. *de Fidejuſ.* Quod accidit in Epiſcopatu Paduæ in duobus carceratis

ratis

ratis pro Sancto Officio, qui aufugerunt; & cum Fidejuſſores urgerentur ad pœnam Ducatorum 500. operati ſunt, ut Rei reverterentur, qua facta reverſione, fuerunt abſoluti à pœna pecuniaria; ſed Rei in arcta cuſtodia clauſi, paulò poſt fuerunt condemnati, & miſſi ad triremes.

6. *Quær.* Quot beneficia ſint à jure introducta ad favorem Fidejuſſorum? *Reſp.* Tria. *Unum* ordinis, ſeu excuſſionis. *Alterum* Epiſtolæ Divi Hadriani. *Tertium* cedendarum Actionum. Nicol. *dict. lib. 3. tit. 21. §. Si plures. Inſtitut. de Fidejuſſorib.*

7. *Quær.* Quale ſit beneficium ordinis, ſeu excuſſionis? *Reſp.* Beneficium ordinis, ſeu excuſſionis eſt, quod creditor non poteſt convenire Fidejuſſorem, neque eum excutere, niſi priùs excutiat debitorem principalem; & eum non ſolvendo repererit. *Auth. Præſente. C. de Fidejuſſor.*

8. *Quær.* In quibus caſibus ceſſet hoc beneficium excuſſionis? *Reſp.* Ceſſat in octo caſibus. Primò, quando Fidejuſſor illi renunciavit, ut communiter fieri ſolet. Gloſs. in Auth. *Hoc ita C. de Duob. reis. l. Si quis in conſcribendo. 19. C. de Pactis.* Et non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè; nempe quando ſe obligavit vel cum juramento, vel in forma Cameræ. Zacchias apud Cencium *de Cenſib. q. 32. num. 3.* Secundò, quando debitor eſt abſens, & in termino aſſignato Fidejuſſor eum non conducit. *dict. Auth. Præſente.* Vel debitor obiit ante ſolutionem. *l. Fidejuſſor. 16.* ubi Gloſſ. *in §. fin. de Fidejuſſ.* Tertiò, quando notorium eſſet debitorem non eſſe ſolvendo. *dict. Auth. Præſente.* Quartò, quando conſtat principalem debitorem eſſe rixoſum, præpotentem, & difficilem nimis, qui poſſit excuti, quod notandum eſt pro iis, qui fidejubent pro dominis potentibus. *l. Si quis ſtipulatus, 12. §. fin. ff. de Verb. Obligat.* Quintò, ſi creditor ſit debitor Fidejuſſoris, & velit compenſare ſuum debitum cum illo. Bald. *in l. Exceptione, 11. C. de Evict.* Sextò, quando principalis non eſt obligatus civiliter, ſed naturaliter tantùm. *l. Marcellus. 25. ff. de Fidejuſſ.* Septimò, quando negavit, ſe fidejuſſorem, & fuit convictus de mendacio. *arg. cap. Si dubitet. 11. §. Ita demum. ff. de Fidejuſſor.* Octavò, ſi ante litem conteſtatam fidejuſſor hoc beneficium non petiiſſet. *DD. in d. Auth. Præſente.*

9. *Quær.* Quale ſit beneficium Epiſtolæ divi Hadriani? *Reſp.* Quia de jure, licèt plures ſint confidejuſſores pro uno, & eodem debito, tenentur omnes in ſolidum pro toto debito, Divus Hadrianus Imperator conceſſit Fidejuſſoribus beneficium diviſionis, quo creditor compellitur petere à quolibet Fidejuſſore tantùm ſuam partem contingentem. *l. Non rectè, & l. Fidejuſſor. 10. C. de Fidejuſſorib.*

10. *Quær.* In quibus caſibus ceſſet hoc beneficium diviſionis? *Reſp.* In novem caſibus. Primò, quando huic beneficio renunciavit, ut communiter fit. *l. Si quis in conſcribendo. 29. C. de Pactis.* Secundò, ſi ante diviſionem actionis unus ex confidejuſſoribus deſiit eſſe ſolvendo. *d. l. Fidejuſſor. 10. C. de Fidejuſſor.* quod ſi ad inopiam verget poſt diviſam actionem periculum ſpectat ad creditorem. *l. Liberum. 16. C. eod.* Tertiò, quando quis negavit ſe Fidejuſſorem expreſsè; secùs ſi generaliter negavit narrata prout narrantur. *l. Si dubitet. §. Ita demum,* ubi Bart. *ff. eod.* Quartò, ſi agatur de Fidejuſſore Fidejuſſoris, nam tunc primus Fidejuſſor reputatur debitor principalis. *l. Si plures. 27. §. fin. ff. eod.* Quintò, in Fidejuſſoribus tutorum, nam favore pupillorum hoc beneficium non datur iiſdem Fidejuſſoribus. *l. Si plures, 12. ff. Rem pupil. ſal fore.* Sextò, ſi aliquis confidejuſſor non ſit efficaciter obligatus; ut ſi ſit mulier, vel minor. *l. Si Titius. 49. ff. eod.* Septimò, quando diverſis temporibus fidejuſſerunt. Vinc. de Franchis *deciſ. 55. num. 11.* Octavò, quando plures Fidejuſſores intervenerunt non pro tota ſumma, ſed pro certa quantitate; quia tunc quilibet tenetur juxta ſuam promiſſionem aut majorem, aut minorem. Ita Sac. Cong. apud Nicol. *d. lib. 3. tit. 21. §. Si plures, num. 6. in fin.* Et Nonò, quando fidejuſſor conventus neglexit oppo-

nere

nere hanc exceptionem. Gloſs. *in d. §. Si plures, in Verb. partes*.

11. *Quær.* Quale ſit beneficium cedendarum Actionum? *Reſp.* Cum nulla actio de jure competat Fidejuſſori contra alios confidejuſſores, poteſt obligare creditorem principalem, antequam ſolvat debitum, ut ſibi cedat actionem ſuam contra eoſdem confidejuſſores, ad hoc ut poſſit agere ad ſuum levamen contra ipſos. *l.* 14. *&* *l.* 15. *ff. eod.* Abb. *in cap.* 2. *de Fidejuſſor.*

12. *Quær.* An Fidejuſſor poſſit obligari in plus, quàm debitor principalis? *Reſp.* Negativè neque in quantitate, neque in qualitate, neque in tempore. *§. Fidejuſſor. Inſt. eod.* quamvis efficaciùs poſſit. Rota apud *Cencium deciſ.* 197. *num.* 7.

13. *Quær.* Quænam actio conferatur Fidejuſſori contra debitorem principalem? *Reſp.* Actio mandati pro toto debito, expenſis, damnis, & intereſſe. Rota apud *Galleſ. deciſ.* 20. *num.* 11.

14. *Quær.* An, & quando Fidejuſſor agere poſſit contra debitorem principalem, ut eum liberet à Fidejuſſione, antequam à creditore conveniatur? *Reſp.* Poteſt in ſex caſibus. Primò, quando Fidejuſſor fuit condemnatus ad ſolvendum. *C. fin. eod.* Secundò, quando principalis incipit dilapidare bona ſua. *dict. cap. fin.* *&* *l. Lucius*. 38. *ff. Mandat.* Tertiò, quando Fidejuſſor diu ſtetit in obligatione, quod remittitur arbitrio Judicis. *dict. cap. fin. & ibi* Gloſs. *l. ſi pro ea C. Mand.* & per ſpatium novem annorum ſolet dici diu ſtetiſſe. Rota apud *Cencium. deciſ.* 195. *num.* 9. Quartò, ſi fidejuſſit pro promiſſione de evictione, & jam evictio facta eſt. Rota apud *Coccin. deciſ.* 100. Quintò, quando tempus ſolutionis adeſt. *cap. Conſtitutus. eod.* & Sextò, quando Fidejuſſor, vel debitor vult ſe conferre ad longinquas partes. Abb. *in d. cap. fin.*

15. *Quær.* Quando Fidejuſſio expiret ipſo facto? *Reſp.* Quando facta fuit vel ad tempus, vel ſub conditione, vel debitor principalis ſolvit, aut à debito fuit liberatus. Nicol. *ubi ſupra* Civil. Lucubr. *d. lib.* 3. *tit.* 21. *num.* 11.

16. *Quær.* Quæ perſonæ prohibeantur fidejubere? *Reſp.* Perſonæ prohibitæ fidejubere ſunt: Milites, Clerici pro Laici (at ſi Fidejubeant, obligantur *c.* 1. *& cap. fin. eod.*) Pupilli, Minores curatorem habentes, quod ſi non habeant curatorem, poſſunt ſe obligare præterquàm in alienatione immobilium. Rota *par.* 1. *recent. deciſ.* 674. *num.* 2. Filiifamilias, Pauperes, Regulares, & Mulieres. Nicol. *in §. fin. Inſt. de Fidejuſſor. num.* 13.

17. *Quær.* An ſit efficaciter obligata mulier, ſi fidejubeat? *Reſp.* Negativè, niſi in certis caſibus, reſiſtente Senatus Conſulto Vellejano? Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 21. *num.* 14.

18. *Quær.* Quid ſit Senatus C. Vellejanum? *Reſp.* Eſt diſpoſitio legis ad favorem mulierum, quæ facit eas promittendo non obligari. *l. Antiquæ* 25. *§.* 6. *C. ad S. C. Vellejan.*

19. *Quær.* In quibus caſibus mulier obligetur eo S. Conſulto non obſtante? *Reſp.* Primò, ſi renunciet dicto Vellejano. Secundò, ſi fidejubeat pro ſuo creditore. *l.* 3. *ff. eod.* Tertiò, ſi pro dote alterius mulieris. *l.* 12. *&* *l. fin. C. eod.* Quartò, ſi pretium accepit pro fidejuſſione. *l. Antiquæ*. 23. *C. eod.* Quintò, ſi decipiendi animo interceſſerit. *l. Fæminis* 18. *C. eod.* Et quod dictum eſt de renunciatione Vellejani debet eſſe vel coram Judice, vel cum juramento. Bonacin. *de Contr. diſp.* 3. *quæſt.* 9. *punct.* 2. Farinac. *in Repet. de Contract. in fragm. Verb. Mulier num.* 35.

20. *Quær.* An mulier juvetur S. Conſulto Vellejano, ſi dederit pignora pro debito alterius? *Reſp.* Affirmativè, & ideò poteſt petere pignorum reſtitutionem. Gratian. *deciſ.* 118. *num.* 2. & eſt Tex. *in l. Si qua mulier. C. ad Vellejan.*

CAPUT LXXXIX.

De Singrapha, ſeu Litterarum Obligatione.

1. QUær. Quomodo contrahatur obligatio litteris, ſeu Syngrapha? *Reſp.* Quando quis ſpe futuræ numerationis ſcribit, ſe recepiſſe pecuniam

niam , quam verè non accepit : & in hoc caſu , creditor intra biennium tenetur probare numeratam fuiſſe pecuniam ; tranſacto biennio probatio cadit in debitorem , qui ſi non probet pecuniam non fuiſſe numeratam , tenetur ad ſolutionem . *toto tit. Inſtit. de Litter. Obligat. lib. 3. tit.* 22.

2. *Quær.* An poſſit opponi exceptio de non numerata pecuniam in tota quantitate expreſſa in chirographo , ſi partem tantùm debitor recepiſſet ? *Reſp.* Poſſe . *l.* 2. *C. de non numer. pec.*

3. *Quær.* An hæc exceptio extendatur aliquando ultra biennium ? *Reſp.* Extendi favore Eccleſiæ , vel cauſæ piæ . Auth. *Hoc Jus porrectum . C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Bald. *in cap. In præſentia . 8. De Probat.*

4. *Quær.* Quando ceſſet hæc exceptio non numeratæ pecuniæ ? *Reſp.* In ſex caſibus ceſſat . Primò , Si confeſſio receptæ pecuniæ fiat in Teſtamento . Gloſs. *in l.* 1. *verb. Error. C. de Falſa cauſa adject.* Secundò , Quando intervenit geminata Confeſſio ex intervallo . Jaſ. *in l. Si pecuniam .* 30. *num.* 3. *ff. Si cert. petat.* Tertiò , Si facta ſit in aliis contractibus præter mutuum , & dotem . *l. Generaliter ,* 13. *C. de non num. pecun.* Rota apud *Cencium deciſ.* 291. *num.* 4. quæ ait non competere in eo , qui faſſus eſt recepiſſe pecuniam cauſa depoſiti ; niſi ſtatim deponens promiſiſſet relinquere ei dictam pecuniam loco mutui . Nicol. *dict. tit.* 22. *Inſtitut. de Litt. Oblig. num.* 1. Quartò , Quando confeſſio facta eſſet per manum publici Notarii , quia ei credendum eſt , donec contrarium probetur . Bonacin. *de Contract. diſp. 3. quæſt.* 11. *punct.* 11. *num.* 5. Et Quintò , Si mutuatarius ſe obligaverit in forma Cameræ . Nicol. *dict. tit.* 22. *num.* 1. *Verſ. Sextò .*

5. *Quær.* An mutuatarius poſſit renunciare huic exceptioni ? *Reſp.* Eſſe hinc inde opinionem ; ſed negativam reputari æquiorem ; niſi renunciaſſet ei ex intervallo . Oinot. *in d. tit.* 22.

6. *Quær.* An renunciatio hæc teneat , ſi fiat cum Juramento ? *Reſp.* Negativè . *l. fin. C. de non numer. pecun.* Bonacina *ubi ſupra .*

7. *Quær.* Quæ cautio ſit adhibenda à mutuante ? *Reſp.* Quod exburſet pecuniam coram teſtibus . Nicol. *d. lib. 3. tit.* 22. *num.* 3.

8. *Quær.* Debitor , qui confeſſus eſt recepiſſe pecuniam mutuò , quam verè non accepit , quam cautionem habere poteſt ? *Reſp.* Statim agat judicialiter contra creditorem , ut reſtituat ſibi ſuum chirographum , vel pecuniam numeret . *l. Si intra ,* 8. *C. eod.* Aliàs tranſacto biennio , ſi ipſe debitor non probaverit , pecuniam numeratam non fuiſſe , tenebitur ad ejus ſolutionem . Nicol. *d. tit.* 22. *n.* 3. *in fine .*

CAPUT XC.

De Emptione , & Venditione .

1. QUær. Quot modis contrahatur Emptio , & Venditio ? *Reſp.* Duobus modis , In ſcriptis , & ſine ſcriptis . Emptio ſine ſcriptis ſolo conſenſu perficitur , ſtatim ac inter partes de pretio , & de mercede conventum eſt ; licèt adhuc non intervenerit traditio aut rei , aut pretii , aut arrharum . Nicol. *tit.* 24. *Inſt. de Empt. in princ.*

2. *Quær.* An datis arrhis poſſint à contractu Emptionis , ante rei traditionem , partes reſilire ? *Reſp.* Cum diſtinctione ; Vel arrhæ datæ ſunt in partem pretii , & reſilire non poſſunt , niſi communi diſſenſu . Vel datæ ſunt in argumentum contractus initi , & tunc ſi Emptor vult reſilire ? poteſt , ſed amittit arrhas ; ſi Venditor ? duplices arrhas reſtituere cogitur . Nicol. *ubi ſupra dict. lib. 3. tit.* 24. *num.* 2.

3. *Quær.* Quid Juris ubi Emptio ſit per ſcripturam ? *Reſp.* Si partes contraxerunt , ut emptio non valeret , niſi confecta ſcriptura , poſſunt à contractu reſilire , ante ſcripturæ ſubſcriptionem . Nicol. *ubi ſupra num.* 4.

4. *Quær.* Quomodo per ſcripturam poſſit contrahere , qui neſcit ſcribere ? *Reſp.* Poteſt tenere typum ſui nominis , & cognominis , & illud in ſcriptura im-

Digitized by Google

primere; & valet, ac ſi ſcripſiſſet. Rota *par. 1. rec. deciſ.* 486. *num.* 6. Nicolius *ubi ſupra*, qui etiam ſubdit ſufficere, ſi ſignum Crucis faciat cum calamo.

5. *Quær.* Quot ſint ſubſtantialia venditionis? *Reſp.* Tria, Conſenſus, Pretium, & Merx. *l. Quod ſæpè*. 35. *ff. de Contr. Empt.*

6. *Quær.* An poſſit venditio fieri ſub pretio ad arbitrium alterius? *Reſp.* Si ille alter ſpecificè deſignetur, poteſt ſic fieri venditio; ſecùs ſi in incertum relinquatur, vel ad arbitrium emptoris pretium remitteretur. *l. Item ſi unus*. 17. §. *Principaliter*. *ff. de Receptis arbitr.*

7. *Quær.* An pretium ſolvi poſſit in alia re, quàm pecunia? *Reſp.* Ex conſenſu Venditoris poteſt: ſed ſi ab initio conventum eſt de alia re, quàm pecunia, loco pretii, non erit emptio, ſed permutatio. Nicol. *ubi ſupra*, §. *Item pretium*, *num.* 7.

8. *Quær.* Qualis contractus ſit, ſi ego dem tibi domum meam, & tu des mihi domum tuam; ſed quia minoris valoris eſt, addidiſti etiam ducatos centum? *Reſp.* Erit contractus ille, quem partes eſſe voluerint, & nominaverint; ideſt vel permutationem, vel emptionem; quod ſi nihil expreſſerint, attenditur major valor vel domus, vel pecuniæ, ad denominandum contractum. *l. Quæritur*. 10. *ff. de Statu hominum*.

9. *Quær.* In quibus differat Venditio à Permutatione? *Reſp.* Differre in tribus. 1. Quia in permutatione non datur pecunia, ſed res. *l.* 1. *C. de Rer. permut.* 2. Emptio ſolo conſenſu perficitur, ſed permutatio requirit rei traditionem. *l.* 1. §. *Ita emptio ff. de Rer. permut.* 3. In Venditione non poteſt Venditor rem venditam, & traditam repetere, ſi Emptor non ſolvit pretium; ſed debet agere ad pretium conſequendum, non ſic in permutatione. *l. In civile*. 12. *C. de Rei Vindicat.*

10. *Quær.* Quando reſcindi poſſit contractus ex capite læſionis? *Reſp.* Quando quis ultra dimidium pretii moderati, ſeu medii læſus eſt. *l.* 2. *& l.* 8. *C. de Reſcind. Vendit.* Imò ſi læſio ſit infra dimidium juſti pretii, implorare poterit officium judicis, ut ei ſubveniat. Bonacina *tom.* 2. *de Contract. diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 6. Quod habet locum etiam in ſubhaſtatione. Rota *par.* 1. *recent. deciſ.* 648. *num.* 1. & quod dictum eſt de læſione, habet locum etiam in reſcindenda tranſactione. Rota apud *Ottbobon. deciſ.* 25.

11. *Quær.* Ad quem ſpectet periculum, & commodum rei venditæ, antequàm emptori tradatur? *Reſp.* Spectare ad Emptorem. *l.* 1. *C. de Peric. & com. rei vendit.* Sed excipiuntur hi caſus. 1. Si venditio facta ſit in genere, ut decem modiorum frumenti poſtea menſurandorum. *l. Quod ſi* 14. *ff. eod.* nam genus perire non poteſt. *l. Incendium*. 11. *C. Si cert. pet.* Si emptio facta ſit ſub pacto conficiendæ ſcripturæ, nam ante confectam ſcripturam, ſpectat periculum, & commodum ad venditorem. 3. In venditione ſub conditione ſi res tota pereat, periit periculo Venditoris: ſi deterioretur, periculo Emptoris. *l. Neceſſariò*, 8. *ff. de Peric. & comm. rei vend.* 4. In venditione alternativa, ut ſi vendo tibi aut Stichum, aut Pamphilum, interitus unius eſt venditoris, interitus utriuſque afficit Emptorem, & Venditorem; nam emptor tenetur ſolvere pretium unius. *l.* 34. §. *Si emptio*. *ff. de Contrah. empt*, 5. Si venditoris interſit dolus, vel lata culpa. *l. Cum res* §. *fin. ff. de Leg.* 1. 6. Si venditor promiſit cuſtodiam, nam & de leviſſima culpa tenetur. *l. Cuſtodiam* 3. *ff. de Peric. & com. rei vend.* Sed non de caſu fortuito, niſi expreſsè illum promiſiſſet. 7. Si emptor, aut Venditor fuit in mora recipiendi, vel tradendi; nam ultima mora nocet ſuo Auctori. *leg.* 4. *C. de Act. empt.* Bonacin. *dict. diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 8. *n.* 4. *tom.* 2. & Nicol. *d. tit.* 24. *num.* 10.

12. *Quær.* Cujus fiat res empta, ſi ematur ab aliquo non pecunia ſua, ſed pecunia alterius? *Reſp.* Regulariter fit Emptoris; ſed excipiuntur, 1. Si pecunia erit Eccleſiæ, nam acquiritur res empta ipſi Eccleſiæ. *cap. Fixum*. 12. *q.* 5. *cap. Inquirendum*. 4. *de Peculio Clericor.* 2. Si pecunia ſit pupilli, vel militis, nam eorum erit res empta. *l.* 8. *C. de Rei vindic.*

Nicol.

Digitized by Google

Nicol. *ubi ſupra ſub num.* 11. 3. Si nomen Emptoris ſit appoſitum ſimulatè, vel pro perſona nominanda, quia in hoc caſu erit res empta ejus, cujus eſt pecunia. Nicol. *ubi ſupra d. num.* 11. *in fine*.

13. *Quær.* Ad quem ſpectent fructus rei venditæ? *Reſp.* Ante traditionem ſpectare ad Venditorem; poſt traditionem ad emptorem, niſi venditor ſibi illos reſervaſſet; vel conditionem, aut diem adjeciſſet ſuper contractu venditionis; quia tunc pacta facta erunt ſervanda. Nicolius *ubi ſupra num.* 12. *dict. lib.* 3. *tit.* 24.

14. *Quær.* An Emptor poſſit agere contra bona debitoris, cujus fundum emit à Judice per ſubhaſtationem, ſi fundus ei fuerit evictus? *Reſp.* Affirmativè. *l. Si ob cauſam* 13. *C. de Evict.* Bonac. *diſput.* 1. *q.* 1. *punct.* 1. *num.* 16. *de Contr. tom.* 2.

15. *Quær.* Si in venditione Venditor fecit pactum, ut non teneretur de evictione, ſi res evincatur, an teneatur reſtituere pretium Emptori? *Reſp.* Affirmativè; quia pactum eum liberat ab expenſis litis, à damno, & intereſſe; ſed non à pretii reſtitutione. *l. Qui libertatis*. 69. *ff. de Evict.* Rota *par.* 1. *recent. deciſ.* 525. *num.* 8.

16. *Quær.* An in contractibus gratuitis, ut in donatione, poſſit agi de evictione? *Reſp.* Negativè. Nicol. *Inſtit. lib.* 2. *tit.* 7. *num.* 23.

17. *Quær.* An teneatur de evictione creditor, ad cujus inſtantiam res fuit ſubhaſtata, & vendita per Judicem, ſi dicta res evincatur? *Reſp.* Non teneri, dummodo monſtret, ſe fuiſſe verum creditorem. Rota *par.* 1. *recent. deciſ.* 370. *num.* 4. 5. & 6.

18. *Quær.* Quæ res prohibitæ ſint vendi? *Reſp.* Res Spirituales, res Eccleſiaſticæ ſine ſolemnitate, liber homo, res offenſivæ, ut venena, de quibus eſt *Conſtitutio* 29. *Cum officio, &c. Gregor. XIII.* Bona verò ſtabilia Status Eccleſiaſtici non poſſunt vendi, neque alienari in perſonas, quæ non habitent in Statu Eccleſiaſtico, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ; exceptis locis montium, & domus in Urbe, ac bona in diſtrictu per decem milliaria. Vide *Conſtit. Sixti V. la* 3. *Clementis VIII. la* 78. & *Pauli V. la* 108.

19. *Quær.* An aliquando quis poſſit compelli ad vendendam rem ſuam? *Reſp.* Affirmativè in pluribus caſibus, & præcipuè, 1. Tempore caritatis annonæ qui multum triticum habet, poteſt cogi vendere pretio ſtatuto à Magiſtratu. *l.* 1. §. *Cura carnis. ff. de Off. Præſid. Urbis*. 2. Pro cauſa pia, ut pro ædificando Monaſterio, Hoſpitali, Scholis publicis, Palatio Principis, vel via publica decoranda. Nicol. *ubi ſupra dict. tit.* 24. *ſub num.* 19. *lib.* 3. *Inſtit.* 3. Romæ per Jus congrui vicinus tenetur vendere domum ſuam vicino volenti fabricare ad ornatum Urbis. *Gregor. XIII. Conſtitut.* 22. niſi & ipſe vellet ædificare, quo caſu ei terminus præfigitur ad fabricandum. Coccin. *deciſ.* 2. & dummodo qui vult emere, jam inceperit fabricare. Rota coram *Merlin. deciſ.* 437. *num.* 15.

20. *Quær.* An liceat venditoribus decipere infideles in pondere, vel pretio? *Reſp.* Negativè; ut habetur *Prov.* 20. 23. & reſpondet Sac. Congregat. de Propaganda Fide *die* 16 *Junii* 1636. Nicol. *dict. tit.* 24. *num.* 21. *lib.* 3.

21. *Quær.* An ſit licita emptio, & venditio cum pacto retrovendendi? *Reſp.* Affirmativè; ſed quia in hoc caſu ſolet committi Uſura palliata, quatuor ſunt conditiones ſervandæ. Primò, Ut verè partes intendant vendere, & emere. Secundò, Ut fructus rei venditæ ſpectent ad emptorem, ſimulque damna, & pericula. Tertiò, Ut in contractu ſervetur æqualitas. Quartò, Ut detur juſtum pretium, Nicol. *ubi ſupra dict. lib.* 3. *tit.* 24. *num.* 22. Rota *deciſ.* 349. *part.* 4. *recent. tom.* 2.

22. *Quær.* Quotuplex ſit juſtum pretium? *Reſp.* Eſt triplex, infimum, mediocre, & rigoroſum. Et unum debet parùm diſtare ab altero; puta, ſi decem ſit juſtum pretium medium; octo, vel novem erit infimum, undecim, vel duodecim erit rigoroſum. At in ſubhaſtationibus datur major amplitudo. Diana *par.* 1. *tract.* 6. *reſol.* 55. Qui etiam *par.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 12. tenet in ſubhaſtationibus eſſe ſemper pretium juſtum, quod ſponte of-

fertur abſque dolo, & fraude. Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 24. *num.* 22.

23. *Quær.* In quot caſibus liceat pluris rem vendere, quàm ſit pretium commune? *Reſp.* In quinque caſibus. *Primò*, Ob multitudinem Emptorum. *Secundò*, Ob affectum vendentis ad rem vendendam. *Tertiò*, Ob lucrum ceſſans, vel damnum emergens. *Quartò*, Ob periculum amittendi pretium, vel recuperandi cum expenſis. *Quintò*, Propter modum vendendi, ut ſi res minutatim vendatur. Nicol. *ubi ſupra ſub num.* 22.

24. *Quær.* In quot caſibus liceat minoris rem emere? *Reſp.* Pariter in quinque caſibus. *Primò*, Ob multitudinem mercium. *Secundò*, Ob inopiam pecuniæ, & paucitatem emptorum. *Tertiò*, Si merces ultrò offerantur, & venditor roget emptorem, quia tunc res pro tertia parte vileſcit. *Quartò*, Si res vendatur cum pacto de retrovendendo. Et *Quintò*, quando debitor eſt multis debitis implicitus. Rota *par.* 1. *rec. deciſ.* 648. *num.* 2. Nicol. *ubi ſupra num.* 22.

25. *Quær.* Si dominus committat Factori ſuo, ut vendat frumentum, prout eſt taxa, ſi ille vendat ſupra taxam, an poſſit illud plus retinere ſibi? *Reſp.* Negativè, quia totum pretium eſt domini. Salmanticenſes *tractat.* 14. *de Contractib. cap.* 2. *punct.* 8. Secùs autem ſi alicui proxenetæ vulgò *Revendigolo* dixiſſet, vende talem rem meam, ſed non minoris centum. Tunc enim cenſetur concedere ipſi, ſi plus illam vendat, titulo ſuæ mercedis, ut ſibi illud plus retineat. DD. *d. punct.* 8. *num.* 71.

CAPUT XCI.

De Monopolio.

1. QUær. Quid ſit Monopolium? *Reſp.* Eſt collectio unius, ejuſdemque ſpeciei bonorum ab uno, vel pluribus unitim facta, hoc animo ut ab ipſis tantùm, non autem ab aliis dicta bona vendantur. Et eſt delictum punibile. *l. unic. C. de Monopol.* Vide *Conſt.* 118. *B. Pii V.*

2. *Quær.* An Princeps poſſit concedere Monopolia; ideſt ne aliqua res vendatur, niſi ab uno tantùm? *Reſp.* Affirmativè tribus concurrentibus. *Primò*, Ne bona ſint de neceſſariis uſui humano, ut Triticum, Vinum, Oleum. *Secundò*, Ut pretium juſtum à Principe pro re vendenda ſtatuatur. *Tertiò*, Ne Eccleſiaſtici graventur. Diana *par.* 6. *tractat.* 8. *reſolut.* 1. Bonac. *de Contract. diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *num.* 9. *tom.* 2.

CAPUT XCII.

De Cenſibus.

1. QUær. Quid ſit Cenſus? *Reſp.* Eſt Jus percipiendi certam penſionem ex re alterius frugifera, ſivè illa penſio ſit fructuaria, ſivè pecuniaria. Nicol. *dict. lib.* 3. *Inſtit. tit.* 24. *num.* 23. & ideò, qui penſionem ſolvit appellatur Cenſuarius, qui verò eam exigit, dicitur Cenſualiſta, ſeu Cenſitor. Tuſcus *concl.* 186. *tom.* 1.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Cenſus? *Reſp.* Plures eſſe Cenſus diviſiones; ſed hæ ſunt præcipuæ. Primò, Alius eſt *Reſervativus*, alius *Conſignativus*. Cenſus *Reſervativus* eſt, quando trado tibi dominium utile rei meæ, cum reſervatione annuæ penſionis, & in effectu eſt emphytheuſis, locatio ad longum tempus, ſeu venditio cum hoc onere; & in eo poteſt apponi pactum legis Commiſſoriæ, quia de eo non loquitur Bulla Pii V. *Conſignativus* eſt, quando quis vendit alteri Jus percipiendi penſionem annuam ſuper rebus, aut perſona ſua. Nicolius *ubi ſupra num.* 23.

3. *Quær.* Quotuplex ſit Cenſus conſignativus? *Reſp.* Eſt triplex: *Realis*, qui fundatur in re, ut domo, fundo. *Perſonalis*, qui ponitur in perſona, quatenus apta eſt per induſtriam, vel artem ſuam aliquid acquirere. Et *Mixtus*, quando in re, & perſona ſimul fundatur. Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 24. *ſub num.* 23.

4. *Quær.* Quæ ſint aliæ Cenſus diviſiones? *Reſp.* Quod alius eſt fructuarius, alius pecuniarius. Item quod alius eſt perpetuus, alius temporalis. Item alius vita-

Digitized by Google

vitalitius, & alius non vitalitius. Nicol. *ſub d. num.* 23.

5. *Quær*. Quænam conditiones ſint neceſſariæ pro juſtitia Cenſus? *Reſp*. Alias conditiones eſſe neceſſarias ex natura rei, ſeu contractus; alias verò ex Conſtitutionibus Pontificiis.

6. *Quær*. Quæ ſint conditiones ſervandæ ex natura contractus? *Reſp*. Eſſe quinque. *Prima*, ut ſit intentio emendi, & vendendi, aliàs eſſet dare pecuniam ad Uſuram. *Secunda*, ut adſit juſtum pretium. *Tertia*, ut fundetur ſuper re frugifera. *Quarta*, ut ſi res cenſita pereat abſque culpa cenſuarii, Cenſus ceſſet. Diana *p*. 1. *tract*. 8. *reſ*. 44. Rota apud Cencium *deciſ*. 4. *Quinta*, ut qui imponit Cenſum ſuper aliqua re, ſit dominus ejus, & habeat illius liberam adminiſtratione. Hinc Pupillus, Maritus, & Clericus non poſſunt Cenſum imponere ſuper fundis reſpectivè vel uxoris, vel Eccleſiæ, quia non ſunt domini abſoluti. Azor. 3. *par. lib.* 10. *de Cenſib. cap*. 7. Nicol. *ubi ſupra num*. 27. Sic neque Regulares, neque feudatarii, neque fideicommiſſarii poſſunt Cenſus conſtituere.

7. *Quær*. Quæ ſint Conſtitutione Pontificia ſervandæ conditiones in Cenſu? *Reſp*. Conſtitutio Pontificia principalis in hac materia eſt illa B. Pii V. 1568. 14. *Kal. Febr. incipit*, *Cum onus*. Ex qua deſumuntur ſequentes conditiones pro juſtitia, & validitate Cenſus. 1. Ut Cenſus imponatur tantùm ſuper re immobili, quæ ſit frugifera; undè damnantur Cenſus perſonales, & mixti. 2. Ut re certis limitibus ſit deſignata, eaque ſit præſens, non futura. 3. Ut non celebretur Cenſus niſi in pecunia numerata coram Notario, & teſtibus in actu celebrationis inſtrumenti; undè non ſufficit fateri eam fuiſſe ſolutam; vel debita præcedentia computate, aut alias res pro pretio dare. Quamvis in foro conſcientiæ aliter ſentiat Dian. *part*. 1. *tract*. 8. *reſ*. 44. Excipitur tamen creatio Cenſus, & ejus conſignatio occaſione dotis. *Pius V. declarat. in Conſtitut*. 7. *Incipit Etſi Apoſtolica*, §. 9. 4. Ne venditor, ſeu Cenſuarius obligetur ad caſus fortuitos, nempè ſi res cenſita periret; quia in hoc caſu debet eſſe liberatus à Cenſu. 5. Ne reſtringatur libertas Cenſuarii, quin rem ſuam alii vendere poſſit cum dicto onere Cenſus, quando eam cenſualiſta emere nolit. 6. Ne fiat pactum, ut ſi Cenſuarius promptè non ſolvat, teneatur ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad aliquam pœnam. 7. Ne augeatur Cenſus ex penſionibus non ſolutis, quod vulgariter eſt, *che i Prò non deventino Capitale*. 8. Ut ſemper poſſit Cenſuarius redimere Cenſum, reſtituendo pretium, non obſtante quavis præſcriptione, vel pacto. 9. Quod Cenſuarius non cogatur redimere Cenſum, niſi intra annum poſt denunciationem. Et 10. conditio eſt, ut pretium Cenſus ſemel conſtitutum, ex nulla circumſtantia poſſit aut minui, aut augeri. Hæc ex Bulla B. Pii V. quæ quidem cenſetur eſſe in uſu per totum Orbem Chriſtianum, neque de non uſu poteſt contra eam allegari. Rota apud Cencium *deciſ*. 80. *num*. 6. *& ſeqq*.

8. *Quær*. An ſint aliæ circa Cenſus Pontificiæ Conſtitutiones? *Reſp*. Unam eſſe Sixti V. & aliam Clem. VIII. quæ mandant Communitates ſtatus Eccleſiaſtici non poſſe recipere pecuniam ad Cenſum, niſi ex juxta utilitatis cauſa; & de licentia Sedis Apoſtolicæ. Rota *ibid. deciſ*. 123. *in Addit. num*. 5.

9. *Quær*. An inſtrumentum ſit de ſubſtantia Cenſus? *Reſp*. Eſſe hinc inde opiniones; at magis probabilem eſſe negativam, quia ſcriptura adhibetur ad facilioꝛem probationem, non ad ſubſtantiam contractus. Nicol. *ubi ſupra num*. 72. *lib*. 3. *tit*. 24.

10. *Quær*. Quot modis finiatur Cenſus? *Reſp*. Finiri multis modis. Primò, pereunte fundo, ſuper quo fuerat impoſitus: quod ſi pereat pro parte, etiam Cenſus pro rata peribit, juxta opinionem Rotæ coram Millino *in una Romana Cenſus* 30. *Octob*. 1602. Et quid juris ſi fundus deſtruatur, puta per alluvionem fiat paludoſus, vel infructuoſus, & poſt multos annos redeat ad culturam, an reviviſcat Cenſus? eſt hinc indè opinio, ut notat Nicol. *d. lib*. 3. *inſtit. tit*. 24. *num*. 104. & 105. Secundò, finitur Cenſus extinctione,

ctione, ſeu redemptione. Cenc. *q.* 3. Tertiò, ſi dominus Cenſus acquirat fundum Cenſitum. Rota *par.* 1. *recent. deciſ.* 571. Quartò, ſi per Sententiam Judicis declaretur nullus. Cencius *quæſt.* 6. Quintò, præſcriptione, ſi cum bona fide ceſſavit ſolutio per annos triginta. *l. Omnes*, *&* *l. Sicut. C. de Præſcrip.* 30. *vel* 40. *annor.* Rota apud Cencium *deciſ.* 303. *num.* 11.

11. *Quær.* An fructus ſoluti ob Cenſum initum contra formam Bullæ B. Pii Quinti ſint computandi in ſortem? *Reſp.* Affirmativè. Quia ille contractus eſt contractus mutui, unde quod ſolutum eſt, debet haberi pro parte capitalis, & computari in ſortem. *Speculator in Rubr. de Uſuris in princip.* Nicol. *ubi ſupra num.* 111.

12. *Quær.* An ſupradictæ conditiones requirantur etiam in Livello? *Reſp.* Negativè, ut docuimus in noſtris deciſionibus anno 1685. & dicetur infra in cap. *de Livello*; quia licet livellus ſit contractus valdè ſimilis Cenſui; eſt tamen omninò diverſus à contractu Cenſus.

CAPUT XCIII.

De Cambiis.

1. QUær. Quid ſit Cambium? *Reſp.* Eſt permutatio Negotiatoria numiſmatis pro numiſmate, ſeu pecuniæ pro pecunia. Et ideò qui dat pecuniam ad Cambium vocatur Campſor; qui verò eam recipit dicitur Campſarius. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 24. *num.* 116.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Cambium? *Reſp.* Eſt duplex: Siccum, & Reale. Cambium eſt Siccum, quando quis fingit dare pecuniam ſolvendam in loco diſtanti, ubi non eſt dicta pecunia, quæ ibidem ſub hoc nomine exburſatur. Et verè eſt contractus mutui; ideòque utilitas ſub nomine Cambii eſt Uſura; & hoc Cambium Siccum damnatum eſt per Conſtitutionem B. Pii V. *Incip. In eam pro noſtro*. Et eſt in Bullario *Conſtit.* 118. Et eam refert Quaranta *in Verb. Uſura*, & Navar. *in Man. cap.* 17. *num.* 300. Cambium reale eſt, cum pecunia realiter cum alia commutatur. Nicol. *dict. num.* 116.

3. *Quær.* Quotuplex ſit Cambium Reale? *Reſp.* Eſt duplex. Unum dicitur Cambium per minutum, quando ſcilicèt commutantur nummi aurei pro argenteis, vel argentei pro æreis. Et aliud Cambium locale, quando pecunia exburſatur Venetiis, ubi dantur litteræ ad hoc, ut ipſa habeatur Romæ. Nicol. *ubi ſupra & lib.* 3. *tit.* 14. *Inſtit. Civil. num.* 117.

4. *Quær.* An litteræ ſint de ſubſtantia Cambii localis? *Reſp.* Negativè. Quia poſſent fieri etiam per Nuncium. Nicol. *ibid.*

5. *Quær.* Quæ, & quot ſint conditiones neceſſariæ ad hoc, ut licitum ſit Cambium? *Reſp.* Quatuor. *Prima*, ut litteræ pro habenda pecunia in loco diſtanti non ſint fictitiæ, & inanes; ſed verè in dicto loco extet pecunia. *Secunda*, ut non fiat pactum, quod Campſarius ſolvat aliquid pro lucro ceſſante, vel damno emergente, ſi non reſtituerit Campſori receptam pecuniam tempore determinato. Quamvis poſt tranſactum dictum tempus Campſor poſſit agere ad damnum emergens evitandum, vel lucrum ceſſans repetendum. *Tertia*, ne Campſor det terminum ad protrahendam reſtitutionem pecuniæ faciendam à Campſario ob pactum recipiendi lucrum; niſi cum dilatione temporis concurreret aliquis juſtus titulus, vel periculi, vel damni emergentis, aut lucri ceſſantis. Et *Quarta*, Ne dentur termini longiores ad reſtituendam pecuniam, quam diſtantia locorum permittat. Nicol. *dict. lib.* 3. *tit.* 24. *num.* 119. & ibi *Conſtitutio B. Pii V.* Quæ eſt in ordine la 118. *Incip. In eam pro noſtro*.

6. *Quær.* Quando liceat creditori ob Cambium recipere recambia ob moram debitoris in ſolvendo? *Reſp.* Quando de hoc præmiſit proteſtationem, & intimationem debitori: & quando re vera creditor accipit pecuniam ad recambium, id notificat ipſi debitori, ut ſciat ſibi currere uſuras. Rota *par.* 1. *rec. deciſ.* 52. & apud Emin. Orthobon. *deciſ.* 92.

7. *Quær.* Unde proveniat Juſtitia Cambii, & qui ſint tituli juſtè accipiendi lucrum

erum ex cambio? *Reſp.* Provenire juſtitiam cambii. *Primo*, A damno emergente, & lucro ceſſante Campſoris, *Secundò*, A labore numerandi. *Tertiò*, A commoditate Campſarii habendi pecuniam translatam in alio loco. *Quartò*, Ab æſtimatione pecuniæ purioris, puta aureæ, antiquæ, & ſimilium. Bonacin. *tom.* 2. *de contract. diſp.* 3. *q.* 5. *punct. Unico*, *de Cambiis*. Nicol. *ubi ſupra num.* 120.

8. *Quær.* Quando Mercatores, ad quos diriguntur litteræ cambii, teneantur eas ſolvere? *Reſp.* Quando eas acceptarunt. Quod fit dupliciter: Vel tacitè, cum eas retinent apud ſe. Vel expreſsè, quando ſcribunt à tergo eas acceptaſſe, vel coram Teſtibus promiſerunt, ſe eas ſoluturos. Nicol. *ubi ſupra num.* 122.

9. *Quær.* An Regulares poſſint recipere pecuniam ad Cambium, vel ad Cenſum? *Reſp.* Negativè, niſi priùs obtineant licentiam à Sacra Congregatione, ut ipſa decrevit 21. *Maii* 1626. Diana *p.* 4. *tractat.* 4. *reſolut.* 223. & Nicol. *ubi ſupra num.* 124.

10. *Quær.* Quid dicendum de Praxi Romanorum, qui exburſant pecuniam alicui indigenti, & illam petenti ſub prætextu ponendi illam ad Cambium vel per ſe, vel per alium; cum promiſſione ſolvendi annuatim quatuor pro centenario exburſanti eamdem pecuniam; quamvis illam recipiens non recambiet eam, ſed conſummat in ſuis neceſſitatibus? *Reſp.* Hoc eſſe Cambium Siccum, & Uſurarium, quia eſt merè mutuum. Reginald. *lib.* 25. *num.* 399. Comitolus *lib.* 3. *quæſt.* 14. 15. & 16. Niſi dans pecuniam verè credat, eam eſſe ponendam ad Cambia, quia tunc bona fides eum excuſat. Rota apud Novarium *in Summa Bullar. deciſ.* 18. *num.* 9. & 14. ac Eminent. Card. de Luca *de Cambiis diſc.* 3. *num.* 6. & 7. atque *diſc.* 23. *num.* 9. ubi ait, hanc Praxim approbatam eſſe in Tribunalibus Urbis Romæ.

C A P U T XCIV.

De Locatione, & Conductione.

1. Quær. Quid ſit Locatio? *Reſp.* Eſt perſonæ, vel rei ad uſum facta conceſſio, pro mercede conſtituta, in pecunia numerata. Dicitur *pro mercede*, ad excludendum commodatum. Dicitur *in pecunia numerata*, quia ſi alia res detur, erit contractus innominatus. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 1.

2. *Quær.* Quot ſint contractus innominati? *Reſp.* Quatuor. *Do, ut des. Do, ut facias. Facio, ut facias. Facio, ut des.* Et in dubio contractus præſumitur innominatus. *l.* 1. *ff. de æſtim. action.*

3. *Quær.* In quot, & quibus Locatio conveniat cum emptione? *Reſp.* In pluribus. Quia uterque eſt bonæ fidei, juriſgentium, requirit pretium in pecunia numerata, & ſolo conſenſu contrahitur. Nicolius *d. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 2.

4. *Quær.* In quo differat Locatio ab emptione? *Reſp.* Quia in locatione periculum rei ſpectat ad locatorem, niſi ex dolo, lata, & levi culpa conductoris ſuccedat. *l. Ex conducto*, 15. *ff. Locati.* In locatione non transfertur rei dominium. *l. Non ſolet*, 39. *ff. eod.* & in locatione locator poteſt à contractu reſilire, ſi velit ipſe uti re locata, vel in ea conductor malè verſetur. *l* 3. *C. Locati.* Nicolius *d. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 3.

5. *Quær.* Quotuplex ſit Locatio? *Reſp.* Eſt duplex *Rei*, & *Perſonæ*. Locatio rei, quando locantur domus, prædia, equi. Perſonæ locatio, quando perſona locat operas ſuas. Porrò ſi artifex ultrà operas ponat etiam materiam, tunc erit venditio, ſecùs ſi materia detur à petente, quia erit Locatio, & Conductio. Nicol. *ubi ſupra in* §. *Item quæritur num.* 10.

6. *Quær.* Quis teneatur ad expenſas rei conductæ? *Reſp.* Teneri locatorem, dummodo ſint neceſſariæ, ut feneſtræ, oſtia domus; & ei ab inquilino, ſeu conductore facta ſit intimatio rei neceſſariæ. *l. Si merces.* ubi Caſtren. §. *Si vicino*, *ff. Locat.*

7. *Quær.*

Digitized by Google

7. *Quær.* An tempore Peſtis, qui conduxerat antea domum, poſſit illam deſerere ſine ſolutione penſionis? *Reſp.* Affirmativè, ſi domino id denuncietur, & renuncientur claves. Maſcard. *de Probat. concl.* 820. *num.* 34. Ego *de Euchar. deciſ.* 61. *num.* 17.

8. *Quær.* An dominus debeat ſolvere ſalarium famulo, qui cœpit ſervire abſque pactione ſalarii? *Reſp.* Affirmativè. S. *Cong.* 17. *Novembris* 1614. *Epiſcopo Cremonæ*.

9. *Quær.* An qui defendit litem alterius ſine conventione ſalarii, poſſit illud petere? *Reſp.* Affirmativè. Rubeus *in Singularib. Rotæ tom.* 1. *pag.* 430. *ad deciſ.* Coccini.

10. *Quær.* An ſalarium Militis, vel Doctoris publicè legentis poſſit ſequeſtrari? *Reſp.* Negativè. Everard. *in Locis legalib. loc.* 56. *num.* 13.

11. *Quær.* An dominus, licentians famulum ante tempus abſque ejus culpa, teneatur ad integrum ſalarium? *Reſp.* Affirmativè. Quod ſi famulus recedat ſine cauſa ante tempus, Herus nihil tenetur dare in foro exteriori; quamvis in foro conſcientiæ teneatur ad ratam temporis mercedem, ſeu ſalarium ſolvere. Diana *par.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 15.

12. *Quær.* An famulo infirmo debeatur ſalarium? *Reſp.* Affirmativè ſaltem de æquitate; & maximè ſi talis eſt loci conſuetudo, prout eſt Romæ, etiam de rigore, & idem eſt de Officiali, & de Capellanis mercenariis. Sac. Cong. apud Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 25. *ſub numer.* 20. *ad tertium*.

13. *Quær.* Si quis Veſpere conducat operam alicujus pro die ſequenti, & ſummo manè poſtea eum certiorem faciat, quod non eget ampliùs illius opera, An teneatur ſolvere mercedem illius diei? *Reſp.* Secundùm *Jo. Valer.* relatum à Diana *part.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 14. Non teneri: quod eſt intelligendum, ſi pro eo die non erat inventurus alios, qui eum ducere vellent.

14. *Quær.* Quibus modis finiatur Locatio? *Reſp.* Finiri. Primò, per lapſum termini conſtituti; quia conductor prior non habet jus, ut præferatur poſterioribus (niſi ſint prædia locanda Communitatis, vel fiſci) & augumentum Penſionis ab aliis oblatum ſolvere velit. *l. penult. & fin. C. de Locat. præd. civil. lib.* 11. Et hoc de æquitate Canonica ſervandum eſt in prædiis Religionum, Hoſpitalium &c. *arg. cap.* 1. *De dolo, & contum.* Rota apud Farinac. *par.* 1. *deciſ.* 692. *num.* 11. Et Romæ de hoc eſt ſtatutum in omni re locata, & vocatur Jus Inquilinatus. Rota *d. deciſ.* 692. *num.* 9. Secundò ex conſenſu partium. Tertiò, ſi conductor Penſionem non ſolvat. *l. Quæro.* 56. §. *Inter locatorem, ff. Locati*. Quartò, ſi Locator velit habitare ipſe domum locatam. *l.* 3. *C. de Locato*. Quintò, quando conductor malè utitur re conducta. *d. l.* 3. *C. de Locato*.

15. *Quær.* Quando dicatur Conductor malè uti re conducta? *Reſp.* In tribus caſibus. Primò, ſi rem deteriorem faciat. Secundò, ſi in ea fœnus, & uſuras exerceat. *Cap.* 1. *de Uſuris in* 6. Tertiò, ſi in ea Meretrices ponat. Gloſs. *in l. Non aliter. ff. de Uſu, & habitatione*.

16. *Quær.* Si quis conduxerit prædium per quinquennium, & finito tempore perſeveret in Conductione, per quantum tempus durare in ipſo prædio poſſit? *Reſp.* In prædio ruſtico poterit durare per ſolum annum. In urbano prædio ad libitum domini. Nicol. *ubi ſupra num.* 12.

17. *Quær.* An Succeſſor in dominio rei locatæ teneatur ſtare eidem locationi? *Reſp.* Si eſt Succeſſor particularis, ut emptor, legatarius, vel donatarius, & hic ſtare non tenetur. Vel eſt Succeſſor Univerſalis, ut heres: & hic tenetur ſtare. *l. Qui fundum* 33. *ff. Locati. l. Emptorem*, 9. *C. eod.*

18. *Quær.* Qua cautela uti poſſit Conductor, ne ante tempus expellatur? *Reſp.* Faciat ſibi in inſtrumento locationis promittere, quod dominus eum non expellat, & quod durante locatione, rem alteri non alienabit. Jaſ. *in l. Quoties, C. de re vend.* Othobon. *deciſ.* 59. *num.* 3.

19. *Quær.* An bona Eccleſiaſtica poſſint locari anticipatis ſolutionibus? *Reſp.* Negativè, & ſi penſiones fuerint anticipatè ſolutæ, & beneficiarius moriatur, dam-

damnum erit conductoris, qui ſtatim à Succeſſore poterit expelli. Ita Sac. Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. de ref. cap. 11.* Quem caſum ego inveni, quando habui Manſionariam S. Bellini, in qua Prædeceſſor meus anticipatum affictum exegerat à conductore, & oportuit litigare pro expellendo conductore, & conſequendo affictu; & obtinui pro me ſententiam favorabilem. Et circa hunc caſum exſtat lex Excellentiſs. Senatus Veneti *diei 27. Martii* 1657. prohibentis quibuſcunque Eccleſiaſticis hypothecare fructus Eccleſiarum, aut eos anticipatis ſolutionibus, vel eorum vita durante vendere ſub graviſſimis pœnis tùm contrahentium, tùm Notariorum ſcribentium hujuſmodi contractus.

20. *Quær.* An conductor poſſit ſublocare rem conductam? *Reſp.* Affirmativè; niſi ſibi per pactum prohibeatur. *l. Nemo 6. C. Locat.*

21. *Quær.* An quis cogi poſſit ad locandam domum ſuam? *Reſp.* Affirmativè. Primò, pro commoditate Doctoris, ſeu Scholaris penes ſtudium publicum. Auth. *Habita. C. Ne Fil. pro Patr.* Secundò ad repellendum impedimentum ſtudentibus: unde Fabri, & alii ſtrepitum facientes poſſunt longè repelli à domibus Doctorum, quod etiam ab Eccleſiis intelligendum eſt. Nicol. *ubi ſupra num.* 16.

CAPUT XCV.

De Emphyteuſi.

1. QUær. Quid ſit Emphyteuſis? *Reſp.* Eſt locatio rei immobilis facta vel in perpetuum, vel ad longum tempus, pro annua penſione, cum hac lege, ut quandiù Emphyteuta penſionem ſolvat, ea privari non poſſit. Nicol. *d. lib. 3. tit. 25. num.* 4.

2. *Quær.* Quibus modis fiat Emphyteuſis? *Reſp.* Tribus modis. Vel ad longum tempus, ut ad decennium. Vel uſque ad tertiam, vel quartam generationem. Vel in perpetuum; & ſi agatur de bonis Eccleſiaſticis, ſemper requiritur licentia Papæ. Nicol. *ubi ſupra*.

3. *Quær.* Quæ ſint proprietates, & de ſubſtantia Emphyteuſis? *Reſp.* 1. Quod utile dominium tranſeat in Emphyteutam, directo remanente apud dominum. 2. Quod fiat in ſolis rebus immobilibus. 3. Quod requiratur ſcriptura. 4. Quod periculum rei ſpectet ad dominum, ſi res tota pereat; Si verò pro parte, ad Emphyteutam ſpectet; juxta illud carmen:

Si res perit tota, nihil dabit Emphyteota.
Si non tota perit; non ita ſalvus erit.

4. *Quær.* An Emphyteuſis acquiſita, ſeu relicta pro ſe, Filiis, & Nepotibus tranſeat ad fœminas? *Reſp.* Negativè, quia in contractibus fœminæ non veniunt nomine filiorum. Rota *in una Imolen. bonorum 18. Junii 1618. coram Coccino*. Quæ eſt *in rec. part. 4. tom. 2. deciſ.* 107.

5. *Quær.* An tranſeat ad fœminas, ſi ſit acquiſita uſque ad tertiam generationem? *Reſp.* Affirmativè, quia & fœminæ ſub hoc nomine compræhenduntur. Bonac. *tom. 2. de Contractib. d. 3. d. 7. punct. 2. num.* 34. Niſi fuiſſet dictum pro filiis maſculis.

6. *Quær.* An acquiſita Emphyteuſi uſque ad tertiam generationem, ipſe acquirens faciat primum gradum? *Reſp.* Negativè, quia nemo generat ſe ipſum, ut ex Rota notat Nicol. *ubi ſupra ſub num. 4. ad ſeptimum d. lib. 3. tit.* 25.

7. *Quær.* An Emphyteuſis Eccleſiaſtica, conceſſa pro hæredibus, & ſucceſſoribus, tranſeat ad hæredes, & ſucceſſores extraneos? *Reſp.* Negativè, ſed ad illos ſanguinis. Rota *coram Cerro in una Cajetana bonorum 3. Novembris 1646.* Quæ eſt *in rec. part. 9. tom. 2. deciſ.* 427.

8. *Quær.* Quando poſſit Emphyteuta privari re Emphyteotica? *Reſp.* In tribus caſibus. Primò, ſi rem deteriorem reddat; ut arbores cedendo, domum extirpando. Auth. *Qui rem, C. de Sacroſ. Eccleſ.* Secundò, ſi canonem per biennium non ſolvat. *cap. Potuit*. ubi Gloſs. *extr. de Locato*. Tertiò, ſi rem irrequiſito domino vendat. Nicol. *ubi ſupra num.* 5. & in dictis caſibus non ſolùm perdit rem, ſed etiam melioramenta. Gloſſ. *in l.*

2. *C. de Jure Emphyteot.*

9. *Quær.* Quando poſſit retinere rem Emphyteoticam ſolvendo debitum decurſum? *Reſp.* Quando dominus non proceſſit ad privationem, & canonem recepit. Ludoviſ. *deciſ.* 148. quia tunc purgatur mora, & cenſetur caducitas remiſſa. Item quando debitum erat de parva ſumma. Nicol. *ubi ſupra num.* 5.

10. *Quær.* An incurratur caducitas, ſi alienatio fiat cum clauſula, dummodo dominus conſentiat? *Reſp.* Negativè, quia domino non conſentiente nulla eſt alienatio. Othobon. *deciſ.* 13. *num.* 7.

11. *Quær.* Si quis Emphyteuta alienet irrequiſito domino partem rei, an cadat à tota re? *Reſp.* Negativè, ſed tantùm ab illa parte alienata: niſi tacuiſſet, quod illa res tota erat Emphyteotica, quia tunc cederet à tota. Rota coram Ludov. *deciſ.* 219.

12. *Quær.* An res Emphyteotica poſſit impunè donari, domino irrequiſito? *Reſp.* Affirmativè, ſed antequam donatarius capiat poſſeſſionem, debet requirere conſenſum domini, & laudemium ei ſolvere. Ludoviſ. *deciſ.* 520. Clarus *in §. Emphyteuſis quæſt.* 25.

13. *Quær.* Quid juris, ſi in eo caſu dominus nollet conſentire? *Reſp.* Debet donatarius adire Judicem, qui eum obligabit ad conſentiendum. Rota apud Ludoviſ. *d. deciſ.* 520. *num.* 4. *& par.* 1. *rec. deciſ.* 280.

14. *Quær.* An alienatio apud manum mortuam, ideſt Eccleſiam, vel Univerſitatem, quæ nunquam moritur, poſſit fieri? *Reſp.* Negativè, quia dominus directus amitteret ſpem devolutionis, & laudemii in perpetuum. Rota coram Ludoviſ. *d. deciſ.* 520. *& deciſ.* 529.

15. *Quær.* An prohibens alienationem in Eccleſias, vel Univerſitates Eccleſiaſticas per viam ſtatuti, aut legis generalis faciat contra libertatem Eccleſiaſticam? *Reſp.* Affirmativè, ut mordicùs defendit Diana *part.* 1. *tract.* 1. *reſ.* 103. *par.* 3. *tract.* 1. *reſol.* 14. *& par.* 4. *tract.* 1. *reſol.* 57.

16. *Quær.* An domino volente poſſit de jure Eccleſia acquirere Emphyteuſim? *Reſp.* Affirmativè, ut Beltram. *in Addit. ad Ludoviſ. deciſ.* 520.

17. *Quær.* An in caſu lineæ finitæ poſſit dominus directus propria auctoritate capere poſſeſſionem rei Emphyteoticæ? *Reſp.* Negativè; ſed jure mediante, ad hoc ut heres poſſit conſequi melioramenta de jure bonificanda. Ludoviſ. *deciſ.* 105. *num.* 11.

18. *Quær.* An finita linea, ſi dominus velit iterùm dare rem illam in Emphyteuſim, debeat anteferre cæteris deſcendentes à primo inveſtito? *Reſp.* Affirmativè, ut probat Genuenſ. *in Praxi cap.* 82.

19. *Quær.* Quando præſumatur Emphyteuſis, & non ſimplex locatio? *Reſp.* Secundùm Legem Venetam præſumitur Emphyteuſis, quando eadem penſio ſoluta eſt per 40. annos. At ſi conſtaret de initio ſimplicis locationis, non præſumeretur Emphyteuſis. Jacob. Menoch. *conſ.* 291. *num.* 11. Quod tamen malè in praxi ſervatur ob ignorantiam judicum. Nam celeberrimus Vicarius Prætorius Dominus Comes Beliſarius à Sancto Flore Seravalenſis teſtatus eſt mihi, ſe judicaſſe pro ſimplici locatione ad favorem Eccleſiæ, quamvis ipſa recepiſſet eamdem penſionem ultra 40. annos; quia conſtabat ab initio, bona fuiſſe conceſſa titulo ſimplicis locationis.

CAPUT XCVI.

De Livello.

1. QVær. Quid ſit Livellus, ſive contractus Libellaticus? *Reſp.* Eſt contractus ſimilis emphyteuſi, in quo datur fundus ſub certa penſione in perpetuum, vel ad longum tempus, cum translatione utilis dominii in Libellarium, & retentione directi in Libellante. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 8. Leotard. *de Uſuris q.* 89. *num.* 1.

2. *Quær.* An contractus Libelli ſit licitus? *Reſp.* Pugnare inter ſe Doctores, tàm Theologi, quàm Juriſtæ; quorum plurimi tenent, hunc contractum eſſe illicitum, tanquam Uſurarium; quia qui Libellum

Digitized by Google

bellum facit, in rei veritate mutuat pecuniam cum lucro quinque vel ſex pro centenario; & non intendit vendere ſuum fundum, ſeu illum emere. E contra alii tenent eſſe contractum licitum, quia per totam ferè Europam practicatur; ut ſcribit Mantica *de Tacit. & ambiguis convent. lib. 22. tit. 3.* & Leotard. *ubi ſupra num. 3. & ſeqq.* Et ego *in Deciſ. de anno 1685. Menſe Decembri*, ubi plenè examinavi materiam Livellorum.

3. *Quær.* Quid in puncto juris, & in puncto conſcientiæ ſit dicendum circa Juſtitiam hujus contractus? *Reſp.* Poſſe reſponderi, quod ſit licitus; ſi pacta duriora non imponantur accipienti pecuniam; ſi fundus verè exiſtat, qui venditur, & retroceditur ad Livellum; ſi in pacto reſtituendi pecuniam, nempe affrancandi Livellum, cautè procedatur, & non ponatur ad libitum Livellantis; quia illud eſt ſignum evidens fœnoris. Menoch. *de Præſumpt. lib. 3. præſumpt. 122. num. 19.* & Leotard. *d. quæſt. 89. num. 18.* Quod latiùs à me fuit diſputatum *in dd. Deciſionibus Anni 1685. d. Menſe Decembri*, quas legiſſe quemlibet juvabit.

4. *Quær.* In quo differat Livellus à Cenſu? *Reſp.* In hoc potiſſimùm differre, quod in Livello dominium directum fundi frugiferi remanet penes Livellantem; in Livellarium verò tranſit tantum modo dominium utile. At in cenſu reſignativo utrumque dominium tranſit in Cenſuarium. Et in Cenſu conſignativo utrumque dominium pariter remanet in Cenſuario; quia cenſualiſta acquirit ſolum jus exigendi annuam penſionem; ut ſcripſi *in dictis meis Deciſionibus Anno 1685. quæſito primo Menſis Decembris*.

5. *Quær.* Quotuplex ſit Livellus? *Reſp.* Quod eſt duplex. Unus pecuniarius, quando pro Livello ſolvitur annua pecunia. Alter fructuarius, quando pro eo ſolvitur granum, vel vinum. Item alius eſt francabilis, & alius perpetuus; de quibus *d. Anno 1685. Menſe Decembri*.

6. *Quær.* Quot conditiones ſint neceſſariæ pro juſtitia hujus contractus Livellarii? *Reſp.* Quinque. 1. Quod fundus, ſuper quo ſit Livellus, ſit in rerum natura. 2. Quod ſit in dominio ejus, qui vult eum dare ad livellum. 3. Quod non ſit prohibitus alienari. 4. Quod ſit frugiferus, 5. Quod Penſio Livellaria correſpondeat fructibus ejuſdem fundi. Ita in *iiſdem Deciſ. Anni 1685. Menſe Decembri in tertio quæſito ubi DD.*

7. *Quær.* An in Livello neceſſe ſit exprimere individualiter confines camporum, ſuper quibus formatur? *Reſp.* Negativè, nam ſufficit eos generaliter nominare; ut fit, quando conſtituitur livellus, E. G. ſuper quatuor campis de corpore Unius poſſeſſionis camporum centum in tali Villa exiſtentis. Menochius *conſ. 287. à num. 8. & ſeqq.* Rota *par. 4. rec. deciſ. 6, 6. num. 3.* Adden. *ad Ludoviſ. deciſ. 355. num. 6. & ad Buratum deciſ. 50. num. 29.*

8. *Quær.* Quanta ſumma Penſionis annuæ poſſit imponi pro Livello? *Reſp.* Si Livellus ſit perpetuus, non debet Penſio excedere quatuor pro centenario. Si Penſio ſit libera ab omni gravedine, non debet excedere quinque cum dimidio pro omni centenario. Si non ſit libera ab omni gravedine, non debet excedere ſex pro centenario. Ratio eſt, quia in hac materia talis eſt conſuetudo, & lex Sereniſſimæ Reipublicæ, ut in nova impreſſione Statuti Paduani de Anno 1682. pag. 329. Ut ego ſcripſi *in d. Deciſion. Anno 1685. Menſe Decembri*. Et docet Marta *conſ. 126. n. 35.* Salas *de Cenſib. dub. 22.* Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſput. 27. num. 44.* & Decian. *vol. 5. reſp. 23. num. 25.*

9. *Quær.* An ex Livellis ſua die non ſolutis, & ob moram debeatur intereſſe? *Reſp.* Negativè. *l. 2. ff. de Admin. rerum ad Civit. pertinen. l. Neque eorum ff. de Uſuris.* Leotard. *ubi ſupra num. 21.*

10. *Quær.* An Livellarius ſuper re, quam tenet ad Livellum, poſſit cenſum conſtituere, ſeu pecuniam accipiendo aliud Livellum ſuper ea conſtituere? *Reſp.* Affirmativè; dummodo id ſibi prohibitum non fuerit à domino directario. Item quod non ſit in præjudicium primi Livelli; & quod fundus, vel domus ſit capax conſtitutionis hujus ſecundi Livelli. Leotard. *de Uſuris quæſt. 52. num. 20.*

Digitized by Google

Igitur ego accepi in Livellum domum, quam habito pro Ducatis 30. annuis. Feci in ea multa melioramenta. Si vellem accipere ab aliquo pecuniam ad Livellum ſuper hac domo, poſſem; dummodo nihil præjudicaretur primæ penſioni Livellariæ.

CAPUT XCVII.

De Feudo.

1. QUær. Quid ſit Feudum? *Reſp.* Eſt contractus juris civilis, quo quis tradit Vaſſallo rem ſuam immobilem quoad dominium utile, cum onere obſequii, ſeu ſervitii. Nicol. *dict. lib. 3. tit. 25. num. 9.*

2. *Quær.* An ſit antiquus iſte contractus? *Reſp.* Eſſe antiquiſſimum; nam de eo mentio habetur 1. *Machabeor.* 7. 8. De Bacchide feudatario Regis Demetrii, ubi vocatur fidelis Regi; nam idem eſt eſſe fidelem Regi, & vaſſallum Regis; ut *ex Tito Livio* probat Nicol. *in Floſcul. Verb. Feudum num. 3.*

3. *Quær.* Quotuplex ſit Feudum? *Reſp.* Feudum eſt Triplex. Primum ex Pacto, & Providentia; & hoc tranſit in deſcendentes Agnatos, licèt non ſint hæredes primi adquirentis. Secundum Hæreditarium; & hoc tranſit etiam ad extraneos, dummodo ſint hæredes primi adquirentis; quamvis de fœminis dubitet Peregrin. *in Deciſ. Patavinis deciſ.* 151. *num.* 37. Tertium eſt Feudum mixtum, quod tranſit ad legitimos deſcendentes, dummodo etiam ſint hæredes primi adquirentis. Monald. *tom.* 2. *conſ.* 17. *à num.* 19. *& ſeqq.* ubi ſcribit de Feudis Epiſcopatus Paduani.

4. *Quær.* Quale cenſendum ſit Feudum, ſi in dubio ſimus circa prædictas ſpecies? *Reſp.* Quod in dubio præſumitur Feudum ex pacto, & providentia. Menoch. *conſil.* 160. *num.* 30. Ludoviſ. *deciſ.* 418. *n.* 13. *& ibi Add. num.* 18.

5. *Quær.* An ſit Feudum illud, in quo non eſt impoſitum onus obſequii, ſeu ſervitii? *Reſp.* Illud eſſe Feudum improprium, & eſſe tranſitorium ad quoſcunque hæredes. Othob. *deciſ.* 265. Rota *part.* 12. *recent. deciſ.* 237. & Menoch. *conſ.* 65.

6. *Quær.* Quæ ſint conditiones Feudi propriè ſumpti? *Reſp.* Sunt quinque. *Prima*, ut ſit onus obſequii, ſeu ſervitii, puta defendendi dominum in bello cum tot armatis, ſumptibus Vaſſalli. *Secunda*, ut dominium directum ſtet apud dominum, utile verò apud Vaſſallum. *Tertia*, ut ſit de re immobili, & cui ſit annexa Juriſdictio civilis, vel criminalis. *Quarta*, ut Vaſſallus non alienet Feudum ſine conſenſu domini. *Quinta*, ut Vaſſallus præſtet ſervitium debitum, cum à domino requiritur. Si deficiat prima aut tertia conditio, Feudum eſt potius Emphyteuſis, quàm Feudum. Nicol. *d. lib.* 3. *tit.* 25. *ſub num.* 9.

7. *Quær.* An Feudum tranſeat in Monaſterium, ſi Feudatarius fiat Monachus? *Reſp.* Affirmativè, ejus vita durante, dummodo ſervitium præſtandum poſſit honeſtè præſtari à Monaſterio. Fagnan. *in cap. Quæ in Eccleſiarum num.* 58. *de Conſtitut.*

8. *Quær.* An Feudorum liber ſit liber Authenticus? *Reſp.* Affirmativè, exceptis his, quæ repugnant Eccleſiaſticæ libertati. Fagnanus *ibid. num.* 94. *& ſeqq.*

9. *Quær.* An linea finita, & Feudo ad dominum revertente, poſſit ultimus hæres petere à domino pretium melioramentorum rei Feudalis? *Reſp.* Affirmativè. Nicol. *lib.* 4 *tit.* 6. *de Actionibus n.* 303. *tom.* 1.

10. *Quær.* Quando Feudum dicatur hæreditarium, & tranſeat ad hæredes etiam extraneos? *Reſp.* Quando in prima inveſtitura Feudum conceſſum fuit pro ſe, ſuis, & hæredibus quibuſcunque. Monald. *tom.* 2. *conſ.* 17. *num.* 19.

11. *Quær.* Quodnam ſit Feudum ex Pacto, & Providentia? *Reſp.* Eſſe illud, quod fuit acquiſitum pro ſe, & filiis, deſcendentibuſque ab eis, nulla facta mentione de hæredibus. Monald. *ibid. num.* 20.

12. *Quær.* Quale ſit Feudum mixtum? *Reſp.* Quando obtentum fuit pro ſe, filiis, ac hæredibus. Monald. *ibid. num.* 21. *& 22.*

13. *Quær.* Si plures ſint conſortes Feudata-

datarii in eodem Feudo; an, finita linea unius ex conſortibus, Feudum devolvatur ad dominum, an ad alios conſortes? *Reſp.* Si à principio fuit acquiſitum à pluribus conſortibus pro ſe, ſuiſque deſcendentibus? tunc una linea extincta, Feudum devolvitur ad dominum. At ſi ab uno tantum fuit acquiſitum, & poſtea deſcendentes ab eo diviſiſſent Feudum in tot portiones; in hoc caſu, ſi una linea extinguatur, devolvitur ad alios conſortes. Menoch. *conſ.*464. Seraphin. *deciſ.* 1023. Tondut. *tom.* 2.*quæſt. Canon. cap.* 177.

14. *Quær.* An linea extincta, per quam Feudum devolvitur ad dominum, ſit neceſſaria ſententia declaratoria ſuper devolutione, an verò poſſit dominus abſque alia ſententia inveſtire novum Vaſſallum? *Reſp.* Poſſe inveſtire abſque alia ſententia ſuper devolutione. Monald. *conſ.* 96. *n.* 9. *tom.* 1. ubi ſcripſit ad favorem Comitis Leonelli Clericati Nob. Vicentini mei Conſanguinei.

15. *Quær.* An Feuda Epiſcopatus Paduani tranſeant etiam ad fœminas in defectu Maſculorum? *Reſp.* Affirmativè, niſi in inveſtituris ſint per expreſſum excluſæ. Silvaticus *in ſuis Conſiliis tom.* 2. *conſ.* 56. *num.* 60.

16. *Quær.* Qua de cauſa Epiſcopi Paduani, & ferè omnes Epiſcopi, dederint in Feudum tot, & tantas Decimas perſonis Laicis, quæ aliàs ſunt incapaces Decimarum? *Reſp.* Cauſam fuiſſe, ut defenderent Epiſcopum, & Eccleſiam ab Hæreticis, & aliis oppreſſoribus. Vide Gloſſam *in cap. Quamvis*. 17. *in Verb. Conceſſerit*, *de decim.*

17. *Quær.* Quando fuerit prohibitum Epiſcopis dare Decimas Laicis in Feudum? *Reſp.* Fuiſſe prohibitum in Concilio Lateranenſi, ut *cap. Prohibemus*. 19. *de Decimis*.

18. *Quær.* Quo tempore, & ſub quo Pontifice celebratum fuerit dictum Concilium Lateranenſe, & facta prohibitio infeudandi Decimas? *Reſp.* Lateranenſe Concilium, in quo Feuda fieri de Decimis prohibitum fuit, non illud Generale fuiſſe, quod ſub Innocentio III. celebratum fuit anno 1215. à quo tot, & tanti Canones leguntur deſumpti per Gregorium Nonum. Sed fuiſſe Concilium in Laterano celebratum ab Alexandro Tertio de Anno 1179. quod non dicitur generale, ſed vocatum ad hoc, ut prohiberentur Feuda Decimarum, ut ex DD. probat Moneta *de Decimis*, *cap.* 5. *q.* 3. *num.* 67. & 68.

19. *Quær.* An dictum Concilium Lateranenſe damnaverit etiam conceſſiones Decimarum ante factas? *Reſp.* Negativè. Et licèt contrarium videatur innuere dictum *c. Prohibemus* 19. *de Decimis*. Tamen illud eſt intelligendum vel de Decimis obtentis ſine legitimo infeudationis jure; vel de Laicis non exhibentibus Eccleſiæ debita obſequia, & ſervitia, quæ ratione Feudi exhiberere tenentur, ut ex DD. probat Moneta *de Decimis dict. cap.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 66. & 67.

20. *Quær.* An Papa poſſit dare in Feudum aliqua bona, aut juriſdictionem Eccleſiæ Romanæ? *Reſp.* Negativè, ſtante Bulla prohibitoria B. Pii V. 35. Incip. *Admonet nos*. Cujus Bullæ obſervantiam jurant omnes Cardinales in aſſumptione Pilei, ſub pœna perjurii, & perpetuæ infamiæ; quam Bullam confirmavit Urbanus VIII. per Conſtitutionem ſuam Incip. *Sacroſancti*. *Ann.* 1623. Ut notat Theſaur. *de Pœnis Eccleſ. par.* 2. *in Verb. Alienatio cap.* 3. *in fine*. Illuſtriſs. Baptalgin. *in Annal. Sacerdotii*, & *Imperii Anno* 1623. *num.* 11.

21. *Quær.* An Judices Laìci poſſint judicare cauſas Feudorum Epiſcopalium conceſſorum ante Concilium Lateranenſe? *Reſp.* Secundùm modernos DD. affirmativè; quia docent, Decimas habitas in Feudo ab Epiſcopis ante Concilium Lateranenſe effectas eſſe bona allodialia, & in commercio Laicorum; adeò ut ab eis poſſint vendi, dari in dotem, & alienari, tanquàm res prophanas. Nicolaus Noalis *conſ.* 60. *num.* 9. *per totum*.

22. *Quær.* Quomodo probentur Feuda Decimarum facta ante Concilium Lateranenſe? *Reſp.* Quando poſſeſſa ſunt à Laicis per tempus immemorabile, & de

cujus

cujus initio non conſtat; tunc enim præſumuntur facta ante Concilium Lateranen. Nicol. Noalis *conſ.* 81. *num.* 1. *&* 2. *ubi DD.* Quod procedit, quamvis exhibeantur plures inveſtituræ, quando de prima inveſtitura non conſtat. Rota *par.* 15. *recent. deciſ.* 375. *num.* 7.

CAPUT XCVIII.

De Societate.

1. QUær. Quid ſit Societas? *Reſp.* Eſt duorum, pluriumvè conventio, honeſtè contracta, ad uberiorem quæſtum, & commodiorem uſum. Nicol. *lib.* 3. *tit.* 26. *in princ.*

2. *Quær.* An ſit aliquis prohibitus inire Societatem, vel contrahere cum aliquo? *Reſp.* Eſſe prohibitos. 1. Medicos cum Aromatariis. *Greg. XIII. Conſt.* 29. *Incip. Officii noſtri.* 2. Eoſdem Medicos cum Infirmo, durante infirmitate. *l.* 3. *ff. De Var. & Extraord. cognit.* 3. Advocatos cum cliente, durante lite. *l. Quiſquis* 6. *C. de Poſtul.* & 4. Carceratos cum Judicibus, ſeu è contra. *l. Qui carcerem*, 22. ubi Gloſs. *ff. Quod metus cauſa.*

3. *Quær.* Quot modis fieri poſſit Societas? *Reſp.* Duobus modis. Aut generaliter de omnibus bonis Sociorum. Aut ſpecialiter de aliqua re, negotio, vel individua ſpecie Mercaturæ. Nicol. *ubi ſupra d. lib.* 3. *tit.* 26. *num.* 2.

4. *Quær.* Quomodo dividantur lucra, & damna inter Socios? *Reſp.* Servandas eſſe ſequentes Regulas. *Prima* eſt, ſi factum ſit pactum, quod unus habeat duas partes lucri; intelligitur, quod habere debeat etiam duas partes damni. *Secunda* eſt. Si quis poſuit duas partes capitalis, & alter unam partem; primus habebit duas partes lucri, alter unam tantùm partem. *Tertia* eſt, ſi unus ponat induſtriam, & alter ſortem, tunc lucrum erit æquale. Quæ procedunt, ubi expreſsè conventum non ſit inter Socios de lucro, & damno. Nicol. *ubi ſupra num.* 3.

5. *Quær.* An conventio valeat, ut unus habeat partem lucri ſine damno? *Reſp.* Affirmativè, ſi plus contribuat in ſorte, vel in induſtria. Porrò quod unus habeat totum lucrum, alter verò totum damnum, conveniri non poteſt, quia eſſet Societas Leonina. §. *De illa. Inſt. eod. tit.*

6. *Quær.* Quot modis finiatur Societas? *Reſp.* Finiri per renunciationem, per mortem, & finito negotio, ſeu tempore, in quo fuit conventum, ut duraret Societas. Nicol. *ubi ſupra num.* 4.

7. *Quær.* An Socius teneatur de leviſſima culpa? *Reſp.* Negativè, ſed tantùm de dolo, lata, & levi. §. *Fin. Inſt. de Societate.*

8. *Quær.* An Socius poſſit paciſci cum Socio, ut ſibi det certam ſummam lucri liberam ab omni damno, & ab omni periculo? *Reſp.* Affirmativè, ſi in eo contractu alium contractum, qui *Aſſecurationis* vocatur, ineant; & illa ſumma ſit multò inferior, quàm ſi vellet ſtare etiam periculo. *cap. Per veſtras*, 7. *de Donat. inter vir, & uxor.* Navar. *in Man. cap.* 17. *num.* 255.

9. *Quær.* Quot modis poſſint Animalia dari ad Societatem? *Reſp.* Tribus modis. Primò, cum unus dat Animalia ad laborandum, & alius ponit induſtriam. Secundò, cum dantur Animalia ad cuſtodiam, & alter ea ſervat, & fœtus venduntur. Tertiò, cum ſub ſtatuta mercede Animalia ad opus traduntur. In quibus caſibus Animalia debent ſemper ſtare periculo conferentis. Nicol. *ubi ſupra d. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 7.

10. *Quær.* Quomodo fieri poſſit Societas officiorum? *Reſp.* Romæ eſſe communiſſimam hanc Societatem inter Curſores, Notarios, & ſimiles; & fieri præcipuè duobus modis. Uno, quando duæ perſonæ de communi pecunia emunt illud officium; nam fructus, & emolumenta illius officii æquis portionibus dividuntur. Altero modo, quando unus dat pecuniam in emendo officio, alter ponit induſtriam in eo exercendo. Nicol. *ubi ſupra num.* 10. *&* 11.

11. *Quær.* An in fine Societatis, ſi extent credita exigenda, poſſint aſſignari uni ex Sociis pro minori ſumma, quàm ſint in effectu ratione laboris, & difficultatis

tatis in exigendo? *Reſp.* Affirmativè, dummodo habeatur reſpectus ad id, quod intereſt in exactione facienda, ceſſent fraudes, & alii Socii conſentiant. Petr. de Ubald. *de duobus Fratrib. par.* 11. *n.* 103. Leotard. *de Uſuris q.* 31. *num.* 33. & de hac ſocietate officiorum videantur diſcurſus XII. Emin. Card. de Luca *in ſuo Theatro Veritatis.*

CAPUT XCIX.

De Mandato; & de Procuratoribus.

1. QUær. Quid ſit Mandatum? *Reſp.* Eſt contractus, quo quis aliquod officium gratuitò expediendum ſuſcipit; & hoc vel expreſsè, vel tacitè, ut ſi quis præſens patiatur negotia ſua ab alio fieri, tenetur ei actione mandati. *l. Si numerandi*, 6. §. *Si paſſus*, *ff. Mandati.*

2. *Quær.* Quibus modis fieri poſſit iſte contractus? *Reſp.* Sex modis. Primò, mea tantùm gratia. Secundò, tua tantùm gratia. Tertiò, aliena tantùm gratia. Quartò, mea, & aliena gratia. Quintò, tua, & mea gratia. Sextò, tua, mea, & aliena gratia. Sed ſecundus modus ſtrictè loquendo non eſt mandatum, ſed conſilium; ideò ex eo non oritur actio Mandati. *cap. Nullus ex conſilio*, *de Reg. Jur. in* 6. Niſi dediſſet conſilium delinquendi, vel committendi aliquam fraudem. Nicol. *Inſtit. Civil. lib.* 3. *tit.* 27. *num.* 1.

3. *Quær.* An ſi ego commendavi tibi Titium per litteras meas, ut in his, qui et poteris favere, id facias; & tu mutuaveris ei centum, poſſis, ea centum à me repetere actione mandati? *Reſp.* Negativè. *l. Si verò* 12. §. *Cum quidam*, *ff. Mandati*. Tribus tamen caſibus exceptis. Primò, ſi in litteris dictum ſit, ut Titio credas, meo periculo. *l. Lucius* 25. *ff. De Fidejuſſor.* Secundò, ſi Titius eſſet filius, famulus, aut inſtitor ſcribentis. Bart. *in d. l. Lucius*. & Tertiò, ſi litteræ expreſsè dicerent de illo etiam juvando per mutuum. Bart. *ibid.*

4. *Quær.* An valeat Mandatum de re turpi? *Reſp.* Negativè, licèt cum juramento ſuſceptum; & ſi exequatur, actio competit læſo tàm contra Mandantem, quàm contra Mandatarium. *d. l.* 6. §. *Si paſſus*, *ff. Mandati*.

5. *Quær.* Si Mandans rogaverit ſibi emi talem equum centum ſcutis, & Mandatarius ex ſua induſtria illum emat nonaginta; an poſſit conſequi centum à Mandante? *Reſp.* Negativè, quia Mandatum debet eſſe gratuitum. *l. Idemque*, 10. §. *Si mandavero*. *ff. Mand. cap. Locupletari*, *de reg. jur. in* 6.

6. *Quær.* Si ego mandavero, rem meam vendi viginti ſcutis, & Mandatarius eam vendat vigintiquinque, an poſſit illa quinque ſibi retinere? *Reſp.* Negativè. *l. Ex Mandato* 20. *ff. Mandati*. Excipitur, niſi priùs Mandatarius emiſſet illam rem pro ſe pretio præſcripto; poſtea alteri vendidiſſet pluris. Vel niſi Mandans cederet illud plus Mandatario pro labore. Nicol. *ubi ſupra num.* 5. Et nos ſupra *cap.* 90. *num.* 25.

7. *Quær.* An Sartores, qui pro aliis emunt pannum à mercatoribus ſibi benevolis minori pretio, quàm aliis vendant, poſſint ſibi retinere illud plus, quod ipſe, pro quo emunt, expendiſſet? *Reſp.* Affirmativè, quia non fit ei injuria. Bonacina *tom.* 2. *de Reſtit. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 7. *num.* 13. & *ſeqq.*

8. *Quær.* An Mandatarius poſſit ſubſtituere in eodem negotio aliam perſonam? *Reſp.* Cum diſtinctione: aut loquimur de Mandatario, ſeu Procuratore ad Judicia, & hic ante conteſtationem litis ſubſtituere non poteſt, poſtea verò ſic, quia factus eſt dominus litis. *cap.* 1. *de Procur. in* 6. Vel de Mandatario ad negotia? & hic ſemper poteſt ſubſtituere, niſi appareat, fuiſſe electam induſtriam ſuæ perſonæ. *cap. Is*, *qui*, 3. *de Procurator. in* 6.

9. *Quær.* Quænam ſit differentia inter Procuratorem ad litem, & Advocatum? *Reſp.* Quod Advocatus exponit ea, quæ juris ſunt: Procurator verò, quæ conſiſtunt in facto, undè non oportet, ut Procurator ſit Doctor. Nicol. *Inſt. Can. lib.* 1. *tit.* 38 *num.* 1. & 2.

10. *Quær.*

10. *Quær.* An filiusfam. poſſit eſſe Procurator in Judicio ſine conſenſu Patris? *Reſp.* Affirmativè. *cap. Qui generaliter.* §. 1. & *cap. penult. de Procur. in 6.*

11. *Quær.* An Cancellarius, vel Magiſter actorum poſſit in eodem Tribunali facere officium Procuratoris? *Reſp.* Negativè. *l. Domeſticus*, 4. *C. de Aſſeſſor.* Sac. Cong. apud Nicol. *ubi ſupra num.* 4.

12. *Quær.* An Laicus poſſit eſſe Procurator in cauſis ſpiritualibus? *Reſp.* Affirmativè. *cap.* 1. *de Proc. in 6.*

13. *Quær.* An Clerici poſſint exercere Procuratoris officium coram Judice ſæculari? *Reſp.* Negativè ſi in ſacris ſint, vel beneficiati; niſi agant pro Eccleſia ſua, aut conjunctis, vel miſerabilibus perſonis. *cap.* 1. & *fin. de Poſtulando*. Domi tamen conſulere poſſunt tàm verbo, quàm ſcriptura. Sacra Congreg. quam allegat Nicol. *Inſtit. Canon. lib.* 1. *tit.* 37. *num.* 2. ubi, quod Clericis in minoribus non beneficiatis reſpondit, non eſſe prohibendum, quin coram Judice Laico officium Procuratoris, ſeu Advocati exerceant. Quæ reſponſio non eſt contraria. *cap.* 1. *de Poſtulan.* quia ibi dicitur, niſi ſtipendiis Eccleſiaſticis ſuſtententur.

14. *Quær.* An conjunctus ſanguine, ſeu frater Vicarii poſſit eſſe Cancellarius, vel Notarius in eodem Epiſcopatu? *Reſp.* Negativè. Sacra Congreg. *in una Spoletana* 23. *Auguſti* 1652. Nicol. *d. tit.* 37. *in fin. in Elucubrat. Canonicis*.

15. *Quær.* In qua ætate poſſit quis eſſe Procurator? *Reſp.* Quo ad negotia annorum 17. Quo ad judicia annorum 25. completorum. *cap. Qui generaliter.* §. *fin. de Procur. in 6.*

16. *Quær.* An acta facta in Judicio per Procuratorem, qui non exhibuit Mandatum Procuræ ſint valida, vel nulla? *Reſp.* Aut pars contraria proteſtata eſt, quod doceat de Mandato procuræ? & ſi non doceatur, acta ſunt nulla. Rota apud Galeſ. *deciſ.* 128. *num.* 1. Aut pars id non requiſivit, ſed eum agere permiſit? & acta valent. Othob. *deciſ.* 85.

17. *Quær.* An Mandatum Procuræ neceſſario fieri debeat per Notarium? *Reſp.* Negativè, quia ſufficit, ſi fiat per privatam Scripturam, ac etiam per Epiſtolam tantùm. *l.* 1. *ff. de Procur.*

18. *Quær.* An aliquando quis poſſit agere ſine Mandato nomine alterius? *Reſp.* Poſſe agere ſine Mandato filius pro patre, ſervus pro domino, & Monachus pro ſuo Monaſterio. Othob. *deciſ.* 208.

19. *Quær.* Qui ſint caſus, in quibus non ſufficit Mandatum procuræ generale, ſed requiritur ſpeciale? *Reſp.* Plures eſſe caſus in jure; ſed principaliores, & magis uſitatos eſſe ſequentes. Primò ad præſtandum juramentum in judicio; tranſigendum, vel paciſcendum. *cap. Qui ad agendum* 4. *de Procur. in* 6. Secundò, ad petendum reſtitutionem in integrum. *cap. Coram*, *de Reſt. in integr.* *cap. Sciſcitata*, *de Procur.* Tertiò, ad petendum reſcriptum Apoſtolicum. *cap. Nonnulli*, & *cap. Ex parte*, *de Reſcript.* Quod eò magis procedit ad reſignanda Beneficia, & conſentiendum Penſionibus. Quartò, ad faciendum exemplari Inſtrumentum jam conſumptum. *cap. fin. de fide Inſtrum.* Quintò, ad agendum quodcunque negotium grave, ſeu litem Univerſitatis, ſeu Capitulorum, à quibus propterea non eſſe faciendos Procuratores generales ad omnes lites, ſeu negotia; ſed tantùm ſecundùm caſus particulares, qui dietim ſuccedere poſſunt, reſpondit Sacra Cong. *in una Sanctæ Severinæ* 27. *Sept.* 1641. Sextò, ad petendam abſolutionem à cenſuris. *cap. Quod de his in fine*, *de Sent. Excommunicationis*. Gloſs. *ind. c.* 4. *Verb. Speciale Mandatum*, *de Procur. in* 6. & Septimò, ad contrahendum Matrimonium.

20. *Quær.* Quot conditiones requirantur, ut Matrimonium contrahi poſſit validè per Procuratorem? *Reſp.* Tres conditiones requiri. Primò, ut Procurator contrahat coram Parocho, & teſtibus. Secundò, ut habeat ſpeciale Mandatum exprimens in individuo perſonam, cum qua eſt contrahendum. Et Tertiò, ut voluntas Mandantis perſeveret uſque ad perfectam celebrationem; nam ſi Mandans retractet ſuam voluntatem ante celebrationem, licèt Procurator notitiam non habeat, Matrimonium

nium non tenet. *cap. fin. de Procur. in 6.*

21. *Quær.* An Procurator ad Matrimonium contrahendum factus poſſit alium ſubſtituere? *Reſp.* Negativè, niſi id expreſsè ei permittatur. *d. cap. fin. in 6.*

22. *Quær.* In quibus caſibus non ſit permittendum; ut quis agat per Procuratorem, ſed perſonaliter, & per ſemetipſum? *Reſp.* In jure plures caſus adnotari, quos refert Fabius Golinus *in ſuo tractatu de Procuratoribus par. 2. cap. 1. pag. mihi* 57. Sed unus nobis eſt ediſcendus, nempe in cauſa criminali, quando delictum requirit pœnam corporis afflictivam; tunc enim Reus non eſt audiendus per Procuratorem, ſed debet perſonaliter comparere. Gloſs. *ubi ſupra numer.* 29. Nicol *Inſtit. Canon. lib.* 1. *tit.* 38. *num.* 13. ubi allegat reſponſa Sac. Congregationis.

23. *Quær.* An fidei profeſſio à beneficiatis Canonicis, & aliis de jure eam emittere obligatis, fieri poſſit per Procuratorem? *Reſp.* Eſſe controverſiam apud Doctores, pluresque in utramque ſententiam deſcendere; prout videre eſt apud Barboſam *de Offic. & Poteſt. Epiſcopi alleg.* 61. *numer.* 19. Opinio affirmativa eſt probabilior; negativa verò eſt magis tuta. Diana *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 19. At Nicol. *Inſtit. Canon. lib.* 1. *tit.* 1. *ſub num.* 11. advertit, quod ſolet peti licentia à Sac. Congregatione, quæ eam facilè indulget abſentibus, præcipuè cauſa ſtudii, dummodo reverſi eam perſonaliter iterùm emittant.

24. *Quær.* Hoc loco qui teneantur facere Profeſſionem fidei? *Reſp.* Primò, promovendi ad Epiſcopatum. Secundò, Proviſi de Parochialibus; aut Dignitatibus vel Canonicatibus in Cathedrali; non autem in Collegiatis; neque ſi coadiutores facti ſint, donec vivat principalis. Tertiò, Proviſi de Monaſteriis, Conventibus, Domibus, & aliis quibuſcunque locis Regularibus, etiam Militiarum; quamvis circa hos Uſum eſſe contrarium dicat Diana *par.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 78. Quartò, Promovendi ad gradum Doctoratus. Quintò Magiſtri Grammatices. Sextò, Concionatores. Septimò, Lectores Sacræ Scripturæ, & Theologiæ. Octavò, Medici, & Jureconſulti, ſi publicè ſcientias ſuas profiteri velint. Nonò, Impreſſores Librorum. Decimò, Omnes alii, à quibus periculum eſſe poſſit errorum diſſeminandorum. Nicol. *dict. lib.* 1. *tit.* 1. *in fine*. Sed heu, quàm negligentes ſunt Epiſcopi in exigendo hoc debito! Oh Utinam S. Carolum imitarentur; qui nullo detinebatur reſpectu in officio ſuo adimplendo.

25. *Quær.* An Procuratori debeatur ſalarium? *Reſp.* Affirmativè, etiamſi de eo conventum non ſit. Rota apud Farinac. *par.* 1. *deciſ.* 238. ideſt *par.* 1. *rec.*

26. *Quær.* An Procurator, vel Advocatus poſſit paciſci de quota litis, ideſt de tantum habendo, victa lite? *Reſp.* Negativè, ne anſam arripiat per fas, & nefas vincendi. Vincent. de Franchis *deciſ.* 265. Barboſ. *alleg.* 79. *num.* 28. Nicol. *in Floſculis Verb. Advocatus num.* 2.

27. *Quær.* An Procurator habens facultatem ſubſtituendi, ſi alium ſubſtituat poſſit poſtea revocare ſubſtitutum? *Reſp.* Negativè, niſi habeat id expreſsè in ſuo Mandato. *cap. Is qui*, 3. *de Procur. in 6.*

28. *Quær.* An actus nullus convalidetur ex præſentia Procuratoris in præjudicium principalis? *Reſp.* Negativè. Nicol. *ubi proximè num.* 23.

29. *Quær.* An dominus poſſit quandocunque revocare Procuratorem? *Reſp.* Negativè circa Procuratorem ad lites, quando lis eſt conteſtata, niſi ex rationabili cauſa ſuſpicionis, vel inhabilitatis; ſed affirmativè quo ad Procuratorem ad negotia. *cap.* 2. *de Procurat. in 6.*

30. *Quær.* An Procurator poſt litem conteſtatam poſſit renunciare officio ſuo, & nolle ampliùs tanquàm Procuratorem intervenire? *Reſp.* Negativè, quia jam factus eſt dominus litis. Othob. *deciſ.* 226. *num.* 6.

31. *Quær.* An geſta per Procuratorem revocatum, antequam habeat notitiam revocationis valeant? *Reſp.* Affirmativè, excepto contractu Matrimonii. *cap. Mandato.* 13. *de Procuratoribus.*

32. *Quær.* An Procuratores generales

Ordinum poſſint etiam eſſe Superiores in Conventibus Ordinis, qui ſunt in Urbe? *Reſp.* Affirmativè ex Sacra Congr. quam citat. Nicol. *ubi ſupra num.* 30.

33. *Quær.* Quæ ſit differentia inter Procuratorem, & Sindicum? *Reſp.* Quod Procurator gerit negotia particularis perſonæ; Sindicus verò Univerſitatis. Gloſs. *in cap. Coram. 7. de in integr. reſtitutione.*

34. *Quær.* Quot modis Mandatum finiatur? *Reſp.* 1. Revocatione. 2. Morte Mandantis, niſi Mandatarius deputatus ſit non proprio nomine, ſed nomine dignitatis; vel niſi Mandatum eſſet factum cum clauſula; duret, donec ego revocavero, & mortuus ſit Mandans ſine revocatione. Bonac. *de Reſtit. diſp. 1. quæſt. 2. p. 7. num.* 24. & 3. Morte Mandatarii. *l. Si quis. 27. §. Morte, ff. Mandati.*

35. *Quær.* An diſpenſationes Matrimoniales directæ Vicario Epiſcopi, ſi ante expeditionem moriatur Epiſcopus, poſſint expediri à Vicario Capitulari? *Reſp.* Negativè. Barboſ. ad Concil. Trident. *ſeſſ. 7. de ref. cap.* 10. *num.* 6. & 7. & *ſeſſ.* 24. *de ref. Matr. cap.* 5. *num.* 26.

36. *Quær.* An Vicarius Epiſcopi poſſit ſubſtituere ſibi Vicarium alium, vel cauſas alteri delegare? *Reſp.* Negativè, ſi id velit generaliter facere; at per paucos dies poteſt Pro-Vicarium loco ſui ſubſtituere; & unam, vel duas cauſas alteri delegare. Pax Jordan. *tom.* 1. *pag.* 232. *n.* 16. & 17.

37. *Quær.* An Mandatarius teneatur de caſu fortuito in damnum Mandantis, vel è contra? *Reſp.* Negativè de rigore juris, niſi de eo expreſsè promiſiſſet. *l. A Procuratore*, 13. *C. Mandat.* At ex æquitate ſi Mandatarius damnum patiatur, puta ſi in Latrones incidit, & ab eis ſpoliatus fuit, dum iret pro executione Mandati, Mandans teneretur ad damna reſarcienda. Nicol. *Inſtitut. Civil. dict. lib. 3. tit.* 27. *num.* 10.

CAPUT C.

De Obligationibus quæ ex quaſi contractu naſcuntur.

1. QUær. Quæ ſint Obligationes provenientes ex quaſi contractu? *Reſp.* Eſſe ſex. Prima, ex negotiorum geſtione, quando quis aliena negotia in abſentia domini geſſit utiliter, vel utiliter gerere cœpit; ut ſi Medicus filium infirmum curare cœperit abſente patre; nam licèt moriatur, poteſt petere ſalarium. *l. Sed an ultrò*, 11. *§.* 1. *ff. de Neg. geſt.* Secunda ex tutela, vel cura inter tutorem, & pupillum; minorem, & curatorem oritur actio circa adminiſtrationem, quæ ex quaſi contractu dicitur. Tertia, inter hæredes, & legatarios. Quarta, inter hæredes, volentes hæreditatem dividere. Quinta, inter ſocios rem communem volentes pariter dividere. Sexta, ſolutione indebiti, nam qui recipit indebitum, eſt obligatus ad reſtitutionem, ſi ignoranter fuit ſolutum. *l. Donari, ff. de Reg. Jur.*

2. *Quær.* An præſumatur ſolutum, ſeu remiſſum debitum per redditionem, ſeu cancellationem chirographi? *Reſp.* Affirmativè. *l.* 2. *ff. de Pactis*. Niſi debitor eſſet domeſticus, quia præſumeretur propria auctoritate illud arripuiſſe, vel cancellaſſe. *l. Pecuniæ* 14. *C. de Solut. l.* 1. *C. de Donat.* Rota apud Farinac. *par.* 1. *deciſ.* 443. *num.* 9.

CAPUT CI.

De Ludo.

1. QUær. Quid ſit Ludus? *Reſp.* Eſt contractus, quo ludentes rem ſuam exponunt periculo, propter ſpem adquirendi rem alterius. Nicol. *Inſtit. Civil. lib. 3. tit.* 21. *num.* 20.

2. *Quær.* Quot requirantur, ut ludus licitè poſſit haberi, & lucrata in eo retineri? *Reſp.* Sex. Primò, ut ludens non utatur fraudibus. Secundò, ut unus non com-

compellat alterum ad ludendum per vim, dolum, vel convitia. Tertiò, ut ludens poſſit diſponere de re, quam exponit in ludo. Quartò, ut ſit æqualis conditio ludentium quo ad peritiam, vel vires. Quintò, ne ludus fiat propè Eccleſiam, vel in viis publicis, ſi ſit periculum offendendi tranſeuntes; ut in ludo pilæ, pilonis, vel rotulationis calceorum ligneorum. Et Sextò, ut ludus non ſit prohibitus, qualis eſt Alearum, & taxillorum. Nicol. *ubi ſupra*. Quamvis DD. apud Dianam *p.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 65 dicant, hodie prohibitionem Alearum non eſſe in uſu, & ideò non obligare. *l. Alearum. C. De religioſ. & ſumpt. funer.* Salmanticenſes *tract.* 14. *de Contract. c.* 4. *punct.* 3.

3. *Quær.* An perdens aliquid ludo prohibito teneatur in foro externo ſolvere? *Reſp.* Negativè, imò poteſt ſolutum repetere. *d. l. Alearum*. Salmanticenſes *dict. punct.* 3. *num.* 62. ubi DD.

4. *Quær.* Quæ ſit pœna mutuantis pecuniam ad ludendum? *Reſp.* Quod nulla detur actio ad repetendum; & omnes actus, & inſtrumenta facta occaſione ludi nulla ſint, imò Notarius poſſit puniri. *d. l. Alearum*, & Ludoviſ. *deciſ.* 47. Imò ſi quis domi teneat publicum alearum ludum, & percutiatur ratione ludi, impunè percutitur. Grammat. *deciſ.* 40. *num.* 5. Riccius *reſolut.* 119. *num.* 1. & 3.

5. *Quær.* An ſit peccatum mortale ludere Aleis; aut taxillis? *Reſp.* Quo ad Laicos communiter cenſeri non eſſe mortale peccatum ob deſuetudinem legis prohibitoriæ. Navar. *in Man. cap.* 20. *num.* 11. Sanchez *Opuſc. Moral lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 25. *num.* 5. Sed quo ad Clericos communiter cenſetur mortale peccatum, non obſtante contraria conſuetudine, (quæ corruptela eſt) dummodo id frequenter faciant. *cap. Epiſcopus*, 35. *diſtinct.* Sanchez *ubi ſupra dub.* 28. *num.* 7. Theſaur. *de Pœn. Eccl. par.* 2. *de Luſu aleæ. cap.* 4. Illuſtr. Sarnell. *epiſt.* 25. *tom.* 2.

6. *Quær.* An inter laicos Victus in ludo prohibito poſſit retinere in conſcientia, quod promiſit? *Reſp.* Eſſe hinc indè opinionem probabilem; & pro utraque ſtare plurimos Doctores; ut videre eſt apud Filliucium *tract.* 37. *num.* 72. & apud Dianam Coord. *tom.* 6. *tract.* 4. *reſolut.* 27. Et Salmanticenſes *d. cap.* 4. *punct.* 3. *n.* 62. qui notant, quod qui juravit ſolvere, non poteſt retinere.

7. *Quær.* An ſi Clericus perdiderit in ludo prohibito teneatur in conſcientia ſolvere? *Reſp.* Negativè. Sanchez *dict. lib.* 1. *conſil. cap.* 8. *dub.* 1. *num.* 8.

8. *Quær.* An Victor Clerici poſſit in conſcientia retinere quod vicit, licèt pecunia habita ſit ex fructibus beneficiorum? *Reſp.* Alios Doctores dicere, quod tutò poteſt retinere, donec fuerit condemnatus eam reſtituere. Leſſ. *lib.* 2. *c.* 4. *num.* 43. Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 38. *num.* 14. Alios autem docere, quod teneatur reſtituere etiam ante ſententiam., Menoch. *de Arbitr. Judic. caſ.* 399. *n.* 4. Layman. *lib.* 4. *tract. de Beneſ. cap.* 3. *n.* 3. §. *ad alteram*.

9. *Quær.* Quid juris in ſimili caſu cum Regularibus ludentibus? *Reſp.* Circa Regulares perdentes in ludo prohibito; certum eſt, reſtitutionem eſſe omninò faciendam Monaſterio; niſi aliquid leve luſerint, honeſtæ recreationis cauſa, de licentia Superiorum. Suarez *de Religion. tom.* 3. *lib.* 8. *cap.* 16. *num.* 25. Quod etiam de Religioſis militibus S. Joannis intelligitur. Rota coram Buratto *deciſ.* 2. *n.* 11. Diana *par.* 7. *tract.* 9. *reſol.* 14. Intellige ſi Religioſus non habebat licentiam ludendi. Bordon. *de Paupertate Rel. c.* 19. *n.* 47. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 3. *n.* 142. *cap.* 145.

10. *Quær.* Ad quid teneantur in foro conſcientiæ ſuſceptores Aleatorum, idest, qui dant paratum locum colluſoribus alearum? *Reſp.* Eſſe in ſtatu peccati mortalis ob rixarum, & blaſphemiarum occaſiones; & tenentur in ſubſidium ad omnia damna, quæ ibi convenientes patiuntur. Theſaur. *ubi ſupra de Pœnis Eccleſ. cap.* 4. *ſub num.* 2. *in fine*. Sum. Diana *verb. Ludus num.* 22. ubi DD.

11. *Quær.* Quæ ſint pœnæ juris in foro externo contra alearum luſores? *Reſp.* Quod frequentantes ludum alearum habentur perſonæ viles, & infames infamia

 facti;

facti, à qua non liberantur, niſi per triennalem conſtantem vitæ emendationem; & propterea dicta infamia durante repelluntur à teſtimonio. Rol. à Valle *conſ.* 34 *num.* 2. & 4. Non ſunt promovendi ad ordines. Gloſs. *in cap. Clerici* 15. *verb. Ad aleas. De Vit. & honeſt. Cleric.* Majol. *de Irregular. cap.* 1. *num.* 7. Et ſunt incapaces beneficiorum. Abb. *in cap. Inter dilectos num.* 6. & *ibi* Barboſ. *de Exceſſibus Prælator.*

12. *Quær.* An collatio beneficii facta Clerico publico alearum luſori ſit ipſo jure nulla, vel per ſententiam irritanda? *Reſp.* Utramque opinionem eſſe probabilem. Theſaur. *ubi ſupra num.* 3. *in fine*: ubi advertit, quod ſi agatur de conferendo beneficio, certè debet collatio impediri; & ſi de jam collato agatur, ubi Clericus non ſe emendet, eſt deponendus, & beneficiis ſpoliandus. Diaz *in Praxi Criminal. cap.* 73. *num.* 2. & *ibi* *adden.*

13. *Quær.* An Clericus dictis pœnis afficiatur, ſi ludat non ex lucro, ſed recreationis cauſa? *Reſp.* Affici, dummodo frequenter ludat, quia canones ludum prohibent indiſtinctè. Sanchez *Opuſc. Moral. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 24. *num.* 3. Summa Diana *Verb. Ludus. num.* 2.

14. *Quær.* An Regulares ludentes aleis, vel taxillis in foro interno peccent mortaliter? *Reſp.* In Religionibus obſervantibus abſque dubio eſt peccatum mortale; in aliis verò largioribus moderatus ludus excuſandus videtur à mortali. Diana *p.* 7. *tract.* 9. *reſ.* 4. Quæ in Coord. eſt *d. tom.* 6. *tract.* 4. *reſ.* 12. & ibi alii DD.

15. *Quær.* An Laici aleis, vel taxillis continuo ludentes quoad conſcientiam mortaliter peccent? *Reſp.* Quamvis vigore legum abrogatarum contraria conſuetudine non videantur peccare mortaliter; tamen quia ſæpè blaſphemant, dilapidant bona domus, uxorum, filiorum, & pejerant, non poſſunt excuſari à peccato mortali. Summa Diana *verb. Ludus num.* 4. *ubi* DD. Salmanticenſes *d. tract.* 14. *c.* 4. *n.* 52. ubi Luſorum infelicitatem animæ, & corporis demonſtrant.

16. *Quær.* An ludens animo lucrandi magnam quantitatem pecuniæ peccet, & faciat contra decimum Decalogi præceptum? *Reſp.* Negativè, quia prohibetur ibi concupiſcere res alienas modis illicitis aſſequendas; qualis non eſt ludus, in quo non interveniat fraus; aut ex eo magnum detrimentum non reſultet uxori, aut familiæ ludentium. Summa Diana *d. verb. Ludus num.* 5.

17. *Quær.* An ſit illicitum ludere ſalutationem Angelicam, Pſalmos &c.? *Reſp.* Negativè, ſi abſque irreverentia fiat, & ex honeſta recreatione. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *reſ.* 41. Quæ in Coord. eſt *d. tom.* 7. *tract.* 4. *reſ.* 4.

18. *Quær.* An ſi quis ludat cum filiofamilias, & lucretur, poſſit lucrum retinere, vel ad reſtitutionem ſit obligatus? *Reſp.* Si filiusfamilias expoſuerit in ludo id, quod à Patre ſibi conceditur pro ſubſtentatione in ſcholis, vel in curia; & alibi habet filius, quo ſe ſubſtentet, victor non tenetur ad reſtitutionem. At ſi nullam habeat filius adminiſtrationem, & ludat de propria pecunia Patris, victor reſtituere tenetur. DD. quos allegat Summa Diana *ubi ſupra num.* 11. 12. & 13. Et Salmanticenſ. *ubi ſupra numero* 54.

19. *Quær.* An ſi filiusfamilias ludendo vincat, retinere poſſit? *Reſp.* Aut colluſor ſciebat eum eſſe filiumfamilias, & poteſt retinere; aut neſciebat, & retinere non poteſt, quia contractus eſt inæqualis, & nullus. Summa Diana *ibid. dict. num.* 12. Salmanticenſes *ibid. num.* 55.

22. *Quær.* Quid juris ſi quis luſerit, & vicerit cum minori; an in conſcientia iſte teneatur ſolvere; & victor retinere? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones. Portò ſi minor recuſaret ſolvere; vel ſi victor reſtituere recuſaret, uterque poterit à Confeſſario abſolvi. Diana *part.* 3. *tractat.* 5. *reſ.* 44. & *par.* 7. *tract.* 9. *reſol.* 13. Quæ eſt in Coord. *d. tom.* 6. *tract.* 4. *reſol.* 15. ubi DD. referuntur.

21. *Quær.* An ludens cum Uxore alterius, & vincens poſſit retinere pecuniam, quam vicit? *Reſp.* Affirmativè in ſeptem caſibus. Primò, ſi uxor habeat bona paraphernalia. Secundò, ſi maritus ei con-

ei concedat libertatem pecuniam aliquam expendendi. Tertiò, ſi pariter eidem dederit ad ſui ornatum, & ipſa reſtrictiùs expendat. Quartò, quando maritus conſentit, ut ludat. Quintò, quando uxor adminiſtrationem domus habet. Sextò, ſi uxor ſua induſtria, & labore aliunde pecuniam acquirat. Et Septimò, quando perdit eam tantùm ſummam pecuniæ, quam aliæ fœminæ ſuæ conditionis ſolent ludere. Summa Diana *ubi ſupra verb. Ludus num.*16. & ibi DD.

22. *Quær.* An liceat fraudes adhibere in ludo alearum, ad vincendum? *Reſp.* Aliæ ſunt fraudes licitæ ex natura ludi, quæ potiùs induſtriæ vocantur; nempè qui inferiores chartas habet, fingere optimas habere, augere ſponſionem, ut alius timeat, & deſiſtat; vel ſi habens optimas chartas, ſimulatè dicat: *Vada à monte*, ut alter animosè augeat ſponſionem, ludat, & perdat, & his fraudibus uti non eſt peccatum. At qui fraudibus injuſtis uteretur, ut auferendo, vel mutando chartas colluſori non advertenti, peccaret; & teneretur ad reſtitutionem. Summa Diana *dict. verb. Ludus. num.* 18. 19. & 20. Salmanticenſes *d. cap.* 4. *num.* 56.

23. *Quær.* An qui ludendo vicit *sù la parola*; ſi ei ſolvatur à perdente, poſſit licitè ſolutum retinere? *Reſp.* Affirmativè; quia licèt non poſſit de jure petere, quod vicit; poteſt de jure retinere, quod ſibi ſolutum fuit; etiam ſi ſolvens ignoraret, ſe non eſſe obligatum ſolvere. Summa Diana *ubi ſupra num.* 25. Salmanticen. *num.* 61.

24. *Quær.* An qui ludit, animo non ſolvendi, ſi perdat; poſſit licitè retinere, ſi vincat? *Reſp.* Eſſe hinc inde opinionem. Summa Diana *ibid. num.* 26.

25. *Quær.* Si luſor paciſcatur cum alio pecuniam conferente, quod ſi perdat damnum ſit æquale; ſi vincat, non poſſit petere niſi tertiam partem lucri, an id licitè fieri poſſit? *Reſp.* Affirmativè; tùm quia luſor ponit etiam induſtriam; tùm quia conſenſus privatorum in re propria eſt attendendus. Sanchez *in Opuſcul. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 23. *num.* 2. & 3.

26. *Quær.* An in conſcientia qui perdidit ludendo, teneatur ſolvere? *Reſp.* Probabiliorem eſſe opinionem negativam in ludo prohibito, quia ubi non datur actio ad petendum, eo magis datur exceptio ad non ſolvendum. Ideò ſi ludentes renunciarent legis beneficio concedentis repetitionem ſoluti in ludo, tenerentur etiam in conſcientia ſolvere, quod perdidiſſent. Sà *Verb. Ludus. num.* 9. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *reſol.* 21. & 23. & *in Summa num.* 32. Salmanticen. *d. tract.* 14. *cap.* 4. *num.* 62.

27. *Quær.* An qui pecuniam vicit, teneatur in conſcientia reſtituere, ſi dubitet, ſe viciſſe per fraudem? *Reſp.* Reſtituere debere, quia in dubio non poteſt acquirere. Summa Dian. *d. Verb. Ludus. num.* 34.

28. *Quær.* An teneatur reſtituere lucrum ex ludo prohibito qui per vim, aut fraudem fecit, ne judex decerneret reſtitutionem? *Reſp.* Affirmativè. Non autem ſi impedierit condemnationem abſque vi, vel fraude. Molin. *de juſt. & jur. tom.* 2. *tract.* 2. *diſp.* 514. Diana *p.* 7. *tract.* 9. *reſol.* 27.

29. *Quær.* An obligatus ſit reſtituere colluſor, qui excellit in peritia ludendi? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones. At non eſſe obligatum omnes tenent, quando nota erat colluſori peritia alterius. Summa Diana *d. Verb. Ludus*, *num.* 36.

30. *Quær.* An in ludo liceat uti fraudibus ad lucrandum, ut potè chartas ſignando, ſuſſurando, ſignis notando, veritatem punctorum alterando, & ſimilibus? *Reſp.* Negativè, & qui ſic faciendo lucratur, tenetur ad reſtitutionem. Summa Diana *ubi ſupra n.*38. & *ibi Theologi*. Salmanticenſes *ubi ſupra num.* 48.

31. *Quær.* Si quis ludendo lucretur pecuniam, quam quis furatus erat, an poſſit eam retinere, vel debeat vero domino reſtituere? *Reſp.* Si pecunia illa ſit in ſpecie, quam fur arripuerat, tenetur vincens eam vero domino reſtituere; ſecùs autem, ſi eam confudiſſet cum ſua pecunia, vel eam cum altera permutaſſet. Bonacin. *de Reſtit. diſput.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 2. *num.* 18.

32. *Quær.* Si tenearis reſtituere mihi centum ex aliqua obligatione, & ludendo mecum lucro prohibito amittas centum, itaut ea ego ſim à te lucratus, an poſſis hæc centum computare pro prædicta alia obligatione, & teipſum liberum reputare à reſtitutione antedicta? *Reſp.* Negativè, quia durat in te illa obligatio, & ea non reſolvitur ex hoc lucro. Quod ſi reſtitutio illa eſſet à te facienda pro fraude commiſſa in eodem lucro; adhuc plures Doctores tenent, quod duret obligatio reſtituendi: quamvis alii putent, eam ceſſare; quaſi cenſeatur una, & eadem actio quicquid in eodem ludo hinc inde fit; donec non eſt licentiatus, & finitus ludus. Sanchez *in Opuſcul. Moral. lib.* 1. *tom.* 1. *cap.* 7. *dub.* 20. & Summ. Dian. *num.* 45. *Verb. Ludus.*

33. *Quær.* Quando quis juravit, vel vovit non ludere; an detur parvitas materiæ, quæ eum excuſet à mortali peccato, ſi contra votum, vel juramentum de non ludendo durat? *Reſp.* Dari parvitatem materiæ, quæ excuſat à mortali. Porrò hæc parvitas materiæ erit deſumenda à fine principali, ob quem talis iſte juravit non ludere. E. G. ſi juravit non ludere, ut ſe privet à delectatione, parvitas materiæ erit parva delectatio. Si ut non conſumeret tempus in vanum, parva materia erit parva mora; ſi ut vitaret jacturam pecuniæ, parva pecunia expoſita in ludo erit parvitas materiæ; ſi ut rixas, aut blaſphemias fugeret; parvitas materiæ deſumenda erit ex occaſione, in qua ſe expoſuit, talium peccatorum. Sanchez *in Sum. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 2. & 3. Diana *par.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 38.

34. *Quær.* An poſſit diſpenſari juramentum non ludendi ad tollendum periculum mortalis peccati in eo, qui niſi difficillimè poteſt à ludo abſtinere? *Reſp.* Plures Doctores negant. Alii tamen benigniori ſententia id concedunt; eòque magis volunt, poſſe commutari in aliquod pium opus. Diana *part.* 6. *tract.* 9. *reſol.* 55. & in Summ. Diana *Verb. Votum num.* 49.

Tandem, quia hæc ſcribimus etiam ad inſtruendum eum, quem futurum ſperamus Epiſcopum.

35. *Quær.* An poterit juramentum de non ludendo diſpenſari, vel commutari ab Epiſcopo, quando jurans, vel vovens, addidit, & quod ab eo juramento, vel voto diſpenſari non poſſit, niſi per Papam? *Reſp.* Secundùm Trullench. *in Decalog. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 11. *dub.* 5. *num.* 2. Epiſcopum poſſe diſpenſare, & commutare, quia iſte caſus non eſt de illis quinque reſervatis Papæ; nec poſſe jurantem, vel voventem auferre ab Epiſcopo auctoritatem, quam dedit ei jus commune; idque tenet etiam Diana *par.* 7. *tract.* 9. *reſol.* 59. quæ repoſita eſt in opere Coordinato *d. tom.* 6. *tract.* 4. *reſol.* 69.

CAPUT CII.

De Teſtamentis, & Legatis.

1. QUær. Quid ſit Teſtamentum? *Reſp.* Eſt legitima ſignificatio voluntatis propriæ de eo, quod quis de univerſo patrimonio ſuo fieri vult poſt mortem cum inſtitutione hæredis. *DD. in l.* 1. *ff. de Teſtam.*

2. *Quær.* Quotuplex ſit Teſtamentum? *Reſp.* Eſt duplex: aliud Militare, quod à militibus in caſtris fit; aliud Paganicum. Hoc autem pariter eſt duplex. Unum ſolemne, ſeu in ſcriptis, per quod ſecretò Teſtator diſponit de rebus ſuis. Alterum nuncupativum, & ſine ſcriptis, in quo Teſtator palam coram teſtibus nominat hæredem; at nihil prohibet, quin & hoc Teſtamentum à Notario redigatur in ſcriptis ad majorem comprobationem; ſed in hoc non eſt neceſſaria ſcriptura, prout in ſolemni. *DD. in l. Hac conſultiſſima. C. de Teſtam.*

3. *Quær.* Quæ ſint neceſſaria pro validitate Teſtamenti? *Reſp.* De jure civili, ſuppoſita habilitate Teſtatoris in teſtando, & hæredis pro hærede faciendo, in Teſtamento ſolemni requiruntur ſeptem teſtes rogati uno, & eodem tempore; & quod ſubſcripſerint, & obſignaverint Teſtamentum. In Teſtamento autem nuncu-

Digitized by Google

nuncupativo requiruntur ſeptem teſtes rogati, qui intelligant teſtamentariam diſpoſitionem. *dict. l. Hac conſultiſſima. C. de Teſtamentis*. At de jure Canonico in utroque teſtamento, quando teſtator facturus teſtamentum eſt infirmus, ſufficit præſentia duorum teſtium, & Parochi, ſeu Sacerdotis, cui totius curæ adminiſtratio data eſt. *cap. Cum eſſes, de Teſtam.* Imò ſi teſtamentum ſit ad pias cauſas, ſufficit ſi duo tantùm teſtes ſint præſentes. *cap. Relatum il primo de Teſtam.* Ita Antonellus *de Regimine milit. Eccleſiæ lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 27. *& ſeqq.* ubi plurimos allegat. Guid. Pap. *deciſ.* 543. *num.* 11. & 12. ubi advertit, quod ſi infirmus ex illa infirmitate convaleſceret, teſtamentum hujuſmodi non valeret ſaltem ultra annum.

4. *Quær.* Quale ſit Teſtamentum ad pias cauſa? *Reſp.* Eſſe illud, in quo pia cauſa eſt hæres, vel immediatè, vel mediante ſubſtitutione. Diana *par.* 7. *tract.* 6. *reſ.* 1. Antonel *ubi ſupra num.* 1. Quamvis Adden. ad Burat. *deciſ.* 475. *num.* 17. advertat, teſtamentum ad pias cauſas dici, quando pia cauſa fuit primo loco inſtituta; ſecùs ſi in remotum, & in certum futurum ſucceſſum ſubſtituta.

5. *Quær.* Quæ dicantur Legata pia? *Reſp.* Ea eſſe, quæ præcipuè relicta ſunt ob Dei, & Sanctorum honorem, vel ſpiritualem animæ ſalutem; qualia ſunt relicta Eccleſiis, piis locis, pupillis, pauperibus, & miſerabilibus perſonis; Item Hoſpitalibus, Confraternitatibus, & aliis piis operibus, de quibus plenè Antonell. *ubi ſupra à num.* 2. *& ſeqq.* & ibi DD.

6. *Quær.* Quæ ſit differentia inter legata pia, & quæ talia non ſunt? *Reſp.* Quod exequutio piorum Legatorum non differtur durante tempore inventarii; & fructus debentur à die mortis teſtatoris. Antonell. *ubi ſupra num.* 9. 10. & 11.

7. *Quær.* An teſtamenta ſine ſolemnitatibus à jure ſtatutis facta ſint adimplenda in foro conſcientiæ? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones contrarias. Negat Sotus *de juſtitia, & jure lib.* 4. *quæſt.* 5. *art.* 3. & Covaruv. *in d. cap. Cum eſſes, num.* 16. *de Teſtam.* Aſſerit Mantica *de Conject. ult. volunt. lib.* 2. *tit.* 12. & Antonell. *n.* 32. alios DD. cumulans.

8. *Quær.* An ſint attendendæ ſolemnitates Juris Civilis, vel ſolemnitates Juris Canonici pro validitate teſtamenti? *Reſp.* In terris Eccleſiæ ſervare ſufficit ſolemnitates Juris Canonici. Extra verò Eccleſiæ Statum temporale ſervandæ ſunt ſolemnitates Juris Civilis, ſeu ſtatutorum particularium; niſi teſtamenta eſſent ad pias cauſas, vel fuiſſent condita à Clericis, quia in his duobus caſibus etiam extra Terras Eccleſiæ ſufficiunt ſolemnitates Juris Canonici. Valaſc. *deciſ.* 74. *num.* 13. Antonell. *dict. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 29. 30. *&* 31.

9. *Quær.* An ſint alia teſtamenta, quæ ſuſtineantur ſine ſolemnitatibus juris civilis? *Reſp.* Suſtineri teſtamenta militum, & teſtamenta Patris inter liberos, in quibus ſufficit præſentia duorum tantùm teſtium; imò abſque teſtibus ſola ſubſcriptio teſtatoris. Diana *part.* 7. *reſolut.* 17. *tractat.* 6. Antonell. *ubi ſupra num.* 41. *&* 42.

10. *Quær.* An fœminæ poſſint eſſe teſtes in teſtamento? *Reſp.* De jure civili non poſſe. Covaruv. *in dict. cap. Cum eſſes. num.* 14. *de Teſtam.* De jure verò Canonico pariter negat Clarus *in §. Teſtamentum. q.* 57. *num.* 2. *in fin.* At affirmat Abbas *in d. cap. Cum eſſes, num.* 3. & ſic de Jure Canonico fœminas poſſe adhiberi tanquam teſtes in teſtamento communiter docent Doctores, ut probat Jo: Crotus *in tract. de Teſtib. tit. Qui teſtes probibentur eſſe in teſtam. quivè non. num.* 18. 19. & 20. & alii, quos citat, & ſequitur. Antonell. *dict. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 37. & 38. ubi hanc opinionem eò magis habere locum ait, ſi teſtamentum ſit ad pias cauſas.

11. *Quær.* An de Legatis piis detrahatur Falcidia, ſeu Tribellianica? *Reſp.* Regulam eſſe negativam. Antonell. *ubi ſupra num.* 64. ſed excipiuntur ab ea nonnulli caſus, in quibus detrahi poteſt. Primus caſus eſt, quando Teſtator detractionem conceſſit. *Auth. Sed cum Teſtator. C. Ad l. Falcidiam*. Secundus eſt, quando Eccleſia eſt hæres, & legatum reli-

relictum eſt alteri Eccleſiæ; nam una Eccleſia detrahit falcidiam in ſolutione legati facienda alteri Eccleſiæ. Abbas *in cap. Cum cauſam*, *num.* 2. *de Præb.* Antonell. *ubi ſupra num.* 69. ubi quod diſſentit de hoc Magonius *deciſ. Floren.* 139. *numer.* 10. Tertius caſus eſt, quando teſtator plus legavit, quàm habebat. Gabr. *Comm. concluſ. tit. ad Trebell. lib.* 4. *concluſ.* 11. *num. ult.*

12. *Quær.* An filiusfamilias poſſit teſtari ad pias cauſas? *Reſp.* Poſſe de peculio caſtrenſi, vel quaſi. At non poſſe de aliis peculiis, niſi de expreſſo conſenſu Patris. Antonel. *ubi ſupra num.* 73. 74 *& ſeqq.*

13. *Quær.* An circa Teſtamenta, & Legata pia poſſit Epiſcopus diſpenſare, itaut relicta ad unum uſum convertantur in alium? *Reſp.* Regulam eſſe negativam, etiamſi hæredes conſentirent, & mutatio fieret in melius, *per tex. in Clem. Quia contingit.* ubi Gloſs. & DD. *de Relig. domib.* & in Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *cap. ult. & ſeſſ.* 25. *cap.* 8. *de ref.* Pax Jordan. *lib.* 9. *tit.* 1. *num.* 541. *tom.* 2. Antonell. *ubi ſupra num.* 77.

Porrò aliqui ſunt caſus, in quibus Epiſcopus poteſt diſpenſationem, & commutationem concedere. Primus eſt, ſi res legata deſervire non poſſit pro uſu deſtinato propter impedimentum juris, vel facti. Jordan. *ubi ſupra num.* 544. *& ſeqq.* Secundus eſt, ſi legatum abſque diſpenſatione fieret caducum, ut ſi quis pro ſalute animæ ſuæ legaſſet centum Bertæ Virgini monachandæ, quæ ſi monialis non fiat, vel moriatur, poterit alteri puellæ applicari, quæ monialis fieri velit. Jordan. *ibid. num.* 552. Tertius caſus eſt, ſi commutatio non ſit perpetua, ſed temporalis ex juſta, & legitima cauſa. Jordan. *num.* 554. Et ſic Eminentiſſimus D. meus Cardinalis Barbadicus Epiſcopus Paduanus, me proponente, in Congregatione coram Eminentia ſua, diſpenſando conceſſit, ut legatum annuum relictum pro ornamentis Altaris Deiparæ in Eccleſia Parochiali Baptaleæ, poſſet per decem annos expendi pro ornamentis Altaris Sanctiſſimi Sacramenti, attento quod Altare Deiparæ erat ditiſſimè ornatum, Altare verò Sanctiſſimi Sacramenti erat ornamentis omninò deſtitutum; & nulla erat facilior via providendi illius nuditati. Et quartus eſt caſus, quando teſtator non expreſſerit ſufficienter, quomodo ſit expendendum legatum, nam Epiſcopus id declarare poterit. Jordan. *ubi ſupra num.* 558.

14. *Quær.* An relicta pro nubendis puellis, debeantur iiſdem, ſi Moniales fiant? *Reſp.* Affirmativè. Barboſ. *de Offic. & poteſt. Epiſcopi alleg.* 83. *num.* 27.

15. *Quær.* An relicta, ut diſpenſentur pauperibus, poſſint retineri à diſpenſatore, ſi ipſe ſit pauper? *Reſp.* Affirmativè dummodò ſcandalum ceſſet. Navar. *in Summ. cap.* 25. *num.* 122. Jordan. *ubi ſupra num.* 559. *in fine.*

16. *Quær.* An facultas diſpenſandi, quam habet Epiſcopus in Legatis piis, tranſeat ad Capitulum Sede vacante? *Reſp.* Affirmativè. Diana *par.* 8. *tract.* 4. *reſol.* 34.

17. *Quær.* An in diſpenſatione, vel commutatione ab Epiſcopo, vel Capitulo facienda, cauſa debeat eſſe juſta, & neceſſaria ſimul; vel ſufficiat, quod ſit vel juſta, vel neceſſaria? *Reſp.* Sufficere vel juſtam eſſe, vel neceſſariam eſſe. Comitol. *reſp. Moral. lib.* 9. *quæſt.* 9. Antonell. *d. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 82.

18. *Quær.* An Rectores Eccleſiarum poſſint repudiare legata, vel hæreditates ſuis Eccleſiis relictas, abſque beneplacito Apoſtolico, & ſine incurſu pœnarum, de quibus *in Extravag. Ambitioſæ de Rebus Eccleſ. non alienan.*? *Reſp.* Eſſe controverſiam inter DD. ſed probabilem eſſe opinionem, quod non incurrant; & ſic quod poſſint renunciare, quando nondum acceptatum fuit legatum, nec adiverant hæreditatem. Antonell. *dict. lib.* 1. *cap.* 11. *per totum.*

19. *Quær.* Quis ſit Judex competens in Legatis piis? *Reſp.* De jure eſſe Epiſcopum etiam reſpectu Laicorum, & contra laicos. *cap. Nos quidem. cap. Si hæredes. & cap. Tua nobis. De Teſtament.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *de Refor. cap.* 8. Antonell. *d. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 15. ubi ſubdit, Epiſcopum eſſe etiam de jure piarum volun-

voluntatum executorem, ubi alius executor non ſit à teſtatore ordinatus, vel niſi prohibitus fuerit à teſtatore ſub pœna nullitatis, ſeu caducitatis legati, vel teſtamenti. Vulpes *in Praxi Judic. cap.* 10. *num.* 11.

20. *Quær.* Quid poſſit agere Epiſcopus, ſi executores Teſtamentarii, vel hæredes ſint negligentes in ſolvendis legatis piis? *Reſp.* Debet Epiſcopus eos cogere per cenſuras Eccleſiaſticas, præfigendo terminum ei benè viſum vel unius anni, vel ſex menſium; quo tranſacto poteſt devenire ad declarationem cenſurarum, & eiſdem interdicere adminiſtrationem hæreditatis. Theſaur. *de Pœn. Eccleſ. par.* 2. *Verb. Teſtamenta cap.* 1.

21. *Quær.* An Epiſcopus habeat eamdem facultatem circa legata non pia? *Reſp.* Habere, dummodo non ſit præventus à Judice Laico, quia circa legata prophana compulſio hæredum, ſeu executorum teſtamentariorum eſt mixti fori. Abb. *in c. Si hæredes num.* 7. *& in cap. Cum eſſes n.* 33. *de Teſtam.* Theſaur. *dict. cap.* 1. *num.* 3. Et cum his finem ponamus ſeptimo præcepto, in quo actum eſt de rebus proximorum; & ad octavum tranſeamus, famam proximi concernens.

CAPUT CIII.

De Octavo Præcepto.

1. QUær. Quæ ſint peccata præcipua, quibus hoc Præceptum octavum violatur? *Reſp.* Eſſe ſex: Detractionem, Contumeliam, Deriſionem, Suſurrationem, Judicium temerarium, & Libellos famoſos.

CAPUT CIV.

De Detractione.

1. QUær. Quid ſit Detractio? *Reſp.* Eſt *occulta, & injuſta denigratio, ſeu læſio famæ propriæ, vel alienæ.* Et dicitur *occulta* ad differentiam contumeliæ, quæ fit in faciem ejus, cui detrahitur honor, ut ſi quis appellet Titium furem eo audiente; tunc enim contumeliam in eum committit. Si verò eo abſente, detractionem facit. Bonacin. *tom.* 2. *de Reſtit. in genere diſp.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 1. *num.* 1. *&* 2. Ubi notat, differre detractionem, & contumeliam, ſicut Furtum, & Rapinam.

2. *Quær.* An detractor ſit, qui peccatum proximi revelat Superiori, ut illum puniat, vel de eo loquitur cum perſona habente notitiam ejuſdem peccati? *Reſp.* Negativè, quia hæc locutio non eſt injuſta, neque cum læſione. Bonac. *ubi ſupra num.* 3.

3. *Quær.* Quid ſit fama, & honor? *Reſp.* Fama eſt bona opinio de aliquo circa ejus aliquod bonum. Honor verò eſt actus exterior, quo quis verbis, vel factis teſtatur bonam opinionem, quam habet de alicujus excellentia. Reginald. *lib.* 10. *num.* 83.

4. *Quær.* Quotuplex ſit Detractio? *Reſp.* Eſt duplex, formalis, & materialis. Prima eſt, quæ fit animo auferendi famam proximo. Secunda, quæ fit abſque dicta intentione. Utraque tamen eſt peccatum mortale, quando eſt graviter læſiva, & committitur cum advertentia. Bonac. *ubi ſupra num.* 5.

5. *Quær.* Quot modis committatur Detractio? *Reſp.* Octo modis; quorum quatuor dicuntur directi, & quatuor indirecti, & his verſibus continentur.

Imponens, Augens, Manifeſtans, in mala vertens.
Qui negat, aut minuit, reticet, laudatvè remiſſè.

Imponens. Cum imputatur alicui crimen falſum.

Augens. Cum amplificatur crimen alicujus verum.

Manifeſtans. Cum crimen occultum, quamvis verum, revelatur.

In mala vertens. Cum quod bona intentione ab aliquo fit; interpretatur in malam partem. His modis directè aufertur proximi fama. Indirectè verò.

Qui negat; Ideſt negando rectè facta, & bona alterius.

Aut minuit; Ideſt, diminuendo laudes, & opera bona.

Reticet. Cum non vult loqui ſuper bonis operibus proximi ſui; & talis reticentia accipitur pro tacita vituperatione, & opprobrio.

Laudatvè remiſsè. Quando ita frigidè laudat, ut potiùs ab audientibus formetur contra laudatum opinio ſiniſtra. S. Thom. 2. 2. *q*. 73. *art*. 1. *ad tertium*.

6. *Quær*. Quando detractio poſſit excuſari à peccato mortali? *Reſp*. Quando defectus manifeſtatus eſt levis, vel manifeſtatio facta fuit ex inadvertentia. Bonacin. *d. diſp*. 2. *quæſt*. 4. *punct*. 1. *de Reſtit. in genere num*. 7.

7. *Quær*. An in detractione concurrant circumſtantiæ mutantes ſpeciem, & neceſſariò exprimendæ in Confeſſione? *Reſp*. Affirmativè. Nempe detractio contra Sacerdotes, quæ habet circumſtantiam malitiæ oppoſitæ erga reverentiam. Vel contra patrem, quia eſt malitia contra pietatem; vel ex odio, quia eſt malitia odii. *Cap. Sacerdotes*. 6. *q*. 1. Reginald. *lib*. 24. *num*. 72.

8. *Quær*. Quando reputetur defectus levis in detractione ad excuſandum detractorem à peccato mortali? *Reſp*. Quoties non graviter lædit famam proximi. Ideò attendenda eſt qualitas perſonæ, de qua quis locutus eſt; nam qui de milite dixerit eſſe blaſphemum, non peccabit mortaliter, aut quod puellam deceperit. Non ita ſi de probo viro, aut religioſo idem aſſeveraſſet. Bonacin. *ubi ſupra punct*. 2.

9. *Quær*. An ſit mortale peccatum, detrahere famam alicujus defuncti? *Reſp*. Affirmativè, & eſſe reſtituendam famam, vel revocando maledicta, vel ſatisfaciendo damnis evenientibus illius familiæ, vel ſuffragia faciendo pro anima defuncti. Bonac. *d. punct*. 2. *num*. 3.

10. *Quær*. An ſit mortale peccatum detrahere alicui per verba generalia; videlicet aſſerendo, aliquem eſſe avarum, ſuperbum, ambitioſum, iracundum, ignarum? *Reſp*. Negativè per ſe loquendo, quia homines prudentes per hæc verba non formant opinionem de peccato mortali. Cæterùm ſi ille, à quo detrahitur, eſſet Prælatus, vel vir bonæ opinionis in morali vita, eſſet mortalis culpa: & talis cenſetur de quocunque, quando aſſeritur, eſſe aliquem mendacem, dummodo perſona non ſit omninò vilis. Filliucius *tract*. 32. *cap*. 9. *q*. 2. *num*. 232.

11. *Quær*. An ſit mortale peccatum manifeſtare defectus naturales, videlicèt, quod quis ſit gibboſus, claudus, parvi Judicii, inflexibilis opinionis, nimiæ credulitatis &c. *Reſp*. Negativè, niſi aliquod damnum inſurgeret illi perſonæ, ut privatio alicujus honoris, vel magna contriſtatio per eumdem, audiendo hæc, aſſumeretur. Filliuc. *tract*. 40. *c*. 4. *q*. 6. *num*. 97.

12. *Quær*. An ſit mortale peccatum, dicere in tali Clauſtro, ſeu Monaſterio, Collegio, vel Univerſitate eſſe aliquos malos homines, ſeu religioſos in genere? *Reſp*. Eſſe hinc indè opinionem. Alii negant, ſi non reſultet infamia totius Collegii, ſeu Monaſterii. Alii affirmant, quia videtur impoſſibile, quod non denigretur fama eorum, qui degunt in eo Cœnobio. Bonacin. *d. punct*. 3. *num*. 10. Ideò in praxi eſſe benè attendendam formalitatem verborum, opinionem, ſeu famam Collegii, & perſonarum ejus.

13. *Quær*. An ſi quis revelet aliquem eſſe ſpurium, baſtardum, vel deſcendentem à Judæis, ſeu Hæreticis, peccet mortaliter? *Reſp*. Affirmativè, ſi id occultum eſſet, & perſona foret boni nominis, & opinionis; ex qua revelatione, vel valdè contriſtaretur, vel diminueretur ejus honor. Reginald. *lib*. 24. *num*. 79. & Leſſius *lib*. 2. *cap*. 9. *dub*. 3. *num*. 15.

14. *Quær*. Si quis de gravi culpa ſui proximi occulta loquatur cum duobus, vel tribus viris prudentibus, ſilentium ſervaturis, an peccet mortaliter? *Reſp*. Negare Reginald. *lib*. 24. *num*. 75. quia cenſetur leve detrimentum famæ; quale eſt etiam ſi quis in Confeſſione revelet complicem peccati. Affirmare Salon. 2. 2. *quæſt*. 73. *art*. 2. & hanc eſſe probabiliorem dicit Bonacin. *d. Reſtit. in genere diſp*. 2. *q*. 4. *punct*. 3. *num*. 2. qui *punct*. 4. advertit, Pœnitentem non poſſe nominare com-

complicem in Confeſſione, quando ex hoc reſultaret eidem gravis aliqua jactura; ſed debere confiteri apud Confeſſarium, qui complicem non cognoſcat, quando non poſſet bene confiteri, niſi eum nominando, vel tacere illud peccatum, donec apud alium Confeſſarium poſſit confiteri, dummodò habeat in præſenti neceſſitatem confitendi. Et de hoc videat Studioſus quæ ſcripſi *de Pœnitentia decif.* 23. *num.* 14.

15. *Quær.* An ſi quis receperit ab alio injuriam, vel injuſtitiam, peccet mortaliter, illam referendo, & dictitando amicis ſuis? *Reſp.* Peccare, ſi animo detrahendi faciat. Non peccare; ſi, ut ſolatium, levamen, vel conſilium reportet, dictam injuſtitiam referat. Bonac. *ubi ſupra punct.* 3. *num.* 3.

16. *Quær.* An mortalem culpam committat, qui ſcribit habitantibus Venetiis delictum publicum commiſſum Romæ? *Reſp.* Ex magis communi opinione non committere, quia qui perdidit famam Romæ, amiſit jus ad famam retinendam alibi; & ideò hiſtorici abſque culpa narrant, quæ commiſſa ſunt in partibus longinquis. Reginald. *lib.* 24. *num.* 85. Bonac. plures allegans ubi ſupra *d.* 2. *q.* 4. *punct.* 6. ubi *num.* 7. ſubdit, quod ſi ex manifeſtatione, de qua in quæſito, quis perderet officium, vel beneficium, manifeſtans non teneretur ad reſtitutionem; nam non peccavit contra Juſtitiam, licet eſſe poſſit, ut peccet contra charitatem.

17. *Quær.* An ad ſublevandum aliquem innocentem licitum ſit manifeſtare delictum ab aliquo occultè, & clam perpetratum? *Reſp.* Affirmativè, quando alia meliori via non poteſt ſubvenlri innocenti. Sotus *lib.* 5. *de juſtit. quæſt.* 7. *art.* 1. Bonacin. *de Reſtitutione in particulari diſputat.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 8. ubi ſubdit, licitum eſſe, ſi Medicus, vel Advocatus ſit imperitus, commonere de hoc illos, qui ad eos recurrunt. Item poſſe defectus proximi manifeſtari illis, qui capiunt informationem pro contrahendo matrimonio, introducendo aliquem in collegium, vel ad dignitatem, vel ad ſuum famulatum; & quotieſcunque ex taciturnitate, periculum eſt, ut proximus incurrat aliquod damnum ſpirituale, vel temporale.

18. *Quær.* An mortaliter peccet, qui infamat ſeipſum? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones. Negativam eſſe magis communem, quia quilibet eſt dominus ſuæ famæ, ſicut & bonorum; & quemadmodum poteſt res prodigere, ſic & famam. Dummodò tamen non inferatur præjudicium familiæ ſuæ, vel officio, aut dignitati, quibus fungitur. DD. apud Bonacin. *ubi ſupra dict. quæſt.* 4. *punct.* 10. *ſub num.* 2. qui notat id feciſſe plures Sanctos viros humilitatis cauſa, ut S. Auguſtinus in ſuis confeſſionibus.

19. *Quær.* An qui ſibi impoſuit crimen falſum ad evitanda gravia tormenta, ex quo ſibi mors ſit inferenda, teneatur illud retractare? *Reſp.* Negativè, quia non eſt vita cuſtodienda cum tanto cruciatu. Bonacin. *ubi ſupra num.* 7. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 66.

20. *Quær.* An peccet filius, qui pro liberando Patre, vel amico à morte, imponit ſibi delictum falſum cum periculo vitæ propriæ? *Reſp.* Si Judex ritè procedit contra patrem, vel amicum, peccare mortaliter, quia non debet impedire juſtitiam. Quod ſi injuſtè, vel non ritè procederet, non peccaret; nam liceret hoc pacto eripere à morte patrem, vel amicum ſuum. Bonac. *ubi ſupra num.* 9.

21. *Quær.* An, ad effugienda tormenta gravia, liceat manifeſtare delictum ſecretum, quando quis promiſit ſecretum ſervare? *Reſp.* Licere, exceptis duobus caſibus. Unus eſt, ſi illud eſſet ſecretum Confeſſionis. Alter, ſi in damnum publicum manifeſtatio reſultaret. Sotus *lib.* 5. *de juſt. quæſt.* 10. *art.* 2. Ego ipſe *de Pœnitentia decif.* 49. per totam.

22. *Quær.* Quale peccatum committat, qui detractorem audit? *Reſp.* Qui movet detractorem ad detrahendum, peccat mortaliter contra charitatem, quia eſt cauſa peccandi ipſi detractori: & contra juſtitiam, quia facit, ut auferat famam per detractionem proximi ſui. Qui autem non movet ad detrahendum, ſed ſolùm dele-

delectatur gravi detractione, peccat mortaliter contra charitatem. Qui verò audit tantùm ex curioſitate, ut poté rem novam audiendo; ex hoc non videtur peccare mortaliter; niſi teneretur ad correctionem fraternam, quam omittendo, poſſet mortali culpa adſtringere ſeipſum. Bonac. plures allegans. *De Reſtit. tom. 2. d. diſp. 2. q. 4. punct.* 11.

23. *Quær.* Quando non corrigens detrahentem, non committat mortale peccatum? *Reſp.* Primò, quando commodè non poteſt corrigere. Secundò, quando grave damnum non provenit ex detractione. Tertiò, quando non ſperatur fructus ex admonitione. Quartò, quando ſibi timet aliquod grave damnum corrigendo; vel habeat magnam verecundiam; ut ſi audiens ſit famulus, vel nullius auctoritatis. Quintò, quando detractio eſſet de re notoria. Bonacin. *ubi ſupra num.* 6. 7. & 8. ubi addit, audientem, qui corripere non poteſt detractorem, debere ſaltem diſcedere, aut ſermonem interrumpere, vel triſtem vultum oſtendere, juxta illud: *Ventus Aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentis. Prov.* 25.

24. *Quær.* Cum detractor teneatur ad reſtitutionem famæ, quando excuſandus ſit ab hac reſtitutione? *Reſp.* Excuſari. Primò, ſi infamatus vel famam non amiſit, vel eam recuperavit. Secundò, quando detractio abivit in oblivionem. Tertiò, quando infamatus vel condonat, vel compenſat, eò quia & ipſe infamaverat ſuum detractorem. Quartò, ſi periculum vitæ immineret ſe retractanti de infamia; dummodò ſimile periculum non immineat infamato. Quintò, quando impoſſibile eſt, reſtituere famam ob notorietatem, quæ tranſivit ad omnes. DD. apud Bonac. *ubi ſupra punct.* 12. & Summa Diana *verb. Detractio num.* 11. & 12. Vide Carmina Lohneri relata à me *de Pœnitentia deciſ.* 27. *num.* 28.

25. *Quær.* An qui non poteſt reſtituere famam verbis, teneatur eam compenſare, ſeu reſarcire pecuniis? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, & affirmativam eſſe magis probabilem. Summa Diana *ibid. num.* 12.

26. *Quær.* Quomodo ſit facienda reſtitutio famæ? *Reſp.* Qui falſum crimen impoſuit, tenetur declarare, ſe falſum dixiſſe: Qui verò verum delictum propalavit, quod erat occultum, tenetur laudare, & commendare eum, de quo locutus eſt; & etiam dicere, ſe non rectè de eo locutum fuiſſe. Bonacin. *ubi ſupra punct.* 15. *num.* 4. & 5. quo loci advertit, qui publicè famam abſtulit, publicè reſtitutionem facere debere; & qui detraxit in uno genere virtutis, non poſſe ſatiſfacere laudando infamatum de alio genere virtutis, quia nemo tenetur recipere aliud creditum pro credito ſuo. Turrian. *diſp.* 53. *dub.* 3. *num.* 4.

27. *Quær.* An ſubſiſtat obligatio reſtituendæ famæ, quando detractor reſtituere eam non poteſt, niſi cum jactura ſuæ famæ? *Reſp.* Non ſubſiſtere, quia juſtitia non obligat ad reſtitutionem cum tanta jactura. Bonacin. *ubi ſupra punct. ult. num.* 12.

28. *Quær.* An hæres detractoris teneatur ad reſtitutionem famæ; quam teſtator facere debebat, & non fecit? *Reſp.* Non teneri, quia eſt obligatio perſonalis. Navar. *cap.* 18. *num.* 46. Bonac. *ibid. num.* 15. Porrò ad reſtitutionem damnorum teneretur, ſi ea reſultaſſent ex detractione.

29. *Quær.* An mortuo infamato ceſſet obligatio reſtituendæ ejus famæ? *Reſp.* Ceſſare, dummodò ex detractione damnum non irrepſerit in familiam, aut hæredes infamati. Bonacin. *ubi proximè num.* 16.

30. *Quær.* Qualia damna ſint reficienda per detractorem? *Reſp.* Ea damna, quæ infamatus paſſus eſt vel ob impactionem criminis falſi, vel apertionem criminis veri, ſed occulti. Et ideò ſi quis ex tali detractione impeditus eſt conſequi aliquid officium, vel beneficium, debet reſtitui ad arbitrium boni Viri, quantum valebat ſpes illius conſecutionis. Quod ſi fuit privatus officio, vel beneficio, reſtitutio eſt facienda omnium damnorum juxta vires dicti officii, vel beneficii; nam detractio eſt cauſa efficax illorum damnorum. Bonacin. *ibid. punct.* 16. *per tot*

& pro

& pro concluſione hujus materiæ eſt menti tenendum, peccatum detractionis eſſe cæteris magis periculoſum, & difficile pro abſolutione ritè, & rectè impendenda, ut demonſtravi *d. deciſ.* 27. *de Pœnitentia n.* 28. & 29.

31. *Quær.* An liceat occidere illum, quem cognoſcimus velle detrahere noſtræ famæ, & imponere nobis graves calumnias ad eas impediendas? *Reſp.* Negativè, & aſſerere contrarium eſt opinio 17. & 18. damnata ab Alexandro VII. Anno 1665.

32. *Quær.* An ad ſalvandum proprium honorem liceat imponere alteri falſum crimen? *Reſp.* Negativè, eſt enim contraria opinio damnata ab Innocentio XI. *num.* 44. *Anno* 1679.

CAPUT CV.

De Contumelia, & Deriſione, ac Suſurratione.

1. Quær. Quid ſit *Contumelia*? *Reſp.* Eſt injuria, quæ in præſentia alicujus probi viri eidem obiicitur aliquod crimen, vel defertur. Bonacin. *de Reſtit. in particular. diſp.* 2. *q.* 5. *punct.* 1. *n.* 2. *tom.* 2. *pag.* 529.

2. *Quær.* An contumelia ſit peccatum mortale? *Reſp.* De ſuo genere eſſe mortale; ſed ex levitate materiæ non excedere culpam venialem, prout etiam ſi Superiores ſint, vel Patres, qui ſubditos, vel filios reprehendendo, eos objurgant, & appellant duros, aſinos, indignos &c. Bonac. *ubi ſupra num.* 4. ubi ſubdit, excuſari poſſe à mortali convicia, quæ proferuntur à mulierculis, & ab hominibus infimæ fortis ad invicem contra ſeipſos, quia tales ſe parùm lædunt in honore, cum nullus eis magnam exiſtimationem præbeat.

3. *Quær.* An contumeliæ ſint ejuſdem ſpeciei, & an ſit aliqua circumſtantia circa ipſas in confeſſione exprimenda? *Reſp.* Communiter cenſeri ejuſdem ſpeciei, unde non ſit neceſſe exprimere, an appellaverit aliquem adulterum, vel furem, vel ebrium. At ſi ille, qui contumelia afficitur, ſit Pater, vel Mater, aut Superior, id debet exprimi; nam habet ſpecialem malitiam oppoſitam pietati, & reverentiæ debitæ ſuis majoribus. Bonac. *ubi ſupra num.* 6. & 7.

4. *Quær.* Quid ſit *Deriſio*? *Reſp.* Eſt actus, quo quis violat honorem alterius verbis, vel factis cum intentione inducendi erubeſcentiam, & confuſionem in proximo irriſo. Et differt à contumelia, nam illa fit ſeriò ad injuriam inferendam; hæc ex joco ad confuſionem cauſandam. Differt etiam à ſubſannatione; nam iſta fit non verbis, ſed ſignis; ut naſo rugato, vel labiis extenſis, quod vulgariter dicitur, *fare di sberleffo*.

5. *Quær.* Quando deriſio, & ſubſannatio cenſenda ſit peccatum mortale? *Reſp.* In tribus caſibus. Primò, Quando adeſt intentio graviter confundendi proximum. Secundò, Quando manifeſtatur gravis aliquis defectus. Tertiò, Quando deriſus graviter triſtatur. Et ideò licèt in honeſta recreatione nullum ſit peccatum deridere aliquem ex ſociis, tamen eſt cautè agendum, quia ſi ille graviter triſtetur, poterit deriſio eſſe peccatum mortale. Ita S. Thomas 2. 2. *q.* 75. *art.* 2.

6. *Quær.* Ad quid teneatur Deriſor, vel Subſannator? *Reſp.* Quod tenentur ad reſtitutionem honoris, & etiam ad ſatisfactionem. Bonacin. *ubi ſupra punct.* 2. *num.* 1. & 2.

7. *Quær.* Quo pacto fiat dicta honoris reſtitutio, vel etiam ſatisfactio? *Reſp.* Fit principaliter per petitionem veniæ, vel invitando ad menſam proximum irriſum, eundem ſalutando, & honorificè tractando, ac aliàs ad boni Viri arbitrium, penſata qualitate irriſi, & irriſoris. Idem Bonacin. *num.* 5.

8. *Quær.* Quid ſit *Suſurratio*? *Reſp.* Eſt peccatum linguæ, quo quis manifeſtat alterius defectum ad ſeminandas diſcordias. Navar. *in Man. cap.* 18. *num.* 13.

9. *Quær.* In quo differat Suſurratio à Contumelia, & Deriſione? *Reſp.* In eo differre; quod Contumelia, & Deriſio intendunt diminuere honorem; Suſurratio

ratio verò tendit ſeminare diſcordias, & dirimere amicitias. Salon. *ſuper Summ.* 2.2. *q.* 74. *art.* 1. Et in ſuſurratione poteſt ineſſe detractio, & contumelia, quando infigitur delictum aut falſum, aut occultum in abſentia, vel in praeſentia.

10. *Quær.* Quale peccatum ſit Suſurratio? *Reſp.* Eſſe mortale ſuo genere, & quidem gravius detractione, & contumelia; nam lacerat famam, & ſpoliat amicitia; & tamen ſcriptum eſt, *Amico fideli nulla eſt comparatio. Eccl.* 6. Porrò non erit mortale, ſi ex inadvertentia procedat, vel fiat ad diſſolvendas amicitias pravas; nempè ſi ad impediendam continuationem in concubinatu alterius defectus alteri enarretur. Bonacina *ubi ſupra q.* 6. *punct.* 1. *num.* 4. & 5. Et hic notandum eſt, quod ſi ex ſuſurratione aliquod aliud malum ſuccedat, ut potè adulterium, vel homicidium, hoc erit in confeſſione enarrandum. Bonac. *ubi ſupra num.* 1.

11. *Quær.* An aliquis poſſit dirimere amicitiam aliquorum, ut eam ſibi conciliet? *Reſp.* Affirmativè, dummodò hoc non faciat modis illicitis. Sotus *lib.* 5. *de juſt. & jur. q.* 11. *art.* 1.

12. *Quær.* An Suſurratio obliget ad reſtitutionem? *Reſp.* Affirmativè, quia eſt peccatum contra Juſtitiam. Bonacin. *ubi proximè num.* 7.

CAPUT CVI.

De Judicio Temerario, & de Suſpicione.

1. QUær. Quid ſit *Judicium temerarium?* quidvè *Suſpicio? Reſp.* Judicium temerarium eſt, cum quis ex levibus indiciis credit malum de proximo ſuo. Suſpicio verò eſt, quando ex levibus indiciis ſuſpicatur, ſed non firmiter credit malum de ſuo proximo. Bonac. *d. diſp.* 2. *q.* 7. *punct.* 1. & 2. ubi notat, non eſſe judicium temerarium, quando indicia, & ſigna ſunt probabilia, & ſufficientia; & talia cenſentur, quæ moverent hominem prudentem ad ſic credendum, & judicandum.

2. *Quær.* Undè deſumantur indicia, & conjecturæ probabiles? *Reſp.* De his latè tractare Menochium, & Alciatum in eorum ampliſſimis tractatibus *de Præſumptionibus*. Porrò quo ad rem noſtram, in qua agimus de quadam ſummariſſima Juris inſtructione, dicendum eſt, eas deſumi ex quinque fontibus. Primò, *A tempore*; Ut ſi de nocte quis videatur cum ſcala, poteſt argui de furtò. Secundò, *A loco*; Ut ſi quis in domo meretricis reperiatur, de fornicatione poteſt notari. Tertiò, *Ex qualitate perſonæ*; ſi ſolita ſit malè agere. Quartò, *Ex bona opinione ejus; qui aliquid refert de altero*, nam attento tali dicto, non cenſetur relatio, aut judicium temerarium; Et Quintò, *Ex circumſtantia famæ*, ſi communiter ita ſentiatur ab omnibus. Quamvis ſæpè ſæpiùs quælibet ex ſupradictis conjecturis fallax eſſe ſoleat; & ſumma cautela ſit agendum, antequam malum de aliquo credatur. Bonacin. *ubi ſupra num.* 3.

3. *Quær.* Quale peccatum ſit Judicium temerarium? *Reſp.* Eſſe mortale, ſi ſit de re gravi, & firmiter credatur. Hinc veniale erit, ſi de re levi judicium ſit, vel de gravi ſola ſuſpicio ſit, niſi eſſet adeò temeraria, ut & ipſa tranſiret in culpam mortalem, ut potè, ſi de ſanctiſſimo Prælato quis ſuſpicaretur adulterium. Bonac. *ibid. ſub num.* 4.

4. *Quær.* An liceat ei, qui ex ſufficientibus indiciis judicavit malum de aliquo, narrare alteri judicium ſuum? *Reſp.* Negativè. Quia ſi verum, at occultum delictum ſit, non licet referre, nam eſt detractio; multò minùs judicium, quod verum eſſe non poteſt. Id tamen intelligitur, niſi conjecturæ adeò manifeſtæ ſint omnibus, ut quilibet ſic judicare poſſit. Bonac. *ibid. num.* 9.

5. *Quær.* An Judicium temerarium ſit contra juſtitiam? *Reſp.* Affirmativè, quia proximus habet jus, ut de eo bona opinio teneatur. Cæterùm non obligat ad reſtitutionem, quia ex actu interno reſtitutio non debetur, ſed ſola opinio mala eſt deponenda; niſi manifeſtatum fuiſſet judicium alicui tacitis levibus indiciis; tunc enim

enim deberet ſe retractare, & admonere eum, cum quo locutus eſſet, ut & ipſe deponeret malam opinionem. DD. apud Bonac. *ibid.*

6. *Quær.* An teneamur dubia in meliorem partem explicare, & actiones, quæ fieri poſſunt tàm in bonum, quàm in malum finem, credere eas fuiſſe factas in bonum finem? *Reſp.* Tenemur explicare dubia in meliorem partem, ſed negativè, non autem affirmativè, vel poſitivè; id quod fit, ſuſpendendo judicium, itaut ſi non eliciamus opinionem bonam, abſtineamus à mala. Exempli gratia, ſi videro Cajum benè comedentem, & bibentem; & judicavero in corde meo, ipſum ſic comedere, & bibere ex neceſſitate; explicavero dubium in meliorem partem affirmativè, & poſitivè. Quod ſi ſuſpendero omne judicium, & non judicavero neque ex neceſſitate, neque ex gula comedere, & bibere, explicavero dubium in meliorem partem negativè. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 9. *quæſt.* 4. *punct.* 4. & alii apud Bonac. *d. diſp.* 2. *q.* 7. *punct.* 3. *num.* 2. ubi reddit hanc rationem dicens, quia proximus non habet jus, ut de ipſo benè poſitivè judicemus, ſed ne de ipſo malè opinemur, quando res eſt dubia.

7. *Quær.* An dentur caſus, in quibus liceat in dubio interpretari actionem proximi in pejorem partem? *Reſp.* Affirmativè, nempè quando agitur de damno evitando, vel de remedio adhibendo ad præcavendum malum; & hoc non judicando proximum eſſe malum poſitivè; ſed per quandam ſuppoſitionem. Exempli gratia: ſi Advena hoſpitetur in domo mea, poſſum claudere cubiculum, quaſi dubitem illum eſſe furem; quamvis non judicem, nec credam eum eſſe furem. Item Maritus videns adoleſcentem deambulare ante feneſtras Uxoris ſuæ, poteſt eam removere, vel cuſtodire, ac ſi ille intenderet amorem pravum, & adulterum. Item Prælatus poteſt corrigendo arguere aliquem Clericum, de quo aliqua ſuſpicio detur, quamvis nulla ſit certitudo de malo opere; procedendo tamen cum ſumma prudentia, & abſtinendo à mala opinione erga dictum ſubditum, quia reputari malus non debet ex ſola ſuſpicione. Filliucius *tract.* 40. *cap.* 1. *quæſt.* 12. *num.* 31. & alii apud Bonacin. *ubi ſupra num.* 3.

CAPUT CVII.

De Libellis famoſis.

1. *Quær.* Quid ſit Libellus famoſus? *Reſp.* Eſſe ſignum, vel Scripturam, qua quis prætendit infamiam alicujus publicam facere, ſivè ea vera ſit, ſivè non vera. Sylveſt. in Summa *verb. Libellus.* Bonac. *de Reſtitut. in particulari diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. *num.* 1. *tom.* 2. *pag.* 521. Unde colligitur, quod non eſt libellus famoſus Epiſtola privata alicui miſſa cum manifeſtatione delicti alicujus, quia eſt potius detractio, neque ſi delictum antea publicum quis exprimat per ſcripturas.

2. *Quær.* An liceat certiores reddere Superiores de delicto alicujus ſubditi per litteras ſine nomine, vulgò *lettere orbe?* *Reſp.* Negativè; quia per eas Superior non poteſt devenire ad Inquiſitionem, neque ad Proceſſus formationem. *cap. Inquiſitione.* §. *tertio. De Accuſationibus.* Theſaur. *de Pœn. verb. Libelli famoſi*, & dictæ litteræ cenſentur libelli famoſi, quia mittuntur, ut delicta alterius publica fiant. Bonac. *ubi ſupra num.* 5.

3. *Quær.* Quale peccatum ſit Libellum famoſum conficere? *Reſp.* Eſſe peccatum mortale; & conficientem teneri ad famæ reſtitutionem. Sylveſt. *Verb. Libellus.* Zechius *de Caſibus reſervat. caſu* 17. Quæ quidem famæ reſtitutio eſt facienda vel per aliam publicam ſcripturam contrariam, vel per vocem præconis, aut concionatoris. DD. apud Bonac. *ubi ſupra num.* 8.

4. *Quær.* An ſignis tantùm dicantur confici Libelli famoſi? *Reſp.* Affirmativè, exempli gratia, ſi quis appenderet cornua ante oſtium alicujus viri ad indicendum, ejus Uxorem eſſe adulteram. Graffius *de Caſibus reſer. lib.* 1. *c.* 19. *num.* 21.

5. *Quær.*

Digitized by Google

5. *Quær.* Quæ ſint pœnæ ſtatutæ de jure in foro exteriori contra conficientes Libellos famoſos? *Reſp.* Reus libelli famoſi, ſequuta ſententia condemnatoria, efficitur de jure infamis. *l. Ob carmen. ff. de Teſtib. cap. Si teſtes.* 4. *quæſt.* 3. & ſubinde remanet irregularis. Majol. *de Irregular. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 15. Secundò aſſumenda eſt inquiſitio judicialis contra formantes Libellos famoſos, & litteras orbas ſcribentes. Gloſs. *in dict. §. Tertiæ. Verb. in Occulto. De Accuſat.* Roderic. *quæſt. regul. lib.* 6. *art.* 10. *tom.* 2. Tertiò compelli poſſunt per cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu monitoriis ad propalandum ſeipſos, ut vel crimen probent, vel famam reſtituant diffamatis, ut fecit S. Gregor. Magnus *in cap. Quidam maligni.* 5. *quæſt.* 1. ex quo textu Doctores notant, non eſſe excommunicationem aliquam latam contra tales delinquentes, quia ille eſt caſus particularis, non lex Univerſalis. Menoch. *de Arbitrar. caſ.* 263. *num.* 34. & 35.

6. *Quær.* An qui diffamavit aliquem per litteras, ut dicitur, *orbas*; ſatiſfaciat ſe retractando, per conſimiles litteras orbas? *Reſp.* Negativè, quando jam delictum invaluit in mentes hominum. Suarez *de Cenſur. diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 16. Theſaur. *de Pœn. Verb. Libelli famoſi.*

7. *Quær.* An in aliquo caſu particulari ſit aliqua cenſura lata ipſo jure contra conficientes dictos Libellos famoſos? *Reſp.* Affirmativè; nempè ſi facti ſint contra Religionem Prædicatorum, vel Minorum ex Bulla Alexandri Quarti, *Incipit: Ex alto.* Et contra inſtitutum Societatis Jeſu: Ex Bulla Greg. XIII. *Incipit: Aſcendente Domino*; Quæ extenduntur per participationem Privilegiorum ad omnes alios Ordines. Theſaur. *de Pœnis ubi ſupra*: qui notat, non incurri cenſuram, ſi libellus ſit contra unum Religioſum particularem, non contra Religionem. Noviſſimè Pignatellus *tom.* 4. *conſult.* 118. *num.* 19.

8. *Quær.* An qui prætendit ſe injuſtè excommunicatum; id ſignificare poſſit per manifeſta, ſeu publicas ſcripturas? *Reſp.* Negativè, niſi injuſtitia eſſet omninò evidens. Theſaur. *de Pœn. par.* 1. *cap.* 22. Debet enim uti remedio appellationis.

CAPUT CVIII.

De Nono, & Decimo Præcepto Decalogi.

1. QUær. Quid prohibeant hæc duo Præcepta? *Reſp.* Prohibent deſideria mala, & actus internos non rectos; illoſque præcipuè, qui ſunt contra ſextum, & ſeptimum Præceptum; ideòque prohibitæ ſunt omnes concupiſcentiæ internæ, & delectatione voluntariæ tàm circa mulieres, quàm circa bona aliorum. *Ita DD. communiter hic.*

2. *Quær.* An Eccleſia poſſit imponere pœnas, & cenſuras pro peccatis, & deſideriis criminoſis, in corde tantùm exiſtentibus; & pro actibus, & delictis internis? *Reſp.* Varias eſſe Theologorum, & Canoniſtarum opiniones ſuper hoc quæſito. Alii negant, quia Eccleſia non judicat de occultis, ſed ea ſoli Deo reſervantur. *Cap. Conſuluiſti.* 2. *quæſt.* 5. *cap. Erubeſcant.* 32. *diſt. & ibi Gloſſ.* Ita Salas *de Legib. diſp.* 9. *ſect.* 2. *num.* 3. & 6. Alii affirmant, eo quia actus internus refertur ad externum, & cum eo componit unum in genere moris; & ob pravam intentionem agentis actus externus cenſetur dignus punitione. Ita S. Thom. *p.* 2 *quæſt.* 20. *art.* 2. Sayr. *lib.* 3. *Clavis cap.* 6. *in fine.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 10. §. *In hac itaque.* Alii diſtingunt, & dicunt, vel etiam actus externus eſt de ſe malus; vel eſt de ſe bonus, & indifferens. Primò caſu poteſt Eccleſia infligere pœnas, & cenſuras ſuper ipſa intentione mala, & actu interno. Secundò caſu non poteſt. Ita Navar. *in cap. Mandato. num.* 20. *de Simonia.* Vaſq. 1. 2 *diſp.* 160. Suarez *de Cenſur. diſp.* 4. *ſect.* 2. *num.* 19. & *ſeqq.*

3. *Quær.* Quæ ſit tutior opinio in dicta materia? *Reſp.* Quod Eccleſia poſſit ferre pœnas, & cenſuras etiam ſuper actu interno malo, quando eſt de ſubſtantia actus externi; & hoc quando pœna, ſeu cenſura lata eſt per modum legis, ſeu

Digitized by Google

ſeu pœnæ conditionalis; ut tenet Azor. *ubi ſupra*, & docet Theſaur. *de Pœnis Eccleſiaſticis par.* 1. *cap.* 5. *per totum*.

4. *Quær.* Qui ſint caſus, in quibus de Jure Canonico inflictæ ſunt Cenſuræ, & pœnæ ob actus malos internos, & occultas, intentiones pravas? *Reſp.* Eſſe plures caſus; ſed hic referrentur nonnullis magis periculoſi, & quos ſcire decet Eccleſiaſticum virum. Primus eſt *in. cap. Commiſſa*. §. *Cæterum*. *De Elect. in* 6. Ubi ſtatuitur, quod ſi quis obtineat Parochiale beneficium, non intendens ad Sacerdotium promoveri, talis non faciat fructus ſuos, niſi intra eundem annum pravam mutaverit voluntatem, & ſe fecerit promoveri. Vide Garziam *par.* 3. *cap.* 4. *num.* 58. *de Benefic.* & Theſaur. *par.* 2. *verbo Beneficium cap.* 4. Secundus eſt in *Clement.* 1. §. *Quia verò*. *De ſtatu Monachor.* ubi ipſo facto excommunicantur Monachi, & Canonici Regulares ſe conferentes ad Curias Principum Secularium hoc animo, ut ſuis Prælatis, aut Monaſteriis damnum aliquod inferant. Theſaur. *de Pœnis Eccleſiaſt. dict. part.* 2. *Verb. Curia*. *cap.* 10. Tertius eſt in decreto Concilii Trident. *ſeſſ.* 24. *de Refor. matrim. cap.* 5. ubi juxta ſtylum Curiæ qui copulam inceſtuoſam committunt cum intentione futuri matrimonii, ſeu facilioris diſpenſationis, non poſſunt legitimam diſpenſationem obtinere, niſi exprimant dictam intentionem. Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 38. Garzias *par.* 8. *cap.* 3. *num.* 93. Guttierez *de Matrim. cap.* 124. *n.* 13. & 14. Quartus eſt *in Clement. prima* §. *Verum quia nimis*. *De Hæretic.* ubi Epiſcopus afficitur pœna ſuſpenſionis per triennium, Inquiſitor, & alii plectuntur pœna excommunicationis, ſi omiſerint procedere in Officio Sanctæ Inquiſitionis, ubi fuerit procedendum, cauſa odii, amoris, gratiæ, vel lucri temporalis. Theſaur. *ubi ſupra*, *verb. Inquiſitor. cap.* 5. Quintus eſt in Bulla 12. Pauli Quarti, *Incipit: Inter cæteras*, ubi ſunt excommunicati ipſo facto, & aliis pœnis affecti illi, qui in Romana Curia procurant beneficia vel pro ſe, vel pro aliquo etiam ignorante, cum ſpe, aut animo lucrandi penſionem in reſignatione, vel recipiendi aliquod commodum temporale. Gonzal. *gloſ.* 15. *num.* 89. & Garzias *de Benefic. par.* 11. *c.* 3. *n.* 191. Theſaur. *part.* 2. *Verb. Simonia cap.* 5. Alii plures caſus poſſent adduci, quos ex brevitate omittimus, & paſſim legentibus occurrunt.

5. *Quær.* Quando ſint mortalia peccata actus interni turpes, ſeu de re mala? *Reſp.* Quando de eis homo moroſè delectatur. Bonacin. *De iis, quæ pertinent ad uſum matrim. q.* 4. *punct.* 8. *num.* 1. *tom.* 1. *pag.* 366.

6. *Quær.* Quid ſit *Moroſa delectatio?* *Reſp.* Delectatio moroſa eſt, quando homo advertenter delectatur de re mala, ſeu turpi. Et ideò delectatio moroſa talis non dicitur à mora temporis, eò quod aliquis in ea immoretur; ſed à more rationis; tunc ſcilicet, quando homo advertit rem, quam cogitat, eſſe turpem, ſeu malam, & nihilominùs vult ea delectari. Undè, qui de re mala delectatur, non advertens ad malitiam ejus, non cenſetur peccare, ſaltem mortaliter. Bonac. *ubi ſupra*.

7. *Quær.* Quale peccatum ſit Delectatio moroſa de re mala, ſeu turpi? *Reſp.* Si ea ſit cum actu efficaci, ideſt cum deliberatione exequendi illam rem turpem, ſeu malam, eſt peccatum mortale. Si verò ſit cum actu inefficaci, ideſt non cum deſiderio exequendi, ſed ſolùm ex delectatione rei turpis, ſeu malæ in abſtracto; in hoc caſu erit mortale, ſi ſit de gravi damno proximi, vel cum periculo conſenſus in grave peccatum. Erit autem veniale tantum, ſi ſit abſque periculo conſenſus, vel ex levi otioſitate. Bonac. *ubi ſupra num.* 5. 6. & 7. ubi *num.* 10. & 11. ſubdit, eos peccare venialiter, qui delectantur de re turpi, aut mala, non quatenus tali; ſed vel ex ingenio, induſtria, ſeu fortitudine, cum quibus eam commiſerunt; prout etiam, qui delectantur de fracto jejunio, non ut de fractione, ſed ob guſtum ciborum.

8. *Quær.* An peccent mortaliter conjuges, qui in abſentia alterius conjugis delectantur de copula carnali habita, vel habenda cum illo? *Reſp.* Affirmat Na-

Ee var.

var, *in Man. cap.* 16. *num.* 10. Negat Sanchez, & cum eo plurimi DD. *de Matr. lib.* 9. *diſp.* 45. *num.* 41. quam opinionem tenet Bonacina *ubi ſupra num.* 12. Quia delectatio ſumit, qualitatem à motivo; & in hoc caſu motivum non eſt mortale; quia copula inter conjuges eſt licita; Porrò quando delectatio eſt in appetitu ſenſitivo excuſari non poteſt à culpa mortali, ut differit Cardenas *in Criſi Theol. tract.* 5. *diſp.* 41. *cap.* 3. *art.* 4.

9. *Quær.* An liceat moroſa delectatio copulæ præteritæ in vidua? vel futuræ in ſponſa? *Reſp.* Si copula apprehendatur tanquam res venerea, non licere; ſi ob alium honeſtum finem, ut commoditatis, ſtatus proprii firmitatis, & ſimilia, licere. Cardenas *ubi ſupra*.

10. *Quær.* An venerea delectatio excuſari poſſit à peccato mortali ob parvitatem materiæ? *Reſp.* Alii negant, ob lubricam materiam, & periculum effuſionis ſeminis. Filliuc. *tract.* 30. *cap.* 9. *q.* 1. *num.* 166. Alii affirmant, quos citat, & ſequitur Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 46. *num.* 9. & hæc opinio eſt probabilior ſpeculativè; prima verò eſt ſecurior in praxi. Bonacin. *ubi ſupra num* 17.

11. *Quær.* An delectatio venerea ſit ejuſdem ſpeciei cum opere externo? *Reſp.* Affirmativè; & ideò in confeſſione eſt explicanda circumſtantia perſonæ, circa quam fuit delectatio; ideſt an fuerit virgo, conjugata, conſanguinea, vel monialis. Quamvis ab hac obligatione nonnulli Doctores eximant, quando delectatio fuit non principaliter circa illam perſonam, ſed circa rem carnalem, etſi in illa perſona; ſed hæc opinio quamvis ſpeculativè poſſet teneri, practicè tamen non eſt ſecura; & ideò non amplectenda. Bonac. *d. quæſt.* 4. *punct.* 8. *num.* 19. & 20. Vide dicta per me *de Pænitentia deciſ.* 27. *num.* 9.

12. *Quær.* An ſit peccatum mortale delectatio moroſa de re turpi, ſeu mala cum conditione iſta, ſi ea non eſſe turpis, ſeu mala; & ſi liceret? *Reſp.* Secundùm aliquos, non eſſet mortale, quando non eſſet efficax motivum, ſeu voluntas rem illam patrandi, ſed tantùm aliqua velleitas, ſeu deſiderium in abſtracto. Porrò in praxi eſt cautè agendum ob periculum liberi conſenſus. Bonac. *ubi ſupra num.* 21. qui *num.* 22. & *ſeqq.* excuſat à mortali delectationem in his caſibus, & cum his conditionibus videlicet, occiderem inimicum meum, niſi eſſet offenſa Dei. Vellem habere copulam cum Berta, ſi uxor mea foret. Ederem carnes die Sabbati, niſi eſſet ab Eccleſia prohibitum; & ego Sacerdos ducerem uxorem, ſi id mihi per Sacros Canones vetitum non eſſet.

13. *Quær.* An peccaret Religioſus, qui diceret, niſi eſſem Religioſus vellem fornicari, vel homicidium committere? *Reſp.* Affirmativè; quia conditio non tollit malitiam operis. Bonac. *ubi ſupra num.* 27. & 28. ubi tamen notat, quod in dicto caſu peccatum haberet malitiam ſimplicis fornicationis, non autem Sacrilegii.

14. *Quær.* An eſſet excuſandus à mortali culpa, qui diceret, niſi eſſet Infernus, vel timerem ſupplicium, adulterarer, aut furarer? *Reſp.* Negativè. Bonac. *ubi ſupra num.* 29. Qui tandem *ſub num.* 33. obſervat in delectatione carnali non ſufficere, ſi quis in ea delectetur cum hac conditione, ſi licita eſſet; quia venerea delectatio non ſolùm eſt mala ob motivum, cum quo illa exequi non poteſt; ſed ulteriùs ob cauſalitatem, quam habet ad libidinem explendam; ideſt ob periculum conſummationis actus, ex concurſu materiæ, & ſpirituum libidini inſervientium, ex ſola delectatione, & cogitatione; & ideò attenta hac cauſa, & periculo conſummationis libidinis, dicta delectatio cenſeri non poteſt immunis à culpa mortali. Graff. 1. *par. lib.* 2. *cap.* 78. *num.* 9. Valentia *par.* 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 4. *punct.* 4.

15. *Quær.* An oſcula, & amplexus ſint reputandi liciti, vel illiciti? *Reſp.* Quando fiunt cauſa amicitiæ, & ſecundùm conſuetudinem Patriæ, ſunt liciti. Si verò fiant cauſa delectationis carnalis, ſeu animo fruendi delectatione venerea, ſunt peccata mortalia illius ſpeciei, ad quam ordinantur; & in confeſſione exprimenda eſt qualitas perſonæ, cum qua habiti fuerunt. Bonac. *ubi ſupra quæſt.* 4. *punct.* 10.

Digitized by Google

punct. 10. *num.* 2. 3. *&* 4. ubi notat duplicem eſſe delectationem in oſculis, & amplexibus: Unam, quæ in ſolo ſenſu tactus exiſtit, & honeſtatem non offendit: altera, quæ carnales motus excitat, & ab honeſtate diſcedit. Primam licitam appellat. Secundam criminoſam. Sed eſt advertendum à SS. Alexandro VII. *die* 18. *Martii* 1666. damnatam fuiſſe Propoſitionem XL. quæ aſſerebat: *Eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.*

16. *Quær.* An tactus proprii corporis in quacunque parte ſit licitus? *Reſp.* Si tactus fiant ob carnalem delectationem, non ſunt liciti, & ſunt peccata mortalia: Si ob levitatem, vel curioſitatem, ſunt venialia. Si ob aliquam honeſtam, & juſtam cauſam, nempè ad medendum, lavandum, calefaciendam manum, erunt liciti, & abſque peccato. Bonacin. *ubi ſupra num.* 8. *&* 9.

17. *Quær.* An fœmina peccet, non ſe retrahendo, quando advertit ab aliquo tangi, vel oſculari ex carnali delectatione, licèt ipſa id honeſtè agat juxta morem patriæ? *Reſp.* Si actus ſunt impudici, debet omninò ſe retrahere. Si actus ſunt honeſti extrinſecùs, ſed ex mala intentione advertit eos fieri, tunc ſi in ſecreto eſt, tenetur etiam ſe retrahere; ſi verò in publico non peccat, ſi ipſa non ſe retrahat; ſed eos admittat juxta morem patriæ. Ita Sà *verb. Luxuria num.* 14. & Graffius *dict. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 75. *num.* 12. & Bonac. *ubi ſupra num.* 10.

18. *Quær.* An ſit mortale levis tactus manuum, vel vellicatio, aut digitorum intorſio, quæ præcipuè in choræis inter mares, & fœminas fieri ſolet? *Reſp.* Alii negant, tanquam res levis: alii affirmant, ob periculum conſenſus in delectationem veneream; & ideò Bonacina dicit, eſſe cautè reſpondendum, ne relaxentur habenæ in materia tàm lubrica *ubi ſupra num.* 11.

19. *Quær.* An liceat oſculari pueros, & puellas parvulas, quando ex ſincero affectu oſculantur? *Reſp.* Licere; quia delectatio illa non eſt ob malum finem, ſed ob innocentiam illius teneræ ætatis. Rebell. *lib.* 3. *de Matrim. q.* 19. *ſect.* 3.

20. *Quær.* An aſpectus fœminæ, vel aliarum perſonarum ob pulchritudinem, ſit peccaminoſus? *Reſp.* Si fiat ob ſimplicem curioſitatem, abſque delectatione venerea, & in partibus non impudicis, non erit mortalis. Bonac. *d. quæſt.* 4. *punct.* 10. & diximus ſupra in ſexto Præcepto.

21. *Quær.* An aperienda ſit in confeſſione circumſtantia perſonæ; circa quam quis habuit delectationem veneream in aſpiciendo? *Reſp.* Affirmativè. Bonac. *ubi ſupra num.* 16. d. mea *Deciſio* 27. *num.* 9. *de Pœnitentia*.

22. *Quær.* An peccet puella, quæ ſe præbet aſpiciendam ei, à quo ſcit amari turpi amore? *Reſp.* Eam peccare mortaliter peccato ſcandali, quia præbet proximo ſuo occaſionem ſpiritualis ruinæ. Porrò ſi id faceret, ut uteretur ſua libertate exeundi domo, vel ſtandi ad oſtium, vel feneſtram, poſſet excuſari à peccato; quod ego intelligerem, ſi ſtaret ad feneſtram, vel ad oſtium ex aliqua honeſta cauſa; ſecùs ſi hac ſola ratione, quia vult uti ſua libertate. Bonac. *ibid. num.* 17.

23. *Quær.* An Turpiloquium ſit peccatum mortale? *Reſp.* Negativè, ſi fiat abſque affectu venereo, & abſque ſcandalo. Secùs verò ſi cum aliquo ex dictis affectibus. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 14. Cajet. 2. 2. *q.* 148. *art.* 5. Bonac. *ubi ſupra num.* 18.

24. *Quær.* An Clerici comœdiis intereſſentes, peccent mortaliter? *Reſp.* Negativè, ceſſante ſcandalo, & contemptu Superiorum; quamvis ab illis debeant abſtinere tanquam in jure prohibitis. *cap. Non oportet*: 2. *de Conſecr. diſt.* 5. *c. Clerici* 2. *De vita, & honeſt. Cleric.* Bonac. *ubi ſupra num.* 22. qui *num.* 24. notat, eos peccare mortaliter, ſi choreas ducant.

25. *Quær.* An qui fucat faciem, utitur odoribus, vel alienis capillis peccet? *Reſp.* Si id agat ob malum finem, peccat mortaliter. Si ex levitate tantùm, peccat venialiter; Si ob juſtam aliquam cauſam, vel ob morem patriæ nihil peccat. Bonac. *ubi ſupra num.* 25. & 26.

Digitized by Google

CAPUT CIX.

De Præceptis Eccleſiæ.

1. QUær. Quæ, & quot ſint Præcepta Eccleſiæ, fidelibus omnibus communiter ſervanda, propoſita? *Reſp.* Eſſe quinque; nempè audire Sacrum diebus feſtis de præcepto; Jejunium diebus debitis ſervare. Confiteri, & Communicari in Paſchate. Non celebrare nuptias diebus prohibitis. Decimas ſolvere.

2. *Quær.* Cum de Præcepto audiendi Sacrum actum ſit ſupra in tertio Præcepto Decalogi, An qui Miſſam audiunt cum diſtractione voluntaria; vel etiam Officium Divinum ſic recitant, ſatisfaciant Præcepto Eccleſiæ? *Reſp.* Hanc quæſtionem latè examinari à Domino Fagnano *in cap. Dolentes. num.* 17. *& ſeqq. de Celebrat. Miſſarum. tom.* 5. *pag.* 306. Ubi refert plures DD. dicentes ſatisfieri, dummodo diſtractio non proveniat ob opus externum incompatibile cum attentione interna; quale eſt ſcribere, confabulari, dormire; ſed eos refutat, dicendo, quotieſcunque diſtractio eſt voluntaria, & homo ſe talem cognoſcit, tenetur revocare mentem, & redire ad cor, ad hoc ut ſatisfaciat præcepto Miſſæ audiendæ, vel officii recitandi. Quamvis concedat cum auctoritate plurium Theologorum, & Canoniſtarum, quod ſufficiat devotio, ſeu attentio virtualis, & neceſſaria non eſt actualis continua, quam ſine ſpeciali gratia Dei in hoc mundo habere non poſſumus, juxta illud Pſalmiſtæ: *Cor meum dereliquit me.*

3. *Quær.* An qui detinentur domi ob infirmitatem, & habent in ea Oratorium, cum facultate celebrare faciendi, teneantur celebrare facere, & audire Miſſam in die feſto? *Reſp.* Negare Suarez 3. *part. diſp.* 88. *ſect.* 6. & Dianam *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 80. *& par.* 9. *tract.* 1. *reſ.* 19. At affirmare Card. de Lugo *diſp.* 22. *num.* 14. Quod intelligendum eſt, ſi Miſſa ibi celebretur, vel commodè eam poſſint facere celebrare; & hanc opinionem affirmativam docui in meis deciſionibus *De Euchariſtia deciſ.* 8. *num.* 52.

4. *Quær.* At ſit audienda Miſſa in die Paraſceves, ſi in eo incidat feſtum Annunciationis? *Reſp.* Negativè ſecundùm Gavant. *par.* 3. *tit.* 29. *num.* 24. ubi teſtatur ſic reſpondiſſe Sac. Congreg. *die* 19. *Febr.* 1622. Quia illa Miſſa non eſt verè Sacrificium, eo quia in illa non fit conſecratio.

5. *Quær.* An qui non poterit citiùs accedere ad Miſſam, niſi cum Sacerdos recitat *Præfationem*, ſeu *Sanctus &c.* teneatur reliquum Miſſæ audire ſub mortali, vel poſſit impunè recedere, & abire? *Reſp.* Poſſe abire docuiſſe Jo: Sanchez *diſp.* 15. *num.* 5. Sed non poſſe tutiùs ſcribit Tambur. *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 2. §. 1. *num.* 5.

6. *Quær.* An impleatur Præceptum audiendo dimidium Miſſæ ab uno Sacerdote, & dimidium ab altero? *Reſp.* Secundùm auctoritatem Doctorum affirmativè, quos cumulat Diana *par.* 2. *tract.* 17. *reſ.* 18. *& par.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 52. *& par.* 10. *tractat.* 15. *reſol.* 3. At contrarium docet Card. de Lugo *diſp.* 22. *num.* 10. & Tamb. *lib.* 4. *in Decal. cap.* 2. §. 1. *num.* 5. Advertendum quod *Anno* 1679. à SS. Innocentio Papa XI. *in Propoſit.* 53. damnatum fuit aſſerere, *quod ſatisfacit Præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit.* Quare nunc eſt legendus Cardenas *in Criſi Diſſert.* 33. *cap.* 6. & 7. qui notat, eſſe cavendum à dicta opinione damnata.

7. *Quær.* An ſatisfaciat præcepto, qui audit Miſſam ſtando ad feneſtram domus contiguæ Eccleſiæ, inter quam tamen, & domum prædictam extat è medio via? *Reſp.* Affirmativè, etiamſi eſſet platea, dummodo tamen è feneſtra videri poſſit Sacerdos celebrans, Tambur. *lib.* 4. *cap.* 2. §. 1. *num.* 14. & Cotonius *controverſ.* 14. *cap.* 3. *num.* 32.

8. *Quær.* An qui recitat horas Canonicas audiendo Miſſam ſatisfaciat utrique præcepto? *Reſp.* Affirmativè. Diana *part.* 2. *tract.* 12. *reſ.* 2. *& part.* 5. *tract.* 13. *reſ.* 61. Imò idem aſſerunt Doctores de

eo,

Digitized by Google

eo, qui confitetur peccata ſua, ſi citò ſe expediat, videlicet ſaltem ab initio Miſſæ uſque ad Evangelium. Coton. *ubi ſupra num.* 42. Secùs ſi longiori tempore protraheret ſuam homologeſim, ut *ſupra cap.* 47. *num.* 16.

9. *Quær.* An omiſſa Miſſa ob finem furandi, vel adulterandi, talis finis ſit explicandus in confeſſione? *Reſp.* Affirmativè, licet effectus non ſequatur, ut docui *de Pœnitentia deciſ.* 27. *num.* 6.

CAPUT CX.

De Jejunio Eccleſiaſtico.

1. QUær. Quid ſit Jejunium? *Reſp.* Eſt abſtinentia ab his, quæ guſtu percipiuntur. Cotonius *d. lib.* 1. *Controv.* 17. *cap.* 1. *num.* 1. ubi id de naturali jejunio intelligit, quod neceſſarium eſt ad ſumendam Euchariſtiam. Porrò jejunium Eccleſiaſticum eſſe, ait, *Abſtinentiam à carnibus, & duplici comeſtione in eodem die*.

2. *Quær.* Quibus diebus ſit obligatio jejunandi? *Reſp.* Per totam Quadrageſimam, exceptis Dominicis: Quatuor anni Temporibus per tres dies; & aliis Vigiliis Sanctorum ab Eccleſia ſtatutis. Coton. *ubi ſupra num.* 9. *controv.* 17.

3. *Quær.* Quibus diebus ſit à carne abſtinendum? *Reſp.* Dictis diebus jejuniorum, & inſuper ſingulis ſextis feriis, & Sabbatis. *cap. ult. de Obſerv. jejun. & cap. Quia dies. De conſecrat. diſt.* 5. Niſi in eis acciderit dies Natalis Domini. Cotonius *ubi ſupra num.* 6. 7. 8. 9. *&* 10. ubi obſervat, eos dicto die Natalis Domini non poſſe carnes comedere, qui voto ſunt adſtricti ad jejunium in quocunque die Veneris, vel Sabbati; prout etiam ii, qui ob Regularem obſervantiam dictis diebus jejunare tenentur. Molin. *tom.* 2. *diſp.* 272. *num.* 3. Diana *par.* 1. *tract.* 9. *reſ.* 22. Quæ in Coordinato Opere eſt *tom.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 61.

4. *Quær.* An diebus jejuniorum liceat comedere ova, & lacticinia? *Reſp.* Negativè, quo ad jejunium Quadrageſimale ex S. Gregor. Papa *diſt.* 4. *cap.* 6. Quo verò ad alia jejunia vigiliarum ſervandas eſſe conſuetudines regionum. Cotonius *ubi ſupra num.* 13. Nicolius *Inſtit. Canonic. lib.* 3. *tit.* 46. *num.* 2. Fagnan. *in cap. Conſilium, num.* 54. *de Obſervat. jejun. tom.* 5. *pag.* 347. & noviſſimè Pignatell. *in ſuis Conſultat. Canonic. conſult.* 25. *tom.* 1.

5. *Quær.* An diebus Dominicis Quadrageſimæ liceat comedere ova? *Reſp.* Plures fuiſſe Doctores, qui affirmativam ſententiam conati ſunt defendere, quia tunc non eſt præceptum Jejunii; ſed eorum reprobatur ſententia ob contrariam inveteratam Eccleſiæ conſuetudinem, ut pluribus citatis hinc indè tenet Coton. *dict. controv.* 17. *num.* 25. *&* 26. ubi notat, mortiferum eſſe comedere ova, & lacticinia diebus Dominicis Quadrageſimæ ſaltem in Italia; quod *num.* 27. extendit etiam ad alios dies Jejunii intra annum. Hinc *Anno* 1666. ab Alexandro Papa VII. fuit damnata hæc Propoſitio: *Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima, obliget*. Ut in Propoſ. 32.

6. *Quær.* An comedens carnem, vel ova in die jejunii teneatur ampliùs eo die jejunare? *Reſp.* De comedente ova, & lacticinia communem eſſe opinionem, quod teneatur jejunare. De comedente carnem; eſſe hinc indè opiniones; ideò qui diſpenſantur à cibis vetitis conſulant Viros doctos. Coton. *ibid. num.* 29.

7. *Quær.* An in eſu carnium, vel ovorum in die jejunii detur parvitas materiæ? *Reſp.* Affirmativè. Leo *quæſt. moral. de Chocolat. par.* 3. *n.* 3. Diana *par.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 32. *& part.* 10. *tract.* 14. *reſ.* 59. Coton. *dict. lib.* 1. *controverſ.* 17. *cap.* 2. *num.* 30. ubi notat, non peccare coquos, & dapiferos in die jejunii guſtantes jus, & pulmentum ad vadimonium, & guſtum Principum; & ideò qui abſque cauſa parum quid ſumeret, peccaret venialiter tantùm.

8. *Quær.* An in die jejunii liceat comedere placentulas, ſeu muſtacea confecta cum aliquo, vel butyro, ut ſunt *li ſavojardi, ò buzzolati? Reſp.* Attendendam eſſe conſuetudinem regionis, ut docet Coton. *ubi ſupra num.* 31. Qui dat exemplum

plum de diverſis regionibus; & nos addere poſſumus exemplum *del Mandolato*, quod propè feſta Natalitia conficitur Venetiis, & Patavii cum albugine ovorum, & tamen comeditur ex conſuetudine in die jejunii.

9. *Quær*. Quando incipiat dies jejunii? *Reſp*. à media nocte antecedenti, & durat uſque ad mediam noctem ſubſequentem. Coton. *ubi ſupra num*. 32.

10. *Quær*. An qui dubitat, utrùm media nox præcedens jejunium, vel ſubſequens jejunium tranſacta ſit, poſſit cœnare? *Reſp*. In nocte præcedenti poteſt; in ſubſequenti non poteſt, quia in dubio ſtatur pro poſſidente; & in primo caſu poſſeſſio eſt pro libertate, in ſecundo pro jejunio. Diana *par*. 4. *tract*. 3. *reſolut*. 18. Coton. *ibid. num*. 33.

11. *Quær*. An in poſtrema nocte Bacchanalium liceat protrahere cœnam poſt mediam noctem per duas, aut tres horas? *Reſp*. Negativè. Diana *part*. 1. *tract*. 16. *reſol*. 17. Quæ in opere Coordinato eſt *tom*. 4. *tract*. 6. *reſol*. 38.

12. *Quær*. Quænam ſit hora propria prandii in die jejunii? *Reſp*. Quod olim in jejuniis Quadrageſimæ hora erat in Veſpere, ideſt ſole occidente; in aliis verò jejuniis hora tertia poſt meridiem. *cap. Solent. de conſecr. diſt*. 1. Covaruv. *lib*. 4. *var. reſol. cap*. 20. *num*. 14. S. Thom. 2. 2. *quæſt*. 147. *art*. 7. Porrò nunc ex generali conſuetudine humanæ imbecillitati indultum eſt, ut in meridie cibus capiatur; imò etiam ante meridiem, ubi talis ſit conſuetudo, prout de Civitate Veronen. afferit Paſqualig. *deciſ*. 143. ut refert Coton. *ubi ſupra num*. 36. Vide Deciſiones meas *de Sacrif. Miſſæ deciſ*. 13. *num*. 1. & 2.

13. *Quær*. An comeſtio in Quadrageſima neceſſariò facienda, ſit poſt recitationem Veſperarum juxta rubricam Breviarii *Fer*. 4. *Cinerum*? *Reſp*. Eſſe hinc inde opiniones, & negativam eſſe magis communem, cum ex generali conſuetudine hora comeſtionis præceſſerit horam Veſperarum. Et quamvis Veſperæ dicantur in choro ante prandium, tamen non dicuntur hora debita; ſed ad ſalvandam Rubricam Breviarii, quæ jubet recitari Veſperas ante comeſtionem, quamvis propriè Eccleſia intellexerit, Veſperas eſſe recitandas propè occaſum ſolis; & illis recitatis refectio cibi capiatur. At humana fragilitas, ne dicatur aſtutia, ſeu malitia, ſic declarat Rubricam. Coton. *ubi ſupra num*. 36. 37. 38. *d. deciſ*. 13. *de Sacrific. Miſſæ*.

14. *Quær*. An ſit peccatum mortale anticipare horam comeſtionis notabiliter? *Reſp*. Plures moderni negant, adeò ut etiam ſummo manè cibum capi poſſe in die jejunii doceant, dummodo ſemel capiatur, Paſqualig. *deciſ*. 146. Sed contrarium tenent graviores Theologi, notantes, viros timoratos ſollicitos eſſe, ne ante meridiem cibum capiant. Coton. *ubi ſupra num*. 39. & 40. ubi tollit ſcrupulum, quando adſit juſta cauſa antecipandi, qualis eſt obligatio lectionem faciendi, vel concionem, loquendi cum Principe, judicandi, orandi ab Advocato, inſerviendi Majoribus, advenis; vel ſtomachus ſit adeò debilis, ut non poſſit differre ſumptionem cibi uſque ad meridiem.

15. *Quær*. Quanto tempore liceat ante meridiem cibum ſumere in die jejunii? *Reſp*. Alii docent per horam. Paſqual. *deciſ*. 147. Alii per quadrantem horæ. Azor. *p*. 1. *lib*. 7. *cap*. 11. *q*. 4. Alii ab utraque recedentes putant per ſemihoram. Ita Filliuccius *tom*. 2. *tract*. 27. *par*. 2. *num*. 73. & hanc laudat Cotonius *ubi ſupra num*. 42.

16. *Quær*. An liceat, de manè facere collatiunculam, & in Veſpere cœnare? *Reſp*. Negativè, niſi ſubſit aliqua juſta cauſa. Ita Naldus *verb. Jejunium*. *num*. 8. Diana *par*. 1. *tract*. 9. *reſ*. 33. & *par*. 11. *tract*. 3. *reſ*. 9. Coton. *ubi ſupra num*. 43.

17. *Quær*. Quando poſſit ad prandium redire, qui è medio prandio coactus fuit ſurgere, & diſcedere ob aliquod negotium? *Reſp*. Si ſufficiens prandium non ſumpſit, & ex neceſſitate illud interruptum fuit, poteſt quandocunque ad illud redire. Si abſque neceſſitate, non niſi poſt unam horam ex opinione magis ſecura. Si ſufficiens prandium ſumpſit, non poteſt ad cibum ampliùs redire, niſi ex cauſa ur-

ſa urbanitatis intra quadrantem horæ. Diana *par.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 62. Coton. *ubi ſupra num.* 44. 45. & 46. ubi idem concedit in ſumptione antecipata cibi ex aliqua honeſta cauſa, ante tempus prandii.

18. *Quær.* Quanto tempore liceat ſedere ad menſam, & comedere in die jejunii? *Reſp.* Quod licèt aliqui dicant, poſſe protrahi comeſtionem uſque ad Veſperam, ut faciunt in Germania, tamen ſecurior opinio eſt, ut non ultra duas horas comeſtio protrahatur; nam aliàs plures ſunt comeſtiones, & intentioni Eccleſiæ non conformes. Cotonius *num.* 47.

19. *Quær.* An potus Vini in die jejunii frangat jejunium? *Reſp.* Plures an antiquis affirmare; ſed magis communiter negare modernos, qui id extendunt etiam ad potum muſti, cerviſiæ, aquæ conditæ cum ſaccharo. Coton. *ubi ſupra num.* 49. 50. & 51. ubi advertit, id non procedere in lacte, jure, pomis aureis, & maſſilicis, vulgò *limoni*, malis, uvis; quia hæc omnia verè ſumuntur pro cibo, & non pro potu; quamvis contrarium doceat Paſqualig. *deciſ.* 135. & 136. cujus opinioni minimè eſt adhærendum. Dian. *part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 56. De chocholata verò refert Doctores hinc inde ſentientes Coton. *num.* 53. ſed noviſſimè ſcripſit Eminentiſſimus Brancatius tractatum de ea, & ad favorem illam bibentium, quia ait eſt potus, non cibus; & ſic non frangit jejunium. Card. Brancat. *in Diſſert. de Potu Chocholatis pag.* 163. & *ſeq.* Multò magis licitum cenſetur bibere il *Chaffè*, quod fit ex aqua, & pulvere cum parvo ſaccharo ad reprimendos vapores ſtomachi.

20. *Quær.* An ante horam prandii, vel poſt prandium liceat aliquod parvum cibi ſumere; & quantum eſſe poſſit, ne jejunium frangatur? *Reſp.* Licere ex honeſta cauſa nempè urbanitatis, debilitatis ſtomachi &c. Circa verò quantitatem, alii eam taxant in duabus unciis, alii ad quartam partem collatiunculæ extendunt. Diana *par.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 11. Coton. *ubi ſupra num.* 55. & 56. ubi advertit, plures quantitates parvas ſeorſim ſumptas coire in unam magnam, & frangere jejunium; quod contra Salam tenet etiam Dian. *par.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 43. Et infra *quæſt.* 42.

21. *Quær.* An frangatur jejunium per ſumptionem electuarii, vel ſacchari ob medicinam? *Reſp.* Si ob infirmitatem reparandam, vel impediendam ſumatur, non frangi, ſecùs ſi ob ſolam delectationem. Coton. *à num.* 57. *uſque ad* 60. ubi id non licere ait, ſi ageretur de voce ſervanda pro cantu firmo, quamvis id concedatur pro cantu figurato à Paſqualigo *deciſ.* 132.

22. *Quær.* An frangat jejunium ſumptio ſpecierum conſecratarum in quantitate notabili? *Reſp.* Frangere ſecundùm Dianam, & Cotonium *ubi ſupra num.* 61. Quæ reſponſio videtur ſatis diſputabilis.

23. *Quær.* Quo jure ſit introducta refectiuncula, ſeu cœnula in ſero, tempore jejunii? *Reſp.* Ex conſuetudine, quæ cum ſit contra mentem Eccleſiæ, eſt ſtrictè interpretanda; & licitè toleretur, & licitè ſervetur, tamen tanquam odioſa non eſt ei nimis favendum. Coton. *dict. lib.* 1. *controv.* 17. *cap.* 4. *num.* 63. Nam per annos mille, & ultra Jejuni ſtabant fideles uſque ad occaſum ſolis; & ſic non erat locus cibo, vel potui ante horam Cœnæ.

24. *Quær.* Quæ cibi quantitas poſſit honeſtè ſumi in refectiuncula? *Reſp.* De hac eſſe quinque opiniones. Prima concedit octo uncias. Secunda, ſex uncias. Tertia, quatuor uncias. Quarta tres uncias. Quinta, quartam partem cœnæ ordinariæ. Coton. *ubi ſupra num.* 66. ubi ait; primam eſſe nimis laxam; tertiam, & quartam nimis rigidam. Reliquas eſſe æquiores; ſed æquiſſimum eſſe arbitrium viri timorati, nolentis famem extinguere, ſed robori ſtomachi conſulere, & conditioni ſuæ complexionis neceſſariam refocillationem dare; non autem gulæ indulgere.

25. *Quær.* Qui, & quales cibi permittantur in refectiuncula? *Reſp.* Quod licet plures Doctores concedant quoſcunque cibos, etiam piſces, & pulmenta; tamen

Digitized by Google

tamen tutior ſententia eſt, permiſſum cenſeri ſolummodo panem, & bellaria; hoc eſt, fructus, dulciaria, & acetaria. Diana *part.* 1. *tract.* 9. *reſol.* 1. & Coton. *ubi ſupra num.* 76. Sed heu? Quanta libertas in menſis divitum.

26. *Quær.* An panis pro refectiuncula ſumendus poſſit elixari, vulgò *fare la pannata?* *Reſp.* Affirmativè. Dian. *parte* 9. *tract.* 6. *reſol.* 29. *&* *part.* 10. *tract.* 14. *reſ.* 58. prout etiam madefieri in vino, quia his modis nihil majus acquirit ad nutritionem. Coton. *ubi ſupra num.* 81.

27. *Quær.* Quæ, & quot ſint cauſæ excuſantes à jejunio? *Reſp.* Eſſe plures, eaſque reduci ad quinque defectus, nempè Rationis, Ætatis, Ciborum, Sanitatis, & Quietis.

28. *Quær.* In quibus conſideretur defectus rationis? *Reſp.* In amentibus, & infantibus ante ſeptennium, qui non ſolùm jejunare non tenentur, ſed neque à carnibus abſtinere. Coton. *ubi ſupra numer.* 83.

29. *Quær.* An teneatur jejunare ille, qui inadvertenter comediſſet carnem de manè? *Reſp.* Eſſe hinc inde opinionem: ſed negativam videri magis probabilem, quia abſtinentia carnium, etiam materialis, eſt de eſſentia jejunii. Cotonius *ubi ſupra num.* 86. Quo loci notat, qui comediſſet inadvertenter cibos non prohibitos, teneri ad jejunium eo die, computando cibum ſumptum vel in cœna, vel in cœnula juxta quantitatem; quod docet etiam Diana *part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 61. Vide dicta ſupra *Quæſ.* 6. *&* *infra quæſ.* 31.

30. *Quær.* In quibus conſideretur defectus ætatis? *Reſp.* In adoleſcentibus, & in ſenibus. Ideò illi non tenetur jejunare ante annum 21. completum. Iſti poſt completum annum 60. Et hoc non ex jure ſcripto, ſed ex communi placito Doctorum; quamvis aliqui abſolvant mulieres à jejunio ſtatim poſt annum 50. alii poſt 55. & alii obligent viros uſque ad annum 63. ſed hi omnes particulari judicio ſcribunr. Coton. *ibid. num.* 87. *&* *ſeqq.* Narbona *de Ætate Anno* 60. *quæſt.* 2. ubi plenè.

31. *Quær.* An prædictus defectus ætatis pari paſſu procedat in Religioſis circa Jejunia à Regula illis indicta? *Reſp.* Quod in hoc digladiantur Theologi, ut videre eſt apud Coton. *ubi ſupra num.* 90. Cæterùm magis communis opinio eſt, quod idem ſentiendum ſir de jejunio Regulæ, ac de jejunio Eccleſiæ.

32. *Quær.* In quibus conſideretur defectus ciborum? *Reſp.* In pauperibus, qui non habent, niſi panem, & fructus ad veſcendum. Et quia in hoc diſcrepant Doctores, reſolutio certior eſt; eſſe attendendam complexionem, & qualitatem perſonarum, quarum aliæ jejunare poſſunt cum ſolo pane, fructibus, & oleribus; aliæ verò non poſſunt. Coton. *ubi ſupra num.* 124.

33. *Quær.* In quibus cadat defectus ſanitatis? *Reſp.* In illis, qui ob dolores, febrim, vel alias indiſpoſitiones corporis, non poſſunt commodè ordinarias hominis operationes facere. Coton. *num.* 92. *&* 93. ubi notat, eum non teneri ad jejunium, qui incœnatus non poteſt dormire, vel non poſſet noctu calefieri, aut nimis tardè, de quibus conſulendi Medici. Sed quid de his dixerit Regina Luxitaniæ Eliſabeth videat Lector Deciſiones meas de Pœnitentia *deciſ.* 36. *in fine*.

34. *Quær.* An diſpenſatus ad carnes cenſeatur omninò diſpenſatus à jejunio? *Reſp.* Diſputari acriter ſuper hoc à Doctoribus; ſed concluſionem eſſe affirmativam, ideſt non teneri jejunare; ob eam rationem ſupradictam, quod ſcilicet de eſſentia jejunii eſt abſtinere ab eſu carnium. Coton. *dict. controverſ.* 17. *num.* 96. *&* *ſeq.*

35. *Quær.* An diſpenſatus, ut poſſit in die jejunii comedere carnes, valeat comedere carnes etiam nocivas, nempè porcinas, vel ſimul cum piſcibus? *Reſp.* Talem non peccare contra præceptum jejunii, ſed contra temperantiam, & ſic peccato gulæ. Coton. *ibid. num.* 98.

36. *Quær.* In quibus cadat defectus *Quietis* pro ſolutione præcepti jejunandi? *Reſp.* In illis omnibus, qui labores ſubeunt incompatibiles cum jejunio, & exhauriuntur in eis vires, & ſpiritus; quos repeti-

petitis refectionibus reſtaurare oportet. Et communiter cenſentur Artifices in arte laborioſa, ſi eam exerceant per totam diem, vel majorem diei partem, & ſoliti ſint eam exercere; quo caſu, ſi aliquo die ſine labore vacent, non ideò tenentur jejunare, cum debeant vires ſervare pro ſequenti die; ſecùs autem ſi multis diebus eſſent à labore vacaturi. Coton. *ubi ſupra num.* 99. ubi alios allegat.

37. *Quær.* An Sartores, & Barbitonſores excuſandi ſint à Jejunio? *Reſp.* Affirmare Dianam alios allegantem *par.* 1. *tr.* 8. *reſ.* 8. *& par.* 10. *tract.* 15. *reſ.* 37. Sed negare Paſqualigum *deciſ.* 305. & Tambur. ac Coton. *ubi ſupra num.* 105. quia labor iſtorum mollis videtur. Conficientes verò calceos communiter à jejunio excuſantur. Coton. *ibid. num.* 106.

38. *Quær.* At itinerantes excuſentur à Jejunio? *Reſp.* Communi regula eos excuſari tàm ſi pedibus incedant, quàm equo, & curru; dummodò non ita commodè progrederentur, & per breviter, ut laborem itineris non ſentirent. Iter autem reputatur ſufficiens cum equo, vel curru per 24. milliaria. Pedeſtrim verò per ſeptem, aut octo milliaria. Coton. *ubi ſupra num.* 108. Vide infra *Quæſ.* 42.

39. *Quær.* Quid ſentiendum ſit de Cantoribus, qui ex officio canendi vivunt, & jejunando redderentur inhabiles? *Reſp.* Eos excuſari à jejunio; imò ad ſervandam vocem poſſe veſci ovis in Quadrageſima. Coton. *ubi ſupra n.* 109. *&* 110. ubi hac exemptione; ait, non poſſe gaudere Monachos, & alios in choro canentes, quia hi non vivunt arte canendi, & debet in eis prævalere amor abſtinentiæ.

40. *Quær.* An labor mentis excuſet à jejunio? *Reſp.* Quamvis plures DD. affirment, & ſic excuſent Lectores, Judices, Conſulentes, Studentes &c. tamen ſecurior eſt opinio contraria. Coton. *num.* 114. *ubi num.* 118. Concionatores, ait, paſſim eſſe excuſandos.

41. *Quær.* An peccet contra præceptum jejunii, qui ſponte aſſumit laborem incompatibilem cum jejunio, qui ſit vel malus, vel non neceſſarius, ut ludus pilæ, vel coitus fornicarius? *Reſp.* Peccare, quia ſponte reddit ſe inhabilem huic præcepto ſervando, quamvis contrarium aſſerant multi moderni, quos confutat Coton. *ubi ſupra num.* 120.

42. *Quær.* An circa hanc materiam jejunii extent aliæ opiniones damnatæ? *Reſp.* Extare tres damnatis die 18. Martii 1666. ab Alexandro VII. nempè 29. 30. & 31. Quæ ſic aſſerebant: *In die Jejunii qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit Jejunium.* Item, *Omnes Officiales, qui in re publica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione Jejunii; nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.* Item, *Excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit; etiamſi iter unius diei conficiant.*

CAPUT CXI.

De obligatione confitendi, & communicandi ſaltem ſemel in anno.

1. QUær. Quid ſit Pœnitentia tanquam virtus? *Reſp.* Eſſe animi dolorem, ac deteſtationem de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *de Sacram. Pœnit. cap.* 4. Coton. *controv.* 16. *num.* 1. *dict. lib.* 1. Deciſiones meæ *de Pœnit. deciſ.* 1.

2. *Quær.* An homo ſtatim poſt peccatum mortale teneatur pœnitere? *Reſp.* Quod licèt affirmet Sylveſt. *Verb. Contritio num.* 4. tamen communiter DD. id negant; quamvis nonnulli declarent, eſſe obligationem de aliqua pœnitentia imperfecta, quæ ſaltem innuat in peccatore aliquem dolorem de peccato, ex quo non videatur contemnere Dei Majeſtatem, ut ait Cardinalis Pallavicinus laudatus à P. Cotonio *ubi ſupra num.* 6. Quamvis, & hanc declarationem reſpuat Diana *part.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 51. Et licèt Dianæ non acquieſcat Cotonius ibidem, tamen ſaltem practicè videtur communior opinio Dianæ, quia qui peccant, præcipuè

ex nimio odio, vel ex nimio amore, adeò delectantur commiſſis peccatis, ut ad ea replicanda parati ſint, & nihil cogitent de contemptu Majeſtatis Divinæ; quare non videtur dicendum, quod homo ſit obligandus ad pœnitentiam ſtatim poſt peccatum; aliàs committat aliud peccatum. Vide reſolutionem plenam hujus Quæſiti in mea *deciſ.* 11. *de Pœnit.* ubi DD.

3. *Quær.* An homo teneatur dolere de peccatis præteritis aliàs confeſſis? *Reſp.* Negativè, quia dum ad memoriam redeunt, ſufficit de eis non delectari. S. Th. *p.* 3. *q.* 84. *art.* 8. *&* 9. niſi eſſet periculum delectationis moroſæ. Layman. *lib.* 5. *tr.* 6. *cap.* 2. *num.* 8.

4. *Quær.* An homo teneatur ad perfectam pœnitentiam in mortis articulo? *Reſp.* Affirmativè, & non ſolùm in articulo mortis, ſed etiam in periculo proximo mortis. An autem hæc pœnitentia ſatis ſit in attritione cum Confeſſione Sacramentali; vel requiratur vera contritio? quamvis plures Theologi dicant, requiri contritionem, & ſic quod homo in illo extremo doleat de peccatis ſuis ex motivo charitatis, & ex actu amoris Dei, tamen videtur id intelligendum ex conſilio, non ex neceſſitate abſoluta, quia deciſum eſt à Concilio Tridentino, attritionem cum Confeſſione juſtificare peccatorem, ut dixi *de Pœnitentia deciſ.* 2. Et ſic Coton. *ubi ſupra num.* 9. nimis rigoroſè adhæreat opinioni contrariæ.

5. *Quær.* Præter mortis articulum, ſeu periculum, quando ſit homo obligatus ad pœnitentiam? *Reſp.* Quamvis plurima de hoc aſſeruerint Theologi, citra determinationem Eccleſiæ, tamen cum habeamus in præſenti Præceptum Eccleſiæ, ut quiſque confiteatur ſemel in anno, dicendum eſt; hominem non obligari niſi ad ſemel in anno pœnitendum, & hoc in Paſchate. *cap. Utriuſque ſexus. De Pœnit. & Remiſſ.* Tribus tamen caſibus exceptis. Primò, ſi deberet ſuſcipere vel adminiſtrare aliquod Sacramentum. Secundò, ſi occaſionibus peccandi alia via, quam per Confeſſionem reſiſtere non poſſet. Tertiò, ſi per præteritam culpam provocaſſet iram Dei contra totum populum; quod in Principibus accidere poteſt, ut in ſacris Litteris habetur de Acham, & de Davide. Layman. *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 2. *num.* 4. Coton. *ubi ſupra num.* 13. ubi hos tres caſus tantùm neceſſarios cenſet confitendi ante tempus Paſchatis. Vide meipſum *de Pœnit. deciſ.* 50.

6. *Quær.* An peccata venialia extra Sacramentum Pœnitentiæ remittantur ex ſola contritione, vel cum ſola attritione? *Reſp.* Eſſe in hoc Theologorum diſcrepantiam; ſed ſtante doctrina Concilii Tridentini *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. dicendum eſt ſufficere attritionem unitam alicui Sacramento Vivorum, vel aliis bonis operibus. Coton. *ubi ſupra num.* 15. *lib.* 2. *Controv.* 16. & meæ Deciſ. *de Pœnit. deciſ.* 33.

7. *Quær.* An dolor de peccatis debeat eſſe actualiter in Confeſſione, vel ſufficiat, eam præceſſiſſe, & quanto tempore? *Reſp.* Securius eſſe, ut actualiter interveniat in Confeſſione; porrò ſufficere, ſi virtualiter intercedat; ideſt, ſi fuerit elicitus ab eadem voluntate, à qua, & ipſa confeſſio peccatorum proceſſit; undè non eſt iniiciendus ſcrupulus, ſi dolor elicitus ſit, vel parùm ante Confeſſionem, vel parùm poſt, cum ſcilicet à Sacerdote datur abſolutio. Coton. *ubi ſupra*, alios allegans *num.* 23. & Bonacin. *diſp.* 4. *de Sacram. dub.* 6. *num.* 4. *concluſ.* 2. Et ego quoque *de Pœnitentia deciſ.* 13.

8. *Quær.* Unde procedat obligatio confitendi peccata? *Reſp.* Ex Præcepto Divino; quia cum Dominus dixerit *Jo:* 20. Apoſtolis: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*, ex hoc ſurrexit neceſſitas confitendi peccata Sacerdotibus, ut ſcirent, an retinenda eſſent, vel dimittenda. Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. *& cap.* 5. Coton. *ubi ſupra num.* 27. Deciſiones meæ de *Pœnit. deciſ.* 50.

9. *Quær.* An teneatur quis confiteri ſua peccata, etiam in articulo mortis, quando Confeſſio fieri non poteſt niſi per interpretem, eo quia Confeſſarius linguam non intelligat pœnitentis; vel per ſcri-

ſcripturam, eo quia Confeſſarius ſit ſurdus, vel pœnitens loqui non valeat? *Reſp.* Multos Theologos docuiſſe pœnitentem non teneri, quando moraliter credit habere contritionem de peccatis; quia præceptum Confeſſionis non videtur obligare cum tanto incommodo. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 128. & 129. & *par.* 11 *tract.* 7. *reſolut.* 1. Porrò contrarium tenet Card. de Lugo *de Sacram. Pœnitentiæ diſp.* 15. *ſect.* 5. cui adhæret Coton. *dict. Controverſ.* 16. *num.* 42. & 43. Quia agitur de ſumma rerum, nempè de periculo æternæ damnationis, ad quod evitandum, non debet reputari incommodum reſultans ex ſcriptura, vel ex interprete, qui ſimul cum confeſſario obligatus eſt ad ſigillum, & reticentiam culparum. Et ita docent DD. quos allegavi, & ſequutus ſum de Pœnitentia *deciſ.* 50. *num.* 3.

10. *Quær.* An hoc præceptum obliget ad anticipandam Confeſſionem, ſi prævideatur de futurus Confeſſarius in fine anni? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, ſed affirmativam tanquam magis tutam eſſe conſulendam. Card. de Lugo *ubi ſupra ſect.* 3. *num.* 37. & Coton. *num.* 44. & 68. Et hoc tenui *d. Deciſ.* 50. *num.* 10.

11. *Quær.* An quis ſit obligatus confiteri ante tempus Paſchæ ob periculum oblivionis peccatorum? *Reſp.* Negativè, quia aliàs cenſeretur præceptum Eccleſiæ culpabile, dum ad ſemel in anno confitendum peccata ſe reſtrinxit. Coton. *ubi ſupra num.* 45. & 46. & ego *dict. deciſ.* 50.

12. *Quær.* Quando incipiat obligare pueros, & puellas hoc præceptum Confeſſionis? *Reſp.* Quod licèt Doctores, ut plurimùm dicant circa decimum annum pueros, nonum verò puellas; tamen communior ſententia eſt, obligare eos, cum ad uſum rationis pervenerint, quod eſſe ſolet in ſeptennio. Card. de Lugo *dict. diſput.* 15. *num.* 149. Diana *par.* 10. *tract.* 12. *reſol.* 37. & Coton. *ubi ſupra numer.* 53. & 54.

13. *Quær.* An hoc præcepto annuæ Confeſſionis ligentur, qui eo anno non commiſerunt peccata mortalia? *Reſp.* Doctores tenere opinionem negativam, ut videre eſt apud Dianam *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 75. & 125. Card. de Lugo *d. diſp.* 15. *num.* 132. Quibus adhæret idem Coton. *ubi ſupra num.* 59. & 60. qui *num.* 61. dicit aliter eſſe reſpondendum circa Religioſos, qui ex præcepto Regulæ obligantur ad Confeſſionem ſingulis menſibus; nam dicti Religioſi quamvis mortalia non commiſerint, confiteri tenentur ſub mortali; cum ſic eos adſtringat Regula ob acquiſitionem perfectionis; quamvis idem Coton. ſe remittat etiam in hoc ad conſuetudinem Religionis. Vide dicta de Pœnitentia *deciſ.* 50. *num.* 6. & *num.* 11. ubi notavi, eſſe Propoſitionem damnatam ab Alexandro VII. aſſerere, quod *Qui facit Confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit Præcepto Eccleſiæ.*

14. *Quær.* Quomodo ſit computandus annus circa hoc Præceptum Confeſſionis? *Reſp.* Quod alii tenent, eſſe computandum annum à Paſchate in Paſcha, alii à Januario in Januarium; & hanc ultimam laudat Card. de Lugo *d. diſput.* 15. *num.* 157. & Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 81. Quia Eccleſia aſſignavit tempus Paſchatis pro Communione in *cit. cap. Omnis utriuſque ſexus*, non autem pro confeſſione, circa quam dixit ſemel in anno, & ideò quis poteſt abſque peccato differre confeſſionem per duos annos; ſi ſcilicet confiteatur Calendis Januarii 1697. & non ampliùs uſque ad ultimum diem Decembris 1698. quod notat Cotonius *ubi ſupra num.* 67. *d. lib.* 1. *controv.* 16. Et ſcripſi *dict. deciſ.* 50. *num.* 9. Vide infra Quæſit. 25.

15. *Quær.* An qui anno præterito Confeſſionem non fecit, teneatur in hoc præſenti anno bis confiteri? vel potiùs dicendum ſit expirare obligationem unà cum anno, prout expirat obligatio recitandi Horas Canonicas cum ipſo die? *Reſp.* Pro utraque parte extare Doctores, prout videre eſt apud Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 130. Sed quod teneatur ſupplere, & ſic bis confiteri, eſt ſecurior opinio, quia annus non aſſignatur ad extinguendum præceptum, ſed uti terminus, ultra quem differri non debeat; nec eſt par ratio de Horis Canonicis, prout nec etiam de audienda Miſſa, quia illa ſunt præcepta ha-

Ff 2 ben-

bentia ſignificationem; & ſic expirant tranſacto die Præcepti; ſed confeſſio eſt pro expurganda conſcientia à peccatis, cujus obligatio ſemper durat etiam poſt terminum præfixum. Coton. *ubi ſupra num.* 69. Contrariam opinionem amplexus ſum *dict. deciſ.* 50. *num.* 10. *de Pœnitentia* ex rationibus, & DD. ibi allegatis.

16. *Quær.* An Papa poſſit vel reſtringere, vel dilatare tempus confitendi, aut etiam in totum abrogare? *Reſp.* In totum abrogare minimè poſſe neque in univerſum, neque in particulare. Reſtringere verò tempus, ſeu dilatare pro adimplendo Præcepto, dicunt DD. poſſe, ubi urgens eſſet cauſa, præcipuè circa particulares perſonas. Diana *par.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 39. Coton. *ubi ſupra num.* 71. *lib.* 1. *Controv.* 16. d. mea *Deciſ.* 50. *num.* 12. ubi poſui quinque cauſas pro licita dilatione hujus præcepti.

17. *Quær.* Quod nam ſit Præceptum Communionis, & Sacræ Euchariſtiæ ſumendæ? *Reſp.* Præceptum Sacræ Euchariſtiæ ſumendæ eſſe præceptum divinum, quia eſt medium neceſſarium ad ſalutem, ut definitum eſt *in can.* 12. *Concilii Niceni;* & docet S. Thom. 3. *par. q.* 80. *art.* 3. Card. de Lugo *de Sacram. Euchariſt. diſp.* 16. *num.* 28. *& ſeqq.* Quamvis quo ad tempus ſumendi debeat fideles pendere à præcepto Eccleſiæ, & à prudentia, & judicio Sacerdotum, quibus Euchariſtiæ diſpenſatio commiſſa eſt. Coton. *controv.* 15. *num.* 1. *&* 2. *lib.* 1.

18. *Quær.* An Sacra Communio ſit neceſſaria neceſſitate medii, ideſt ſimpliciter, & abſolutè ad æternam ſalutem conſequendam? *Reſp.* Theologos eſſe inter ſe diſcordes, dum alii aſſerunt, alii negant, ut videre eſt apud Dianam *par.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 95. *& part.* 5. *tract.* 13. *reſ.* 28. ſed negativa videtur magis probabilis; ut tenet P. Coton. *ubi ſupra num.* 19. ubi notat inter cæteras hanc rationem, quod Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *can.* 9. explicans obligationem communicandi non vocavit hoc Sacramentum neceſſarium, prout fecit loquendo de Baptiſmo *ſeſſ.* 7. *can.* 4. & de Pœnitentia *ſeſſ.* 14. *can.* 3. Quamvis poſſit, & forſan meliùs reſponderi, eam eſſe neceſſariam neceſſitate medii non in re, ſed in voto, & hoc etiam implicito. Noviſſimè Gaſpar Ivenin *in Commentar. Hiſtor. & Dogmat. de Sacram. Euchar. diſſert.* 4. *q.* 9. *cap.* 1.

19. *Quær.* Quale fuerit olim, & ſit ad præſens Eccleſiæ præceptum de Communione recipienda? *Reſp.* Olim Chriſtianos conſueviſſe quotidiè communicare, quod aliqui DD. affirmant ex præcepto. Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 27. Alii ex devotione, & fervore Spiritus. Bellarm. *lib.* 2. *de Miſſa cap.* 10. *ad* 8. Deinde Sacra Communio mandabatur ſingulis Dominicis diebus. Coton. *ubi ſupra num.* 28. Poſtea frigeſcente devotione ter in anno juſſum eſt ab Eccleſia Communicare, nempè in Paſchate, Pentecoſte, & Nativitate. *cap. Et ſi non frequentius. De conſ. diſt.* 2. Tandem in Concilio Lateranenſi ſub Innoc. III. reſtrictum eſt ad ſolum Paſcha: *cap. Omnis utriuſque ſexus. De Pœnit. & Remiſſ.* Gaſpar Ivenin. *dict. diſſert.* 4. *q.* 9. *cap.* 2. Et ego *de Euchariſtia deciſ.* 10. *num.* 3.

20. *Quær.* Secluſo præcepto Eccleſiæ, quando obliget præceptum Divinum Communionis? *Reſp.* Plura à Theologis ſuper hoc acervari; ſed verior reſponſio eſt, quod aut loquimur de obligatione per ſe? & hæc obligat in articulo mortis. Aut de obligatione per accidens? Et hæc intrat quoties urget gravis tentatio, quam ad ſuperandam Euchariſtiæ ſumptio neceſſaria putetur. Card. de Lugo *diſp.* 16. *De Sacram. Euchar. à n.* 25. P. Coton. *ubi ſupra num.* 4.

21. *Quær.* An qui communicavit de manè extra periculum mortis ex devotione, ſi veſpere incidat in periculum mortis, teneatur iterùm communicare? *Reſp.* Eſſe Theologos graviſſimos pro utraque opinione; & utramque eſſe opinionem probabilem concludit Dian. *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 40. *& par.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 21. Coton. *ubi ſupra num.* 5. Et ego demonſtravi in meis Deciſionibus *De Euchariſt. deciſ.* 23.

22. *Quær.* An hoc Præceptum obliget morituros ex morte violenta, nempè ex laqueo, vel gladio? *Reſp.* Affirmativè, & ideò

ideò Judices teneri, iiſdem tempus concedere ad Confitendum, & Communicandum, ac Epiſcopos obligatos eſſe ſuper hoc vigilare, & ſi opus ſit, Judices ad hoc adſtringere. Clem. *Cum ſecundum. De Pœnit. & Remiſs.* Coton. *ubi ſupra num.* 7.

23. *Quær.* Quæ ſint perſonæ comprehenſæ ſub hoc Præcepto Sacræ Communionis ſumendæ? *Reſp.* Baptizati habentes uſum rationis, & exiſtentes in gratia, & Communione Eccleſiæ. Ideò excluduntur Cathecumeni, (multò magis infideles,) Pueri ante uſum rationis, (quamvis olim communicarentur,) Amentes, Apoſtatæ, Hæretici, Excommunicati, & Interdicti, quamdiu tales fuerint. Coton. *ubi ſupra à num.* 26. *& ſeqq. ubi num.* 31. notat, Energumenis non eſſe denegandam. Quod ſi ſtudioſus ſcire cupiat materiam Energumenorum legat d. meas Deciſiones *De Eucbariſtia deciſ.* 50. per totam, ubi multa ſcitu digna.

24. *Quær.* Quod nam tempus intelligatur in hac re, appellatione Paſchatis? *Reſp.* Intelligi totos dies quindecim à Dominica Palmarum uſque ad octavam Paſchatis, ideſt Dominicam in Albis. Coton. *ubi ſupra num.* 36. ubi addit, attendendum in hoc uſum Eccleſiarum.

25. *Quær.* An qui non communicavit in Paſchate, remaneat obligatus ad communicandum ſub pœna peccati mortalis intra eumdem annum? *Reſp.* Affirmativè, quamvis in contrarium ſtent aliqui Doctores. Dian. *part.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 14.

26. *Quær.* An teneatur antecipare Communionem, qui prævidet obſtaturum ſibi impedimentum in Paſchate? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, ſed affirmativam eſſe tenendam, quia præceptum Communionis quo ad ſubſtantiam reſpicit Communionem annuam, & minùs principaliter tempus Paſchale. Coton. *ubi ſupra num.* 38. *&* 39. ubi reſpondet interroganti, An qui antecipavit, ſi poſtea in Paſchate ceſſet impedimentum, an iterùm debeat communicare? non eſſe concordes Doctores, ſed aſſerentium eſſe opinionem magis piam.

27. *Quær.* An ſatisfaciat huic Præcepto, qui facit in Paſchate Communionem ſacrilegam? *Reſp.* Eſſe ſibimet contrarios Theologos in reſponſione; & aſſerentes habere majorem numerum. Coton. *ibid. num.* 43. Sed reſiſtit Illuſtriſſimus Fagnan. *in cap. Ne innitaris. De Conſtit. à num.* 335. *& ſeqq.* ubi damnare videtur hanc aſſertionem. Hodie eſt propoſitio 55. damnata ab Innocentio XI. circa quam legendus eſt Cardenas *in Criſi Theol. Diſſert.* 34. *cap.* 1. *&* 2. Propoſitio damnata iſta aſtruebat: *Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.*

CAPUT CXII.

De Quarto Præcepto Eccleſiæ, Nuptias non celebrandi tempore prohibito.

1. **Q**Uær. Quo tempore prohibita ſit Matrimonii celebratio, ſeu Nuptiarum contractus? *Reſp.* Olim prohibitum fuiſſe celebrare Matrimonium ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam; à Septuageſima uſque ad octavam Paſchatis; & à diebus tribus ante Aſcenſionem uſque ad octavam Pentecoſtes; per *cap. Non oportet, cum tribus ſeqq.* 33. *q.* 4. *& per cap. Capellanus De Feriis.* Sed quia talis prohibitio videbatur nimis prolixa; & Prælati frequenter moleſtabantur per diſpenſationes, ideò in Concilio Tridentino prohibitio redacta fuit à prima Dominica Adventus Domini uſque ad diem Epiphaniæ incluſivè, & à primo die Quadrageſimæ uſque ad octavam Paſchatis; ut legitur *ſeſſ.* 24. *cap.* 10. *de Reform. Matrim.* Cuchus *in Inſtitut. Major. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 4. Pax Jordan. *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 130. Barboſ. *allegat.* 32. *num.* 193.

2. *Quær.* Qua hora incipiat tempus prohibitionis ſupradictæ non contrahendi Nuptias? *Reſp.* Quod quamvis nonnulli DD. ſcripſerint, prohibitionem incipere à primis Veſperis Adventus; tamen germana, & communis opinio eſt, quod ipſa incipiat in media nocte ante primam Domi-

Dominicam Adventus; & in media nocte ante feriam quartam Cinerum, quia tunc more Romano incipit dies ſubſequens, & deſinit in media nocte poſt Epiphaniam, & Octavam Paſchatis; ad rationem initii, & termini vigiliarum, & jejuniorum. Cucchus *ubi ſupra num.* 7. & Jordan. *num.* 131.

3. *Quær.* An dicto tempore Adventus, & Quadrageſimæ prohibita ſit quæcunque celebratio Matrimonii per verba de præſenti? *Reſp.* Super hoc quæſito diſcordes eſſe Doctores, quorum plurimi aſſerunt, non eſſe prohibitam privatam celebrationem Matrimonii; ſed ſolemnem tantùm, nempè quando fieret cum conviviis nuptialibus, choræis, pompis, larvis, & aliis vanæ lætitiæ ſignis, prout olim erat in uſu. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *diſp.* 6. Navar. in Sum. *cap.* 22. *n.* 71. & Barboſ. *d. ſt. allegat.* 32. *num.* 194. Porrò prudentes Canoniſtæ notant, etiam privatam Nuptiarum celebrationem dictis temporibus eſſe prohibitam, ubi talis eſt conſuetudo; qualis eſt in Diœceſi Patavina; & in ſua Diœceſi Tragurienſi teſtatur dictus Epiſcopus Jordan. *ubi ſupra num.* 135. ubi propterea docet, non eſſe recedendum à conſuetudine, quod etiam firmarunt Paludanus, & Hoſtienſis apud Cucchum, qui eos ſequitur unà cum Archidiacono *dict. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 8. Quare in hoc negotio cavendum eſt à libris Theologorum modernorum, qui nimis laxant habenas; Et ego cum eſſem Vicarius Generalis hìc Patavii punivi Parochum, qui auſus fuerat, celebrantibus matrimonium aſſiſtere in Quadrageſima ſine mea permiſſione, aut diſpenſatione.

4. *Quær.* Quale peccatum foret, inire Matrimonium per verba de præſenti in dicto tempore prohibito? *Reſp.* Quod eſſet peccatum mortale. Jordan. *d. lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 138. quamvis notet ibi, quod nonnulli aſſerunt, poſſe dici peccatum veniale, quibus tamen non aſſentit ipſe Jordanus.

5. *Quær.* An dicto tempore prohibito liceat ſponſis, ſi matrimonium cum licentia, vel ſine licentia celebrent, illud etiam ſtatim conſummare? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones diverſas Doctorum, ſed affirmativam prævalere. Jordan. *ibidem num.* 139. & Cucchus *num.* 10.

6. *Quær.* An Sponſalia de futuro, & denunciationes fieri poſſint tempore Adventus, ſeu Quadrageſimæ? *Reſp.* Affirmativè. Jordan. *ubi ante num.* 140.

7. *Quær.* An ſponſi ſint benedicendi juxta formam Miſſalis Romani in Miſſa de ſponſo, & ſponſa, ſi licentiam obtineant ab Epiſcopo contrahendi Matrimonium tempore Adventus, vel Quadrageſimæ? *Reſp.* Non eſſe benedicendos, & hoc ſub pœna peccati mortalis, ut pluribus allegatis probat Jordan. *dict. lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 130. 132. & 134.

8. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare, & licentiam concedere, ut benedictio Matrimonialis detur dicto tempore Quadrageſimæ, vel Adventus? *Reſp.* Majorem numerum Doctorum negare, quos allegat idem Jordan. *ibidem num.* 151. At nonnullos extare, qui affirmant, ubi adeſſet aliqua urgens cauſa. Exempli gratia, quod aliquis Vir dives nollet ducere in uxorem puellam pauperem, niſi benediceretur ſtatim; ſed ſubdit Jordanus rarò poſſe occurrere cauſam ita urgentem; undè quamvis affirmativa opinio ſit probabilis, in praxi adhærendum eſſet negativè.

9. *Quær.* An mortalis ſit culpa contrahere Matrimonium, & illud conſummare, omiſſa benedictione Matrimoniali, extra tempora Adventus, & Quadrageſimæ? *Reſp.* Negativè; quia de benedictione ſuſcipienda non extat præceptum, ſed conſilium. Barboſ. *alleg.* 32. *num.* 181. Jordan. *ubi ſupra num.* 116. & 117. ubi aliter dicendum notat, ſi omittantur denunciationes ob periculum alicujus impedimenti. Subdit autem Jord. *num.* 118. quod omiſſio benedictionis ſalvari non poteſt ſaltem à peccato veniali, quia reſpicit Sacramenti dignitatem, & divini adjutorii invocationem, & eſt ordinata à Jure. *cap. Noſtratis.* & ibi Gloſ. *ſq.* 30. *q.* 5.

10. *Quær.* Quibus in caſibus benedictio Matrimonialis ſit omittenda? *Reſp.* Ultra

Digitized by Google

Ultra prædictum tempus Adventus, & Quadrageſimæ, omittitur in ſecundis nuptiis, quando in primis uterque ſponſus fuerit benedictus, vel ſaltem alter eorum. *cap. Vir. De ſecundis nuptiis*. Jord. *dict. lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 122. Quod ſi Virgo nubat viro, qui aliam habuit uxorem, & fuit aliàs benedictus, poterit nova dari benedictio, ſi talis ſit loci conſuetudo, ut reſpondiſſe Sac. Congregat. teſtatur Nicol. *in ſuis Lucubrat. tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 10. *n.* 72. *in fine pag.* 67. Item omittitur benedictio tempore generalis Interdicti. *cap. Alma. De Sentent. Excommunicat. in* 6. & ſi quis ex ſponſis eſſet excommunicatus, vel ſpecialiter Interdictus. Sanchez *De Matrim. lib.* 7. *diſp.* 9. *num.* 13. Jordan. *ubi ſupra num.* 144. & 145.

11. *Quær.* An repetenda ſit benedictio prædicta, ſi prima vice, qua fuit impertita, Matrimonium fuiſſet nullum? *Reſp.* Non eſſe repetendam, quia ipſa reſpicit perſonas, non nuptias. Guttierez *De Matrimon. cap.* 106. *num.* 14. Jordan. *numer.* 124.

12. *Quær.* An ſponſi contrahentes Matrimonium, in peccato mortali exiſtentes, & Confeſſionem non premittentes, peccent mortaliter? *Reſp.* Quod aliqui DD. negant; eo quia ſoli Miniſtri conſecrati mortaliter peccant conficientes Sacramenta, & tales non ſunt ſponſi. Sanchez *De Matrim. lib.* 2. *diſp.* 6. *num.* 4. Barboſ. *alleg.* 32. *num.* 172. At alii DD. affirmant, quia recipiunt Sacramentum indignè, & ideò tenentur confiteri, vel ſaltem actum contritionis elicere. Guttierez *De Matrim. cap.* 83. Jord. *ubi ſupra num.* 112. ubi ait, Epiſcopos curare debere, ut ſponſi hortentur ad præmittendam Confeſſionem, & faciendam Communionem per triduum ſaltem ante matrimonium.

13. *Quær.* An Parochus aſſiſtens celebrationi Matrimonii in peccato mortali peccet mortaliter? *Reſp.* Negativè, quia non aſſiſtit uti miniſter collativus Sacramenti, ſed tantùm Auctoritativus. Poſſevin. *De Offic. Cur. cap.* 5. *num.* 33. Jord. *ibid. num.* 113. Cætera ſcitu neceſſaria de Matrimonio, & præcipuè de ejus impedimentis vide *infra cap.* 132. & 133. Nec non in meis Deciſionibus de hoc Sacramento compilatæ *Annis* 1683. & 1684. ubi plenè.

CAPUT CXIII.

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

1. **Q***Uær.* Quid ſit Decima? *Reſp.* Eſt omnium bonorum licitè quæſitorum quota pars, Deo, ejuſque miniſtris divina Inſtitutione, humana verò conſtitutione, dictante etiam naturali ratione, dedita. Ita Turrecrem. *in cap. Revertimini, num.* 7. & 16. *quæſt.* 1. Moneta *De Decim. cap.* 2. *in princ.* & Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico Univerſo lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 2.

2. *Quær.* Quid ſint Primitiæ? *Reſp.* Sunt primi fructus terræ, eo anno collecti, qui Deo tanquam Creatori, & datori illorum rependuntur. Juxta *Exod. cap.* 20. *cap.* 23. & *cap.* 26. ac in Deuteronom. *cap.* 18. & *cap.* 26. Et de eis loquitur Text. *in cap. Decimas. V. Oportet autem*, 16. *q.* 7. Et ego *de Sacrific. Miſſæ deciſ.* 23. *num.* 45.

3. *Quær.* Quid ſit Oblatio? *Reſp.* Eſt quidquid Deo, vel Eccleſiæ, ejuſve Miniſtris voluntariè exhibetur. *cap. Cum inter, de verbor. ſignificat.* Antonell. *de Regimin. Mil. Eccl. lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 3.

4. *Quær.* An Decimæ, Primitiæ, & Oblationes debeantur ex præcepto? *Reſp.* Decimas deberi ex præcepto tùm Divino, reſpectu congruæ ſuſtentationis Miniſtrorum Eccleſiæ. Gloſs. *in cap. A nobis, & in cap. Nuper de Decimis*; tùm humano reſpectu quotæ, ſeu quantitatis ſolvendæ. *cap. Parochianos. cap. In quibuſdam. §. Ille quippè. De Decim.* Barboſ. *dict. cap.* 26. *num.* 5. 6. & 7. Primitiæ verò, & oblationes non ſunt de præcepto, niſi ubi talis eſſet conſuetudo. Suarez *De Relig. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 16. Antonell. *ubi ſupra num.* 2. 3. & 4. & Barboſ. *d. lib.* 3 *c.* 25. *num.* 4.

5. *Quær.* Quomodo debeantur Decimæ hoc tempore; cum ceſſaverit Lex

Moſay-

Moſayca, per quam fuerunt præceptæ? *Reſp.* Ceſſare Legem Moſaycam in iis, quæ erant cæremonialia, vel judicialia; non autem quæ moralia erant; at ſolutio Decimarum inter moralia præcepta cenſetur, & ideò adhuc durat. Moneta *de decim. cap.* 2. *lib.* 1. & Barboſ. *ubi ſupra d. lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 8.

6. *Quær.* Quotuplex ſit Decima? *Reſp.* Eſt duplex; Alia prædialis, ſeu realis, quæ ex frugibus terræ ſolvitur. Alia perſonalis, quæ debetur ex fructibus humana induſtria acquiſitis. Barboſ. *dict. cap.* 26. *num.* 9. ubi confutat tertiam ſpeciem Decimarum, quæ appellabatur mixta; docendo, has duas ſpecies quamcumque Decimam comprehendere. DD. *in c. Ad Apoſtolicæ. De Decim.*

7. *Quær.* Quæ nam ſit differentia inter Decimas Prædiales, & Decimas Perſonales? *Reſp.* Quod ex Decimis Prædialibus non deducuntur expenſæ, neque tributa, cenſus, aut alia debita; ſed integrè, & ſine diminutione ſolvendæ ſunt. *cap. Non eſt in poteſtate. cap. Tua nobis*, & *cap. Cum non ſit in homine. De Decim.* & *cap. Decimæ.* 16. *q.* 1. At in Decimis perſonalibus expenſæ deducuntur. *cap. Paſtoralis. eod. tit.* Gloſſ. *in d. cap. Non eſt in poteſtate.* S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. & *art.* 2. Antonell. *dict. lib.* 5. *cap. ultim. num.* 2. Barboſ. *dict. lib.* 3. *cap.* 26. §. 1. *num.* 34. & *ſeqq.*

8. *Quær.* Ex quibus fructibus ſint Decimæ ſolvendæ? *Reſp.* Ex omni, & quocunque fructu, prout nominatim ſcribit Barboſ. *dict. cap.* 26. §. 1. *à num.* 1. *uſque ad* 24. niſi inoleverit conſuetudo, ſeu præſcriptio non ſolvendi Decimam de aliquo ſemine, ſeu fructu; nam in hoc caſu, licèt dictum ſemen mittatur in agro ſolito ſolvere Decimam, tamen ex eo ſemine, & fructibus, circa quos eſt contraria conſuetudo non ſolvendi, Decima non ſolvitur, ut docet Peregrin. *in decis. Patavin. decis.* 143. *in fin.* Tondut. *lib.* 1. *Canonic. quæſt. cap.* 39. *num.* 3. & Moneta *De Decimis cap.* 5. *num.* 87. & 94. cujus rei exemplum reperi in Viſitatione Communis Salzedi in hac Patavina Diœceſi, in quo non ſolet ſolvi Decima de Canape, & Lino, licèt ſeminetur in agris obnoxiis Decimæ. At hæc doctrina non procedit; contra Parochos, quibus de omni fructu, nullo excepto, ſolvenda eſt Decima. Bichius *decis.* 322. Rota *part.* 18. *decis.* 582.

9. *Quær.* An ſit ſolvenda Decima de ſemine novo, quod incipiat ſeminari, de quo nunquam notitia habebatur? *Reſp.* Affirmativè, dummodo ſeminetur in agro obnoxio ſolutioni Decimæ, E. G. de Croco in Regno Franciæ, & de Frumentono Turcico in his noſtris regionibus. Peregrin. *in dictis decis. Patavin. decis.* 143. *num.* 23.

10. *Quær.* Quæ nam ſit differentia inter conſuetudinem, & præſcriptionem non ſolvendi Decimas? *Reſp.* Quod ad non ſolvendas Decimas ſufficit conſuetudo quadraginta annorum abſque titulo. Sed præſcriptio quadragenaria non ſolvendi non ſufficit niſi ſit cum titulo, vel immemorabilis. Moneta *De Decim. cap.* 5. *quæſt.* 4. *num.* 10. & *quæſt.* 5. *num.* 112. Pariſ. *conſ.* 25. *num.* 6. & 24. *lib.* 4. Gloſſ. & DD. *in cap. fin. de Conſuetud.* Eſt autem conſuetudo, & ſic practicetur à majori parte populi; Præſcriptio vero ſi à minori. Moneta *d. cap.* 5. *q.* 4. *num.* 85.

11. *Quær.* An Decima ſit ſolvenda ex hæreditate, legato, vel donatione? *Reſp.* Plures eſſe DD. opiniones. Affirmat Abbas *in cap. Paſtoralis num.* 3. *de Decimis.* Negat Innocentius *in cap. Non eſt. eod. tit.* Gloſſa *in cap. Decimæ. verb. negotio* 16. *q.* 1. affirmat, ſi hæreditas, vel legatum, aut donatio proveniat ex teſtamento; ſecùs ſi ab inteſtato. Alia Gloſſa in *d. cap. Paſtoralis. Verb. quaſi de lucro. De Decimis;* diſtinguit inter hæredem ſuum, & hæredem extraneum, ut hic teneatur, non etiam ille. Barboſa *d. cap.* 26. §. 1. *num.* 28. affirmat, ſi in hæreditate, legato, vel donatione ſint fructus inexacti; ſecùs ſi nulli fructus ſint. Sed in his attendenda eſt conſuetudo.

12. *Quær.* An debeatur Decima de fructibus illicitè acquiſitis? *Reſp.* Cum diſtinctione: Vel decimæ ſunt prædiales, vel perſonales? De prædialibus affirmandum eſt; & ideò ex agro ex uſuris acquiſito decima eſt ſolvenda. De perſonalibus

bus eſt ſubdiſtinguendum, nam alii fructus ſunt, qui illicitè acquiruntur, ſed licitè retinentur, ut à meretricibus, & hiſtrionibus; & ex his ſolvenda eſt decima; alii ſunt fructus, qui illicitè cumulantur, & licitè retineri non poſſunt, ut furta, & uſuræ; & ex his non eſt decima perſolvenda. Barboſ. plenè de his diſputans *d. lib. 3. cap. 26. §. 1. à num. 29. & ſeqq.*

13. *Quær.* An qui exigit Decimam à colono de fructibus agrorum, poſſit iterùm Decimam exigere à domino de affictu, ſeu penſione, quam ſolvit colonus de eiſdem fructibus? *Reſp.* Negativè; niſi habeat pro ſe præſcriptionem immemorabilem, vel quadragenariam cum titulo; ejus enim vigore poteſt licitè etiam Redecima deberi. Rota coram Gipſio, & coram Coccino, quam allegat, & ſequitur Barboſ. *d. cap. 26. §. 1. num. 44. 45. & 46. lib. 3. de Jur. Eccl. Univerſo.*

14. *Quær.* Ad quos de jure Decimæ ſpectent? *Reſp.* Quod antiquitùs ante diviſionem Parochiarum decimæ ſpectabant ad ſolum Epiſcopum, cui totius plebis Diœceſanæ cura imminebat. *c. Epiſcopus, & cap. Percipimus*, 12. *q.* 4. At, facta Parochiarum diviſione, de jure decimæ exiſtentes intra Parochiam ſpectant ad ipſum Parochum; qui propterea dicitur habere intentionem fundatam de jure ſuper exactione decimarum intra limites ſuæ curæ. Rota Romana in pluribus deciſ. allegatis à Barboſ. *d. lib. 3. cap. 26. §. 2. num. 7. & 8.*

15. *Quær.* Quanto tempore poſſit una Eccleſia præſcribere Decimas exiſtentes intra confines alterius Eccleſiæ? *Reſp.* Sufficere ſpatium decem annorum, quando agitur de una Parochiali adverſus aliam Parochialem. Moneta *de Decim. cap. 5. q. 4. num.* 101. *&* 102. Secùs autem ſi ageretur de præſcribendo contra Parochialem ad favorem alicujus particularis perſonæ, quia in tali caſu cum præſcriptio ſit contra Jus, requiritur immemorialis, vel quadragenaria cum titulo. Monet. *ibid.*

16. *Quær.* Quam culpam incurrant uſurpantes ſolutionem Decimarum? *Reſp.* Peccare mortaliter, & incurrere excommunicationem Papæ reſervatam; tùm ex Conc. Trid. *ſeſſ. 22. cap. 11. de Ref.* tùm *ex cap. 17. Bullæ in Cœna Domini*; Imò ſi uſurpantes ſint Patroni Eccleſiarum ulteriùs eò ipſo privantur jure patronatus; & ſi ſint Religioſi, qui ex propriis agris recuſent ſolvere decimam Parochiali, incurrunt ſuſpenſionem ab officiis; & ſi officia non habeant, excommunicationem ex *Clem. Religioſi, de Decimis* (niſi habeant privilegium exemptionis à Decimis.) Item ſi docuerint, decimas non eſſe ſolvendas, excommunicationi ſubiiciuntur per *Clem. Cupientes de Pœnis*; & confeſſarii, qui in confeſſione uſurpantes decimas non monuerint ad ſolutionem faciendam, ſuſpenſione plectuntur. Theſaur. *de Pœnis par. 2. Verb. Decimas c. 1. 2. & 3. ubi DD.* Parochi hæc diſcant, ut doceant.

17. *Quær.* An Parochiani teneantur ſolvere Parocho Decimas prædiales ſtatim ac collegerunt fructus, vel poſſint pro libito differre ipſam ſolutionem? *Reſp.* Tenere ſtatim ſolvere, niſi contraria eſſet conſuetudo, qua per decennium legitima extante liceret, ſolutionem decimarum differre; at niſi ipſa probetur, debet illicò fieri ſolutio; & ideò ita ego judicavi ad favorem Parochi Communis Roani in viſitatione, cui nonnulli Parochiani nolebant ſolvere decimam frumenti, millei, caſtanearum, & aliorum fructuum niſi poſt feſta Domini Natalitia, eò quia (ajebant) eo tempore dicta grana cribrabant, & expurgabant ob eorum commoditatem; propterea decrevi, ſtatim ac colligerent illa, ſolverent decimam Rectori, quia non conſtabat de legitima conſuetudine contraria; qua ceſſante, incurrunt ſic retinentes peccatum mortale. Marcheſi *de Commiſ. par. 1. cap. 16. n. 17.* Barboſ. *de Jur. Eccl. Univ. dict. cap. 26. §. 2. num. 22. lib. 3.* & eſt Textus *in cap. Cum homines, de Decimis*. Moneta *d. tract. cap. 6. q. 2. num. 15.*

18. *Quær.* An Parochiani teneantur debitas Decimas deferre in horrea Clericorum? *Reſp.* Negativè, niſi contraria eſſet conſuetudo, quæ foret ſervanda.

Monet.

Monet. *d. cap.* 6. *q.* 2. *num.* 15. Barboſ. *ubi ſupra num.* 24.

19. *Quær.* An Laici, vel Clerici, qui curam animarum non habent, poſſint Decimas poſſidere? *Reſp.* Affirmativè; Laicos quidem vel ex infeudatione obtenta ante Concilium Lateranenſe; vel ex præſcriptione immemorabili; unà cum fama Privilegii Apoſtolici; vel ex vero Privilegio Apoſtolico; Clericos verò aut ex Privilegio, aut ex mera præſcriptione immemorabili. Menoch. *de Præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 86. *num.* 4. & 5. Rebuff. *de Decim. quæſt.* 13. *num.* 69. Barboſ. *dict. cap.* 26. §. 2. *num.* 52. & 53. & Monet. *de Decim. cap.* 5. *num.* 118.

20. *Quær.* An Judæi, & alii Infideles, commorantes inter Chriſtianos, ſint obligati ſolvere Decimas? *Reſp.* Negativè quo ad decimas perſonales, ſed affirmativè quo ad prædiales, ideſt de terris, quas fortè poſſident intra aliquam Parochiam. *cap. de Terris*, *de Decim. c. Quanto*, *de Uſur.* Barboſ. *ubi ſupra cap.* 26. §. 3. *num.* 4.

21. *Quær.* An Clerici debeant ſolvere Decimas Eccleſiæ Parochiali de prædiis, quæ poſſident intra limites ejuſdem Parochialis? *Reſp.* Negativè, ſi prædia ipſa ſint de ratione ſuorum beneficiorum; ſecùs ſi ſint patrimonialia, & hoc attento Juris rigore, aliter verò ſervandum erit de conſuetudine. Barboſ. *d. cap.* 26. §. 3. *num.* 9. 10. & 11.

22. *Quær.* An Regulares de poſſeſſionibus ſuis ſint obligati ſolvere Decimas Eccleſiæ Parochiali? *Reſp.* Affirmativè, niſi vallati ſint privilegio exemptionis; quod quidem privilegium ferè omnes Regulares habere demonſtrat Barboſa, illos nominatim enunciando *d. lib.* 3. *cap.* 26. §. 3. *n.* 18. 19. & *ſeqq.* ubi ſub *num.* 35. ait, ſolam præſcriptionem ſufficere ad favorem Regularium ob famam privilegii.

23. *Quær.* An per Communicationem privilegiorum, quæ ſolet eſſe inter omnes Regulares, dici poſſint exempta à Decimis prædia alicujus Conventus, qui tamen in ſpecie privilegium exemptionis non habet? *Reſp.* Negativè; niſi in Communicatione, ſeu in privilegio Communicationis per expreſſum extendatur communicatio etiam ad exemptionem decimarum. Rota coram Seraphin, *deciſ.* 591. *num.* 2. coram Cavallerio *deciſ.* 247. *n.* 10. & apud Tamburin. *in tom.* 3. *de Jure Abbat. deciſ.* 95.

24. *Quær.* An Epiſcopus poſſit alicui concedere immunitatem à ſolutione Decimarum per viam privilegii? *Reſp.* Negativè, quia hoc ſpectat ad ſolum Papam; & à pluribus Conciliis generalibus eſt prohibitum, quibus contrafacere Epiſcopus non poteſt. Rebuff. *de Decim. q.* 5. *num.* 28. & 32. Barboſ. *ubi ſupra num.* 49. Poterit benè interponere decretum ſuper compoſitione decimarum circa quantitatem, vel modum ſolvendi, ubi lis eſſet orta circa earum ſolutionem. *c.* 2. *de Tranſact.* vel ageretur de decimis præteritis. Idem Barboſ. *d. cap.* 26. §. 4. *n.* 27. Rebuff. *de Decim. q.* 13. *num.* 15. & Moneta *eodem tract. q.* 5. *à num.* 119.

25. *Quær.* Quo jure tot, & tantæ Decimæ poſſideantur à Laicis titulo feudi, vel Emphyteutico, prout videmus in Diœceſibus, & Epiſcopatibus Italiæ? *Reſp.* Eas poſſideri titulo feudi, & conceſſionis, quam antiquitùs faciebant Epiſcopi, ut ipſi, & eorum Epiſcopatus, ab Hæreticis, & Schiſmaticis oppreſſi, per eoſdem Laicos Vaſſallos defenderentur: Porrò cum tales conceſſiones, & feuda nimiam parerent Eccleſiis paupertatem, fuerunt prohibita in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro Tertio de Anno 1179. ad hunc ſpecialem effectum convocato. Barboſ. *dict. lib.* 3. *cap.* 26. §. 3. *num.* 59. Moneta *de Decim. cap.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 66. & Card. de Luca *de Decimis diſc.* 6. *n.* 19. & 20. Et dixi ſupra *tit.* 97. *de Feudis à num.* 16. & *ſeqq.*

26. *Quær.* Quis ſit judex competens in cauſa Decimarum? *Reſp.* Secundùm communem Doctorum opinionem, ubi agitur de petitorio, & ſic de jure decimandi, quod ſpirituale eſt, ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum ſpectare judicium: ubi verò agitur de facto, & ſic de poſſeſſorio, utrumque forum, tam Eccleſiaſticum, quàm Laicum eſſe competens. Barboſ. *ubi ſupra cap.* 26. §. 4. *à num.* 1. & *ſeqq.*

Digitized by Google

ſeqq. Et ſic datur inter utrumque forum præventio. Tondut. *de Præventione p. 2. cap. 25. num. 1. & ſeqq.* ubi probat cognitionem ſuper jure decimandi ſpectare ad Judicem Eccleſiaſticum privativè quo ad Laicum, etiam in decimis in feudum Laicis conceſſis juxta Rotam *deciſ. 42. num. 15. par. 6. recent.*

27. *Quær.* An in judicio Laicus feudatarius Decimarum teneatur probare eas in feudum obtinuiſſe ante Concilium Lateranenſe? *Reſp.* Negativè, ſed ſufficit id allegare, & tantummodo probare immemorialem poſſeſſionem à ſuis majoribus in dictis decimis habitam. Menoch. *lib. 6. præſumpt. 86. num. 4. & 5.* Tondut. *q. beneſic. par. 3 cap. 167. num. 8.* ubi *n. 14.* limitat, quando appareret de initio feudi poſt Concilium Lateranenſe, quia tunc non poteſt præſumi titulus legitimus, cum appareat titulus vitioſus. Ideò melius eſt, ſi non conſtet de initio, ut allegetur fama privilegii cum poſſeſſione. Idem Tondut. *reſol. beneſ. par. 1. cap. 72. num. 20.* & Card. de Luca *d. diſc. 6. num. 20.*

28. *Quær.* Qua forma ſit procedendum in judicio in cauſa Decimarum? *Reſp.* Procedi ſummariè. Clement. 2. *de Judic.* Barboſ. *dict. §. 4. num. 5.* ubi *num. 7.* notat, non dari appellationem ſuſpenſivam in hac materia, niſi iis eſſet inter duas Eccleſias prætendentes habere jus ad eamdem Decimam. Antonell. *lib. 5. cap. 15. num. 25. & 26.* ubi idem dicit, ſi allegeretur privilegium Papæ, vel compoſitio.

CAPUT CXIV.

De Sacramentis in genere.

1. QUær. Quid ſit Sacramentum? *Reſp.* Sacramentum eſt viſibile ſignum inviſibilis gratiæ, ad populum Dei ſanctificandum, à Chriſto Dominò inſtitutum. Card. de Lugo *in Proem. lib. 1. de Sacram. in genere.*

2. *Quær.* Quot ſint Sacramenta? *Reſp.* Sunt ſeptem. Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium. Concil. Trident. *ſeſſ. 7. can. 1.*

3. *Quær.* Undè probetur, hæc omnia ſeptem Sacramenta eſſe à Chriſto Domino inſtituta? *Reſp.* In Sacra Scriptura, novoque teſtamento; nam de Baptiſmo teſtatur *Jo: cap. 3.* ibi: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* De Confirmatione *Act. cap. 8. & cap. 19.* ibi: *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Et ibi: *Et cum impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus ſuper eos.* De Euchariſtia *Matth. cap. 26.* ibi: *Accipite, & comedite, Hoc eſt Corpus meum.* De Pœnitentia *Jo. cap. 20.* ibi: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata remittuntur eis; & quorum retinueritis retenta ſunt.* De Extrema Unctione *Jac. cap. 5.* ibi: *Infirmatur quis in vobis inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum; ungentes eum oleo, in nomine Domini.* De Ordine *Luc. 22.* ibi: *Hoc facite in meam commemorationem.* De Matrimonio *Epheſ. cap. 5.* ibi: *Et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt.*

4. *Quær.* An hæc omnia ſeptem Sacramenta ſint neceſſaria? *Reſp.* Omnia ſunt neceſſaria toti Eccleſiæ, non omnia ſingulis perſonis; ideò Papa poteſt per Interdictum prohibere uſum quorumdam Sacramentorum. Coton. *lib. 3. controv. 9. cap. 5. num. 148.*

5. *Quær.* Qui nam ſint effectus Sacramentorum? *Reſp.* Duplex eſt effectus; Unus generalis omnium, nempè gratiam conferre; vel primam, (ubi recipiens erat privus gratia Dei, prout fit in Baptiſmo, & Pœnitentia, quando pœnitens mortalia commiſerit); vel ſecundam hoc eſt, augmentum gratiæ, quando ſuſcipiens jam erat in gratia; & hoc in cæteris Sacramentis propriè adimpletur; etſi cætera Sacramenta, ultra Baptiſmum, & Pœnitentiam, conferre per accidens etiam primam gratiam, ſit communis Doctorum ſententia, quando ſcilicèt ſuſcipiens bona fide ſuſcipit in peccato, putans ſe eſſe in gratia. Diana *par. 5. tract. 13.*

tract. 13. *reſol.* 31. Alter effectus eſt particularis, nempè impreſſio characteris indelebilis in anima, quæ fit in Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine. Coton. *lib.* 2. *controv.* 1. *cap.* 1. *num.* 11.

6. *Quær.* Quomodo differant inter ſe hæc ſeptem Sacramenta? *Reſp.* Quod Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo reiterari non poſſunt; & ſemel tantùm ſuſcipiuntur. Alia quatuor ſunt reiterabilia. Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *can.* 9.

7. *Quær.* Quomodo differant Sacramenta novæ legis à Sacramentis veteris legis? *Reſp.* Differre in eo, quod noſtra Sacramenta novæ legis gratiam conferunt ex opere operato; illa verò veteris legis gratiam ex ſe non cauſabant, ſed eam ſolùm eſſe dandam figurabant per Paſſionem Chriſti; ideòque ſanctificabant ſuſcipientem ex opere operantis; videlicèt ex virtute fidei in Chriſtum Salvatorem, ac futurum Meſſiam, quam profitebatur ſuſcipiens, ſi erat adultus, vel pro parvulis ipſe miniſtrans, vel offerens, ut docet S. Thomas 3. *par. q.* 70. *art.* 4. & Laym. *lib.* 5. *tract.* 1. *cap.* 3. *num.* 5.

8. *Quær.* Quæ nam erant Sacramenta antiquæ legis? *Reſp.* Ea fuiſſe, Circumciſionem, Agnum Paſchalem, conſecrationes Sacerdotum, expiationes, & luſtrationes ab immunditiis legalibus, de quibus S. Thom. 1. 2. *q.* 102. *art.* 5. & Layman. *ubi ſupra num.* 2. Deciſiones meæ Anni 1687. de Sacramentis in genere *Menſe Februario Quæſ.* 3.

9. *Quær.* An in lege naturæ fuerint Sacramenta? *Reſp.* Ante lapſum Adæ, nulla extitiſſe Sacramenta, quia eis opus non erat; tùm quia nullum erat peccatum, cui medendum foret, tùm etiam quia homo ex rectitudine ſua poterat ſufficienter moveri ad Deum diligendum; at poſt lapſum parentum probabile eſſe, quod Sacramentum aliquod fuerit inſtitutum, & à Patriarchis illis practicatum, licèt ſcriptura mentionem de hoc non faciat, ut ſcripſit S. Auguſt. *lib.* 4. *contra Julian. cap.* 11. & tenent graviſſimi Theologi, quos citat, & ſequitur Layman. *d. cap.* 3. *num.* 3. Et meæ Deciſiones *ſupracit. Menſe Febr. Quæſ.* 1. & 2.

10. *Quær.* An effectus generalis Sacramentorum, nempè gratiam conferre, haberi poſſit in Eccleſia Dei ultra Sacramenta? *Reſp.* Affirmativè; nempè per Sacramentalia, quæ ex opere operato habent vim remittendi venialia peccata. S. Thom. 3. *par. q.* 87. *art.* 3. & ulteriùs per actus virtutum, & præcipuè dilectionis Dei, vel charitatis erga proximum. P. Candid. *in Compendio Diſquiſit. Moral. diſquiſit.* 35. *art.* 3. & *art.* 4. d. meæ Deciſiones 1687. *Menſe Decembri.*

11. *Quær.* Quæ nam ſint Sacramentalia? *Reſp.* Sacramentalia ſunt, Aqua benedicta, Confeſſio generalis, Oratio in Eccleſia conſecrata, tunſio pectoris, eleemoſyna, eſus Agni, & aliorum comeſtibilium in Paſchate benedictorum, & benedictio Epiſcopalis. P. Candid. *dict. diſquiſ.* 35. *art.* 3. *num.* 7. Gloſs. *in cap. Omnis utriuſque ſexus.* 12. *in Verb. Omnia. De Pœnit. & Remiſs.* quæ ſupradictum effectum tribuit etiam Orationi Dominicæ. Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico Univ. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 31. & Magri *in Vocabul. Verb. Aqua benedicta.* Et dixi ego plenè *d. Menſe Decembri* 1687.

12. *Quær.* An Chriſtus inſtituerit Sacramenta ut Deus, an ut Homo? *Reſp.* Ea inſtituiſſe ut Hominem, nam omnis poteſtas fuit ei cum unione hypoſtatica conceſſa; hinc Concil. Trident. *ſeſſ.* 13. *cap.* 1. & 2. ait, Redemptorem noſtrum inſtituiſſe Sacramentum Euchariſtiæ, diſceſſurum ex hoc mundo; quod ſi diſceſſurum ex hoc mundo, ergo ut hominem. Coton. *dict. lib.* 2. *controv.* 1. *cap.* 1. *num.* 14.

13. *Quær.* An Chriſtus Dominus inſtituendo Sacramenta determinaverit etiam ſingulorum materias, & formas? *Reſp.* Eſſe ſubtilem de hoc Theologorum diſputationem, quam duabus reſponſionibus concludunt. Una, quod Chriſtus Dominus determinaverit materias, & formas Sacramentorum tantùm in genere; data poteſtate Eccleſiæ eas ſpecialiter eligendi, & deputandi. Altera, quod Chriſtus Dominus determinaverit etiam in ſpecie non tamen unam, ſed multiplicem, ideſt tàm illas, quæ adhiben-

tur

tur ab Eccleſia Latina, quàm alias, quæ ſunt in uſu apud Eccleſiam Græcam; Græci enim utuntur in forma Sacramentorum diverſis verbis à Latinis; & tamen Græcorum ritus approbati ſunt à Clemente VIII. in Bulla *diei* 31. *Auguſti* 1595. ut latiùs demonſtrat P. Coton. *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 15. *& ſeqq.* qui *num.* 24. concludit, dicendum eſſe, quod Chriſtus Dominus determinaverit Sacramentorum ſubſtantiam; relinquendo Eccleſiæ poteſtatem circa materiam, & formam, non quidem diverſas in aptitudine ad ſubſtantiam Sacramenti, & ad ſignificandam ipſam ſubſtantiam, ut ſic ſalvetur diverſitas ritus Græci cum Latino.

14. *Quær.* Quæ, & quot requirantur ad eſſentiam Sacramenti? *Reſp.* Tria. Materia, Forma, & Intentio in conficiente, & ſuſcipiente: Et ideò quotieſcunque daretur mutatio in materia à Chriſto determinata ſubſtantialiter, vel in forma, tunc irritum eſſet Sacramentum; quod in quocunque Sacramento explicabitur. Coton. *ubi ſupra num.* 25. *&* 26. ubi notat, ſubſtantialiter non mutari formam, ſi verus ſenſus ſervetur, & ipſe ab audientibus ſignificari intelligatur, licèt per vocabula diverſa, vel corrupta, ut in *Nomine Patri, Filia, & Spiritus Sancta.*

15. *Quær.* An valeat Sacramentum, ſi Miniſter formam vitiet ex errore, & ſiniſtra intentione erga Sacramentum? *Reſp.* Valere, ſi forma habeat verum ſenſum, quamvis Miniſter crederet formam veram Eccleſiæ non eſſe veram, dummodo intendat facere Sacramentum; & ideò valeret baptiſmus Græci dicentis: *Baptizetur ſervus Chriſti &c.* quamvis crederet non eſſe veram formam dicere: *Ego te baptizo &c.* Coton. *ubi ſupra num.* 29.

16. *Quær.* An ſubſiſteret Sacramentum, ſi quis adderet aliquid formæ. E. G. ſi in forma baptiſmi adderet nomen B. Virginis? *Reſp.* Cum diſtinctione; vel iſte intendit baptizare in nomine Virginis, hoc eſt ejus auctoritate? & non baptizat, quia ſenſus eſſet contrarius fidei. Aut implorare ſolam interceſſionem? & baptizat. S. Thom. 3. *part. quæſt.* 60. *art.* 8. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 16.

17. *Quær.* Quanta ſimultas requiratur inter materiam, & formam? *Reſp.* Tanta, ut moraliter ſimul dicantur coexiſtere, non phyſicè: quod fit, ſi debita intentione exiſtente forma modicè præcedat, vel ſubſequatur actionem. Coton. *ubi ſupra num.* 31. ubi advertit, non eſſe amplectendum, quod ly *Modicè* extendatur ad tantum tempus, quo quis recitaret Orationem Dominicam, ut quidam Theologus ſcripſerat.

18. *Quær.* Qualis intentio requiratur in Miniſtro? *Reſp.* Ut habeat intentionem faciendi id, quod Chriſtus inſtituit, aut ſaltem faciendi id, quod facit Eccleſia. Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *can.* 11.

19. *Quær.* Quotuplex ſit Intentio? *Reſp.* Eſt triplex; Actualis, Virtualis, & Habitualis. Prima eſt, quæ conſiſtit in voluntate præſenti. Secunda eſt, quæ jam volita ad actionem mox faciendam, recedit à memoria, non à voluntate. Tertia, quæ ex habitu, non ex aliqua deliberatione procedit. Et ex his prima, & ſecunda ſufficit ad faciendum Sacramentum, non autem tertia. Diana *par.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 32. Coton. *dict. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 39. 40. *&* 41. ubi admittit pro ſufficienti ad conſecrandum illam implicitam intentionem virtualem, quæ ſupponitur in Sacerdote, ex eo quod induit Paramenta Sacra juxta morem Eccleſiæ pro celebratione Miſſæ.

20. *Quær.* An faceret Sacramentum, qui dirigeret tantummodò intentionem ad rem exteriorem, non autem ad faciendam rem myſticam, & ſacram? *Reſp.* Inter Theologos magnam eſſe dubietatem; ſed affirmare Catharinum, & Salmeronem teſtatur Coton. *d. cap.* 2. *num.* 33.

21. *Quær.* An ſufficeret ad Sacramentum faciendum, ſi quis ex joco illud faceret? *Reſp.* Negativè, niſi intenderet facere, quod facit Eccleſia, licèt id ex joco faceret; & ideò inquiunt, fuiſſe validum baptiſmum collatum à S. Athanaſio puero ex joco, quia intendebat facere ſeriò, quod Eccleſia facit; baptiſmum verò S. Geneſio hiſtrioni per contemptum

colla-

collatum non fuiſſe verum baptiſmum, ſed eidem Sancto gratiam, & remiſſionem peccatorum fuiſſe conceſſam virtute contritionis, quam habuit in corde, & per quam dignus fuit, ut coronam martyrii conſequeretur. Coton. *ubi ſupra num.* 33. 34. 37. & 38. De S. Geneſio priùs Mimo illudente in Theatro fidem Chriſtianam, ſed repentè à Deo illuminato illam confitente, & tormenta ſuperante agit Martyrolog. Roman. *die* 25. *Auguſti*. Card. Baron. *Ann.* 303. *num.* 118. & Spondan. *eod. Anno* 303. *num.* 6.

22. *Quær.* Quænam diſpoſitio requiratur in Miniſtro, dum conficit Sacramentum? *Reſp.* Quod ſit in gratia; quia ſi conficiat Sacramentum in peccato mortali, committit Sacrilegium, & peccat mortaliter; quod communiter docent Doctores, præcipuè extra neceſſitatem. In caſu verò neceſſitatis, ſi non poteſt confiteri, debet ſaltem contritionis actum elicere; quod ſi non poſſet neque conteri vel ex anguſtia temporis, vel ob pravos habitus, ſeu humanam infirmitatem, probabile eſſe, quod Sacrilegium non committat contra Marcantium tenet Diana, & DD. ab eo citati *par.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 74.

23. *Quær.* An Confeſſarius exiſtens in peccato mortali, & audiens Confeſſionem alterius, committat Sacrilegium; ſi contritionis actum eliciat, antequam abſolvat? *Reſp.* Quod aliqui DD. dicunt Sacrilegium non committere, niſi in inito audiendi Confeſſionem habuiſſet intentionem non conterendi. Coton. *ubi ſupra num.* 49. Sed alii tenent quod debeat conteri in principio, quia tunc incipit miniſtrare Sacramentum; & ita ego quoque ſcripſi de Pœnitentia *deciſ.* 36. *num.* 3. ubi DD. pro utraque opinione.

24. *Quær.* An Epiſcopus conſecrans Oleum, & Chriſma in mortali, peccet mortaliter? *Reſp.* Affirmare Cardinalem de Lugo; Negare Cardinalem Pallavicinum, cui adhæret Coton. *ubi ſupra num.* 50. quia illa conſecratio non eſt Sacramentum, ſed præparatio materiæ pro Sacramento. Porrò ego adverterem, quod illa conſecratio extra Miſſam fieri non poteſt, ut ſuo loco dicemus, undè videtur dicendum, quod Epiſcopus, qui non conteretur, ſaltem reſpectu Miſſæ, Sacrilegium committeret.

25. *Quær.* Quomodo ſe gerere debeat Miniſter circa diverſitatem opinionum tangentium materiam, vel formam Sacramentorum, an ſcilicet poſſit miniſtrare ſecundùm opinionem probabilem, vel teneatur ſequi probabiliorem? *Reſp.* Regulam eſſe, ut in Sacramentis neceſſariis ad ſalutem, non ſit licitum adhærere opinioni probabili, & relinquere probabiliorem; in cæteris verò ſit licitum. DD. apud Coton. *dict. lib.* 2. *controv.* 1. *cap.* 2. *num.* 52. & 53. Qui tamen *num.* 54. advertit, nunquam licere operari ſecundùm opinionem probabilem, quando operatio fieri poteſt ſecundùm probabiliorem in Sacramentis, tùm ab eorum reverentiam, tùm ob utilitatem ſuſcipientis. Hodie tamen damnata eſt opinio contraria ab Innocentio XI. *Anno* 1679. 2. *Martii*, ut in Propoſitione prima. De qua benè diſſerit Garden. *in Criſi Theol. diſſert.* 2. circa omnia Sacramenta, ad quem ſtudioſi recurrant.

26. *Quær.* Quid agendum à Miniſtro, ſi dubitare contingat circa ſufficientiam materiæ pro conficiendo Sacramento? V. G. an hæc aqua ſit naturalis pro baptizando, vel panis non corruptus pro conſecrando? *Reſp.* Regulam communem eſſe, quod ſi urgeat neceſſitas, favendum ſit utilitati ſuſcipientis, & ſic reſolvendum pro ſufficientia materiæ. Si verò neceſſitas non urgeat, ſit favendum reverentiæ Sacramenti, & ſic habendam non eſſe materiam pro ſufficienti juxta doctrinam Scoti, quam refert, & ſequitur Coton. *ubi ſupra num.* 57. cui addere non eſſet incongruum, quod in prædicto caſu, ſi nulla alia materia haberi poſſet, & urgeret neceſſitas conficiendi Sacramenti, eſſet ſub conditione conficiendum, ſi ſcilicèt materia ſit ſufficiens.

27. *Quær.* An ob gravem metum licitum ſit ſimulare adminiſtrationem Sacramenti, conficiendo illud, vel adminiſtrando ſine intentione conficiendi, vel adminiſtrandi? *Reſp.* Negativè. Et

con-

contrarium dicere eſt opinio damnata ab Innocentio XI. *in Propoſ.* 29. Quod eſt intelligendum, ſi proferantur verba formæ Sacramentorum ſine intentione. Secùs ſi verba aliena, ut docet Cardenas *in Criſi diſert.* 20.

28. *Quær.* An ad valorem Sacramenti requiratur intentio in ſuſcipiente? *Reſp.* Quod in adultis requiritur intentio ſaltem implicita recipiendi id, quod ei adminiſtrare intendit Eccleſia. S. Thom. 3. *part. quæſt.* 68. *art.* 7. Coton. *ubi ſupra n.* 58. ubi notat etiam habitualem intentionem ſufficere in ſuſcipiente; quia eſt differentia inter ſuſcipientem, & conficientem Sacramentum, nam iſte eſt agens, ille patiens, & in patiente ad voluntarium minùs requiritur; adeò ut in ſuſcipiente ſufficiat etiam voluntas coacta, vi, & metu extorta. Dian. *par.* 5. *tract.* 13. *reſ.* 32. In parvulis verò non eſt neceſſaria intentio in ſuſcipiendo Baptiſmate, Confirmatione, Euchariſtia, & Ordine: hæc enim omnia Sacramenta validè iiſdem conferuntur. *cap. Unico de Cleric. per ſalt. promot.* S. Thom. *in addit. ad tert. par. q.* 39. *art.* 2. ubi tamen excipit ordinem Epiſcopatus; quamvis alii graviſſimi Theologi etiam Epiſcopatus ordinem puero validè conferri teneant, non autem juriſdictionem, & adminiſtrationem. Dian. *par.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 32. *& par.* 12. *tract.* 1. *reſol.* 48. Coton. *ubi ſupra num.* 58. *& lib.* 3. *contr.* 2. *num.* 44. *&* 45.

29. *Quær.* An ſuſcipiens Sacramentum debeat eſſe in gratia? *Reſp.* Affirmativè, ſi agatur de Sacramentis vivorum; ſecùs autem de Sacramentis mortuorum, quæ ſunt Baptiſmus, & Pœnitentia. Coton. *dict. lib.* 2. *controv.* 1. *num.* 60.

30. *Quær.* An qui ſuſcepit Sacramentum aliquod vivorum in peccato mortali, recipiat gratiam illius Sacramenti, quando ex ejus corde recedit culpa vel per contritionem, vel per confeſſionem? *Reſp.* Negativè, niſi fortè non recordatus fuiſſet de illo peccato mortali, & ſic inculpabiliter Sacramentum ſuſcepiſſet; idcircò cum Sacramentum ſacrilegè ſuſcipitur, ex eo gratiam conſequi nullo tempore ſuſcipiens poteſt; excepto baptiſmate; in quo ſi adultus baptizatus non doluit de peccatis in actu baptiſmatis, gratia ſuſpenditur donec, & uſquequò doleat de eiſdem. *cap. Tunc valere, de conſecrat. diſt.* 4. Coton. *ubi ſupra numer.* 61.

CAPUT CXV.

De Baptiſmo.

1. **Q***Uær.* Quid ſit Baptiſmus? *Reſp.* Baptiſmus eſt Sacramentum regenerationis per aquam in verbo. Catechiſ. Roman. *de Baptiſm. ſect.* 5. Sivè Baptiſmus eſt exterior hominum cum aqua, & certa verborum forma ablutio, originatium peccatum delens. Cucchus *Inſtit. major. lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 3.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Baptiſmus? *Reſp.* Eſt triplex: *Fluminis*, *Flaminis*, *& Sanguinis*. Baptiſmus *Fluminis* eſt ille, qui ſupra definitus eſt, & conficitur aqua, & verbo. Baptiſmus *Flaminis* eſt, cum quis ſummo deſiderio ardens baptiſmo regenerari; interim, antequam baptizetur, obiit: & hic baptiſmus parvulis non convenit. *Sanguinis* baptiſmus eſt, ubi quis ante baptiſmum, ob Chriſti fidem mortem eſt perpeſſus; & hic convenit etiam parvulis, ſi occidantur in odium Chriſti, ut Sanctis Innocentibus accidit; vel ſi Mater, quæ Chriſti fidem nolet ejurare, pleno utero necaretur. Cucchus *ubi ſupra num.* 19. *&* 20.

3. *Quær.* Quæ, & quot requirantur ad conficiendum Baptiſmum? *Reſp.* Tria requiri, Materiam, Formam, & Intentionem, tàm in Miniſtro baptizante, quàm in ſuſcipiente, ſi adultus ſit. Coton. *lib.* 2. *controv.* 2. *num.* 1.

4. *Quær.* Quæ nam ſit materia Baptiſmi? *Reſp.* Hæc duplex eſt, Remota, & Proxima. Materia remota eſt Aqua pura, naturalis, elementaris. Scotus *in* 4. *diſt.* 6. *diſc.* 3. *quæſt.* 3. Materia proxima eſt Ablutio formaliter; & activè ſumpta, prout à baptizante procedit. Coton. *dict. controv.* 2. *num.* 10.

5. *Quær.* An ſit materia ſufficiens Baptiſmi aqua reſoluta ex ſale? *Reſp.* Quod negat

negat Coninch. *de Sacram. quæſt.66. art.* 4. *dub.* 1. *num.* 22. ſed affirmat Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 5. Diſtinguit Card. de Lugo *lib.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 25. caſum neceſſitatis à caſu extra neceſſitatem; adeò ut in primo poſſit cum aqua ſalis baptizari ſub conditione; in ſecundo non poſſit; & ſic tenet Coton. *ubi ſupra num.* 3.

6. *Quær.* An baptizari liceat in nive, glacie, vel rore? *Reſp.* Quandiù concreta ſunt, non licere, ubi verò fuerint reſoluta licere, quia ſubſtantialiter ſunt aqua. Coton. ex doctrina Scoti *ubi ſupra num.* 3. Qui notat, plurimos tenere, non eſſe baptiſmum, ſi reſolutio fiat non in manibus baptizantis, ſed in corpore baptizati, eo quia ablutio ſumitur, ut activa, prout ſupra dictum eſt; quamvis contrarium teneat Suarez *in* 3. *par. tom.* 3. *diſp.* 20. *ſect.* 2. docens, ablutionem poſſe ſumi etiam uti paſſivam; & utramque opinionem reputat probabilem Diana *part.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 3.

7. *Quær.* An ſit materia ſufficiens vapor ſurſum emergens ex olla, & adhærens operculo; & ſudor, qui flante Auſtro fluit ex parietibus, & lapidibus? *Reſp.* Affirmativè, quia eà ſubſtantialiter aqua ſunt. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 5. Coton. *ibid. num.* 5.

8. *Quær.* An liquor, qui fluit ex vitibus, vel arboribus ſit ſufficiens materia? *Reſp.* Negativè, quia non eſt aqua, ſed ſuccus. Dian. & Coton. *ibid.*

9. *Quær.* Quid dicendum de cerviſia, juſculo, ſeu brodio, lixivio, & aqua roſacea? *Reſp.* Quod hæ materiæ ſunt dubiæ; & extra caſum neceſſitatis nullatenus adhibendæ. Porrò in caſu neceſſitatis docent omnes Doctores, quod adhiberi poſſunt ſub conditione, ſi eſt materia apta; & remoto periculo, reiterandus eſt baptiſmus in materia certa, ſub conditione, ſi non es baptizatus. DD. apud Card. de Lugo *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 30. Coton. *ubi ſupra num.* 6. & 7. Noviſſimè Florentin. *de Hominib. dubiis baptizandis diſp.* 4. *ſect.* 13. *num.* 2. & 3. ubi id admittit etiam ad ſuccos frondium, & herbarum in caſu neceſſitatis, & ſub conditione; quia, ait, ut ſuccuratur animarum periculo, nulla ſit injuria Sacramento. Sed extra neceſſitatem nunquam licet. Cardenas *in Criſi diſert.* 2. *num.* 43. Vide meas Deciſiones *Anni* 1688. *Menſe Martio*, ubi de materia Baptiſmi.

10. *Quær.* An extra caſum neceſſitatis licitum ſit uti omni aqua elementari? *Reſp.* Negativè, ſed ea, quæ benedicta ſit juxta ritum Miſſalis, ſub pœna mortalis peccati, ut contra Quintanadven. docet de Lugo *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 15. & Diana *par.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 33.

11. *Quær.* Quibus, & quot modis fieri poſſit ablutio in Baptiſmate? *Reſp.* Tribus modis; nempe Aſperſione, Immerſione, & Infuſione aquæ; & hac communiter utitur Eccleſia Latina; quamvis traditum ſit, Apoſtolos in principio Eccleſiæ baptizare conſueviſſe per aſperſionem, ac per immerſionem. Dian. *par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 19. & *par.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 20. Coton. *ubi ſupra num.* 11.

12. *Quær.* An eſſet Baptiſmus, ſi quis puerum proiiceret in puteum, dicendo: *Ego te Baptizo &c.*? *Reſp.* Quod eſſet baptiſmus validus, quamvis illicitus, dummodo proiiciens, formam proferret verborum. Ideò non eſſet validus, ſi quis formam proferret ſuper puerum aliundè cadentem in puteum. Coton. *ibi num.* 11. ubi advertit, quod etiam eſſet Baptiſmus, ſi quis videns aquam ex alto cadentem, admoveret illi puerum, & formam proferret. Legantur d. meæ Deciſiones *Anni* 1688. *Menſe Martio Quæſ.* 1. ubi pro utraque opinione habentur DD. & rationes.

13. *Quær.* An validè Baptizaret, qui cum digito in aquam merſo inungeret Baptizandum? *Reſp.* Affirmativè, quia per hoc homo verè dicitur ablutus, quod ſit etiam ſi ſola gutta aquæ eum tangat. Dian. *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 5. & *par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 5. Coton. *ubi ſupra num.* 13. Ubi cum DD. allegatis notat, id extra caſum neceſſitatis non licere.

14. *Quær.* Qua corporis parte ablui oporteat Baptizandum? *Reſp.* Quod extra neceſſitatem debet ablui in capite. *cap. Poſtquam vos, de conſecr. diſt.* 4. In neceſſi-

Digitized by Google

ceſſitate verò quælibet corporis pars eſt abluenda; ſed amoto periculo eſt repetendus baptiſmus ſub conditione, ut mandat Ritualis Rom. *ſub tit. de Baptiſm.* Coton. *ubi ſupra num.* 14. Et Cardenas *dict. Diſert.* 2. *num.* 42.

15. *Quær.* An ſit reputandus validus Baptiſmus, ſi ablutio fiat in capillis, in unguibus, in umbilico, vel ſecundina? *Reſp.* Diſcordes eſſe Theologos in opinione. Conveniunt omnes, rem eſſe dubiam, prout ſi ablutio caderet in veſtibus, chirothecis, vel pileo baptizandi; ideò in caſu neceſſitatis pro affirmativa eſſe tenendum; extra verò nunquam ſic eſſe abluendum; imò taliter antea baptizatum ſub conditione eſſe rebaptizandum. Coton. *dict. lib.* 2. *controv.* 2. *num.* 15. *ubi DD.* Cardenas *ubi prox.* & dict. meæ Deciſiones *de Baptiſmo ad Menſem Martium Quæſ.* 1.

16. *Quær.* Quænam ſit forma Baptiſmi? *Reſp.* In Eccleſia Latina hanc eſſe formam; *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Coton. *ibid. num.* 16. ubi advertit ly *Ego* non eſſe de eſſentia, quia tacitè ineſt in verbo; nec ly *In*, prout *Et;* ſed conſultò omitti non poſſe abſque mortifera culpa. Idem Coton. *num.* 22.

17. *Quær.* An teneat Baptiſmus, ſi diceretur in nominibus, vel replicaretur ter in nomine, addendo ſcilicet illud ad unamquamque perſonam? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones Doctorum; quorum major pars inclinat in negativam, ubi diceretur in nominibus, quia deſtruitur Unitas Divinarum Perſonarum; pro affirmativa verò major pars ſentit, ſi replicaretur ly in nomine, quia non ponit plura nomina. Dian. *par.* 2. *tract.* 17. *reſ.* 15. Coton. *ubi ſupra num.* 17. Ego ipſe *d. Menſe Martio Quæſ.* 2.

18. *Quær.* Quænam ſit forma Eccleſiæ Græcæ? *Reſp.* Hæc eſt: *Baptizetur N. ſervus Chriſti, In nomine Patris &c.* Quæ ſufficiens eſt, ut ait. Coton. *num.* 20. dubius remanens circa formam Chaldeorum dicentium: *Baptizatus ſit ſervus Chriſti &c.* Dian. *par.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 91. & Mendeſ. *in Luce fid. lib.* 12. *c.* 7. *num.* 11.

19. *Quær.* An valida ſit forma Dalmatarum dicentium: *Ego te Chriſtizo*, vel *Ego te Chriſtianum facio?* *Reſp.* Affirmativè, ſi hæc verba apud eum populum ſignificent *Ego te abluo;* vel *te Baptizo;* quia ſenſus non eſt deſumendus à natura verborum, ſed ab uſu regionis. Card. de Lugo *lib.* 1. *reſp. mor. dub.* 3. Card. Pallavic. *in lib. de Sacram. num.* 18. Coton. *ubi ſupra num.* 18. & 21.

20. *Quær.* Quod nam ſit ſubjectum Baptiſmi? *Reſp.* Eſt homo nondum baptizatus. Coton. *ubi proximè num.* 24. ubi ait, plures homines poſſe unica vice baptizari, dicendo ego vos baptizo; ſed id extra neceſſitatem facere, eſſet mortale. Scotus *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 2. *§. Reſpond.*

21. *Quær.* An monſtra ſint Baptizanda? *Reſp.* Utique eſſe baptizanda, ſi ſpeciem humanam habeant. Coton. *ibid. num.* 26. ex Diana *par.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 30. ubi, quod ſi duo capita, & duo pectora haberent, itaut credi poſſint duo homines, deberent ſeorſim in uno quoque capite baptizari. Si verò non duo capita, ſed multiplicata alia membra, deberent toties ſub conditione baptizari, quot corpora humana eſſe præſumerentur. Sed curioſus lector videat meas Deciſiones de *Baptiſmo Anni* 1688. *Menſe Octobri caſu primo*, ubi tractavi de omnibus ſpeciebus Monſtrorum, & docui, quinam ſint capaces Baptiſmi.

22. *Quær.* An infans ſit baptizandus in utero matris in caſu neceſſitatis? *Reſp.* Affirmativè, ſi ablutio in eum aliquo modo pertingere poteſt. Diana *par.* 3. *tract.* 15. *reſ.* 43. & *par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 12. Coton. *ubi ſupra num.* 27. ubi reſpondet textui in *cap. Qui in maternis de conſecr. diſt.* 4. ubi dicitur: *Quod qui natus adhuc ſecundùm Adam non eſt, renaſci ſecundùm Chriſtum non poteſt;* nam textus intelligitur, ubi ablutio ad infantem deſcendere non poſſet. Florentin. *d. tract. de Baptiſmo abortivor. diſp.* 4. *ſect.* 10.

23. *Quær.* Cujus temporis debeat eſſe fœtus, ut ſit capax Baptiſmi? *Reſp.* Secundùm communem opinionem, fœtum maſculinum eſſe debere dierum 40. fœmininum verò dierum 90. Quia eo tem-

Hh pore

pore infunditur in fœtu anima rationalis, & ab ea contrahitur culpa originalis. Narbona *de Ætate Anno primo q.* 2. *num.* 37. *& quæſt.* 4. *num.* 3. Sed Florent. *d. tract. de Baptiſmo Abortiv. diſp.* 2. *ſect.* 1. *& ſeqq.* probat, Medicorum plurimos tenere, quod animatio fœtus multò prius fiat; *& dict. ſect.* 1. *in fine*, refert teſtimonium Cherchringii Medici Amſtelodamenſis, qui anno 1671. expertus fuit fœtum trium, vel quatuor tantùm dierum animatum fuiſſe; undè idem Florentin. ibidem tenet, fœtum 40. dierum eſſe abſolutè baptizandum; fœtum verò trium, vel quatuor tantùm dierum eſſe omninò baptizandum, ſed ſub conditione, ſi homo vivens exiſtas; quod pluribus, iiſque luculentiſſimis rationibus, juribus, & argumentis probat in prædicto ſuo tractatu de baptiſmo Abortivorum. Vide Zacchiam *in QQ. Medicoleg. p.* 2. *lib.* 9. *tit.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 5. ubi probat, Animam rationalem à Deo tùm primùm creatam, & infuſam in ipſo primo conceptionis momento præſentem eſſe. Lege etiam Cardenam in *Criſi Diſſertat.* 22. *num.* 6. *& num.* 69.

24. *Quær.* An mater prægnans teneatur pati ſciſſionem uteri, ut fœtus baptizetur, ſi de ejus abortu, & periculo animæ dubitetur? *Reſp.* Negativè, etiamſi ipſa mater eſſet proxima morti. Pax Jordan. *tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 9. *num.* 23. ex DD. *ibid.* per eum allegatis; ſed ea mortua, ſcindendus erit uter, & partus extractus, ſi vivus fuerit, baptizabitur. Sic autem fuit extractus Julius Cæſar primus Imperator Romanorum, à quo cæteri Imperatores denominantur Cæſares. Gloſs. *in Verb. Cæſar. In Proem. Inſtit.* Et ſic extractus fuit S. Raymundus Nonnatus, cujus hodie feſtum, & officium gerimus. *Brev. Rom. lect.* 4. Porrò de ſectione uteri Matris viventis diſputavi *in dict. meis Deciſionibus De Baptiſmo Menſe Auguſto cap.* 2. quas ſtudioſum legiſſe delectabit, & juvabit.

25. *Quær.* An filii Judæorum, invitis parentibus, ſint Baptizandi? *Reſp.* Negativè, ſi ſint parvuli, nec rationis capaces. Gratian. *Diſcept. Forenſ. cap.* 658. *num.* 31. Paſchal. *de Patria poteſt. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 3. Quod ſi ſint doli capaces, & velint baptizari, baptizandi ſunt, invitis parentibus, ut fecit Patavii Eminentiſſimus Cardinalis Barbadicus Epiſcopus non ſemel, ob ejus inſignem pietatem in Deum, & zelum animarum. Tondut. *Quæſt. beneſ. par.* 1. *cap.* 48. *num.* 5. *&* 6. ubi addit, quod ſi mater eſſet ad fidem converſa, vel avus, & eorum alter peteret baptizari parvulum, eſſet baptizandus invito patre. Porrò in articulo mortis parvulos filios infidelium, invitis parentibus, poſſe baptizari, docere videtur Coton. *dict. cap.* 2. *num.* 31. quod abſolutè tenet Diana *par.* 2. *tract.* 15. *reſ.* 45. *& par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 10. eò quia tunc non reputantur ampliùs in poteſtate parentum; cum id, quod parum diſtat, nihil diſtare videatur. Sed Nicol. *Elucubrat. Canonic. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 7. ait, Romæ, ubi omnes in rebus fidei normam debent accipere, hanc opinionem non eſſe in uſu; quamvis notet, in quadam particulari Congregat. *die* 28. *Januar.* 1637. juxta dictam opinionem fuiſſe reſolutum. Vide hoc Quæſitum à me examinatum in Deciſ. de Baptiſmo *Menſe Septembri Quæſ.* 1.

26. *Quær.* Quando filii infidelium dicantur doli capaces pro admittendis ad Baptiſmum? *Reſp.* Ubi expleverint ſeptennium. S. Cong. Concilii *die* 16. *Febr.* 1639. quam refert Nicol. *ubi ſupra num.* 7. Coton. *d. cap.* 2. *num.* 30.

27. *Quær.* Quæ intentio requiratur in Baptizando? *Reſp.* Suſcipiendi quod Eccleſia confert; & ſufficit, ſi talis intentio ſit habitualis: unde dormientes, furioſi, & amentes ſunt baptizandi, ſi conſtet ante ſomnum, vel furorem voluntatem baptiſmi habuiſſe, eamque non mutaſſe. *cap. Majores de Baptiſmo*. Coton. *ubi ſupra num.* 28. ubi addit ex DD. quod talis furioſus poterit ligari, ut baptizetur.

28. *Quær.* An in adulto, præter dictam voluntatem, requiratur alia diſpoſitio? *Reſp.* Requiri fidem circa præcipua myſteria Chriſtianæ Religionis, & dolorem peccatorum; ſed non ad validitatem,

tatem; verùm ad fructum Sacramenti. Coton. *ubi ſupra num.* 33. & 34.

29. *Quær.* Qualis dolor requiratur? *Reſp.* Saltem attritio, quæ eſſet ſufficiens in Sacramento Pœnitentiæ. Coton. *ibid. num.* 34.

30. *Quær.* Quid agendum cum adulto infideli muto, & ſurdo à nativitate? *Reſp.* Eſſe inſtruendum omni meliori modo circa fidem, & dolorem, & dein baptizandum. Coton. *ubi ſupra num.* 35. ubi addit, quod ſi talis eſſet etiam cæcus, poſſet baptizari tanquam infans, quia carens diſcurſu, & phantaſmate, remanet tanquàm modo genitus, & omninò parvulus. Naturam, & ſpecies Mutorum ſi ſcire cupis, lege meas Deciſione *de Pœnitentia deciſ.* 22. per totam.

31. *Quær.* Quis ſit miniſter Baptiſmi? *Reſp.* In caſu neceſſitatis quilibet homo; tàm vir, quàm fœmina; tàm fidelis, quàm infidelis; cum hac tamen diſtinctione, ut dignior ſemper præferatur, ideſt fidelis infideli, vir mulieri, Clericus laicis: & Clericis Parochus; adeò ut mortale ſit, ſi Clericus coram Parocho vellet baptizare; vel Laicus coram Sacerdote, vel Diacono. Coton. *diſt. lib.* 2. *controv.* 2. *cap.* 3. *num.* 39.

32. *Quær.* An præſente Parocho excommunicato alter Clericus, vel inferior non excommunicatus poſſit Baptizare? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones; ſed affirmativam prævalere, quia cenſura privat Parochum adminiſtratione Sacramentorum extra caſum neceſſitatis. DD. apud Coton. *ibid. num.* 40.

33. *Quær.* An Pater poſſit baptizare filium periclitantem, aliis præſentibus? *Reſp.* Utramque opinionem eſſe probabilem; ſed extra neceſſitatem ſi baptizaret, amitteret jus petendi debitum, ob contractam ſpiritualem cognationem cum uxore. *cap. Ad limina. cap. Noſſe. cap. Dictum eſt.* 30. *q.* 1.

34. *Quær.* An in neceſſitate poſſit Baptiſmus miniſtrari à duobus, uno abluente; altero proferente formam? *Reſp.* Negativè. S. Thom. 3. *par. quæſt.* 67. *art.* 6. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 11. *par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 26. Coton. *ubi ſupra num.* 43. etiamſi diceretur, *Nos te abluimus*, ſeu *Baptizamus*; quia non uterque ablueret. Sed non videtur contingibilis iſte caſus, niſi unus eſſet mutus; & alter ſine brachiis. Cucch. *ubi ſupra num.* 79.

35. *Quær.* Si ſit Baptiſmus, ubi plures abluant, & ſinguli formam proferant? *Reſp.* Eſſe rem dubiam, ſi loquantur in plurali, nos te baptizamus; quia ſicut unus eſt auctor baptiſmi Chriſtus, ſic per unum miniſtrum eſt repræſentandus. Quod ſi quilibet dicat, ego te baptizo; ille baptizabit, qui primò actionem complebit. Si omnes ſimul terminent, adhuc res eſt dubia; & baptiſmus veniret repetendus. DD. apud Coton. *diſt. controverſ.* 2. *num.* 44 & 45.

36. *Quær.* Quis poſſit ſolemniter Baptizare? *Reſp.* Parochus, & de ejus commiſſione quilibet Sacerdos, ac etiam Diaconos. Coton. *ibid. num.* 46.

37. *Quær.* An Diaconus in caſu neceſſitatis abſque commiſſione Parochi poſſit baptizare ſolemniter, vel debeat privatim tanquam Laicus? *Reſp.* Quod poſſit ſolemniter affirmat Suarez apud Dianam *par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 28. Negant alii ob *cap. Diaconos* 13. *diſt.* 92. ubi id videtur in neceſſitate eis permittere, ſicut & laicis Chriſtianis; ſed ii non poſſunt ſolemniter baptizare. Porrò crederem, quod poſſet ſolemniter baptizare, cum ordo ejus tale officium concedat, quod etiam de Euchariſtiæ adminiſtratione dicit idem Text. *in cap. Diaconos*. Coton. *ubi ſupra num.* 47. qui *num.* 49. id extendit etiam ad Monachos, & alios Regulares in dicto caſu neceſſitatis.

38. *Quær.* An Laicus poſſit ſolemniter Baptizare ex diſpenſatione Pontificis? *Reſp.* Affirmativè, quia ſolemnitas eſt juris humani. Coton. *ibid. num.* 48.

39. *Quær.* An Hæreticus, & Infidelis Baptizando validè baptizet? *Reſp.* Affirmativè, ubi intendat facere id, quod facit Eccleſia: imò dicentes contrarium anathemate feriuntur à Conc. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo can.* 4.

40. *Quær.* An Angeli, & Animæ Sanctorum poſſint baptizare? *Reſp.* Tale munus ad eos non ſpectare; quod ſi contin-

geret, ab eorum aliquo baptiſmum dari, credendum eſſet, validè dari, dum ex divina permiſſione id certè facerent. Cucchus *dict. lib.* 5. *Inſtit. major. tit.* 2. *num.* 74. Vide DD. in meis Deciſionibus *de Baptiſmo Menſe Majo Quæſ.* 2. ubi etiam de Dœmone, & de dœmoniacis.

41. *Quær.* An unus poſſit plures ſimul, & ſemel baptizare? *Reſp.* Affirmativè ſecundùm S. Thomam, dicendo ego vos baptizo, & eos aqua aſpergendo, ſed in caſu neceſſitatis; non autem extra. Idem Cucchus *ibid. num.* 77.

42. *Quær.* Quæ diſpoſitio requiratur in miniſtro Baptiſmi? *Reſp.* Debet habere intentionem, ſtatum gratiæ, notitiam materiæ, & formæ, ſeu ritus. Coton. *ubi ſupra num.* 50. qui *num.* 51. ſubdit, eſſe Paſtoribus animarum advertendum, ut curent, obſtetrices edoctas eſſe formam baptiſmi, ſaltem lingua vernacula ob periculum parvulorum morientium.

43. *Quær.* Quo loco ſit adminiſtrandus Baptiſmus? *Reſp.* Extra neceſſitatem non poteſt adminiſtrari, niſi in baptiſterio Eccleſiæ Parochialis; exceptis filiis Regum, & Principum. *Clem. Unica de Baptiſmo*; ubi Gloſſa per filios intendit etiam Nepotes, quod approbat Fagnan. *in cap. Ex transmiſſa num.* 15. & 16. *de Filiis Presbyter. tom.* 2. *pag.* 231.

44. *Quær.* An nomine Principum veniant omnes Magnates, Duces, Comites, Marchiones, Præſides, Proreges, & ſimiles? *Reſp.* Negativè; ſed tantummodò illi, qui ſupremi ſunt in Principatu, vel auctoritate, ut Monarchæ, vel dignitate, ut Duces Reipublicæ Venetæ, & Genuenſis. Dian. *par.* 9. *tract.* 6. *reſ.* 38. Coton. *ubi ſupra num.* 53.

45. *Quær.* An Epiſcopus poterit ipſe baptizare in domo privata filios non Regum, & non Principum? *Reſp.* Negativè, quia textus utitur voce illa negativa, *Ne quis*, quæ appellatur malignæ naturæ, & deſtruit omnem potentiam. Pax Jordan. *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 17. ubi *num.* 14. notat, remanere in Epiſcopo facultatem arbitrandi circa qualitatem Principatus, & declarandi, an comprehendatur vel non in prohibitione Clementinæ; quod docet etiam Riccius *in Praxi Neapolit. reſ.* 427.

46. *Quær.* An Baptiſmus poſſit dari domi ad evitandam infamiam matris, vel aliquod aliud grave periculum? *Reſp.* Affirmativè. Jordan. *ubi ſupra num.* 18. & videtur de mente Clementinæ, quæ caſum neceſſitatis excipiendo dicit: *Aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad Eccleſiam abſque periculo propter hoc acceſſus haberi*: Et in prædictis caſibus baptiſmus dabitur domi cum omnibus cæremoniis. Jordan. *ubi ſupra num.* 16.

47. *Quær.* Quam culpam incurreret, qui contra dictam Clementinam baptizaret domi? *Reſp.* Quod peccaret mortaliter, prout etiam ſi baptizando Parochus in Eccleſia omitteret aliquem ritum à Rituali præſcriptum, vel lingua vernacula ipſe uteretur. DD. apud Coton. *num.* 54. 56. & *ſeqq.*

48. *Quær.* An dato Baptiſmo domi abſque ſolemnitatibus, ſint illæ poſtea ſupplendæ in Eccleſia? *Reſp.* Affirmativè, quod etiam intelligitur de baptizatis ab Hæreticis; quamvis Layman notet, id non ſervari in Germania, ne fortè populus crederet, baptiſmum datum ab Hæreticis non eſſe baptiſmum. Layman. *lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 8. & de Lugo *cap.* 6. *numer.* 11.

49. *Quær.* An Baptiſmus poſſit reiterari? *Reſp.* Negativè, & qui ſcienter rebaptizaret, vel rebaptizari permitteret, ultra alias pœnas incurreret irregularitatem. *cap. Afros, diſt.* 98. *cap. Confirmandum, diſt.* 50. *cap. Qui in aliquo, diſt.* 51. Ac etiam Acolythus, qui huic baptiſmo inſerviret. *cap.* 2. *de Apoſtat.* Theſaur. *de Pœnis verb. Baptiſmus, cap.* 1. *part.* 2. ubi ſubdit, quod rebaptizantes eſſent ſuſpecti de hæreſi, & clerici deponendi, laici verò excommunicandi forent.

50. *Quær.* Quam pœnam incurrat, qui cum non ſit Sacerdos, adminiſtrat ſolemniter Baptiſmum? *Reſp.* Incurrere pœnam irregularitatis. *cap.* 1. *de Clerico non ordinato miniſtr.* à qua ſolus Papa diſpenſat in promovendo; in promoto verò etiam Epiſcopus, ut miniſtret in ſuſce-

ſuſceptis. Majol. *de Irregul. lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 3. Theſaur. *ubi ſupra cap.* 3. Quò loci excipit Diaconum, nam ex officio ſuo validè baptizat etiam ſolemniter, ut dictum eſt *ſupra num.* 37.

51. *Quær.* An liceat recipere Baptiſmum ab Hæretico? *Reſp.* Negativè, imò ſic baptizatus eſſet irregularis, & ad ordines non promovendus. *cap. Qui in qualibet*, 1. *quæſt.* 7. *cap. Ventum*, 1. *quæſt.* 1. Niſi baptizatus fuiſſet in infantia, vel in vitæ periculo conſtitutus. Theſaur. *ubi ſupra cap.* 5.

52. *Quær.* An liceat adultis differre ſuſceptionem Baptiſmi uſque ad ſenectutem, vel ad extremum vitæ? *Reſp.* Negativè; & qui ſic tardè fuerit baptizatus, remanet irregularis, adeò ut ad ordines promoveri non poſſit, quia ſuſpecta eſt ejus fides, & talis vocatur *Clinicus*. *cap. Si quis in ægritudine*, 57. *diſt.* Theſaur. *de Pœnis Ecclef. verb. Baptiſmus*, *cap.* 6.

53. *Quær.* An dicta Irregularitas tollatur curſu temporis, ſi conſtet de ſtabilitate in fide, & de vitæ probitate? *Reſp.* Opinionem negativam eſſe magis communem; ſed in tali caſu eſſe petendam diſpenſationem ab Epiſcopo. Majol. *de Irregul. lib.* 3. *cap.* 8. Suarez *de Cenſur. diſp.* 42. *ſect.* 1. *num.* 6.

54. *Quær.* An extra dictum caſum probationis fidei poſſit Epiſcopus diſpenſando promovere *Clinicum* ad ordines? *Reſp.* Negativè; quia ſolus Papa diſpenſat. Borgas *de Irregularit. part.* 5. *tit. de different. baptiſm. num.* 4. Niſi adeſſet penuria Clericorum. Suarez *ubi ſupra num.* 6. & Theſaur. *ibid. verſ. Nota etiam.*

55. *Quær.* An in baptiſmo privato, in caſu neceſſitatis, ſit adhibendus Patrinus? *Reſp.* Non requiri in eo caſu Patrinum, ſed poſſe adhiberi; & ſi adhibeatur, contrahere cognationem. Coton. *d. lib.* 2. *controv.* 2. *num.* 66. *&* 67.

56. *Quær.* Quas debeant habere qualitates Patrini? *Reſp.* Debent habere uſum rationis, non hæretici, aut infideles, ſed baptizati. Coton. *ubi ſupra num.* 69. *&* *ſeqq.*

57. *Quær.* Si Cathecumenus eſſet Patrinus in baptiſmo, an contraheret cognationem? *Reſp.* Negativè. Diana *p.* 10 *tract.* 16. *reſ.* 89. ubi cum doctrina S. Thomæ confutat contrarium ſcribentes, & cum Diana tenet Coton. *ubi ſupra n.* 71. *&* 72. qui *num.* 73. notat, ſi baptizetur filius infidelium, Patrinum non contrahere cognationem cum parentibus infidelibus dicti filii, quia non ſunt capaces; niſi poſtquam venirent ad fidem; quo caſu attendenda eſſet cognatio Sylveſt. *Verb. Matrimonium*, 8. *quæſt.* 7 *concl.* 12.

58. *Quær.* An Monachi, & alii Regulares poſſint eſſe Patrini? *Reſp.* Negativè, quia de Monachis eſt expreſſa prohibitio in *cap. Non licet Abbati*, *de conſ. d.* 4. *& in cap. Pervenit*, 18. *quæſt.* 2. ad vitandum conſortium illorum cum mulieribus. Et quamvis cæteris Regularibus id non eſſe prohibitum multi ſcribant, prout notat Coton. *ubi ſupra num.* 76. tamen attento Rituali Romano tenenda eſt opinio negativa etiam in ipſis; nam Rituale dicit: *Ad hoc munus admitti non debent Monachi, vel Sanctimoniales, nec alii cujuſvis ordinis Religioſi à ſæculo ſegregati.*

59. *Quær.* Quot in baptiſmo poſſint eſſe Patrini? *Reſp.* Unus, vel ad ſummus unus, & una. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Ref. cap.* 2. Quod ſi plures vocentur, cognatio non contrahitur niſi à tangentibus puerum in fonte, ut mos eſt Venetiis, quod ſi omnes ſimul tangerent, omnes cognationem contraherent. Coton. *ubi ſupra num.* 82. *&* 83.

60. *Quær.* An ſimul maritus, & uxor poſſint levare alienum filium in baptiſmo? *Reſp.* De honeſtate non poſſe? de rigore præcepti poſſe; quia præceptum non habetur, ſed conſilium *in cap. Quod autem*, 30. *quæſt.* 4. Coton. *ubi ſupra num.* 86.

61. *Quær.* An genitores ipſius baptizandi poſſint eſſe Patrini? *Reſp.* Negativè. *cap.* 1. 2. *&* 4. 30. *quæſt.* 1. Quod ſi faciant, peccant mortaliter, & privantur facultate petendi debitum, niſi eos excuſet ignorantia juris, vel facti. Sanch. *de Matrim. lib.* 9. *diſp.* 30. *num.* 1. Theſaur. *de Pœnis dict. par.* 2. *Verb. Baptiſmus*, *cap.* 4. Vel niſi baptizent in caſu neceſſitatis;

tunc

tunc enim non amittunt jus petendi debitum, quamvis contrahant cognationem; quæ ſi ageretur de Matrimonio contrahendo inter ipſos Patrem, & Matrem baptizati, impediret, & dirimeret matrimonium. Sanchez *lib. 7. diſput. 62. num. 15.* Theſaur. *d. cap. 4. propè finem;* ubi adjungit, Epiſcopum poſſe diſpenſare inter conjugatos, ut poſſint petere debitum, quamvis unus eorum baptizaſſet, vel Patrinus fuiſſet ſui filii.

62. *Quær.* An liceat Avo, vel Aviæ eſſe Patrinum in baptiſmo Nepotis, vel Neptis? *Reſp.* Negativè, quia, & ipſi continentur ſub prohibitione Patris, & Matris. *l. Juſta 201. ff. de Verbor. ſignifican.* Theſaur. *ubi ſupra dict. cap. 4. Verſ. Aliam eſſe rationem.*

63. *Quær.* Si quis ſuſcipiat in Baptiſmo puerum per Procuratorem, à quo contrahatur cognatio? A mittente, vel à procuratore? *Reſp.* Eam contrahi à mittente; non autem à procuratore, & ſic decidiſſe S. Congregationem teſtatur Nicol. *Lucubr. Civil. tom. 1. pag. 50.* Moron. *reſponſ. 15. num. 39.* Coton. *ubi ſupra n. 90.* & dicetur infra *cap. 133. num. 34.*

64. *Quær.* Si domi detur aqua puero; & deinde in Eccleſia fiant cæremoniæ, quis contrahit cognationem, qui tenuit puerum domi, vel qui in Eccleſia? *Reſp.* Contrahi ab eo, qui tenuit domi; nam inibi factum fuit Sacramentum. Moron. *d. reſponſ. 15. num. 38.*

65. *Quær.* An poſſint eſſe Patrini duo Viri, unus nomine proprio, & alter ſubſtitutus à muliere? *Reſp.* Affirmativè. Naldus *Verb. cognatio num. 6.* Diana *part. 10. tract. 16. reſ. 29.* Coton. *ubi ſupra num. 91.* ubi advertit, aliquos aſſerere, contrarium decidiſſe S. Congregationem; ſed de tali deciſione nullibi conſtat.

66. *Quær.* An contrahat cognationem ille, qui levavit de fonte filium Pauli, credens fuiſſe filium Petri? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones, ſed magis probabilem eſſe negativam; quia nemo debet cogi ad ſe uniendum ſpiritualiter cum perſonis, de quibus nullo modo cogitavit. Franc. de Lugo *de Sacram. Baptiſmi cap. 7. num. 6.* Coton. *ibid. num. 94.*

67. *Quær.* An baptizans fœminam credens baptizare marem, validè baptizet? *Reſp.* Negativè. Zacchias *in QQ. Medicoleg. lib. 7. tit. 1. quæſt. 8. num. 9.* & ibi Petr. Gerard. *ſingul. 90. num. 2.* quod eſt notatu dignum.

68. *Quær.* Qui ſint effectus baptiſmi? *Reſp.* Baptiſmus validè ſuſceptus imprimit characterem, habilitat ad ſuſcipienda alia Sacramenta, aufert infamiam, & Irregularitates omnes, præter bigamiam, & obligat ad obſervantiam legis Chriſtianæ. Baptiſmus verò etiam dignè ſuſceptus dat gratiam; delet peccata tàm originale, quàm actualia in adultis, & pœnas temporales; concedendo virtutes gratiam comitantes. Coton. *ubi ſupra num. 97.* & ibi DD. & meæ Deciſiones *de Baptiſmo Menſe Aprili Quæſ. 2.* ubi duodecim effectus collegi, ac demonſtravi.

69. *Quær.* An recipiat gratiam adultus, qui recipit baptiſmum ſine dolore peccatorum? *Reſp.* Non recipere; ſed ſupervenienté dolore, gratiam infundi. Coton. *ibid. num. 95. & num. 98.* Quod etiam ſupra tetigimus de Sacramentis in genere, & in præſenti tractatu de Baptiſmo.

70. *Quær.* An per baptiſmum condonentur etiam pœnæ temporales, quæ vigore legum civilium eſſent inferendæ baptizato? *Reſp.* Negativè; quamvis ubi infidelis eſſet dictis pœnis plectendus, & veniret ad fidem, rogandi forent Magiſtratus, ut dictas pœnas remitterent. Cucch. *Inſt. major. d. lib. 5. tit. 2. num. 112.*

71. *Quær.* An Epiſcopus ex officio ſit adſtrictus aliquando adminiſtrare Sacramentum Baptiſmi? *Reſp.* Teneri baptizare in Sabbato Sancto, & in Sabbato Pentecoſtes ex officio, quando extarent Cathecumeni, & adulti baptizandi. *cap. Venerabilis. 17. de Conſecrat. diſt. 4.* Jord. *dict. tom. 1. lib. 3. tit. 1. num. 19.* ubi notat, quod ubi non eſt multitudo adultorum baptizandorum, ſed unus, vel duo tantùm, poteſt eos Epiſcopus pro ſuo libito baptizare.

72. *Quær.* Quæ nam obligatio incumbat Parocho poſt expletam adminiſtrationem Baptiſmi? *Reſp.* Admonere Patrinos, & Parentes de cognatione contracta,

tracta,

Digitized by Google

tracta, & de eorum obligatione; ac ad notandum in libro proprio ipſam functionem baptiſmalem, cum nominibus filii baptizati, parentum ejus, ac patrinorum. Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *De ref. Rituale Roman. in calce libri.*

73. *Quær.* Ad quid valeat Regiſtrum, & notatio illa, quæ fit à Parocho? *Reſp.* Ad probandam ætatem baptizati, ejus parentelam, & filiationem. Maſcard. *de probat. concluſ.* 763. Genua *de Scriptura privata lib.* 5. *tit. de libris Plebanorum q.* 1. *& ſeqq.*

74. *Quær.* In quibus differat baptiſmus à Circumciſione? *Reſp.* In tribus. *Primò*, quia baptiſmus datur etiam fœminis; *Secundò* aperit ſtatim januam Cœli; *Tertiò* imprimit characterem, quæ omnia non conveniebant Circumciſioni. Fagnan. *in cap. Majores. num.* 38. *& ſeqq. de Baptiſmo. tom.* 5. *pag.* 324.

75. *Quær.* In quibus conveniat Circumciſio cum baptiſmo? *Reſp.* In tribus. *Primò*, quia ſalvabat à peccato originali. *Secundò*, quia dabatur tàm parvulis, quàm adultis. *Tertiò*, quia ſine illa tunc nullus ſalvari poterat, ſicut nunc nullus abſque baptiſmo. Fagnan. *ubi ſupra dict. num.* 38. Alia plura Quæſita utilia, & curioſa reperiet ſtudioſus in dictis meis Deciſionibus *de Baptiſmo, de Anno* 1688.

CAPUT CXVI.

De Sacramento Confirmationis.

1. *Quær.* Quid ſit Confirmationis Sacramentum? *Reſp.* Eſſe *Unctionem hominis baptizati, factam in fronte, in figura Crucis, cum Chriſmate Sanctificato, à Miniſtro idoneo, cum intentione debita tàm in ungendo, quàm in ungente, ſub certa verborum formula, ſignificantem efficaciter ex inſtitutione Divina Unctionem animæ per gratiam roborantem ad confitendum cum conſtantia fidem Chriſti.* Ita Scotus *in* 4. *d.* 7. *q.* 1. & Coton. *lib.* 2. *controv.* 3. *cap.* 1. *num.* 1.

2. *Quær.* Quænam ſit materia Confirmationis? *Reſp.* Materia Confirmationis duplex eſt. Una remota, & eſt Chriſma, nempè Unguentum ex oleo, & balſamo ab Epiſcopo benedictum. Altera proxima; & eſt Unctio ipſius in fronte confirmandi. Coton. *ubi ſupra num.* 2. & eſt Tex. *in c.* 1. *de Sacram. non iteran.* & ibi Gloſſ. & DD. Tex. *in cap. Unic. de Sacra Unct.* Jordan. *lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 30.

3. *Quær.* An Apoſtoli uſi ſint oleo, & balſamo in adminiſtratione hujus Sacramenti, vel ſola manuum impoſitione, ut videtur ſcriptum in eorum Actib. *cap.* 8. *& cap.* 19.? *Reſp.* Duas eſſe opiniones. Una, quod Apoſtoli ſola manuum impoſitione confirmarent ex diſpenſatione, & poteſtate extraordinaria, ſupplente Deo Unctionem Chriſmatis per alia ſigna ſenſibilia, quibus Spiritus Sanctus deſcendebat ſuper confirmatos. Ita S. Th. 3. *par. q.* 72. *art.* 2. Altera eſt, quod S. Lucas *in d. cap.* 8. & 19. *Act.* per manuum impoſitionem intellexerit Unctionem Chriſmatis, quæ ſit in fronte per manuum impoſitionem. Ita Bellarm. *tom.* 3. *controv.* 2. *lib.* 2 *cap.* 9. ubi plures auctoritates SS. Patrum allegat, qui fuere coætanei Apoſtolorum, aut illis ſuppares. Et hanc opinionem tenet P. Menoch. *ſuper Actib. Apoſtol. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 5. *in fine*, & notat Coton. *ubi ſupra num.* 3. Noviſſimè Gaſpar. Ivenlm. *in Comment. Hiſt. & Dogmatico de Sacr. Confir. Differt.* 3. *q.* 2. *c.* 3. *art.* 2.

4. *Quær.* An balſamum ſit materia eſſentialis, an tantùm accidentalis? *Reſp.* Quod licèt plures DD. opinati ſint, eſſe tantùm materiam accidentalem, quos refert Coton. *ubi ſupra num.* 4. tamen verior ſententia eſt, quod ſit materia eſſentialis, eò quia ſic definitum eſt à Concilio Florentino. Idem Coton. *ubi ſupra num.* 4. *&* 5. & Jordan. *num.* 33. quibus in locis notant, irritum eſſe Sacramentum Confirmationis, ſi fieret cum oleo ſine balſamo; & eſſe ſupplendum cum nova Unctione, adhibito Chriſmate, ideſt oleo, & balſamo ſimul; & cum nova verborum prolatione; omiſſis cæteris cæremoniis priùs adhibitis, quæ non repetuntur; & ita intelligendus eſt Textus *in cap. Paſtoralis de Sacram. non iteran.* Cujus ſenſus perperàm accipi ſolet à pluribus

ribus Doctoribus, dicentibus Confirmationem valere ſine balſamo; quorum opinio non eſt vera, neque amplectenda; quamvis eam doceat etiam modernus Ivenin. *dict. Differt*. 3. *q*. 2. *c*. 4. *art*. 3.

5. *Quær*. Quæ quantitas balſami neceſſaria ſit in Chriſmate conficiendo? *Reſp*. Tantum balſami poni debet, quantum ſufficiat ad communicandum odorem ſuum oleo. Coninch. *quæſt*. 72. *art*. 3. *dub*. 1. *num*. 39. Jordan. *ubi ſupra num*. 32. & Coton. *num*. 6.

6. *Quær*. An Chriſma poſſit conſecrari à ſimplici Sacerdote ex commiſſione Summi Pontificis? *Reſp*. Eſſe hinc inde Doctorum graviſſimorum opiniones; ſed negativa verior, & tutior reputatur; eò quia conſecratio Chriſmatis eſt ordinis Epiſcopalis ex inveterato uſu Eccleſiæ Catholicæ. Jordan. *dict. lib*. 3. *tit*. 2. *num*. 10. & Coton. *dict. controverſ*. 3. *cap*. 1. *num*. 7. ubi Auctores refert pro utraque opinione, & amplectitur negativam; adeò ut neque Abbatibus, aut aliis Dignitatibus inferioribus Epiſcopo talis conſecratio poſſit demandari, ut ex reponſo Sac. Congregationis notat Barboſ. *de Offic. Poteſtate Epiſcopi allegat*. 30. *num*. 5. & Jordan. *ubi ſupra n*. 11. Ivenin. *dict. quæſt*. 2. *cap*. 5. *art*. 3. Adminiſtrari verò poteſt à ſimplici Sacerdote de commiſſione Papæ. Fagnan. *in cap. Canonum ſtatuta num*. 102. *de conſtitut*. & *in cap. Unic*. §. *Per frontis de Sacra Unctione*. Et conceditur Miſſionariis in Indiis, ubi non ſint Epiſcopi.

7. *Quær*. In qua parte corporis ſit ungendus, & ſignandus Confirmandus? *Reſp*. In fronte de neceſſitate Sacramenti, & cum ſigno Crucis; & propterea nullum eſſet Sacramentum, ſi omiſſa fronte, alibi ungeretur, vel non facto ſigno Crucis. *cap. Unico*. §. *Per frontis de Sacr. Unct. cap*. 2. & 3. *de conſecr. diſt*. 5. Frons enim eſt Sedes verecundiæ, & in ea Chriſmandus debet inungi, ut ſine verecundia, aut rubore Chriſti nomen confiteatur. Jordan. *ibidem num*. 28. & 29. & Coton. *n*. 9. & 10.

8. *Quær*. Quæ nam ſit legitima forma hujus Sacramenti? *Reſp*. Eſſe illam, quæ in Pontificali Romano tradita eſt, nempè: *Signo te ſigno Crucis, & Confirmo te Chriſmate ſalutis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen*. Jord. *ubi ſupra num*. 38. & Coton. *num*. 12. ubi notat, apud priſcos Eccleſiæ Patres hanc formam expreſsè non reperiri, quia nè noſtra myſteria proderent infidelibus, non de facili formam in ſcriptis dabant: ſed ſibi invicem oretenùs tradebant, juxta illud 1. *Cor*. 11. *Cætera, cum venero, diſponam*; quod conſiderat S. Th. 3. *p*. *q*. 72. *art*. 4.

9. *Quær*. An omnia verba formæ prædictæ ſint de eſſentia? *Reſp*. Plura à pluribus ſuper hoc dicta eſſe. Porrò omnes conveniunt in eo, quod verba Sanctiſſimæ Trinitatis perſonas exprimentia; ac *ſigno*, & *confirmo te*, ſint de eſſentia Sacramenti; alia de neceſſitate præcepti; adeò ut validum ſit Sacramentum, ſi ſenſus non immutetur, ſed abſque peccato mortali receſſus à dicta forma fieri non poſſit. Coton. *ubi proximè num*. 14. & Jord. *num*. 38. 39. & 40.

10. *Quær*. Qua forma utantur Epiſcopi Græci Confirmantes? *Reſp*. Eos uti his verbi: *Signum ſigillum, ſignaculum doni Spiritus Sancti*. Coton. *ibid. num*. 12. Qui ſubindè ex Diana *par*. 8. *tract*. 1. *reſol*. 8. 9. & 10. probat dictam formam eſſe ſufficientem, & confutat ſcribentes contrarium; oſtendens, tacitè intelligi in ea *Verbum Do*; quia ſæpè ſæpiùs in elocutione eleganti verbum omittitur, ut *Lumen Chriſti*, & *Gloria in Excelſis Deo*, nempè *Eſt*. Et qui dat pauperi nummum, dicere ſolet: *En nummum*, videlicet *Do tibi*, & alia exempla Apoſtoli notat *Hebr*. 9.

11. *Quær*. Quis ſit Ordinarius Miniſter hujus Sacramenti? *Reſp*. Eſt Epiſcopus. Conc. Trid. *ſeſſ*. 7. *can*. 3. & Concil. Florentin. *in Decret. de Sacram*. Et quidem debet eſſe Epiſcopus conſecratus; quia Confirmatio eſt actus Ordinis Epiſcopalis, & ſic exigit Characterem illius. Coton. *ubi ante num*. 23. & 24. Jordan. *dict. lib*. 3. *tit*. 2. *num*. 2. 3. & 4. ubi docet, valere Confirmationem, quamvis Epiſcopus eſſet hæreticus, excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, ac etiam ſpecialiter prohibitus à Papa; quia, ut dictum eſt,

vali-

validitas pendet à Charactere Epiſcopali; quamvis peccaret mortaliter.

12. *Quær.* An Papa poſſit delegare adminiſtrationem hujus Sacramenti ſimplici Sacerdoti? *Reſp.* Affirmativè, ut dictum eſt *ſupra Quæſ. 6.* quamvis olim graviſſimi Doctores id negaverint. Coton. *pluribus citatis ubi proximè num.* 31. & 32. Fagnan. *in cap. Unico. §. Per frontes. De Sacra Unctione tom. 2. pag.* 303. Modernus Ivenin. *De Sacram. Confirm. diſt. diſſert.* 3. *q.* 5. *cap.* 2. §. 3. Jordan. *num.* 9. & 10. ubi notandum dicit, quod ſimplici Sacerdoti poteſt à Papa concedi facultas confirmandi, non autem conficiendi Chriſma; ut ſupra dictum eſt, licèt majus eſſe videatur confirmando adminiſtrare Sacramentum, quàm conſecrando Chriſma materiam præparare, & hoc fit, quia Conſecratio Chriſmatis eſt ſolius ordinis Epiſcopalis, non etiam Chriſmatis adminiſtratio. Baron. *tom.* 8. *Ann.* 594. *num.* 17.

13. *Quær.* An laico talis facultas confirmandi poſſit à Papa committi? *Reſp.* Affirmativè reſpondiſſe gloſſam *in cap. Manus. Verb. Irritum. De Conſecr. diſt.* 5. Sed negativam opinionem eſſe veriorem, etiam in Clerico non Sacerdote ex D. Th. 3. *part. q.* 72. *art.* 11. docet Jordan. *ubi antea num.* 9.

14. *Quær.* An Epiſcopus, qui Confirmationis Sacramentò non fuerit inſignitus, poſſit alios confirmare? *Reſp.* Affirmativè, quia in hoc non intrat Regula illa, *Nemo dat, quod non habet*, nam facultas ſtat in ordine Epiſcopali. Diana *par.* 9. *tract.* 6. *reſ.* 47. & *par.* 10. *tract.* 11. *reſ.* 14. Quamvis mortaliter peccaret, ſi citra neceſſitatem, aut ex contemptu confirmaret. Coton. *ubi proximè num.* 25. Jordan. *num.* 2.

15. *Quær.* An liceat Epiſcopo in ſua Diœceſi alienum ſubditum confirmare? *Reſp.* De Jure licitum non eſſe, ſed conſuetudinem ubique id licitum effeciſſe, quia præſumitur conſenſus proprii Epiſcopi. Diana *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 17. & *par.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 50. Coton. *ubi ſupra num.* 26. Jordan. *num.* 49. ubi admonet Epiſcopos, nè ſcienter velint alienum ſubditum confirmare; quod in praxi obſervat Eminentiſſimus Cardinalis Barbadicus Epiſcopus Patavinus.

16. *Quær.* An Epiſcopus poſſit delegare Abbati, vel ſimplici Sacerdoti adminiſtrationem hujus Sacramenti? *Reſp.* Negativè. Jordan. *ibid. num.* 7. & 8. ubi quod Epiſcopus delegans, & delegatus peccarent mortaliter, & actus eſſet nullus.

17. *Quær.* Qua diſpoſitione debeat Epiſcopus ad adminiſtrandum Chriſma accedere? *Reſp.* Quod debet eſſe indutus Pluviali, Mitra, Stola, & baculo paſtorali; quamvis in æſtivis caloribus, ubi eſt multitudo confirmandorum, Pluviale ſoleat deponi, prout etiam ſi alicui privatim adminiſtretur; undè illud eſt de conſilio, non autem de præcepto; prout etiam, quod jejunus ſit Epiſcopus, atque chriſmandus. Jordan. *pluribus alleg. ubi ante num.* 12. & 13. Sed uſus facit, ut Epiſcopi poſt prandium confirment.

18. *Quær.* Quo tempore hoc Sacramentum ſit adminiſtrandum? *Reſp.* Quocunque tempore, etiam die feriata, & etiam tempore, publici interdicti. *cap. Quoniam. de Sent. Excom. in* 6. Jord. *ib. num.* 13. Quamvis in feſtis diebus Pentecoſtes ſit præcipuè adminiſtrandum. Et hoc adeò verum eſt, ut Epiſcopus peccet, ſi nimis differat adminiſtrationem generalem hujus Sacramenti, quæ per tres, aut quatuor annos retardari poſſe videtur ex juſta cauſa ad arbitrium Epiſcopi abſque peccato. Jord. *num.* 15. *ubi DD.*

19. *Quær.* Quo in loco ſit dandum hoc Sacramentum? *Reſp.* In Eccleſia eſſe dandum. At ex rationabili cauſa etiam in loco decenti extra Eccleſiam, puta ſi duo, aut tres tantum ſint confirmandi, adminiſtrari poſſe videtur abſque peccato. DD. quos allegat Jordan. *ubi ſupra num.* 16. & 17.

20. *Quær.* An Epiſcopus ſi exeat è civitate, perluſtrando ſuam Diœceſim, ut Sacramentum Confirmationis adminiſtret, poſſit procurationem à populis exigere? *Reſp.* Negativè; niſi forſan etiam viſitaret, vel Eccleſias conſecraret. Jordan. *ibid. num.* 15.

Digitized by Google

21. *Quær.* An peccet mortaliter Epiſcopus, ſi confirmet, habens ipſe conſcientiam crimine mortali oneratam? *Reſp.* Quod peccat mortaliter, niſi priùs confiteatur, vel ſaltem contritionis actum eliciat; nam nullum Sacramentum eſt adminiſtrandum in peccato mortali; quamvis ſufficiat contritio ſola, & non requiratur actualis confeſſio (ubi fieri poſſit) niſi ad ſuſcipiendam Euchariſtiam. Jord. *ubi ſupra num.* 23. & 24. Coton. *num.*

22. *Quær.* Qualis intentio requiratur in miniſtro hujus Sacramenti? *Reſp.* Intentio actualis illud conferendi, vel ſaltem virtualis. Jordan. *ibid. num.* 25. & 26. ubi quod habitualis intentio non ſufficeret.

23. *Quær.* An omne Chriſma aptum ſit pro hujus Sacramenti adminiſtratione? *Reſp.* Negativè, ſed debet eſſe conſecratum eo anno, & hoc ſub pœna peccati mortalis. *cap. Quoniam*, ubi Gloſs. *de Sentent. Excommun. in 6.* Et ideò, hoc Sacramentum adminiſtrari poteſt etiam tempore interdicti, & ipſum Chriſma confici ſolemniter, publicè, & apertis Januis. Jordan. *pluribus DD. cit. ubi proximè num.* 36. 37.

24. *Quær.* Quo modo ſit inungendus ille, qui debet confirmari? *Reſp.* Quod eſt inungendus in fronte in forma crucis cum chriſmate, & hoc ab ipſomet Epiſcopo cum pollice manus dexteræ, ſub pœna peccati mortalis aliter faciendo; niſi fortè Epiſcopus laboraret dolore in pollice, & nullus eſſet alius, qui per longum futurum tempus poſſet confirmare. Jordan. *ibid. num.* 40. Diana *par.* 3. *tractat.* 4. *reſol.* 22. & Coton. *ubi ſupra num.* 29. ubi probant, ſi alio digito fiat unctio, Sacramentum valere: ſecùs autem ſi fieret pennicillo, vel alio Inſtrumento, quia non poſſet dici manuum impoſitio. Jordan. *num.* 41. Layman. *lib.* 5. *tract.* 3. *cap.* 2.

25. *Quær.* An ſit mortale, ſi Epiſcopus omittat dare alapam confirmato? *Reſp.* Negativè ex communi DD. ſententia. Jord. *ibid. num.* 44. Coton. *num.* 27.

26. *Quær.* Quæ debeant eſſe qualitates confirmandorum? *Reſp.* Quod ſint baptizati; & quod habeant uſum rationis, qui ſolet præſumi circa ſeptennium; ſed in hoc exuberat arbitrium Epiſcopi, itaut, ſecluſo ſcandalo, etiam puerum trium annorum poſſit confirmare abſque peccato; & ſemper in dubio debet inclinare ad favorem pueri petentis Sacramentum; nè ob varia rerum diſcrimina contingat ipſum mori abſque gratia hujus Sacramenti. Jord. *ibid. num.* 46. 47. & 48. Coton. *ubi ſuprà num.* 42 ubi quod in articulo mortis poſſunt ſtatim confirmari nè dum adulti, ſed etiam infantes, ac etiam perpetuò amentes. At in adultis præter intentionem, & fidem requiritur etiam gratia, itaut ſaltem contritionis actum emittant. Jord. *num* 52. 53. & 54.

27. *Quær.* An Epiſcopus in aliena Diœceſi poſſit ſuum ſubditum confirmare? *Reſp.* Negativè, niſi de licentia Ordinarii diœceſani; aliàs incurreret ſuſpenſionem ipſo jure ex Concil. Trid. *de Refor. ſeſſ.* 6. *cap.* 5. Jordan. *ibid. num.* 51. *ubi DD.*

28. *Quær.* Quinam ſit effectus hujus Sacramenti? *Reſp.* Effectus eſt Character, Gratia, & Affinitas cum Patrino, quæ vocatur cognatio ſpiritualis. Coton. *ubi ſupra num.* 49.

29. *Quær.* An incurrat irregularitatem ille, qui reiteraret confirmationem, vel bis eamdem perſonam confirmaret, prout ſtatutum eſt in baptiſmo? *Reſp.* Hanc eſſe inſignem quæſtionem, & pro utraque opinione eſſe plurimos DD. At verior opinio eſt negativa; ſcilicèt quod irregularitas non incurratur neque à reconfirmante, neque à reconfirmato etiam ſcienter; ea ratione quia regula certa eſt in jure, irregularitatem incurri tantùm in caſibus à jure expreſſis. *cap. Qui* 15. *de Sentent. Excommunic. in 6.* At nullo jure cavetur, ut irregularitas in ſupradicto caſu incurratur. Jordan. *d. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 57. 58. & 59. ubi Covarruv. Suarez, & *alii DD.*

30. *Quær.* An in hoc Sacramento poſſint adhiberi plures Patrini, vel ſaltem unus, & una, prout in baptiſmo? *Reſp.* Quod unus tantùm eſt adhibendus juxta anti-

Digitized by Google

antiquum canonem *in cap. Non plures, de Conſecr. diſt.* 4. Quia quo ad baptiſmum Trid. Concil. conceſſit unum, & unam, ſed nihil dixit de confirmatione, & hæc eſt verior ſententia. Coton. *ubi ſupra num.* 43. & Jordan. qui latè diſputat hoc punctum, & ſic concludit *num.* 74. notans ſic eſſe in uſu, & ſic eſſe ſervandum.

31. *Quær.* Quænam debeant eſſe qualitates Patrinorum? *Reſp.* Ut ſint baptizati, cenſuris non irretiti, confirmati, uſum rationis habentes, non Regulares, neque Clerici, niſi de licentia Epiſcopi, & quod fœminæ non ſuſcipiant maſculos, neque maſculi fœminas; & demum, ut ſciant, ſe obligatos eſſe, eoſdem confirmatos inſtruere in fide, & doctrina Chriſtiana, prout monet Pontificale Romanum, & notat Coton. *ubi ſupra num.* 44. & Jordan. à *num.* 67. *& ſeqq. uſque in finem*; ubi ponit pulcherrimum edictum publicandum ab Epiſcopo, antequam accedat ad generalem adminiſtrationem hujus Sacramenti.

32. *Quær.* An Patrinus non confirmatus tenens ad Chriſma contrahat ſpiritualem cognationem? *Reſp.* Non contrahere, ut præter DD. tenuit *S. Congr. die* 13. *Junii* 1654. quam, & quos allegat Pignatell. *tom.* 1. *Conſult.* 10. Qui alia curioſa quæſita deſiderat, legat meas Deciſiones, *de Baptiſmo, & Confirmatione* Anno 1688. *menſib. Novembr. ac Decembr.* ubi egi de hoc Sacramento.

CAPUT CXVII.

De Sacramento Euchariſtiæ.

1. QUær. Quid ſit Euchariſtia? *Reſp.* Eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti, veraciter contenti ſub ſpeciebus panis, & vini, poſt Conſecrationem factam à Sacerdote, ſub certis verbis cum debita intentione prolatis, ex inſtitutione divina, veraciter ſignificans, Corpus Chriſti, & Sanguinem ſub eis realiter contineri, ad ſpiritualem animæ refectionem. Scot. *in* 4. *diſt.* 8. *q.* 1. Coton. *lib.* 2. *Controv.* 4. *cap.* 1. *num.* 1.

2. *Quær.* An ubi plures conſecrantur Hoſtiæ unum ſit Sacramentum, vel plura Sacramenta? *Reſp.* Quod reſpectu rei, ideſt Chriſti in hoſtiis contenti, eſt Sacramentum unum numero in omnibus hoſtiis. Reſpectu verò actionis, qua ipſum Sacramentum producitur, nempè per modum ſpiritualis convivii, multiplicatur numero, prout ad varias ordinatur ſumptiones. Suarez *de Euch. diſp.* 39. *ſect.* 4. & ideò hoc Sacramentum non eſt tranſiens, ſicut cætera Sacramenta; ſed permanens, nam verè, & propriè non conſiſtit in conſecratione, vel communione, ut falsò docuit Gabriel *in* 4. *diſt.* 8. *q.* 1. *art.* 2. *dub.* 2. Sed conſiſtit in ipſo Corpore, & Sanguine Chriſti realiter exiſtentis ſub ſpeciebus conſecratis. Coton. *ibid.* & Scotus *ubi ſupra*.

3. *Quær.* Quæ ſit materia Euchariſtiæ? *Reſp.* Materia Euchariſtiæ eſt duplex; una remota, & hæc eſt panis, & vinum uſuale, illud ex tritico, iſtud ex vite. Proxima materia ſunt ſpecies Sacramentales, prout continent Corpus Chriſti. Coton. *d. cap.* 1 *num.* 3.

4. *Quær.* An panis confectus ex aqua Roſacea ſit materia apta pro hoc Sacramento. *Reſp.* Altercari inter ſe Doctores, ſed prævalere opinionem negativam, quam tenet S. Thom. *3. p. q.* 74. *art.* 7. & Scot. *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 6. eo quia aqua debet eſſe elementaris, adhoc ut panis ſit uſualis; & ſic etiam tenet contra Cajetan. Cotonius *ubi ſupra n.* 4. *&* 5. addens, quod ſi panis ſubigatur aqua maris, erit uſualis, quamvis alii contrarium dixerint, ut videre eſt apud Dianam. *part.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 58.

5. *Quær.* An hoſtiæ rubræ, ob admixtum cinabrium, quibus litteras ſignamus, poſſint conſecrari? *Reſp.* Licitè conſecrari non poſſe: an autem validè? eſt hinc inde opinio; quia non videntur eſſe panis uſualis. Dian. *part.* 7. *tract.* 12. *reſ.* 8. & Coton. *ubi ſupra num.* 6.

6. *Quær.* An panis maſſa cruda poſſit conſecrari; vel panis elixus, vulgo *Pane cotto*, ò *Pannata*? aut etiam Paſtilli farinacei, vulgo *Vermicelli*, *& Maccheroni*, ubi fuerint concocti? *Reſp.* Negativè, quia neuter horum eſt panis uſua-

lis, ſed aliæ ſpecies ad nutritionem inventæ. Dian. *part.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 58. Coton. *num.*7.*&* 8. *ubi ſupra*.

7. *Quær*. An ſit materia ſufficiens Panis ex Amydo? *Reſp.* Quod *Scotus d. diſt.* 11. *q.* 6. *litt. A.* tenet quod non. Sed Henriquez *lib.* 5. *cap.* 9. dicit, quod ſic: Placet opinio modernorum diſtinguentium, aut Amydum tale factum eſt per omnimodam tritici putrefactionem? & panis ex eo non erit ſufficiens materia ad conſecrandum. Aut tantummodò inchoatum eſt putrefieri, & erit apta materia; tunc enim non cenſetur perdidiſſe naturam, & qualitates farinæ triticeæ. Diana *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 38. Coton. *ubi antea num.* 9. *&* 10.

8. *Quær*. An multum referat, utrùm Panis ſit Azymus, vel fermentatus? *Reſp.* Multum referre, quia licèt uterque ſit materia apta ad conſecrandum, ut definitum eſt in Concilio Florentino: & docet Cathechiſm. Rom. *ſeſſ.* 14. *de Sacram. Euchar.* tamen Græci tantummodò uti poſſunt pane fermentato, & Latini ſolo azymo ſub pœna mortalis peccati ex Bulla B. Pii V. Incipit: *Providentia Romani Pontificis*. *eſt la XII.* etiamſi Græcus celebraret in Eccleſia Latina, vel Latinus in Eccleſia Græca; nam obligatio hæc non localis, ſed perſonalis nationum eſt. S. Thom. 3. *p.q.* 74. *art.* 4. Diana *par.* 3. *tr.* 6. *reſol.* 99. *&* *par.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 39. Coton. *ubi ſupra num.* 13. *&* 14. ubi notat, id eſſe omninò ſervandum, quamvis aliàs populus deberet diu Sacrificio privari, vel infirmus decedere ſine Viatico; quia utilitas privata non debet pervertere Conſtitutiones Eccleſiaſticas circa ritus erga hoc maximum Sacramentum, & ejus reverentiam. Videantur Deciſiones meæ de Venerabili Euchariſtiæ Sacramento *Deciſ. XI.* ubi latè egi de hac quæſtione Panis Azimi, & fermentati.

9. *Quær*. An vinum recens, ſeu muſtum, mox ex botris extractum, ſit materia apta conſecrationis? *Reſp.* Affirmativè, quia eſt eſſentialiter Vinum, imò uſualiter, prout eo utitur quidam Herus meus Abbas, & Canonicus, nunc Epiſcopus, & Cardinalis, per magnam partem anni; & habetur textus apertus *in cap. Cum omne crimen. de Conſecr. diſt.* 2. in quo tale muſtum permittitur in neceſſitate, puta ſi defæcatum vinum deeſſet, vel communicandus eſſet moribundus, vel celebrandum in die feſto, quo caſu deberet eſſe percolatum, & à fœcibus craſſioribus diligenter expurgatum. An autem peccaret mortaliter, vel venialiter tantùm, qui abſque neceſſitate cum dicto muſto celebraret? eſt hinc indè DD. opinio, ut videre eſt apud Dianam *par.* 10. *tract.* 11. *reſ.* 37. Coton. *ubi proximè num.* 15. 16. *&* 17. ubi ex Diana ſubdit, quod ſuccus ex botris acerbis non eſt ſufficiens; at erit ſufficiens ex ſemiacerbis, quia ſic multa vina confici ſolent.

10. *Quær*. An ſit conſecrabile vinum extractum ex Uvis paſſis? *Reſp.* Eſſe materiam dubiam apud Doctores: nam aſſerit Diana *par.* 7. *tract.* 12. *reſ.* 8. ſed dubitat ipſemet cum aliis *part.* 10. *tract.* 11. *reſ.* 37. Ideò advertendum eſt, an retineat ſuccus ille qualitatem, & naturam vini uſualis; nam eo caſu erit conſecrabilis, & eo uti Patres Miſſionarios in Ethyopia, & in Inſulis Philippinis tradit Cardinalis de Lugo, relatus à Cotonio *ubi ſupra num.* 19. *&* 20.

11. *Quær*. An conſecrari poſſit ſuccus non expreſſus ex botro, & ſic dum adhuc continetur in botris? *Reſp.* Negativè; quia in eo ſtatu non eſt vinum potabile, neque potus, ſed cibus. S. Thom. & Scotus, quos allegat, & ſequitur Coton. *ubi ſupra num.* 21. Quartus *in Rubr. Miſſ. p.* 3. *tit.* 4. *dub.* 6.

12. *Quær*. An ſit materia ſufficiens vinum congelatum, vel vinum imbibitum in offa panis? *Reſp.* Quod plurimi Theologi negant, quia illud vinum non eſt potabile, neque poteſt deſignari per pronomen *Hic*: ſed non pauci affirmant, quia licet actu non ſit potabile, de facili fieri potabile poteſt, per ſolutionem gelu, aut compreſſionem offæ. Qui tamen ſic conſecraret, culpa gravi adſtringeretur, nam materia non eſt certa. Coton. pro utraque opinione DD. Citans *d. lib.* 2. *Contr.* 4. *cap.* 1. *num.* 22. *&* 23. Quartus *d. par.* 3. *tit.* 4. *dub.* 8. ubi reſolvit hinc indè argu-

Digitized by Google

argumenta; & ad illud, quod ſicut aqua congelata non eſt materia apta baptiſmi, ſic nec vinum congelatum pro Euchariſtia (dicit) non valere conſequentiam, quia materia baptiſmi eſt ipſa actualis ablutio, cui non eſt apta aqua congelata; & Euchariſtiæ non eſt ipſa actualis potatio, ſed vinum per ſe potabile, ex quo Sanguis conficitur.

13. *Quær.* An liceat vinum conſecrandum, vel frigefacere in æſtate admota nive, vel tepefacere hyeme ad ignem? *Reſp.* Affirmativè (niſi fiat ex mala intentione) puta ad inducendum novum ritum, tunc enim eſſet mortale; quod ſi ex delectatione guſtus, eſſet veniale; ſi autem vel nè congeletur, vel nè evaneſcat, nulla erit culpa. Tamburin. *in Opuſc. de Sacrific. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 2. Quartus *ubi ſupra dub.* 8. *in fin.*

14. *Quær.* An ſufficiens materia ſit quodcunque Vinum, licet ebullitum ſit muſtum cum multa aqua, prout mos eſt apud bonos œconomos, & patresfamilias in domibus laicalibus noſtræ regionis? *Reſp.* Cùm diſtinctione. Si parùm aquæ multo muſto infundatur, erit materia ſufficiens; ſi verò infundatur aqua in quantitate notabili, itaut vinum ſit tenue? & tunc non erit ſufficiens, vel ſaltem non licita materia, quia eſſet dubia, & ſic eſſet mortale conſecrare in illa. Henriquez *lib.* 8. *cap.* 12. Quartus *ubi ſupra dub.* 3. & *dub.* 4. ubi expreſsè docet, neque licitè, neque validè poſſe loram conſecrari, quæ vulgò appellatur *Graſpia*, & à Romanis *Acquarello*.

15. *Quær.* An poſſit conſecrari Mulſum, ideſt vinum conditum melle, vel ſaccharo, vel butyro, vel aliis aromatibus, aut ſuccis immixtum? *Reſp.* Mulſum præfatum eſſe ſemper materiam illicitam; quia commixtio aliorum ſuccorum eam reddit dubiam, quamvis ſola infuſione fiat. Quod ſi fieret per decoctionem, eſſet materia invalida, nam mutat naturam vini uſualis. Suarez *diſp.* 45. *ſect.* 1. *§. tertio ſequitur*. & Quartus *ubi ſupra dub.* 5.

16. *Quær.* An conſecratio fieri poſſit in aquavita, ideſt in vino igne diſtillato? *Reſp.* Negativè; licèt enim aquavita ſit flos vini, & perfectiori modo contineat ſubſtantiam vini, tamen non habet ampliùs formam vini, quæ transmutata eſt in illud mixtum nobilius, ut contingit in mineralibus, & aliis per Alchimiam confectis; & certum eſt, Aquam vitam non eſſe vinum uſuale, quo ad bibendum utamur; ſed potius eſt medicamen pro ſtomachi frigiditate. Ita Quartus *in dict. par.* 3. *Rubric. Miſſal. tit.* 4 *dub.* 9. ubi ait, non reperiſſe alios Doctores hunc caſum tractantes.

17. *Quær.* An vinum miraculoſum immediatè à Deo productum, puta illud in Nuptiis Canæ Galilææ; vel in doliis Sanctorum ex miraculo multiplicatum, ſit apta materia conſecrationis? *Reſp.* Quod licèt negativam ſententiam teneat Card. de Lugo *De Euchariſt. diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 53. ob eam rationem, quod vinum conſecrandum debet eſſe vinum de vite; nihilominùs affirmativa ſententia majori numero Doctorum fulcitur, quia tale vinum licèt ex miraculo productum, eſt unius, & ejuſdem ſpeciei cum vino de vite, & eaſdem habet proprietates. Gavant. *ad Rubric. Miſſal. de Defectib. tit.* 4. *num.* 1. Quartus *ubi ſupra dub.* 11. Ego ipſe *de Euchariſt. Deciſ.* 12. *num.* 10.

18. *Quær.* An liceat conſecrare cum vino acido; vel acri? *Reſp.* Non licere, ubi neceſſitas non urgeat, & aliud vinum non acidum poſſit haberi. Quod ſi vinum eſſet factum acetum, non ſolùm non liceret, ſed neque valida foret conſecratio. Quart. *ibid. dub.* 11.

19. *Quær.* An ſit neceſſarium, quod vino conſecrando admiſceatur aqua? *Reſp.* Affirmativè; non quidem neceſſitate Sacramenti, ſed neceſſitate præcepti; non divini, ſed humani. S. Thom. 3. *par. q.* 74. *art.* 6. & 8. Bellarm. *De Euchariſt. lib.* 4. *cap.* 10. Coton. *d. lib.* 2. *contr.* 4. *cap.* 1. *num.* 24. & 25. ubi notat, quod aquæ omiſſio eſſet peccatum mortale; prout etiam ſi non eſſet elementaris aqua, ſed vel roſacea, vel ex floribus aliis, quia hæc non converteretur in Sanguinem, ſicut elementaris, juxta commune Theologo-

logorum placitum. Idem Cotonius *numer.* 26.

20. *Quær.* Quanta aqua ſit in Calice infundenda? *Reſp.* Plura à Doctoribus dici; ſed illud magis receptum, quod poteſt admiſceri tanta aqua, quanta eſt decima, vel octava pars vini. Layman. *lib.* 5. *tract.* 3. *cap.* 2.

21. *Quær.* Utrùm panis, & vinum conſecrari poſſit in qualibet magna quantitate? *Reſp.* Cum diſtinctione. Aut agimus de valida conſecratione, aut etiam de licita. De prima reſpondetur affirmativè, quia Sacerdotibus indefinitè tradita eſt poteſtas conſecrandi; & ideò ubi datur moralis, & ſufficiens præſentia panis, & vini, valida eſt conſecratio in quavis magna quantitate. S. Thom. 3. *part. quæſt.* 74. *artic.* 2. Quartus *ubi ſupra part.* 3. *tit.* 2. *ſect.* 1. *dub.* 3. De licita verò conſecratione reſpondetur negativè, quia peccaret Sacerdos, qui conſecraret tantam materiam, quæ non poſſet vel decenter aſſervari, vel fidelibus convenienter diſtribui. Bonacin. *De Euchariſt. diſputat.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. Quart. *ubi proximè dict. dub.* 3.

22. *Quær.* E contra An panis, & Vinum valeat conſecrari in quavis parva quantitate; *Reſp.* Circa validitatem poſſe conſecrari quamcumque minimam particulam panis, & guttulam vini, dummodo ſenſibilis ſit S. Thom. *dict. qu.* 74. *artic.* 2. Quomodò autem intelligatur *ly ſenſibilis*, diſputant ſubtiliter Doctores, & illud ex eorum dictis colligitur, tunc eſſe materiam, ſeu fragmentum ſenſibile, quod poteſt oculis percipi, & videri vel ab ipſo Sacerdote, vel ab alio ibi præſente. Quart. *ubi antea dub.* 4. Circa verò convenientiam, ut conſecratio ſit licita, & evitetur peccatum, debet ſervari illa quantitas panis, & vini, de qua eſt conſuetudo in Eccleſia; nempè ut pro Miſſa hoſtia major conſecretur, pro laicis verò hoſtiæ minores. Quart. *ubi ſupra d. dub.* 4. ubi in fine notat, quod eſſet ſacrilegium conſecrare minutum fragmentum pro Miſſa celebranda, eò quia non eſſet aptum ad elevationem faciendam, & ad dividendum ſuper Calice, aliaſque cæremonias explendas.

23. *Quær.* An poſſit in Miſſa conſecrari vel ſolus panis, vel ſolum vinum? *Reſp.* Negativè quoad eſſentiam Sacrificii; affirmativè verò quoad validitatem Sacramenti. S. Thom. 3. *p. qu.* 77. *artic.* 6. ubi confutat contrarium ſentientes. Quartus *dict. part.* 3. *tit.* 2. *ſect.* 1. *dub.* 2. ubi argumenta allegat, & ſolvit.

24. *Quær.* An ſummus Pontifex diſpenſare poſſit, ut in una tantùm ſpecie Miſſa celebretur? *Reſp.* Quod licèt affirmativam ſententiam tenuerint D. Antonin. Adrian. & alii, quos citat Dian. *par.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 23. & plures ſcripſerint, ſic aliàs à Papa fuiſſe conceſſum Norvegis, & Danis, ob vini deficientiam in illis regionibus frigidiſſimis. Vaſq. *in* 3. *par. diſp.* 223. *cap.* 1. Nihilominùs negativè eſt reſpondendum, quia conſecratio in Miſſa ſub utraque ſpecie eſt ex præcepto Divino, contra quod Papa non diſpenſat; & aſſertio circa Norvegios, & Danos non eſt vera; ſed ex Apocryphis ſcriptis deſumpta. Ita Quart. *in Appendice De Sacrificio q.* 1. *punct.* 5. & Coton. diffusè *d. lib.* 2. *Controv.* 4. *cap.* 1. *à num.* 33. *& ſeqq.* Et ego diffuſiſſimè *de Sacrificio Miſſæ Deciſ.* 32. ubi de hac quæſtione diſputavi.

25. *Quær.* An materia conſecranda debeat eſſe neceſſariò in præſentia Sacerdotis, & quomodò hæc præſentia conſtituatur? *Reſp.* Neceſſariò materiam debere eſſe præſentem, & quidem in corporali, & ſuper aram, imò hoſtiam in manu Sacerdotis eſſe retinendam, ut ritè conſecretur. Quo verò ad validitatem conſecrationis ut verè ſit præſens, debet eſſe propinqua Sacerdoti, quia ſi nimis diſtet, non poteſt deſignari per pronomen *Hoc*, ſed potius per *Illud*. Quanta verò debeat eſſe propinquitas? *Alii* dicunt, Tanta, ut manibus extenſis à Sacerdote tangi poſſit; *alii* ut halitus Sacerdotis ſuper ea poſſit pervenire; *alii*, quod exiſtat intra decem paſſus. Sed nulla harum determinationum irreprehenſibilis eſt. Quare dicendum, quod id pendet ex circumſtantiis locorum, & perſonarum, & ſoli Deo eſſe notum. Quartus *d. part.* 3. *tit.* 2. *ſect.* 2.

Digitized by Google

ſect. 2. *dub.* 2. ubi monet, ad tollendam omnem dubitationem, materiam eſſe retinendam ſuper corporale, ut ritè, & rectè conſecretur. Coton. *ubi ſuprà cap.* 2. *n.* 41. & 42.

26. *Quær.* Utrùm validè poſſit conſecrari materia exiſtens à tergo, ſeu retrò? *Reſp.* Negativè, quia propriè, & rigorosè non poteſt deſignari per articulum *Hoc*; niſi fortè Sacerdos eam manu teneret, vel digito, aut alio indicio eam demonſtraret: Quartus pluribus DD. citatis ubi proximè *dub.* 3. notans, id numquam licere, tùm ratione dubiæ conſecrationis, tùm reſpectu prohibitionis Rubricarum, quod ſentit etiam Coton. & ab eo DD. allegati *ubi ſupra num.* 43.

27. *Quær.* An poſſit conſecrari hoſtia clauſa in Tabernaculo, ſeu Arca Altaris, ſi Sacerdos ibi celebrans, ad eam dirigat intentionem? *Reſp.* Negativè, quia dicta hoſtia non poteſt deſignari per pronomen *Hoc*, & eſt tanquam extra parietem poſita, & deeſt præſentia moralis. DD. citati à Quarto *ubi ſupra dub.* 5. ubi in fine notat, ratione dubii illam hoſtiam fore ſumendam ſtatim poſt ſumptionem Sanguinis, & mortaliter peccare, qui ſic conſecraret. Coton. *n.* 44. & 45. Qui dubiam facit pariter hanc reſolutionem.

28. *Quær.* An validè, & licitè conſecrentur hoſtiæ clauſæ in Pyxide ſuper corporale poſita? *Reſp.* Affirmativè, quia moraliter ſunt præſentes, & deſignantur per pronomen *Hoc*, & non eſt neceſſe, ut oculo Sacerdotis inſpiciantur; ſicuti non omnes hoſtiæ inſpici poſſunt, quamvis ſint poſitæ ſuper corporale pro conſecratione, nam aliæ ab aliis teguntur. DD. quos allegat, & ſequitur Quart. *ibid. dub.* 6. ubi advertit, debere tamen Sacerdotem aperire Pyxidem ante conſecrationem, quamvis non ſub culpa ſaltem mortali, & ita obſervant in praxi Myxtæ doctiores.

29. *Quær.* An hoſtiæ latentes ſub mappa Altaris, vel ſub corporale, validè conſecrentur? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, & diſtinctiones Doctorum; quare reſolutio remanet dubia, & nihil certum ſtatui poteſt. Quart. *ibid. dub.* 7.

30. *Quær.* Si Sacerdos habeat in manibus duas hoſtias, quas conſecret, putans eſſe unam, quænam cenſeatur conſecrata, *Reſp.* Quod utraque erit conſecrata, quia intentio cenſetur directa in omnem materiam exiſtentem in manibus, & ſic in utramque hoſtiam. Coton. *ubi ante num.* 48. Porrò, ſi reſtringeret intentionem ad conſecrandam ſolam hoſtiam, quam oculis videt, illa, quam non videt, non eſſet conſecrata. Quart. *part.* 3. *tit.* 7. *dub.* 7. Caſus iſte ſemel mihi accidit: ſic enim erant unitæ ſimul duæ hoſtiæ, ut pro una eas conſecraverim. In fractione earum errorem detegi. Eam, quæ ſubtus erat, poſt ſumptionem Sanguinis, ſtatim ſumpſi.

31. *Quær.* An Sacerdos poſſit conſecrare particulam cadentem in Pyxidem, ubi plures aliæ ſunt conſecratæ, adeò ut illam ampliùs non ſecernat à conſecratis? *Reſp.* Eſſe varias DD. opiniones, nam alii dicunt poſſe conſecrari, intelligendo, conſecrare quidquid in Pyxide conſecratum non eſt. Alii, non poſſe dictam particulam ampliùs conſecrari, quia ipſa non poteſt demonſtrari per articulum *Hoc*; ideòque diſpenſandas eſſe communicantibus binas, & binas particulas. Utramque opinionem licitam ex Diana, & aliis cenſet Coton. *ubi ſupra num.* 50. & 51. & Quart. *d. tit.* 7. *dub.* 6.

32. *Quær.* An guttæ Vini, quæ ſunt in calice, ſeparatæ ab eo, quod eſt in fundo, remaneant conſecratæ? *Reſp.* Negativè, quia per Verbum *Hic* intelligitur liquor contentus in calice per modum unius continui. Layman. *lib.* 5. *tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 14. Niſi Sacerdos dirigeret intentionem etiam ad illas guttas, tunc enim certè eas conſecraret. Quart. *dict. tit.* 7. *dub.* 9. & Cotonius *ubi ſupra numer.* 52.

33. *Quær.* Qui ſint effectus Euchariſtiæ? *Reſp.* Eſſe plures, ſed præcipuè quatuor. Primus eſt Gratia ſanctificans, per quam acquirimus Jus ad gloriam. Secundus eſt remiſſio peccatorum venialium. Tertius eſt præſervatio à mortalibus. Quartus eſt Spiritualis quædam dulcedo, juxta illud *Paraſti in dulcedine tua* pan-

pauperi Deus. Card. de Lugo *De Eucha-riſt. diſp.* 12. *ſect.* 4. & Cotonius *ubi ante num.* 53.

34. *Quær.* An Euchariſtia remittat peccatum mortale, & conferat primam gratiam? *Reſp.* Negativè de per ſe, & ex ſua Inſtitutione; quia de ratione cibi eſt, non dare vitam, ſed eam conſervare, & augere. Suarez *diſp.* 63. *ſect.* 1. At per accidens plurimi Doctores affirmant in duobus caſibus. *Unus*, ſi quis poſt diligens examen non recordetur mortalis culpæ, & communicet, quamvis ſola attritione. *Alter*, ſi recordetur, ſed non habens Confeſſarium, & urgeat neceſſitas, communicet cum ſola attritione, credens eam ſufficere. Diana *par.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 98. Porrò ab hac opinione recedit Coton. *ubi ſupra num.* 14. qui *num.* 55. docet, ſi quis communicet in mortali, neſciens mortalem culpam habere, neque gratiam in eo minui, neque augeri; ſed ob ignorantiam culpæ non cognitæ excuſari. Vide *meas Dec. de Euchar. Deciſ.* 46. ubi latè de hoc Quæſito.

35. *Quær.* An Euchariſtia conferat gratiam tollenti obicem peccati poſt Communionem, nondum conſumptis ſpeciebus? *Reſp.* Plures Theologos affirmare, ſed plures etiam negare, & utramque opinionem habere fortes rationes, quas refert Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 48. & Coton. *ubi ſupra num.* 56. & 57.

36. *Quær.* An conferat majorem gratiam Euchariſtia ſumpta ſub utraque ſpecie, quam ſub una? *Reſp.* Majorem partem Theologorum negare, quia utraque ſpecies continet totum Chriſtum. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 97. & *par.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 29. Sed nonnullos affirmare, quia utraque ſpecies ratione ſui gratiam ſignificat, & confert; una ſcilicet ut *reficiens*; altera, ut *refrigerans*; & ideò utraque opinio reputatur probabilis à Diana *ibid.* & à Coton. *num.* 58.

37. *Quær.* Quandonam hoc Sacramentum conferat gratiam? *Reſp.* Alios Theologos ſentire, quod in ſumptione, & dum eſt in ore, alios in manducatione; dum Sacramentum deglutitur, & tranſiit per guttur; alii, dum Sacramentum recipitur in ſtomacho; & hæc videtur tutior opinio, Coton. *ibid. num.* 59. Vide meas deciſiones *De Euchar. deciſ.* 56. in qua hæc Quæſtio examinatur.

38. *Quær.* An conferat gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho? *Reſp.* Non eſſe uniformem ſententiam Doctorum, quorum alii negant, & alii affirmant, ſi, & quatenus extet diſpoſitio in Communicante, & creſcat affectus in Deum, & charitatis actus multiplicentur; & hanc affirmativam opinionem reputat probabiliorem Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 47. quem citat, & ſequitur Coton. *ubi ſupra num.* 61. & ideò qui groſſiori hoſtia celebrat, vel ſumit plures particulas, poteſt multiplicando actus charitatis in Deum majorem gratiam recipere, uſquequò ſpecies conſecratæ in ſtomacho retinentur. Quo loci notabo, in Vita S. Philippi Neri *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 13. ſcriptum eſſe, Sanctum illum conſueviſſe pro celebratione hoſtias quærere groſſiores; ut diutiùs frueretur exiſtentia Chriſti in illis.

39. *Quær.* An conſulenda ſit quotidiana Communio etiam laicis, qui à mortalibus culpis abſtinent? *Reſp.* Plura ſuper hoc ſcripta eſſe à Theologis, & à Patribus, quorum magis pia ſententia eſt affirmativa, quia panis quotidianus eſt Euchariſtia, quam olim fideles quotidie ſumebant; & ſic in praxi obſervatur à pluribus Confeſſariis eximiæ bonitatis, & prudentiæ. Et certè præter alias rationes pro affirmativa adductas à Coton. *ubi ſupra à num.* 62. & *ſeqq.* illa fortiſſima eſt, quod numquam Eccleſia Catholica in tot, & tantis Conciliis prohibuit quotidianam Communionem, imò acriter reprehendit aliquos Epiſcopos, qui in ſuis Synodis decreverant, Communionem Sacram non quotidiè laicis eſſe dandam. Coton. *ubi ſupra num.* 66. & latiſſimè probavi *Deciſ. X. De Euchariſt.* Eſt tamen ſervandum Decretum Sacræ Congregationis circa Communionem quotidianam *diei* 12. *Februarii* 1679. in quo monita neceſſaria, ac utilia dantur circa communicandos laicos quotidiè, quod eſt impreſſum in multis libris, & ſpeciatim in meis

meis Deciſionibus *De Eucbariſtia Deciſ.* 10.*num.*11.

40. *Quær.* Quomodo debeat eſſe diſpoſitus, qui ad Sacram Communionem accedit? *Reſp.* Debet habere omnia contenta in his duobus carminibus.

Lotus diſcretus, ſanus jejunus, & aptus
Contritus, faſſus, mundus, rectèque paratus.

Quæ verba ſignificant, quod Communicandus ſit *lotus* ideſt baptizatus; *diſcretus*, id eſt habeat uſum rationis; *ſanus*, ut non patiatur vomitum; *jejunus*, quod nihil cœperit ore à media nocte antè; *aptus*, ut non ſit ligatus aliqua cenſura, *contritus*, & *faſſus*, ideſt confeſſionem Sacramentalem præmiſerit, vel ſaltem in neceſſitate contritionis actum fecerit; *mundus*; quod à carnali copula abſtinuerit, & ſit *rectè paratus*; ideſt habeat devotionem. Coton. *ubi ſupra lib.*2. *cap.* 6. *num.*68.

41. *Quær.* An jejunium in Communicante ſit ex Præcepto Divino, vel Eccleſiaſtico? *Reſp.* Eſſe ex præcepto Eccleſiaſtico, ſed eo antiquiſſimo, & uſque à temporibus Apoſtolorum obſervato. Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 89. Coton. *ubi ſupra num.* 72. & 73. ubi notat Papam poſſe in hoc diſpenſare; ſed raro, & cum gravi cauſa; & ſubjungit, Primicerium Sancti Marci Venetiarum, qui in nocte Natalis Domini ex conſuetudine celebrat hora ſecunda noctis, ſolitum eſſe ſervare jejunium à media nocte ante Vigiliam; prout etiam Cardinalis, qui ea nocte celebrat in Sacello Papæ ante mediam noctem; quamvis plures DD. videantur docere, quod Primicerius, & Cardinalis prædicti poſſent in die Vigiliæ comedere, quia illa Miſſa eſt Miſſa Natalis Domini, ſed anticipatè ex privilegio, vel conſuetudine celebrato; hoc tamen in uſu non ſervatur, & non benè ſonaret.

42. *Quær.* Quale jejunium requiratur, in ſumente Euchariſtiam, an ſcilicet Eccleſiaſticum tantùm, quod admittit potum, & medicinam; vel naturale, quod excludit quamcunque rem, etiam modiciſſimam? *Reſp.* Requiri jejunium naturale, quia nihil penitùs manducaſſe debet communicandus; & ideò refellendus eſt Paſqualigus *deciſ.* 335. qui docuit, dari in hoc paucitatem materiæ, quod eſt contra univerſalem ſententiam DD. Diana *part.* 6. *tract.* 8. *reſol.*8. Coton. *ubi proximè num.*74. Ego ipſe *De Eucbariſtia Deciſ.*54.

43. *Quær.* An jejunium naturale violetur per intromiſſionem cujuſcunque rei per guttur in ſtomachum; etiam non ratione cibi; puta per os ceraſæ, pet pulverem; pillulam ceræ, ſanguinem, & ſimilia? *Reſp.* Sententias plures, eaſque variis conditionibus compoſitas reperiri Doctorum, qui in ſe nimis diſcordes ſunt; ut videre eſt apud Coton. *ubi ſupra à num.* 76. & *ſeqq.* Illud eſt magis certum, ſcilicet jejunium naturale frangi, ſi quod trajicitur in ſtomachum ſit alterabile à ſtomacho humano, idque prudentis viri arbitrio poſſe decerni; prout è contra jejunium non frangi, ſi quæ deglutita ſunt, integra excernuntur. Tamb. *in opuſc. De Commun. c.* 2. §. 6. Coton. *ibid. num.*78.

44. *Quær.* An frangant jejunium, qui tabachum ſumunt vel in pulvere, vel in fumo, vel in herba; & ex eo aliquid in ſtomachum trajiciunt? *Reſp.* Magis communem opinionem eſſe non frangere, quia per modum cibi deglutiri non poteſt, ſed per reſpirationem, & herbæ tabachi maſticatio excitat humores ad expuendum tum è ſtomacho, tum è capite. Diana *par.* 10. *tract.* 16. *num.* 23. Coton. *ubi ſupra num.* 81. 82. ubi notat, ob indecentiam, & ſpurcitiam indecens eſſe Tabachum ſumi à communicaturis, & à pluribus Epiſcopis zelantibus id eſſe prohibitum: quod apud nos non attenditur, & plures Sacerdotes tàm Sæculares, quàm Regulares immundi nimis ſunt, & male olent ob hanc tabachi abuſivam ſumptionem; quam nos redarguimus, & reprobavimus *de Eucbar. deciſ.* 54. quam, utinam Tabachiſtæ dignarentur legere, conſiderare, & non parvipendere ad ſervandam decentiam ſui ſtatus Sacerdotalis, quem decet eſſe puriſſimum ab omni ſordo etiam externa.

45. *Quær.* Quando incipiat obligatio jejunii pro Communione ſumenda? *Reſp.* In media nocte antecedenti juxta morem Eccleſiæ Romanæ, quod in Euro-

ropa ſervatur. S. Thom. 3. *p. q.* 80. *art.* 5. Coton. *ubi ſupra num.* 83.

46. *Quær.* An ſit neceſſarium, ut qui eſt communicaturus, debeat dormire poſtquam cœnaverit ante mediam noctem? *Reſp.* Negativè; quia ſufficit, quod ſacra Synaxis ſit primus cibus illius diei. Dian. *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 44. quamvis contrarium ſentiat Gloſſa *in cap. Si conſtiterit. de Accuſat.* quæ minimè eſt attendenda. Coton. *ubi ſupra numer.* 83.

47. *Quær.* An computanda ſit media nox in principio pulſationis horologii, vel durante pulſatione horæ mediæ noctis poſſit quis cibum, vel potum ſumere? *Reſp.* Incertas eſſe Doctorum opiniones; quarum ſumma eſt; non dari in hac re parvitatem materiæ, & tempus non eſſe ſumendum moraliter; ſed phyſicè; ideò quando horologium reputetur juſtum, & incipiat ſonare in puncto mediæ noctis, erit ſtatim à cibo, & potu abſtinendum. Coton. *pluribus citatis, ubi ſupra num.* 85. 86. 87. *& ſeq.*

48. *Quær.* An in dubio, quando quis hæſitat, utrùm comederit ante, vel poſt mediam noctem, poſſit manè ſequenti communicare? *Reſp.* Doctores in duas opiniones eſſe diviſos; cum aſſerentibus tenet Diana *part.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 17. cum negantibus ſtat Cardinalis de Lugo *de Eucbar. diſp.* 15. *num.* 42. cui adhæret Coton. *ubi ſupra num.* 90. dicens, poſſeſſionem ſtare pro Præcepto, & pro iſto in dubio eſſe tenendum.

49. *Quær.* Quibus in caſibus ceſſet obligatio jejunii ante communionem? *Reſp.* In tribus caſibus. Primò, ſi eſſet periculum irreverentiæ inferendæ ſacræ Synaxi vel ab Hæreticis, vel Infidelibus, aut incendio, vel inundatione. Secundò in infirmitate periculoſa ad implendum Præceptum Divinum Communionis, per Viaticum. Tertiò, ut detur integritas ſacrificii. Coton. *ubi ſupra num.* 92. Vide quæ ſcripſi *de Eucbariſtia deciſ.* 3.

50. *Quær.* In caſu impediendæ irreverentiæ, ſi adſit Laicus jejunus, & Sacerdos non jejunus, quis eorum debeat Sacram Euchariſtiam ſumere? *Reſp.* Quod Laicus jejunus, ita tamen quod per manum Sacerdotis illa miniſtretur. Coton. *ibid. num.* 93.

51. *Quær.* An ſit danda Communio morituro non jejuno, qui manè receperat Sacram Synaxim? *Reſp.* Negativè ſecundùm Cotonium *Controv.* 16. *lib.* 1. *&* *d. lib.* 2. *Contr.* 4. *c.* 4. *num.* 94. Affirmativè ſecundùm DD. per me allegatos *de Eucbariſtia deciſ.* 23. quam ſtudioſus legere non omittat.

52. *Quær.* An poſſit infirmus in eadem infirmitate durante periculo, pluries communicare poſt cibum? *Reſp.* Affirmativè, quamvis aliqui contrarium dixerint; nam communio datur infirmis non ſolùm ad præceptum Divinum adimplendum; ſed etiam ad augendam gratiam, & roborandas vires contra tentationes. Diana *par.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 75. *&* *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 37. Ego ipſe *de Eucbariſtia deciſ.* 19. in qua latè diſſerui de hoc quæſito.

53. *Quær.* Poſt quantum temporis poſſit concedi ſecunda communio infirmo non jejuno, qui jam eam non jejunus receperat, durante eadem infirmitate? *Reſp.* Doctores plura dicere in hoc. Alii quod expectandi ſint 30. dies, alii decem, alii octo, alii ſex, alii die ſequenti. Sed cum Rituale Romanum dicat, ſi æger ſumpto Viatico dies aliquot vixerit, & iterum communicare velit, Parochus eum debeat communicare; per ly *dies aliquot* erunt intelligendi ſaltem dies tres. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 17. Coton. *ubi ſupra num.* 99. Vide *d. meam deciſ.* 19. *De Eucbariſtia*, & DD. ibi allegatos.

54. *Quær.* An dari poſſit Viaticum poſt cibum ei, qui moriturus eſt illa die ex morte violenta? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones Doctorum, & affirmativam videri magis piam, quamvis negativa videatur in praxi prævalere, maximè quia morituris ex morte violenta non ſolet dari Communio ea die mortis, ſed pridie Dian. *par.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 59. Cœterùm Romæ eadem die communicari morituros prædictos, niſi pridie communicari potuerint, teſtatur Corſet. *ſingular.* 68.

Imò

Imò etiam ſi pridie communicaſſent. Coton. *ubi ſupra num.* 100.

55. *Quær.* An Sacerdos non jejunus poſſit celebrare ad dandam Communionem morituro? *Reſp.* Negativam opinionem eſſe magis communem, ut refert Diana *par.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 78. Sed contrarium tenent pii, & graves auctores, quia lex charitatis divina debet prævalere præcepto Eccleſiaſtico de jejunio. Coton. *pluribus citatis ubi ante num.* 101. ubi id tanto magis concedit, ſi Sacerdos fregiſſet jejunium ex ſola purificatione ſumpta in Miſſa præcedenti. Ego negativam amplexus ſum *de Euchariſtia deciſ.* 3.

56. *Quær.* An in antedicto caſu liceret Sacerdoti conſecrare abſque celebratione; vel celebrare ſine ſacris veſtibus? *Reſp.* Negativè contra Major *in* 4. *diſt.* 9. *q.* 3. *ad* 5. quia nimia eſſet irreverentia. Coton. *d. num.* 101.

57. *Quær.* An Sacerdos poſſet celebrare non jejunus, ſi ei fieret præceptum à potentibus ſub pœna mortis, caſu quo nollet celebrare? *Reſp.* Quod poſſet, dummodo non impelleretur in contemptum fidei, ſed ut audirent Sacrum. Coton. *ubi antea num.* 102.

58. *Quær.* An celebrans, ſi poſt conſecrationem recordetur, ſe non eſſe jejunum debeat continuare Miſſam, & communicare? *Reſp.* Affirmativè, quia debet perficere Sacrificium; & idem dicendum foret, ſi ſumpto Sanguine, reperiret eſſe aquam, nam iterum deberet conſecrare, niſi timeret ſcandalum, & ſic facere poſſet Laicus, qui innititur ſcamno Communionis, expectans Communionem. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 104. Coton. *ubi ſupra num.* 103. quod tamen mihi non placet de Laico.

59. *Quær.* An Sacerdos poſt ablutionem poſſit ſumere fragmenta Sacri Convivii non ſolum ſtatim, ſed etiam cum reverſus eſt in Sacriſtiam? *Reſp.* Magis communem eſſe opinionem affirmativam, tùm quia cenſentur ſpectare ad idem Convivium, tùm etiam quia non poſſent ſervari, niſi cum aliqua irreverentia, & ſi reportarentur in Pixidem, fieret tumultus. Diana *part.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 53. & 54. Coton. *d. loco num.* 104.

60. *Quær.* An confiteri peccata antequam recipiatur Euchariſtia ſit Præceptum divinum, vel Eccleſiaſticum tantùm? *Reſp.* Eſſe præceptum divinum ſecundùm graviorum Patrum ſententiam. Cardin. de Lugo *de Sacram. Euchariſtiæ diſp.* 14. *ſect.* 4. *à num.* 69. Diana *par.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 40. Et Coton. *ibid. num.* 108. & 109. ubi adhæret etiam dicentibus, contrariam opinionem non eſſe probabilem.

61. *Quær.* Si quis confeſſus fuerit, & antequam Euchariſtiam ſumat, recordetur peccati mortalis obliti, an iterum debeat confiteri, antequam communicet? *Reſp.* Affirmativè, ſi habeat copiam confeſſarii. Coton. *ubi ſupra num.* 111. ubi ait, ſententes contrarium fuiſſe in Hiſpania à Sacra Inquiſitione reprobatos.

62. *Quær.* An dentur caſus, in quibus liceat, poſt mortale commiſſum, Sacerdoti celebrare, vel Laico communicare, abſque prævia confeſſione, & cum ſola contritione? *Reſp.* Plures poſſe dari caſus, ſi duo copulativè interveniant, nempè defectus confeſſarii, & neceſſitas celebrandi, ſeu communicandi. Dicitur autem deeſſe confeſſarius non ſolùm ſi abſit, ſed ſi haberi non poſſit, niſi cum ſcandalo, vel cum incommodo, aut detrimento gravi. Sic neceſſitas reputabitur, vel in articulo mortis, vel ſi ex omiſſa Communione, vel Sacro reſultaret homini infamia, vel aliquod grave detrimentum. Coton. *ibid. num.* 112. Ego ipſe in meis Deciſionibus. *De Pœnitentia Deciſ.* 23. *num.* 11.

63. *Quær.* An poſſet communicare abſque confeſſione peccati mortalis, qui non poſſet confiteri niſi adhibito interprete, ob ignotam confeſſarii linguam? *Reſp.* Negativè, quia teneretur adhibere interpretem, & eo mediante divinum præceptum adimplere. Diana *par.* 9. *tract.* 3. *reſol.* 10. Coton. *ibid. num.* 115. dummodò ceſſet periculum revelationis, ut in d. meis Deciſionibus *de Pœnitentia Deciſ.* 50. *num.* 3.

64. *Quær.* An ſit confitendum à communicaturo habente peccata reſervata, ſi Sacerdos non habeat facultatem illa

Kk 2 abſol-

abſolvendi, ſed non reſervata tantùm? *Reſp.* Duas haberi opiniones: Unam, quod debeat confiteri, ut abſolutionem accipiat non reſervatorum; quo caſu, niſi ſponté voluerit, non teneretur exprimere etiam reſervata, quia licèt ea tegat, formaliter integra diceretur confeſſio, & pro nunc indirectè abſolutus. Alteram, quod non teneatur confiteri, quia ubi confeſſarius non habet facultatem abſolvendi à reſervatis, exiſtimatur tanquam abſens. Coton. alios allegans *ubi antea num.* 116. & 117. Porrò non poſſe abſolvi à non reſervatis, ubi habeantur reſervata, nec vice verſa, oſtendunt meæ Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ.*23.*num.*15. & *ſeqq.* niſi in caſu magni ſcandali, aut notabilis detrimenti, ut ibi.

65. *Quær.* An poſſit communicare qui confeſſarii copiam non habet, & vult adimplere Præceptum communionis Paſchalis, licèt mortalia commiſerit? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, ſed affirmativam prævalere apud modernos Theologos. Diana *par.*5.*tract.*13.*reſol.*63. Coton. *ibid.num.* 121. ubi id non concedit in communicaturo vel ob votum, vel ob aliud præceptum humanum.

66. *Quær.* An Sacerdos, qui non habet confeſſarium, & eſt in mortali, poſſit celebrare, ne ipſe, vel populus in die feſto Sacrum amittat? *Reſp.* Affirmativam eſſe magis probabilem opinionem, & eo magis, ſi ipſe eſſet Parochus. Diana *par.* 9. *tract.* 3. *reſol.* 9. Coton. *d. loco num.* 122. qui *num.* 123. licere ait, ubi Sacerdos vellet celebrare ad ſatisfaciendum oneri Capellaniæ, vel ob eleemoſynam acceptam, ſi ſit pauper, vel ad benedicendas nuptias; quamvis plures DD. hæc non concedant, ſed perſiſtendo in affirmativa, ea intelligenda eſt, ubi communicaturus actum contritionis eliceret, quæ ſemper eſt neceſſaria, deficiente Confeſſario in eo, qui debet ex urgenti cauſa communicare. Cotonius *ubi antea num.* 131. & 132. ubi docet, non ſufficere actum ſolius attritionis; niſi eſſet peccatum oblitum in præcedente confeſſione, in qua virtualiter cenſetur comprehenſum, ac remiſſum; & ſola attritione cum Sacramento confeſſionis peracto fuit abſolutum, remanente obligatione illud confitendi. Idem Coton. *num.* 133. & Diana *part.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 48. & *part.* 5. *tract.*14. *reſol.*5.

67. *Quær.* An ille, qui ſic celebravit, vel communicavit, teneatur ſtatim adire confeſſarium pro peccatis confitendis? *Reſp.* Concil. Trid. ſtatuiſſe: *Quod ſi neceſſitate urgente Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quamprimum confiteatur. ſeſſ.*13.*cap.*7. ex quibus verbis Doctores alii tenent, dari conſilium, alii imponi Præceptum, at hoc humanum; & ideò tenetur confiteri quamprimùm, quod intelligitur non rigorosè, & in prima opportunitate, ſed non multò poſt. Candidus. *tom.*3.*diſp.*2.*art.*22.*dub.*54. Diana *par.* 9. *tract.* 3. *reſ.* 23. ubi intelligit intra triduum. Coton. *ibid. num.* 136. 137. & 138. & *late num.* 144. & 145.

68. *Quær.* An Euchariſtia ſpiritualem fructum gigneret in pueris, & amentibus, ſi ab eis comederetur? *Reſp.* Affirmativè, & ideò Græcorum uſum eſſe communicare pueros. Concil. Trid. *ſeſſ.* 21.*cap.*4. quamvis ob periculum irreverentiæ id Eccleſia Latina non faciat. Diana *part.* 10.*tract.* 11. *reſ.* 18. Coton. *ubi ſupra num.*146.

69. *Quær.* An ſit abſtinendum à Communione eo die, quo quis habuit copulam conjugalem? *Reſp.* Affirmativè de conſilio ob reverentiam; Negativè verò de præcepto, etiamſi copula fuiſſet illicita, facta tamen confeſſione. Diana *part.* 5. *tract.* 13. *reſol.*65. Coton. *ibid.num.*149. ubi notat, votum conjugati de non communicando in die habitæ copulæ non valere, tanquam de minori bono.

70. *Quær.* An aliæ corporis fœditates impediant Communionem, uti ſunt menſtrua, ſordes, lepra, & ſimiles? *Reſp.* Negativè, quia pro cibo ſpirituali ſufficit munditia ſpiritualis interior; & ideò *cap. Tua nos. De Cler. ægrot.* vel cenſetur antiquatum circa prohibitionem à communione Clerici leproſi, vel intelligitur de Communione ſolemni ob ſcandalum, vel nauſeam circumſtantium. Cotonius *ubi ante num.*150.

71. *Quær.*

Digitized by Google

71. *Quær.* Quis ſit Miniſter Sacramenti Euchariſtiæ? *Reſp.* Miniſtrum Euchariſtiæ pro conſecratione eſſe quemlibet Sacerdotem, qui validè conſecrat, quamvis eſſet excommunicatus, irregularis, hæreticus, & degradatus; validè inquam, ſed cum dictis defectibus illicitè. Quo verò ad diſtributionem Euchariſtiæ, non ſolùm debere eſſe Sacerdotem; nam, ut canit Eccleſia: *cujus officium committi voluit ſolis Presbyteris quibus ſic congrui, ut ſumant, & dent cæteris:* ſed etiam eſſe animarum paſtorem, nempè vel Parochum, vel Epiſcopum, aut ab eis licentiam habere, ſaltem præſumptam; quæ his temporibus ampliùs non requiritur expreſſa, niſi tempore Paſchali. Coton. *dict. lib.* 2. *Controver.* 4. *cap.* 7. *num.* 151. *&* 152.

72. *Quær.* An Parochiani unius Eccleſiæ poſſint invito proprio Parocho ſumere Communionem Paſchalem in Eccleſia Cathedrali? *Reſp.* Eſſe diverſas Doctorum opiniones; ſed negativam in jure haberi veriorem, niſi in ea civitate contraria eſſet conſuetudo; nam Cathedralis non debet præjudicare juri propriorum Parochorum, ad quos ſpectat in Paſchate reficere Sacra Communione populum ſibi ſubjectum. Coton. *ibid.* pluribus citatis *num.* 153. *&* 154. ubi negativam prædictam extendit etiam ad Regularium Eccleſias; in quibus ipſi Regulares tantùm, & eorum famuli poſſunt in Paſchate communicare. Vide, quæ latiſſimè docui *de Euchariſtia deciſ.* 48.

73. *Quær.* An Diaconus poſſit miniſtrare Laicis Euchariſtiam? *Reſp.* Affirmativè in caſu neceſſitatis, & abſente, vel impedito Presbytero *ex can.* 38. *Concil. Carthaginen.* 41. Coton. *ubi ſupra num.* 155. *& num.* 158. *&* 159. ubi diſputat, qualiter intelligatur caſus neceſſitatis? & ſe reſtringit ad periculum mortis ipſius communicandi; licèt olim neceſſitas diceretur, ubi eſſet multitudo communicandorum, ut in die Natalis Domini, in feſtis Deiparæ; at hodie ceſſat ob multitudinem Sacerdotum, quæ tunc non habebatur.

74. *Quær.* An Sacerdos poſſit Euchariſtiam ſumere propriis manibus more Laicorum? *Reſp.* Alios Doctores negare, & alios affirmare; ſed affirmantibus non eſſe adhærendum, excepto caſu neceſſitatis, tunc enim quamvis adeſſet Diaconus, poſſet ſe communicare propriis manibus. Diana *part.* 11. *tract.* 7. *reſ.* 42. Sed quod poſſit Sacerdos ſeipſum communicare monſtravi *de Euchariſtia deciſ.* 29. quam ſtudioſus legere non omittat.

75. *Quær.* An inferiores Clerici, ſivè etiam Laici poſſint in neceſſitate ſeipſos, propriis manibus, communicare? *Reſp.* Antiquos Doctores omninò negare, inter quos S. Thom. *in* 4. *d.* 13. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 3. *ad* 3. ex modernis plurimos affirmare, quos allegat Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſolut.* 43. & Coton. *ubi ſupra à num.* 161. *& ſeqq.* Concordantur diſſentientes Doctores diſtinguendo circa cauſam neceſſitatis; nam vel neceſſitas oritur ob ſpiritualem profectum communicandi, puta ob devotionem, & tunc negativa opinio eſt tenenda; quia hoc caſu deficiente Sacerdote, vel Diacono, aut eorum aliquo adminiſtrare recuſante, ſufficit, ut communicandus credat, & ſpiritualiter manducet, ut ait *S. Thom. ſupra & ibidem Scotus*. Vel neceſſitas provenit vel ob periculum mortis, vel ob reverentiam Sacramenti, puta quia ſuperveniant Hæretici, vel Infideles, hoſtili animo Sacram Euchariſtiam tractaturi, vel ea reperiatur in loco immundo, nec ſit modus eam reponendi, & decenter cuſtodiendi, & in his caſibus poſſunt Clerici, & Laici propriis manibus ſeipſos communicare, prout feciſſe Mariam Reginam Scotiæ teſtatur Coton. *ubi ſupra dict. num.* 161. *& num.* 164. Vide meas Deciſiones de Euchariſtia *Deciſ.* 43.

76. *Quær.* Quando Parochus teneatur miniſtrare Euchariſtiam ſuo populo? *Reſp.* in Paſchate, in articulo mortis, & ſæpiùs in anno, ac quoties petitur à non indignis. Coton. *ibidem num.* 166.

77. *Quær.* An Parochus teneatur miniſtrare Euchariſtiam infectis peſtilentia cum periculo vitæ? *Reſp.* Negativè, quia

Via-

Viaticum non eſt Sacramentum neceſſitatis, & ſic reſpondit Gregorius XIII. ad S. Carolum Borromeum ex Diana *par. 3. tract. 4. reſ. 174. & par. 5. tract. 3. reſolut. 53.* Coton. *ubi ante num. 167.* ſed de hoc plura ſcripſi *de Euchar. deciſ. 61.*

78. *Quær.* Quibuſnam ſit neganda Euchariſtia? *Reſp.* Publicis peccatoribus, excommunicatis, aut alia cenſura irretitis; non autem occultis. Coton. *ubi ſupra num. 168.*

79. *Quær.* An ſaltem ſit deneganda Euchariſtia peccatori occulto, ſi eam occultè petat, & non in publico? *Reſp.* Vel Sacerdos ſcit, illum eſſe peccatorem in confeſſione, vel extra illam? Primo caſu nullatenùs poteſt Euchariſtiam denegare, quia ſigillum obligat nullum indicium peccati dare; ſecundo caſu poterit. Dian. *par. 3. tract. 4. reſolut. 46.* Coton. *num. 168. & ſeqq.*

80. *Quær.* An liceat miniſtrare peccatori occulto particulam non conſecratam ad vitandum ſcandalum? *Reſp.* Negativam opinionem tenuiſſe S. Thom. *3. par. q. 80. art. 60. ad 2.* Sed affirmativam probaſſe S. Bonaventuram *in 4. d. 9. artic. 2. q. ult.* utraque opinio eſt probabilis, ut docet Diana *par. 4. tract. 4. reſ. 47.* & Coton. *ubi ſupra num. 171.* ubi advertit, quod ſi tali pacto communicaretur peccator, deberet priùs certior fieri de non conſecratione. Vide quæ dixi *de Euch. dec. 50. n. 34.*

81. *Quær.* An peccet mortaliter Sacerdos, qui exiſtens in peccato mortali alios communicat? *Reſp.* Nonnullos DD. negare; ſed affirmativam opinionem tenere S. Thomam *in 4. d. 5. q. 2. art. 2.* cui adhærendum eſt, ut facit Coton. *ibidem num. 173.* & videtur ſic decreviſſe Nicolaus Papa *in cap. fin. 15. q. 8.* & Ego probavi *De Euchariſtia deciſ. 4.*

82. *Quær.* An liceat communicare ſanos in die Veneris, ac Sabbati Sancti? *Reſp.* Non licere in die Veneris Sancti ob prohibitionem, quam facit Rubrica Miſſalis, & declarationem Sac. Congregationis, de qua Gavant. *in Rubr. Miſſ. par. 4. tit. 9. num. 25.* At in die Sabbati Sancti ſunt diſcrepantes DD. opiniones, ut videre eſt apud Dianam *par. 9. tract. 7. reſ. 24.* & in meis deciſionibus *De Euchariſtia deciſ. 15.* ubi plenè de hoc Quæſito.

83. *Quær.* An poſſit dari laicis jejuniis communio quacunque hora diei, ſi ſani ſint? *Reſp.* Affirmativè, ſecluſo ſcandalo, & irreverentia Sacramenti. Dian. *par. 11. tract. 7. reſ. 22.* Coton. *ante cit. num. 175.* ubi refert, in Eccleſiis Theatinorum, & Jeſuitarum dari Communionem laicis in nocte Nativitatis ſtatim poſt primam Miſſam. Vide meipſum *De Euchar. deciſ. 9.* in qua hanc difficultatem examinavi.

84. *Quær.* An laicus poſſit bis in die communicari? *Reſp.* Affirmativè in duobus caſibus. Primo ſi timeatur de irreverentiâ Euchariſtiæ. Secundò, ſi incideret in periculum mortis, nam licet de mane communicaſſet, iterùm poſſet per Viaticum communicari, ut fusè demonſtravi in meo tractatu *De Euchariſt. deciſ. 33.* quamvis hoc ultimum non approbet Coton. *ibid. num. 176.* contra Diana *par. 8. tract. 1. reſ. 87.*

85. *Quær.* An tempore peſtis poſſit Sacerdos porrigere Communionem infectis non cum ſuis digitis, ſed aliquo decenti Inſtrumento puta cocleari, forcipe, aut ſimili? *Reſp.* Affirmativè, ſi argenteum, vel aureum ſit, & de irreverentia non timeatur. Coton. *ubi ſupra num. 185.* ubi damnatos eſſe à S. Carolo in ſuis Conciliis, ait, alios modos parùm reverentes, nempè ut Partitula exhibeatur in pagina, ut eam laicus lingua capiat, & poſtea pagina comburetur; vel quod Sacramentum intra panem uſualem ponatur, & ſimiles.

86. *Quær.* An ſit mortale adminiſtrare Euchariſtiam ſine cotta, & ſtola, vel ſine lumine? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſic adminiſtraretur ſine neceſſitate, ob tranſgreſſionem Rubricarum Ritualis, quæ in re gravi, ut hæc reputanda eſt, obligant ſub mortali. Diana *part. 10. tract. 16. reſol. 80.* Coton. *ubi ante num. 186.*

87. *Quær.* An liceat aliquo caſu communicare laicum ſub ſpecie vini, ideſt cum Sanguine Domini? *Reſp.* Affirmativè in duobus caſibus. Primò ſi foret periculum alicujus gravis irreverentiæ in ipſum Sangui-

gui-

guinem. Secundò, ſi quis eſſet moriturus, & non adeſſet Hoſtia conſecrata, Diana *par. 5. tract. 3. reſol.* 34. Quamvis hunc ſecundum caſum non approbet Coton. *ubi antea num.* 190. & cum Cotonio ego tenui *De Euchariſtia deciſ.* 14. *num.* 16. ea ratione, quia hoc Sacramentum non eſt neceſſarium infirmis abſolutè.

88. *Quær.* An liceat Sacerdoti communicare laicum cum parte ſuæ Hoſtiæ conſecratæ? *Reſp.* Affirmativè, quia ſicut fructus Sacrificii eſt communis adſtantibus, ita & hoſtia, qua fit Sacrificium, poteſt eſſe iiſdem communis. Ego ipſe *De Euchar. deciſ.* 33. Coton. ex Paludan. Sancio, & Diana, quos citat, & ſequitur. *ibid. num.* 192.

89. *Quær.* Quibus cæremoniis Epiſcopus diſpenſare debeat fidelibus Euchariſtiam? *Reſp.* Quod ſi faciat Cleri, vel populi Communionem in Miſſa ſolemni, veluti in Paſchate, Diaconus à dextris Epiſcopi defert Pixidem, & Subdiaconus à ſiniſtris tenet Patenam ad mentum communicantium. Ex Cæremon. Epiſcoporum *lib.* 2. *cap.* 29. Sed ſi communicet extra Miſſam, ipſe Epiſcopus tenet Pixidem pro majori ſecuritate, & eidem à communicando manus oſculatur. Pax Jordan. *lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 2. & 3. & *num.* 9. ubi notat, Epiſcopum obligatum eſſe in feſto Corporis Chriſti, illud devotè in Proceſſione propriis manibus deferre; & *num.* 12. prohibere, ne ampliùs deferatur in Proceſſione nocte feriæ ſextæ in Paraſceve juxta Decretum Sacr. Congregation. Epiſcop. *die* 12. *Martii* 1596. quod poſt curſum annorum 60. practicatum fuit in hac Urbe Patavina à die dicti Decreti.

90. *Quær.* An ſine licentia Epiſcopi poſſit fieri expoſitio SS. Euchariſtiæ pro Oratione quadraginta horarum? *Reſp.* Negativè. Gavant. *in Manuali Verb. Oratio publica in princ.* & *num.* 19. Jordan. *ubi ante num.* 15. Et ego probavi *De Euchar. deciſ.* 60.

91. *Quær.* An tempore Interdicti localis poſſit deferri Euchariſtia ad infirmos? *Reſp.* Affirmativè. *cap. Quod te. De Pœniten. & Remiſs. cap. Permutimus. De Sent. Excommunic.* Jordan. *ubi ſupra. num.* 31.

92. *Quær.* Quam diligentiam adhibere debeat Epiſcopus circa frequentiam Sanctiſſimæ Communionis erga Clerum & Moniales? *Reſp.* Debet curare, ut Diaconi, & Subdiaconi ſaltem Dominicis, & Solemnibus diebus communicent, Clerici verò inferiores, ac Moniales ſaltem ſemel in menſe ex Trident. Concil. *ſeſſ.* 13. *De Ref. c.* 13. & Jordan. *dict. lib.* 3. *tit.* 3 *num.* 46.

93. *Quær.* Quam pœnam incurrant Regulares dantes Communionem Paſchalem laicis ſine licentia proprii Parochi, vel Epiſcopi? *Reſp.* Eos incurrere ipſo facto in pœnam excommunicationis. Clement. *Religioſi. De Privilegiis.* Jordan. *ubi ſupra n.* 50. 51. & 52. ubi notat, dummodò id faciant ex præſumptione, & extra caſum neceſſitatis; & illis, qui altero die nolent ad Parochiam ire. *ibidem num.* 79. Et ego *De Euchariſt. dec.* 24.

94. *Quær.* Quæ ætas attendatur, pro concedenda Sacra Communione? *Reſp.* Cum quis ad annos diſcretionis pervenerit, & ſciat, quid ſit acturus, quod ſolet eſſe ab anno decimo ad annum decimum quartum intra, juxta prudentis Confeſſarii arbitrium. Jordan. *ibid. num.* 53. quod Ego plenè examinavi *de Euchariſtia Deciſ.* 40. ut ſciant Parochi, quando debeant admittere pueros, & puellas ad Sacram Communionem.

95. *Quær.* An, qui non communicavit in Paſchate, tranſacto eo tempore, ſit ab illa obligatione communicandi liberatus, prout ille, qui non jejunavit in die jejunii, vel non audivit Sacrum in die feſto? *Reſp.* Non eſſe liberatum, ſed teneri ad præceptum implendum communicando; nec valet ſimilitudo de Jejunio, & de Miſſa audienda, quia illæ ſunt obligationes annexæ illis præciſis diebus, & iis tranſactis non obligant; ſecùs autem in præcepto communicandi ſemel in anno tempore Paſchali. Jordan. *ibidem num.* 57.

96. *Quær.* An Sacerdotes pro adimplendo præcepto Communionis Paſchalis

lis debeant celebrare in Parochia? *Reſp.* Negativè, quia Sacerdotes ubicunque celebrent, ſatisfaciunt præcepto. Azor. *lib.* 8. *quæſt.* 8. Jordan. *d. lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 81.

97. *Quær.* An Epiſcopus poſſit licentiam concedere aſſervandi Euchariſtiam in Eccleſiis non Parochialibus? *Reſp.* Affirmativè ex juſta, & honeſta cauſa ſibi benè viſa. Jord. *lib.* 7. *tit.* 11. *n.* 17.

CAPUT CXVIII.

De Sacrificio Miſſæ.

Hucuſque actum eſt de Sacroſancta Euchariſtia prout Sacramentum eſt, nunc de ea eſt agendum, quatenùs eſt Hoſtia, & Sacrificium, nempè Res, quam Deo in Sacrificium offerimus.

1. QUær. Quid ſit Sacrificium in genere? *Reſp.* Sacrificium eſt Oblatio rei cujuſpiam ſenſibilis à miniſtro legitimo cum deſtructione quadam, ſeu immutatione facta Deo, ad proteſtandum ſupremum ejus dominium in omnia, & promptitudinem deſtruendi nos ipſos, ſi id ad ejus cultum conſerret. Coton. *lib.* 2. *Controv.* 5. *cap.* 1. *num.* 1. & 2. Ego ipſe *de Sacrificio Miſſæ Deciſ.* 4.

2. *Quær.* An omnia, quæ dicuntur, & fiunt in Miſſa, ſint neceſſaria ad Sacrificium? *Reſp.* Negativè; quia aliqua pertinent ad ſubſtantiam Sacrificii; at alia ad decentiam, & ornatum ejus. Coton. *ibid. num.* 3. Et ego ubi ſupra *Deciſ.* 3.

3. *Quær.* Quæ ſint in Miſſa de ſubſtantia Sacrificii; & in qua Miſſæ actione conſiſtat eſſentialis ratio Sacrificii? *Reſp.* Alios dixiſſe, quod eſſentia Sacrificii Miſſæ conſiſtat in Oblatione; alios in Conſecratione, & alios in Sumptione; ſed verior opinio eſt, eſſentiam Sacrificii de facto conſtitutam eſſe à Chriſto Domino in omnibus his actionibus ſimul. Cardin. de Lugo *De Euchar. diſp.* 19. *num.* 64. Diana *part.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 27. Coton. *ubi ſupra num.* 4. Meæ Deciſiones *de Sacrificio Miſſæ Deciſ.* 31.

4. *Quær.* Quot ſpecies Sacrificiorum fuerint in lege veteri? *Reſp.* Tres, nempè *Holocauſtum pro Dei honore*, & in eo tota Victima cremabatur. *Expiatorium, pro peccato*, cujus Victimæ pars una cremabatur, altera à Sacerdote manducabatur, & *Pacificum propter beneficia vel accepta, vel accipienda*; & in hoc victimæ una pars cremabatur, unam manducabat Sacerdos, & alteram ipſe offerens; & in locum horum trium Sacrificiorum ſucceſſit Miſſa; in qua Corpus, & Sanguis Chriſti Domini offertur Sanctiſſimæ Triadi in Holocauſtum, pro expiatione noſtrarum culparum, & pro impetratione beneficiorum. S. Thom. 3. *par. quæſt.* 22. *art.* 1. & 2. Coton. *ubi ante n.* 4. 5. & *ſeqq.* Vide me ipſum *De Sacrificio Miſſæ deciſ.* 14.

5. *Quær.* An ſit neceſſarium ad rationem Sacrificii conſecrare priùs hoſtiam ante Calicem, & deindè ipſum Calicem? *Reſp.* Affirmare Suarez apud Dianam *par.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 13. Sed alios magis communiter negare, quia etiamſi priùs conſecretur Calix, quàm hoſtia, ſubſtantia Sacrificii ſalvatur, quæ in ſeparatione ſanguinis à corpore ſubſiſtit; ideò, ſi quis ex malitia conſecraſſet priùs Calicem, vel comprehenderet Hoſtiam conſecratam non eſſe materiam aptam, non teneretur, niſi conſecrare aliam Hoſtiam. Coton. *ubi ſupra num.* 8.

6. *Quær.* Quid agendum, ſi Sacerdos in Miſſa poſt utramque conſecrationem cognoſceret neque hoſtiam, neque vinum in Calice eſſe materiam aptam, & ſic neutram fuiſſe verè conſecratam? *Reſp.* Tres dari reſponſiones. Prima eſt, quod ſi nondum ſumpſerat eas Sacerdos, iterum utramque materiam legitimam accipiat, & conſecret. Secunda eſt, quod ſi jam eas ſumpſerat, & non ſit ampliùs jejunus, nihil aliud agat, quia in nihilo factum eſt Sacrificium. Tertia eſt, quod in hoc caſu, licèt non jejunus, iterum conſecret, & ſumat materias aptas, ne adſtantes privet expectatione Sacrificii: & hæc ultima reſponſio magis arridet. Coton. *ubi ſupra num.* 9.

7. *Quær.* Quid agendum foret, ſi poſt ſumptionem Sacri Corporis, Sacerdos deprehenderet in Calice fuiſſe appoſitam ſolam

ſolam aquam? *Reſp.* Duas eſſe opiniones. Una eſt, quod deberet conſecrare tantummodo Calicem incipiendo *à ſimili modo*. Diana *par.2.tr.* 14. *reſ.* 70. Altera, quod debeat conſecrare etiam novam Hoſtiam cum Calice. S. Th. 3.*par.q.*83.*art.*6. *ad* 4. Incipiendo ſcilicet à *Qui pridie*. Utramque opinionem admittit *Rubrica Miſſalis par.* 3. *tit.*4.*num.*4. & 5. Sed & illud eſt ſciendum, quod ſi ſuppleri non poſſet defectibus hujuſmodi abſque magna perturbatione Sacerdotis, commotione, aut ſcandalo populi, poſſet Miſſam perficere abſque nova conſecratione, & hoc ſine peccato. Hurtad. *De Sacrific. Miſſæ. diſp.*4. *diff.*13.

8. *Quær.* An eadem Hoſtia omninò debeat ſumi, & oſtendi populo, quæ in ea Miſſa conſecrata fuit? *Reſp.* Affirmativè, quia oſtenſio, & ſumptio unius, & ejuſdem Hoſtiæ ſpectat ad idem Sacrificium; ideò non poterit Sacerdos ſumere Euchariſtiam exiſtentem in Pyxide, & ibi reponere Hoſtiam, cum qua Miſſam celebrat, etiamſi aliam non haberet reſervandam pro Oratione quadraginta horarum; Vel ſi celebraturus non haberet niſi parvam particulam, non poſſet illam tantùm conſecrare; & oſtendere in elevatione aliam Hoſtiam grandem, altera die præconſecratam, etiamſi cum ea elevaret ipſam parvam particulam; quia duas hoſtias tunc elevaret. Sic Præpoſitus, Card. de Lugo, Marchantius, & alii, quos citat, & ſequitur Cotonius *dict. Controv.* 5.*cap.*1.*num.*13.

9. *Quær.* Quid agendum, ſi Sacrificio nondum completo, moriatur Sacerdos? *Reſp.* In Rubricis Miſſalis præcipi, quod *Miſſa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille deſiit, & in caſu neceſſitatis etiam à non jejuno*. Quod eſt intelligendum, ſi jam facta fuerit conſecratio Hoſtiæ. *Rubric.Miſſ.cap.*10.*num.*3.

10. *Quær.* An alius Sacerdos ad id teneatur ſub mortali? & quid Juris, ſi non ſuperveniat ibi, niſi poſt conſiderabilem temporis dilationem? *Reſp.* Videri rationi magis conſonum, quod dicta obligatio non incumbat ſub pœna peccati, ſed ex convenientia, & conſilio juxta Text. *in cap. Nihil.* 7. *q.*11. Quo verò ad dilationem temporis, non ſunt concordes Doctores; ſed ex eorum dictis colligitur, ſupplendum eſſe à Sacerdote, qui ſuperveniat, antequam una hora non excesſerit ab interrupto Sacrificio. DD. apud Dian. *par.*10. *tract.*11.*reſ.*4. & Cotonius *ubi ſupra num.*15.& 16.

11. *Quær.* Si Sacerdos moriatur poſt ſumptionem Hoſtiæ, quid agendum circa Sanguinem? *Reſp.* Tres eſſe opiniones. Una eſt, quod alius Sacerdos illum ſumat, & Miſſam perficiat. Altera quod reponatur, & in alia Miſſa ſumatur. Tertia, quod nova Hoſtia conſecretur, & unà cum Sanguine ab eodem Sacerdote ſumatur. Ex his opinionibus prima amplectenda eſt, quia licèt ſumptio non ſit de eſſentia Sacrificii, tamen ſpectat ad illius conſummationem. Diana *parte* 10. *tract.* 12. *reſ.*15. Coton. *ibid.num.* 18.& 19. Ubi advertit, quod ſi Sacerdos moreretur poſt conſecratam Hoſtiam tantùm, non eſſet alia de novo conſecranda; ſed proſequendum foret Sacrificium cum ſola Sanguinis conſecratione.

12. *Quær.* Quid ſi dubitetur, An Sacerdos conſecraverit Hoſtiam, vel non? *Reſp.* Alios DD. tenere, quod nova Hoſtia ſit conſecranda; alios, quod in conſecratione Calicis ſit procedendum. Ego dicerem, quod illamet Hoſtia ſub conditione ſit conſecranda; ne fortè, ſi non fuiſſet conſecrata, Sacrificium remaneret imperfectum. Coton. *ibid.num.*20.

13. *Quær.* Quotuplex, & quantus ſit valor, & fructus Sacrificii Miſſæ? *Reſp.* Triplicem eſſe. Primus eſt meritum, quod acquiritur à Sacerdote, & ab aliis actu cooperantibus ex condigno, ſi ſint in gratia. Secundus eſt impetratio bonorum tàm ſpiritualium, quàm temporalium. Tertius eſt expiatio pœnarum ex peccatis debitarum, ut definitum eſt in Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. & *can.* 3. Quæ expiatio à viatoribus applicari poteſt animabus etiam in Purgatorio exiſtentibus dict. Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *in Decret. de Purgat.* Coton. *dict.cap.*2.*num.*21.22.& 23. qui *num.* 25. notat Miſſæ Sacrificium valere ad merendum, ad impetrandum, & adſa-

tisfaciendum. Vide, quæ dixi *De ſacrif. Miſſæ d. Deciſ.* 14. *Et Deciſ.* 33. 34. & 35.

14. *Quær.* An valor Sacrificii ſit finitus, vel infinitus? *Reſp.* Theologos ſuper hoc quæſito plura ſubtiliter diſputare. Concluſio ex eorum dictis eſt, reſpectu ipſius Sacrificii valorem eſſe infinitum; ſed reſpectu eorum, quibus applicatur, eſſe finitum; quia ſic congruebat, ad hoc ut fideles allicerentur ad Sacra Myſteria frequentanda; & ex deſiderio multiplicandi ſibi fructum, frequenter recolerent memoriam Paſſionis Domini. Card. de Lugo *de Euchar. d. diſp.* 19. *num.* 244. Ego ipſe *d. Deciſ.* 33. *de Sacrific. Miſſæ.*

15. *Quær.* An Sacrificium Miſſæ proſit cathecumenis, ſeu aliis non baptizatis? *Reſp.* Prodeſſe quo ad impetrationem; ut ſcilicet eis impetretur gratia veniendi ad fidem, & devotè ſuſcipiendi baptiſmum; ſecùs autem quo ad ſatisfactionem, quia non ſunt capaces Sacramentorum, cum exiſtant extra Eccleſiam. Vaſquez *diſp.* 227. *cap.* 3. & 4. Coton. *ubi antea num.* 27. 28. & 29.

16. *Quær.* Quid dicendum de fructu Sacrificii, ſi Sacerdos nemini illum applicet; vel ſi is, cui applicat, non indigeat? Veluti ſi anima illa liberata ſit ex purgatorio? *Reſp.* Theologos plura dicere de hoc. Cœterùm duæ ſunt conſiderabiles opiniones. Una S. Thomæ *in* 4. *d.* 45. *q.* 3. *ad* 2. fructum illius Miſſæ diſtribui animabus defunctorum magis indigentibus. Altera *Suarezii*, quod fructus ille remaneat in Eccleſiæ Theſauro. Coton. *pluribus citatis d. cap.* 2. *num.* 33. 34. 35. & 36.

17. *Quær.* An Sacerdotes dum ordinantur, poſſint applicare fructum Sacrificii, quod conferunt cum Epiſcopo? *Reſp.* Non eſſe concordes in opinione Theologos, quorum alii negant, alii affirmant; & ipſis affirmantibus videntur adhærere graviores, quia licèt unum tantùm ſit illud Sacrificium, ſinguli tamen concurrunt ad illud, ac ſi unus ſolus offerret. Coton. *ibid. num.* 38. & de hoc videatur mea *Deciſ.* 16. *De Euchariſtia.*

18. *Quær.* An utilius ſit applicare plures Miſſas ſimul, & ſtatim pro aliquo defuncto; vel eas ſucceſſivis temporibus diſponere? *Reſp.* Melius eſſe ſimul, & ſtatim plures Miſſas dicere, quia celeriùs liberatur anima reſpectu ſatisfactionis ex Sacrificiis provenientis. Porrò ex Anniverſariis, & aliis pro tempore Miſſis celebrandis reſultat Dei cultus perpetuus; cujus intuitu emanat fructus ex opere operantis, qui ſtatim animæ in auxilium confertur. Diana *part.* 9. *tract.* 2. *reſol.* 27.

19. *Quær.* An expediat viventibus, ut Miſſas pro ſe applicent ante mortem? *Reſp.* Affirmativè magis quàm poſt mortem; quia ut ait S. Greg. beatius eſt, liberum exire, quàm poſt vincula libertatem quærere; & ulteriùs, quia evitatur periculum negligentiæ hæredum; ac etiam quia habetur fructus ex opere operantis. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 40. Coton. *ubi ſupra num.* 41. 42.

20. *Quær.* An licitum ſit viventi, ut pro ſe faciat celebrare Miſſas de Requiem? *Reſp.* Multos affirmare non ſolùm ob ſatisfactionem ex Sacrificio etiam de Requiem reſultantem; ſed etiam propter fructum ex mortis memoria redolentem, ſicque ajunt practicari in Lotharingia, & in Hiſpania. Diana *par.* 9. *tract.* 2. *reſ.* 18. Qui tamen ibi pluribus citatis DD. non approbat dictum morem, quaſi quænam ſuperſtitio ex eo redoleat; & ſit contra ordinem Eccleſiæ, quæ diſpoſuit Miſſas pro vivis tùm de Sanctis, tùm ob remiſſionem peccatorum: illas verò de Requiem ordinavit pro defunctis. Coton. *ubi ſupra num.* 43. Miſſas de Requiem ſibi adſtanti celebrare feciſſe Carolum V. Imperatorem ante ejus obitum teſtatur P. Anton. Foreſti *in Mappamundo Hiſtor. tom.* 2. *Anno* 1556. Ego *de Sacrif. Miſſæ Deciſ.* 36. *à num.* 35.

21. *Quær.* In quot partes dividatur fructus Sacrificii? *Reſp.* In tres partes, quia unus fructus eſt ſpecialiſſimus ipſius offerentis, & orantis. Alter eſt generaliſſimus competens toti Eccleſiæ; & tertius eſt medius competens illi, cui ab offerente ſpecialiter applicatur. Layman. *lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 2. *num.* 16. Coton. *ubi ante num.* 44. Ego ipſe *De Sacrif. Miſſæ Deciſ.* 33.

22. *Quær.*

22. *Quær.* An toti Eccleſiæ fructus competens ex quacunque Miſſa ſit fructus impetrationis, vel etiam ſatisfactionis? *Reſp.* Plures DD. tenere, quod ſit fructus tàm impetrationis, quàm ſatisfactionis, ut ſcribit Diana *part.* 11. *tract.* 6. *reſ.* 40. At Scotum docere, quod in ſola impetratione talis fructus conſiſtat, notat Coton. qui Scoto adhæret *d. cap.* 2. *num.* 45. cum Cardin. de Lugo *de Euchar. diſp.* 19. *sect.* 9.

23. *Quær.* An ſimplex Sacerdos teneatur ſub peccato frequenter celebrare? *Reſp.* Negativè, ceſſante contemptu, & ſcandalo. DD. apud Dian. *part.* 2. *tract.* 14 *reſ.* 19. Ubi, quod ſatis erit; ſi ter, vel quater in anno celebret. Cotonius *ubi ſupra num.* 50. qui tamen *num.* 51. ſubdit, quod qui ſic raro celebraret, difficilè evitaret ſcandalum, nam indicium eſſet vitæ corruptiſſimæ ex doctrina Cardinalis de Lugo *de Euchar. diſp.* 20. *num.* 13. Ego *de Sacrif. Miſſæ Deciſ.* 34. *num.* 10.

24. *Quær.* An quilibet Sacerdos teneatur in die Natalis Domini tres Miſſas celebrare? *Reſp.* Negativè, neque ſi ſit Parochus, quia ſufficit ſi unam ex tribus celebret pro ſui libito. Coton. *alios citans d. cap.* 2. *num.* 53. quamvis Gavantus doceat, eſſe dicendam vel primam, vel potiùs tertiam, cujus oratio concordat cum officio. *in Rubr. Miſſal. part.* 4. *tract.* 2. *tit.* 3. quod ego ſcripſi *in deciſ. de Euchariſtia deciſ.* 13.

25. *Quær.* An Miſſa celebrari poſſit à quocunque Sacerdote feria quinta, ſexta, & Sabbato majoris Hebdomadæ? *Reſp.* Affirmativè quo ad feriam quintam; Negativè quo ad feriam ſextam per *tex. in cap. Sabbato de conſecrat. diſt.* 3. Quo verò ab Sabbatum negat Vaſquez *diſput.* 233. *cap.* 2. Affirmat Diana, & alii ab eo allegati *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 237. *& part.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 66. Coton. *cum aliis* diſtinguit, ut feria quinta quilibet poſſit celebrare ante Miſſam ſolemnem; in Sabbato poſt ſolemnem Miſſam celebratam, niſi fortè celebrandum foret in ſacellis privatis, ubi ſolemnis Miſſa non expectatur. Et ego dixi *de Euchariſtia deciſ.* 15. *num.* 10.

26. *Quær.* An liceat celebrare pluries in eadem die? *Reſp.* Negativè; & licèt aliqui caſus excipiantur à Doctoribus, quos ponit Diana *part.* 2. *tract.* 14. *reſ.* 56. ipſi tamen non ſunt ampliùs in uſu, præter tres Miſſas in die Natalis Domini, vel ubi eſſet ſupplendum Sacrificium, ſi celebrans eo non completo moreretur, ut ſupra ex Rubrica Miſſalis monſtratum eſt. Coton. *ibid. num.* 57. 58. Ideò Patavii, cum ego Procuratoris fiſci officium in Epiſcopatu agerem, Presbyterum exterum, qui bis in die celebraverat ad duplicem ſtipem lucrandam, ad triremes condemnari obtinui juxta doctrinam Genuen. *in Praxi cap.* 79. Bellett. *Diſquiſit. clerical. part.* 2. §. 28. *num.* 1. & Menochii *de Arbitr. Judic. caſu* 407.

27. *Quær.* An ſaltem Miſſa incœpta reaſſumi liceat ab introitu ob adventum magni Principis Laici, vel Eccleſiaſtici? *Reſp.* Quod licèt multi affirment, ſi nondum ad conſecrationem Sacerdos pervenerit. Diana *part.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 11. Tamen Negativa opinio communiter recepta eſt etiam ab eodem Dian. *part.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 4. Imò à S. Carolo id prohibitum fuit, ut advertit Tamburin. *de Sacrific. Miſſæ lib.* 2. *cap.* 7. §. 8. *num.* 2. Nam irreverentia gravis eſt interrumpere actionem tàm magnam; nec urgere poteſt ratio adimplendi præceptum in die feſto, quia ſi alius non ſit Sacerdos, non tenetur qui ad principium ipſius Miſſæ non acceſſit, aliam audire. Coton. *ubi ſupra num.* 61.

28. *Quær.* Qua hora Miſſa poſſit celebrari? *Reſp.* Regulam eſſe, ut celebretur ab aurora uſque ad meridiem; & ex juſta cauſa, puta itineris, per horam ante Auroram, & poſt meridiem. Sylvius *in* 3. *p. q.* 83. *art.* 2. *De la Crux tract.* 10. §. 3. *corol.* 2. cum allegatis à Cotonio *ubi ſupra num.* 64. 65. 66. *&* 69. 70. 71. *&* 72. ubi excipit duos caſus, nempè in Miſſis Nativitatis Domini, quæ ſtatim poſt mediam noctem poſſunt omnes dici; vel ſi dandum eſſet Viaticum moribundo, tunc enim ſtatim poſt mediam noctem, & uſque ad Veſperam poſſet Sacerdos jejunus celebrare. Ultra duos caſus extat Privilegium, quo fruuntur Epiſcopi,

& Cardinales, ut magis tempeſtivè, aut tardiùs Miſſam habere poſſint, ideſt per duas horas ante ortum ſolis, & per alias duas horas poſt meridiem ex *cap. fin. de privil. in* 6. Jordan. *tom.* 1. *pag.* 291. *num.* 88. & Coton. *ibid. num.* 74. & 75. Porrò poſt primam Miſſam in media nocte Natalis Domini, non poſſe ſtatim celebrari alias duas, rationibus, & Decretis S. Congr. ego docui *de Euchar. deciſ.* 13. *à num.* 15. & *ſeqq.* quam legere ſtudioſos juvabit; prout etiam meas Deciſiones *de Sacrificio Miſſæ deciſ.* 39. in qua latè de hoc Quæſito circa horam celebrandi.

29. *Quær.* An ante Miſſam Sacerdos debeat recitare horas matutinas? *Reſp.* Doctores antiquos id affirmaſſe ſub mortali, ea ratione quia ſic mandatur in Rubrica Miſſalis. Porrò moderni negant, dicentes Rubricam non eſſe præceptivam in hac re, ſed hortatoriam; non deſunt tamen ex modernis, quibus veniale videatur peccatum celebrare Miſſam non recitatis matutino; & laudibus, ſaltem abſque legitimo impedimento. Layman. *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 4. *num.* 5. Coton. *num.* 68. Legat ſtudioſus meam *Deciſionem* 50. *de Sacrific. Miſſæ*, in qua probavi eſſe mortale, legitima cauſa ceſſante.

30. *Quær.* In quo loco Miſſa poſſit celebrari? *Reſp.* In loco ſacro, ſeu benedicto, ad hunc effectum ſpecialiter deputato; & ideò peccaret mortaliter qui etiam ex mera devotione in loco prophano, quamvis decenti, celebraret. *cap. Sic ergo. cap. Nullus. cap. Sicut non alii. De Conſecrat. diſt.* 1. Et de hoc latiſſimè ego egi *de Sacrific. Miſſæ deciſ.* 12. *per totam.*

31. *Quær.* An ſimplex Sacerdos poſſit celebrare in Altari, in quo eo die celebravit Epiſcopus, ſine ejus licentia? *Reſp.* Negativè per *cap. In altari ult. de conſ. diſt.* 2. ut advertit Jordan. *lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 149. Et licèt Diana *part.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 24. cum ibi relatis dicat, id in deſuetudinem abiiſſe; tamen, niſi de contraria conſuetudine conſtet, canon prædictus ſervandus eſt; quamvis Coton. *ubi ſupra num.* 79. intelligendum ait, de Epiſcopo celebrante in Pontificalibus.

32. *Quær.* An liceat celebrare in Navi? *Reſp.* Negare antiquos Doctores; modernos verò affirmare, ſi mare ſit tranquillum; & locus decens paretur. Porrò non videtur altercandum, quia pro navigantibus ad Indias datur à Papa diploma ſpeciale pro Miſſa celebranda; ut in hiſtoriis legitur noſtrorum temporum, & antiquitùs ſervatum referunt DD. apud Coton. *d. lib.* 2. *Controv.* 5. *cap.* 4. *num.* 80.

33. *Quær.* An Rubricæ; & Ritus in eis præſcripti circa celebrationem Miſſarum, ſint ſervandi prout ſtant, & jacent, ſub pœna peccati mortalis? *Reſp.* Affirmativè ob Bullam B. Pii Quinti poſitam in principio Miſſalis, niſi levitas tranſgreſſionis excuſet. Porrò ad cognoſcendam levitatem; vel gravitatem tranſgreſſionis Doctores conſiderant vel commutationem, vel omiſſionem, vel additionem. Item diſtinguunt Rubricas ante celebrationem, in celebratione, & poſt celebrationem. Ante celebrationem grave eſſet non confiteri mortalia, non lavare manus, non induere veſtes ſacras. Leve autem reputatur, ſecluſo contemptu, non recitare preces, non oſculari cruces in amictu, manipulo, & ſtola; non recitare orationes in indumentis ſacris ſuſcipiendis. In celebratione reputatur grave, ſtare cum voluntaria diſtractione, potiſſimùm in Canone; addere, vel omittere aliquid in eodem Canone; Miſſas votivas dicere in diebus feſtis, ſeu Dominicis. Leve verò cenſetur ſi quid parum extra canonem addatur, vel omittatur abſque præſumptione, ut ſi relinquatur Præfatio propria illius feſtivitatis, vel Communicantes particulares ob defectum memoriæ. Coton. *plurib. citatis à num.* 81. & *ſeqq. uſque ad* 96.

34. *Quær.* An ſit mortale, ſi Sacerdos in Miſſa ſolemni non dicat ſubmiſſa voce Epiſtolam, & Evangelium? *Reſp.* Negativam ſententiam tenere Navarrum, & Dianam *part.* 5. *tract.* 5. *reſ.* 45. Sed contrarium eſſe verius, quia Miſſale præcipit, ut quod ab aliis cantatur, à Sacerdote legatur ſubmiſſè; Card. de Lugo, quem citat, & ſequitur Coton. *ubi ſupra num.* 97.

35. *Quær.*

35. *Quær.* An culpa careat, qui purificationem ſumit ex ſolo vino, vel ex ſola aqua? *Reſp.* Venialem culpam committere qui ſic facit, nam Rubrica præcipit adhibendum eſſe vinum, & aquam. Coton. *num.* 106. & 107.

36. *Quær.* An fœmina poſſit inſervire in Miſſa deficiente miniſtro? *Reſp.* Negativè *ex capit.* 1. *De Cohabit. cler. & mulier.* ideò deficiente miniſtro, vel non eſt celebrandum, vel ſi neceſſitas communicandi infirmum morti proximum urgeat, poſſet Sacerdos ſolus celebrare, & ſibi ipſi inſervire. Diana *par.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 43. & 44. Coton. *ubi ante num.* 110. & 111. ubi tamen licitas dicit reſponſiones ad Miſſam, quas facerent mulieres à longè, & ut eſt in uſu, Moniales à choro. Porrò Moniales non poſſe canere Epiſtolam in Miſſa ſolemni reſpondiſſe Sacram Congregationem teſtatur Fagnan. *in cap. Si quis Presbyter. num.* 19. *de Cler. excom. tom.* 6. *pag.* 336. quamvis Patavii uſus ſit in contrarium.

37. *Quær.* An Sacerdos Miſſam novam celebrans poſſit ſe ad populum vergere, & oblationes recipere? *Reſp.* Affirmativè, dummodo Eccleſiam non circumeat, ex decreto S. Congr. Naldus *V. Miſſa num.* 19. Quod & in Parocho dante cum patena oſculum pacis ſervandum eſt: qui propterea in Altaris gradu ſiſtere debet, & ad ſummum ſe conferre ad medietatem Eccleſiæ ubi mulieres manent ſejunctæ à maribus. Fagnan. *in cap. Paſtoralis num.* 40. & 41. *De his, quæ fiunt à Prælat. tom.* 4. *pag.* 267. & 268.

38. *Quær.* Cui ſit applicandum Sacrificium, ſi nihil de hoc dixerit teſtator, qui bona reliquit pro capellania inſtituenda? *Reſp.* Applicandum eſſe animæ ejuſdem teſtatoris, & fundatoris. Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico Univ. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 38. & Bordonus *deciſ.* 268. *deciſ.* 238. & *deciſ.* 331.

39. *Quær.* An Epiſcopus poſſit concedere, ut Miſſa celebretur in alio loco, quàm in conſtituto à teſtatore? *Reſp.* Affirmativè, ſi juſta cauſa ſubſiſtat; & ad tempus non longum. Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico d. lib.* 3. *cap.* 5. *ſub. num.* 36.

40. *Quær.* An in Collegiatis Miſſa ſolemnis poſſit decantari ſine Diacono, & Subdiacono, ſaltem diebus ferialibus? *Reſp.* Negativè, ubi ſufficiens numerus Clericorum exiſtat, nam cum Diacono, & Subdiacono eſt quotidie decantanda. Jordan. *lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 109. *tom.* 1. *pag.* 292. & 293.

41. *Quær.* An Sacerdos, qui eleemoſynam accepit pro Miſſa celebranda, poſſit aliam ſtipem accipere pro applicando alteri fructu Sacrificii proprio ſui ipſius, ſaltem ſic offerente ſtipem contentante? *Reſp.* Negativè, & ſic reſpondit S. Congr. Concilii *die* 25. *Januarii* 1659. condemnando Doctores contrarium ſcribentes; & ſententiam S. Congregat. confirmavit Alexander Septimus *die* 29. *ejuſdem menſis*, mandando, eam ubique publicari, & ſervari. Fagnan. *in capit. Fraternitatem num.* 96. *de Sepultur. tom.* 4. *pag.* 374.

42. *Quær.* Si quis dederit eleemoſynam pro Miſſæ fructu impetratorio, puta pro ſanitate infirmo impetranda, an Sacerdos poſſit aliam eleemoſynam accipere pro eadem Miſſa à petente fructum ſatisfactorium, puta pro pœnitente? *Reſp.* Negativè juxta ſententiam pariter S. Congreg. *ſub die* 13. *Decembris* 1659. referente Fagnan. *ubi ſupra num.* 97.

43. *Quær.* An Parochus, quo die tenetur Miſſam pro ſuo populo offerre, poſſit eleemoſynam accipere ab aliquo particulari? *Reſp.* Negativè, ut latè comprobat idem Fagnan. *in cit. cap. Fraternitatem à num.* 93. & *ſeqq. De Sepultur.*

44. *Quær.* An Epiſcopus poſſit ſibi Miſſam celebrare facere extra Eccleſiam? *Reſp.* Affirmativè, quando ipſe eam audire vult, dummodo paretur locus decens, & hoc quamvis eſſet extra ſuam Diœceſim, & non requiſito Ordinario loci Jordan. *dict. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 130. per *tex. in capit. fin. de Privil. in* 6. ac etiam in locis interdicto ſuppoſitis. Idem Jord. *num.* 133. Excepta tamen Urbe Romæ, in qua ſine Papæ licentia, in oratoriis privatis, ſeu extra publicas Eccleſias celebrare non licet. Navar. *conſ.* 1. *de Privil.* Jordan. *ibid. num.* 137. Quart. *in*

Rubr.

Rubr. Miſſalis par. 3. *tit.* 10. *num.* 1. *ſect.* 2. *dub.* 2. & ego *de Euchar. deciſ.* 8. *num.* 19.

45. *Quær.* An Epiſcopus indulgere poſſit, ut conſtruatur Sacellum, ſeu Oratorium pro Miſſa celebranda in Palatiis Baronum, ſeu perſonarum publicarum exercentium juriſdictionem? *Reſp.* Negativè, quia ad hunc effectum cenſentur, domus privatæ, ut ex ſententia Sacræ Congregationis notat Fagnan. *in cap. In his num.* 16. *de Privileg.* & Diana *par.* 9. *tract.* 1. *reſolut.* 35. Porrò in Sereniſſimo Dominio Veneto poteſt concedi Sacellum in quocumque Palatio Rectorum Civitatum, & Arcium, ut in eo Miſſa celebretur, ex generali conceſſione Apoſtolica, qua fruitur Reſpublica, teſte Jord. *dict. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 158. Ac etiam in domibus privatis Excellentiſſimorum Procuratorum Sancti Marci ex Indulto ſpeciali, & perpetuo iiſdem conceſſis à Papa Paulo V. de quo ego *de Sacrific. Miſſæ dict. deciſ.* 12. *num.* 60. ubi poſui per extenſum Privilegium prædictum.

46. *Quær.* An Epiſcopus concedere poſſit licentiam celebrandi Miſſam in Oratoriis habentibus oſtium, vel proſpectum è domo privata? *Reſp.* Negativè ſecundùm Fagnan. *in d. cap. In his num.* 18. *De Privileg.* Qui tamen videtur intelligendus, quando Oratorium non haberet Januam in via publica, quia, ſi eam in publica via haberet, poſſet dicta licentia celebrandi concedi ab Epiſcopo, quamvis aliud oſtium privatum haberet pro majori commoditate Patronorum, ut notat Jordan. *dict. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 161. & ego plenè probavi *De Euchariſt. deciſ.* 8.

47. *Quær.* Quibus conditionibus debeat Epiſcopus concedere licentiam celebrandi in dictis Oratoriis? *Reſp.* Ut diebus feſtis non celebretur in eis, niſi poſt Miſſam Parochialem; & non niſi unica Miſſa, niſi aliter videatur expedire ipſi Epiſcopo. Jordan. *ut ſupra num.* 162. *&* 163. *lib.* 4. *tit.* 1.

48. *Quær.* An Miſſa celebrari poſſit in Oratorio Palatii Epiſcopalis, ſi Epiſcopus non ſit præſens? *Reſp.* Negativè ſecundùm Dianam *par.* 4. *tract.* 14. *reſ.* 15. & Magrium *in Dictionario verb. Oraculum. pag.* 190. dicentes Privilegium Epiſcopi eſſe perſonale, non autem locale; quale eſt Cardinalium, in quorum Palatiis, etiam ipſis abſentibus poteſt celebrari. Idem Diana *par.* 6. *tract.* 8. *reſolut.* 40. ubi legitur impreſſa eximia diſputatio Eminentiſſimi Cardinalis Brancatii ad favorem Palatiorum Cardinalitiorum, in qua concludit, Capellanos Cardinalium poſſe in dictis Oratoriis privatis celebrare ante Auroram, & poſt meridiem; pluresque Miſſas in die ibi haberi poſſe, etiam abſente Cardinali; quibus ſi interveniant exteri, & qui de familia non ſunt, nihilominùs ſatisfaciunt præcepto de audiendo Sacro in die feſto; ea ratione, quia, inquit, Cardinalis privilegium non eſt perſonale tantùm, ſed etiam locale. Porrò in contrarium, quod ſcilicet prædicta locum habeant etiam in Oratoriis Palatiorum Epiſcopalium, & in domibus, in quibus degunt Epiſcopi, ſuſtinent Pelliz. *in Manual. Regular. tom.* 2. *tract.* 8. *cap.* 2. *num.* 173. Franc. de Lugo *De Sacrament. lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 3. *num.* 25. & Valer. *de Differ. utriuſque fori Verb. Miſſa diff.* 2. Concordat has duas contrarias opiniones Quart. *in Rubric. Miſſal. par.* 3. *tit.* 10. *n.* 1. *ſect.* 2. *dub.* 4. diſtinguendo, vel locus pro celebratione Miſſæ in domo Epiſcopi deputatus eſt permanenter; & in hoc caſu; etiam Epiſcopo abſente, poterit ibi celebrari; vel locus celebrationis deputatur pro una, vel altera vice, & amovibiliter, & tunc in eo celebrari non poterit, niſi Epiſcopo præſente. Et ita ſentit etiam Tambur. *Opuſc. De Sacrificio lib.* 1. *cap.* 4. §. 2. *num.* 10. 11. *&* 12. Et ego *De Euchariſt. d. deciſ.* 8. *num.* 20.

49. *Quær.* Quid agendum à Parocho, ſi totus populus ſuæ Parochiæ non poſſit ob numeroſitatem intervenire in die feſto ad ejus Miſſam? *Reſp.* Erit cogendus, ut aſſumat alios Sacerdotes ſibi coadjutores, qui celebrent, & in adminiſtratione Sacramentorum juvent, juxta Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *cap* 5. *De Reform.* Jordan. *ubi ſupra num.* 522. & ſic correctum eſt jus antiquum, quo concedebatur Parochis pluries in die celebrare ob penuriam Sacerdotum.

50. *Quær.*

Digitized by Google

50. *Quær.* An ſit Parochis permittendum, ut aliquando in die feſto celebrent extra Parochiam, admonito priùs populo, puta ob celebritatem alicujus Eccleſiæ vicinæ? *Reſp.* Negativè, & ſunt omninò cogendi, ut provideant de Miſſa in eorum propria Eccleſia celebranda; quia populus jus habet, ut ibi celebretur ſingulis diebus feſtis; & contrarium facientes, magnum abuſum committunt, quem Epiſcopi tolerare non debent. Sac. Congregatio apud Barboſ. *De Officio Parochi capit.* 11. *num.* 3. & Jordan. *ubi ſupra num.* 523.

51. *Quær.* An Miſſarum numerus reſtringi debeat in capellaniis, & aliis oneribus perpetuis, ſi aliquo anno accidat grando, vel ſiccitas? *Reſp.* Negativè, quia ſterilitas unius anni temperatur cum abundantia annorum præcedentium, vel ſubſequentium. Perez de Lara *De Capellan. & Anniverſ. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 15. Jordan. *ubi ante num.* 595.

52. *Quær.* An Miſſam celebrare poſſint Sacerdotes advenæ inconſulto Epiſcopo loci, ſaltem in Eccleſiis Regularium? *Reſp.* Nagativè, nam etiam Regularibus poteſt Epiſcopus id prohibere, & Inobedientes punire. Sac. Congregatio *die* 11. *Auguſti* 1649. quam refert Nicol. *in Lucubr. Canonicis lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 15. Barboſ. *Deciſ. Apoſtolicar. collect.* 476. *n.* 17. *&* 18. *& collect.* 661. *num.* 17. *&* 18. Ego met *De Eucbar. deciſ.* 60.

53. *Quær.* An expediat magis habere multos Sacerdotes celebrantes, quamvis non exemplaris vitæ; aut paucos, & honeſtis moribus imbutos? *Reſp.* Expedire, ut potiùs pauci habeantur, qui ſint exemplaris vitæ; quia ſanctitate morum, non autem Sacrificiorum multitudine placatur Deus, ut ait Gloſſ. *in cap. Unico. in Verb. Nimiam. De Religioſis domibus in* 6. & refert Lotter. *De Re benefic. lib. primo q.* 28. *num.* 63. Eſt tamen attendenda Diœceſis amplitudo, & neceſſitas Miniſtrorum.

54. *Quær.* Ad Miſſarum onera perpetua recipienda quæ ſolemnitates requirantur? *Reſp.* Quod Epiſcopus licentiam in ſcriptis concedat, ſi relicta ſint alicui Eccleſiæ ſibi ſubjectæ; vel Superiores Religionum annuant, ſi Regularibus relicta ſint. Ita Urbanus Octavus in *Decretis De Celebrat. Miſſ.* de quibus apud Gavant. *poſt Manuale Epiſcoporum*, & Apud Jordan. *d. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 515. ubi ſunt pœnæ inflictæ contra inobedientes.

55 *Quær.* An peccet Sacerdos, qui Miſſa completa non recitat hymnum trium puerorum, vel non ſiſtit in gratiarum actionem? *Reſp.* Secluſo contemptu non peccare, ſaltem mortaliter; quia Rubrica in hoc non eſt præceptiva, ſed conſilium dat: & certè valdè decet Sacerdotes orare, & in gratiarum actione pro temporis opportunitate ſe continere. Quart. *par.* 2. *tit.* 12. *dub.* 3.

56. *Quær.* An Sacerdos poſt Miſſam teneatur lavare manus ſub pœna peccati? *Reſp.* Negativè, quamvis non deſint, qui id affirment. Diana *par.* 10. *tract.* 12. *reſol.* 19. Quibus non adhæret Quart. *dict. tit.* 12. *dub.* 4.

57. *Quær.* An peccet, qui poſt Miſſam, vel communionem ſtatim ad prandium accedit, vel aliàs comedit, vel bibit? *Reſp.* Negativè, ſecluſo ſcandalo, vel contemptu; quia licèt contrarium videatur ſtatutum *in cap. Tribus gradibus. De Conſecrat. diſt.* 2. tamen canon ille in deſuetudinem abiit. D. Thom. 3. *par. q.* 80. *art.* 6. Quarto *ubi ante d. tit.* 12. *dub.* 5. ubi tamen monet, ob reverentiam Sacramenti abſtinendum eſſe per aliquod ſpatium à cibo, prout etiam à quacunque prophana occupatione, & de hoc videnda ſunt, quæ ego ſcripſi *De Eucbariſtia deciſ.* 25.

58. *Quær.* Quandiù ſpecies Sacramentales cenſeantur durare in ſtomacho poſt Communionem, & poſt Miſſam? *Reſp.* Cardinalem de Lugo ex conſilio Medicorum ſentire, ut particula, qua laici communicantur, conſummetur à ſtomacho, etiam mediocris caloris, in ſexageſima horæ parte; & idcircò in Sacerdote celebrante ſpecies conſecratas eſſe in ſtomacho conſumptas poſt ſemiquadrantem horæ; & ad ſummum in horæ quadrante. Alios verò docere, non poſſe in hoc,

hoc, tempus certum præfigi; ſed attendendum eſſe majus, vel minus robur ſtomachi, & complexionis; ideoque neque minus medietatis horæ, neque majus tempus unius horæ requiri ad conſummationem, niſi ageretur de ſtomacho debiliſſimo. Diana *par.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 55. Quart. *dict. par.* 2. *tit.* 12. *dub.* 6. ubi infert, quod ſi vomitus accidat poſt horam à communione, non eſſe trepidandum circa ſpecies Sacramentales, quia cenſentur omninò conſumptæ, ac etiam multò ante horam, ſi ſtomachi vires ſint ſatis robuſtæ; ut latè probavi *De Eucharistia dict. deciſ.* 25. ubi latè de hoc neceſſario quæſito.

59. *Quær.* Quid agendum, ſi quis ſtatim poſt Communionem moneretur, ſpecies Sacramentales ſumptas eſſe venenatas? *Reſp.* Poſſe ſtatim provocare vomitum, neque id eſſet in offenſionem Sacramenti; quia expedit, ne calix vitæ vertatur in mortem. S. Thom. 3. *parte q.* 83. *art.* 6 *ad* 3. & Tamburin. quos citat, & ſequitur Quart. *ubi ſupra dict. dub.* 6. *in fine*.

60. *Quær.* Quid agendum de vomitu occurrente poſt Communionem? *Reſp.* Si ſpecies Sacramentales appareant, & iterum ſumi poſſint abſque nauſea, ſumendæ ſunt vel ab eodem, vel ab altero, qui ſit jejunus. Si abſque nauſea ſumi non poſſint, reponantur in loco ſacro, & ibi cuſtodiantur, donec fuerint corruptæ; quia tunc projicientur in Sacrarium. Si verò ſpecies non appareant, vomitus comburatur, & cineres in Sacrarium mittantur. Rubrica Miſſalis, & ibi Quart. *par.* 3. *tit.* 10. *num.* 14.

61. *Quær.* An ſi celebrans poſt ſumptionem ſtatim evomat Sacramentum, & illud abſque nauſea reaſſumere non poſſit, debeat iterum conſecrare, & iterum ſumere? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, ſed negativam eſſe tenendam, quia perfectio Sacrificii non ſtat in retentione ſpecierum, ſed in earum ſumptione. Quart. *ubi ſupra dub.* 3.

CAPUT CXIX.

De Sacramento Pœnitentiæ, & Contritione.

1. QUær. Quot ſint partes Sacramenti Pœnitentiæ? *Reſp.* Sunt tres, Contritio; Confeſſio, & Satiſfactio. Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 3.

2. *Quær.* Quid ſit Contritio? *Reſp.* Eſt dolor perfectus, voluntariè aſſumptus propter Deum pro peccatis, cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi. S. Thom. 3. *par. in addit. q.* 9. *art.* 1.

3. *Quær.* An neceſſariò talis dolor debeat confeſſionem præcedere? *Reſp.* Sufficere, ſi talis dolor eliciatur ante abſolutionem, & ſic vel in expreſſione peccatorum, vel ſtatim illis expoſitis. S. Thom. 3. *par. q.* 72. *art.* 4. P. Candid. *Diſquiſit.* 31. *art.* 1.

4. *Quær.* Quotuplex ſit Contritio? *Reſp.* Eſt duplex, una perfecta, quæ habet motivum ſupernaturale ob offenſam Dei, quatenus peccatum eſt offenſa Dei; & hæc verè eſt contritio, & habet vim juſtificandi ſine Sacramento Confeſſionis in re, quando deficit commoditas confitendi, & habetur in Voto, ac in deſiderio. Altera eſt contritio imperfecta, quæ vocatur Attritio, & ſuum motivum ſumit à metu pœnarum, vel gehennæ, vel turpitudinis peccati, vel amiſſionis bonorum, & hæc licèt ex ſe ſola non ſufficiat pro remiſſione peccatorum, ſufficit cum Sacramento. Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. S. Thom. 3. *p. in add. qu.* 1. *art.* 1. & 3. *par. q.* 80. *art.* 4.

5. *Quær.* An Attritio, ut ſit ſufficiens ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, debeat includere efficacem voluntatem non peccandi de cætero? *Reſp.* Affirmativè. Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. Unde qui doleret de peccato ob timorem pœnæ, ſed cum tali affectu, quod ſi pœna non eſſet, non præcaveret peccatum, non conſequeretur remiſſionem. P. Candidus *ubi ſupra art.* 2. *num.* 6. Ego ipſe in meis Deciſionibus *de Pœnitentia Deciſ.* 13. & *Deciſ.* 14.

6. *Quær.*

6. *Quær.* An ſufficiat attritio, vel contritio unius, vel alterius peccari tantùm? *Reſp.* Cum diſtinctione: vel loquimur de peccatis mortalibus, & contritio, aut ſaltem attritio debet eſſe generalis, & univerſalis de omnibus, quia impium eſt à Deo juſto dimidiam ſperare ſalutem. D. Aug. apud S. Thom. *3. p. q. 84. art.* 3. Vel intelligimus de peccatis venialibus, & ſufficit particularis attritio de quibuſdam, quia non ſunt materia neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ. Candid. *ubi ſupra art.* 4. *num.* 4. ubi tamen excipit etiam in mortalibus, quando particularis tantùm attritio eliceretur ex ignorantia inculpabili, quemadmodum excipitur, & ſalvatur Confeſſio, quæ non ſit integra ob inculpabilem oblivionem.

7. *Quær.* In quo differant inter ſe Contritio, & Attritio? *Reſp.* Differunt circa objectum, quia Contritio dolet ob offenſam Dei. Attritio ob metum inferni; illa remittit peccata cum ſolo Sacramento in voto, hæc tantùm in re S. Th. *3. part. q. 86. art.* 2. Candid. *d. diſquiſit.* 31. *art.* 7. Deciſiones meæ de Pœniten. *Deciſ.* 14. *num.* 8.

8. *Quær.* An contritio omnium mortalium includat dolorem etiam venialium, & è contra contritio venialium debeat ſe extendere etiam ad mortalia? *Reſp.* Contritionem omnium mortalium poſſe ſtare ſine dolore venialium, quia ſine his illa remitti poſſunt. At dari non poſſe utilem contritionem venialium, quæ non ſe extendat etiam ad mortalia, nam ſine mortalium remiſſione, neque venialia remittuntur. S. Thom. *ibid. d. 3. part. q.* 87. *art.* 4. *ad* 2.

9. *Quær.* An contritio debeat eſſe de ſingulis peccatis particulariter, vel ſufficiat univerſalis de omnibus? *Reſp.* Quod ſufficit univerſalis; licèt laudabile, & optimum ſit in particulari, ſaltem de quacunque ſpecie peccati, dolere. Candid. *ubi ſupra art.* 6.

10. *Quær.* An contritio ſit neceſſaria neceſſitate medii, & præcepti ad ſalutem? *Reſp.* Affirmativè extra Sacramentum Pœnitentiæ, etiam ſi quis eſſet moriturus pro Chriſto, nam ſi peccata mortalia commiſiſſet, & ea confiteri non poſſet, teneretur elicere actum contritionis ad conſequendam æternam ſalutem; nam illa non daretur ſine contritione per ſolum martyrium. Candid. *d. art.* 7. *num.* 7. Quamvis contrarium eſſe verius ego oſtendi in meis deciſionibus *de Baptiſmo Menſe Februario q.* 4. *conditione quinta* ubi DD. & docui in tractatu *de Pœnitentia Deciſ.* 13. *num.* 14.

11. *Quær.* Quo tempore obliget Præceptum Contritionis? *Reſp.* Quod obligat in periculo mortis, ſi deſit Confeſſarius, ac in periculo perpetuæ amentiæ; prout etiam ſi quis verſetur in periculo committendi novum mortale, ad illud faciliùs evitandum; quamvis ſi in hoc caſu non eliciat contritionis actum de peccato mortali præterito, & trahatur in novum mortale, non duo peccata nova committit, ſed unum tantùm. Tandem obligat Præceptum Contritionis, ubi quis debet adminiſtrare Sacramenta. Candid. *d. diſquiſit.* 31. *art.* 8. ubi in fine notat, quod quis non tenetur ſtatim conteri poſt commiſſum mortale, neque in die feſto, quia de hoc nullum extat poſitivum præceptum. At de his videantur meæ Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ.* XI. per totam.

12. *Quær.* Ad hoc ut contritio ſit valida, an ſit neceſſarium examen conſcientiæ ſicut in Confeſſione? *Reſp.* Negativè, quia ſufficit talis qualis confuſa commiſſarum culparum recordatio, de quibus doleat; nam ſoli Deo dirigitur, qui intelligit cordis intima, quod eſt diverſum in confeſſione, quæ cum fiat Sacerdoti, habet neceſſariam integram expoſitionem peccatorum prævio examine factam, ad ferendum ſuum Judicium. S. Thom. *3. par. in addit. q.* 1. *art.* 3. *ad* 2. Candid. *ubi ſupra art.* 8. *num.* 2.

13. *Quær.* An contritio ad ſui valorem requirat durationem temporis? *Reſp.* Negativè; quia peccatum fit in inſtanti; & ſic in inſtanti deſtrui poteſt per merum actum contritionis. S. Thom. *3. part. quæſt.* 80. *art.* 2. Candid. *ubi ſupra art.* 11. *num.* 5.

14. *Quær.* An homo poſſit juſtificari

Mm ſine

Digitized by Google

ſine aliquo contritionis actu ? *Reſp.* Negativè, niſi ex abſoluta potentia Dei. Conc. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 6. & 7.* S. Thom. *3. par. q.* 86. *art.* 2.

C A P U T CXX.

De Confeſſione Sacramentali.

1. QUær. Quid ſit Sacramentalis Confeſſio ? *Reſp.* Eſt legitima, & Sacramentalis accuſatio de propriis peccatis, facta Sacerdoti, ad obtinendam remiſſionem peccatorum per abſolutionem. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 1. Si ſtudioſus pleniorem definitionem deſideret, videat meam Deciſionem XV. *de Pœnitentia num.* 10.

2. *Quær.* An poſitus in periculo mortis, non habens copiam confeſſarii, poſſit peccata ſua laico confiteri ? *Reſp.* Negativè, quo ad finem obtinendi Sacramentalem abſolutionem; imò ſi laicus eam dare præſumeret, efficeretur irregularis. *cap. Si quis. De Cleric. non Ordin. Miniſtr.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. Affirmativè verò reſponderi poteſt quo ad majorem contritionem acquirendam per illum humilitatis actum, ex quo demonſtrat, ſe diſpoſitum ad Sacramenta ſuſcipienda. Candid. *ubi ſupra d. diſquiſ.* 28. *art.* 1. *num.* 4. Ego *de Pœnit. Deciſ. XVIII.*

3. *Quær.* Quænam ſit materia Sacramentalis Confeſſionis ? *Reſp.* Eſſe actus pœnitentis, qui conſiſtunt in dolore pro peccatis, in accuſatione voluntaria ſui ipſius de eiſdem, & in ſatisfactione pro ipſis. Conc. Trid *ſeſſ.* 14. *cap.* 3. Candid. *ibid. art.* 2. *num.* 2. *& num.* 3. Ubi advertit, ſupradictos actus eſſe materiam proximam Pœnitentiæ Sacramenti; remotam verò eſſe ipſamet peccata. Ego ipſe *de Pœnit. Deciſ.* 13.

4. *Quær.* An omnes prædicti actus pœnitentis ſint partes eſſentiales Sacramenti Pœnitentiæ ? *Reſp.* Contritionem, & Confeſſionem eſſe partes eſſentiales; Satisfactionem verò eſſe partem integralem. S. Thom. *3. p. q.* 84. *art* 2.

5. *Quær.* Quid, & quotuplex ſit peccatum ? *Reſp.* Peccatum eſt receſſus à lege Divina voluntarius. Eſt autem triplex. Originale, Mortale, & Veniale. S. Thom. 1. 2. *q.* 88. *art.* 2. Peccatum originale, ac actuale ante Baptiſmum non eſt materia ſufficiens Sacramenti Confeſſionis; quia Confeſſio eſt inſtituta à Chriſto ad reconciliandos fideles lapſos poſt baptiſmum, qui tunc ſubjiciuntur Juriſdictioni Eccleſiæ. Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. Mortalia commiſſa poſt baptiſmum ſunt materia neceſſaria Sacramenti. Venialia verò ſunt materia ſufficiens. S. Thom. 3. *part. quæſt.* 84. *art.* 2. *&* 6. Supradicta mea *Deciſio XIII. de Pœnitentia.*

6 *Quær.* An peccata mortalia jam per confeſſionem dimiſſa, ſivè venialia poſſint eſſe materia ſufficiens pro nova confeſſione ? *Reſp.* Affirmativè, dummodo denuò homo ſe accuſet de illis cum novo dolore; tunc enim poteſt iterum ei abſolutio dari, quæ non eſt fruſtratoria; nam ſi peccata illa verè jam fuerunt remiſſa, nihilominùs, de præſenti confert augmentum gratiæ, & remiſſionem partis pœnæ virtute Sacramenti, & ex opere operato. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 3. Candid. *diſquiſ.* 29. *art.* 1. *num.* 7. ubi laudat generalem Confeſſionem de præteritis; ſubdens, quod in illa poteſt homo ſe accuſare de nonnullis peccatis, & de aliis non, ſi ita velit; quia non eſt dimidiare confeſſionem; cum peccata jam dimiſſa ſint materia ſufficiens, non autem neceſſaria; quod etiam procedit in venialibus. Quomodo autem poſſint denuò remitti peccata, quæ antea fuerunt dimiſſa per confeſſionem latè demonſtravi *de Pœnitentia. Deciſ.* 35. *à num.* 8. *& ſeqq.*

7. *Quær.* An qui ſola venialia habet, teneatur ſemel in anno confiteri ? *Reſp.* Doctores negativam opinionem tenere, quod diximus etiam ſupra circa tertium Præceptum Eccleſiæ. Porrò Candidus *ubi ante diſquiſ.* 29. *art.* 2. monet, teneri ad ſe præſentandum Confeſſario antequam communionem Paſchalem accipiat, & dicere, ſe non habere conſcientiam peccati mortalis. Vide *de Pœnit. Deciſ.* 33.

8. *Quær.*

8. *Quær.* An qui ſola peccata venialia habet, poſſit ea confiteri abſque dolore? *Reſp.* Negativè, ideò ſi non doleret ſaltem de uno, peccaret mortaliter, quia redderet ſcienter Sacramentum nullum, cum abſque dolore, & deteſtatione peccati eſſe non poſſit. Candid. *dict. art.* 2. *num.*3. & d. mea *Deciſ.*33.*de Pœnitentia*.

9. *Quær.* Quinam ſint effectus peccati? *Reſp.* Duo ſunt, culpa, & pœna. Culpa eſt inimicitia cum Deo ob amiſſionem gratiæ divinæ. Pœna eſt duplex. Alia damni, quæ conſiſtit in privatione divinæ viſionis. Alia ſenſus, quæ ſtat in punitione materiali, & hæc vel eſt perpetua, qua plectuntur damnati in inferno; vel temporalis, cui addictæ ſunt animæ in Purgatorio. Candid. *d. diſquiſ.* 29. *art.* 3. *num.*9.

10. *Quær.* An peccata dimiſſa per Sacramentalem Confeſſionem reviviſcant, ſi homo incidat in nova peccata? *Reſp.* Negativè, ſi verè, & propriè loquamur: at ſecundùm quid dicuntur reviviſcere in aliquo modo, tùm quia iterum homo evadit inimicus Dei ob culpam, ſicut erat ante primam confeſſionem; tùm etiam quia, ſi pro dimiſſis peccatis non feciſſet integram ſatisfactionem, erit torquendus etiam pro illis in inferno, caſu quo decedat abſque nova pœnitentia. S. Thom. 1. 2. *quæſt.*87.*art.*5.*ad* 2. Candid. *ubi ſupra art.* 5. *num.* 4.

11. *Quær.* Quot, & quantas qualitates debeat habere Confeſſio Sacramentalis, ut ſit valida? *Reſp.* Quatuor, nempè, ut ſit diligens, integra, fidelis, & obediens. DD. Communiter, & Toletus *lib.* 3. *cap.*7. Ego *de Pœnit. Deciſ.*15. *num.*32.

12. *Quær.* Quænam diligentia ſit neceſſaria in Confeſſione? *Reſp.* Ut Pœnitens præmittat examen ſuæ conſcientiæ; adhoc ut poſſit invenire peccata commiſſa, & ea confiteri. Toletus *ibid.* & Coton. *lib.* 2. *controv.* 6. *num.* 46. ubi ex Scoto dicit, tantum examen requiri, quantum poſſet aliquis adhibere circa aliquam rem arduam, quæ multum ſibi eſſet cordi. Sed de hoc quæſito ne deferas legere meam *Deciſ. XXI. de Pœnitentia*.

13. *Quær.* Quomodo cognoſci poſſit, an ſufficiens examen adhibitum ſit? *Reſp.* Dianam *par.* 2. *tract.* 17. *reſ.* 31. docuiſſe hanc regulam, nempè ſi facta confeſſione, occurrant memoriæ plura peccata oblita, non confeſſa, examen reputari inſufficiens; ſi verò pauciora ſufficiens. Porrò hæc regula nimis laxa videtur Cotonio *ubi ſupra num.* 48. ubi firmat, id remittendum eſſe conſcientiæ uniuſcujuſque, ſpectata eorum memoria, & longitudine temporis examinandi, ut *in d. Deciſ.* 21.

14. *Quær.* An homo, qui rarò confitetur, teneatur peccata ſua ſcribere ad juvandam memoriam? *Reſp.* Affirmare Bonacinam, negare Vaſquez, ut videre eſt apud Coton. *ubi ante num.* 49. qui concordando illos dicit, affirmandum eſſe ex conſilio; negandum de præcepto.

15. *Quær.* An qui præmiſit examen inſufficiens, credens illud ſufficiens, ſit validè confeſſus? *Reſp.* Cum diſtinctione, aut putavit ſufficiens invincibiliter, & erit validè confeſſus, itaut iterum confiteri non teneatur, niſi quæ oblitus eſt; aut vincibiliter, & tunc non cenſetur validè confeſſus; & tenebitur repetere confeſſionem antea factam. Coton. *ibid. num* 50.

16. *Quær.* Quæ integritas requiratur in confeſſione? *Reſp.* Ut explicentur diſtinctè omnia peccata mortalia quo ad ſpeciem, & quo ad numerum; non quidem omninò exactè, ſed quantum poſſibile eſt homini poſt mediocrem diligentiam, ſecundùm capacitatem uniuſcujuſque, ne Sacramentum odioſum reddatur. Coton. *d. lib.* 2. *controv.* 6. *num.* 13. Ubi ſubdit, quod qui non poteſt ſpecies omnes, & numerum culparum exponere, vel ob earum multitudines, ut in meretricibus, vel ob temporis diuturnitatem: ſatis erit, ſi ſe accuſent, tanto tempore ſtetiſſe in proſtitutione, vel in continua habitudine peccandi; quod docet etiam Canus *De Pœnit. par.* 5. *§. Colligo.* Et Diana *part.*3.*tract.*4.*reſ.* 89. & pro regula eſt, ubi certa notitia non poſſit haberi de numero, ut explicetur veroſimilior, addendo, *Plus*, *minuſvè*.

17. *Quær.* Quouſque poſſit ſe extendere illa clauſula, ſeu cautela *Plus, minuſvè? Reſp.* Ordinariè loquendo ad duo, vel tria, infra, vel ſupra numerum expreſſum. Sancius *diſput.* 2. *ſelect. num.* 13. Quamvis magis verum ſit, id relinqui arbitrio prudentis viri juxta qualitatem, & naturam ſubjectæ materiæ ex *l. Hæc adiectio. ff. de Verbor. Significat.* & ideò ſi numerus principalis ſit magnus; latiùs poteſt intelligi dicta cautela *plus minuſvè;* ſtrictiùs autem, ſi numerus expreſſus ſit anguſtior. Coton. pluribus citatis. *dict. controv. 6. num.* 16. 17. & 18.

18. *Quær.* Si poſtea recordetur numerum certum qui confeſſus eſt cum dicta cautela *plus, minuſvè*, teneatur iterum illum exprimere, aut ſaltem exceſſum, vel defectum numeri, de quo recordatur? *Reſp.* Circa defectum non teneri, quia plus ex cautela confeſſus, ſibi ſoli præjudicavit; circa verò exceſſum, non teneri, quando exceſſus non eſſet nimis magnus; vel quando inſpecta qualitate pœnitentis, & prudentia Confeſſarii, probabile eſt, intellexiſſe etiam dictum exceſſum, & eum in abſolutione comprehendiſſe. Diana *par.* 11. *tract.* 6. *reſ.* 58. Coton. *ubi ſupra num.* 19. 20. 21. & 22. At de hoc, & præcedentibus quæſitis lege meam *Deciſ.* 24. *de Pœnitentia*.

19. *Quær.* An teneatur confiteri peccata, qui eſt dubius circa illa? *Reſp.* Quatuor eſſe poſſe dubietates, ſeu ambiguitates. Prima, An peccatum commiſſum ſit? Secunda, An olim ſit de illo confeſſus? Tertia, Cujus ſpeciei fuerit peccatum? Quarta, An fuerit mortale, vel veniale? Circa duas primas alii Doctores aſſerunt, alii negant, quod qui dubius eſt, teneatur confiteri. Diana *part.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 2. Circa tertiam debeat confiteri in genere. Circa quartam debet exprimere quod ſibi magis probabile putat. Coton. *ibid. num.* 23.

20. *Quær.* An qui confeſſus eſt peccatum dubium, cum de eo eſſet in dubio; teneatur iterum illud confiteri ut certum, ſi de eodem certus fiat? *Reſp.* Quod licèt plures Doctores aſſerant teneri, ut videre eſt apud Dianam *part.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 79. Contrarium tamen docent moderni Doctores; quos allegat, & ſequitur Coton. *d. lib.* 2. *controv.* 6. *num.* 24. & 25.

21. *Quær.* An qui confeſſus eſt peccatum in genere, teneatur illud confiteri in ſpecie, cum de illa meminerit? *Reſp.* Cum diſtinctione: vel ſpecies, quæ in memoriam venit, eſt ſpecies propria peccati, ut ſi quis peccatum carnis confeſſus eſt, ſed non recordabatur an cum libera, vel cum conjugata? & in hoc caſu, tenetur confiteri in ſpecie, quando eam propriè addiſcit. Vel ſpecies prædicta reſpicit gravitatem; exempli gratia, quia priùs neſciebat, an eſſet culpa mortalis, vel venialis, ſed eam, prout capiebat in genere confeſſus eſt; in hoc caſu communis eſt Doctorum ſententia, quod non teneatur ampliùs confiteri. Diana *part.* 4. *tract.* 3. *reſ.* 5. Coton. *ubi ſupra num.* 27. & 28.

22. *Quær.* An ad integritatem confeſſionis oporteat explicare circumſtantias peccati? *Reſp.* Affirmativè quo ad circumſtantias mutantes ſpeciem. Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. & *can.* 7. Negativè quo ad circumſtantias aggravantes tantùm intra eamdem ſpeciem. S. Thom. Scot. Duran. & alii, quos refert Diana *part.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 56. & Coton. *ubi ante num.* 29. & 30. Niſi forſan eſſent notabiliter aggravantes à parte objecti, ideſt in re, in qua quis committit peccatum; tunc enim tutior eſt ſententia, quod ſint explicandæ. Garz. *De Benef. par.* 3. *cap.* 1. *nu.* 143. & 144. Et de hac opinione ego latè diſputavi *de Pœnit. Deciſ. XXV.* quam ſtudioſus legere non omittat.

23. *Quær.* Quæ ſint circumſtantiæ notabiliter aggravantes à parte objecti? *Reſp.* Sunt ſex præcipuè. *Prima*, gradus conſanguinitatis in inceſtu. *Secunda*, quantitas in furto, vel in injuria. *Tertia*, quando uno actu plures ſunt occiſi, vel infamati. *Quarta*, odium in Deum. *Quinta*, peccatum inter Confeſſarium, & Pœnitentem. *Sexta*, ſi peccatum habeat annexam cenſuram, vel reſervationem, aut requiratur à Confeſſario pro bona directione pœnitentis. Buſemb. *lib.* 6. *tract.* 4. *art.* 1. *num.* 3. Coton. *ubi ſupra num.* 31.

ubi

Digitized by Google

ubi notat, Confeſſarium habere Jus interrogandi pœnitentem de his circumſtantiis, & illas non poſſe occultari.

24. *Quær.* An pro integritate confeſſionis neceſſe ſit manifeſtare complicem peccati? *Reſp.* Negativè; imò complex non eſt manifeſtandus, niſi in caſibus, in quibus eſſet omninò denunciandus. Dian. *par.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 2. Coton. *num.* 37.

25. *Quær.* Si quis non poſſit confiteri circumſtantiam mutantem ſpeciem, niſi manifeſtando complicem notum Confeſſario, teneatur illum manifeſtare; e. g. ſi habuiſſet rem cum ſorore Confeſſarii? *Reſp.* Quod inter ſe altercantur Doctores, ſed tutior eſt opinio, quod niſi alius haberi poſſit Confeſſarius, teneatur Pœnitens manifeſtare complicem, quia pluris præponderat integritas confeſſionis, quàm complicis ſama. Tambur. *De expedita confeſſione lib.* 2. *cap.* 9. §. 2. & Coton. *ubi ante num.* 36. At quod debeat potiùs dimidiare confeſſionem, & complicem non nominare, ſi de ejus gravi detrimento timeat, ego docui *de Pœnitentia Deciſ.* 23. *num.* 14. cum DD. ibi allegatis.

26. *Quær.* Quanto tempore Pœnitens debet expectare alium Confeſſarium, qui complicem notum non habeat? *Reſp.* Non plus, quàm unum, vel alterum diem, cum periculoſum ſit perſeverare in mortali; & per ſolam contritionem non ita facilè ſit exire de periculo. Coton. *ibid. num.* 38.

27. *Quær.* An complex poſſit manifeſtari pro circumſtantia explicanda circa peccatum veniale, vel aliàs cenſeſſum? *Reſp.* Negativè ſecundnm magis communem opinionem, quamvis aliqui moderni affirment, eò quia, ajunt, pœnitens utitur Jure ſuo. Dian. *par.* 11. *tract.* 4. *reſ.* 41. & Coton. *num.* 40.

28. *Quær.* An integritas confeſſionis neceſſaria ſit in confeſſione generali, vel de peccatis aliàs confeſſis? *Reſp.* Negativè, quia illa ſunt non de neceſſitate confeſſionis, ſed de ſufficientia, & pro libito pœnitentis poſſunt explicari. Coton *num.* 41.

29. *Qær.* An laudabile ſit accuſare ſe de imperfectionibus moralibus, quæ non ſunt verè peccata, quia non ſunt de præcepto; puta, quod corpus non maceraverit, quod ad orationem quotidiè mentalem non ſurrexerit faciendam, vel Deum quantum poteſt, aut debet non amaverit? *Reſp.* Negativè. Sancius *in ſelect. diſp.* 7. Porrò affirmant communiter pii Doctores, quia id fit ad abundantiam, & cautelam, & ex hoc Confeſſarius magis cognoſcit conſcientiam pœnitentis. Coton. *ubi ſupra n.* 44. *&* 45. Diana *par.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 19.

30. *Quær.* In quibus caſibus ceſſet obligatio integritatis confeſſionis? *Reſp.* In pluribus caſibus, quorum præcipui ſunt ſequentes. *Primò*, ſi pœnitens ſit mutus, vel ſurdus, balbutiens, aut ignotæ linguæ. *Secundò*, ſi inter confitendum periculum ſit ne æger moriatur. *Tertiò*, ſi periculnm mortis immineat multis, ut in prælio, vel naufragio. *Quartò*, ſi peccatum ſine aliquo gravi periculo revelari non poſſit. *Quintò*, ſi pœnitens habeat reſervata, & Confeſſarius ab illis abſolvendi non habeat facultatem, nam ſola non reſervata poteſt confiteri, quod ſecundum aliquos DD. procedit, ſed non eſt verum ſecundum ſaniorem doctrinam, quia integritas confeſſionis (præciſa neceſſitate Phyſica, vel morali) eſt de Jure divino; & ideò eſt tenendum, quod Pœnitentes ſunt mittendi ad Superiorem, qui vel audiet totam confeſſionem, & abſolvet illos, vel ablata reſervatione remittet eoſdem ad ſuum Confeſſarium, qui omnium peccatorum confeſſione audita eos abſolvat. Eminentiſs. Card. de Lauræa *in* 4. *ſentent. tom.* 2. *diſput.* 12. *art.* 8. *Sextò*, ſi pœnitens peſte correptus ſit, & Confeſſarius infici timeat longa auſcultatione. Coton. *ubi ante d. lib.* 2. *contr.* 6. *num.* 52. ubi allegat Auctores ſic docentes. De prædictis caſibus ego diſputavi *de Pœnit. deciſ.* 23. *à num.* 7. *& ſeqq.* ubi vide.

31. *Quær.* An, quo caſu non poteſt quis exprimere peccatum aliquod ſine periculo, teneatur illud exprimere in genere? *Reſp.* Affirmativè juxta magis communem opinionem, quam approbat pluribus citatis, Coton. *ibid. num.* 53. ſubdens, quod

quod ſi Confeſſarius interrogaret pœnitentem de ſpecie illius peccati, poſſet reſpondere, quod non recordatur, intelligendo de notitia hic, & nunc utili ad confeſſionem abſque periculo faciendam, quod monet etiam Card. de Lugo *De Pœniten. diſp. 16. num.* 531. Et ego *d. Deciſ.* 23.

32. *Quær.* An confeſſuro multa peccata mortalia, tacito uno ob periculum, ſatis ſit attritio reſpectu omnium? An de tacito ſit neceſſaria contritio? *Reſp.* Sufficere attritionem generalem, etiam pro illo, ſicut ſufficit ad diluenda indirectè oblita. Card. de Lugo *ubi ante num.* 553 & Coton. *num.* 55. Contrarium tamen ſuſtinet Card. de Lauræa ut in d. mea *Deciſ.* 23. *num.* 12. *de Pœnit.*

33. *Quær.* An, qui tacuit in confeſſione unum peccatum ob periculum, teneatur poſtea ſtatim, habita opportunitate, confiteri peccatum relictum? *Reſp.* Sotum affirmare; ſed plures DD. ſentire contrarium, itaut ſufficiat illud confiteri quando urgeat nova obligatio confeſſionem faciendi, nam formaliter integra fuit confeſſio: & idem de dicto caſu eſt judicandum, ac de peccatis ex defectu memoriæ oblitis. Diana *par.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 19. Coton. *ibid. num.* 56. Contrarium eſt verius, ut in *d. Deciſ.* 23. *num.* 13.

34. *Quær.* Quomodo agendum eſſet à Confeſſario, ſi plures eſſent confeſſuri, & tempus non deſerviret puta in prælio, vel in naufragio? *Reſp.* Poſſet indicere aliquod ſignum exterius pœnitentiæ, puta, tunſionem pectoris, vel genuflexionem; & eos omnes ſic pœnitentes unica abſolutione à peccatis abſolvere, dicendo: *Ego vos abſolvo* &c. Ita Diana *par.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 71. & Coton. *ubi ſupra num.* 57. & 58. ubi notat, dicta ſigna fieri debere coram ipſo Sacerdote, aliàs abſolutio eſſet invalida ob Decretum *Clementis Octavi de anno* 1602. damnans eos, qui docebant, confeſſionem fieri poſſe abſenti per litteras, vel internuncium; ſub quo decreto comprehendi poteſt etiam caſus prædictus; quamvis excipiatur caſus infirmi dantis ſigna pœnitentiæ abſente Confeſſario; nam eo ſuperveniente, licèt ampliùs ea facere non poſſit, eſt abſolvendus. *cap. Ægrotantes*, & *cap.* 8. *de Conſecrat. d.* 4 & docet Rituale Romanum, ac Doctores, quos refert, & ſequitur Coton. *ibidem num.* 60. & *num.* 66. ubi addit in tali caſu circa dicta indicia pœnitentiæ prædita credendum eſſe etiam uni teſti de auditu, quia in jure, ubi non agitur de præjudicio tertii, creditur uni teſti. Felin. *in cap. Veniens il primo n.* 8. *de teſtib.* & confirmat. Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 31.

35. *Quær.* An poſſit abſolvi moribundus bonæ famæ, qui nulla ſigna dedit, vel dare potuit pœnitentiæ? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones Doctorum; & quidem affirmativa eſt magis pia, & fulcitur auctoritate multorum. Negativa videtur magis legalis, quia materia Sacramenti pœnitentiæ ſunt actus pœnitentis, quibus deficientibus abſolutio dari non debet; & ſi datur, cenſetur nulla. Sancius *in Select. diſp.* 44. *num.* 35. Henriq. *lib.* 3. *de Pœnit. cap.* 10. *num.* 6. Coton. *ubi ſupra num.* 68. Qui tamen *num.* 70. & 71. concludit, in praxi eſſe amplectendam opinionem affirmativam, ſicque ſemper impendendam fore abſolutionem, etiam hominibus malæ vitæ ex generali præſumptione, quod quilibet fidelis in articulo mortis petat confeſſionem; Ideò abſolvendus eſt ſub conditione vel explicita, vel etiam mentali in confeſſario, ſi ſigna dediſti, vel ſi capax es abſolutionis; ex Suar. & Diana *ibi citatis*.

36. *Quær.* Quid ſignificet qualitas *Fidelitatis* ſervanda in confeſſione? *Reſp.* Quod pœnitens veritatem dicat, & non mentiatur. Coton. *Controv.* 6. *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 3. Ego ipſe *de Pœnit. Deciſ.* 29.

37. *Quær.* An quodlibet mendacium dictum in Confeſſione ſit mortiferum? *Reſp.* Negativè, quia ſi ſit de re levi, vel de re non pertinente ad confeſſionem, cenſetur tantùm veniale. Tambur. *De Expedit. Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 10. §. 2. *num.* 45.

38. *Quær.* An peccaret mortaliter, qui ſe accuſaret tantùm de uno peccato veniali, quod non feciſſet? *Reſp.* Magis communem opinionem eſſe affirmativam, quia magna eſt culpa reddere Sacramentum irritum ex propoſito. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 96.

39. *Quær.*

39. *Quær.* An ſit mortale mentiri in Confeſſione circa mortalia aliàs confeſſa? *Reſp.* Negativè, ſi illa non habeant connexionem cum confeſſione præſenti. Ceterùm ſi aliquo modo connectentur, puta quia confeſſarius interrogaret ad cognoſcendum, an pœnitens habeat conſuetudinem ſic peccandi, adhoc ut poſſit ei opportuna remedia dare, ſentiunt Doctores, pœnitentem mentiri non poſſe abſque culpa mortali. Jo. Pontius *diſp.* 45. *q.* 4. *num.* 32. Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſ.* 37. & Coton. *d. lib.* 2. *Controv.* 6. *num.* 9.

40. *Quær.* An pœnitens poſſit habere duos Confeſſarios, & uni priùs confiteri peccata gravia, alteri verò levia ad ſervandam ſui bonam opinionem apud illum? *Reſp.* Affirmativè, neque poſſe in hoc ad lethalem culpam condemnari; niſi ex tali methodo arriperet occaſionem perſeverandi in conſuetudine peccati. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 132. Coton. *ibid. num.* 12. & Candid. *diſp.* 32. *art.* 1. *num.* 6.

41. *Quær.* Quid agendum ſi Confeſſio facta fuerit ſine integritate, vel ſine fidelitate? *Reſp.* Si ita facta ſit ob malitiam, vel ob ignorantiam craſſam, repetenda eſt confeſſio, & iterùm facienda de omnibus peccatis, ſi verò abſque malitia, vel ex ignorantia invincibili ſufficit confiteri peccatum omiſſum, vel circumſtantiam non explicitam. Coton. *ubi ante num.* 72. & 73. Ego ipſe *de Pœnit. Deciſ.* 31.

42. *Quær.* Ad quid teneatur pœnitens, ſi cognoſcat Confeſſarium ob ſomnum non audiviſſe ſua peccata, vel aliquod peccatum; aut ob ignorantiam non perveniſſe ad perfectam notitiam malitiæ, ſeu gravitatis peccati? *Reſp.* In caſu ſomni repetendam eſſe confeſſionem; in caſu verò ſolius ignorantiæ, ſi pœnitens bona fide confeſſus eſt, ad nihilum ampliùs teneri ex magis communi Doctorum opinione. Diana *par.* 11. *tract.* 4. *reſ.* 10. Coton. *ubi ante num.* 73. & *dict. mea Deciſ.* 31.

43. *Quær.* Qualem obligationem habeat pœnitens, qui omiſit in Confeſſione mortale peccatum, credens vel non eſſe mortale, vel non eſſe confitendum? *Reſp.* Si id egit bona fide; & ignorantia inculpabili, non teneri niſi ad illud peccatum confitendum; quod ſi ſecùs egerit, totam confeſſionem repetere debere. Coton. *ibid. num.* 74. 75. & 76. qui *num.* 77. ſubdit, quod ſi pœnitens ſit in dubio, an tacuerit bona fide, vel ex malitia; tutius eſſe, ut repetat totam confeſſionem, quia in dubio ſtandum eſt pro præcepto integritatis, & fidelitatis in confeſſione.

44. *Quær.* An ſint repetendæ etiam Confeſſiones poſteriores ritè factæ poſt illam primam malè factam? *Reſp.* Negativè ſi has bona fide fecerit; ſecùs ſi cum conſcientia erronea, & ſtimulo malæ confeſſionis præcedentis. Diana *par.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 58. Coton. *num.* 78. *dict. mea Deciſio* 31. *de Pœnit.* omninò videnda.

CAPUT CXXI.

De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ.

1. QUær. Quis poſſit abſolvere à peccatis, vel ſit verus Miniſter Sacramenti Pœnitentiæ? *Reſp.* Sacerdos qui Parochiale beneficium obtinet, vel facultatem audiendi confeſſiones obtinuit ab Epiſcopo, vel à Papa. Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 15.

2. *Quær.* Cur non omnis Sacerdos poſſit validè abſolvere, ſi in ejus ordinatione datur ei à Deo immediatè facultas abſolvendi per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum dimiſeris peccata, remittuntur eis &c.*? *Reſp* Quia illa poteſtas, quamvis jure divino tradita, non poteſt exerceri, niſi in ſubditos, eò quia abſolutio per modum judicii conferenda eſt, & judicium in non ſubditos non exercetur. Conc. Trid. *d. ſeſſ.* 14. *cap.* 7. & quamvis DD. inſudent in explicanda hac quæſtione, veritas ita eſt; & termini, quibus Doctores utuntur, ſunt ſequentes; nempè quod in ordine datur à Deo Sacerdori juriſdictio habitualis, poſtea verò ab Eccleſia actualis; vel quod à Deo datur poteſtas remota, ab Eccleſia verò proxima; vel quod in ordinatione datur juriſdictio, ſed ſuſpenſa, donec ab Eccle-

Eccleſia deputentur ſubditi, in quos exerceatur, ſicut ille, qui lauream Doctoratus aſſequitur, obtinet jus judicandi, ſed judicare non poteſt, niſi à Principe ei aſſignetur populus, quem judicet. Coton. plurimos cumulans ubi ante *lib. 2. Controv. ſeptima per totam*. Ego ipſe *de Pœnit. Deciſ.* 37. *num.* 7.

3. *Quær.* An Parochus, vel Confeſſarius approbatus in Diœceſi Patavina poſſit abſolvere Patavinum, ſi ambo reperiantur exrra Diœceſim Patavinam? *Reſp.* Affirmativè infraſcripti DD. ſi uterque habeat domicilium in Diœceſi Patavina, & Confeſſarius non ſit approbatus ad audiendas confeſſiones in aliquo loco particulari tantùm. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 34. *num.* 2. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 144. Coton. *d. lib.* 2. *Contr.* 7. *num.* 16. *& num.* 76. Sed hodie reſpondendum eſt negativè; ſtante Bulla Clementis Papæ Decimi *Incipien. Superna*. Quæ eſt in *Bullario tom.* 6. *Conſt.* 7. quod à me notatum eſt *de Pœnit. d. Deciſ.* 37. *num.* 20. *&* 21.

4. *Quær.* An Monialibus poſſit dari Confeſſarius extraordinarius ultra tres vices per annum; & an dandus ſit uni Moniali in particulari? *Reſp.* Quod quamvis neget Gavantus *in Verb. Monialium cura ſpiritualis*, tamen affirmant ex Regularibus multis, quos allegat Diana *par.* 6. *tract.* 8. *reſ.* 28. & Coton. *ubi ante num.* 30. Tutius eſt dicere, id arbitrio Epiſcopi eſſe remittendum, qui in hoc ſumma prudentia debet procedere; nam quandoque malum erit denegare Confeſſarium particularem, aliquando malum erit illum concedere, ut experientia demonſtrat, & diſſerui *de Pœnit. Deciſ.* 41

5. *Quær.* An qui tempore Paſchæ adveniente confitetur Regulari, teneatur iterum confiteri Parocho, vel ſufficiat prior confeſſio pro adimplendo præcepto de annua confeſſione facienda? *Reſp.* Nonnullos Theologos Pariſienſes tenuiſſe, præceptum non impleri, niſi confeſſio fieret proprio Parocho; at talis opinio damnata fuit à S. Cong. quæ cenſuit, adimpleri per confeſſionem factam Regulari; & S. Congr. ſententiam confirmavit *Innoc. X. die* 7. *Febr.* 1645. teſtante Diana *par.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 3. & Coton. *num.* 33.

6. *Quær.* An Epiſcopus poſſit revocare licentias audiendi confeſſiones antea conceſſas Presbyteris tàm Sæcularibus, quàm Regularibus? *Reſp.* Affirmativè, ſi eas conceſſit ad ſuum beneplacitum duraturas. Si verò Indefinitè eas conceſſiſſet, non poſſet revocare, niſi aliqua juſta cauſa ſubſiſtente: ideoque Epiſcopus Patavinus de anno 1654. magnam litem habuit cum Regularibus, qui ob revocatas ſibi audiendi confeſſiones licentias ad S. Congr. recurſum habuerunt, ſed quia Epiſcopus legitimam cauſam Sac. Congr. docuit, Victor evaſit: & inde cepit licentias unicuique ad annum tantummodò concedere. Coton. *d. lib.* 2. *Controv.* 7. *num.* 42. *&* 43. ut retuli *de Pœnit. Deciſ.* 38.

7. *Quær.* An facultates audiendi confeſſiones, conceſſæ ab Epiſcopo, durent eo mortuo, vel eo ad aliam ſedem tranſlato? *Reſp.* Affirmativè, quamvis contrarium plures DD. ſcripſerint, quorum opinionem experientia rejecit; nam omnes confeſſarii continuant in miniſterio, donec Vicarius Capitularis, Vel Epiſcopus ſucceſſor eos convocet ad novam licentiam ſuſcipiendam. Coton. *ubi ſupra num.* 45.

8. *Quær.* An de jure ſimplex Sacerdos abſque poſitiva licentia Epiſcopi poſſit confeſſiones Sacramentales audire, & abſolvere? *Reſp.* Olim omnes Affirmabant in duobus caſibus ex communi calculo Doctorum: *primo* in mortis periculo; & *ſecundo* ſi agatur de confitendis tantùm venialibus culpis, vel mortalibus aliàs confeſſis. Diana *par.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 86. Cotonius *ubi ſupra num.* 55. *&* 56. Hodie tamen non eſt permiſſum confiteri venialia Sacerdoti non approbato, quia id eſt prohibitum *ex Decreto Sacr. Congreg. Concilii* circa Communionem Quotid. *diei* 12. *Februar.* 1679. poſito in meis Deciſ. *de Euchariſtia deciſ.* 10. *Et de Pœnitentia Deciſ.* 15. *num.* 30. *& Deciſ.* 44. *num.* 48.

9. *Quær.* An in mortis articulo abſolutio Sacramentalis validè detur à Sacerdote

dote etiam excommunicato, vel ſuſpenſo, vel ſchiſmatico, vel etiam hæretico? *Reſp.* Affimativè, quia neque cenſura, neque hæreſis tollit characterem, à quo in dicto caſu provenit validitas abſolutionis Sacramentalis. Diana *par.* 8. *tract* 1. *reſ.* 92. Coton. *num.* 60. *Controv.* 7. *lib.* 2. At contrarium docet Fagnanus à me relatus *de Pœnitent. Deciſ.* 42. *num.* 2. Si ſit excommunicatus denunciatus, aſſerens ſic deciſum à S. Congregatione.

10. *Quær.* Quid ſit articulus mortis, & periculum mortis? & an in utroque quilibet confeſſarius poſſit abſolvere à peccatis? *Reſp.* Articulum mortis eſſe, cum mors jam proximè inſtat, & inevitabiliter, ut cum infirmus derelictus eſt à medicis; vel reus eſt damnatus ad mortem. Periculum verò mortis dicitur, quando probabile eſt mortis dubium ex conditione illius ſtatus, in quo frequenter mori contingit, exempli gratia, in dolore laterum, in pleuritide, in prælio terreſtri, vel maritimo, in ingreſſu longæ navigationis, in navi non bene proviſa, in ortu tempeſtatis, in capitali banno ob continuum periculum interſectionis; tempore partus propinquantis, maximè ubi expertæ non ſint obſtetrices; ſi peſtis ſæviat in civitate; in quibus omnibus caſibus poteſt ſimplex Sacerdos confeſſiones audire, & abſolvere; quia in hac re, in qua agitur de animæ periculo, non eſt expectandus mortis articulus, ſed ſufficit probabile periculum moriendi. Coton. alios allegans ubi ſuprà *num.* 61. *Verſ. Ego conſentio*. Et dixi *de Pœnit. Deciſ.* 37. *num.* 27.

11. *Quær.* An in articulo, vel in periculo mortis, confeſſio fieri poſſit ſimplici Sacerdoti, ſi adſit Parochus, vel Sacerdos approbatus? *Reſp.* Eſse hinc inde opiniones; ſed in tali caſu negativam prævalere; niſi fortè Parochus, vel approbatus aliqua cenſura eſſent irretiti; tunc enim præferendus eſſet ſimplex Sacerdos; & ubi quilibet Sacerdos haberet aliquod canonicum impedimentum; ſuſpenſi, & interdicti eſſent præferendi irregularibus; irregulares verò excommunicatis denunciatis; hos autem degradatis; degradatos verò catholicos hæreticis. Coton. *ubi ſupra num.* 62. Qui monet talem diſtinctionem perſonarum ſervandam eſſe, ubi tempus eam admittat; vel niſi moribundus jam cœpiſſet facere ſuam confeſſionem cum aliquo ex prædictis; tunc enim licèt perveniret, qui magis eſſet idoneus, nihilominùs poſſet continuare ſuam confeſſionem cum primo minùs idoneo. De excommunicatis denunciatis, degradatis, & hæreticis dic ut ſupra *quæſ.* 9.

12. *Quær.* An Epiſcopus poſſit negare licentiam audiendi confeſſiones Sacerdoti aliàs idoneo, & merenti? *Reſp.* Affirmativè, quamvis enim non licitè videretur negare; tamen validè negaret, quia ſtat in ejus arbitrio illam concedere, vel non limitatam, vel ad beneplacitum. Diana *par.* 11. *tract.* 2. *reſ.* 19. Coton. *d. lib.* 2. *Controv.* 7. *num.* 79. & 80.

13. *Quær.* An Epiſcopus novus poſſit ſuſpendere omnes Confeſſarios, & eos vocare ad novum examen, etiam Regulares? *Reſp.* Affirmativè, ex decreto Sacr. Congr. relato per Dianam, & Barboſam, quibus citatis adhæret. Coton. *ibid. num.* 82. Ego ipſe *de Pœnit. Deciſ.* 38. *num.* 18.

14. *Quær.* An dari poſſit Confeſſio invalida ob nimiam Sacerdotis ignorantiam? *Reſp.* Eſse hinc inde opiniones, ſed modernos Theologos amplecti opinionem negativam, ea ratione quia ad validitatem Sacramenti ſufficiunt materia, nempè actus pœnitentis; forma, nempè abſolutio; & intentio, quæ in Sacerdote etiam ignorante non deſunt; ideò valida eſſet confeſſio; quamvis ſic audiendo confeſſiones Sacerdos ignorans peccaret. Coton. *ubi ante num.* 85. & in meis Deciſionibus *de Pœnit. Deciſ.* 31. *num.* 16.

CAPUT CXXII.

De Caſibus reſervatis.

1. QUær. Qui poſſint peccata ſibi reſervare? *Reſp.* Papa in toto orbe; Epiſcopus in ſua Diœceſi; & Prelati

Nn Regu-

Regulares, ſeu alii inferiores in ſuis ſubditis. Coton. *ubi ſupra num.* 86. 87. *lib.* 2. *Controv.* 7. Ego ipſe in Deciſionibus *de Pœnitentia Deciſ.*44.

2. *Quær.* An puellæ ſæculares degentes in Monaſteriis ſubjectis Regularibus, afficiantur reſervationibus Epiſcopi, ſeu Regularium Prælatorum? *Reſp.* Eſſe hinc inde opiniones: Alii enim volunt eas ſubjacere reſervationibus Epiſcopi, quia ipſe puellæ non ſunt exemptæ. Alii è contra, quia locus eſt exemptus, volunt eas ſubjacere reſervationibus Regularium Prælatorum pro peccatis reſervatis commiſſis, dum morantur in Monaſterio illis ſubjecto. Diana *par.* 10. *tract.* 14. *reſ.* 7. Coton. *ibid. num.* 88.

3. *Quær.* An Epiſcopus poſſit reſervare peccata, abſolvenda vel à Decano Capituli, vel ab alio Confeſſario per eum nominando? *Reſp.* Affirmativè, ut ex Suarezio, & Cardinali de Lugo tenet Coton. contra Sotum *ubi ante num.* 90. 91.

4. *Quær.* An Papa, vel Epiſcopus poſſint reſervare ſibi abſolutionem venialium? *Reſp.* De rigore juris poſſe; ſed inutilem evaſuram talem reſervationem, cum neceſſariò venialia confiteri non oporteat, ſicque non expediret venialia reſervare, aut peccata mortalia aliàs confeſſa. Diana *par.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 52. Coton. *ubi ante num.* 91. 92. 93. Vide d. meam *Deciſ.*44. *num.*7.

5. *Quær.* An reſervari poſſint peccata interna? *Reſp.* Negare Bordon *tom.* 1 *reſol.*37. *num.*9. Sed affirmare Dianam *part.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 53. cui adhæret Coton. *num.* 94. ſubdens, quod illa ratio, *Eccleſia non judicat de occultis;* procedit in foro exteriori, & quo ad cenſuras: ſecùs autem in foro Pœnitentiæ, & interno. Subdit tamen non expedire talem reſervationem, quia ſi peccator de internis non corrigatur, citò deveniet ad externa, quæ conſultiùs poſſunt ſub reſervatione reſtringi. Ego ipſe *d. Deciſ.* 44. *num.*9.

6. *Quær.* An quæcunque peccata externa poſſint reſervari, etiam dubia? *Reſp.* Affirmativè quo ad validitatem reſervationis, negativè verò quo ad rectam methodum reſervandi, nam Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. monet graviora tantùm crimina ſolita eſſe reſervari. Coton. *num.*96. & 97. *lib.*2. *Controv.*7.

7. *Quær.* Quot, & qui Caſus ſint Papæ reſervati? *Reſp.* Eſſe Papæ reſervatos viginti caſus comprehenſos in Bulla Cœnæ Domini; & ulteriùs ſequentia. *Primò*, violatio clauſuræ monialium ad malum finem. *Secundò*, percuſſio gravis Clericorum. *Tertiò*, ſimonia realis ſcienter contracta. *Quartò*, confidentia beneficialis. *Quintò*, monomachia, ſeu duellum. *Sextò*, extractio reorum ab Eccleſia abſque licentia Epiſcopi. *Septimò*, abſolutio à reſervatis Papæ, ſeu Epiſcopo ſine debita licentia. Et in his omnibus caſibus incurritur excommunicatio. Cotonius *num.* 100. 101. 102. & 103. Vide meam *Deciſ.* 41. *num.* 12 *de Pœnitentia*.

8. *Quær.* Qui, & quot caſus ſint reſervati Epiſcopo? *Reſp.* Eſſe valdè diſcordes circa hoc quæſitum Theologi, & Canoniſtæ, ut ex Gloſs. *in cap.* 2. *verb. reſervantur*. *De Pœnitent. in* 6. & ex Piaſecio *in Praxi part.* 2. *cap.* 2 *num.* 13. & *ſeqq.* Porrò præcipui caſus ſunt ſequentes. *Primò*, hi omnes, quos Epiſcopus in ſua Synodali Conſtitutione, vel Edicto particulari ſibi reſervat. *Secundò*, percuſſio levis Clericorum. *cap. Pervenit.* 17. *De Sentent. excommunic.* Ac etiam gravis, ſi percuſſor ob legitimum impedimentum non poſſit accedere ad Papam, vel ad ejus Legatum. Barboſ. *De off. & poteſtat. Epiſcopi alleg.* 42. *num.* 7. Quæ autem ſint legitima impedimenta declarat Jord. *lib.* 3 *tit.* 4. *num.* 36. & *ſeqq. Tertiò*, caſus, & cenſuræ Papales; quando factum, ſeu delictum eſt occultum, juxta celebre capitulum Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de refor. cap.* 6. (Excepto tamen homicidio voluntario. Item quando delicta priùs occulta ſunt deducta ad forum contentioſum; Item excepto crimine hæreſis; Item exceptis irregularitatibus etiam ex delicto occulto provenientibus; & attento tantùm foro conſcientiæ, non autem externo. Jord. *ubi ſupra num.* 90. & exceptis ſupradictis ſeptem caſibus Papæ reſervatis poſt Concilium Tridentinum cujus decre-

decreto Papa derogavit. Jordan. *ibidem num.* 92.) *Quartò*, Excommunicationes majores à Canonibus ipſo Jure inflictæ, & nulli reſervatæ; niſi conſuetudo ſit, ut à quolibet Confeſſario abſolvantur. Jord. *dict. lib.* 3. *tit.* 4. *num.* 94. & 95. *Quintò*, Crimen incendiariorum, qui domos, fruges, aliavè proximi bona, data opera incendunt, quivè mandatum, conſilium, vel auxilium ad id præſtant. *cap. Si quis*, & *cap. Peſſima.* 23. *q.* 8. Quod tamen procedit antequam prædicti denuncientur, & publicentur excommunicati; nam facta publicatione, neque Epiſcopus poteſt eos ampliùs abſolvere, cum ſint remittendi ad Papam. *cap. Tua. De Sentent. excommunicat. Et ſextò*, relaxatio juramentorum, nec non diſpenſatio, ſeu commutatio votorum. Jordan. *ubi ante num.* 101. Et d. mea *Deciſ.* 41. *num.* 13. *de Pœnit.*

9. *Quær.* An in reſervatione caſuum comprehendantur etiam pueri? *Reſp.* Affirmativè, quando tantam malitiam ſunt aſſecuti, & tantam habilitatem, ut compleant peccata ipſa reſervata. Dian. *par.* 6.*tract.* 6. *reſ.* 42. Coton. *dict.lib.*2.*controv.*7. *num.*107.

10. *Quær.* An reſervatio comprehendat tantum peccata futura, an etiam præterita? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, ſed cum diſtinctione videtur dicendum, etiam præterita comprehendi, ſi reſervatio facta ſit in remedium præſervativum; ſecùs autem ſi fuiſſet facta in pœnam, quia pœna non trahitur ad præterita. Rota *Deciſ.*818. *num.* 2. *part.* 3. *diverſ.* Coton. *ubi ſupra num.*109.

11. *Quær.* An Epiſcopus poſſit abſolvere à reſervatis Papæ impeditos accedere perſonaliter ad Papam; ſi poſſint ſaltem per Procuratorem, vel per Litteras Papam adire, vel ad Legatum Apoſtolicum recurrere? *Reſp.* Affirmativam opinionem eſſe probabilem, negativam eſſe magis tutam. DD. quos pro utraque allegat Coton. *ibid. à num.* 118.& *ſeqq. dict. lib.* 2. *controv.* 7. Ego ipſe *de Pœnitent. Deciſ.*45.*num.*8.

12. *Quær.* An quilibet Confeſſarius poſſit abſolvere à reſervatis cum eo, qui ob impedimentum legitimum non poteſt accedere non ſolùm ad Papam, ſed neque ad Epiſcopum? *Reſp.* Affirmativè in uno caſu, nempè ſi urgeret neceſſitas celebrandi, vel communicandi ſub pœna infamiæ juxta doctrinam Suarez *tom.*4.*diſp.* 30. *ſect.* 3.*num.* 10. & Dian. *part.*11 *tract.* 8. *reſ.* 49. Quamvis id non admittat Coton. *ubi ſupra num.*123. dicens, quod extra articulum, ſeu periculum mortis, nemo inferior Epiſcopo poteſt à reſervatis abſolvere, & in caſu prædicto evitandi infamiam ſatis eſſe confiteri non reſervata; quia directè abſolvi poteſt à non reſervatis, & indirectè à reſervatis, donec & quouſque poſſit ea Superiori confiteri juxta per eum tradita *lib.* 2. *controv.* 4. *num.* 116. & 117. Vide DD. per me allegatos *de Pœnit. d. Deciſ.* 45.*num.*12.

13. *Quær.* An qui commiſit peccatum reſervatum Patavii, & accedit ad aliam Civitatem, in qua dictum peccatum non eſt reſervatum, poſſit ibidem abſolvi? *Reſp.* Affirmativè, quia Incolæ poſſunt ibi abſolvi, & peregrinantes gaudent privilegio Incolarum, & talis eſt conſuetudo, laudata à Sacra Congregatione *anno* 1616. Zambel. *Verb. caſus reſervati num.* 26. Coton. *dict.lib.*2. *controv.* 7.*num.* 135. & d. mea *Deciſ.*45.*num.*16.

14. *Quær.* Quid agendum ſi Superior neget facultatem abſolvendi à reſervatis Confeſſario, vel Pœnitenti poſcentibus? *Reſp.* In hoc caſu quilibet Confeſſarius poterit pro ea vice Pœnitentem abſolvere. Coton. *ubi ſupra num.* 151. Hoc tamen eſt intelligendum de Superiori Regulari, ac Confeſſario, Pœnitentique Regularibus; ſecùs autem de Pœnitentibus ſæcularibus, hi enim poſſunt reperire alios Confeſſarios habentes ab Epiſcopo facultatem abſolvendi à reſervatis: Et ita deciſum fuiſſe à Sacra Congregatione fert Nicolius *in Floſculis Verb. Caſus reſervati*, *num.*8. *in fin.*

15. *Quær.* An qui petit, & obtinuit licentiam abſolvendi à reſervatis pro ea vice, poſſit abſolvere, vel abſolvi à reſervatis commiſſis poſt obtentam licentiam? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones; ſed probabilior videtur affirmativa, niſi

Nn 2 tali

tali verborum forma ſit licentia conceſſa, ut ad præterita tantùm referatur; nam alioquin petenti videtur licentia concedi, ut accedat ad confeſſionem, & à reſervatis abſolvatur. Coton. *ubi ſupra num.* 156.

16. *Quær.* An licentia à Confeſſario petita pro reſervatis pro aliquo pœnitente, deſervire poſſit pro ipſo Confeſſario? *Reſp.* Affirmativè, niſi talibus verbis uſus eſſet, ut ſeipſum penitùs à licentia excluſiſſet. Coton. *ubi ante num.* 158.

17. *Quær.* An Superior poſſit abſolvere pœnitentem à reſervatis, remittendo poſtea illum ad Confeſſarium inferiorem pro non reſervatis? *Reſp.* Negativè, quia vel debet integram confeſſionem audire, vel ab initio remittere pœnitentem ad ſuum Confeſſarium cum facultate abſolvendi à reſervatis. Coton. *ibid. num.* 162. ubi tamen notat, quod ſi fortè Superior audiret tantùm reſervata, & abſolveret; pœnitens non teneretur ampliùs ea confiteri. Porrò, etſi antiqui Moraliſtæ ita docuerint, hodie tamen tenendum, & docendum eſt, quod nullo modo poteſt dimidiari confeſſio; adeò ut ſi Pœnitens habeat caſus reſervatos, Superior debeat vel audire integram ejus confeſſionem, & abſolvere ab omnibus peccatis, vel eum remittere ad inferiorem Confeſſarium cum facultate pro reſervatis, ut doctè probat Emin. Card. de Lauræa. *De Sacramento Pœnitentiæ diſp.* 12. *art.* 8. *per totum*. Et ego dixi *d. Deciſ.* 45. *num.* 14. *de Pœnitentia*.

18. *Quær.* An tollatur reſervatio per confeſſionem reſervatorum invalidam, factam Superiori; ita ut poſſint abſolvi à ſimplici Confeſſario? *Reſp.* Affirmativè, quia pœnitens, quamvis invalidè confeſſus, ſatisfecit intentioni Eccleſiæ per confeſſionem reſervatorum factam Superiori. Coton. pluribus citatis *num.* 164.

19. *Quær.* An Pœnitens poſſit à quocunque abſolvi circa reſervata, ſi confeſſus eſt Superiori, ſed oblitus fuit confiteri reſervata? *Reſp.* Tutior opinio eſt negativa, quia non præſumitur Superior voluiſſe abſolvere reſervata, de quibus nulla mentio facta eſt in confeſſione. Coton. *ubi ante à num.* 165. *uſque in finem d. lib.* 2. *controv.* 7.

20. *Quær.* An Confeſſarius poſſit abſolvere non ſolùm à peccatis, ſed etiam ab excommunicatione? *Reſp.* Affirmativè, dummodo ea non ſit alicui Superiori reſervata. Coton. *dict. lib.* 2. *controv.* 7. *num.* 170. 171. *& ſeqq.* ubi notat, reſervationem incurri etiam ratione delicti patrati in alterius Territorio: unde Patavinus committens delictum, cui ſit inflicta Venetiis excommunicatio reſervata; & Patavii non reſervata, ſi delinquat Venetiis, debet abſolvi à Patriarcha Venetiarum, non autem ab Epiſcopo Patavino. Idem Coton. *num.* 172. *&* 173. Quod tamen videtur intelligendum de delicto in foro exteriori, ſecùs autem de culpa quoad ſolam conſcientiam, ut ſupra *num.* 13.

21. *Quær.* An ſimplex Sacerdos ſicut poteſt abſolvere à venialibus, ſic valeat abſolvere ab excommunicatione minori, lata à jure pro peccato veniali? *Reſp.* Affirmativè ſecundum DD. antiquos, quos citat. Diana. *part.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 3. Coton. *ubi ſubra num.* 176. Hodie aliter eſt dicendum, ut ſupra *cap.* 121. *q.* 8.

22. *Quær.* An Epiſcopus poſſit ferre excommunicationem, & ejus abſolutionem reſervare Summo Pontifici, adeòut ipſe neque volens poſſit ampliùs ab ea abſolvere? *Reſp.* Negativè, niſi ipſe Summus Pontifex acceptaſſet dictam reſervationem. Coton. *ibid. num.* 179. ubi refutat Navarr. contrarium docentem *in ſuis quæſt. forenſ. par.* 1. *q.* 66.

23. *Quær.* An excommunicatus ſi reperiatur in articulo mortis, & nullus adſit Sacerdos, poſſit abſolvi ab excommunicatione tùm à clerico, tùm etiam à laico? *Reſp.* Opinionem affirmativam habere multos Auctores antiquos, qui eam probabilem vocant; inter quos Gloſſa *in c. A nobis* 2. *verſ. Non potuerit*: *De Sentent. excommunicationis*, & alii, quos refert Coton. *ubi ſupra num.* 182. Sed negativam eſſe veram opinionem, in hoc caſu tenendam, demonſtrat idemmet Coton. *ibidem* ex pluribus rationibus, & præcipuè quia Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. ubi refert, ſolitum fuiſſe in Eccleſia, ut abſolutio

detur

detur in periculo mortis de omnibus cenſuris, & reſervatis, dicit, à quocunque Sacerdote; ergo non à ſimplici clerico, & multò minus à laico. Vide meam *Deciſ.* 18. *de Pœnit.*

24. *Quær.* In dicto articulo mortis ſub qua conditione poſſit quilibet Sacerdos abſolvere à cenſuris? *Reſp.* Sub duplici conditione; una eſt, ut ipſe pœnitens ſatisfaciat parti læſæ quantum poteſt; altera, ut ſi convaleſcat, ſe ſiſtat coram Superiore, vel habente poteſtatem abſolvendi, non ut ampliùs abſolvatur, ſed ut ſe obedientem demonſtret, aliàs reincidat in cenſuram. Cotonius *ubi ante num.* 184.

25. *Quær.* An Regulares poſſint abſolvere à peccatis, & à cenſuris reſervatis Epiſcopo, virtute ſuorum privilegiorum? *Reſp.* Negativè ſecundùm magis probabilem opinionem, & bonorum Auctorum ſententiam. Coton. *ibi num.* 185. *&* 186. Quod latè probavi *de Pœnitent. Deciſ.* 46.

26. *Quær.* Quis poſſit abſolvere ab excommunicatione lata, & incurſa ob percuſſionem Clerici? *Reſp.* Si percuſſio ſit gravis, & publica, ſolus Papa, vel ejus Legatus abſolvit; ſi levis ſit, vel occulta, ipſe Epiſcopus abſolvit. *cap. Pervenit. De Sentent. excommunicat.* Diana *par.* 9. *tract.* 4. *reſol.* 47. Et nomine Epiſcopi venit etiam Prælatus inferior habens juriſdictionem quaſi Epiſcopalem cum Territorio proprio, & Capitulum Sede Vacante. *cap. Unico De Maior. & Obed.* Coton. *ubi ſupra num.* 188. 189. ubi advertit, Regulares percutientes eſſe abſolvendos à ſuo Superiore; & Moniales ab illo Prælato, cui ſubſunt.

27. *Quær.* Quid juris ſi in uno Monaſterio ſit tantùm Superior, & alter Sacerdos, quem ipſe Superior percutiat? *Reſp.* Poſſe eidem Sacerdoti concedere licentiam, ut ipſummet abſolvat à cenſura, & à peccatis. Diana *par.* 9. *tract.* 4. *reſol.* 52.

28. *Quær.* Quid faciendum, ſi excommunicatus non potuit abſolvi ante mortem, & mortuus ſit in excommunicatione? *Reſp.* Si dederit moriendo ſigna contritionis, de quibus unus teſtis ſufficit, eſt abſolvendus poſt mortem; non quidem à ſimplici Sacerdote, ſed ab eo, qui habet poteſtatem. Diana *par.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 24.

29. *Quær.* Qui poſſit abſolvere à ſuſpenſione, & ab interdicto? *Reſp.* Si hæ cenſuræ latæ ſint ab homine, debent abſolvere, qui illas inflixerunt. Si à jure, & reſervatæ ſint; ille abſolvit, cui ſunt reſervatæ; ſi nulli reſerventur, omnis Confeſſarius abſolvere poteſt. Coton. *ibidem num.* 200. *& num.* 201. ubi advertit, quod ſi pro uno, & eodem delicto duæ latæ ſint cenſuræ, una Papalis, & alia Epiſcopalis; ſi delinquens abſolvatur à Papali, cenſetur abſolutus etiam ab Epiſcopali, quia ſic uſus communis obtinet. Nald. *verb: Epiſcopus. num.* 8. & Diana *par.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 70.

30. *Quær.* Quid agendum, ſi quis in periculo mortis conſtitutus petat confeſſionem; & nullus alius Sacerdos ſit, niſi unus ad Altare celebrans Miſſam? *Reſp.* Tenetur relinquere Sacrificium, etiam poſt conſecrationem, & properare ad audiendam confeſſionem; quæ ſi nimis longa evaderet, & ſemihoræ ſpatium excederet, poſſet illam interrumpere, & abſolvere, revertendo ad Altare ad complendum Sacrificium. Dian. *par.* 5. *tract.* 7. *reſ.* 70. Coton. *ubi ſuprà lib.* 2. *controv.* 7. *num.* 204.

31. *Quær.* An abſolutè, & ſub pœna peccati mortalis Confeſſarius teneatur interrogare pœnitentem de circumſtantiis peccati, ſaltem mutantibus ſpeciem? *Reſp.* Rigoroſè loquendo negativè, quia vel pœnitens norit eas circumſtantias, & eas explicabit à ſe ipſo; vel non norit, & eſt excuſatus, ſi non explicet; nec Confeſſarii ſunt onerandi cum tanto rigore, cum ſatis oneroſum ſit munus confeſſiones audiendi in ſe ipſo. Cotonius allegans Cardin. Pallavicin. ſic docentem, *ubi ante num.* 206. Sed hæc doctrina in praxi non eſt recipienda, quia Confeſſarius eſt præciſè obligatus interrogare Pœnitentem de Circumſtantiis, ut ſcripſi *de Pœnitentia Deciſ.* 19. *num.* 30. *& Deciſ.* 36. *num.* 4. quas ſtudioſus legere non prætermittat.

32. *Quær.*

32. *Quær.* An quando pœnitens tenetur deſerere occaſionem peccandi, poſſit Confeſſarius illum abſolvere, antequam de facto deſerat, ſub promiſſione, & ſpe, quod ſit deſerturus? *Reſp.* Sancium *Select. diſp.* 10. *num.* 4. docere, quod ſit abſolvendus, etiamſi millies promiſiſſet deſerere, & ſemper defeciſſet, dummodo det ſigna contritionis, & propoſiti emendandi ſe. Porrò contraria opinio eſt tutior, ideſt quod Confeſſarius non debeat abſolvere niſi ſemel, aut bis; & aliquando etiam neque pro prima vice, niſi ab occaſione peccandi diſcedat; nam experientia docet, ſic expedire ſaluti animarum, quarum medicus eſt quoque Confeſſarius, licèt principaliter ſit Judex. Diana *par.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 107. Coton. *ubi ante num.* 208. Imò hodie eſt omninò repellendus; nam opinio contraria Sancii eſt damnata *ab Innocentio Papa XI. Propoſ.* 62. quam vide in Cardena *in Criſi Differt.* 40.

33. *Quær.* An permittere poſſit Confeſſarius, ut pœnitens, qui concubinam dimiſit, ſaltem ad eam accedat ad viſendos filios, quos ex ipſa genuit? *Reſp.* Bejam omninò negare tùm ob ſcandalum, tùm ob periculum reincidentiæ in peccatum *part.* 1. *caſ.* 14. Sancium verò *in Select. diſp.* 10. *num.* 9. prorsùs affirmare, dicendo illud eſſe ſcandalum paſſivum, quando conſtat de emendatione. Porrò graviores DD. dicunt, non abſque neceſſitate eſſe acceſſum permittendum; & in eo caſu, ut pœnitens non accedat ſolus, ſed cum ſociis ad evitandum periculum reincidentiæ. Diana *par.* 15. *tract.* 14. *reſ.* 109. At videndus Cardenas *d. Diſ.* 40. qui Sancii nimis laxas, & periculoſas opiniones jure reprehendit.

34. *Quær.* An Confeſſarius concubinarius poſſit ſuæ concubinæ confeſſionem audire, & abſolvere? *Reſp.* Rigorosè loquendo affirmativè, niſi obſtet aliqua Conſtitutio Synodalis, aut Metropolitica, prout Mediolani obſtare aliàs legi; & niſi periculum ſit, ut deficiat dolor, & propoſitum emendandi; quare talis confeſſio eſſe ſatis ambigua, maximè ſi fieret abſque neceſſitate. Sancius *diſp.* 11. *num.* 16. Diana *dict. par.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 10. Coton. *ubi ante num.* 211. Illuſtriſſimus, & Reverendiſs. D. meus Epiſcopus Vallareſſius in ſua Synodo hunc caſum fecit ſibi reſervatum.

35. *Quær.* An liceat Confeſſario interrogare Pœnitentem de complice, vel alio peccatores? *Reſp.* Communis ſententia eſt negativa. Diana *par.* 3. *tract.* 2. *reſolut.* 42. *in fine*. Coton. *ibidem num.* 212. qui tamen concedit, indirectè poſſe interrogare, ut ſcilicet veniat in cognitionem ſpeciei peccati, & circumſtantiæ neceſſariæ; imò poteſt expreſsè cogere ad manifeſtandum, ſi caſus talis ſit, ut debeat publicè denunciari, qualis eſt ſollicitatio ad turpia in confeſſione. At de complice per Pœnitentem Confeſſario non manifeſtando dixi *de Pœnitentia Deciſ.* 23. *num.* 14.

36. *Quær.* Si pœnitens incidenter manifeſtaſſet complicem, & hic eidem Confeſſario confitens taceret illud peccatum, an poſſet, & debeat abſolvere? *Reſp.* Affirmativè, quia ſtandum eſt ipſi confitenti, Tolet. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 4. & reputandum eſt, quod potuit oblivisci, vel aliqua juſta cauſa excuſari ab illo manifeſtando. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 105. Coton. *ubi ſupra num.* 213.

37. *Quær.* Quas pœnas incurrat inferior Sacerdos abſolvens à reſervatis? *Reſp.* Si abſolvat à caſibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, incurrere excommunicationem; quod procedit, ſi præſumat abſolvere vel prætextu Privilegiorum, vel ex contemptu; ſecùs ſi ex ignorantia, vel ex inconſideratione. Coton. *ibidem num.* 220. ubi notat, dictam excommunicationem nulli eſſe reſervatam.

38. *Quær.* An Confeſſarius teneatur ſequi opinionem Pœnitentis probabilem contra ſuam opinionem probabiliorem? *Reſp.* Eſſe hinc inde Auctores. Sed placet diſtinctio iſta: Aut opinio concernit profectum ſpiritualem pœnitentis, & ſi in illa inhæreat, poteſt Confeſſarius ei conſentire. Aut reſpicit validitatem, vel eſſentiam Sacramenti, & in hoc caſu Confeſſarius debet ſuam opinionem proſequi. Coton. *ubi ſupra num.*222. *Controver.* 7. *lib.*2.

lib. 2. Vide quæ docui *de Pœnit. Deciſ.* 36. *num.* 11.

39. *Quær.* An poſſit Confeſſarius abſolvere reum convictum, & damnatum de aliquo crimine, quod non vult confiteri in foro exteriori, ſed confitetur ipſum in foro Sacramentali? *Reſp.* Alii aſſerunt; alii negant. Eſt magis probabile, quod poſſit, puta in executione ſententiæ, licèt videatur judex injuſtè procedere, & teſtes falſos eſſe; nihilominùs communis exiſtimatio habet, reos negare delicta quamvis vera, & ideò in conſcientia poterit Confeſſarius reum abſolvere nulla impoſita obligatione, delictum publicè confitendi, etiamſi eſſet hæreſis, ad effugiendam nimiam infamiam. Diana Coord. *tom.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 33. §. 5.

40. *Quær.* Quot, & quales defectus poteſt committere Confeſſarius in Confeſſione, ad quos ſupplendos teneatur? *Reſp.* Tria genera defectuum poteſt committere ipſe confeſſarius, quos quidem ſupplere obligatus eſt. *Primò*, ſi omiſit interrogare aliquam circumſtantiam neceſſariam, vel numerum. *Secundò*, ſi abſolvit invalidè ex defectu juriſdictionis. *Tertiò*, ſi aliquid dixit, vel dicere omiſit, ex quo damnum ipſi pœnitenti, vel tertio reſultavit. Card. de Lugo *de Pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 3. Coton. *d. lib.* 2. *Controv.* 7. *num.* 225.

41. *Quær.* Quomodo Confeſſarius debeat ſupplere in primo caſu? *Reſp.* Si non interrogavit ex mera omiſſione, inadvertentia, aut ignorantia; communis eſt opinio, quod ad nihil teneatur confeſſarius, quia ſperandum eſt, quod de cætero pœnitens ab alio magis docto inſtruatur; & tantummodo debet eumdem pœnitentem monere de omiſſa Interrogatione, ſi ad novam confeſſionem faciendam ad eum revertatur. Si verò omiſiſſet interrogare, docendo non eſſe neceſſariam confeſſionem numeri, vel circumſtantias peccatorum, tenetur pœnitentem requirere, & de errore monere; & in utroque caſu de ſua culpa debet ipſe confeſſarius pœnitere. Jo. Pontius *diſp.* 46. *quæſt.* 11. *num.* 150. Diana *par.* 11. *tract.* 4. *reſolut.* 9.

42. *Quær.* Si Confeſſarius invalidè abſolviſſet ex defectu juriſdictionis, quid agendum? *Reſp.* Si pœnitens unà cum peccato reſervato confeſſus eſt etiam alia peccata in hoc caſu confeſſarius nihil tenetur ſupplere, quia indirectè pœnitens fuit abſolutus etiam à reſervato cum ſit in bona fide. Si verò ſolum reſervatum confeſſus foret, aliqui dicunt etiam in hoc caſu, ſtante bona fide pœnitentis, non eſſe opus ſupplemento. Pontius *ubi ſupra num.* 149. Sed communior opinio eſt, teneri confeſſarium petere facultatem à Superiore abſolvendi à reſervato, & inducere pœnitentem ad novam confeſſionem, eumque monitum de invaliditate præteritæ abſolutionis, iterùm abſolvere. Diana *par.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 60. Et noviſſimè *par.* 11. *tract.* 4. *reſol.* 9. Coton. *ubi ante num.* 228.

43. *Quær.* Quid ſupplendum, ſi pœnitens erat obligandus ad reſtitutionem, & Confeſſarius eum non obligavit; undè factus eſt impotens cum damno creditoris? *Reſp.* Si confeſſarius poſitivè docuit, non teneri ad reſtitutionem, debet confeſſarius eumdem pœnitentem monere, ut reſtituat, & ſi interim bonis decoxerit, debet de ſuo facere reſtitutionem. DD. apud Dianam *par.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 1. Si verò ex omiſſione, vel ex ignorantia non monuit, ad nihilum confeſſarius tenetur, ut contra docentes contrarium tenet Bonacin. *de Reſtit. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 11. *num.* 12. Quia obligatio confeſſarii non eſt erga tertium, ſed ſolùm erga pœnitentem. Sed de hoc vide ſcripta per me *de Pœnitentia Deciſ.* 36. *num.* 10.

44. *Quær.* An circa abſolutionem à reſervatis extent aliquæ Propoſitiones damnatæ? *Reſp.* Eſſe duas damnatas *ab Alexand. VII. anno* 1665. idest *la* 3. Quæ ajebat: *Sententia aſſerens Bullam Cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem Hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt &c. tolerata eſt.* Nec non la 4. quæ aſſerebat: *Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcunque ſæculares ab hereſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.* Ex quibus deducitur, quod hodie

dic nullus Prælatus, vel Confeſſarius poteſt abſolvere à Caſibus reſervatis in Bulla Cœnæ Domini, etſi occultis, Neque à Duello, Simonia, Violata clauſura Monialium ad malum finem, neque à violata Immunitate Eccleſiaſtica, quamvis occultè patrata: neque à reſervatis per Epiſcopum, ut probavi *de Pœnitentia Deciſ.* 46. *num.* 17.

CAPUT CXXIII.

De Abſolutione Sacramentali.

1. QUær. Quid ſit abſolutio Sacramentalis? *Reſp.* Quod eſt actus judicialis, quo Sacerdos abſolvit pœnitentem à peccatis, de quibus eſt ritè confeſſus. Concil. Trid. *de Sacram. Pœnit. ſeſſ.* 14. *cap.* 6.

2. *Quær.* Quæ nam ſit forma Sacramenti Pœnitentiæ? *Reſp.* Eſt abſolutio, quam dat Sacerdos per illa verba: *Ego abſolvo te à peccatis tuis &c.* Scot. *in* 4. *diſt.* 14. *lit. A.* & Coton. *d. lib.* 2. *de Sacramentis Controv.* 8. *in princ.*

3. *Quær.* An Abſolutio poſſit dari non verbis, ſed nutu, vel ſcriptura? *Reſp.* Negativè, quia ex doctrina Conciliorum habemus, formam hujus Sacramenti conſiſtere in verbis Sacerdotis abſolventis; ſicut forma aliorum Sacramentorum ſtat in verbis miniſtrantium. Coton. *d. Controv.* 8. *num.* 1. Ego ipſe de Pœnitentia *Deciſ.* 15. *num.* 35. & pleniùs in *Deciſ.* 35. per totam.

4. *Quær.* Quid dicendum, ſi quis petat confeſſionem in articulo mortis, & ibi non adſit, niſi Sacerdos mutus; an talis Sacerdos audiens peccata, poſſit abſolvere nutibus, vel ſcribendo in pagina: *Ego te abſolvo? Reſp.* Doctores in hoc caſu timidè conſentire, ut ſic data abſolutio ſit forma valida Sacramenti; nam certum eſt, eam conſiſtere in verbis. Porrò ſtante caſu extremæ neceſſitatis, docent melius eſſe, ut ſic mutus Sacerdos abſolvat, quàm ut ſe omninò retrahat; nam ſicut moribundus, qui ſupponitur dolere de peccatis, poteſt abſolvi, quamvis ſigna expreſſa non dederit, ſic videtur non reprobanda talis abſolutio. Diana *par.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 14. Coton. *ubi ſupra num.* 2. & 3.

5. *Quær.* An forma Abſolutionis conſiſtat in omnibus illis verbis in Rituali Romano annotatis, nempè *Miſereatur &c. Indulgentiam &c. Dominus Noſter Jeſus Chriſtus &c. Paſſio Domini Noſtri &c.* Vel tantummodo in illis verbis. *Ego te abſolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen? Reſp.* Quamvis antiqui Doctores dixerint tota illa verba Ritualis Romani eſſe de forma, certum eſt apud modernos, ea non eſſe de forma, quia hæc reducitur tantummodo ad hæc verba; *Ego abſolvo te à peccatis tuis In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen.* Imò plures Doctores tenent, non eſſe neceſſarium dicere *in Nomine Patris &c.* Quia Chriſtus Dominus tradendo facultatem Apoſtolis abſolvendi ea non dixit, prout illa dixit, quando baptiſmum inſtituit. Hinc etiam ſufficere pro forma ſi Sacerdos dicat: *Ego te abſolvo*, nonnulli ſuſtinent, quamvis alii ſubdant, eſſe addendum: *A peccatis tuis*, ad validitatem formæ. DD. apud Card. de Lugo *de Pœnitent. diſp.* 13. *num.* 17. & Diana *par.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 11. & Cotonius *ubi ſupra à num.* 5. *& ſeqq. uſque ad num.* 10. obſervans, verba *à peccatis tuis* eſſe exprimenda, tùm ad diſtinctionem cenſurarum, tùm quia Dominus Noſter dixit Apoſtolis: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Vide dicta in *dict. mea Deciſ.* 35. *de Pœnitentia.*

6. *Quær.* An valida ſit abſolutio Sacramentalis, ſi detur aliis verbis, quam prædictis: *Ego abſolvo te à peccatis tuis? Reſp.* Affirmativè, ſi verba ſint talia, quæ habeant eumdem ſenſum; Undè validè abſolveret, qui diceret: *Ego tibi remitto, vel condono peccata tua.* Vel: *Tibi à me remittuntur, ſeu condonantur tua peccata.* Vel: *Volo, ut abſolvaris à tuis peccatis; Jubeo, dicovè, te à peccatis abſolutum.* Scot. *in* 4. *diſt.* 14. *quæſt.* 4. Coton. *ubi ſupra num.* 13. & 14.

7. *Quær.* An validè abſolveret Sacerdos, qui in plurali loquendo diceret:

Nos

Nos abſolvimus te à peccatis tuis &c.? Reſp. Vel ſic diceret cauſa dignitatis, ut ſi ſit Prælatus, & validè abſolveret: vel ad denotandum, quod plures ſint, qui dictam abſolutionem tribuant; & tunc nulla eſſet abſolutio, quia immutatur ſenſus, & intentio Eccleſiæ. Diana *par.* 11. *tract.6. reſ.*13. Coton. *ubi ante num.*15.

8. *Quær.* Si quis confiteretur peccata ſua coram duobus, vel tribus Sacerdotibus uno, & eodem tempore, an ipſi omnes ſimul poſſent dictum pœnitentem abſolvere? *Reſp.* Affirmativè, ſuppoſita recta intentione abſolvendi tanquam miniſtri Eccleſiæ; quod ſi unus citiùs alteris abſolutionem proferret, hic primus directè à peccatis abſolveret, alii verò indirectè, quia peccata etiam aliàs confeſſa, & abſoluta ſunt materia ſufficiens abſolutionis. Coton. *ubi ſupra num.* 16. 17. & 18. ubi notat, quod ſi dicti Sacerdotes ſimul abſolvant, tanquàm unicum judicium facientes, unum Sacramentum omnes ſimul conficerent; ſi verò tanquàm ſinguli, & tanquam diverſas confeſſiones audientes, plura Sacramenta conſtituerent, ex Card. de Lugo, & Diana *par.*11. *tract.* 8. *reſ.* 46.

9. *Quær.* An valeat Abſolutio, ſi illam Confeſſarius proferat verbis deprecativis; ut *Abſolvat te Deus*. Vel *Oro Deum, ut te abſolvat, & abſolutum habeat*: vel ſimilibus? *Reſp.* Negativè ob illam doctrinam Scoti *in q.* 4. *ſupracit.* ab omnibus Theologis, & Canoniſtis receptam, quod ſcilicèt Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum eſt per modum judicii, undè ſententia non eſt proferenda deprecando, ſed jubendo, abſolvendo, & mandando; nam Chriſtus Dominus non dixit, pro quorum peccatis oraveritis, remittentur; ſed quorum peccata dimiſeritis, dimittentur eis. Dian. *par.* 5. *tract.*. 13. *reſol.* 34. Coton. *ubi ante num.*19. & 20.

10. *Quær.* An ſit valida Abſolutio, ſi detur à Confeſſario ſub conditione? *Reſp.* Si detur ſub conditione de præterito, vel de præſenti, erit valida, quatenus conditio, quæ ſupponitur, vera ſit; ſi autem daretur ſub conditione de futuro, abſolutio valida non foret, quia effectus Sacramenti non poteſt ſtare in ſuſpenſo, & pendere ab incerto. Diana *par.* 11. *tract.* 4. *reſol.* 18. & Coton. *num.* 21. & 22. ubi ſupra.

11. *Quær.* An quando Abſolutio datur ſub conditione, neceſſe ſit eam verbis exprimere, vel ſufficiat, eam in mente retinere? *Reſp.* Sufficere eam retinere in mente, quia Deus intuetur cor, & coram Deo eſt manifeſta mens Confeſſarii. Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 55. & Coton. *ubi ante num.*26.

12. *Quær.* An mutatio formæ conſuetæ, & à Rituali Romano præſcriptæ in abſolutione ſit mortale, quamvis alia verba ſufficientia adhibeantur? *Reſp.* Magis communis opinio eſt, ut mortalis culpa reputetur dicta mutatio, ſi abſque urgenti cauſa fiat. Relinquere autem illas preces *Miſereatur &c. & Paſſio Domini Noſtri &c.* non eſt mortale, neque veniale, ſi cauſa honeſta ſubſit, ob quam tantùm illa Verba adhibeantur: *Ego abſolvo te à peccatis tuis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen.* Quod in praxi ſervatur à doctis, piiſque Confeſſariis, præcipuè in reconciliationibus brevibus, & ubi magnus eſt numerus Pœnitentium, ut docet Coton. *ibid. num.*23. 24. 25.

13. *Quær.* An Abſolutio ſit danda in præſentia pœnitentis, vel etiam abſenti? *Reſp.* Nonnullos DD. exiſtimaſſe, Decretum Clementis Octavi prohibentis confeſſionem fieri per litteras, vel in abſentia, non prohibere abſolutionem in abſentia, quando priùs pœnitens in præſentia confeſſus fuiſſet. Porrò communis opinio eſt, abſolutionem neque in hoc caſu poſſe dari abſenti; & ideò præſente pœnitente eſt promulganda. Verum tamen eſt, quod hæc præſentia pœnitentis non debet eſſe omninò phyſica, ideſt ut realiter ſit proſtratus ad pedes Confeſſarii, ſed ſufficit moralis, ut ſi ſit in eodem templo, aut cubiculo, aut parumper diſceſſerit à Confeſſario; qui ſi nondum abſolvit, poteſt abſolutionem proferre; & hoc ſæpè accidit, dum ruſtici tempore feſtivitatum turmatim accedunt

ad confeſſionem, nam eorum plurimi cum expleverint accuſationem ſuam, quando Sacerdos incipit *Miſereatur tui, &c.* ipſi ſurgunt, & abeunt, quod mihi non ſemel occurrit; & aliquando eos revocavi ad confeſſionale, reprehendendo illos de diſceſſu intempeſtivo; aliquando verò ſatiùs duxi, illos abſolvere ſic diſcedentes, ne admirationem adſtantibus gignerem, vel ſcandalum darem. Præmiſſa docet Coton. *ubi ſupra num.* 27. Et ego ſcripſi *de Pœnit. Deciſ.*35.*num.*18.

14. *Quær.* An Abſolutio à cenſuris poſſit dari in abſentia? *Reſp.* Affirmativè, quia hæc extra Sacramentum poteſt ſemper conferri, præterquàm ſi Superior committat alicui facultatem abſolvendi cum clauſula: *In Confeſſione Sacramentali*. Diana *par.* 9. *tract.* 7. *reſ.*9. Coton. *ubi ante num.*28. 29. qui notat, poſſe dari etiam ſub conditione de futuro, & ſic quò ad reincidentiam, & tàm verbis, quàm ſcriptis; ac demùm etiam invitis, dummodo abſolvens id faciat auctoritate ſua ordinaria; ſecùs ſi virtute Jubilæi, aut Bullæ Cruciatæ. Diana *par.* 5. *tract.*9.*reſ.* 10. tunc enim non datur niſi petentibus, *& pœnitentibus in præſentia*.

15. *Quær.* Quæ ſint ſervanda in abſolutione à cenſuris in foro exteriori? *Reſp.* Quod abſolvendus juret de parendo mandatis Eccleſiæ, vel de exequenda pœnitentia ſibi injuncta; quod dicantur preces à Rituali Romano præſcriptæ cum levi flagellatione humeri nudati ipſius pœnitentis; quamvis aliquando hæ cœremoniæ poſſint omitti, & ſufficiat dicere: *Ego abſolvo te à vinculo Excommunicationis, quam ob talem cauſam incurriſti, & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & Communioni fidelium. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen*. Coton. *ubi ſupra num.* 38.

16. *Quær.* Ad quid valeant illa verba, quæ ante abſolutionem à peccatis dicunt Confeſſarii: *Abſolvo te à vinculo Excommunicationis, Suſpenſionis* (ſi pœnitens eſt Clericus) *& Interdicti in quantum poſſum, & tu indiges? Reſp.* Valent ad auferendas cenſuras, ſi quibus pœnitens innodatus foret, ad hoc ut valida ſit abſolutio à peccatis. Coton. *ubi ſupra num.*39.

17. *Quær.* An per dicta verba auferantur cenſuræ, de quibus pœnitens non habet notitiam, etiamſi illæ eſſent de reſervatis? *Reſp.* Affirmativè, dummodo tamen eam intentionem habeat, ſe præſentandi Superiori, & ſatisfaciendi, ſi aliquando certus evaderet de cenſura. Diana *par.*10. *tract.* 13. *reſol.*56. & Coton. *d. lib.*2. *Contr.* 8.*num.*40.

18. *Quær.* An ſint dicenda illa Verba *Paſſio Domini N. I. C. &c.* & ad quid valeant? *Reſp.* eſſe dicenda, niſi magnus ſit numerus pœnitentium expectantium; & valere, ad elevanda bona opera pœnitentis abſoluti, ut ex opere operato ei proſint ad meritum, & ad ſatisfactionem pœnarum, ut ex modernis DD. dixi *de Pœnitentia Deciſ.* 34. *num.* 18. *& Deciſ.* 35.*num.*3.

CAPUT CXXIV.

De Satisfactione.

1. QVær. Quænam ſit Tertia pars Sacramenti Pœnitentiæ? *Reſp.* Eſt Satisfactio, non eſt tamen pars eſſentialis, tùm quia ante adimplementum ſatisfactionis habetur effectus Sacramenti, tùm etiam quia aliquando ſatisfactio injungi non poteſt, cum ſcilicet abſolvitur quis in articulo mortis, poſtquam ſenſus amiſit; & ideò vocatur Pars Sacramenti, ſed pars integralis. Coton. *de Sacram. lib.* 2.*Controv.*10.*num.*1.

2. *Quær.* An Satisfactio ſit injungenda ante abſolutionem, vel poſt abſolutionem? *Reſp.* Nil referre an detur ante, vel poſt; licèt uſus obtineat, ut injungatur ante. *cap. fin. de Cenſur. in* 6. Dian. *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 136. *& par.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 36.

3. *Quær.* An ſemper ſit injungenda Satisfactio pœnitenti? *Reſp.* Negativè, quia ſi pœnitens ſit morti proximus, ſi aliàs ſatisfactoria opera feciſſet pro peccatis, vel tempore Jubilæi ſit facturus opera in illo præcepta, poteſt confeſſarius

rius abſolvere abſque alterius ſatisfactionis injunctione. Gloſs. *in Extrav. Antiquorum. De Pœnit. & remiſſ.* Coton. *ubi ſupra num.* 3.

4. *Quær.* An Pœnitentia ſit imponenda, ubi quis confitetur mortalia, vel venialia jam pluries in aliis confeſſionibus abſoluta? *Reſp.* Remanere in arbitrio confeſſarii, qui propterea abſque ullo ſcrupulo poteſt abſtinere à novæ pœnitentiæ impoſitione; ſecluſo tamen contemptu. Card. de Lugo *de Pœnit. diſp.* 25. *num.* 50. Coton. *ibid. num.*4.

5. *Quær.* An Confeſſarius poſſit imponere pœnitentiam. conſulendo, vel debeat eam injungere præcipiendo? *Reſp.* Vel agimus de pœnitentia vindicativa pro ſatisfactione culparum, & hanc præcipiendo debet Confeſſarius injungere, quia agit, ut judex. Vel intelligimus de pœnitentia præſervativa, & hæc poteſt imponi conſulendo, quia Confeſſarius in ea ſe gerit tanquam purus Medicus. Coton. *ubi ſupra, ubi DD. allegat à num.* 5. *uſque ad num.*8.

6. *Quær.* Quale opus ſit pro pœnitentia injungendum? *Reſp.* Omne opus bonum, quod vocari poſſit pœnale; & pendet à tribus generibus, ab oratione, jejunio, ab eleemoſyna S. Thom. *in Supplemen.* 3. *p. q.* 15. *art.* 3. & Scotus *in* 4. *d.*15. *q.* 2. *litt. F.* & in electione pœnitentiæ imponendæ debet attendere Confeſſarius, ut illa non ſolùm ſit vindicativa, ſed eò magis præſervativa. Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 8. Coton. *ubi ſupra num.* 9. & 10.

7. *Quær.* An Confeſſarius poſſit injungere Pœnitenti conſuetudinario, ut quoties reincidet in peccata, toties agat talem, vel talem pœnitentiam? *Reſp.* Si ſtrictè loquamur de pœnitentia vindicativa peccatorum committendorum, non poteſt eam injungere, quia Confeſſarius non eſt Judex culparum committendarum; ſed ſi conſideretur talis pœnitentia tanquàm medicinalis, & præſervativa, vel etiam vindicativa peccatorum, quæ pœnitens confeſſus eſt, ſed delata ad tempora reincidentiæ, poterit eam Confeſſarius injungere, quamvis cautè ſit agendum, ne illaqueentur conſcientiæ; & ſcrupuli gignantur inextricabiles. Caſtropalaus *tom.* 3. *tract.* 4. *diſp.* 1. *par.* 9. Diana *par.* 6. *tract.* 6. *reſol.* 30. Coton. *d. l. lib.* 2. *controv.* 10. *num.* 10. 11. & 12. Vide exemplum militis blaſphemi, cui Confeſſarius injunxerat, ut quoties blaſphemaret, Crucem faceret cum lingua in terra: & cum blaſphemaſſet in pugna, recordatus pœnitentiæ, ſtatim ſe proſtravit in terra, ut Crucem faceret cum lingua; & tunc percuſſus pila plumbea ignita in humeris, non fuit offenſus. Roſignol. *in Libello linguæ purgatæ cap.* 17. *in fine.*

8. *Quær.* An pro pœnitentia poſſit Confeſſarius injungere officium defunctorum, vel aliud pium opus applicandum animabus Purgatorii? *Reſp.* Nonnullos Theologos tenere partem negativam; ea ratione quia ſi pœnitentia debet ſatisfacere pro pœnis, quas Pœnitens eſſet paſſurus in Purgatorio, non debet, nec poteſt ſatisfacere pro aliis ibidem patientibus. Porrò verior, & communior eſt opinio affirmativa, quam pii, & docti Confeſſarii in praxi exercent, & ſuis libris tradiderunt, vel quia pœnitenti remanet ſatisfactio reſultans ex opere operato, & animabus Purgatorii confertur illa, quæ emanat ex opere operantis; vel quia dicta pœnitentia prodeſt pœnitenti quò ad ſatisfactionem; & animabus Purgatorii quo ad impetrationem levaminis à tormentis; vel quia illud opus injunctum tanquàm pœnale, & Sacramentale valet ad ſatisfactionem debiti ipſius pœnitentis, & tanquam deprecativum, & vim ſuffragii habens ſublevat animas Purgatorii, quibus applicatur. Dian. *par.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 26. Coton. *pluribus hinc inde citatis. dict. controv.* 10. *num.* 13. & 14. Vide quæ larga manu ſcripſi de hoc quæſito in meis deciſionibus *De Eucbariſtia deciſ.* 58. Et in illis *de Pœnitentia Deciſ.* 34.

9. *Quær.* An Confeſſarius pro pœnitentia poſſit injungere opus aliàs debitum, ut audire Miſſam in die feſto? *Reſp.* Regulariter loquendo non poſſe, niſi ob pœnitentis debilitatem id faceret cum

Oo 2 ali-

Digitized by Google

aliqua circumſtantia, puta majoris attentionis, vel contemplationis myſteriorum Miſſæ. Coton. *ubi ſupra num.* 15.

10. *Quær.* An Confeſſarius concedere poſſit Pœnitenti, ut pœnitentiam impoſitam impleat per alium. *Reſp.* Negativè, quamvis aliqui Doctores contrarium dicant; nam contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſunt partes Sacramenti adimplendæ ab ipſo Pœnitente. Cardin. de Lugo *De Pœnit. diſp.* 25. *num.* 82. Coton. *ubi antea num.* 16. & 17. Ego ipſe *d. Deciſ.* 34.

11. *Quær.* Qualis, & quanta pœnitentia ſit à Confeſſario injungenda? *Reſp.* Id non poſſe deffiniri, ſed ejus arbitrio eſſe relinquendum, ita tamen ut prudenter ſe agat circa gravitatem culparum, conſuetudinem peccandi, & habilitatem pœnitentis; ne ubi gravis eſt danda, imponat levem; & ubi levis eſt potiùs injungenda, gravem indicat. Porrò ob duas rationes Confeſſarii poſſunt eſſe benigni erga pœnitentes, & leviores ſatisfactiones præcipere; una eſt ob illa verba poſt abſolutionem dici ſolita; *Paſſio Domini Noſtri Jeſu Chriſti, merita Beatæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſint tibi iu remiſſionem peccatorum.* Altera eſt, quia frequenter habentur Indulgentiæ in Eccleſia Dei tùm temporales, tùm plenariæ; quarum conſequutione pœnitentes liberant ſe ab obligatione ſatisfaciendi pro ſuis peccatis, at (ut dictum eſt) ſumma prudentia opus eſt in Confeſſario. Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 8. Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 3. Coton. *ibid. num.* 18. *& ſeqq.* Et ego *d. Deciſ.* 34. *de Pœnitentia*.

12. *Quær.* Quænam reputetur hiſce temporibus pœnitentia condigna pro homicidio voluntario? *Reſp. Primò*, quod homicida à conjunctis occiſi veniam poſtulet. *Secundò*, quòd illata damna reſtituat. *Tertiò*, quod per annum confiteatur octavo quoque die, & ſemel in menſe communicet. *Quartò*, quod toto anno ſingulis hebdomadis unam Miſſam (ſi poteſt) celebrare faciat, vel ſaltem audiat pro anima occiſi, & eleemoſynam elargiatur. *Quintò*, quotidie Litanias, vel Coronam per annum flexis genibus recitet; & ſua vita durante quotidie nudis, & flexis genibns unum Pater, & Ave dicat. Ita conſulit Comitol. *in reſp. Moral. lib.* 4. *q.* 11. *num.* 8. relatus à Diana *par.* 5. *tract.* 4. *reſ.* 43. & approbat Coton. *ubi ante num.* 24.

13. *Quær.* An poſſit abſolvi pœnitens, qui reſpueret pœnitentiam illi à Confeſſario impoſitam, dicendo eam nolle acceptare, quia contentatur ſatisfacere in Purgatorio? *Reſp.* Communis ſententia eſt negativa, quam tuentur Cardinalis de Lugo, Vaſquez, Victoria, Suarez, & alii relati à Coton. *d. Controverſia* 10. *num.* 25. & quamvis nonnulli contrarium dixerint, quos refert Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 2. ob auctoritatem Scoti, *in* 4. *dec.* 15. *q.* 1. *lit.* N. Tamen non eſt illis accedendum in praxi, nam Scotus videtur intellexiſſe in aliquo caſu tantùm, dum ſcilicet pœnitens eſſet graviter infirmus; vel vacillantis ſpiritus, ne aliàs caderet in deſperationem; Et ita docet Emin. Card. de Lauræa *De Sarament. Pœnitentiæ diſp.* 22. *num.* 143. Et ego ſcripſi *de Pœnitentia Deciſ.* XXX.

14. *Quær.* Quænam culpa ſit, omittere, ſeu non adimplere pœnitentiam ſibi injunctam pro peccatis mortalibus? *Reſp.* Si omiſſio ſit gravis, culpa erit mortalis; at ſi pœnitentia omiſſa ſit levis, puta unum Miſerere, culpa erit venialis, præciſo contemptu. Cardinalis de Lugo *de Pœnit. diſp.* 25. *num.* 74. Diana *par.* 5. *tractat.* 5. *reſol.* 51. Cotonius *ibidem num.* 28. 29. & 30.

15. *Quær.* Qualis culpa reputetur omittere pœnitentiam habitam pro peccatis venialibus, vel mortalibus aliàs confeſſis? *Reſp.* Si ea ſit levis, levis quoque reputatur culpa; at ſi fortè eſſet gravis, quamvis plurimi Doctores teneant, venialem culpam non excedere, alii docent in hoc caſu eſſe mortalem, prout etiam ſi non adimpleatur cum debita circumſtantia, quæ levis non ſit; puta flexis genibus, tali tempore, vel coram tali Imagine Sancta. Ita Coton. *DD. referens d. controv.* 10. *num.* 31. 32. 33. *lib.* 2.

16. *Quær.* An ceſſet aliquando obligatio faciendi pœnitentiam injunctam à Con-

Confeſſario? *Reſp.* Ceſſare, ſi ſuperveniat impotentia vel ob infirmitatem, vel ob oblivionem; & , ut tenent plurimi Doctores, ſi plenaria Indulgentia elargiatur. Diana *par. 9. tract. 6. reſol.* 36. Coton. *ibid. num.* 24.

17. *Quær.* An pœnitentia certis diebus facienda ex præſcripto Confeſſarii, ſi die aſſignato non fiat, ſupplenda ſit alio die, puta ſi per menſem impoſitum ſit jejunium omni Sabbato, vel confeſſio omni hebdomada, An qui uno Sabbato non jejunavit, teneatur altero die jejunare? vel qui una hebdomada non eſt confeſſus, teneatur altera hebdomada confiteri bis, ſeu ſupplere? *Reſp.* Eſſe hinc inde Doctorum opiniones; ſed magis communem, quod pœnitens teneatur ſupplere, eò quia Confeſſarius non intendit alligare illud opus tali diei, vel hebdomadæ inſeparabiliter, ut facit Eccleſia, vel privatus de jejuno ex vigilia, vel ex voto; ſed intendit opus pœnale, quod non tranſit, aut ceſſat cum die, & ideò eſt ſupplendum. Caſtropal. *tom.* 4. *tract.* 23. *diſp. unic. par.* 21. §. 4. *num.* 13. Cotonius *ubi ſupra num.* 35. 36. 37.

18. *Quær.* An qui pro pœnitentia habuit, ut jejunet pane, & aqua, ſi ſic jejunare non poteſt, debeat ſaltem jejunare more Eccleſiaſtico, ſi poſſit? *Reſp.* Doctores reſpondere negativè, quia talis qualitas jejunii eſt deputata pro pœnitentia, quam cum ex infirmitate adimplere non poſſit, non tenetur ad aliud. Dian. *par.* 9. *tract.* 9. *reſol.* 54. *in fine*.

19. *Quær.* Quouſque differri poſſit implementum pœnitentiæ Sacramentalis? *Reſp.* Diſtinguendos eſſe duos caſus. Primus eſt, ſi Confeſſarius præſcripſit tempus, in quo velit, eam adimpleri; & in hoc caſu communis eſt opinio, ne ultra octo dies differri poſſit. Diana *par.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 15. Secundus caſus eſt, ſi Confeſſarius nullum diem, vel tempus adimplendi illam præſcripſit, & tunc ajunt Doctores, poſſe adimplementum differi per annum. Diana *par.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 53. & *par.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 10. Coton. *ubi ante num.* 40. 41. & 42. ubi non approbat tantam dilationem, & vix per quatuor menſes, aut ſex ad ſummum, ait, licitum cenſeri, ut differatur.

20. *Quær.* An pœnitentia injuncta, ut in diverſis diebus, vel temporibus per partes impleatur, poſſit una vice tota adimpleri? ut ſi cui fuiſſet injunctum jejunare ter, ſemel ſcilicet per hebdomadam, an poſſit ter in eadem hebdomada jejunare? vel ſi ei datum ſit quinque Roſaria in quinque hebdomadis dicenda, vel quinque Miſſas pro defunctis audiendas, poſſit unica die dictæ pœnitentiæ ſatisfacere? *Reſp.* Vel Confeſſarius ſic injunxit pœnitenti, ut pœnitentia hæc ſerviret pro cautela ad non peccandum, & non poſſet ſe ab illa expedire ante tempora præſcripta: At ſi intellexit tantùm illa uti bona opera fieri, & tempus pro majori commoditate pœnitentis protraxit, poterit pœnitens illud abbreviando, ſtatim, & illicò ſatisfacere. Coton. *ibid. num.* 44.

21. *Quær.* An ſit peccatum adimplere pœnitentiam Sacramentalem in mortali peccato? *Reſp.* Diſſentire Theologos inter ſe, ſed prævalere opinionem negativam, videlicet, quod non ſit peccatum; imò ulteriùs docent, quamvis in peccato pœnitentia adimpleatur Sacramentalis, operari remiſſionem pœnæ ex opere operato. Scotus *in* 4. *d.* 15. *qu.* 1. *litt.* O. Coton. *ubi ante num.* 48. 49. & 50. De qua re vide quæ ſcripſi *de Euchariſt. Deciſ.* 58. *à num.* 11. & *ſeqq.* Et *de Pœnitentia Deciſ.* 34. *num.* 21. ubi plenè de hoc quæſito.

22. *Quær.* An in adimplenda pœnitentia Sacramentali opus ſit habere intentionem expreſſam adimplendi? *Reſp.* Sufficere, quod non habeatur intentio contraria, & ideò qui pro pœnitentia recepit unum jejunium, ſi ſemel jejunet, quamvis non intendat implere pœnitentiam, eò quia tunc de ea non recordatur, vel non cogitat, tamen ſatisfecit, ſi contrarium expreſsè non habeat in intentione. Dian. *par.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 25. Coton. *num.* 52. 53.

23. *Quær.* An officium divinum, vel Roſarium injunctum pro pœnitentia poſſit recitari alternatim cum ſocio? *Reſp.* Affirmativè juxta morem Eccleſiæ, cui præſumitur conformis mens Confeſſarii, qui

qui contrarium non expreſſit. Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſolut.* 3. Cotonius *num.* 57. & 58.

24. *Quær.* Si Confeſſarius injunxiſſet audire unam Miſſam ſingulis diebus per menſem, an diebus feſtis de præcepto ſint duæ audiendæ, vel una ſufficiat. *Reſp.* Doctores tenere, ut ſufficiat ſentire unam. Coton. *ibid. num.* 61.

25. *Quær.* An Litaniæ Sanctorum recitandæ pro pœnitentia debeant recitari cum precibus, & orationibus ſequentibus? *Reſp.* Negativè, niſi expreſsè eas Confeſſarius injungat. Cotonius *ubi ſupra num.* 64.

26. *Quær.* Quis poſſit commutare pœnitentiam Sacramentalem priùs impoſitam? *Reſp.* Primò eam commutare poteſt ipſemet Confeſſarius, à quo impoſita fuit, non ſolùm ſtatim, vel paulò poſt confeſſionem, ſed etiam poſt longum tempus, ſi recordetur, ſaltem in confuſo, de confeſſione; at in majorem pœnitentiam, niſi conſentiente pœnitente commutare non poteſt; neque in minorem, niſi legitima ſubſiſtente cauſa. Secundò, alter Confeſſarius eam pariter commutare poteſt, dummodo tamen iterum audiat confeſſionem præcedentem pœnitentis, ſaltem de gravioribus peccatis, & ipſa peccata non ſint reſervata Superiori. Tertiò, ipſemet pœnitens non poteſt eam ſibi commutare, quamvis in meliorem, vel majorem commutaturus, licèt ſecùs ſit in votis; nam pœnitentia Sacramentalis pendet à valore clavium, quibus obediendo producitur effectus nulli alteri comparandus. Quartò, ſi pœnitens commutationem legitimè obtinuit; & velit adhuc primam pœnitentiam implere, poteſt hoc facere. Cotonius plurimos allegans ſuper unoquoque ex præmiſſis caſibus *d. lib.* 2. *de Sacram. Controv.* 10. *cap.* 3. *à num.* 66. *uſque in finem*. Ego quoque *dict. Decif.* 34. *num.* 22. *de Pœnitentia*.

CAPUT CXXV.

De Sigillo Confeſſionis.

1. QUær. Quid ſit Sigillum Confeſſionis? *Reſp.* Eſt obligatio ſilentii, ſeu tacendi ea, quæ in confeſſione audita ſunt, in quocunque caſu, & indiſpenſabiliter. Cotonius *dict. lib.* 2. *controv.* 14. *num.* 2. 3. & 4. & in meis Deciſionibus *de Pœnitentia Decif.* 49. ubi lector omnia ſcienda circa ſigillum reperiet.

2. *Quær.* Quotuplex ſit ſigillum, ſeu ſecretum? *Reſp.* Eſt triplex; nempè Fidelitatis, Juſtitiæ, & Religionis. Secretum Fidelitatis eſt quando aliquis narrat aliquid amico, rogans eum, ut teneat ſecretum. Juſtitiæ ſecretum eſt, dum pactum intervenit inter duos, aut plures de tacendo. Secretum Religionis eſt illud, quod ex natura Sacramenti inſurgit; ob cujus reverentiam debet Confeſſarius omninò tacere ea, quæ audit in confeſſione, ne hoc Sacramentum videatur hominibus grave, Cotonius *ubi ſupra dict. num.* 4.

3. *Quær.* Quodnam peccatum ſit violare ſigillum confeſſionis? *Reſp.* Eſt peccatum graviſſimum Sacrilegii, ac etiam peccatum injuſtitiæ ob pactum virtuale de tacendo, quod in confeſſione intercedit inter Confeſſarium, & pœnitentem. Cardin. de Lugo *de Pœnit. diſp.* 23. *num.* 16. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 2.

4. *Quær.* Quale peccatum ſit frangere ſigillum confeſſionis circa unum veniale tantùm? *Reſp.* Adhuc eſt ſacrilegium, & mortale peccatum, niſi excuſaret inadvertentia, vel generalitas ſermonis, ex qua non manifeſtatio peccati venialis, ſed ſuſpicio reſultaret. Diana *ubi ſupra*, & Cotonius *num.* 6.

5. *Quær.* An Confeſſarius poſſit de peccatis auditis in confeſſione loqui ſaltem cum ipſomet Pœnitente? *Reſp.* Negativè, niſi præcedat ejus licentia, quam quidem pro ſui libito concedere poteſt, non ſolùm ut loquatur ſecum de ſuis peccatis confeſſis, ſed etiam quod aliis revelet.

let. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 10. Et hæc procedunt poſt expletam confeſſionem; nam antequam pœnitens recedat à pedibus confeſſarii, ſi iterum occurrat loqui circa peccata confeſſa poteſt id confeſſarius facere, nulla requiſita licentia, quamvis impertiſſet abſolutionem. Cotonius V. *lib.* 2. *Controv.* 14. *num.* 8.

6. *Quær.* An ſit credendum Confeſſario dicenti ex commiſſione habita à defuncto in confeſſione, heredes ejus teneri facere certam reſtitutionem? *Reſp.* Affirmativè, quia in hoc caſu dictum confeſſarii probaret contra heredes. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 28. & 32. Coton. *ibid. num.* 10.

7. *Quær.* Quæ, & quanta ſint, quæ cadunt ſub ſigillo Confeſſionis? *Reſp.* Peccata omnia tàm mortalia, quàm venialia, cum ſuis circuſtantiis, & cum iis omnibus, quæ narrat pœnitens occaſione accuſationis ſuorum peccatorum, etiamſi non neceſſaria forent, vel imprudenter ſe gereret loquendo, utpotè complicem manifeſtando; de quibus omnibus nullatenùs confeſſarius poteſt loqui extra confeſſionem. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 111. Cotonius *ubi ante num.* 16. 17. & 18. d. mea *Deciſ.* 49. *de Pœnitentia*.

8. *Quær.* An Confeſſarius frangeret ſigillum confeſſionis, ſi diceret, dedi Petro pœnitenti pro pœnitentia, ut recitet unum Pater, & unam Ave? *Reſp.* Negativè, eò quia hæc eſt pœnitentia levis, & ratione levitatis non cenſetur frangere ſigillum, quia non indicat eſſe confeſſum Petrum peccata venilia certa, & ſpecifica. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 31. qui hanc levitatem pœnitentiæ conſiderat etiam in Pſalmo Miſerere, vel in quinque Pater, & Ave. Porrò Cototon. *ubi ſupra num.* 19. & *DD.* ibidem relati monent, etiam pœnitentiam injunctam cadere ſub ſigillo, & confeſſarium eam manifeſtantem graviter peccare, niſi à levitate prædicta excuſetur.

9. *Quær.* An cadant ſub Sigillo Confeſſionis defectus naturales occulti? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſint dicti occaſione confeſſionis, secùs ſi ſint illati, ideſt ſi ex illatione materiali proveniant, nempè, quod pœnitens ſit tardus ad loquendum, balbutiens, & ſimilia. Cardin. Pallavic. *lib.* 7. *de Pœnit. num.* 328. Coton. *ubi ante num.* 20. & 21. Ubi eamdem diſtinctionem facit circa revelationes, & dona pœnitentis. Vide d. meam *Deciſ.* 49. *de Pœnitentia*.

10. *Quær.* An cadant ſub ſigillo confeſſionis ea, quæ dicuntur alicui extra confeſſionem, ſed cum proteſtatione quod habeantur uti dicta in confeſſione? *Reſp.* Negativè, quia hæc tantùm veniunt ſub ſigillo naturali. Raynaud. *de Monitor. par.* 1. *cap.* 3. *quæſt.* 4. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 54.

11. *Quær.* An frangat ſigillum, qui refert peccatum grave auditum in confeſſione, non autem perſonam? *Reſp.* Regula eſt negativa, ubi non ſit periculum, ut ex qualitate peccati cognoſcatur peccator. Porrò cautè à confeſſariis eſt loquendum; nam ſi locus, in quo audierunt confeſſiones, non ſit amplior, facile eſt diſcooperire pœnitentes, & frangere ſigillum, prout frangeretur, ſi dicerent, ſe audiviſſe tale peccatum in tali Monaſterio, vel in tali ordine, aut villa, quæ non eſſet ampla. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſ.* 35. Cotonius *ubi ſupra num.* 24.

12. *Quær.* An violaret ſigillum Confeſſarius dicendo, Petrum eſſe confeſſum venialia? *Reſp.* Negativè: at violaret, ſi diceret confeſſum eſſe plura venialia, vel gravia venialia. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 49. Prout etiam ſi diceret, Petrum cum ſuis ſcrupulis ſibi obtundere caput; nam dicit aliquid ignominioſum Petro, & reddit ei Sacramentum odioſum. Coton. *ubi ſupra num.* 25. & 26.

13. *Quær.* An liceat Superiori dicere, in tali domo à ſe ſæpè poſtulari facultatem pro reſervatis? *Reſp.* Non licere, quia hoc eſt ſigillum frangere. Cotonius *ibid. num.* 27. & *d. Mea Deciſ.* 49. *de Pœnitentia*.

14. *Quær.* An frangeret ſigillum, qui diceret, ſe audiviſſe confeſſionem Petri? *Reſp.* Negativè; niſi Petrus confeſſus fuiſſet ſecretò, & cum iſtantia, ne cui diceret; nam hoc in caſu, dicendo ſe audiviſſe ejus confeſſionem, frangeret ſigillum. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 47. Card. de Lugo *de Pœnit. diſp.* 23. *num.* 65.

15. *Quær.*

15. *Quær.* An dicere *Non abſolvi Titium*, ſit violare ſigillum? *Reſp.* Affirmativè, niſi addatur cauſa; quæ excludat omnem manifeſtationem, ſeu ſuſpicionem peccati; puta quia materiam non reperit, vel tempus non habuit ſuam explendi confeſſionem; quamvis etiam in his, & ſimilibus locutionibus ſit parcè os aperiendum, & cum magna cautela. Coton. *num.* 29. & 30. Ubi etiam notat, non eſſe licitum dicere de publico peccatore, Confeſſus eſt mihi ſuum peccatum.

16. *Quær.* An præter Confeſſarium ſint alii, qui teneantur tacere audita, ſeu dicta in confeſſione ſub ſigillo confeſſionis? *Reſp.* Affirmativè, & hi quidem plures ſunt, videlicet, Interpres, ſi fuit in confeſſione adhibitus; Qui ex malitia, vel ex accidenti peccata confitentis audit. Ille, cui confeſſarius, vel alius revelaret peccata audita. Qui ſe Sacerdotem ſimulans aures præberet pœnitentibus Diana *par.* 5. *tract* 11. *reſolut.* 8. 15. 16. & 48. Cotonius *num.* 31. 32. & 33. ubi extendit hanc obligationem ad eos omnes, qui etiam ex mediata revelatione audirent; quamvis iſti ſolo ſigillo naturali tenerentur, niſi revelatio eis facta eſſet in ordine ad confeſſionem, nempè conſulendo aliquid circa dicta in confeſſione. Idem Coton. *num.* 37. 38. 39.

17. *Quær.* An ipſe pœnitens teneatur ad ſigillum confeſſionis? *Reſp.* Negativè; & tantummodo tenetur ad ſecretum naturale in his, quæ famam confeſſarii lædere poſſent. Tamburin. *in Append. de Confeſſ. cap.* 4. *num.* 1.

18. *Quær.* An ſigillo Confeſſionis teneatur conſiliarius, cui pœnitens ante confeſſionem ſua peccata revelaret pro conſilio habendo? *Reſp.* Teneri, quando conſilium petitur in ordine ad futuram confeſſionem. Cotonius *ubi ſupra num.* 40. & 41. ubi ſubdit, talem conſiliarium non poſſe audita revelare Superiori, etiam ſi ſub pœna excommunicationis adſtringeretur. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſolut.* 44.

19. *Quær.* Quid dicendum de eo, qui inveniſſet chartam, in qua quis ſcripſiſſet peccata ſua? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones, & alios Doctores dicere, eum teneri ad ſigillum confeſſionis, alios defendere, quod non teneatur. Utraque opinio cenſetur probabilis, ſed quod ad ſigillum teneatur, videtur probabilior. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 112. & Cotonius alios referens *d. lib.* 2. *Controv.* 14. *num.* 43. Vide meam *Deciſ.* 49. *de Pœnitent. num.* 7.

20. *Quær.* An Confeſſarius abſque fractione ſigilli confeſſionis, & non revelando confeſſionem, poſſit ſaltem uti notitia acquiſita ex confeſſione, puta ſi pœnitens ſit criminoſus, & Confeſſarius ſit Prælatus, negare ei officia, beneficia, vel ordines; aut ſi in confeſſiones deprehendat aliquem Proditorem, poſſit monere Dominos temporales, ut vigiles ſint, & caveant à proditionibus? *Reſp.* Olim ſententiam affirmativam à pluribus Doctoribus amplexam fuiſſe, ubi de cognitione perſonæ pœnitentis, ſeu in confeſſione detectæ periculum non foret. Porrò ex Decreto Clementis VIII. de Anno 1594. 26. Maii; ſtatutum eſt, ut nullatenùs quis pro bono communi externo utatur ſcientia acquiſita ex confeſſione, ut ejus facilitati, integritati, & puritati conſulatur; & ideò frangeretur ſigillum, niſi eadem ſcientia aliundè etiam extra confeſſionem haberetur. Cotonius pluribus citatis *num.* 46. 47. & 48. *dict. Controver.* 14. *lib.* 2. Ego ipſe *dict. Deciſ.* 49.

21. *Quær.* An Confeſſarius poſſit uti ſcientia confeſſionis in bonum particulare ipſius pœnitentis; puta ſi ſciviſſet, eum nocte exire ad malum agendum, providere, ut exire non poſſit? *Reſp.* Negativè, quia injuriam faceret confeſſioni, & eam odioſam redderet. Cotonius *ibid. num.* 50. 51. 52.

22. *Quær.* An Confeſſarius ſaltem in ſuam utilitatem poſſit uti ſcientia habita in confeſſione? *Reſp.* Hoc quæſitum non poſſe ſic generaliter formatum legitimè reſolvi ob varias Doctorum opiniones, unde ad caſus particulares eſſe attendendum. Coton. *ubi ante num.* 55. & 56. qui notat, Confeſſarium non teneri confiteri ei, quem in confeſſione cognovit, non eſſe Sacerdotem; vel non eſſe obligatum

gatum accedere ad illam mulierem vocantem confeſſarium, quam ſcit vocare, ut ad libidinem provocet, ſi aliquam excuſationem in promptu habeat. Vide d. meam *Deciſ.* 49.

23. *Quær.* An Confeſſarius poſſit accuſare furem domus ſuæ, quem talem cognovit ex confeſſionibus? *Reſp.* Negativè, niſi indicia ſufficientia extra confeſſiones habeat. Coton. *num.* 61. 62. & *ſeqq.* ubi ſubdit, quod neque poteſt dimittere è domo famulum, quem furem cognovit ex confeſſionibus, ſed debet expectare, ut extra confeſſionem cum furti reum deprehendat, & tunc expellere.

24. *Quær.* An teneatur Confeſſarius Miſſam celebrare, ſi ex proxima præcedenti confeſſione intelligat, hoſtiam, & vinum veneno affecta eſſe in ſui detrimentum? vel an proſequi teneatur viam, in qua ſibi inſidias parari intellexit ex confeſſione? *Reſp.* Teneri in utroque caſu ex ſententia DD. quos allegat Diana *p.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 50. Sed hæc ſententia non placet Cotonio *ibid. num.* 65. ubi ait, cum tanto incommodo non eſſe deferendum præcitatæ opinioni; undè non eſſet prohibitum propriæ ſaluti conſulere, ita tamen, ut pœnitens, à quo ſcientia habita eſt, non prodatur, aut manifeſtetur, ut ego ſcripſi in *d. Deciſ.* 49. *de Pœnitentia.*

25. *Quær.* Quomodo debeat reſpondere Confeſſarius ad vitandum mendacium, ſi interrogetur, an Pœnitens tale, vel tale crimen confeſſus ſit? *Reſp.* Non eſſe huic interrogationi deferendum, ſed à confeſſario dici debere; ſuper his non fertur interrogatio; Pœnitens ſatisfecit ſuæ conſcientiæ, & ego functus ſum officio meo. Coton. *ibid. num.* 66. Vel non audivi. Cardenas *in Criſi diſſert.* 19. *num.* 65. 66.

26. *Quær.* Quid agendum à Confeſſario, ſi Tyrannus impiè urgeat, ut ei revelet ſub juramento, an tale peccatum audiverit à Petro in confeſſione, quod utique audivit? *Reſp.* Doctores docere, quod confeſſarius poſſit jurare, ſe non audiviſſe, intelligendo intra ſe, vel tanquam purum hominem, vel ut ei manifeſtaret. Graff. *par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 3. Diana *par.* 5. *tract.* 11. *reſ.* 43. Coton. *ubi antea num.* 67. & 68. & Cardenas *d. num.* 66.

27. *Quær.* Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, dum pœnitens, quem non potui abſolvere, petit ſchedulam, ſeu fidem confeſſionis factæ, ut eam genitoribus, aut ſuperioribus ſuis deferat, Juxta eorum præceptum? *Reſp.* Aut notum eſt, pœnitentem acceſſiſſe ad hunc confeſſarium, & in hoc caſu debet ei fidem facere, audiviſſe ejus confeſſionem, nihil dicendo de abſolutione. Aut notum non eſt de tali acceſſu, & poteſt denegare talem ſchedulam; imò debet, ubi agnoſcat, eam requiri à pœnitente, ut fallat Superiores, vel genitores ſuos. Averſa *de Pœnitentia q.* 28. *ſect.* 2. Diana *par.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 14. & Coton. *d. lib.* 2. *de Sacrament. Controv.* 14. *num.* 69.

28. *Quær.* Qua pœna ſit plectendus Confeſſarius, qui frangit ſigillum confeſſionis, revelando peccata audita in foro pœnitentiali? *Reſp.* Olim ſtatutas fuiſſe pœnas depoſitionis; & intruſionis in Monaſterium *ex cap. Sacerdos. de Pœnit. diſt.* 6. & *cap. Omnis utriuſque, in fine de Pœnit.* & *remiſſ.* Quarum loco hodie fractores ſigilli Sacramentalis condemnantur vel ad carceres perpetuos, vel ad ergaſtulum, vel ad triremes. Farinac. *in Praxi q.* 119. *num.* 55. Diaz *in Praxi cap.* 139. Ulteriùs efficiuntur infames, & ſubindè irregulares. Majol. *de Irregular. lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 6. Quod tamen eſt intelligendum, ſequuta ſententia ſuper veritate delicti. Theſaur. *de Pœnis p.* 2. *Verb. Confeſſio cap.* 4.

29. *Quær.* Ad quem Judicem ſpectet punire Confeſſarios frangentes ſigillum confeſſionis? *Reſp.* Si revelatio confeſſionis conjuncta ſit cum hæreſi, cognitio & punitio delicti ſpectat ad Sanctum Officium Inquiſitionis; Aliàs pertinet ad Ordinarium. Molfeſ. *tract.* 7. *cap.* 23. *num.* 68. & *ſeqq.* Theſaur. *d. cap.* 4. *in fine*. Et quo ad modum formandi proceſſum ſuper delicto fracti ſigilli vide per. me notata *d. Deciſ.* 49. *num.* 17. *de Pœnit.*

CAPUT CXXVI.

De Confeſſario ſollicitante ad Turpia in Confeſſione.

1. QVær. Quæ Conſtitutiones latæ ſint contra Confeſſarios ſollicitantes pœnitentes ad turpia? *Reſp.* Extare Bullam Pii Quarti Incipit: *Cum ſicut ſub die 16. Aprilis* 1561. & Gregor. XV. Incipien. *Univerſi Dominici gregis* 30. *Auguſti* 1622. quibus mandatur, confeſſarios ſollicitantes ad turpia in actu confeſſionis, vel occaſione, aut prætextu confeſſionis, eſſe omninò denunciandos Sancto Officio, & ſeverè puniendos pœnis ibidem præordinatis. Barboſ. *de Offic. & poteſtate Epiſcopi allegat.* 40. *num.* 41. Antonell. *de Loco legali lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 1. Carena *de Offic. S. Inq. p.* 2. *tit.* 6. §. 1.

2. *Quær.* An ex verbis dubiis Confeſſarius præſumatur ſollicitare voluiſſe, ut ſi laudaſſet mulierem à venuſtate, ſeu pulchritudine? *Reſp.* Probabiliorem ſententiam eſſe affirmativam, quia ex his laudibus fœminæ allici ſolent ad malum. Sanctarell. *in Tractatu de Hæreſi cap.* 44. *num.* 9. Antonell. *ubi ſupra numer.* 2.

3. *Quær.* An ſit denunciandus Confeſſarius, qui ſollicitavit ad alia peccata, non autem venerea? *Reſp.* Negativè, quia præceptum denunciandi eſt contra ſollicitantes ad venerea, & carnalia peccata. Sanctarell. *ubi ſupra cap.* 46. *num.* 1. Antonell. *d. cap.* 14. *num.* 3. Carena *ubi ſupra* §. 4. *num.* 18.

4. *Quær.* An pœnitens teneatur denunciare Laicum, vel Clericum ſollicitantem, qui fingit ſe confeſſarium, licèt non ſit Sacerdos? *Reſp.* Negativè, quia prædictæ Conſtitutiones loquuntur de Sacerdotibus ſollicitantibus. Diana *par.* 1. *tract.* 4. *reſol.* 15. Antonell. *ubi ſupra num.* 4. Tamen verum eſt, quod prædicti eſſent denunciandi ex alio capite, ſcilicèt, tanquam malè ſentientes de Sacramento Confeſſionis, cum in eo ſe exhibuerint Miniſtros, etſi in Sacerdotio non conſtitutos. Summa. Diana *in verb. denunciare Confeſſar. ſollicitan. ad turpia num.* 10. Carena *d.* §. 4. *num.* 20. & meæ Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ.* 18. *num.* 12.

5. *Quær.* An ſit denunciandus Confeſſarius ſollicitator, qui jam ſe emendavit? *Reſp.* Negare Rodericum à Chuna in hoc tractatu *quæſt.* 3. *num.* 15. *& ſeqq.* Sed magis communiter Doctores affirmare, quia Conſtitutiones latæ ſunt, non ſolùm ad emendationem ſollicitantium, ſed etiam in pœnam eorumdem, & ad terrorem aliorum, ut quilibet metu pœnæ ab hoc crimine retrahatur. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 24. *num.* 10. Antonell. *ubi ante num.* 5. *verſ. Sed alii.*

6. *Quær.* An pœnitens ad denunciandum ſit adſtrictus, quando ſollicitanti Confeſſario conſenſum præbuit, & cum eo peccatum fecit? *Reſp.* Affirmativè, ſed non tenetur manifeſtare ſuum conſenſum, aut fateri ſuum peccatum; imò ſi illud fateatur, non eſt ab Inquiſitore notandum, nam ſufficit, ut denunciet Confeſſarium, Sanctarellus *de Hæreſi cap.* 44. *num.* 12. & Antonell. *ubi ante num.* 6.

7. *Quær.* An denunciandus ſit Confeſſarius, ſi tantummodo ſermones inhoneſtos feciſſet in confeſſione? *Reſp.* Affirmativè, ut expreſsè jubet Bulla Gregor. XV. & advertit Antonell. *dict. cap.* 14. *num.* 7.

8. *Quær.* An fœmina ſit Sancto Officio denuncianda, ſi ipſa Confeſſarium ſollicitaverit? *Reſp.* Negativè, quia Bullæ prædictæ editæ ſunt ad reprimendam Confeſſariorum audaciam. Sanctarell. *dict. cap.* 46. *num.* 2. *&* 4. Summa Diana *ubi ſupra num.* 10. ubi idem docet de Interprete confeſſionis, quia ſe tenet ex parte pœnitentis.

9. *Quær.* An denunciatio foret facienda, ſi Confeſſarius non ſollicitaret pro ſe, ſed pro alio, & ſic lenocinium exerceret? *Reſp.* Fore denunciandum Confeſſarium, qui lenocinium agit, non autem ille, ad cujus inſtantiam ſollicitat. Summa Diana *ubi ſupra num.* 10.

10. *Quær.* Quid dicendum de Sacerdote, qui non eſt approbatus ad confeſſiones,

nes, & tamen in loco confeſſionis ſollicitaret ad turpia? *Reſp.* Si ibi fingeret ſe Confeſſarium, procul dubio fore denunciandum, tùm quia juxta antiquos, poterat abſolvere à venialibus, tùm quia non requiritur, ut validè confeſſionem audiat. Caſtropal. *tract.4.diſp.9.punct.9. num.* 1. & Sanctius *diſp.*10.*num.*19.

11. *Quær.* An urgeat hoc præceptum denunciandi, ubi Sacerdos ſollicitaret ad turpia in adminiſtratione Baptiſmi, vel Extremæ Unctionis? *Reſp.* Negativè, quia latum eſt contra ſollicitantes tantùm in confeſſione. Sanctius *diſput.* 11. *num.* 42. Diana *par.*4.*tract.*15.*reſ.*16.

12. *Quær.* An denunciandus ſit Confeſſarius, qui ſollicitaret maſculum ad turpia? *Reſp.* Affirmativè. Souſa *tr.* 1. *cap.* 12. *num.* 12. Dian. *par.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 33.

13. *Quær.* An facienda eſſet denunciatio, ſi Confeſſarius ſollicitatus ad fornicationem conſentiret tantùm ad oſcula? *Reſp.* Affirmativè, quia debet in confeſſione cavere ab omni actu inhoneſto. Sanctius *dict. diſp.* 11. *num.* 28. & Summa Diana *num.*11.

14. *Quær.* An denunciandus ſit Confeſſarius, ſi pœnitens accedat, & vocet eum in confeſſionario pro negotiis diſcurrendis, & poſtea ſollicitet? *Reſp.* Affirmativè. Dian. *par.* 1. *tract.*4. *reſ.*18. Quod non procedet, ſi in alio loco, quàm in Confeſſionario prædicta fierent. Diana *par.* 4.*tract.*5.*reſ.*38.

15. *Quær.* An foret Confeſſarius denunciandus, ſi pœnitentem fœminam ſollicitaret, poſtquam eam abſolvit, & ipſa diſceſſit à Confeſſionario? *Reſp.* Eſſe diſtinguendum, vel parva mora intercedit, itaut ſollicitatio ſit validè proxima confeſſioni, & in hoc caſu foret denunciandus; quod ſi mora eſſet conſiderabilis, puta ubi mulier jam egreſſa eſſet de Eccleſia, vel aliquod tempus notabile fluxiſſet poſt diſceſſum à Confeſſionario, & in hoc caſu non eſſet denunciandus. Diana *par.* 1. *tract.* 4. *reſ.* 14. & *par.* 4. *tract.* 5. *reſol.*7.

16. *Quær.* Quid dicendum, ſi Confeſſarius daret pœnitenti chartam ſollicitationis in confeſſione, nihil de ejus tenore dicendo; & tantummodò inſtando, ut cum fuerit domi, & cum ſua commoditate illam legat? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones; ſed magis communem fore, ut talis confeſſarius ſit denunciandus, quia in confeſſione incipit, & dat initium ſollicitationi. Sancius *d. diſp.* 11. *num.* 31. & multò magis denunciandus eſſet, ſi puerum jam auditum in confeſſione, & petentem ſchedulam confeſſionis factæ duceret in cubiculum, ibi eam daturus, & tunc ſollicitaret, quia talis actus eſt correſpectivus ipſi confeſſioni. Souſa *lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 39. Diana *par.* 4. *tract.* 5. *reſ.* 77. & Summa Diana *ubi ante num.* 14. quæ multò magis vult eſſe denunciandum confeſſarium, qui imponeret pœnitenti, ut ſibi verenda oſtenderet.

17. *Quær.* An ſit excuſandus Confeſſarius, & ſic non denunciandus de ſollicitatione ob parvitatem materiæ? *Reſp.* Nonnullos docuiſſe, non eſſe denunciandum, inter quos Portell. *in Addit. verb. Sollicitare num.* 4. Sed contrariam opinionem prævalere, tùm quia in materia luxuriæ non datur parvitas materiæ, tùm etiam quia parvitas non excuſat à gravi culpa reſpectu offenſæ Religionis; & ideò erit denunciandus confeſſarius, qui tantummodò manum pœnitentis leviter tangeret, vel pedem premeret, aut vellicaret. Diana *par.* 1. *tract.* 4. *reſ.* 21. & *par.* 5. *tract.*5.*reſ.*9.

18. *Quær.* Quid dicendum, ſi Confeſſarius inveniat fœminam in confeſſionario dormientem, & eam inhoneſtè tangat, vel oſculetur? *Reſp.* Magis probabilem eſſe opinionem, quod denuncietur. Summa Diana *ubi ante num.* 19. *ubi num.*21. vult, ſubjacere denunciationi confeſſarium dicentem, *Se io foſſe Secolare, vi prenderei per moglie*.

19. *Quær.* Qui teneatur denunciare? *Reſp.* Ipſa pœnitens, quæ paſſa eſt ſollicitationem, & quicunque alius, qui conſcius factus eſt de ſollicitatione, etiam ſub ſecreto naturali, non tamen ſi ſub ſigillo Sacramentali de ea notitiam habuiſſet. Ideò confeſſarius alter intelli-

gens pœnitentem fuiſſe ab alio Confeſſario ſollicitatum, eum debet monere, ut denunciet, ſed ipſe non poteſt denunciare, ne frangat ſigillum confeſſionis. Diana *par.9. tract.* 8. *reſ.46.*

20. *Quær.* Quomodo probetur delictum ſollicitationis? *Reſp.* Ipſum probari per teſtes ſingulares, concurrentibus tamen præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis; unde plenè probatur per plures fœminas, quæ ſingulæ ſeorſim affirment, ſe à confeſſario fuiſſe in confeſſione ſollicitatas. Antonell. *de Loco legali d. lib.* 3. *cap.* 14.*num.*10.

21. *Quær.* An pœnitens poſſit abſolvi à peccatis antequam denunciet? *Reſp.* Negare Avillam *de Cenſuris par.* 2. *cap.* 7. *dub.* 7. Affirmare tamen communiter Doctores, ubi pœnitens firmiter promittat, ſe denunciaturum; & adſit cauſa, propter quam prudenti confeſſario videatur, denunciationem eſſe differendam. Sanctarell. *in d. tract. de hæreſi cap* 9. *dub. unic. num.* 16. *in fin.* & Antonell. *ubi ante num.*12.

22. *Quær.* Quid agendum, ſi Pœnitens ob verecundiam, vel aliam cauſam non audeat accedere ad Inquiſitorem, vel ad Epiſcopum, ut denunciet? *Reſp.* Poteſt confeſſarius ejus nomine, & de ejus expreſſa licentia revelare ſollicitantem. Nicol. *Lucubr. Can. lib.* 5. *tit.* 38. *num.*8.

23. *Quær.* Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, qui monet Pœnitentem ſollicitatam ab alio, ut denunciet, & ipſa ob graves cauſas, & magna incommoda ait, nolle, & non poſſe denunciare? *Reſp.* Poſſe eam abſolvere, ſi promittat, ut ceſſantibus incommodis denunciabit, vel denunciare faciet; ut reſpondit Urbanus Octavus in Congregatione S. Officii *die* 21. *Febr.*1630. teſte Nicolio *ubi ſupra num.*8.

CAPUT CXXVII.

De Extrema Unctione.

1. QUær. Quid ſit Sacramentum Extremæ Unctionis? *Reſp.* Eſt Unctio hominis infirmi pœnitentis, facta in determinatis partibus corporis, cum oleo conſecrato ab Epiſcopo, miniſtrata à Sacerdote, ſimul verba certa cum intentione debita proferente, ex inſtitutione divina, efficaciter ſignificans curationem finalem. Ita Scotus *in* 4.*diſt.*23.*q. unic. lit. B.* & Eminen. Cardin. de Lauræa *ibid. tom.* 3. *diſp.* 11. *art.*2.

2. *Quær.* Ad quid ſit inſtitutum hoc Sacramentum? *Reſp.* Inſtitutum eſſe ad abſtergendas reliquias peccatorum; ad alleviandam, & confirmandam animam ægroti, ut leviùs ferat labores infirmitatis; & faciliùs reſiſtat tentationibus Dæmonis; ac tandem ut corporis ſanitatem conſequatur, ſi ſaluti animæ expediat. Concil. Trid. *ſeſſ.*14.*cap.*2.

3. *Quær.* An liceat in quacunque infirmitate ſperare corporis ſanitatem ex Unctione Extrema? *Reſp.* Tunc ſolùm eſſe ſperandam ſanitatem ex virtute hujus Sacramenti, ſi vires adhuc ſuppetant; nam Sacramentum operatur virtute ſupernaturali ordinaria; non autem miraculoſa. Coton. *Controv.*15. *cap.*1.*num.*3.

4. *Quær.* Quænam ſit materia Sacramenti extremæ Unctionis? *Reſp.* Materia remota eſt oleum olivarum benedictum ab Epiſcopo eodem anno. Materia proxima eſt ipſa unctio, ad quam faciendam ſufficit una gutta olei ad ſingulas unctiones. Diana *par.*5.*tract.*3.*reſ.*88. Coton. *ibid. num.*4.& 5.

5. *Quær.* An benedictio olei requiratur ex neceſſitate Sacramenti, an tantùm præcepti? *Reſp.* Victoriam *in Sum. q.* 217. & cum eo Cajetan. (quamvis ſub dubio) 3.*p.q.* 72. *art.* 3. dixiſſe, requiri benedictionem ex neceſſitate præcepti tantùm, quia S. Jacobus cum docuerit, & dixerit: *Ungentes cum oleo*; non dixit *Benedicto*. Porrò communis ſententia tenet, benedictionem requiri ex neceſſitate Sacramenti, ut ex S. Thom. & Scoto docet Diana *par.* 10. *tract.* 16. *reſ.*81. Nec eſſe ſumendum exemplum ab aqua, quæ poteſt eſſe materia baptiſmi, quamvis non benedicta, quia ob neceſſitatem illius Sacramenti ita ſtatutum eſt ab initio; & ulteriùs aqua ſanctificata fuit generali-

neraliter à Chriſto Domino ſuo uſu, & contactu; at extrema Unctione uſus Dominus non fuit, & ideò debet diſponi, & præparari oleum per benedictionem. Ità Scotus, quem refert Coton. *d. cap.* 1. *num.*6. *&* 7. Pax Jordan. *lib.*3. *tit.*5. *num.*10. *&* 11. & Emin. Card. de Lauræa *d. tom.* 3. *diſp.* 11. *num.* 27.

6. *Quær.* An oleo benedicto poſſit addi oleum non benedictum? *Reſp.* Affirmativè, ſed in minori quantitate, & tunc totum fit benedictum, quia majus dignum trahit ad ſe minùs dignum. Dian. *par.* 11. *tract.* 3. *reſol.* 15. Poſſet etiam addi major pars non benedicti, ſed non unica vice, at ſenſim, & in pluribus vicibus, & etiam in hoc caſu totum reputatur benedictum. Coton. *ubi ſupra num.* 8.

7. *Quær.* An oleum debeat neceſſariò benedici ab Epiſcopo? *Reſp.* In hoc eſſe diſcrepantes Doctorum opiniones, eò quia apud Græcos ſimplices Sacerdotes illud benedicunt; ideò recepta ſententia eſt, benedicendum fore ab Epiſcopo, vel à ſimplici Sacerdote de licentiâ Summi Pontificis. Ita Leſſius, Dicaſtillus, & Diana, quibus citatis adhæret Coton. *d. Controv.* 15. *cap.* 1. *num.* 9. & Jordan. *ubi ante num.* 12. Imò aſſerere, quod Sacramentum Extremæ Unctionis poſſit miniſtrari cum oleo non benedicto ab Epiſcopo, eſſe propoſitionem temerariam, & errori proximam notat Pignatell. *tom.* 2. *Conſult.* 70. *ad finem.*

8. *Quær.* An Sacramentum Extremæ Unctionis conferri poſſit cum oleo veteri benedicto, ideſt annorum præcedentium? *Reſp.* Negativè, niſi in caſu neceſſitatis, extra quem ſemper cum oleo novo, & eo anno benedicto eſt conferendum; quia præceptum Eccleſiæ eſt, ut ſingulis annis in Cœna Domini comburatur. Sacr. Congreg. apud Gavant. *in Manuale Epiſc. Verb. Extrema Unctio. num.* 10. & Coton. *ubi ſupra num.* 10. *&* 11.

9. *Quær.* An valeret Sacramentum Extremæ Unctionis, ſi daretur non cum oleo benedicto infirmorum, ſed cum Chriſmate? *Reſp.* Eſſe inter ſe Theologos diſſidentes, nam alii affirmant, præcipuè in neceſſitatis caſu, ut videre eſt apud Dian. *par.* 11. *tract.* 11. *reſol.* 15. *&* *tract.*16. *reſ.*81. Alii verò negant, eò quia hæc duo olea ſpecie differre cenſentur, ut notat Layman *lib.* 5. *tract.* 8. *cap.* 2. *num.* 2. Et hanc negativam opinionem videtur amplecti P. Coton. *ubi ſupra num.* 13. 14. *&* 15. Quamvis ibi ſubdat, quod ſi per errorem Parochus adhiberet Chriſma in ungendo infirmo, non deberet ampliùs repetere unctionem, ad evitandum ſcandalum, nam tale Sacramentum non eſt neceſſitatis. Vide me ipſum *De Extr. Unct. Dec. V. num.* 15.

10. *Quær.* Quomodo, & qualiter fiant Unctiones in hoc Sacramento? *Reſp.* Fiunt cum ſigno Crucis ad oculos, ad aures, ad nares, ad os, ad manus, ad pedes, & ad renes, juxta Rituale Romanum; quæ omnes Unctiones integrant unum Sacramentum, & præſtant unum effectum gratiæ, & remiſſionem omnium venialium. Ita Scotus, quem citat Coton. *ibid. num.* 16. Emintiſs. Card. de Lauræa *de Sacram. Extrem. Unct. d. diſp.* 11. *art.* 4.

11. *Quær.* An Unctiones prædictæ ſint à Sacerdote faciendæ proprio digito, vel fieri poſſint aliquo inſtrumento? *Reſp.* Extra neceſſitatem ſunt faciendæ cum pollice ipſius Sacerdotis; at tempore peſtis poſſent fieri cum ſpatula argentea, quæ deinde expurgetur, ac lavetur; vel lignea, quæ comburatur. Dian. *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.*167. *&* *par.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 79. Jordan. *d. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 20.

12. *Quær.* An liceat ungere infirmum Extrema Unctione, non autem cum ſigno Crucis? *Reſp.* Negativè, & qui hoc ſignum omitteret in quacunque unctione extra neceſſitatem, peccaret mortaliter, quia ritus in Sacramentis ab Eccleſia præſcriptus eſt materia gravis; & quia tolleretur ſignificatio ex ſigno Crucis reſultans; per quam innuitur, omne bonum noſtrum ex merito Paſſionis Dominicæ provenire. Coton. *ubi ante num.*17. lege à me dicta *De Extr. Unct. Deciſ. VI. num.* 14.

13. *Quær.* An omnes Unctiones prædictæ ad ſingulos ſenſus ſint omninò neceſſariæ ex neceſſitate Sacramenti? *Reſp.* Negativè, quia neceſſariæ ſunt integraliter, non eſſentialiter: ideò tempore peſtis, vel ſi infirmus incipiat jam mori, ſuffi-

ſufficit unum ſenſum magis commodum ungere. Marchin. *de Peſte par.* 3. *capit.* 6. *num.* 26. Diana alios referens *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 168. *& par.* 5. *tract.* 3. *reſol.*80. Coton. *ubi ſupra num.* 20.

14. *Quær.* Quid agendum, ſi data fuerit Extrema Unctio infirmo expiranti per unicam Unctionem, & deindè reviviſcat, & meliùs ſe habeat? *Reſp.* Poteſt Sacerdos ſupplere, & alias unctiones omiſſas addere. Coton. *ibid. num.* 21.

15. *Quær.* An ungendus ſit oculus cœci nati, vel auris ſurdi nati? *Reſp.* Affirmativè. Diana, & DD. ab eo citati *par.* 5. *tract.* 6. *reſol.*11. *& par.* 10. *tract.*16. *reſol.*81. quia cœcus, vel ſurdus potuit peccare per deſiderium illius ſenſus. Alios verò negare, inter quos S. Thom. *in Supplem. qu.* 32. *art.* 7. cui adhæret Coton. *ubi ante num.* 23. quia re vera, qui nunquam habuit oculos, non benè dicitur peccaſſe per viſum. Vide meam *Deciſ. VII. de Extr. Unction.*

16. *Quær.* Quænam ſit forma hujus Sacramenti? *Reſp.* Eſſe hæc Verba: *Per iſtam Sanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum* (& repetitur ad ſingulos ſenſus, illos nominatim exprimendo) *deliquiſti*. Rituale Romano de Extremæ Unctionis Sacramento. Et Cotonius *ubi ſupra num.* 25.

17. *Quær.* An omnia verba prædicta ſint de neceſſitate Sacramenti? *Reſp.* Negativè, qui ad validitatem Sacramenti cenſetur neceſſarium tantùm dicere: *Per iſtam Unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum* (vel alium ſenſum) *deliquiſti*: nam reliqua verba reputantur tantùm de neceſſitate præcepti. Diana plures DD. allegans *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 175. *&* 180. Coton. *d. Controv.* 15. *cap.*1. *num* 25. *&* 26. *lib.* 2. Emintiſs. Card. de Lauræa *d. diſp.*11. *art.*5. Ego de *Extr. Unct. Dec.VIII.*

18. *Quær.* An valeret Sacramentnm, ſi omnes Unctiones fierent ſub unica prolatione formæ, videlicet poſt omnes ſenſus inunctos ſi Sacerdos diceret: *Per iſtas Sanctas Unctiones &c. indulgat tibi Dominus quidquid per viſum, auditum, odoratum &c. deliquiſti? Reſp.* Affirmativè; ſed qui ſic faceret abſque gravi, & urgenti cauſa peccaret mortaliter. Coton. *ubi ante num.* 30. *&* 31. Ego *d. Deciſ.* 8.

19. *Quær.* An eſſet valida forma in hoc Sacramento, ſi Sacerdos uteretur verbis indicativis, nempè. *Ego te ungo oleo benedicto? Reſp.* Negativè quia debet eſſe per verba deprecativa, qualia ſunt illa *Indulgeat tibi Dominus &c.* ideò ex magis approbata Doctorum ſententia forma hujus Sacramenti non poteſt ſuſtineri in verbis indicativis, ſed deprecativis, aut ſaltem indicativis, & deprecativis ſimul. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 175. Coton. *d. cap.* 1. *num.* 33. *&* 34. Emin. Card. de Lauræa *d. diſp.* 11. *art.* 5. Ego *d. Deciſ.* 8.

20. *Quær.* Quodnam ſit ſubjectum capax extremæ Unctionis? *Reſp.* Subjectum hujus Sacramenti eſt homo viator, baptizatus, rationis compos, quæ ſufficiat ad peccandum, & corpore infirmus. Ideò qui ſanus eſt, licèt mox foret occidendus, non eſt capax Extremæ Unctionis. Cotonius *d. Controv.* 15. *cap.* 2. *num.* 35. Emin. Card. de Lauræa *d. diſp.*11. *art.*12. Et meæ Deciſ. *de Extr. Unct. Deciſ.* 10.

21. *Quær.* Quænam Infirmitas requiratur pro collatione hujus Sacramenti? *Reſp.* Quæcumquæ infirmitas, dummodo ſit gravis, & conſtituens infirmum in diſcrimine vitæ. Quare ungendus hoc Sacramento eſt, qui tali infirmitate laborat, ſivè proveniat ex morbo, ſivè ex ſenio, ſivè ex morſu, aut ex partu; quando tamen parturiens ultra dolores partus, ex judicio medicorum in perculo vitæ verſatur. Diana *par.* 10. *tract.* 12. *reſol.* 5. Cotonius *ibid. num.* 36.

22. *Quær.* An ſit validum Sacramentum, & ſuum producat effectum, ſi detur infirmo exiſtenti in infirmitate levi, non autem gravi, aut periculoſa? *Reſp.* Quamvis nonnulli Teologi apud Dianam *par.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 45. teneant, eſſe validum, quia S. Jacobus dixit *infirmatur quis in vobis*, & non dixit *graviter*, vel *cum vitæ periculo*; tamèn communior eſt ſententia negativa; quod ſcilicèt Sacramentum non valeat, ut docet S. Tho. *in Supplem. ad* 3. *p. q.* 32. *art.* 2. quem allegat, & ſequitur. Coton. *d. cap.* 2. *num.*37. ubi conatur oſtendere ex textu Græco il-

eo illa verba Apoſtoli *Infirmatur quis in vobis &c.* ſenſum habere de perículoſa infirmitate.

23. *Quær.* Quid faciendum, ſi verſemur in dubio, an infirmitas ſit, vel non ſit gravis, & periculoſa? *Reſp.* Eſſe ſuperſedendum, & expectandum certum indicium qualitatis morbi. Caſtropal. *tom.* 4. *tract.* 26. *diſp. unic. punct.* 6. *num.* 13. & Coton. *ubi ſupra num.* 38. & 39. ubi ſubdit, quod ſi infirmus fuiſſet unctus extra periculum, adveniente periculo eſſet de novo ungendus, quia prior unctio fuiſſet ſine effectus.

24. *Quær.* An manente eadem infirmitate, poſſit infirmus bis ungi? *Reſp.* Negativè manente eodem periculo, vel articulo mortis; at ſi prius periculum tranſeat; & deinde novum ſuperveniat; affirmativè. Diana *par.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 96. & *par.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 11. Imò ex S. Tho. *q.* 33. *ſupplem. art.* 3. poteſt iterum dari Extrema Unctio, licèt prius periculum non ceſſaſſet, ſi ſuperveniret novum periculum alterius generis, puta ex vulnere; quod probabile tantùm dicit Coton. *ubi ante num.* 40.

25. *Quær.* Cujus ætatis debeat eſſe puer, cui conferendum eſt hoc Sacramentum Extremæ Unctionis? *Reſp.* Tres extare opiniones Doctorum, quas refert Didac. Narbona *de Ætate homin. ann.* 7. *qu.* 8. *Prima* eſt, eam ætatem requiri, quæ ad Euchariſtiam ſuſcipiendam deſideratur. *Secunda* eſt, nullam ætatem eſſe attendendam. *Tertia* eſt, ſufficerè eam ætatem, in qua puer uſum rationis habeat, & capax ſit confeſſionis, videlicèt poſt ſextum, vel ſeptimum annum; ideò Cotonius *ubi ſupra num.* 41. firmat cum S. Thoma *d. q.* 33. *ſupplem. art.* 3. & *art.* 4. requiri uſum rationis, & peccata præcedentia.

26. *Quær.* An Neophito moribundo ſtatim poſt Baptiſmum, & Communionem danda ſit Extrema Unctio? *Reſp.* Affirmare Dianam *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 172. & 181. nec non *par.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 86. Cui tamen non conſentit Cotonius *ubi ante num.* 42. eò quia deficit omnis culpa, & pœna in ipſo Neophito ob virtutem Sacramenti baptiſmi; quod ſi dubium ſit de ſupervenientia alicujus culpæ venialis, poterit Sacra Unctio dari ſub conditione ſi es capax; quod etiam in pueris, dum certum non eſt, eos habere perfectum uſum rationis, ſervandum eſſe docet Card. de Lugo *de Euchar. diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 21. & Narbona *d. q.* 8. *num.* 11.

27. *Quær.* Quomodo ſit adminiſtranda Extrema Unctio, ſi organa ungenda ſint mutilata? *Reſp.* Ungi debere partes vicinas, quia ſupponitur, infirmum potuiſſe peccare per interiorem potentiam ſenſus mutilati. S. Thom. *ubi ſupra art.* 7. & Cotonius *d. num.* 42. *controv.* 15. *lib.* 2.

28. *Quær.* Cui debeat Parochus priùs adminiſtrare Sacram Unctionem, adulto, qui Communionem recepit? vel puero, qui eam adhuc non recepit, ſi uterque ſit proximus expirationi animæ, & niſi uni eam dare poſſit? *Reſp.* Eſſe priùs dandam puero, qui non communicavit, quia ſupponitur magis indigens. Narbona *ubi ſupra d. q.* 8. *num.* 10.

29. *Quær.* Quæ diſpoſitio requiratur in ſuſcipiente hoc Sacramentum? *Reſp.* Duplex diſpoſitio requiritur, nempè ſtatus gratiæ, & devotio; ideò ſi ſit in mortali culpa, debet priùs confiteri, non ex eo, quod non ſufficiat contritio ad hoc Sacramentum dignè ſuſcipiendum; ſed quia in periculo mortis urget præceptum Confeſſionis, & Communionis; quæ utraque præmitti debet, nam priùs neceſſaria, deindè utilia Sacramenta ſunt adminiſtranda. Cotonius *dict. lib.* 2. *controverſ.* 15. *num.* 47. & 48.

30. *Quær.* An Extrema Unctio ſit danda furioſo? *Reſp.* Non eſſe circa hoc quæſitum concordes Doctores, quorum alii negant, alii affirmant, ut videre eſt apud Dianam *par.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 78. & *par.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 84. Magis pia opinio eſt, eſſe dandam, dummodò actu non reſiſtat, & poſſit devotionem concipere. Coton. *ubi ſupra num.* 46. & Jordan. *lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 18. ubi tamen dicit, quod poterit dari etiam phrænetico reſiſtenti, eo ligato, excluſis laicis, ad evitandum ſcandalum, præcipuè ſi infirmus alia Sacramenta recipere non potuiſſet. Porrò Rituale Ro-

le Romanum jubet, ut priùs tollatur periculum irreverentiæ.

31. *Quær.* Quis ſit Miniſter hujus Sacramenti Extremæ Unctionis. *Reſp.* Solus Sacerdos, juxta verba S. Jacobi *Inducat Presbyteros &c.* Coton. *ubi ſupra num.* 49. & Jordan. *num.* 2. Ego *de Extrem. Unction. Deciſ. IX.*

32. *Quær.* An Sacerdos infirmus poſſit ſibi ipſi Extremam Unctionem adminiſtrare? *Reſp.* Negativè, quia aliàs eſſet mutanda ſubſtantialiter forma Sacramenti, ſubſtituendo primam perſonam ſecundæ perſonæ: & ideò idem cenſendum eſt de hoc miniſtro, ſicut de Baptiſmo, quod ſcilicet ſit diſtinctus à ſuſcipiente. Diana *par.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 94. & Coton. *ubi ſupra num.* 50.

33. *Quær.* An plures Sacerdotes ſimul poſſint uni, & eidem infirmo Extremam Unctionem dare? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſingulæ unctiones à ſingulis Sacerdotibus fiant cum prolatione ſuæ formæ, eò quia S. Jacobus dixit; *Inducat Presbyteros*, non *Presbyterum*. Ita Coton. *ibid. num.* 51 ubi tamen ſubdit, quòd extra neceſſitatem unus tantùm debet ungere. Nullum verò eſſet Sacramentum, ſi unus ungeret, & alter formam proferret. Jordàn. *d. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 27. *in fine.*

34. *Quær.* Quid agendum, ſi Sacerdos adminiſtrans Extremam Unctionem decederet, non completis omnibus Unctionibus? *Reſp.* Diſſidere Doctores intér ſe, an ſint ab alio ſupplendæ Unctiones omiſſæ? ſed magis probabilis reputatur opinio affirmans; ideòque alter Sacerdos debebit ſupplere, prout ſi conſecrata Hoſtia Sacerdos decederet, alter deberet Calicem conſecrare. Cotonius *ubi ante num.* 51. Jord. *num.* 27.

35. *Quær.* An quilibet Sacerdos ſit proprius miniſter hujus Sacramenti? *Reſp.* Quo ad validitatem affirmativè; ſed quo ad honeſtatem, ſeu licitam adminiſtrationem debet eſſe Parochus, vel Sacerdos de licentia Parochi; aliàs qui ſe ingereret in tali adminiſtratione peccaret mortaliter. Pax Jordan. *dict. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 3. Imò ſi eſſet Regularis incurreret ipſo facto excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſervatam. Clem. 1. *de Privileg.* quod notat etiam Barboſ. *De Offic. Epiſcopi allegat.* 50. *num.* 96. & Coton. *ubi ſupra num.* 53. 54. & *ſeqq.* Ubi tamen excipiuntur duo caſus; unus eſt ſi Regulares inungant laicos infirmos in caſu neceſſitatis; ideſt deficiente Parocho, vel alio Sacerdote; alter eſt, ſi Extremam Unctionem dent laicis degentibus in ſuis Conventibus in famulatu, vel tanquam Oblati, Donati, aut Novitii, ac etiam laicis ratione hoſpitii intra Clauſtra ægrotantibus. Diana *par.* 9. *tract.* 9. *reſol.* 36.

36. *Quær.* An ſub mortali ante adminiſtrationem Extremæ Unctionis ſint recitandi Septem Pſalmi Pœnitentiales, Litaniæ, ac aliæ Orationes, quæ ordinantur in Rituali Romano? *Reſp.* Negativè, quia ibi non præcipiuntur, ſed conſuluntur; & ſi acceleratio mortis immineat, ab Unctione incipi poteſt. Cotonius *ubi ante num.* 59.

37. *Quær.* An Extrema Unctio dari poſſit à Sacerdote ſine Cotta, & Stola? *Reſp.* Negativè extra caſum neceſſitatis; at ſi deficeret ſuperpelliceum, & mors immineret infirmo, poſſet dari; & eò magis ſi ſtola non deficeret. Diana *par.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 79. Coton. *ubi ſupra num.* 60.

38. *Quær.* Quomodo ſervandum, & deferendum ſit Oleum Sanctum? *Reſp.* Rituale Romanum præcipere, ut ſervetur in Eccleſia, & deferatur cum lumine; ideòque non eſt licitum, illud tenere domi, & deferre privatè, quod tamen in praxi fit à Parochis, forſan ut promptiores ſe gerant erga infirmos; undè Doctores, excuſant illos à culpa mortali, niſi interveniat contemptus, vel ſcandalum. Diana *par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 91. & Coton. *dict. cap.* 2. *num.* 61.

39. *Quær.* An Parochus teneatur adminiſtrare hoc Sacramentum cum propriæ vitæ periculo? *Reſp.* Negativè, quia non eſt omninò neceſſarium; ideò eſt excuſandus Parochus, ſi peſte infectis, aut alio imminente periculo omitteret Extremam Unctionem adminiſtrare. Jordan. *d. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 21.

40. *Quær.* An liceat Miniſtris Epiſcopi pro diſpenſatione Oleorum Sanctorum in heb-

in hebdomada Sancta recipere aliquam mercedem, aut voluntariam retributionem? *Reſp.* Negativè, ut præcepit Sac. Congregatio de anno 1604. non obſtante contraria conſuetudine, quam abuſum declaravit. Nicol. *Lucubr. Can. lib.* 1. *tit.* 15. *num.* 3. Et ego *de Extr. Unct. num.* 17. *Dec.* 5.

41. *Quær.* An Regulares poſſint compelli ab Epiſcopo, ut interveniant ad benedictionem Olearum Sanctorum? *Reſp.* Negativè, niſi exercerent curam animarum, quo caſu poſſent vocari, ut reſpondit Sac. Congregatio Epiſcopo Feltren. Nicol. *ubi ſupra num.* 4. *in fine*.

42. *Quær.* An tempore interdicti Extrema Unctio poſſit adminiſtrari? *Reſp.* Negativè per Tex. *in cap. Quod in te.* 11. *De Pœnitent. & Remiſſion.* Excipiunt tamen Doctores unum caſum, videlicet, ſi infirmus nullum aliud Sacramentum recipere potuiſſet; quia in hoc caſu dari poſſet Extrema Unctio, tanquam pœnitentiæ locum tenens, cum de attrito poſſit facere contritum. Diana *par.* 5. *tract.* 10 *reſ.* 78. Nicol. *lib.* 5. *Inſtit. Canonic. tit.* 39. *ſub num.* 229. *ad quartum*.

43. *Quær.* An Beatiſſimæ Virgini Matri D. N. Jeſu Chriſti fuerit impertita Extrema Unctio? *Reſp.* Magis probabilem eſſe opinionem negativam, quam tuetur Paludan. *in* 4. *diſt.* 23. *q.* 3. *art.* 2. & Sancius *in Select. diſp.* 27. *num.* 20. tùm quia Deipara neque venialiter unquam peccavit, & ſic non indigebat hoc Sacramento; tùm etiam quia non obiit ex infirmitate; ſed ex ictu ſummi amoris, & charitatis in Deum. Narbona *de Ætate ad annum nonageſimum q. unica num.* 3.

44. *Quær.* An ſenibus, & in ætate decrepita conſtitutis, nullo tamen morbo laborantibus, ſit Extrema Unctio adminiſtranda? *Reſp.* Eſſe in hoc articulo Doctores diſcordes; at convenire, quod adminiſtretur, ſi jam ſenes videantur deficere; & ſuo tranſitui appropinquare; nam magnus morbus eſt ipſa Senectus. Sancius *d. diſp.* 27. *num.* 19. & Narbon. *dict. ann.* 90. *num.* 4.

45. *Quær.* Qua de cauſa non detur Extrema Unctio condemnatis ad mortem, cum jam ſint in extremo vitæ conſtituti? *Reſp.* Quia hoc Sacramentum vocatur Sacramentum infirmorum; & ideò datur morientibus ex infirmitate, non autem ex morte violenta. Zerola *in Praxi par.* 1. *verb. Extrema Unctio verſ.* 3. Majol. *de Irregular. lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 15. Condemnatis tamen ad triremes, ſi infirmentur ad mortem, danda eſt extrema Unctio; ut reſpondit Sacra Congregatio apud Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 310.

CAPUT CXXVIII.

De Sacramento Ordinis.

1. QUær. Quid ſignificet nomen Ordo? *Reſp.* Duo ſignificare; Primò congruam diſpoſitionem rerum juxta earum naturam, ut Civium in Republica, aut militum in Exercitu. Ariſt. 12. *Met. text.* 52. S. Auguſt. *lib.* 19. *De Civit. Dei cap.* 13. Secundò præeminentiam, & excellentiam eorum, qui ſunt in gradu Superiori. Scot. *in* 4. *diſt.* 25. *q. unic.* & in utroque ſenſu accipitur Ordo Sacramentalis; nam diſtribuit Miniſtros Eccleſiæ juxta propria officia, & dat eis propriam excellentiam, & præeminentiam. Bellarm. *in Præfat. ad lib. tres De Membr. Eccl. milit.*

2. *Quær.* Quid ſit Ordo, quatenùs Sacramentum? *Reſp. Eſt Inſtitutio alicujus in gradu præeminente in Eccleſia, cui convenit aliquod Miniſterium circa Euchariſtiam exhibendum, facta à Miniſtro idoneo, certa verba proferente, & ſimul cum intentione debita miniſterium gradus illius aliquo ſigno viſibili repræſentans, ex inſtitutione divina; efficaciter ſignificans gratiam præeminentiæ, qua ordinatus dignè aliquod miniſterium exequatur.* Scot. *ubi ſupra art.* 3. Breviùs autem diffinitur, quod *Ordo ſit ſignaculum quoddam Eccleſiæ, quo Spiritualis poteſtas traditur ordinato.* Mag. Sent. *in* 4. *diſp.* 24. & tradit Forniar. *De Ordine cap.* 1. *num.* 1. *in addit. ad* Tolet. *poſt libr. octavum*.

3. *Quær.* Quot, & qui ſint Ordines? *Reſp.* Hæretici tres tantùm Ordines admittunt, nempè Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Bellarm. *lib.* 1.

de Cleric. cap. 11. At inter Catholicos, Theologi ſeptem Ordines recenſent, videlicet *Oſtiarii*, *Exorciſtæ*, *Lectoris*, *Acolyti*, *Subdiaconi*, *Diaconi*, *& Presbyteri*. Canoniſtæ verò novem enumerant, quia ſupradictis addunt *Cantoratum*, *& Epiſcopatum*. Coton. *lib.* 3. *controv.* 1. *cap.* 1. *num.* 8. *&* 9.

4. *Quær.* Qua de cauſa ſint inter ſe diſcordes Theologi, & Canoniſtæ circa numerum Ordinum? *Reſp.* Quia Theologi conſiderant Ordines quo ad Sacrificium: & ſic ſeptem tantùm ſufficiunt, & neceſſarii ſunt. Canoniſtæ autem illos conſiderant quo ad Hierarchiam, in qua novem eſſe conveniunt. Coton. *ubi ſupra num.* 9. & ideò, quia Ordines ſtrictè conſiderantur reſpectu Sacrificii, proptereà accipiuntur in numero ſeptennario juxta opinionem Theologorum à Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. Cotonius *ubi ſupra num.* 9. *&* 10.

5. *Quær.* An ſeptem Ordines prædicti ſint ſeptem Sacramenta? *Reſp.* Negativè, quia omnes participant rationem unius Sacramenti, & conveniunt ad conſtituendum perfectum Miniſtrum Altaris; ſicut multi habitus virtutum concurrunt ad conſtituendam unam virtutem Cardinalem. Scot. *diſt. qu. unic. §. Sed tunc.* & Coton. *ubi ſupra num.*6.

6. *Quær.* An prima Tonſura ſit Ordo? *Reſp.* Affirmant Canoniſtæ per tex. *in c. Cum contingat. De Ætat., & qualit. Ord.* & per Gloſ. *in c. Nullus. v. Tonſura de Temp. Ordin. in* 6. Sed negant Theologi, quorum opinio in praxi prævalet, nam prima tonſura characterem non imprimit, & ideò non eſt Ordo, ſed diſpoſitio ad recipiendos Ordines. Diana *part.* 10. *tract.* 14. *reſ.* 14. Cotonius *ubi ante num.* 11.

7. *Quær.* An Epiſcopatus ſit Ordo? *Reſp.* Affirmativè, ſed non eſt omninò disjunctus à Presbyteratu, ut docere videtur Barboſ. *de Poteſtate Epiſcopi alleg.* 1. *num.* 18. Sed eſt quædam perfectio ipſius Presbyteratus, ſine quo nulla eſſet promotio, ſeu conſecratio Epiſcopalis; & dant Theologi duo exempla; unum de poteſtate abſolvendi, quæ datur in Sacerdotio poſt datam poteſtatem conſecrandi; & tamen ipſæ duæ poteſtates non ſunt duo Ordines; ſed unus Ordo perficiens ſimplex Sacerdotium. Pari modo poteſtas confirmandi, & ordinandi, quæ datur ſimplici Sacerdoti, dum promovetur, & conſecratur Epiſcopus, non eſt Ordo alius; ſed idem perficiens Sacerdotium majus, nempè Epiſcopatum. Aliud exemplum eſt de vi nutritiva, augmentativa, & generativa, quæ cadit in homine; nam prima, & ſecunda datur homini ſtatim poſt ejus nativitatem; tertia verò poſt curſum quatuordecim annorum circiter. Sic ſimplici Sacerdoti datur poteſtas conſecrandi, & abſolvendi dum Presbyter ſit, at poteſtas generandi ſpirituales filios per ordinationem non niſi poſt aliquod tempus, videlicet cum ad Epiſcopatum promovetur; & ſic patet, quod Epiſcopatus eſt Ordo; non autem diſtinctus omninò à Presbyteratu, ſed perficiens ipſum Sacerdotium. Dian. *par.* 12. *tr.* 1. *reſ.* 3. 7. *&* 9. Coton. *d. lib.* 3. *cap.* 1. *controv.* 1. *num.* 14.

8. *Quær.* An Archiepiſcopatus, Patriarchatus, Cardinalatus, & Papatus ſint Ordines? *Reſp.* Negativè, quia in ordine, & quò ad Sacrificium nihil differunt ab Epiſcopis; ſed tantummodo differunt in juriſdictione, & dignitate. Diana *par.* 12. *tr.* 1. *reſ.* 4.

9. *Quær.* Quænam ſit materia Epiſcopatus, Presbyteratus, & aliorum Ordinum? *Reſp.* Materia ſunt res illæ, quæ Pontificalis Romani juſſu traduntur tangendæ per ordinantem ordinato; videlicet in Epiſcopatu Impoſitio libri Evangeliorum ſuper cervicem, & ſcapulas electi: deinde impoſitio manuum Conſecrantis, & aſſiſtentium ſuper caput prolatis verbis: *Accipe Spiritum Sanctum.* Ulteriùs Unctio capitis, & manuum cum chriſmate, traditio baculi, & libri Evangeliorum, impoſitio Anuli in digito, Mitræ in capite, chirothecarum in manibus. In Presbyteratu materia eſt traditio Calicis cum vino, & patenæ cum Hoſtia, ac impoſitio manuum. In Diaconatu traditio libri Evangeliorum, & impoſitio manuum. In Subdiacona-

tu tra-

tu traditio calicis vacui cum patena ſuperpoſita, nec non libri Epiſtolarum. In Acolytatu traditio candelabri cum cereo, & urceoli vacui. Pro Exorciſtatu traditio libri Exorciſmorum. Pro Lectoratu libri Prophetiarum. Pro Oſtiariatu clavium cum cymbalo. Illud advertendo, quod res omnes prædictæ dicuntur materia remota, earum autem traditio materia proxima. Coton. *ubi ſupra num.*22.

10. *Quær.* An in ordinatione Epiſcopi omnes res ſupra relatæ ſint materiæ neceſſariæ? *Reſp.* Negativè; nam quo ad materiam omninò neceſſariam pro Ordinando, ſeu conſecrando Epiſcopo duæ ſunt opiniones; una, quod ea tantùm conſiſtat in impoſitione manuum. Altera, quod præter manuum impoſitionem conſiſtat etiam in impoſitione libri Evangeliorum ſuper caput, & ſcapulas conſecrandi. Primam opinionem tuetur Dian. *par.* 12. *tr.* 1. *à reſ.* 12. *uſque ad* 17. Secundam, præter Theologos, quos citat Coton. *ubi ſupra num* 23. ſuſtinet Fagnan. *in cap. Requiſivit num.*57.58 & 59. *De Ordinatis ab Epiſcopo qui &c.* Et hæc ſecunda prævalet apud omnes.

11. *Quær.* An in Sacerdotio manuum impoſitio ſit materia eſſentialis? *Reſp.* Affirmativè ad recipiendam auctoritatem ſanctificandi myſticum Corpus Chriſti, ideſt fideles per abſolutionem; quam fruſtra impenderet Sacerdos ille, cui per manuum impoſitionem poteſtas abſolvendi tradita non fuiſſet. Ideò conveniunt omnes Doctores duas poteſtates dari Sacerdotibus in ordinatione; unam in Corpus verum Chriſti, ad illud conſecrandum; & hæc confertur per traditionem calicis, & patenæ cum vino, & Hoſtia; alteram in Corpus myſticum Chriſti, ideſt abſolvendi fideles; & hæc infunditur per manuum impoſitionem. Prima poteſt ſtare ſine ſecunda; ſed non è contra ſecunda ſine prima, nam etiam à Chriſto Domino fuerunt traditæ Apoſtolis diſtinctis temporibus, ideſt prima ante mortem in Cœna; ſecunda verò poſt Reſurrectionem. Bellarm. *De Sac. Ord. lib.* 1. *cap.*9. Dian. *par.*9. *tract.* 6. *reſ.* 9. & Coton. *d. lib.* 3. *contr.* 1. *num.* 24.

12. *Quær.* An ſufficiat in Presbyteratu tradere ſolam patenam cum Hoſtia, vel ſolum calicem cum Vino? *Reſp.* Negativè, quia ſicut ad integritatem Sacrificii opus eſt conſecrare utramque ſpeciem, ſic ad plenum, & perfectum Sacerdotium oportet tradere utrumque Inſtrumentum cum materia tangendum. Dian. *par.* 6. *tract.* 8. *reſ.*22. Coton. *ubi ſupra num.* 26. ubi ſubdit, quod inutilis eſſet traditio patenæ, & calicis ſine Hoſtia, & ſine Vino; è contra verò valida eſſet ordinatio, ſi traderetur, panis, & vinum extra patenam, & calicem, quamvis id eſſet illicitum. Dian. *par.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 88. Et idem eſſet dicendum, ſi patena, & calix non eſſent conſecrati, quia præcipua materia Sacerdotii eſt panis, & vinum, vaſa autem ſunt acceſſoria. Coton. *ibid. num.* 28. & 29. Quamvis non deſint, qui in hoc caſu opinati ſint, repetendam eſſe ordinationem ſaltem ſub conditione. Caſtropal. *tom.* 4. *tract.* 27. *punct.* 5. *num.* 15. & Dian. *par.* 10. *tractat.* 15. *reſ.*20.

13. *Quær.* An in Diaconatu, & Subdiaconatu ſit neceſſaria manuum impoſitio? *Reſp.* Eſſe Doctores pro utraque opinione circa Diaconatum. In Subdiaconatu omnes conveniunt, ſolam calicis traditionem eſſe neceſſariam. Dian. *parte* 3. *tract.* 4. *reſ.* 188. Coton. *num.*25. qui *num.*28. advertit, nullam eſſe Subdiaconi ordinationem, ſi calix, & patena non ſint conſecrati, quia in hoc ordine ſunt materia principalis; quæ debet habere ſignificationem vaſis ſacri per conſecrationem, & deputationem ad ſacrificium.

14. *Quær.* An traditio materiæ fieri poſſit per alium, quàm per ordinantem? *Reſp.* Negativè, licèt contrarium ſcripſerit Emanuel Sà *Verb. Ordo. num.*5. Et ratio eſt, quia Sacramentum Ordinis conſiſtit in traditione materiæ; & ideò tradenda eſt ab eo, qui Sacramentum facit, nempè ab ipſo ordinante quemadmodum in Baptiſmo, & in Extrema Unctione ablutio, & Unctio facienda eſt ab illo, qui facit Sacramentum. Diana *parte* 10. *tract.* 15. *reſ.* 20. Coton. *dict. lib.* 3. *controv.* 1. *num.* 29. Pignatell. *tom.* 4. *Conſult.* 178. *num.*19.

Digitized by Google

15. *Quær.* An in acceptione materiarum Ordinum requiratur contactus phyſicus, an verò ſufficiat moralis? *Reſp.* Diverſas eſſe Theologorum ſententias. Alii requirunt contactum phyſicum, præcipuè in Sacerdotio, & in Epiſcopatu; & hæc eſt ſententia ſecurior. Alii admittunt ſolum tactum moralem; & hæc eſt ſententia communior. Alii amplectentes primam ſententiam de tactu phyſico, eam ſic recipiunt, ut ſufficiat tactus mediatus; ideò in Sacerdotio ſufficeret tangere ſolam patenam, vel ſolum calicem, cui patena adhæret tactu phyſico; quo mediante cenſetur tangi tota materia. Diana *parte* 12.*tr.*1.*reſ.*19. Cotonius *ubi ante num.*30.& 31.

16. *Quær.* Quænam ſit forma Sacramenti Ordinis? *Reſp.* Sunt illa verba in Pontificali præſcripta, quæ proferuntur ab ordinante, dum tradit materiam tangendam ordinando. Cotonius *ubi ſupra num.*22.

17. *Quær.* Quot requirantur conditiones, ut quis validè ordinetur? *Reſp.* Tres conditiones requiri. Una eſt, quod ſit vir, quia fœminæ ſunt incapaces Ordinum, ea ratione quia Ordo conſtituit ordinatum in ſuperioritate, fœmina verò debet eſſe ſubdita viro. Dian. *part.* 12. *tract.* 1. *reſ.* 54. Altera eſt, ut ſit baptizatus, quia baptiſmus eſt janua omnium Sacramentorum. Tertia eſt, ut conſentiat, quia qui eſt omninò invitus, non recipit characterem, & fruſtra ordinatur. Coton. *ubi ante num.*32.*& ſeqq.*

18. *Quær.* An Hermaphroditus poſſit ordinari? *Reſp.* Communem eſſe Doctorum diſtinctionem, quod poſſit, ſi in eo prævaleat ſexus maſculinus; ſecùs autem ſi fœmininus prævaleat. Porrò Diana *par.* 10. *tract.* 13. *reſ.* 36. & Coton. alios allegans *citata controv.* 1. *lib.* 3. *num.* 34. advertunt, tales Hermaphroditos tanquam irregulares eſſe priùs à Summo Pontifice diſpenſandos, & ſubdit ibidem, ſe vidiſſe hominem, qui mulier fuerat, & novennium integrum cum marito tranſegerat, & eo defuncto in virum evaſit. Porrò ſi plura, & quidem curioſa ſtudioſus ſcire cupiat de Hermaphroditis legat meas Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ.* 43. ubi de pluribus ſpeciebus eorum.

19. *Quær.* Si Hermaphroditus, qui prævalente ſexu virili, Sacerdos eſt factus, deindè in muliebrem ſexum revertatur, & celebret, validè conſecret? *Reſp.* Hunc caſum reputari impoſſibilem à Doctoribus, quia natura tendit ſemper ad magis perfectum, & quem fecit prævalere in ſexu virili, non eſt probabile, ut iterum retrahat, & in muliebrem convertat. Porrò ſi talis caſus accideret, dicendum foret, quod ampliùs non conſecraret, quia ſexus maſculinus eſt ſubjectum characteris, & eſſentialis ejus conſervationis. Dicaſtill. *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 1. *dub.*20.*num.*297. Coton. *ubi ante num.*38. & d. mea *Deciſ.*43. *de Pœnitentia*.

20. *Quær.* An Ordo ſuperior, omiſſo inferiori, validè ſuſcipiatur? *Reſp.* Concordant omnes Theologi in ſententia affirmativa, præterquàm in Epiſcopatu; qui validè non poteſt recipi ab eo, cui priùs Sacerdotium collatum non fuit: ea ratione quia non poteſt accipere poteſtatem in corpus myſticum Chriſti, qui eam non habuit in corpus verum; & ideò non eſſe audiendos Canoniſtas dicentes, Epiſcopum ordinatum, omiſſo Sacerdotio, poſſe confirmare, & conſecrare, quamvis non poſſit celebrare, vel abſolvere firmant Dian. *par.* 12. *tr.* 1.*reſ.* 53. & Coton. *ubi ante num.*41.*&* 42.

21. *Quær.* An parvuli validè ordinentur? *Reſp.* Affirmativè juxta Tex. *in c. unic. de Cleric. promot. per ſalt.* excepto tamen Epiſcopatu, circa quem non ſunt Theologi concordes; nam negat S. Th. *in addit. ad* 3. *p. q.* 39. *art.* 2. dicens, non poſſe fieri ſponſum Eccleſiæ, niſi conſenſum præbeat, nec ſine illo juriſdictionem accipere, quæ per ordinem Epiſcopatus confertur. At Affirmant Tannerus, Henriquez, Palaus, & alii, quos congerit Diana *par.* 12. *tract.* 1. *reſ.* 48. quibus adhæret Coton. *ubi ſupra num* 44. *&* 45. dicens, in parvulo promoto ad Epiſcopatum imprimi characterem, ſed ſuſpenſam ſtare juriſdictionem, & ſponſi qualitatem, donec adultus effectus conſentiat; qui ſi noluerit tunc conſentire, quamvis in eo rema-

remaneat character, nullam tamen obligationem habebit circa caſtitatem, aut officii recitationem. Dicaſtill. *d. tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 1. *dub.* 19. *num.* 438.

22. *Quær.* An qui conſentit in ſuſceptione Ordinis per vim, & metum coactus, validè ordinetur? *Reſp.* Affirmativè, ut eſt Textus *in cap. Merito*. 15. *q.* 1. Et ratio eſt quia actiones quamvis metu factæ, nihilominùs ſimpliciter ſunt voluntariæ. Comitol. *lib.* 1. *q.* 55. *num.* 1. Validitas tamen conſideratur in ſolo charactere, non in obligatione deferendi habitum, continentiæ ſervandæ, aut officii recitandi. Rota *par.* 18. *recent. deciſ.* 373. *tomo primo*, & Coton. *ubi ſupra d. num.* 47. *&* 48.

23. *Quær.* Quæ, & quot requirantur in ordinando, ut licitè ordinetur? *Reſp.* Novem requiri. *Primò*, ut irregularis non ſit, aut excommunicatus, vel cenſura aliqua innodatus. *Secundò*, ut habeat ætatem à jure requiſitam. *Tertiò*, doctrinam ſufficientem. *Quartò*, ut ſit ſubditus ordinantis, vel dimiſſorias habeat ſui Superioris. *Quintò*, ut ſit confirmatus, & per gradus ſuſcipiat ordines. *Sextò*, ut pro ordinibus majoribus habeat titulum beneficii, ſeu patrimonii. *Septimò*, ut ſervet interſtitia. *Octavò*, ut ſit in gratia, & jejunus. *Nonò*, ut rectam intentionem habeat. Cotonius *ibidem num.* 49.

24. *Quær.* Quæ ætas requiratur ad ſingulos Ordines? *Reſp.* Ad Tonſuram, & tres primos minores requiri ſeptennium completum. Ad Acolythatum duodecimum annum completum. Ad Subdiaconatum 22. Ad Diaconatum 23. ad Presbyteratum 25. inceptos. Ad Epiſcopatum 30. completos. Ideò, ordinati ante ætatem ſcienter incurrunt ſuſpenſionem, & celebrando, vel in Diaconatu, aut Subdiaconatu miniſtrando etiam irregularitatem juxta *Extravag. Pii II.* quæ incipit: *Cum ex Sacrorum*; quas pœnas incurrunt etiam ordinati in Sacris, vel abſque dimiſſoriis, vel per ſaltum, vel extra tempora. Dian. *par.* 11. *tract.* 4. *reſol.* 7. & Coton. *num.* 50. 51. *&* 52.

25. *Quær.* An promoti cum aliquo ex dictis defectibus ad Sacerdotium incurrant irregularitatem celebrando unà cum Epiſcopo Miſſam ordinationis? *Reſp.* Negativè, quia adhuc durat ordinatio uſque ad finem Miſſæ, ut contra Hurtadum tenet Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 1. Dian. *par.* 5. *tract.* 10. *reſolut.* 37. & Cotonius *dict. num.* 51.

26. *Quær.* An ſuſpenſio, & ſubinde irregularitas incurratur ab ordinatis cum aliquo ex iiſdem defectibus in minoribus ordinibus? *Reſp.* Negativam opinionem magis communiter teneri, quia Bulla prædicta Pii II. loquitur de majoribus tantùm. Dian. *dict. par.* 11. *tract.* 4. *reſol.* 32. & Cotonius *num.* 52. ubi advertunt, dictas pœnas non incurri ab eo, qui non ritè promoveretur ad Epiſcopatum; nam Epiſcopi non comprehenduntur in pœnalibus, niſi expreſsè nominentur. *cap. Quia periculoſum De Sentent. Excommun. in* 6. Quod ſcripſi *De Eucbariſt. deciſ.* 8. *num.* 18. Et ulteriùs notant, eaſdem pœnas effugere illum, qui cum aliquo ex dictis defectibus promoveretur ad ordines cum bona fide; quamvis cum ignorantia craſſa; ea ratione quia Extravagans prædicta dicit *Qui præſumpſerint*, undè ceſſante præſumptione pœnæ non ligant. *Præpoſ. in* 3. *p. qu. unica. De Sacr. Ord. dub.* 17. *num.* 167. & Diana *par.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 32. Et ideò celebrando non incurrit irregularitatem non ſolùm durante bona fide, ſed neque mala fide ſuperveniente, cum ab initio non incurrerit ſuſpenſionem. Fagnan. *in cap. Vel non eſt compos. num.* 15. *& num.* 43. *De Tempor. Ordinat.* Peyrin. *de Privil. Minim. tom.* 1. *Conſtit.* 1. *Julii Secundi* §. 16. *num.* 29. & Coton. *ubi ante num.* 53.

27. *Quær.* Quomodo tollatur dicta ſuſpenſio; ubi quis fuerit ea illaqueatus ob præſumptionem? *Reſp.* Per abſolutionem faciendam à proprio Epiſcopo, vel à Superiore, ſi ordinatus ſit Regularis, vel etiam à Confeſſario electò per Cruciatam. Dian. *par.* 4 *tract.* 4. *reſol.* 115. & Coton, *num.* 55. vel à Sacra Pœnitentiaria, ut dixi *de Pœnitentia Deciſ.* 48. *num.* 11. *Verſ. Duodecimo*.

28. *Quær.* Quomodo intelligatur annus inceptus, vel annus completus? *Reſp.* Annus inceptus dicitur, ubi quadrans horæ

Digitized by Google

horæ ipſius tranſierit; completus verò reputatur, ſi ultimus dies inceptus ſit, quia in favorabilibus dies inceptus habetur pro completo. Dian. *par. 9. tract. 9. reſol.* 50. & Coton. *num.* 56. & 57.

29. *Quær.* An in anno biſſextili computandus ſit dies Intercalaris? *Reſp.* Affirmativè, quia dies ille eſt collectio fragmentorum præcedentium annorum, qui imperfecti remanent, ut demonſtrat Coton. contra Dianam *ubi ſupra num.* 58.

30. *Quær.* Si quis ſit ſubditus unius Epiſcopi ratione originis, & alterius Epiſcopi ratione domicilii, vel beneficii, an ubi inceperit recipere ordines ab uno Epiſcopo, poſſit eo relicto accedere ad alium pro reliquis ordinibus recipiendis? *Reſp.* Affirmativè, ut docet Dian. *par. 6. tract. 7. reſol.* 35. quamvis contrarium docuerit Barboſ. *De Jure Eccleſiaſtico Univer. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 44. & Bonac. *tom.* 1. *de Sacr. diſp.* 8. *q. unic. punct.* 4. *num.* 20. Dummodo tamen receſſus à primo Epiſcopo, & acceſſus ad ſecundum non fiat in fraudem primi, ut reſpondit Sacr. Congreg. *in una Venetiarum* 28. *Novembr.* 1633. *& in una Fundana die* 27. *Febr.* 1666. & notat Jacobus Pignatell. *in ſuis Conſultationib. Canon. tom.* 1. *conſultat.* 38. ubi in terminis hanc quæſtionem examinat, & concordat cum eo Cotonius *ubi ſupra num.* 60. & 61. Porò in præſenti obſervanda eſt nova Conſtitutio Innocentii Papæ XII. *diei* 4. *Novemb.* 1694. Incip. *Speculatores domus Iſrael &c.* in qua prohibet Epiſcopis ordinare illos clericos, qui alibi nati ſunt, vel domicilium aut beneficium in aliena Diœceſi habuerunt, niſi ab iiſdem aliis Epiſcopis Litteras Dimiſſorias obtineant, ut legitur in eadem Conſtitutione, quam refert Pignatellus *tom.* 10. *Conſult.* 13. & Antonellus *de Jurib. Clericor. in addit.* poſt eumdem tractatum *pag.* 5. Et dicta Conſtitutio emanavit potiſſimùm ob indolentias Eminentiſs. Card. mei Gregorii Barbadici Epiſcopi Patavini, quia plurimi clerici hujus Diœceſis, indigni, & ignorantes, ſub fictis prætextibus, ordinabantur ab Epiſcopis ultramarinis, & ita ordinati revertebantur in patriam.

31. *Quær.* Quo Jure prohibitum ſit recipere Ordines à non ſuo Epiſcopo abſque dimiſſoriis proprii Epiſcopi. *Reſp.* Per dictam Extravagantem Pii II. *Cum Sacrorum*, quæ loquitur de majoribus Ordinibus, & ulteriùs per Text. *in cap.* 1. *de Tempor. ordin. in* 6. & per Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. quibus iuribus infligitur ſuſpenſio in quoſcunque Ordines ſuſcipientes à non ſuo Epiſcopo abſque dimiſſoriis. Cotonius *ubi ante num.* 62. 63. Et dicta Bulla Sanctiſſimi D. N. Innocentii XII. in qua ſtatuitur pœna ſuſpenſionis tàm contra Epiſcopos ordinantes ſubditum alterius abſque dimiſſoriis illius; quàm contra clericos ordinatos.

32. *Quær.* An Capitulum Sede Vacante poſſit dare dimiſſorias pro ordinibus ſuſcipiendis? *Reſp.* Negativè intra annum vacationis; ſub pœna Interdicti ipſi Capitulo, & ſuſpenſionis ipſi ordinato. Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *cap.* 10. Excipiuntur tamen ſequentes caſus, in quibus etiam intra annum Capitulum poteſt dare dimiſſorias. *Primò*, ſi petantur ab eo, qui præſentatus eſt à Patronis laicis ad beneficium. *Secundò*, ſi quis habeat Breve Papale ſuſcipiendi ordines à quocunque Epiſcopo de licentia proprii Ordinarii. *Tertiò*, ſi quis ſit arctatus ad ordines intra annum ſuſcipiendos vel ratione beneficii, vel ratione Capellaniæ. Garzias *De Benef. par.* 5. *cap.* 7. *num.* 93. Coton. *ubi ante num.* 64. 65. 66. & 67. ubi notat præter dictos caſus non poſſe Capitulum intra annum dare dimiſſorias neque pro prima Tonſura, quod docet etiam Marchettus *De Vicario Capitulari tit.* 15. *num.* 14.

33. *Quær.* An pœnæ à Concilio inflictæ incurrantur ſi Capitulum intra annum dimiſſorias concedat, ſed eis Clericus non utatur? *Reſp.* Incurri pœnas à Capitulo, non autem à Clerico, quia iſte delictum non committit, niſi eis utendo; at Capitulum deliquit illas concedendo. Dian. *par. 9. tract. 8. reſol.* 58. & Cotonius *num.* 68.

34. *Quær.* An dimiſſoriæ, conceſſæ à Capitulo Sede Vacante, valeant ſuperveniente novo Epiſcopo; ſi antea Clericus eis uſus non fuerit? *Reſp.* Affirmativè, quia ſunt gratioſæ, & ſic durant;

qu am-

Digitized by Google

quamvis Epiſcopus poſſit eas revocare, ſi velit, prout ſolent omnes Epiſcopi, dum ad regimen ſuæ Eccleſiæ veniunt, ſtatim quaſcunque dimiſſorias revocare. Dian. *par. 8. tract. 4. reſol.* 41. Cotonius *ubi prius num.* 64. & Marchettus *dict. tit.* 15. *num.* 51. 52. & 53.

35. *Quær.* Quis det dimiſſorias Clericis pleno jure ſubjectis alicui Abbati? *Reſp.* Ipſe Abbas. Tambur. *De Jure Abbat. tom.* 2. *diſp.* 2. *quæſt.* 26. *num.* 1. & Coton. qui ſic reſpondiſſe Sacr. Congregat. teſtatur *ubi ſupra num.* 69. Ideò Abbas Abbatiæ de Vangaditia dat dimiſſorias Clericis illius Abbatiæ.

36. *Quær.* Regulares ordinandi à quibus Epiſcopis ordinandi ſint? *Reſp.* Eſſe ordinandos ab Epiſcopo Diœceſano, ideſt in cujus Diœceſi ipſi Regulares commorantur; dummodo tamen ipſe Epiſcopus Diœceſanus ordinationes teneat; quia ſi non teneat illas, vel ſit abſens, poſſunt ipſi Regulares (accepta fide de abſentia Epiſcopi, vel quod ordines non ſit ea vice collaturus ab ejus Cancellaria) accedere cum dimiſſoriis ſuorum Superiorum ad quemcunque alium Ordinatorem, à quo tamen examinabuntur circa doctrinam, juxta decretum Clementis VIII. *diei* 15. *Martii* 1596. relatum à Dian. *par.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 15. & à Cotonio *ubi ſupra num.* 72.

37. *Quær.* An ordinandus debeat neceſſariò eſſe confirmatus? *Reſp.* Affirmativè, quia licèt nonnulli dixerint, recipere ordines, omiſſa confirmatione abſque contemptu, eſſe peccatum veniale tantùm. Dian. *par.* 12. *tract.* 1. *reſol.* 46. Communior tamen ſententia eſt, quod ſit mortale peccatum ob expreſſum præceptum Concil. Trid. *ſeſſ.* 13. *de reformat. cap.* 4. ut notat Bellet. *Diſquiſit. Cleric. par.* 2. §. 27. *num.* 3. Cotonius *ubi ſupra num.* 75. & 76. Imò ordinatum, & non confirmatum egere Apoſtolica diſpenſatione ex decreto Sac. Congregationis teſtatur Fagnan. *in cap. Cum contingat. num.* 96. *De Ætat. & Qualitat.* & Nicol. *eodem titul. num.* 4. *tom.* 2. *pag.* 23.

38. *Quær.* Quam pœnam incurrat qui ſuſcipit altiorem ordinem, omiſſo inferiori ordine? *Reſp.* Incurrit in pœnam ſuſpenſionis, etiamſi agatur de omiſſione ordinis minoris, imò etiam de omiſſione primæ Tonſuræ ut contra Dianam docet Coton. *ubi ſupra num.* 77. & 78. Quo loco advertit, Epiſcopum poſſe diſpenſare à dicta ſuſpenſione ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 14. quod pariter ſupra notavimus.

39. *Quær.* Quid requiratur in promovendo ad ordines majores? *Reſp.* Quod ultra ætatem, ſcientiam, & alia hucuſque enarrata, requiritur titulus vel beneficii, vel Patrimonii, vel paupertatis Religioſæ, ad quam promoventur Regulares profeſſi. Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. Coton. *ubi ante num.* 79. 80. ubi notat, nomine beneficii intelligi etiam penſionem; & quod Clerici Veneti promoventur ad Sacros ordines ad ſolum titulum Eccleſiæ, cui ſunt adſcripti ex Privilegio Sixti V. ut patet ex Synod. Veneta *anni* 1592. nam ex incertis tantùm colligunt annuatim in ſuis Eccleſiis, ut honeſtè vivere poſſint; At nimius numerus facit eos egere.

40. *Quær.* An qui habet Patrem divitem poſſit ordinari in Sacris abſque ſpecifica conſtitutione Patrimonii? *Reſp.* Affirmativè ſecundùm doctrinam Surdi *de Alimentis tit.* 7. *qu.* 37. *num.* 2. Quæ tamen in praxi non ſervatur, nam Epiſcopi volunt, ut priùs celebretur à Patre etiam ditiſſimo Inſtrumentum publicum, in quo deputet certa bona in patrimonium filio ordinando in Sacris, ut ſæpè fieri vidi in hac Curia Epiſcopali Patavina.

41. *Quær.* An quis poſſit ordinari in Sacris ad titulum Capellaniæ? *Reſp.* Affirmativè, ſi illa ſit perpetua, & ſufficiens, ultra expenſas pro Miſſis, & aliis oneribus adimplendis, ad præſtanda alimenta Capellano. Ideò ſi illa non ſit ſufficiens ob tenuitatem, vel ſit amovibilis, non poterit deſervire pro aliquo Clerico ordinando. Garz. *de Benefic. par.* 1. *cap.* 2. *à num.* 83. & *ſeqq.* & ratio eſt, quia nemo poteſt ordinari ad titulum beneficiorum manualium, aut Vicariæ temporalis, & ad nutum amovibilis. Pariſ. *de Reſignat. lib.* 2. *q.* 6. *num.* 2. & 35.

42. *Quær.*

Digitized by Google

42. *Quær.* Quam pœnam incurrat ille Clericus, qui ordinatur in Sacris abſque beneficio, vel abſque patrimonio, aut alio titulo ſufficienti? *Reſp.* Si ſciente Epiſcopo ordinatus ſit abſque titulo, nullam pœnam incurrit; & poteſt celebrare, quia non eſt ſuſpenſus, neque irregularis; nam Concilium Tridentinum *cap.*2.*ſeſſ.*21. prohibendo ordinationem in Sacris abſque titulo, renovavit tantummodò pœnam ſtatutam in *cap. Cum ſecundùm. de Præbend.* quæ quidem eſt, ut Epiſcopus teneatur providere alimenta ordinato, donec habeat beneficium; & ſic reſpondiſſe Sacram Congregationem teſtatur Fagnan. *in d. cap. Cum ſecundùm num* 63. *tom.* 4. *pag.* 114. Verùm ſi ordinatus fefellerit Epiſcopum, ſimulando habere patrimonium, quod non habet; vel fictum titulum exhibendo per fraudem; in hoc caſu ordinatus eſt ipſo jure ſuſpenſus, & celebrando fit irregularis juxta textum *in cap. Neminem, & cap. Sanctorum* 70. *diſt.* Quorum canonum pœnæ in hoc caſu non ſunt abrogatæ juxta reſponſum ejuſdem Sacræ Congregationis *diei* 27. *Novembris* 1610. penès eumdem Fagnan. *in dict. cap. Cum ſecundùm. ſub num.* 69. *in fine;* tum quo concordat Pax Jordan. *tom.* 1. *pag.* 220. *à num.* 362. *& ſeqq.* & adſtipulatur prædictis Cotonius *ubi ſupra num.* 83. ubi allegat *cap. Epiſcopus. de Præbend.* & latiùs *num.* 88. Noviſſimè Nicolius *tom.* 2. *Lucubrat. Canon. lib.* 1. *tit.* 11. *à num.* 14. *& ſeqq.*

43. *Quær.* An valeat pactum, quo Clericus promittit ſibi facienti Patrimonium prò ordinibus Sacris ſuſcipiendis, ſe numquam petiturum fructus ejuſdem Patrimonii? *Reſp.* Eſſe pro utraque opinione Doctores, nam tale pactum valere, ſaltem in conſcientia, & pro tempore, quo non indigebit, tenet Avila *par.* 3. *diſp.* 5. *dub.* 5. *concl.* 3. & Cotonius *ubi ante num.* 93. Quod autem pactum prædictum non valeat, & tanquam illicitum ſit irritum ipſo jure, ſuſtinet Ledeſma, & alii apud Dianam *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 184. *& par.* 8. *tract.* 6. *reſol.* 135. Et hæc ſecunda opinio videtur in praxi amplectenda, quia majori auctoritate juris fulcitur. Pax Jordan. *d. tom.* 1. *pag.* 219 *a num.* 353. *& ſeqq.* ubi tamen ſubdit, quod ita paciſcens Clericus peccat, & poteſt ab Epiſcopo puniri.

44. *Quær.* An ſit legitimum Patrimonium factum à patre filio ſuo, ut ad Sacros ordines promoveatur, ſi pro ipſo patre, vel aliis filiis nihil remaneat? *Reſp.* Affirmativè, ut reſpondit Sacra Congreg. quam refert Nicol. *d. lib.* 1. *tit.* 11. *ſub num.* 23. Quamvis in Epiſcopatu Paduano ſoleant Epiſcopi ſe difficiles reddere in admittendis his Patrimoniis, ob juſtam timoris cauſam, quod fraus aliqua, ſeu pactum de non exigendo intercedat. At ſicut Pater poſſet illa bona aliis alienare, ſic videtur poſſe ea in patrimonium filio ſuo concedere.

45. *Quær.* An Clericus poſſit promoveri ad Sacros ordines ad titulum illius beneficii, cujus tamen fructus conſequi non poteſt, niſi fuerit Sacerdos? *Reſp.* Affirmativam ſententiam tenere Barboſ. *de Offic. & poteſt. Epiſcopi allegat.* 19. *num.* 29. Sed negativam tueri Nicolium *d. lib.* 1. *tit.* 11. *num.* 26. ea ratione quia ſic promotus ad ſubdiaconatum, poſſet impediri multipliciter à ſuſceptione Sacerdotii, & ſic remaneret ſine alimentis, contra intentionem Sacri Concilii; & ideò negativæ opinioni adhæſiſſe Sacram Congregationem teſtatur *in una Vicen. die* 26. *Septembr.* 1623. Quare in hoc caſu deberet Epiſcopus ſaltem requirere, ut de aliquo Patrimonio, quamvis per extraneum fieret proviſio, donec ad Sacerdotium dictus Clericus aſcenderet, juxta ejuſdem Sacræ Congregationis reſponſum apud eumdem Nicolium *dict. num.* 26.

46. *Quær.* An quis poſſit promoveri ad Ordines Sacros ſub fidejuſſione alicujus honeſti viri de alimentis præſtandis? *Reſp.* Affirmativam opinionem placuiſſe Grilenzonio *conſ.* 14. & Dianæ *par.* 5. *tract.* 10. *reſ.* 48. Eam tamen non probari à Sacra Congregatione, quæ requirit Patrimonium rei certæ, de cujus fructibus ordinatus poſſit liberè diſponere, ut teſtatur Nicol. *ubi ante num.* 27. ubi refert, neque admitti à Sacra Congregatione

Digitized by Google

gatione Patrimonium in ſalario præſtando à Communitate.

47. *Quær.* An poſſit admitti Patrimonium tanquam ſufficiens, ſi illud componatur partim ex Patrimonio inſufficienti, & partim ex beneficio non ſufficienti, ſi ſimul jungantur, & habeant ſufficientiam? *Reſp.* Affirmativè, ut cenſuit *S. Congreg. in una Veronen. 6. Decembr.* 1636. apud Nicol. *ibid. num.* 27. & Ugolin. *de Off. Epiſcopi cap.* 26. §. 13. *num.* 3. Porrò ſi Clericus velit ordinari hoc modo ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi eſt beneficium inſufficiens, & ipſe ſit alterius Diœceſis debet obtinere Dimiſſorias ab alio etiam Epiſcopo ob *Conſt. Innocentii XII. de qua ſupra.*

48. *Quær.* An Clericus promoveri poſſit ad ordines Sacros ad titulum Seminarii? *Reſp.* Negativè, niſi Seminarium habeat beneficia unita, pro quorum ſervitio ſufficiens ſuſtentatio ſit deputanda, nam in eo caſu poterit ordinari ad titulum ſervitii illorum beneficiorum; vel niſi Seminarium habeat bona deputata ad ſuſtentationem Clericorum in ſacris ordinatorum. Nicol. *ubi ſupra num.* 28. *in fine*; prout in præſenti habet Seminarium Patavinum ob eximiam pietatem Eminentiſſimi Cardinalis Barbadici Præſulis, qui expoliavit ſe Abbatia Montis Crucium, & Prioratu Curtoroduli, & eam uniri obtinuit ad effectum præmiſſum eidem Seminario per diploma Clementis Papæ Decimi annò 1670. cujus boni operis executio mihi ab ipſo Emin. Præſule fuit demandata.

49. *Quær.* An Patrimonium conſtitutum ab extraneo, & non conſanguineo, vel non affine Clerici ordinandi, ſit admittendum? *Reſp.* Affirmativè ſecundum doctrinam Azorii *par.* 2. *lib.*2.*cap.*4. & Ugolini *d. cap.* 26. §. 13. qui allegant, ſic reſpondiſſe Sacram Congregationem; quamvis pluribus in locis contrarium ſtatuant Synodales Conſtitutiones, prout hìc Patavii, ob timorem fraudum, & fictæ promiſſionis juxta plurima experimenta non ſemel ad lucem deducta.

50. *Quær.* An ordinatus ad titulum beneficii poſſit illud reſignare? *Reſp.* Negativè, niſi duobus concurrentibus; *Primò*, quod explicet, ſe fuiſſe ad illum titulum ordinatum: *Secundò*, quod habeat undè alibi vivere poſſit. Pariſ. *de Reſignat. benefic. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 36. Quamvis Navarrus cenſeat, renunciationem valere, licèt deficiat primum requiſitum, dummodo ſecundum ſubſiſtat. Navar. *conſ.* 23. *de Præbend.*

51. *Quær.* An valeat renunciatio Patrimonii, ad quod Clericus fuit promotus ad ordines Sacros, ſi illam faciat inſcio Epiſcopo? *Reſp.* Cum diſtinctione; vel habet, undè alibi vivere poſſit? & valida eſt renunciatio: vel non habet aliundè alimenta; & renunciatio non valet; poterit tamen utroque caſu ab Epiſcopo caſtigari; etſi nullam cenſuram incurrat. Quarant. *in Verb. Ordo. Verſ. Quotidianus caſus.* Ugolin. *de Offic. & poteſt. Epiſcopi d. cap.* 26. §. 13. *num.* 5. Antonell. *de Regim. milit. Eccl. lib.*2.*cap.*2.*num.*38. Pignatell. *tom.* 9.*conſ.*68.

52. *Quær.* Quomodo ſervanda ſint interſtitia temporum inter ordinem, & ordinem? *Reſp.* Quod decurrat integer annus à die ſuſceptionis ultimi ordinis uſque ad novi ordinis collationem. Concil. Trid. *ſeſſ.*23.*cap.*11. & 13. Quamvis aliter promoventi, aut promoto nulla ſit pœna injuncta de jure, ut contra Portellium docet Filliucius relatus à Diana *par.*3.*tract.*2.*reſ.*32. & *p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 209. & à Cotonio *d. lib.* 3. *Controv.*1.*num.*94.

53. *Quær.* An obligatio ſervandi interſtitia habeat locum etiam in minoribus ordinibus? *Reſp.* Quamvis in puncto juris etiam inter unum ordinem minorem, & alterum debeat fluere interſtitium unius anni. Antonell. *de Regim. mil. Eccl. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 12. conſuetudo tamen communis recepit, ut tacita diſpenſatio Epiſcopi ſufficiat, adeò ut abſque expreſſa derogatione interſtitiorum poſſit pro ſui arbitrio promovere Clericum ad plures minores ordines eodem die; & hinc eſt, quod Doctores dicunt interſtitia in minoribus ordinibus eſſe intelligenda non de anno in annum, ſed de una ordinatione generali ad aliam generalem ordinationem, licèt intra

Rr eum-

eumdem annum : imò de uno die feſto ad alium diem feſtum ; & uno verbo prout Epiſcopo magis placuerit , quia exuberat in his ejus arbitrium. Barboſ. *in Collect.DD. ad Concil Trid. d. ſeſſ.23. cap.11.* Jordan. *lib. 3.tit. 6. num. 426. tom. 1.* & Nicol. *tom. 2. d. lib. 1. tit. 11. ſub num.3.*

54. *Quær.* Ad quem ſpectet diſpenſare circa interſtitia ? *Reſp.* Spectare non ad Epiſcopum ordinantem , ſed ad Epiſcopum ordinarium , & Diœceſanum clerici ordinandi , à quo dantur dimiſſoriæ. Niſi ordinandus eſſet Regularis , quia hoc caſu , ſi Prælatus Regularis fidem faciat de neceſſitate, ſeu utilitate ſui Conventus , Epiſcopus ordinans diſpenſat ſuper interſtitiis. Peyrin. *tom. 2. de Præl. q. 3. cap. 7 num. 9. in fine.* Jordan. *lib. 9. tit. de diſpenſat. num. 128. 129. & 130. tom. 2. pag. 158.*

55. *Quær.* Quæ cauſæ requirantur ad hoc , ut Epiſcopus diſpenſare poſſit ſuper interſtitiis circa ordines Sacros ? *Reſp.* Quod ſi agatur de promovendo Subdiacono ad Diaconatum ante interſtitium anni , debet adeſſe vel neceſſitas , vel utilitas Eccleſiæ ; ſi verò promovendus ſit Diaconus ad Sacerdotium ante annum à die ſuſcepti Diaconatus , non ſufficiat utilitas , niſi etiam interveniat Eccleſiæ neceſſitas , ut contra Dicaſtillum (*tom. 1. tract. 6. diſp. 1. num. 351.* contra ritum docentem , & ſolam utilitatem ſufficere aſſerentem) docet Caſtropal. *tom. 4. tract. 27. p. 13. num. 7.* & Nicolius *d. tom. 2. lib. 1. tit. 11. num. 3.* ubi ſic declaraſſe Sacram Congregationem teſtatur.

56. *Quær.* An in promovendo Acolyto ad Subdiaconatum ante annum interſtitii , neceſſitas , vel utilitas Eccleſiæ requiratur ? *Reſp.* Affirmativè . Concil. Trident. *ſeſſ.23.cap.11.* & Nicol. *ubi ſupra d.num.3.*

57. *Quær.* Quomodo intelligatur adeſſe utilitas Eccleſiæ pro diſpenſandis interſtitiis ? *Reſp.* Utilitas adeſt , ſi agatur de ſplendore Eccleſiæ , proveniente ex multiplicatione miniſtrorum ; Vel ſi promovendus in litteris , & ſtudiis multùm profecerit , aut ætatem provectam habeat , eamque conjunctam cum gravitate , & integritate ; & aliàs quando prudenti arbitrio Epiſcopi videbitur ſic ſuæ Eccleſiæ expedire. Diana *par.10. tract. 11. reſol.10.* Nicol. *ubi ſupra d. num. 3.* & Coton. *num. 97.* & ita in praxi vidi ſemper ſervari à Sapientiſſimis Epiſcopis hujus Sereniſſimi Dominii .

58. *Quær.* Quomodo neceſſitas pro diſpenſando in dictis interſtitiis intelligatur ? *Reſp.* Neceſſitatem intelligi , ſi deficerent miniſtri Eccleſiæ , & non poſſent ſuppleri onera Miſſarum , & alia Eccleſiæ munera ; vel quis haberet beneficium , vel capellaniam cum onere celebrandi . Nicol. *d. lib. 1. tit. 11. ſub num. 3.* & Coton. aliis allegatis ubi ante *numer. 97.*

59. *Quær.* Quomodo ſit computandus annus interſtitiorum ? *Reſp.* Ipſum computari debere Eccleſiaſticè , & non mathematicè , ideſt à Sabbato Pentecoſtes anni præteriti uſque ad Sabbatum Pentecoſtes anni præſentis ; licèt ob varietatem feſtorum mobilium citiùs occurrat feſtum Pentecoſtes , & antequam duodecim menſes expleantur , ut ex pluribus Decretis S. Congregationis notat Nicolius *ibid.*

60. *Quær.* An eodem die poſſint recipi ordines minores , ac etiam ordo Subdiaconatus ? *Reſp.* Eſſe hinc inde Doctorum opiniones . Aſſerit Vaſquez *in 3. p. tom. 5. diſp. 246. cap. 5. num.* 47. Negat Sanchez *in Opuſc. lib.7. cap.1, dub.53.num.2.* cum aliis , quos refert Coton. *ubi ſupra num.* 100. ubi opinioni affirmativæ videtur adhærere ; quæ tamen in praxi non amplectitur , & negativa omninò ſervatur .

61. *Quær.* An duo majores Ordines unica die dari poſſint ? *Reſp.* Negativè juxta *tex. in cap. Litteras . De Temporib. Ordinat.* ubi lata eſt ſuſpenſio contra præſumentes contrafacere ; quæ cenſura cenſetur ipſo jure , prout tenet Diana *part. 5. tract. 10. reſ. 36.* quamvis Suarez eam reputet ferendæ ſententiæ , quem refert Coton. *ante num. 98. & 99.* ubi advertit , non eſſe prohibitum , ut die Dominico detur ordo Epiſcopatus ei , cui Sabbato antecedenti collatus fuit Presbyteratus , quod docet Gloſs. *in cap. Quod à patribus* ,

tribus, *diſt.* 75. & Dian. *par.* 12. *tract.* 1. *reſ.* 65.

62. *Quær.* An ordinandus debeat eſſe in gratia? *Reſp.* Affirmativè, & ideò qui recipit Ordines exiſtens in peccato mortali, non præmiſſa ſaltem contritione, committit Sacrilegium. Diana *par.* 12. *tract.* 1. *reſol.* 52. Coton. *ubi ante num.* 106.

63. *Quær.* Qua intentione debet eſſe præditus ille, qui vult ordines Eccleſiaſticos ſuſcipere? *Reſp.* Debet habere intentionem ſerviendi Deo in exercitio Ordinum, quos ſuſcipit; & idcircò communis eſt Doctorum ſententia, quod peccet mortaliter, qui aliquos Ordines ſuſcipit ad hunc finem, & effectum, ut conſequatur tantummodò aliquod commodum ſpirituale, vel ut evadat Judicium ſeculare. Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. Ledeſm. *tom:* 2. *de Sacram. Ordinis cap.* 7. *concl.* 3.

64. *Quær.* An peccet mortaliter ille, qui ſuſcipit Ordines minores animo non aſcendendi ad majores? *Reſp.* Eſſe ſuper hoc quæſito contrarias Doctorum opiniones; nam negat Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 31. *num.* 16. & Jordan. *tom.* 1. *pag.* 212. *num.* 278. Affirmat Ledeſma *ubi ſupra*; ſed videntur concordandæ hæ opiniones ſub diſtinctione, quod ſcilicet mortaliter peccet qui ſolo temporali intereſſe motus minores Ordines ſuſcipit; at quod non peccet, ſi in eis ſervire Domino proponat. Coton. *ubi ante num.* 110. & 111.

65. *Quær.* Quis ſit ordinarius Miniſter Ordinis? *Reſp.* Eſſe Epiſcopum, & hoc eſſe de fide. Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *Can.* 7.

66. *Quær.* An validè ſit ordinatus Clericus non examinatus; vel non approbatus, ſi Epiſcopus in ſolita interminatione proteſtetur, ſe non intendere ordinare non examinatos, & non approbatos? *Reſp.* Negativè reſpondiſſe Navar. *conſ.* 1. *De eo qui furtivè*. Salzed. ad Diaz. *cap.* 25. *num.* 2. Affirmativè verò Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 18. *num.* 11. & 16. Pignatellus *tom.* 4. *conſult.* 139. *num.* 6. ubi videas.

67. *Quær.* An Epiſcopus Excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus ordinando verè conferat ordines? *Reſp.* Affirmativè quoad validitatem ordinis, & characterem, ſecùs autem quoad executionem; imò idem eſt dicendum, etiamſi Epiſcopus foret degradatus, vel hæreticus, nam ſemper ordinando imprimit characterem, & validè ordinat, quamvis ab hujuſmodi Epiſcopo ordinatus ſit ſuſpenſus, & careat legitimo ordinum exercitio, donec diſpenſetur. *cap. Daibertum* 1. *q.* 7. Dian. *par.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 41. & *par.* 12. *tract.* 1. *reſ.* 60. Coton. *ubi ante num.* 116.

68. *Quær.* An validè collati eſſent illi ordines alicui Clerico per eum Epiſcopum, qui illoſmet ordines non ſuſcepiſſet? exempli gratia, ſi Epiſcopus nunquam ſuſcepiſſet ordines minores, poſſet ne illos conferre Clericis in generali ordinatione? *Reſp.* Affirmativè; neque obſtaret Regula Juris, *Nemo dat, quod non habet*, quia licèt prædictus Epiſcopus non habeat ordines minores, ut ſupponitur, habet tamen in ſe aliquid ſupereminens, cujus virtute inferiores ordines confert; quæ tamen omnia intelligenda ſunt, dummodo Epiſcopus ſuſcepiſſet Presbyteratum, & Epiſcopatum, nam in dictis caracteribus ſtat facultas generandi miniſtros Eccleſiæ per ordinationem. Vaſquez *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 243. *num.* 26. Dian. *par.* 8. *tract.* 2. *reſ.* 4. Coton. *d. lib.* 3. *Controv.* 1 *num.* 117.

69. *Quær.* A quibus ſit conſecrandus Epiſcopus? *Reſp.* De jure eſt conſecrandus à ſuo Metropolitano cum duobus Epiſcopis comprovincialibus. *cap. Ne Epiſcopi. De Temp. ordin. cap. Non debet diſt.* 65. & *cap. Ordinationes il primo diſt.* 75. Hodie in praxi ſervatur, ut conſecratio petatur à Summo Pontifice, qui illam committit alicui Cardinali Epiſcopo, cum duobus aliis Epiſcopis; ut quotidie fieri videtur in Curia. Verùm, ſi extra Curiam ſit Epiſcopus conſecrandus commiſſio datur Metropolitano, & duobus conſuffraganeis Epiſcopis. Diani *par.* 12. *tract.* 1. *reſ.* 35. Coton. *ubi ſupra num.* 121. 122. Vel alicui Cardinali Epi-

Digitized by Google

ſcopo cum duobus aliis Epiſcopis, ut factum eſt in conſecratione Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi Baduarii Patriarchæ Venetiarum, qui ordinatus fuit Epiſcopus ab Eminentiſſimo Cardinali Barbadico Epiſcopo Patavino, duobus aliis Epiſcopis aſſiſtentibus Anno 1688.

70. *Quær.* An numerus ternarius Epiſcoporum in conſecratione Epiſcopi ſit tantùm de præcepto, an verò de neceſſitate Sacramenti? *Reſp.* Hanc eſſe inſignem quæſtionem in ſcholis, & utramque opinionem habere magnos Magiſtros. Quod ſit de neceſſitate Sacramenti tenet Bellarmin. pluribus tex. Conciliis, & DD. citatis *lib.* 5. *de Not. Eccl. cap.* 8. Quod verò ſit tantùm de neceſſitate præcepti ſuſtinet Valentia *tom.*4.*diſp.* 9. *q.* 3. *p.* 2. & alii, quos citat Diana *par.* 12. *tract.* 1. *reſ.* 27. *&* *reſ.* 29. & hæc ſecunda opinio videtur magis communis, & omninò amplectenda, tùm quia in Pontificali unus tantùm Epiſcopus vocatur Conſecrator, & alii duo aſſiſtentes; tùm etiam quia forma profertur ab uno. Coton. *ubi ante num.*123. *&* *num.* 126. ubi notat. S. Gregorium Papam ex diſpenſatione conceſſiſſe Auguſtino Anglorum Epiſcopo, ut unus Epiſcopus Epiſcopum conſecraret; & idem factum eſſe à Gregorio XIII. cum Patriarcha Æthyopiæ teſtatur Henriquez *lib.* 3. *de Ordin. cap.* 24. ſed cæteris meliùs de hoc quæſito agit Eminent. Card. de Lauræa *de Sacram. Ord. diſp.* 8. *art.* 4. ubi ponit Decretum S. Congreg. Concilii *diei* 15. *Decembr.* 1657. quo dixit Conſecrationem validam.

71. *Quær.* An Papa poſſit concedere ſimplici Sacerdoti, ut Ordines conferat? *Reſp.* Affirmativè, tam in Ordinibus minoribus, quàm in majoribus, excepto Sacerdotio, & Epiſcopatu. Emin. Card. de Lauræa *ubi ſupra d. diſp.*8.*articul.*2. & Coton. *ubi ante num.* 124. *&* 125. ubi ſubdit, quod fruſtra concederetur Diacono ordinare Sacerdotem; quia major non benedicitur à minori juxta Apoſtolum *Hebr.*7. ex Diana *par.* 2. *tr.*1.*reſ.*25.

72. *Quær.* An ſint alii, qui jure ordinario poſſint conferre ordines? *Reſp.* Ordines minores poſſe conferri à Cardinalibus in ſuis titulis. Barboſ. *de Off. & poteſt. Epiſcopi alleg.* 5.*num.* 19. Coton. *lib.* 3. *Controv.* 8. *num.* 57. Et ab Abbatib. erga ſuos ſubditos. *cap. Quoniam.* 69. *diſt. cap. Abbates. de Privileg. in* 6. Lapus *allegat.* 138. & Concil. Trid. *ſeſſ.*23 *cap.*10.

73. *Quær.* Quot requiſita debeant eſſe in Abbatibus, qui volunt conferre primam tonſuram, & quatuor ordines minores? *Reſp.* Tria requiſita. *Primum* quod ſint Sacerdotes; *Secundum* quod ſint benedicti. Et *Tertium* quod eos conferant ſuis ſubditis. Si primum, & ſecundum requiſitum deficiat, & aliàs non habeant particulare indultum eos conferendi à Sede Apoſtolica, nulliter conferunt, & nullus imprimitur character. Fagnan. *in cap. Quanto. num.*24. *&* 25. *de Conſuetud. tom.* 1. *pag.* 262. & Nicolius *tom.* 2. *Canonicar. Lucubrat. pag.* 33. *ubi* per extenſum ponit Decretum S. Congregationis editum anno 1641.

74. *Quær.* An ſaltem ipſi Abbates poſſint conferre primam tonſuram, & quatuor minores Clericis non ſubditis, ſi tales deferant dimiſſorias particulares ſuorum Epiſcoporum, vel Ordinariorum? *Reſp.* Negativè, quia prædictorum Abbatum facultas eſt reſtricta ad ſolos eorum ſubditos, ut cantat Decretum prædictum S. Congregationis de anno 1641. quod fuit confirmatum ab Urbano VIII. *ſub die* 17. *Januarii* 1642. præcipiendo, ut ab omnibus obſervaretur, referente Nicol. *ubi ſupra*; Ideò caveant Abbates, ne ordinent alienos Clericos.

75. *Quær.* An ſi de facto prædicti Abbates dent ordines minores Clericis alienis, accedentibus ad illos cum dimiſſoriis ſuorum Ordinariorum, validè ordinent, & imprimant characterem? *Reſp.* Eſſe ſatis implicitum hoc quæſitum ob contrarias doctorum ſententias, ac diverſa Sacræ Congregationis Concilii reſponſa, quæ ab iiſdem Doctoribus referuntur. Nihilominùs luculenter Illuſtriſſimus Dominus Fagnanus, quo infra loco, reſolvit omne dubium ſic diſtinguendo: vel Abbas ordinans habet ſubditos, & ſi ordines ab eo conferantur etiam

etiam non ſubditis, validè conferuntur, & imprimitur character. Si verò nullos ſubditos habeat, ordinando nulliter agit, & characterem non imprimit. Ratio autem eſt, quia Abbatibus non habentibus ſubditos olim competebat facultas ordinandi eos, qui cum dimiſſoriis accedebant, ob privilegium Apoſtolicum, quod revocatum fuit à Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. cap.* 10. & ideò in eis nulla eſt poteſtas ampliùs ordinandi. Abbates verò habentes ſubditos ideò validè ordinant etiam non ſubditos, quamvis non licitè, quia facultas ordinis in eis relicta non poteſt eſſe diviſibilis, ſicuti eſt juriſdictio; & ideò cum vigeat in eis facultas ordinandi proprios ſubditos, ſi etiam ordinent non ſubditos, validè ordinant, quamvis non licitè; & dat exemplum Illuſtriſſimus Fagnanus de famulo, cui herus daret ſigillum, quo imprimeret centum imagines cereas, & non ultrà; ſi talis famulus ultra centum imagines alias imprimeret, validè imprimeret, nam ſigillum habet, etſi non licitè ob prohibitionem Domini. Ita Fagnan. *in cap. Statuimus. num. 33. & ſeqq. uſque ad num. 50. de Supplen. negligen. Prælat. tom. 2. pag.* 173. & 174. Cui adſtipulatur Nicol. *dict. tom. 2. lib. 1. tit. 14. ſub num. 2. in fine pag.* 34. ubi teſtatur; Sacram Congregationem *die 26. Junii* 1655. declaraſſe, ſic ordinatos ab hujuſmodi Abbatibus non eſſe iterùm ordinandos, ſed tantùm à Sanctiſſimo eſſe rehabilitationem obtinendam.

76. *Quær.* Quam pœnam incurrat Epiſcopus, qui alienum ſubditum ad Ordines promovet abſque dimiſſoriis proprii Ordinarii? *Reſp.* Incurrere ſuſpenſionem ab ordinum collatione per annum ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *de Reform. cap.* 2. Et ex Bulla Innoc. XII. anni 1694.

77. *Quær.* An concedens dimiſſorias cenſeatur concedere Epiſcopo ordinaturo facultatem diſpenſandi ſuper impedimentis, ſi quæ habeat ordinandus? *Reſp.* Eſſe diſcordes ſuper hoc Doctorum opiniones, quorum alii negant, alii affirmant. Cotonius eos referens *dict. lib. 3. Controv. 1. num.* 132. qui ſe reſtringit, ad obſervandas conjecturas voluntatis proprii Prælati dantis dimiſſorias. Ego promotus fui ad Sacerdotium ab Epiſcopo Vicentino cum dimiſſoriis mei Prælati Epiſcopi Patavini; & quia egebam diſpenſatione ſuper interſtitiis, ſtatim Epiſcopus Vicentinus me repellebat ab ordinatione, ſed in dimiſſoriis Patavinis conſtabat de diſpenſatione; qua viſa, me benignè admiſit. Ergo litteræ dimiſſoriæ ſine expreſſa conceſſione diſpenſandi ſuper impedimentis, non tribuunt hanc facultatem apud Prælatos timoratæ conſcientiæ, qualis erat Illuſtriſſimus, & Reverendiſſimus Brixia Epiſcopus Vicentinus, à quo fui Sacerdos ordinatus anno 1656.

78. *Quær.* Quomodo Epiſcopus dicatur proprius Epiſcopus Clerici ordinandi? *Reſp.* tripliciter. Primò, ſi ſit oriundus illius Diœceſis ipſe Clericus ordinandus. Secundò, vel ſi in ea domicilium habeat; vel tertiò ſi in eadem beneficium obtineat, *cap. Cum nullus. De Tempor. ordination. in 6.* Rota *Deciſ. 6. par.* 4. *diverſ.* & ideò, qui in una diœceſi natus eſt, in alia domicilium habet, & in alia beneficium poſſidet, poteſt à quo Epiſcopo ſibi magis placuerit promoveri, dummodo tamen ab aliis obtineat dimiſſorias juxta Bullam Innocenti XII. de qua *ſupra num.* 30.

79. *Quær.* An Clericus, qui aliquos Ordines minores, vel majores recepit ab uno Epiſcopo, puta ſuæ originis, poſſit variare, & pro cæteris ordinibus habendis recurrere vel ad Epiſcopum beneficii, vel domicilii? *Reſp.* Canoniſtas communiter negare; nam omnes docent in hoc caſu, facta ſemel electione, non eſſe licitum ad alium accedere. Ita Quaran. Piaſec. Barboſ. Riccius, & alii, quos allegat, & ſequitur Antonell. *de Regimine militant. Eccleſ. lib. 2. cap. 1. num. 2. & 3.* Cæterùm noviſſimè Jac. Pignatellus J. C. Romanus *in ſuis conſultat. Canon. tom. 1. conſult.* 38. ſuſtinet opinionem affirmativam, quam amplexam fuiſſe teſtatur Sacram Congregationem *In una Fundana die 27. Februar.* 1666. Quæ reſpondit variationem de uno Epiſcopo

ad

ad alium eſſe licitam, dummodo non ſit in fraudem; & ſic etiam declaravit *in una Venetiarum die* 28. *Novemb.* 1633. Sed hodie ſervanda eſt Bulla SS. Innoc. XII. & dictæ declarationes ad nihilum valent.

80. *Quær.* Quomodo intelligatur quis eſſe ſubditus Epiſcopo ratione originis? *Reſp.* Ille intelligitur, qui non ſolùm natus eſt in ea Diœceſi; ſed etiam ſi ejus Pater in illa fuiſſet natus, quamvis ab ea receſſiſſet ante nativitatem filii. Ita Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 148. & Molfeſ. *tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. qui aſſerunt, ſic reſpondiſſe Sacram Congregationem; licèt contrarium videantur docere Canoniſtæ, quos allegat Antonell. *ubi ſupra num.* 4. & 5. & Coton. *num.* 135. à quibus in praxi non eſt diſcedendum.

81. *Quær.* Ubi ordinandi ſint infantes expoſiti, vel filii vulgò quæſiti? *Reſp.* Iſtos eſſe ordinandos ab Epiſcopo loci maternæ originis, vel ubi ipſi nati ſunt; illos verò tantummodo ab Epiſcopo loci, in quo fuerunt expoſiti, ut ex doctrina Bartoli docet Barboſ. *de Offic. & poteſt. Epiſcopi allegat* 4. *num.* 15. & 17.

82. *Quær.* Quid dicendum de illis, qui in peregrinatione naſcuntur? *Reſp.* Hos eſſe promovendos ab Epiſcopo loci paternæ originis, non autem loci, ubi nati ſunt, quia non inſpicitur quod per accidens eſt. Barboſ. *d. allegat.* 4. *num.* 18. & 19. Verum tamen eſt, quod prædicti poſſent ordinari ab Epiſcopo loci, in quo baptiſmum ſuſcepiſſent, quia ſicut per manumiſſionem quis dicitur naſci, & ſortitur forum, ita & per Baptiſmum. Bart. *in l. Cives. num.* 4. *C. de Incol. lib.* 10. Antonell. *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 9. Sed nunc opus eſſet Dimiſſoriis Epiſcopi ſui domicilii.

83. *Quær.* A quo Epiſcopo ordinandi ſint Novitii alicujus Religionis; an ſcilicet ab Epiſcopo loci, in quo ſitum eſt Monaſterium, ubi ipſi Novitiatum agunt? vel ab Epiſcopo orignis, aut paternæ domus? *Reſp.* Magis communem opinionem Canoniſtarum eſſe, ut hi Novitii ordinentur ab Epiſcopo loci, ubi ſitum eſt Monaſterium; & ſi ipſe ſit impeditus, debeat dimiſſorias dare *arg. tex. in cap. Cum nullus.* §. *Religioſi. De tempor. ord. in* 6. Vulpes *in Praxi Judic. cap.* 7. *num.* 9. & Riccius *in Praxi fori Eccleſ. par.* 4. *reſol.* 258. & 587. ubi notat prædictos Novitios non poſſe recipere ordines minores ab Abbate Monaſterii, in quo Novitiatum agunt, quia non ſubduntur ei irrevocabiliter, cum poſſint ad libitum redire ad ſæculum; & hanc ſententiam tenent plures DD. quos citat, & ſequitur Antonell. *ubi ante num.* 17. & 18.

84. *Quær.* An Epiſcopus poſſit conferre ordines familiari ſuo non ſubdito? *Reſp.* Affirmativè, ſi per triennium fuerit Clericus commoratus cum ipſo Epiſcopo; & beneficium, ceſſante fraude, ab eodem Epiſcopo recipiat. Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de Reformat. cap.* 9. Barboſ. *alleg.* 5. *num.* 16. Ex quo inferunt Doctores, talem Epiſcopum eſſe debere habentem Diœceſim, non merè Titularem, attento alio Decreto Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. *de Reformat.* Porrò quod dicitur de beneficio videtur intelligendum, ſi & quatenus ipſe Clericus familiaris vellet promoveri ad ordines Sacros, & non haberet undè alibi vivere, quia ſi habeat patrimonium; vel Penſionem poterit adhuc promoveri poſt triennium à præfato Epiſcopo, ut declaraſſe S. Congregationem teſtantur Riccius *in Praxi par.* 3. *reſol.* 450. Garz. Barboſa, Bonacina, & alii allegati à prædicto Antonell. *d. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 33. Porrò nunc ex d. Bulla Innocentii XII. *de anno* 1694. etiam circa prædictos opus eſt Dimiſſoriis ſuorum Epiſcoporum, & quod intra menſem verè beneficium eis ab Epiſcopo ordinante conferatur.

85. *Quær.* An ultra familiares Epiſcopi, etiam ipſorum familiarium famuli poſſint ab ipſo Epiſcopo poſt triennium ad ordines promoveri? *Reſp.* Affirmativè, dummodò tamen habitaverint per dictum triennium in domo Epiſcopi; & ab eo alimenta receperint, quia Concilium hoc conceſſit Epiſcopis, fidens poſſe ab eis cognoſci mores familiarium, & aliorum degentium in familia ſua. Sanchez *in Opuſc. tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 20. *num.* 24. Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 145. Et ideò ſi prædicti familiares degiſſent,

Digitized by Google

ſent, in dicto triennio in aliqua regione remota non poſſent promoveri ab Epiſcopo Domino ſuo, & eo minùs ſamuli familiarium. Quarant. *in Verb. Ordo. verſ. limita in eo*. Piaſec. Bonacin. & alii quos citatos ſequitur idem Antonell. *ubi proximè num.* 25. *&* 26. ubi addit, quod Magiſter Actorum Curiæ Epiſcopalis, nempè Cancellarius Epiſcopi intelligitur ejus familiaris ad prædictum effectum ex Gratian. *Deciſ. March.* 133. & Barboſ. *allegat.* 5. *num.* 18.

86. *Quær.* Quomodo conſideretur ipſum triennium? *Reſp.* Quod fuerit continuum; niſi fortè ipſe familiaris abſens fuiſſet per aliquod modicum tempus ex aliqua legitima cauſa. Riccius *in Praxi par.* 1. *reſolut.* 277. Antonell. *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 28. *&* 29. ubi ſubdit, ſufficere etiam, ſi triennium ipſum incœpiſſet antequam Epiſcopus adeptus eſſet Epiſcopatum; juxta Doctrinam Vulpis *cap.* 7. *num.* 19. & Bonac. *de Sacram. diſp.* 8. *q. unic. punct.* 4. *num.* 16.

87. *Quær.* Quæ ſcientia requiratur in promovendis ad ordines? *Reſp.* Pro prima tonſura debet Clericus ſcire legere, & ſcribere, & aliqua rudimenta linguæ latinæ habere. Pro minoribus ordinibus majorem notitiam oportet ut habeat, & ſpes ſit, ut proficiat eò magis in ſtudiis, ad hoc ut ad altiores ordines poſſit aſcendere, ut præceptum eſt à Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de Refor. cap.* 4. 5. 11. 13. *&* 14. Cotonius *lib.* 3. *Controv.* 1. *num.* 153.

88. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum illiteratis, & eos ad Ordines promovere? *Reſp.* Negativè, ſi penitùs ignari ſint; quod ſi ſaltem ſciant benè legere, & mediocrem intelligentiam habeant, poterit alquando benignè procedere; & maximè cum Regularibus, ſi benè legant, & cantus notitiam poſſideant, quamvis linguam latinam non benè intelligant, nam ſatis idonei cenſentur ſervitio chori. Diana *par.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 74. Barboſ. *allegat.* 46. *num.* 14. Antonell. *dict. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 8.

89. *Quær.* An ordinatus in Sacris ordinibus prævio examine, ſit ampliùs examinandus pro conſecutione ſimplicis beneficii? *Reſp.* Negativè, quia iſte præſumitur habilis, & idoneus. *cap. Accepimus De ætate, & qualit.* Riccius *par.* 1. *reſol.* 340. & Antonell. *ibid. num.* 14. At in Cathedrali Patavina ſervatur, ut nulli, etſi Presbytero, conſeratur Canonicatus, aut Cuſtodia, aut Capellania, niſi habeat ab Epiſcopo fidem idoneitatis quo ad mores, & ſcientiam, quando collatio fit à Capitulo, nam dicta fides idoneitatis habet vim confirmationis, quam Epiſcopi Paduani antiquitùs faciebant de electis à Capitulo.

90. *Quær.* An Corpore Vitiati poſſint ad Ordines promoveri? *Reſp.* Negativè juxtà *tit. de Corpor. Vitiat.* Tales autem ſunt, qui vel inhabiles evaſerunt ad officium Eccleſiaſticum exequendum, vel ſcandalum ob deformitatem gignere valent. Garz. *de Benefic. par.* 7. *cap.* 12. *num.* 3. *&* 30. Antonell. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 1.

91. *Quær.* Quis dicatur inhabilis ad hoc, ut reputetur indignus Ordinibus? *Reſp.* Qui eſt mutilatus, vel debilitatus, aut offenſus in aliquo neceſſario membro, ut ſi habeat oculum cæcum, manum aridam, aut quid ſimile. Navar. *in Manuali cap.* 27. *num.* 200. Antonell. *ubi ante num.* 3. *&* 4. quo loci notat, pro membro non intelligi dentes, vel digitos, niſi eſſent Pollex, aut Index. Clar. *§. fin. q.* 69. *Verſ. Item quero.*

92. *Quær.* An expediat, Epiſcopos edicere ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis ad Ordines accedat cum impedimento occulto? *Reſp.* Negativè, eſſet enim iniicere novos laqueos, & ideò cum fecerit Epiſcopus omnem diligentiam pro cognoſcendis moribus ordinandorum, quæ omninò occulta ſunt, debet Deo relinquere, & conſcientiæ ſingulorum. Cotonius *dict. lib* 3. *Controv.* 1. *num.* 155.

93. *Quær.* Quo in loco poſſit Epiſcopus ordines conferre? *Reſp.* In quocumque loco ſacro, etiam in oratorio privato; excepto tamen ordine Epiſcopatus, quem in Eccleſia publica eſſe conferendum ajunt Doctores, & ſi ſecùs fiat, veniale peccatum fore ait Diana *par.* 12. *tract.* 1. *reſol.* 80. mortale autem tenet Coton.

ton. *ubi ſupra num.* 159. propter rei gravitatem.

94. *Quær.* Quibus in diebus Ordines conferri poſſint? *Reſp.* Quod prima tonſura ſingulis diebus poteſt conferri; ordines minores in Sabbatis quatuor Temporum, Sabbato ante Dominicam Paſſionis, & Sabbato Santo; & ulteriùs quovis die Dominico, aut feſto. *cap. De eo. De Temp. ordin.* Majores ordines in ſolis prædictis Sabbatis. Epiſcopatus verò ſolum in Dominicis diebus. *cap. Qui in aliquo diſt.* 51. Vel natalitiis Apoſtolorum. In reliquis verò diebus feſtivis Epiſcopi non ſunt conſecrandi, niſi de expreſſa licentia Papæ. Jordan. *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 2. *num* 6. & Diana *par.* 12. *tract.* 1. *reſol.* 61. Cotonius *dict. lib.* 3. *controver.* 1. *num.* 166. & 167. Ubi ſubdit, ſi electus ad Epiſcopatum fieret Sacerdos in die Dominico, non poſſet eodem die conſecrari Epiſcopus; Si verò eſſet dies natalis Domini concedendum foret, ut in prima Miſſa conſectaretur Sacerdos, in ſecunda Epiſcopus, & in tertia celebrare poſſet Pontificaliter ex Diana *dict. par.* 12. *tract.* 1. *reſol.* 64. & 92.

95. *Quær.* Cur Epiſcopatus conferatur die Dominico, reliqui verò ordines die Sabbati? *Reſp.* Ob excellentiam Ordinis Epiſcopalis, cui correſpondere debet Excellentiſſimus hebdomadæ dies, inſignoribus Dei operibus deſtinatus; & idcircò reliqui Ordines conferuntur in Sabbato, quia ſicut vigilia ſervit feſto, ita alii ordinati ſerviunt Epiſcopo. Campanilis *in Diverſ. rubr.* 6. *cap.* 4. *num.* 4. Diana *ubi ſupra*, & Coton. *num.* 167.

96. *Quær.* Quomodo intelligatur eſſe dies feſtus pro Ordinibus minoribus conferendis? *Reſp.* Alios tenere, quod ſit feſtus dies de præcepto. Nald. *Verb. Ordo. num.* 15. Alii, quod ſit feſtus officii duplicis. Diana *par.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 97. & hæc opinio eſt magis recepta in Praxi. Gavant. *Verb. Ordines minores. num.* 15. Alii tandem tenent, quod ſi ordinatio non ſit generalis, ſed unius, vel alterius Clerici, poſſit fieri ab Epiſcopo etiam diebus ferialibus, quod cum Diana, Baſſæo, & aliis Cotonius intelligit, ſi non ordinet plures, quam ſex. *dict. lib.* 3. *controv.* 1. *num.* 171. & 172. ubi demùm notat, ſub hac prohibitione non comprehendi Regulares, qui ex Privilegiis Pontificiis aliquibus Religionibus conceſſis, & per communicationem reciprocam eorùmdem Priviligiorum cenſentur quotidie poſſe ordinari in minoribus.

97. *Quær.* Qua hora Ordines ſint conferendi? *Reſp.* Quod prima Tonſura conferri poteſt in quacumque hora diei, minores ordines de jure ante prandium, quamvis uſu receptum ſit, ut ob multitudinem ordinandorum conferantur etiam Veſpere ſextæ feriæ quatuor Temporum. Ordines Sacri omninò dandi ſunt in mane, & cum Miſſa, quæ hora tertia eſſet celebranda ob rationes adductas à Gloſſa *in cap.* 1. *diſt.* 75. Etſi in praxi non ſervetur ob longitudinem miniſterii. Dian. *par.* 12. *tract.* 1. *reſol.* 63.

98. *Quær.* An omiſſio alicujus cæremoniæ in ordinatione ſit ſupplenda? *Reſp.* Si cæremonia ſit eſſentialis, & dependens à forma ſubſtantiali ordinationis, non ſolùm ipſa eſt ſupplenda, ſed repetenda tota ordinatio, ſaltem ſub conditione. Si verò eſt accidentalis, ſufficit illam ſolam ſupplere; & quidem privatim, ſi omiſſio fuit occulta; aliàs in publico, ſi publicus fuit defectus. Coton. *dict. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 177. & 178.

C A P U T CXXIX.

De Irregularitate.

1. QUær. Quid ſit Irregularitas? *Reſp. Eſt Canonica inhabilitas directè impediens Ordines ſuſcipere, vel ſuſceptos exercere, à ſolo Jure proveniens. cap.* Is, *qui. De Sentent. excom* Laym. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 1. *num.* 6. Dian. *par.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 28. Ubi notat, nonnullas irregularitates exiſtere non à Jure inductas, ſed ex conſuetudine introductas ob Doctorum ſententiam.

2. *Quær.* An Irregularitas ita impediat, ut irritum faciat uſum ordinum? *Reſp.* Nonnullos DD. affirmare, ſed communis opinio eſt Negativa; ideò qui Irregula-

gularitate detentus Sacerdotum ſuſciperet, vel ſuſceptum exerceret, validè conſecraret, & in caſibus permiſſis validè abſolveret. Dian. *par.* 4. *tract.* 2. *reſ.* 68. Coton. *lib.* 3. *controv.* 2. *num.* 6.7.8. *&* 9. ubi addit, irregularitatem impedire quidem ſuſceptionem beneficii; ſed jam ſuſcepti non inducere ipſo jure privationem, quia plura requiruntur ad non acquirendum beneficium, quàm ad ammittendum.

3. *Quær.* An collatio beneficii facta Irregulari ſit ipſo jure nulla, vel veniat annullanda? *Reſp.* Non deeſſe aſſerentes, ipſo jure nullam nequaquam fore. Sylveſt. *Verb. Excommunicatio. num.* 4. Sed communis Canoniſtarum opinio eſt, eſſe ipſo jure nullam, & ſic judicare Rotam Romanam teſtatur Diana *par.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 1. Coton. *ubi ante num.* 13. Qui tamen *num.* 10. ſcriptum reliquit, ſuſtineri poſſe collationem beneficii licèt Irregulari ex defectu factam, quando beneficium non requirit officium, cui irregularis ſatisfacere non poſſit ex Avila *De Cenſur. par.* 2. *cap.* 7. *diſp.* 2. *dub.* 6. *concluſ.* 3.

4. *Quær.* Quotuplex ſit Irregularitas? *Reſp.* Eſt duplex; una ex defectu, altera ex delicto. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 3.

5. *Quær.* Quot ſint Irregularitates ex defectu? *Reſp.* Sunt octo. *Prima*, ex defectu natalium. *Secunda*, ex defectu originis. *Tertia*, ex defectu liberationis. *Quarta*, ex defectu ætatis. *Quinta*, ex defectu honeſtæ famæ. *Sexta*, ex defectu corporis. *Septima*, ex defectu animæ. *Octava*, ex defectu Sacramenti. Ita *Præpoſit. in cap.* 1. *diſt.* 50. & Tolet. *ubi ſupra*.

6. *Quær.* Quot ſint Irregularitates ex delicto? *Reſp.* Eas eſſe ſex. *Prima*, ex delicto hæreſis. *Secunda*, ex relteratione baptiſmi. *Tertia*, ex mala ordinum ſuſceptione. *Quarta*, ex mala ordinum adminiſtratione. *Quinta*, ex notorietate criminis. *Sexta*, ex homicidio, vel mutilatione, quæ extenditur ad mandantes, conſulentes, & ratum habentes de quibus omnibus. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 69. *& ſeqq.*

7. *Quær.* Quæ nam ſit Irregularitas ex defectu Natalium? *Reſp.* Eſt illa, quæ provenit ex illegitimitate filiorum, nam omnes filii Illegitimi ſunt Irregulares, ſivè ex fornicatione nati ſint, ſivè ex adulterio, ſtupro, aut ſacrlegio. *cap.* 1. & *ult. De Filiis Presbyter.* & ideò prohibiti ſunt promoveri tùm in deteſtationem criminis paterni, tùm ex periculo incontinentiæ ex imitatione Patris, tùm etiam propter ſcandalum. *cap. ultim.* & ibi Gloſs. *De Filiis Presbyter. in* 6.

8. *Quær.* An ſint irregulares, & illegitimi, qui nati ſunt ex marito, & uxore, poſtquam ille factus fuit Sacerdos, & hæc votum caſtitatis emiſit? *Reſp.* Affirmativè, quia naſcuntur ex ſacrilego concubitu. *cap. Litteras. De Filiis Presbyter.*

9. *Quær.* An dentur caſus, in quibus filii non ſint irregulares, quamvis nati ſint extra matrimonium? *Reſp.* Affirmativè; & hi caſus duo ſunt. Primus, ſi legitimati ſint per ſubſequens matrimonium. *cap. Tanta. Qui fil. ſint legit.* Secundus, quando matrimonium fuit bona fide in faciem Eccleſiæ à principio contractum, quamvis poſtea ex aliquo detecto impedimento declaretur nullum, & invalidum. *cap. Cum inter. Qui fil. ſint legitim.* Imò ſufficit bona fides in uno tantùm ex genitoribus, licèt alter eorum mala fide contraxiſſet. *cap. Ex tenore. eod. tit.* Tolet. *lib.* 1. *cap.* 58. *num.* 2.

10. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare ſuper irregularitate ex defectu natalium? *Reſp.* Affirmativè quo ad ordines minores, & unum ſimplex beneficium. *cap.* 1. *De Filiis Presb. in* 6. Secùs autem quo ad majores, & quo ad beneficium curatum, perſonatum, ſeu dignitatem, quia in his ſolus Papa diſpenſat. *cap. Nimis. De Filiis Presbyter.*

11. *Quær.* An alio modo tollatur Irregularitas ex defectu natalium? *Reſp.* Eam tolli per ingreſſum in Religionem, quando emittitur Profeſſio, nam tunc irregularitas ceſſat quo ad ordines minores, & majores; non autem quo ad Dignitates, niſi diſpenſatio detur a Generali, ſeu Capitulo Religionis, cui id conceſſum eſt per Bullas Sixti V. & Gregorii XIV. Sanchez *in Decalog.*

leg. tom. 2. lib. 5. cap. 5. numer. 9.

12 *Quær.* An Monialis illegitima poſſit eſſe Abbatiſſa ſine diſpenſatione? *Reſp.* Negativè. Majol. *De Irregular. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 5. Adden. ad Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 58. *in fin.* Nicol. *in Floſcul. Verb. Abbatiſſa num.* 1. Sed contrarium docet Diana *p.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 99. *& reſol.* 101.

13. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum illegitimo, ut obtineat Canonicatum in Eccleſia Cathedrali? *Reſp.* Affirmativè ſecundum doctrinam Navarri *lib.* 1. *conſil.* 3. *De Ætate, & Qualit. Ordin.* Imò cum hujuſmodi poteſt diſpenſare etiam Capitulum Sede Vacante. Idem Navar. *lib.* 1. *conſ.* 31. *De Tempor. Ordin.*

14. *Quær.* Quæ ſit Irregularitas reſpectu originis. *Reſp.* Ea eſt, quæ afficiebat filios natos in ſervitute; nam ipſi non poterant promoveri ad ordines. *Diſt.* 54. *per totam*, & totus titulus *De Ser. non Ordin.* Porrò ſi ſervus fuiſſet promotus ad Sacerdotium, efficiebatur liber; ſed Domino contradicenti duplum erat ſolvendum vel ab Epiſcopo ordinante, vel ab eo, qui fuiſſet in culpa circa illam ordinationem. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 59. *per totum.*

15. *Quær.* Quæ ſit Irregularitas ex defectu liberationis? *Reſp.* Eſt illa, quæ afficit Curiales, & eos, qui obligati ſunt ad ratiocinia ob publicam adminiſtrationem. *cap. Præterea. diſt.* 51. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 60.

16. *Quær.* An Curiales finito officio poſſint promoveri? *Reſp.* Affirmativè, duobus tamen exceptis caſibus. Primò, Si ſententiam ſanguinis tulerint, quia remanent irregulares. Gloſs. *in cap. Ecce. & cap. Si quis. diſt.* 51. Secundò, ſi officium infame exercuiſſent, ut faciunt ſatellites, & carnifices. Tolet. *dict. lib.* 2. *cap.* 60.

17. *Quær.* Quænam ſit Irregularitas ex defectu ætatis? *Reſp.* Illa eſt, quæ conſideratur in illis, qui nondum ætatem requiſitam habent pro unoquoque ordine ſuſcipiendo; de qua ætate ſupra locuti ſumus. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 61.

18. *Quær.* Quæ nam ſit Irregularitas ex defectu bonæ famæ? *Reſp.* Eſt illa, quæ oritur vel ex facto, vel ex jure. Oritur ex facto, quando quis commiſit aliquod grave crimen, ita notorium, ut tergiverſatione occultari non poſſit. Ex jure quando ſententia Judicis quis condemnatur de delicto, quod aliàs non erat notorium. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 62.

19. *Quær.* Quomodo ceſſet, vel tollatur hæc Irregularitas? *Reſp.* Eam tolli vel per diſpenſationem, vel per abolitionem memoriæ patrati delicti, quando tantus tempus fluxit, ut homines de eo non amplius recordentur, & Irregularis vitam exemplarem fecit. Tolet. *d. c.* 62.

20. *Quær.* Quis poſſit diſpenſare ſuper hac Irregularitate? *Reſp.* Papam poſſe ſuper omni irregularitate ex infamia diſpenſare; Epiſcopum verò tantummodo ſuper illa, quæ provenit ex delictis, à quibus poteſt abſolvere, ſeu diſpenſare; & ideò ab infamia ob hæreſim, Simoniam, & homicidium, non poſſet diſpenſare, quia neque ab his delictis abſolvit. Tolet. *dict. cap.* 62. *num.* 5.

21. *Quær.* An Irregularitas ex defectu bonæ famæ poſſit tolli ſine diſpenſatione? *Reſp.* Affirmativè in uno caſu, nempè quando delicta commiſſa ſunt ante baptiſmum, nam dum quis baptizatur, purgatur ab omni infamia. Gloſs. & DD. *in cap. Sine Pœnitnetia. De conſecr. diſtinct.* 4.

22. *Quær.* Quænam dicatur Irregularitas ex defectu corporis? *Reſp.* Eſt illa, quæ inducit vel inhabilitatem alicujus membri neceſſarii ad Sacrificium, vel monſtruoſitatem in corpore, ut quando homo eſt gibboſus, vel nimis parvus, aut nimis claudus juxta *tit. de Corpore vitiat. & tit. De Cleric. ægrot.* de quibus defectibus tractat abundè idem Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 63.

23. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare ſuper irregularitate ex corporis defectu? *Reſp.* Quod Epiſcopus non poteſt diſpenſare, ſed tantummodo poteſt declarare, an Irregularis quis ſit ex eo defectu; quod ſi declaraverit, defectum eſſe talem, ut inducat Irregularitatem, diſpenſatio eſt petenda à Papa. Innoc. *in cap.* 1. *De corpor. vitiat. & cap. Cum æterni. De Re judic. in* 6.

24. *Quær.*

Digitized by Google

24. *Quær.* Quænam ſit Irregularitas ex defectu animæ? *Reſp.* Illam eſſe, quæ inſurgit ex vexatione dæmonis, & ideò energumeni, dæmoniaci, arreptitii dicuntur Irregulares. *cap. Maritum. & cap. Cleric. diſt. 33.* & cum his conſiderantur etiam lunatici, inſani mente, & morbo caduco laborantes, quia licèt corpore laborent, tamen defectus refertur etiam ad animam. *cap. Uſquequò.* ubi Gloſs. *diſt. 33.* Tolet. *dict. lib. 1. cap. 64. num. 1. 2. & 3.* ubi notat, quod omnes prædicti ſi tales evadant, poſtquam fuerunt ad ordines promoti, permittendi non ſunt, in eis adminiſtrare, niſi verè liberati ſint.

25. *Quær.* An ſint alii ſub hac Irregularitate ex defectu animæ comprehenſi? *Reſp.* Quod etiam Neophyti ſub ea comprehenduntur, illi tamen, qui baptizati ſunt in adulta ætate, niſi tempus decem annorum fluxerit; & etiam illiterati, ideſt, qui ſcientiam ſufficientem non habent, ac demum qui publicam pœnitentiam egerint; quæ tamen nunc non eſt in uſu. Majol. *De Irregular. lib. 3. cap. 2 & 3.* Tolet. *dict. lib. 1. cap. 64. num. 6.* Noviſſimè Gaſp. Ivenin. *De Sacram. tom. 2. Diſſert. 13. quæſt. 5. cap. 5. art. 1. §. 2. pag. 1086.* Ego ipſe *de Pœnitentia Deciſ. 18. num. 32. & 33.*

CAPUT CXXX.

De Bigamia.

1. QUær. Quæ ſit Irregularitas proveniens ex defectu Sacramenti? *Reſp.* Eſt illa, quæ conſideratur in his, qui bigami effecti ſunt, & contraxerunt bigamiam. Ivenin. *d. artic. 1. §. 6.*

2. *Quær.* Quid ſit Bigamia? *Reſp.* Bigamia eſt multiplicatio nuptiarum; qui enim pluries contraxit, bigamus cenſetur; & quamvis bigamia inſurgat, ubi quis bis nuptias contraxerit ex vi vocabuli, tamen talis etiam dicitur ſi ter, aut quater contraxiſſet. Tolet. *dict. lib. 1. cap. 65. num. 1.*

3. *Quær.* Quot ſint ſpecies bigamiæ? *Reſp.* Sunt tres, quia alia eſt bigamia vera; alia bigamia interpretativa, & alia bigamia ſimilitudinaria. Tolet. *ibid.* & Majol. *lib. 1. cap. 33.* & Ivenin. *d. cap. 5. art. 1. §. 6. pag. 1093.*

4. *Quær.* Quæ nam ſit bigamia vera? *Reſp.* Bigamia vera eſt, quando aliquis duxit plures uxores ſucceſſivè, & legitimas. *cap. Qui ſine crimine diſt. 26.* & hoc procedit tàm, ſi unam duxiſſet ante baptiſmum, & aliam poſt baptiſmum ſuſceptum. *cap. Auctius eod. diſt. 26.* Sivè utramque ante baptiſmum. *cap. una. diſt. ead.* Sivè utramque poſt baptiſmum. *cap. Maritum. diſt. 33.* At in his omnibus caſibus oportet, copulam interceſſiſſe, & matrimonium fuiſſe conſummatum ad hoc, ut bigamia inſurgat; ideòque qui primam, vel ſecundam uxorem non cognovit carnaliter, eò quia vel mortua eſt ante copulam, vel in Monaſterium integra eſt ingreſſa, vir non dicitur bigamus, quamvis pluries contraxerit; & ſubindè non eſt irregularis; nam talis tunc dicitur, quando utramque uxorem carnaliter cognovit. Tolet. *d. lib. 1. cap. 66.*

5. *Quær.* Qua de cauſa bigamus dicatur irregularis, & qui plures habuit uxores, non poſſit ad ordines promoveri? *Reſp.* Ob quatuor cauſas: Prima eſt ob defectum Sacramenti, quia in bigamo non poteſt eſſe ſignificatio unionis Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt unius cum una. *cap. Debitum de Bigam.* Secunda eſt ob prærogativam ordinis, ut ad eum non promoveatur, qui hac imperfectione notatus eſt. *cap. una. diſt. 26.* Tertia eſt, quia bigamus præſumitur incontinens, *cap. Propoſuiſti diſt. 82.* Et quarta eſt, quia bigamus non poteſt de facili hortari alios ad caſtitatem, & continentiam. *d. cap. Una. diſt. 26.* Ivenin. *d. §. 6.* ubi allegat SS Patres.

6. *Quær.* Quæ nam ſit Bigamia interpretativa? *Reſp.* Bigamiam interpretativam eſſe in tribus caſibus. Primò, quando quis in uxorem duxit viduam. Secundò, quando quis duxit mulierem ab aliis corruptam. Et tertiò, quando quis cognovit uxorem ſuam, quæ priùs commiſiſſet adulterium. *cap. Curandum. diſt. 34. c. 2. De Bigamis. c. Qui in aliquo. diſt. 50.*

cap. Si cujus, & *cap. Si laici diſt.* 34. Porrò in primo caſu opus eſt, ut ipſa Vidua fuerit cognita carnaliter à primo marito, & poſtea à ſecundo marito pariter cognoſcatur; prout etiam in ſecundo caſu copula mariti debet intervenire, ad hoc ut bigamia contrahatur, & ex ea irregularitas, nam hæc inſurgit ob carnis diviſionem, quæ tunc evenit, ubi quis copulam maritalem habet cum muliere ab alio cognita. Tolet. DD. citans. *d. lib.* 1. *cap.* 66. per totum.

7. *Quær.* An ſit bigamus, & irregularis, qui duxit in uxorem mulierem, quam priùs fornicaria copula cognoverat? *Reſp.* Negativè, dummodo dicta mulier non fuerit cognita ab alio viro. Tolet. *dict. cap.* 66. *num.* 5.

8. *Quær.* Quæ nam ſit Bigamia ſimilitudinaria? *Reſp.* Quod ſimilitudinaria Bigamia eſt in duobus caſibus. Primò, ſi Clericus ſacris ordinibus initiatus de facto contrahat matrimonium; nam tunc dicitur contrahere bigamiam non veram, quia matrimonium non eſt validum de jure, ſed ſimilitudinariam, quia efficitur Irregularis propter intentionis affectum opere ſubſequuto. Secundò, ſi laicus uxoratus vivente uxore ducat aliam uxorem, pariter cenſetur bigamus, non verè, ſed ad ſimilitudinem ob affectum intentionis. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 67. *num.* 1. & 2. & idcircò prædicti non poſſunt ad ordines promoveri abſque Apoſtolica diſpenſatione. Fagnan. *in cap. Nuper à nobis. De Bigam. à num.* 40. *uſque in fin.* & Rota *deciſ.* 1. *de Bigam. in novis.*

9. *Quær.* An incurrat bigamiam laicus, qui mortua prima uxore contrahit matrimonium, ſed nulliter; puta ob gradum conſanguinitatis, vel aliud impedimentum? *Reſp.* Eſſe hinc indè Doctores, ſed magis communem opinionem reputari affirmativam, videlicet, quod in tali caſu contrahatur bigamia, & incurratur irregularitas, quia non ſpectatur validitas matrimonii, ſed factum, & intentionis affectus cum opere ſubſequuto. Tolet. *ubi ſupra num.* 2. Contrarium tamen docet Diana Coordinatus *tom.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 146. Quæ in veteri opere eſt *par.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 38. Nec non Henriquez *lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 9.

10. *Quær.* An Bigamus efficiatur ille, qui contraxit primum matrimonium, ſed nulliter ob aliquod impedimentum, & mortua prima uxore, iterum aliud matrimonium contrahit, ſed & hoc ſecundum eſt nullum, ob aliquod aliud impedimentum? *Reſp.* Effici bigamum, ſi in utroque matrimonio conſummavit, nam attenditur figura matrimonii, non validitas, intentioniſque affectus cum opere ſubſequuto. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 67. *num.* 3. Contrarium tamen tenent DD. quos allegat Diana *d. par.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 38.

11. *Quær.* An Bigamia contrahatur ab illo, qui plures habet concubinas, & cum illis carnaliter ſe immiſcet? *Reſp.* Negativè, quia in hoc caſu non adeſt figura matrimonii. *cap. Quia circa. De Bigam.* Tolet. *ibid. d. num.* 3.

12. *Quær.* An Bigamus ſit vocandus ille laicus, qui ſuum primum contraxit matrimonium cum vidua, ſed matrimonium fuit nullum ob aliquod impedimentum? *Reſp.* Negativam opinionem teneri à Navar. *in Man. cap.* 27. & à Diana *ubi ſupra*. Affirmativam verò ab Hoſtien. & à Goffred. *in Summa*, quos refert, & ſequitur Tolet. *ubi ſupra num.* 4. Quia etiam in hoc caſu adeſt figura matrimonii cum intentione, & copula; & ideò firmatur hæc regula, quod ſcilicet ubi matrimonium, ſi validum foret, induceret bigamiam, illam quoque inducit, etiamſi de jure non valeat, ſed in ſolo facto conſiſtat.

13. *Quær.* An Monachus profeſſus contrahendo matrimonium de facto incurrat bigamiam? *Reſp.* Affirmativè, quia idem eſt de Monacho profeſſo, ac de Clerico in Sacris conſtituto. *c. Quotquot.* 27. *quæſt.* 1. & ratio eſt quia priùs contraxerunt matrimonium ſpirituale cum Deo, & deinde tentant cum homine matrimonium contrahere. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 67. *num.* 5.

14. *Quær.* An ex duobus matrimoniis ratis, non conſummatis, bigamia incurratur? *Reſp.* Negativè, quia etiam copu-

copula cum matrimonio requiritur ad bigamiam gignendam. Sayr. & Majol. *De Irregul.* citati in *addition.* apud Tolet. *dict. cap. 67. in fine*. Et ratio rationis eſt, nam ex ſolo contractu non dicitur vir diviſiſſe in plures carnem ſuam, & ſic non deficit ſignificatio Sacramenti. *cap. Debitum. De Bigam.* Rota *deciſ. 519. n. 5. par. 2. recent.* Alia ratio eſt, quia in utroque matrimonio requiritur non ſolùm copula, ſed etiam effuſio ſeminis virilis in vas fœminæ. DD. apud Dianam *dict. part. 4. tract. 2. reſolut.* 42. Quæ in Coordinato eſt *dict. tom. 5. tract. 5. reſol.* 152. & *reſol.* 153. ubi quod requiritur etiam ſeminatio fœminæ.

15. *Quær.* Quæ nam ſint pœnæ provenientes ex Bigamia? *Reſp.* Eſſe tres. Prima, quod bigamus non poteſt ad ordines promoveri. Secunda, quod obtinere non poteſt beneficia, aut Eccleſiaſticas penſiones. Tertia; quod ſi ſit Clericus, & incurrat irregularitatem ex bigamia, perdit privilegium fori, & canonis, & ſpoliatur beneficiis, ac penſionibus. Theſaur. *De Pœnis Eccleſiaſt. part. 2. Verb. Matrimonium bigami cap.* 2. & ideò Clericus ſi bigamiam incurrat, non poteſt ampliùs incedere cum habitu, & tonſura; & ſi præſumeret contrarium facere, foret excommunicandus. *cap. Unico. De Bigamis in 6.* Poſſet tamen exercere ordines minores eo modo, quo laici ex conſuetudine ſolent ea exercere. Layman. *lib. 1. tract. de Irregular. cap. 6. num.* 7. & Theſaur. *verb. Ordo. cap.* 2.

16. *Quær.* Quam pœnam incurrat Epiſcopus, qui ordines confert Clerico bigamo? *Reſp.* Plures Doctores ſcripſiſſe, quod incurrat pœnam ſuſpenſionis per annum per *cap. Nullus pœnitentem*. 55. *diſt.* Barboſa *alleg.* 111. *num.* 15. Sed communior eſt opinio, dictam ſuſpenſionem non eſſe latæ ſententiæ, ſed ferendæ. Garzias *De Beneſ. part. 7. cap. 6. num. 6.* qui ſic, ait, declaratum eſſe à Sacra Congregatione Concilii; & refert Theſaur. *d. cap. 2. verb. Ordo.* ubi etiam notat Bullam Sixti Quinti, per quam ordinantes Bigamos ſuſpendebantur à divinis ipſo jure, eſſe abrogatam per aliam Bullam Clementis Octavi, quod obſervat etiam Garzias *ubi ſupra num.* 11.

17. *Quær.* Quis poſſit diſpenſare in Bigamia? *Reſp.* Quod in bigamia diſpenſat ſolus Papa. DD. quos allegat, & ſequitur Tolet. *dict. lib. 1. cap. 68. num.* 2. ubi advertit, prohibitionem Apoſtoli de bigamo non ordinando, non eſſe reputandam de jure divino, ſed de jure poſitivo, in quo Papa poteſt diſpenſare. Illud tamen omnes Doctores docent, Papam difficiliùs diſpenſare in bigamia vera, quàm in interpretativa, aut ſimilitudinaria. Tolet. *dict. cap. 68. numer.* 3. Tamburin. *De Irregular. lib.* 10. *tract.* 4. *cap.* 16. §. 3.

18. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum bigamo tàm promovendo, quàm promoto, non ſolùm ut ordines ſaltem minores ſuſcipiat, verùm etiam ut in ſuſceptis adminiſtret? *Reſp.* Negativè in quacunque parte quæſiti; quia ſic cenſent omnes Canoniſtæ, quos refert Tolet. *dict. cap.* 68. & Theſaur. *De Pœnis Eccleſiaſticis dict. cap. 2. verb. Ordo. in fine*, ubi ſic declaraſſe teſtatur Sac. Congregationem. Illud tamen eſt obſervandum, quod Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Clerico majoribus ordinibus inſignito, qui de facto contraxit matrimonium, poſt peractam pœnitentiam, ſi illud cum virgine contraxerit, non autem ſi cum vidua, vel corrupta. Tolet. *dict. cap. 68. num.* 6. ubi tamen in fine videtur ſe reſtringere, dummodo delictum ſit occultum ob facultatem à Concil. Tridentino traditam Epiſcopis diſpenſandi ab omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepto homicidio, *per cap. 6. ſeſſ.* 24. Ita Tambur. *dict. cap.* 16. §. 3. *num.* 5. Sed hi caſus rarò accidunt in noſtris regionibus.

CAPUT CXXXI.

De Irregularitatibus ex delicto.

1. QUær. Quot ſint Irregularitates ex delicto? *Reſp.* Sunt ſex, de quibus ſupra dictum eſt, videlicet, ex delicto hæreſis, ex reiteratione baptiſmi, ex ma-

ex mala ordinum ſuſceptione, ex mala ordinum adminiſtratione, ex notorietate criminis, & ex homicidio.

2. *Quær.* Quas perſonas afficiat Irregularitas ex delicto hæreſis? *Reſp.* Afficere non ſolùm hæreticos, ſed etiam Apoſtatas à fide, quando tales notorii ſunt, vel tales declarati; ac ulteriùs eorumdem hæreticorum, vel Apoſtatarum fautores, & defenſores, nec non eorumdem filios, nepoteſque ex linea paterna, etiamſi hæreſim patris non ſint imitati, ſivè ſint legitimi, ſivè naturales tantùm. *cap. Statutum*. 11. *De Hæretic. in 6.* Rebuff. *in praxi De modis amitten. benefic.* & Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 69. *per totum*; ubi tamen circa filios, & deſcendentes hæreticorum excipit duos caſus, in quibus non intrat hæc irregularitas, videlicet primò ſi pater hæreticus emendatus ſit, & per pœnitentiam reverſus ſit ad Eccleſiam ante mortem; ſecundò ſi pater fuerit damnatus tanquam relapſus.

3. *Quær.* An filii, qui ordinati ſunt ante lapſum parentum in hæreſim, efficiantur poſtea irregulares, & prohibiti ſint miniſtrare in jàm ſuſceptis? *Reſp.* Negativè, quia permittuntur in jam ſuſceptis miniſtrare, & beneficia ante obtenta retinere; ſed in poſterum non poſſunt promoveri, aut provideri. Gloſſa communiter recepta *in cap. Satis perverſum. diſt.* 56. & Tolet. *d. cap.* 69. *Verſ. Octavo. lib.* 1.

4. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare ab hac Irregularitate? *Reſp.* Negativè, quia ibi non diſpenſat, ubi non abſolvit; ſed ab hæreſi Epiſcopus non abſolvit ob reſervationem in Bulla Cœnæ Domini; Ergo neque diſpenſat. Intellige tàm de hæreſi publica, quàm de occulta; ſecùs de mentali tantùm. Tambur. *De Irregul. cap.* 18. §. 2. *num.* 3. ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *De Ref.* Ego de *Pœnit. Deciſ.* 44. *num.* 10.

5. *Quær.* An ſaltem Epiſcopus poſſit diſpenſare, ſi hæreſis ſit occulta, & in ſolo foro interiori ob prædictum *cap.* 6. *ſeſſ.* 24. Concilii Tridentini, dantis facultatem Epiſcopis abſolvendi, & diſpenſandi ab omnibus irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus excepto homicidio? *Reſp.* Celebrem eſſe hanc quæſtionem inter Canoniſtas, & Theologos, quos cumulat adden. ad Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 69. ubi plurimi Doctores pro utraque opinione allegantur; quod etiam facit Barboſ. *in collectan. ad* Concil. Trid. *dict. ſeſſ.* 24. *de ref. cap.* 6. *num.* 52. Cæterùm verior, & ſecurior eſt opinio negativa, quia ibi Epiſcopus non diſpenſat, ubi non abſolvit *cap. Cum illorum*. 32. §. *Primos. De Sentent. excommun.* Riciull. *De Jure perſonar. lib.* 5. *cap.* 16. *per totum*. Plurima autem referuntur oracula Pontificia, quibus declaratum eſt, non poſſe Epiſcopum abſolvere hæreticum etſi occultum, ut oſtendi in meis Deciſionibus *de Pœniten. Deciſ.* 45. *num.* 5. Illud mihi conſtat, Sanctiſſimum Clementem Nonum ex gratia ſpeciali conceſſiſſe Eminentiſſimo Cardinali Barbadico Epiſcopo Paduano facultatem abſolvendi in caſibus contentis in Bulla Cœnæ Domini; ſed non hæreticos quamvis occultos, niſi certis ſervatis conditionibus. Ergo patet, Summi Pontificis mentem eſſe, ut Epiſcopi non abſolvant, neque diſpenſent in hæreſi tametſi occulta; & ſic in praxi venit ſervandum.

6. *Quær.* In quibus caſibus incurratur Irregularitas ex delicto ob reiterationem Baptiſmi? *Reſp.* Ratione Baptiſmi malè ſuſcepti incurri irregularitatem in quatuor caſibus. Primò, ſi quis ſuſcipiat baptiſmum bis, vel pluries ſcienter. *cap. Eos, quos. De Conſecrat. diſt.* 4. *cap. Confirmandum. diſt.* 50. Secundò, ſi bis baptiſmum ſuſcipiat ignorantia juris, aut ignorantia facti, ſed craſſa, & non invincibili. *cap. Qui bis. De conſ. diſt.* 4. ubi Turrecrem. Tertiò qui baptizatus eſt ab hæreticis in adulta ætate. *cap. Qui in quilibet.* 1. *quæſt.* 7. Secùs autem ſi in ætate infantili, & ante uſum rationis. *cap. Placuit. & cap. Qui apud.* 1. *quæſt.* 4. Quartò qui diſtulit diù recipere baptiſmum, donec inciderit in magnam infirmitatem, nam ſi eo tantùm tempore baptiſmum ſuſceperit, & convaluerit, non poteſt ad ordines promoveri; nam ejus fides dubia reputatur. *cap.* 1. *diſt.* 57. & ſic baptizatus dicitur *Clinicus*, ut docet

Jordan.

Digitized by Google

Jordan. *tom.1. lib.3. tit.6. num.193.* & Tolet. *dict. lib.1. cap.70. per totum*.

7. *Quær.* An eamdem irregularitatem incurrat qui bis, vel pluries recipit Sacramentum Confirmationis, vel Ordinis? *Reſp.* Negativè, ex ea fundamentali ratione, quia irregularitas non eſt inducenda, ubi non reperitur expreſſa in Jure. *cap. Is qui. De Sentent. excommun. in 6.* Tolet. *d. cap.70. num.2.*

8. *Quær.* An Irregularitas ſupradicta contrahatur etiam ab illo, qui bis, vel pluries eamdem perſonam baptizat? *Reſp.* Affirmativè, ſi delictum ſit notorium; at cum hac declaratione, quod ſcilicet bis, vel pluries baptizans ſcienter efficitur irregularis, non ex aliquo particulari canone id ſtatuente, ſed ex communi jure, quod mandat; ubi delictum ſit grave, & notorium, delinquentem effici irregularem ex notorietate criminis. Tolet. *d. lib. 1. cap. 70. num. 3.*

9. *Quær.* An qui bis confirmaret, vel ordines daret eidem perſonæ, evaderet Irregularis? *Reſp.* Negativè. Tolet. *ibid.* niſi ex delicti notorietate.

10. *Quær.* Qui ſint illi, à quibus contrahitur Irregularitas ob malam ordinum ſuſceptionem? *Reſp.* Eſſe plures, videlicet. Primò qui excommunicatus majori excommunicatione ſuſcipit aliquem ordinem etiam minorem. *cap. 1. De eo, qui furt. ord. ſuſcip. & cap. Cum illorum. De Sent. excommun.* Quod ſi minori tantùm excommunicatione eſſet ligatus, peccaret quidem mortaliter, ſed non efficeretur irregularis. Tolet. *d. lib. 1. cap. 71. num. 1.* Secundò ſi quis ſuſcipiat ordines ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui, ideſt tàm loco, quàm dignitati, irregularis eſt. *cap. 1. De ordin. ab Epiſc. qui ren.* Quod eſt intelligendum, ſi prædictus Epiſcopus ordinaverit non rogatus à Diœceſano, vel ſine dimiſſoriis; quamvis alii dicant, in hoc caſu ordinatum incurrere ſuſpenſionem, non autem irregularitatem, niſi ordinem exercendo. Tolet. *ubi ſupra num. 3.* Tertiò qui ordines ſuſcipit ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, hæretico, ſchiſmatico, ſimoniaco, depoſito, aut degradato. *cap. Cum Clericis. De ord. ab Epiſc. qui renunc.* Quod procedit, ſi ſuper dictis cenſuris lata ſit ſententia, vel Epiſcopus in eam ſit notoriè incurſus, ac ipſe ordinatus juſta ignorantia non excuſetur. Tolet. *ibid. num. 4.* Quartò, qui eadem die ſuſcepit minores ordines, & ſubdiaconatum. *cap. 2. de eo, qui furt. ord. ſuſcep.* & Quintò, qui eadem die duos ſacros ordines auſus eſt recipere. *cap. 3. eod.* Tolet. *d. lib. 1. cap. 71. num. 5.*

11. *Quær.* Quis poſſit diſpenſare in prædictis Irregularitatibus? *Reſp.* Si delictum ſit occultum, poſſe Epiſcopum diſpenſare; ſi verò publicum ſit, ſolum Papam. Tolet. *ubi ſupra*.

12. *Quær.* An Clericus ordinatus per ſaltum, ideſt ſuſcipiens ordinem majorem, omiſſo minori, ſit Irregularis? *Reſp.* Plurimos Canoniſtas affirmaſſe, ſed magis communem eſſe opinionem, quod talis Clericus non ſit irregularis, ſed ſolummodo ſuſpenſus; adeò ut tunc incidat in irregularitatem, ſi ſciens audeat miniſtrare in ordine ſuſcepto. Concil. Trid. *ſeſſ.23. cap.14.* Tolet. *d. lib.1. cap. 71. num.7.*

13. *Quær.* Quomodo, & quando incurratur Irregularitas ex mala ordinum adminiſtratione? *Reſp.* Eam incurri in tribus caſibus. Primò, ſi quis exerceat actum ordinis, quem non habet; ſi ſolemniter exerceat, & tanquam ordinem habens; ut ſi miſſam celebret, vel confeſſiones audiat, & non ſit Sacerdos; vel ordines conferat, & non ſit Epiſcopus. *cap. 1. De Cleric. non ord. miniſtr.* Excipiuntur Laici, qui minorum ordinum officia exercent, vel etiam Epiſtolam cantant, ſed non tanquam ordinati, & ut dicunt, ſine Manipulo. *cap. Ut quiſquis Presbyter. De Vit. & honeſt. Cler.* Tolet. *lib. 1. cap.72. num. 1.* Secundo ſi Eccleſiaſticus ligatus majori excommunicatione ſcienter ordinem, quem habet, exerceat, ſit irregularis. *cap. 2. De Cleric. excommun. interd. miniſtr.* Secùs autem, ſi ignoranter, vel ſola minori excommunicatione irretitus. *cap. Si celebrat. eod. tit.* Tertiò Clericus ſuſpenſus ab officio, vel à beneficio, actum gerens officii, ſeu bene-

beneficii, ſit irregularis à ſolo Papa diſpenſabilis. *cap.* 1. *de Sent. excom. in* 6. & *cap.* 1. *de Sent. & re judic. in* 6. Sed hic loci eſt advertendum, ſuſpenſionem tripliciter infligi poſſe, vel ob crimen, vel ob defectum, vel ob infamiam, ſeu ſcandalum. Si quis ſit ſuſpenſus à jure, vel ab homine ob crimen, & celebret, iſte ſit irregularis. *d. cap. Si celebrat.* & *ibi* Abb. Tolet. *ubi ſupra num.* 7. Si quis ſit ſuſpenſus ob defectum, puta quia illegitimus ſit, vel corpore vitiatus, iſte celebrans non ſit irregularis; quia verè, & propriè non eſt ſuſpenſus, ſed eſt irregularis ob defectum, & regula juris eſt, irregularitatem non parere novam irregularitatem in celebrando, ſed celebrantem peccare. Tolet. *ubi ſupra numer.* 8. ubi dat exemplum de Clerico ſimplici homicida, qui ob homicidium factus eſt irregularis, & celebrando non incurrit aliam irregularitatem. At ſi eſſet etiam excommunicatus, puta quia occidiſſet alium Clericum, in hoc caſu celebrando incurreret novam irregularitatem. Tandem, ſi quis ſit ſuſpenſus ob infamiam, vel ſcandalum ex criminis notorietate, celebrando non incurrit irregularitatem, quia verè, & propriè talis non eſt ſuſpenſus, ſed potius eſt irregularis; niſi crimen haberet in ſe incluſam ſuſpenſionem, ut concubinatus, ſimonia in ordine, vel beneficio; nam in hoc caſu celebrando incurreret irregularitatem. Tolet. *ubi ſupra d. cap.* 72. *à num.* 8. & 9.

14. *Quær.* An prædicta Irregularitas incurratur etiam, per celebrationem ſeu adminiſtrationem ordinis in ſpretum interdicti? *Reſp.* Affirmativè; & ideò Clericus interdictus perſonaliter exercens actum ordinis; vel ſi interdictum ſit locale, exercens, aut celebrans in loco interdicto, incurrit Irregularitatem. *cap. Is qui. de Sent. excommun. in* 6. & *cap. Is cui eod.*

15. *Quær.* Quæ, & qualis ſit Irregularitas proveniens ex criminis notorietate? *Reſp.* Eſſe illam, quæ provenit ex criminibus enormibus, quibus ſi Clericus ſit notoriè contaminatus, etiamſi agat pœnitentiam, remanet irregularis, & abſque diſpenſatione non poteſt ad ordines promoveri, aut promotus in eis miniſtrare. *cap. At ſi Clerici. De Judic. ubi DD.* & *in cap. Ex tenore. de Tempor. ordin.*

16. *Quær.* Quæ ſint crimina enormia? *Reſp.* Ea eſſe, quæ faciunt hominem depoſitione, ſeu degradatione dignum, qualia ſunt, Homicidium, Perjurium, Adulterium, Stuprum, Sacrilegium, Furtum, Falſum teſtimonium, Hæreſis, Simonia, Peccatum nefandum, & his ſimilia, quando notoria ſunt. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 74. *in princ.*

17. *Quær.* Quotuplex ſit Notorium? *Reſp.* Quod Notorium eſt duplex, videlicet Notorium juris, & Notorium facti. Notorium juris ſit tripliciter; primò ex propria Confeſſione in judicio; ſecundò ex indubitata probatione; & tertiò ex ſententia. Notorium facti eſt, quod conſtat toti populo, vel majori parti viciniæ, aut ita clarum eſt, ut tergiverſatione celari non poſſit. Tolet. *d. cap.* 74. *num.* 1. & 2.

18. *Quær.* An delicta enormia, ſi notoria non ſint, inducant Irregularitatem? *Reſp.* Negativè, niſi talia ſint, quæ habeant annexam de jure ſuſpenſionem; qualis eſt hæreſis, ſimonia, & ſimilia. Tolet. *d. cap.* 74. *num.* 3.

19. *Quær.* Quæ, & qualis ſit Irregularitas ex homicidio? *Reſp.* Irregularitas ex homicidio eſt multiplex: Nam alia eſt, quæ provenit ex homicidio voluntario; alia ex mutilatione, alia ex homicidio caſuali; alia ex mandato; alia ex conſilio; alia ex cooperatione; alia ex ratihabitione; & alia ex omiſſione, de quibus ſingillatim quæſita magis neceſſaria examinanda erunt. Tolet. *d. lib.* 1. *à cap.* 75. & *ſeqq. uſque in finem libri* & Tambur. *de Irregular. cap.* 15. *per totum.*

20. *Quær.* Quotuplex ſit Homicidium? *Reſp.* Homicidium aliud eſſe ſpirituale, nempè quando anima occiditur per peccatum. *cap. Homicidiorum.* & *cap. Nolite putare. De Pœnit. diſt.* 1. & hoc non parit irregularitatem. Et aliud eſſe homicidium corporale, à quo irregularitas provenit. Rurſum corporale homicidium

Digitized by Google

dium vel eſt juſtum, ut ſi judicis mandato fiat, vel in juſto bello; vel eſt injuſtum; & utrumque parit irregularitatem, quamvis diverſarum ſpecierum, nam ex juſto naſcitur irregularitas ex defectu; at ex injuſto irregularitas ex delicto. *cap. Si quis viduam. diſt.* 50. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 75. *num.* 1. Item aliud eſt homicidium voluntarium, quod ex animi deliberatione procedit; & aliud caſuale, quod præter intentionem accidit. Idem Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 77. *per totum*.

21. *Quær.* Ob quas rationes homicidæ, ſeu mutilantes fiant Irregulares, & repellantur ab ordinibus ſacris? *Reſp.* Ob multas rationes, videlicet ob horrorem, & ſcandalum; quod eveniret, ſi poneret manus in Sanguinem Chriſti ille, qui effudit ſanguinem hominis. Item, quia miniſtri novæ legis debent eſſe miniſtri manſuetudinis; & imitari Dominum Redemptorem, *qui cum pateretur, non comminabatur*. Ac etiam quia Clerici ſunt Miniſtri Sacramenti unionis, & vivificationis, nempè Euchariſtiæ, & tales non poſſunt reputari homicidæ. Tolet. DD. cumulans *d. cap.* 75. *per totum*.

22. *Quær.* Quid ſit mutilatio? *Reſp.* Quod Mutilatio eſt abſciſſio alicujus membri, illud à corpore ſeparando. *cap. His, à quibus.* 23. *quæſt.* 8. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 76. *num.* 1. *&* 2. ubi notat, mutilationem differre à debilitatione; quia hæc non ſeparat membrum à corpore, & ſic non inducit irregularitatem. *cap. Sicut urgeri*. 1. *quæſt.* 1

23. *Quær.* Quid, & quotuplex ſit membrum? *Reſp.* Membrum ad effectum irregularitatis inducendæ, illud à Doctoribus cenſeri, quod habet in corpore officium ſeparatum ab aliis partibus, & ſolet dividi, ut aliud ſit magnum, ſeu principale, & aliud parvum, ſeu minùs principale. Membrum magnum appellatur manus, pes, oculus; naſus & aures. Parvum verò membrum dicitur dens; digitus, & mamilla; & circa hæc parva membra diſcrepant Canoniſtæ, an per eorum abſciſſionem inducatur Irregularitas? & videtur prævalere pars negativa; nam hæc conſideratur in ſolis membris magnis, & principalibus. Tolet. *d. cap.* 76. *per totum*. Porrò Pollex, & Index, tanquam digiti neceſſarii ad conſecrationem, ſi abſcinderentur, cauſarent irregularitatem. Antonell. *de Regim. milit. Eccl. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. etſi contrarium ſentiat Gibalin. *de Irregul. cap.* 4. *quæſt.* 1. *num.* 46. Membris magnis ſunt addenda lingua, & membrum genitale ex Doctrina Ugolini *de Irregul. cap.* 4. §. 4. *pag.* 16.

24. *Quær.* An ex vulneratione proveniat Irregularitas? *Reſp.* Negativè, quamvis fiat cum magna ſanguinis effuſione, nam provenit ex ſolo homicidio, aut mutilatione membri. Tolet. *d. cap.* 76. *num.* 4.

25. *Quær.* An fiat Irregularis ille, qui percutiendo aliquem, reddit eumdem Irregularem ex defectu, ut ſi faciat eum claudum, vel vulnus remaneat in facie cum deformitate? *Reſp.* Negativè, ex ſupradicta ratione, quia irregularitas ex delicto naſcitur aut ex homicidio, aut ex mutilatione. Tolet. *d. cap.* 76. *num.* 4. *&* 5. ubi eamdem negativam extendit, ſi quis excæcaverit alium in oculo, illum tamen non extrahendo; vel ſi potionem dederit fœminæ, qua privetur potentia generativa. Gloſſ. *in cap. Si aliquis. De Homicid.*

26. *Quær.* An ſit Irregularis, qui obtruncat caput, vel brachium, aut aliud membrum homini mortuo? *Reſp.* Negativè, quia mortuus non eſt verus homo, cum careat anima, & vita. Aichid. *in cap. Si quis*. 15 *quæſt* 1.

27. *Quær.* An percutiens fœtum in ventre matris ſit Irregularis? *Reſp.* Si ex ea percuſſione fœtus pereat, & fiat abortus, quia fœtus jam fuerit animatus, percutiens evadit irregularis. *cap. Sicut il ſecondo de Homicid.* Secùs autem ſi fœtus non erat animatus vel ſi ex percuſſione non ſequatur abortus. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 76. *num.* 5. *&* 6. ubi hanc doctrinam extendit ad quamcunque percuſſionem, ex qua non deveniat prætenſus effectus vulnerationis, mutilationis, ſeu homicidii.

28. *Quær.* Quando fœtus dicatur animatus?

matus? *Reſp.* In hoc quæſito eſſe diſſidentes non tàm Canoniſtas, & Theologos, quàm ipſos medicinæ profeſſores, ut videre eſt apud Narbonam *de Ætate Ann primo quæſt.*2. & apud Florent. *de Baptiſmo Abortivor. diſp.* 1. *ſect.* 2. & 3. ubi diſtinguunt, dicentes, fœtum primò vivere anima vegetativa, deinde ſenſitiva, poſtea rationali juxta mentem S. Thomæ *p.*1. *quæſt.* 76. *art.* 3. *ad* 3. & *qu.*118. *art.*2. *ad* 2. Cæterùm quamvis multi multa dicant, communis opinio Doctorum eſt, maſculum fœtum quadrageſimo die, fœmineum verò octuogeſimo animari. Barboſ. *in Votis deciſivis lib.* 1. *vot.* 12. *num.* 27. *ubi DD.* Narbona *d. quæſt.*2. *num.* 37. & 38. ubi pro una ex rationibus per Doctores allegatis notat, Legem Moſaycam præcepiſſe, ut mulier pariens maſculum maneret in ſanguine purificationis ſuæ quadraginta diebus; quæ verò peperiſſet fœminam octuoginta diebus immunda cenſeretur. *cap.*12. *Levit. ubi Abulenſ. quæſt.* 1. §. *Juſſit autem*. Illud non eſt ignorandum, quod notat idem Narbona *d. qu.* 2. *num.* 44. Corpus, ſcilicèt, Domini Noſtri Jeſu Chriſti in Utero Virgineo Deiparæ, non die quadrageſimo à conceptione, ſed primo momento animatum fuiſſe virtute Spiritus Sancti; & liberum arbitrium poſſediſſe ex Caniſio *lib.* 3. *cap.* 22. & Salmeron. *tom.* 3. *tract. in* 4 *diſt.* 3. Idemque probabile reputandum de ipſa Virgine Sanctiſſima docent Doctores citati per eundem Narbon. *d.quæſt.*2.*num* 45. Porrò ſtudioſus non obliviſcatur opinionis Cardenæ, de qua ſupra *cap.* 59. *quæſ.*2. circa animationem fœtus.

29 *Quær.* An ſint aliquæ perſonæ, quæ licèt occidant, vel mutilent, non incurranr Irregularitatem? *Reſp.* Affirmativè; & harum perſonarum tria genera ſunt; nempè infantes, furioſi, & dormientes; hi enim ſi occidant, vel mutilent, dum rationis uſu carent, non habentur irregulares *Clement. Si furioſus. De homicid.* Tolet. *lib.* 1. *cap.* 78. *ubi num.* 4. *in fine* notat, prædictis jungi poſſe ebrium, ſi ſolitus non fuerit in ebrietate furere in alios, vel quatenùs ſolitus fuiſſet, præcavere curaverit.

30. *Quær.* An judices ſententiando aliquem ad mortem incurrant aliquando Irregularitatem ex delicto ob homicidium? *Reſp.* Eos incurrere irregularitatem ex delicto, niſi in proferendo ſententiam mortis concurrant quatuor requiſita: Videlicèt, legitima poteſtas, juſta cauſa, juſtus ordo, & juſtus animus. Ideò ſi judex non ſit legitimus, vel condemnet innocentem, vel abſque legali proceſſu, aut ex odio; &, amore vindictæ principaliter, non autem zelo juſtitiæ, erit irregularis ex delicto homicidii. Dictum eſt principaliter, quia ſi zelus juſtitiæ obtineat primum locum in animo, licèt ſecundo loco ſuccedat odium, vel deſiderium vindictæ, peccabit quidem, ſed non erit irregularis ex homicidio. Toler. *d. lib.*1. *cap.*79.

31. *Quær.* Si quis percutiat Titium lethaliter, & Titius antequam moriatur, occidatur ab altero, an primus percuſſor ſit irregularis ex homicidio? *Reſp.* Affirmativè. *cap. Significaſti* 2. *De Homicid.* Imò erit irregularis licèt percuſſerit non lethaliter, quando habebat animum occidendi, & percuſſus fuit ab aliis occiſus. Quod ſi non habuiſſet animum occidendi, neque lethaliter percuſſiſſet. non eſſet irregularis ex homicidio voluntario, ſed tantùm ex caſuali. Tolet. *d. lib.*1. *cap.* 79. *in fin.*

32. *Quær.* An oriatur Irregularitas ex homicidio voluntario, ſi homicidium factum ſit in rixa repentina, & calore iracundiæ? *Reſp.* Affirmativè, etiamſi culpa non ſit gravis. Jo. Andr. *in cap. De Infantibus. De iis, qui fil. occid.* Tolet. *d. cap.* 79. *in fine*: ubi ſubdit, quod quando multi interfuerunt ad percutiendum unum, & neſcitur, cujus vulnere is occiſus ſit, debet quiſque reputari irregularis. *cap. Significaſti* 2. *de Homicid.*

33. *Quær.* Quodnam ſit homicidium ex neceſſitate? *Reſp.* Homicidium ex neceſſitate dicitur in tribus caſibus. *Primò* ſi quis occidat aggreſſorem, ut tueatur propriam vitam. *Secundò*, ſi id agat, ut proximum à morte injuſta liberet; & *Tertiò*, ut ſua bona defendat. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 80. *num.*1. *ubi num.*8. notat numquam

quam

Digitized by Google

quam in his caſibus homicidium dici voluntarium, & licèt aliquando committatur injuſtè, & non ſervato moderamine, ac proinde contrahatur irregularitas vel ex defectu, vel ex delicto; dicta irregularitas erit diſpenſabilis ex Concilio Tridentino, quia in *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. prohibet diſpenſationem irregularitatis ex homicidio voluntario; qualis non eſt illa, quæ provenit ex homicidio ob neceſſitatem in tribus caſibus ſupradictis, aut ex homicidio caſuali. Concordat Tamburin. *de Irregul. d. cap.* 15. §. 17. *ubi DD.*

34. *Quær.* An ſit Irregularis, qui interficit aggreſſorem ad propriam vitam tuendam? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel neceſſitas eſt inevitabilis, & aliter ſuam vitam tueri non poterat, niſi occidendo; & in hoc caſu ſivè ſit Laicus, ſivè ſit Eccleſiaſticus occiſor non peccat, & non eſt irregularis; ut ſtatutum eſt in *Clem: Si furioſus. de Homicid.* per quem textum correcta ſunt jura antiqua, & Doctorum dicta; quæ faciebant occiſorem irregularem ex defectu. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 80. *num.* 2. *&* 3. Ubi notat Aggreſſorem dici, qui in nos irruit cum armis, non provocatus, & quem aliter evadere non poſſumus abſque noſtra culpa, aut infamia. Ideò, qui poterat fugiendo vitam tueri, ſed timore infamiæ non fugit, ſed occidit; ſi erat vir nobilis, aut miles non peccat occidendo, ſed remanet irregularis tantùm ex defectu. Si verò fuiſſet Eccleſiaſticus, aut alia perſona, cui fugere non eſſet infamia, occidendo peccaret mortaliter, & eſſet irregularis ex delicto; prout etiam ille, qui dediſſet cauſam, ut ſi fur intraſſet domum ad furandum, contra quem ſi habitantes inſurgant, & ipſe fur ſe defendendo aliquem occidat, peccabit, & erit irregularis ex delicto, quia fuit in cauſa illius. Vel neceſſitas eſt evitabilis, quia vel invaſor recedebat ab invaſione, & in hoc caſu ſi invaſus proſequatur invaſorem, & occidat; erit irregularis ex delicto, licèt priùs fuiſſet vulneratus, nam per receſſum invaſoris ceſſavit neceſſitas defenſionis. Gloſſ. *in cap. Si perfodiens. De Homicid.* Vel quia poterat ſuam vitam tueri mutilando invaſorem, quem voluit occidere; & tunc pariter erit irregularis ex delicto. Tolet. *dict. cap.* 80. *num.* 7. quod ſi occidat invaſorem ad evitandam ſui ipſius mutillationem, quam aliter effugere non poſſit, non peccat, ſed contrahit irregularitatem ex defectu; etenim non incurritur irregularitas, quando qui occidit, non poterat aliter mortem propriam vitare. *d. Clem. Si furioſus. De Homicid.*

35. *Quær.* An ſit Irregularis, qui occidit invaſorem ad tuendam vitam proximi? *Reſp.* Pariter cum diſtinctione; vel aliter non poterat tueri vitam proximi ſui, & tunc non peccat, ſed remanet Irregularis ex defectu. Vel poterat aliter tueri, & tunc peccat, & remanet irregularis ex delicto. Tolet. *dict. cap.* 80. *num.* 10. ubi notat, prædictam irregularitatem in utroque caſu cenſeri ex homicidio voluntario, non ex neceſſitate; & ſic eſſe comprehenſam ſub decreto Concilii Tridentini prohibentis diſpenſari Irregularitatem ex homicidio voluntario provenientem; nam ex neceſſario homicidio illa ſola eſt, quando patratum fuit ad propriæ vitæ defenſionem.

36. *Quær.* An ſit dicendus irregularis ille, qui juvat invaſum contra invaſorem, ſi ipſe non occidat, ſed tantùm vulneret invaſorem, quem poſtea invaſorem ipſe invaſus occidat? *Reſp.* Negativè; quia ſicut in bello juſto univerſali non eſt irregularis qui vulnerat, & non occidit; ſic in hoc bello particulari, quod juſtum eſt, qui juvans non occidit, ſed tantùm vulneravit, non ſit irregularis. *cap. Petitio. De Homicid.*

37. *Quær.* Qui occidit invaſorem ad tuenda ſua bona temporalia, an incurrat irregularitatem? *Reſp.* Cum diſtinctione circa qualitatem perſonarum. Nam ſi perſona, quæ committit homicidium ad defendenda ſua bona temporalia, eſt perſona Eccleſiaſtica, & hæc incurrit Irregularitatem ex delicto, quia Eccleſiaſtici debent potiùs jacturam bonorum pati, quàm occidere. *cap. Interfeciſti & cap. Suſcepimus. De Homicid.* Genuenſ. *in Practicabil. Eccleſ. qu.* 660. & Fagnan. *in dict. cap. Suſcepimus. numer.* 13. Vel perſona

prædicta erat laica, & ſæcularis, & in hoc caſu eſt ſubdiſtinguendum, vel bona erant parvi momenti, aut alio modo, quàm per occiſionem furis poterant recuperari, & hæc pariter incurrit Irregularitatem ex delicto: vel bona erant magni valoris, & aliter recuperari non poterant, & in hoc caſu laica perſona occidens furem non peccat, ſed contrahit Irregularitatem ex defectu. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 80. *num.* 11. 12. & 13. Ubi notat in utroque caſu, & in utraque Irregularitate homicidium non dici voluntarium, ſed ex neceſſitate; quod extendit, etiamſi dominus bonorum occideret latronem fugientem cum ipſis bonis, quando id faceret incontinenti, quia non inſequitur ad vindictam, ſed ad bona recuperanda. Gloſſ. *in cap. Significaſti*. 2. *De homicid.*

38. *Quær.* Quæ, & quot ſint neceſſaria ad hoc, ut qui occidit, dicatur occidiſſe ſine culpa, & cum moderamine inculpatæ tutelæ? *Reſp.* Tria eſſe neceſſaria. *Primò*, Æqualitas armorum, quia non licet pugione ferire illum, qui percutit pugno. *Secundò*, ut incontinenti fiat repercuſſio; nam, ſi poſt moram; dicitur vindicta. *Tertiò*, ut aliter aggreſſus non poſſit ſalvare ſuam vitam; aut, ſi nobilis laicus ſit, etiam ſuum honorem. Ita Bordon. *deciſ.*81. & Barboſ. *De Jure Eccleſiaſtico Univ. lib.*1. *cap.*39. *num.*66.

39. *Quær.* Quando, & quomodo incurratur Irregularitas ex homicidio caſuali? *Reſp.* In homicidio caſuali, quod tale eſt, quia evenit præter intentionem occidentis, quamvis ipſe det cauſam homicidii; tres caſus ſunt diſtinguendi. *Primus* eſt, quando occidens dabat operam rei illicitæ. *Secundus* eſt, quando dabat operam rei licitæ, ſed non adhibuit debitam diligentiam. *Tertius* eſt, ſi dat operam rei licitæ, ſed cum intentione nocendi. In his tribus caſibus occidens incurrit Irregularitatem ex delicto ob homicidium caſuale. Fagnan. *in cap. Ad audientiam. De Homicid. à numer.* 18. & *ſeqq.* qui ſequentia adducit exempla. In primo caſu irregularis eſt Clericus, qui in venatione telum in feram immittens, hominem interfecit; ſecùs autem ſi porcos ex agro pellens lapidem proiiciat, quo inadvertenter puerum occidat: nam in primo exemplo dabat operam rei illicitæ, ſecùs in ſecundo. Similiter irregularis fit, qui mandat verberare, ſi executor mutilet, vel occidat; aut ſi mandet occidere Petrum, & executor occidat Joannem; qui enim ita mandat, illicitè agit. Fagnan. *ubi ſupra num.* 27. & *num.* 53. & 58. Exempla ſecundi caſus ſunt, ſi quis ſciat in ſomnis gerere arma; & ea, antequam dormitum vadat, non removet. Si ex negligentia chirurgi laici, mors ſequatur; qui tenet urſos, vel leones malè alligatos, à quibus homicidia fiant. Qui puerum demiſit in puteum ad quærendam ſuppellectilem, ſi fune fracto ibi occumbat; In quibus caſibus agens incurrit irregularitatem, quia licèt agat licita, non adhibet debitam diligentiam. Fagnan. *in d. cap. Ad audientiam. à numer.* 35. & *ſeqq.* qui *num.* 44. notat, Sacram Congregationem Concilii reſpondiſſe, Clericum eſſe irregularem, qui in Campanili exiſtens attraxit funem campanæ, ne quis deorſum eam pulſaret, & alligavit trabi; ſed cum eidem funi manibus puer ſe teneret, & permiſiſſet ſe ſuſtolli uſque ad primum fornicem campanilis, indè cadens, mortem oppetiit; nam, conſideravit Sacra Congregatio, prædictum Clericum debitam diligentiam non adhibuiſſe, ſiquidem ſentiendo funem gravi pondere onuſtum, cogitare debebat, aliquem ei appenſum eſſe. Exempla tandem tertii caſus ſunt. Si quis feneſtram aperiat, ſciens aliquem ſe projecturum ex ea; vel furem tradit, aut denunciat Judici, ut eum morti condemnet. Fagnan. *ubi ſupra num.* 45. qui prædictos tres caſus latè proſequitur. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 81. plurima alia adducens exempla & tandem ſub *numer.* 8. ex jam dictis colligit hanc regulam; quando aliquis operam dat rei licitæ, & adhibet diligentiam, ne ſequatur mors, ſi caſu aliquo, & præter ejus intentionem mors ſequatur, non eſt Irregularis; & allegat exempla relata *in cap. Lator in c. Dilectus. & in cap.*

Ex lit-

Ex litteris il primo, & il ſecondo. in cap. Exhibita. & in c. Joannes. De Homicid.

40. *Quær.* Quæ nam ſit differentia circa Irregularitatem inter homicidium voluntarium, neceſſarium, & caſuale? *Reſp.* Hanc eſſe differentiam; quod ex homicidio voluntario, & neceſſario, licèt committatur ſine culpa, aliquando oritur Irregularitas ſaltem ex defectu, ut ſupra explicatum eſt; At ex homicidio caſuali, quando eſt ſine culpa, nunquam oritur Irregularitas neque ex delicto, neque ex defectu; & ratio eſt, quia in illis intrat aliquo modo voluntas occidendi; in iſto autem nullo modo intrat. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 64. *art.* 8. Tolet. *dict. lib. prim. cap.* 82. *num.* 1. ubi confutat gloſſam *in c. Dilectus. De Homicid.* docentem ob homicidium caſuale ſine culpa eſſe repellendum ab ordinibus tanquam Irregularem eum, qui nondum erat promotus, nam in contrarium ſtat communis doctrina Theologorum, & Canoniſtarum.

41. *Quær.* An in homicidio caſuali ſemper ſequatur Irregularitas, ſi Agens dabat operam rei illicitæ? *Reſp.* Negativè; nam tunc ſolùm Irregularitas contrahitur, quando res illicita eſt cauſa immediata mortis; ſecùs autem ſi mediata tantùm. Tolet. *dict. cap.* 82. *num.* 2. & 3. ubi ponit exempla, & inter alia illud de adulterio commiſſo, propter quod maritus injuria affectus ſe ipſum occidit; nam adulter non ſit irregularis ex homicidio, eò quia adulterium, quamvis res illicita, non eſt cauſa immediata homicidii. Sot. *lib.* 5. *de Juſtit. & Jur. quæſt.* 1. *art.* 9. Tolet. *ubi ante num.* 5. Qui tamen, quando res illicita non eſt cauſa immediata, ſed mediata homicidii caſualis putat diſtinguendum. Vel ipſa res erat ex ſe periculoſa, & apta ad inducendum homicidium, & in hoc caſu parit irregularitatem, ut ſi quis ſollicitaret Virginem ad turpia, quæ proteſtaretur ſe ipſam occiſuram, niſi deſiſteret à ſollicitatione; nam ſi non deſiſtat, & illa ſe occidat, ſollicitans remanet irregularis, quia egit rem illicitam, & periculoſam homicidii, ſtante proteſtatione ipſius puellæ. Si verò res illicita non ſit periculoſa, tunc ſi ſequatur homicidium caſuale, nulla incurritur irregularitas.

42. *Quær.* An ego ſim irregularis, ſi recuſavero dare centum aureos Titio, illos petenti cum comminatione occidendi ſeipſum, niſi dedero; ſi verè ſe occidat? *Reſp.* Negativè, quando ego non ſim certus debitor aureorum centum; nam nulla eſt culpa mea; & ſcandalum eſt paſſivum ipſius Titii. Tolet. *d. cap.* 82. *num.* 7.

43. *Quær.* Quæ, & qualis culpa requiratur ad inducendam irregularitatem ex homicidio caſuali? *Reſp.* Cum diſtinctione: Si homo vacabat rei licitæ, quæ fuit cauſa immediata homicidii, & in hoc caſu culpa lata tantùm inducit irregularitatem; non levis, vel leviſſima. Si verò cauſa fuit mediata, tunc requiritur tanta culpa, quæ faciat crimen mortale. Quando verò vacabat rei illicitæ, omnis culpa tàm lata, quàm levis, & leviſſima ſemper parit irregularitatem. Tolet. *d. cap.* 82. *num.* 9.

44. *Quær.* Quæ culpa requiratur in parentibus, quorum filii lactentes ſuffocantur in lecto ad incurrendam irregularitatem? *Reſp.* Sufficere quamcumque culpam, etiam leviſſimam; quia obligati ſunt adhibere exactiſſimam diligentiam *cap. Quæſitum. de Pœnitent. & Remiſſion. & cap. Conſuluiſti.* 2. *q.* 5. Tolet. *ubi ſupra. in fine.* & Sayr. *lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 21.

45. *Quær.* Quodnam ſit homicidium, quod committitur lingua? *Reſp.* Eſſe illud, quo quis reus evadit vel quia mandavit homicidium fieri, vel quia conſuluit, vel quia defendit. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 83. *num.* 1.

46. *Quær.* Quæ, & qualis irregularitas naſcitur ex homicidio lingua perpetrato? *Reſp.* Non ſemper eamdem irregularitatem naſci, ſed juxta caſuum circumſtantias; nam ſi Judex mandat juſtè reum occidi, ſit irregularis ex defectu, ſi miniſter ex vindicta occidat, erit irregularis ex delicto; è contra ſi Clericus conſulat laico occidere bannitum cum pœna capitali, erit irregularis ex delicto, ipſe verò laicus occidens erit ex defectu. Tolet. *ibidem dict. num.* 1. & 2. ubi alia exempla adducit.

47. *Quær.*

47. *Quær.* Quando mandans mutilare, vel occidere ſit irregularis? *Reſp.* Quando realiter facta eſt mutilatio, vel occiſio. *cap. Si quis viduam*, *diſt.* 50. Tolet. *cap.* 84. *num.* 1.

48. *Quær.* An dentur caſus, in quibus mandans non ſit irregularis, licèt homicidium ſequatur? *Reſp.* Dari quinque caſus. *Primus* eſt, de conditoribus legum, nam licèt in eis ſtatuant pœnam mortis delinquentibus, ipſi non fiunt irregulares, quando Judices juxta eaſdem leges damnant reos ad mortem. *Secundus* eſt, de perſonis Eccleſiaſticis habentes dominium temporale, & deputantes Judices laicos cum commiſſione puniendi delinquentes, nam licèt ad mortem damnent, ipſi Domini non ſunt irregulares. *Tertius* eſt, ſi quis mandavit rem licitam, ex qua proveniat homicidium, quod non potuit prævidere. *Quartus* eſt, ſi ille, qui mandavit homicidium fieri, revocavit mandatum re integra expreſsè, & ſine fictione. *Quintus* eſt; quando mandatarius erat jam diſpoſitus occidere proprio nomine, & nomine proprio tantùm occidit. In his quinque caſibus ſolus mandatarius efficitur irregularis, & mandans remanet immunis ab irregularitate. Tolet. *dict. cap.* 84. *num.* 2. 3. & 4. Tambur. *De Irregular. cap.* 15. §. 8. *num.* 22.

49. *Quær.* An dentur caſus, in quibus mandatarius occidendo non ſit irregularis, & tamen mandans afficiatur irregularitate? *Reſp.* Affirmativè, nempè ſi quis ad juſtam ſui ipſius defenſionem nolit aggreſſorem occidere; ſed excitatus, conſilio, vel mandato alterius aggreſſorem occidat; in hoc caſu occidens nullam contrahit irregularitatem, quia ad neceſſariam defenſionem vitæ occidit; ſed mandans, vel excitans remanet irregularis ex defectu; ut ſupra docuimus. Item in venatione licita, & omni adhibita diligentia, ſi quis ſuadeat ſervum exonerare ſclopetum, ſciens tamen ibi latitare ſuum inimicum, de quo ſervus nullam notitiam habebat, vel habere poterat; ſi exonerando inimicum occidat, nullam irregularitatem ſervus incurrit, ſed mandans remanet irregularis. Tolet. *dict. cap.* 84. *num.* 5.

50. *Quær.* An Judices Eccleſiaſtici tradentes reos dignos morte Curiæ Sæculari, adhuc ut occumbant, evadant irregulares? *Reſp.* Affirmativè, ſi cum hac expreſſione mortis inferendæ illos tradant; ſecùs autem ſi cum proteſtatione citra pœnam ſanguinis, vel quod juxta leges tantùm procedant. Toletus *ubi ſupra num.* 7.

51. *Quær.* Quam irregularitatem incurrat mandans verberare, ſi mandatarius excedendo non ſolùm verberet, ſed occidat? *Reſp.* Eſſe irregularem ex delicto homicidii, ſed caſualis. *cap. ult. De Homicid. in* 6. Tolet. *dict. cap.* 84. *num.* 8. ubi notat, id eſſe intelligendum de injuſta verberatione, quia ſi juſta fuiſſet, & mandatarius exceſſiſſet, nec mandans potuiſſet prævidere exceſſum, ipſe nullam incurreret irregularitatem, ſed ſolus mandatarius, qui remaneret irregularis ex delicto.

52. *Quær.* An fiat irregularis ille, qui mandat occidere aliquem, & in executione mandatarius ipſe remanet occiſus? *Reſp.* Cum diſtinctione, ſi mandans habebat intentionem, ut mandatarius remaneret occiſus, prout habebat Saul mandans David contra Philiſthæos, & tunc mandans fit irregularis ex homicidio voluntario; vel non habebat hanc intentionem, & tunc eſt ſubdiſtinguendum, vel agitur de occiſione juſta, ut quando Principes, vel Judex mandat occidere bannitos, & in hoc caſu nullam incurrit irregularitatem ex delicto, ſi cautè miſit. Vel occiſio erat injuſta; & in hoc caſu remanet irregularis ex homicidio caſuali tantùm; quia quoties mandatum eſt illicitum, & periculoſum mortis, ſemper contrahitur irregularitas ex homicidio; & quidem voluntario, ſi hoc habebat in intentione; ſed caſuali, ſi præter intentionem. Tolet. *dict. cap.* 84. *num.* 8. ubi DD.

53. *Quær.* An ex Conſilio contrahatur irregularitas? *Reſp.* Aliquando contrahi, & aliquando non contrahi ſecundùm circumſtantias caſuum, in quibus datur conſilium. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 85. *per totum.*

54. *Quær.*

Digitized by Google

54. *Quær.* Qui ſint caſus, in quibus conſulens mortem non incurrit irregularitatem? *Reſp.* Eſſe ſequentes. *Primò*, qui conſulit Principi in condendis legibus ſub pœna mortis contra facinora. *Secundò*, qui conſulit alicui ſe exponere morti pro fide Chriſti, pro Patria, aut amicis, ſervato ordine charitatis; nam iſte non conſulit, ut mortem det, ſed quod vitam licitè exponat, quamvis mors ſit inferenda à malitia aliorum. *Tertiò*, qui in bello juſto conſuli, exhortatur, & incitat milites, ut pugnent, & vincant hoſtes; dummudo non præbeant actualiter arma ad occidendum. *cap. Petitio. De Homicid.* Tolet. *d. cap.* 85. *num.* 5. *Quartò*, qui conſultus à Judice, qua pœna tale delictum ſit plectendum, & ipſe generaliter loquendo, ait, pœna mortis, dummodo interrogatio non reſpiciat caſum particularem, ſed ſit univerſa. Tolet. *d. cap.* 85. *num.* 6. *Quintò*, qui clamat contra latrones pro defenſione ſuæ vitæ; nam licèt concurrant gentes, quæ occidant latronem, nullam incurrit irregularitatem, nam poterat licitè ipſe occidere. Quod ſi clamaſſet in defenſionem rerum ſuarum, in hoc caſu, ſi non prævidebat ſequuturam mortem, non ſit irregularis; ſi prævidere poterat, & clamavit, tunc ſi laicus eſt, evadit irregularis ex defectu; ſi Clericus ex delicto. Tolet. *ibid. num.* 7. Et *ſextò*, Prælati, & Perſonæ Eccleſiaſticæ convocantes milites in ſui defenſionem, & tutelam, non ſunt irregulares, ſi milites aliquem adverſarium occidant. *cap. Maximianus.* 23. *quæſt.* 3. ubi Gloſſ. & Tolet. *dict. cap.* 85. *num.* 8. ubi addit, poſſe abſque irregularitate Prælatos habentes juriſdictionem temporalem bellum juſtum indicere, & hortari ſuos milites, ut pugnent.

55. *Quær.* Quando incurratur irregularitas ob conſilium? *Reſp.* Semper incurri, quando conſilium eſt efficax ad mortem inferendam, ſi mors inferatur. Et quidem, ſi conſilium ſit injuſtum, conſulens remanet irregularis ex homicidio voluntario. Si verò ſit juſtum, ut in aſſeſſoribus, vel aliis hortantibus Judices ad feriendum gladio aliquem malefactorem, in hoc caſu conſulens ſi laicus eſt, ſit irregularis ex defectu; ſi verò Clericus, erit irregularis ex delicto; quia Clericis non licet ſe ingerere, ubi agitur de pœna ſanguinis. Tolet. *d. cap.* 85. *n.* 9.

56. *Quær.* Quid agendum ab eo, qui dedit Conſilium de injuſto homicidio faciendo, ſi nondum factum ſit, adhoc ut fugiat irregularitatem? *Reſp.* Diverſas eſſe Doctorum opiniones; nam alii dicunt, ſatis eſſe, ſi det contrarium conſilium, quamvis homicida nolit ſe removere à conſilio primo. Alii docent, teneri admonere perſonam, contra quam machinatur homicidium, ut caveat: & tandem alii tenent, conſulentem debere omninò diſſuadere homicidam à reſolutione occidendi, allegando rationes, quibus recedat à primo conſilio; à quo ſi nollit recedere, & occidat, conſulentem remanere irregularem. Tolet. *dict. cap.* 85. *n.* 1. Quæ tamen opinio videtur nimis rigoroſa, quia ubi fecerit omne poſſe pro diſſuadendo homicida; ſi ex ſua perverſitate noluerit abſtinere ab homicidio non videtur ampliùs occidere vi conſilii, ſed ob ſuam malitiam. Tamburin. *De Irregul. dict. cap.* 15. *§.* 8. *à num.* 17. *& ſeqq.* ubi plura dicit, & Doctores allegat concordantes.

57. *Quær.* Quam irregularitatem incurrant illi, qui non occidunt, ſed defendendo proximum ſuum, præbent aliis vim, & anſam occidendi? *Reſp.* Si defenſio ſit in caſu licito; & tunc ſi defendens ſit perſona laica, incurrit irregularitatem ex defectu: Si Clericus, ex delicto, & quidem voluntario, ſi habuit animum, ut aliquis in ea defenſione occideretur at caſuali tantùm; ſi id præter intentionem accidiſſet. Tolet. *dict. lib. primo cap.* 86. *num.* 1.

58. *Quær.* An præter Judicem condemnantem reos ad mortem, ſint alii, qui incurrant irregularitatem? *Reſp.* Affirmativè; videlicet, omnes cooperantes in formatione proceſſus, expeditione cauſæ, & executione ſententiæ; & ideò fiſcales, notarii, accuſatores, teſtes, ſatellites, fautores, & alii cooperatores fiunt irregula-

res

Digitized by Google

res ex defectu, ſi laici ſint, & judicium ſit juſtum; ex delicto, ſi injuſta ſit ſententia; vel prædictorum aliquis ſit Clericus, quia ut dictum eſt, Clericis non licet ſe ingerere; niſi ubi aliter evitare non poſſint, cum proteſtatione de non conſentiendo, aut de non intendendo pœnam ſanguinis. Tolet. *ubi ſupra num.* 2. & eſt textus *in cap. Prælatis. De Homicid. in* 6.

59. *Quær.* An proteſtatio non intendendi pœnam ſanguinis juvet quaſcunque perſonas? *Reſp.* Negativè, ſed tantummodò clericos, & hos dummodo denuncient pro ſui, rerumque ſuarum defenſione tantùm, & verè in animo non intendant pœnam ſanguinis. Ideò teſtes, advocati, & alii miniſtri, licèt proteſtentur, fiunt irregulares, ubi pœna ſanguinis infligatur. Tolet. *dict. lib.* 1. *cap.* 86. *n.* 4. ubi tamen advertit, plurimos Doctores ſcribere, quod dicta proteſtatio liberat ab irregularitate, etiam denunciantes laicos, quando verè non intendunt denunciare ad vindictam ſanguinis; & ſic expreſsè proteſtantur. Quod ſi animus eſſet in contrarium, non obſtante contraria proteſtatione, forent irregulares ſaltem in conſcientia.

60. *Quær.* An ſint irregulares, qui vendunt funes, quibus ſuſpenduntur fures; aut ſclopetos, enſes, & arma, quibus milites, vel alii facinoroſi homines homicidia committunt? *Reſp.* Negativè; nam tales vendentes licitè vendunt, & habentur tanquam cauſa remota, non autem propinqua mortis, cum vendant ex officio, & non tanquam parantes Inſtrumentum mortis illi, vel illi. Quod ſi ad hunc deliberatum finem pararent, & darent pro morte alicujus in particulari, intendentes cooperari ad homicidium, vel mortem illam determinatè, utique forent irregulares. Tolet *ubi ſupra dict. cap.* 86. *num.* 6. ubi dat etiam exemplum de afferente ligna pro comburendo hæretico; nam evaderet irregularis; ſecùs autem ſi ex officio ligna venderet emerei volenti unicuique.

61. *Quær.* An qui pulſat campanam, pro ſigno executionis ſententiæ mortis, ſit irregularis? *Reſp.* Eſſe hinc indè Doctorum opiniones; at affirmativa cenſetur tutior, quando ſonat tanquam miniſter Juſtitiæ, Tolet. *ibid. num.* 6.

62. *Quær.* An qui indicat latronem Judici, vel pulſat campanam *à martello*, ut comprehendatur, fiat irregularis, ſi latro occidatur? *Reſp.* Affirmativè, ſi intendebat mortem latronis; ſecùs ſi capturam tantùm intendiſſet, & proteſtatus fuiſſet, ſe non intendere vindictam ſanguinis. Tolet. *ibid. num.* 7.

63. *Quær.* An fiat irregularis ſocius ejus, qui ibat ad occidendum, vel qui rixam contraxit, & homicidium commiſit? *Reſp.* Cum diſtinctione: vel iſte aſſociabat ex propoſito, ut alter fieret animoſior, & in hoc caſu ſi homicidium ſit injuſtum, erit irregularis ex delicto voluntario; ſi juſtum, ob juſtam defenſionem, & erit irregularis ex defectu; niſi eſſet clericus quia clericus evadit irregularis ex delicto. Vel non aſſociabat ex propoſito, ſed caſu inopinato, & per accidens, & rixa exorta eſt: & tunc ille tantùm eſt irregularis, qui occidit, vel mutilat; ſecùs autem, qui eum aſſociabat. *cap. Significaſti. De Homicid.* Tolet. *d. cap.* 86. *num.* 9.

64. *Quær.* An per ratihabitionem incurratur irregularitas; videlicèt, quando quis ratum habet homicidium nomine ejus factum, etiam ipſo ignorante? *Reſp.* Duplicem eſſe Canoniſtarum opinionem; quidam enim affirmant vigore Text. *in cap. Ratihabitionem. De Reg. Jur. in* 6. ubi dicitur, quod in delictis ratihabitio æquiparatur mandato; & *in cap. Cum quis. De Sent. Excommunic. in* 6. ubi declaratur excommunicatus, qui ratam habuit percuſſionem Clerici, factam ejus nomine. Alii verò negant per text. *in cap. Is, qui. De Sent. Excommunic. in* 6. ubi ſtatuitur, neminem irregularem eſſe cenſendum, niſi ſit in Jure expreſſum; at nullo jure exprimitur, per ratihabitionem homicidii; nomine alicujus, eo ignorante, facti. Et hanc negativam opinionem cenſet veriorem Tolet. *lib.* 1. *cap.* 87. *num.* 1. quo loci utriuſque opinionis Aſſertores refert; & *text.* contrariis reſpondet, dicendo ratihabitionem æquiparari mandato quo ad

peccatum; & cæteras pœnas, excepta irregularitate; nec valere exemplum excommunicationis, quia de ipſa extat juris determinatio.

65. *Quær.* An Incurratur irregularitas per omiſſionem; nempè quando aliquis non liberat à morte eum, quem poterat auxiliando liberare? *Reſp.* Super hoc quæſito reperiri varias Doctorum reſponſiones; quarum magis tutæ ſunt tres. *Prima*, ſi agatur de morte juſta, ut de damnatis à Judice ad mortem, nemo efficitur irregularis, qui poſſet reum à morte liberare, & non liberat. *Secunda*, ſi agatur de morte injuſta, ut de impediendo homicidio, vel de impedienda morte naturali; & in hoc caſu qui tenetur non de juſtitia, ſed ex ſola charitate impedire, & non impedit, puta dives non dando eleemoſynam pauperi; & hic pariter non impediendo mortem non incurrit irregularitatem, niſi forte, non auxiliando, conſentiret, & intenderet mortem proximi. *Tertia*, ſi verò non impediens teneatur impedire ex officio, vel de juſtitia; ut ſi Medicus qui ſuſcepit curam infirmi, cognoſcens neceſſariam medicinam, eam dare nolit; vel ſanguinis emiſſionem, & recuſet ſanguinem emittere ab infirmo? vel Judex, aut Poteſtas, ſciens aliquos inſidiari vitam Titii, & non animadvertat in inſidiatores, in hoc caſu omittens impedire mortem, incurreret irregularitatem. Navar. *in Sum. cap.* 27. *num.* 231. Tolet. *d. cap.* 87. *num.* 2. 3. 4. & *ſeqq.* ubi plurima affert exempla, & notat, quod ſi medicus non ſuſcepiſcet curam infirmi, & non teneretur ex officio eam ſuſcipere, ſed ex ſola charitate; ſi omitteret infirmum curare, & ſineret eum mori, peccaret quidem; ſed non incurreret irregularitatem, quia id non eſt in jure expreſſum. Videatur Tambur. *de Irregular. d. cap.* 15. §. 9. per totum.

66. *Quær.* An qui ſcit tractatum contra aliquem in mortem ejus, ſi non revelet illi, itaut occidatur, fiat Irregularis? *Reſp.* De hoc Doctores plura dicere, ut videre eſt in *cap. Petrus de Homicid.* Sed opinio magis communis eorum eſt, quod in tali caſu non relevans nullam incurrat irregularitatem, quia non tenetur ex juſtitia, ſed ex ſola charitate revelare. Tolet. *d. lib.* 1. *cap.* 87. *num.* 8.

67. *Quær.* An Irregularitas ex homicidio voluntario ſit introducta de jure divino? *Reſp.* Negativè, ſed tantùm de jure humano, quamvis nonnulli contrarium ſcripſerint, moti ex Scriptura, & facto David, quem Deus noluit fabricare ſibi Templum, tanquam virum ſanguinis, & homicidam; quia ex ea non bene infertur ad irregularitatem, ſed ad aliam myſticam ſignificationem Chriſti Domini, Regis Pacifici, fabricantis Templum ſpirituale Deo, ideſt Eccleſiam. Hinc ſequitur, Papam poſſe diſpenſare ab irregularitate ex homicidio voluntario, etſi ſe difficillimum reddat, maximè in foro exteriori, quando homicidium eſt publicum. Tolet. *lib.* 1. *tit.* 88. *num.* 1.

68. *Quær.* An Baptiſmus auferat Irregularitatem ex quocunque homicidio provenientem tàm licito, quàm illicito? *Reſp.* Affirmativè. Imò meliùs poteſt reſponderi, non baptizatos nullam incurrere irregularitatem ex homicidio, quia ea alligantur ſoli baptizati, committentes homicidium poſt baptiſma. Tolet. *d. c.* 88. *num.* 2.

69. *Quær.* Quis poſſit diſpenſare tàm ad ordines, quàm ad beneficia cum irregularibus ob homicidium? *Reſp.* Eſſe diſtinguendos quatuor caſus. *Primus* eſt de homicidio juſto, ex quo inſurgit irregularitas ex defectu lenitatis, nempè in Judicibus miniſtris juſtitiæ, & militibus in bello juſto. *Secundus* eſt caſus de homicidio injuſto, ſed caſuali. *Tertius* de homicidio injuſto voluntario; & *Quartus* eſt de mutilatione. In his omnibus caſibus Papa poteſt diſpenſare, quia (ut jam antea dictum eſt) irregularitas non eſt de jure Divino, ſed de jure Eccleſiaſtico; & quamvis aliquando appellari ſoleat in jure indiſpenſabilis; id fit, quia difficillimè Papa ſolet diſpenſationem concedere. Pyrrh. Corrad. *de Diſpenſat. lib.* 7. Tambur. *de Irregular. d. tract.* 4. *cap.* 15. §. 17. *num.* 12. Quod ſi inquiramus, an in

Vu dictis

dictis caſibus Epiſcopus poſſit diſpenſare? reſpondendum eſt: Quo ad primum Negativè, ut contra Dianam, Paſqualigum, & alios probat Tambur. *d. tract. de Irregul. cap.* 15. §. 17. *num.* 4. 5. 6. & 7. Quoad ſecundum caſum, ſi homicidium caſuale ſit occultum, & non deductum ad forum contentioſum; Epiſcopus poterit diſpenſare ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de Ref.* Si verò fuerit publicum, ſeu ad forum contentioſum deductum, non poterit Epiſcopus diſpenſare, ut contra Marchinum de Ordine contrarium docentem tenet ipſe Tamburin. *d. cap.* 15. §. 17. *num.* 10. ubi tamen notat, probabile eſſe ex Henriquez, & Diana, quod Epiſcopus diſpenſare poſſit in hoc caſu pro ordinibus minoribus tantùm, & pro ſimplici beneficio. Quo ad tertium Epiſcopus nullo modo diſpenſat, ſivè homicidium ſit occultum, ſive non, reſiſtente Concilio Tridentino *d. ſeſs.* 24. *cap.* 6. neque pro habendis majoribus ordinibus, neque minoribus. Tambur. *d. cap.* 15. §. 17. *num.* 18. & *ſeqq.* ubi ſub *num.* 23. ſubjungit, non eſſe improbabile, quod Epiſcopus poſſit concedere huic irregulari uſum minorum ordinuum antea receptorum, non verò receptionem aliorum, ac ulteriùs non eſſe prohibitum, eidem irregulari conferre Penſionem Eccleſiaſticam, quia Penſio non eſt beneficium, quod docuit etiam Garzias *de Benefic. part.* 1. *c.* 5. *num.* 136. Quo verò ad quartum caſum; ſi mutilationis delictum ſit occultum, poterit Epiſcopus ab irregularitate mutilantem diſpenſare; ſi autem delictum publicum foret, vel fuit mutilatio commiſſa voluntariè, & Epiſcopus non poterit diſpenſationem concedere; ſi verò caſualiter, poterit diſpenſare. Tambur. *d. cap.* 15. §. 17. *num.* 25. 26. 27. & 28. Quod ſi quis interrogaret, an diſpenſet Epiſcopus ab irregularitate ob homicidium juſtum neceſſarium? jam dictum eſt, ex eo non inſurgere irregularitatem, quando factum eſt ad propriæ vitæ defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ. Tolet. *lib.* 1. *c.* 88. *num.* 8.

70. *Quær.* An præter diſpenſationem ſint alii modi, quibus tollatur Irregularitas? *Reſp.* Eſſe tres alios modos, nempè Baptiſmum, Profeſſionem Religioſam, & cauſæ ceſſationem. Tambur. *de Irregul. cap.* 23. §. 1.

71. *Quær.* Quas Irregularitates tollat Baptiſmus? *Reſp.* Baptiſmum tollere omnes irregularitates ex delicto; niſi fortè, ut ſupra notavimus, melius ſit dicere, irregularitates ex delicto non contrahi ante Baptiſmum. Irregularitates verò ex defectu non tolluntur per baptiſmum, excepta irregularitate ex defectu lenitatis, quæ vel non contrahitur ante baptiſmum, vel contracta per baptiſmum tollitur. Cæteræ irregularitates ex defectu non tolluntur per baptiſmum, & multò minùs bigamia. Tamburin. *d. cap.* 23. §. 1. *num.* 2. & 3.

72. *Quær.* Quid dicendum in hoc caſu Petrus nondum baptizatus propinavit venenum Cajo, deinde ſacro baptiſmate ritè lotus eſt. Sed accidit, ut poſt ſuſceptum ab ipſo Petro baptiſmum, Cajus ex aſſumpto veneno moreretur; eritnè Petrus tunc Irregularis? *Reſp.* Affirmativè, quia tunc incurritur irregularitas, quando homo moritur, & mors ſequitur poſt ſuſceptum baptiſmum. Tamburin. *d. cap.* 23. §. 1. *num.* 5. & 6.

73. *Quær.* Quomodo tollantur Irregularitates per profeſſionem Religioſam? *Reſp.* Quod per illam de jure nulla tollitur irregularitas, niſi ea, quæ eſt ex defectu Natalium. De conſuetudine verò poteſt tollere omnes irregularitates, ideò ſi alicubi adeſt, & ſit legitimè præſcripta, poteſt ſervari. Tambur. *d. cap.* 23. §. 2. *num.* 1. & 2.

74. *Quær.* Quomodo tollantur Irregularitates ex cauſæ ceſſatione? *Reſp.* Quod ubi cauſæ ſunt perpetuæ, nunquam tolluntur irregularitates, & tales ſunt Bigamia, Homicidium, Hæreſis, Illegitimitas natalium &c. Si verò non ſint perpetuæ, ceſſant irregularitates, ceſſantibus cauſis ipſis, ut ſunt defectus ætatis, ſcientiæ, libertatis, ſanitatis, & ſimiles. Tambur. *d. cap.* 23. §. 2.

75. *Quær.* An liberatio ab Irregularitate ex defectu natalium tollatur ipſo jure per profeſſionem Religioſam, vel ſit

expe-

expectandum decretum Prælati? *Reſp.* Tolli ipſo jure, nullamque expectandam ſententiam, ut contra contrarium ſcribentes ſuſtinet Tamburin. *de Irregul. c.* 17. §. 4. *numer.* 8. *&* 9. *& ſeqq.* ubi reſponſum limitat circa capacitatem Prælaturæ, nam ad eam habendam attendenda ſunt ſtatuta, ſeu Privilegia Religionum, ex quibus dari poteſt, ut requiratur ſententia ſuper capacitate; prout eam requiri etiam in Monialibus illegitimis, quæ non niſi diſpenſante Epiſcopo, poſſunt eſſe Abbatiſſæ, docet idem Tambur. *d. cap.* 17. §. 4. *num.* 26. Quamvis non eſſe opus aliqua diſpenſatione pro Abbatiſſis dicant alii, ut notatum eſt ſupra *cap.* 129. *num.* 12.

76. *Quær.* An Irregularitas ex defectu natalium deleta per profeſſionem Religioſam reviviſcat, ſi Religioſus egrediatur de Religione, & ad ſæculum revertatur? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel revertitur ad ſæculum reclamando contra profeſſionem, & obtinendo eam nullam declarari; & tunc reviviſcit irregularitas, quæ potius numquam fuit deleta. Vel revertitur ad ſæculum ex diſpenſatione Pontificis, aut ex licentia Religionis, ut in Societate Jeſu ante tertii voti emiſſionem, & in hoc caſu irregularitas non reviviſcit. Tambur. *d. cap.* 17. §. 4. *à num.* 13. *& ſeqq. uſque in fine*, ubi tandem ſubdit, etiam contrariam opinionem eſſe probabilem.

77. *Quær.* Quando aliquis diſpenſatur ab Irregularitate ob delictum cum conditione ne celebret in loco delicti, an ſuburbia comprehendantur in prohibitione, & ſub dicta conditione? *Reſp.* Negativè, quia in odioſis ſuburbia non veniunt nomine civitatis; & ideò qui deliquiſſet in Civitate Venetiarum, poſſet celebrare in Inſulis adjacentibus S. Georgii, S. Clementis, S. Chriſtophori, & ſimilibus. Dian. *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 123. ſecùs autem in aliis vicis, ſeu contratis ejuſdem Civitatis, quamvis remotis, & diſtantibus à loco, ſeu vico, in quo fuit commiſſum delictum. Idem Tamburin. *d. tract. de Irregul. cap.* 15. §. 17. *num.* 13. *& ſeqq.* Et hæc ſatis ſint de Irregularitate.

CAPUT CXXXII.

De Sacramento Matrimonii.

1. QUær. Quando nam ſit Inſtitutum Matrimonium? *Reſp.* Matrimonium in ratione contractus inſtitutum fuiſſe in ipſo mundi exordio ad homines propagandos, & poſt lapſum Adæ ad remedium concupiſcentiæ in illis verbis: *Creſcite, & multiplicamini. Gen.* 1. Ita S. Aug. *De Civ. Dei lib.* 14. *cap.* 2. At ad rationem Sacramenti fuiſſe elevatum à Chriſto Domino vel in Nuptiis Canæ Galileæ; vel dum dixit. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. Matt.* 19. Ita Tambur. *lib.* 8. *de Matr. tract.* 5. *cap.* 1. & Sanchez *de Matr. lib.* 2. *diſp.* 4.

2. *Quær.* Quæ, & quot Eccleſiaſticos ſcire oporteat circa Matrimonium? *Reſp.* octo. Videlicet. 1. Impedimenta tàm dirimentia, quàm non dirimentia. 2. Eorumdem diſpenſationes. 3. Sponſalia. 4. Subſtantialia matrimonii tanquam contractus. 5. Subſtantialia ejuſdem tanquam Sacramenti. 6. Solemnitates in eo celebrando. 7. Obligationes ex eodem inſurgentes. Et 8. Ejus diſſolutionem quo ad thorum, quæ fit per divortium. Qui hæc omnia rectè norit multa ſcire dicendus eſt; nam Sanchez de prædictis agens magnum opus perfecit, tribus tomis comprehenſum, & in libris decem diſtinctum.

3. *Quær.* Quid ſciendum circa impedimenta Matrimonii? *Reſp.* Quod ſunt in duplici differentia; Alia ſcilicet, quæ impediunt contrahendum, & dirimunt, ſi de facto contrahatur. Et alia, quæ impediunt quidem, ſed ſi contrahatur, non dirimunt; nam remanet validum. DD. communiter, & Tambur. *in tract. de Triplici Jure lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 1. *&* 2.

4. *Quær.* Quæ, & quot ſint Impedimenta dirimentia? *Reſp.* Eſſe quatuordecim, quæ, & his verſibus comprehenduntur.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas.

Si ſis affinis, ſi fortè ocire nequibis.
Si Parochi, & duplicis deſit præſentia teſtis.
Raptavè ſit mulier, nec parti reddita tutæ;
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

5. *Quær.* Quæ, & quot ſint impedimenta impedientia tantùm, & non dirimentia? *Reſp.* De jure antiquo ea fuiſſe duodecim, his carminibus comprehenſa:

Eccleſiæ vetitum, nec non Tempus feriatum,
Atque Catbecbiſmus, Sponſalia, jungito Votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri
Inceſtus, Raptor Sponſæ, Mors mulieris,
Suſceptor propriæ ſobolis, Mors presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut Monialem
Accipiat: probibent hæc conjugium ſociandum

Porrò præſentibus temporibus partim à Concilio Tridentino, partim à conſuetudine abolita ſunt, adeòut quatuor tantùm remaneant in obſervantia; quæ hoc verſu continentur.

Sacratum Tempus, Vetitum, Sponſalia, Votum.

Ita Sanchez *de Matrim. lib. 7. diſp. 17. ubi DD.* & Tamburin. *d. lib. 8. cap. 16. num. 1.*

CAPUT CXXXIII.

De Impedimentis dirimentibus Matrimonium.

1. QVær. Quo jure ſint introducta Impedimenta dirimentia? *Reſp.* Ea eſſe introducta partim à jure naturæ, partim à jure Eccleſiaſtico. Jure naturali quatuor ſunt introducta, videlicet: *Error in perſona, impotentia perpetua, conſanguinitas in primo gradu rectæ lineæ,* nempè Patris cum filia; & *Ligamen.* Cætera à jure Eccleſiaſtico proveniunt; & hinc fit, ut illa quatuor ſint indiſpenſabilia, & locum habeant etiam in matrimoniis infidelium; reliqua verò poſſint diſpenſari, & non arctent infideles. Tamb. *d. lib. 8. cap. 1. n. 5. & 6.* Et Ego ipſe in meis Deciſionibus anni 1683. in quibus omnia & infraſcripta impedimenta dirimentia latè explicavi.

2. *Quær.* Quid, & quotuplex ſit impedimentum *Erroris? Reſp.* Erroris impedimentum eſt, cum quis non contrahit cum qua intendebat contrahere, & eſt duplex, vel circa perſonam, ut ſi credat quis ducere Mariam, & ducat Catherinam, vel circa qualitates: ut ſi quis intendat contrahere cum Maria pulchra, vel nobili, vel divite; & inveniat eam aut deformem, aut ignobilem, aut pauperem. Tambur. *d. lib. 8. cap. 2. §. 1. num. 1.* & Maſtrius *in Theol. Mor. diſp. 20. num. 97.*

3. *Quær.* Quando dirimatur Matrimonium per Erroris impedimentum? *Reſp.* Quando error eſt circa perſonam? ſemper matrimonium eſt nullum; ut ſi quis intendat ducere Mariam, & inveniat eſſe Bertam, quod ſic eſt intelligendum, ut intentio eſſet directa in Mariam, tanquam perſonam diſtinctam a Berta, non autem in Mariam, quaſi habentem hoc nomen: nam ſi ſic intenderet, & poſtea reperiret, eam appellari Bertam, matrimonium teneret, quia error non eſſet in ſubſtantia perſonæ, ſed in nomine tantùm. Sanchez *de Matrim. lib. 7. diſp. 18. num. 7.* Tamburin. *d. lib. 8. cap. 2. num. 1. & num. 6. cum ſeqq.* Quando autem error verſatur non circa perſonam, ſed circa qualitatem perſonæ, matrimonium eſt validum, duobus tamen caſibus exceptis. Primo, ſi expreſſè quis contraxiſſet ſub conditione illius qualitatis, nempè duco Mariam, ſi ſit dives, vel ſi ſit virgo, vel nobilis, vel non ſit ex progenie Judæorum; nam ſi qualitas ſic requiſita deficiat, Matrimonium eſt nullum, nam deficit conſenſus contrahentis; & idem eſt ſi qualitas fuiſſet requiſita non ſolùm expreſſè, ſed etiam virtualiter tantùm, quod fit, quando ab initio fuit proteſtatum de ea; secùs autem ſi tantùm habitualiter. Sanchez *lib. 10. cap. 9. num. 14.* Pontius *de Matrim. lib. 4. cap. 21. num. 13.* Barboſ. *in Votis deciſivis Vot. 19. art. 3.* Tamburin. *d. lib. 8. cap. 2. §. 1. num.*

14. & ſeqq. Secundò, ſi error circa qualitatem redundet in ſubſtantiam perſonæ, ut ſi quis audiat, aliquem habere duas filias, unam Virginem, aliam non Virginem; & virginem quidem eſſe pulcheriorem, ideòque petat in uxorem pulcheriorem; nam ſi daretur ei alia non pulcherior, matrimonium eſſet invalidum, non ex defectu, ſeu ex errore qualitatis, ſed ex defectu ſubſtantiæ; quia cum reſpexerit ad qualitatem pulchritudinis, formavit conceptum, & direxit conſenſum ad filiam Virginem, diſtinctam à non Virgine, & ſic error qualitatis redundat in perſonam. Sanchez *lib*. 7. *diſp*. 18. *num*. 5. Pontius *lib*.4. *cap*.21. *num*. 13. Barboſ. *d. Voto* 19. *num*.3. & Tambur. *d*. §. 1. *num*. 20. ubi ſubdit, in praxi rectè judicare valdè operoſum, & laborioſum eſſe, & allegat caſum, in cujus deciſione Pontius diſcrepat à Tabiena, & à Sanchez: & alium de quodam Anglo vilis conditionis, qui Romam petiit, & duxit nobilem puellam, aſſerendo ſe eſſe filium Regis Angliæ; ſuper cujus matrimonii validitate, ſeu invaliditate, multùm altercantur Doctores, quos allegat Barboſ. *d. Vot*. 19. *art*. 3. quamvis ferè omnes conveniant pro nullitate, quia illa nobilis puella non conſenſit in eum hominem tanquam filium Regis; ſic enim fuiſſet error in qualitate non dirimens; ſed in filium Regis, quem putavit eſſe illum hominem, & ſic error fuit in ſubſtantia perſonæ. Emin. Card. de Lauræa *de Matrim. diſp*. 21. *art*.5. *per totum*.

4. *Quær*. In quo conſiſtat Impedimentum *Conditionis*? *Reſp*. Conſiſtit in hoc, ut ſi quis contrahat matrimonium cum perſona, quæ ſit verè ſerva, credens eam potiri libertate, matrimonium ſit invalidum; quod ſi ſciret, eam eſſe ſervam, & contraheret; tunc Matrimonium valeret, etiam non conſentiente Domino; ea ratione, quia Dominus non habet jus tollendi à ſervo remedium concupiſcentiæ. S. Thom. *in* 4. *diſt*.29. *quæſt. unic. art*.4. *cap. ad Noſtram* 4. *de Conjugio ſervor. cap. Cujus rei* 29. *quæſt*.2. Sanch. *de Matrim. lib*.4. *diſp*. 22. *num*.4.

5. *Quær*. An eſſet validum Matrimonium, ſi quis contraxiſſet cum perſona ſerva, quæ tamen crederetur communiter eſſe libera, itaut ipſamet non haberet notitiam ſuæ ſervitutis? *Reſp*. Negativè, quia ſtatim ac manifeſta fit ſervitus, quæ vigebat tempore contracti matrimonii, ipſum habetur pro nullo; nam in hoc impedimento ignorantia tàm juris, quàm facti nullam poteſt dare validitatem Sacramento. Tamburin. *d. lib*. 8. *cap*.3. §.1. *num*.5. & Maſtrius *d. diſp*.20. *num*. 99. & 100.

6. *Quær*. Quando quis ſcienter contrahit matrimonium cum ſerva, in cujus poteſtate ſit futura proles naſcitura? *Reſp*. In poteſtate domini ipſius ſervæ, quia partus ſequitur ventrem: niſi fortè mater potita eſſet libertate vel tempore conceptionis, vel tempore medio, vel tempore partus, quia in hoc caſu proles eſſet libera, & ſui juris. §. 1. *Inſtit. de Ingenuis*. Sanch. *de Matrim. lib* 7 *diſp*. 24. *num*. 10.

7. *Quær*. An peccet ſervus, ſeu mancipium contrahendo Matrimonium contra voluntatem Domini ſui? *Reſp*. Negativè, quia Domini non habent jus prohibendi Matrimonium ſuis ſervis, niſi ageretur de eorum aliquo gravi incommodo. Sanchez *d. lib*:7. *diſp*.21. *num*.5.

8. *Quær*. An peccet Dominus vendendo ſervum ſuum uxoratum, vel eum mittendo in regionem longinquam, ubi uxor ſequi non valeat? *Reſp*. Eum non peccare contra juſtitiam, ſed contra charitatem tantùm, quando ſine ſuo gravi damno poſſet ab illa venditione, vel nimia ſeparatione abſtinere. Pontius *de Matrim. lib*. 7. *cap*. 42. *num*. 6. Maſtrius *d. diſp*. 20. *num*.100.

9. *Quær*. Si quis ignoranter contrahat cum ſerva, quæ poſt annum vel ſex menſes, ex teſtamento Domini, ſit habitura libertatem, eritne validum Matrimonium? *Reſp*. Aliquos Doctores reſpondiſſe affirmativè, ſi poſt ſex menſes libera evadat, nam parum pro nihilo reputatur. Ita Sanchez *d. lib*.7. *diſp*. 19. *num*. 4. & Perez *de Matrim. diſp*. 21. *ſect*. 1. Porrò Negativam reſponſionem dedit Pontius *d. lib*. 7. *cap*. 43. *num*. 1. *in fine*; cui adhæret

ret idem Tamburin. *d. lib.* 8. *cap.* 3. §. 2. *num.* 2. Quia Sacri Canones indiſtinctè loquuntur, nec excipiunt temporaneam ſervitutem.

10. *Quær.* Si quis concedat libertatem ancillæ ſuæ per duos, vel tres annos, & interim ipſa nubat alicui neſcienti hanc futuram Servitutem, eritnè validum Matrimonium? *Reſp.* Negativè, quia per dictam conceſſionem libertatis ſervitus non eſt ſoluta, ſed dormit. Tamburin. *d. cap.* 3. §. 2. *num.* 4.

11. *Quær.* Si ancilla abſolutè dimiſſa è ſervitute, & liberta effecta nubit alicui neſcienti præcedentem ſervitutem, & credenti eam eſſe ingenuam, non libertam, valebit Matrimonium? *Reſp.* Affirmativè, quia mulier liberta eſt verè libera. Rebell. *lib.* 3. *ſect.* 2. *num.* 19. & Perez *d. diſp.* 21. *ſect.* 1.

12. *Quær.* An valeat Matrimonium, ſi quis ducat mulierem liberam credens eam eſſe ſervam? *Reſp.* Valere, quia impedimentum eſt conſtitutum in ſervitute vera, non in putativa. Tamburin. *d. lib.* 8. *cap.* 3. §. 3. *num.* 6.

13. *Quær.* Si Petrus ſervus ducit Mariam ſervam, credens eam eſſe liberam, eritnè validum Matrimonium? *Reſp.* Affirmativè; quia Eccleſia irritat Matrimonium, quod contrahit perſona libera ignoranter cum perſona ſerva; non autem quod ſervus contrahit cum ſerva, licèt ignoranter. Averſa *de Matrim. quæſt.* 12. *ſect.* 12.

14. *Quær.* Si Titius liber contrahat cum Lucia ſerva credens eam eſſe liberam, ſed cum animo eamdem ducendi etiamſi eſſet ſerva, an validè contrahat? *Reſp.* Negativam opinionem tenere Sanchez cum aliis, à ſe citatis *lib.* 7. *diſp.* 18. *num.* 6. Affirmativam docere Boſſium cum allegatis *de Matrim. cap.* 2. *num.* 85. Prior opinio videtur magis juri conſona, quia contractus eſt cum perſona ſerva ignorata, quo caſu matrimonium non valet. Tambur. *d. cap.* 3. §. 3. *num.* 9. ſed ſecundæ adhæret Maſtr. *d. num.* 100.

15. *Quær.* An contracto nulliter Matrimonio de facto ob ſervitutem ignoratam, ſi ea cognoſcatur, poſſint de facto conjuges abire, & ſeipſos ſeparare? *Reſp.* Affirmativè, ſed ad tollenda ſcandala, & fraudes tutius eſſet recurrere ad Judicem Eccleſiaſticum, & ſententiam nullitatis matrimonii poſtulare. Tambur. *d. lib.* 8. *cap.* 3. §. 5. *num.* 1.

16. *Quær.* An contracto Matrimonio nulliter ob ignoratam ſervitutem, ſi ea detecta conjux liber velit ratificare Matrimonium, & in eo perſeverare, poſſit perſona ſerva contradicere, & reſilire? *Reſp.* Affirmativè, etiam ſi ab initio fraudulenter ſuam ſervitutem occultaſſet, licèt enim peccaverit attentando matrimonium, quod Eccleſia prohibet, tamen quia re vera nullum illud eſt pro utraque perſona, & non debet in aliqua parte claudicare, ideò æque utraque perſona reſilire poteſt, & ſic perſona decipiens non obligatur invita conſentire etiamſi decepta id requirat. Tamburin. *d. cap.* 3. §. 3. *num.* 3.

17. *Quær.* Quo tempore ceſſarint ſervitutes hominum in hac Civitate Paduæ? *Reſp.* Poſt annum MCC. Nam de anno 1195. Henricus Canonicus Patavinus in teſtamento reliquit libertatem ſervo ſuo. Ita *in libr. Privil. Eccl. Cath. pag.* 41.

18. *Quær.* Quale ſit impedimentum voti dirimens Matrimonium? *Reſp.* Eſſe illud, quod inſurgit ex voto ſolemni initoper Profeſſionem Religioſam, ideòque Regularis profeſſus, tàm maſculus quàm fœmina non poteſt matrimonium contrahere, & ſi de facto contraxiſſet, matrimonium eſſet nullum, & ſic contrahens, ultra peccatum grave, incurreret in excommunicationem latam *in Clem. unic. de Conſanguin. & affinit.* Eadem nullitas provenit ex voto ſolemni caſtitatis facto in ſuſceptione ordinis ſacri, ſed de hoc inferiùs ſpecialiter eſt agendum. Votum verò ſimplex caſtitatis non dirimit matrimonium, ſed impedit dumtaxat; excepto tamen voto ſimplici, quod peracto biennio emittunt Patres Societatis Jeſu, nam illud dirimit matrimonium ex ſpeciali Conſtitutione Gregorii XIII. Quæ incipit. *Aſcendente Domino.* Bonac. *de Impedimen. Matrim. q.* 3. *punct.* 4. *num.* 2. & 3.

19 *Quær.*

19. *Quær*. An Matrimonium contractum poſt profeſſionem ſit nullum de jure naturæ, vel ſolo jure Eccleſiaſtico? *Reſp*. Plures plura dicere, ſed magis communem opinionem eſſe, quod nullum ſit ſolo jure Eccleſiaſtico, ut diſputando concludit Suarez *tom.3. de Relig. lib.2. cap.6. & 7.* Sanchez *de Matrim. lib.7. diſp.26. n.4.* & Maſtrius *d. diſp.20. num.* 101.

20. *Quær*. An Profeſſio Religioſa dirimere poſſit Matrimonium non poſt, ſed ante illam contractum? *Reſp*. Affirmativè, ſi tamen nondum fuerit conſummatum; Quia certa eſt juris regula, matrimonium ratum, non conſummatum diſſolvi per Religioſam profeſſionem alterius conjugis.. Concil. Trid. *ſeſſ.24. de Ref. Matrim. cap.6.* & licèt de jure ſoleant aſſignari duo menſes ad deliberandum conjugi volenti Profeſſionem emittere, nihilominùs etiam poſt duos menſes poteſt profiteri, & dirimere matrimonium ratum, & non conſummatum; & facta profeſſione, alter conjux, qui remanet in ſæculo, poteſt matrimonium cum alio inire. Sanchez *d. diſp.27.* Bonac. *d. punct.4. num.4. & 5.* Ubi id procedere notat etiam in Militibus, ſeu Equitibus S. Joannis Hieroſolymitani; & docet Leſſius *lib.4. cap.41. dub.8. num.69.* & Sperell. *decis.21. num.44.*

21. *Quær*. An Matrimonium ratum, non conſummatum diſſolvatur per ſuſceptionem ſacrorum ordinum, aut conſecrationem in Epiſcopum, ſicut ſit per Profeſſionem Religioſam? *Reſp*. Negativè, quia hoc privilegium conceſſum eſt ſoli Religioſæ Profeſſioni. *DD in cap. Verum 2. De Converſ. conjugator.* Concilio Trid. *ſeſſ.24. cap.4.* Bonac. *de Impedimen. Matrim. d. quæſt.2. punct.4. num.6.*

22. *Quær*. An Matrimonium conſummatum poſſit dirimi per ſubſequentem profeſſionem? *Reſp*. Negativè, licèt conſummatio facta fuerit intra duos menſes, quia tunc conjuges facti ſunt una caro, & non niſi per mortem poſſunt ſeparari. *cap. Si quis conjugatus. 27. q.2. & d. cap. Verum. de Converſ. conjugat.* Quod procedit etiamſi conjux fuiſſet cognita per vim, & metum, ut tenet Guttierez *cap.54. num.28.* & Henriquez *lib.11. cap.8. num.10.* Quamvis contrarium putet verius Sanchez *lib.2. diſp.21.* & Bonac. *d. Punct. 4. num.8.*

23. *Quær*. An Milites Sancti Stephani, vel Sancti Mauritii, qui ex voto ſuæ Religionis non poſſunt contrahere Matrimonium niſi ſemel, & cum Virgine, ſi prima mortua contrahant cum ſecunda, licitè, & validè contrahant? *Reſp*. Eos contrahere non licitè, ſed tamen validè. quia iſti non ſunt propriè Religioſi. Dian. *part.2. tract.2. reſol.30.* Theſaur. *de Pœnis Verb. Matrimonium par.2. cap.4.* ubi alios DD. citat. & Tambur. *lib.8. de Matrimon. tract.5. cap.6. §.2. num.8. & 9.*

24. *Quær*. An quis poſſit validè profeſſionem Religioſam facere poſt conſummatum Matrimonium abſque conſenſu ſui conjugis? *Reſp*. Negativè. *cap. Notificaſti 35. q.1. & cap. Veniens. De Converſ. conjugat.* Ideò ſi quis credat conjugem ſuum mortuum, & emittat profeſſionem Religioſam, eo adveniente tenetur reverti ad illum, & cum illo cohabitare. Verum tamen eſt, quod non poterit petere debitum, ſed tantùm reddere. *cap. Placet. De Converſ. conjug.* Sanchez *lib.7. diſp.34. & 35. num.2.*

25. *Quær*. Utrùm uterque conjux poſt conſummatum Matrimonium poſſit de communi conſenſu ingredi Religionem, & profiteri, aut continentiam vovere? *Reſp*. Affirmativè. *cap. Qui uxorem 33.q.5.* Sanchez *lib.7. diſp.33.*

26. *Quær*. An unus conjux poſſit ingredi Religionem poſt conſummatum Matrimonium altero conjuge remanente in ſæculo? *Reſp*. Affirmativè tribus conditionibus concurrentibus. Prima, ut qui remanet in ſæculo ſit provectæ ætatis, & non ſubjectus periculo Incontinentiæ. Secunda, ut emittat votum ſimplex caſtitatis; & Tertia, ut Epiſcopi licentia interveniat. Bonac. *d. q.3. punct.4. num.12.*

27. *Quær*. Quodnam ſit impedimentum proveniens à Cognatione? *Reſp*. Eſſe illud, quod naſcitur ob conjunctionem, ſeu attinentiam inter ſe volentium ſimul contrahere, vel reſpectu ſanguinis,

vel

vel reſpectu Sacramenti, vel reſpectu adoptionis; ideòque cognatio eſt triplex, alia Naturalis, alia Spiritualis, & alia Legalis. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 50. & Maſtrius *d. diſp.* 20. *num.*102.

28. *Quær.* Quid ſit cognatio Naturalis? *Reſp.* Eſt vinculum perſonarum deſcendentium ab eodem ſtipite per carnalem propagationem. Senchez *ubi ſupra*, & Tamburin. *de Triplici Jure d. lib.*8. *cap.* 5. *num.* 1. Vocatur autem hæc cognatio conſanguinitas. Maſtrius *d. num.*102.

29. *Quær.* Ad quem uſque gradum cognatio Naturalis dirimat Matrimonium? *Reſp.* De jure naturæ dirimere matrimonium in primo gradu, tàm in linea recta, nempè inter Patrem, & filiam; & inter Matrem, & filium; quàm in linea tranſverſali, nempè inter fratrem, & ſororem. Bonac. *de Matrim. q.* 3. *punct.* 5. §. 1. *numer.* 12. ubi citat Doctores; quamvis alii id negent in linea tranſverſali de jure naturæ. Tamburin. *d. lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 22. & tenuit Gloſſ. *in cap.* 1. *Verb. Honeſtiſſima.* 35.*quæſt.*2. Diana *par.*3. *tract.*4. *reſol.*289. De Jure verò Eccleſiaſtico in linea tranſverſali cognatio naturalis dirimit matrimonium uſque ad quartum gradum incluſivè. *cap. Fin. de Conſanguin.* Perez *de Matrim. diſp.* 28. *ſect.* 7. *num.* 5. Extra dictum gradum licitum eſt matrimonium inter tranſverſales; ac etiam inter aſcendentes, & deſcendentes, ut recedendo ab opinione antiquorum docent moderni, quos allegat, & ſequitur Tamburin. *dict. cap.*5. *num.* 21. & ſcribit Fagnan. *in cap. Vir, qui. num.*22. *& ſeqq. De Conſanguin. & Affinitat. tomo* 6. *pag.* 78 79.

30. *Quær.* Quæ, & quot ſcire oporteat Parochum ad rectè numerandos conſanguinitatis gradus? *Reſp.* Scire oportet, quid ſit Stipes? quidvè, & quotuplex ſit linea? *Stipes* eſt illa perſona, à qua omnes aliæ perſonæ, de quarum cognatione agitur, deſcendunt. *Linea* eſt illa ſeries perſonarum, quæ per varias generationes deſcendunt à prædicto Stipite. *Linea* verò alia eſt recta, quæ aſcendentes, & deſcendentes numerat; & alia eſt tranſverſalis, quæ collaterales amplectitur; & hæc ſubdividitur, ut alia ſit æqualis, & alia inæqualis. Ideò ad numerandos gradus, oportet numerare generationes; & quot ſunt generationes tot ſunt gradus, Stipite-dempto. Et in materia matrimonii gradus remotior attenditur, qui ſi reſpectu Stipitis ſit extra quartum gradum, tunc poteſt fieri matrimonium cum quocunque alio collaterali. Si verò gradus remotior ſit in quarto gradu, vel ſupra; tunc opus eſt diſpenſatione Pontificia; & pro ea obtinenda oportet narrare non ſolùm gradum remotiorem, ſed etiam proximiorem, ut latiùs docet Tambur. *dict. cap.* 5. *à num.*1. *& ſeqq.* & præcipuè *num.* 16. ac latiſſimè *eod. lib.* 8. *tract.* 1. *de Diſpenſat. cap.* 9. §. 7. Item Maſtrius *in* 4. *ſent. diſp.* 7. *quæſt.*17.

31. *Quær.* Quid ſit cognatio Spiritualis? *Reſp.* Eſt vinculum, ſeu connexio inter aliquas perſonas procedens ex regeneratione ſpirituali, ideſt ex Baptiſmo, vel Confirmatione, nam ex aliis Sacramentis hujuſmodi cognatio non oritur. Tamburin. *dict. lib.*8.*cap.*5. *de Impediment.* §.2.*num.*1. Maſtrius *in Theol. Mor. dict. diſp.* 20. *num.* 103.

31. *Quær.* Quas perſonas complectatur Spiritualis cognatio? *Reſp.* De jure antiquo plures perſonas complecti; at de jure noviſſimo, nempè ex Concilio Tridentino, in baptiſmo baptizatus conjungitur ſpiritualiter cum baptizante, nec non cum Patrino, & Patrina. Et ulterius Pater, & Mater baptizati, pariter remanent ſpiritualiter conjuncti cum baptizante, & cum Patrino, & Patrina. Concil. Trident. *de Ref. Matrim. ſeſſ.* 24 *cap.*2. Tambur. *d. cap.* 5. §. 2. *num.* 2 & idem dicendum eſt in Confirmatione reſpectiva ad Confirmantem.

33. *Quær.* An hæc Spiritualis cognatio contrahatur inter Patrinos ex una, & genitores baptizati, ſeu confirmati ex alia, ſi hi ignorentur omninò à Patrinis, puta quia filius fuit expoſitus, & ut vulgò dicitur *poſto alla Caſa di Dio*? *Reſp.* Affirmativè, quia ignorantia non poteſt impedire, quod Eccleſia ordinavit. Averſa *De Matrim. quæſt.* 16. *ſect.* 2. *verſ.* Habet

bet hæc ſpiritualis.

34. *Quær.* Si quis Procuratorio nomine ſuſcipiat puerum in baptiſmo, vel in confirmatione, an contrahat ſpiritualem hanc cognationem? *Reſp.* Negativè; quia ipſa contrahitur à mittente, ſeu mandante, cujus nomine Procurator tenet, prout reſpondit Sacr. Congregatio *in una Veronen.* 29. *Martii* 1582. & 15. *Martii* 1631. teſte Nicolio *in ſuis Elucubrat. Civilib. lib.* 1. *tit.*10. *impedim.* 4. *verſ. An vero*. Et ego dixi ſupra de Sacramento Baptiſmi *cap.* 115. *num.* 63. & *Deciſ.* 40. *De Baptiſmo*. notatque Tambur. *De Baptiſm. lib.*2.*cap.*4. §.4. *num.*6.

35. *Quær.* Si plures Patrini eumdem puerum de fonte ſuſcipiant, vel in confirmatione teneant, quis eorum contrahat hanc cognationem? *Reſp.* Cavendum eſſe in facto, ne plures ſuſcipiant, ſed quod unus tantùm Patrinus teneat, vel ſaltem unus, & una in baptiſmo juxta decretum Concilii Tridentini *cap.* 2. *De ref. Matrim ſeſſ.* 24. Porrò ſi de facto plures tenerent, ſeu levarent, & incertum eſſet, quis eorum fuiſſet deſignatus ad tenendum, & quis primus tenuiſſet? omnes contraherent ſpiritualem cognationem, ut reſpondiſſe Sac. Congregationem teſtatur Fagnan. *in cap. Ex litteris. num.*5. *De Cognat. Spiritual. tom.* 6. *pag.* 70. & habetur Textus, & ibi Gloſſ. *in cap. fin. De Cognat. Spirituali in* 6. Secùs autem; ſi de primo tenente conſtaret. Conc. Trid. *dict. cap.* 2. *ſeſſ.* 24. Tambur. *De Baptiſm. lib.* 2. *cap.*4. §.2. *num.*9. Ego *de Confirm. Deciſ.* 60.

36. *Quær.* An Patrinus non confirmatus tenens puerum in confirmatione contrahat ſpiritualem hanc cognationem? *Reſp.* Negativè, juxta mentem, & reſponſum ejuſdem Sacræ Congregationis *in una Licien.* 13. *Junii* 1654. de qua aſſertor eſt noviſſimè Pignatellus in ſuis Conſultationibus Canonicis *tom.* 1. *Conſultat.* 10. *num.* 3. ideòque non eſt ampliùs inſiſtendum in ambiguitate Doctorum circa hoc quæſitum, de qua Tamburin. *De Baptiſm. lib.*2. *cap.*4. §.2. *num.* 4. Vide ſupra *cap.* 116. *num.* 32. & *Deciſ.* 59. *de Confirm.*

37. *Quær.* An Patrinus tenens puerum in privata baptiſmi adminiſtratione, nempè dum datur ei aqua domi ob periculum mortis, contrahat hanc cognationem? *Reſp.* Eſſe hinc inde contrariam Doctorum opinionem, quos refert Tamburin. *De Baptiſm. dict. lib.*2. *cap.*4. §.3. ubi negantibus adhæret, quia nullum jus decernit eam contrahi, niſi in ſolemni adminiſtratione, quamvis non ita ſit de baptizante, nam iſte contrahit etiam privatè baptizans. Dian. *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 18. & Maſtrius *d.diſp.*20.*num.*103. Vide meam *Deciſ.* 37. *de Baptiſm.*

38. *Quær.* Quid juris ſi hæc cognatio ſuperveniat poſt contractum matrimonium? *Reſp.* Eam impedire petitionem, & redditionem debiti conjugalis, donec diſpenſatio obtineatur. Tambur. *De Baptiſm. lib.*2. *cap.* 2. §. 2. *num.* 10. & *cap.* 4. §. 2. *num.* 17.

39. *Quær.* An Patrinus, & Patrina contrahant inter ſe hanc cognationem? *Reſp.* Negativè. Maſtrius *d num.* 103.

40. *Quær.* Quid ſit cognatio legalis? *Reſp.* Eſſe attinentiam perſonarum ex adoptione alicujus in filium provenientem. Nicol. *in Lucubrat. Civilib. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 39.

41. *Quær.* Quas perſonas afficiat hæc cognatio legalis, & uſque ad quem gradum? *Reſp.* Cognatio legalis vel conſideratur inter aſcendentes, & deſcendentes, & hæc impedit, & dirimit matrimonium uſque ad quartum gradum, etiam diſſoluta adoptione. Vel de ea quæritur inter collaterales, & hæc afficit perſonam adoptatam ex una, & filios legitimos, ac naturales ſimul adoptantis in ejus poteſtate exiſtentes ex alia; & hæc durat, quouſque diſſolvatur adoptio, vel filius legitimus, & naturalis emancipetur, vel aliàs per mortem Patris incipiat eſſe ſui juris. Nicol. *ubi ſupra d. num.* 39. & Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 121. ubi notat, hanc cognationem non afficere filios, ſeu filias naturales tantùm adoptantis, neque ejus fratres; aut ſorores. Tandem vel conſideratur hæc cognatio inter filium adoptatum, & uxorem Patris adoptantis, & inter hos intrat impedimentum, & durat etiam diſſoluta adoptione. *cap. Diligere.* 30. *quæſt.*3. *cap. unico*. *De cognat. legal.*

42. *Quær.* An hæc cognatio legalis proveniat ex ſimplici adoptione? *Reſp.* Plures Doctores affirmare; ſed plurimos negare, docentes eam provenire ex ſolemni adoptione tantùm, quæ in jure appellatur *Arrogatio*; & fit, quando Arrogatus tranſit in poteſtatem Arrogantis cum omnibus ſuis bonis, & fit ei hæres neceſſarius; nam impedimenta matrimonii ſunt ſtrictè interpretanda. Sanchez *De Matrim. lib. 7. diſp. 63. num. 9.* Sed contrarium docent Scotiſtæ apud Maſtr. *dict. quæſt.* 20. *num.* 104. Quamvis Tambur. *De Matrim. impedim. lib. 8. tract. 1. cap. 5. §. 3. num. 9.* utramque opinionem probabilem dicat; & ſubdat, quod ſi hæc cognatio ſuperveniat matrimonio jam contracto, non impedit petere, vel reddere debitum conjugale.

43. *Quær.* Quid, & quotuplex ſit impedimentum criminis dirimens matrimonium? *Reſp.* Eſſe illud crimen, quod conſiſtit in occiſione alteriùs conjugis, vel in adulterio cum promiſſione futuri matrimonii; & cadit in quatuor caſibus. *Primus* eſt, ſi homicidium unius conjugis ſequatur ex conſpiratione alterius conjugis, & perſonæ, cum qua intendit contrahere matrimonium, & ad talem effectum. Sanchez *De Matrim. lib. 7. diſp. 78. num. 8. & 13.* ubi requirit, quod dicta intentio contrahendi matrimonium ſit finis principalis homicidii, & ſit explicita, non autem mente retenta. *Secundus* eſt, ſi unus conjux committat adulterium cum alia perſona, & poſtea, ut cum ea contrahere poſſit, conjugem occidat, quamvis illa perſona nihil ſciverit de homicidio futuro. *cap. Significavit nobis. De eo, qui duxit. Tertius* eſt, ſi adulterium committat, ſine homicidio, ſed cum promiſſione futuri matrimonii, poſt mortem conjugis. *cap. Si quis vivens. cap. Relatum. 31. quæſt. 1. & dict. cap. Significavit nobis. Quartus* eſt, ſi poſt commiſſum adulterium, adulteri attentent de facto inter ſe matrimonium contrahere, vivente adhuc altero conjuge. Tambur. *De Matrim. dict. lib. 8. cap. 6. §. 1. 2. 3. & 4.* ubi hos omnes caſus ampliationibus, & limitationibus ornat.

44. *Quær.* An ignorantia impedimenti efficiat, ut impedimentum non obſit valori matrimonii? *Reſp.* Negativè, ut probat Gobat. *De Sacram tract. 9. caſu prim. num. 67. & caſu 10. à num. 202. & ſeqq.* ubi reprobat Baucium, & Dianam malè aſſerentes contrarium.

45. *Quær.* An prædicti caſus locum habeant inter infideles, itaut homicidium, vel adulterium cum dicta promiſſione patratum dirimat matrimonium inter delinquentes ipſos? *Reſp.* Negativè, quia criminis impedimentum à ſolo jure Eccleſiaſtico provenit, & ſic non afficit infideles, qui ſunt extra Eccleſiam; ideòque validum fuit matrimonium à Davide cum Berſabea contractum, non obſtante Uriæ interfectione, juſſu Davidis ſequuta. Tambur. *ubi ſupra §. 5.* & Nicol. *dict. lib. 1. tit. 10. num. 40.* ubi notat, intrare hoc impedimentum criminis, ſi fuerit patratum ab uno fideli cum conjuge infideli, vel è contra, etiam ad procurandam converſionem infidelis, quia recuſat Eccleſia compenſare lucrum cum tali damno. *cap. 1. De Converſ. infidel.*

46. *Quær.* Quid ſit Impedimentum diſparitatis cultus? *Reſp.* Hoc impedimentum impedire, & dirimere matrimonium, quod contraheret baptizatus cum non baptizata, licèt eſſet cathecumena; & quamvis non reperiatur textus expreſſus de hoc impedimento, ut diſputando docet Pontius *De Matrim. lib. 7. cap.* 47. nihilominùs ex inveterata conſuetudine Eccleſiæ de eo dubitari non poteſt. Tambur. *ubi ſupra cap. 7. n. 1.* & Maſtrius *d. diſp. 20. num. 107.*

47. *Quær.* An nullum cenſendum ſit matrimonium, ſi contrahatur à baptizato cum muliere hæretica, ſeu apoſtata à fide, vel è contra? *Reſp.* Negativè, quia matrimonium eſt validum. *cap. Cave.* & ibi Gloſſ. 28. *quæſt. 1.* quamvis ſic contrahens abſque legitima cauſa peccaret mortaliter, & eſſet ſuſpectus de fide; ideòque Inquiſitores contra eum procedere poſſent. Dian. *par. 4. tract. 7. reſol. 5.* & de jure dos mulieris contrahentis cum hæretico confiſcanda venit. *cap. Decrevit. 14 De Hæret. in 6.* Dian. *par. 4. tract. 8. reſol. 62.*

48. *Quær.*

Digitized by Google

48. *Quær.* An matrimonium ex diſpenſatione Pontificia poſſit conſtare inter fidelem, & infidelem? & inter Catholicum, & hæreticam? *Reſp.* Affirmativè, dummodò proles poſſit catholicè educari, & ſic quo ad regiones, in quibus hæreſes impunè graſſantur, cenſuit Urbanus Octavus *die* 14. *Mart.* 1630. & circa Chinenſes, & Japonios tenuit Leſſius in conſultatione Romæ habita, pro ut teſtatur Nicolius *dict. tom.* 1. *Lucubrat. Civil. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 42. ex quo infert, hoc impedimentum diſparitatis cultus non eſſe de jure naturæ, vel de jure divino, ſed tantùm de jure Eccleſiaſtico; & licèt vigeret etiam in lege Moſayca; tamen dicendum eſt, vel fuiſſe cæremoniale, & ſic nunc ceſſare; vel ſi morale fuiſſet, tale fuiſſet quo ad obligationem, non quo ad nullitatem, & allegat Concil. Toletan. 3. *in cap.* 14.

49. *Quær.* Quid agendum, ſi infidelis uxoratus convertatur ad fidem, ſed ejus uxor nolit converti? *Reſp.* Si poteſt cohabitare cum illa abſque contumelia Creatoris, & fidei Chriſtianæ, bonum eſt, & cum illa cohabitet ſecundùm Apoſtoli conſilium. 1. *Cor.* 7. 12. Quod ſi de contumelia timeatur, eò quia conjux infidelis ſtudeat fidelem à fide avertere, vel ad peccatum inducere, vel Chriſti nomen niſi cum deſpectu vult audire, aut ſatagit familiam à fide Chriſtiana retrahere; tunc poteſt fidelis aliam uxorem fidelem accipere juxta Tex. *in cap. Gaudemus. De Divortiis*. Et idem eſt, ſi ob nimiam diſtantiam non poſſit haberi notitia de intentione conjugis infidelis, ſed in hoc caſu præcedere debet Apoſtolica facultas, ut de Turcis converſis, Perſis, & Indis ſervatum fuiſſe ſub Gregor. XIII. Clemente VIII. & Paolo V. oſtendit Nicolius *dict. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 43.

50. *Quær.* Quale ſit Vis impedimentum? *Reſp.* Eſſe illud, quod reddit matrimonium nullum, eò quia contrahitur non libera voluntate, ſed coacta per vim, & metum. Tambur. *d. lib.* 8. *tract.* 3. *De Sponſ. cap.* 2. §. 2.

51. *Quær.* Quid ſit Vis; & Metus? *Reſp.* Vis, & metus eſt trepidatio mentis, cauſa inſtantis, vel futuri periculi. *l.* 1. *ff. Eo quod met. cau.*

52. *Quær.* Quotuplex ſit Vis, & Metus? *Reſp.* Eſt duplex, alter levis, de quo in jure non habetur ratio; & alter gravis, qui dicitur cadens in conſtantem virum & hic cognoſcitur ex circumſtantiis arbitrio boni viri; & regulariter talis cenſetur ex objecto mali, ſi inferatur metus mortis, mutilationis, cruciatus atrocis, longi carceris, exilii diuturni, ſervitutis, ſtupri, ſivè in fœmina, ſivè in viro, amiſſionis ſtatus honorifici, vel omnium bonorum, aut magnæ partis, vel rei magnæ, & notabilis; prout etiam ſi intret metus infamiæ, injuſtæ excommunicationis, ac metus reverentialis, quo quis timet offenſam diuturnam Patris, vel Superioris, cum vultus aſperitate, cum verberibus, aut alia mala tractatione. Sanchez *De Matrim. lib.* 4. *diſput.* 4. *& ſeqq.* Nicol. *d. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 44. ubi ſubdit, præmiſſa cauſare metum gravem, licèt non nobis, ſed perſonis aliis nobis conjunctiſſimis quis illa minetur, nempè Patri, matri, filiis &c. *l. Uti quidem.* 8. *ff. Eo quod met. cauſ.* dummodo prædicta mala probabiliter immineant. Et tandem addit, cauſari metum gravem etiam per preces importunas, ideſt ſæpiùs, inſtanter, inverecundèque replicatas. Dian. *par.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 20. Maſtrius *d. diſp.* 20. *num.* 108. & Lezana *Conſult.* 47.

53. *Quær.* Quomodo fiant probationes vis, & metus? *Reſp.* Eas poſſe fieri etiam per teſtes domeſticos, ſingulares, & aliàs inhabiles; necnon per præſumptiones, ut latè oſtendit Rota apud Ludoviſ. *Deciſ.* 326. *& par.* 1. *recent. Deciſ.* 643. quæ Magiſtralis appellatur in hac materia.

54. *Quær.* Quo jure nullum ſit matrimonium contractum per vim, & metum? *Reſp.* Alios dicere, jure naturali, alios verò tantùm jure Eccleſiaſtico; ideòque matrimonia infidelium per vim, & metum contracta non eſſe ipſo jure nulla, quia vis, & metus, licèt gravis, non facit contractum involuntarium ſimpliciter; ſed tantummodo ſecundum quid. Dian. *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 33. Nicol. *d. tit.* 10. *num.* 45. Lezana *d. Conſult.* 47.

Digitized by Google

55. *Quær.* Qualis metus dirimat matrimonium? *Reſp.* Metum levem nequaquam dirimere. *cap. De muliere*. 6. ubi Gloſſ. *De Sponſalib. cap. Cum dilectus*. 6. *de his*, *quæ vi*. Metum verò gravem dirimere matrimonium tribus concurrentibus conditionibus. *Primò*, ut ſit injuſtus, nempè ut quis non poſſit juridicè compelli ad matrimonium. Ludoviſ. *Deciſ.* 376. & Dian. *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 206. Quamvis de nullitate matrimonii agi poſſe, ubi per juſtam ſententiam quis fuit à Judice coactus cum gravi pœna, ſentiat Dian. *part.*4. *tract.*4. *reſol.* 33. *Secundò*, ut metus ſit incuſſus à cauſa libera, ſcilicèt ab homine: undè timor Inferni, vel naufragii, vel infirmitatis non dirimit. *cap. Porrectum*. 13. *De Regular. Tertiò*, ut ſit incuſſus ad hoc, ideſt ad extorquendum conſenſum; quare, qui ad ſedandas inimicitias, vel ad evadendam mortem alia ex cauſa inferendam, contrahit matrimonium, non poteſt de nullitate illud impugnare. Nicol. *dict. num.* 45.

56. *Quær.* Si pars metum paſſa velit ratificare matrimonium nullum, an poſſit pars, quæ metum incuſſit, reſilire, vel teneatur, & ipſa conſentire? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones; ſed magis probabile eſſe, quod poſſit reſilire, & niſi velit, non poſſit cogi ad ratificandum. Caſtropal. *De Sponſal. diſp.*2. *punct.*12. *num.*2. & Sanchez. *De Matrim. lib.*4. *diſp.* 15. *num.*5.

57. *Quær.* An matrimonium metu gravi contractum, ceſſante metu cenſeatur per copulam cum libero conſenſu revalidatum? *Reſp.* Negativè, niſi iterùm præſtetur conſenſus coram Parocho, & teſtibus. Pontius *de Matrim. lib.*4. *cap.* 14. *num.* 12. Rota apud Farinac. *in collect. de contract. deciſ.* 265. *num.* 8. Theſaur. *de Pœn. verb. Matrimonium cap.*7. *num.* 2. Sac. Congreg. apud. Fagnan. *in cap. De illis*. *num.*13. *de Deſponſat. impub. tom.* 6. *pag.* 23.

58. *Quær.* Quam pœnam incurrant cogentes aliquem inire matrimonium per vim, & metum? *Reſp.* Si cogens ſit perſona publica, Judex, aut Magiſtratus incurrit excommunicationem latæ ſententiæ per Concil. Trid. *ſeſſ.*24. *de Reform. Matrim. cap.* 9. Qua pœna affici etiam Judices Eccleſiaſticos injuſtè cogentes ad matrimonia, & quoſcumque alios Judices licèt non cogentes directè, ſaltem impedientes, ne quis cum aliqua contrahat: docent plures Doctores, quos allegat Theſaur. *De Pœnis Eccleſiaſticis d. cap.* 7. ubi ait, probabilem eſſe opinionem, quod eadem excommunicatio afficiat etiam parentes, & alios, qui privata auctoritate cogunt filios, vel ſubditos ad matrimonia, vel impediunt, ne contrahant; & concordat Diana *part.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 74. Dicta autem excommunicatio nulli eſt reſervata. Theſaur. *ibid. verſ. Limita tertiò*.

59. *Quær.* Qualis Ordo dirimat matrimonium? *Reſp.* Omnis Ordo Sacer nempè Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotii: quod in Eccleſia Latina eſt de fide. Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Reform. Matrim. can.* 9. Maſtrius *in Theol. Mor. d. diſp.* 20. *num.* 109.

60. *Quær.* An Græci ordinibus Sacris inſigniti poſſint Matrimonium contrahere? *Reſp.* Tamburin. *dict. lib.* 8. *de Matrimon. tractat.* 1. *cap.* 9. *num.* 4. allegare. Arcudium virum doctum ex Græcis, & in ſuis ritibus peritiſſimum, qui aſſerit: Græcos, licèt Sacris Ordinibus inſignitos, validè matrimonia contrahere. Porrò id negant communiter Doctores, inter quos Azor. *tom.* 1. *tract.* 13. *cap.* 14. *quæſt.* 7. & Nicol. *dict. tit.* 10. *num.* 48. ubi docent, Græcis Sacerdotibus, vel Diaconis licitum quidem eſſe in matrimonio ante ordines ſacros inito, continuare; ſed non etiam poſt habitos ſacros ordines matrimonia inire; & hoc non vi voti, ſed virtute ipſorum ſacrorum ordinum. At Abbas Papadopoli aſſerit, Græcos contrahentes Matrimonium, quamvis in Sacris conſtitutos, validè, ſed illicitè contrahere; eò quia ipſi in ordine ſacro non emittunt Votum ſolemne caſtitatis. Ita in ſuis *Prænotionibus Myſtagog. Reſp.* 2. *Sect.* 2. *num.* 12.

61. *Quær.* Quam ſpeciem peccati committat ordinatus in ſacris; matrimonium de facto contrahens? *Reſp.* Si contrahens etiam conſummet, committit ſacrilegium; ut paſſim omnes Doctores ſcribunt;

Digitized by Google

bunt; dummodo ordinatus in Sacris ſit latinus; nam ſi Græcus foret, iſte non committeret ſacrilegium, quia Græci non vovent caſtitatem; ut oſtendit Tamburin. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 6. *§.* 3. *num.* 3. & Abbas Papadopoli *d. num.* 12.

62. *Quær.* Quas pœnas incurrat ordinatus in Sacris contrahens matrimonium? *Reſp.* Ipſum incurrere I. In excommunicationem per *Clem. unic. De Conſanguin.* II. Suſpenſionem à divinis, quamvis alii de hac pœna dubitent. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 85. *num.* 2. III. Irregularitatem vel ex delicto, vel ex bigamia ſimilitudinaria. Sanchez *ibidem*. IV. Privationem beneficiorum ſaltem poſt ſententiam Judicis. Garz. *De Benef. par.* 11. *cap.* 8. *num.* 17. nec non penſionum. Theſaur. *de Pœnis par.* 2. *verb. Apoſtaſia c.* 4. Et V. Fit ſuſpectus de hæreſi, & Inquiſitores poſſunt contra eum procedere. Idem Theſaur. *dict. par.* 2. *verb. Matrimonium. cap.* 4. ubi notat, Excommunicationem antedictam nulli eſſe reſervatam, ſed incurri ex ſolo matrimonio rato, licèt non conſummato; quod ſecùs eſt in aliis pœnis.

63. *Quær.* An per ſuſceptionem ordinis Sacri dirimatur matrimonium antea initum, ſi nondum fuerit conſummatum? *Reſp.* Negativè, quia hoc conceſſum eſt ſolùm facienti Profeſſionem Religioſam. *Extravag. Antiquæ. De Voto*. Tambur. *dict. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 5. *cap.* 6. *§.* 2. *num.* 13. ubi id affirmat, etiamſi conjugatus reciperet Epiſcopatum; quod tamen intelligendum eſt, ſi promoveatur abſque diſpenſatione Pontificia, nam ea intercedente poteſt diſſolvi matrimonium ratum non conſummatum per ſumptionem ordinis Sacri; prout reſpondiſſe Sacram Congregationem *die* 20. *Apr.* 1613. teſtatur Fagnan. *in cap. Perniciosum num.* 61. *De Offic. ordin. tom.* 2. *pag.* 433.

64. *Quær.* Quid juris ſi uxoratus abſque diſpenſatione ſumat ordinem ſacrum? *Reſp.* Validè quidem ordinari, illicitè tamen, & cum peccato mortali; & ſi uxor inſtet, ut ad eam revertatur, debet reverti, & reddere debitum, non autem petere; ipſe tamen eſt ſuſpenſus, ac irregularis, ut ſupra diximus, & docet Tambur. *dict. lib.* 8. *tract.* 7. *§.* 2.

65. *Quær.* Quodnam ſit impedimentum *Ligaminis*. *Reſp.* Eſt illud, quod inſurgit ex præcedenti matrimonio nondum per mortem diſſoluto. Nam nec una mulier plures viros, nec unus vir plures ſimul uxores habere poteſt. *tot. tit. Decretal. De Sponſa duor.* Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 80. Maſtrius *d. diſp.* 20. *num.* 110.

66. *Quær.* Quo jure prohibita ſit pluralitas uxorum, & maritorum? *Reſp.* Jure divino Naturali. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Matrim. can.* 2. *& cap. Gaudemus. De Divortiis*.

67. *Quær.* Si jure divino Polygamia prohibita dicitur, quomodo legitur, Sanctos Patres habuiſſe frequenter plures uxores ſimul? *Reſp.* Eos duxiſſe plures uxores ex divina diſpenſatione; quæ eis conceſſa fuit ad plures gignendos filios veri Dei cultores, & quæ eis innotuit ex quadam ſpecifica inſpiratione. *dict. cap. Gaudemus de Divortiis*. Sanch. *d. diſp.* 80. & Clemens Abbas Toſius *in Hiſtoria Indiarum tom.* 2. *in diſcurſu primo de Polygamia*; ubi ex S. Auguſtino etiam hanc rationem reddit, Hæbræis Deum conceſſiſſe Polygamiam ad ſignificandum, quod Chriſtus erat generaturus animas ſpirituales filias, non ex ſola Synagoga, ſed etiam ex Gentilitate, tanquam ex pluribus myſticis ſponſis.

68. *Quær.* Si Deus diſpenſando conceſſit viro ducere plures uxores, cur non legatur diſpenſatum, & conceſſum mulieri ducere plures viros? *Reſp.* Quia mulierem nubere pluribus viris eodem tempore repugnat fini principali matrimonii, nempè procreationi prolis, quæ ex confuſione ſeminum remanet impedita, ut experientia demonſtrat in meretricibus; at virum habere plures uxores, non repugnat eidem principali fini, quia poteſt eas omnes fœcundare, ſed ſolùm implicat cum fine ſecundario, nempè pace domeſtica, & ſignificatione unionis Chriſti cum Eccleſia. Sanchez *d. lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 80. *ubi latè*. & Nicol. *in Lucubr. Civil. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 51.

69. Quær.

69. *Quær.* An Infideles olim potirentur, & nunc potiantur prædicta diſpenſatione; itaut non peccent, ducendo plures uxores? *Reſp.* Non eſſe inter ſe concordes Doctores in quæſito hoc reſolvendo; ſed probabilis videtur ſententia, quod infideles non peccent, ſi amore prolis plures ducant uxores, & ſic potiantur diſpenſatione antiqua. S. Thom. *in Supplem. q. 65. art. 1. & 2.* & Nicol. *ubi ſupra num. 51.*

70. *Quær.* Si infidelis habens plures uxores veniat ad baptiſmum, quam poſſit retinere ex ipſis uxoribus? *Reſp.* Illam, quam primam in uxorem duxit, ſi & ipſa ſuſcipiat baptiſmum, vel ſecum velit habitare abſque injuria Creatoris. Quod ſi id haberi non poſſit, tunc poterit unam ex aliis pro libito deſponſare; nam prima excepta, aliæ non ſunt veræ uxores. *d. cap. Gaudemus. De Divortiis.* & Sanchez *dict. lib. 7. diſput. 80. numer. 14.*

71. *Quær.* Quæ ſint cautelæ adhibendæ ad evitandum vitium Polygamiæ? *Reſp.* Ut in nuptiis celebrandis pro perſonis de Parochia, præmittantur denunciationes. Si alter ex ſponſis conjux dicatur mortuus, oſtendatur certa probatio per juratam depoſitionem teſtium de viſu. Si unus ex ſponſis ſit extraneus, non admittantur ejus atteſtationes de libertate, niſi proveniant ab ejus Epiſcopo; vel Vicario generali, cum propria ſubſcriptione, & ſigillo. Et tandem, ſi teſtes examinandi ſint ſuper libertate ſponſorum, ſervetur inſtructio Sacræ Congregationis, quæ paſſim typis impreſſa in Cancellariis Epiſcopalibus reperitur; & ponitur à Nicolio *dict. lib. primo tit. 10. num. 53. Lucubrationum Civil.*

72. *Quær.* Qua pœna ſit plectendus, qui Polygamiam dolosè incurrit? *Reſp.* Eſt ſuſpectus de fide, & puniri debet per Inquiſitionis officium. Dian. *par. 4. tr. 7. reſ. 4.* Pignatell. *tom. 1. conſultat. 115.* & pœna eſt triennium, ſeu fuſtigationis, & carceris perpetui ex Decreto Urbani Octavi, quod refert Nicolius *ubi ſupra ſub num. 53. in fine.*

73. *Quær.* Quid ſit impedimentum publicæ honeſtatis, & undè oriatur? *Reſp.* Eſſe impedimentum ob quamdam decentiam inductum; & oriri vel ex ſponſalibus jam contractis: Vel ex matrimonio rato, non conſummato. In primo caſu dirimit matrimonium in primo gradu tantùm; itaut unus ex ſponſis non poſſit nubere parenti prioris ſponſi, eidem in primo gradu conjuncto. In ſecundo caſu dirimit matrimonium uſque ad quartum gradum incluſivè. Nicol. *dict. lib. primo tit. 10. num. 54.* & Tambur. *dict. lib. 8. de Matrim. cap. 11.*

74. *Quær.* An ſponſalibus validè ab initio contractis, deindè mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum hoc publicæ honeſtatis? *Reſp.* Olim Doctores fuiſſe diſcordes in reſponſione, quia alii aſſerebant, alii verò negabant. Porrò Sacra Congregatio *die 6. Julii* 1658. cenſuit, impedimentum non eſſe ſublatum; & Sac. Congregationis ſententiam Summus Pontifex Alexander Septimus approbavit; & ſic ſentiendum decrevit; quare nunc certum eſt, impedimentum etiam ſponſalibus diſſolutis durare. Nicol. *dict. lib. 1. tit. 10. num. 54.*

75. *Quær.* An hoc impedimentum publicæ honeſtatis locum habeat, ſi ſponſalia ex aliquo defectu ſint nulla, puta ex defectu conſenſus, vel ob aliquod impedimentum occultum? *Reſp.* Non habere locum. Hurtad. *De Matrim. diſp. 21. diffic. 1. num. 3.* & Tambur. *d. cap. 11. §. 2. num. 2.* ubi notat, Sanchez, Pontium, & alios contrarium ſentire.

76. *Quær.* An intret prædictum impedimentum ex ſponſalibus conditionatis? *Reſp.* Ante implementum conditionis non intrare, quia nondum ſunt ſponſalia; ſed conditione adimpleta, intrare impedimentum; jam enim ſponſalia valida facta ſunt. Tambur. *dict. cap. 11. §. 2. num. 9.*

77. *Quær.* An præfatum publicæ honeſtatis impedimentum oriatur ex matrimonio rato, ſed invalido? *Reſp.* Cum diſtinctione, quæ menti eſt valdè mandanda. Vel invaliditas provenit ex defectu conſenſus, puta ob errorem in perſonam, aut per vim, & metum; & in hoc

caſu

Digitized by Google

caſu impedimentum publicæ honeſtatis non oritur. Vel invaliditas provenit ex quocunque alio impedimento, vel defectu? & in hoc caſu oritur. Tambur. qui alios allegat. *dict. lib. 8. de Matrim. tr. 1. De impedim. cap. 11. §. 3. num. 1. 2. & 3.* ubi advertit, quod ſi matrimonium ſit nullum ex defectu ſufficientis conſenſus ob non debitam ætatem, in hoc caſu non oritur impedimentum publicæ honeſtatis ex matrimonio rato; ſed oritur ex ſponſalibus, quia licèt matrimonium non valeat, valent ſponſalia, quod repetit idem Tambur. *dict. lib. 8. tract. 3. De Sponſal. cap. 2.*

78. *Quær.* An ex Matrimonio rato ſub conditione de futuro hoc impedimentum reſultet? *Reſp.* Non reſultare, ſi conditio non compleatur; reſultare conditione completa. Tamb. *d. tract. 1. cap. 11. §. 3. num. 5.*

79. *Quær.* An conditione completa ſuper Matrimonio appoſita, impedimentum reſultans dirimat uſque ad primum gradum tanquam à ſolis ſponſalibus proveniens; vel dirimat uſque ad quartum, tanquam à Matrimonio proficiſcens? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones Doctorum, ſed magis probabilem reputari, quod dirimat ſolum uſque ad primum gradum, & habeatur tanquam proveniens à ſponſalibus, eò quia matrimonium contractum ſub conditione de futuro videtur habere vim ſponſalium; nam conditione adimpleta adhuc opus eſt conſenſu ad perficiendum matrimonium. Tamb. *d. §. 3. num. 6. & d. lib. 8. tract. 4. §. 4. n. 11.* ubi ait, utramque opinionem eſſe probabilem.

80. *Quær.* Quid, & quotuplex ſit Affinitas? *Reſp.* Affinitas eſt propinquitas, ſeu attinentia quædam ex copula carnali proveniens inter conſanguineos viri, & mulierem ab ipſo viro cognitam; nec non inter conſanguineos mulieris, & ipſum virum, qui cum ea copulam habuit. Eſt autem duplex. Una ex copula licita, nempè ex matrimonio; & hæc dirimit matrimonium uſque ad quartum gradum incluſivè; & altera ex copula illicita; & hæc dirimit matrimonium ſummodò uſque ad ſecundum gradum. *cap. Non debet. De Conſanguin. & affinit.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de Matrim. cap. 4.*

81. *Quær.* Quid juris ſi contracto jam Matrimonio ſuperveniat affinitas, nempè quia maritus habeat carnalem copulam cum conſanguinea uxoris ſuæ in primo, vel ſecundo gradu? *Reſp.* Quod ipſæ maritus ob hanc inceſtuoſam copulam non poteſt petere debitum cum uxore ſua, ſed ſolùm reddere, donec diſpenſationem obtineat. Nicol. *d. lib. 1. tit. 10. num. 55.*

82. *Quær.* Quid dicendum ſi maritus cognoſcat carnaliter conſanguineam uxoris ſuæ in tertio vel quarto gradu? *Reſp.* Inceſtum quidem committere, ſed non incurrere pœnam non petendi debitum, quia hæc inflicta eſt ob copulam inceſtuoſam in primo, vel ſecundo gradu tantùm. Tamburin. *d. lib. 8. tract. 1. cap. 12. §. 3. num. 3.*

83. *Quær.* An jus petendi debitum à marito perdatur, ſi cognoſcat carnaliter aliquam ex conſanguineis ſuis? *Reſp.* Negativè. Tambur. *ubi ſupra d. num 3.*

84. *Quær.* Quando excuſetur inceſtuoſus conjux à pœna non petendi debitum? *Reſp.* Si copulam patiatur per vim, aut per metum, vel ex ignorantia juris, aut facti. Diana *part. 11. tract. 5. reſol. 38.*

85. *Quær.* Quomodo intelligenda ſit illa communis Regula, *Affinitas non parit affinitatem?* *Reſp.* Sic eſſe intelligendam, ut hodie nulla ſit affinitas inter conſanguineos mariti, & conſanguineos uxoris adinvicem; eò quia affinitas afficit tantummodo ex una parte uxorem, & conſanguineos mariti; & ex alia maritum, & conſanguineos uxoris unde fit, ut duo fratres poſſint ſine diſpenſatione accipere in uxores duas ſorores; prout etiam Pater, & filius; Matrem, & filiam. Sanchez *de Matrim. d lib. 7. diſp. 67. n. 3.* & Tamburin. *d. lib. 8. cap. 12. tract. 1. §. 1. num. 4. & 5.*

86. *Quær.* An Affinitas afficiat conſanguineos conjugum viventes, durante Matrimonio tantùm; vel etiam eos, qui naſcuntur, ſoluto jam Matrimonio? *Reſp.* Afficere etiam eos, qui ſoluto jam matri-

matrimonio (puta per mortem unius ex conjugibus) naſcuntur; ideòque ſi Petrus habeat uxorem, & ea mortua naſcatur aliqua filia ex ſorore, vel nepte ejuſdem uxoris præmortuæ, & creſcat, itaut efficiatur viripotens, non poterit nubere eidem Petro, tanquam ejus affinis. Licèt enim non eſſet nata, quando vivebat uxor Petri, & ſic non eſſet ejus uxoris tunc conſanguinea; tamen eſſe non poteſt; quod poſtquam nata eſt, non numeretur inter conſanguineos præfatæ uxoris, quamvis præmortuæ; & per conſequens cenſetur affinitate conjuncta cum ipſo Petro. Ita Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 1. *cap.* 12. §. 1. *num.* 7. ubi ait, apud nullos reperiſſe propoſitum hunc caſum; qui tamen in praxi evenire poteſt; undè eſt memoriæ mandandum.

87. *Quær.* An copula carnalis habita ab infideli cum infidele cauſet impedimentum affinitatis cum ipſo, & aliis conſanguineis mulieris converſis ad fidem? *Reſp.* Affirmativè, ut probat Ricciull. *de Perſonis extra grem. lib.* 2. *cap.* 3. & Jordan. *tom.* 1. *pag.* 255. *num.* 259.

88. *Quær.* An impedimentum affinitatis oriatur ex quacunque carnali copula? *Reſp.* Negativè, ſed tantùm ex copula carnali conſummata intra vas fœminæ, ubi effundatur ſemen. Idcircò actus quicunque turpes, copula ſodomitica, copula extra vas, vel cum mortua non pariunt affinitatem. Tamburin. *d. cap.* 12. §. 4. *num.* 2.

89. *Quær.* An copula carnalis cum conſanguineis alterius conjugis habita per vim, aut metum gravem liberet à contractu affinitatis? *Reſp.* Negativè; licèt enim in tali copula non contrahatur pœna non petendi debitum, ut diximus ſupra, non etiam fit, ut non contrahatur affinitas; quia hæc ſemper inſurgit, ubi vera copula cum ſeminis effuſione in vas fœmineum patratur. Tamburin. *ibid. num.* 4. ubi notat, eam inſurgere etiam ſi copula fiat cum ignorantia juris, vel facti.

90. *Quær.* An Affinitas oriatur, ſi ſeminante viro cum conſanguinea uxoris, ipſa conſanguinea non ſeminet? *Reſp.* Alios negare, & alios affirmare. Utramque ſententiam probabilem dicit Tambur. *d.* §. 4. *num.* 6. & 7. Sed affirmativa eſt tenenda.

91. *Quær.* Quid ſit impedimentum impotentiæ coeundi? *Reſp.* Eſſe impedimentum dirimens Matrimonium, conſiſtens in eo, quod quis ſit inhabilis ad actum conjugalem exercendum, quæ impotentia de jure Canonico vocatur frigiditas; ſed differt à ſterilitate; nam hæc non dirimit matrimonium, quia licèt deficiat bonum prolis, tamen non deficit remedium concupiſcentiæ, quia maritus poteſt commiſceri cum ſterili; quæ commixtio haberi non poteſt cum frigidis, vel impotentibus ad copulam. *tot. tit. De Frigid. & Maleficiat.* Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 1. *de Impedim. cap.* 13. §. 1. & Maſtrius *d. diſp.* 20. *num.* 114.

92. *Quær.* An hoc impedimentum debeat attendi, ſi impotentia accidat poſt contractum Matrimonium? *Reſp.* Negativè, quia dirimit matrimonium, ſi ante ejus contractum extet; ſecùs ſi eveniat poſt contractum. Tambur. *d. cap.* 13. §. 1. *n.* 3. etiamſi poſt ratum, & non conſummatum. Maſtrius *d. num.* 114.

93. *Quær.* In quo conſiſtat hæc impotentia coeundi, & ex quibus cognoſcatur? *Reſp.* Conſiſtere in tribus, & ex uno horum trium cognoſci; videlicet, vel ſi deſit potentia ad penetrationem vaſis; vel ſi deſit potentia ad emittendum verum ſemen; Vel ſi emitti non poſſit intra vas; non enim ſufficit illud emittere extra vas, quamvis in ore vaſis. Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 92. *& diſp.* 107. Pontius *de Matrim. lib.* 7. *c.* 60. *num.* 3. Tamburin. *d. cap.* 13. §. 1. *num.* 4. & Zacchias *in QQ. Medicoleg. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 2. *num.* 10.

94. *Quær.* Quot ſint ſpecies impotentiæ coeundi? *Reſp.* Eſſe tres; ſcilicet, aliam Perpetuam, aliam Temporalem, aliam verò dubiam. Tambur. *d. cap.* 13. §. 1. *num.* 6.

95. *Quær.* Quis ſit effectus impotentiæ perpetuæ? *Reſp.* Quod abſque difficultate matrimonium pronuncietur nullum, puta ſi vir habeat amputata virilia, vel

ea

ea omninò arida. *cap. Fraternitatis. De Frigid. & Malef.* Tambur. *d. cap.* 13. §. 2. *num.* 1. Vel ſi mulier adeò ſit arcta, ut nulla inciſione, vel remedio adjuvari poſſit. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 93. Imò licèt per inciſionem poſſet fieri apta ad copulam, reputatur impotens impotentia perpetua, quia non tenetur pati inciſionem; ut tenent moderni, inter quos Pontius *de Matrim. lib.* 7. *cap.* 62. Dian. *part.* 11. *tract.* 5. *reſol.* 11.

96. *Quær.* Quid agendum, ſi impotentia coeundi procedat ob maleficia? *Reſp.* Recurrendum eſſe ad remedia naturalia, & ad ſpiritualia, quæ ſi non proſint, & ſit neceſſarium opus malefici ad ſolvendum maleficium, ſi abſque novo maleficio poſſit adhiberi, licitum erit eo uti; ſin minùs, eſt omninò abſtinendum, & impotentia reputabitur perpetua; conjugeſque erunt ſeparandi per judicis ſententiam. *cap. Laudabilem. De Frigid. & maleficia.* Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 1. *de impedim. cap.* 13. §. 2. *num.* 4. & 5.

97. *Quær.* An Eunuchi, ſeu ſpadones poſſint contrahere Matrimonium? *Reſp.* Negativè, ſi careant ambobus teſtibus, nam verum ſemen emittere non valent, & ita definitum eſſe à Sixto Quinto teſtatur Guttierez *Quæſt. Canon. lib.* 1. *cap.* 15. Quod ſi unum teſticulum ſanum habeant, poterunt contrahere. Perez, quem allegat, & ſequitur Tambur. *ubi ſupra num.* 6.

98. *Quær.* An ſenes, & decrepiti poſſint inire Matrimonium? *Reſp.* Eſſe diſcordes inter ſe Doctores; nam alii aſſerunt, & alii negant, tàm in viris, quàm in fœminis, & utramque opinionem vocat probabilem Tambur. *ubi ante num.* 8. & 9.

99. *Quær.* An conjuges effecti ſenes, & decrepiti, qui non poſſunt ampliùs filios generare, poſſint licitè conari ad copulam, & tactus inter ſe exercere? *Reſp.* Affirmativè, dummodo ex debilitate non ſeminent extra Vas; quia licèt inepti ſint ad generandum, habent jus ad copulam ſaltem ad concupiſcentiam ſedandam, & amorem mutuum fovendum. Tamburin. *in Decalog. lib.* 7. *cap.* 3. §. 5. *num.* 37. & 38.

100. *Quær.* An mulier vidua, quæ in præcedenti conjugio ſemper peperit cum morte prolis abſque baptiſmo, vel cum periculo ſuæ vitæ, poſſit iterùm nubere? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones; & affirmativam moderni tuentur, maximè ſi id futuro marito notum faciat. Tamburin. *de Matrim. d. lib.* 8. *tract.* 1. *cap.* 13. §. 2. *n.* 11. & *ſeqq.*

101. *Quær.* An impuberes poſſint contrahere Matrimonium? *Reſp.* Negativè, niſi malitia ſuppleat ætatem. *tot. tit. De Deſponſat. Impub.* Et impuberes dicuntur, ſi maſculus non habeat decimumquartum annum, fœmina verò ſi duodecimum nondum compleverit. Quamvis à Medicis, & Hiſtoricis referantur exempla de pueris, ac puellis venerem agentibus in teneriori ætate, de quibus Zacchias *in QQ. Medicoleg. lib.* 1. *tit.* 1. *qu.* 4. *num.* 28. Tunc verò malitia dicitur ſupplere ætatem, ſi impuberes polleant ſufficienti judicio ad contrahendum matrimonium cum uſu rationis; & ſi apti facti ſint ad coeundum, & ad ſemen in vas fœmineum emittendum. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 104. Tamburin. *ubi ſupra d.* §. 2. *num.* 16. & *ſeqq.* Qui *num.* 23. notat, quod ſi impuberes contrahant matrimonium, malitia non ſupplente ætate, non peccant, quia non valet ut matrimonium, ſed ut ſponſalia. Quod ſi ob malitiam ſupplentem ætatem velint contrahere, opus eſt decreto Epiſcopi, cum aliqua juſta cauſa. Corrad. *in Praxi diſpenſ. cap.* 43. *n.* 3. nam ſi abſque decreto Epiſcopi contraherent, peccarent mortaliter; & ſi inito matrimonio, reperirentur inhabiles ad copulam, eſſet expectandum complementum pubertatis.

102. *Quær.* Quid agendum, ſi impuberes, facti puberes, adhùc inepti ſint ad copulam maritalem? *Reſp.* Duo ſunt caſus diſtinguendi. Unus eſt, quando vir, & mulier concordes ſunt in aſſerenda eorum impotentia ad copulam; & in hoc caſu Judex non debet venire ad ſententiam ſuper nullitate matrimonii, niſi tribus concurrentibus. Primò, ut per triennium conjuges frequenter experiantur,

an ſimul poſſint coire. Secundò, ut tranſacto triennio, & non valentibus coire, jurent, ſe frequenter conatos, non potuiſſe copulam habere. Et tertiò, ut accedat etiam teſtimonium ſeptimæ manus, ideſt, ut ſeptem parentes ex parte viri, & totidem ex parte fœminæ jurent, ſe credere, ipſos conjuges verum dicere, neque fictitiam, aut fraudulentam eſſe eorum impotentiæ aſſertionem. Diana *par.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 8. Jordan. *in ſuis Elucubrat. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 379. *& ſeqq.* ubi Rotæ deciſionem ponit, ex qua deducitur, prædicta eſſe obſervanda, ſi ſigna impotentiæ ſint dubia, secùs ſi certa, ut abſciſſio genitalium, ariditas totius virgæ &c. nam tunc poterit, prædictis non ſervatis, Judex procedere ad declarandum nullum matrimonium. Alter caſus eſt, ſi unus conjux aſſerat impotentiam, & alius neget, affirmando potentiam, & tunc Judex debet maturè procedere, & diligentes exigere probationes juxta abundè tradita per Doctores, quos latè citat Jordan. *ubi ſupra*, & Tamburin. *d. cap.* 13. §. 13. *per totum*.

103. *Quær.* Quid juris, ſi impotentia ſuperveniat, Matrimonio jam ante legitimè contracto? *Reſp.* Tunc matrimonium eſſe indiſſolubile, ut dictum eſt ſupra; etiamſi matrimonium numquam fuiſſet conſummatum, ſed ſolùm fuiſſet ratum; nam ſemel validum, ſemper eſt validum. *cap. Hi, qui.* 32. *q.* 7. Tamburin. *d. cap.* 13. §. 5. ubi notat, conjugibus iſtis non eſſe prohibitos tactus, & oſcula, ſi periculum pollutionis non adſit.

104. *Quær.* Quid dicendum, ſi impotentia ſit reſpectiva quò ad ipſos conjuges tantùm, puta quia mulier ſit arcta, & vir habeat genitale Inſtrumentum nimis grande reſpectu arctæ, quod nimium non erit cum non arcta? *Reſp.* In hoc caſu poſſe deveniri ad declarandum nullum matrimonium; ſed ſervatis de jure ſervandis. Pontius *lib.* 7. *de Matrim. cap.* 62. Jordan. *d. lib.* 3. *tit.* 7. *à num.* 379. *& ſeqq.*

105. *Quær.* Quid agendum cum Hermaphrodito, volente contrahere Matrimonium? *Reſp.* Vel in eo prævalet alter ſexus, & juxta illum debet contrahere; vel uterque ſexus eſt in eo æqualis, & tunc unum debet eligere, quem maluerit, & juxta eum copulari, non receſſurus ab eo ſexu ſub pœna peccati mortalis; neque ſi viduus fiat; quo tamen caſu, ſcilicèt viduitatis, ſi pro alio ſexu ſe gereret, & contraheret, validè contraheret. Quod ſi poſt initium matrimonium fœmina evaderet vir, vel maritus ſexum fœmininum nanciſceretur, tunc eſſent ſeparandi, quia matrimonium à principio reputaretur nullum ob diſpoſitionem corporum ad alium ſexum, quamvis occultum, ut pulchrè conſiderat Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. cap.* 13. §. 2. *num.* 25. *& ſeqq.* Sed ubi ageretur de Hermaphroditis maritandis non omittas legere meam *Deciſionem XLIII. de Pænitentia*, in qua reperies regulas certas pro reſolutione omnium dubiorum tàm circa Matrimonium, quàm circa Ordines; ac Profeſſionem Regularem; necnon ſucceſſionem ad feuda, & fideicommiſſa.

106. *Quær.* Quot ſint ſpecies Hermaphroditorum? *Reſp.* Eſſe quatuor; tres virorum, qui in diverſis locis apud genitale habent etiam pudendum muliebre; & unam mulieris, quæ apud vas habet etiam penem; de quibus differit Zacchias *QQ. Medicol. lib.* 7. *tit.* 1. *q.* 8. ubi plura non minùs docta, quàm curioſa, & ego *d. Deciſ.* 43. *de Pænitentia*.

107. *Quær.* Quid ſit Raptus? *Reſp.* Raptus eſt peccatum Luxuriæ, quo perſona aliqua abducitur cum violentia ad carnalem copulam cum ea habendam, quamvis ſub pretextu matrimonii. Tamburin. *lib.* 7. *in Decal. cap.* 6. §. 1. & eſt impedimentum dirimens matrimonium inter Raptorem, & Raptam, donec in ejus poteſtate ſteterit, à Concilio Tridentino introductum *ſeſſ.* 24. *de Ref. Matrim. cap.* 6.

108. *Quær.* Quot requirantur ad conſtituendum Raptum? *Reſp.* Tria. Primò vis illata; ideò ſi mulier conſentiens abducatur, non erit Raptus, quamvis invitis parentibus; non tamen reſpectu culpæ, ſed reſpectu pœnarum à Concilio Tridentino ſtatutarum contra Raptores ſpon-

ſponſarum. Secundò, finis inhoneſtæ libidinis, quæ talis eſt, etiamſi intendatur futurum matrimonium; ideò ſi raperetur puella, ut fieret ſerva, eſſet Plagium, non Raptus. Tertiò Abductio; ideò qui per vim cognoſceret puellam carnaliter, ſed in loco, ubi eam reperit, non committeret Raptum; & idem eſſet dicendum, ſi eam abduceret de cubili ad cubile, ſed in eadem domo, vel loco; nam opus eſt ad Raptum, eam abducere de loco, in quo erat, ad alium locum diverſum, & vera diſtantia ſeparatum. Tamburin. *d. lib. 7. cap. 6. §. 2. per totum*, & Maſtrius. *d. diſp.* 20. *num.* 108.

109. *Quær.* An ſit Raptus, ſi mulier rapiat virum? *Reſp.* Non eſſe Raptum quo ad pœnas à Concilio Tridentino ſtatutas; quia eas fulminat contra Raptores mulierem; non è contra in Raptrices virorum. Benè tamen eſſet Raptus quo ad culpam. Dian. *par.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 83. Sed eſſe Raptum ad utrumque effectum docent Scotiſtæ, inter quos Maſtrius *in* 4. *Sent. diſp.* 7. *num.* 408. ubi alios cumulat. Et ego quoque dixi in Deciſionibus meis de Matrimonio *Anno* 1683. *menſe Novembri*.

110. *Quær.* Quas pœnas ſtatuerit Concilium Tridentinum contra Raptores mulierum? *Reſp. Primò*, ut Raptores, & eis conſilium, auxilium, vel favorem præbentes, ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi Clerici fuerint de proprio gradu decidant. *Secundò*, ut inter Raptorem, & Raptam, quamdiu ipſa in poteſtate Raptoris manſerit, nullum poſſit conſiſtere matrimonium. Et *Tertiò*, ut Raptor teneatur mulierem Raptam judicis arbitrio dotare. Conc. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

111. *Quær.* Quomodo incurrantur hæ pœnæ? *Reſp.* Nullitas matrimonii, & excommunicatio incurritur ipſo jure; obligatio verò dotandi, ſolummodo poſt ſententiam judicis. Tambur. *d. lib.* 7. *cap.* 6. §. 2. *num.* 13. ubi notat, excommunicationem nulli eſſe reſervatam.

112. *Quær.* An incurrat has pœnas, qui rapit mulierem, non pro contrahendo Matrimonio cum illa; ſed pro inhoneſta libidine explenda? *Reſp.* Negat Sanchez *de Matrim. lib.* 7 *diſp.* 13. *num.* 4. Affirmat Bonac. *de Matrim. q.* 4. *punct.* 18. *num.* 2. Utramque opinionem dicit probabilem Tambur. *ubi ſupra n.* 11. & S. Congreg. tenuit affirmativam, ut notat Nicol. *Inſtit. Civil. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 68. *Verſ. Sed contrarium*.

113. *Quær.* An dictæ pœnæ incurrantur à Raptore, ſi abſtineat à copula, & Raptam intactam ſervet? *Reſp.* Affirmativè. Tambur. *ubi ſupra num.* 12.

114. *Quær.* Quid dicendum ſi quis rapiat ſponſam de futuro, ideſt eam, cum qua contraxit ſponſalia? *Reſp.* Raptorem incurrere pœnas Concilii, ſi invitam rapiat ſecùs verò ſi volentem, quamvis parentibus invitis. *cap. Cum cauſam. de Raptor.* Nicol. *ubi ſupra num.* 68. *Verſ. De jure tamen Canonico*: nam fœmina de jure Canonico, quo ad matrimonium, eſt ſui juris. Dian. *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 261.

115. *Quær.* An idem ſit, ſi quis rapiat ſponſam, cum qua contraxerat per verba de præſenti? *Reſp.* Negative, quia tunc eſt ſua uxor; niſi fortè id faceret intra duos menſes quos ipſa peteret ad deliberandum de Religione. *cap. Ex publico.* 7. *De Converſ. conjug.* Nicol. *ubi ſupra num.* 68. *verſ. Limita ſecundò*.

116. *Quær.* An puella Rapta nomine Titii, ſed Titio ignorante, poſſit nubere ſtatim ipſi Titio? *Reſp.* Affirmativè, quia Titius, qui nullum conſenſum præbuit Raptui, eſt omninò innocuus à pœnis. Tambur. *d. lib.* 7. *in Decalogum cap.* 6. §. 2. *num.* 16. ubi addit, neque Raptorem in hoc caſu incurrere pœnas Concilii, & poſſe contrahere cum eadem Rapta puella; quia inquit, Concilium pœnas infligit contra Raptores pro ſe, non intuitu alterios matrimonii. Quod tamen non ita de plano ego admitterem, nam Concilium loquitur generaliter, inter Raptorem, & Raptam non poſſe conſiſtere matrimonium; Raptoreſque, ac fautores incurrere excommunicationem; ideòque crederem in praxi eſſe priùs adhibendum remedium à Concilio ſtatutum, ideſt ut in loco tuto reponatur.

117. *Quær.* Quo remedio utendum, ut inter Raptorem, & Raptam poſſit fieri Matrimonium? *Reſp.* Ut Rapta ſeparetur à Raptore, ac in loco tuto reponatur; ubi ſi ſpontè dixerit velle nubere Raptori, poterit cum eo contrahere; & eidem abſolutio erit ab excommunicatione dando cum debita pœnitentia. Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 6. & Nicol. *d. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 68. *Verſ. Limita tamen primò*.

118. *Quær.* An puella exiſtens in poteſtate Raptoris poſſit validè nubere alii, quàm ipſi Raptori? *Reſp.* Affirmativè, quia pœna nullitatis viget inter Raptorem, & Raptam, non inter Raptam, & alium, qui non conſenſit raptui. Nicol. *ubi ſuprà num.* 68. *Verſ. Limita nonò*.

119. *Quær.* An Raptum committat, qui mulierem dormientem carnaliter cognoſcit? *Reſp.* Negativè, quia licèt adhibeat fraudem, quæ aſſimilatur vi, tamen, eam de domo non abducit; peccabit tamen, ultra ſpeciem carnalis culpæ, etiam contra juſtitiam, idque in confeſſione debebit exprimere. Diana *par.* 9. *tract.* 8. *reſ.* 2. Tambur. *d. lib.* 7. *in Decal. cap.* 6. §. 2. *num.* 17.

120. *Quær.* Quidnam ſtatutum ſit ab Eccleſia circa præſentiam Parochi, & teſtium in contrahendo Matrimonio? *Reſp.* Statutum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *de Ref. Matr. cap.* 1. propter bonum commune totius Reipublicæ Chriſtianæ, & ad tollenda matrimonia clandeſtina, quorum cauſa plurima ſcandala vigebant; nulla eſſe illa matrimonia inter fideles contracta, quæ celebrarentur ſine præſentia Parochi, & duorum ſaltem teſtium in locis, ubi publicatum fuerit hoc Concilii Decretum. Tambur. *de Matrim. lib.* 8. *tract.* 6. *cap.* 2. §. 1. & 2.

121. *Quær.* An præſentia Parochi neceſſaria ſit etiam in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, nempè ſi expediret morti proximos adinvicem contrahere? *Reſp.* Affirmativè, ut confutatis contrarium docentibus tenet Tamburin. *ubi ſupra* §. 2. *num.* 1.

122. *Quær.* Quid dicendum de Matrimoniis fidelium in locis, ubi non eſt publicatum Concilium Tridentinum, vel ſi jam publicatum, nunc cauſa perſecutionis, vel ab hæreticis, vel ab infidelibus illatæ, nullus Parochus reperitur? *Reſp.* Concilium non obligat ad hanc ſolemnitatem, ubi non fuit publicatum; ubi verò publicatum fuit, ſed nullus Parochus reperitur, ſufficit contrahere coram duobus teſtibus, ut decidiſſe Sac. Congreg. teſtatur Tamburin. *ubi ſupra num* 10. & Nicolius, qui Decreta pro Japponiis exſcribit *d. lib.* 1. *Inſtit. civil. tit.* 10. *num.* 59. & 60.

123. *Quær.* An Græci inter Latinos viventes, vel etiam in Græcia commorantes, at Eccleſiæ Catholicæ uniti, teneantur in Matrimoniis hoc Decretum ſervare? *Reſp.* Affirmativè, quia vigore unionis Eccleſia Græca obligatur recipere leges Apoſtolicas etiam in his, quæ ſpectant ad jus humanum; ut allegatis Conſtitutionibus Pontificiis docet Nicol. *ubi ſupra d. num.* 60. *Verſ. ſecundo, quod ex forma*.

124. *Quær.* An valeat Matrimonium illorum; qui ne contrahant coram Parocho, tranſeunt ad locum Hæreticorum, ubi non ſunt Parochi, & more incolarum illius loci contrahunt? *Reſp.* Cum diſtinctione, vel tranſierunt animo mutandi domicilium, & tunc validè contraxerunt; ſi verò cum animo revertendi, & non mutandi domicilium, & tunc invalidè, prout ita diffinitum per Breve Urbani Papæ Octavi teſtatur Cardin. de Lugo *lib.* 1. *Reſp. Moral. dub.* 36. & Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 6. *cap.* 2. §. 2. *num.* 16.

125. *Quær.* Quid juris ſi ſponſi ſint de loco, in quo non eſt publicatum Concilium Tridentinum, & veniant contracturi Matrimonium in locum, ubi publicatum eſt? *Reſp.* Eos teneri adhibere Parochi, & duorum teſtium præſentiam, aliàs nulliter contrahere. Tamburin. *ibidem num.* 17. & Pontius *de Matrim. lib.* 5. *capitul.* 7. §. 1. & *ſeqq.*

126. *Quær.* Quid dicendum, ſi ſponſus ſit de loco, in quo publicatum eſt Concilium, ſponſa verò, ſit de loco, in quod non ſit publicatum, vel è contra? *Reſp.*

Reſp. Habendam eſſe rationem loci, in quo matrimonium per verba de præſenti celebratur; itaut ſi locus ſit ille, in quo Concilium publicatum eſt, adhibendus ſit Parochus cum teſtibus; ſin minùs omitti poteſt eorum præſentia. Tambur. *ibid. num.*18. & 19.

127. *Quær.* An quæcunque præſentia Parochi, & teſtium ſufficiat, etiamſi ſit involuntaria? *Reſp.* Præſentiam phyſicam, & materialem tantùm non ſufficere; ſed humanam, & moralem, qua ſcilicet intelligant, & advertant, quid à contrahentibus agatur, licèt coactè, ſeu involuntariè. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.*39. & Boſſius *cap.*3. §. 1. Hinc amentes, furioſi, infantes, ebrii, dormientes; non ſunt teſtes idonei, quamvis ſint præſentes matrimonio, quia de eo teſtificari non poſſunt. Tambur. *d. cap.* 2. §.3. *num.*4.

128. *Quær.* An ſufficiat præſentia non advertentis, ſeu, ut dici ſolet aſſiſtentia virtualis, cum ſcilicet quis volebat advertere, ſed diſtractus mente ad aliud negotium, non attendit ad contractum ſponſorum? *Reſp.* Negativè. Tamburin. *ibid. num.*5. & 6. ubi idem aſſerit, ſi contrahentes ſint velo cooperti, & non cognoſcantur certò à teſtibus.

129. *Quær.* An ſufficiat præſentia caſualis ipſorum teſtium, & Parochi, ideſt ſi non rogati, ſed caſu ibi accedant? *Reſp.* Affirmativè, dummodo intelligant quid contrahentes agunt: secùs ſi non intelligant, vel non advertant. Sanchez *d. lib.* 3. *diſp.* 39. *num.* 11. Tamburin. *ibid. num.*7. ubi refutat Pontium, contrarium ſentientem.

130. *Quær.* An ſatis ſit adſiſtentia teſtium non intelligentium idioma ſponſorum, ſed per interpretem moneantur de Matrimonii contractu? *Reſp.* Negativè, niſi ex actibus ſponſorum externis certò capiant eos matrimonium contrahere; quod tamen eſt periculoſum, & ſubjectum deceptioni, quia ſi alterum ex contrahentibus pœniteret, dicere poſſet, tunc promiſiſſe per verba de futuro, & contraxiſſe ſponſalia, non autem matrimonium. Pontius *de Matrim. lib.* 5. *cap.* 21. *numer.* 10. & 11.

131. *Quær.* An valeat Matrimonium coram Parocho per vim, ſeu metum detento, unà cum teſtibus; vel ſi ipſe dederit licentiam per vim, aut metum alii Sacerdoti aſſiſtendi, aut fuerit extorta per mendacia? *Reſp.* Affirmativè; ſed ſic contrahentes peccare mortaliter, & poſſe ab Epiſcopo puniri. Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrim. Impedim. tract.* 6. *cap.* 2. §. 3. *num.* 9. & *ſeqq.* ubi tenet, vim, metumvè illatum teſtibus, non autem Parocho videri ſolùm venialem culpam.

132. *Quær.* An Matrimonium ſit validum, ſi Parochus ei aſſiſtat, vel det licentiam alii Sacerdoti aſſiſtendi, contra expreſſam præcedentem prohibitionem ſibi ab Epiſcopo factam etiam cum decreto irritante; ſeu ſub pœna nullitatis Matrimonii? *Reſp.* Eſſe validum, quia Epiſcopus poteſt quidem punire Parochum inobedientem, ſed non irritare matrimonium ex capite aſſiſtentiæ, quæ à jure communi, & à Concilio Tridentino decreta eſt ſufficiens, cui Epiſcopus derogare non poteſt, neque novum impedimentum dirimens inſtituere. Tamburin. *ibid.* pluribus citatis *num.*18. & 19. Qui *n.*22 non approbat doctrinam contrariam Dianæ *part.*11. *tract.*3. *reſol.*32.

133. *Quær.* An Sum. Pontifex poſſit interdicere Parocho, ne aſſiſtant ſub pœna nullitatis Matrimonii? *Reſp.* Affirmativè. Tambur. *d.* §.3. *num.*23.

134. *Quær.* Quibus pœnis ſubjaceant contrahentes Matrimonium abſque præſentia Parochi, & teſtium? *Reſp.* Eos ſubjacere pœnæ nullitatis matrimonii, peccati mortalis, & illegitimitatis filiorum. Boſſ. *de Matrimon. cap.*6. Quod tamen intelligendum eſt, ſi ſcienter uterque conjux præſumpſerit contrahere abſque proprii Parochi præſentia; nam ſi eorum alter bona fide contraheret, puta quia deceptus, filii forent legitimi pronunciandi; ut ego obtinui in Epiſcopatu iſto, dum advocati munere fungerer coram Abbate Marco Marchiano Vicario Generali, Canoniſta eximio, (qui poſtea fuit ad Epiſcopatum Feltren. ab

Alexan-

Alexandro Septimo evectus) nam cum me iſtante declaraſſet nullum matrimonium cujuſdam fœminæ nobilis, quæ decepta à marito, ei nupſerat coram Regulari, aſſerente falsò ſe habuiſſe licentiam à proprio Parocho aſſiſtendi; filias tamen inde natas legitimas pronunciavit ob bonam fidem matris; ideòque fuerunt dotatæ de bonis ipſius mariti juxta ſtatum nobilitatis ſuæ.

135. *Quær.* An ſint de eſſentia verba illa, quæ ex Rituali Romano profert Parochus in celebratione matrimonii, ſcilicèt: *Ego conjungo vos in Matrimonium in nomine Patris &c. Reſp.* Negativè, quia idem ſonant, ac ſi diceret: *Ego declaro vos contraxiſſe legitimum Matrimonium*. Porrò Parochum eam omittentem peccare mortaliter alii docent; alii verò venialiter tantùm. Tamburin. utroſque allegans, & poſteriori opinioni adhærens *d. cap.* 2. §. 4. *num.* 4.

136. *Quær.* An neceſſaria ſimpliciter ſit interrogatorio facienda à Parocho circa conſenſum contrahentium? *Reſp.* Negativè, quare ſi illum ſatis exprimant non interrogati, poteſt abſque culpa omitti, Tamburin. *ibid. num.* 5.

137. *Quær.* Sub qua pœna Parochus teneatur deſcribere in libro ſuo Parochiali celebrationem Matrimoniorum? *Reſp.* Sub pœna peccati mortalis, & aliis ad arbitrium Epiſcopi. Tambur. *d. cap.* 2. §. 4. *num.* 6. & 7.

138. *Quær.* An Vir, & uxor, neſcientes rudimenta fidei, ſint arcendi à contractu Matrimonii? *Reſp.* Negativè, ſi de abſoluta rejectione agatur, ſecùs ſi ad aliquod tempus, donec ea diſcant. Tambur. *ibid. num.* 9.

139. *Quær.* An nomine Parochi in hac materia veniat ſolus Parochus; ideſt Sacerdos inveſtitus in Beneficio? *Reſp.* Appellatione Parochi venire, ultra Sacerdotem in beneficio Curato Deputatum, etiam Epiſcopum in tota Diœceſi, ac ejus Vicarium Generalem, necnon Vicarium Capitularem Sede Epiſcopali vacante; Item Cardinales in ſuo titulo; Legatum à latere in Legationis ſuæ Provinciæ, Archiepiſcopum in viſitatione Diœceſum ſuorum Suffraganeorum, vel ubi fuit ad eum à ſententia Epiſcopi appellatum, Summum Pontificem in toto orbe; Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 7. *num.* 10. Pontius *lib.* 5. *cap.* 10. & Tambur. *ubi ſupra cap.* 2. §. 5. *num.* 1. ubi id extendit etiam ad Abbates habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem; ſi tamen ſint in Abbatia inſtituti, non autem ſi tantum in commendam habeant. Dian. *part.* 11. *tract.* 3. *reſol.* 35.

140. *Quær.* An validè aſſiſtat Parochus cenſuris quibuſcunque irretitus, ſivè irregularis? *Reſp.* Affirmativè, quamvis non licitè aſſiſtat, & abſque peccato; nam cenſuræ non auferunt jus aſſiſtendi; quia tale jus non eſt actus juriſdictionis, ſed qualitas proveniens à titulo Parochiali reſidente in ipſo Parocho; ideò poteſt tale jus alteri delegare, etiamſi foret intruſus; dummodo habeat titulum coloratum, & communiter credatur verus Parochus. Diana *part.* 11. *tract.* 3. *reſol.* 33.

141. *Quær.* An valeat Matrimonium contractum coram Parocho Hæretico? *Reſp.* Negativè, quia per hæreſim beneficia vacant ipſo jure, & ſic Parochus Hæreticus non eſt ampliùs Parochus. Ita S. Congreg. apud Fagnan. *in cap. Ad abolendam. num.* 38. *de Hæretic.*

142. *Quær.* An valeat Matrimonium factum à Parocho contra prohibitionem Epiſcopi ſub pœna nullitatis? *Reſp.* Valere. Fagnan. *in cap. Litteræ quas. à num.* 5. *de Matrimon. contract. contra interdict. Eccleſ. tom.* 6. *pag.* 81. quod diximus mox ſupra *quæſt.* 132. Sed Parochus eſſet puniendus.

143. *Quær.* An quæcunque perſona poſſit à Parocho delegari, ut aſſiſtat Matrimonium? *Reſp.* Negativè, ſed tantùm Sacerdos. Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Ref. Matrim. cap.* 1. Tambur. *d.* §. 5 *num.* 3. ubi ſubdit, delegationem prædictam fieri poſſe per Parochum alteri Sacerdoti tàm ſcripto, quàm verbo, tàm generaliter, quàm particulariter.

144. *Quær.* An Capellanus, qui obtinuit ab Epiſcopo licentiam adjuvandi Parochum in adminiſtratione Sacramentorum,

rum ſine alia ſpecificatione, validè aſſiſtat celebrationi Matrimonii? *Reſp.* In hoc eſſe diſcordes Doctores, quos allegat Diana *part.* 11. *tract.* 3. *reſol.* 32. *& tract.* 5. *reſol.* 10. At utramque opinionem eſſe probabilem docet Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 6. *cap.* 2. §. 5. *num.* 4. Tu dic quod ſi Epiſcopus dediſſet facultatem pro Confeſſionibus audiendis tantùm, validè non aſſiſteret matrimonio. Secùs ſi pro coadjuvando Parocho circa omnia Sacramenta.

145. *Quær.* An valeat Matrimonium contractum coram non Parocho, qui tacitam licentiam habere confidit à proprio Parocho? *Reſp.* Si tacita licentia eſt de præſenti, puta quia Parochus non eſt abſens, & poſſet prohibere, ſi vellet, ſed non prohibet, imò videt, & tacet, & in hoc caſu matrimonium valet. At ſi tacita licentia eſt de futuro; puta, quia Parochus abeſſet, & alius Sacerdos diceret, eſt amicus meus, ſpero eum ratum habiturum aſſiſtentiam meam, & ſic aſſiſtat; matrimonium non erit validum, nam non poteſt pendere in incerto. Hurtad. quem citat, & ſequitur Tambur. *ibid. num.* 5.

146. *Quær.* Quid dicendum ſi Sacerdos aſſiſtens Matrimonio obtinuiſſet licentiam à Parocho per vim, dolum, aut metum? *Reſp.* Matrimonium valere. Tambur. *ibid. num.* 5.

147. *Quær.* An poſſit aſſiſtere Matrimonio ille, qui licentiam obtinuit à Parocho, ſi interim Parochus mortuus ſit, vel privatus beneficio? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel aſſiſtens habet notitiam mortis, vel privationis prædictæ, & non poteſt ampliùs aſſiſtere, quia delegatio ad cauſam determinatam ſpirat mortuo delegante. Vel adhuc notitiam non habet; & ob bonam fidem, & titulum coloratum validè aſſiſtet. Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 28. *à num.* 64. Card. de Lugo *lib.* 1. *Reſponſ. moral. dub.* 35. Tambur. *d.* §. 5. *num.* 6.

148. *Quær.* Si Parochus dediſſet licentiam alteri Sacerdoti, ut aſſiſteret Matrimonio; ſed iſte neſciret, datam eſſe ſibi licentiam, & nihilominùs aſſiſteret; eſſetne Matrimonium validum? *Reſp.* diſtinguendo, vel ipſe aſſiſtens miſerat ad petendam licentiam, & ea obtenta, antequam ſibi notificaretur, aſſiſteret; peccaret quidem, exponendo ſe periculo nullitatis, ſed validè aſſiſteret, quia conceſſio gratiæ incipit valere à puncto conceſſionis factæ oratori petenti, & acceptanti. At ſi nullo petente fuiſſet licentia data ultrò per ipſum Parochum; matrimonium eſſet nullum, quia cum à nullo dicta licentia ſit acceptata, nullum parit effectum. Caſtropal. *diſp.* 2. *de Sponſal. punct.* 13. *num.* 6. Dian. *part.* 11. *tract.* 3. *reſol.* 32. & eſt textus *in cap. Si tibi abſenti. de Præbend. in* 6. Tambur. *d. lib.* 8. *tract.* 6. *cap.* 2. §. 5. *num.* 7.

149. *Quær.* An Capellanus conductus à Parocho, ut ſibi ſerviat in adminiſtratione Sacramentorum, poſſit dare licentiam alii Sacerdoti aſſiſtenti Matrimonio? *Reſp.* Affirmativè, quia delegatus ad univerſitatem cauſarum, poteſt ſubdelegare. Tamburin. *ubi proximè num.* 8. Gobat. *de Sacram. Matrimon. tract.* 9. *num.* 487. *&* 534. Fagnan. *in cap. Quid nobis num.* 32. *de Cland. Deſponſat.* ſi tamen Capellanus operaretur ad nutum Parochi abſque commiſſione generali exercendi totam curam, in hoc caſu non poſſet dare dictam licentiam, ut firmatam fuit in meis Deciſionibus *de Matrimonio Menſe Decembri* ad Primum Caſum ex Boſſio *de Matrim. cap.* 4. *num.* 80. & Pontio *lib.* 5. *cap.* 28. *num.* 2. in fine.

150. *Quær.* An Parochus poſſit revocare licentiam antea datam? *Reſp.* Affirmativè, ſed antequam matrimonium ſit contractum, & cum certa intimatione revocationis ipſimet Sacerdoti, cui licentia fuerat conceſſa. Idem Tamburin. *num.* 9.

151. *Quær.* Quomodo cognoſcatur, an quis ſit de Parochia ad effectum contrahendi validè Matrimonium coram proprio Parocho? *Reſp.* Eſſe diſtinguenda quatuor genera habitantium. Primum eſt eorum, qui fixum habent domicilium per totum annum in Parochia. Secundum eſt illorum, qui habitant pro majori parte anni tantùm, ut Scholares

Pata-

vè, quia in ea cauſa teſtes debent eſſe omni exceptione majores. *cap.1. de Conſanguin.* Tambur. *ubi ſupra num.* 4.

159. *Quær.* Tandem ſi alter ſponſorum, ad effugiendas contradictiones proprio Parocho delatas, tranſeat ad habitandum per aliquot dies in alienam Parochiam, animo ibi contrahendi Matrimonium coram illo Parocho, & poſtea revertendi ad ſuam propriam Parochiam, & propriam domum, & hoc modo cum altero ſuo ſponſo contrahat, An hoc matrimonium ſit validum? *Reſp.* Negativè, quia ad contrahendam Parochiam ad effectum contrahendi matrimonium non quælibet habitatio ſufficit (prout pro recipiendo Viatico, ac Extrema Unctione) ſed oportet contrahere verum domicilium, pro quo duo requiruntur, ſcilicèt animus non ampliùs revertendi ad primam domum, & verè habitandi in ſecunda Parochia, ut deciſum eſt à Rota *deciſ.* 498. *part.* 14. *recent. ac part.* 15. *deciſ.* 162. Et docent Barboſa *in Votis conſult. libr.* 2. *Vot.* 19. *art.* 1. Card. de Luca *diſc.* 1. *de Matrim. num.* 10. Et ita reſpondi ad quoddam matrimonium Villæ Broliani Vicentinæ Diæceſis, ſuper cujus nullitate conſultus fui.

CAPUT CXXXIV.

De Impedimentis non dirimentibus.

Cum dictum ſit in principio hujus tractatus quatuor tantùm eſſe impedimenta non dirimentia, hoc carmine comprehenſa, videlicèt:

Sacratum Tempus, Vetitum, Sponſalia, Votum.

1. QUær. Quid ſignificet *Sacratum Tempus? Reſp.* Quod ex novo Jure Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *de Reform. Matrim. cap.* 10. prohibitum eſt celebrare matrimonia ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam, & à die Cinerum uſque ad Dominicam in Albis incluſivè; quod à Doctoribus intelligitur, ſi ſolemni pompa matrimonia ſint celebranda, ſecùs ſi privatim; Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *diſp.* 6. *num.* 6. & Pontius *lib.*6. *cap.* 7. Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. cap.* 16. *num.*2. Quamvis Praxis ſit in contrarium his noſtris regionibus, in quibus talis, & tanta eſt pietas fidelium, ut neque privatim matrimonia contrahant tempore Sacrato, niſi ex magna neceſſitate, & tunc cum præcedenti licentia Epiſcopi; & ideò ab hac praxi non eſſe recedendum firmat Cucchus *Inſtit. Major. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 5. & Pax Jordan. *lib.* 3. *tit.* 7. *de Matrim. num.* 135. & 136. *tom.* 1. *pag.* 243. 244. Et ego ſcripſi in meis Deciſionibus de Matrimon. Anno 1684. menſe Majo, ubi DD. ita docentes cumulavi; & de his quatuor impedimentis diſſerui.

2. *Quær.* Quale ſit impedimentum inſurgens ex ly *Vetitum? Reſp.* Quod ſi fortè ab Epiſcopo, vel ab alio Superiore prohibeatur ad tempus celebratio matrimonii, ob aliquam juſtam cauſam, puta ad cognoſcendum ſuper impedimento, vel ad ſedandas rixas; durante prohibitione non eſt licitum contrahere. Idem eſt ſi unus ex contrahentibus eſſet excommunicatus tàm majori, quàm minori excommunicatione, quia talis eſt etiam interdictus recipere Sacramenta; ideò quamvis validè contraheret matrimonium, non tamen licitè contraheret. Tempore verò generalis interdicti ſolemnitates nuptiarum ſunt prohibitæ, non autem celebrationes privatæ, cum Parocho, & teſtibus, abſque pompa. Porrò ſi in prædictis caſibus ad matrimonium procedatur contra prohibitionem Epiſcopi, ipſe poterit procedere ad pœnam contra tranſgreſſores. Chartar. *deciſ.*23. & eſt Text. *in cap.*1. *de Matrim. contra Interd. Eccleſ.* Fagnan. *in cap. Litteræ, quas. à num.* 5. & *ſeqq. eod. tit.* & notat Tambur. *d. cap.*16. *num.*3. ac meæ Deciſiones *Anni* 1684. *de Imped. non dirim.*

3. *Quær. Sponſalia* quomodo impedimentum non dirimens inducant? *Reſp.* Ita inducere impedimentum, ut ſcilicèt qui contraxit ſponſalia per verba de futuro cum una, non poſſit eam deſerere, & contrahere cum altera; nam de jure

naturæ bonus vir tenetur ſervare promiſſa. Cæterùm ſi de facto contrahat cum ſecunda, omiſſa prima, valebit matrimonium, quamvis peccati erit reus, quod demonſtrabitur infra in tractatu de Sponſalibus. Tamburin. *ubi ſupra num.6. & 7.*

4. *Quær.* An *Votum* pariat impedimentum, & quale? *Reſp.* Votum ſimplex caſtitatis reddit matrimonium non invalidum, ſed illicitum. Hoc autem votum fit quadrupliciter. Primò, vovendo caſtitatem perpetuam. Secundò, vitam cælibem agendi, & non ducendi uxorem. Tertiò, ingrediendi Religionem; & Quartò, ſuſcipiendi ordinem ſacrum; in his enim quatuor modis ineſt votum ſimplex caſtitatis, quod impedit, ſed non dirimit matrimonium; & quidem Jure naturæ; nam quilibet obligatur adimplere vota facta Deo. Tambur. *ubi ſupra num. 8.*

5. *Quær.* An inter impedimenta non dirimentia ſint connumerandus Catechiſmus: & Crimen? *Reſp.* Olim quidem hæc fuiſſe duo impedimenta impedientia non dirimentia; at jam in deſuetudinem abiiſſe, & nunc non obligare. Propterea, quod Catechiſmus nullum ampliùs pariat impedimentum reſpondiſſe Sac. Congregationem *die 13. Julii 1624.* teſtatur Nicolius *lib.1.tit.10.de Nuptiis num. 37.verſ. Reſpondetur multas requiri. pag.50. & num.76. pag.67.* ubi admonet, non eſſe credendum Barboſæ contrarium reſponſum Sacræ Congregationis alleganti in Collect. Bullar. *verb. Cognatio in fine*; quia, ait ipſe Nicolius, ſe vidiſſe Decretum Sac. Congregationis ſupradictum *diei 13. Julii 1624.* regiſtratum in libris originalibus Secretariæ, ad quos colligandos fuit deputatus, ut mihi ſignificavit Illuſtriſs. & Reverendiſs. Epiſcopus de Vecchiis Secretarius Sac. Congregationis Concilii *anno 1670.* dum Romæ eſſem cum Eminentiſſimo Domino meo Cardinali Epiſcopo Patavino. Qua occaſione ipſe Nicolius reportavit notitiam tantorum decretorum, & declarationum Sac. Congregationis, quibus ſuas Lucubrationes utriuſque juris, & floſculos exornavit. Crimina verò impedientia, & non dirimentia matrimonium olim erant ſeptem, nempè: *Inceſtus*, *Uxoricidium*, *Raptus alienæ ſponſæ*, *Suſceptio proprii filii ex fonte*, *Presbytericidium*, *Matrimonium cum Moniali*, *& Publica Pœnitentia*; de quibus Pax Jordan. *dict. lib.3.tit.7. num.219.* qui *num.238.* teſtatur, ea omnia receſſiſſe ab aula; itaut ex univerſali conſuetudine non ampliùs attendantur, & nemo ſit, qui diſpenſationem petat ſuper illis, quod confirmant Doctores ibidem per eum allegati, inter quos Sanchez *de Matrim. lib.7. diſp.17. num. 8.* Quamvis ea adhuc eſſe attendenda, tanquàm à Sacris Canonibus conſtituta, oſtendat Eminentiſs. Card. de Lauræa *de Impedimen. Matrimon. diſp. 36. num. 80.* & Card. Tolet. *lib. 7. cap. 19.* Porrò crimina tàm immania rarò accidunt.

6. *Quær.* Quodnam peccatum committant, qui contrahunt matrimonium cum uno ex quatuor prædictis impedimentis non dirimentibus? *Reſp.* Eos peccare mortaliter. Jordan. *dict. lib. 3. tit. 7. num. 137.* an autem peccato ſacrilegii, vel inobedientiæ tantùm? diſputant Doctores, & Dian. *part. 3. tract. 4. reſolut. 297.* Quorum utramque opinionem cenſet probabilem Tambur. *dict.lib.8. de Matrim. cap. 17. quæſt. 1. num. 9.* quod intelligi vult multò magis de impedimentis dirimentibus.

7. *Quær.* An peccet mortaliter, qui contrahit matrimonium cum impedimento dirimente, ſed non ſponte, at per vim, & metum? *Reſp.* Cum diſtinctione; ſi impedimentum eſt juris Eccleſiaſtici tantùm, non peccat, dummodo non habeat animum utendi eo invalido conjugio. Tambur. alios citans *d. lib. 8. cap. 17. quæſt.2. num.4.* Si verò impedimentum ſit de jure naturæ, ut ſi Pater compelleretur ducere filiam, & in hoc alii tenent eſſe peccatum mortale, quia eſt intrinſecè malum; alii defendunt neque veniale eſſe, quia metus excuſat, & facit involuntarium, & reddit factum nullum. Ita Sanchez *d.lib.7.diſp.5.* & Tambur. *d. quæſt. 2. num. 5. & ſeqq.*

8. *Quær.* Quam pœnam incurrant, qui

Digitized by Google

qui contrahunt ſponte matrimonia cum impedimentis dirimentibus ? *Reſp.* Si impedimenta inſurgant vel ex conſanguinitate, vel ex affinitate, vel ex ordine Sacro, aut ex voto ſolemni, contrahentes incurrunt ipſo facto in excommunicationem latam in *Clement. Unica de Conſanguinit.* Quæ tamen non eſt reſervata. Qui verò contraherent cum cæteris impedimentis nullam aliam pœnam incurrerent in foro Poli, niſi peccatum mortale. Pontius *de Matrim. lib. 7. cap. 41. num. 9.* & Tamburin. *ubi ſupra d. cap. 17.* §. 4. (Excepto tamen crimine Raptus, ob quod Concilium Tridentinum inflixit excommunicationem in Raptores, ac eis conſilium, auxilium, vel favorem præbentes *ſeſſ. 24. cap. 6. de Reform. Matrim.*) At in foro fori eſſent puniendi graviter ad arbitrium Epiſcopi.

CAPUT CXXXV.

De Diſpenſationibus ſuper Impedimentis Matrimonii.

1. Quær. Quid ſit Diſpenſatio ? *Reſp.* Eſt juris relaxatio facta cum cognitione cauſæ ab eo, qui poteſt relaxare. Gloſſ. *in cap. Requiſitis. verb. Ut plerisque 1. quæſt. 7.* Tamburin. *lib. 8. de Matrim. tract. 2. cap. 1.* ubi notat, eam eſſe ſtrictè interpretandam, ſalva ſemper proprietate verborum, quia eſt odioſa juri, & contra illud quantò minùs poteſt, debet extendi. *cap. 1. De Filiis Presbyter. in 6.* Ideòque ridicula eſt opinio, & doctrina Merollæ *tract. 2. diſp. 4. cap. 6. num. 28.* docentis, diſpenſationes matrimoniales eſſe latè interpretandas, quia per eas redimus ad libertatem naturæ. Quapropter commiſſio, ſeu mandatum diſpenſandi ſuper impedimento matrimoniali, directum Executori, eſt ab eo ſtrictè interpretandum; itaut ſi conceſſum ſit ſuper quarto Conſanguinitatis gradu; & oratores reperiantur conjuncti duplici quarto, non poterit Executor diſpenſare, quia commiſſio intelligitur ſtrictè, & ſic de ſimplici quarto, non de duplici. Sanchez *lib. 8. diſp. 2. num. 6.* & Pyrrh. Corrad. quem allegat, & ſequitur Tamb. *ubi ſupra cap. 2.* Juſtus *De Diſpenſat. Matrim. lib. 1. cap. 2. num. 2.*

2. *Quær.* Apud quos reſideat Poteſtas diſpenſandi ſuper impedimentis matrimonii ? *Reſp.* Apud Summum Pontificem in omnibus impedimentis præter ea, quæ ſunt de jure naturæ. Apud Epiſcopos in ſuis Diœceſibus in impedimentis impedientibus tantùm. In Vicariis Epiſcopalibus, ſeu Capitularibus Sede Vacante ex ſpeciali commiſſione. In Delegatis Apoſtolicis per Reſcriptum particulare, quales ſunt Commiſſarii Executores Bullæ Cruciatæ, Vicarii Epiſcoporum, quibus dirigitur Breve Pontificium ad petitionem Oratorum pro foro externo; & Confeſſarii Doctores, quibus præſentatur Breve Sacræ Pœnitentiariæ pro foro interno. Sanchez *lib. 8. De Matrim. diſp. 7.* & Tamburin. *dict. lib. 8. De Matrimon. tract. 2. cap. 3. 4. & ſeqq.* & meæ Deciſiones de Pœnitentia, ubi *Deciſ. 48.* latè docui de diſpenſationibus S. Pœnitentiariæ, & de executione Litterarum ejus.

3. *Quær.* An Papa poſſit diſpenſare in radice matrimonii, ideſt facere, ut matrimonium nulliter, & de facto contractum, in quo filii naturales, & ſpurii nati ſunt, cenſeatur validum in ſua radice, hoc eſt ab initio, itaut filii reputentur legitimi ? *Reſp.* Affirmativè, ut doctè probat Sanchez *de Matrimon. d. lib. 8. diſp. 7. num. 4.* Qui numerus quartus cum doctrina ſub eo inſerta ablatus eſt verſutia hæreticorum in pluribus codicibus prædicti Auctoris; ideòque eſt inſerendus, aliàs ille tomus retineri non poteſt, & eſt prohibitus, ut legitur in Indice librorum prohibitorum impreſſo Romæ anno 1670. *in verb. Thomæ Sanchez pag. 310.* Hinc notare licet, quod in antiquis ſcriptoribus multa deſunt Eccleſiæ Romanæ favorabilia; e. g. donatio Urbis Romæ facta per Conſtantinum Imperatorem, ac ejus Baptiſmus receptus à S. Sylveſtro, & ſimilia, quia ſcilicet antiquitùs ab Hæreticis fuerunt ablata, & abolita.

4. *Quær.* Quæ ſint impedimenta, ſuper

Digitized by Google

per quibus neque Papa poteſt diſpenſare? *Reſp.* Ea eſſe, quæ de Jure naturali conſtituta ſunt, nempè Error perſonæ, Ligamen, Impotentia coeundi, & Conſanguinitas in primo gradu rectæ lineæ inter patrem, & filiam, ſeu inter matrem, & filium; nam inter hos commixtionem carnalem dari natura non ſinit; ideò narrat P. Cauſinus, Regem Theodoricum ad convincendam mulierem, quæ, ut Amaſio nuberet, negabat, filium ſuum jam adultum eſſe ſuum filium, ei præcepiſſe, ut eumdem filium in maritum duceret, & quia ſe excuſabat ob ejus inopiam, obtuliſſe 20. millia ducatorum eidem, unde horrore perterrita, faſſa eſt ſuum mendacium, & recognovit ſuum filium. Ita P. Cauſinus *tom.* 2. *nell' Huomo di Stato pag.* 135. Prædictis addenda ſunta ſponſalia, priùs cum alio inita, niſi Pontifex ob legitimam cauſam declaret, ea non eſſe ſervanda. Tamburin. *d. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 3.

5. *Quær.* An Epiſcopus poſſit abſolutè diſpenſare circa omnia impedimenta non dirimentia, ſed impedientia tantùm? *Reſp.* Negativè, quia diſpenſat abſolutè circa Tempus Sacratum, & circa Vetitum, ob juſtam cauſam. At circa ſponſalia non diſpenſat, ſed agit, ut Judex. Circa votum nullatenùs diſpenſat, quando eſt abſolutè factum de caſtitate perpetua. Tamburin. *ubi ſupra cap.* 4. & dictum eſt ſupra *cap.*46. *num.* 68.

6. *Quær.* An in aliquo caſu Epiſcopus poſſit diſpenſare circa vota ſimplicia caſtitatis, ut contrahatur matrimonium? *Reſp.* Affirmativè, videlicèt, ſi votum non fuerit perpetuum, ſed ad tempus: vel ſi fuerit factum in pœnam, aut ob aliquem metum, vel ſi inſit grave periculum incontinentiæ, vel ſcandali. Barboſ. *de Jure Eccleſiaſtico Univerſ. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 202. & 203. & Pax Jordan. *lib.* 9. *tit.* 1. *De diſpenſat. num.* 274. & *num.* 299. & 300. Prout etiam ſi fuiſſet votum alternativum vel caſtitatis ſervandæ, vel Sacros Ordines ſuſcipiendi, antequam vovens eligat, quid facere velit. Jordan. *ibidem num.* 283. Tandem ſi quis, facto voto ſimplici caſtitatis perpetuæ, contrahat matrimonium, poterit Epiſcopus cum eo diſpenſare ad petendum debitum, & hoc ex generali conſuetudine. Tambur. *in Decal. lib.* 3. *cap.* 16. §. 4. *num.* 42. & *num.* 54.

7. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare ſuper ſimplici voto caſtitatis, quod quis promiſiſſet ſervare per centum annos? *Reſp.* Negativè, quia hujuſmodi votum cenſetur perpetuum. Jord. *ibidem num.* 174. Sed hic eſt caſus Metaphyſicus.

8. *Quær.* An liceat Epiſcopo aliquando diſpenſare ſuper impedimento dirimente matrimonium? *Reſp.* Diſtinguendi ſunt quatuor caſus. Primus eſt de impedimento occulto, apparente poſt contractum matrimonium; & in hoc Epiſcopus poteſt diſpenſare, ſi urgeat neceſſitas gravis; & non ſit facilis acceſſus ad Pontificem, ac matrimonium contractum fuerit bona fide, ſaltem à parte unius conjugis. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 40. *num.* 3. & 10. Pax Jordan. *dict. lib.* 9. *tit.* 1. *num.* 253. Nicol. *d. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 79. & Tambur. *d. cap.* 4. §. 4. Secundus caſus eſt de impedimento occulto, apparente ante contractum matrimonium; & in hoc pariter concedunt Doctores, ſi urgeat graviſſima cauſa, & timor ſit magni ſcandali in dilatione, & proficere non poſſit remedium de confugiendo ad ſimplex votum caſtitatis pro cohoneſtanda mora, Epiſcopum poſſe diſpenſare. Nicol. *ubi ſupra d. num.* 79. *verſ. Denique*. Jordan. *ibidem num.* 261. & Tambur. *d.* § 4. *num.* 9. & 10. Tertius caſus eſt de impedimento publico, apparente poſt contractum matrimonium, ut ſi poſt diuturnam cohabitationem conjugalem, bona fide habitam, & filios ſuſceptos, appareat impedimentum publicum conſanguinitatis, & in hoc caſu, ſi urgeat graviſſima neceſſitas, & ſeparatio fieri non poſſit abſque ſummo incommodo, poterit Epiſcopus diſpenſare. Perez *de Matrim. diſp.* 43. *ſect.* 6. *num.* 6. & Tambur. *ubi ſupra num.* 11. & *ſeqq.* qui dat exemplum de conjugibus pauperrimis. Quartus tandem caſus eſt, ſi impedimentum appareat publicè ante contractum matrimonium, & in hoc quidem poterit aliquando Epiſcopus diſpenſare urgentiſſima cauſa exiſtente, puta ſi vir ſit morti pro-

proximus, & velit reintegrare honorem puellæ corruptæ, vel legitimare prolem, aut de graviſſimis rixis ſedandis ageretur. Tambur. *ibid. num.* 21. & 22. & Diana *part.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 3. *verſ. Sed obſerva.* Porrò hæc in praxi numquam vidi ſervari; ſed ſemper ab Epiſcopis fit recurſus per Literas vel ad Datariam, vel ad S. Pœnitentiariam Papæ.

9. *Quær.* An ſuper impedimento dubio poſſit Epiſcopus diſpenſare? *Reſp.* Vel impedimentum eſt incertum, & poteſt Epiſcopus declarare, non eſſe opus diſpenſatione, quia præſumptio ſtat pro libertate; vel dubium cadit ſuper juſta cauſa diſpenſandi, & tunc Epiſcopus non poterit diſpenſare. Tamburin. alios allegans *ibid. num.* 23.

10. *Quær.* An Regulares virtute Privilegiorum poſſint diſpenſare ſuper impedimentis matrimonii ſaltem in foro conſcientiæ? *Reſp.* Negativè, niſi eis ſit expreſsè à S. Sede conceſſum, quando properant ad convertendos infideles. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 6. *num.* 28. Abſolvere tamen, ut conjuges poſſint petere debitum, poſt contractam affinitatem ex copula illicita, conſtante matrimonio, permiſſum eſt Regularibus ex Privilegio. Tamburin. *dict. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 6. *num.* 5. quoque docui in Deciſionibus de Pœnitentia *Deciſ.* 46. *num.* 19.

11. *Quær.* An Commiſſarius Bullæ Cruciatæ diſpenſet in aliquo impedimento? *Reſp.* Eum diſpenſare in impedimento affinitatis ex illicita copula contracto ante matrimonium, ſi ſit occultum, & alter conjux ſit in bona fide; & hoc pro foro conſcientiæ tantùm. Tambur. *dict. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 5. *à num.* 6. *& ſeqq.* ubi docet, dictum Commiſſarium morari in Hiſpania, & ſubſtituere per Regna, & Provincias Regis Catholici alios Commiſſarios particulares cum eadem facultate. Nos in hac regione tales Commiſſarios ignoramus.

12. *Quær.* Quid agendum, ubi data eſt diſpenſatio ob occultum impedimentum in foro conſcientiæ, ſi impedimentum fiat publicum? *Reſp.* Conjuges illos eſſe ſeparandos, donec à Summo Pontifice diſpenſatio obtineatur. Tamb. *dict. cap.* 5. *num.* 23. & 24. ubi advertit, quod ſi conjuges prædicti ſecretò copulam habeant, non peccant; & docet, quomodo dicatur occultum ad obtinendam diſpenſationem, & ponit differentiam inter clauſulam *Occultum* ſimpliciter, & aliam *Omninò occultum*; concludens *num.* 33. quod delictum deductum ad forum contentioſum, de quo reus nec fuit abſolutus, neque condemnatus ob defectum probationum, anno tranſacto, reputari occultum, juxta doctrinam Gloſſæ *in cap. Omnipotens. verb. Denuncientur. De Accuſationibus.*

13. *Quær.* Ad quem ſpectet diſpenſare pro petendo debito, ſi affinitas ſupervenìat conjugatis, poſt contractum matrimonium ob illicitam copulam? *Reſp.* Jure ordinario ſpectare ad Epiſcopum ex generali conſuetudine. Pontius *de Matrim. lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 9. Vicarium verò Epiſcopi diſpenſare non poſſe in hoc, niſi habeat ſpecialem commiſſionem, quia Auctoritas Vicarialis comprehendit ſolùm ea, quæ ſunt juriſdictionis neceſſariæ, non autem ea, quæ voluntariæ, prout eſt diſpenſare. Tambur. *d. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 6.

CAPUT CXXXVI.

De Cauſis diſpenſandi in Impedimentis Matrimonii.

1. QUær. An liceat diſpenſare in impedimentis matrimonii ſine cauſa? *Reſp.* Negativè, quia debet intervenire cauſa rationabilis, qua deficiente diſpenſatio data à Superiore eſt quidem valida, ſed illicita; ſed data ab inferiore in lege Superioris eſt etiam invalida, quamvis in utroque caſu diſpenſantes peccare venialiter tantùm opinentur moderni relati per Dianam *part.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 6. contra antiquos Theologos tenentes, prædictos peccare mortaliter, ut notat Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 18. *num.* 7.

2. *Quær.* Quæ, & quot ſint cauſæ, ob quas Summus Pontifex ſolet concedere

dere

Digitized by Google

CAPUT CXXXVII.

De Diſpenſatione ſubreptitia, ſeu obreptitia, & invalida.

1. QUær. Quot modis Diſpenſatio evadat ſubreptitia, ſeu obreptitia, & invalida? *Reſp.* Duobus modis. Primò ſi verum taceatur. Secundò ſi falſum exprimatur. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 2. & Tambur. *d. lib.* 8. *tr.* 2. *cap.* 8. *num.* 1. 2. & 3. Ubi advertit, duplicem eſſe cauſam, ob quam Pontifex concedit diſpenſationem; unam, quæ appellatur finalis, ſine qua non concederetur diſpenſatio; & alteram, quæ dicitur impulſiva, qua deficiente, concederetur quidem diſpenſatio, ſed non tam facilè, vel promptè. Igitur ſubreptio reſultat, ſi verum taceatur, vel falſum exprimatur circa cauſam finalem, non etiam ſi circa cauſam impulſivam, quod latiùs docet idem Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 21.

2 *Quær.* An nulla ſit gratia, ſi Orator taceat repulſam antea ſibi datam ſuper eadem ſupplicatione? *Reſp.* Negativè. Sanchez *dict. lib.* 8. *diſp* 22. *num.* 14. & Diana *par.* 8. *tract.* 3. *reſ.* 54. cum Tambur. *dict. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 2. *cap.* 9. ubi id procedere docet etiamſi, data repulſa à Superiore, fiat recurſus ad inferiorem habentem facultatem diſpenſandi, & nihil ei notificetur de prædicta repulſa.

3. *Quær.* Si Antonius obtinuerit à Pontifice diſpenſationem ducendi Bertam conſanguineam, & poſtea eum pœniteat, & velit ducere Catharinam, aliam ſuam conſanguineam, & petat novam diſpenſationem, tenetur nè narrare primam diſpenſationem obtentam? *Reſp.* Cum diſtinctione, ſi prima diſpenſatio ſit inutilis ex ſola mutatione animi ipſius Antonii, tenetur narrare illam Pontifici, aliàs ſecunda erit ſubreptitia, quia non videtur Pontifex diſpoſitus ad concedendas multiplices diſpenſationes arbitrarias ipſi Antonio. At ſi Bertam duxiſſet, & poſtea mortua eſſet, vel Religionem ingreſſa, quia per eum non ſtetit, quin prima diſpenſatio inutilis fieret, petendo alteram diſpenſationem non tenetur narrare primam. Diana *par.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 55. Tamb. *d. cap.* 9. §. 2.

4. *Quær.* Si Titius impetraverit diſpenſationem de impedimento Criminis ob uxoricidium; deinde occidat ſecundam uxorem ut tertiam ducat, & petat ſimilem diſpenſationem de ſecundo uxoricidio, obligatur ne mentionem facere prioris diſpenſationis? *Reſp.* Affirmativè, quia difficilius eſt concedere gratiam ſecundo delicto, quàm primo; & ita tenent Sanch. Pont. & alii, quos citat Tambur. *d cap.* 9. §. 2. *num.* 12. quamvis contrarium innuat Filliucius, cui ipſe non adhæret.

5. *Quær.* An teneatur exprimere primam diſpenſationem Titius, qui eam obtinuit ſuper Voto Caſtitatis ad contrahendum matrimonium; ſi mortua uxore, iterùm petat diſpenſationem à voto? *Reſp.* Non teneri, quia in hoc non eſt delictum, & prima diſpenſatio ſuum habuit effectum. Tamburin. *ibidem num.* 15.

6. *Quær.* Si Orator dubitet de validitate primæ diſpenſationis, & pro quiete ſuæ conſcientiæ velit impetrare conſimilem ſecundam diſpenſationem, tenetur narrare primam? *Reſp.* Negativè, quia cum eadem ſit, ſi prima erat invalida non nocet; ſi valida, hæc ſecunda eſt ſuperflua. Tambur. *idem num.* 16. & 17.

7. *Quær.* Si quis habeat ſimul plura impedimenta ad contrahendum matrimonium, tenetur nè ea omnia ſimul exponere Pontifici, ut ſuper eis diſpenſet; vel poterit ſuper unoquoque petere ſeparatim diſpenſationem? *Reſp.* Utrumque licitè, & validè fieri poſſe ſecundùm Doctores: at tutius eſſe ea omnia impedimenta ſimul proponere, ut Pontifex cognoſcat qualitatem, & quantitatem gratiæ, quam concedit. Suarez *De Legib. lib.* 6. *cap.* 24. Pontius *De Matrim. lib.* 8. *cap.* 17. §. 4. Tamb. *dict. cap.* 9. §. 3. ubi id limitat, ſi alterum impedimentum poſſit tolli ſine diſpenſatione, ut in voto, quod eſt irritabile; vel ſi unum impedimentum ſit occultum, puta affinitas ex copu-

copula illicita, nam hoc poterit tacere in Dataria, & recurrere ad Sacram Pœnitentiariam, cui tamen erunt ſignificanda impedimenta, ſuper quibus Dataria eſt diſpenſatura, vel diſpenſaverit. Ita etiam Averſa *quæſt. 19. ſect. 5. verſ. Juxta has rationes*.

8. *Quær.* Si quis nulliter, & de facto contraxiſſet matrimonium cum ſua conſanguinea, velit deindè obtinere diſpenſationem Pontificiam ad idem validè contrahendum, obligaturnè exponere ſe jam de facto contraxiſſe? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel primò contraxerat cum mala fide, ideſt ſciens extare illud impedimentum, & tenetur exponere, aliàs nulla erit diſpenſatio; vel cum bona fide, ignorans illud impedimentum, & non tenetur exponere. Sanchez *d. lib. 8. diſp. 25. num. 24.* Quamvis contrarium conetur docere Diana *par. 10. tr. 11. reſ. 44.* cui non adhæret Tambur. *dict. cap. 9. §. 4.* ubi ſubdit, melius eſſe exponere etiam ubi cum bona fide fuiſſet contractum, quia ipſa juvaret diſpenſationem, dummodo tamen factæ fuiſſent denuntiationes.

9. *Quær.* An neceſſe ſit exponere qualitates extrinſecas ſponſorum, puta nobilitatem, divitias &c. *Reſp.* Negativè, niſi fortè de eis fuerint interrogati à Dataria. Tamb. *d. cap. 9. §. 5.*

10. *Quær.* In diſpenſatione ſuper Affinitate ex copula illicita, an ſit explicandum, quod copula habita ſit cum matre ſponſæ, ſeu cum ſorore? *Reſp.* Neceſſarium videri explicare. Tambur. *ibid. §. 6. ubi num. 3.* advertit, quod ſi quis plures conſanguineas ſponſæ ſuæ carnaliter cognoviſſet, de ſingulis teneretur mentionem facere. Quicquid dicat Texeda apud Dian. *par. 8. tract. 3. reſol. 60.*

11. *Quær.* An ſufficiat diſpenſatio obtenta ſuper affinitate ex copula illicita cum conſanguinea ſponſæ, ſi antequàm matrimonium fiat, iterùm ſponſus carnaliter cognoſcat eamdem conſanguineam ſponſæ? *Reſp.* Cum diſtinctione. Si nova commixtio carnalis ſequatur antequàm Delegatus exequatur diſpenſationem, ea ſufficiet, at ſi illa expedita, iterùm carnaliter copulentur; opus erit nova impetratione, quia diſpenſatio data non tollit ſupervenientem affinitatem ex nova copula. Sanchez *d. lib. 8. diſp. 24. num. 7. & 8.* Dian. *d. par. 8. tract. 3. reſol. 65. verſ. Sed quia*. Sed hìc advertendum eſt, quod Ruſtici poſt habitam copulam cum conſanguinea impetrant diſpenſationem in forma pauperum, in qua committitur ſeparatio: facta ſeparatione ex decreto Executoris Apoſtolici, iterùm copulam carnalem habent. Quid agendum in hoc caſu? *Reſp.* Si copula eſt publica? iterùm ſeparandi, & obtinendum eſt aliud Breve dictum *Perinde Valere*. Si eſt occulta impetratur Breve à Pœnitentiaria, ut docet Corrad. *de Diſpenſat. lib. 8. cap. 5. à num. 37.* Roſa *de Executor. Litt. Apoſt. part. 1. cap. 4. n. 227.*

12. *Quær.* Si ſponſi conjuncti ſint inter ſe duplici differenti gradu; videlicèt Antonius ſit in tertio, Berta ſit in quarto; eritnè neceſſe exprimere Pontifici utrumque gradum? *Reſp.* Affirmativè in impedimentis conſanguinitatis, & affinitatis ex copula licita, ob motum proprium B. Pii Quinti. *Attendens &c.* 20. *Auguſti* 1566. Negativè autem in cæteris impedimentis, ac in affinitate ex copula illicita in foro conſcientiæ tantùm, niſi ſit primus gradus. Tambur. *d. cap. 9. §. 7.* ubi *num. 5.* reddit rationem de hac neceſſaria explicatione gradus proximioris, & remotioris; quia ſcilicèt, quamvis ſolus remotior attendatur, tamen ad tollenda ſcandala, voluit Pontifex, ut unico, & eodem contextu declaretur, proximiorem gradum non obſtare, dum remotior diſpenſatur.

13. *Quær.* An tacere proximiorem gradum in diſpenſatione inferat aliquam pœnam? *Reſp.* Si gradus proximior tacitus non ſit primus, nulla alia pœna incurritur, niſi peccatum mortale, tam ab Executore Delegato, quàm ab Oratoribus ſcienter tacentibus. Pyrrh. Corrad. *dict. lib. 7. c. 7. num. 59.* ubi advertit procedere, ceſſante ſcandalo; aliàs eſſet impetranda declaratoria, quamvis diſpenſatio adhuc remaneat valida. Pontius *De Matrim. lib. 8. cap. 27. num 27.*

14. *Quær.*

Digitized by Google

14. *Quær.* Si conſanguinei habuerint inter ſe inceſtuoſam copulam carnalem, an teneantur eam exprimere Papæ petentes diſpenſationem ſuper conſanguinitate? *Reſp.* Alios negare, & alios affirmare, ſed affirmantium ſententiam eſſe tutiorem, & praxi, ac ſtylo Cancellariæ conformem. Pont. Sanchez, & alii, quos allegat Tamburin. *dict. cap. 9. §. 8. ubi n. 4.* limitat, quando copula eſſet occulta, nam tunc ſatis eſt recurrere ad Pœnitentiariam; & *num.* 6. niſi in Breve Apoſtolico adſit hæc clauſula, ***Dummodo copula non interceſſerit***. Vel ***Dummodo non interceſſerit ſub ſpe facilioris Diſpenſationis***; tunc enim Executor tenetur Oratores interrogare, qui ſi verum occultaverint, nulla erit diſpenſatio. Diana *par. 4. tract. 4. reſol.* 135. & in Coordinat. *par. 3. tractat. 2. reſol.* 113. ubi tenet valere diſpenſationem, tacita copula, quando ea eſt occulta; & ad contrarias rationes, quas allegat Corrad. *De Diſpenſat. lib. 8. cap. 1. num.* 33. reſpondet, ea procedere, ubi copula ſit publica, & manifeſta.

15. *Quær.* Quando diſpenſatio ſit nulla ob expreſſionem falſi? *Reſp.* Quando falſitas expreſſa tangit cauſam finalem, ſecus ſi impulſivam diſpenſationis; ut dictum eſt ſupra *quæſt.* 1. & docet Tambur. *d. lib. 8. de Matrim. tract. 2. cap.* 10.

16. *Quær.* An ſuſtineri poſſit Diſpenſatio, ſi fuit expoſitum falsò unum impedimentum pro altero; v.g. quod oratores ſint in quarto gradu conſanguinitatis, cum ſint in quarto Affinitatis? *Reſp.* Negativè. Pyrrh. Corrad. *d. lib. 7. cap. 5. à n.* 71. & Tamburin. *d. cap.* 10. §. 1. qui refutat Dianam *p. 1. tract.* 10. *reſ.* 36. *& par. 8. tract. 3. reſ.* 64. ac Portellum contrarium opinantes.

17. *Quær.* Quid dicendum ſi conjuncti in remotiori gradu dixiſſent ſe conjunctos in proximiori? *Reſp.* Pyrrhum Corradum docere, diſpenſationem eſſe invalidam; & multò magis, ſi conjuncti in proximiori expreſſiſſent remotiorem. Pyrrh. *d. lib. 7. cap. 5. num.* 94. At in primo caſu ſuſtineri poſſe diſpenſationem putat Sanchez *lib. 8. diſp. 24. num.* 17. & Tamburin. *d. cap.* 10. §. 2. Sed in praxi litteræ remittuntur Romam pro correctione.

18. *Quær.* An valeat diſpenſatio, ſi falſa ſit cauſa expreſſa, non autem effectus cauſæ, v g. dictum eſt, Antoniam carere dote, & niſi diſpenſetur remanere innuptam; cæterùm dotem habet, at remaneret innupta, niſi diſpenſetur, quia deformis eſt, vel diffamata, vel grandæva? *Reſp.* Non valere, quia debet exprimi cauſa vera, ad quam Papa reſpicit, non autem ad effectum. Tambur. *d. cap.* 10. §. 3. ubi reſpuit Dianam, & ab eo adductos *DD. par. 10. tract. 11. reſol.* 42.

19. *Quær.* Quid juris, ſi duæ ſint expoſitæ cauſæ, quarum una eſt vera, & altera eſt falſa? *Reſp.* Si cauſa falſa potiùs reputetur impulſiva, quàm finalis, videtur ſuſtentanda diſpenſatio; nam Papa creditur diſpenſare ob aliam cauſam veram. Porrò ſi talis caſus in facto contingat, tutius foret ad Papam recurrere denuò, & de falſa cauſa eum certum reddere, quia periculoſum eſt, & timendum de nullitate diſpenſationis. Caſtropal. *tom. 1. tract. 3. diſp. 6. punct. 16. §. 5. num.* 2. & Tamburin. *ubi ſupra* §. 4.

20. *Quær.* An vitietur diſpenſatio, ſi error ſit in nomine ſupplicantium, vel in eorum cognomine? *Reſp.* Secundùm Theologos in puncto juris diſpenſationem non vitiari, quando conſtat de corpore perſonarum ſupplicantium. Sanchez *lib. 8. diſp. 21. num.* 37. & Dian. *part. 8. tract. 3. reſ.* 63. At de ſtylo Curiæ, & in foro externo eam vitiari. Pyrrh. Corrad. *d. lib. 7. cap. 5. à num.* 2. *& ſeqq.* ubi docet, in tali caſu eſſe recurrendum per novam ſupplicationem ad Papam; quia neque Regens Cancellariæ poteſt mutare nomina oratorum poſt ſignaturam ad fraudes evitandas; & notat Tamburin. *ibid.* §. 4.

21. *Quær.* Quid faciendum, ſi error contingat in expreſſione Diœceſis? *Reſp.* Nullam remanere diſpenſationem, donec per novas litteras, dictas *Perinde*, *Valere*, convalidetur; quod faciliter obtinetur in Curia. Pyrrh. Corrad. *d. lib. 7. cap. 5. à num.* 24. & Tamburin. *d. cap.* 10. §. 6 ubi *num.* 3. non laudat Pontium, & Dia-

nam *p.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 64. contrarium aſſerentes.

22. *Quær*. An ſit ſubreptitia diſpenſatio, ſi quis exprimat ſub dubio impedimentum, quo certus eſt detineri? *Reſp.* Subreptitiam eſſe. Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 2. *cap.* 11.

CAPUT CXXXVIII.

De Clauſulis principalibus, quæ inſeruntur in Diſpenſationibus Matrimonialibus pro foro externo.

1. QUær. A quo ſit exequenda Matrimonialis diſpenſatio? *Reſp.* Ab eo tantùm, cui eſt directa. Idcircò ſi directa ſit Vicario, non poteſt Epiſcopus eam exequi, neque Vicarius, ſi fuiſſet Epiſcopo directa. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 27. Pyrrh. Corrad. *lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 37. & Tamburin. *ubi ſupra cap.* 12. §. 1. *num.* 2.

2. *Quær*. An Vicarius relicto officio Vicariatus, poſſit expedire diſpenſationem jam inceptam? *Reſp.* Cum diſtinctione: ſi Commiſſio Apoſtolica erat Perſonalis, videlicet directa ei per nominationem ſuæ perſonæ, poterit expedire; ſi verò commiſſio erat realis, ideſt directa Vicario tanquam Vicario, & tunc non poterit expedire, quia ſpectat hoc munus ad Vicarium ſucceſſorem. Pyrrh. Corrad. *ubi ſupra num.* 36. Sperell. *decif.* 31. & Tamburin. *d. cap.* 12. §. 1. *num.* 5. qui notat, quod ſi in Commiſſione dicatur *Tibi Joanni Vicario &c.* cenſetur commiſſio perſonalis.

3. *Quær*. Si Sede Vacante commiſſa ſit diſpenſatio Epiſcopo viciniori, an poterit expedire, ſi ante expeditionem Sedes facta ſit plena per adventum novi Epiſcopi? *Reſp.* Negativè, ſi res jam integra eſt, videlicet ſi litteræ diſpenſationis nondum fuiſſent viciniori præſentatæ; ſecùs autem ſi jam adortus eſſet executionem; & hoc ſervari de ſtylo, qui vult, ut in primo caſu recurratur ad petendam novam commiſſionem. Pyrrh. Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 25. & Tamburin. *d. cap.* 12. §. 1. *num.* 8. & 9.

4. *Quær*. An Vicarius Capituli Sede Vacante poſſit expedire diſpenſationes Matrimoniales, quas inexpeditas reliquit Vicarius Epiſcopalis? *Reſp.* Negativè, etſi Vicarius Capitularis foret eadem perſona, quæ Vicariatum Epiſcopi gerebat; ea ratione quia Papa nunquam vult dirigere hiſce Vicariis Capitularibus diſpenſationes; nam parùm fidit de eorum ſcientia, & ſufficientia, ut notat Pyrrhus Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 11. Antonell. *in Praxi Epiſc. lib.* 4. *cap. ult.* Et ita docent omnes Canoniſtæ, quos allegat, & ſequitur Tambur. *d.* §. 1. *num.* 11. & 12. reſpuendo nonnullos modernos Theologos in contrarium ſcribentes abſque legali fundamento.

5. *Quær*. An Executor Delegatus in diſpenſatione Matrimoniali poſſit executionem alteri ſubdelegare? *Reſp.* Vel vult ſubdelegare examen teſtium, vel aliquam informationem capiendam? & poteſt. Vel ipſam actualem diſpenſationem, ideſt nudum miniſterium? & non poteſt, quia requirit factum ipſiuſmet Delegati. Barboſ. *Vot. decif.* 17. *num.* 184. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 27. *num.* 43. & Tambur. *d.* §. 1. *num.* 16. & 17.

6. *Quær*. Quid juris ſi poſt expeditam diſpenſationem Executor compererit, ſe erraſſe? *Reſp.* Si erravit in faciendo, poterit tanquam Ordinarius remedium quærere, & interim ſeparationem conjugum mandare. Si verò in negando; & poſt pronunciatam diſpenſationem invalidam, cum jam functus ſit officio ſuo, opus erit oratoribus recurrere Romam. Tamburin. *ibid. num.* 19. 20. & 21.

7. *Quær*. Cum in commiſſione Apoſtolica mandetur executori, ut de veritate ſe informet, an informationes ſint per eum ſumendæ judicialiter, vel extrajudicialiter? *Reſp.* Utroque modo ad ſui beneplacitum. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 35. *n.* 15. Quod ſi extrajudicialiter agat, poterit eas etiam in aliena Diœceſi ſumere; prout etiam in omni caſu diſpenſare, quia diſpenſatio non eſt actus contentioſæ, ſed voluntariæ juriſdictionis. Tamburin. *d. cap.* 12. §. 2. *num.* 2. & 3.

8. *Quær*.

Digitized by Google

8. *Quær.* De quo tempore ſit cauſa narrata ob diſpenſationem verificanda? *Reſp.* Plura de hoc eſſe Doctorum dicta; ſed communem, & magis tutam reſolutionem eſſe, quod cauſa prædicta verificetur tempore, quo Executor eſt diſpenſaturus; adeòut ſi antea cauſa fuiſſet vera, & tempore diſpenſationis complendæ per Executorem non ſit ampliùs vera, diſpenſatio remaneat invalida. Et è contra licèt cauſa non fuiſſet vera ab initio, ſi tempore expediendæ commiſſionis verificetur, valeret diſpenſatio. Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 30. Pyrrh. Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 32. *&* 33. & Tambur. *d. cap.* 12. §. 2. *n.* 8. *&* 9. ubi cum Suarez *de Legib. lib.* 8. *diſp.* 30. notat, nihil referre, ſi poſt expeditam ab Executore diſpenſationem, cauſa deſinat eſſe vera, videlicèt, quod mulier eòuſque inops, dives evadat ante initum matrimonium cum conſanguineo, cum quo jam extat diſpenſatum; quod tenet Diana, & per eum citati *part.* 8. *tract.* 3. *reſ.* 77.

9. *Quær.* An ſubſiſtat diſpenſatio, ſi falſa cauſa ſit, ſed tanquàm vera probata appareat per falſos teſtes? *Reſp.* Non ſubſiſtere in foro conſcientiæ. Secùs autem ſi vera ſit, ſed probata per falſos teſtes. Tamburin. *d.* §. 2. *num.* 11.

10. *Quær.* Cum Pontifex in Brevi Apoſtolico dicere ſoleat: *Propter has, & ſimiles alias cauſas rationabiliter noſtrum animum moventes &c.* An Executor præter cauſas præcisè poſitas diſpenſandi, teneatur ſe informare etiam de aliis generalibus? *Reſp.* Negativè, niſi aliæ poſitæ ſint ſub conditione. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 35. *num.* 24. & Pyrrhus Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 113.

11. *Quær.* An delegatus in Diſpenſationibus in forma pauperum poſſit aliquando mutare pœnitentiam, vel pia opera in Brevi præſcripta, & priùs ab Oratoribus facienda, vel ſaltem ea mitigare, vel ad brevius tempus reſtringere, aut in parte poſt matrimonium differre? *Reſp.* Dicendum videtur, quod poſſit, graviſſima neceſſitatis cauſa ſubſiſtente, ut ſi oratores ſint pauperrimi, mulier ſit vicina partui, vel filiolos tenellos habeat, quibus victus quotidianis laboribus ſit comparandus; ſeu vir ſit infirmus, ut ſæpè contingit in hac Diœceſi Patavina: ratio eſt, quia Judex de jure poteſt minuere pœnam. Cevall. *com. contra com. concl.* 549. *num.* 19. Farinac. *de Delict. & pœn. tit.* 3. *q.* 17. *à num.* 7. *& num.* 62. *& ſeqq.* & ita ſentire videntur Suarez *de Sacram. Pœnit. tom.* 4. *diſp.* 38. *ſect.* 10. *num.* 15. Sanchez *in Opuſcul. moral. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. *dub.* 21. *n.* 10. Diana *par.* 7. *tract.* 10. *reſ.* 9. *& par.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 11. Pax Jordan. *tom.* 2. *lib.* 10. *tit.* 1. *num.* 125. Menoch. *caſ.* 391. *num.* 7. & in puncto Genuenſ. *in Praxi Curiæ Archiep. Neapol. cap.* 25. *num.* 2. & Gavant. *in Manual. verb. Diſpenſatio num.* 38. Porrò in contrarium ſcribit Pyrrh. Corrad. *lib.* 8. *cap.* 6. *à num.* 16. *& ſeqq.* Rubeus *in Aphoriſm. Verb. Pœnitentia*, & alii, quos citat, & ſequitur Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 2. *cap.* 13. §. 3. per totum, in quo cenſetur nimis rigidè loqui; nam aliquando in facto comperi, impoſſibile eſſe, oratorem diſpenſandum ob paupertatem, vel infirmitatem nimiam, poſſe totam implere pœnitentiam, adeòut menti piæ Pontificis non videatur indignum, ſi raro, at quoquomodo arctetur tempus pœnitentiæ juxta doctrinam Genuenſis, & Gavanti ubi ſupra. Porrò tutius erit in his caſibus ſcribere ad Datarium, & ab eo impetrare facultatem vel differendi, vel minuendi Pœnitentiam, ut ſæpè practicatum eſt in hac Curia Patavina, Auditoratus, & Vicariatus munere me fungente.

12. *Quær.* An Executor poſſit recipere aliquod munus pro labore diſpenſationis? *Reſp.* Negativè juxta expreſſam prohibitionem, quam ibi ponit Pontifex in fine Brevis, & notant omnes Doctores, inter quos Pyrrh. Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 14. Quamvis nonnulli apud Dianam *par.* 8. *tract.* 3. *reſ. ult.* doceant eſculenta, & poculenta non prohiberi, quod non damnat Tambur. *ubi ſupra cap.* 12. §. 6. & Genuen. *d. cap.* 25. *num.* 13. qui licèt omne munus prohibitum cenſeat etiam eſculentum, & poculentum, tamen expenſas pro acceſſu ad examinandos teſtes non valentes ad eum venire, in vecturiis, &

Digitized by Google

victu concedit ; prout mercedem Notarii , ac pro copiis proceſſus poſt expeditam diſpenſationem . Cæterùm ab omni acceptione eſt abſtinendum ob inflictam excommunicationis pœnam , quam reſervatam eſſe ; tanqnàm latam ab homine, notat Nicol. *in Lucubrat. Canon. lib. 5. tit. 39. ſub num* 203. §. 7. & hic Patavii ego ſemper abſtinui , & alios Vicarios Prædeceſſores meos , Viros honeſtiſſimos, vidi abſtinere. Hæc dicta ſint non ſolùm pro inſtructione Confeſſariorum , ſed etiam pro advertentia Miniſtrorum Epiſcopalium, qui non rarò has difficultates reſolvere neſciunt.

CAPUT CXXXIX.

De Clauſulis , quæ inſeruntur in Diſpenſationibus S. Pœnitentiariæ pro foro interno.

1. QUær. Quæ ſit prima clauſula Brevis , quod à Pœnitentiaria conceditur pro diſpenſationibus fori interni ? *Reſp.* Quod Executor , ab impetrante eligendus , ſit *Confeſſarius Magiſter in Theologia, vel Doctor Decretorum , ex approbatis ab Ordinario* ; ideò ſi hæ duæ qualitates non ſint in illo, ideſt Doctoratus , & approbatio , diſpenſatio ſit nulla . Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 2. *cap.* 13. §. 1. *num.* 1.

2. *Quær.* Cur requiratur, ut Delegatus ſit Confeſſarius approbatus ab Ordinario? *Reſp.* Ut ſciamus , illum non poſſe diſpenſare niſi in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis. Diana *par.* 8. *tract.* 3. *reſ.* 106. Tambur. *ubi ſupra num.* 3. ubi contra Marcum Leonem tenet , invalidam eſſe diſpenſationem, ſi confeſſio ſit ſacrilega , ſivè invalida.

3. *Quær.* An Confeſſarius approbatus pro audiendis tantùm confeſſionibus virorum , poſſit expedire diſpenſationem impetratam , ſeu præſentatam à muliere ? *Reſp.* Affirmativam tenere opinionem Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 16 Negativam Dianam *d. reſ.* 103. Utramque probabilem dicere. Tamburin. *ubi ſupra num.* 4. Sed ego tenendum cenſeo cum Diana , quia qui limitatam habet approbationem , non poteſt ultra ejus tenorem operari circa audiendas Confeſſiones , ut præcipit Conſtitutio Clementis X. quam retuli *de Pœnitentia Deciſ.* 38. *in fine*.

4. *Quær.* An ſimpliciter Licentiati , vel Magiſtri facti à Religione poſſint exequi Brevia S. Pœnitentiariæ? *Reſp.* Negativè, quia debent eſſe ad gradum Doctoratus in aliqua Univerſitate promoti , vel ad hoc deputati ab aliquo Prælato habente ſpeciale privilegium à Sede Apoſtolica ; prout illud habet Generalis Jeſuitarum Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 11. Pyrr Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 70. & Tambur. *d. cap.* 13. §. 1. *n.* 6. Vide meam *Deciſ.* 48. *de Pœnitent. num.* 14.

5. *Quær.* An Confeſſario, qui Breve, ſeu litteras S. Pœnitentiariæ aperuit , negante dare diſpenſationem , poſſit pœnitens præſentare eaſdem litteras, ſeu Breve alteri confeſſario, & ab eo diſpenſari ? *Reſp.* Affirmativè , quia aperitio Litterarum non deſtruit facultatem in illis conceſſam ; adeò ut ſi primus vel nolit diſpenſare , vel moriatur antequam diſpenſet , poteſt pœnitens eas ad alium Confeſſarium deferre , ſivè etiam ad eumdem primum, ſi mutata opinione paratus ſit diſpenſare. Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 21. & Tambur. *ubi ſupra num.* 7. 8. 9. 10. & 11.

6. *Quær.* Quæ ſit ſecunda Clauſula litterarum S. Pœnitentiariæ .. *Reſp.* Ut Confeſſarius ſe diligenter informet de veritate cauſæ propoſitæ ; quæ quidem informatio ſine teſtibus, & ſine Notario ſumenda eſt , ac proindè à ſola aſſertione ejuſdem Pœnitentis. Tambur. *d. cap.* 13. §. 2.

7. *Quær.* An Confeſſarius debeat exigere juramentum à pœnitente ſuper veritate facti propoſiti ? *Reſp.* Affirmare Pontium *de Matrim. lib.* 8. *cap.* 21. *num.* 16. Negare Perez *eod. tract. diſp.* 48. *ſect.* 5. *num.* 7. Cui adhæret Tamburin. *d. cap.* 13. §. 2. *num.* 2.

8. *Quær.* Quid faciendum , ſi pœnitens aſſerat rem ita eſſe , prout in litteris conti-

tine-

tinetur, ipſe verò Confeſſarius aliundè ſciat, rem ita non ſe habere? *Reſp.* Non poſſe exequi litteras, neque diſpenſare, quia ſecundùm ſcientiam ſuam Confeſſarius debet operari. Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 21. & Tamburin. *d.* §. 2. *num.* 3. Ubi tamen advertit, debere Confeſſarium ſemper ſigillum Confeſſionis ſartum, tectumque cuſtodire.

9. *Quær.* Quæ ſit Tertia clauſula litterarum S. Pœnitentiariæ? *Reſp.* Ut Confeſſarius debitam pœnitentiam injungat petenti diſpenſationem, & ſic eum diſpenſet. Tambur. *d. cap.* 3. §. 3.

10. *Quær.* Quomodo ſe debeat gerere Confeſſarius circa impoſitionem pœnitentiæ? *Reſp.* Ita ſe gerere debere, ut ſi Pontifex, ſeu S. Pœnitentiaria, determinaverit opera pœnitentialia, debeat Confeſſarius ea adamuſſim injungere; ſi verò ad ejus prudentiam, & arbitrium ſe remiſerit, pro ſuo libito poſſit ea determinare. Tamburin. *d.* §. 3. *num.* 2. ubi ex Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 16. advertit, non eſſe opus pœnitentia, neque abſolutione, ſi jam culpa fuit in præcedentibus Confeſſionibus abſoluta; quod tamen eſt intelligendum de neceſſitate, nam ex congruentia poteſt, ſtante nova accuſatione cum debito dolore, iterùm impendi abſolutio, & injungi pœnitentia, quod quidem eſt laudabile, & ego ſemper in praxi ſervavi.

11. *Quær.* Quænam ſit quarta Clauſula ſolita poni in litteris S. Pœnitentiariæ? *Reſp.* Quod impedimentum ſit occultum.

12. *Quær.* Quando impedimentum, ſeu delictum, cenſeatur occultum? *Reſp.* Super hoc quæſito latiſſimè ſcribere Fagnan. *in cap. Ultra. De Cohabit. cler. & mulier.* à *num.* 106. & *ſeqq. tom.* 4. *pag.* 17. & Garziam *de Benefic. part.* 7. *cap.* 11. *à n.* 46. & *ſeqq.* ubi poſt plurima videntur concludere, illud cenſeri occultum, quod probari non poteſt; & ideò ſi duobus, vel tribus teſtibus delictum, ſeu impedimentum innoteſcat, non poſſe diſpenſari, quia non reputatur occultum. Porrò hæc doctrina principalem locum obtinet in diſpenſationibus dandis ab Epiſcopo ſuper irregularitatibus, & aliis delictis occultis, vigore Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *de Reform. cap.* 6. At in diſpenſationibus ſuper impedimentis occultis, vigore litterarum S. Pœnitentiariæ, Theologi ferè omnes mitiùs loquuntur; tenentes, tunc occultum cenſeri, quando non eſt publicum, ſeu famoſum, nec manifeſtum, aut notorium, & per conſequens licèt ſciatur à nonnullis perſonis, nihilominùs ſi à majori parte viciniæ, ſeu univerſitatis non ſciatur, poſſe diſpenſari tanquàm occultum; quia finis S. Pœnitentiariæ eſt, ut obvietur ſcandalo publico, quod quidem ceſſat, quando à paucis habetur notitia impedimenti. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 55. cum ibi allegatis, quibus non diſſentit Garz. *d. part.* 7. *cap.* 11. *num.* 45. & 46. imò adhæret Tamburin. *d. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 25. & *ſeqq.* ubi ampliat quamvis alibi eſſet publicum, dummodo in loco, ubi eſt diſpenſandum, ſit occultum; vel ſi deductum foret ad judicium, & ob probationes impeditas, reus neque eſſet abſolutus, neque condemnatus, ſed pro nunc licentiatus, & expeditus; nam tranſacto anno ejus delictum reputatur occultum. Gloſſ. *in cap. Omnipotens. Verb. Denuncientur. de Accuſat.* Excipit tamen unum caſum, nempè, ſi Breve diceret, *dummodo impedimentum, ſeu delictum ſit omninò occultum;* tunc enim ſi aliquo modo ſit probabile, non poterit Executor diſpenſare, quod docet Verricel. *in Quæſt. moral. tract.* 3. *q.* 51. *num.* 8.

13. *Quær.* Quænam ſit quinta Clauſula Brevis Pœnitentiariæ? *Reſp.* Ut revalidetur matrimonium inter ipſos conjuges, eos admonendo de nullitate prioris contractus, ſeu prioris conſenſus Tamburin. *dict. cap.* 13. §. 5.

14. *Quær.* Quomodo ſit certiorandus conjux, qui notitiam non habet impedimenti, & nullitatis matrimonii, de ejuſdem impedimento, & nullitate? *Reſp.* In praxi hanc rem eſſe difficilem, & opus eſſe maxima prudentia, & dexteritate. Nam hæ diſpenſationes per litteras S. Pœnitentiariæ plerumque dantur ad revalidanda matrimonia, quæ ſunt nulla ob impedimentum affinitatis ex copula illicita;

Digitized by Google

cita, habita ante matrimonium ab altero ex conjugibus cum affine in primo, vel ſecundo gradu alterius conjugis, propterea ſi delictum patratum ſit ab uxore, quæ ante matrimonium paſſa ſit, ſe carnaliter cognoſci à fratre, vel nepote mariti ſui; ſi maritus certus fiat à Confeſſario de nullitate matrimonii, periculum eſt, ut ampliùs nolit eam mulierem in uxorem habere; quæ ſic remaneret infamata, & ſcandala orirentur, potiſſimùm ſi filii, & filiæ eſſent genitæ; & idem eſſe poſſet, licèt non tàm facile, ſi delictum ſit à parte viri, & mulier, quæ forſan ſolita ſit tractari à viro cum aſperitate, certificata de nullitate matrimonii, vellet alii nubere. Itaque Confeſſarii executuri litteras S. Pœnitentiariæ, vident ſe in anguſtiam poſiti, dum ad hoc punctum, ſeu ad hanc clauſulam perveniunt, certiorandi ſcilicèt conjugem inſcium impedimenti, de nullitate prioris conſenſus, & de invaliditate matrimonii, & de novo neceſſario conſenſu pro eo revalidando. In hoc negotio tres habentur Doctorum ſententiæ. Una, quod ſatis ſit præſtari novum conſenſum à ſolo conjuge conſcio impedimenti. Ita Ledeſma, & alii, quos allegat Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 36. *num.* 2. & Boſſius *de Matrimon. cap.* 2. *numer.* 72. Altera, quod ſit requirendus novus conſenſus à conjuge, nullam ſcientiam nullitatis matrimonii habente, ſine certificatione de eadem nullitate; ſed ſolùm generalibus verbis, ob conſolationem alterius conjugis, & pro quiete conſcientiarum. Ita Sotus, & alii apud Caſtropal. *diſput.* 2. *de Sponſ. punct.* 7. §. 2. *numer.* 3. & apud Boſſium *d. cap.* 2. *à num.* 74. Tertia, ut de novo exigatur expreſſus conſenſus ab utroque conjuge; & conjux ignarus impedimenti, de eo expreſsè certioretur, (tacita tamen cauſa impedimenti). Ita Averſa *quæſt.* 11. *de Matrimon. ſect.* 4. *Verſ. Quantum ad tertium*. Sanchez *d. libr.* 2. *diſput.* 36. *num.* 3. & Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrimon. tract.* 4. *cap.* 7. §. 2. *num.* 1. & *ſeqq.* Ego in praxi coactus fui ferè ſemper adhibere ſecundam opinionem; & magna cum ſuavitate conjugem ignarum impedimenti horratus fui ad præſtandum novum conſenſum, dicendo id fieri, quia cum plura requirantur ad validitatem matrimonii, ſuberat magnum periculum nullitatis prioris conſenſus; & ideò ad tollendam Dei offenſam optimum eſſe remedium, præſtare novum conſenſum, & ſupponere nunc initiari matrimonium validum, habentes pro invalido primum contractum; quibus verbis animus conjugis neſcientis impedimentum diſponebatur ad novum conſenſum præſtandum; & tali diſpoſitione cognita, obtinui ratificationem matrimonii per novum conſenſum conjugis utriuſque.

15. *Quær.* Quid contineat ſexta Clauſula? *Reſp.* Quod diſpenſatio per litteras S. Pœnitentiariæ conceſſa ſuffragetur tantùm in foro conſcientiæ; undè ſi impedimentum ad aures Epiſcopi pertingat, poterit procedere ad ſeparationem; quamvis Filliucius *de Matrimon. tract.* 10. *par.* 2. *cap.* 10. *num.* 358. doceat, poſſe Confeſſarium de licentia pœnitentis certiorem facere Epiſcopum de diſpenſatione ſecreta; qua intellecta poterit Epiſcopus non ultra procedere contra conjuges prædictos. Tambur. *d. tract.* 2. *cap.* 13 §. 6.

16. *Quær.* Quid præcipiatur in ſeptima Clauſula? *Reſp.* Præcipi lacerationem Litterarum, ſeu Brevis, & quidem ſub pœna excommunicationis; & hoc nè aliquando pœnitentes præſumerent eo uti in foro externo; Undè fit, quod ſi Confeſſarius retineret eas, vel ipſum apud ſe cum aliqua ſciſſura, ſeu fractura, non incurreret excommunicationem; ac etiam quod ſi illud, vel eas redderet pœnitenti, diſpenſatio tamen valeret. Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 42. & Tambur. *ubi ſup.* §. 7.

17. *Quær.* An Breve ſit ſubreptitium, quando quis habuit copulam inceſtuoſam ſpe facilioris diſpenſationis, vel præcedente tractatu Matrimonii; & id non expreſſit in ſupplicatione Sacræ Pœnitentiariæ? *Reſp.* Negativè in duobus caſibus, Primò, quando ſpes vel fuit retenta in animo, vel habita fuit ab uno tantùm. Secundò quando in Breve non dicatur dummodò ſpe facilioris &c. copula non ſit habita. DD. quos citat Diana *Coord. tom.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 115. & *reſol.* 116.

C A-

Digitized by Google

CAPUT CXL.

Quibus modis ceſſet diſpenſatio Matrimonialis.

1. **Q***Uær.* An ceſſet, & invalida fiat Diſpenſatio, à Summo Pontifice obtenta, ſi oratores, ſeu pœnitentes per octo, aut decem annos ea uſi non fuerint? *Reſp.* Negativè, quia ſemel obtenta ſemper durat, niſi oratores ei renunciaverint, & renunciatio fuerit à Summo Pontifice acceptata. Undè fit, ut nullo tractu temporis infirmetur; & licèt quis millies dixiſſet, ſe nolle gratam habere diſpenſationem, neque ea uti; tamen ſi mutata opinione voluerit eam adhibere, hoc facere poterit. Pontius *de Matrim. lib.*8. *cap.*18. §.3. *num.* 20. Sanchez *d. lib.*8. *diſp.*32. *num.* 7. & Tambur. *d. cap.* 14. §. 2.

2. *Quær.* An diſpenſationes matrimoniales obtentæ poſſint revocari à concedente? *Reſp.* Doctores diſtinguere illas pro foro externo ab illis fori interni. Primas, ajunt, non poſſe revocari ſine juſta cauſa, & cum reſtitutione pecuniæ ſolutæ in Dataria, quia ſunt adinſtar privilegii onerofi, vel remuneratorii, quod revocari non poteſt à Superiore abſque cauſa legitima, & cum reſtitutione rei contributæ. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 3. *d.*4. *p.* 21. §. 2. Sanchez *d. lib.* 8. *diſp.* 33. *num.* 1. Illas verò fori interni revocabiles eſſe concedunt etiam abſque ulla cauſa, (ſed venialis culpa reputaretur), quia ſunt adinſtar privilegii gratioſi, quod à Principe poteſt ad libitum revocari. DD. ſupracit. & Tamburin. *d. cap.* 14. §. 3. in cujus fine notat, communem opinionem eſſe, ſummum Pœnitentiarium habere quidem auctoritatem diſpenſationes pro foro interno concedendi, ſed non revocandi conceſſas.

3. *Quær.* An diſpenſatio Matrimonialis, ſeu poteſtas diſpenſandi conceſſa, & delegata per Pontificem, ceſſet per mortem ipſius Pontificis? *Reſp.* Si res non eſt integra, ideſt ſi delegatus cœpit progredi in diſpenſatione, poteſtatem diſpenſandi non expirare; quia Regula juris eſt in omnibus reſcriptis, & delegationibus, poteſtatem non ceſſare in delegato, ubi res non eſt integra, & negotium jam eſt cœptum. *cap. Gratum. cap. Relatum. de Offic. deleg.* Sanchez *de Matrimon. lib.*8. *diſp.* 28. *num.* 91. *& ſeqq.* Si verò res eſt integra, vel poteſtas, ſeu gratia diſpenſandi, ſic commiſſa eſt, ut delegatus teneatur veris exiſtentibus narratis, diſpenſare; & neque in hoc caſu expirat, quia jus eſt acquiſitum diſpenſando, ut gratia ad executionem deducatur. At ſi gratia, ſeu facultas diſpenſandi ita eſſet elargita, ut penderet à voluntate delegati diſpenſare, vel non diſpenſare; ſi delegans moreretur re integra, non poſſet delegatus ampliùs procedere; & facultas diceretur ceſſare. Sanchez *ubi ſupra*, quem allegat Tamburin. *d. lib.*8. *tract.* 2. *cap.* 15. §. 4. ubi concludit, diſpenſationes matrimoniales, quæ ſolent juxta ſtylum dirigi per Datariam Ordinariis locorum, non ceſſare per mortem Pontificis etiam re integra; quia duo tantùm caſus excipiuntur in jure, videlicèt in materia beneficiali, & in reſcriptis Juſtitiæ, in quibus re integra moriente delegante, delegatus non poteſt procedere. *cap. Sicut. De Præbend. in* 6. *d. cap. Gratum. & cap. Relatum. De Offic. deleg.* & tradit Pontius *de Matrimon. lib.*8. *cap.* 19. §. 1. *num.*5.

4. *Quær.* Quid agendum, ſi delegatus moriatur antequàm perficiat expeditionem Diſpenſationis? *Reſp.* Si gratia erat realis, & commiſſa non perſonæ, ſed officio, ideſt Vicario Generali, poterit expediri à ſucceſſore in officio: at ſi commiſſio fuiſſet perſonalis, eſſet petenda nova commiſſio; cum hac tamen obſervatione, quod ſi delegatus ante mortem compleviſſet actum diſpenſationis, ſed non dediſſet teſtimoniales litteras complementi prædicti, oratores poſſent in foro interno potiri diſpenſatione. Sperell. *d. deciſ.* 31. *tom.*1. & Tambur. *d. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 12. §. 1. *num.*6. *& cap.*14. §.5.

Digitized by Google

CAPUT CXLI.

De Sponſalibus, & quæ requirantur ad hoc ut obligent.

1. QUær. Quæ ſint Sponſalia? *Reſp.* Sponſalia propriè ſumpta ſignificant mutuam promiſſionem ſponſi, & ſponſæ de futuro matrimonio. Impropriè autem ſumpta denotant matrimonium ratum, non conſummatum, Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 3. *cap.* 1. §. 1.

2. *Quær.* An omnis promiſſio de futuro matrimonio faciat Sponſalia? *Reſp.* Negativè; ſed illa tantùm promiſſio, quæ priùs ab uno ſponſo eſt alteri inſinuata, ab eodem acceptata, & per ejus repromiſſionem confirmata. Ideò promiſſio ſolùm interna; vel inſinuata, ſed non acceptata; vel etiam acceptata, ſed non mutua repromiſſione corroborata non facit ſponſalia, quia hæc requirunt mutuum conſenſum utriuſque contrahentis. Sanchez *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 3. 6. & 7. Tambur. *d. cap.* 1. §. 1. *num.* 2. & 3.

3. *Quær.* Quam obligationem pariant Sponſalia? *Reſp.* Contrahendi matrimonium, & quidem ſub pœna peccati mortalis in foro interno; & ſub pœna cenſurarum, & aliarum ad arbitrium Judicis in foro externo. Tamburin. *ubi ſupra num.* 4. & *ſeqq.*

4. *Quær.* An Judex poſſit cogere Sponſum renitentem ad contrahendum matrimonium juxta Sponſalia ſua? *Reſp.* Plures eſſe de hac re Doctorum ſententias, quas refert Averſa *de Matrimon. quæſt.* 8. *ſect.* 8. *Verſ. Quinto dubitatur.* At omnes convenire in hoc, quòd Judex debet cum magna cautela procedere circa inflictionem pœnarum, & ubi poteſt prævidere malos exitus, debet potiùs abſtinere à pœnis, & ſolas exhortationes adhibere; quia nemo invitus cogendus eſt ad matrimonium. Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrimon. tract.* 3. *cap.* 1. §. 1. *num.* 9. 10. & 11. Menoch. *conſ.* 21. *num.* 69. Guttierez *Can. QQ. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 23.

5. *Quær.* An in cauſa Sponſalium Laicus ſit Judex competens? *Reſp.* Affirmativè, ſi de executione tractetur. Negativè ſi de eorum validitate, vel invaliditate diſputatur. Sanchez *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 29. *num.* 9.

6. *Quær.* An poſſint contrahi Sponſalia ſub obligatione, ut qui promiſſis non ſtat, ſolvat pœnam aliquam; puta centum aureos, torquem aureum, vel quid ſimile? *Reſp.* Negativè, quia ad ſervandam libertatem contrahentium matrimonia, jura irritaverunt has pœnas, formidine quarum, poſſet quis invitus contrahere. *cap. Gemma. De Sponſalib.* Averſ. *d. quæſt.* 8. *de Matrimon. ſect.* 8. *Verſ. Et quidem.* ubi docet, irrita etiam eſſe ſponſalia contracta ſub conditione pœnæ. Porrò Arrhæ in ſponſalibus non ſunt prohibitæ, ſi contrahentes excedant vigeſimum quintum annum. Arrhæ autem ſunt ſponſalitiæ largitates, quæ actu traduntur in ſponſalibus ad ſecuritatem matrimonii, & poſſunt dari Arrhæ ab uno ſponſo tantùm cum obligatione, ut ſi alter recuſet adimplere ſponſalia, reſtituat eaſdem Arrhas, & ulteriùs valorem earumdem, vel etiam duplum, triplum, vel quadruplum, & non ultra. *l. Fin. C. de Sponſalib.* Ideòque differentia magna eſt in contrahendis ſponſalibus cum Arrharum traditione; & cum obligatione ſub pœna; quia illæ ſunt licitæ; iſta nequaquam; prout etiam neque pignus ſimplex. Sanchez *d. lib.* 1. *diſp.* 35. Tamburin. *d. cap.* 1. §. 3. *per totum.*

7. *Quær.* Anne reſtitutio Arrhæ cum duplo, vel triplo debeatur in conſcientia? *Reſp.* Arrham, & ejus valorem in conſcientia eſſe reſtituendum à recuſante abſque legitima cauſa adimplere matrimonium. At duplum, vel triplum valoris Arrharum non deberi ante Judicis ſententiam. Tambur. *d.* §. 3. *num.* 7. ubi idem docet etiam de ſolutione pœnæ, ſi fortè fuiſſet appoſita.

8. *Quær.* An pœnam ſolutam à frangente fidem poſſit alter ſponſus retinere tuta conſcientia, ſine Judicis decreto? *Reſp.* Affirmare Sanchez *de Matrimon. lib.* 1. *diſp.* 30. *num.* 2. Negare Hurtadum *de Matrim. diſp.* 1. *diff.* 18. *num.* 77. cui adhæret Tamburin. *d.* §. 3. *in fine*; quia cum di-

cta

cta pœna ſit reprobata à jure; nullus adeſt titulus, quo transferri poſſit dominium illius rei in recipientem.

9. *Quær.* Quid dicendum de illis, qui contrahunt Sponſalia animo ficto, ideſt ſine intentione ſe obligandi, imò cum mente, & propoſito ea non exequendi? *Reſp.* Tali modo contrahentes peccare mortaliter, quia decipiunt proximum in re gravi, & obnoxios eſſe reſtitutioni damnorum, ſi quæ altera pars patiatur ex prædicta ſponſione ficta. Averſa *quæſt. 6. de Matrimon. ſect. 1. V. Quare*. Tambur. *d. tract. 3. cap. 1. §. 4. num. 2. & ſeqq.* ubi *num.* 11. ſubdit eum, qui promiſit animo ſe obligandi, ſed animo non exequendi, ultra peccatum, teneri ad contrahendum matrimonium; quod docet etiam. Sanch. *lib. 4. diſp. 9. num. 2.*

10. *Quær.* Quibus ex cauſis Sponſalia ſint invalida? *Reſp.* Si contracta ſint ex errore vel circa perſonam, vel circa qualitates contrahentium, prout etiam ſi inita ſint per vim, aut metum, & non voluntariè. Tambur. alios allegans *d. lib. 8. de Matrim. tract. 3. cap. 2.*

11. *Quær.* Si pars decepta, vel vim in Sponſalibus paſſa, velit ea exequi; & matrimonium contrahere, an pars decipiens, vel quæ metum incuſſit, teneatur ad ſtandum ſponſalibus, & ad ea exequenda? *Reſp.* Varias eſſe DD. ſententias, ſed negativam reputari magis probabilem, quia in contractu oneroſo, ex ſui natura ex utraque parte obligatorio, ad æqualitatem ſervandam, cum pars decepta non ſit obligata contrahere, neque pars decipiens debet habere hanc obligationem. Caſtropal. *d. 2. de Sponſal. p. 12. num. 2.* Sanchez *diſp. 15. num. 5. lib. 4.* & Tambur. *d. tract. 3. §. 3. num. 11. 12. & 13.*

12. *Quær.* Quænam ſit differentia inter ſponſalia ab initio irrita, vel nulla ob aliquam legitimam cauſam, & ſponſalia, quæ mutuo diſſenſu ſponſorum ſolvuntur? *Reſp.* Hanc eſſe differentiam, quod ea, quæ ab initio ſunt invalida non pariunt impedimentum publicæ honeſtatis; quæ verò diſſolvuntur mutuo diſſenſu, ſed ab initio valida erant, pariunt dictum impedimentum. Tambur. *d. tract.* 3. *§. 1. num. 9. & 10.* ubi notat aliam differentiam, ſcilicet ex ſponſalibus ab initio invalidis non reſultare jus ad amplexus, & oſcula.

13. *Quær.* An perſonæ ſuppoſitæ interdicto, nec non excommunicatione majore ligatæ validè contrahant ſponſalia? *Reſp.* Affirmativè circa ſuppoſitas interdicto; Negativè verò circa ligatas majori excommunicatione, quia excommunicati nulliter agunt quodcumque negotium. Jordan. *lib. 3. tit. 7. num. 146. & 147.* quamvis matrimonium validè contrahatur etiam ab excommunicatis, etſi non abſque peccato. Barboſ. *de Pot. Epiſc. alleg. 32. num. 203.*

14. *Quær.* An ſit neceſſaria aliqua forma ad contrahenda ſponſalia? *Reſp.* Negativè, ſed ſufficere conſenſum expreſſum vel verbis, vel ſignis juxta morem Patriæ. Tamburin. *dict. tractat. 3. cap. 2. §. 3.* ubi *num.* 1. notat, apud Indos ſponſalia fieri per hæc verba, *Sepeliam te, quando morieris.*

15. *Quær.* An matrimonium clandeſtinum, quod tanquam matrimonium eſt invalidum, inducat ſaltem valida ſponſalia; itaut qui contraxerunt ſine Parocho, & teſtibus, obligentur iterum contrahere, quaſi jure ſponſalium obligati? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel contrahentes prædicti ſunt impuberes, & eorum matrimonium clandeſtinum, & nullum reſolvitur in ſponſalia, & ex ſponſalibus ſunt alligati. *cap. fin. De Deſponſat. Impub. cap. Unico. §. Idem quoque. eodem tit. in 6.* At ſi contrahentes ſunt puberes; non concordant Doctores in reſolutione. Boſſius *De Matrimon. cap. 1. §. 7.* cumulat pro ſe triginta quinque Auctores tenentes opinionem negativam, & dicentes matrimonium clandeſtinum nequaquam parere ſponſalia valida, etſi interveniret in matrimonio illo Juramentum, ac etiam copula. E contra Averſa *De Matrimon. quæſt. 8. ſect. 3. Verſ. Videtur*. Allegans plurimos, ac declarationem Sac. Congregationis tenet, ex dicto clandeſtino matrimonio reſultare ſponſalia valida; quia, inquiunt, Clandeſtinum non valet, eò quia à Sac. Tridentino Concilio irritum

 fa-

factum eſt, at non etiam irritavit ſponſalia. Utramque opinionem nominat probabilem Tamburin. *dict. cap.*2. §. 4. *num.*8. & 9. quamvis videatur adhærere negativæ ob verba Sac. Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.*1. *de Matrimon.* quæ declarant contrahentes clandeſtinè omninò inhabiles ad contrahendum.

16. *Quær.* Quæ ætas requiratur ad contrahenda ſponſalia? *Reſp.* Requiri ſeptennium; niſi ante ipſum ſponſi pollerent uſu rationis, nam etiam antea validè ſponſalia contraherent. Pontius *De Matrimon. lib.*12. *cap.*5. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 104. *num.*5. & 15. Tambur. *d. tract.*3. *cap.*3. §. 1. *num.*3.

17. *Quær.* An habentes inter ſe impedimenta dirimentia, vel non dirimentia matrimonium, poſſint validè ſponſalia inter ſe inire? *Reſp.* Negativè, tam ſi affecti ſint impedimentis dirimentibus, quàm non dirimentibus, quia omnia impedimenta ſunt dirimentia quo ad ſponſalia. Niſi fortè ea contraherent ſub conditione de futuro, poſt ſcilicèt obtentam diſpenſationem, quo caſu, ſponſalia inciperent valere habita diſpenſatione. Porrò antequam diſpenſatio obtineatur, nullius valoris dicerentur illa ſponſalia; adeòut ex eis non reſultaret impedimentum publicæ honeſtatis, neque Jus ad amplexus, & oſcula. *cap.*1. *De Sponſ. in* 6. Sanch. *De matrimon. lib.* 5. *diſp.* 5. *num.* 22. Diana *par.*12. *tract.* 2. *reſol.* 68. & Tambur. *dict. tract* 3. *cap.*3. §.2. Ex quibus ſequitur, poſt obtentam diſpenſationem opus eſſe novo conſenſu ad ineunda ſponſalia, ſi illa erant priùs abſolutè contracta. Rota *deciſ.* 2. apud Dianam *part.*6. *in fine*.

18. *Quær.* An licitum ſit apponere pacta, & conditiones in ſponſalibus ineundis? *Reſp.* Affirmativè, dummodo honeſta ſint, & non repugnent libertati matrimonii; & talia cenſentur; quæ de jure inſunt in contractu, & à lege non ſunt prohibita. *cap. De illis. De Condit. appoſit. l. Si ita ſtipulatus fuero ff. De Verb. oblig.*

19. *Quær.* Quot ſint cauſæ, quibus ſponſalia diſſolvuntur? *Reſp.* Eſſe octo præcipuas, videlicèt. *Primò*, Mutuum conſenſum ſponſorum, ſi ſint puberes, ſecùs ſi ſint impuberes. *cap. De illis*, & *cap. A nobis. de Deſp. impub. Secundò* Religionis ingreſſum. *Tertiò*, Sumptionem Ordinis Sacri. *Quartò*, Votum ſimplex caſtitatis, quamvis moderni Doctores contrarium dicant. Tambur. *dict. tract.* 3. *cap.* 4. §. 4. *num.* 5. *Quintò*, Matrimonium cum alia contractum. *Sextò*, Fornicationem alterius ex ſponſis. *Septimò*, Impedimentum ſuperveniens tàm dirimens, quàm non dirimens matrimonium; quia, ut ſupra dictum eſt, quodlibet impedimentum matrimonii dirimit ſponſalia. Et *Octavò*, notabilem mutationem ſupervenientem in ſponſis, vel circa ſanitatem corporis, vel bona animi, aut ſtatum conditionis, & fortunarum. Latè Tambur. *dict. lib.* 8. *De Matrimon. tract.*3. *cap.* 5. *per totum*. Et generaliter juſta cauſa diſſolvendi ſponſalia reputatur timor exhæredationis paternæ, odium capitale, timor ſcandali, inimicitiarum, & homicidiorum. Rota coram Sanctiſſimo Gregorio XV. *deciſ.* 376. *num.* 9. Vel ſi alter ex ſponſis intelligat ſponſum ſuum eſſe aſperum nimis, Nicolius *Lucubrat. civil. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 27. *pag.* 46. *col.* 1. Et Judicis arbitrio remiſſum eſt à jure decernere, an legitimæ ſint cauſæ recedendi à ſponſalibus, & tales dicuntur, ubi de malo exitu timetur. *cap. Ex his.* 10. *De Sponſalib. cap. Quemadmodum* 25. *ubi* Gloſſ. & DD. *in verb. oculos. De Jure jurand.* latè Rota *part.*14. *recent. deciſ.* 185.

20. *Quær.* Si Antonia contractis ſponſalibus cum Petro, nubat Paulo, ac non multò poſt remaneat vidua; & requiratur à Petro, ut exequatur ſecum ſponſalia, tenebitur nè ad ea exequenda? *Reſp.* Diſcordes eſſe Doctores. Negat Sanchez *de Matrimon. lib.* 1. *diſp.* 48. *num.* 3. ea ratione quia ſponſalia illa cenſentur extincta per matrimonium habitum cum Paulo. Affirmat Caſtropalaus *de Sponſal. deciſ.* 1. *punct.* 21. Ob eam rationem, quod antedicta ſponſalia non remanſerunt extincta, ſed ſuſpenſa. Hanc ultimam opinionem amplectitur Tambur. quamvis, & aliam dicat probabilem. *d. tract.* 3. *cap.* 4. §. 5. *num.*6.

21. *Quær.*

21. *Quær.* Si quis contractis ſponſalibus cum una, contrahat iterùm ſponſalia cum altera, eamque carnaliter cognoſcat, quam tenebitur ducere in uxorem? *Reſp.* Secundùm Caſtropal. & Pontium *de Matrimon. lib.* 12. *cap.* 14. tenebitur ducere ſecundam, quam carnaliter cognovit, ſi ipſa inſcia erat priorum ſponſalium; ob nimium damnum, quod pateretur, ſi duceret primam. At ſecundùm Sanchez *de Matrimon. lib.* 8. *diſp.* 49. tenetur omninò ducere primam, cui ſe adſtrinxit per priora ſponſalia, & dotare ſecundam; niſi fortè ipſa prima ex charitate concederet, matrimonium fieri cum ſecunda. Diana *part.* 11. *tractat.* 2. *reſolut.* 70.

22. *Quær.* Si Franciſcus contrahat ſponſalia cum Berta, deinde etiam cum Antonia (invalidè, & cum peccato): At ſubindè moriatur Berta, eritnè obligatus ſervare ſponſalia, & ea adimplere cum Antonia? *Reſp.* Multi multa dicunt, ſed negativa opinio prævalet; videlicèt, non teneri, & ratio eſt, quia hæc ſecunda ſponſalia ab initio fuerunt invalida; & quod ab initio non valet, tractu temporis non convaleſcit. *cap. Placet. De Converſ. Conjug.* Tambur. *d. tract.* 3. *cap.* 5. §. 5. *num.* 17. 18. *&* 19.

23. *Quær.* Si quis deſponſaſſet ſuam conſanguineam ſub conditione ſi Papa diſpenſaverit, & deindè contraxiſſet ſponſalia cum altera non conſanguinea: Obtenta diſpenſatione Pontificia, tenebitur nè matrimonium contrahere cum prima conſanguinea, vel cum ſecunda? *Reſp.* Teneri contrahere cum ſecunda; quia, ut ſupra dictum eſt, ſponſalia cum conſanguineis non valent, & opus eſt novo conſenſu poſt obtentam diſpenſationem. Tambur. *d. cap.* 5. §. 5. *num.* 26. Dian. *part.* 11. *tract.* 1. *reſol.* 70.

24. *Quær.* An copula carnalis illata ſponſæ per vim ab aliquo rumpat ſponſalia, adeòut ſponſus poſſit ab eis reſilire? *Reſp.* Affirmativè, quia licèt ſponſa non peccaverit, tamen vilis nimis efficitur, & videretur afferre dedecus ſponſo, ſi ei nuberet. Tambur. *dict. tract.* 3. *cap.* 5. §. 6. *num.* 2.

25. *Quær.* An oris graviolentia, vulgò *Puzza del fiato* ſit cauſa ſufficiens ad tollenda ſponſalia? *Reſp.* Affirmativè. Sanchez *d. lib.* 1. *diſp.* 57. *num.* 2.

26. *Quær.* Si Petrus pauper deſponſet Antoniam pauperem; & deinde ipſe Petrus obtineat magnam hereditatem, & efficiatur dives, poteritnè deſerere ſponſam pauperem, & ditiorem fœminam ſibi deſponſare? *Reſp.* Gaſp. Hurtad. *diſput.* 2. *de Matrimon. diff.* 14. *num.* 5. affirmare; ſed contrariam ſententiam eſſe magis receptam à Doctoribus, quos allegât, & ſequitur Tambur. *d. tract.* 3. *cap.* 5. §. 8. *num.* 13. 14. *&* 15. ubi ex Leandro aſſerit utramque probabilem. Qui plura deſiderat ſcire de ſponſalibus legat meas Deciſiones *de Matrimonio de Anno* 1684. *Menſibus Augusti, Septembris, & Octobris.*

CAPUT CXLII.

De his, quæ ſpectant ad Matrimonium tanquàm contractum.

1. Quær. Quæ ſint eſſentialia matrimonii tanquàm contractus? *Reſp.* Ut fiat per liberum conſenſum inter perſonas habiles ad contrahendum, ad hoc ut poſſint uſque ad mortem ſimul vivere. Ideò cauſa *efficiens* matrimonii eſt conſenſus contrahentium, cauſa *formalis* eſt expreſſio dicti conſenſus, cauſa *materialis* corpora ipſorum contrahentium, & *finalis* eſt procreatio prolis, & prædictorum omnium reſpectu definitur Matrimonium, quod ſit *Viri, & fœminæ habilium ad prolem generandam conſenſus mutuus, quo ſcilicet ii dant invicem, acceptantque jus, & dominium corporum ad finem prædictæ prolis generandæ, quique ad rationem Sacramenti eſt à Chriſto Domino elevatus.* Ita Tamburin *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 4. *cap.* 1. §. 1. *num.* 3.

2. *Quær.* Quot ſint ſpecies, ſeu ſubalterna genera matrimoniorum? *Reſp.* Tria; nempe *Legitimum*, *Ratum*, & *Conſummatum*. Matrimonium *Legitimum* eſt, quod conſideratur in ſolo contractu naturali. *Ratum* eſt, quod à fidelibus eſt

Digitized by Google

initum, & habet rationem Sacramenti. *Conſummatum*, quod completum eſt copula carnali. Differunt inter ſe hæc genera matrimoniorum, quod legitimum eſt diſſolubile favore fidei, quando alter ex conjugibus convertitur ad fidem. Ratum diſſolvitur favore Religionis, quando unus ex ſponſis vult in Monaſterio profiteri. Conſummatum eſt penitùs indiſſolubile, niſi morte intercedente. *cap. Debitum. de Bigam.* Ex præmiſſis colligitur ſequens myſtica ſignificatio, nempè ex Matrimonio Legitimo ſignificari conjunctionem Dei per gratiam cum anima fideli. Ex Rato conjunctionem Chriſti per baptiſmum cum tota Eccleſia. Ex conſummato conjunctionem Verbi Divini cum natura humana per conjunctionem hypoſtaticam. Tambur. *ubi ſupra* §.2. *num.*3. ubi notat, matrimonium ratum eſſe propiiſſimè matrimonium, ut de conjugio Deiparæ cum S. Joſeph docet S. Thom. *in* 4. *diſt.* 30. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.*1. *ad* 3. & Suarez 3. *part. tract.* 2. *diſt.*7.

3. *Quær.* Ad quæ ſe debeat extendere conſenſus contrahentium matrimonium? *Reſp.* Ad tria bona ejuſdem matrimonii, videlicet ad bonum Sacramenti, ad bonum Prolis, & ad bonum Fidei, Bonum Sacramenti conſiſtit in indiſſolubilitate, Bonum Prolis in procreatione filiorum; Bonum Fidei in ſervanda fidelitate, & evitanda quacunque adulterina copula; & ſub hoc bono complectitur obligatio cohabitandi cum conjuge, reddendique debitum. Tamburin. *dict. tractat.* 4. *cap.* 2. §. 3.

4. *Quær.* An ſit validum matrimonium, ſi contrahens intendat in corde ſuo ſe obligare tantummodo ad unum dictorum bonorum, vel ad duo ſolùm, vel ad neutrum? *Reſp.* Theologos eſſe inter ſe diſcordes, prout refert Sanchez *de Matrimon. lib.*2. *diſp.*29. *à num.*8. *& ſeqq.* Porrò germana reſponſio eſt, quod ſi contrahens excludat in ſua intentione Bonum Sacramenti, ideſt vitæ indiſſolubilitatem, matrimonium non eſſe validum. Si verò hoc bonum intendat, ſed alia duo bona excludat in ſola intentione, referendo ſe ad executionem, ad quam proponat non devenire, matrimonium erit validum; ſecùs ſi intenderet, ſe non obligare ad illa; & multò minus ſi hanc pravam intentionem deduceret in pactum. latè Sanchez *ubi ſupra* & Perez *de Matrim. diſp.*13. *ſect.*5.

5. *Quær.* An peccet, qui contrahit matrimonium non ob finem dictorum trium bonorum, ſed intuitu lucrandæ dotis, vel nobilitatis acquirendæ? *Reſp.* Non peccare, ſi finem dictorum trium bonorum poſitivè non excludat; nam licèt primariò videatur intendere tantùm fines illos, tamen in conſequentiam intendere cenſetur etiam tria bona prædicta Sacramenti, Prolis, & fidei. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.*29. *num.*25. & Tambur. *d. cap.*2. §.3. *à num.* 5. *& ſeqq.*

6. *Quær.* An ſit de neceſſitate exprimere conſenſum verbi in contrahendo matrimonio? *Reſp.* Negativè; quia ſufficit, conſenſum exprimere ſignis, & nutibus, (certis tamen, & non dubiis) non ſolùm ſi ſponſi careant loquela, *cap. Cum apud Sedem, & cap. Tuæ. De Sponſal.* Sed etiam ſi loqui valeant. Sanchez *lib.*2. *diſp.* 31. *num.*5. ubi plurimos cumulat Doctores ſic ſentientes; & Tambur. *d. tract.*4. *cap.*3. *num.*3. *&* 4.

7. *Quær.* An ſit neceſſe, ut vir, & mulier ſimul uno, & eodem tempore proferant ſuum conſenſum? *Reſp.* Negativè, nam ſatis eſt, ſi unus poſt alterum proferat, etiam poſt diuturnum tempus, dummodo conſenſus alterius non fuerit revocatus, quia nec ratio contractus, nec ratio Sacramenti requirit ſimultatem in dando conſenſu. Averſa *de Matrimon. quæſt.*3. *ſect.* 6. Sanchez *d. lib.* 2. *diſp.*32. & Tambur. *dict. cap.* 3. *num.* 7. ubi notat, Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.*1. *de Reform. Matrimon.* requirere quidem præſentiam Parochi, & teſtium, non etiam ſimultatem conſenſu contrahentium.

8. *Quær.* An matrimonium poſſit contrahi ab abſente per Procuratorem? *Reſp.* Affirmativè; *cap. fin. de Procurat. in* 6. Sed Procurator ille debet adamuſſim ſervare tenorem mandati, cujus limites excedere non poteſt, aliàs matrimonium erit

erit invalidum. Pontius *de Matrim. lib.* 2. *cap.* 15. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 11. *num.* 13. & Tambur. *d. tract.* 4. *cap.* 4. §. 1. *num.* 2. ubi advertit, in hujuſmodi Procuratoribus non eſſe neceſſariam ſexuum diverſitatem, & ſic poſſe eſſe duas mulieres, vel duos viros, quia non contrahunt nomine proprio, ſed nomine alieno. Prout etiam poſſe fieri Procuratorem cujuslibet ætatis, & qualitatis ad effectum præmiſſum, dummodo ſit compos mentis; & ulteriùs poſſe dari mandatum, ideſt conſentiendo in eam, quam elegerit Procurator in uxorem mandantis; ut concedit Diana *par.* 11. *tr.* 3. *reſ.* 33.

9. *Quær.* Quid dicendum, ſi expedito mandato procurationis, mandans revocet conſenſum, ſed Procurator inſcius revocationis prædictæ, contrahat matrimonium nomine ejuſdem mandantis? *Reſp.* Matrimonium eſſe nullum; quia, in negotiis civilibus valent geſta per Procuratorem revocatum, quando revocatio nec Procuratori, nec parti nota eſt. *l. ſi Mandatum ff. Mandati.* Tamen secùs eſt in matrimonio; & ratio diverſitatis eſt, quia in temporalibus, & merè politicis Reſpublica ſupplere poteſt conſenſum contrahentium, non autem in Sacramento matrimonii, de cujus eſſentia eſt, ut interveniat verus, & realis conſenſus conjugis. Tambur. *d. cap.* 4. §. 1. *num.* 5. 6. & 7.

10. *Quær.* An validum ſit matrimonium contractum per Procuratorem deputatum abſque conſenſu vero deputantis, (puta quia per vim, & metum deputavit) ſi tamen ante contractum matrimonii, deputans incipiat in ſuo corde conſentire, & verè conſentiat? *Reſp.* Affirmare Sanchez *d. lib.* 2. *diſp.* 11. *num.* 13. Sed negare Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 9. *n.* 72. cui adhæret Tamburin. *ubi ſupra num.* 10. ea ratione quia, cum prima conſtitutio Procuratoris fuerit nulla, ipſe nulliter contraxit; & nihil relevat conſenſus conſtituentis, donec conſtituat novum Procuratorem validè.

11. *Quær.* An ſubſiſtat Matrimonium per Procuratorem contractum, ſi antequam contraheretur, conſtituens factus ſit Amens? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones; ſed tutiorem reputari negativam, eò quia per Amentiam conſtituens redditur omninò inhabilis ad contrahendum; & nullum effectum poteſt operari mandatum, maximè quia alter conjux conſentiendo ſupponit, mandantem eſſe habilem ad ſuum quoque conſenſum dandum. Pont. *lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 14. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 240. Tambur. *ubi ſupra num.* 11. 12. & 13. declarando; ſe intelligere de vera amentia, non autem de phræneſi ad aliquod tempus; hæc enim æquiparatur ebrietati, & non amovet hominem à ſtatu humano.

12. *Quær.* An poſſit quis contrahere Matrimonium per Epiſtolam; ſcribendo ſcilicèt ſponſæ, ſe eam ducere in uxorem? *Reſp.* Caſtropal. quem allegat, & ſequitur Tambur. *ubi ſupra* §. 2. affirmare; idemque teneri à Nicolao Genua J. U. Patavino *in ſuo tract. de Script. Privat. lib.* 3. *qu.* 31. ſed quidquid ſit in abſtracto, certum eſt, quod in praxi difficillimum, nè dicam impoſſibile videtur; quia cum utriuſque contrahentis conſenſus præſtandus ſit coram Parocho, & teſtibus, non videtur ſufficere Epiſtola; tantò magis quia poteſt ſubjacere fraudibus, & falſitati; ideòque talis forma contractus non eſt practicanda, ut advertit Coninch. *de Matrim. diſp.* 24. *num.* 80. in fine. Et monet Parochos Tambur. *d. lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 5. §. 10.

13. *Quær.* An licitum ſit contrahere matrimonium ſub conditione? *Reſp.* Diſtinguendum eſt; nam conditio eſt vel de præterito, vel de præſenti, vel de futuro. Si conditio eſt de præterito, aut de præſenti; e. g. Duco te, ſi es ſoror Reverendi Parochi; vel nubo tibi, ſi aſſecutus es nobilitatem Venetam; & in hoc, vel in his caſibus matrimonium ſtatim valet, ſi conditio eſt vera, & è contra remanet nullum, & invalidum, ſi conditio eſt falſa. Vel conditio eſt de futuro, ut duco te, ſi pater meus conſenſerit, vel nubo tibi, ſi Lauream Doctoratus aſſequeris; & in his caſibus matrimonium non valet, niſi adveniente conditione, & ea verè completa. Tambur. plurimis citatis Docto-

Doctoribus, & pluribus eorum recenſitis dictis *lib. 8. de Matrim. tract. 4. cap. 5. §. 1. 2. & 3.* per totum. Illud autem non eſt ignorandum, quod ubicunque conditio eſt contra ſubſtantiam matrimonii; matrimonium vitiatur, & non valet; ſi verò conditio non eſt contra matrimonii ſubſtantiam, matrimonium valet; quamvis conditio ſit turpis, vel impoſſibilis, quia ipſa conditio pro non appoſita habetur. *cap. Si conditiones 7. de Condit. appoſit.* ubi in textu, & in Gloſſa dantur exempla. Quæ tamen conditiones impoſſibiles ſi apponerentur expreſſo animo impediendi matrimonium, nunquam valerent. Tambur. *ubi ſupra §. 5. num. 8.*

14. *Quær.* An conditione de futuro adveniente, ſub qua fuerat Matrimonium contractum, opus ſit novo conſenſu cum præſentia Parochi, & teſtium? *Reſp.* Duas eſſe Theologorum ſententias. Prima eſt negativa, videlicèt non eſſe opus novo conſenſu, quia matrimonium contractum fuit validè ab initio, quamvis ſub conditione de futuro, (ſuppoſito tamen, quod tunc interfuerit Parochus, & teſtes) & ita tenent Sanchez *de Matrim. lib. 5. diſp. 8. num. 5.* Card. de Lugo *de Juſt. diſp. 22. §. 14. numer. 386.* & alii, quos citat Tambur. *ubi ſupra §. 4. num. 3.* Secunda eſt affirmativa; quæ vult, opus eſſe novo conſenſu, cum nova præſentia Parochi, & teſtium; ea ratione, quia primus conſenſus non poteſt habere aliam vim quàm ſponſalium, & ſic matrimonii de futuro, non autem matrimonii de præſenti; quod expreſsè patet, quia antequam conditio de futuro adimpleatur, poſſunt contrahentes revocare conſenſum, & à contractu recedere. Hanc ſuſtinet Pontius, alios allegans *de Matrim. lib. 3. cap. 14.* & amplexa eſt *Rota Romana*, quam tranſcribit Dian. *in fine par. 6. deciſ. 2.* & ab hac ſecunda non eſſe recedendum ſentit Tamburin. *d. §. 4. num. 11.* quamvis primam quoque probabilem putet, ob auctoritatem graviſſimorum virorum. Idem docet Fagnan. *in cap. Super eo. De Condit. appoſit.* ubi *numer. 4. & ſeqq.* oſtendit, Emin. Cardinales, qui de hoc quæſito tractarunt in S. Congregatione Concilii, fuiſſe valdè perplexos, & in utramque ſententiam iviſſe.

15. *Quær.* An Matrimonium coram Parocho, & teſtibus contractum à viro ſub conditione, *ſi mulier eſt legitima*, ac deindè conſummatum; validum ſit, necnè, ſi poſtea conſtiterit mulierem illegitimam eſſe? *Reſp.* Non eſſe validum, quia etſi error in qualitate non vitiet matrimonium, tamen ubi illa ponitur ſub conditione, utique vitiat, nam impedit conſenſum; ſine quo, neque deveniendo ad copulam, conjugium valet, ut eruditè diſputat, & concludit D. Fagnan. *in d. cap. Si conditiones. à num. 13. & ſeqq. De Condit. appoſitis.* quod ſtudioſi notare debent.

16. *Quær.* Quæ ſint conditiones contra ſubſtantiam Matrimonii? *Reſp.* Eſſe illas, quæ deſtruunt tria bona matrimonii, nempè Sacramenti, fidei, & prolis. Exempli gratia. *Contraho tecum, donec aliam pulcheriorem inveniam;* hæc eſt conditio contra bonum Sacramenti, quod eſt indiſſolubile. Vel *Contraho tecum, ſi te adulterandam tradideris;* hæc eſt contra bonum fidei, quæ inviolabilis inter conjuges eſſe debet; Vel *Contraho tecum, ſi vitabis generare, vel educare prolem.* Et hæc eſt contra bonum prolis; ideò hæ conditiones ducuntur contra ſubſtantiam matrimonii, quia ſunt contra ejus tria bona, & irritant matrimonium, quod ſubſiſtere non poteſt ſine ſubſtantia. Reliquæ conditiones, quamvis turpes, vel impoſſibiles, ut *ſi volaveris, vel regnum mihi dederis*, non irritant matrimonium; ſed ipſæ irritantur, nam præſumuntur poſitæ ex joco, & cum conſenſu; & propterea ubicumque conſtaret, eas fuiſſe appoſitas ad impediendum conſenſum, matrimonium non valeret. *DD. in d. cap. fin. de Condit. appoſit.* & Tambur. *d. lib. 8. de Matrim. tract. 4. §. 5. num. 8. & §. 8. per totum.*

17. *Quær.* Quomodo verum ſit, conditionem contra bonum prolis irritare Matrimonium; nam certum eſt, valere Matrimonium, etſi conjuges voveant ſervare caſtitatem, ut de Deipara, & S. Jo-

S. Joſeph docent S. Patres, & Doctores? *Reſp.* Conditionem contra bonum prolis irritare matrimonium, ſi per media illicita prolis generatio impediatur, nempè per potiones ad ſterilitatem inducendam, vel fœtum necandum. Secùs verò ſi ob bonum finem, & medium licitum; quale eſt votum ex utriuſque conjugis conſenſu; nam de eſſentia matrimonii eſt obligatio transferendi corpus ad generationem, non autem ipſa actualis generatio. Hurtad. *de Matrim. diſp.* 7. *diff.* 9. & Tamburin. *ubi ſupra* §. 8. *num.* 4. & 5.

18. *Quær.* Quotieſcunque Matrimonium non tenet ex aliquo impedimento, quod ab initio viget, ſi poſtea ceſſet, an opus ſit, ut iterùm per novum conſenſum coram Parocho, & teſtibus præſtandum contrahatur? vel ſufficiat, ut conjuges inter ſe Matrimonium revalident, & confirment? *Reſp.* Opus eſſe, ut iterùm contrahant, & novum conſenſum præſtent coram Parocho, & teſtibus, quia id eſt de forma matrimonii; & non ſufficere, ſi inter ſe tantùm velint matrimonium revalidare; ut docet Guttierez *in Canon. Quæſt. cap.* 18. *num.* 4. & *ſeqq.* Navar. *conſ.* 14. *de Sponſal.* & tenuit Rota coram SS. Gregorio XV. *deciſ.* 395. *per totam*, quæ eſt Magiſtralis in hac materia, & ad quam in praxi tàm Judices, quàm Advocati debent recurrere.

CAPUT CXLIII.

De his, quæ pertinent ad Matrimonium tanquàm Sacramentum.

1. QUær. An fidelis poſſit contrahere Matrimonium ut solùm contractum, non verò ut Sacramentum? *Reſp.* Theologos de hoc inter ſe diſcrepare. Nam affirmant multi, quos allegat, & ſequitur Pontius *de Matrim. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 3. exemplo Baptiſmi, in quo quis poteſt abluere, & verba proferre, ſed ſine intentione conficiendi Sacramentum, quo caſu non efficitur Sacramentum. E contra negat Suarez, Sanchez, & alii citati ab Averſa *q.* 1. *de Matrim. ſect.* 5. *Verſ. Conſtans.* & Caſtropal. *d.* 2. *de Sponſ. p.* 2. *num.* 5.

2. *Quær.* Quæ nam ſit materia, & forma Sacramenti Matrimonii? *Reſp.* Etiam in hoc diverſas, & quidem plures eſſe ſententias Theologorum, & Canoniſtarum; ſed tres eſſe probabiliores, & à doctiſſimis viris amplexas, quas ſtudioſus debet benè memoriæ ſuæ mandare. *Prima*, quod materia Sacramenti Matrimonii ſint corpora conjugum, forma verò ſint verba eorumdem; dum conſentiunt in matrimonium. Ita Layman. pluribus citatis *lib.* 5. *Tholog. mor. tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 2. *num* 3. *Secunda*, ſententia Cardinalis Toleti *in Sum. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 2. quod Materia ſit conſenſus interior utriuſque conjugis; forma verò ſigna exteriora; quibus conſenſus exprimitur, ſivè ſint verba, ſivè nutus; ſivè per ſe, ſivè per Procuratores. *Tertia*, ſententia Thomæ Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 5. *num.* 6. quod materia ſit expreſſio conſenſus utriuſque conjugis per verba, ſeu nutus facta; forma autem ſit acceptatio ejuſdem conſenſus reciprocè ab iiſdem conjugibus per verba, aut nutus completa; & huic ultimæ ſententiæ adhæret Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 4.

3. *Quær.* Quis ſit Miniſter in hoc Sacramento Matrimonii? *Reſp.* Rejecta antiquorum opinione, communem eſſe ſententiam Theologorum, & Canoniſtarum, Miniſtros eſſe ipſos contrahentes; ideòque Parochum non eſſe Miniſtrum; quia, ante Concilium Tridentinum, valebat matrimonium contractum ſine præſentia Parochi; ex quo deducitur, Parochum non peccare, ſi aſſiſtat matrimonio in peccato mortali, quia nec Sacramentum miniſtrat, nec ſuſcipit. Conjuges verò peccare mortaliter, contrahendo in peccato mortali; quia ſuſcipiunt Sacramentum abſque gratia, quæ requiritur in ſuſceptione Sacramentorum. An autem peccent etiam tanquam miniſtri conferentes ſibi hoc Sacramentum in ſtatu peccati mortalis? Affirmat Navarrus *in cap.* 1. §. *Sacerdos num.* 10. *de Pœnit. diſt.* 6. eò quia ſunt miniſtri ex officio ad hoc deputati. Negat Sanchez *d. lib.* 2. *diſp.* 6. *num.* 4. ea ratione, quia licèt ſint miniſtri

puta

Digitized by Google

deputati, non tamen ſunt conſecrati; & ad hoc ut miniſter peccet miniſtrando in peccato, neceſſaria eſt conſecratio. Tambur. *ubi ſupra cap. 2. num. 4. & de Sacram. in genere lib. 1. cap. 2. §. 3. num. 4.*

4. *Quær.* An Matrimonium contractum inter abſentes per Procuratorem ſit Sacramentum? *Reſp.* Affirmativè, quia ratio matrimonii tanquam contractus naturalis elevata eſt à Chriſto Domino ad rationem Sacramenti, & ſicut matrimonium contractum per Procuratorem eſt verè, & propriè contractus, ſic etiam univocè eſt Sacramentum. Caſtropal. *de Sponſal. d. 2. p. 2. num. 26.* Hinc Procuratores non peccant, licèt contrahendo matrimonium non ſint in gratia; quia ipſi non ſunt miniſtri ſuſcipientes, vel conferentes Sacramentum, ſed ipſimet conjuges, quamvis abſentes; qui propterea debent eſſe in gratia tempore, quo veriſimiliter putant, eorum Procuratores nomine ipſorum contrahere; & ideò etiamſi eo tempore dormirent, reciperent augmentum gratiæ, prout fit in eo, qui vigilans, vel ſanus petit Baptiſmum, & dum dormit, vel dum phræneticus eſt, baptizatur. Tamburin. *d. tract. 5. cap. 3. num. 3.*

5. *Quær.* An Matrimonium Infidelium ante converſionem initum ſit indiſſolubile? *Reſp.* Eſſe omninò indiſſolubile, ſivè conſideremus illud ratum, & conſummatum, ſivè tantummodò ratum; quia de jure naturæ illicitus eſt concubitus vagus, & indifferens communicatio virorum, & uxorum; ne proles ſint incertæ, & nè deſerantur in educatione; præterquàm quod Deus ſtatuit à principio hanc indiſſolubilitatem, cum dixit *Gen. 2. Quamobrem relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* undè ſubdit Chriſtus Dominus. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Ita Tamburin. *d. lib. 8. de Matrim. tract. 5. cap. 5. §. 1. Qui §. 2.* duo deducit: Unum, quod ſi convertatur ad fidem infidelis habens plures uxores, debet primam tantummodò retinere, licèt nunquam conſummaſſet cum illa matrimonium, ſed utique cum reliquis; nam reliquæ ſunt adulteræ; prima verò eſt ſola vera uxor. *cap. Gaudemus. De Divortiis.* Alterum, Pontificem non poſſe diſſolvere matrimonium duorum infidelium, etſi ratum, non conſummatum, quia nullam habet auctoritatem in eos, qui ſunt extra Eccleſiam.

6. *Quær.* An diſſolvi poſſit Matrimonium infidelium conſummatum tantummodò ante converſionem, ſed non conſummatum poſt eorum converſionem ad fidem? *Reſp.* Affirmare Sanchez, & Navarrum ab eo citatum, *lib. 2. diſp. 17. num. 2.* quia cenſetur in hoc caſu eſſe matrimonium ratum. At negant communiter omnes Doctores allegati à Tamburin. *d. cap. 5. §. 2.* quia cum fuerit conſummatum ante Baptiſmum, etiam poſt Baptiſmum retinet qualitatem matrimoniorum conſummatorum, quæ ſunt omninò indiſſolubilia.

7. *Quær.* An diſſolvatur Matrimonium Infidelium, ſi unus tantùm ex ipſis convertatur ad fidem? *Reſp.* Cum diſtinctione: vel infidelis vult perſeverare in conjugio cum fideli, & in hoc caſu matrimonium non diſſolvitur, vel infidelis non vult habitare, vel ſi habitat, id facere intendit cum injuria Creatoris, & Baptiſmi, tentando ſcilicèt ſubvertere baptizatum, vel eum provocando ad peccatum, & in his caſibus matrimonium diſſolvitur. *cap. quanto, & cap. Gaudemus. De Divortiis.* Hæc autem diſſolutio fit ex ſpeciali mandato Chriſti Domini, in favorem fidei ab Apoſtolo Paulo promulgato, dum dixit. *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti (* ideſt ligamini conjugali *) ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi. 1. Cor. 7.* Ideò ſi Infidelis vult habitare cum fideli abſque injuria Creatoris, vel fidei, non poteſt fidelis alias nuptias contrahere, nam ex eodem Apoſtolo: *Mulier infidelis ſanctificata eſt per virum fidelem*, ideſt de facili obtinetur converſio ejuſdem infidelis, & ſic hodie ſervari in India, & Japonia teſtatur Hurtad. apud Tamburin. *d. lib. 8. tract. 5. cap. 5. §. 3. num. 6.*

8. *Quær.*

8. *Quær.* An infideles conjuncti Matrimonio in gradibus prohibitis, ſi veniant ad fidem, ſint ſeparandi? *Reſp.* Negativè. *cap. Gaudemus. De Divortiis.* Ricciul. *de Jure Perſonar. extr. grem. Eccl. exiſten. lib. 2. cap. 3. num. 9.*

9. *Quær.* An diſſolvatur Matrimonium, ſi unus ex conjugibus fiat Apoſtata à fide, vel in hæreſim incidat? *Reſp.* Negativè, non ſolùm in Matrimonio conſummato, ſed neque in Rato tantùm. Tamburin. *ubi ſupra num. 7.*

10. *Quær.* An ſuſcepto Baptiſmo poſſit conjux converſus ad fidem ſtatim cum alia fideli Matrimonium inire, vel opus ſit ſententia Judicis pro novo ineundo Matrimonio? *Reſp.* In puncto juris non eſſe opus ſententia, quia illicò conjux converſus ad fidem poteſt novum matrimonium inire, quando manifeſta eſt obſtinatio alterius conjugis infidelis, & ejus recuſatio circa habitationem cum fideli. Porrò ad evitandas lites ſuper validitate futuri matrimonii, utile erit, ſi præcedat monitio judicialis, cum termino competenti, in quo infidelis poſſit deliberare, vel de fide amplectenda, vel de cohabitando cum fideli abſque injuria Creatoris, & fidei; & interim fidelis non poterit contrahere novum matrimonium, prout neque ipſe infidelis. Sanchez *lib. 7. diſp. 74. à num. 11. diſp. 76. num. 2.*

11. *Quær.* Si Uxoratus infidelis veniat ad fidem, & ſubindè, vel ſuſcipiat ordines Sacros, vel emittat Profeſſionem Religioſam, an diſſolutum remaneat Matrimonium antea contractum, & conſummatum cum infideli? *Reſp.* Diſcordes eſſe Theologos in opinione, & negativam videri probabiliorem; quia diſſolutio ad hunc ſolum finem conceſſa eſt à Chriſto Domino, ut fidelis converſus non ſubeat periculum incontinentiæ, & poſſit, ſi velit, ducere uxorem. Ideò per profeſſionem Religioſam converſi ad fidem non diſſolvitur vinculum matrimonii quo ad infidelem, ſi jam fuerat conſummatum. Sanchez *lib. 7. diſp. 76.* & Tamburin. *ubi ſupra num. 10. & ſeqq.*

12. *Quær.* An matrimonium fidelium Ratum, non conſummatum poſſit diſſolvi auctoritate Pontificis quacunque ex cauſa? *Reſp.* Affirmativè, ſi cauſa ſit gravis, & juſta; non obſtante plurimorum Theologorum opinione contraria, ut tenet Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 16. num. 6.* & à Sac. Congregatione deciſum eſſe *die* 20. *Aprilis* 1613. teſtatur Fagnan. *in cap. Pernicioſam. numer. 61. de Offic. Ordinarii.* Et Tambur. *dict. tract. 4. cap. 6. §. 1.* ubi id concedit etiam altero conjuge invito, urgente gravi cauſâ, quæ talis reputatur, ſi ſubſint pericula gravium rixarum, vel ſcandalorum; ſi mutua cohabitatio eſſe non poſſit, vel ob lepram, vel ob infirmitatem contagioſam, ſeu ſterilitatem; ſi ſit magna inæqualitas inter conjuges; prout etiam ſi vir aſſumeretur ad Epiſcopatum tanquam valdè neceſſarius ad bonum commune. Noviſſimè hanc affirmativam opinionem tuetur Jacobus Pignatell. *tom. 1. conſult.* 147. *à num.* 4. *& ſeqq.* ubi plurimos concordantes allegat, & Rotæ ſententiam, ac Sac. Congregationis plura decreta adducit.

13. *Quær.* An matrimonium Ratum, diſſolutum per Profeſſionem Religioſam revalidetur, ſi ſponſus Religioſus obtineat diſpenſationem Pontificiam à Votis, & egrediatur è Religione? *Reſp.* Negativè, quia ſemel ſolutum, ſemper remanet ſolutum; ideò iſte diſpenſatus poterit uxorem ducere quamcunque voluerit, nec tenetur primam accipere. Leander *de Matrim. deciſ. 5. q.* 10. Tambur. *d. cap. 6. §. 2. num. 2.*

14. *Quær.* An matrimonium Ratum, non conſummatum diſſolvatur per ſumptionem ordinis Sacri? *Reſp.* Negativè, quamvis in eo inſit votum ſolemne caſtitatis. *Extravag. Antiquæ. De Voto.* Tambur. *d. tract. 5. cap. 6. §. 2. num. 13.* ubi id procedere dicit, etiamſi uxoratus ſumeret Sacerdotium, ac etiam Epiſcopatum, quia ſolutio hæc ſolius profeſſionis religioſæ propria eſt, niſi intercedat Auctoritas, & diſpenſatio Summi Pontificis ob aliquam urgentem cauſam, ut dictum eſt *d. numer.* 12.

Digitized by Google

15. *Quær.* Intra quantum tempus ſit deliberandnm ab illo, qui matrimonium ratum conſummare non vult, prætextu futuræ Religionis? *Reſp.* Regulariter intra bimeſtræ, quod tamen à Judice poterit vel prorogari, vel coarctari; & interim licitè poteſt negare debitum; etiamſi verè non haberet animum ingrediendi Religionem; nam forſan poteſt acquirere intra bimeſtre animum, quem tunc non habet. Sanchez Caſtropal. & alii, quos citat, & ſequitur Tamburin. *d. cap.* 6. §. 3.

16. *Quær.* An diſſolvi poſſit matrimonium, ſi intra bimeſtre conjux cogitans de Religione ingredienda cognoſcatur carnaliter per vim à ſuo conjuge, & copula non obſtante coactus velit Religionem ingredi? *Reſp.* Matrimonium non diſſolvi, ſed coactum ad copulam poſſe Religionem ingredi, ſi intra bimeſtre fuerit coactus; & ſic qui vim intulit, in pœnam ſuæ violentiæ carebit facultate ducendi aliam uxorem. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 22. *num.* 15. & Tamburin. *dict.* §. 3. *num.* 5. 6. & 7.

17. *Quær.* Si ſponſi antequam contrahant matrimonium per verba de præſenti, ſe carnaliter cognoverint, poſſint intra bimeſtre poſt contractum matrimonium per verba de præſenti, non renovata copula, matrimonium diſſolvere, convolando ad Religionem? *Reſp.* Poſſe, quia indiſſolubile non ſit matrimonium per copulam habitam poſt contractum matrimonium per verba de præſenti; secùs autem ſi per verba de futuro, quia tunc non eſt matrimonium. Tamburin. *d.* §. 3. *num.* 8.

18. *Quær.* An dari poſſit caſus, in quo matrimonium ratum, & conſummatum diſſolvi poſſit. *Reſp.* Negativè, quia indiſſolubile eſt uſque ad mortem quo ad vinculum, licèt secùs ſit quo ad divortium, & ſimplicem cohabitationem. Tambur. *dict. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 5. *cap.* 6. ubi notat, tunc matrimonium dici conſummatum, quando ſemen virile receptum eſt intra vas mulieris; quod quamvis regulariter, requirat penetrationem vaſis, nihilominus ſi receptio etiam ſine penetratione fieret, matrice attrahente, (quod fieri poſſe docet Zacchias *in qq. Medicoleg. lib.* 3. *tit.* 2. *q.* 8. *num.* 7. & 8. & ego dixi de Pœnitentia *Deciſ.* 27. *num.* 19.) adhuc cenſeretur matrimonium conſummatum, & per conſequens indiſſolubile.

CAPUT CXLIV.

De Solemnitatibus neceſſariis in contrahendo Matrimonium.

1. QUær. Quæ, & quot ſint ſolemnitates neceſſariæ in matrimonio contrahendo? *Reſp.* Tres, nempè. *Primò*, Præſentiam Parochi, & ſaltem duorum teſtium, ſub pœna nullitatis ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Ref. Matr. c.* 1. de qua dictum eſt ſupra. *Secundò*. Denunciationes faciendæ per Parochum ante matrimonii celebrationem. Et *Tertiò* Benedictionem dandam ab eodem Parocho poſt contractum matrimonium. Tambur. *d. lib.* 8. *tr.* 6. *cap.* 1.

2. *Quær.* Quænam culpa ſit ommittere denunciationes ante contractionem matrimonii? *Reſp.* Eſſe culpam mortalem, niſi fortè omitteretur tantùm tertia denunciatio in caſu nulli periculo ſubjecto, vel niſi diſpenſatio concedatur à Superiore. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſput.* 5. *num.* 7. & Tamburin. *d. tract.* 6. *cap.* 3. §. 1.

3. *Quær.* Cui competat diſpenſare, nè denunciationes fiant? *Reſp.* Competere Epiſcopis, ac aliis Prælatis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem exercentibus; nec non eorum Vicariis Generalibus. Tamburin. *dict.* §. 1. Barboſ. *de Offic. & Poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *num.* 28. & Genuenſ. *in Praxi Curiæ Archiepiſc. cap.* 26. *num.* 1.

4. *Quær.* Quænam ſint cauſæ, ob quas Ordinarii poſſunt diſpenſare, ne fiant denunciationes ante matrimonium? *Reſp.* Eas reduci ad duo genera cauſarum. Primum eſt, ſi probabilis ſit ſuſpicio, nè matrimonium malitiosè impediatur. Concil. Trident. *dict. ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *De Ref. Matrim.* Alterum, ſi immineat grave periculum animæ, corporis, vel famæ ipſorum contrahentium. Sanch.

Sanch. *lib. 3. diſp. 9. de Matrim.* In ſpecie autem à Canoniſtis ſolent notari ſequentes cauſæ; videlicet. *Primò*, Inæqualitas contrahentium, ubi nobilis ducit ignobilem, dives pauperem, ſenex juvenem. *Secundò*, ſi concubinarius in articulo mortis velit in uxorem ducere concubinam ad legitimandam prolem, quo caſu ſolus Parochus diſpenſare poteſt, ſi tempus non permittat acceſſum ad Epiſcopum, vel Vicarium. *Tertiò*. Si puella ſit ſub tutore, qui malitioſè differat ejus matrimonium. *Quartò*, Si puella deflorata fuerit à ſponſo, quem timor ſit, ſi differatur, eam ampliùs non eſſe ducturum. *Quintò*, Si immineat tempus Adventus, vel Quadrageſimæ, dummodo malitioſè ei approximatum non exterit. *Sextò*, Si matrimonium contrahendum ſit inter Magnates, de quorum nullo impedimento ſatis manifeſtè conſtat Jord. *lib. 3. tit. 7. num.* 54. ubi de Patritiis Venetis loquitur. Genuenſ. *in Praxi Curiæ Archiepiſc. cap. 26. à num. 2. & ſeqq.* Barboſa *de Offic. & Poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *num.* 40. *& ſeqq. qui num* 52. notat, dari appellationem à denegata per Ordinarium diſpenſatione denunciationum in caſibus prædictis. At in praxi ſervatur, ubi petatur diſpenſatio denunciationum, ut per teſtes probetur libertas ſponſorum.

5. *Quær.* An ſufficiens ſit cauſa ad diſpenſandas denunciationes, quando filius vult matrimonium contrahere contra voluntatem Patris ſui? *Reſp.* Intrare in hoc caſu arbitrium Epiſcopi, ſeu ejus Vicarii, à quibus conſiderandum prudenter eſt, an rationabiliter Pater poſſit ſe opponere matrimonio filii; nam ſi abſque ratione Pater reſiſtat, poterit concedi diſpenſatio; & è contra non erit concedenda, ſi cum ratione Pater ſe opponat, puta quia filius nobilis vult ducere meretricem, vel vilem fœminam, irrogando injuriam parentibus; latè Menoch. *conſil. 69. tom.* 1. & Gennen. *ubi ſupra dict. cap. 26. num.* 2. *&* 3. Ego in praxi volui ſemper priùs audire Patrem, & ſuperſedere in diſpenſando.

6. *Quær.* Quid ſervandum ab Epiſcopis, vel eorum Vicariis, quando cognoſcunt, cauſam ſubeſſe ſufficientem ad diſpenſandas denunciationes? *Reſp.* Eſſe extrajudicialiter ſumendum examen duorum teſtium, quod nullum extet impedimentum inter contrahentes. Genuen. *ubi ſupra num.* 4. 5. *&* 6. & Tamburin. *d. cap.* 3. *§.* 1. Et ita ſervatur Patavii, ut dixi *ſupra num.* 4.

7. *Quær.* Quot teſtes neceſſarii ſint ad impediendum matrimonium ob ſuſpicionem, vel delationem impedimenti? *Reſp.* Unum ſolum teſtem ſufficere, ſi ſit de viſu; licèt detegeret turpitudinem ſuam, & eſſet ſocius criminis. Imò etiam ſi ſit teſtis de auditu, vel ſolam famam alleget de exiſtentia impedimenti; quibus caſibus Ordinarius debet ſuperſedere, & interim veritatem indagare, antequam matrimonium celebretur. Genuenſ. *cap.* 26. *d. num.* 6. ubi notat, quod ſi teſtis adducens impedimenti notitiam inſtet, nè nomen ſuum pandatur, debet Ordinarius ipſum ſecretum tenere, recepto priùs juramento ab eodem ſuper veritate, quod ſi falſum juraret, poterit ab ipſo Ordinario graviter puniri.

8. *Quær.* An detur caſus, in quo denunciationes jam factæ ſint iterùm faciendæ? *Reſp.* Affirmativè, videlicèt, quando matrimonium non fuit contractum intra duos menſes à factis denunciationibus. Genuenſ. *d. cap. 26. num.* 8. niſi aliud diſpoſitum ſit in Synodalibus Conſtitutionibus, quæ hic Patavii idem, quod dictum eſt, præfigunt.

9. *Quær.* In qua Parochia ſint faciendæ denunciationes? *Reſp.* In ea Parochia, ubi ſponſi habitant; & ſi ex brevi tempore diſceſſiſſent ab una, vel diverſis aliis Parochiis, in omnibus Parochiis ipſis enunciationes faciendæ ſunt. Tamburin. *d. cap.* 3. *§.* 2. *num.* 2. Jordan. *lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 34. Antonell. *de loco legali lib.* 1. *c.* 7. *num.* 5. & Genuenſ. *dict. cap.* 26. *num.* 8. *&* 9. Ubi addit, quod ſi alter ſponſorum ſit ex aliena Diœceſi, non ſolùm debet exhibere fidem denunciationum factarum à ſuo Parocho; ſed etiam atteſtationem ſui Ordinarii ſuper ejus libertate prævio examine teſtium dignorum fide; in forma pro-

probanti, cum ſubſcriptione, & ſigillo ipſius Ordinarii; & examen prædictum debet eſſe factum vel coram Vicario Generali, vel Perſona inſigni, ab Epiſcopo ſpecialiter deputanda, ac juxta interrogationes, & inſtructionem Almæ Urbis, ſingulis Ordinariis jam tranſmiſſam, & pluries à Sacra Congregatione commendatam; quæ videri poteſt apud Nicolium *tom. 1. Lucubrat. Civilium libr. primo tit. 10. ſub impedimento Ligaminis num. 53. pag. 58.*

10. *Quær.* An poſſit Ordinarius loci, in quo contrahendum eſt matrimonium; examinare teſtes ſuper libertate ſponſi, qui ſit oriundus alienæ Diœceſis? *Reſp.* Regulariter dictum examen eſſe faciendum in loco, & ab Ordinario loci, in quo ſponſus alienigena natus eſt. Porrò in praxi vidi in hoc Epiſcopatu Patavino fieri examina libertatis exterorum in tribus caſibus. *Primò*, Si ſponſus exter venerit in Diœceſim (in qua vult contrahere) ante pubertatem. *Secundò*, Si ultra decennium moratus ſemper ſit in eadem Diœceſi. *Tertiò*, Si nimis ei difficile ſit, libertatem ſuam probare facere in Diœceſi, à qua diſceſſit, puta quia nimis diſtet; & habeat apud ſe teſtes omni exceptione dignos, qui poſſint deponere de ejus libertate; quod docet Zerola *in Praxi Epiſc. par. 1. verb. Matrimonium, verſ. Sextò quid agendum.*

11. *Quær.* Quibus diebus fit denunciationes faciendæ; *Reſp.* Eſſe faciendas tribus feſtivis diebus, ut loquitur Concil. Trid. *dict. ſeſs. 24. de Ref. Matrim. cap. 1.* Porrò licèt dies non ſit feſtivus de præcepto, ſi tamen detur concurſus populi ad eam Eccleſiam, vel ob feſtivitatem Sancti Titularis illius Ecleſiæ, vel ob Prædicationem alicujus inſignis Concionatoris, poſſe denunciationes fieri docent Sanchez *de Matrimon. lib. 3. diſp. 6. num. 9.* Guttier. *cap. 56. num. 8.* & Barboſ. *ad dictum locum Concilii num. 23. & de Offic. & Poteſt. Epiſcopi alleg. 32. num. 15. & de Parocho cap. 21. num. 20.* Sed hoc Patavii non eſt in uſu; quia attenditur dies feſtiva de Præcepto.

12. *Quær.* An dicti dies feſtivi poſſint eſſe ſucceſſivi, vel debeant eſſe interpolati? *Reſp.* Pro utraque opinione eſſe ſcribentes, ſed praxis adhæret illis, qui etiam ſucceſſivos admittunt; & ſic in die Paſchatis, & duobus ſequentibus diebus poſſunt denunciationes expediri. Pontius *de Matrim. cap. 26. §. 4. in princip.* Barboſ. *ad dict. cap. 1. ſeſſ. 24.* Concil. Trid. *numer. 19.* & Tambur. *d. lib. 8. tract. 6. cap. 3. §. 2. num. 5.*

13. *Quær.* An neceſſe ſit, ut denunciationes prædictæ fiant intra Miſſarum ſolemnia, & ab ipſomet Parocho. *Reſp.* Negativè, quia ſufficit, eas fieri vel tempore concionis, vel alio tempore, etiam extra Eccleſiam, ſi magnus habeatur ibi Parochianorum concurſus, & per quamcunque perſonam, de commiſſione Parochi. Tambur. *d. §. 2. num. 7.* Barboſ. ad Concil. *d. cap. 1. num. 24. & 25. & de Poteſtate Epiſcopi alleg. 32. num. 16.* & Antonell. *de Loco legali lib. 1. cap. 7. num. 4.*

14. *Quær.* Quam obligationem producant hæ denunciationes in populo, illas audiente? *Reſp.* Ut qui norit impedimentum, teneatur illud revelare ſub pœna peccati mortalis. DD. quos allegat, & ſequitur Tamburin. *dict. §. 2. num. 8.*

15. *Quær.* An teneatur revelare impedimentum ille, qui haberet notitiam ejus ſub ſigillo? *Reſp.* Affirmativè, excepto quod ſi eſſet Sigillum Sacramentale, ut ſcripſi de Pœnitentia *Deciſ. 49. num. 2.* At ſigillum, ſeu ſecretum naturale, etiam cum juramento, non tollit obligationem revelandi impedimentum, occultè tamen, quia non agitur de puniendis ſponſis, ſed de removendo peccato. Sanchez *d. lib. 3. diſp. 13.* Tambur. *d. §. 2. num. 9. & 10.* ubi id locum habere aſſerit, etiamſi denunciator non poſſet probare impedimentum, nam ſaltem dabit anſam Epiſcopo inquirendi ſuper eodem. Excipit tamen *num. 13.* quando ſciens occultum impedimentum timeret ex revelatione ſibi magnum damnum, vel ſcandalum ſequuturum, nam in tali caſu ceſſat obligatio revelandi. Navar. in Sum. *c. 22. num. 83.*

16. *Quær.* An ſponſi interrogati à Superio-

periore de impedimento occulto, teneantur illud manifeſtare? *Reſp.* Affirmativè. Sanchez *d. lib.* 3. *diſp.* 14. Niſi fortè habuiſſent diſpenſationem, etiam pro ſolo foro conſcientiæ, quia ſi impedimentum eſt omninò occultum, non tenentur illud fateri. Tamburin. alios cumulans *dict.* §.2. *num.* 11.

17. *Quær.* Quænam ſit pœna impoſita contra eos, qui conſultò omittunt trinas denunciationes? *Reſp.* Eos incurrere pœnas de jure inflictas contra contrahentes clandeſtinas nuptias *in cap. Cum inhibitio. De Clandeſt. Deſponſ.* Videlicèt pœnam ſuſpenſionis per triennium in Parochum (quam alii comminatoriam, alii ipſo jure intelligunt;) pœnam corporalem, ſeu pœnitentiam, arbitrio Epiſcopi, in eoſdem ſponſos; illegitimitatem prolis, ſi matrimonium fuerit cum impedimento dirimente; & quod difficiliùs in hoc caſu ſuper impedimento concedatur diſpenſatio. Sanch. Coninch. Caſtropal. & alii allegati ab eod. Tambur. *d.* §.2. *à num.* 14. *uſque in finem*.

18. *Quær.* Quænam obligatio incumbat contrahentibus circa ſuſceptionem Sacerdotalis Benedictionis? *Reſp.* Hanc eis obligationem incumbere, ut ſi aliàs matrimonium non contraxerint, benedictionem ſuſcipiant Sacramentalem, antequam matrimonium conſumment. An autem peccatum ſit, illam negligere? ſunt pro utraque opinione Doctores, quos allegat Tambur. *d lib.* 8. *de Matrimon. tract.6. cap.* 4. §. 1. Sed negativa opinio, nempè peccatum mortale non eſſe, (quando ceſſet contemptus) videtur communior, nam Concil. Trident. hortatur, & non præcipit, circa ejuſdem Benedictionis ſuſceptionem; & ſic Epiſcopum non poſſe ad eam recipiendam urgere conjuges ſub pœna excommunicationis, ſed alia mitiori docet Sanchez *d.lib.3. de Matrim. diſp.*12. *num.* 10.

19. *Quær.* Quando omittenda ſit præfata Sacerdotalis Benedictio? *Reſp.* Quando conjuges contrahunt ſecundas nuptias; & in primis ambo, vel unus eorum benedictionem ſuſceperat; niſi contraria exſtet conſuetudo, quæ circa hoc ſervanda venit. Tamburin. *d. cap.* 4. §.2. Parochum verò contra conſuetudinem ſe gerentem poſſe pœna arbitraria ab Epiſcopo puniri, tradit Boſſius *de Matrim. cap.* 9. *num.*43.

20. *Quær.* Quam pœnam incurrat Parochus, ſeu Sacerdos benedicens ſponſos alienæ Parochiæ? *Reſp.* Eum incurrere pœnam ſuſpenſionis à Divinis ipſo facto inflictam à Concil. Trident. *d. ſeſſ.*24. *de Reform. Matrim. cap.* 1. tamdiù duraturam, quamdiù ab Epiſcopo abſolvatur. Utrùm autem incurrat etiam culpam mortalem? Videtur negativè reſpondendum, quia agitur de modico præjudicio alterius Parochi; neque hæc culpa infertur ex ſuſpenſione, prout ex excommunicatione; quæ notabilis eſt differentia inter has cenſuras, ut docet Tambur. *ubi ſupra* §.3. *num.*4. *& de Sacrific. Miſſæ libr.*3. *cap.*1. § 8. *num* 8.

21. *Quær.* An detur tempus, in quo conjuges contrahentes Matrimonium non ſint benedicendi? *Reſp.* Affirmativè, videlicèt Tempus Adventus, Quadrageſimæ, & Interdicti localis generalis. Sanchez *de Matrimon. lib.7.diſp.7. &* 8. Boſſius *cap.9.* §.19. *& ſeqq.* Tamburin. *d. cap.*4. §.4. & notat Rituale Romanum in *Rubrica de Sacram. Matrimonii*.

22. *Quær.* An ſint alia prohibita in dictis temporibus? *Reſp.* Prohibitam eſſe ſolemnem ſponſæ traductionem ad domum viri, videlicèt cum muſicis concentibus, choræis, & conviviis; quæ tamen ſi moderata omninò ſint, nullam culpam cauſant; ſi exceſſus ſit aliquis, faciunt peccare venialiter; ſi verò ſit nimius etiam culpam lethalem inducunt, ut fuſiùs diſputando docet Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 7. *à num.*15. *& ſeqq.*

CAPUT CXLV.

De Obligationibus ex Matrimonio inſurgentibus, & iiſdem conjugatis imminentibus.

1. QUær. Quæ, & quot obligationes inſurgant ex Matrimonio, & in-

& incumbant conjugibus? *Reſp.* Inſurgere duo genera obligationum. Unum continens obligationes affirmativas, quæ ſcilicèt conſiſtunt in faciendo; & aliud comprehendens obligationes negativas, quæ in non faciendo, ipſos conjuges arctant. Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrimon. tractat.* 7.

2. *Quær.* Quæ ſint Obligationes affirmativæ, quæ arctant conjuges in faciendo? *Reſp.* Eas eſſe quatuor; Videlicet. 1. Ut ſimul cohabitent. 2. Ut ſibi mutuò alimenta præſtent. 3. Ut filios educent. 4. Ut conjugali affectu ſe invicem corrigant. Tambur. *ubi ſupra* §.1.2. *& ſeqq.*

3. *Quær.* Quæ ſint Obligationes negativæ; quibus afficiuntur iidem conjuges? *Reſp.* Duas eſſe. Unam, ut à donationibus mutuis inter vivos abſtineant. Alteram, ut à carnalibus culpis in uſu matrimonii caveant. Tambur. *ibid. d. tract.* 7. *cap.*1. *&* 2.

4. *Quær.* Quid importet prima Obligatio affirmativa, quæ conſiſtit in cohabitando? *Reſp.* Quod ipſi conjuges debent individuam vitam agere ſub eodem tecto, in eadem menſa, & in eodem thoro; juxta præceptum Divinum: *Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* *Gen.* 2. Niſi fortè gravi cauſa excuſentur. Tambur. *d. lib.*8.*tract.*8. *de Matrimon. cap.*1. §.1. Ubi cauſam gravem dicit, ſi conjux timeret grave damnum corpori, vel animæ.

5. *Quær.* An conjux teneatur ſequi alium conjugem volentem extra ſuam Patriam commorari, & ponere domicilium? *Reſp.* Affirmativè, quando ex juſta cauſa id vult facere, & alteri conjugi nullum imminet ex hac tranſmigratione periculum grave, ſeu detrimentum. Secùs verò ſi de gravi periculo ageretur, vel conjux factus eſſet vagabundus, incertam tenens ſedem; tunc enim minimè eſt ſequendus ab altero invicto. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 4. *num.* 15. Caſtropal. & alii citati à Tambur. *d. cap.* 1. §. 1. *à num.* 7. *& ſeqq.*

6. *Quær.* An conjux teneatur cohabitare cum altero conjuge excommunicato? *Reſp.* Affirmativè. Tambur. *ibid. num.* 14.

7. *Quær.* An conjux invito altero conjuge poſſit ſe vendere, & in ſervitutem tradere? *Reſp.* Affirmativè de marito; Negativè de uxore juxta ſententiam. Sanchez *lib.*7. *de Matrim.diſp.*23.*num.*2. Quamvis negativè reſpondeat etiam de marito Pontius *de Matrim. lib.* 7. *cap.*44.

8. *Quær.* Quid importet ſecunda conjugum Obligatio? *Reſp.* Ut ſibi invicem alimenta præſtent. Et quidem maritus tenetur alimenta pro viribus, & juxta conditionem ſuam præſtare uxori, duobus caſibus exceptis. *Primò*, ſi ipſa uxor abſque cauſa nolit cohabitare cum ipſo viro. *Secundò*, ſi ipſe vir non poſſit conſequi dotem ſibi promiſſam. Tambur. *lib.*5. *in Decalog. cap.*3. §.3. & Sperell. *tom.* 2. *deciſ.* 138. *numer.* 34. *& ſeqq.* Uxor verò tenetur alere maritum inopem effectum, vel etiam ad carceres, vel ad triremes damnatum, dummodo ipſa habeat poſſibilitatem vel ex bonis dotalibus, aut paraphernalibus, aut aliundè conquiſitis. Tamburin. *in Decalog. ubi ſupra libr.* 5 *cap.* 3. §.4.

6. *Quær.* Qualis ſit tertia eorumdem conjugum obligatio? *Reſp.* Alere, & educare filios. Idcircò pater tenetur præſtare alimenta filio ſuo legitimo; niſi fortè filius habeat, unde alibi honeſtè vivat. Surd. *de Alimen. tit.*1. *q.* 28. Azor. *par.*2. *lib.* 2. *cap.*4. *q.*7. & idem dicendum eſt de filio illegitimo, quem etiam ex bonis Eccleſiaſticis pater tenetur alere, ſi alia bona non habeat. Azor. *d. lib.*2. *cap.*12. *quæſt.*4.

10. *Quær.* Quid intelligendum ſit nomine alimentorum? *Reſp.* Victus, veſtitus, domus, lectus, medicinæ, impenſæ funeris, ſubſtentatio uxoris, & filiorum ejuſdem filii; & ſi ejus conditio nobilis ſit, debentur ei etiam famuli, pedagogus, libri, & expenſæ neceſſariæ ad ſtudendum, & tandem equus ad iter, vel ſolatium. Sanch. *in Conſil. Moral.tom.*2. *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 34. & Tambur. *d. lib.*5. *in Decalog. cap.*3. §.1.

11. *Quær.* A quo ſit alendus filius habens patrem divitem, ſed & filios ſuos (reſpectivè nepotes) locupletes? *Reſp.*

Reſp. Eſſe hinc indè opiniones, ut diſputat Diana *part.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 3. Porrò juxta æquitatem videtur alendus pro medietate à patre, & pro alia medietate à filiis. Tambur. *d. lib.* 5. *cap.* 3. §. 1. *num.* 11. *in Decalogum*.

12. *Quær.* Quæ, & quot ſint cauſæ excuſantes Patrem à præſtatione alimentorum filiis ſuis? *Reſp.* De jure eſſe quatuordecim; videlicèt ſi patrem percutiant; Si gravi contumelia afficiant; ſi criminaliter accuſent, (excepto crimine hæreſis, & læſæ Majeſtatis;) ſi maleficiis utantur; ſi patris vitæ inſidientur; ſi patris uxorem carnaliter cognoſcant; ſi patrem carceratum, vel in judicio vocatum non adjuvent; ſi hiſtrionicam, vel gladiatoriam vitam faciant; ſi filia meretriciam; ſi parentes in gravi infirmitate deſerant; ſi à fide Catholica deficiant; ſi bona paterna dilapidaverint; vel (ut dictum eſt alibi) divitias acquiſiverint. Authen. *Ut cum de appellat. cognoſ.* §. *cauſas autem*. Sanch. Molin. & alii allegati à Tambur. *d. lib.* 5. *in Decalog.* §. 1. *num.* 8. Ubi ſubdit, propter eaſdem cauſas filios à patre poſſe exheredari.

13. *Quær.* Quænam Obligatio incumbat matri circa alimenta filiorum? *Reſp.* Eis lac præbere; quia non poteſt abſque peccato, ſaltem veniali, illos dare nutricibus lactandos, niſi rationabilis cauſa ſubſiſtat. Navar. *in Summa cap.* 14. *num.* 17. Tambur. *in Decalog. d. lib.* 5. *cap.* 3. §. 2. Qui de culpa mortali damnat matrem, ſi gravi morbo filius afficiatur ob malum ſanguinem nutricis, vel pravis moribus imbuatur ob malas qualitates ejuſdem. Et de obligatione matris lactandi proprium filium videatur Narbona *de Ætate Anno Tertiò quæſt.* 1. Et quæ continent *ſupra cap.* 49. *num.* 16. hæc Erotemata.

14. *Quær.* Uſque ad quem annum mater teneatur alere filium? *Reſp.* Uſque ad triennium. Quod ſi ulteriùs aluerit, & ejus pater ſit dives, poterit ab eo expenſas repetere, niſi fortè animo donandi voluerit ipſa pro filio expendere. *l. Neſennius. ff. de Negot. geſtis. l. Si quis à liberis. l. Si mater. ff. De liber. agnoſcen.* Sanch. & Azor. quos allegat. Tamburin. *d. cap.* 3. §. 2. *lib.* 5. *in Decal.*

15. *Quær.* Quæ, & qualis ſit quarta conjugum Obligatio? *Reſp.* Ut conjugali affectu, & charitate, ſe invicem corrigant; quod quidem duobus modis facere poſſunt, adhortatione ſcilicèt; & punitione. Adhortatio reciproca eſſe poteſt inter maritum, & uxorem. Punitio verò licita eſt ſoli marito erga uxorem, ſed levis; & talis, ut per eam pax, & amor conjugalis non deſtruatur. Tambur. *lib.* 8. *de Matrim. tract.* 7. *cap.* 1. §. 3.

16. *Quær.* Quæ dicatur punitio levis, conceſſa marito in uxorem? *Reſp.* Eam eſſe dignoſcendam ex conditione uxoris, & ex conſuetudine regionis. Porrò difficulter licita eſſe poteſt percuſſio, quamvis manu ſola, vel pede; niſi fœmina eſſet vilis, & ignobilis. Multò minùs Verberatio, Mutilatio, Carceratio &c. Caſtropal. citat. à Tamburin. *d.* §. 3. ubi levem punitionem dicit, aliqua cibi ſubtractio; vel recluſio in cubili per aliquot dies. Cæterùm Canoniſtæ concedunt marito, ut poſſit etiam verberare uxorem cum cauſa, ſed moderatè. Bald. *conſil.* 176. *num.* 1. & 3. *lib.* 1. Tiraquell. *de Leg. Connub. Gloſſ.* 1. *part.* 1. *num.* 22. & 24. & alii plurimi congeſti ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Epiſcopo Sperello *deciſ.* 139. *num.* 6. & *ſeqq.* Qui tamen *num.* 13. concludit ex Theſaur. *deciſ.* 130. *ſub num.* 3. nullam peſtem domui eſſe pernicioſiorem, quàm, cum iram mulieris verberatæ in ſe excitat maritus, quod latè, & graviter oſtendit S. Jo. Chryſoſtomus *in* 1. *ad Cor. homil.* 26. ubi à verberanda uxore omninò abſtinendum eſſe ſuadet, de quo argumento ſæpè Parochi agere deberent, legendo P. Segneri *in Chriſtiano Inſtructo part.* 3. *Rag.* 25.

17. *Quær.* Quænam ſit prima obligatio conjugum negativa? *Reſp.* Ut à donationibus mutuis abſtineant. *toto tit. ff. Et Cod. De Donationib. inter virum, & uxorem*. Matth. Veſembecius *in Paratitlis Digeſtor. lib.* 24. *tit.* 1. ubi prohibitionis cauſam dicit; *Ut appareat, amorem conjugalem ſine pretio ſtare*. Porrò hæc prohibitio tangit donationes inter vivos, nam cauſa mortis conjuges poſſunt ſibi invi-

cem

cem donare, & legare. Sanch. *conſil. lib.*4. *cap.*1. *dub.*13. & Tambur. *d. lib.*8. *de Matrimon. tract.*7. *cap.*2. §.1.

18. *Quær.* An ſint caſus, in quibus conjuges poſſint ſibi viventes donare? *Reſp.* Eſſe quinque caſus. *Primò*, ſi maritus remittat, vel condonet dotem uxori. *Secundò*, ſi faciat contradotem, ideſt augeat dotem uxoris ob aliquam juſtam cauſam. *Tertiò*, ſi modicè donat, cum ſit dives. *Quartò*, ſi uxor donet marito occaſione dignitatis adipiſcendæ, vel publici muneris exercendi. *Quintò*, ſi maritus aliquid menſtruum, vel annuum donet uxori pro veſtimentis, vel aliis humanis neceſſitatibus. Dian. *part.*8. *tract.*6. *reſol.*26. & 29. Tambur. *d. cap.*2. §.1. *à num.* 5. & *ſeqq.*

19. *Quær.* Cum mulier conſtante Matrimonio non poſſit marito donare, an ſaltem poſſit pro ipſo ſe obligare, ac promittere? *Reſp.* Negativè. Auth. *Si qua mulier*. ubi Bartol. & DD. *C. Ad S.C. Vellejan.* latè Mareſcottus *Var. reſol. libr.* 2. *cap.* 5. Ubi quod non poteſt uxor pro marito fidejubere; neque ſe obligare contrahendo unà cum ipſo marito principaliter, & inſolidum; neque ſi maritus pro ea contrahente fide jubeat; prout neque ſi ipſa mulier ſe obliget cum ſocero, vel privigno, aut fratre mariti; nam præſumitur ſe obligare ad inſtantiam mariti, quamvis ſe obligaret apud alios de dote danda, (quod facere poteſt ex ſua mera voluntate, vel ad inſtantiam aliorum. *l. Si dotare*. 12. & *l. Fin. C. eod.* §. non autem ad preces mariti.) Etiamſi ſe obligaſſet cum juramento, quando remaneret ex læſione ob ſuam obligationem penitùs indotata; quæ omnia proſequitur ibi Mareſcot. & tradit etiam Nicol. *in Lucubrat. civil. lib.* 3. *tit.* 21. *De Fidejuſſor.* §. *Fin. à num.* 14. & *ſeqq.*

20. *Quær.* Quid ſit Sponſalitia largitas, & an etiam hæc cenſeatur prohibitas? *Reſp.* Sponſalitiam largitatem eſſe donationem cujuſcunque rei factam inter ſponſos intuitu futuri matrimonii; quæ quidem prohibita non eſt. Diana *part.* 8. *tract.*6. *reſol.*25. & Tambur. *d. lib.*8. *de Matrim. tract.*7. *cap.* 2. §.2.

21. *Quær.* An uxor, quæ filios ſuſcepit, ſi tranſeat ad ſecundas Nuptias, debeat reſervare pro filiis, quidquid habuit à primo marito eorum patre, per ſponſalitiam largitatem, vel poſſit ſibi retinere, vel aliis donare? *Reſp.* Communem opinionem eſſe, quod debeat reſervare ipſis filiis ob *l. Fœminæ. C. de Secund. Nuptiis*. Bonacin. *diſp.*3. *de Contractib. q.* 13. *punct.*3. *num.* 32. Sed contrarium probabile dicit Tamburin. *d. cap.*2. §.2. *num.*17. eò quia pœnæ contra mulieres ad ſecundas Nuptias properantes, de Jure civili inflictæ, per jus Canonicum ſublatæ ſunt *in cap. penult. & cap. ult. de Secund. Nupt.*

22. *Quær.* An Sponſalitia largitas ſit reſtituenda, quando abſque culpa alterius conjugis matrimonium non ſequatur? *Reſp.* Affirmativè, niſi fortè ſponſus deoſculatus fuiſſet ſponſam, vel eam carnaliter cognoviſſet; tunc enim ſponſa retineret ſibi medietatem largitatis ſponſalitiæ. Porrò ſi matrimonium non effectuetur ob culpam alicujus ex ſponſis, alter ſponſus totam ſponſalitiam largitatem acquirit. Sanchez *de Matrimon. lib. 6. diſp.* 21. *num.*6. Tambur. *d. cap.*2. §.3. *num.* 5. & 6.

23. *Quær.* Tandem quænam ſit ſecunda Obligatio conjugum Negativa? *Reſp.* Ut in uſu matrimonii abſtineant à peccatis, quæ quidem poſſunt reduci ad tria genera, videlicèt ad pollutionem, ad copulam, & ad impudicos tactus. Tamburin. *lib.*7. *in Decal. cap.*3. §.5.

24. *Quær.* Quomodo conjuges peccent ratione pollutionis? *Reſp.* Eos mortaliter peccare contra naturam, ſi ſeipſos manibus polluant, vel mutuò emiſſionem ſeminis ſibi ipſis procurent, quia ſic faciendo dividunt ſuam carnem, contra fidem promiſſam in matrimonio, & ideò hanc circumſtantiam debent confiteri. Navar. *in Sum. cap.* 16. *num.* 42. Tambur. *d.* §.5. *num.* 2. & 3. ubi tamen *num.* 4. ſubdit, non eſſe prohibitum uxori petere debitum à viro, qui in fine copulæ vult ſemen extra vas effundere; nam ipſa licitè agit, quamvis maritus peccet; qui nihilominùs non peccaret, ſi abſque culpa ob feſtinationem naturæ ſeminaret extra

vas;

vas, quo nimis arctum ad ingrediendum reperiret.

25. *Quær.* An mulier ſoluta, vi cognita carnaliter ab aliquo, poſſit ſtatim effundere ſemen è vaſe, ne concipiat? *Reſp.* Aſſerere Sanchez *de Matrimon. lib. 2. diſp 22. num.* 17. Negare Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 14.

26. *Quær.* Qualiter peccent conjuges in copula? *Reſp.* Eos peccare, quando non ſervant debitum finem, vel modum, vel tempus, vel locum. Tamburin. *d.* §. 5. *& ſeqq.* Et meæ Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ.* 27. *num.* 18. 19. *&* 20.

27. *Quær.* Quæ ſint peccata ob non rectum finem in copula maritali? *Reſp.* Rectus finis eſt in uſu matrimonii quadruplex, videlicèt prolis procreandæ, carnis concupiſcentiæ ſedandæ, ſanitatis tuendæ, & muneri ſuo ſatisfaciendi. Ideò qui ad copulam accedit, excludendo expreſsè hos omnes fines, peccat mortaliter; ſi eorum aliquem venialiter; quod ſi neque excludat, neque rectè cogitet de illis, nihil peccat; nam virtualiter cenſetur eorum cauſa ad copulam devenire, cum eos in ſuſceptione Sacramenti intenderit, velle habere. Tamburin. ubi ante *num.* 5. 6. *&* 7.

28. *Quær.* An petens copulam conjugalem ob ſolam delectationem peccet? prout etiam alter conjux, qui ſic petenti reddit? *Reſp.* Petentem peccare ſaltem venialiter, & contrarium aſſerere eſt opinio damnata ab Innocentio Papa XI. *die* 2. *Martii* 1679. *Prop.* 9. quæ ſic aſſerebat: *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.* Rationes, & motiva prædictæ damnationis referuntur à Cardena *in Criſi Diſſertat.* 7. *cap.* 2. ibi à ſtudioſo videnda. Porrò petens, aut reddens ob voluptatem ſuo muneri ſatisfacere intendens, nihil peccabit; etiamſi reddens obſtrictus eſſet ſimplici voto caſtitatis, vel impedimento non dirimente affinitatis, docet Pontius *de Matrimon. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 6.

29. *Quær.* An conjuges copulam habentes cogitando ad aliam perſonam, vel ſeipſos tanquam ſolutos reputando, peccent? *Reſp.* Peccare mortaliter, niſi fortè cogitarent ad ſolam pulchritudinem alterius perſonæ, præſcindendo deſiderium illius perſonæ, quod tamen in praxi valdè periculoſum reputatur. Sanchez *de Matrimon. lib.* 6. *diſp.* 17. *num.* 6. & Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 13.

30. *Quær.* An peccet mulier, quæ ſuſcepto ſemine ſe erigit, vel mingit, vel ſe invertit, undè ſemen foras eliciatur? *Reſp.* Mortaliter peccare, ſi hoc animo faciat, ut conceptionem impediat; ſecùs ſi ex accidenti, vel ex neceſſitate; quia in Matrice ſemper retinetur multum ſeminis, propter vim retentivam, qua pollet; itaut numquam totum excidat, niſi coactè emittatur. Belloc. *de Caſibus reſervat. part.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 365. & Sanchez *lib.* 9. *de Matrimon. diſput.* 20. *num.* 3.

31. *Quær.* An peccet maritus, qui copula incœpta deſiſtit à ſeminando? *Reſp.* Peccare mortaliter, ſi jam uxor ſeminaverat. Non peccare, ſi ante ejus ſeminationem, ex ejuſdem conſenſu deſiſtat, abſque tamen periculo pollutionis extra vas, quod difficile eſt ſervare, ob irritatam naturam; ideòque hic caſus abſque aliqua urgenti cauſa non eſt in praxi deducendus. Leander *de Sacram. tom.* 2. *tract.* 9. *diſp.* 25. *quæſt.* 15. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 19. *num.* 7. & Tamburin. *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 3. §. 5. *num.* 15. Vide de hoc caſu opinionem Medicorum à me relatam *de Pœnitentia Deciſ.* 27. *num.* 18.

32. *Quær.* An mulier teneatur ſeminare, viro ſeminante? *Reſp.* Negativè ſecundum magis communem opinionem, quæ docet, ſemen mulieris non eſſe neceſſarium ad generationem; & ideò mulier ſatisfacit ſuo muneri, præſtando uſum ſui corporis marito. Dian. *part.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 42. Sed an dari poſſit, ut mulier concipiat, & non ſeminet? videndus Zacchias *QQ. Medicoleg. libr.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 7. *num.* 12. ubi doctè diſſerit; nec non Gobat *in Theol. experim. tract.* 9. *num.* 390.

33. *Quær.* Ubi maritus ſeminavit, & à copula ſe retraxit, an poſſit mulier ad ſeminandum ſeipſam manibus adjuvare?

Digitized by Google

Reſp. Eſſe quæſitum ſatis agitatum inter Caſiſtas. Cæterùm prævalet opinio affirmativa, quod poſſit, tùm quia, ejus ſemen, licèt non neceſſarium, eſt tamen valde proficuum ad generationem, & ei nimis durum eſſet compeſcere naturam jam irritatam: tùm quia illa mulieris ſeminatio in eo caſu eſt complementum præcedentis actus maritalis. Leſſius *lib.* 4. *cap.*3. *dub.*7. *num.* 55. *& dub.*14. *num.* 94. Tamburun. *dict.* §.5. *num.*18. qui ſubdit, à quibuſdam DD. teneri, quod etiam vir poſſit ſuis manibus pudenda uxoris contrectare, donec ipſa ſeminet, quod non placet Dianæ *part.*10. *tract.* 13. *reſol.* 42.

35. *Quær.* An poſſit mulier, ſe ipſam contrectando ſeminare, quando maritus copulam incœpit, ſed receſſit ſine ſeminatione? *Reſp.* Negativè, quia non ſuſcepit in ſe virile ſemen, cujus intuitu diximus, poſſe ſuum quoque effundere. At, quia videtur nimis paſſura ob irritatam libidinem; cauta ſit in hoc caſu, quando prævidere poteſt malitiam viri, ut neque petat, neque reddat. Tambur. *d.* §.5. *num.* 19.

36. *Quær.* An conjuges negando ſibi debitum culpam committant? *Reſp.* Eos mortaliter peccare, ſi petens graviter offendatur, vel periculum ſubſit incontinentiæ. Caſtropal. *de Matrimon. diſput.* 3. *punct.*4. §.10. *num.* 10. Porrò non peccant, negando debitum in caſibus ſequentibus, ceſſante periculo pollutionis. *Primò*, Si conjux remiſsè petat. *Secundò*, Si conjux raro neget, vel non multùm differat reddere, nempè à mane ad Veſperas. *Tertiò*, Si petitio ſit nimis frequens, & ſuperflua. *Quartò*, Si adſit multitudo prolis, ad quam ſubſtentandam conjux alter ſciat ſe inhabilem. *Quintò*, ſi conjux nimium habeat in ore fœtorem, ab altero intolerabilem, vel morbo horribili ſit affectus, qualis eſt lepra. *Sextò*, Si timeat periculum vitæ, vel ob febrem ſuam, vel ob morbum gallicum ipſius petentis; & in his duobus ultimis caſibus non eſt obligatio reddendi debitum, quamvis petenti immineat periculum pollutionis. *Septimò*, Si velit deliberare de Religione nondum primo bimeſtri tranſacto. *Octavò*, Si nondum ſuſceptæ ſint Benedictiones matrimoniales in Eccleſia, vel factæ ſint denunciationes. *Nonò*, Si ſciat, petentem habere ſimplex votum caſtitatis, vel inceſtum cum affine commiſiſſe. *Decimò*, Si mulier ſit in ſuis menſtruis. *Undecimò*, Si unus, vel uterque conjux ſit amens cum furore. *Duodecimò*, Si probabile dubium inſurgat de nullitate matrimonii. Et demum *Decimotertiò*, Si vir velit inchoare copulam modis illicitis, & peccaminoſis; nam, licèt ſit eam terminaturus in vaſe debito, poteſt mulier reſiſtere ejus voluntati, quæ ſemper eſt peccaminoſa. Tamburin. ubi plurimos pro prædictis omnibus caſibus allegat *d. lib.*7. *in Decalog. cap.*3. § 5. *à num.* 20. *uſque* 33.

36. *Quær.* Quomodo peccent conjuges circa modum in congreſſu carnali? *Reſp.* Eos peccare venialiter, ſi alio, quam recto modo, uniantur; videlicèt ſi vel à latere, vel à tergo, vel alio modo etiamſi in vaſe naturali copula agatur, id facientes ſine cauſa. Quod ſi cum aliqua cauſa id agant, puta quia uxor ſit gravida, vel vir nimis pinguis, nullam culpam committunt. Tamburin. *ubi ſupra num.* 34. At circa rectum modum exercendi debitum conjugale videndus Zacchias *dd. qq. Medicoleg. lib.*7. *tit.* 3. *quæſt.* 1. *num.*38. *& ſeqq.* de quo verba feci in tractatu *de Pœnitentia d. Deciſ.* 27. *num.* 13. quo loci retuli diverſas opiniones Medicorum circa modum magis proficuum, ac naturæ conſonum conjugalis debiti exercendi. Et de eo etiam differit Gobatus *tract.*10. *num.* 584.

37. *Quær.* Quando conjuges peccent in copula ratione temporis? *Reſp.* Communem eſſe opinionem, eos venialiter peccare, ſi copulam carnalem exerceant, dum mulier eſt gravida, vel in menſtruis, vel in Adventu, ſeu Quadrageſima, vel in die Communionis, vel ita ſenex ſit vir, ut extra vas ſæpè ſemen effundat. Porrò non deſunt Doctores, qui etiam in his caſibus conjuges ab omni culpa excuſant, & eos refert Tamburin. *d.* §.5. *num.* 35. *& ſeqq.*

38. *Quær.* Circa locum, in quo copulam

pulam ſunt conjuges acturi, quando peccent? *Reſp.* Eos peccare mortaliter, ſi copulentur vel in loco publico ob inhoneſtatem; vel in loco Sacro ob irreverentiam; niſi longo tempore eſſent in eo incluſi, videlicet per menſem, ſecundum Sanchez, per dies quindecim ſecundum Leſſium, vel per dies quatuor, vel quinque ex Suario, quem citat Diana *part.* 1. *tractat.* 7. *reſol.* 19. & Tamburin. *dict.* §. 5. *num.*40.

39. *Quær.* Quid contineat tertium genus peccatorum, quæ committuntur à conjugatis ob tactus impudicos? *Reſp.* Circa tactus impudicos conjugatorum ſunt diſtinguendi duo caſus. Primus eſt, quando eos perpetrant cum evidenti periculo pollutionis; & tunc peccant mortaliter. Alter caſus eſt, quando ceſſat dictum pollutionis periculum, & tunc ſi tactus, vel aſpectus impudici habeantur vel ad ſe præparandos ad copulam, vel ad oſtendenda amoris ſigna; nullum eſt peccatum; ſi verò ob ſolam voluptatem, erit peccatum veniale, & hoc ſivè tactus, & aſpectus partium inhoneſtarum ſint reciproci inter ipſos conjuges; ſivè fiant ab ipſomet conjuge in ſe ipſo; tàm in abſentia alterius conjugis, quàm in præſentia; ceſſante ſemper periculo pollutionis, quia cum conjugatis licita ſit copula, non videtur iiſdem ſub mortali prohibita delectatio ex iis, quæ ordinata ſunt ad copulam. Tamburin. pluribus citatis. *d. lib.*7. *in Decalog. cap.* 3. §. 5. *à num.* 41. *& ſeqq.* & Gobatus *d. tract.* 10. *num.* 655.

40. *Quær.* Quinam tactus liceant ſponſis de futuro? *Reſp.* Sponſis de futuro licere oſcula, & tactus pudicos tantùm, non autem impudicos, & inhoneſtos; & dummodo ſponſalia legitimè ſint contracta. Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 61. *&* 62. ubi DD. quæ conceſſio procedit, ſi abſit periculum voluntariæ pollutionis.

41. *Quær.* An ſponſi de futuro poſſint delectari cogitando ad copulam futuram? *Reſp.* Negativè, quia ſolùm delectare poſſunt de oſculis, & tactibus honeſtis, non autem de inhoneſtis, & ſubindè neque de copula, quæ adhuc eis non eſt conceſſa. Tamburin. *lib.* 10. *in Decal. cap.* 4.*num*4. ubi ſubdit, poſſe quidem eos deſiderare copulam futuram; prout etiam qui vidui, vel ſoluti ſunt; non autem de ea ſenſibiliter delectari.

CAPUT CXLVI.

De Divortio.

1. QUær. Quid ſit Divortium? *Reſp.* Eſt *legitima ſeparatio viri, & uxoris à competente Judice Eccleſiaſtico cum cauſæ cognitione facta, utroque in vita alterius, abſque omnimoda ſpe conjugii, remanente. l.* 2. *ff. de Divortio.* Dicitur *legitima ſeparatio*, quò ad thorum, & cohabitationem, non quò ad vinculum. Dicitur *à competente Judice Eccleſiaſtico*; nempè Epiſcopo, vel ejus Vicario habente ſpeciale mandatum; quia Judex ſecularis non poteſt ſe intromittere in cauſis matrimonialibus. Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *can.* 12. etiam mulierum hebræarum à viris fugientium, ex Decreto Sac. Congregationis citato per Nicolium *Lucubrat. civil. lib.*1. *tit.* 10. *de Divortio num.* 89. Sperell. *deciſ.*9. Neque alii Judices Eccleſiaſtici inferiores Epiſcopo, niſi conſuetudine immemorabili juventur, vel habeant territorium ſeparatum, & populum ſubjectum. Sac. Congregatio apud Nicol. *ubi ſupra.* Dicitur *Cum cauſæ cognitione facta*, quia ſine legitima cauſa, eaque cognita, ſicque per ſolùm aſſenſum utriuſque conjugis non eſt permittendum divortium. *cap. Porrò. De Divort.* Jo: Baptiſta Ferret. *tom.* 1. *conſ.*164. Dicitur, *Utroque in vita alterius, abſque omnimoda ſpe conjugii, remanente.* Quia ſemper manet vinculum matrimonii, adeòut (ſi fuerit conſummatum per carnalem copulam) nec ex Papæ diſpenſatione poſſint ad ſecunda vota tranſire. *cap.* 2. *de Divort.*

2. *Quær.* Quotuplex ſit Divortium? *Reſp.* Eſt duplex. Unum perpetuum, quod fit cauſa Adulterii patrati. *cap. Gaudemus, & cap. Ex litteris de Divort.* Alterum ad tempus, quod conceditur ex aliis cauſis, donec ipſæ ceſſare poſſint; & con-

Digitized by Google

juges reconcilientur. Tamburin. *lib.* 8. *de Matrim. tract.*7. *cap.*3. §.1.

3. *Quær.* Quæ, & quot ſint cauſæ divortii ad tempus? *Reſp.* Eas eſſe triplicis generis, prout reſpiciunt vel periculum animæ, ut ſodomia, vel ſollicitatio ad peccatum. Vel periculum fidei, ut ſi conjux factus ſit hæreticus, vel Apoſtata; aut periculum corporis, ut ſi conjux affectu ſit morbo contagioſo, vel lepra. *toto tit. de Conjug. lepros.* vel unus conjux inſidietur vitæ alterius. Gloſſ. *in cap.* 2. *de Divortio*. Sivè maritus ſævitiam exerceat in ipſam uxorem. Nicol. *ubi ſupra num.* 95.

4. *Quær.* Quænam differentia ſit inter divortium perpetuum, & divortium ad tempus? *Reſp.* Quod in divortio perpetuo conjux innocens poteſt, ſi velit, ordines ſacros ſuſcipere, vel in Religione profiteri, aut in ſæculo caſtitatis votum emittere; Quæ omnia nequaquam licent in divortio ad tempus. Tamburin. *d. cap.* 3. §.1. *num.*5.

5. *Quær.* Quo jure ſit permiſſum divortium perpetuum ob Adulterium? *Reſp.* Jure Divino juxta Verba Chriſti Domini Matth.15. *Quicumque dimiſerit uxorem, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*. Et ratio naturalis eſt, quia frangenti fidem, non eſt ſervanda fides in eodem contractu. Tamburin. *dict.* §. *primo num.* 5. Sperell. *deciſ.* 140. *num.* 3.

6. *Quær.* Quid in hac materia intelligatur nomine Adulterii? *Reſp.* Nomine Adulterii pro faciendo divortio, intelligi quamcunque copulam carnalem conſummatam, ſivè naturalem, ſivè ſodomiticam activam, & paſſivam, ſivè etiam beſtialem. Sanchez *de Matrimon. lib.* 10. *diſp.* 3. *num.* 3. & 4. S. Thom. Sà, & alii, quos allegat, & ſequitur Tambur. *d. cap.* 3. §. 2. ubi confutat Pontium, & Averſam contrarium ſentientes circa ſodomiticam, & beſtialem copulam. Ratio autem Tamburini eſt, quia per quamlibet ex prædictis copulis conſummatis conjux delinquens divid.t ſuam carnem contra fidem ſuo conjugi datam in Sacramento, unde fit, ut tactus impudici, oſcula, & ſola pollutio, quamvis alienis manibus, vel inſtrumentis à conjuge vitioſo procurata, non ſint ſatis ad divortium perpetuum faciendum; prout neque copula cum fœmina mortua; nam reputatur tanquam ſtatua lapidea. Sanchez, Leander, & alii apud Tamburin. *dict.* §.2. *num.*8. Et de ſodomia tenet Sperell. *d. deciſ.* 140. *num.*40.

7. *Quær.* An dentur caſus, in quibus etſi patratum fuerit Adulterium, non poſſit ad divortium deveniri? *Reſp.* Dari quinque caſus. Primus eſt, quando ab utroque conjuge committitur adulterium, nam delicta advinvicem compenſantur; & hoc procedit etiamſi poſt factum divortium conjux innocens adulteretur. Sanchez *lib.*10. *diſp.*9. *num.*30. Tamburin. *d. lib.* 8. *de Matrimon. tract.* 7. *cap.* 3. §.3. *num.*3. & 4. Secundus eſt, ſi unus conjux committat adulterium alio conſentiente directè, vel indirectè, ut uxorem malè tractando, & à ſe expellendo. Tertius eſt, ſi adulterium ſit materiale tantùm, videlicèt commiſſum vel per ignorantiam invincibilem, ſeu per vim, & metum cadentem in conſtantem virum. Quartus caſus eſt, ſi conjux innocens remittat culpam adulterii commiſſi, vel expreſsè, vel tacitè, ideſt recipiendo ad oſcula, ſeu ad copulam ipſum reum. Et Quintus eſt, quando conjux innocens ſcit, ſe continere non poſſe, nam ad effugiendum ſuæ ſalutis ſpiritualis detrimentum, non poterit à reo conjuge divertere. Ita Pontius *de Matrimon. lib* 9. *cap.*17. *num.*4. & alii plurimi Theologi, & Canoniſtæ, quos ad præfatos omnes caſus allegat Tamburin. *d.* §. 3. *per totum*.

8. *Quær.* An conjux innocens obligatus ſit divertere à ſuo conjuge, adulterium committente? *Reſp.* Negativè, quia quilibet poteſt renunciare favori pro ſe introducto; niſi ageretur de ſcandalo vitando, vel de emendatione adulteri, per viam divortii obtinenda. Tambur. *d.cap.*3. §.4. *num.* 1. & 2.

9. *Quær* Quomodo conſtare debeat de adulterio ad obtinendum divortium? *Reſp.* Conſtare debere per concludentes probationes, vel violentas præſumptiones,

nes, nempè ſi repertus eſt nudus cum nuda in cubili, vel ſi adulter moretur in domo adulteræ, vel ſuſcepti ſint filii, vel teſtes extent de viſu, aut alia legitima probatio habeatur juxta Legiſtarum doctrinam, quos refert Maſcard. *de Probation. concluſ.* 58. & 64. Sanch. *lib.* 10. *diſput.* 12. & latè Sperell. *d. deciſ.* 140. *num.* 8. & 9. ac Farinac. *de Delicti carnis q.* 136. *num.* 158. Porrò oſcula ſimplicia, amplexus, aut litteræ amatoriæ non ſufficiunt ad divortium faciendum. Tambur. *dict. cap.* 3. §. 5.

10. *Quær.* An ſtante adulterio poſſit conjux innocens propria auctoritate divortium facere, & ſeparare ſe ab adultero? *Reſp.* Plures affirmare, quos allegat *Pontius de Matrim. lib.* 9. *cap.* 18. Plures itidem nagare, quos congerit Sanch. *lib.* 10. *de Matrim. diſp.* 12. Pro concordia dicendum eſt, affirmantes eſſe intelligendos de foro interno; negantes verò de foro exteriori; in quo certè non eſt licitum divertere, niſi probata cauſa, & obtenta ſententia, aliàs qui divertit propria auctoritate eſt per excommunicationem revocandus ad ſuum conjugem. Sperell. *d. deciſ.* 9. *numer.* 11. & 12.

11. *Quær.* An conjux adulter teneatur adhærere conjugi innocenti, quando iſte contentus eſt remittere ei culpam, & ſecum cohabitare? *Reſp.* Eſſe pro utraque opinione Doctores, ſed magis vera conclusio videtur, teneri adhærere, dummmodo certus ſit, nullum ſibi periculum imminere. Tamburin. *d. cap.* 3. §. 6.

12. *Quær.* Quænam ſit præcipua cauſa divortii ad tempus? *Reſp.* Eſſe Adulterium ſpirituale, videlicet Hæreſim, vel Apoſtaſiam à fide. *cap. De illa.* & *cap. Quando. De Divortiis.* Ideò cum conjux labitur in hæreſim, vel in Apoſtaſiam poteſt fidelis, & catholicus conjux divertere propria auctoritate ad evitandum periculum infectionis. Sanch. *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 6.

13. *Quær.* An conjux Catholicus facto divortio teneatur iterùm adhærere ſuo conjugi hæretico, ſi ipſe emendetur, & reſipiſcens revertatur ad gremium Sanctæ Eccleſiæ? *Reſp.* Alios Doctores aſſerere, & alios negare, quos cumulat Sanch. *dict. lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 18. & Tamb. *dict. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 7. *cap.* 3. §. 7. *n.* 6. Conciliatio eorumdem hæc eſt, quod conjux Catholicus hortandus ſit, non cogendus, ut adhæreat conjugi emendato.

14. *Quær.* Quænam alia cauſa habeatur de divortio faciendo ad tempus? *Reſp.* Cauſam eſſe quamcunque ſollicitationem mariti erga uxorem ad peccandum, ut ſi ipſe maritus lenocinium agat, vel tentet ad ſodomiæ vitium; ex quo etiam apud Turcas licitum eſt mulieribus divertere à ſuis viris, prout ex Augerio Ciſlenio Busbequio *legationis Turcicæ Epiſtola* 3. notat Nicolius *d. lib.* 1. *tit.* 10. *ſub num.* 93. Seraphin. Maſſinus *de Confiſcat. q.* 9. *num.* 23. & 24. & Sperell. *d. deciſ.* 140. *num.* 38.

15. *Quær.* Quomodo probetur crimen ſodomiæ ad effectum, ut concedatur Uxori divortium à viro? *Reſp.* Hoc crimen eſſe difficillimæ probationis, cum non adhibeantur teſtimonia in eo patrando; & ipſa uxor tentata, vel paſſa tale facinus non poſſit eſſe teſtis, quamvis præſtaret juramentum, ut firmat Riccius *deciſ.* 145. *n.* 18. *part.* 1. & Cavalcan. *De Brachio regio parte* 1. *ſub. num.* 282. *verſ. In ſumma.* Hinc Sperellus *dict. deciſ.* 140. *num.* 42. monet Judices Eccleſiaſticos, ut mulieres quærelantes de hoc crimine maritos ſuos ſtatim interrogent, an probationes habeant? & negativè reſpondentibus ſuadeant, ut propria pudori, ac virorum ſuorum exiſtimationi parcant, & ſic eas dimittant. Porrò ibidem *num.* 43. ſubdit, ſollicitationem ad Sodomiam ad effectum divortii faciendi probari poſſe per teſtes, qui deponerent, ſe interjecto pariete audiviſſe tergiverſationes, & negationes mulieris, & poſtulationes, ac preces, vel minas viri; ex Calcan. *conſ.* 110. & ex Farinac. *de Delict. carn. qu.* 148. *num.* 67. & *de Teſtibus quæſt.* 69. *numer.* 197. & *ſeqq.* ubi requirit ulteriùs famam, & adminicula; quorum duo præcipua ſunt, Unum, ſi vir de hoc vitio cum aliis perpetrato diffamatus ſit; Alterum, ſi mulier eſſet timoratæ conſcientiæ, prudens, & pudica, quæ non præſumeretur talia confinxiſſe,

Digitized by Google

xiſſe, & juraret; ut voluit Rota *part. 6. recen.* 155. *num.* 15. & notat idem Sperell. *d. deciſ.* 140. *num.* 43.

16. *Quær.* An ob morbum gallicum in marito, uxor poſſit petere, & obtinere divortium? *Reſp.* Ex ſententia Rotæ apud Burratum *tom.* 3. *deciſ.* 815. ob morbum gallicum in viro non dari ſeparationem quo ad cohabitationem, & quo ad thorum; ſed ſolùm negationem debiti, niſi tanta eſſet infectio, ut ex conſilio Medicorum uxor notabile detrimentum ſanitatis eſſet paſſura. Rota *deciſ.* 49. *par.* 4. *recent.* Natta *conſ.* 24. *per totum lib.* 1. & Sperell. *d. deciſ.* 140. *num.* 26. *& ſeqq.*

17. *Quær.* Quomodo probetur, virum morbo gallico laborare? *Reſp.* Judicium grave reputari capillorum defluvium ex Mercuriali *in Opuſcul. de morb. cutaneis cap.* 3. ſed non eſſe probationem ſufficientem ex plurium Medicorum ſententia docet Sperell. *d. deciſ.* 140. *à num.* 27. Undè Medicorum opiniones pro arbitrio Judicis erunt in caſu particulari ponderandæ. Zacchias *in QQ. Medicoleg. lib.* 3. *tit.* 3. *qu.* 4. *num.* 26.

18. *Quær.* Quæ, & qualis ſævitia viri in uxorem ſit cauſa ſufficiens ad faciendum divortium? *Reſp.* Ex doctrina Baldi *in Conſil.* 176. *vol.* 1. Tres caſus eſſe diſtinguendos. *Primus* eſt, quando maritus moderatè, & ex cauſa uxorem verberavit; & in hoc caſu non dicitur eſſe ſævitia, neque datur divortium. Farinac. *conſ.* 158. *num.* 5. *lib.* 1. Burat. *deciſ.* 815. *num.* 4. latè Sperell. *deciſ.* 139. *num.* 4. 5. 6. 7. & 8. ubi quod vir neque cogi poteſt ad dandam cautionem de non percutiendo moderatè uxorem. *Secundus* caſus eſt, quando maritus atrociter, & immoderatè percuſſit, ſed remedio cautionis poteſt indemnitati conjugis in poſterum conſuli; & in hoc caſu divortium non datur, ſed uxor reſtituitur viro cum dicta cautione. *cap. Ex tranſmiſſa. De Reſtit. ſpoliat. cap. Litteras.* 13. *eod.* Sperell. *d. deciſ.* 139. *num.* 24. ubi plures cumulat; & *num.* 21. ſubdit, cautionem ſufficientem intelligi de pignoratitia, vel fidejuſſoria, non autem de ſola juratoria, quod docet Cevall. *com. contr. com. q.* 66. *num* 9. & 10. Niſi vir eſſet bonæ vitæ; vel fidejuſſores non reperiret; quamvis hoc ab arbitrio Judicis pendeat. Sperell. *ibid. num.* 37. *Tertius* eſt caſus, quando concurrit atrox ſævitia cum timore futuræ offenſionis, & in hoc caſu datur divortium. *d. cap. Litteras. de Reſtit. ſpoliat.* Sperell. *ibid. num.* 38. plurimos allegans.

19. *Quær.* Quando ſævitia dicatur Atrox? *Reſp.* Id pendere ab arbitrio prudentis Judicis penſata qualitate perſonarum, & percuſſionum; nec non circumſtantiarum loci, temporis, & modi. Sperell. *d. deciſ.* 139. *num.* 21. 28. & *n.* 47. Cæterùm hæc, quæ ſequuntur, ſunt præcipua ſigna ſævitiæ atrocis; & cauſæ legitimæ faciendi divortium, videlicet? 1. Si maritus ſolitus ſit in uxorem ſævire. Rota *par.* 6. *rec. deciſ.* 155. & *deciſ.* 239. Solitum autem conſiſtit in duabus vicibus. Rota *d. par.* 6. *rec. deciſ.* 191. *num.* 6. 2. Si vir minatus ſit ipſam uxorem occidere; & talis ſit, qui ſoleat minas exequi; aut habeat ſeveram, & crudelem naturam. Card. Zabarell. *conſ.* 9. *num.* 6. 3. Si capitale odium, & inimicitia exardeſcat inter ipſum virum, & uxorem. *dict. cap. Ex tranſmiſſa. De Reſt. ſpol.* vel quia unus necare alterum veneno tentavit; vel inſidiatus eſt vitæ conjugis, vel eam criminaliter de adulterio accuſavit, vel de alio arduo crimine, procurando ejus carcerationem; ac etiam ſi civilem litem agant ſuper magna bonorum quantitate. Sperell. *d. deciſ.* 139. *num.* 50. *& ſeqq.* 4. Si vir flagellavit uxorem, vel vulneribus, etiam cum cicatricibus, eam dehoneſtavit. Ancharan. *conſ.* 480. *num.* 1. 5. Si vir infantem præ ſævitia in utero uxoris necavit, vel pluries ad parietem caput conjugis percuſſit. Gratian. *Diſcept. forens. cap.* 238. *num.* 47. 6. In eamdem cultrum ſi id vulnerandam jeciſſet. Monald. *conſ.* 44. *lib.* 1. 7. Si eam in cubiculo detruderet, cum denegatione alimentorum. Rota *par.* 6. *rec. deciſ.* 239. *num.* 12 & 13. Sperell. *ubi ſupra à num.* 51. *& ſeqq. uſque ad num.* 70. ubi in prædictis omnibus caſibus dari divor-

divortium demonſtrat, etiamſi mulier propria culpa in vitæ periculum incidiſſet.

20. *Quær.* An ad probandam viri ſævitiam in uxorem pro faciendo divortio requirantur teſtes omni exceptione majores? *Reſp.* Negativè; quia admittuntur conſanguinei, affines, domeſtici, familiares, famuli, & alii, qui ſcire præſumuntur ea, quæ facta ſunt inter domeſticos parietes, Rota *d. deciſ.* 155. *num.* 49. *par.* 6. *rec.* & apud Greg. XV. *deciſ.*351. *num.* 6. Sperell. *d. deciſ.* 139. *numer.* 87. *& ſeqq.* ubi tamen notat, quod teſtes ſingulares probant quidem ſævitiam in genere, ſi plures actus ſævitiæ vidiſſe deponant; At ſi de uno tantùm actu ſævitiæ probando agatur, teſtes ſingulares nihil probant; quod etiam in omni alio delicto attenditur.

21. *Quær.* An mulier, quæ paſſa eſt ſævitiam mariti, & diſſimulavit, poſſit quandocunque divortium petere? *Reſp.* Negativè, quia per taciturnitatem, & cohabitationem præſumitur remiſiſſe injuriam. Sperell. *d. deciſ.* 139. *num.* 93.

22. *Quær.* An divortio locus eſſe poſſit, ſi vir ſævitiam exercuerit non in uxorem, ſed in conſanguineos, & conjunctos ipſius uxoris? *Reſp.* Affirmativè. Averſa *de Matrim. qu.* 23. *ſect.* 10. Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 7. *cap.* 3. §. 7. *num.* 13.

23. *Quær.* An ob dotem non ſolutam poſſit maritus devenire ad divortium? *Reſp.* Affirmativè de Jure Civili, ſed Negativè de Jure Canonico; ut pluribus allegatis demonſtrat Sperell. *deciſ.* 138. *num.* 10. ubi ſententiam negativam in praxi eſſe ſervandam docet, & tenet Tamburin. *in Decalog. lib.* 5. *cap.* 3. §. 3. *num.* 4. quamvis id nimis laborioſum proclamet.

24. *Quær.* Quinam ſint effectus divortii? *Reſp.* Eos eſſe ſequentes. Primò ut conjux innocens, habita divortii ſententia, poſſit vel ordines ſacros ſuſcipere, vel in Religione profiteri, vel votum ſimplex emittere caſtitatis. Sanchez *de Matrim. lib.* 10. *diſp.* 11. *num.* 12. Tambur. *d. lib.* 8. *de Matrim. tract.* 6. *cap.* 3. §. 7. *n.* 4. *&* 5. ubi ſecùs eſſe, ait, ſi ſententia lata non ſit. Secundò, ſi divortium factum eſt ob culpam uxoris, maritus retinet dotem; ſi ob delictum, vel ſævitiam mariti, dos eſt uxori reſtituenda. Tambur. *d.* §. 8. *num.* 14. Imò maritus delinquens debet præſtare uxori innocenti alimenta, & expenſas litis. Sanchez *dict. lib.* 10. *diſp.* 8. *à num.* 25. Et Tertiò filii ſunt educandi ex bonis ejus, qui dedit cauſam divortio. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 20. ubi advertit, quod ſi divortium factum ſit ob hæreſim, filii ſunt educandi apud parentem catholicum, favore fidei.

25. *Quær.* An conjuges, nulla intercedente cauſa divortii, poſſint ex mutuo conſenſu ſeparari? *Reſp.* Affirmativè, ſi intuitu vitæ ſanctioris id faciant; ſed ſi juvenes ſint, debent ex conſilio prudentum virorum procedere, & cum cautela, ne incidant in tentationem, prout admonet Sanch. *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 34. & Pontius *lib.* 9. *cap.* 11.

16. *Quær.* Quid juris ſi uxoratus abſque licentia conjugis ingrediatur Monaſterium, & in eo faciat Profeſſionem Religioſam? *Reſp.* Profeſſionem eſſe nullam, & altero conjuge inſtante teneri ad illum accedere. Layman. *lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 3. *cap.* 7. *num.* 4. Quamvis Pontius *d. lib.* 9. *de Matrim. cap.* 11. *num.* 8. teneat, eſſe neceſſarium Judicis ſententiam, quod non placet Tamburin. *d. lib.* 8. *tract.* 7. *cap.* 4. §. 1. *de Matrim. num.* 1. *&* 2. ubi quod profeſſio eſſet valida, ſi de licentia alterius conjugis fieret.

23. *Quær.* Si uxoratus, qui, ut ſupra, fecerat Profeſſionem Religioſam abſque ſui conjugis licentia, revertatur ad conjugem teneatur ſervare caſtitatem, quantum poteſt, ideſt non petendo debitum, ſed ſolùm reddendo? aut ſi viduus remaneat, debeat à ſecundis nuptiis abſtinere, & ad Religionem reverti? *Reſp.* Negativè, niſi expreſsè voviſſet caſtitatem, & Religionem, etiam in prædictis caſibus, redditus ſcilicet ad conjugem, & viduitatis. *cap. Quid. cap. Placet. de Converſ. conjug. & cap. Veniens. eod.* Pontius. *d. lib.* 9. *de Matrim. cap.* 11. *num.* 4.

28. *Quær.*

Digitized by Google

28. *Quær.* Quæ, & quot ſint neceſſaria, adhoc ut uxoratus de licentia ſui conjugis poſſit licitè ingredi Religionem, & in ea profiteri? *Reſp.* Quatuor requiri. *Primum*, ut conjux relictus in ſæculo ſit ſenex, videlicèt, ſi ſit vir, habeat annos ſexaginta; ſi mulier, annos quinquaginta. *Secundum*, ut iſte conjux relinquendus in ſæculo non ſit ſuſpectus de incontinentia. *Tertium*, ut emittat etiam ſimplex votum caſtitatis; & *Quartum*, ut hæc omnia fiant de licenlia Epiſcopi. *cap. cum ſis. cap. Uxoratus. De Converſ. conjug.* Tambur. *d. cap.* 4. §. 1. *num.* 8. & *ſeqq.* Ubi advertit, quod ſi relinquendus conjux in ſæculo eſſet juvenis, deberet & ipſe ingredi Religionem.

29. *Quær.* Quid juris, ſi unus conjux dediſſet alteri licentiam profitendi, promittens, & ipſe profiteri, vel continentiam vovere; at ſuo conjuge profeſſo, nolit adimplere promiſſionem, ſed inſtet ſibi ſuum conjugem profeſſum reſtitui? *Reſp.* Eſſe ſuadendum ad promiſſionem complendam, quam ſi nolit facere, & ſit in periculo animæ ob incontinentiam, eſt ei reſtituendus conjux profeſſus, quamvis valida ſit profeſſio, ut ei debitum reddat; at eo mortuo tenebitur reverti in Religionem. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 33. *num.* 14. & 15. Tambur. *d. cap.* 4. §. 1. *num.* 13. & 14. ubi tamen dicit, quod ſic revocando conjugem profeſſum peccablt.

30. *Quær.* Quid juris ſi uxoratus ſuſcipiat Ordinem Sacrum? *Reſp.* Validè quidem ordinari; ſed ſemper illicitè, tàm ſi cum licentia uxoris; quàm ſi ea invita, vel ignorante; tàm poſt conſummatum matrimonium, quàm ſi ſit tantummodo ratum. Inſuper incurrit ipſo jure in ſuſpenſionem, & irregularitatem, itaut neque in ſuſcepto ordine miniſtrare, neque ad alios promoveri, neque beneficium obtinere poſſit. *Extrav. Antiquæ. De Voto.* Verum tamen eſt, quod ſi uxor velit caſtitatem vovere, & Epiſcopi accedat conſenſus, poterit vir licitè in Sacris ordinari, ſed non poterit cohabitare cum ipſa uxore. Tamburin. *d. cap.* 4. §. 2. *à num.* 5. & *ſeqq.*

31. *Quær.* An uxor ejus, qui ſacros ordines ſuſcepit, & ad hunc effectum ſecit ſimplex votum caſtitatis, poſſit viro ſuo Presbytero mortuo ad ſecundas nuptias validè convolare? *Reſp.* Negare communiter Doctores, quos refert Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 40. *num.* 2. ob reverentiam Ordinis Sacri à ſuo viro ſuſcepti: ſed affirmare Pontium *d. lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 10. eò quia contraria ſententia nullum habet canonicum ſundamentum, & de jure votum ſimplex non irritat futurum matrimonium. Ideò Petrus Arcudius *libr.* 6. *de Matrim. cap.* 4. relatus per Tamburin. *d. cap.* 4 §. 2. *ſub num.* 9. docet, validum, & licitum eſſe matrimonium viduæ relictæ à Presbytero Græco.

32. *Quær.* An Presbyter Grecus, ſi ejus prima uxor moriatur, validè contrahat ſecundum matrimonium cum alia? *Reſp.* Validè contrahere, quia Presbyteri Græci non vovent continentiam: At quia bigamus evadit, eſſe ſuſpenſum ab officio. Ita Arcudius ubi ſupra penes Tamburin. *d.* §. 2. *num.* 9. ubi advertit, eùmdem graviter peccare; quia prohibitum eſt Græcis ad ſecundas nuptias tranſire, ut doctè probat Abbas Papadopoli in *Prænotion. Myſtagogic. Reſponſ.* 2. *ſect.* 2.

33. *Quær.* Quid faciendum, ſi mulier det licentiam viro ſuo ſuſcipiendi Sacros Ordines; ſed illis ſuſceptis, repetat ipſum ad periculum incontinentiæ effugiendum? *Reſp.* Eſſe tandem illi reſtituendum, ſed remanebit ſuſpenſus ab altare; quia uxor non voverat caſtitatem; Idcircò uxorati numqam ſunt ordinandi, niſi priùs uxores profiteantur in Religione, vel votum emittant caſtitatis. *d. Extrav. Antiquæ. de Voto.* Tambur. *d.* §. 2. *num.* 11. & 12. Idemque eſt, ſi vir promovendus ſit ad Cardinalatum; at ſi de Epiſcopatu conferendo agatur, debet omninò uxor in Religione profiteri.

34. *Quær.* Si quis creditus impotens ad matrimonium fuerit ab uxore ſegregatus, & in Religione profeſſus, at deinde cognoſcat ſe potentem ad matrimonium conſummandum, poteritnè ad uxorem redire? *Reſp.* Affirmativè ſecun-

eundum ea, quæ latè proſequitur Diana *par.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 9.

35. *Quær.* An Epiſcopus poſſit prohibere, ne matrimonium contrahatur domi? Negativè reſpondit Barboſ. *alleg.* 32. *num.* 18. Reginald. *tom.* 3. *lib.* 31. *cap.* 33. *num.* 242. & ita reſpondiſſe S. Congreg. teſtatur Rebellius *par.* 2. *lib.* 2. *qu.* 7. *ſect.* 2. *num.* 11. quem refert Summa Diana. *Verb. Matrimonium quod ad alia num.* 42. ubi tamen advertit, plures Synodales Conſtitutiones prohibere celebrationem Matrimonii in domibus privatis abſque urgenti cauſa ob reverentiam Sacramenti, & ita ſervatur hic Patavii; & ita ſtatuit S. Carolus Borrom. *Eccl. Mediolan. part.* 1. *Concil. Prov.* 2. *tit.* 1. *Decr.* 28.

CAPUT CXLVII.

De Cenſuris.

1. **Q***Uær.* Quid ſignificet hoc vocabulum *Cenſura? Reſp.* Generaliter ſumptum hoc vocabulum ſignificare judicium de aliqua re, an ſit digna laude, vel vituperatione; & hoc pacto reviſores librorum appellantur Cenſores; & apud Romanos conſtituti erant Cenſores, quorum munus erat indagare de moribus populi, ne indigni admitterentur ad honores; & in Republica Veneta Cenſores creantur, qui obſervent, utrùm Leges, quibus ipſa regitur, ab aliquo offendantur. Specialiter autem ſumpta hæc vox *Cenſura* indicat aliquam pœnam correctivam, & medicinalem pro aliqua gravi tranſgreſſione. Navar. *in Sum. cap.* 27.

2. *Quær.* Quid ſit Cenſura Eccleſiaſtica? *Reſp.* Quod *eſt pœna ſpiritualis, & medicinalis, privans uſu aliquorum ſpiritualium bonorum, impoſita per Eccleſiæ poteſtatem, ut fidelis baptizatus à contumacia diſcedat, & à culpa, propter quam infligitur, emendetur.* Dicitur *Pœna* ideſt punitio. *Spiritualis*, ad differentiam punitionum corporalium. *Medicinalis*, quia mens Eccleſiæ eſt mederi animabus per cenſuras. *cap.* 1. *De Sent. Excom. in* 6. Dicitur *Privans uſu aliquorum ſpiritualium bonorum*, qualia ſunt Sacramenta, Sacrificia, Orationes; non autem ſupernaturalium; qualia ſunt, Fides, Spes, Caritas, Character. Dicitur, *Per Eccleſiæ poteſtatem impoſita;* quia hæc poteſtas relicta eſt à Chriſto Eccleſiæ ſuæ ad bonum regimen animarum eminenter in Papa in univerſo Orbe, & adverſus quoſcunque: dependenter autem à Papa in Epiſcopis, ac aliis inferioribus Prælatis, ut probavi *de Pœnitentia Deciſ.* 19. *à n.* 22. *& ſeqq.* ubi diſſerui de Clavibus Eccleſiæ pro foro externo. Dicitur *ut fidelis babtizatus à contumacia diſcedat*. Quia non baptizati minimè poſſunt cenſuris puniri; ſed tantùm fideles; & ad hunc finem, ut emendentur. Dicitur *à culpa, propter quam infligitur*. Quia cenſura non eſt ferenda niſi ob culpam; & culpam gravem. *cap. Nullus.* 15. *qu.* 3. *cap. Sacro. De Sent. Excom.*

3. *Quær.* Quomodo probetur, eſſe in Eccleſia poteſtatem ferendi Cenſuras? *Reſp.* Ex verbis Chriſti *Matth.* 18. dicentis Petro. *Si peccaverit in te frater tuus &c. Et ſi non audierit, dic Eccleſiæ. Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Amen dico vobis: Quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo*, quæ verba intelliguntur non de foro interiori, ſed externo per cenſuras. *cap. Solitæ. De Major. & Obed.* S. Thomas 3. *p. q.* 1. *art.* 2. Scot. *in* 4. *diſt.* 19. *§. De quinto.* Et ideò auctoritas pro foro pœnitentiali vocatur Clavis, quia cœlum aperit, vel claudit; ſed pro foro exteriori dicitur gladius, quia corrigit. Maſtrius *in Theol. Mor. diſp.* 13. *num.* 4. *&* 5. ubi probat, etiam ab Apoſtolis fulminatas eſſe cenſuras, eaſque fulminandi auctoritatem eſſe de jure divino. *c.* 31. 11. *q.* 3. Extravag. *Unam Sanctam. De Major. & Obed.* & d. mea *Deciſ.* 19. *de Pœnit.*

4. *Quær.* Quotuplex ſit Eccleſiaſtica Cenſura? *Reſp.* Eſt triplex. *Excommunicatio, Suſpenſio, & Interdictum*, & hoc habetur *in cap. Quærenti, De Verbor. ſignificat. & cap.* 1. *cap. Statutum. De Sentent. Excomm. in* 6.

5. *Quær.* An ſit alia diviſio Cenſuræ? *Reſp.* Affirmativè, nam cenſura alia eſt

 à jure,

Digitized by Google

à jure, & alia ab homine. Alia eſt comminatoria, & alia latæ ſententiæ: prima non incurritur, niſi lata ſententia; hæc autem ipſo jure, vel ipſo facto. Rurſus cenſura alia eſt juſta, alia eſt injuſta; & talis dicitur, ſi Judex non ſit competens, vel non procedat ſervato juris ordine. Item cenſura alia eſt valida, alia eſt invalida; & hæc illa eſt, quæ fertur vel à non habente legitimam auctoritatem, vel abſque juſta cauſa, vel nulla præmiſſa monitione. DD. quos citat Maſtrius *in cit. Diſput.* 13. *numer.* 8. *in fine*.

6. *Quær.* Quis poſſit fulminare cenſuras? *Reſp.* Ille, qui habet Eccleſiaſticam poteſtatem Ordinariam; vel Delegatam. Maſtrius. *d. diſp.* 13. *num.* 9.

7. *Quær.* Qui ſint illi, in quibus eſt poteſtas Eccleſiaſtica Ordinaria? *Reſp.* Papa in univerſo Orbe. Deinde Concilia generalia, & Provincialia. *cap. Grave nimis. de Præbend.* Cardinales in Eccleſiis ſuorum titulorum. *cap. unic. de Majorit. in 6.* Legatus à latere Summi Pontificis. *cap. Legatus. De Offic. Leg. in 6.* Archiepiſcopi, Patriarchæ, & Epiſcopi, ac alii Prælati territorium cum juriſdictione quaſi Epiſcopali habentes reſpectu ſuorum ſubditorum. *cap. Ad reprimendam. cap. Cum Epiſcopus. De Offic. Ordin. in 6.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 3. *&* *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. *de Ref.* Vicarius Epiſcopi, vel Archiepiſcopi. *cap. Licet. De offic. Vicar.* Capitulum Sede Epiſcopali vacante, ſivè Vicarius Capitularis *d. cap. Unico. De Majorit. in 6.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Ref. cap.* 16. & tandem Superiores Religionum. *cap. Cum in Eccleſiis. eod. tit. de Præbend.*

8. *Quær.* An Parochi poſſint ferre cenſuras in ſuos Parochianos? *Reſp.* Negativè, quia non habent juriſdictionem in foro exteriori, ſed tantùm in foro Pœnitentiali. Gloſſa *in cap. Nemo.* 2. *q.* 1. Niſi conſuetudo hanc juriſdictionem ipſis conceſſiſſet. Abb. *in cap.* 3. *num.* 10. *De Offic. Ordin.* Maſtrius *in dict. diſp.* 13. *num.* 11.

9. *Quær.* Quibus poſſit delegari facultas ferendi cenſura? *Reſp.* Homini Chriſtiano baptizato, & Clerico. Hinc incapaces ſunt hujus facultatis Angeli, & Beati, quia Eccleſia militans regi debet à miniſtris viſibilibus. Item non baptizati. *cap.* 1. *& cap.* 3. *De Presbytero non baptiz. miniſtrante.* Neque fœminæ. *cap. Dilecta* 12. *de Major. & obed. cap. de Monialibus. De Sent. excommunic.* Neque laici, qui non habeant ſaltem primam Tonſuram. *cap. in nona* 16 *q.* 7. & ſint cælibes; nam Clerici conjugati non ſunt capaces hujus facultatis. *cap. Sanè. de Clericis conjug.* Et hi omnes caſus intelligendi ſunt ſtante prohibitione juris communis canonici. Ideò ſi Papa ſuprema ſua auctoritate delegaret dictam facultatem cuivis ex ſupradictis perſonis, ideſt fœminæ, laico, clerico conjugato, & viro non baptizato, poſſet ferre cenſuras. Maſtrius DD. allegans *d. diſp.* 13. *num.* 12.

10. *Quær.* An habens facultatem delegatam ferendi cenſuras, poſſit eam alii ſubdelegare? *Reſp.* Negativè. *cap. ult. de Offic. Legati.*

11. *Quær.* An ſi moriatur delegans, poſſit delegatus ferre cenſuras? *Reſp.* Negativè, ſi cauſa nondum ſit inchoata. *cap. Licet, cap. Relatum, & cap. ult. de Offic. deleg.* Secùs ſi cauſa fuit inchoata, quia tunc fuit firmata juriſdictio.

12. *Quær.* An Superiores excommunicati, vel ſuſpenſi poſſint ferre cenſuras in ſubditos? *Reſp.* Negativè, maximè ſi non ſint tolerati; qui neque delegare aliis poſſunt. *cap. Ad probandum. De Sent. & Re jud.* Maſtrius *dict. diſput.* 13. *num.* 13.

13. *Quær.* An valeat cenſura vi, metuvè extorta? *Reſp.* Affirmativè. Abb. *in cap.* 2. *De iis, quæ vi, metuſve cauſ. fiunt.* Etſi abſolutionem à cenſura vi extortam non valere deciſum ſit *in cap. Unico. De his, quæ vi &c.* quia ille eſt caſus ſpecialis, & exceptio in uno caſu firmat Regulam in contrario.

14. *Quær.* Quæ ſint neceſſaria ad validitatem cenſuræ? *Reſp.* Quod præcedat trina monitio, niſi urgens neceſſitas aliud ſuadeat. *cap. Sacro. De Sent. excommun. cap. Statutum. eod. tit. in 6.* intelligendo de cenſura ferenda ab homine; quia illa,

illa, quæ eſt à jure, non requirit monitionem. Item quod feratur in ſcriptis cum expreſſione nominis illius, qui cenſuram fert; & nominis illius, contra quem fertur, & expreſſione cauſæ, ob quam fertur. Ideò qui omiſſis his duobus requiſitis fulminat cenſuram, peccat mortaliter, & cenſura eſt invalida. *cap. in cauſis. De Sent. & Re judic.* Maſtrius *dict. diſp.* 13. *num.* 15.

15. *Quær.* Qui poſſint ligari cenſuris? *Reſp.* Soli homines vivi baptizati, rationis, & doli capaces, & ſubditi illius, à quo cenſuræ feruntur. Maſtrius *ibidem num.* 16. Hinc bruta, homines mortui, non baptizati, pueri, amentes, & non ſubditi non poſſunt cenſuris feriri. Et licèt locuſtæ aliquando dicantur excommunicari, intelligendum eſt, malediri, ut dixi *de Sacrific. Miſſæ Deciſ.* 42. *num.* 39. & homines mortuos declarari incurriſſe in cenſuram ante mortem; quemadmodum ſi ante mortem dederint ſigna pœnitentiæ, poſt mortem poſſunt abſolvi, ideſt abſolutos declarari ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradantur. *cap. A nobis.* 2. & *cap. Sacris*, & ibi Covaruvias. *De Sent. Excommunicat.*

16. *Quær.* An Communitas, vel Collegium poſſit cenſura ligari. *Reſp.* Cum diſtinctione. Interdicto, & ſuſpenſione? poteſt. *cap. de Sede vacante. De Sent. Excom. in* 6. Secùs autem excommunicatione. *cap. Romana. eod. tit. in* 6. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 18. ubi DD.

17. *Quær.* An Epiſcopus poſſit cenſuris punire ſuum ſubditum delinquentem in alieno territorio? & non ſubditum delinquentem in territorio ſui Epiſcopi? *Reſp.* Quo ad primum negativè. Quo ad ſecundum affirmativè. *cap.* 2. §. *Statuto Epiſcoporum. De Conſtitut. in* 6. *cap. ult. De foro compet.* Quod ſi ſubditus deliquiſſet in territorio proprii Epiſcopi, & poſtea fugiſſet, poterit à ſuo Epiſcopo cenſuris puniri. *dict. cap. ult. De foro competen.* DD. apud Maſtrium *d. diſp.* 13. *num.* 19.

18. *Quær.* An cenſura lata contra facientes comprehendat etiam mandantes, & conſulentes? *Reſp.* Negativè, niſi proferatur verbis generalibus includentibus quoſcunque cooperantes. Maſtrius *ibid. num.* 20.

19. *Quær.* An revocato mandato, vel conſilio, qui mandavit, vel conſuluit opus ſub cenſura prohibitum, incurrat cenſuram, ſi mandatarius, vel conſultus opus illud committat? *Reſp.* Negativè ſecundum probabiliorem opinionem, de qua Diana *par.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 58. ea ratione quia cum pœniteant, cenſentur non concurrere ad opus prohibitum. Secùs tamen eſt quo ad damna, & reſtitutionem, ut diximus ſupra *cap.* 131. *quæſit.* 48.

20. *Quær.* An quis poſſit pluribus cenſuris irretiri? *Reſp.* Affirmativè, quando reiterat actus prohitos ſub pœna cenſuræ; & ideò eget pluribus abſolutionibus Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 22.

21. *Quær.* Ob quam cauſam infligenda ſit cenſura? *Reſp.* Ob peccatum mortale; & idcircò ubi non eſt mortale peccatum, ibi cenſura infligi non poteſt. *cap. Nemo Epiſcoporum. cap. Nullus Sacerdotum.* 11. *q.* 3. Concil. Trid. *ſeſs.* 23. *cap.* 3. *de Ref.* Maſtrius. *ibidem num.* 23. ſubdens, quod dictum peccatum debet eſſe exterius; nam propter internum ferri non poteſt, quia Eccleſiam non judicat de occultis. *cap. Erubeſcat. cap. Sicut tuis. De Simonia. cap. Chriſtiana.* 32. *q.* 5. Minor tamen excommunicatio, & levis ſuſpenſio poteſt infligi ob culpam venialem. Bonacina, Toletus, & alii apud Maſtrium *dict. diſp.* 13. *num.* 23. At excommunicatio major ſolummodò ob peccatum mortale, & ob contumaciam. Maſtrius *num.* 67.

22. *Quær.* An quis poſſit cenſura percuti pro delicto præterito, vel ob delictum non completum? *Reſp.* Negativè, quia cum requiratur præcedens monitio, vel opus completum, in neutro caſu intrat cauſa cenſuræ. Maſtrius *ibidem num.* 24.

23. *Quær.* Quæ cauſæ excuſent ab incurrendis cenſuris? *Reſp.* Quatuor ſunt cauſæ principales excuſantes à cenſuris. *Prima* eſt ignorantia invincibilis, tùm juris, tùm facti habentis annexam cenſuram. *cap. Si verò. De Sent. Excommunic. cap. Secundo. eod. tit. in* 6. Bonacina. *De*

Cenſur. diſp. 1. *qu.* 2. *punct.* 1. *Secunda* eſt impotentia faciendi id, quod ſub pœna cenſuræ faciendum præcipitur; ſivè illa ſit phyſica, ſivè moralis tantùm. Undè qui non poteſt reſtituere rem alienam, non incurrit cenſuram latam contra detentores rei alienæ. Et qui ob metum gravem cogitur facere aliquod prohibitum ſub cenſura, non incurrit cenſuram. Bonacina *dict. q.* 2. *punct.* 3. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 27. *Tertia* eſt appellatio legitimè interpoſita ad Superiorem à comminatione cenſuræ indictæ per inferiorem, antequàm tamen ea incurratur. *cap. Si à Judice* 10. *De Appellat. in* 6. Maſtrius *ubi ſupra num.* 28. *Quarta* eſt voluntas ejus, in cujus favorem lata eſt cenſura. Idcircò ſi creditor faciat ſuſpendere à Divinis Clericum debitorem, niſi intra ſex menſes debitum ſolvat, ſi creditor prorogaverit dictum terminum, Clericus non erit ſuſpenſus. Maſtrius *dict. diſp.* 13. *numer.* 29.

24. *Quær.* Quis poſſit abſolvere à cenſuris? *Reſp.* Cum diſtinctione. Vel cenſura eſt à jure, & nemini reſervata? & ab hac abſolvere poteſt in foro exteriori Superior cenſurati; in foro interiori omnis Confeſſarius. *cap. Nuper. De Sentent. Excommunic.* Vel eſt ab homine? & hæc abſolvi non poteſt, niſi ab eo, qui eam tulit, vel ab ejus Superiore, aut Succeſſore, vel Delegato: excepto articulo mortis, in quo omnis Confeſſarius poteſt abſolvere à quibuſcunque cenſuris. Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. ſub conditione tamen, ut ſic abſolutus, ſi periculum mortis evadat, debeat comparere coram Superiore, & facere, quod ſibi præſcripſerit. *cap. Eos. De Sentent. Excommunic. in* 6.

25. *Quær.* An Epiſcopi poſſint abſolvere ab omnibus cenſuris etiam reſervatis Papæ? *Reſp.* Affirmativè, ſi ſint contractæ ex delicto occulto. Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. Exceptis tamen Cenſuris fulminatis in Bulla Cœnæ Domini, & illatis ob hæreſim, Duellum, Simoniam realem, Violatam clauſuram Monialium ad malum finem; ac violatam Immunitatem Eccleſiaſticam, quia etſi hæc delicta ſint occulta, Epiſcopi non poſſunt ab eis abſolvere, ut probavi *de Pœnitentia Deciſ.* 45. *à num.* 5. Niſi irretitus cenſura ob ſenium, morbum, vel paupertatem non poſſit accedere ad Papam. Maſtrius *dict. diſp.* 13. *num.* 30. ubi alii DD. & ego dixi in *d. Deciſ.* 45. *num.* 8.

26. *Quær.* An qui eſt cenſura ligatus poſſit abſolvi à peccatis? *Reſp.* Negativè loquendo de excommunicatione, quia ab ea priùs debet abſolvi. S. Thom. 3. *par. q.* 24. *art.* 2.

27. *Quær.* An quis habens ſuper ſe plures cenſuras poſſit abſolvi ab una, & non ab alia? *Reſp.* Affirmativè, ad differentiam peccatorum, quæ non poſſunt remitti dimidiatè, ſed omnia ſimul. Maſtrius *ibid. num.* 31.

28. *Quær.* Quæ ſit forma abſolvendi à cenſuris? *Reſp.* Abſolutio poteſt dari quibuſcunque verbis denotantibus abſolutionem: etſi in foro exteriori adhibenda ſit forma præſcripta in Rituali Romano. Maſtrius *d. num.* 31.

29. *Quær.* Quæ requirantur in eo, qui debet abſolvi à cenſura? *Reſp.* Quod humiliter petat abſolutionem, præſtet debitam ſatisfactionem; & aliquando juret de non ampliùs committendo illo delicto. *cap. Ex tenore.* 10. *De Sent. Excom.* Maſtrius *d. num.* 31.

CAPUT CXLVIII.

De Excommunicatione.

1. QUær. Quid ſit Excommunicatio? *Reſp. Eſt Eccleſiaſtica Cenſura, qua homo Chriſtianus bonis fidelium communibus privatur.* Toletus *in Sum. lib. primo cap.* 4. *num.* 1. ubi declarat, tria eſſe bona communia fidelium, quibus per Eccleſiæ poteſtatem Chriſtianus privari poteſt, nempè exterior converſatio, Sacramentorum participatio; & orationes, ſuffragiaque Eccleſiæ. Vel ſecundum Scotum *in* 4. *diſt.* 19. §. *De quintò.* Definitur, quod ſit *Cenſura, qua quis ab Eccleſiaſtica communione fidelium ſeparatur.* Et habetur *in cap. Omnis Chriſtianus.* 11. *qu.* 3. Dicitur *Cenſura* tanquàm genus, continet enim ſub

ſub ſe etiam Suſpenſionem, & Interdictum; quæ ſunt aliæ duæ cenſuræ; & tales dicuntur tanquàm pœnæ medicinales. Dicitur *Qua quis ſeparatur ad Eccleſiaſtica communione fidelium;* ad differentiam ſuſpenſionis, & interdicti, quæ privant hominem exercitio activo, vel paſſivo divinorum officiorum, non autem converſatione exteriori. Dicitur *Eccleſiaſtica*, quia non privat bonis omnibus ſpiritualibus, nempè gratia, charitate, & aliis virtutibus; ſed tribus bonis prædictis, quæ ſubjacent directè poteſtati Eccleſiæ. Maſtrius *d. diſp. 13. in Theologia Morali num. 33.*

2. *Quær.* Quotuplex ſit Excommunicatio? *Reſp.* Eſt duplex, Major, & Minor. Illa eſt major, quæ privat omnibus illis tribus bonis, quæ hoc verſiculo continentur: *Os, Orare, Vale, Communio, Menſa negatur.* Minor eſt illa, quæ privat ſola paſſiva participatione Sacramentorum. *cap. penult. De Sententia Excommun.*

3. *Quær.* In quotuplici differentia ſint excommunicati excommunicatione majori? *Reſp.* Quod in duplici, alii enim ſunt excommunicati tolerati; alii non tolerati. Hi ſunt duo; notorii percuſſores clericorum; & illi, qui nominatim ſunt à Superiore denunciati excommunicati. Ideò ex Decreto Concilii Conſtantienſis, prædicti duo ſunt vitandi; non autem alii, etſi ſciamus, eos incurriſſe in aliquam majorem excommunicationem. Maſtrius *dict. diſp. 13. num. 34.* Quamvis contrarium ſcribat Fagnanus *in cap. Quod à Prædeceſſore. num. 55. De Schiſmatic. tom. 6. pag. 233.* ideſt omnes notorios eſſe vitandos.

4. *Quær.* An excommunicatus minori excommunicatione peccet, ſi Sacramenta aliis adminiſtret? *Reſp.* Peccare tantùm venialiter, niſi faciat ex contemptu. *cap. ult. De Cleric. Excomm. Miniſtr.* Maſtrius *ubi ſupra num. 35.* advertens, quod audiendo Miſſam, & alia divina officia, non peccat, neque converſando civiliter.

5. *Quær.* An Laicus minori excommunicatione detentus validè recipiat Sacramenta? *Reſp.* Affirmativè, excepto Sacramento Pœnitentiæ, cum enim in tali receptione mortaliter peccet, niſi ignorantia, vel alia cauſa excuſet, validè non poteſt recipere. Maſtrius *ibid. num. 36.* Quod ego dixi *de Pœnitentia Deciſ. 31. num. 9. & 10.*

6. *Quær.* An Sacerdos celebrans cum minori excommunicatione fiat irregularis? *Reſp.* Negativè, quamvis graviter peccet. Hinc ſi eligatur ad beneficia, vel dignitates, electio eſt valida; quamvis poſſit irritari per ſententiam Judicis. Maſtrius *eod. loc. num. 36.*

7. *Quær.* Quis poſſit abſolvere à minori excommunicatione? *Reſp.* Omnis Confeſſarius approbatus. DD. apud Maſtrium *d. num. 36.*

8. *Quær.* An ſit alia diviſio excommunicationis? *Reſp.* Affirmativè, nam alia excommunicatio eſt à jure; & alia ab homine. Illa eſt à jure, quæ infligitur per Canonem, aut Conſtitutionem Eccleſiaſticam, & durat etiam poſt mortem legislatoris. Illa verò eſt ab homine, quæ per Judicem in aliquo particulari negotio promulgatur; & hæc expirat per mortem Judicis, aut ejus remotionem ab officio. Maſtrius, alios cumulans DD. *d. diſp. 13. num. 37.*

9. *Quær.* Quæ, & quot requirantur pro juſta, & valida excommunicatione? *Reſp.* Tria, Auctoritas in Superiore excommunicante; Grave, & enorme peccatum cum contumacia in excommunicando; & ſolemnitates à jure præſcriptæ in ferenda excommunicatione; quod ſi deficiat unum ex his requiſitis, excommunicatio erit invalida. Maſtrius *ubi ante num. 38. & num. 67.*

10. *Quær.* An aliquando poſſit ferri excommunicatio major pro culpa levi? *Reſp.* Affirmativè, ſi illa levis culpa poſſit cauſare ſcandalum, vel impedire finem honeſtum intentum à Superiore. Volpi *in Reſolut. Moral. reſol. 14. num. 4. & 5.* Hinc Epiſcopi ſolent prohibere Clericis deferre comam, vel arma ſub pœna excommunicationis; & Innocentius Papa XI. ſub eadem pœna prohibuit mulieribus Romanis deferre nuda brachia, & pectora; quia poterant cauſare ſcandala, & impediebant finem

Digitized by Google

finem honeſtum, intentum ab eodem Sanctiſſimo Pontifice; licèt illa nuditas in ſe videatur ſola culpa venialis. Tamburin. *in Dacal. lib.7. cap.8. §.8. num. 6. & 7.*

11. *Quær.* Appellatione excommunicationis; an major, vel minor ſit intelligenda? *Reſp.* Quod intelligitur major. *cap. Penult. de Sent. excom.*

12. *Quær.* Qui, & quot ſint effectus majoris excommunicationis? *Reſp.* Eſſe ſequentes. 1. Quod Clericus excommunicatus exercens aliquem ordinem ſit irregularis. 2. Quod ſi per annum in excommunicatione inſordeſcat, ſit ſuſpectus de hæreſi. Gloſſa *in cap. Contingit. De Dolo, & Contumacia*. Concil. Trident. *ſeſſ.25.cap.3. de Reform.* 3. & privandus veniat beneficiis. *cap. Rurſus.11. quæſt. 3. cap. Cum bonæ. De Ætate, & qualit.* 4. Non participat excommunicatus de ſuffragiis Eccleſiæ; puta Sacrificiis, orationibuſque publicis, & Indulgentiis. *cap. A nobis. 28. & cap. Sacris. 38. De Sent. Excom.* excepta ſexta feria in Paraſceve ob mortem Domini, & nimiam pietatem Eccleſiæ, quæ eo die ſacro orat pro Infidelibus, Hæreticis, & Schiſmaticis; undè qui alio die dictas publicas orationes faceret, mortaliter peccaret. Maſtrius *d. diſp. 11. num.41.*

13. *Quær.* An privatio ſuffragiorum Eccleſiæ ſit intelligenda de Excommunicatis non toleratis tantùm, vel de omnibus? *Reſp.* Altercare inter ſe Doctores, ſed communiorem eſſe opinionem, quod de omnibus ſit intelligenda; quia Concil. Conſtantiæ permiſit fidelibus converſari cum excommunicatis toleratis; ne ipſi fideles illaqueentur minori excommunicatione; at ipſis excommunicatis declaravit nullum beneficium concedere. Maſtrius *d. diſp.13. num.42.*

14. *Quær.* An licitum ſit orare pro Excommunicatis pœnitentibus, ſed nondum abſolutis? *Reſp.* Plures negant per *cap. A nobis 18. & cap. Sacris. 38. De Sent. Excom.* ſed alii plurimi affirmant; quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus; at cauſa excommunicationis eſt contumacia, delictum, & inobedientia. Igitur his ceſſantibus per pœnitentiam, debet ceſſare effectus. Maſtrius *d. diſp. 13. num.* 43. ubi DD. ſic ſentientes in *cap. Alma Mater. De Sent. Excom. in 6.* Concordantur autem hæ opiniones, ut affirmativa procedat de orationibus privatis; negativa autem de publicis. Maſtrius *ibid. num.44.* ubi advertit, quod pro excommunicatis contumacibus non toleratis non eſt licitum orare neque privatim; ſcilicèt, in ſuffragiis, & ſacrificiis communibus Eccleſiæ; secùs autem in orationibus particularium perſonarum.

15. *Quær.* Quale peccatum committat Excommunicatus toleratus, ſi Sacramenta recipiat, vel aliis adminiſtret? *Reſp.* 1. Peccare mortaliter. *cap. Cum illorum. cap. Si quem. De Sent. Excom. cap. Si celebrat. De Clerico excom. miniſtr. cap. Engeltruda. 3. quæſt. 4.* 2. Incurrere irregularitatem, non recipiendo, ſed adminiſtrando Sacramenta. *cap. Licet, & cap. ult. De Clerico excom. miniſtr. cap. Si quis 11. quæſt. 3. cap. Is, qui, & cap. Is, cui. De Sent. excom. in 6.* Niſi tamen excuſaretur vel ob ignorantiam invincibilem, vel ob metum mortis, infamiæ, jacturæ bonorum, aut ob ſimilia damna. *cap. Apoſtolicæ. De Clerico excom. miniſtr.* ubi DD. & Maſtrius *d. diſp.13. num.45. & 46.*

16. *Quær.* An Excommunicatus majori Excommunicatione ſi Sacramenta recipiat, ea validè recipiat? *Reſp.* Affirmativè de omnibus Sacramentis, excepto Pœnitentiæ Sacramento; quod validè recipere non poteſt, niſi bona fide, vel ignorantia invincibili excuſetur. Maſtrius *d. diſp.13. num.48.* Et ego in *d. Deciſ. 31. num. 9. & 10. De Pœnitentia.*

17. *Quær.* An Sacramenta adminiſtrata per ſupradictum Excommunicatum ſint valida? *Reſp.* Circa Baptiſmum, & alia Sacramenta, præter Pœnitentiam, quamvis illicitè ſumantur; tamen validè conferri ab excommunicato. At circa Pœnitentiæ Sacramentum, dicendum eſt, invalidè adminiſtrari ab eodem, quia caret juriſdictione, ſine qua nemo poteſt abſolvere pœnitentes. *cap. Ad probandum. De Sent. & re judic. cap. Romana. De Offic. Vic. in 6. & cap. Audivimus. 24. q. 1.* Hoc tamen eſt intelligendum de excom-

Digitized by Google

communicato non tolerato; vel publico Clerici percuſſore; in aliis autem ob *Extravag. Ad evitanda. Concil. Conſtant;* dicendum eſt validè recipi à fidelibus, etſi adminiſtretur Pœnitentiæ Sacramentum ab excommunicato. Maſtrius *ibid. num.* 50. & 51. Egomet *de Pœnit. Deciſ.* 45. *num.* 2.

18. *Quær.* Quid agendum, ſi Excommunicatus ſe immiſceat de facto cum aliis fidelibus in audiendo ſacro; in recitandis horis Canonicis, in Proceſſione, & aliis publicis Divinis Officiis? *Reſp.* Si excommunicatus ſit non toleratus, vel publicus Clerici percuſſor, fideles tenentur eum expellere; vel ſi non poſſunt, ab eodem diſcedere; ſecùs autem ſi ſit toleratus. In concionibus verò tolerari poteſt etiam non toleratus. *cap. Si quis Epiſcopus. 4. quæſt. 3. cap. Is, qui. De Sent. excom. in 6. cap. 1. de Sent. & re judic. in 6.*

19. *Quær.* An moriens Excommunicatus non toleratus ſit tradendus Eccleſiaſticæ ſepulturæ? *Reſp.* Negativè. *cap. Sacris. De Sepultur. & Clem. 1. eod. tit.*

20. *Quær.* An Excommunicatus majori excommunicatione poſſit ad beneficia, & dignitates promoveri? *Reſp.* Negativè, quod ſi de facto promoveatur, actus erit nullus; etiamſi per ignorantiam fiat. *cap. Paſtoralis. ubi DD. de Clerico excommunicato.* Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 53.

21. *Quær.* Quid dicendum de beneficiis obtentis ante Excommunicationem? *Reſp.* His excommunicatum non privari ante Judicis ſententiam; etſi canon diceret, quod excommunicatus ipſo jure eſſet privatus. *cap. Paſtoralis. §. Verum. De Appellat.* Maſtrius *ibid. d. num.* 53. ubi tamen advertit, quod circa fructus beneficiorum, an ſint reſtituendi nec ne ab excommunicato etiam ante ſententiam judicis? eſt diſſenſio inter DD. & opinio affirmans videtur verior. *d. cap. Paſtoralis. §. Fin. de Appellat. cap. Quod autem. 23. q. 7. & cap. Præter. 22. diſt.*

22. *Quær.* Quid ſentiendum de beneficiis collatis ab Excommunicato? *Reſp.* Si eſt toleratus, collatio eſt valida, etſi non licita. Quod ſi non ſit toleratus collatio eſt invalida, & proviſus dicitur intruſus, & ideò abſque alia declaratione tenetur dimittere beneficium, & reſtituere fructus. *cap. Quia diverſitatem. De Conceſſ. Præb. cap. Tanta. De Exceſſib. Prælator. & cap. 1. Ne Sede Vacante in 6.*

23. *Quær.* An Excommunicatus poſſit ſtare in judicio? *Reſp.* Negativè neque tanquam judex; neque tanquam Actor, vel Procurator, vel Teſtis, vel Notarius. *cap. Præſidentes. De Hæretic. cap. Decernimus. 8. de Sent. Excommun. cap. 1. De Except. in 6, cap. Veniens. 38. De Teſtib. cap. Intelleximus. De Judiciis.* Si tamen non ſit toleratus: ſecùs ſi toleratus ſit. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 55.

24. *Quær.* An valeant contractus facti ab Excommunicato non tolerato? *Reſp.* Affirmativè, ſi tanquam perſona privata contrahat; ſecùs ſi ex aliquo publico officio. *cap. Cum inter. De Exceptionib. in 6. cap. Si verò. De Sentent. Excommun.*

25. *Quær.* An Excommunicatus non toleratus validè contrahat matrimonium; vel faciat Profeſſionem Regularem? *Reſp.* Affirmativè. *cap. Significaſti. & cap. Cum illorum. De Sent. Excom.* Et ratio eſt, quia nullo canone matrimonium, vel profeſſio irritatur. Maſtrius *ubi ſupra num.* 56. ubi id etiam procedere notat in factione teſtamenti activa, & paſſiva niſi excommunicationem incurriſſet, inſequendo hoſtiliter Cardinales; aut protegendo Hæreticos. *cap. Felicis. de Pœnis in 6. cap Excommunicamus. De Hæretici in 6.*

26. *Quær.* Quam culpam, & quam pœnam incurrat, qui communicat cum Excommunicatis non toleratis. *Reſp.* Si communicat in rebus Divinis, peccat mortaliter. Si in humanis tantùm, peccat venialiter, niſi id faciat ex contemptu Clavium Eccleſiæ. At in utroque caſu incurrit minorem excommunicationem. *cap. Si celebrat. de Clerico excom. miniſtr.* Maſtrius *ubi ante num.* 58.

27. *Quær.* An in aliquo caſu licitum ſit communicare cum Excommunicato etiam non tolerato? *Reſp.* Affirmativè in caſibus contentis in hoc verſiculo, nempè

Utile,

Utile, *Lex*, *Humiles*, *Res ignorata*, *Neceſſe*.

quorum verborum hic eſt ſenſus. *Utile* ideſt corrigendo, & monendo ipſum excommunicatum ad pœnitendum. *Lex*, tu in uxore, vel in debitore aliquid ſolvente eidem excommunicato. *Humiles* in filiis, & ſervis ipſimet obedientibus. *Res ignorata*, quando quis neſciret illum eſſe excommunicatum, & hoc invincibiliter. *Neceſſe*, videlicet ſi urgeat neceſſitas vel ſpiritualis, vel temporalis tàm in eodem excommunicato; quàm in alio fideli; idcircò in articulo mortis quilibet poteſt abſolvere excommunicatum; vel eidem in gravi neceſſitate conſtituto miniſtrare panem, hoſpitalitatem, & alia neceſſaria ad vitam; prout etiam ſecum agere, ſi immineret aliquod grave periculum vitæ; vel jacturæ bonorum. *cap. Quoniam multos*. 11. *q*.3. *cap. Inter alia*. §. *Illud*. *De Sent. Excommun.* Maſtrius *d.diſp.* 13. *num*.60.

28. *Quær.* Quis poſſit abſolvere ab Excommunicatione? *Reſp.* Si eſt reſervata Papæ? ſolus Papa. Si eſt reſervata ſolis Epiſcopis? Ipſi Epiſcopi. Quod ſi nulli ſit reſervata, quilibet Confeſſarius poterit abſolvere. Quæ autem excommunicationes ſint reſervatæ vel Papæ, vel Epiſcopis, vel aliis? videndi ſunt Toletus *lib*. 1. *cap*. 18. & *ſeqq.* Buſembaum *lib*.7. *cap*.2. Abellius *cap*.6. *de Cenſuris ſect*.2. & Maſtrius *eadem diſp*.13. *à num*.69. & *ſeqq.*

29. *Quær.* Quis poſſit abſolvere ab Excommunicatione publicum percuſſorem Clerici? *Reſp.* Solus Papa, exceptis caſibus infraſcriptis, in quibus etiam Epiſcopus poteſt illum abſolvere. 1. Si percuſſor ſit impubes, pauper, æger, ſenex, mulier, cœcus, claudus, ſervus, filiusfamilias. *cap. De Cætero*. *De Sent. Excommuic.* 2. Si inimicitias capitales habeat, ex quibus ei immineat periculum vitæ. 3. Si percuſſio ſit occulta, vel fuerit levis. 4. Si Regularis Regularem percuſſiſſet; ſecùs ſi Clericum ſæcularem cum percuſſione enormi. *cap. Monachi*. *De Sentent. Excom.* 5. In articulo mortis, tunc enim etiam ſimplex Sacerdos poteſt abſolvere. Maſtrius *d. diſput*.13. *à num*.61. *uſque ad num*. 64.

30. *Quær.* Quomodo incurratur Excommunicatio lata à judice contra non revelantes delictum commiſſum? *Reſp.* Incurri à ſcientibus; niſi aliqua legitima cauſa eos excuſet. Cauſæ autem excuſantes ſunt. 1. Si ſcientes non ſint ſubditi illius Judicis. 2. Si damnum, aut delictum ſit in bonis ipſius ſcientis; nam poteſt reo parcere, ſi vult, & tacere; niſi agatur de alia publica cauſa. 3. Si quis ſciverit delictum ſub ſecreto naturali, ut Advocatus, Medicus, Amicus; hi enim non tenentur revelare. 4. Si ex revelatione reſultaret aliquod grave damnum in vita, vel in bonis revelantis. 5. Si delictum fuiſſet commiſſum à conſanguineo, vel affine uſque ad quartum gradum, niſi eſſemus in caſu de evitando aliquo publico detrimento, vel damno Reipublicæ. 6. Quando deficerent probationes ad probandum delictum; ut ſi quis ſolus vidiſſet furem furantem, & deſint alii teſtes, vel indicia. *cap. Qualiter*. & *quanto*. *De Accuſationib.* Excepto tamen caſu hæreſis, vel damni Reipublicæ, ſemper enim tunc eſt revelandum; & excepto caſu impedimenti matrimonii. *cap. Poſtea*. *De Sponſal.* 7. Quando quis non habet certitudinem de delicto, ſed tantùm ex aliquo rumore ſcit ejus auctorem; non enim tenetur ſe exponere cum tali incertitudine ad aliquod periculum, vel damnum in judicio. Ita Maſtrius *d. diſp*. 13. *num*. 65. & 66. ubi alios DD. citat.

31. *Quær.* An aliæ ſint cauſæ excuſantes ab incurſu Excommunicationis in quocunque caſu fulminatæ? *Reſp.* Præter ſupradictas quatuor cauſas relatas ſupra de Cenſuris *cap*. 147. *quæſt*. 23. nempè Ignorantiam invincibilem; Impotentiam faciendi id, quod præcipitur; Legitimam appellationem; & Condonationem factam ab eo, in cujus gratia fulminata eſt excommunicatio; excuſare ulteriùs ab ejus incurſu omnes illas cauſas, ob quas quis excuſatur ſaltem in foro interno ab incurſu in peccatum; quia ubi non eſt peccatum, ibi excommunicatio

major

major eſſe non poteſt. Maſtrius *d. diſp.*13. *num.*68.

32. *Quær.* An Excommunicatus non toleratus poſſit in articulo mortis abſolvere moribundum ab excommunicatione majori? *Reſp.* Affirmativè ſecundùm moraliſtas, quando nullus alius Sacerdos reperitur. Maſtrius *ibid. num.* 75. ubi advertit, quod debet exigere juramentum, ſi convaleſcat, ſe præſentandi coram Superiore, & ejus mandata exequendi. *cap. Ea noſcitur. De Sentent. Excommunic.* Sed negative ſecundùm Canoniſtas, ut demonſtravi in meis Deciſionibus *de Pœnitentia Deciſ.* 45. *num.*2.

33. *Quær.* An Laicus poſſit abſolvere moribundum ab Excommunicatione? *Reſp.* Negativè, quia Clavium poteſtatem non habet in ſpiritualibus. *cap. Verbum. De Pœnitent. diſt.*1. Maſtrius *ubi ſupra num.* 76. addens, quod neque ſimplex Clericus poteſt abſolvere in prædicto caſu; niſi eſſet Judex, à quo fulminata eſſet ipſa excommunicatio. Et quod Laicus non poſſit abſolvere à peccatis, dixi plenè *de Pœnitentia Deciſ.* 18. *num.* 12. *& Deciſ.* 31. *num.* 12. *&* 13.

34. *Quær* An quis invitus, & reluctans poſſit abſolvi ab Excommunicatione? *Reſp.* Cum diſtinctione. Si facultas abſolvendi provenit à privilegio, vel Bulla conceſſa in favorem excommunicati? non poteſt abſolvi, niſi eo volente, & petente. At ſi facultas procedat ex auctoritate Judicis ordinarii, poteſt abſolvi etiam invitus, & licitè, & validè. Maſtrius *d. diſp.*13. *num.*77.

35. *Quær.* An ſit ſervanda aliqua forma in danda abſolutione ab Excommunicatione? *Reſp.* Quod detur vel verbis eam expreſsè denotantibus, vel ſcripto. *Clem. ult. de Sent. Excommunic.*

36. *Quær.* An valeat abſolutio ab Excommunicatione data ſub conditione de futuro? *Reſp.* Affirmativè, etſi DD. ſint diſcordes ſuper hoc quæſito; ſed hæc opinio affirmativa eſt magis communis; eſt enim differentia ab abſolutione à peccatis; quia hæc pendet à verbis abſolutionis Sacramentalis, & ideò dari non poteſt ſub conditione de futuro; ſecùs autem in abſolutione à cenſuris. Maſtrius *d. diſp.*13. *num.*79.

37. *Quær.* Quomodo intelligenda ſit clauſula *Satisfacta parte*, quæ ſolet inſeri in facultate abſolvendi Excommunicatum? *Reſp.* Si poſita ſit ſub conditione, ſine qua non? Debet priùs ſatisfieri parti, aliàs abſolutio eſt nulla. Si poſita ſit tanquam monitio? Abſolutio eſt illicita, ſed valida. Quo vero ad ſatisfactionem, ſatis eſt, ſi excommunicatus faciat, quidquid facere poteſt; nam ad impoſſibile non tenetur. Maſtrius *ibid. num.* 80. Qui tamen *num.* 81. addit, quod abſolutus ſub conditione faciendi aliquid, aliàs reincidat in excommunicationem; ſi non fecerit, dicitur intrare reincidentia non obſtante impotentia faciendi, quia mens Judicis abſolventis eſt attendenda; & ad eum in tali caſu recurrere oporteret pro novo termino obtinendo.

38. *Quær.* An ſit opus abſolutione, ſi quis ſit Excommunicatus, donec reſtituat, quando fecerit reſtitutionem? Vel ſi ſit Excommunicatus per ſex menſes, cum fuerint ſex menſes tranſacti? *Reſp.* Negativè; quia implicitè cenſetur Judex voluiſſe eum abſolutum eſſe, facta reſtitutione; vel tempore tranſacto. Maſtrius *ubi ante num.* 82.

39. *Quær.* An abſolutus ab Excommunicatione in foro conſcientiæ tantùm poſſit communicare cum aliis? *Reſp.* Affirmativè, ſi illi ſciant, eum fuiſſe abſolutum, & ceſſet periculum ſcandali. Maſtrius *ibid. num.* 83. At eſſet obſervanda Bulla Clementis X. *Incipien. Superna &c.* Quæ §. 7 vult, quod in foro externo ſe gerant tan quam excommunicatos.

40. *Quær.* An Excommunicatus ab Epiſcopo ſi mutet Diœceſim, & domicilium, poſſit ab alio Epiſcopo abſolvi? *Reſp.* Alii DD. negant; alii affirmant; ſed diſtinguendum eſt ita. Si fuit à primo Epiſcopo excommunicatus per ſtatutum generale? & in hoc caſu poteſt abſolvi ab alio Epiſcopo ſui domicilii, ut dixi *de Pœnitentia deciſ.*45. *num.* 16. Vel fuit excommunicatus per ſententiam particularem; & abſolvi non poterit niſi à primo

Digitized by Google

Epiſcopo, quia in eo firmata eſt juriſdictio. *cap. Propoſuiſti. De Foro compet.* Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 84. ubi alii Doctores.

CAPUT CXLIX.

De Excommunicatione ob Duellum.

Quia inter alias excommunicationes Summo Pontifici reſervatas, illa recenſetur, quæ incurritur ob Duellum.

1. Quær. Quid ſit Duellum? *Reſp.* Quod duellum eſt duorum, vel etiam plurium ſingulare certamen, quod ex condicto, uno indicente, & altero acceptante ſuſcipitur; prævia deſignatione loci, temporis, & armorum. Maſtrius *in Theolog. Moral. diſp.* 10. *num.* 12. Bonacina *tom.* 1. *De Cenſur. diſp.* 2. *quæſt.* 6. *punct.* 1. & *tom.* 3. *diſputat.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 48.

2. *Quær.* Quotuplex ſit duellum? *Reſp.* Eſt duplex. Unum *ſolemne*, quod etiam dicitur *formatum*, factum ſcilicèt ex publica auctoritate, & Principe permittente, & dante campum francum, cum armis, patrinis, loco, tempore, & ſpectatoribus. Alterum *minùs ſolemne*, ſeu *privatum*; in quo devenitur ad ſingulare certamen, condicto ſolùm tempore, & loco. Theſaurus *De Pœnis Eccleſ. part.* 2. *Verb. Duellum cap.* 1. *Verſ. Dicitur autem.* & ibi Salzedo ad Diaz *in praxi cap.* 103. §. *Circa.* & Sanchez *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 22.

3. *Quær.* Quo jure ſit prohibitum duellum? *Reſp.* Eſſe prohibitum primo jure Divino, quo prohibentur homines exponere vitam manifeſto periculo mortis abſque urgentiſſima cauſa. Maſtrius *d. diſp.* 10. *num.* 112. Secundò jure civili per Tex. *in l. Unica. Cod. De Gladiat.* Tertiò jure Canonico *in cap. Monomachiam.* 2. *q.* 5. *cap.* 1. & 2. *De Clericis Pugnant. in duell.* Ex Bulla Pii IV. incipien. *Ea, quæ à prædeceſſorib.* quæ eſt XXI. in Bullario. Ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Reform. cap.* 19. Ex Bulla Gregorii XIII. incipit, *Ad tollendum.* 78. Et ex Bulla Clementis VIII. incipit, *Illius Vices* 11. De quibus latè agunt Theſaurus *d. part.* 2. *Verb. Duellum à cap.* 1. *uſque ad cap.* 5. & Novarius *in Summ. Bullar. part.* 1. *commentar.* 51. & *part.* 2. *commentar.* 62. ubi plures DD. allegantur.

4. *Quær.* Quæ pœnæ ſint ſtatutæ contra pugnantes in duello? *Reſp.* Ex ſupradictis juribus, & Pontificiis Conſtitutionibus præter infamiam, proſcriptionem bonorum, & alias pœnas in homicidas ſtatutas, ipſi pugnantes in duello, eorum fautores, conſultores, Patrini, atque ſpectatores incurrunt in excommunicationem latæ ſententiæ, Summo Pontific reſervatam, & morientes ex vulnere in duello inflicto carent Eccleſiaſtica ſepultura. Quod ſi pugnantes, vel conſulentes, aut coadjuvantes duellum ſint Clerici, remanent infames, irregulares, & privati beneficiis, ac penſionibus ultra pœnas ſupraſcriptas. Novarius, & Theſaurus *ubi ſupra.* Antonell. *De Regimine Milit. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 16. & Maſtrius *d. diſp.* 10. *num.* 114.

5. *Quær.* An qui habent Privilegium abſolvendi à caſibus Papæ reſervatis, poſſint abſolvere à prædicta Excommunicatione tùm pugnantes in duello, tùm cooperantes, vel ſpectantes ipſum duellum? *Reſp.* Negativè in Italia, ut fuit deciſum à Sacra Congregatione Epiſcop. & Regular. quam deciſionem confirmavit Paulus V. *anno* 1617. *die* 17. *Januarii*, ut teſtantur Barboſa *De Epiſc. alleg.* 50. *à numer.* 186. & *ſeqq.* Theſaurus *De Pœnis d. part.* 2. *Verb. Abſolutio cap.* 3. §. 4. & *dict. Verb. Duellum. cap.* 5. ubi Moraliſtæ allegantur. Et ego docui *de Pœnitent. Deciſ.* 46. *num.* 9. ubi Decretum prohibitivum Clementis VIII.

6. *Quær.* An ſupradictas pœnas incurrat, qui in rixa, & calore iracundiæ invitat inimicum ad duellum, & ſtatim hi accedentes ad aliquem locum aptum, ibi ſimul pugnant? *Reſp.* Negativè; quia tunc pugnant non præmeditatè, nec prævia conventione; ſed ex calore iracundiæ. Antonellus *De Regimine Eccleſ. Milit. dict. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 4. Marcell. Vulp. *in Praxi cap.* 1. *num.* 49. Sanchez *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 28. ubi notant, aliquid

quid factum eſſe calore iracundiæ, quando partes non devenerunt ad aliquem actum intermedium; etſi decurriſſet notabile tempus, puta una dies, ut opinatur Diana *part.6. tract. 6. reſol.* 21. ſed ejus opinio eſt nimis laxa.

7. *Quær.* An ſit duellum, ſi invitatio ad pugnandum ſit in aliquo loco; abſque præfinitione temporis? Vel cum præfinitione temporis abſque determinatione loci? *Reſp.* Negativè, nam oportet ad duellum, ut locus, & tempus determinetur; ideò, qui diceret, pugnabo tecum hoc Veſpere, ubi te invenero. Vel pugnabis mecum in tali platea, quando ibi te invenero, non cenſetur duellum. Antonell. *dict. cap.* 16. *num.*5. Lezana *in Summa tom.* 3. *Verb. Duellum. num.* 3. Collegium Salmanticen. *tom.* 12. *tract.* 10. *de Cenſur. cap.*4. *num.*33.

8. *Quær.* An ſit duellum, ſi qui ſe provocent ex condicto in tempore, & loco ad pugnandum non armis, ſed pugnis? *Reſp.* Negativè, quando moraliter non eſt periculum mortis, vel gravis percuſſionis. Hinc qui certi ſunt, eſſe ab amicis ſeparandos in duello, neque fore, ut ſe percutiant, non videntur incurrere pœnas in duellantes inflictas. Nald. *Verb. Duellum. num.* 2. Summa Diana *Verb. Duellum. num.* 4. & Salmanticen. *d. cap.*4. *num.* 34. At hoc mihi non placet; quia ubi ſit acceſſus ad verum duellum, ibi ſit incurſus pœnarum.

9. *Quær.* An licitum ſit pugnare in duello ad oſtentationem virium, vel ad cauſandam voluptatem ſpectantibus, vel ad defendendam juſtitiam alicujus cauſæ, ſeù innocentiam alicujus perſonæ? *Reſp.* Negativè. *cap. Monomachiam.* 2. *quæſt.*5. S. Thomas 2.2. *quæſt.* 95. *art.* 8. Salmanticen. *d. cap.*4. *num.* 36. & 37.

10. *Quær.* An ſaltem ad evitandam infamiam, & ruborem, liceat viro nobili provocato ad duellum, illud acceptare, & in eo pugnare? *Reſp.* Negativè, ſtante re prohibita ab Eccleſia; & deberet reſpondere: *Te non formido, & quandocunque me invaſeris, me defendam; ſed duellum lege divina, & humana prohibitum, ob Dei timorem non accepto*. Salmanticen. qui DD. cumulat, *d. cap.* 4. *num.* 38. Ideò notanda hìc eſt Propoſitio damnata ab Alex. VII. *la* 2. *Anno* 1665. quæ aſſerebat ita: *Vir Equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare ne timiditatis notam apud alios incurrat*.

11. *Quær.* An dentur aliqui caſus, in quibus licitum ſit duellum acceptare? *Reſp.* Tres caſus à Moraliſtis aſſignari. *Unum*, ſi quis ab inimico provocetur ad duellum aſſociato à ſicariis, à quibus ſit ſtatim confodiendus, ſi duellum recuſet. *Secundum*, ſi quis innocens condemnaretur à Judice ad duellum, aliàs ſententiaretur ad mortem. *Tertium*, ſi ad finiendum bellum, & ad parcendum toti exercitui proponatur duellum inter duos, vel aliquos milites habendum. Diana *part.*3. *tract.*6. *reſol.*1. Salmanticen. *d. tom.* 12. *tract.* 10. *De Cenſuris cap.* 4. *num.* 39. & *ſeqq.*

12. *Quær.* An incidat in pœnas contra duelliſtas, qui provocavit ad duellum, & ivit ad iocum; ſi provocatus non vadat? *Reſp.* Negativè. Novarius *in Summa Bullar. dict.* §.1. *Commentar.* 51. *num.*9.

13. *Quær.* An Epiſcopus in aliquo caſu poſſit abſolvere duellantes ab excommunicatione? *Reſp.* Poſſe ſecundùm Moraliſtas in duobus caſibus tantùm; ſcilicet, ſi duellum ſit occultum, & hoc vigore Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Reform. cap.* 6. & ſi duelliſta ex legitimo impedimento non poſſit recurrere ad Papam. Ita Lezana *dict. tom.*3. *Verb. Duellum. num.* 13. & Pellegrinus *de Duello quæſt.* 37. At licèt Duellum ſit occultum, Epiſcopus non poteſt abſolvere, ut probavi *de Pœnitentia Deciſ.* 45 *num.*6. Ideò hìc Patavii ſervatur in Praxi, ut duelliſtæ recurrant vel ad Nunciaturam Apoſtolicam Venetiarum; vel ad Sacram Pœnitentiariam Romæ.

CAPUT CL.

De Suſpenſione.

1. Quær. Quid ſit Suſpenſio? *Reſp.* Quod *Suſpenſio eſt Eccleſiaſtica Cenſura, qua prohibetur, vel*

arcetur Miniſter Eccleſiæ ab aliquo actu Eccleſiaſtico, aliàs ſibi conveniente; & hoc ad tempus. Ita Scotus *in* 4. *diſt*.25. *quæſt*.1. *H.* Vel dici poteſt; quod *eſt Cenſura, qua Clericus impeditur, ne functiones exerceat ſui officii, vel beneficii*. Maſtrius *in Theolog. Moral. dict. diſp*.13. *num*.86.

2. *Quær*. Quotuplex ſit Suſpenſio? *Reſp*. Duas dari diviſiones; Unam, quod ſuſpenſio alia eſt à jure; alia ab homine. Alteram, quod alia eſt ob officio, alia à beneficio; & alia ab officio, & beneficio ſimul, Maſtrius *ibid. num*. 87. Illa eſt à jure, quæ per Canones, vel Conſtitutiones Synodales infligitur. Illa verò eſt ab homine, quæ per Judicis ſententiam fulminatur. Illa pariter eſt ab officio, per quam quis prohibetur vel celebrare, vel adminiſtrare Sacramenta, aut omnia, aut aliqua tantùm. A beneficio autem eſt ſuſpenſio, dum beneficiatus prohibetur ſe ingerere in fructibus ſui tituli. Ab officio, & beneficio, cum ei interdicitur facultas adminiſtrandi tàm ſpiritualia, quàm temporalia ratione tituli ſui ſibi competentia. Maſtrius *ubi ſupra num*.87.

3. *Quær*. In quo differat Suſpenſio ab aliis cenſuris? *Reſp*. Differre primò in hoc, quod aliæ cenſuræ poſſunt ferri tàm contra Clericos, quàm contra laicos; hæc autem tantùm contra clericos. Secundò differre; quia aliæ cenſuræ, nempè excommunicatio, & interdictum ſunt merè medicinales, inventæ donec peccatores reſipiſcant; at ſuſpenſio non ſolùm eſt medicinalis, ſed etiam pœna pœnalis; ſiquidem etiam poſt reſipiſcentiam imponitur pro pœna. Maſtrius *dict. diſp*.13. *num*. 89. & 90.

4. *Quær*. A quo poſſit Suſpenſio infligi? *Reſp*. A Superiore Eccleſiaſtico in proprium ſubditum delinquentem. Maſtrius *ibid. num*.90. & 100.

5. *Quær*. Quæ culpa requiratur pro plectendo Clerico hac cenſura ſuſpenſionis? *Reſp*. Quod quatenùs ſuſpenſio eſt medicinalis, requiritur culpa gravis; quatenus verò eſt pœnalis, poteſt infligi etiam pro culpa levi; imò aliquando infligitur ſine aliqua culpa; prout in eo, qui ignoranter ordinatus eſt ante legitimam ætatem. *cap. Vel non eſt Compos. De tempore Ordin*. Maſtrius *d. Diſput*. 13. *num*. 90. & 100.

6. *Quær*. An totum Capitulum, vel Univerſitas poſſit ſuſpendi à Divinis? *Reſp*. Affirmativè; in hoc enim differt ſuſpenſio ab excommunicatione; quæ infligi non poteſt niſi in perſonis particularibus, ut ſupra dictum eſt. Maſtrius *ubi ante num*.91. advertens, quod multi DD. docent, tunc illos de Capitulo eſſe ſuſpenſos tantùm in iis, quæ ſpectant ad Capitulum in commune; ſecùs in illis, quæ propria ſunt uniuſcujuſque particularis; niſi fortè eſſent omnes in culpa.

7. *Quær*. Quot ſint ſuſpenſiones de jure impoſitæ contra clericos ſuſcipientes ordines non ſervatis de jure ſervandis? *Reſp*. Eſſe duodecim. *Primò*, Si recipiant ordines ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui. *Secundò*, Si ab alieno ſine licentia proprii Ordinarii. *Tertiò*, Si ipſos ordines recipiant à proprio Epiſcopo, ſed in aliena Diœceſi ſine licentia Diœceſani. *Quartò*, Si illos recipiant ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo. *Quintò*, Si non habeant legitimam ætatem. *Sextò*, Si ordinentur extra tempora ſine diſpenſatione. *Septimò*, Vel non ſervatis interſtitiis. *Octavò*, Vel ſine titulo in Sacris. *Nonò*, Si promoveantur per ſaltum. *Decimò*, Si ordinentur poſt contractum matrimonium etiamſi non conſummatum. *Undecimò*, Si ipſi clerici ſint excommunicati, vel ſuſpenſi, vel interdicti. *Duodecimò*, Si ordinentur cum litteris Vicarii Capitularis intra annum à Sede Vacante. Ita Filliucius *tract*.17. *cap*. 7. & Maſtrius *dict. diſput*. 13. *num*.92.

8. *Quær*. An Clericus concubinarius ſit ſuſpenſus ipſo jure? *Reſp*. Aſſerere Toletum *lib*. 1. *cap*. 47. Sed requiri Judicis ſententiam ait Hurtadus *in tract. de Suſpenſ. diffic*.13. *ex cap. Quæſitum. De Cohabit. Cleric. & Mulier*.

9. *Quær*. An ſacerdos ſuſpenſus à Divinis poſſit ſaltem cantare Evangelium, vel Epiſtolam in Miſſa ſolemni. *Reſp*. Si ſuſpenſio ſit totalis, & non reſtringatur ad ſolam celebrationem, non poſſe cantare

tare

tare Evangelium, vel Epiſtolam; quia privat uſu cujuſcunque ordinis. Maſtrius *dict. diſp.* 13. *num.* 93. & 94. ubi quod ſuſpenſus in uno loco intelligitur ſuſpenſus in quocunque alio loco. Secùs ſi ſuſpenſio eſſet reſtricta alicui particulari loco.

10. *Quær.* An ſuſpenſus per ſex menſes, iis tranſactis, egeat abſolutione? *Reſp.* Negativè; quia poſt ſex menſes poteſt ſtatim exercere officium ſui ordinis. Gloſs. *in cap. Sacro. De Sentent Excommunicat.* Maſtrius *ubi ante num.* 94. & *numer.* 101.

11. *Quær.* In quam culpam, & pœnam incurrat ſuſpenſus, ſi actus ordinis, vel juriſdictionis exerceat? *Reſp.* Peccare mortaliter, incurrere irregularitatem; & quamvis actus ordinis ſint validi; ut conſecrare actus juriſdictionis ſunt invalidi, ut abſolvere à peccatis; niſi excuſetur ob aliquam juſtam cauſam, quæ ſatis ſit excuſare è peccato. Maſtrius *d. diſp.* 13. *n.* 94. ubi notat, irregularitatem incurri exercitio ordinis, non autem ſolius juriſdictiouis.

12. *Quær.* An Clericus ſuſpenſus ab officio, vel beneficio poſſit eligi ad aliud beneficium? *Reſp.* Negativè, quia ipſo jure illa electio eſt irrita, ut contra plures probant Avila, Suarez, Vaſquez, & alii apud Maſtrium *ibidem num.* 95. & *num.* 97.

13. *Quær.* An ſuſpenſus ab officio poſſit exercere actus juriſdictionis? *Reſp.* Affirmativè, quia hi actus non dependent ab officio; & ideò taliter ſuſpenſus poterit Capitulo eligere alios ad beneficia vacantia, vel dare ſuffragium in rebus capitularibus. Maſtrius *ubi ante num.* 96. & ibi DD.

14. *Quær.* An Epiſcopus ſuſpenſus à Pontificalibus poſſit celebrare Miſſam privatam? *Reſp.* Affirmativè, quia in ea non utitur Pontificalibus veſtimentis. Maſtrius *d. num.* 96.

15. *Quær.* An ſuſpenſus à beneficio, ſi de facto exigat fructus beneficii incurrat irregularitatem? *Reſp.* Negativè, quia nullus canon reperitur, qui inducat hanc irregularitatem. Peccat tamen mortaliter, & tenetur reſtituere illos fructus. Scotus *in* 4. *diſt.* 13. *qu.* 2. §. *Videndum primò*, & *diſt.* 15. *quæſt.* 2. §. *De quintò*. Maſtrius *dict. diſp.* 13. *num.* 98.

16. *Quær.* An Canonicus ſuſpenſus à beneficio poſſit ſtare in Capitulo, in quo agitur de eligendis aliis Canonicis, & dare votum ſuum? *Reſp.* Affirmativè, ut habetur *in cap. Cum Vintomienſis*. 25. *De Electione*. Coninch. *diſput.* 15. *De Suſpenſ. dub.* 2. & Maſtrius *eadem diſp.* 13. *num.* 98. *in fine*.

17. *Quær.* An Clericus ſuſpenſus à divini, ſeu ab officio, & beneficio ſit à nobis vitandus? *Reſp.* Negativè, ſed tantùm non admittendus ab aliis clericis in celebratione divinorum officiorum. Coninch. *ubi ſupra*. Et Maſtrius *numer.* 99.

18. *Quær.* Quæ ſint cauſæ excuſantes ab incurſu ſuſpenſionis latæ à jure? *Reſp.* Ignorantia invincibilis, ſivè juris, ſivè facti metus gravis mali ſivè in corpore, ſivè in fama, & honore; ac etiam in bonis fortunæ, quando opus, cui eſt annexa ſuſpenſio, non eſt aliàs prohibitum jure naturali. Maſtrius *dict. diſput.* 13. *numer.* 101.

19. *Quær.* Quis poſſit abſolvere ab hac cenſura ſuſpenſionis? *Reſp.* Si eſt ab homine lata per ſententiam, ipſe ſolus abſolvit, niſi lata ſit ad præfinitum tempus. Si eſt à jure, vel eſt Papæ, aut Epiſcopo reſervata? & tunc ipſi tantùm poſſunt ab ea abſolvere. Quod ſi nulli ſit reſervata? Quæſtio eſt inter Canoniſtas, & Theologos. Illi dicunt, quemlibet Confeſſarium poſſe ab ea abſolvere. Iſti tenent, abſolutionem à ſolo Epiſcopo eſſe elargiendam. Maſtrius *ibid. num.* 102. & idem ſentit de Superioribus Regularibus erga ſuos ſubditos.

20. *Quær.* An ſuſpenſus à divinis cum conditione *donec ſatisfeceris*; egeat abſolutione poſt præſtitam ſatisfactionem? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones; & communior eſt, quod non egeat alia abſolutione. Maſtrius *ubi ſupra num.* 103. & *n.* 104. *in fine*.

21. *Quær.* An ſit ſervanda aliqua ſolemnitas, vel formula in abſolvendo Clerico

rico à ſuſpenſione? *Reſp.* Negativè; ſed ſufficere quæcunque verba importantia ipſam abſolutionem; qualia ſunt *Ego abſolvo te à vinculo ſuſpenſionis, quam incurriſti*. Ut doctè ſcribit idem Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 104. & Summa Diana *V. Suſpenſio* cum duob. Verb. ſeqq.

CAPUT CLI.

De Interdicto.

1. QUær. Quid ſit Interdictum? *Reſp. Eſt Eccleſiaſtica Cenſura, per quam fidelibus prohibetur participatio Sacramentorum, divinorum officiorum, & Eccleſiaſticæ ſepulturæ.* Ut colligitur *ex cap. Non eſt nobis. De Sponſalib. & cap. Quod in te. De Pœnitent. & Remiſſ.* Vel ut illud definitur à Scoto *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. *G. Interdictum eſt prohibitio, vel arctatio à quibuſdam actibus Eccleſiaſticis exercendis, vel ab aſſiſtendo quibuſdam talibus.* Maſtrius, qui alias definitiones refert, & explicat *dict. diſp.* 13. *in Theol. Mor. num.* 106.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Interdictum? *Reſp.* Quod eſt triplex Locale, Perſonale, & Mixtum. Interdictum locale eſt, quando prohibetur, ne in tali loco celebrentur divina officia. Perſonale, quando prohibetur aliquibus perſonis aſſiſtere activè, vel paſſivè divinis officiis in quocunque loco. Mixtum Interdictum eſt; quando locus ſimul, & perſonæ interdicuntur. *cap. Præſenti. De Sent. Excomm. in* 6. *cap. Sententia eod. tit.* Maſtrius *ubi ſupra n.* 107. & 108. ſubdens, quod etiam interdictum dividitur in *Generale*, quando totum Regnum, vel Provincia ſubiicitur interdicto; & in *Particulare*, quando aliquod Templum tantùm, vel Eccleſia Interdicitur. Item quod aliud Interdictum eſt à jure, & aliud ab homine.

3. *Quær.* An ex interdicto generali locali reſultet etiam interdictum generale perſonale? & è contra ex generali perſonali reſultet interdictum locale? *Reſp.* Negativè, ideò interdictis omnibus Eccleſiis unius Regni, poterit populus illarum Eccleſiarum audire Divina in Eccleſiis extra illud Regnum. Et interdictis perſonis unius civitatis, poterunt perſonæ alterius urbis audire divina in illa civitate. *cap. Si ſententia. De Sent. Excom.* Maſtr. *dict. diſp.* 13. *num.* 109.

4. *Quær.* An interdicto toto populo unius civitatis intelligantur Interdicti tàm nocentes, quàm innocentes? necnon tàm præſentes, quàm abſentes? *Reſp.* Affirmativè *ex cap. Si ſententia.* Et ibi Gloſſa. *De Sent. Excom. in* 6. ſed cum hac diſtinctione, quod nocentes, & culpabiles, quamvis diſcedant ab ea civitate remanent interdicti: at innocentes, & inculpabiles ſi alibi ſuum domicilium deferant; ſunt ſtatim liberi ab interdicto. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 110. ubi advertit, quod hoſpites, & ſcholares reperti in civitate, quando in ea infligitur interdictum, non ligantur ab eo; & quod illi, qui habent diverſa domicilia tàm in loco interdicto, quàm in aliis locis non interdictis, non ſunt ligati prædicta cenſura; ſi ſoliti ſint habitare per æqualem partem anni in locis non interdictis.

5. *Quær.* An Interdicto populo intelligatur interdictus etiam Clerus? & è contra, interdicto Clero ſit populus interdictus? *Reſp.* Negativè in utroque caſu; quia unus eſt diſtinctus ab altero. *cap. Quia periculoſum. De Sent. Excom. in* 6. Maſtr. *ibid. num.* 111.

6. *Quær.* An interdicto Clero cenſeantur interdicti etiam Regulares? *Reſp.* Negativè, etſi aliqui DD. contrarium ſentiant, ea ratione quia appellatione Cleri veniunt etiam Religioſi, & Moniales; ſed hoc procedit in favorabilibus, non in odioſis. Maſtr. alios. DD. allegans *d. diſp.* 13. *num.* 111.

7. *Quær.* Qui ſint effectus Interdicti? *Reſp.* Effectus interdicti eſſe deſumendos ab intentione Superioris expreſſa in verbis, quibus infligit interdictum. Quod ſi ſit generaliter latum, ejus effectus generales ſunt tres. 1. Privatio aliquorum Sacramentorum. 2. Privatio divinorum officiorum. 3. Privatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Bonacina *diſp.* 5. *de Interdicto punct.* 3. & Maſtr. *ubi ſupra num.* 112.

8. *Quær.* Quæ Sacramenta prohibeantur

tur tempore Interdicti? *Reſp.* Prohiberi Euchariſtiam, niſi in articulo mortis per Viaticum. *cap. Quod in te. De Pœnit. & Remiſs. cap. Permittimus. De Sent. Excom.* Item Extremam Unctionem, Ordines, ac Matrimonium; intelligendo cum ſolemnibus benedictionibus ſponſorum; quia fine illis, & privatim ajunt DD. poſſe contrahi ab Interdictis. Ideò Baptiſmus, Confirmatio, & Pœnitentia poſſunt adminiſtrari Interdictis. *cap. Quoniam. & cap. Alma Mater. De Sent. Excom. in 6.* Maſtr. *loco cit. num.* 113.

9. *Quær.* Quæ Divina officia vetita ſint durante Interdicto? *Reſp.* Sacrificium Miſſæ, recitatio horarum Canonicarum, benedictiones ſolemnes; & aliæ functiones, quæ à miniſtris Eccleſiæ fieri ſolent; ipſi tamen poterunt januis clauſis prædicta peragere, ſine ſonitu Campanarum, & expulſis populis interdictis. Porrò in interdicto generali locali, conceſſum eſt publicè celebrare in feſtis Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumptionis, & Conceptionis B. Mariæ Virginis. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 115. ubi advertit, quod ſi interdictum ſit locale particulare, tunc in dicta Eccleſia Interdicta neque in prædictis feſtis licitum eſt celebrare; quia hoc fieri poteſt in aliis Eccleſiis ejuſdem civitatis non interdictis. Quod ſi interdictum ſit perſonale ſivè in genere, ſivè in ſpecie, nulla die poſſunt ſic interdicti intereſſe Miſſis, vel horis Canonicis. *cap. Si Civitas. & cap. Si ſententia. De Sentent. Excommunicat. in ſexto.*

10. *Quær.* Quibus interdicta ſit Eccleſiaſtica ſepultura tempore Interdicti? *Reſp.* Si interdictum eſt generale, locale, & perſonale; nullus poteſt ſepeliri in loco ſacro, niſi habeat ſpeciale privilegium. *cap. Quod in te. De Pœnit. & Remiſſ. & d. cap. Si Civitas.* Quod ſi locus particularis tantùm ſit interdictus, extra illum poterit quilibet Eccleſiaſticam ſepulturam habere, niſi cauſam dederit interdicto. Illi autem, qui perſonaliter ſunt interdicti, non poſſunt in loco ſacro ſepeliri. *d. cap. Si Civitas.* Maſtrius *ubi ſupra num.* 116.

11. *Quær.* Quæ licita ſint tempore Interdicti? *Reſp.* Licitum eſſe pulſare, & recitare Salutationem Angelicam, benedicere Menſam, adorare Crucem in Paraſceve, commendare animam moribundis, prædicare, & docere doctrinam Chriſtianam; actus juriſdictionis tàm ſpirituales, quàm temporales exercere; & alia conſimilia, de quibus Hurtadus *in tract. de Interdicto, diffic.* 11. & Maſtrius *ead. diſputat.* 13. *num.* 117.

12. *Quær.* Quas pœnas incurrant violantes Interdictum? *Reſp.* Multas eſſe pœnas; nam *Primò*, miniſtrantes, & ſuſcipientes Sacramenta prohibita peccant mortaliter. *Secundò*, committunt ſacrilegium. *Tertiò* Clerici miniſtrantes illa, vel celebrantes incurrunt in irregularitatem. *ex cap. Is cui. De Sentent. Excommunicat. in 6.* Item peccant mortaliter recitantes publicè, & audientes Divina officia. Et laici cogentes clericos ad celebrandum in loco, vel tempore interdicto incurrunt in excommunicationem. *Clem. 2. de Sentent. Excommunic.* Sepelientes autem defunctos in loco ſacro interdicto, pariter ſunt excommunicati. *Clem. 1. de Sepultur.* Maſtrius *num.* 118.

13. *Quær.* Quis poſſit infligere Interdictum? *Reſp.* Omnis Superior Eccleſiaſticus reſpectu ſuorum ſubditorum. *cap. Epiſcoporum. De Privil. in 6.* ſivè Ordinarius, ſivè Delegatus. *cap. Sanè. 2. De Offic. deleg.* intra tamen limites ſuæ Diœceſis. *cap. Cum inter. De Conſuetud.*

14. *Quær.* Ob quas cauſas ſolitum ſit infligere interdicta? *Reſp.* Ob peccata gravia, quæ annexam habent contumaciam in delinquentibus, vel omnibus de communitate, vel principalibus ejuſdem; licèt reliqui culpa careant. *cap. Si ſententia. De ſentent. Excommunic. in 6.*

15. *Quær.* Quæ forma ſit ſervanda in fulminando Interdicto? *Reſp.* Quod priùs præcedat monitio; deindè ſi illa nihil proficiat, interdictum promulgetur verbis claris in ſcriptura redactis, ut certum ſit ad quos, & ad quæ ſe extendat. Tandem notificetur, & intimetur,

Digitized by Google

tur, ut homines non poſſint de eo ignorantiam allegare. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 120.

16. *Quær.* Quis poſſit tollere Interdictum? *Reſp.* Si eſt ab homine, & abſque præfinitione temporis? debet ab eodem tolli, vel per relaxationem, vel per abſolutionem. Si eſt à jure, vel eſt locale reſervatum Papæ; & ab ipſo tantùm poteſt tolli. Vel non eſt reſervatum? & à ſolo Epiſcopo poteſt relaxari. Vel eſt interdictum perſonale nulli reſervatum? & in hoc caſu quilibet confeſſarius poteſt ab ipſo abſolvere, data ſatisfactione, vel præſtita cautione, de ſatisfaciendo. Maſtrius *ibid. num.* 121.

17. *Quær.* An lato Interdicto cum hac clauſula, *donec ſatisfaciat*, opus ſit abſolutione poſt præſtitam ſatisfactionem? *Reſp.* Eſſe hinc indè opiniones; ſed communior eſt, non eſſe opus alia abſolutione. Maſtrius *ubi ante d. num.* 121.

18. *Quær.* Quæ ſit forma abſolutionis ab Interdicto? *Reſp.* Nullam eſſe præſcriptam formam; ſed per quæcunque verba denotantia abſolutionem abſolvi poſſe. Maſtrius *d. diſput.* 13. *num.* 123.

19. *Quær.* Quid ſit ceſſatio à Divinis? *Reſp.* Eſt quædam prohibitio ob mœrorem facta, ne in aliquo loco Divina officia celebrentur, & habet analogiam cum ſuſpenſione, & cum interdicto, ſed non eſt verè cenſura Eccleſiaſtica, eò quia inobedientes non incurrunt irregularitatem, ſed excommunicationem. *Clem.* 1. *De Sentent. Excommunic.* Maſtrius *ibid. num.* 124. & 125. ubi advertit, per ceſſationem à Divinis non eſſe prohibitum ſepelire fideles in loco ſacro, dummodo fiat ſine recitatione Divinorum officiorum.

20. *Quær.* An Interdictum impediatur per appellationem? *Reſp.* Negativè quoad effectum ſuſpenſivum, quia debet ſtatim obſervari; ſecùs quo ad effectum devolutivum; quia de ejus juſtitia, vel injuſtitia poterit coram Superiore diſputari. *cap. Ad hæc quoniam. De Appellat.* Maſtr. *d. n.* 125. *in fine.*

CAPUT CLII.

De Irregularitate ſecundùm Doctrinam Maſtrii.

1. QUær. Quid ſit Irregularitas? *Reſp. Eſt impedimentum Canonicum impediens ordinum ſuſceptionem, vel eorum adminiſtrationem.* Hinc patet, eam non eſſe cenſuram, ſed inhabilitatem, ob decentiam ſervandam in promotione ad ordines, vel in eorum exercitio. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 127.

2. *Quær.* Quotuplex ſit Irregularitas? *Reſp.* Eſt duplex alia eſt defectu, & alia ex delicto. Maſtrius *ubi ante num.* 130.

3. *Quær.* Quæ, & quot ſint Irregularitates ex delicto? *Reſp.* Eſſe decem. *Prima* eſt ob iteratum baptiſmum ſeriò, & ſcienter; & hæc afficit tàm rebaptizantem, quàm rebaptizatum. *cap. Ex litterarum. De Apoſtatis, & reiter. baptiſ.* Et procedit in ſola reiterata ſuſceptione baptiſmi, non autem confirmationis; quia de confirmatione nullus canon loquitur; & nulla irregularitas incurritur, quæ non ſit in jure expreſſa. *Secunda* eſt ob violatam cenſuram in ſuſceptione, vel in exercitio ordinum; ideò Clericus excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus ſi ordines exerceat, fit irregularis. *cap. Si quis Epiſcopatus.* 11. *qu* 3. *cap. Is, qui. De Sent. Excommunic. cap. Illorum. De Sent. Excommunic. in 6.* prout etiam ſi eos ſuſcipiat cum ſit excommunicatus; nam qui eſt ſuſpenſus, vel interdictus, & ſuſcipit ordines etiam ſacros non incurrit irregularitatem, ut ex Bonacina, & aliis DD. docet Maſttius *d. diſp.* 13. *n.* 146 in fine; eò quia non reperitur expreſſa in jure in hoc caſu ſuſceptionis ordinum, niſi ſi ordinetur excommunicatus. *Tertia* eſt, ſi quis ordinetur ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, vel hæretico denunciato. *Quarta* ſi ordinetur per ſimoniam. *Quinta* ſi recipiat ordines furtivè; *cap.* 1. & 2. *ubi Gloſ. de Eo, qui furtivè ordin. ſuſc.* ideſt ſe intrudendo inter ordinandos, licèt non fuerit ab Epiſcopo examinatus.

natus, vel approbatus. *Sexta*, ſi Clericus exerceat ſolemniter actum ordinis, quem non habet. *cap.* 1. *&* 2. *de Cleric. non ordin.* ut ſi Diaconus Miſſam celebret; vel Sacerdos ordines conferat; & multò magis ſi Laicus hæc facere præſumat. Quod autem hìc dicitur de exercitio ordinum, non procedit in exercitio juriſdictionis, quam non habet; ideò Sacerdos audiens confeſſiones ſine juriſdictione, & abſolvens, peccat quidem mortaliter, ſed non incurrit irregularitatem. Maſtrius *ubi ſupra num.* 150. in fine. *Septima* irregularitas eſt ex delicto hæreſis; quia omnes hæretici, & Apoſtatæ à fide ſunt irregulares. *cap. Qui in aliquod. cap. Presbyteros. diſt.* 5. ſivè ſint Clerici, ſivè ſint Laici: quibus addendi ſunt fautores, receptatores, conſilium, aut favorem dantes. *cap. Statutum.* 2. *De Hæretic.* nec non hæreticorum filii, & deſcendentes uſque ad ſecundam generationem; quamvis hi veram fidem ſint amplexi, & ab errore parentum receſſerint, niſi ipſi parentes ante mortem fuerint cum Eccleſia reconciliati; tunc enim parentes remanent quidem irregulares, non autem filii, aut deſcendentes; & idem eſt de fautoribus antedictis, & eorum progenie. Si autem ſola mater ſit hæretica, irregularitas extenditur ad filios tantùm, non autem ad nepotes. Porrò ſchiſmatici ſine hæreſi non incurrunt irregularitatem, ſed alias pœnas. *Octava* eſt in Apoſtaſia à Religione. *cap. Fin. de Apoſtat.* ideò Regularis fugitivus non poteſt promoveri ad ordines. *Nona* eſt ob infamiam reſultantem ex commiſſione delictorum, quibus de jure ea eſt annexa. *cap. Infames.* 16. *quæſt.* 1. ubi hæc crimina recenſentur, adulterium, inceſtus, raptus virginis, ſodomia, veneficium, duellum, ſacrilegium, ſimonia, perjurium in judicio, & alia. Dummodo tamen delicta ſint notoria, vel notorietate juris, cum quis eſt condemnatus à Judice, vel notorietate facti, cum hoc eſt adeò publicum, ut nulla tergiverſatione poſſit celari. *Decima* eſt ob homicidium, vel mutilationem membrorum; ſivè voluntariè factum, ſivè caſualiter, quando debita diligentia non fuit adhibita, præcipuè ſi dabat operam rei illicitæ. *Clement. Si furioſus. De Homicid. & cap. ult. eod. tit. in* 6. Quod ſi homicidium ſit omninò involuntarium, & fuit adhibita diligentia, ne fieret, nulla incurritur irregularitas; ſecùs ſi diligentia debita adhibita non fuit. *cap. Dilectus. cap. Significaſti, & cap. Ad audientiam, & cap. Fin. De Homicid.* At ſi dabat operam rei illicitæ, quamvis adhibuerit diligentiam, ſi homicidium ſequatur, ſit irregularis. *cap. Suſcepimus. & cap. De Cætero. de Homic.* Quod multi intelligendum volunt, ſi opus illicitum aptum erat de per ſe cauſare homicidium, ut verberare aliquem, ludere cum armis bellicis; ſecùs autem ſi aliam rem illicitam committeret, ut adulterium; ſed horum opinio reſpuitur à Maſtrio *d. diſp.* 13. *num.* 158. ubi fusè de hac materia; & *num.* 159. addens, quod incurritur hæc irregularitas non ſolùm ab homicida, ſed à cooperantibus quovis modo contentis in his verſibus *Juſſio, Conſilium, Conſenſus, Palpo, Recurſus, Participans, Mutus, Non obſtans, Non manifeſtans.* Et fundantur in *cap. Notum ſit.* 2. *q.* 1. ubi dicitur, quod *facientem, & conſentientem par pœna conſtringit.* Et de ſupradictis omnibus decem irregularitatibus ex homicidio provenientibus videndus eſt attentè ipſe Maſtrius *d. diſp.* 13. *q.* 5. *art.* 3. *&* 4. videlicèt *à num.* 143. *uſque ad num.* 167. ubi doctè de eis diſſerit, plurimos caſus examinando; qui in praxi ſolent ſæpè occurrere.

4 *Quær.* Quæ, & quot ſint Irregularitates provenientes ex defectu? *Reſp.* Eas eſſe decem ſequentes. *Prima* ex defectu animæ, & comprehendit Neophitos, in ætate adulta baptizatos. *cap. Neophitus. diſt.* 61. Lunaticos, Epilepticos, & perpetuò amentes. Maſtrius *dict. diſp.* 13. *num.* 168. *Secunda* ex defectu ſcientiæ; & eſt in illiteratis. *cap. Illiteratos. diſt.* 36. Concil. Trid. *ſeſs.* 25. *de Ref. cap.* 4. *Tertia* eſt ex defectu corporis, ſcilicet vel ob deformitatem, ut in nanis, claudis, & gibboſis; vel ob debilitatem in aliquo membro principali. *cap.* 1. *& ſeqq. diſt.* 25. & toto titulo *Extr. de Corpor. vitiatis.* Vel

ob infirmitatem, ut eſt lepra, morbus gallicus, apopleſia, & aliæ ad arbitrium Epiſcopi. *cap. Tua nos. De Cleric. ægrotan.* Vel ob duplicitatem ſexus, ut in Hermaphroditis, in quibus tamen ſi prævaleat ſexus maſculinus, multi DD. concedunt, ceſſare irregularitatem. Maſtrius *ubi antè num.* 170. Sed de his, ut dictum eſt ſupra, vide meas Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ.* 43. *Quarta* eſt ex defectu natalium; ut in ſpuriis, & illegitimis extra matrimonium natis, niſi ſint diſpenſati, vel per ſubſequens matrimonium legitimati. *cap.* 1. *&* 2. *& cap. Is, qui. De Filiis Presbyter.* Aut in Religione profeſſi; tunc enim poſſunt ad ordines promoveri, non autem ad Prælaturas, *cap. Ult.* ubi Gloſſa, & DD. *De Filiis Presbyteror.* Expoſiti autem infantes, niſi probentur naturales, præſumuntur legitimi. *cap.* 1. *de Infantib. expoſitis.* Et Bulla Gregorii XIV. apud eumdem Maſtrium *ibidem num.* 172. probans, quod in dubio ſemper quilibet eſt reputandus legitimus. *Quinta* eſt ex defectu ætatis. *cap. ult. De Tempor. ordinat. Clem. unic. De ætate, & qual.* Quod ſi quis ordinetur ante legitimam ætatem, non incurrit novam irregularitatem, ſed tantùm ſuſpenſionem, quæ ceſſat, ætate debita adveniente. Gloſſ. *in cit. Clement. Sexta* eſt ex defectu libertatis; ſervi enim prohibiti ſunt ordinari. *cap.* 1. *&* 2. *De Servis non ordinan.* niſi à Dominis manumittantur. *cap. Servorum, & ſeqq. diſt.* 54. & ſub hac irregularitate comprehenduntur etiam obligati ad publica ratiocinia, ut Theſaurarii, & Depoſitarii æris publici, vel Curatores, & Tutores pupillorum, qui, niſi redditis rationibus, non ſunt ordinandi. *cap. Unic. de oblig. ad ratioc. Septima* eſt ex defectu lenitatis, amplectens omnes, qui cooperantur ad homicidium juſtum, nempè Judices, Notarios, Accuſatores, & teſtes. *cap.* 1. *diſt.* 51. *cap.* 3. *Ne Clerici, vel Monachi. cap.* 3. *De Homicid. in* 6. Item omnes pugnantes in bello aggreſſivo, quod ſit juſtum; nam ſi eſſet injuſtum, irregularitas contraheretur non ex defectu lenitatis, ſed ex homicidio voluntario, & ſic ex delicto. In bello autem defenſivo nulla incurritur irregularitas ab occidentibus hoſtes; [...] enim homicidium involuntarium, & [...] defenſionem propriæ vitæ. Maſtrius *diſput.* 13. *num.* 163. *&* 164. Item veniu[nt] ſub hac irregularitate Chirurgi, qui a[...] ſcindunt, vel urunt membra; non au[...]tem Medici Phiſici, qui debita diligen[...]tia curant infirmos. *cap. Ad aures. De ætate, & qualit.* Maſtrius ubi antè *num.* 167. *Octava* irregularitas eſt ex defectu Sacramenti, reſultante ex bigamia *cap.* 1. *& ſeqq. De Bigam. non ordin.* id eſt illi, qui vel plures uxores habuerunt, ve[l] unam viduam; ob diviſionem enim carnis non poteſt repræſentare Chriſtum unicum Sponſum unius Eccleſiæ. In primo caſu bigamia dicitur vera; in ſecundo interpretativa. *cap. Si quis Viduam. diſt.* 50. Quod ſi quis poſt votum ſolemne caſtitatis contraheret matrimonium, etiam obtenta diſpenſatione, committeret bigamiam ſimilitudinariam, & fieret irregularis; & impedit ordines, etiamſi bigamia quæcunque contracta ſit ante Baptiſmum, à quo non purgatur, etſi purgetur irregularitas ex homicidio per ipſum, quia ſupponitur baptizatum ex lupo fieri Agnum; ſed bigamum ſemper portat diviſionem carnis ſuæ. Maſtrius *ibid. num.* 179. *Nona* eſt irregularitas ex defectu bonæ famæ, ſub qua inferuntur Hiſtriones, Mimi, Comædi, & filii publicæ meretricis. Maſtrius *eod. loco num.* 180. Et *Decima* eſt irregularitas ob publicam pœnitentiam. *cap. Placuit, & cap. Quicunque. diſt.* 50. *cap. Pœnitentes. diſt.* 55. Sed hæc receſſit ab Aula, quia publicæ Pœnitentiæ non ſunt ampliùs in uſu, de quibus ego diſſerui in meis Deciſionibus *de Euchariſtia deciſ.* 62. *ubi num.* 9. probavi, prædictos publicos pœnitentes non potuiſſe ad ordines promoveri tanquam irregulares. Et horum plures gradus oſtendi in meis Deciſionibus *De Pœnitentia Deciſ.* 18. *num.* 32.

5. *Quær.* An fiat irregularis, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit invaſorem ob defenſionem bonorum temporalium? *Reſp.* Negativè: & idem eſt dicendum, ſi quis iniquum invaſo-

tem

rem occideret pro defenſione pudicitiæ, vel famæ, & honoris quando aliud remedium non reperiret. Maſtrius *d. diſp.* 13. *num.* 165. ubi benè advertit, id non eſſe ampliùs aſſerendum in Clericis, & Religioſis ob propoſitionem 17. inter damnatas ab Alexandro Papa VII. *die* 24. *Septembris* 1665. Neque concedendum, ut laici poſſint occidere calumniatorem, vel percuſſorem fugientem, ad evitandam ignominiam, attenta altera Propoſitione damnata, quæ hoc concedebat; ut in Propoſitionibus damnatis *ab. Innocentio XI. Anno* 1679. *Propoſ.* 30.

6. *Quær.* An incurrat irregularitatem clericus adulter, ſi ob ſuam neceſſariam defenſionem occidat maritum adulteræ? *Reſp.* Affirmativè, quia dabat operam rei illicitæ; ideò licèt non intendebat homicidium facere; tamen illud faciendo evadit irregularis. Maſtrius *ead. diſp.* 13. *num.* 158. & *num* 166.

7. *Quær.* Quot modis tollatur Irregularitas? *Reſp.* Eam tolli quatuor modis. *Primò* per Baptiſmum, intelligendo de Irregularitatibus ex delicto: nam illæ ex defectu, prout etiam illa ex bigamia, durant quouſque tollantur ipſi defectus. *Secundò* per Profeſſionem Religioſam; ſcilicèt quò ad ordines, non autem quò ad Dignitates, & Prælaturas. *Tertiò* per remotionem cauſæ, ut in defectu ætatis adveniente legitima ætate; vel in obligato ad publica ratiocinia poſt rationes redditas. Et *Quartò* per legitimam diſpenſationem; cujus forma eſt, *Ego diſpenſo tecum in irregularitate; quam, vel quas, ob hanc, vel illam culpam incurriſti*. Maſtrius *dict. diſp.* 13. *num.* 181.

8. *Quær.* Apud quem reſideat poteſtas diſpenſandi ab Irregularitatibus? *Reſp.* Apud Summum Pontificem in quibuſcunque caſibus; & apud Epiſcopos in caſibus à jure iiſdem permiſſis. *cap. Sunt quidem. diſt.* 25. *cap. Significaſti. De Elect. cap. At ſi clerici. De Judiciis. & cap. Cum illorum. De Sentent. Excommunicat.*

9. *Quær.* Qui ſint caſus, in quibus jus Canonicum permittit Epiſcopis facultatem diſpenſandi ſuper Irregularitatibus? *Reſp.* Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de Reform.* concedit Epiſcopis, ut poſſint diſpenſare in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto; (ea excepta, quæ oritur ex homicidio voluntario; ac etiam iis, quæ ad forum contentioſum pervenerunt,) cum ſuis ſubditis, & in ſua Diœceſi. Maſtr. *dict. diſp.* 13. *num.* 182.

10. *Quær.* An Patriarchæ, vel Archiepiſcopi poſſint diſpenſare ſuper Irregularitatibus ſubditorum ſuorum ſuffraganeorum? *Reſp.* Negativè, niſi in Viſitatione, vel in gradu appellationis. Maſtrius *numer.* 182. & ibi Bonacina, & Suarez.

11. *Quær.* Quando delictum dicatur occultum, ad effectum ut Epiſcopus poſſit diſpenſare ab irregularitate? *Reſp.* Quod delictum dicitur occultum duobus modis. *Uno*, quando nulli ſint teſtes, à quibus poſſit probari. *Altero*, quando ſunt quidem teſtes, quibus probaretur; ſed quia non eſt deductum, ſeu denunciatum ad forum contentioſum, remanet ſub ſilentio. In his duobus caſibus Eiſcopus poteſt diſpenſare ab irregularitate. Exempli gratia, ſi Sacerdos ſit excommunicatus, & celebret Miſſam, adſtantes autem nihil ſciant de excommunicatione, delictum eſt occultum primo modo; quod ſi quatuor, vel quinque ſciant excommunicatum eſſe, ſed taceant, eſt occultum ſecundo modo, & in utroque irregularitas contracta ab eodem Sacerdote eſt diſpenſabilis ab Epiſcopo; qui è converſo diſpenſare non poteſt; quando delictum factum eſt notorium, manifeſtum, vel famoſum. Maſtrius *dict. diſput.* 13. *num.* 183.

12. *Quær.* Quando, & quomodo delictum cenſendum ſit notorium, manifeſtum, & famoſum? *Reſp.* *Notorium* cenſeri illud, quod eſt notum vel confeſſione Rei in judicio; vel ſententia Judicis lata, vel evidentia facti cogniti à majori parte viciniæ. *Manifeſtum* dicitur, de quo eſt fama in majori parte viciniæ orta à ſcientibus illud. Famoſum vocatur, quando de eo eſt fama in majori parte viciniæ, non tamen ex certa ſcientia; ſed ex indiciis, & præſumptionibus.

Ita Hurtadus *de Irregul. diſſ.* 20. & alii apud Maſtrium *dict. num.* 183.

13. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare ab irregularitate contracta ex homicidio occulto, non voluntario, ſed caſuali? *Reſp.* Affirmativè; quia Concilium Tridentinum excipit illam provenientem ex ſolo homicidio voluntario. Maſtrius, alios Theologos allegans *dict. diſput.* 13. *num.* 184. ubi ſubjungit, quod poterit etiam diſpenſare in homicidio, in quo non fuit ſervatum moderamen inculpatæ tutelæ, quando factum fuit ad defenſionem propriæ vitæ, quia non eſt voluntarium.

14. *Quær.* Quando delictum, ex quo oritur Irregularitas, deductum eſt ad forum contentioſum, ſed Reus fuit abſolutus ex defectu probationum, an in hoc caſu Epiſcopus poſſit cum eo diſpenſare? *Reſp.* Affirmativè; quia quando eſt à Judice dimiſſus abſque condemnatione, idem eſt, ac ſi non fuiſſet vocatus ad judicium. DD. apud Maſtrium *ibidem dict. num.* 184. Quod ſi fuiſſet condemnatus, tunc Epiſcopus non poſſet ampliùs diſpenſare; quia delictum factum eſt publicum. Maſtrius *ibid. num.* 185. ubi refutat Sanchez, & alios contrarium opinantes.

15. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare ab irregularitate provenienre ob mutilationem occultam alicujus membri? *Reſp.* Affirmativè; quia Concil. Trident. prohibet tantùm illam, quæ naſcitur ex homicidio voluntario etiam occulto. Et ita declaraſſe Sacram Congregationem Cardinalium notat Maſtrius *ibi num.* 186.

16. *Quær.* An Prælati Regulares poſſint abſolvere ſuos ſubditos ab irregularitatibus quibuſcunque? *Reſp.* Affirmativè, dummodò proveniant ex delictis; & hoc ob Privilegia Clem. IV. Bonifacii IX. & Eugenii IV. Maſtrius ubi ſupra *dict. num.* 186. Sed videtur intelligendus, exceptis irregularitatibus ortis ex homicidio voluntario, ex mutilatione membrorum, & ex Bigamia, ut diſputando concludit Lezana *in Summa tom.* 1. *cap.* 18. *num.* 4. *& tomo* 3. *verb. Abortus num* 14. *& verb. Irregularitas num.* 72. Quamvis contrarium doceat Bordonus *part.* 1. *reſolut.* 13. *num.* 15. ubi defendit, Prælatos Regulares, virtute Privilegiorum poſſe abſolvere etiam ab irregularitate ob homicidium voluntarium injuſtum, ſi ſit occultum; & ob caſuale quamvis ſit publicum. Sed Bordono non adhæſi in Deciſionibus meis de Pœnitentia *Deciſ.* 46. *num.* 15. ubi Studioſum remitto.

17. *Quær.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare ab irregularitate, orta ex hæreſi occulta? *Reſp.* Negativè, quia ubi Epiſcopus non poteſt abſolvere, ibi multò minùs poteſt diſpenſare. *cap. Cum illorum. De Sentent. Excommunicat.* Sed per Bullam in Cœna Domini prohibitum eſt Epiſcopis abſolvere ab hæreſi quamvis occulta; ut eſt ſecurior opinio DD. quos cumulat Barboſa ad Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Reform. c.* 6. *num.* 52. Et ego dixi *de Pœnit. Deciſ.* 45. *num.* 6.

18. *Quær.* An Epiſcopus diſpenſare poſſit ſuper irregularitatibus provenientibus ex defectu? *Reſp.* Quod Epiſcopus diſpenſat tantummodò in irregularitate ob defectum natalium ad ordines minores, & beneficium ſimplex. *cap.* 1. *De Filiis Presbyter. in* 6. Item in illa ex Bigamia ſimilitudinaria tantùm etiam pro Sacris Ordinibus. ex *cap. Sanè. De Clericis conjug. & cap.* 1. *Qui Clerici, vel voventes.* At ex Bigamia vera, atque interpretativa ſolus Papa poteſt diſpenſare, prout in omnibus aliis Irregularitatibus provenientibus ex defectibus animæ, corporis, ætatis, lenitatis, & infamiæ; ut differit Maſtrius *dict. diſp.* 13. *à num.* 188. *uſque in finem.* Eſt tamen verum, quod in defectibus corporis, vel ſcientiæ Epiſcopus poteſt arbitrari; & quando defectus non ſit nimius, declarare valet, eum non obſtare, & ſic tacitè diſpenſando, habet jus promovendi defectuoſum ad ordines, ſeu beneficia ſimplicia. Pax Jordanus *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 6. *de Sacrament. Ordinis. num.* 228. *& tom.* 2. *lib.* 9. *tit.* 1. *de Diſpenſationibus num.* 201.

19. *Quær.* An Confeſſarii Regulares poſſint diſpenſare ſuper Irregularitatibus

bus contractis à ſuis pœnitentibus? *Reſp.* Affirmativè virtute ſuorum Privilegiorum. DD. à me allegati *de Pœnitentia Deciſ.* 46. *num.* 20. dummodo delicta ſint occulta, & exceptis homicidio voluntario, mutilatione membrorum, & Bigamia ut ibi; ſed pro foro conſcientiæ tantùm.

CAPUT CLIII.

De Depoſitione, ſeu Degradatione.

1. QUær. Quid ſit Depoſitio, ſeu Degradatio? *Reſp. Eſt perpetua remotio ab Ordinibus, vel Altaris Miniſterio.* Et differt à cenſuris, & irregularitate; quia ſunt omnes temporales, & terminant per abſolutionem, vel diſpenſationem; hæc autem eſt perpetua. Diaz. *in Pract. cap.* 43. Barboſa *de Offic. & Poteſt. Epiſcop. allegat.* 110. *num.*1.

2. *Quær.* Quotuplex ſit depoſitio, ſeu degradatio? *Reſp.* Eſt duplex, Verbalis, & Actualis. Scaccia *de Judiciis lib.*1. *cap.* 11. §. 71. Verbalis eſt illa, quæ oretenùs profertur contra Clericum, removendo ipſum ab Altaris miniſterio; & hæc propriè dicitur depoſitio. *cap. Sacerdos.* 81. *diſt. cap.* 2. *de Pœnis in* 6. Clarus *in* §. *fin. quæſit.* 74. Et per eam non amittitur privilegium canonis, vel fori. Barboſa *dict. alleg.* 110. *num.* 3. Actualis, ſivè realis eſt illa, quando ultrà ſententiam depoſitionis ob enormes exceſſus, ſivè ob incorrigibilitatem, clericus perſonaliter privatur, exauctoratur, exuitur, & ſpoliatur Ordinibus Eccleſiaſticis per detractionem clericalium inſignium, & abraſo capite, & manibus traditur Judici ſæculari puniendus. *cap. Felix.* 5. *quæſt.*7. *cap. Non poteſt. de re judic. cap. Cum non ab homine. de Judic. cap. Degradatio. de Pœnis lib.*6. & Concil. Trident. *ſeſſ.* 13. *de Reform. cap.*4.

3. *Quær.* An Clericus degradatus actualiter amittat characterem, & poteſtatem Ordinis? *Reſp.* Negativè; ideò ſi eſſet Sacerdos, & conſecraret cum debita materia, & intentione validè conſecraret. Barboſ. *dict. allegat.* 110. *n.* 5. *& ſeqq.*

4 *Quær.* An opus ſit degradatione actuali, ſi clericus tradendus Curiæ ſæculari puniendus habeat tantùm minores ordines? *Reſp.* Affirmativè. Carolus de Graſſis *De effect. Cleric. effectu* 1. *num.* 839.

5. *Quær.* Appellatione degradationis an ſit intelligendum de verbali, vel de actuali? *Reſp.* De verbali; quia in pœnis minor eſt eligenda. *cap. In pœnis.* 49. *De Reg. Jur. in* 6.

6. *Quær.* Quæ ſunt crimina, propter quæ infligitur verbalis depoſitio? *Reſp.* Sunt Adulterium, Concubinatus perſeverans poſt monitionem, Simonia notoria, Stuprum, Inceſtus, Furtum, Perjurium, Homicidium, & alia, quæ inferunt Irregularitatem. Moneta *De Diſtribut. Quotid. quæſt.* 17. *num.* 6. & alii apud Barboſam *dict. allegat.* 110. *num.* 10. Noviſſimè Pignatellus *tom.* 8. *conſult.* 91. *num.* 8.

7. *Quær.* Quæ ſint delicta, quæ merentur realem degradationem? *Reſp.* Sunt tria. Hæreſis, *cap. Ad Abolendam. & cap. Excommunicamus. il ſecondo. De Hæretic.* Crimen Falſi in Litteris Apoſtolicis commiſſi. *cap. Ad falſariorum. De Crimine falſi.* Et conſpiratio contra proprium Epiſcopum. *cap. Si quis Sacerdotium.* 11. *quæſt. prima.* Barboſa *dict. alleg.* 110. *num.*11. *&* 12. ubi notat, præter hæc tria atrocia crimina, non eſſe aliud, ob quod poſſit deveniri ad realem degradationem.

8. *Quær.* An propter crimen læſæ Majeſtatis Clericus ſit actualiter degradandus, & tradendus Curiæ ſæculari, ut puniatur? *Reſp.* Diſſidere inter ſe Doctores, quos cumulat ipſe Barboſa *ubi ſupra num.* 13. *& n.* 14. ubi pariter ſunt diſcordes circa crimen Aſſaſinii.

9. *Quær.* An ſint alia crimina enormia, quorum cauſa Clericus ſit realiter degradandus, & tradendus Curiæ ſæculari? *Reſp.* Ex Pontificiis Conſtitutionibus, quas refert Barboſa *dict. allegat.* 110. *num.* 18. *& ſeqq.* numerantur ſequentes enormitates. *Primò*, Si Clericus non Sacer-

Sacerdos Miſſam celebret; vel Confeſſiones audiat, & abſolvat. *Secundò*, Si exerceat crimen nefandum contra naturam. *Tertiò*, Si cauſet abortum fætus animati. *Quartò*, Si monetas tondeat, vel falſificet. Pignarellus *tom. 7. conſult. 33. num. 33. Quintò*, Si Copulam ſacrilegam, & frequentem habeat cum Moniali. Pignatellus *tom. 8. conſult. 91. num. 7.* ubi alios caſus refert ibi videndos. Et *Sextò*, Si ſollicitaverit in Confeſſione mulieres ad turpia, quando gravitas hujus facinoris ſit exceſſiva; idem Barboſa *alleg.* 110. *num. 60.* & Carenas *De S. Inquiſit. par. 1. tit. 2. num. 13.*

10. *Quær.* Quæ, & quot perſonæ intervenire debeant, dum Clericus eſt actualiter degradandus? *Reſp.* De jure antiquo ad degradationem Epiſcopi debebant intervenire duodecim Epiſcopi. In degradatione Sacerdotis tres Epiſcopi; In degradatione Diaconi, aut Subdiaconi tres Epiſcopi. In degradatione Clerici in minoribus conſtituti ſolus unus Epiſcopus. Barboſa, qui canones allegat *dict. alleg.* 110. *num.* 22. De jure autem novo Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. de Reform. cap.* 4. ſtatuit, quod pro actuali degradatione facienda, ſi ſupradictus Epiſcoporum numerus facilè haberi non poſſit, Epiſcopo, vel ejus Vicario *etiam abſque illis procedere liceat; adhibitis tamen, & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus, uſum mitræ, & baculi ex privilegio Apoſtolico habentibus, ſi in Civitate, aut Diœceſi reperiri, & commodè intereſſe poſſint; alioquin aliis perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis; quæ ætate graves, ac juris ſcientia commendabiles exiſtant.*

11. *Quær.* An prædicti Epiſcopi, vel Abbates, vel alii Aſſiſtentes præter perſonalem intereſſentiam in actuali degradatione, habeant aliam facultatem? *Reſp.* Eos habere facultatem judicandi cauſam, & delictum Clerici degradandi unà cum ejus Epiſcopo, vel Vicario; & ideò interveniunt etiam tanquam Judices, cum voto deciſivo in ea cauſa. Suarez *De Cenſuris diſput.* 30. *ſect.* 1. *num.* 20. Genuenſis *in Practicabil. Eccleſ. quæſt.* 730. & Barboſa *d. alleg.* 110. *num.* 26.

12. *Quær.* An concordes debeant eſſe omnes prædicti Aſſiſtentes in judicando? vel ſufficiat eorum major pars in decernenda degradatione? *Reſp.* Hanc eſſe celebrem Canoniſtarum quæſtionem, in qua ſunt hinc indè defenſores pro utraque opinione. Verior tamen cenſetur illa, quæ tenet, requiri unanimem judicantium ſententiam per Tex. *in cap. 3. de Sentent. & re judic.* ut obſervat Barboſa *dict. allegat.* 110. *numer.* 28. Qui *ſub num.* 29. declarat, eam procedere in condemnatione pro degradando Epiſcopo, vel Sacerdote; nam pro degradatione Diaconorum, Subdiaconorum, & aliorum inferiorum ſufficiunt Vota majoris partis. Menochius *De Arbitr. Jud. caſu* 222. *num.* 10. Barboſa *ubi ſupra num.* 29. ubi alii Doctores.

13. *Quær.* Qua forma, & quibus ſolemnitatibus fiat actualis degradatio Clericorum? *Reſp.* Formam, & ſolemnitatem eſſe expreſſam *in cap. 2. de Pœnis in 6.* & conſiſtit in ſpoliatione omnium veſtium Sacrarum, quibus erat veſtitus Clericus degradandus, cum verbis prolatis ab Epiſcopo denotantibus ablationem Clericalis poteſtatis; quibus omnibus expoliatus, ac etiam veſte talari, raditur in capite, & ſi eſt Sacerdos in manibus, ad terrorem tantæ condemnationis; deindè per ſatellites conducitur ad carceres Curiæ ſæcularis, ut ibi in ultimo ſupplicio plectatur. Petit tamen Epiſcopus à Judice ſæculari, ut miſericorditer agendo, reum degradatum citra mortis, vel mutilationis ſententiam puniat, ut exactè ſcribit Caſtaldus *in Praxi Cæremoniar. lib. 2. ſect. 15. cap. 9. à num. 5. & ſequentibus*, ubi deſcribit talamum ligneum eminentem, qui debet conſtrui extra Eccleſiam, ſuper quo Epiſcopus, cum Aſſiſtentibus ſedet; & ibidem ponitur menſa cum veſtibus, & inſtrumentis ordinum, quibus Reus veſtitur, deinde exuitur coram populo, ut ſupra dictum eſt.

14. *Quær.* An habeatur in Hiſtoriis aliquod exemplum de actuali degradatione Presbyterorum? *Reſp.* Affirmativè;

tivè; & illud præcipuè, quod legitur in vita Sancti Caroli Borromæi, Auctore Joanne Petro Giuſſano *lib.* 7. *cap.* 4. ubi narrat degradationem Præpoſiti Rovereti in Valle Meſolcina (quæ eſt DD. Griſonum) anno 1583. ubi celeberrimus Juriſconſultus Franciſcus Burſatus in Inquiſitione generali reperit eumdem Præpoſitum reum execrabilium enormitatum, & quia obdurato corde reſpuit pœnitentiam, & emendationem, proceſſit Sanctus Archiepiſcopus ad illius degradationem, quam jugibus lacrymis executus fuit.

15. *Quær.* An Prælati Regulares poſſint degradare ſuos ſubditos delinquentes? *Reſp.* Negativè, niſi obtinerent ſpecialem facultatem ab Apoſtolica Sede. Sylveſter *Verb. Degradatio.* 1. Barboſa *dict. allegat.* 110. *num.* 25. Et hoc eſt, quod docent Canoniſtæ; videlicèt Epiſcopum cognoſcere in omnibus criminibus actualem degradationem requirentibus etiam contra exemptos. Joan. de Lignano *in cap. Ne in agro. De Statu Monach.* Abb. *in cap. Cum contingat. De foro competen.* & alii, quos refert Cochkier *De Juriſdict. Ordin. in exempt. part.* 2. *quæſt.* 45. *num.* 98.

16. *Quær.* An Clerici condemnati ad Triremes in Tribunali Sancti Officii ſivè in perpetuum, ſivè ad tempus, ſint priùs actualiter degradandi? *Reſp.* Negativè; & hoc attenta conſuetudine, corroborata à pluribus decretis, & declarationibus Congregationis ejuſdem Sancti Officii, relatis à Pignatello *dict. tom.* 8. *conſult.* 91. *num.* 4. & 5. Niſi Clericus eſſet damnatus propter hæreſim ex Textu *in cap.* 1. ubi Gloſſ. & DD. *De Hæret. in* 6.

17. *Quær.* Quis poſſit reſtituere in integrum Clericos realiter degradatos? *Reſp.* Solum Papam poſſe. In verbali autem degradatione etiam Epiſcopum poſſe reſtituere, ſi degradatio fuit ob delicta non graviora Adulterio. *cap. At ſi Clerici.* §. *De Adulteriis.* ubi DD. *de Judiciis.* Graviora autem adulterio dicuntur Hæreſis, Simonia, & Homicidium. Pignatellus *dict. tom.* 8. *conſul.* 91. *num.* 16.

PRO-

PROPOSITIONES DAMNATÆ
AB ALEXANDRO VII.
Pontifice Maximo,
Feria V. die 24. Septembris Anno 1665.

PRimo. Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir Equeſtris ad duellum provocatus, poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia aſſerens Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt; & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt Anno 1629. 18. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

4. Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcunque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

5. Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis.

6. Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſteà legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, & proindè non eſt denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt, ſi Sollicitatus confiteatur cum Sollicitante, hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi.

8. Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet Celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani Octavi.

9. Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

10. Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: nequè etiam eſt contrà fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.

12. Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.

14. Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

15. Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Eſt licitum Religioſo, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de ſe; vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere; quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus, vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, & coram graviſſimis viris prædicta impin-

impingere, niſi occidatur.

18. Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehenſam.

20. Reſtitutio à Pio V. impoſita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conſcientia, ante ſententiam declaratoriam Judicis; eo quod ſit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

22. Non eſt contra juſtitiam, beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubiicere præcepto.

24. Mollities, Sodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideòque ſufficit dicere in Confeſſione ſe procuraſſe pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum ſoluta ſatisfacit confeſſionis præcepto, dicens, commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamſi abſquè ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum ſimilium propoſitionum examini cura, & ſtudium impenditur, interea idem Sanctiſſimus re maturè conſiderata ſtatuit, & decrevit prædictas Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum, tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet: itaut quicunque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputativè publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacunque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus cujuſcunque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Joannes Lupus S. Rom. & Univerſ. Inquiſit. Not. &c.

Loco ✠ Sigilli.

Sequuntur Propoſitiones damnatæ ab eodem Alexandro PP. VII. feria 5. die 18. Martii 1666.

29. IN die jejunii, qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui pro Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.

31. Excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

32. Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

33. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum, ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit præcæpto.

35. Unico Officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino.

36. Regulares poſſunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſsè revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodiè ſunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.

39. Illa particula *quamprimùm* intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

40. Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

41. Non eſt obligandus concubinarius ad eiiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgò, *regalo*, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.

42. Licitum eſt Mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.

43. Annuum legatum, pro anima relictum, non durat pluſquam per decem annos.

44. Quoad forum conſcientiæ Reò correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, poſſunt retineri, uſque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus maturè penſatis idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decrevit prædictas Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimùm, tamquàm ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet, ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quocumque etiam dignitate, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac Status, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Joannes Lupus S. Rom. Univerſ. Inquiſit. Not. &c.

Loco ✠ Sigilli.

Propoſitiones damnatæ ab Innoc. XI. Sum. Pont. feria 5. die 2. Martii 1679.

1. ET primò, non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2. Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, ſivè intrinſeca, ſivè extrinſeca quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excuſabitur infidelis non

non credens, ductus opinione minùs probabili.

5. An peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile eſt ne ſingulis quidem rigorosè quinquenniis per ſe obligare præceptum Charitatis erga Deum.

7. Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſumus.

8. Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

9. Opus Conjugii ob ſolam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi, ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12. Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus ſuperfluum ſtatui; & ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirùm ei obventura eſt pinguis hereditas.

15. Licitum eſt Filio gaudere de parricidio parentis à ſe in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias indè ex hereditate conſecutas.

16. Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundum ſe.

17. Satis eſt, actum fidei ſemel in vita elicere.

18. Si à poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei glorioſum conſulo; tacere, ut peccaminoſum per ſe non damno.

19. Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20. Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.

21. Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis; imò cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus.

22. Nonniſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimilivè motivo ad juſtificationem ſufficit.

24. Vocare Deum in teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

25. Cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſivè res ſit levis, ſivè gravis.

26. Si quis, vel ſolus, vel coram aliis, ſivè interrogatus, ſivè propria ſponte, ſivè recreationis cauſa, ſivè quocunque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intrà ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quod vis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec eſt perjurus.

27. Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel Officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis eſt cauſa juſta.

ſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

30. Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſtè percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

31. Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.

32. Non ſolùm licitùm eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.

33. Licitum eſt tàm heredi, quàm legatario contrà injuſtè impedientem, ne vel hereditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile omnem fœtum, quamdiù in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem habere cum paritur, ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permiſſum eſt furari, non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcunque ſit magna ſumma totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem illius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt Creditor aliquid ultra ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo a uſura excuſari.

42. Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, ſed ſolùm ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum.

43. Quid ni nonniſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam, falſo crimine elidere.

44. Probabile eſt non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat; & ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; imò etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

47. Cum dicit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles, ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium, vel, primò videtur per hoc digniores, non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundò locutione minùs propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò quando ſit concurſus.

48. Tàm clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non eſt, undè ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquandò obligatoria ſub mortali.

50. Copula cum conjugata conſentiente marito non eſt adulterium, adeòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.

51. Fa-

51. Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti; putà ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, imò quatuor ſimul à diverſis Celebrantibus audit.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57. Probabile eſt ſufficere attritionem naturalem, modò honeſtam.

58. Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59. Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra Legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodò ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

61. Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62. Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63. Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64. Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantia myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem neſciat myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

65. Sufficit illa Myſteria ſemel credidiſſe.

Aliæ Propoſitiones duæ de Divino concurſu noviſſimè damnatæ ab Innocentio XI.

23. Novembris 1679.

1. DEus donat nobis omnipotentiam ſuam, ut ea utantur ſicut aliquis donat alteri villam, vel librum.

2. Deus ſubiicit nobis ſuam omnipotentiam.

Quicunque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quocunque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus, cujuſcunque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injurioſis contentionibus Doctores, ſeu Scholaſtici, aut alii quicunque impoſterum ſe abſtineant, & ut paci, & charitati conſulatur idem Sanctiſſimus in virtute ſanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis quàm in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni cenſura, & nota, nec non à quibuſcunque conviciis contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ ſuper iiſdem propoſitionibus judicium proferatur.

Franciſcus Ricardus S. Rom & Univerſ. inq. Not.

Loco ✠ Sigilli.

Pro-

Propoſitiones damnatæ ab Alexandro VIII. feria 5. die 21. Auguſti 1690.

1. BOnitas objectiva conſiſtit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc ſufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. HUNC HOMO NON TENETUR AMARE, NEQUE IN PRINCIPIO, NEQUE IN DECURSU VITÆ SUÆ MORALIS.

2. Peccatum philoſophicum, ſeu morale, eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò, & mortale, eſt tranſgeſſio libera Divinæ Legis. Philoſophicum quantumvis grave in illo, qui Deum, vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Quibus peractis, Sanctiſſimus omnibus plenè, & maturè conſideratis primam Theſem, ſeu Propoſitionem declaravit hæreticam, & uti talem damnandam, & prohibendam eſſe, ſicuti damnat, & prohibet, ſub cenſuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores, in jure expreſſis; ſecundam Theſem, ſi propoſitionem declaravit ſcandaloſam temerariam, piarum aurium offenſivan & erroneam, & uti talem damnandan & prohibendam eſſe, ſicut damnat, prohibet; itaut quicunque illam d cuerit, defenderit, ediderit, aut de etiam diſputaverit publicè, ſeu priv tim tractaverit, niſi forſan impugna do, ipſo facto incidat in excommunic tionem, à qua non poſſit (præterqua in articulo mortis) ab alio quacumq etiam Dignitate fulgente, niſi à p tempore exiſtente Romano Pontifice a ſolvi. Inſuper diſtrictè in virtute ſa ctæ Obedientiæ, & ſub interminatio Divini Judicii prohibet omnibus Ch ſtifidelibus cujuſcunque conditionis ? c gnitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, ſpecialiſſima nota dignis, ne prædict Theſes, ſeu Propoſitiones ad praxim d ducant.

Alexander Speronus S. Ro. & Univerſ. Inq. Not.

Loco ✠ Sigilli.

Propoſitiones damnatæ ab eodem Alexandro PP. VII feria 5. die 8. Decembris 1690.

1. IN ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in cauſa ſua peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

2. Tametſi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in ſtatu naturæ lapſæ operante ea ipſa, non excuſat à peccato formali.

3. Non licet ſequi opinionem, vel inter probabiles probabiliſſimam.

4. Dedit ſemetipſum pro nobis oblationem Deo, non pro ſolis electis; ſed pro omnibus, & ſolis fidelibus.

5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliiq hujus generis, nullum omninò ac piunt à Jeſu Chriſto influxum; adeòq hinc rectè inferes in illis eſſe voluntate nudam, & inermem, ſine omni gra ſufficienti.

6. Gratia ſufficiens ſtatui noſtro, n tàm utilis, quam pernicioſa eſt, ſic proindè meritò poſſimus petere, à gra ſufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata, Dei dilectio, vel Mundi. Si Dei, Ch ritas

ritas Patris eſt; ſi Mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.

8. Neceſſe eſt Infidelem in omni opere peccare.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura rationali, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu.

10. Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.

11. Omne quod non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; & etiamſi videatur credere, non eſt fides divina, ſed humana.

13. Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.

16. Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni, induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio naturæ rei idipſum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus.

18. Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominùs ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confeſſiones apud Religioſos factæ, pleræque vel ſacrilegæ ſunt, vel invalidæ.

21. Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua penitentia, ſeu ſatisfactione, ob quæſtum, ſeu lucrum ſubſidii temporalis.

22. Sacrilegi ſunt Judicandi, qui Jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi ſunt à ſacra Communione, quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat à B. V. Maria in die Purificationis ſuæ per duos pullos Columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccatis, ſufficienter teſtantur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius qui offerebatur etiam macula Matris maculatus eſſet, ſecundùm verba legis.

25. Dei Patris ſedentis ſimulacrum nefas eſt Chriſtiano in Templo collocare.

26. Laus quæ defertur Mariæ ut Mariæ, vana eſt.

27. Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus, *In nomine Patris, &c.* prætermiſſis illis, *Ego te Baptizo*.

28. Valet Baptiſmus collatus à Miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat, intùs verò in corde ſuo apud ſe reſolvit, *Non intendo facere, quod Eccleſia*.

29. Futilis, & toties convulſa eſt aſſertio de Pontificis Romani ſupra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Auguſtino clarè fundatam, illam abſolutè poteſt tenere, & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani Octavi, *In Eminenti*, eſt ſubreptitia.

Quibus maturè conſideratis idem Sanctiſſimus ſtatuit, & decrevit 31. ſupradictas Propoſitiones tanquam temerarias, ſcandaloſas, malè ſonantes, injurioſas, Hæreſi proximas, Hæreſim ſapientes, erroneas, Schiſmaticas, & Hæreticas reſpectivè, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, & prohibet; itaut quicunque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputativè, publicè, aut

priva-

privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in Excommunicationem, à qua non poſſit (præterquàm in articulo mortis) ab alio quacunque etiam Dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus, cujuſcunque Conditionis, Dignitatis, & Status, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſim nota dignis, nè prædictas opiniones, aı aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Non intendit tamen Sanctitas Sua pe hoc Decretum alias Propoſitiones in majc ri numero ultrà ſupradictas 31. jam exhi bitas, & in hoc Decreto non expreſſas ap probare.

Alexander Spronus S. Rom & Univerſ. Inq. Not.

Loco ✠ Sigilli.

Caſus reſervati in Bulla Cœnæ Domini.

1. HÆretici cujuſcunque ſectæ, eorumdem fautores, libros legentes, tenentes, aut imprimentes, & ſchiſmatici.

2. Appellantes à Pontifice ad futurum Concilium, eorumque fautores.

3. Piratæ, atque eorum receptatores, & fautores.

4. Naufragorum Chriſtianorum cujuſcumque generis bona, etiam in littoribus inventa, ſurripientes.

5. Imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes.

6. Falſificantes Litteras Apoſtolicas, aut falsò fabricantes.

7. Deferentes arma, & alia uſui bellico idonea, ad Turcas, vel alios Chriſtiani nominis inimicos: & ad Reipublicæ Chriſtianæ ſtatum pertinentia iiſdem in damnum Chriſtianorum nunciantes.

8. Impedientes eos, qui victualia, & alia neceſſaria Romam convehunt.

9. Ad Sedem Apoſtolicam venientes, vel ab ea recedentes, ſua, aut aliorum opera lædentes, & ſine juriſdictione vexantes in Curia commorantes.

10. Romipetas, ac peregrinos etiam in Urbe morantes, vel abeuntes, lædentes.

11. Offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos.

12. Ad Romanam Curiam pro negotiis ſuis recurrentes per ſe, vel per alios lædentes.

13. Appellantes à gravamine, vel futura executione Litterarum Apoſtolicarum ad Laicam poteſtatem.

14. Executionem Litter. Apoſt. aut aliarum expeditionum impedientes, & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes.

15. Judices ſæculares, qui Eccleſiaſticas perſonas trahunt ad ſua Tribunalia, quique Eccleſiaſticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

16. Impedientes Prælatos, ne ſua juriſdictione utantur quique illorum, & delegatorum judicia eludentes ad Curiam ſæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, præſtanteſque auxilium.

17. Uſurpantes Sedis Apoſtolicæ, & quarumcunque Eccleſiarum juriſdictiones, vel etiam fructus ſequeſtrantes.

18. Imponentes decimas, & alia onera perſonis Eccleſiaſticis, Eccleſiis, Monaſteriis, aut eorum fructibus.

19. Judices ſæculares, qui ſe interponunt in cauſis capitalibus, ſeù criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas.

20. Occupantes bona, aut terras Eccleſiæ Romanæ, & illius juriſdictionem uſurpantes.

Summa

Digitized by Google

Summa Decretorum Sacræ Congregationis ſuper Reſervatione, & Abſolutione caſuum Reſervatorum.

SAcra Congregatio S. R. E. Cardinalium Negotiis Epiſc. & Regul. præpoſita de mandato ſpeciali Clementis Papæ VIII. jubet, & præcipit Sacerdotibus omnibus, tàm Secularibus, quàm Regularibus, ne quis eorum, prætextu privilegiorum quomodolibet conceſſorum, ab ullo ex caſibus in prædicta Bulla contentis, vel aliàs à Sede Apoſtolica, vel per Ordinarios reſervatis, aut reſervandis abſolvere præſumat, ſub pœna excommunicationis, &c. ipſo facto abſque ulla declaratione, incurrenda; &c.

Cùm autem dubia quædam circa intelligentiam præfati Decreti emerſiſſent, eadem Sacra Congregatio de mandato ejuſdem Sanctiſſimi declaravit præter caſus in Bulla Cœnæ, & per Ordinarios locorum reſervatos, comprehendi ſub eadem prohibitione, & pœna, Violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis Conſtitut. Gregor. XIII. quæ incipit: *Cùm aliàs &c.* Violationem clauſuræ Monialium ad malum finem. Provocantes, ac pugnantes in duello juxta Decretum Trid. & Conſtit. Gregorii XIII. incipit: *Ad tollendam*. Iniicientes manus violentas in Clericos juxta Canonem: *Si quis ſuadente*. Simoniam realem ſcienter contractam, atque etiam confidentiam beneficialem.

Quod Decretum, ejuſque declarationem, nec non cenſuras, & pœnas confirmat, atque innovat Paulus V. ab omnibuſque Sacerdotibus, tàm Sæcularibus, quàm Regularibus, etiam neceſſariò exprimendis inviolabiliter obſervari mandat, non obſtantibus Privilegiis, &c. Vide meas Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ. 46. num. 9.* ubi ſunt dicta Decreta, & illud Urbani VIII. diei 17. Novembris 1628.

Alii Caſûs Summo Pontifici intra Italiam reſervati.

1 Violatio Clauſuræ Monialium ad malum finem.

2 Iniicientium violentas manus in Clericos.

3 Simonia realis ſcienter contracta.

4 Confidentia beneficialis.

5 Provocantium, & pugnantium in Duello juxta Concil. Trid. & Conſtitutionem Gregorii XIII. cujus tenor habetur ſupra.

6 Violatio immunitatis eccleſiaſticæ circa fugientes ad Eccleſias, ut jam dicetur.

De Immunitate circa fugientes ad Eccleſias.

1 GRegorius XIV. in quadam Conſtitutione, quæ incipit: Cùm aliis nonnulli, &c. ſtatuit, ut omnes delinquentes, qui confugiunt ad Eccleſias, gaudeant immunitate, exceptis caſibus expreſſis paragrapho 3., cujus tenor eſt hujuſmodi.

2 Ut Laicis ad Eccleſias, locaque ſacra, & religioſa prædicta confugientibus, ſi fuerint publici latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur.

3 Aut depopulatores agrorum.

4 Quibus homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, earumve Cœmeteriis committere non verentur.

5 Aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint.

6 Aut Aſſaſſini.

7 Vel hæreſis rei.

8 Aut læſæ Majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur.

Digitized by Google

9. In aliis caſibus delinquentes, confugientes ad Eccleſias, gaudent Immunitate. Si quis verò contra hanc Conſtitutionem leſerit immunitatem Eccleſiaſticam, erit caſus reſervatus Papæ.

SS. D.N. CLEMENTIS

Divina Providentia Papæ X.

Conſtitutio in qua Regularium privilegia quo ad prædicationem Verbi Dei, & Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem declarantur.

SUperna &c.

Regulares, qui in Eccleſiis ſui Ordinis prædicare voluerint teneri Ab Epiſcopo Diœceſano benedictionem petere; Prædicare tamen poſſe, quamvis illam non obtinuerint: Quòd ſi Epiſcopus benedictionem nedum non concesserit, ſed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Eccleſiis licere Regularibus prædicare, eoſque contravenientes ab illo tanquam à Sedis Apoſtolicæ Delegato cenſuris, aliiſque pœnis Eccleſiaſticis in vim Conſtitutionis fel. rec. Gregorii XV. prædeceſſoris noſtri incipientis: *Inſcrutabili Dei Providentia*, coerceri, & puniri poſſe. Epiſcopum tamen abſque juſta, atque rationabili cauſa contradicere non debere; & hujuſmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere ſi in quibuſcumque Oratoriis ſui Ordinis ſermonem coram populo, vel in Eccleſiis, vel ad crates Monaſteriorum Sanctimonialium eorum juriſdictioni ſubjectarum, licèt clauſis januis, & nullus ſæcularis ibi interſit, habere voluerint. Poſſe autem Epiſcopum licentiam conceſſam Regularibus in Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt prædicare volentibus illos quamvis ab Univerſitatibus, aut à magiſtratibus laicis nominatos, etiamſi Epiſcopi Anteceſſores per tempus immemorabile hanc licentiam abſque examine concedere conſueverint, quoad Doctrinam examinare, ſi ita ipſius arbitrio, quod moderatum, & diſcretum eſſe debet, viſum fuerit, & licentiam prædicandi ſemel iiſdem conceſſam ob rationabiles cauſas licet occultas, prædicationem tamen concernentes ſuſpendere, non poſſe tamen Epiſcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicent.

Ad hæc Regulares ab Epiſcopo ad Confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi jam fuerunt approbati, & generaliter ab Epiſcopo ad perſonarum ſæcularium confeſſiones audiendas nequaquam cenſeri approbatos ob audiendas Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, ſed egere, quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione, atque approbatos pro audiendis Confeſſionibus Monialium unius Monaſterii, minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius Monaſterii. Itidem Confeſſores extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe expleta Deputatione in vim approbationis hujuſmodi, illarum Confeſſiones audire; ſed toties ab Epiſcopo eſſe approbandos, quoties caſus Deputationis contigerit. Cæterùm in Monaſteriis, ac etiam Collegiis ubi juxta Regularia Inſtituta vivitur, poſſe tàm prælatos Regulares, quàm Confeſſores Regularium eorundem Monaſteriorum, ſeu Collegiorum audire Confeſſiones illorum ſæcularium, qui inibi ſunt verè de familia, & continui Commenſales; non autem illorum, qui tantùm ipſis deſerviunt. Illos autem Religioſos, qui ad Confeſſiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Epiſcopis quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporum, certorumque locorum, aut generis perſonarum in Diœceſi propria admittendos. Quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti arbitrio Ordinariorum

riorum relinqui ipſos cum limitata facultate, prout eiſdem Ordinariis magis expedire videbitur probare, & admittere. Semel autem ſimpliciter approbatos poſſe in Diœceſi Epiſcopi approbantis, quovis anni tempore etiam Paſchali, & quorumcumque etiam infirmorum Confeſſiones audire, abſque ulla Parochorum, vel ipſius Epiſcopi licentia. De qua tamen Confeſſione teneri dictos Religioſos eorundem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere: & hoc poſſe illis ab Epiſcopo ſub pœna ſuſpenſionis à facultate audiendi Confeſſiones præcipi: ſufficere tamen ut certior ratio hujuſmodi fiat ſaltem per ſcripturam apud ipſum infirmum relinquendam.

Et eos, qui dictis Religioſis ſimpliciter approbatis Paſchali tempore confeſſi fuerint, Conſtitutioni, quæ incipit: *Omnis utriuſque ſexus*, quoad Confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſendos. Regulares verò ad ejuſmodi Confeſſiones audiendas prævio examine ſimpliciter, & abſque ulla temporis præfinitione ab ipſomet Epiſcopo; ſecus autem ſi ab ejus Vicario, aut ab Anteceſſoribus Epiſcopis approbatos non poſſe ab eodem, qui ſic approbatur iterùm examinari, aut ab eiſdem Confeſſionibus audiendis ſuſpendi; ſeu licentias ipſis conceſſas revocari, niſi nova ſuperveniente cauſa, quæ ipſas Confeſſiones concernat, de qua tamen haud neceſſarium eſſe ut in actis conſtet, nec eam teneri Epiſcopum ipſis Regularibus ſignificare; ſed Sedi Apoſtolicæ duntaxat, ubi eam aperiri poſtulaverit. Porrò ſi Regulares cum ſcandalo, aut aliàs inhoneſtè vivant vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Epiſcopi judicio videantur à Confeſſionibus ſuſpendendi, in quo ipſius Epiſcopi conſcientiam oneratam eſſe volumus, cum præcipua Miniſtri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas ſit vitæ integritas, ac morum honeſtas, utique eam cauſam ad Confeſſionis miniſterium pertinere, ac proinde nihil obſtare, quò minus ob eam poſſit Epiſcopus Regulares à ſemetipſo approbatos ſuſpendere, aut repellere à Confeſſionibus audiendis. Attamen Confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul unius conventus Regularibus Confeſſoribus adimi ab Epiſcopo inconſulta Sede Apoſtolica nullatenus poſſe. Et facultatibus per Mare magnum, aliave Privilegia Regularibus cujuſcumque Ordinis, Inſtituti, aut Societatis, etiam Jeſu, conceſſis factam eis non eſſe poteſtatem abſolvendi in caſibus ab Epiſcopo ſibi reſervatis. Et per Confirmationes dictorum privilegiorum quas Regulares à Sede Apoſtolica poſt Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam revixiſſe privilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apoſtolicis etiam Decretis ſublata, atque extincta, ſi quæ habebant, abſolvendi à caſibus Epiſcopo reſervatis.

Et habentes facultatem abſolvendi ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis non ideò à caſibus Epiſcopo reſervatis poſſe abſolvere: poſſe autem Regularem confeſſorem in ea Diœceſi, in qua aſt approbatus confluentes ex alia Diœceſi à peccatis in ipſa reſervatis, non autem in illa ubi idem confeſſor eſt approbatus abſolvere; niſi eoſdem Pœnitentes noverit in fraudem reſervationis ad aliam Diœceſim pro abſolutione obtinenda migraſſe. Vigore ſupradictorum Privilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam ſatisfacta parte abſolvere Pœnitentes à cenſuris, quoad externum, & judiciale forum, & abſolutos ab eis in foro Pœnitentiali utique non cenſeri abſolutos in exteriori Judicio, & contentioſo. Quin imò cenſuris Eccleſiaſticis irretitos, & denunciatos ab Epiſcopis cogi poſſe gerere ſe pro talibus, etiamſi à Regularibus fuerint abſoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apoſtolicis Privilegiis coram Epiſcopo, ab eo judicetur ipſa non ſuffragari caſui, de quo agitur; ſi dictorum Privilegiorum verba obſcura ſint, & ambigua non eſſe ad Metropolitanum provocandum, ſed cum eis ſit interpretari, cujus eſt condere, dictorum Privilegiorum interpretationem Sedis Apoſtolicæ judicio prout alias conſtitutione Prædeceſſoris noſtri &c.

fel. rec. Clementis IV. ſtatutum fuit, eſſe exequendum.

Non obſtantibus quibuſcumque &c. etiam inſolitis caſibus.

Dat. Romæ Anno 1670. 11. Kal. Julii Pontif. noſtri Anno primo.

Nota: In propoſitionibus damnatis ab Alexandro VII. propoſitio duodecima videbatur limitata ad ſolos Mendicantes. Ita enim habet propoſitio. Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id ad Epiſcopo facultate. At Clemens X. magis ample loquitur, dum abſolutè ſic pronunciat: Ex facultatibus per Mare magnum, aliave privilegia cujuſcumque Ordinis, Inſtitutis, aut Societatis etiam Jeſu conceſſis, facta eis non eſt poteſtas abſolvendi caſibus ab Epiſcopo ſibi reſervatis.

DECRETUM

De Apocryphis Indulgentiis.

DElatæ ſæpiùs fuere ad Sacram Congregationem Indulgentiis, ſacriſque Reliquiis præpoſitam Indulgentiæ quædam confictæ, & omninò falſæ, quæ per diverſas Orbis Chriſtiani partes circumferuntur; aliæ verò examinandæ; quæ adhibito ſtudio inventæ ſunt vel apocryphæ, vel à Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præteriiſſet: quarum quidem plurimæ, cùm non facilem cognitionem habeant Chriſti fideles harum rerum minùs peritos fallunt, qui ſpe Indulgentiæ, remiſſioniſque peccatorum ſuorum conſequendæ fruſtrantur. Quamobrem eadem Sacra Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies ſerpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati conſulere, plures illarum ſingulari diligentia colligi, & in Indicem referri curavit.

Tales in primis ſunt illæ, uti aſſerunt, conceſſæ à Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem charitatis Jeſu Chriſti Domini noſtri, Precor te, Piiſſime Domine &c. ab Urbano II. Eccleſiæ S. Mariæ, ut vulgò dici ſolet, Campagnolæ, & S. Victoriæ, ab Eugenio III. Revelationi de plaga in humero Jeſu Chriſti factæ; S. Bernardo, ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis; à Bonifacio IX. viſitantibus Cappellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die feſto; à Joanne XXII. oſculantibus menſuram plantæ pedis B. Mariæ Virginis; ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgò dictæ, Laghetti; à Leone X. geſtantibus funiculum S. Franciſci primùm in Urbe impreſſæ, deinde Mediolani anno 1665. (ſuas tamen habent, & veras confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Franciſci) recitantibus Salutationem Angelicam ad pulſum horologii, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus Luna ſubjecta eſt; à Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum; à Clemente VIII. dicentibus Orationem: O magnum myſterium &c. Eccleſiæ S. Mariæ, quam vocant, Montis Serrati, Avenione impreſſæ; tum aliæ pro animabus Chriſti fidelium defunctorum, impreſſæ Matriti 20. Julii 1606. à Paulo V. cantantibus Hymnum, Te Matrem Dei laudamus, te Mariam Virginem confitemur &c. vel ſi die Sabbati intererint dum idem canitur, & Coronis, Roſariis, Imaginibus, & Numiſmatibus, quæ medallias appellant, ab eo benedictis, Feder. Cardinali Borromæo ſupplicante anno 1611. dum Eccleſia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo & Gregorio XV. dicentibus: Sia lodato il Santiſſimo Sacramento, laus Sanctiſſimo Sacramento: ab Urbano VIII. In honorem ejuſdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Miſſa, dicentibus, Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei filii &c. à Clemente X. recitantibus manè, meridiè, ac Veſpere conſuetam Antiphonam, Angelus Domini &c. & in fine, Deo gratias, & Mariæ; ac demùm aliæ à nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronis Miſteriorum paſſionis

Digitized by Google

nis Domini Noſtri Jeſu Chriſti prece magni Ducis Etruriæ.

Talis Indulgentia Sodalitatis S. Nicolai, qua repetita quinquies Oratione Dominica; & Salutationem Angelicam, unam liberari animam quolibet die à Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Peruſii Confraternitatis Sanctorum Sebaſtiani, & Rocchi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad columnam Trajani; Tales demùm aliæ Cruceſignatorum S. Euſtorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis ſunt & illæ conceſſæ, ut ajunt, Cappellæ Roſarii in Eccleſia S. Antonii de Rovigo, ſeu Rodigii, vel Eccleſiæ Sanctiſſime Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni die feſto Inventionis Sanctiſſimæ Crucis, vel geſtantibus funiculum S. Franciſci de Paula, vel celebrantibus Miſſas S. Auguſtini, aut alias quinque in honorem quinque feſtivitatum B. V. vel recitantibus Officium S. Franciſcæ Romanæ, aut Antiphonam, ò Paſſio magna &c. In memoriam paſſionis Jeſu, aut Roſarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut orationem, quæ impreſſa cum imagine S. Annæ circumferri ſolet, Ave gratia plena &c. (quæ oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. V. Immaculatæ, quòd aſſerunt à Paulo V. probatum fuiſſe, aut orationem, Deus, qui nobis in S. Syndone &c. (Excipitur indulgentia centum dierum anno 1671. conceſſa precibus Duciſſæ Sabaudiæ ad annos 15. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave filia Dei &c. poſt communionem recitandam, vel aliquo conſpicuo ſigno venerantibus Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti nomen, Indulgentiæ rurſus octoginta millium annorum veteride Tabula reſcriptæ, quàm in Baſilica Lateranenſi aſſervari affirmant, pro dicentibus orationem illam verè piam, Deus qui pro redemptionem Mundi &c. tùm quæ impreſſæ fuerunt Papiæ anno 1679. ſub hoc titulo, Sommario delle Indulgenze conceſſe dalla Santità di Noſtro Sign. Papa Leone X. all'Immagine della Concezzione della Glorioſa Vergine Maria; vel Piſauri ſub nomine B. Joanne, anno 1608. evulgatæ; vel Barlettæ, ſeu Baruli à recitantibus quaſdam, non ſanè malas orationes lucrandæ; vel Parmæ à viſitantibus per Quadrageſimæ dies Eccleſias Tertii Ordinis S. Franciſci; vel Piſtorii, & Vaſtallæ à recitantibus orationem, Ave Sanctiſs. Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. & aliæ in peculiari impreſſo libro deſcriptæ, quibus frui dicunt Devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ ſunt, quæ Crucibus Caravacenſibus tributæ dicuntur; vel Coronæ, ſive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quòd ex duodecim globulis precariis conſtat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloyſiæ ab Aſcenſione Hiſpaniæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel menſuræ altitudinis Jeſu Chriſti Domini noſtri, vel Imagini, aut menſuræ vulneris lateri ejus inflicti; vel orationi, ut ajunt, in Sepulchro Domini noſtri repertæ; & Indulgentiæ, ut ajunt, innixæ revelationi factæ Sanctis Birgittæ, Metildi, & Eliſabeth, vel B. Joanne de Cruce, & conceſſæ, ut aſſerunt, granis, quæ aliquod ex tribus granis tetigerit extantibus penes Romanum Pontificem, Hiſpaniarum Regem, & Miniſtrum Generalem fratrum Minorum Obſervantiæ S. Franciſci.

Omnes verò, & ſingulas jam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim eſſe confictas, & planè falſas declarat, partim apochryphas, vel ex alio capite nullas; quæ nemini ſuffragari poſſunt, eaſque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, & lucrandas Chriſti fidelibus proponi vetat. Foliaque, & Libros, ubi ſic proponuntur, ſeu aſſeruntur, omninò præcipit aboleri, niſi prædictæ Indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ; nec ideò tamen vult, alias, quas hoc Decretum non continet, pro veris, & legitimis, tacitè probatis haberi.

Ac demùm omnes Indulgentias conceſſas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1597. Coronis, Roſariis, Granis, ſeu Calculis, Crucibus, & Imaginibus ſacris, vel ante Breve Pauli V. quòd incipit: Romanus Pontifex &c. editum 23. Maii anno 1606. perſonis Regularibus quarumcumque Religio-

ligio-

ligionum, & Ordinum, etiam Mendicantium, vel ante Conſtitutionem 115. Clementis V.II. Cujus initium: Quæcumque &c. & 68. Pauli V. incipientem: *Quæ ſalubriter* &c. habitas per aggregationem, vel aliam communicationem ab Archiconfraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jeſu, Capitulo, vel Cætu quocumque vel ab eorum Officialibus, Superioribus, aliiſque perſonis, vel perſona, etiamſi earum, vel ejus mentio ſpecialis, & individua facienda eſſet, niſi fuerint deinde Romani Pontificis authoritate innovatæ, aut confirmatæ, nullius eſſe roboris, & momenti pariter declarat.

Porrò Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Chriſtianæ, & Confraternitatibus Sanctiſſimæ Trinitatis, & Redemptionis captivorum, Nominis Dei, Roſarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, cincturæ S. Auguſtini, & S. Monicæ, niſi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias verò Stationum Urbis, quæ à Romanis Pontificibus ſingulari quodam beneficio vel communicatæ ſunt, vel communicabuntur interdum, aliquibus locis, Ordinibus, aut perſonis, diebus tantùm Stationum in Miſſali Romano deſcriptis ſuffragari poſſe declarat; ſemel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium, ad Sanctiſſimum, cuncta Sanctitas Sua probavit, & inviolatè ſervari juſſit.

Datum Romæ die 7. Martii 1678.

Aloyſius Card. Homodeus.

Loco ✠ Sigilli.

Michael Angelus Riccius Secr.

Die 12. Menſis Martii 1678. ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas curiæ; & in acie campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Rochum de Stephanis Sanctiſs. Domini Noſtri Papæ Curſ.

Laurentius Segnus Magiſter Curſ.

DECRETUM

Circa Communionem Quotidianam.

Cum ad aures Sanctiſſimi D. N. fide digniorum teſtimonio pervenerit in quibuſdam Diœceſibus vigere uſum quotidianæ communionis, etiam in feria ſexta Paraſceve, & ſimul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam eſſe à jure divino, quin etiam in illius adminiſtratione aliquos abuſus inoleviſſe; videlicet, quod aliqui non in Eccleſia, ſed in privatis Oratoriis, & Domi, imò cubantes in lecto, & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota ſumant ſacroſanctam Euchariſtiam, quam argentea theca incluſam in crumena, aut ſecretò illis deferunt Sacerdotes ſæculares, aut Regulares; aliique in Communione accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores ſolito, ac tandem quis confiteatur peccata venialia ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario: cum autem hæc Sanctiſſimus conſideranda commiſerit S. Congregationi Cardinalium Concil. Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio, prævia matura diſcuſſione ſuper prædictis unanimi ſententia ita cenſuit: Et ſi frequens, quotidianuſve ſacroſanctæ Euchariſtiæ uſus à SS. Patribus fuerit ſemper in Eccleſia probatus; nunquam tamen, aut ſæpiùs illam percipiendi, aut ab ea abſtinendi, certos ſingulis menſibus, aut hebdomadis dies ſtatuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præſcripſit, ſed quaſi humanam infirmitatem ſecum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet tantùm indicavit, cùm inquit: Optaret quidem ſacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes Sacramentali Euchariſtiæ perceptione communicaret; Idque non immeritò; multiplices enim ſunt, conſcientiarum receſſus, variæ ob negotia ſpiritus alienationes, multæ è contra gratiæ, & Dei dona parvulis conceſſa: quæ cum humanis oculis ſcrutari non poſſimus, nihil certè de cujuſque dignitate, atque integritate, & conſequenter de frequentiori, aut quotidiano vita-

Digitized by Google

lis panis eſu poteſt conſtitui. Et propterea quod ad negotiatores ipſos attinet frequens ad ſacram alimoniam percipiendam acceſſus, Confeſſariorum ſecreta cordis explorantium judicio eſt relinquendus, qui ex conſcientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem proceſſu Laicis negotiatoribus, & Conjugatis, quod proſpicient eorum ſaluti profuturum, id illis præſcribere debebunt. In Conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cùm B. Apoſtolus nolit eos invicem fraudari, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacent orationi eos ſeriò admoneant tantò magis ob ſacratiſſimæ Euchariſtiæ reverentiam continentiæ vacandum, puriorique mente ad Cœleſtium Epularum Communionem eſſe conveniendum. In hoc igitur Paſtorum diligentia potiſſimum invigilabit; non ut à frequenti, aut quotidiana Sacræ Communionis ſumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut ſumendi dies generaliter conſtituantur, ſed magis quid ſingulis permittendum per ſe, aut Parochos, ſeu Confeſſarios ſibi decernendum putet; Illudque omninò provideat, ut nemo à Sacro Convivio, ſeu frequenter, ſeu quotidie acceſſerit repellatur, & nihilominus det operam, ut unuſquiſque dignè pro devotionis, & præparationis modo rariùs, aut crebriùs Dominici Corporis ſuavitatem deguſtet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis Inſtituto præſtitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis eniteant, & fervore ſpiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctiſſimi Sacramenti perceptione videri poſſint, id illi à ſuperioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confeſſariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, & cum eis conſtitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctiſſimi ſacramenti frequentiam (quòd facere debent) accenderint ſtatim de magna ad illud ſumendum præparatione orationem habeant, generatimque oſtendant, eos qui ad frequentiorem aut quotidianam ſalutiferi cibi ſumptionem devoto ſtudio excitantur, debere, ſive Laici negotiatores ſint, ſive Conjugati, ſive quicumque alii ſuam agnoſcere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine diſcant cœleſtem menſam, in qua Chriſtus eſt, revereri; Et ſi quando ſe minus paratos ſenſerint, ab ea abſtinere, ſeque ad majorem præparationem accingere. Epiſcopi autem, in quorum Diœceſibus viget hujuſmodi devotio erga Sanctiſſimum Sacramentum pro illa gratias Deo agant, eamque ipſi adhibito prudentiæ, & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio poſtulari ſibi maximè perſuadebunt, nulli labori, aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ, & ſcandali ſuſpicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtuteſque ac dona in ſumentibus augeantur. Quòd abundè continget, ſi ii, qui devoto hujuſmodi ſtudio; divina præſtante gratia tenentur, ſeque Sacratiſſimo Pane frequentiùs refici cupiunt, ſuas vires expendere, ſeque probare cum timore, & charitate aſſueverint: quibus Chriſtum Dominum, qui ſe fidelibus manducandum, & ſe pretium in morte tradidit, atque in cœleſti Regno ſe præmium eſt daturus, precatur Sacra Congregatio, ut ſuam opem ad dignam præparationem, & ſumptionem largiatur. Porrò Epiſcopi, & Parochi ſeu Confeſſarii redarguant aſſerentes communionem quotidianam eſſe de jure divino, doceant in Eccleſiis, ſeu Oratoriis privatis, ex diſpenſatione, ſeu privilegio Pontificis de manu Sacerdotis ſumendam Sanctiſſimam Euchariſtiam, nec eam ullo modo deferendam in Crumena, aut ſecreto ad exiſtentes domi, vel cubantes in lecto, quam ad infirmos, qui ad illam ſuſcipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, ſi ab Eccleſia deferatur, publicè, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani; ſi verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria ſexta Paraſceve, Miſſalis Rubricæ, & Eccleſiæ Romanæ uſus ſerventur; inſuper admoneant nulli tradendas plures Euchariſtiæ formas, ſeu particulas neque grandiores, ſed conſuetas; non permittant, ut venialium confeſſio fiat ſimpli-

ci Sa-

ci Sacerdoti, non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario. Si Parochi & Confeſſarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes ſecus egerint ſciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros eſſe, neque defuturam Epiſcoporum & Ordinariorum juſtam, ac rigoroſam animadverſionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jeſu, facultate ipſis Epiſcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apoſtolicam ſpecialiter attributa.

Et facta de præmiſſis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione Sanctitas Sua approbavit, ac præſens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum, &c.

Datum Romæ 12. Februarii 1679.
F. Card. Columna Præf.

S. Archiep. Brancaccius Epiſc. Viterb. Sec.

Die 15. Menſis Febr. 1679. ſupradictum Decr. affixum, & publicatum fuit per Urbem ad valvas Curiæ, & in acie Campi flore, ut moris eſt, per me Ægidium Felicem SS. D. N. PP. Curſorem. Pro D. Magiſtro Curſorum Gregorius Staggius Apoſt. Curſ.

CONSTITUTIO

SS. D. N. Innocentii Papæ XII. pro tollendis abuſibus, & fraudibus circa ordinationem alienorum ſubditorum.

INnocentius &c. Speculatores domus Iſrael, quæ eſt Sancta Dei Eccleſia &c.

Hinc eſt, quod Nos ex commiſſæ Nobis divinitus Apoſtolicæ ſervitutis munere, abuſus, fraudes, ac Scandala hujuſmodi penitus, & omninò è medio tollere, ac irreligioſam contrafacientiam audaciam, quantum Nobis ex alto conceditur, compeſcere, & reprimere volentes, nec non fel. rec. Urbani VIII. contra malè ordinantes, & malè ordinatos, quæ incipit, Secretis &c. aliorumque Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, ac etiam Conciliaribus hac in re editis Conſtitutionibus, & ordinationibus inhærentes, illaſque quo ad ea, quæ præſentibus non adverſantur, quatenus opus ſit, innovantes de Ven. Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium ejuſdem Concilii Tridentini Interpretum, qui quæcumque ante hac ſuper præmiſſis ab ipſorum Cardinalium Congregatione in particularibus caſibus edita decreta, declarationes, ſeu reſponſa ad earumdem præſentium limites reducenda eſſe cenſuerunt, conſilio, ac etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ad Omnipotentis Dei gloriam, Eccleſiæ utilitatem, veteris diſciplinæ inſtaurationem, totiuſque Chriſtiani populi ædificationem. Hac generali noſtra, & perpetuò valitura conſtitutione decernimus, & declaramus, nulli Epiſcopo, ſeu cujuſvis loci Ordinario, tametſi Cardinalatus honore fulgeat, licere exterum quempiam, ac ſibi ratione Originis, ſeu Domicilii, juxta modum inferius declarandum, legitimè contracti non ſubditum ad clericalem tonſuram promovere cujuſvis beneficii Eccleſiaſtici ei ſtatim, ac tonſura hujuſmodi inſignitus fuerit conferendi, ſeu ad quod is à Patronis jam præſentatus, ſeu nominatus fuerit prætextu, etiamſi beneficium prædictum de novo ea expreſſa adjecta lege fundatum fuiſſe conſtiterit, ut quis immediatè poſt clericalem characterem ſuſceptum ad illud inſtituatur; Præterea clericum, qui legitimè jam à proprio Epiſcopo ad eamdem clericalem tonſuram, ſeu etiam ad minores ordines promotus fuerit, non poſſe ab alio Epiſcopo ratione, ac titulo cujuſcunque beneficii in illius Diœceſi obtenti

ad

ad ulteriores ordines promoveri, niſi ante eorumdem ſuſceptionem Teſtimoniales litteras proprii Epiſcopi tam Originis, quàm Domicilii ſuper ſuis Natalibus, ætate, moribus, & vita ſibi concedi obtinuerit, eaſque Epiſcopo ordinanti in actis illius Curiæ conſervandas exhibuerit. Licet verò clericus ratione cujuſvis beneficii in aliena Diœceſi obtenti ſubiici dicatur Juriſdictioni illius Epiſcopi, in cujus Diœceſi beneficium hujuſmodi ſitum eſt, eam tamen de cætero hac in re inconcuſsè ſervari volumus Regulam, ut nemo hujuſmodi ſubjectionem ad effectum ſuſcipiendi ordines acquirere cenſeatur, niſi beneficium prædictum ejus ſit reditus, ut ad congruam vitæ ſuſtentationem ſivè juxta Taxam Synodalem, ſivè ea deficiente juxta morem Regionis pro promovendis ad Sacros Ordines, detractis oneribus, per ſe ſufficiat; illudque ad ordinando pacificè poſſideatur, ſublata quacunque facultate ſupplendi quod deficeret fructibus ejuſdem beneficii cum adjectione Patrimonii etiam pinguis, quod ipſe Ordinandus in eadem, ſeu alia quavis Diœceſi obtineret; ac Epiſcopus ſic ordinans, tam de prædictis Teſtimonialibus litteris, quam de reditu beneficii hujuſmodi expreſſam in conſueta collatorum ordinum atteſtatione mentionem facere debebit. Cæterum ſubditus ratione originis is tantum ſit, ac eſſe intelligatur, qui naturaliter ortus eſt in ea Diœceſi, in qua ad ordines promoveri deſiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti; occaſione nimirùm itineris, officii legationis, Mercaturæ, vel cujuſvis alterius temporalis moræ, ſeu permanentiæ ejus Patris in illo loco, quo caſu nullatenus ejuſmodi fortuita nativitas, ſed vera tantum, & naturalis Patris origo erit attendenda. Quod ſi quis tanto temporis ſpatio in eo loco, in quo ex accidenti, ſicut præmittitur, natus eſt, moram traxerit, ut potuerit ibidem canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab ordinario ejus loci litteras Teſtimoniales, ut ſupra, obtinere, illaſque Epiſcopo ordinanti per eum in Collatorum Ordinum Teſtimonio ſimiliter recenſendas præſentare teneatur.

At ſi Pater in alieno loco, ubi ejus filius natus eſt, tamdiu, ac eo animo permanſerit, ut inibi verè domicilium de jure contraxerit; tunc non origo Patris, ſed Domicilium per Patrem legitimè, ut præfertur, contractum pro Ordinatione ejuſdem filii attendi debeat. Subditus autem ratione domicilii ad effectum ſuſcipiendi ordines is dumtaxat cenſeatur, qui licet alibi natus fuerit, illud tamen adeò ſtabiliter conſtituerit in aliquo loco, ut vel per decennium ſaltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum ſuorum partem cum inſtructis ædibus in locum hujuſmodi transferendo; ibique inſuper per aliquod conſiderabile tempus commorando, ſatis, ſuperque ſuum perpetuò ibidem permanendi animum demonſtraverit; & nihilominùs ulterius utroque caſu ſe verè, & realiter animum hujuſmodi habere jurejurando affirmet. Si quis tamen à propriæ originis loco in ea ætate diſceſſerit, qua potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiam ordinarii ſuæ originis teſtimoniales litteras, ut ſupra, afferre debebit, ac de illis expreſſa ſimiliter mentio in ſuſceptorum ordinum litteris facienda erit. Ad hæc, nullus Epiſcopus alienæ Diæceſis ſubditum Familiarem ſuum ad aliquos Sacros, ſeu minores ordines, vel etiam primam tonſuram promovere, ſeu ordinare præſumat abſque ejus proprii, originis ſcilicet, ſeu Domicilii Prælati Teſtimonialibus litteris, ut ſupra, & niſi ad præſcriptum Concilii Tridentini præfati ſeſſ. 23. cap. 9. de ref. familiarem prædictum per integrum & completum triennium in ſuo actuali ſervitio ſecum retinuerit, ac ſuis ſumptibus aluerit; Beneficium inſuper quod ei ad vitam ſuſtentandam juxta modum ſuperiùs præfinitum, ſufficiat, quacunque fraude ceſſante, ſtatim, hoc eſt ſaltem intra terminum unius menſis à die factæ ordinationis, re ipſa illi conferat; ac in Ordinationis hujuſmodi teſtimonio expreſſam itidem familiari-

Digitized by Google

tatis, ac litterarum prædictarum mentionem facere teneatur.

Porrò ut quicunque fraudibus aditus omninò præcludatur, volumus, & Apoſtolica Auctoritate ſtatuimus, atque decernimus, ut Epiſcopus quilibet ſuos ratione Originis, ſivè Domicilii ſubditos Clericos quoſcunque ab alienis Epiſcopis quavis auctoritate; etiam cum ſuis commendatitiis litteris promotos, nedum ad formam Concilii Tridentini ſupradicti ſeſſ. 14. cap. 3. de Reform. quoad ſcientiam examinare valeat, verum etiam ordinum eis collatorum teſtimoniales litteras, gratis tamen, recognoſcere, ac diligenter perquirere, an quo ad illos præſentis Conſtitutionis forma, & diſpoſitio adimpleta fuerit, aſſignato ſic promotis termino competenti ei magis beneviſo ad docendum de hujuſmodi adimplemento; itaut quos eo termino elapſo id minimè præſtitiſſe compererit, à ſuſceptorum ordinum exercitio; ſi ita, & quamdiu ei expedire videbitur, ſuſpendere; illiſque ne in Altari, aut in aliquo ordine miniſtrent, interdicere poſſit. Ità verò præmiſſa omnia, & ſingula perpetuò ac inviolabiliter obſervari, atque adimpleri volumus, ut ſi quid in iiſdem præmiſſis, ſeu eorum aliquo ſecus fiat, Ordinans quidem à collatione Ordinum per annum, Ordinatus verò à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiù proprio Ordinario videbitur expedire, eo ipſo ſuſpenſus ſit, aliiſque inſuper gravioribus pœnis pro modo culpæ Noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis arbitrio infligendis uterque ſubjaceat.

Decernentes pariter eaſdem præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocunque ſpectabit in omnibus & per omnia pleniſſimè, & inviolabiliter obſervari. Sicque & non aliter per quoſcumque Judices ordinarios, & Delegatos &c. ſublata &c. ac irritum, & inane, ſi ſecus &c. Non obſtantibus &c. quibus &c. cum quibuſvis derogatoriarum derogatorii, &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1694. Pridie Nonas Novembris, Pontificatus Noſtri Anno quarto.

ACTUS CONTRITIONIS.

Ex P. Wilhelmo Nakanteno Soc. Jeſu in Theſauro Sacræ Supellectilis.

Amo te Deus ſuper omnia, & ex ſolo amore tui doleo ex intimo corde, quod te ſummum bonum meum, ſummo malo, ideſt peccato offenderim, ignoſce precor per merita acerbiſſimæ paſſionis tuæ, cupio per tuam gratiam emendare, & implere legem tuam.

Brevior.

Deus meus, & omnia propter te, quem ſummè diligo, intimè doleo quod unquam peccavi.

Quia te offendi, emendationemque propono in futurum.

Oportet itaque, ut peccator ſe pœniteat offendiſſe Deum non tam ob ſupplicium, aut damnum quod incurrit quando mortaliter peccat, quia eſſet tantum attritio, quæ non poteſt niſi Confeſſioni conjuncta peccata mortalia delere; Sed neceſſe eſt, ut potiſſimum doleat de peccatis, quia per ea offenditur Deus Summum Bonum, & in hoc conſiſtit vera, & perfecta contritio.

Pœnitemini, & convertimini, ut deleantur peccata veſtra. Act. 3.

Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies. Pſal. 50. *Docete omnes Gentes.*

Inſtru-

Inſtructio Parochorum, & Confeſſariorum pro caſibus, quorum abſolutio, ſeù diſpenſatio à Sacra Pœnitentiaria Apoſtolica impetratur.

Cum ſæpè ſit experientia compertum, plurimos utriuſque ſexus Chriſti fideles, & præcipuè in longinquis degentes, cenſurarum vinculis, votorum obligationibus, Matrimoniorum impedimentis, nec non Irregularitatum, & caſuum, quoquò modo reſervatorum ligaminibus adſtrictos, ad Sanctam Sedem, ejuſque Sacram Pœnitentiariam ſpectantibus irretitos, in illis lachrymosè perſiſtere, & continui conſcientiæ agitationibus laboriosè perdurare, cujus mali caſus ex ſimilibus provenire innotuit.

Primo eo, quod Parochi, vel aliis, ad quos hujuſmodi Pœnitentes recurrere contingit, in Pagis aut locis Ruralibus degunt, & viam, modumque recurrendi ad præfatam Sacram Pœnitentiariam ignorant, nec aliquem hic Romæ agnoſcunt ad quem ſupplicationes dirigant, unde Pœnitentes perplexos dimittunt, qui cum ad Ordinarium accedendi, (præſertim ſi ſint fœminæ) verecundia, aut timore intercluduntur, conſilium ulterius requirere neſcientes, remedium deſperant, & in prædictis vinculis, obligationibus, impedimentis, inhabilitatibus, & caſibus reſervatis, cum periculo damnationis inſordeſcunt.

Secundo evenit, quod Pœnitentes egeni recognitionem pro ſollicitatione, & labore Agentium Romæ commorantium; exolvere non valentes merentes, afflicti, ac conſcientiæ motibus concuſſi, in periculoſo ſtatu manere coguntur, & forte (quod pejus eſt) ſibi perſuadent, Sacræ Pœnitentiariæ Tribunal, aliquid lucri pro litteris prædictis recipere, cum re vera Sacræ Pœnitentiariæ Miniſtri, nec aliquid quamvis minimum, nec etiam ſpontè oblatum unquam recipiant, & gratis omnia exhibentes, ſingulos ad ſe recurrentes, ſerena fronte complectantur.

Tertio accidit etiam nonnunquam per inadvertentiam exponentium, ut gratiæ juxta expoſita obtentæ, irritæ evadant, eo quia caſus, & circumſtantias neceſſarias retineant, undè fit, quod litterarum executores, caſu poſteà Pœnitentium examinato rem aliter ſe habere, quam expreſſum fuerat, comperiant, & gratias ſubreptitias, aut obreptitias eſſe inveniat, quare Pœnitentes confuſi remanent, & ſpe novæ diſpenſationis ſe carere putantes, in prædictis vinculis, obligationibus &c. miſerabiliter remanent.

Quare gratum Deo, & utile fidelibus futurum eſſe ſperatur, ſi iſte modus recurrendi ad ipſam Sacram Pœnitentiariam proponatur.

Confeſſores itaque, cum Pœnitentes vinculis præfatis irretitos ad ſe accedere contigerit, caſuum qualitatis, & præfatorum caſuum circumſtantias conſiderent, cauſaſque diſpenſationum, aut commutationum exprimant, & caveant, ne quod occultum eſt, publicum faciant, præſertim impedimenta occulta matrimoniorum, nam publica, vel ad publicum redacta, non pertinent ad Sacram Pœnitentiariam.

Et ſic præfati Confeſſores poterunt caſus Pœnitentium præfatos cum dictis circumſtantiis, & cauſis exponere, ſivè latino, ſivè quocumque alio idiomate propriæ Regionis, nam Sacra Pœnitentiaria ſuos ex quacumque Regione Pœnitentiarios ſubordinatos habet; & exprimant inſuper in fine expoſitionis caſus; nomen, cognomen, cui ſit à Sacra Pœnitentiaria reſcribendum, etiam ſi ipſum nomen, & cognomen ſit fictitium. Itemque modum, per quem reſponſio ſecura dirigi poſſit, ſignificando ſcilicet vulgari nomine, Oppidum, ſeu Civitatem, & Regionem cum data menſis, & anni in hunc modum.

Intus incipiant Epiſtolam, ſeù ſupplicationem ſic.

Eminentiſſime, & Reverendiſſime Domine.

N. Mulier emiſit votum ſimplex caſtitatis, manet in periculo incontinentiæ, niſi nubat, ſupplicat ſibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium.

Digitized by Google

Terminent Epiſtolam, ſeù ſupplicationem ſic.

Dignetur Eminentia Veſtra reſcribere ad N. & N. & exprimant nomen, & cognomen illius, cui eſt reſcribendum: ad Civitatem N. exprimendo nomen Civitatis. Per Oppidum N. exprimendo, vulgari nomine, nomen Oppidi. Et dirigere Breve, ſeu gratiam ſimplici Confeſſario, ſeù Confeſſario Magiſtro in Theologia, ſive Decretorum Doctori, ſive Parocho, cui Pœnitens aperuit ſuam conſcientiam, ne ipſe Pœnitens, & præſertim fœminæ cogantur circumire pro executione gratiæ Sacræ Pœnitentiariæ.

Dirigant Epiſtolam, ſeù ſupplicationem ſcribendo, extrà, ſeù à foris in hunc modum.

Eminentiſſimo, & Reverendiſs. Domino Cardinali Majori Pœnitentiario.

Romam.

Et ſi tardaverit reſponſio, Confeſſarii reſcribant, & ſi opus fuerit, ſemel, & iterùm, ne forte prior Epiſtola ſit deperdita.

Rogantur inſuper Parochi, ſive Confeſſarii, ad quos præſentes litteræ pervenerint, illarum notitiam, quibus poterunt, pro animarum ſalute communicare.

Ne elaborent nimis Confeſſarii in dando executionem litteris, ſeù gratiis Sacræ Pœnitentiariæ, impreſſus eſt Romæ in Typographia Apoſtolica liberculus, cujus titulus eſt: MANADUCTIO AD EXEQUTIONEM LITTERARUM SACRÆ PŒNITENTIAR. NECESSARIA CONFESSARIIS, PAROCHIS, EPISCOPIS, ET RELIGIONUM SUPERIORIBUS. in qua non ſolùm datur modus exequendi litteras Sacræ Pœnitentiariæ, ſed etiam modus legendi brevia charactere Gotico ſcripta.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERUM, AC VERBORUM
PRÆSENTIS LIBRI.

A

Abbates an poſſint conferre ordines. pag. 316. q. 73. & ſeqq.
Abortus quid, & quotuplex ſit. pag. 138. qu. 1. Quæ ejus pœnæ. ibid. qu. 4.
Abſolutio ſacramentalis quid ſit? Quæ ejus forma? Quis poſſit abſolvere à peccatis. cap. 123. pag. 288. per totum.
Abſolvere à caſibus reſervatis quis poſſit. cap. 122. pag. 281. & ſeqq.
Actus interni criminoſi an poſſint prohiberi ab Eccleſia ſub cenſuris. pag. 216. q. 2. & ſeqq. cap. 108.
Adjuratio quid ſit. pag. 108. q. 1. & ſeqq. Quando ſit licita. ibid. q. 4. & ſeqq.
Adjuratio Dœmonum à quo facienda. pag. 109. cap. 45. Quæ petenda per exorciſtam à Dœmone quæ ab eodem Dœmoni concedenda d. cap. 45. ubi plura circa modum exorcizandi.
Adoratio quid ſit, & quotuplex. pag. 22. q. 1. & 2. cap. 14.
Adoratio quæ facienda Deo? Quæ Cruci? Quæ Deiparæ? Quæ ſanctis? d. pag. 22. q. 3. & ſeqq. ubi plura.
Adulterium quid ſit. pag. 151. cap. 70. Quæ pœnæ contra adulteros. ibid. q. 5. & ſeqq.
Affinitas, quæ, & quotuplex ſit? Et quando dirimat matrimonium. pag. 351. q. 80. & ſeqq. cap. 133.
Agnorum Dei Cereorum ſanctitas, & virtutes. pag. 25. q. 1. & 2. cap. 15.
Alchimia quid ſit. pag. 44. q. 1. 2. & 3. An ſit licita. q. 4. cap. 22.
Alienatio bonorum Eccleſiæ quibus ſolemnitatibus ſit facienda. pag. 76. quæſt. 9. & ſeqq. cap. 33.
Alimenta quando ſint præſtanda à marito uxori, & filiis. pag. 378. q. 8. & ſeqq.
Alimentorum nomine quæ veniant. pag. 390. q. 10. cap. 145.
Amphybologia quando licita, & quando non. pag. 97. & 98. cap. 88.
Apoſtaſia, & Schiſma quid, & quotuplex ſint. pag. 11. q. 1. 2. & ſeqq. Quæ pœnæ contra ſchiſmaticos. pag. 12. qu. 8. cap. 7.
Aſſecuratio quid ſit? Quæ conditiones requirantur, ut aſſecuratio ſit contractus licitus. pag. 180. cap. 86. per totum ubi plura de Aſſecuratione.

B

Baptiſmus quid, & quotuplex ſit, cap. 115. pag. 239. ejus Materia, Forma, Miniſter, Intentio, & Effectus. ibid. ubi plura quæſita de Baptiſmo.
Baptiſmus an tollat omnes irregularitates. pag. 338. q. 71. & ſeqq. cap. 131.
Bellum quid ſit? quotuplex? & quando licitum. pag. 143. q. 1. & ſeqq. cap. 64.
Benedictio Sacerdotalis an poſſit ommitti à Sponſis in Nuptiis. pag. 389. q. 18. & ſeqq. cap. 144.
Beſtialitas quæ, & quotuplex. pag. 156. q. 14. & ſeqq. cap. 73.
Bigamia quid ſit? Quotuplex? Qui effectus bigamiæ. cap. 130. pag. 323. ubi de ea.
Blaſphemia quid, & quotuplex ſit. pag. 76. q. 1. & ſeqq. Quale peccatum. q. 4. Quæ Verba redundent in blaſphemiam. ibid. q. 7. Quæ pœnæ inflictæ contra blaſphemos. pag. 79. qu. 27. & ſeqq. ubi plura quæſita.

Digitized by Google

C

CAmbium quid ſit? & quotuplex. cap. 93. pag. 190. ubi plenè de eo.
Canonici an poſſint abeſſe à choro. pag. 34. q. 1. & ſeqq. ubi de eorum obligationibus. cap. 18.
Canonicus Henricus Patavinus anno 1195. legavit libertatem ſervis ſuis. pag. 342. q. 17. cap. 133.
Caſuale homicidium quando committatur. pag. 332. q. 39. & ſeqq. cap. 131.
Caſus reſervati qui, & quot reperiantur. cap. 122. pag. 281. & ſeqq. Qui poſſint abſolvere à reſervatis. ibid.
Cauſæ, quæ, & quot pro diſpenſandis impedimentis dirimentibus matrimonium cap. 136. pag. 365. ubi plenè de his cauſis.
Cenſura quid ſit? Quotuplex? A quo? & in quos ferri poſſit? Quibus de cauſis; & quomodo. cap. 147. pag. 401.
Cenſus, quid ſit? Quotuplex? Quæ conditiones in eo ſervandæ, cap. 92. pag. 188. ubi plura.
Ceſſatio à Divinis quid ſit. pag. 416. cap. 151. qu. 19. In quo differat ab interdicto. ibid.
Charitas in Deum quid ſit. pag. 20. q. 1. Quibus modis exerceatur. qu. 2. Quo tempore obliget Præceptum Charitatis. qu. 4. Quæ ſint peccata contra charitatem Dei. qu. 5. Quæ ſigna ad cognoſcendum, an quis habeat charitatem Dei. pag. 21. q. 8. cap. 12.
Choreæ, ac ſaltationes an ſint peccatum. pag. 157. q. 24. cap. 73.
Clauſulæ quæ inferantur in diſpenſationibus matrimonialibus pro foro externo. cap. 138. pag. 370.
Clauſulæ Brevium Sacræ Pœnitentiariæ pro diſpenſatione matrimoniali in foro interno. cap. 139. pag. 372.
Cognationis impedimentum dirimens Matrimonium quid, & quotuplex ſit. pag. 344. q. 27. & ſeqq. ubi de cognatione naturali, ſpirituali, & legali caſus plures. cap. 133.
habitare ſimul conjugati quando non teneantur. cap. 145. pag. 389. & ſeqq.
Commodatum quid ſit. pag. 174. cap. 81. q. 1. In quibus differat à mutuò. qu. 6. An poſſit ſtare in re, quæ uſu conſumitur. qu. 7. De qua culpa teneatur Commodatarius? & alia plura. q. 8. & ſeqq.
Concubinatus quid ſit. pag. 147. q. 1. Pœnæ concubinariorum Laicorum. qu. 8. Clericorum. q. 9. & ſeqq. ubi plura de Clericis concubinariis. cap. 67.
Conditionis impedimentum quando dirimat matrimonium. pag. 341. q. 4. & ſeqq. ubi caſus. cap. 133.
Conditiones contra ſubſtantiam matrimonii quæ ſint. pag. 382. cap. 142. q. 16. & ſeqq.
Confeſſionis annuæ, ac Communionis obligatio pag. 226. qu. 5. & ſeqq. ubi de hoc præcepto. cap. 111.
Confeſſio Sacramentalis quid ſit? Quot de ejus eſſentia. pag. 274. cap. 120. ubi plura quæſita.
Confeſſionis materia quænam ſit. pag. 274. q. 3. & ſeqq. d. cap. 120.
Confeſſionis qualitates quæ. pag. 275. q. 11. & ſeqq. d. cap. 120.
Confeſſarius pro exequendis Brevibus Sacræ Pœnitentiariæ quis eſſe poſſit. pag. 372. cap. 139. per totum.
Confirmationis Sacramentum quid ſit? Quæ de ejus eſſentia? Qui effectus. pag. 247. cap. 116.
Conſcientia quid, & quotuplex ſit. pag. 3. q. 1. & 2. Quam obligationem pariat. q. 3. cap. 2.
Contractus quid, & quotuplex ſit. pag. 167. cap. 77.
Contritio quid ſit pag. 272. cap. 119. In quo differat ab attritione. ibid.
Contritionis actus. Vide in fine libri. pag. 442.
Contumelia quid ſit? Quale peccatum. pag. 213. cap. 105.
Criminis impedimentum dirimens Matrimonium quid, & quotuplex ſit. pag. 346. quæſt. 43. & ſeqq. ubi varii caſus. cap. 133.
Crimina impedientia Matrimonium, & non dirimentia quæ. pag. 340. cap. 132. q. 5.
Cultus diſparitas quomodo dirimat Matrimonium. pag. 346. quæſt. 46. & ſeqq. cap. 133.

Deci-

Digitized by Google

D

DEcima quid ſit . pag. 231. cap. 113. Quotuplex ? & qui eas ſolvere teneatur? Et de quibus fructibus. ibid.
Degradatio Clericorum quid ſit ? Quomodo fiat ? Pro quibus delictis. cap. 153. pag. 421.
Delectatio moroſa quid ſit ? Quando ſit peccatum. pag. 217. q. 6. & ſeqq. cap. 108.
Denunciationes de futuro Matrimonio ſub qua pœna faciendæ ? Quibus de cauſis diſpenſandæ ? A quo. cap. 144. ubi plura de iiſdem. pag. 386. & ſeqq.
Depoſitum quid ſit ? & Quotuplex. pag. 177. cap. 83. ubi de materia.
Depoſitariæ bonorum laicorum an poſſint eſſe Moniales ? Capuccini. pag. 177. q. 11. & 12. cap. 83.
Detractio quid ſit ? Quotuplex ; Quot modis detrahatur famæ aliorum ? Quale peccatum ; Quæ obligatio reſtituendi famam. cap 104. per tot. pag. 209. & ſeqq.
Diœceſanorum obligationes erga Prælatos quæ. pag. 131. q. 1. & ſeqq. cap. 54.
Diſcipulorum obligationes erga magiſtroſque. pag 130. q. 1. & ſeqq. cap. 53.
Diſpenſare ab irregularitatibus quis poſſit. pag. 337. q. 69. cap. 131.
Diſpenſare in impedimentis Matrimonii quis poſſit ? tàm dirimentibus, quàm non dirimentibus. cap. 135. per totum. pag. 363. & ſeqq. ubi plenè.
Diſpenſatio quando ſit ſubreptitia ? Obreptitia ? Invalida. cap. 137. per tot. pag. 367. ubi plures caſus.
Diſpenſatio Matrimonialis quando ceſſet ? Vel reddatur inutilis. cap. 140. pag. 375.
Diſtributiones quotidianæ quibus debeantur. pag. 34. qu. 4. An abſentibus, & quibus ex cauſis. ibid. q. 5. & ſeqq. An præſentibus in Choro, ſed non pſallentibus cum Choro. pag. 35. q. 16. ubi Decreta S. Congregationis de præciſa obligatione pſallendi cum Choro. cap. 18.
Divinatio quid ſit. pag. 45. qu. 1. Quale ſit peccatum. q. 4. Quando ſit licita. ibid. quæſt. 5. & 6. cap. 23.
Divortium quid, & quotuplex ſit. cap. 146. pag. 395. Quibus de cauſis fieri poſſit. pag. 396. q. 3. & ſeqq. ubi plures cauſæ. Divortii effectus qui ſint. pag. 399. q. 24.
Dominorum obligationes erga famulos quæ ſint. pag. 128. q. 11. & ſeqq. cap. 52.
Donatio inter virum, & uxorem quando, & quomodo ſit prohibita. pag. 391. q. 17. & ſeqq. cap. 145.
Duellum quid ſit ? & quotuplex. cap. 149. pag. 410. Quo Jure ſit prohibitum ? Quæ pœnæ ſint ſtatutæ contra pugnantes in duello ? Quomodo, & quando incurrantur ? Quis poſſit abſolvere ab eis. pag. 411. qu. 3. & ſeqq. ubi plures caſus.
Duellum an aliquando licitè acceptetur. pag. 136. q. 13. & pag. 411. quæſt. 9. & ſeqq.

E

EMphyteuſis quid ſit ? Quæ de ejus ſubſtantia. pag. 193. cap. 95. ubi plene de ea.
Emptio, & Venditio quot modis contrahatur. cap. 90. pag. 185. Quæ ſint de ſubſtantia Venditionis. pag. 186. q. 5. & ſeqq. ubi plura de materia.
Epiſcopus an poſſit diſpenſare tàm in impedimentis non dirimentibus ? quàm in dirimentibus matrimonium. pag. 364. q. 5. & ſeqq. ubi plures caſus. cap. 135.
Epiſtola an poſſit contrahi Matrimonium. pag. 381. q. 12. cap. 142.
Erroris impedimentum in Matrimonio quid, & quotuplex ſit. pag. 340. qu. 2. Quando dirimat Matrimonium. ibid. quæſt. 3. cap. 133.
EUCHARISTIÆ Sacramentum quid ſit. cap. 117. pag. 251. quæ ejus Materia ? Forma ? Miniſter ? Effectus. ibid. ubi plurimi caſus circa ejus ſumptionem, & adminiſtrationem.
Eunuchi, & Spadones an poſſint contrahere Matrimonium. pag. 353. q. 97. cap. 133.
Excommunicatio quid ſit ? Quotuplex ? Quæ requirantur ad eam juſtè infligen-

gendam? Qui ſint ejus effectus? Qui ab ea poſſint abſolvere. cap. 148. pag. 404. & ſeqq. ubi plenè de materia.
Excommunicatio major an infligi poſſit pro culpa levi. pag. 405. q. 10. cap. 148.
Excommunicatio contra illos, qui per vim faciunt contrahere matrimonia, vel ea impediunt. pag. 348. q. 58. cap. 131.
Excommunicatus an validè adminiſtret, vel recipiat Sacramenta. pag. 406. q. 15. 16. & ſeqq. cap. 148.
Excommunicati an ſint capaces beneficiorum. pag. 407. qu. 20. & ſeqq. cap. 148.
Exorciſta quomodo ſe gerere debeat in adjuratione Dœmonum. pag. 109. q. 2. & ſeqq. cap. 45.
Extremæ Unctionis Sacramentum quid ſit. cap. 127. pag. 300. Quibus? Quando? Et quomodo adminiſtrandum. ibid. ubi plures caſus.

F

FAmiliares Epiſcopi quando poſſint ab eo ordinari. pag. 318. q. 84. & ſeqq. cap. 128.
Famulorum obligationes erga Dominos quæ ſint. pag. 128 q. 1. & ſeqq. cap. 52.
Feſtorum dierum ſanctificatio in quibus conſiſtat. pag. 120. q. 1. & ſeqq. ubi de obligatione ſanctificandi feſta. cap. 47.
Feudum quid ſit? Quotuplex? Ad quos Feudum tranſeat. cap. 97. per totum pag. 196.
Fidejuſſio quid ſit? Quotuplex? Qui poſſint fidejubere. cap. 88. pag. 182. Quæ beneficia de jure ſint introducta ad favorem fidejubentium. pag. 183. qu. 6. ubi plura.
Fides quid ſit. pag. 4. q. 1. Quot ejus præcepta q. 2. Quam obligationem pariant. q. 3. & ſeqq. cap. 3.
Fidei exterior confeſſio quando neceſſaria. pag. 5. qu. 6. An liceat aliquando Fidem diſſimulare, vel negare. q. 8. & ſeqq. Fidei reſpectu quæ fieri non liceant. pag. 6. q. 13. & ſeqq. ubi plura.
Fidei profeſſio à beneficiatis quando, & ubi facienda. pag. 17. quæſt. 1. & ſeqq. Sub qua pœna. quæſt. 9. & ſeqq. An alii teneantur facere profeſſionem Fidei. pag. 19. q. 24. & ſeqq. cap. 10.
Filiorum obligatio erga Parentes quæ? & Quotuplex. pag. 125. q. 1. & ſeqq. cap. 49.
Fœtus in Ventre Matris quando ſit animatus. pag. 329. q. 28. ubi de Chriſto Domino, & de Deipara. cap. 131.
Fratrum obligationes erga ſorores quæ: pag. 128. q. 1. cap. 51.
Furtum quid ſit. pag. 152. q. 4. c. 74. Quando ſit peccatum mortale. pag. 157. q. 5. & ſeqq. Quæ furibus per confeſſarios imponendo. cap. 75. per tot. pag. 158.

G

GRæci Catholici an teneantur contrahere matrimonium coram proprio Parocho, & duobus teſtibus. pag. 356. q. 123. c. 133.

H

HEnricus Canonicus Patavinus anno 1195. manumiſit in teſtamento ſervum ſuum. pag. 342. q. 17. cap. 133.
Hæreſis quid, & quotuplex ſit, pag. 7. q. 1. & ſeqq cap. 4.
Hæreticorum pœnæ quæ ſint. pag. 7. q. 3. Quæ eorum fautorum. ibid. q. 6. cap. 4.
Hæretici à quibus abſolvantur. pag. 10. q. 1. & ſeqq. cap. 6.
Hermaphroditi an poſſint contrahere matrimonium. pag. 354. qu. 105. & ſeqq. cap. 133. An poſſint ad ordines promoveri. pag. 308. q. 18. & 19. cap. 128.
Homicidium quid, & quotuplex ſit. pag. 135. q. 1. & ſeqq. An aliquando licitum. pag. 135. q. 5. Quodnam dicatur Caſuale. pag. 139. q. 1. cap. 60. De circumſtantiis homicidii, & de reſtitutione per ipſum. pag. 140. De irregularitate ex homicidio. pag. 142. & pag. 328. q. 19. & ſeqq. ubi plenè de eo. cap. 131.
Horæ Canonicæ à quibus recitandæ. pag. 28. q. 1. & ſeqq. cap. 17. An à Regularibus profeſſis. quæſt. 6. & ſeqq. An à Monialibus. pag. 29. qu. 9. & ſeqq. An à beneficiariis. quæſt. 11. & ſeqq. Quo ritu ſint recitandæ. pag. 31. qu. 24. & ſeqq. Sub qua pœna. quæſt. 30. Qua lingua. quæſt. 32. & ſeqq. Qua forma. pag. 36. qu. 17. Qua hora diei. q. 19.

q. 19. Quæ cauſæ excuſent à recitatione horarum Canonicarum. pag. 37. q. 27. & ſeqq. cap. 18.

I

IDololatria quid ſit, & quotuplex. pag. 41. q. 1. & 2. A quibus introducta. pag. 41. q. 4. An detur ignorantia excuſant ab Idololatria. ibid. q. 5. cap. 20.
Jejunium quid ſit, & quotuplex. pag. 221. cap. 110. ubi plurimi caſus de jejunio, & de his, qui jejunare non tenentur.
Ignorantia quotuplex ſit. pag. 2. q. 9. Quæ excuſet à culpa, & quæ à pœna. ibid. q. 10. & ſeqq. cap. 1.
Immunitas loci ſacri in quibus conſiſtat? pag. 68. q. 1. Quæ loca gaudeant immunitate Eccleſiaſtica. ibid. q. 2. Quæ perſonæ. pag. 69. q. 4. & ſeqq. In quibus delictis detur, vel non detur immunitas loci ſacri. pag. 70. q. 9. & ſeqq. ubi caſus plurimi. Quæ pœnæ contra eam violantes. pag. 73. q. 42. cap. 42.
Impedimenta Matrimonii quæ? pag. 334. q. 4. Quæ ſint impedientia tantum? q. 5. pag. 340. Quæ dirimentia. cap. 133. per totum. pag. 340. Quo jure introducta. ibid. De non dirimentibus. cap. 134. pag. 361. ubi plenè de ipſis.
Impotentia coeundi quando dirimat Matrimonium. pag. 352. q. 91. & ſeqq. cap. 133.
Impuberes an poſſint contrahere Matrimonium. pag. 353. q. 101. & ſeqq. cap. 133.
Inceſtus quid ſit. pag. 152. cap. 71. Quæ pœnæ contra inceſtuoſos. q. 4. & ſeqq. d. pag. 152.
Indebitum quid ſit? Et quot modis contrahatur. pag. 178. cap. 84. per totum.
Indulgentiæ quæ veræ? quæ Apocriphæ? Vide Decretum S. Congregationis in fine libri. pag. 436.
Infidelium, ſeu Paganorum quot ſpecies. pag. 12. q. 1. cap. 8. An infideles ſit cogendi ad fidem q. 2. An tolerandi, q. 4. & 5. An eorum infantes baptizandi parentibus invitis. pag. 13. q. 6.
Infideles uxorati ſi baptizentur, an poſſint aliam uxorem ducere. pag. 384. q. 6. & ſeqq. cap. 143.
Interdictum quid, & quotuplex ſit? c. 151. pag. 410. & ſeqq. Quæ Sacramenta prohibita ſint tempore Interdicti? pag. 414. q. 8. & ſeqq. ubi plures caſus de interdicto. Quæ pœnæ in illos, qui non ſervant Interdictum? ibid. ubi plura.
Interſtitia ad ordines quomodo, & à quibus diſpenſanda? pag. 313. qu. 52. & ſeqq. cap. 128.
Irregularitas quid ſit? & quotuplex? cap. 129. pag. 320. ubi plenè de ea. Et iterum de eadem ſecundum doctrinam Maſtrii. cap. 152. per totum. pag. 416. & ſeqq.
Irregularitates ex delicto quæ ſint. cap. 131. pag. 325. ubi ſex numerantur, & explicantur. Item quæ ex defectu. De iiſdem pleniùs d. cap. 152. pag. 416. per totum.
Irregularitas ex homicidio quomodo, & quando contrahatur. pag. 142. q. 1. & ſeqq. cap. 63.
Judæorum communicatio cum Chriſtianis in quibus actibus ſit prohibita? pag. 13. q. 1. & ſeqq. cap. 9.
Judæi an hoc tempore poſſint dare libellum repudii ſuis uxoribus? vel eſſe Polygami. d. pag. 13. q. 3. & 4. ac ſeqq.
Judæi an licitè poſſint exigere uſuras à Chriſtianis. pag. 14. q. 8. In quibus caſibus puniantur in Tribunali Sancti Officii. pag. 14. q. 10. & ſeqq. ubi eorum ſectæ antiquæ. d. cap. 9.
Judæi an gaudeant Immunitate Eccleſiæ. pag. 15. q. 21. & ſeqq. ubi plura de iiſdem. d. cap. 9.
Judices quando incurrant irregularitatem ex delicto. pag. 330. q. 30. cap. 131.
Judicium temerarium quid ſit? Quando peccatum? cap. 106. pag. 214. ubi plura.
Juramentum, quid, & quotuptex ſit? pag. 90. & 91. q. 1. & ſeqq. Quæ conditiones ejus? pag. 91. & 92. q. 8. & ſeqq. cap. 37.
Juramenta quando obligent, & quando non? pag. 94. q. 28. & ſeqq. ubi caſus plurimi. d. cap. 37.
Juramenta amphybologica an licita. pag. 100. c. 38. q. 1. & ſeqq. Quæ pœnæ contra pejerantes. pag. 102 q. 1. & ſeqq. cap. 39.
Juramenta judicialia quæ ſint? Quæ eo-

rum vis, & uſus. pag. 106. q. 1. & ſeqq. ubi de illis. cap. 43.

L

LEgatum quid ſit? & quotuplex. cap. 102. pag. 206. ubi plures caſus circa legata.
Libellus famoſus quid ſit? Quale peccatum? Quæ pœnæ contra facientes libellos famoſos. cap. 107. per totum pag. 215. & ſeqq.
Librorum prohibitiones quot ſint. pag. 8. q. 1. libri prohibiti an poſſint legi, vel retineri ſine licentia. pag. 9. q. 2. Quis dat licentiam eos legendi. ibid. q. 7. An excuſet à pœna, ignorantia? vel parvitas materiæ? aut temporis? vel ubi non eſt periculum errandi. pag. 9. & 10. q. 8. & ſeqq. cap. 5.
Ligamen dirimens matrimonium quid ſit. pag. 349. q. 65. & ſeqq. cap. 131.
Litterarum obligatio quid ſit? Quæ exceptio detur contra illam. cap. 89. pag. 184.
Livellus quid ſit? quotuplex? quæ pacta ſint licita? & quæ illicita. cap. 96. per totum. pag. 194. ubi plenè.
Locatio, & conductio quid ſit? & quotuplex. cap. 94. per tot. ubi caſus multi. pag. 191. & ſeqq.
Ludus quid ſit? quando ſit licitus? qui poſſint ludere; & lucrata ex ludo retinere. cap. 101. per totum. pag. 202. & ſeqq.
Luxuria quid ſit? quotuplex? quot ejus ſpecies. pag. 146. q. 1. & ſeqq. cap 66.
Luxuriæ contra naturam quot ſpecies? cap. 73. pag. 155.

M

MAgia quid, & quotuplex ſit. pag. 42. q. 1. & ſeqq. cap. 21.
Magiæ quis fuerit auctor. pag. 44. q. 15.
Magi an poſſint à quocumque Confeſſario abſolvi. d. pag. 44. q. 16. d. cap. 21.
Magiſtrorum obligationes erga diſcipulos quæ ſint. pag. 131. q. 9. cap. 53.
Maleficium quid, & quotuplex ſit. pag. 47. cap. 25. q. 1. & 2. quot modis fiat. q. 5. & ſeqq.
Maleficia cur à Deo permittantur. pag. 48. q. 7. & ſeqq. quæ obſervanda à Confeſſario in confeſſione malefici, vel ſtrigæ. pag. 49. q. 13. Maleficorum pœnæ pag. 50. q. 21. & ſeqq. ubi plura. d. c. 25.
Mandans, & mandatarius quando fiant irregulares ex mutilatione membri, vel ex homicidio. pag. 334. q. 47. & ſeqq. cap. 131.
Mandatum quid ſit? quibus modis fieri poſſit. cap. 99. ubi de eo plures caſus. pag. 199. & ſeqq.
Marchus Marchianus Abbas Vicarius Patavinus, deinde Epiſcopus Feltrenſis laudatus. pag. 357. q. 134. cap. 133.
Mariti obligatio erga uxorem quæ; & quotuplex. pag. 127. q. 1. & ſeqq. cap. 30. Quando poſſit eam punire? & ei alimenta præſtare. pag. 390. qu. 8. 15. & 16 cap. 145.
Mater an teneatur lactare proprium filium. pag. 391. q. 13. & 14. d. cap. 145.
Matrimonium quando inſtitutum. cap. 132. pag. 339. & quæ ſcienda à Confeſſariis de matrimonii Sacramento. ibid. qu. 2. Ejus impedimenta quæ, & quot. q. 3. 4. & 5.
Matrimonium contractum ſine præſentia Parochi, & teſtium in locis, ubi non eſt publicatum Concilium, an ſit nullum. pag. 356. q. 124. & ſeqq. ubi plures caſus. cap. 133.
Matrimonium tanquam contractus quæ, & quot requirat ad ſui validitatem. pag. 379. cap. 142. per totum.
Matrimonium an per Procuratorem contrahi poſſit? & quomodo. pag. 380. q. 8. & ſeqq. cap. 142. nec non pag. 384. q. 4. cap. 143.
Matrimonium per Epiſtolam an poſſit contrahi. pag. 381. q. 12. An ſub conditione. ibid. q. 13. & ſeqq. cap. 142.
Matrimonium an quis poſſit contrahere ut ſolum contractum, non ut Sacramentum. pag. 383. q. 1. cap. 143.
Matrimonii materia, & forma quæ ſit? & quis miniſter pag. 383. q. 2. & 3. c. 143.
Matrimonium infidelium an ſit indiſſolubile. pag. 384. q. 5. & ſeqq. d. cap. 143.
Matrimonium ratum, non conſummatum an poſſit diſſolvi. pag. 385. q. 12. & ſeqq.

Digitized by Google

ſeqq. & quid ſi fuerit conſummatum. ibid. d. cap. 143.
Membrum quid, & quotuplex in caſu irregularitatis. pag. 329. q. 23. & ſeqq. cap. 131.
Miracula à quo approbanda. pag. 23. q. 7. cap. 14. Quot ſint de eſſentia miraculi? ibid. q. 8. quæ miracula requirantur pro Canonizatione Beati. ibid. q. 10.
Miſſam audire quis teneatur. pag. 121. cap. 47. q. 11. & ſeqq. ubi plures caſus. Quos urgeat Præceptum de audienda Miſſa. pag. 220. cap. 109. q. 2. & ſeqq.
Miſſæ ſacrificium quid ſit. pag. 264. c. 118. quæ de eſſentia Sacrificii. ibid. Fructus Sacrificii quotuplex. ibid. ubi caſus plurimi de celebratione Miſſæ.
Moderamen inculpatæ tutelæ in quibus conſiſtat. pag. 332. q. 38. cap. 131.
Monopolium quid ſit. pag. 188. cap. 91.
Mons Pietatis quid ſit. pag. 173. cap. 80. quæ obſervanda in Monte Pietatis. ibid.
Moniales an poſſint eſſe depoſitariæ bonorum laicorum. pag. 177. q. 11. & 12. An Capuccini. ibid. cap. 83.
Morbus gallicus in marito an ſit cauſa legitima divortii. pag. 398. q. 16. & 17.
Mutuum quid ſit. pag. 167. cap. 78. quando peccent mutuò dantes, & quomodo committant uſuram. ibid. ubi plenè de mutuo.

N

NOtorium quid, & quotuplex. pag. 328. q. 17. cap. 131.
Nuptiæ quo tempore vetitæ. pag. 229. cap. 112. ubi caſus plures.

O

OBligatio Cameralis quid ſit? quomodo contrahatur? Qui ejus effectus. cap. 87. pag. 181. & ſeqq.
Obligatio ex quaſi contractu quæ ſit. cap. 100. pag. 202.
Occultum delictum quando tale eſſe dicatur. pag. 373. q. 12. cap. 139.
Odium quid ſit, & quale peccatum. pag. 145. q. 1. & ſeqq. cap. 65.
Opinio probabilis quæ nam ſit. pag. 3. q. 4. An liceat eam ſequi, relicta probabiliori. pag. 4. q. 5. cap. 2.
Oratio quid, & quotuplex ſit. pag. 26. q. 1. & 2. An orare ſit de præcepto. ibid. q. 4. cap. 16.
Orationis effectus, qualitates, & alia plura. pag. 27. q. 8. & ſeqq. d. cap. 16.
Ordinis Sacramentum quid ſit. cap. 128. pag. 305. quot ſint Ordines? quæ eorum Materia, Forma, Miniſtri? Subiectum, & alia plurima in eod. cap. 128. ubi plenè.
Ordinare alienum ſubditum quomodo, & quando poſſit alius Epiſcopus. pag. 310. q. 30. & ſeqq. ubi de bulla SS. D. N. Innocentii XII. Vide eam in fine operis. pag. 440.
Ordinis Sacramentum quando dirimat Matrimonium. pag. 348. q. 59. & ſeqq. cap. 131.
Oſcula, & amplexus quando ſint peccata. pag. 218. q. 15. & 19. cap. 108.

P

PArentum obligatio erga Filios quæ, & quotuplex. pag. 126. q. 11. & ſeqq. cap. 48.
Parochorum obligationes erga Parochianos, & è contra quæ, & quot. pag. 134. q. 1. & 2. cap. 55.
Parochi, & teſtium præſentia quomodo neceſſaria in Matrimonio. pag. 356. q. 120. & ſeqq. quid ſi ſit per vim, & metum; aut per fraudem. pag. 357. q. 127. & ſeqq. ubi plures caſus. cap. 133.
Parochus prohibitus ab Epiſcopo an validè aſſiſtat Matrimonio. pag. 357. q. 132. d. cap. 133.
Parochi appellatione qui veniant pro contrahendo Matrimonio. pag. 358. q. 139. d. cap. 133.
Parochus ſi ſit cenſuris irretitus, vel irregularis, aut hæreticus, an validè aſſiſtat Matrimonio. pag. 358. q. 140. & ſeqq. d. cap. 133.
Parochus quos poſſit ſubdelegare, ut aſſiſtant Matrimonio. pag. 358. q. 143. & ſeqq. ubi plures caſus. d. cap. 133.
Parochia quomodo contrahatur pro celebran-

lebrando Matrimonio. pag. 359. q. 151.
Peccatum quid, & quotuplex ſit? & quæ regulæ ad illud cognoſcendum. pag. 1. cap. 1. per totum. Mortale quando tranſeat in Veniale; & è contra. q. 4. q. 5. ibid. quæ actiones non ſint peccaminoſæ, & excuſentur à peccato. pag. 2. q. 6. & ſeqq. ubi plura de hoc.
Peccata in uſo Matrimonii quæ ſint? & quando conjuges peccent in copula, vel tactibus. pag. 392. q. 23. & ſeqq. ubi obſervationes. cap. 145.
Pignus quid ſit? quæ res ſint prohibitæ pignorari. cap 82. per totum. pag. 176. & ſeqq ubi plura.
Pœnæ quæ ſint contra celebrantes Matrimonium ſine præſentia Parochi. pag. 357. q. 134. cap. 133.
Pœnitentia quid ſit? quo tempore homo obligetur pœnitere. cap. 111. pag. 225.
Pœnitentiæ Sacramentum quid ſit? & quot ejus partes. cap. 119. pag. 272. quis ejus Miniſter. cap. 121. pag. 279. ubi plenè de hoc Sacramento.
Polygamia quid ſit? quo jure vetita. pag. 349. q. 66. & ſeqq. cap. 131.
Pollutio Eccleſiæ quomodo fiat per effuſionem ſanguinis in ea. pag. 58. q. 1. & ſeqq. ubi plures caſus. cap. 29. Quomodo per effuſionem ſeminis humani. pag. 64. q. 1. & ſeqq. cap. 30. Quomodo per ſepulturam excommunicati, vel infidelis. pag. 65. q. 1. & ſeqq. cap. 31.
Prælatorum obligationes erga Diœceſanos, & ſubditos, quæ ſint. pag. 131. q. 8. & ſeqq. cap. 54.
Principum obligationes erga ſuos ſubditos quæ. pag. 134. q. 3. cap. 56.
Proceſſus pro Canonizatione Servorum Dei quomodo, & à quo faciendus. pag. 24. q. 12. 13. 14. & 15. cap. 14.
Procuratores qui poſſint eſſe? Quot modis conſtituantur. cap. 99. pag. 199.
Procuratorio nomine quomodo poſſit contrahi Matrimonium. pag. 360. q. 155. cap. 133. & pag. 380. q. 8. & ſeqq. cap. 142.
Profeſſio Religioſa an tollat omnes irregularitates. pag. 328. q. 73. cap. 131.
Propoſitiones damnatæ. pag. 424.
Publicæ honeſtatis impedimentum quid ſit? & unde oriatur. pag. 350. q. 73. & ſeqq. cap. 131.

Q

QUalitatis error quomodo, & quando dirimat Matrimonium. pag. 340. q. 2. & 3. cap. 133.

R

RApina quid, & quotuplex ſit. pag. 158. q. 14. & ſeqq. cap. 74.
Raptus mulieris quid ſit? pag 150. q. 1. quæ pœnæ contra raptores. ibid. q. 3. & ſeqq. cap. 69.
Raptus ſponſæ quando impediat, & dirimat Matrimonium, pag. 354. q. 107. & ſeqq. cap. 133.
Ratihabitio homicidii an inducat irregularitatem. pag. 336. q. 64. cap. 131.
Regulares an poſſint diſpenſare in impedimentis Matrimonii. pag. 365. q. 10. cap. 135.
Reliquiæ Sanctorum à quo recognoſcendæ. pag. 25. q. 16. An fuerint in lege naturæ? An in lege Moſayca. pag. d. 25. q. 18. cap. 14.
Reſtitutio quid ſit. pag. 158. cap. 75. Quæ conſideranda in reſtitutione. ibid. q. 7. & ſeqq. ubi caſus plurimi de his, qui tenentur reſtituere. Quæ cauſæ excuſent à reſtitutione. pag. 164. & ſeqq. cap. 76. per totum, ubi plenè de eis.

S

SAcramentum quid ſit? & quot ſint Sacramenta. cap. 114. pag. 235. Quæ de eſſentia Sacramentorum? Quinam eorum effectus. ibid. ubi plenè de Sacramentis in genere.
Sacrificium Miſſæ quid ſit. cap. 118. pag. 264. Quot ſpecies Sacrificiorum in lege veteri. ibid. q. 4. De dubiis in actu ſacrificandi. d. pag. 264. q. 5. & ſeqq. De Valore Sacrificii Miſſæ. pag. 265. q. 13. & ſeqq. Quibus profit. pag. 266. q. 15. Quo in loco poſſit offerri Sacrificium Miſſæ. pag. 268. q. 30. & ſeqq. Quam ſtipem poſſit recipere Sacerdos pro Sacrifi-

Digitized by Google

crificio. pag. 269. q. 41. & ſeqq. ubi plura ſcita neceſſaria. Quæ ſervanda pro acceptandis oneribus perpetuis Miſſarum. pag. 271. q. 54. præter alia multa circa Sacrificium Miſſæ, & Sacerdotes ſacrificantes in d. cap. 118.
Sacrilegium quid, & quotuplex ſit. pag. 51. cap. 26. q. 1. & 2. In perſonas ſacras quot modis committatur. ibid. cap. 27. ubi de percuſſione Clericorum, & de pœnis contra eoſdem percuſſores. pag. 53. q. 21. & ſeqq. d. cap. 27.
Sacrilegium ratione fori quomodo committatur. pag. 54. q. 26. & ſeqq. cap. 27.
Sacrilegium ob rem veneream quomodo incurratur. pag. 55. q. 37. & ſeqq. d. cap. 27. & pag. 153. q. 1. & ſeqq. cap. 72.
Sacrilegium reſpectu loci ſacri. pag. 57. q. 1. & ſeqq. cap. 28. De effuſione ſanguinis humani in loco ſacro. pag. 58. q. 1. & ſeqq. cap. 29.
Sacrilegium ex violata immunitate Eccleſiæ. pag. 68. cap. 32. per totum.
Sacrilegium in bonis clericorum. pag. 75. cap. 33.
Sacrilegium per effuſionem ſeminis humani in loco ſacro. pag. 64. cap. 30. ubi plures caſus.
Satisfactio Sacramentalis quid ſit. cap. 124. pag. 290. In quibus operibus imponenda. ibid. ubi alia dubia.
Scientia in ordinando quæ, & quanta eſſe debeat. pag. 319. q. 87. & ſeqq. cap. 128.
Servitutes hominum quamdiu duraverint Patavii. pag. 342. q. 17. cap. 133.
Sævitia viri contra uxorem quando ſit cauſa divortii. pag. 398. q. 18. & ſeqq. cap. 146.
Sævitia mariti quomodo probetur. pag. 399. q. 20. d. cap. 146.
Sigillum Confeſſionis quid ſit. cap. 125. pag. 294. Qui teneantur ad ipſum? In quibus rebus. ibid. ubi plenè de obligatione Confeſſarii, & aliorum circa ſigillum.
Simonia quid, & quotuplex ſit. pag. 82. q. 1. & ſeqq. cap. 35. Quæ pœnæ in Simoniacos. pag. 84. q. 16. & ſeqq. Quomodo probetur delictum Simoniæ. pag. 88. q. 35. & ſeqq. ubi plenè de hac materia d. cap. 35.
Societas quid ſit? & quot modis fieri poſſit, præcipuè in animalibus. cap. 98. per totum. pag. 198. & ſeqq.
Sodomia quid. pag. 155. q. 1. & ſeqq. cap. 73.
Solemnitates ſervandæ in Matrimonio quæ, & quot ſint. cap. 144. pag. 386. ubi de præſentia Parochi, & teſtium; de denunciationibus, & de benedictione ſponſorum.
Sollicitantes in confeſſione ad turpia. pag. 153. q. 6. & ſeqq. cap. 72. & pag. 298. cap. 126. per totum; ubi de pœnis ſollicitantium, & de iiſdem caſus plurimi.
Sororum obligationes erga fratres, & è contra quæ ſint. pag. 128. q. 1. & ſeqq. cap. 51.
Spes quid ſit. pag. 19. q. 1. Quæ peccata contra ſpem. ibid. q. 2. Quando obliget præceptum ſpei. q. 4. cap. 11.
Sponſalia quid ſint. cap. 141. pag. 376. quam obligationem pariant? In qua ætate fieri poſſint? An cum Arrhis? Ex quot cauſis diſſolvantur. ibid. ubi plenè de ſponſalibus.
Sponſalitia largitas quid ſit? Quomodo uxor poſſit de ea diſponere. pag. 392. q. 20. & ſeqq. cap. 145.
Stipulatio quid ſit? Quot requirantur ad eam. cap. 85. in quo plura ſcita digna. pag. 179. & ſeqq.
Stuprum quid ſit. pag. 149. q. 1. Quæ ejus pœnæ de Jure Civili, & Canonico. ibid. q. 3. & ſeqq. cap. 68.
Subditorum obligationes erga Principes ſuos quæ ſint. pag. 134. q. 1. cap. 56.
Suburbia an veniant nomine Civitatis. pag. 339. q. 77. cap. 131.
Superſtitio quid ſit, & quotuplex. pag. 40. q. 1. & ſeqq. Quæ actiones ſint ſuperſtitioſæ. d. pag. 40. q. 5. & ſeqq. cap. 19.
Suſpenſio à divinis quæ; & quotuplex ſit? A quo poſſit infligi? contra quos? quibus de cauſis? An ceſſet abſque abſolutione? Quis poſſit ab ea abſolvere. cap. 150. per totum, ubi plurima. pag. 411. & ſeqq. cap. 150.
Suſurratio quid ſit? & quale peccatum. pag. 214. q. 8. & ſeqq. cap. 105.

Tactus

Digitized by Google

T

Tactus ſui, vel corporis alterius quando ſint peccatum. pag. 219. q. 16. & ſeqq. cap. 108.
Tentatio Dei quid ſit, pag. 20. q. 6. cap. 11.
Teſtamentum quid, & quotuplex ſit. cap. 102. pag. 206. Qui poſſint teſtari? Quibus ſolemnitatibus. ibid. ubi caſus plures.
Teſtes qui poſſint eſſe in celebratione Matrimonii. pag. 360. q. 156. & 157. cap. 133.
Turpiloquium an ſit peccatum mortale. pag. 219. q. 23. cap. 108.

V

Vana obſervantia quid ſit. pag. 45. q. 1. Quale peccatum ſit. pag. 46. q. 3.
Exempla vanæ obſervantiæ. ibid. q. 5. Quando prohibita, & mala. ibid. q. 6. & ſeqq. cap. 24.
Vis, & metus quid, & quotuplex ſit? Quomodo probetur? Quando dirimat Matrimonium. pag. 347. q. 51. & ſeqq. ubi plures caſus. cap. 133.
Votum quale dirimat Matrimonium. pag. 342. q. 18. & ſeqq. cap. 133.
Votum quid ſit? Quotuplex, & de ejus obligatione. pag. 111. & ſeqq. q. 1. & ſeqq. ubi plenè de materia votorum cap. 46.
Uſura quid ſit? & quotuplex. ca. 79. pag. 168. An aliquando ſit licita. ibid. pag. 168. q. 8. & ſeqq. ubi caſus multi.
Uſurariorum pœnæ quæ ſint. pag. 170. q. 23. & ſeqq. d. cap. 79.
Uxorum obligationes erga maritos quæ. pag. 127. q. 1. & ſeqq. cap. 50.
Uxorati quando poſſint fieri Religioſi. pag. 399. q. 26. & ſeqq. ubi plura de iiſdem. cap. 146.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google